GNRU

รายงานสืบเนื่อง
จากการประชุมวิชาการ
(Proceedings)
นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ

เครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 18
และลำปางวิจัย ครั้งที่ 4

กลุ่มมนุษย์ศาสตร์/สังคมศาสตร์

บูรณาการงานวิจัย
สู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ณ อาคารโอฬาร โรจน์หิรัญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง | 20 กรกฎาคม 2561

รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceeding)

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 18 และลำปางวิจัย ครั้งที่ 4

รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceeding)

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 18 และลำปางวิจัย ครั้งที่ 4

บรรณาธิการที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์จำเนียร นันทดิลก
: รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ ชัยเสนา

บรรณาธิการ : รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด

กองบรรณาธิการ : รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาศ พุ่มพิมล
: รองศาสตราจารย์ ดร.บุญฑวรรณ วิงวอน
: รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยดา เหล่มตระกูล
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารถนา โกวิทยางกูร
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงจันทร์ เดี่ยววิไล
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา
: อาจารย์ ดร.ดวงใจ พุทธวงศ์
: อาจารย์ ดร.สมชาย บุญศิริเภสัช
: อาจารย์ ดร.ศิวัช ตั้งประเสริฐ
คณะผู้จัดทำ : อาจารย์ณรงค์ คชภักดี
: นางสาวต้องตา จรูญศรีวัฒนา
: นายลิขิต ศิริ
จัดพิมพ์โดย : สถาบันวิจัยและพัฒนา และ สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
119 หมู่ 9 ตำบลชมพู ถนนลำปาง – แม่ทะ
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100
โทรศัพท์ 0-5423-7399 ต่อ 3832 หรือ 1227 โทรสาร 0-5423-7388-9
E-mail : res_lpru@hotmail.com / gradlpru@gmail.com
Website : https://www.lpru.ac.th

คำนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้รับเกียรติเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ซึ่งประกอบไปด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จัดขึ้นครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๑๘ โดยจัดร่วมกับลำปางวิจัยครั้งที่ ๔ ในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภายใต้หัวข้อ “บูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นเวทีสาธารณะด้านการวิจัย และวิชาการให้กับคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ได้แลกเปลี่ยนความรู้ อันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงานวิจัย สร้างสรรค์งาน วิชาการที่เข้มแข็ง ยั่งยืน ตอบสนองความต้องการทางสังคม และประเทศชาติต่อไป โดยผ่านเวทีนำเสนอผลงานวิชาการต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceedings) ตลอดจนนักศึกษาสามารถนำผลงานวิจัยไปต่อยอด หรือใช้ประโยชน์และสามารถบูรณาการเข้ากับศาสตร์ต่าง ๆ ได้

บทความทุกบทความที่นำเสนอในรายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัยครั้งที่ ๔ นี้จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ที่ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่กลั่นกรองบทความวิจัย (Peer reviews) ก่อนจัดการประชุมสัมมนาวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์บทความทั้งภาคบรรยาย (Oral presentation) และภาคโปสเตอร์ (Poster presentation) รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจบทความหลังจากการจัดประชุมทางวิชาการดังกล่าว โดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่ม ดังนี้ ๑. กลุ่มการศึกษา ๒. กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๓. กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ๔. กลุ่มวิทยาการจัดการและการสื่อสาร ๕. กลุ่มมนุษยศาสตร์/สังคมศาสตร์ ๖. กลุ่มเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร ๗. กลุ่มเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและวิศวกรรม และ ๘. กลุ่มอื่นๆ เช่นวิจัยสถาบัน ซึ่งทั้ง ๘ กลุ่ม แบ่งเป็นภาคบรรยาย และภาคโปสเตอร์ รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการดังกล่าว จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทางวิชาการเพื่อเผยแพร่และอ้างอิงต่อไป

ในนามของผู้จัดการประชุมสัมมนาวิชาการ ขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงานทุกท่านที่เสียสละเวลาในการคัดเลือกบทความและดำเนินการให้งานประชุมสัมมนาวิชาการนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณนักวิจัย เจ้าของผลงานวิจัยที่นำเสนอและผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อให้การประชุมสัมมนาวิชาการในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะกรรมการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ง
การนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย (Oral Presentation)		
การบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0	สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนา	2
การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก	พชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา	19
ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558	ณัฐวดี วิมลจิตต์	35
การใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์ เจ้าอนุวงศ์ ระหว่างปี พ.ศ.2369-2371: การวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดของโทมัสฮอบส์จากงานเขียนเรื่อง Leviathan	ธานี สุขเกษม	44
เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	ดนิตา มาตา	63
กระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี	สรวีย์ พรเอี่ยมมงคล	78
การพยากรณ์ผู้โดยสารสนามบินแม่สอด จังหวัดตาก	อังคณา ตาเสนา	97
การขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง	เกรียงไกร กันตีมูล	116
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรต่อการผลิตพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย	วีรนุช วิจิตร	130
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	กัญญารัตน์ ไชยสงคราม	145
แนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชนอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	จารุณี ศรีบุรี	154
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัดสินใจเลือกที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช	พิชญฒม์ เพ็ญมาศ	168
บทวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัย	ไชยนันท์ ปัญญาศิริ	187
บริการปรึกษาวัยรุ่นภาวะวิกฤต ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	ญาณินท์ คุณา	208

		หน้า
การประเมินภาพถ่ายอาหารยั่วน้ำลาย	ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช	229
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ในเขตกรุงเทพมหานคร	ณชพัฒน์ อัศวรัชชนันท์	241
การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในจังหวัดกำแพงเพชร	กรรณิกา อุสสาสาร	263
หลักธรรมภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง	สุรัชฐนพ สิงหาคำ	278
ดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา	สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร	298
การศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋น เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน	อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน	320
ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์	พิศุทธิ์ บัวเปรม	333
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน	มาริสา นิ่มกุล	342
คุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้	วิเชตร์ สุวรรณบุญโณ	345
องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน	เวโรจน์ รัตนกิตติโรจน์	364
ปัจจัยด้านลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี	วรางคณา ศรีธร	381
มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดฐานความผิดทางอาญาแก่ผู้ก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม	ประทีป ทับอัตตานนท์	397
องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ : การก่อตัวของสงครามเย็นครั้งใหม่	ณัฏฐพล บุณยพิพัฒน์	411

		หน้า
อิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง	พรวิภา หงส์ทอง	419
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลในประเทศไทย	อารยา สุขสม	437
ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และด้านการกำหนดตนเองที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายในและความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานประจำและแรงงานรับเหมาในองค์การผู้ผลิตในสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	อิสรา วรกุลเกียรติ์	455
การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่	ชูเกียรติ ศิริวงศ์	475
การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก: ศึกษากรณีตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	ณรัชช์อร ศรีทอง	484
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อย ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	ตะวัน วาทกิจ	505
ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย	มัลลิกา นามเดช	525
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง	พัทธมน ใบศิริ	542
อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ	ฐานิสา จิตธงไชย	558
ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี	สิริกร บุญล้ำ	573
อิทธิพลของความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรกับโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออก จังหวัดจันทบุรี	พิมพ์ชนก แสงนิติเดช	590
ปัญหาการทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ศึกษากรณีการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล	อุทิศ จิตร์ทะวงค์	608

		หน้า
การศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา	ธัญญ์ชนาธร ธัญญ์ชัญญาธารก์	619
คุณลักษณะของนวัตกรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	วรโชติ ทัตจอมไตร	635
เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา กับบทบาทด้านการสื่อสารต่อการสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม	ทีปวิท พงศ์ไพบูลย์	645
การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี	ปรเมศ บุญเปี่ยม	657
คุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วง	ฐิติกานต์ แน่นอุดร	673
พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	สุขเกษม ขุนทอง	692
ผู้สูงอายุไทย: ความมั่นคงด้านการมีผู้ดูแล	รักชนก คชานุบาล	709
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อย ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	วัชรวิทย์ ยัสพันธุ์	721
การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	พงษ์สนิท คุณนะลา	733
อุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป	รัชกร ภูริยากร	748
การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด ในจังหวัดระยอง	วิปัศยา ปากเมย	767
รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุน จากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดเชียงใหม่	โฆษิต ไชยประสิทธิ์	781
การเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลซอฟต์แวร์ด้วยราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์	ศุภชัย ทองสุข	802
องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	นพดล บุญภา	818
การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร	ธนพร หมูคำ	830
การศึกษาสัมพันธภาพของสถาบันครอบครัว เพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ให้แก่วัยรุ่นหญิง	มนัสวิน จิตตานนท์	855
สูตรสำเร็จในนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัว	ทัตพิชา สกุลสืบ	869

หน้า

บุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบิน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	อรุณวิชญ์ พลอัครไพศาล	895
ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้โดยสารต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานบริการภาคพื้นของบริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน)	กนกพร ชัยมงคล	911
ความคาดหวังต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม	พูนสุข ชูอารมณ์	933
ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการ ของท่าอากาศยานสกลนคร	ทัศนีย์ บุญเรือง	953
การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ ความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับ ข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน : กรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม	สมชัย นำโชคประเสริฐ	971
ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ของสายการบินต้นทุนต่ำ	สุธิสา ชามะลิ	990
การสร้างสรรค์ประเพณีด้วยคติชนประยุกต์ : กรณีศึกษาเทพบุตรสลุงหลวง ในงานสลุงหลวง กลองใหญ่ ปี๋ใหม่เมือง นครลำปาง	ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ	1008

การนำเสนอผลงานวิจัยแบบโปสเตอร์ (Poster Presentation)

ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก	นงลักษณ์ จิ๋วจู	1026
สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง	ภูผา สุปินราช	1042
นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน : กรณีศึกษาบ้านลุ่มกลาง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	ฐิฏิกานต์ สุริยะสาร	1054

		หน้า
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย	พัสกร อุ่นกาศ	1068
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	พรพิมล ทวี	1086
การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	เพ็ญศรี ภู่อุทัย	1097
ความพึงพอใจในอาชีพตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก	กฤษณ์ ภูรีพงศ์	1104
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก	ประเชิญ ตรีเนตร์	1111
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก	ลิลลาลี ศิริวิไลเลิศอนันต์	1120
การเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช	ชนาวัฒน์ จอนจอหอ	1135
การประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีกรณีศึกษา:สำนักงานบัญชี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์	1149
การวิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุก ของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	อัจฉรา เมฆสุวรรณ	1160
ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	จุฑารัตน์ คุณทุม	1175
การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ของจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน	นิพนธ์ ไตรสรณะกุล	1192
ผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน ของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น	มุจรินทร์ แก้วหย่อง	1209

		หน้า
การสร้างตัวละครในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake	จิรภัทร บัวโอภาส	1228
การรับรู้บรรยากาศองค์การ และความเหนื่อยล้าในการทำงานที่พยากรณ์ความตั้งใจ ลาออกจากงานของพนักงานในธุรกิจขนส่ง	พร้อมบุญ บุญคง	1242
การประเมินโครงการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่	นราศักดิ์ ปิยาเนตร	1260
ปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	ธนกฤต เลื่องปุ้ย	1278
ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก	ภานุวัฒน์ วงษ์วิจิตร	1292
ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย	กรปภา จันทาพูน	1312
กระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง	อรวรรณ รามจักร	1325
การพัฒนาระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังสำหรับประยุกต์ใช้ทางนิติวิทยาศาสตร์	อติชาต ปฐมพรชัยศิริ	1339
การตรวจจับการหลอกลวงด้วยเทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด	วัชราภรณ์ วนสัณฑ์วงกต	1355
การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร	สุมารี โพธิ์ศรีงาม	1373
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย กรณีศึกษา : ประชาชนหมู่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง	กมลรัตน์ นุ่นคง	1389
การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชน บ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง	วิลาวรรณ ศรีพล	1401

		หน้า
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	สาลี อินทร์เจริญ	1414
การศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี	ธนพงศ์ พึ่งศักดิ์	1427
ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง	มนตรา ศรีทองสุข	1442
การบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่: โอกาสในการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล	พัชรสฤษดิ์ กนิษฐเสน	1475

การนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย

(Oral Presentation)

การบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0

Integrating Research into Sustainable Local Development : Digital 4.0

สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนา(Suthira Thipwiwatpotjana)[1]* กาญจนา คุมา(Kanjana Kuma)[2]
บัณฑิต บุษบา(Bundit Busaba)[3] ศิรญา จนาศักดิ์(Siraya Janasak)[4]
พรชนก ทองลาด(Pornchanok Tonglard)[5]
[1,2,5] สาขาวิชาการบัญชี [3] สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ [4] สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
[*]E- Mail : suthirayui@hotmail.com

บทคัดย่อ

แนวคิดการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0 เป็นการผสมผสานพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย กับสังคม เข้ากับเป้าหมายในการแก้ปัญหาสังคมและการมุ่งพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และแสวงหาโอกาส รูปแบบและวิธีการใหม่ ในการเปลี่ยนแปลงสังคม ในลักษณะเน้นชุมชน หรือพื้นที่เป็นตัวตั้งของการพัฒนา อาจเน้นในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เชื่อมโยงกับการอาศัยเทคโนโลยี ในยุคดิจิทัล 4.0 ผสมผสานกับการทำงานในลักษณะพหุสาขา รวมถึงการเชื่อมโยงกับ คน พื้นที่ องค์กร ดังนั้นการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ยุคดิจิทัล 4.0 จะต้องให้ความสำคัญกับสังคม ตลอดจนนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการขับเคลื่อนงานควบคู่กับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางชุมชนโดยรวมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบูรณาการงานวิจัย การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ยุคดิจิทัล 4.0

Abstract

The concept of integrating research into sustainable local development : Digital 4.0. It combines the university's mission and society with the goal of solving social problems and sustainable local development as well as seeking new opportunities, patterns, and means of social change in a community-centered or developmental setting. It may focus on collaborative research, linked to digital technologies, and integrate it with multi-disciplinary work relating to people in the organization. Integrating research into sustainable local digital development, the digital age 4.0 needs to give special importance to social. The new innovations are

used to drive the work alongside the economic and environmental problems. This has resulted in sustainable community change.

Keywords: Integrating Research, Sustainable Local Development, Digital 4.0

บทนำ

ความล้มเหลวของการพัฒนาแบบมุ่งเศรษฐกิจหรือแบบดั้งเดิมที่ผ่านมา นอกจากจะทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณ ธรรมชาติแล้ว ยังพบว่าการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจในแทบทุกประเทศ ได้สร้างปัญหาให้กับความเป็นอยู่ของมนุษย์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมหาศาล เนื่องจากการขาดความรับผิดชอบ ไม่ฉับไวต่อการตอบสนองความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ทำให้ชุมชนล่มสลาย แทบจะเรียกได้ว่าเป็นภัยภิบัติในที่สุด นานาชาติจึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวคิดที่เป็นกลางที่สุดมาเยียวยา ในภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ผลสรุปคือ ทั่วโลกควรปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาใหม่ โดยจะต้องยกเลิกการพัฒนาจากรัฐเป็นผู้ชี้นำและออกคำสั่งแต่เพียงฝ่ายเดียว ในลักษณะรัฐประชาชาติ (Nation State) โดยปรับเปลี่ยนเป็น ประชารัฐ (Civil State) ซึ่งเป็น “ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชนในลักษณะที่เป็นประชาสังคม”

ประชาสังคม หรือ Civil Society จึงหมายถึง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยทุกฝ่ายในสังคมต่างให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ส่วน คำว่าประชารัฐ หรือ Civil State หมายถึง รัฐซึ่งมีรัฐบาล เอกชน และประชาชนร่วมมือกันในทุกเรื่องที่เป็นสาธารณะ นั่นเอง (VanDyck, 2017) ผนวกกับยุค Thailand 4.0 ทั้งปัจจัยภายนอก คือ พลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งท้องถิ่นจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงปัจจัยภายในประเทศที่มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศในยุค Thailand 3.0 ทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความไม่สมดุล และปัญหาประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งจากทั้งแรงกดดันจากปัจจัยภายนอกและแรงปะทุจากปัญหาภายใน ส่งผลให้ต้องมีนโยบาย Thailand 4.0 ขึ้น ซึ่งหน่วยงานทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันตระหนักถึงบทบาทของความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ของยุค Thailand 4.0 โดยเฉพาะด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (สุวิทย์ เมษิณทรีย์ , 2560)

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหน้าที่ของมนุษย์ ในแง่ของบทบาทของมหาวิทยาลัย เป็นความจำเป็นของมหาวิทยาลัยในฐานะผู้ผลิตบัณฑิตดูแลสังคมจะต้องสร้างจิตสำนึกปลูกฝังให้หยั่งรากฝังลึก ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตน และถือเป็นส่วนประกอบของพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่ต้องตอบโจทย์ของชุมชน ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงเป็นขุมพลังทางปัญญาจำเป็นต้องยึดถือ ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อสร้างพลเมืองของ ประเทศให้เป็นพลเมืองที่คุณภาพ และคุณธรรม และสร้างคุณค่าแท้ให้เกิดกับ

ชุมชน มหาวิทยาลัยทั่วโลกจึงเกิดโจทย์ใหม่ว่าทำอย่างไรมหาวิทยาลัยจึงจะมีคุณค่าต่อสังคม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยเน้นให้มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่ทำกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) มากยิ่งขึ้น โดยการร่วมคิดร่วมทำ เกิดประโยชน์ร่วมกัน ใช้ความรู้ความชำนาญที่มีและมีผลกระทบที่ดีต่อสังคมในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมดำเนินการในรูปแบบของการให้บริการทางวิชาการ (Survice) ไปสู่การทำงานร่วม (Engagement) กับภาคีในพื้นที่ในลักษณะเชิงสถาบันที่เป็นหุ้นส่วนระยะยาว (Long term partnership) และหวังที่จะให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วยเสีย (Stakeholders) ของชุมชน *(ศูนย์บูรณาการงานวิจัยและวิชาการเพื่อรับใช้สังคม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2558 : 3 และ* University Engagement, 2007*) ยิ่งกว่านั้นพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคม จะต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เชิงพื้นที่ ทั้งด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ*โดยเฉพาะด้านการขับเคลื่อนวัตกรรมสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0 ทำได้อย่างไร

จุดประสงค์

การศึกษาครั้งนี้ ต้องการทราบแนวทางการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการพัฒนาความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาทุกมิติล้วนเกี่ยวเนื่องกัน (Lee, K., Holland, A., & McNeill, D.,2000) ตามยุทธศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 20 ปี (พศ. 2560-2579) เชื่อมโยงกับ พันธกิจของมหาวิทยาลัยกับสังคม *(ศูนย์บูรณาการงานวิจัยและวิชาการเพื่อรับใช้สังคม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ , 2558 และ* University Engagement, 2007 *)*

การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0 มีประเด็นการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. ตัวอย่างการก่อเกิดนวัตกรรมจากทุนทรัพย์ทางความคิด แปลงสู่ผลผลิตที่เป็นรูปธรรมเชิงเศรษฐกิจ : รากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ยุคดิจิทัล 4.0
3. การบูรณาการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. แนวทางการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0

ซึ่งนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ตัวอย่างการก่อเกิดนวัตกรรมจากทุนทรัพย์ทางความคิด แปลงสู่ผลผลิตที่เป็นรูปธรรมเชิงเศรษฐกิจ : รากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมและพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามนโยบาย Thailand 4.0 ถือเป็นยอดของการศึกษา เพราะเป็นการเข้าถึงแก่นแห่งความรู้ ทำการกลั่นกรองความรู้จนตกผลึกทางปัญญาได้ ตัวอย่างของผลพวงของกระบวนการเรียนรู้ จนเกิดเป็นนวัตกรรม นำไปสู่ทุนทรัพย์ทางความคิด แปลงสู่ผลผลิตที่เป็นรูปธรรมของปัญญา ซึ่งการตกผลึกทางปัญญาในที่นี้ ใช้คำว่า ปิ๊ง ซึ่ง Lexitron พจนานุกรมแปล ไทย-อังกฤษ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายคำว่า ปิ๊ง (Like) คือ คิดออกขึ้นมาทันที คิดได้ ต้องใจ ถูกใจขึ้นมาทันที ดังนั้นนวัตกรรมเหล่านี้ เกิดจากการคิดออกและผุดความคิดขึ้นมาทันทีว่า จะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างไรบ้าง ซึ่งหลากหลายตัวอย่างต่อไปนี้นำเสนอเพื่อให้เกิดภาพของนวัตกรรมในอดีตที่สามารถจับต้องได้เพื่อเป็นฐานคิดของการพัฒนานวัตกรรม ดังนี้ (จาก MK พาปิ๊ง ไอเดียซิ่ง...ในสิ่งไม่ธรรมดา, 2544 : 6-15 , 18–21)

1. พลาสเตอร์ยา (Band–aid) ปิ๊ง! เพราะภรรยาถูกมีดบาดบ่อย นายเอิร์ลและนางโจเซฟิน ดิกสัน (Earle and Josephine Dickson) แต่งงานกันในปี ค.ศ. 1920 เป็นสามีภรรยาคู่ใหม่อาศัยในเมืองนิว บรันสวิก รัฐนิวเจอร์ซี ประเทศสหรัฐอเมริกา สามีทำงานอยู่บริษัทจอห์นสัน แอนจอห์นสัน ภรรยาเป็นแม่บ้าน ด้วยความเป็นแม่บ้านมือใหม่ไม่ชำนาญการครัว โจเซฟินจึงถูกน้ำร้อนลวก มีดบาด ตะปูตำ อยู่เป็นประจำ เอิร์ลต้องคอยทำแผลเล็กๆ น้อยๆ ให้ภรรยาอยู่บ่อยๆ เขาจึงเกิดความคิดทำแผนแบบประหยัดเวลาและสะดวกใช้ ด้วยการนำผ้าก๊อซมาวางบนเทปกาว เพื่อให้ทำแผลให้ภรรยาโดยเฉพาะ ต่อมาเอิร์ลได้นำความคิดนี้ไปเสนอนายจ้าง ในปี ค.ศ. 1921 บริษัทจอห์นสันแอนด์จอห์นสัน จึงได้ผลิตแถบพันแผลแบบมีกาวขึ้นมา มีขนาดกว้าง 3 นิ้ว ยาว 18 นิ้ว แต่ยังไม่ติดตลาด จนกระทั่งปี ค.ศ. 1924 บริษัทได้ปรับปรุงสินค้า สร้างเครื่องจักรขึ้นมาผลิตสินค้านี้โดยเฉพาะและให้ชื่อว่า “แบนด์ – เอด” Band – aid) สินค้าก็ติดตลาดทันที เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำกำไรสูงสุดให้กับบริษัท ในปี ค.ศ. 1951 ได้มีการปรับปรุงรูปโฉมใหม่ให้กระทัดรัด ใช้ง่าย มีหลายขนาด ใช้แพร่หลายไปทั่วโลก ปัจจุบันนี้พลาสเตอร์ยากลายเป็นแฟชั่น มีรูปการ์ตูนหลายหลากบน แผ่นพลาสเตอร์ยาให้เลือกใช้เลือกสะสมเป็นของฝากที่สวยงาม แม้ไม่เป็นแผลก็ปิดได้

2. ปากกาลูกลื่น (Ballpen) ปิ๊ง! จากปากกาทหารเรือ ท่ามกลางบรรยากาศที่ผู้คนต่างใช้ปากกาหมึกซึมนั้นย่อมเป็นที่รู้ว่าปากกาอยู่ที่ไหนขวดหมึกก็ต้องมีอยู่คู่กัน ทำให้ไม่สะดวกในการพกพา เขียนได้ไม่เต็มที่ เพราะต้องหยุดเติมหมึก บางครั้งหมึกหกเลอะเทอะ ราคาปากกาหมึกซึมด้ามโครเมียมและด้ามทองก็มีราคาแพง ในปี ค.ศ. 1984 บารอนมาร์เซล บิค (Baron Marcel Bich) แห่ง

ฝรั่งเศส มีความคิดที่จะประดิษฐ์ปากกาที่ไม่ต้องมีขวดหมึกขึ้นมา เพื่อแหวกตลาดปากกาและสร้างผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง ทั้งนี้เกิดแรงบันดาลใจจากเขาเห็นทหารเรือชาวอเมริกันใช้ปากกาลูกลื่นในระหว่างสงคราม แต่ปากกานั้นก็ยังมีปัญหาอยู่มาก ต้องจับปากกาในแนวตั้งฉากกับกระดาษ ทำให้เขียนไม่สะดวก และน้ำหมึกยังข้นจับกันเป็นก้อนที่ปลายปากกา ทำให้เลอะเทอะทั้งมือและกระดาษที่เขียน บิคจึงมองเห็นตลาดที่เป็นไปได้อย่างมาก ในการผลิตปากกาที่ไม่ต้องมีขวดหมึกในจำนวนคราวละมากๆ บิคมีโรงงานผลิตชิ้นส่วนปากกาหมึกซึม ดินสอกด และผลิตด้ามปากกาพลาสติกป้อนให้กับอุตสาหกรรมอื่นๆ อยู่แล้ว เขานำเงินกำไรที่ได้ไม่มากนักทั้งหมด มาทุ่มเทในการพัฒนาและผลิตปากกาลูกลื่นด้ามพลาสติกที่ทั้งเบา หมึกลื่นไหลดี ราคาถูกออกมาเป็นผลสำเร็จ โดยคำขวัญปากกาลูกลื่นของบิคครั้งแรก คือ “เขียนลื่น เขียนคล่อง ต้องปากกาบิค” (It Runs. It Runs. The Bic Ballpoint) เขาจึงก่อตั้งบริษัทบิคขึ้นมาเช่นเดียวกับบริษัทหมึกซึมชั้นนำอื่นๆ ที่ใช้ชื่อผู้เป็นเจ้าของตั้งชื่อบริษัท เช่น บริษัทเชฟเฟอร์ บริษัทวอเตอร์แมน เป็นต้น ภายหลัง 10 ปีต่อมา บารอนมาร์เซล บิค คือ มหาเศรษฐีติดอันดับคนหนึ่ง เขาพูดอย่างภูมิใจว่า “ปากกาบิคนี่แหละฉันล่ะ”

3. ลิควิด เปเปอร์ (Liquid Paper) ปิ๊ง! จากการพิมพ์ผิดบ่อยๆ นางเบ็ต เนสสมิธ เกรแฮม (Bette Nesmith Graham) ทำงานในหน้าที่เลขานุการ เวลาพิมพ์งาน ต้องเจอกับปัญหาการพิมพ์ผิด ซึ่งใช้ยางลบดินสอเป็นตัวช่วยลบ ทำให้การทำงานทั้งล่าช้าและงานไม่เรียบร้อย ต่อมามีเครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าออกมาใช้ คราวนี้กลับเผชิญปัญหาหนักกว่าเก่า เพราะไม่สามารถใช้ยางลบดินสอลบคำผิดได้อีกต่อไป ต้องพิมพ์ใหม่สถานเดียว เธอจึงหาทางแก้ปัญหานี้ด้วยการประดิษฐ์น้ำยาลบคำผิดขึ้นมา ในปี ค.ศ. 1956 เกรแฮมก็ค้นพบวิธีทำน้ำยาลบหมึกแบบง่ายๆ เพียงใช้สีน้ำสีขาวบรรจุลงในขวดน้ำยาทาเล็บ ใช้พู่กันป้ายน้ำยาทาเล็บป้ายสีน้ำสีขาวลงบนกระดาษ คำผิดก็ลบไป พิมพ์ซ้ำทับได้แนบเนียน ใช้ง่าย รวดเร็ว และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนร่วมงานก็ขอน้ำยาลบหมึกของเกรแฮมมาใช้ คือ จุดกำเนิดน้ำยาป้ายคำผิด “ลิควิด เปเปอร์” (Liquid Paper) เมื่อมีความต้องการน้ำยาป้ายคำผิดมากๆ เกรแฮมจึงพัฒนาสีน้ำสีขาวและทำการผลิตที่บ้านออกจำหน่ายด้วยการผสมสีขาวลงในเครื่องปั่นน้ำ กรอกใส่ขวดยาทาเล็บ เป็นอุตสาหกรรมครอบครัวยาวนานถึง 17 ปี และปี ค.ศ. 1976 เกรแฮมสามารถผลิตลิควิดเปเปอร์ได้ถึง 25 ล้านขวด ออกจำหน่ายไปทั่วโลก และต่อมาในปี ค.ศ. 1979 ได้ขายกิจการให้กับบริษัทยิลเล็ต (Gillette)

4. ดินสอ (Pencil) ปิ๊ง! จากกิ่งไม้ประกบแท่งแกรไฟต์ คนโบราณใช้แท่งแกรไฟต์เขียนหนังสือ แกรไฟต์เป็นแท่งดินสอสีดำที่จับกันเป็นก้อนแน่น ดังนั้นแท่งแกรไฟต์จึงอ่อนหักง่าย คนโบราณจึงใช้เส้นเชือกพันแท่งแกรไฟต์ให้แข็งแรง เมื่อแท่งแกรไฟต์ใช้ไปจนหดสั้น ก็คลายเชือกออกแท่งก็โผล่อีก เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ “ดินสอ” (Pencil) ดังนั้นก็คือแท่งแกรไฟต์ที่หุ้มด้วยไม้ต่างเชือกนั่นเอง และปี ค.ศ. 1683 นายเจ เพตตุส (J. Pettus) เป็นคนแรกที่ลองเอากิ่งไม้ซีดาร์มาผ่าครึ่งตามยาวเซาะร่องตรงกลางยาวตลอดแท่ง นำแท่งแกรไฟต์มาวางตรงกลาง จากนั้นก็เอาแท่งไม้ทากาว

ประกบหุ้มแท่งแกรไฟต์เข้าด้วยกัน นำโลหะมาปิดท้ายกั้นและดันแท่งแกรไฟต์เอาไว้ สำหรับโรงงานผลิตดินสอแห่งแรกสร้างขึ้นที่ประเทศเยอรมันในปี ค.ศ. 1761 โดยชาวเยอรมันที่ชื่อว่านายแคสเปอร์ ฟาเบอร์ (Kasper Faber) ต่อมาในปี ค.ศ. 1848 นายอีเบอร์ฮาร์ต ฟาเบอร์ (Eberhard Faber) เหลนชายของนายแคสเปอร์ได้ย้ายไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้ลงมือสร้างโรงงานผลิตดินสอขึ้นที่นั่น นับว่าเป็นโรงงานดินสอแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา ดินสอที่ใช้กันในยุคแรกๆ มีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมจนกระทั่งในปี ค.ศ.1876 นายโจเซฟ ดิกสัน (Joseph Dixon) ชาวอเมริกัน ได้นำแท่งไม้มากลึงเป็นแท่งกลมอย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน

5. โพสต์อิทโน้ต (Post-it Notes) ปิ๊ง! จากความผิดพลาด กระดาษโน้ตแผ่นเล็กพร้อมแถบกาวอย่างอ่อน มีคุณสมบัติแปะที่ไหนติดที่นั่น เมื่อดึงกระดาษออกไม่เหลือร่องรอยของการติดอยู่ ณ ที่นั้น เป็นนวัตกรรมที่ถูกใจชาวสำนักงานทั่วโลก มีการใช้แพร่หลายตามเอกสาร จอคอมพิวเตอร์ ประตู หน้าต่าง ตู้เย็น เขียนโน้ตบนกระดาษแปะทิ้งไว้เตือนความจำ โพสต์อิทโน้ตเป็นสินค้าของ 3M ซึ่งเป็นผู้คิดค้นและผู้ผลิตออกจำหน่าย นายสเปนเซอร์ ซิลเวอร์ (Spencer Silver) เป็นหนึ่งในทีมนักวิจัยของบริษัท 3M ในปี ค.ศ. 1968 เขาได้รับมอบหมายให้พัฒนากาวให้มีประสิทธิภาพสูง ติดแน่น ทนทาน ถาวร แต่ผลของการพัฒนาเขากลับได้กาวออกมาที่ตรงกันข้ามกับเป้าหมายโดยสิ้นเชิง คือเป็นกาวอย่างอ่อน ติดง่าย ลอกได้ไม่ทิ้งร่อยรอย ต่อมาในปี ค.ศ. 1974 นายอาร์เธอร์ ฟราย (Arthur Fry) นักวิจัยอีกคนนำกาวนี้มาใช้ติดกระดาษไว้คั่นคัมภีร์ไบเบิล ในหน้าบทสวดมนต์ที่เขาต้องการเวลาไปโบสถ์ ก็เพราะคุณสมบัติติดง่าย ลอกได้ไม่ทิ้งร่องรอยนี้เอง 3M จึงนำไปพัฒนาออกมาเป็นกระดาษโน้ตสีเหลืองที่มีแถบกาวชนิดนี้ออกจำหน่าย โดยให้ชื่อว่า “โพสต์อิทโน้ต” (Post-it Notes) ปรากฏว่าเป็นที่นิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในหมู่คนทำงานในสำนักงาน กระดาษโน้ตสีเหลืองจึงพัฒนาเป็นหลายสี หลายขนาด หลายรูปเล่ม เอาใจผู้ใช้ทั่วโลก

6. ถุงมือยาง (Rubber Gloves) ปิ๊ง! เพราะมือแพ้สารเคมี ในช่วงศตวรรษที่ 19 นางพยาบาลคนหนึ่งทำงานอยู่แผนกศัลยกรรมที่โรงพยาบาลจอห์น ฮอพกินส์ (Johns Hopkins Hospital) เธอต้องล้างมือด้วยน้ำยาเพื่อฆ่าเชื้อโรคก่อนการผ่าตัดทุกๆ วัน มือเธอแพ้น้ำยาฆ่าเชื้อนั้นจึงเกิดอาการปวดแสบปวดร้อน เป็นผื่นคัน นายแพทย์วิลเลียม ฮัลสเตด (Dr.William Halstead) หัวหน้าทีม ศัลยแพทย์ได้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาให้เธอด้วยความเป็นห่วง โดยการสั่งหล่อรูปมือเธอด้วยปูนปลาสเตอร์ แล้วส่งรูปหล่อมือเธอไปยังโรงงานผลิตภัณฑ์ยาง เพื่อให้ผลิตถุงมือบางๆ ให้แก่เธอ และนับตั้งแต่เธอมีถุงมือยางสวมมือ เธอก็พ้นจากอาการแพ้ และทั้งสองก็แต่งงานกัน ต่อมานายแพทย์ฮัลสเตดก็ได้ทำถุงมือยางให้กับตัวเขาเอง เพื่อความปลอดภัยจากการติดเชื้อต่างๆ ในยามผ่าตัด และขยายความต้องการใช้สู่แพทย์คนอื่น จนปัจจุบันถุงมือยางได้แพร่หลายใช้กันมากมายในหลายวงการ โดยเฉพาะด้านศัลยกรรม การสวมถุงมือยางสะอาดปราศจากเชื้อโรค ดีกว่าการล้างด้วยน้ำยาเป็น

ไหน ๆ ไม่เพียงเท่านั้น เมื่อโรคเอดส์เป็นกันมาก ถุงมือยางถูกใช้แทบจะทุกวงการที่ต้องเกี่ยวเนื่องกับการรักษาโรคเอดส์

7. รองเท้าส้นสูง (High Heels) ปิ๊ง! จากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ประเด็นนี้เริ่มจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ของฝรั่งเศส เป็นผู้มีพระวรกายเตี้ยมาก พระองค์ทรงรำคาญที่ต้องคอยเงยหน้ามองผู้อื่นที่สูงกว่า ดังนั้น พระองค์จึงสั่งช่างหลวงผู้มีหน้าที่ตัดรองเท้า ให้ทำรองเท้าที่มีส้นสูงเป็นกรณีพิเศษสำหรับพระองค์โดยเฉพาะ ในเวลาต่อมา ทั้งเสนาอำมาตย์ ทั้งนางในราชสำนัก ต่างพากันสวมส้นสูงตามอย่างพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 กาลเวลาผ่านไป ผู้ชายลดการใส่ส้นสูงลงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งไม่ได้ใส่อีกเลย แต่ผู้หญิงกลับสวมส้นสูงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นแฟชั่นสารพัดส้นสูงแพร่สะพัดไปทั่วโลก

8.บัตรเครดิต (Credit Card) ปิ๊ง! จากนวนิยาย บัตรเครดิตมีจุดเริ่มต้นมาจากนวนิยายเรื่อง “ย้อนอดีต” (Looking Backward) ของนายเอ็ดเวิร์ด เบลลามี (Edward Bellamy) ที่ประพันธ์ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1888 ในเรื่องเป็นภาพของประชาชนในเมืองแห่งหนึ่งได้รับสวัสดิการจากรัฐบาล ด้วยการรับบัตรเครดิตเพื่อนำมาจับจ่ายสินค้าและบริการต่างๆในปี ค.ศ. 1900 โรงแรมแห่งหนึ่งได้นำความคิดของเบลลามีมาออกบัตรเครดิตให้กับลูกค้าชั้นดี เพื่อนำไปใช้จ่ายค่าบริการและอื่น ๆ ของโรงแรมและในปี ค.ศ. 1914 ห้างสรรพสินค้าและปั๊มน้ำมันต่างๆ นำความคิดนี้มาออกบัตรเครดิตให้แก่ลูกค้าของตน เพื่อส่งเสริมการขาย ปี ค.ศ. 1950 ไดเนอร์สคลับออกบัตรเครดิตมาเพื่อใช้สำหรับร้านอาหารเป็นการเฉพาะ และใน ค.ศ. 1951 ปีถัดมาธนาคารแห่งชาติแฟรงกลิน ในนิวยอร์กเป็นธนาคารแห่งแรกที่ออกบัตรเครดิตให้กับประชาชน ซึ่งเป็นชนิดที่นิยมใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน

9. รถเข็นในซูเปอร์มาร์เกต (Shopping Cart) ปิ๊ง! เพราะอยากให้ลูกค้าสะดวก นายซิลแวน โกลด์แมน (Sylvan Goldman) เจ้าของร้านขายของชำแห่งหนึ่งในเมืองโอกลาโฮมา ประเทศสหรัฐอเมริกา เขาดูลูกค้าในร้านที่ต้องหอบหิ้วตะกร้า ถุงข้าวของอย่างทุลักทุเลและพะรุงพะรังด้วยความไม่สบายใจ เขาจึงครุ่นคิดหาวิธีช่วยลูกค้าให้จับจ่ายของได้แบบง่ายและสะดวก เขาเกิดความคิดว่าไม่มีอะไรดีไปกว่ารถเข็น เขาจึงนำรถเข็นวางไว้ตรงทางเข้า หวังว่าลูกค้าคงชอบใจและนำรถเข็นไปใช้ โกล์ดแมนรู้สึกผิดหวัง เพราะไม่มีลูกค้าแม้แต่คนเดียวที่เข็นรถเข็นเข้าไปช่วยในการใส่ข้าวของของตน ลูกค้ายังคงหิ้วตะกร้าหอบถุงพะรุงพะรังเช่นเดิม เขาคิดว่าลูกค้าคงรู้สึกว่าการเข็นรถใส่ข้าวของเป็นการดูถูกความแข็งแรงของลูกค้า แต่เขาก็มั่นใจอยู่ดีว่า ขอให้ลูกค้าลองใช้สักครั้ง ลูกค้าจะต้องชอบใจอย่างแน่นอน ในที่สุดเขาจึงใช้อุบายจ้างคนมาเข็นรถ ทำทีจับจ่ายใส่ข้าวของทุกวัน ทำวันแล้ววันเล่า ในที่สุดพฤติกรรมเอาอย่างก็เกิดขึ้น ลูกค้าตัวจริงจึงลองใช้บริการรถเข็นดูบ้าง และแล้วลูกค้าก็ชอบใจใช้รถเข็น ดังนั้น รถเข็นจึงกลายเป็นของคู่กับซูเปอร์มาร์เกตไปทั่วโลกมาจนถึงปัจจุบัน

10. กางเกงยีนส์ลีวาย (Levi’s Blue Jeans) ปิ๊ง! จากคนขุดเหมือง นายลีวาย สเตราส์ (Levi Strauss) ชาวเยอรมัน เป็นผู้หนึ่งที่ร่วมอยู่ในยุคตื่นทอง เมื่อปี ค.ศ. 1850 ซึ่งทุกคนต่างมุ่ง

หน้าไปขุดทองที่เหมืองในเมืองซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา สเตราส์เดินทางไปที่นั่นเช่นกัน เขาไปเพื่อขายของ ซึ่งของที่นำไปขายได้ขายหมดระหว่างทาง เหลือเพียงผ้าเต็นท์เท่านั้น เมื่อไปถึงเหมือง ชาวเหมืองคนหนึ่งบอกให้เขาหากางเกงที่ทนทานมาขายบ้าง เพราะกางเกงคนขุดเหมืองขาดง่าย คำพูดนี้จุดประกายความคิดให้สเตราส์ทันที เขาจึงนำเอาผ้าเต็นท์มาให้ช่างตัดเป็นเสื้อและกางเกง แล้วนำออกขาย ปรากฏว่าขายดีอย่างนึกไม่ถึงจนผ้าเต็นท์หมดไปในไม่ช้า สเตราส์จึงสั่งผ้าใบเรือมาตัดเสื้อผ้า ในขณะที่ผ้าเต็นท์ขาดตลาด เขาสั่งผ้าหนาอีกหลายชนิดมาจากนิวยอร์กและนำมาย้อมเป็นสีน้ำเงินคราม อันเป็นสัญลักษณ์ของเสื้อผ้ากรรมกร ปี ค.ศ. 1860 ช่างตัดเสื้อชื่อนายจาคอบ เดวิส (Jacob Davis) จากรัฐเนวาดา ได้ตอกหมุดตามมุมกระเป๋ากางเกงของคนงานเหมือง เพื่อให้บริเวณนั้นที่มักขาดเสมอแข็งแรงขึ้น สเตราส์นำวิธีการตอกหมุดมาใช้กับกางเกงเสื้อผ้าที่มีเนื้อผ้าหนาของเขา และตั้งชื่อว่า “ลีวาย” (Levi’s) ในวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1873 สเตราส์ได้จดทะเบียนสิทธิบัตรขึ้น ถือเป็นวันกำเนิดกางเกงยีนส์ลีวายที่นิยมใช้ทั่วโลกมาจนถึงปัจจุบัน

11. กระจกนิรภัย (Safety Glass) ปิ๊ง! เพราะแก้วทดลองแตก ในปี ค.ศ. 1903 นักเคมีชาวฝรั่งเศสชื่อว่า นายเอ็ดวาร์ด เบเนดิกดัส (Edouard Benedictus) ขณะอยู่ในห้องทดลอง ได้ชนเอาขวดแก้วทดลองตกลงพื้น ขวดแก้วแตก แต่ชิ้นส่วนของขวดแก้วกลับไม่แตกกระจายออกจากกันหากแต่เกาะตัวติดกันอยู่ ด้วยความเป็นคนช่างสังเกต เบเนดิกดัสแปลกใจในสิ่งที่เห็นตรงหน้า เขาจึงสืบค้นทันที จึงรู้ว่าขวดแก้วนี้ก่อนตกแตกนั้นได้บรรจุสารละลายของพลาสติกเหลว ซึ่งสารนี้ได้ระเหยไปในอากาศช้า ๆ คงทิ้งพลาสติกเคลือบแก้วเอาไว้ เอ็ดวาร์ดตื่นเต้นกับการค้นพบโดยบังเอิญครั้งนี้มาก เขาได้นำความคิดนี้ไปเสนอบริษัททำรถยนต์แห่งหนึ่ง ให้สร้างกระจกหน้าของรถเป็นกระจกเคลือบพลาสติก เพื่อช่วยป้องกันคนขับรถจากกระจกหน้ารถแตกเมื่อเกิดอุบัติเหตุ แต่บริษัทรถยนต์แห่งนั้นไม่สนใจ เพราะคิดว่าอุบัติเหตุเป็นเรื่องของคนขับรถ ไม่ใช่เรื่องของบริษัท อีกอย่างทางบริษัทก็ไม่ต้องการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุน ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 กองทัพสหรัฐอเมริกาได้นำสารเคลือบพลาสติกมาเคลือบที่หน้ากากของทหาร เพื่อป้องกันหน้ากากแตกเป็นเสี่ยง นั่นแหละบริษัทรถยนต์แห่งนั้นจึงได้ตระหนักถึงความผิดพลาดครั้งยิ่งใหญ่ ที่ไม่เอาใจใส่ต่อข้อเสนอของเบเนดิกดัส ทำให้กระจกนิรภัยสำหรับรถได้เริ่มผลิตขึ้นในปี ค.ศ.1918 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง ดังนั้น อุบัติเหตุจึงนำมาซึ่งการค้นพบ “กระจกนิรภัย” (Safety Glass)

12. จอ LCD (liquid Crystal Display) ปิ๊ง! จากสารเหลวที่ตกผลึก ในปี ค.ศ. 1888 นายฟรายด์ริช ไรนิตเซอร์ (Friedrich Reinitzer) เป็นนักพฤกษศาสตร์ ชาวออสเตรีย ขณะที่เขาศึกษาสารไขมันจากพืชชั่วข้ามคืนเท่านั้น เขาพบสารชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายโคเลสเตอรอลอยู่ในสภาวะละลายเป็นของเหลวในภาวะที่มีความร้อน พอเย็นตัวลงก็กลายเป็นสารสีขุ่น และเมื่อเย็นลงอีกก็กลายเป็นสีใส พอเย็นตัวถึงจุดหนึ่งกลับเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงินและตกผลึก ซึ่งเป็นผลึกเหลวนำมาใช้สร้างจอแอลซีดี หน้าปัดนาฬิกาข้อมือแบบดิจิตอล หน้าจอเครื่องคิดเลข หน้าจอเครื่อง

แฟกซ์ จอคอมพิวเตอร์ จอทีวีที่ติดตั้งในรถยนต์ หน้าจอโทรศัพท์มือถือ และแม้แต่จอทีวีขนาดใหญ่ ตัวจอเหล่านี้มีคุณสมบัติในการทำงานที่อาศัยการเบี่ยงเบนของแสง สามารถปรับหรือขยับให้แสงเข้าหน้าปัดหน้าจอได้มากน้อยตามต้องการ ผู้ที่นำการค้นพบผลึกเหลวมาพัฒนาขยายผลก็คือ นายจอร์จ ฮีลเมียร์ (George Hilmeier) ในปี ค.ศ. 1963 เริ่มใช้กับหน้าปัดนาฬิกาเป็นครั้งแรก ต่อมาในปี ค.ศ. 1969 นายเจมส์ เฟอร์กาสัน (James Fergason) ได้นำหน้าปัดแอลซีดีมาพัฒนาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น และขยายผลในการใช้สู่จอต่าง ๆ ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกมาจนถึงปัจจุบัน

13. กระจกส่องหลัง (Rear-view Mirror) ปิ๊ง! เพราะอยากขับรถแข่งคนเดียว ในการแข่งรถ “อินดี้ 500” (Indy 500) ในปี ค.ศ. 1911 มีรถเข้าลงทะเบียนแข่งขัน 40 คัน ปกติแล้วการแข่งขันจะต้องมีผู้อยู่ในรถ 2 คน คือคนขับ และช่างเครื่อง ซึ่งทำหน้าที่คอยดูข้างหลังช่วยคนขับด้วย แต่นายรอย ฮาร์โรน (Roy Harroun) ลงทะเบียนเข้าแข่งเพียงผู้เดียว จึงถูกผู้ร่วมแข่งขันคนอื่นๆ ประท้วงด้วยเหตุผลที่ว่า ขับคนเดียวนั้นไม่ปลอดภัยต่อตนเองและต่อผู้อื่น เพราะไม่มีใครช่วยดูข้างหลังให้ ฮาร์โรนแก้ปัญหาการประท้วงครั้งนี้ด้วยการทำกระจกเป็นพิเศษติดที่รถของเขา ฮาร์โรนเรียกกระจกนี้ว่า “กระจกส่องหลัง” (Rear–view Mirror) ซึ่งทำหน้าที่สะท้อนภาพข้างหลังให้เห็นแทนผู้ช่วยบอกทาง ในที่สุดกรรมการก็อนุญาตให้เขาลงแข่งขันได้ ผลปรากฏว่าฮาร์โรนใช้เวลาในการขับรถแข่งเพียง 6 ชั่วโมง 42 นาที เขาคือผู้ชนะเลิศเข้าสู่เส้นชัยเป็นคนแรก การแก้ปัญหาครั้งนี้ของเขา นำมาสู่การปรับเปลี่ยนโฉมหน้ารถครั้งยิ่งใหญ่ ทำให้มีกระจกส่องหลังมาจนทุกวันนี้

14. โคโลญ (Cologne) ปิ๊ง! จากน้ำยาป้องกันเชื้อกาฬโรค โคโลญเป็นน้ำหอมกลิ่นอ่อนเจือจาง และมีคุณสมบัติเย็น มักใช้หลังอาบน้ำเสร็จ เพื่อให้ร่างกายหอมสดชื่น ซึ่งโคโลญนี้มาจากชื่อเมืองโคโลญ (Cologne) อยู่ในประเทศเยอรมัน เมื่อช่วงยุคกลางของยุโรปเกิดกาฬโรคระบาดที่เมืองโคโลญ ประชาชนต่างตื่นตัว กระทำการทุกอย่างเพื่อป้องกันตนเองจากโรคนี้ ปรากฏว่าในกระบวนการรักษาเยียวยาและป้องกันนั้นบรรดายาและผลิตภัณฑ์ทั้งหลายที่ผลิตออกมามีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ทั้งสิ้น ซึ่งได้นำมาใช้ทั้งการดื่มและทาเพื่อเป็นการป้องกันโรค ต่อมาในปี ค.ศ. 1709 ช่างตัดผมชาวอิตาเลียน ชื่อ นายฟาริน่า (Farina) อพยพมาอยู่เมืองโคโลญ เขาสนใจวิธีการรักษากาฬโรคแบบโบราณนี้อย่างยิ่ง และพบว่าผู้คนในเมืองต่างใช้น้ำยาป้องกันกาฬโรคเป็นน้ำหอมราคาถูกโดยใช้หลังจากโกนหนวด ต่อมาฟาริน่าเลิกอาชีพตัดผม หันมาจัดอาชีพผลิตน้ำหอมขึ้นมาให้ชื่อว่า “โอ เดอ โคโลญ” (Eau De Cologne) ออกจำหน่าย ปรากฏว่าเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็ว ทำให้เขาร่ำรวยอย่างมหาศาล และเขาใช้ชื่อเมืองเป็นชื่อสินค้าของเขาอย่างถาวร

จากตัวอย่างนวัตกรรมที่กล่าวมาในอดีต สะท้อนว่ากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดการตกผลึกทางความคิด จนคิดออก คิดได้ และมีความมานะในตน เพื่อผลิตผลงานจนพัฒนาเป็นนวัตกรรมสู่การสร้างสรรค์เศรษฐกิจเชิงคุณค่าได้ ซึ่งนั่นคือความสำเร็จของนวัตกรรมในอดีต และในด้านสถานศึกษายุค เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สถานการณ์

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การคิดและพัฒนาในรูปแบบใหม่จะต้องเร่งพัฒนารวมถึง จะต้องหาแนวทางในการสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล 4.0 หรือโลกเศรษฐกิจฐานความรู้ด้วยการพัฒนานวัตกรรม ในลักษณะการทำงานที่มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม

2. การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ยุคดิจิทัล 4.0

WICE Logistics Public Company Limited (2017) ได้กล่าวถึงยุคดิจิทัล (Digital) แต่ละยุคอย่าง
น่าสนใจดังนี้

1. ดิจิทัล1.0 ยุคเปิดโลกอินเทอร์เน็ต ยุคนี้เป็นยุคเริ่มต้นของ “อินเทอร์เน็ต Internet” เป็นช่วงเวลาที่กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้คนเปลี่ยนจากออฟไลน์ (Offline) มาเป็นออนไลน์ (Online) มากขึ้น เช่น การส่งจดหมายทางไปรษณีย์ก็เปลี่ยนมาเป็นการส่งอีเมล์ (E-mail) และอีกหนึ่งตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การถือกำเนิดของเว็บไซต์ (Website) ที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงทุกอย่างได้ง่ายขึ้นและทั่วถึง การปรับให้เป็นปัจจุบัน (Update) รวดเร็วตลอด 24 ชั่วโมง การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบครั้งใหญ่และเป็นวงกว้าง การดำเนินกิจกรรมสะดวกและรวดเร็ว เริ่มมีกิจกรรมเชิงพาณิชย์และโฆษณาผ่านเครื่องมือออนไลน์เสมือนกับมีหน้าร้านที่ทุกคนบนโลกจะเห็นกันได้ง่ายขึ้น

2. ดิจิทัล 2.0 ยุคสังคมออนไลน์ หรือ Social Media ยุคนี้ต่อยอดจากยุค 1.0 เป็นยุคที่ผู้บริโภคเริ่มสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสารกันในโลกออนไลน์ เครือข่ายสังคม (Social Network) เริ่มจากการคุยหรือแชทกับเพื่อน สมาคม กลุ่มเล็กๆของผู้คนที่ต้องการความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสาร จุดเล็กๆ นี้เริ่มพัฒนาและขยายวงกว้างไปสู่การดำเนินกิจกรรมในเชิงธุรกิจ โดยนักธุรกิจส่วนใหญ่มองว่า Social Media เป็นเครื่องมือเชื่อมต่อและสร้างเครือข่ายทางธุรกิจได้เป็นอย่างดีด้วยการคลิก (Click) เพียงครั้งเดียว อีกทั้งยังช่วยในการพัฒนาตราสินค้า (Brand) วัดผลการดำเนินงานของธุรกิจ ส่งเสริมภาพลักษณ์ตราสินค้า เสมือนว่า Social Media เป็นกระบอกเสียงและเวทีเสนองานแก่นักธุรกิจสู่สายตาชาวโลกเป็นอย่างดี เครื่องมือนี้ยังสามารถเป็นอำนาจในการต่อรองของผู้บริโภคที่กำลังตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการ เนื่องจากมีตัวเลือกและร้านค้าให้เห็นมากขึ้น

3. ดิจิทัล 3.0 ยุคแห่งข้อมูลและ Big Data คือ ยุคแห่งการใช้ข้อมูลที่วิ่งเข้าออกเป็นล้านๆ ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ การเติบโตของ Social Media และ E-Commerce จากยุค 2.0 ทำให้เกิดการขยายของข้อมูลอย่างมหาศาล ทุก ตัวกลางเชื่อมระหว่างธุรกิจต่อธุรกิจและธุรกิจต่อลูกค้า (Platform) ทั้ง โซเชี่ยล เว็บเบราวเซอร์ หรือแม้แต่ธุรกิจอย่างธนาคาร โลจิสติกส์ ประกันภัย รีเทล ต่างมีข้อมูลเข้าออกเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน และเริ่มมีการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังคำกล่าวที่ว่า “ใครมีข้อมูลมาก ก็มีอำนาจมาก” ข้อมูลจะถูกนำมาประมวลผล จับสาระ วิเคราะห์

ถึงความต้องการของผู้บริโภคเพื่อสร้างสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองโจทย์ของลูกค้าได้ ทุกองค์กรต่างเห็นความสำคัญของการนำ Big Data มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่การนำ Big Data มาตอบสนองอย่างเสมือนจริง จำเป็นต้องมีระบบคลาวด์ (Cloud Computing) มาช่วยอำนวยความสะดวก จัดเก็บข้อมูล เลือกทรัพยากรตามการใช้งาน และทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลบนคลาวด์จากที่ใดก็ได้ ผู้ใช้ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบ ข้อมูลต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต สามารถจัดการ บริหารข้อมูล และแบ่งปันข้อมูลกับผู้อื่น (Shared Services) ลดต้นทุนและลดความยุ่งยากเพื่อพุ่งเป้ากับงานหลัก เพิ่มความเร็วในการบริการและการทำธุรกิจได้มากขึ้น Big Data สามารถนำมาต่อยอดโดยการคิดค้น เฟ้นหา และประยุกต์ใช้ข้อมูลนั้น พัฒนาเป็นแอพลิเคชั่น (Application) ที่ให้ความสะดวกสบายแก่ผู้บริโภคผ่านทางสมาร์ทโฟนและแท็บเลตอีกด้วย

4. ดิจิทัล 4.0 ยุคเทคโนโลยีมีมันสมอง เป็นยุคที่ความฉลาดของเทคโนโลยีจะทำให้อุปกรณ์ต่างๆ สื่อสารและทำงานกันเองได้อย่างอัตโนมัติ เทคโนโลยีในสามยุคแรกเปรียบเสมือนเป็นแขน ขา ให้แก่มนุษย์ เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก หยิบจับ คำนวณ ประมวลผมให้มนุษย์ มีแขน ขา แต่ไม่มีสมองเป็นของตัวเอง ในยุค 4.0 เทคโนโลยีถูกนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อลดบทบาทของมนุษย์ และเพิ่มศักยภาพของมนุษย์ในการใช้ความคิดเพื่อข้ามขีดจำกัด สร้างสรรค์พัฒนาสิ่งใหม่ๆ โดยจะใช้ชื่อยุคนี้ว่าเป็นยุค **Machine-to-Machine** เช่น สามารถเปิด-ปิด หรือสั่งงานอื่นๆ กับเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านตัวเองผ่านแอพลิเคชั่นโดยไม่ต้องเดินไปกดสวิตช์ หรือตัวอย่างที่ถูกนำมาใช้งานจริงแล้วอย่างการพูดคำว่า “แคปเจอร์” กับแอพถ่ายภาพในสมาร์ทโฟน โทรศัพท์ก็จะถ่ายรูปให้อัตโนมัติโดยที่ไม่ต้องกดถ่ายด้วยซ้ำ หรือแม้แต่เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ (Simulation) เพื่อฝึกอบรมพนักงาน วางแผนสถานการณ์โดยไม่ต้องเดินทางไปถึงสถานที่จริง หรือเป็นสื่อการเรียนรู้แบบ ปฏิสัมพันธ์ (Interactive) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าดิจิทัล 4.0 กลายเป็นเทคโนโลยีมีมันสมอง และเมื่อเชื่อมโยงกับการศึกษาจะต้องนำเทคโนโลยีนั้น มาพัฒนา ต่อเติม เป้าหมายต้องการให้มีนวัตกรรมเป็นของตนเอง หลักสูตรการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนต้องเตรียมพร้อมเพื่อตอบสนองเป้าหมายของไทยแลนด์ 4.0 คือ การศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างฐานความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในที่สุด

การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

จากพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย โดยเน้นให้มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่ทำกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) มากยิ่งขึ้น เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2552) กล่าวว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคม หรือ Social Entrepreneur โดยส่วนใหญ่มักจะมีมุมมองแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันว่าหมายถึง ผู้สร้างนวัตกรรมทางสังคมด้วยการปฏิรูปขบวนการและแบบแผนการผลิต โดยมีเป้าหมาย

เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาคนด้อยโอกาสในสังคม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นต้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับการใช้นวัตกรรมและการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อรังสรรค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งระบบ การดำเนินงานแบบผู้ประกอบการเพื่อสังคมนี้จึงมิได้มุ่งหวังเพียงแค่ผลสัมฤทธิ์ในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่ยังมุ่งปฏิรูปให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับขบวนการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งระบบอีกด้วย นวัตกรรมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการดำเนินงานในลักษณะนี้ โดยเป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายของการดำเนินงาน ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องมองหา คิดค้น แนวทางหรือรูปแบบการทำงานใหม่ ที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ๆที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล 4.0 ในการผลิต การแสวงหาแหล่งทรัพยากรหรือตลาดใหม่ๆ ในขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

ตัวอย่างนวัตกรรมแบบผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่สามารถพบเห็นได้ เช่น ธนาคารกรามีน หรือ Grameen Bank ที่ริเริ่มโดย มูฮัมหมัด ยูนูส ซึ่งธนาคารดังกล่าวมีลักษณะการดำเนินงานโดยเกิดจากการประยุกต์ใช้ระบบสินเชื่อรายย่อย หรือ Micro Credit เข้ากับการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศบังกลาเทศ ความแตกต่างระหว่างวิธีการดำเนินงานแบบธนาคารกรามีนและธนาคารพาณิชย์ทั่วไปก็คือ รูปแบบการปล่อยกู้และกลุ่มเป้าหมายของธนาคาร โดยที่ธนาคารกรามีนใช้การปล่อยสินเชื่อรายย่อยให้กับผู้กู้ที่เป็นกลุ่มคนยากจนโดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถขอกู้จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้ เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน แนวทางของธนาคารกรามีนจึงนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่ช่วยรังสรรค์ให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งระบบอย่างมีพลวัต คือ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนบังกลาเทศที่ได้รับการยอมรับว่ายากจนติดอันดับโลกให้พ้นเส้นความยากจนโดยไม่ต้องกลับเข้าไปสู่วงจรของความยากจนอีก หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือ การดำเนินงานของ Rugmark Foundation ซึ่งเป็นองค์กรระดับสากลที่ไม่แสวงหาผลกำไร มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กที่ถูกใช้แรงงานผิดกฎหมายในอุตสาหกรรมการผลิตพรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณพื้นที่แถบทวีปเอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย เนปาลและปากีสถาน โดยวิธีการดำเนินงานของ Rugmark Foundation จะใช้วิธีสร้างระบบการตรวจสอบด้วยการให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานการผลิตว่าปลอดจากการใช้แรงงานเด็กที่ผิดกฎหมาย และทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภครู้จักและยอมรับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานนี้ ปัจจุบัน Rugmark Foundation ได้ขยายกิจกรรมออกไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา ซึ่งผลจากการดำเนินงานทำให้แรงงานเด็กในโรงงานผลิตพรมแถบทวีปเอเชียใต้มีจำนวนลดลง รวมทั้งยังมีผลทำให้เกิดการผลักดันให้มีการออกกฎหมายต่างๆ เพื่อปกป้องและ

คุ้มครองแรงงานเด็กเหล่านี้ เช่น Worst Forms of Child Labor Convention 182 (C182) 1999 หรือ Trade and Development Act of 2000 เป็นต้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์,2552)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเชื่อมโยงกับพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย โดยเน้นให้มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่ทำกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) มากยิ่งขึ้น และเมื่อเชื่อมโยงกับการเป็นผู้ประกอบการสังคม หรือ Social Entrepreneur ก็กลายเป็นผู้นำทางความคิดในการสร้างนวัตกรรมทางสังคม จนเกิดเป็นรูปธรรมของผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ต่อสังคม ดังตัวอย่างที่นำเสนอไปแล้ว และเมื่อเชื่อมโยง ตามยุทธศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 20 ปี (พศ. 2560-2579) ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยวางกลยุทธ์ ไว้ 3 ประการคือ 1) บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่เป็นไปตามบริบท และความต้องการของการพัฒนาท้องถิ่น 2) บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาสังคมท้องถิ่น ด้านศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม และกีฬา การศึกษาทรัพยากรมนุษย์และสุขภาพ และ 3) บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาสังคมท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม (ที่ประชุมอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ,2560) จากยุทธศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏด้านเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาทุกมิติล้วนเกี่ยวเนื่องกัน (Lee, K., Holland, A., & McNeill, D., 2000) และเมื่อนำมาประยุกต์การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ก็สามารถนำองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้ง 3 ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มาปรับประยุกต์ใช้อย่างเชื่อมโยง โดยนวัตกรรมจัดเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประกอบการเพื่อสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นวัตกรรมเป็นทั้งเครื่องมือของการทำงานแบบพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคม และในขณะเดียวกันก็เป็นผลอันเกิดจากการมีลักษณะนิสัยแบบผู้ประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งก็คือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภายใต้การอาศัยความฉลาดของเทคโนโลยี ยุคดิจิทัล 4.0 มาประยุกต์ใช้ ดังนั้น แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จหรือไม่อย่างไรนั้น ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และที่สำคัญ การปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ คือการเชื่อมโยงการทำงานกับภาคีเครือข่าย การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในระดับการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคมดังที่กล่าวไว้แล้ว

3. การบูรณาการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2550) ให้ความหมายคำว่า บูรณาการ มี 2 ความหมาย ความหมายที่ 1 คือ ทำให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยรวมหรือผสมผสานส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น การสอนภาษาแบบบูรณาการ หมายถึง การรวมทักษะการพูด ฟัง อ่าน เขียน ไว้ในวิชาเดียวกัน หลักสูตรแบบบูรณาการสำหรับภิกษุสามเณร เป็นหลักสูตรที่รวมหลักสูตรธรรมศึกษา บาลีศึกษา และสามัญ

ศึกษา ให้เป็นหลักสูตรเดียว ส่วน ความหมายที่ 2 ของคำว่า บูรณาการ หมายถึงเชื่อมหรือประสานกับสิ่งอื่นหรือหน่วยงานอื่น เช่น โรงเรียนหลายแห่งบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีรากฐานจากความเป็นไทยและนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน เมื่อนำทั้งความหมายการบูรณาการ ทั้งความหมายที่ 1 และความหมายที่ 2 มาผนวกกับบูรณาการงานวิจัย จะหมายถึง การนำศาสตร์ของการวิจัย การเรียนการสอน การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานให้กลมกลืนกันเป็นเนื้อเดียวกัน อาจเน้นในลักษณะของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ที่เน้นวิธีพัฒนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในลักษณะของกระบวนการวิจัยบนฐานของปรัชญาและคุณค่า ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง (People Centered) และมีจุดเน้นที่จะสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น (Empowerment) ด้วยกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Participatory)เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพ (Transformation) ของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใกล้เคียงกับคำว่าพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคมมากที่สุด

ถ้าเปรียบกับชุมชนเสมือนห้องเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะใกล้เคียงกับคำว่า การเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป เป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ภายใต้สมมติฐาน 2 ประการ คือ 1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์ และ 2) แต่ละคนมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ความรู้ที่ได้เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว เกิดการเรียนรู้จากการอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสติปัญญา (Cognitive) ทักษะ (Skill) และจิตใจ (Affective) สามารถนำความรู้และทักษะไปแก้ปัญหาตนเอง

ผลของการบูรณาการงานวิจัยดังที่กล่าวมา เปรียบได้กับชุมชนคือห้องเรียน ท้องถิ่นหรือชุมชน คือ กลุ่มคนที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยการนำทรัพยากรท้องถิ่น ภูมปัญญาท้องถิ่น และอาศัยแนวทางพึ่งตนเอง ความเป็นตัวตน รวมถึงการสร้างความรู้ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน และชุมชนที่มหาวิทยาลัยเข้าไปพัฒนาคือชุมชนที่เป็นที่ยืน หรือจุดยืนของมหาวิทยาลัย เช่น ถ้ามีหน่วยงานต้องการศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง หรือถามว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางอยู่ตรงไหน คำตอบคือ พื้นที่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเข้าไปบูรณาการงานวิจัย คือที่ศึกษาดูงาน หรือสถานที่เป็นพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคม นั่นเอง

4. แนวทางการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0

จากพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคม สะท้อนถึงบทบาทของผู้ผลิตบัณฑิตสู่สังคม โดยเฉพาะด้านกระบวนการเรียนรู้ การเรียนการสอน เพราะการพัฒนานวัตกรรมที่ยกตัวอย่างมาส่วนประกอบที่สำคัญ คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้หนุนเสริม ดังนั้น แนวทางการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : ยุคดิจิทัล 4.0 จึงนำเสนอได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพแนวปฏิบัติการบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

1. ระดับบัณฑิตศึกษา

กำหนดให้นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยของอาจารย์ที่เป็นชุด

ตัวอย่าง การบริหารเครือข่ายสุขภาวะชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้

โครงการย่อย 1 | โครงการย่อย 2 | โครงการย่อย 3

2. ระดับปริญญาตรี

กำหนดให้นักศึกษาเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัยของอาจารย์ เช่น เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล หรือให้นักศึกษาทำโครงการวิจัย โดยอาจารย์มีโครงการวิจัยรองรับ (อาจารย์ต้องอธิบายหรือแลกเปลี่ยนความรู้กับนักศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยให้ครบทุกขั้นตอน)

3. นักศึกษาศึกษางานวิจัยเพื่อเรียนรู้กระบวนการทำวิจัย

อาจารย์สอนนักศึกษาให้รู้ถึงกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน โดยมอบหมายให้ศึกษางานวิจัยที่ดี เพื่อให้เข้าใจกระบวนการทำวิจัย

4. อาจารย์นำผลวิจัยไปประกอบการสอน

อาจารย์นำผลการวิจัยใหม่ ๆ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำเนื้อหาใช้ถ่ายทอดความรู้แก่นักศึกษา หรือนำผลการวิจัยของอาจารย์เองไปประกอบการสอน เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ และความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากการทำวิจัย

5. นักศึกษาเข้าฟังการรายงานผลการวิจัยของอาจารย์หรือนักวิจัย

อาจารย์กำหนดให้นักศึกษาเข้าฟังการบรรยายหรือเสวนาเกี่ยวกับการวิจัย แล้วมอบหมายให้นักศึกษานำความรู้ไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน

6. นักศึกษาเข้าร่วมประชุมการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ/นานาชาติ

ภารกิจของอาจารย์ยึดชุมชนเป็นตัวตั้งของการพัฒนา

1. ผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน
2. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการสืบสาน และธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชน และชาติ
3. ใช้รายวิชาเป็นตัวตั้งในการบูรณาการ
4. ใช้โครงการบริการเป็นตัวตั้งในการบูรณาการ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพครูสอนเด็กชาวไทยภูเขา และอาจารย์พัฒนานวัตกรรม โดยนำนักศึกษาไปแลกเปลี่ยน ...อนวัตกร... ...วิชาก... ...ไปสู่งาน...

การเรียนการสอน
บริการวิชาการ
ทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรม

พัฒนาท้องถิ่นทั้งด้าน
เศรษฐกิจ สังคม
สิ่งแวดล้อม และ
ดิจิทัล 4.0 อย่าง
เชื่อมโยงกัน

ใช้กระบวนการวิจัยเป็นสื่อ
ในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหา

การบูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ยุคดิจิทัล 4.0 เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ ภายใต้การอาศัยความฉลาดของเทคโนโลยี โดยอาศัยการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับสังคม ในการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ในลักษณะพหุสาขา ทั้งภายในภายนอกองค์กร และร่วมสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ในลักษณะของการศึกษาหรือวิจัย เช่น การเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม โดยรวม เช่น ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ยิ่งกว่านั้นคือทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนของชุมชน แก้ปัญหาของชุมชนเอง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงเป็นประเด็นน่าคิดว่ากระแสของโลกที่ตีกลับอย่างรุนแรง ในภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมด้านเทคโนโลยี ยุคดิจิทัล 4.0 ซึ่งมีผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ ปัญหาวิกฤตเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะมอบภาระให้สถาบันการศึกษาขัดเกลา ดังนั้นจะทำอย่างไร ให้ เกิดการขยับ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีขึ้นของทุกภาคส่วน มิใช่เพียงสถาบันการศึกษาอย่างเดียว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากการช่วยเหลือของบุคคลหลายฝ่าย จึงขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน โดยเฉพาะเจ้าของความรู้ที่นำมาเป็นแหล่งที่มาของความรู้ในครั้งนี้ รวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่สนับสนุนงบประมาณการนำเสนอบทความในครั้งนี้

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552) .*นวัตกรรมกับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม*. ค้นจาก http://www.kriengsak.com/node/1834.ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2561.

ที่ประชุมอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ . (2560). ยุทธศาสตร์ใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราโชบาย ระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579. ค้นจาก http://research.psru.ac.th/files/download/off_332_09-08-2560.pdf.ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2561.

ศูนย์บูรณาการงานวิจัยและวิชาการเพื่อรับใช้สังคม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (2558). ค้นจาก 202.29.52.231/engagement/public/reserve/popup.php?..ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2561.

สุวิทย์ เมษิณทรีย์. (2560). *บทบาทมหาวิทยาลัยราชภัฏในการขับเคลื่อน Thailand 4.0*. ค้นจาก https://www.facebook.com/drsuvitpage/posts/1500896823550376.ค้นเมื่อ31 มีนาคม 2561.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). *บูรณาการ.*ค้นจาก http://www.royin.go.th/?knowledges. ค้นเมื่อ31 มีนาคม 2561.

Engagement Thailand.(2007). University Engagement. From http://www.engagementthailand.org/.Retrieve March 31, 2018 .

Lee, K., Holland, A., & McNeill, D. (2000). *Global sustainable development in the 21st century.* Edinburgh: Edinburgh University Press.

Lexitron พจนานุกรมแปล ไทย-อังกฤษ (ม.ป.ป.) ปิ้ง .ค้นจาก https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-en-lexitron.ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2561.

MK Restaurants. (2548). *MK พาปิ๊ง! ไอเดียซิ่ง....ในสิ่งที่ไม่ธรรมดา.* กรุงเทพฯ : แสงแดด มีเดีย กรุ๊ป จำกัด.

VanDyck . (2017). *Concept and Definition of Civil Society Sustainability* . From https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/170630_VanDyck_CivilSocietySustainability_Web.pdf?QfxMIeHr9U8aeV1kOjFo.FBTsLG76HPX.Retraived March 31 , 2018.

WICE Logistics Public Company Limited .(2017). *Digital 4.0* From http://www.wice.co.th/2018/01/11/digital-4-0-technology/.Retrieve March 31,2018.

การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

The Perception and Participation in Education Quality Assurance Of Educational Personnel Phitsanulok University

พชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา(Pacharadanai Watcharathanapattada)[1*]
พริมรฎา สุขคำภา(Primrada Sukkampa)[2*]
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
[1]Corresponding author. E-mail: Nine9dd@gmail.com
[2]Corresponding author. E-mail: Primrada.pimmy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก 2) เปรียบเทียบการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากแต่ละคณะ ใช้ตารางของ Krejcie and Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 76 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานคือ Independent Samples t-test, One-Way ANOVA และ Schffe'Method

ผลการวิจัยพบว่า

1) การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้และการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ด้าน คือด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษามีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษามีค่าน้อยที่สุด ส่วนด้านที่มีการรับรู้และการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย มีจำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา

2) เปรียบเทียบการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก พบว่า เพศ และคณะที่สังกัด มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยลักษณะทาง

ประชากรศาสตร์ เกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน ไม่พบความแตกต่าง

คำสำคัญ : การรับรู้ การมีส่วนร่วม การประกันคุณภาพ

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the perception and participation in education quality assurance of educational personnel Phitsanulok University. 2) to compare the perception and participation in education quality assurance of educational personnel Phitsanulok University by classifieds the demographic characteristics.

The samples were randomly sampled from each of the Krejcie and Morgan tables. The sample consisted of 76 educational personnel. The instruments used in this study were the constructed questionnaires. The value of confidence. The reliability of the questionnaire was 0.91. The statistics used for data analysis were Frequency, Mean, Percentage, Standard Deviation, Statistics used to test the hypothesis are Independent Samples t-test, One-Way ANOVA and Schffe'Method.

The results showed that:

1) perception and participation of quality assurance of educational personnel Phitsanulok University overall Medium overview. Perception and Participation of the quality of education personnel was at the highest level, followed by the quality assurance.The least value was the mean of perception and participation. There were 1 aspect: participation, quality assurance

2).The results of data analysis in comparing between perception and participation in quality assurance education of educational personnel Phitsanulok University found that gender and faculty affiliation was affected to the perception and participation. And the finding according to each dimension, was the difference of perception and participation is statistically significant at .05 level. And the demographic characteristics is not difference.

Keywords: perception, participation, quality assurance

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนที่สำคัญในพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นการสร้างความมั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด และจากการกระจายบทบาทการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่สถานศึกษารับผิดชอบและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่เชื่อมั่นและยอมรับของผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและการดำเนินนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การดำเนินงานตามภารกิจ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว ในปัจจุบันมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกอยู่หลายประการ ที่ดำเนินให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2559)

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงต้องสร้างกลไกการประเมินคุณภาพให้สอดรับกับการแบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา โดยกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาของไทย ต้องมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาวิกฤติและชี้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชาติและท้องถิ่นโดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและต้องส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถดำเนินงานเพื่อดำรงชีพ ตนเอง และเพื่อช่วยเหลือสังคมมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบและมีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจรวมทั้งพัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพและผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์พัฒนาวิชาชีพอาจารย์ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมมีการจัดการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยใช้ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของประเทศไทย ทั้งนี้โดยอาศัยการบริหารจัดการอุดมศึกษาเชิงรุกและพระราชบัญญัติอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ปี 2561 “อุดมศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูง ที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืนสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต บนพื้นฐาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทสูงในสังคมประชาคมอาเซียนและมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติ” (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2559)

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่าง มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้ก้าวไปสู่ระดับมหาวิทยาลัยชั้นนำ และพร้อมที่จะจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพในระดับสากล จึงได้ตระหนักถึงการเผยแพร่วิชาการไปสู่ชุมชน ตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 5 ด้าน กล่าวคือ 1) ด้านการผลิตบัณฑิต 2) ด้านงานวิจัย 3) ด้านวิชาการ 4) ด้านการทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรม และ 5) ด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ทั้งนี้มหาวิทยาลัยพิษณุโลกเป็นหน่วยงานการศึกษาที่ต้องมีการจัดทำมีประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาก็คือการทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติภารกิจหลักอย่างเป็นระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของดัชนีชี้วัดระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

การศึกษาการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาองค์กรพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้สามารถดำเนินไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารจัดการขององค์กรประสบผลสำเร็จ รวมทั้งยังเป็นองค์กรที่สร้างบุคลากรที่มีความรู้ มีความสามารถด้านประกันคุณภาพอย่างถ่องแท้ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาที่ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพแก่สังคมและประเทศชาติ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยพิษณุโลก และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำการประกันคุณภาพของหน่วยงาน และนำเสนอสภาพปัญหาให้กับคณะผู้บริหารทำให้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคลากรและองค์กร โดยเห็นว่าการประกันคุณภาพมีความสำคัญที่แต่ละหน่วยงานควรตระหนักและให้ความสำคัญ เนื่องจากองค์กรจะสามารถดำรงอยู่ได้มีศักยภาพในการแข่งขัน รวมทั้งสามารถปรับให้ก้าวไกลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาวะเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำ และต้องรับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก เพื่อต้องการทราบถึงระดับการรับรู้และระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ต่อการประกันคุณภาพว่าอยู่ในระดับใด อันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และตระหนังถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา อีกทั้งยังสามารถพัฒนาในส่วนที่ต้องปรับปรุง เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างการยอมรับได้ตรงตามเป้าประสงค์ นอกจากนี้ ผู้บริหารรวมทั้งผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย ยังสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสนับสนุนประกอบแนวทางจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมระดับการรับรู้ และระดับการมีส่วนร่วม ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาได้มากขึ้น รวมถึงการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องต่อความต้องการ เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร อันจะนำมาซึ่งการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ ที่สามารถสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้กับสังคมและประเทศชาติตลอดจน การบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ และมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

2. บุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่มีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ และมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

3. บุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ และมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

4. บุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่สังกัดคณะทำงาน แตกต่างกัน มีการรับรู้ และมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

5. บุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีการรับรู้ และมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

6. บุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้ และ มีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ และการมีส่วนร่วมต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา คณะที่สังกัดทำงาน ตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านการมีส่วนร่วมต่อการประกันคุณภาพการศึกษา 3) ด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา 4) ด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษา และ 5) ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาวางแผนพัฒนา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือน มกราคม 2561 ถึง เมษายน 2561

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก จำนวน 94 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 76 คน แล้วกำหนดค่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคณะ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในคณะ

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา คณะที่ทำงาน ตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยมีความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ (วิชิต อู่อ้น, 2548: 181) คือ 4.21-5.00 หมายถึง มีในระดับที่ดีมาก 3.41-4.20 หมายถึง มีในระดับดี 2.61-3.40 หมายถึง มีระดับปานกลาง (พอใช้) 1.81- 2.60 หมายถึง มีน้อย และ 1.00-1.80 หมายถึง ไม่มีเลย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์กับการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวมและเป็นรายด้านได้แก่ 1) ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพ 2) ด้านการศึกษาการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา 3) ด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา 4) ด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษา และ 5) ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาวางแผนพัฒนา โดยใช้สถิติ t-test

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกันด้วยค่า Independent-Samples t-test และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประชากรศาสตร์ พบว่า บุคลกรระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.32 ส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็น ร้อยละ 63.16 ส่วนมากอายุระหว่าง 41- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.89 คณะที่สังกัดในการปฏิบัติงานส่วนมาก คือ คณะนิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และศิลปศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 36.84 ส่วนมากเป็นอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 67.11 และส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.74

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ในภาพรวม

การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา	3.24	.53	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา	2.13	.47	น้อย
3. ด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา	3.33	.67	ปานกลาง
4. ด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษา	2.71	.48	ปานกลาง
5. ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาวางแผนพัฒนา	3.23	.74	ปานกลาง
รวม	2.93	.47	ปานกลาง

การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้และการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ด้าน คือด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$=3.33) อันดับรองลงมาคือ ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{x}$=3.24) ส่วนด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$=2.71) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้และการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย มี

จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{x}$=2.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่อยู่ในระดับดี คือ มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัยและจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ =4.33) โดยมหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาและบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ =3.74) ส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อย คือ มหาวิทยาลัยชี้แจงแผนการผลิตบัณฑิตแผนการให้บริการให้บุคลากรทุกคน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ =1.71)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ =3.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาอาจารย์งานวิชาการและบุคลากรของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ =3.72) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาอาจารย์งานวิชาการและบุคลากรของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}$ =2.58) ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ =1.64) ส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการประกันคุณภาพระหว่างคณะและมีกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับ น้อยที่สุด ($\bar{x}$ =1.39)

2.3 ด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ อยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ =3.85) ส่วนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการวิชาการตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x}$ =3.58) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ตามแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ =1.68)

2.4 ด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =2.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานกิจกรรมนักศึกษาที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย กำหนดไว้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ =3.66) โดยการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานวิจัยและพัฒนาที่เกิดจากปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x}$ =3.50) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานการบริการวิชาการที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.11) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานโครงการกิจกรรมตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์

มหาวิทยาลัยที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ =1.82)

2.5 ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษา มาวางแผนพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำมาวางแผนพัฒนาการบริการวิชาการในคณะ และมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับดี มีค่าสูงสุด ($\bar{x}$ =3.78) โดยการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ของการจัดกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนำมาวางแผนพัฒนาอาจารย์ในคณะ และมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x}$ =3.53) ส่วนการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ไปใช้ในการปรับแผนตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ในคณะและมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ =1.75)

3. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า

3.1 จำแนกตามเพศ ด้วย t-test พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่าความแตกต่างด้านเพศ มีผลต่อการรับรู้ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามอายุ ไม่พบว่า มีการการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านใดแตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้แสดงว่าความแตกต่างด้านอายุไม่มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับการประกันคุณภาพการศึกษา

3. จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่พบว่าการการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านใดแตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่าความแตกต่างทางระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับการประกันคุณภาพการศึกษา

3.4 จำแนกตามคณะที่สังกัด พบว่า บุคลากรระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก คณะที่สังกัดทำงานต่าง ๆ กัน มีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่า บุคลากรที่สังกัดคณะทำงานแตกต่างกัน มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา

3.5 จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า การรับรู้และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่าความแตกต่าง ตามตำแหน่งงาน ไม่มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับการประกันคุณภาพการศึกษา

3.6 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่าความแตกต่าง ตามประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับการประกันคุณภาพการศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ บุคลากร สถาบันอุดมศึกษาอกชน มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ต่อการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก พบว่าเพศหญิง ตอบแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย และเพศหญิง มีการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มากกว่าเพศชาย และเมื่อเปรียบเทียบการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก จำแนกตามเพศ พบว่าโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน บุคลากรระดับอุดมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีค่าเฉลี่ยการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษามากที่สุด ส่วนบุคลากรระดับอุดมศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก มีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษามากที่สุด คณะที่สังกัดของบุคลากรระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยพิษณุโลก มีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยบุคลากรระดับอุดมศึกษาที่สังกัดคณะสำนักอธิการบดีและบัณฑิตวิทยาลัยมีการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ และเมื่อเปรียบเทียบการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า การรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนตำแหน่งงานที่ต่างกัน ไม่ส่งผลให้บุคลากรมีความเห็นของการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน บุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวมมีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลกในภาพรวมตามประสบการณ์ในการทำงาน มีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน โดยประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 1 ปี มีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษามากที่สุด จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ การมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา คือเพศ และคณะที่สังกัด แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการประกันคุณภาพของบุคลากรเกิดจากภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และความรับผิดชอบ

2. การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

2.1 การรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ในภาพรวม มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ โดยมหาวิทยาลัยส่งเสริมให้ มีการทำงานวิจัยและจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อย มีจำนวน 3 ข้อ โดยมหาวิทยาลัยชี้แจงแผนการผลิตบัณฑิตแผนการให้บริการให้บุคลากรทุกคน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย แสงธำรง (2551) ศึกษาการรับรู้ของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือต่อการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ระดับการรับรู้ของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวม พบว่ามีการรับรู้ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล อาจคงหาญ (2555) การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ใจชนก ภาคอัต (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรและศึกษาปัจจัยที่มีผล ต่อการมีส่วนร่วมการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยทำการสำรวจบุคลากรสายวิชาการ (อาจารย์) และบุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติงานในสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ จำนวน 253 คน ซึ่งผลการสำรวจพบว่าบุคลากรของสถาบัน มีความรู้ความเข้าใจใน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีทัศนคติ ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แต่การรับรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เพราะสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการถ่ายทอด พันธกิจ และภารกิจ โดยเกิดจากความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน แต่ในทางมีส่วนร่วมนั้นจะเห็นว่า ในสถานศึกษาประกอบด้วยบุคลากรที่มีหน้าที่แตกต่างกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในส่วนภาระงานต่าง ๆ แตกต่าง แสดงให้เห็นว่าหากบุคลากรมีการรับรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพมากขึ้นและสามารถทำความเข้าใจได้อย่างท่องแท้ รวมถึงการได้รับโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ย่อมนำมาซึ่งการยอมรับและการดำเนินการที่สามารถดำเนินไปได้อย่างไม่มีอุปสรรค เนื่องจากหากเกิดความรู้ ความเข้าใจและได้ร่วมในการกระทำ การดำเนินการประกันคุณภาพจะเป็นระบบที่ทำให้บุคลากรเกิดความต้องการที่จะดำเนินการเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานจริง ๆ จะไม่เกิดความรู้สึกที่ทำเพื่อหน้าที่หรือแค่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น เมื่อเกิดการรับรู้ ได้มีส่วนร่วม และเกิดการยอมรับ การประกันคุณภาพจะเป็นระบบที่ช่วยให้งานประสบความสำเร็จและทำให้บุคลากรเกิดความรู้ส่งเสริมให้องค์กรและการดำเนินการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 การมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก การมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย การที่ผลการศึกษาวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน มิได้ใช้หลักการบริหารจัดการองค์กรโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ที่เน้นความร่วมมือของบุคลากรทุกระดับ ในการขับเคลื่อนการทำงาน บุคลากรทุกหน่วยงานให้มีส่วนร่วม และมิได้มีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นกรรมการตรวจสอบระหว่างหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ วัชราพร ศิรเทพประไพ (2550 : 15) กล่าวถึงการเข้ามีส่วนร่วมโดยใช้หลักความสมดุลของอำนาจในการบริหารจัดการและการปฏิบัติ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับการยินยอมของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน การที่บุคลากรจะเข้าไปมีบทบาทหรือตัดสินใจมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ มักมีปัจจัยด้านการบริหารจัดการเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงการยินยอมของผู้บริหารเองก็มีผลต่อการตัดสินใจต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร

2.3 การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก มีการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับดี จำนวน 7 ข้อ คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามมหาวิทยาลัย กำหนดไว้มีค่าสูงสุด โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการวิชาการตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อย มีจำนวน 2 ข้อ โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบริหารจัดการด้านต่าง ๆตามแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัย กำหนดไว้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล อาจคงหาญ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา และนำผลการศึกษาไปเสนอต่อผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับ ประภาศ ปานเจี้ยง (2554) ที่กล่าวว่าการที่การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรที่อยู่ใน ระดับปานกลาง เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากบุคลากรที่อายุและอายุงานน้อย จึงขาดความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ และตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น อาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานประจำงานเฉพาะหรืองานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชามากกว่าการได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษา แต่ละหน่วยงานอาจมีบุคลากรเฉพาะสาหรับการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา จึงทำให้บุคลากรในหน่วยงานหนึ่งๆ ไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานทุกคน

2.4 การตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับดี จำนวน 3 ข้อ คือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานกิจกรรมนักศึกษาที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานการบริการวิชาการที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย กำหนดไว้ ส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อย มีจำนวน 4 ข้อ โดย การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงานโครงการกิจกรรมตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์มหาวิทยาลัย ที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศ ปานเจี้ยง (2554) ที่ศึกษา การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยหาดใหญ่มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับปานกลาง

2.5 การนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาวางแผนพัฒนา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับดี จำนวน 6 ข้อ คือการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อนำมาวางแผนพัฒนาการบริการวิชาการในคณะ และมหาวิทยาลัย มีค่าสูงสุด โดยการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาของการจัดกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนำมาวางแผนพัฒนาอาจารย์ในคณะ และมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อย มีจำนวน 2 ข้อ โดยการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ไปใช้ในการปรับแผนตาม อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ในคณะและมหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา วัชระรังสี (2556 : 36) ที่ศึกษาเรื่อง การรับรู้และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา ในเขตมีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษาเขตนนทบุรี จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการปฏิบัติงาน 4) ด้านการตรวจสอบงาน 5) ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาวางแผนพัฒนา ในกลุ่มตัวอย่าง 5 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และสถาบันพระบรมราชนก (วิทยาลัยราชชนนี) กลุ่มตัวอย่าง 321 คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา เขตนนทบุรี ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาวางแผนพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการตรวจสอบงานการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ในส่วนของคณะที่สังกัดแตกต่างกัน พบว่า ภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้สถิติโดยวิธีของ Scheffe พบว่า สำนักงานอธิการบดีและบัณฑิตวิทยาลัย มีระดับการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างจากคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสาธารณสุข คณะนิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และศิลปศาสตร์ โดยสำนักงานอธิการบดีและบัณฑิตวิทยาลัย มีระดับการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่าคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี คณะนิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และศิลปศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสาธารณสุข

สรุปได้ว่าบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก มีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของอรทัย แสงธำรง (2551) ศึกษาการรับรู้ของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือต่อการประกัน คุณภาพการศึกษา พบว่า ระดับการรับรู้ของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมพบว่ามีการรับรู้ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นได้ว่าในสถานการณ์ความเป็นจริง ในสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการถ่ายทอด ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรทุกคน รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถาบัน เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานขับเคลื่อนตาม 4 พันธกิจ ของการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่าจะมีบุคลากรของสถาบัน เฉพาะกลุ่มเท่านั้นที่รับผิดชอบ ต่องานประกันคุณภาพการศึกษาโดยตรง การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากบุคลากรทำงานเสมือนมิได้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานจริง ไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วม ทำตามหน้าที่ หรือทำแค่งานที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ขาดการมีส่วนร่วม และขาดการยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารในระดับคณะ และสถาบัน ได้ทราบถึงการรับรู้ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานตนเอง ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ในบางคณะพบว่าการรับรู้ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารอาจดำเนินการร่วมกับคณะทำงานด้านการประกัน

คุณภาพการศึกษา ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจทำได้โดยการหารือร่วมกับสถาบันเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานให้ทุกคณะเป็นไปในทางเดียวกัน

1.3 การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก เมื่อพิจารณาในภาพรวมภารกิจทั้ง 5 ด้าน และภารกิจรายด้าน ผลการศึกษาอยู่ระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ควรเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรให้มากขึ้นจะส่งผลให้มีการพัฒนา การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ควรเพิ่มการศึกษาด้านทัศคติของบุคลากรต่อวัฒนธรรมองค์กรและคุณค่าของงานที่บุคลากรรับผิดชอบ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับปรุงหรือพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ บุคลากรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและได้มีส่วนร่วม จะช่วยให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยมี ประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังทำให้บุคลากรให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ และการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ให้ทุนอุดหนุนงานวิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณสำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา ที่ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยประสานงานในการแจกและเก็บแบบสอบถาม และให้ความร่วมมืออย่างดีในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ประภาพรรณ รักเลี้ยง อธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่คอยให้กำลังใจในการจัดทำวิจัย เพื่อประโยชน์ของการจัดทำการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ขอขอบพระคุณ นายสุนทร รักเลี้ยง อุปนายกสภามหาวิทยาลัยพิษณุโลก รองศาสตราจารย์ ดร. อำนวยพร สุนทรสมัย นายกสภามหาวิทยาลัยพิษณุโลก รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ช่วยอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยของแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้อง และคำแนะนำในการแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

ใจชนก ภาคอัต. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา : ศึกษากรณีสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.* กรุงเทพฯ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประภาศ ปานเจี้ยง. (2554). *การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยหาดใหญ่.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

พนิดา วัชระรังษี. (2554). *สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังในการจัดการความรู้ ด้านประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตร.* มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ กรุงเทพมหานคร

วัชราพร ศิรเทพประไพ. (2550). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาระบบบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเหมืองแม่เมาะ.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิชิต อู่อ้น. (2548). *การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ.* กรุงเทพมหานคร: พริ้นท์แอทมี (ประเทศไทย).

ศศิวิมล อาจคงหาญ. (2555). *การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.* กลุ่มงานวิจัยและผลงานวิชาการ.โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2559). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2558.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

อรทัย แสงธำรง. (2551). *ความคิดเห็นของบุคลากรต่อปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

Problems and obstruction of enforcement of the Fishery Royal Enactment, B.E. 2558 (2015)

ณัฐวดี วิมลจิตต์(NUTTAWADEE WIMOLJIT)
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
085-0421521 sevenwonderful@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายและอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 โดยใช้วิธีการศึกษาจากข้อเท็จจริงที่เกิดจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับดังกล่าวให้มีความครอบคลุมและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาการทำประมงของประเทศไทยในปัจจุบัน

ผลจากการศึกษาพระราชกำหนดการประมงพ.ศ.2558 พบว่า บทบัญญัติดังกล่าวมิได้ครอบคลุมถึงการตรวจสอบการทำประมงที่ผิดกฎหมายอันเนื่องมาจากขาดการรายงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ อำนาจการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ที่ปราศจากความชัดเจน ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับชาวประมง ตลอดจนการไม่ได้รับความคุ้มครองในส่วนของการทำประมงสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่มีขนาดเล็กกว่ามาตรฐานและการกำหนดปริมาณของทรัพยากรสัตว์น้ำที่อนุญาตให้จับได้ในแต่ละเขตพื้นที่

จากผลศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ เห็นควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามพระราชกำหนด การประมง พ.ศ. 2558 โดยให้มีผู้แทนจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทยเป็นคณะกรรมการควบคุมการประมงรวมถึงร่วมในการประเมินผลกระทบการทำประมงเกินขนาดและหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพการทำการประมง การเพิ่มอำนาจหน้าที่ของกรมประมงและให้สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคในการตรวจสอบดูแลกิจการผู้ประกอบการปะมง การแก้ไขขั้นตอนและกระบวนการในการควบคุมตรวจสอบใบอาชญาบัตรโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการและให้อธิบดีกรมประมงเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าวได้ การเพิ่มกระบวนการตรวจสอบผู้ประกอบการกิจการประมงว่าได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ โดยให้มีการตรวจสอบถึงมาตรฐานของเครื่องมือการทำประมง สภาพแวดล้อมเขตพื้นที่ทำการประมงใหม่ทุกครั้งที่ยื่นขอรับใบอนุญาต และการปรับบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์การทำประมงในปัจจุบัน

คำสำคัญ : การประมง/การจัดการทรัพยากรประมง/หลักการประมงอย่างยั่งยืน

Abstract

This thesis has the purpose to study the legal problems and obstruction of enforcement of legal measures according to the Fishery Royal Enactment, B.E. 2558 (2015) by using the study methods from the fact occurring from operation of relevant public and private working units to find guidelines for improving the said law to govern and enforce effectively for the current situation and problems of fishery of Thailand.

The result of study about the Fishery Royal Enactment, B.E. 2558 (2015), it was found that such royal enactment did not cover the inspection about illegal fishery because there is lack of effective report and control. Inspection authority of officials is unclear, there are problems of enforcement of law with fishermen, criteria for issuing concession card, as well as there is no protection of smaller-scale economic aquatic animal fishery which is smaller than standard and determining of the quantity of aquatic animal resources permitted for capture in each area.

From the result of study, the recommendation is that it is appropriate to improve and amend the provisions of the Fishery Royal Enactment, B.E. 2558 (2015). There shall be representatives from the Ministry of Natural Resources and Environment and representatives from Ministry of Interior to be the Fishery Control Committee, as well as participate in evaluation of effect of over-fishing and to find ways of quality improvement of fishery, authority increasing of Department of Fisheries and Office of Consumer Protection, in inspecting and taking care of fishery business operators, improvement of steps and processes in controlling and inspecting concession cards. The relevant working units are the operators. Director General of Department of Fisheries shall be the person having authority to approve for withdrawal of the concession card and to increase the process of inspection of fishery business operators whether they meet the standard specified by laws or not. The inspection will be made regarding standard of fishery tools, environment of new fishing area, every time when submitting application for license and adjustment of

punishment to offenders to be consistent and appropriate to the current fishing situation.
Keywords : Fishery / fishery resource management / sustainable fishery principles

บทนำ

ทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นทรัพยากรธรรมชาติทางชีวภาพที่อยู่คู่กับแหล่งน้ำซึ่งครอบคลุมพื้นที่ถึง 3 ส่วนใน 4 ส่วนของโลกและมีความสำคัญยิ่งมนุษย์ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ในการอุปโภคบริโภคโดยตรง รวมถึงการผลิตทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น การประมง ถือได้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศและยังเป็นแหล่งอาหารหลักของมนุษยชาติ เมื่อมีความต้องการใช้ทรัพยากรมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้นและเมื่อความต้องการมากขึ้นจึงมีการพัฒนาเครื่องมือในการทำการประมงขึ้นเพื่อจะได้จับสัตว์น้ำได้ในปริมาณที่มากขึ้นเพื่อที่จะเพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

เมื่อความต้องการทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น จึงมีการพัฒนาทางด้านเครื่องมือการทำการประมงอย่างรวดเร็ว โดยในประเทศไทยนั้น กรมประมงได้เริ่มนำเรืออวนลากหน้าดินเข้ามาพร้อมกับผู้เชี่ยวชาญจากต่างชาติเข้ามาในไทยเมื่อ พ.ศ. 2492 และได้สนับสนุนให้ชาวประมงหันมาใช้เทคโนโลยีในการจับปลาเพื่อที่จะสามารถจับปลาได้ในครั้งละมาก ๆ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการด้วยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้การประมงทะเลของไทยสามารถเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจาก 150,000 ตันในปี 2503 เป็นมากกว่า 2 ล้านตัน ในปี 2520 แต่หลังจากที่ได้มีการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวมาจับปลาเพียง 10 ปี ได้ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างมากเนื่องจากเรืออวนลากจะใช้อวนที่มีลักษณะคล้ายถุงขนาดใหญ่ที่มีตาถี่โดยมีแผ่นโลหะและยางขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับเคลื่อนกวาดหน้าดินใต้ทะเลพร้อมกับอวนที่มีตาถี่มากซึ่ง แม้จะมีกฎหมายกำหนดขนาดของตาอวนไว้ว่าห้ามใช้ขนาดเล็กกว่าที่อธิบดีกรมประมงประกาศกำหนด แต่ในความเป็นจริงยังไม่สามารถกำกับควบคุมตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรทำให้ยังมีการลักลอบใช้อวนที่มีขนาดความถี่เล็กมากทำให้สัตว์น้ำขนาดเล็ก ลูกปลาที่ยังไม่โตเต็มวัยไม่สามารถเล็ดรอดไปได้ ซึ่งรวมถึงสัตว์น้ำที่ไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจเท่านั้นที่ถูกทำลาย แต่ยังเป็นการทำลายปะการังแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำและสิ่งมีชีวิตใต้น้ำอีกด้วย การนำเทคโนโลยีเรืออวนลากเข้ามาใช้ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำมีจำนวนลดน้อยลง และความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลไทยเกิดการทรุดโทรมลงอย่างมาก เนื่องจากการใช้วิธีการทำการประมงดังกล่าวเกิดผลกระทบต่อระบบนิเทศอย่างมากทราบได้จากสถิติผู้ผลิตสินค้าจากการประมงระดับโลกซึ่งประเทศไทยเคยติดอันดับ 1ใน10 แต่ในปัจจุบันท้องทะเลไทยเหลือปลาให้จับน้อยมากเพราะการทำประมงดังกล่าวไม่เพียงแต่จับสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่เป็นการกวาดล้างสัตว์น้ำทุกชนิด โดยคิดเป็นสัดส่วนของสัตว์น้ำที่จับได้ที่ต้องการมีเพียงประมาณร้อยละ 33.3 เท่านั้น ที่เหลือเป็น

ปลาอื่นๆและเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจวัยอ่อนซึ่งถูกจับมาอย่างไม่จำเป็น เช่น ลูกปลาที่จะสามารถโตและสืบขยายสายพันธุ์ต่อไปเพื่อสร้างสมดุลทางระบบนิเวศและระบบเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เรืออวนลากไม่เพียงแต่ทำลายสัตว์น้ำเศรษฐกิจวัยอ่อนและระบบนิเวศแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ใต้น้ำและแนวชายฝั่งเท่านั้น แต่ได้ทำลายเครื่องมือประมงของชาวประมงพื้นบ้านที่วางทิ้งไว้ในท้องทะเลเพื่อที่จะดักจับสัตว์น้ำได้สร้างความเดือดร้อนต่อวิถีชาวประมงพื้นบ้านอย่างมากเนื่องจากเป็นกลุ่มชาวประมงส่วนใหญ่ของประเทศแหล่งน้ำทั่วโลกก็กำลังประสบปัญหาจากการทำการประมงเกินขีดจำกัด ซึ่งในปัจจุบันแทบจะไม่เหลือสัตว์น้ำให้จับ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ออกมายอมรับถึงสัตว์น้ำที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจนั้นถูกจับจนถึงขีดจำกัดแล้ว

ต่อมาในช่วงปี 2515 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ห้ามการทำประมงอวนลาก และอวนรุนในเขต 3000 เมตรจากชายฝั่งเนื่องจากเกิดผลกระทบทางระบบนิเวศจากการใช้เครื่องมือการทำประมงดังกล่าว เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ทำลายทรัพยากรมากเกินไปแต่ก็ยังมีกลุ่มนายทุนจำนวนมากยังคงบุกรุกเข้ามาจับปลาในเขตหวงห้าม 3000 เมตร เรือประมงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจของพวกนักลงทุน แม้ว่าไทยจะมีนโยบายควบคุมเครื่องมือประมงเหล่านี้ไม่ให้เพิ่มขึ้นโดยกรมประมงได้ประกาศไม่ออกใบอนุญาตทำประมงให้แก่เรือประมงอวนลากใหม่เพื่อลดจำนวนเรืออวนลากในระยะยาวแต่ก็มีการลักลอบทำอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่ล้วนมาจากการทำการประมงขนาดใหญ่ของพวกนายทุนแต่กลับมีกฎหมายห้ามชาวประมงพื้นบ้านทำการประมงในเขตทะเลนอกชายฝั่ง เปรียบเสมือนเป็นการเอื้อผลประโยชน์พวกกลุ่มนายทุน ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านมิได้ก่อความเสียหายทางระบบนิเวศเท่ากับการทำการประมงขนาดใหญ่ของพวกนายทุนถือเป็นการตัดสิทธิในการประกอบอาชีพของชาวประมงที่เคยมี

ทั้งนี้ ประเทศไทย ได้มีการกำหนดบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมงไว้ด้วยกันหลายฉบับจึงทำให้เกิดความยุ่งยากต่อการเข้าใจและการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ได้แก่ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ได้ใช้มาเป็นระยะเวลานานโดยเน้นที่การบริหารจัดการประมงน้ำจืดเป็นสำคัญ เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีการพัฒนาด้านการประมงทางทะเลยังไม่มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับสภาวการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมีการตราพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ขึ้นใช้บังคับให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำให้เกิดความยั่งยืน แต่ด้วยข้อจำกัดบทบัญญัติหลายประการของกรมประมงทำให้ขาดประสิทธิภาพในการควบคุมตรวจสอบจำนวนเรือประมงอวนลากที่ได้ขึ้นทะเบียนอนุญาตการทำเรือประมงพาณิชย์ที่ถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่นั้นยังขาดมาตรการควบคุมตรวจสอบอย่างจริงจังซึ่งมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประมงนั้นแยกเป็นกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากต่อการนำไปบังคับใช้และการทำความเข้าใจของชาวประมง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเล็งเห็นว่าปัญหาเหล่านี้

ควรได้รับการศึกษาถึงแนวทางการป้องกันรวมถึงการรองรับปัญหาและอุปสรรคจากการทำประมง จากการศึกษาพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้านการประมงเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ และการทำการประมงรวมถึงเครื่องมือการทำการประมงให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและมาตรฐานของสากล อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคตเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนให้เกิดประโยชน์และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศให้น้อยที่สุดในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประมง

2. เพื่อศึกษาความหมายแนวคิดและทฤษฎีของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประมง

3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประมงกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชกำหนดการประมง

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชกำหนดการประมงให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

สมมติฐานของการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการประมงในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมการทำการประมงอยู่หลายฉบับด้วยกัน ได้แก่ พระราชกำหนด พ.ศ.2558 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น หากแต่กฎหมายดังกล่าวยังขาดประสิทธิภาพการควบคุมตรวจสอบ ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบการใช้เครื่องมือทำประมงที่ผิดกฎหมายจำนวนมาก ซึ่งเกิดผลกระทบอย่างมากต่อสัตว์น้ำรวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ทั้งยังเป็นการทำลายระบบนิเวศตามธรรมชาติอีกด้วย ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้มีกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องมือการทำประมงของประเทศไทยในอนาคตต่อไปดังนั้น ควรให้มีการเพิ่มเติมการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลต่างๆอันเกี่ยวข้องกับการประมง ตลอดจน ตำรากฎหมาย ตัวบทกฎหมาย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความทางวิชาการในสาขานิติศาสตร์และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ค้นคว้าในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยและของสถาบันต่างๆ รวมถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงทั้งของหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเตอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการประมงให้มีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายต่อไป

ผลการศึกษา

1. ปัญหาในการใช้เครื่องมือการทำประมงที่ผิดกฎหมาย โดยมีการลักลอบใช้เครื่องมือดังกล่าวรวมถึงการใช้อวนที่มีขนาดตาถี่กว่าที่กฎหมายกำหนดซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างมากการใช้เครื่องมือการทำประมงผิดกฎหมายไม่ใช่เพียงแต่เปรียบเสมือนการขโมยปลาจากท้องทะเลซึ่งเป็นทรัพยากรของประเทศแต่ยังได้ทำลายอุปกรณ์หาปลา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของชาวประมงในท้องถิ่นอีกด้วย แม้ว่าจะมีกฎหมายกำหนดห้ามไว้ก็ตามแต่ก็ไม่สามารถที่จะควบคุมและเอาผิดกับบุคคลที่ลักลอบใช้เครื่องมือในการทำประมงได้ซึ่งตามพระราชกำหนดการประมง มาตรา 67 ห้ามไว้แต่พบว่าในทางปฏิบัติไม่สามารถควบคุมตรวจสอบเครื่องมือการทำประมงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีมาตรการควบคุมตรวจสอบในทางปฏิบัติและเพิ่มบทลงโทษอย่างจริงจัง ตามกรณีศึกษาข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นถึงความบกพร่องในทางปฏิบัติซึ่งยากต่อการควบคุมการลักลอบใช้เครื่องมือดังกล่าวเป็นเหตุใช้กระทบถึงระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปโดยผลกระทบนั้นส่งผลต่อรัฐและประชาชน จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนของความรับผิด

2. ปัญหาการตรวจสอบการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้มาตรการควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated (IUU) Fishing) เพื่อรักษาทรัพยากรทางทะเลที่ส่งผลต่อระบบนิเวศในอนาคต การประมงที่ผิดกฎหมายยังหมายถึง การทำประมงข้ามแดนที่ผิดกฎหมาย คือ เรือประมงของไทยที่ทำประมงผิดกฎหมายเหนือน่านน้ำไทย หรือนอกเหนือน่านน้ำไทยโดยไม่มีสิทธิตามกฎหมาย ในทางกลับกันยังรวมไปถึงเรือประมงของสัญชาติใด ๆ ก็ตามที่ทำประมงผิดกฎหมายภายในน่านน้ำของไทยอีกด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าในประเทศไทยนั้นยังขาดการรายงานและไร้การควบคุม หรือ Thailand National Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing 2015 - 2019 (Thailand NPOA-IUU 2015 - 2019) ที่

สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อควบคุมการทำผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการแก้ไขโดยเสนอแนะให้มีการทำรายงาน

3. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลเป็นประเด็นทางสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อรัฐและประชาชนผู้ซึ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิตเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลนั้นมี ผลกระทบมาจากการทำประมงมากเกินกำลัง(Overfishing) และการใช้เครื่องมือแบบทำลายล้าง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในการทำประมงที่ผิดต่อสมดุลทางธรรมชาติและกฎหมาย จากกรณีศึกษากรมประมงได้นำเรืออวนลากหน้าดินจากต่างชาติเข้ามาในไทยเมื่อพ.ศ. 2492 และสนับสนุนให้ชาวประมงหันมาใช้เทคโนโลยีในการจับปลามากขึ้นเพื่อที่จะสามารถจับปลาได้ในครั้งละมากๆ แต่หลังจากนั้นเพียง 10 ปีจากที่มีการใช้อวนลาก ส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำและความอุดมสมบูรณ์ของทะเลไทยเกิดการทรุดโทรมลงไปเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยเห็นว่าควรยกเลิกวิธีการประมงดังกล่าวที่ทำลายทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล

4. ปัญหาการห้ามชาวประมงพื้นบ้านทำการประมงนอกเขตชายฝั่ง ตามพระราชกำหนดการประมง 2558 มาตรา 34 นั้นมีเป้าหมายในการแก้ไข คือการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและการบริหารจัดการโดยคำนึงถึงพื้นฐานของทรัพยากรเป็นหลัก ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายควรจะรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ บนฐานทางวิชาการที่ถูกต้อง รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนชาวประมงพื้นบ้าน และผลกระทบต่างๆในทุกภาคส่วน ตลอดจนประยุกต์หลักการจัดการอันเป็นที่ยอมรับในทางสากล มาแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักความเป็นธรรม และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเคารพวิถีชีวิตการทำกินของทุกคนอย่างเท่าเทียม

อภิปรายผล

เมื่อดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 กับกฎหมายการประมงของสหราชอาณาจักรและสหพันธรัฐมาเลเซีย แล้วนั้น จะพบว่าทั้งสองประเทศมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมการประกอบกิจการประมงที่ละเอียดครอบคลุมและมีความเข้มงวด เช่น Sea Fish A.C.1967 ของสหราชอาณาจักร มีการกำหนดการนำปลาที่มีขนาดเล็กขึ้นบก ห้ามครอบครองปลาที่มีขนาดเล็กไว้เพื่อเข้ากระบวนการผลิตหรือใช้ประกอบธุรกิจ ผลเสียที่ตามมาคือทำให้ปริมาณทรัพยากรของสัตว์น้ำมีปริมาณลดน้อยลง เป็นการตัดโอกาสในการขยายพันธุ์ต่อไปในอนาคต ซึ่งส่งผลให้จำนวนทรัพยากรน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการใช้ทรัพยากร แม้ของพระราชกำหนด มาตรา 57 คณะกรรมการตรวจสอบซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในส่วนที่ประเมินผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และทำการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศ โดยมีหน้าที่ประเมินความ

เสี่ยง และในการตรวจสอบพิจารณาสาระสำคัญตามนโยบายการประมงอย่างยั่งยืน ส่วนสหพันธรัฐมาเลเซียมีพระราชบัญญัติการประมง ค.ศ. 1985 การกำหนดเขตในน่านน้ำการประมงเป็นอุทยานทางทะเลหรือเขตสงวนทางทะเล การให้ความสำคัญในการออกออกอาชญาบัตร ที่จะต้องมีการยื่นแผนผังขนาดเรือ กำลังเครื่องยนต์ ขนาดและน้ำหนักของก่อนที่จะเริ่มสร้างเรือ

ข้อเสนอแนะ

1) ผู้วิจัยเห็นควรให้มีผู้แทนจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทยเป็นคณะกรรมการควบคุมการประมง รวมถึงร่วมในการประเมินผลกระทบการทำประมงเกินขนาด การกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวควรให้อำนาจในการทำวิจัยและหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพการทำการประมงด้วย
2) ควรแก้ไขขั้นตอนและกระบวนการในการควบคุมตรวจสอบใบอาชญาบัตรโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบ โดยให้มีหลักเกณฑ์การยื่นขอใบอนุญาตทำประมงต้องยื่นต่อนายทะเบียนที่ได้รับการแต่งตั้งจากอธิบดีกรมประมง และให้อธิบดีกรมประมงมีอำนาจในการอนุมัติเพิกถอนใบอนุญาต
3) ควรเพิ่มกระบวนการตรวจสอบผู้ประกอบการกิจการได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ มีการตรวจสอบเครื่องมือการทำประมง เขตพื้นที่ทำการประมง สภาพแวดล้อมใหม่ทุกครั้งที่ยื่นขอรับใบอนุญาต ว่ายังคงรักษามาตรฐานอยู่หรือไม่
4) ควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กรมประมง และสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบดูแลกิจการผู้ประกอบการประมง
5) ควรปรับปรุงข้อกฎหมายเกี่ยวกับการนำสัตว์น้ำขึ้นบก พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2560 เพื่อควบคุมตรวจสอบก่อนการเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำ ให้คุ้มครองถึงขนาดของสัตว์น้ำที่นำขึ้นบกด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มประชากรสัตว์น้ำในอนาคตต่อไป
6) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงเหตุ ควรปรับบทลงโทษผู้กระทำความผิด ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ในปัจจุบันและเพิ่มโทษมาตรการให้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วย เช่น ยกเลิกการให้ใบอนุญาตประกอบกิจการ เพิ่มโทษปรับให้สูงขึ้นหรือสามารถดำเนินการทางกฎหมายในทางอาญาและทางแพ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันด้วย รวมถึงกำหนดชั่วโมงอบรมและบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะเพื่อสร้างจิตสำนึกมากขึ้น

บรรณานุกรม

กรมประมง. โครงการฟื้นฟูทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :http://sklonline.com/tools001.html/. (วันที่ค้นข้อมูล : 10 กรกฎาคม 2560).

กรีนพีซ. เครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.greenpeace.org/. (วันที่ค้นข้อมูล : 2 สิงหาคม 2560).

จุมพล สายสุนทร. (2536). คำอธิบายกฎหมายทะเลอาณาเขตทางทะเล. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

เจษฎา รักวนิชย์. (2542). ปัญหากฎหมายการประมงต่อการส่งเสริมการประกอบธุรกิจประมง. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

ชวลิต ชูขจร.(2544) ผลทางกฎหมายต่อการประมงไทยในทะเลหลวง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของความ ตกลงว่าด้วยการส่งเสริมให้เรือประมงที่ทำประมงในทะเลหลวงปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรประมง.(วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

ปวริศร เลิศธรรมเทวี. (2559). สิทธิด้านสิ่งแวดล้อมกับรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ภาคภูมิ วิธานติรวัฒน์. (2547). ปลาหายไปไหน : สาเหตุและผลกระทบจากการทำประมงเกินขีดจำกัด. กรุงเทพฯ: น.221-239

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. กฎหมายประมง,ความสำคัญของทรัพยากรประมง. [เว็บบล็อก]. เข้าถึงได้จาก : http://www.lms.mju.ac.th. (วันที่ค้นข้อมูล : 27 มิถุนายน 2560).

ศูนย์วิจัยประมงน้ำจืดจังหวัดยะลา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://fisheries.go.th/. (วันที่ค้นข้อมูล 11 กรกฎาคม 2560).

อาภาภรณ์ บูรณะกนิษฐ. (2535). ความรับผิดชอบของรัฐต่อการทำประมงละเมิดน่านน้ำต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศไทย.(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

เอกสารภาษาต่างประเทศ

Sea Fish (Conversation) Act 1967

Fisheries Act 1981

Laws Of Malaysia Act 317 Fisheries Act 1985

กฎหมาย

พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘

พระราชกำหนดการประมง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

การใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์ เจ้าอนุวงศ์ ระหว่างปี พ.ศ.2369-2371: การวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดของ โทมัสฮอบส์จากงานเขียนเรื่อง Leviathan

Violence in Chao Anouvong's Event during 1826-1828: An Analytical Study using Thomas Hobbes's Leviathan

ธานี สุขเกษม(Thanee Sukkasem)* พัชยา เลือดชัยพฤกษ์(Patchaya Luedchaiyaprueg)พุทธสุดา หนุดหละ(Bhudhasuda Nudla) ธันยมัย รังสิกรรพุม(Thanyamai Rangsigampoom)
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
*Corresponding author. E-mail: sukkasem.thanee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์เรื่องการใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ ระหว่างปี พ.ศ.2369-2371 โดยใช้กรอบแนวคิดจากงานเขียนเรื่อง Leviathan ของ โทมัสฮอบส์ ผลการศึกษาและวิเคราะห์พบว่า ในระหว่างเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ พ.ศ. 2569-2371 ทั้งฝ่ายเจ้าอนุวงศ์และฝ่ายสยามต่างก็ใช้ความรุนแรงด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ใช้ความรุนแรงในการฆ่าเจ้าเมืองอีสานที่ไม่ย่อมให้ความร่วมมือ 7 คน ฆ่าตัวประกันคนไทยบางคน และฆ่าทหารไทยเกือบ 300 คน ฝ่ายสยามก็ใช้ความรุนแรงตอบโต้โดยการเผาเมืองเวียงจันทน์จนพินาศย่อยยับ 2 ครั้ง และจับตัวเจ้าอนุวงศ์ได้ จากนั้นได้นำมาแห่ประจานให้ผู้คนทั้งหลายรุมสาปแช่งที่กรุงเทพฯ จนเจ้าอนุวงศ์ตรอมพระทัยและถึงแก่พิลาลัยในที่สุด

คำสำคัญ: ความรุนแรงเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์โทมัสฮอบส์

Abstract

This documentary research article is an academic article, purposed to study and analyze Chao Anouvong's event during 1826-1828. This article attempted to compare the violence that both of Siam and Lao's used in this event using the conceptual framework of violence in Thomas Hobbes'sLeviathan.This article was a historical survey that pay particular attention to the many kinds of work both of Siam and Lao. Based on the findings of this investigation, there were violence using both from Siam and Lao during Chao Anouvong's event. Chao Anouvong killed many persons including some of Thai hostages and nearly 300 Thai musketeers during the invasion to attack Siam on the northeast region of Siam. To strike back, Siamused the

more violence than Lao. Siam sacked and destroyed Vientiane twice including forcibly herd massive Laos to Siam. In addition, Chao Anouvong was succumbed,imprisoned and brought to Bangkok where he died in the end.

Keywords: Violence, Chao Anouvong's event, Thomas Hobbes

บทนำ

เหตุการณ์เรื่องเจ้าอนุวงศ์ (พ.ศ.2369-2371) ในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เอกสารของฝ่ายไทยทุกฉบับระบุตรงกันว่า เป็นสงครามปราบพวกกบฏ มีหัวหน้าก่อการกบฏ คือ เจ้าอนุวงศ์ ส่วนเอกสารฝ่ายลาวแสดงการยกย่องเชิดชูว่าเป็นวีรบุรุษของลาวผู้กอบกู้เอกราช เพื่อความยุติธรรมและความเป็นชาติลาว จากสยาม (Ford, 2011 : 113)ทั้ง ๆ ที่ในยุคสมัยนั้นยังไม่มีแนวคิดเรื่องรัฐชาติเกิดขึ้นเลยก็ตาม ถึงแม้พระองค์จะทำการไม่สำเร็จ แต่ชาวลาวยังยกย่องว่าพระองค์เป็นวีรบุรุษผู้หาญกล้า (จักรมนตรี ชนะพันธ์, 2560 : 2)

ในหนังสือ Leviathanของ โทมัสฮอบส์ เขาพยายามอธิบายสภาวะธรรมชาติ (State of Nature) ของมนุษย์ อันหมายถึง ระยะก่อนหน้าที่จะมีการก่อตั้งสังคมการเมืองใด ๆ ขึ้น แม้ว่าภาวะดังกล่าว หากเคยมีอยู่จริง จะเป็นสิ่งที่เราไม่มีวันล่วงรู้ได้อีกแล้วก็ตาม แต่จินตนาการทางทฤษฎีนี้ก็จำเป็นต่อการคิดพิจารณาว่า ถ้าปราศจากอารยธรรม มนุษย์จะอยู่ในสภาวะเช่นไร จากจินตนาการของ ฮอบส์ จึงเห็นได้ว่า ในสภาวะธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่น่าชื่นชมสักเท่าไร ด้วยเหตุที่มนุษย์มุ่งแสวงหาความพึงพอใจใส่ตนอย่างไม่มีขีดจำกัด มนุษย์จึงเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ต่างคนต่างมุ่งเอาเปรียบผู้อื่น บังคับให้ผู้อื่นทำตามใจตน และถือว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง ในสภาพธรรมชาติความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ จึงแสดงออกมาอย่างเต็มที่ ดังฮอบส์ที่กล่าวว่า (Hobbes, 1985 : XII. 1-2)

> "หากมนุษย์สองคนปรารถนาในสิ่งเดียวกัน ซึ่งไม่มีวิธีใดที่เขาทั้งสองจะแบ่งปันกันได้ เขาก็ย่อมกลายเป็นศัตรูกัน และในอันที่จะบรรลุเป้าหมายของแต่ละคน ซึ่งได้แก่ การธำรงรักษาคน (Their own conservation) เป็นหลัก และบางครั้งเพียงเพื่อความสุขสมอารมณ์หมายของตน (Their delectation only) ทั้งคู่ก็จะเพียรพยายามทำลายล้าง หรือสยบซึ่งกันและกัน"

ตามตรรกะแบบดิบและเถื่อนเช่นนี้ย่อมไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ ทั้งสิ้นว่า อะไรถูก อะไรผิด สิ่งใดเป็นธรรมสิ่งใดไม่เป็นธรรม หรือหากแม้นว่ามีการแยกแยะดังกล่าว ก็คงไม่มีเกณฑ์ที่ใช้เป็นมาตรฐานร่วมกันได้เลย ทั้งนี้เพราะตราบใดที่มนุษย์ยังดำรงอยู่ในสภาพธรรมชาติอย่างแท้จริง ซึ่งก็คือภาวะการ

มุ่งทำลายล้างกัน เขาก็จะใช้ความปรารถนาเฉพาะตนเป็นมาตรวัดว่าอะไรดี อะไรเลว การยึดเอาตนเองเป็นศูนย์กลางเช่นนี้ เป็นเหตุให้เกิดการพิพาทกันในทุก ๆ เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และศักดิ์ศรี มนุษย์จะใช้กำลังแก่งแย่งชิงดี และเบียดเบียนกันอยู่ตลอดเวลา จนหาความสงบสุขมิได้ ความขัดแย้งอันไม่มีที่ยุติดังกล่าว จึงเสี่ยงที่จะนำไปสู่ความหายนะของทุกคนร่วมกัน กล่าวคือ หากพฤติกรรมของมนุษย์ถูกชี้นำด้วยความคิดเห็นส่วนตน และความปรารถนาส่วนตนเพียงถ่ายเดียว พวกเขาจะไม่มีทางปกป้องคุ้มครองตนเอง จากศัตรูภายนอก หรือจากการเบียดเบียนกันเองได้เลย ในภาวะมิคสัญญีที่มนุษย์กลายเป็นหมาป่าสำหรับมนุษย์ด้วยกัน (Homo Hominy lupus) นี้ มีเพียงความรักตัวกลัวตาย (Fear of Death) เท่านั้น ที่ทำให้มนุษย์ได้คิด สำหรับฮอบส์แล้ว มนุษย์มิได้ต่างจากสัตว์ในแง่ที่มีจิตใจประเสริฐกว่า หากแต่มนุษย์เป็นจักรกลที่รู้จักคำนวณผลได้ผลเสีย จากการกระทำต่าง ๆ ของตน นั่นคือ รู้จักคิดด้วยเหตุผลมากกว่าสัตว์อื่น มนุษย์จึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะแสวงหาสันติภาพร่วมกัน มากกว่าที่จะเบียดเบียน ทำลายล้างกันอยู่เช่นนี้ ในความคิดดังกล่าว ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ก็ยังคงดำรงอยู่เช่นเดิม แต่เปลี่ยนเป็นความเห็นแก่ตัวแบบยั่งยืน เพราะกำกับไว้ด้วยสติปัญญา มิใช่เห็นแก่ตัวอย่างโง่เขลา เอาแต่ได้ จนในที่สุดไม่มีใครได้อะไรอย่างแต่ก่อน

กล่าวโดยสรุป ฮอบส์เห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความเป็นสัตว์ที่เห็นแก่ตัวอย่างร้ายกาจและพร้อมที่จะต่อสู้และฆ่า เพื่อผลประโยชน์และความอยู่รอด สำหรับฮอบส์แล้ว แม้กระทั่งคนที่อ่อนแอที่สุดอาจทำการชักชวนหรือกล่อมเกลาคนอื่นเพื่อช่วยเขาฆ่า (คนที่เขาต้องการกำจัด) ด้วยเหตุนี้เอง ฮอบส์ จึงสนับสนุนให้มีองค์อธิปัตย์ (Sovereign) ที่มีอำนาจเด็ดขาดในการควบคุมธรรมชาติดังกล่าวของมนุษย์ เพื่อทำให้สังคมมีความสงบสุข แนวคิดของฮอบส์ได้นำไปสู่การปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ อันมีความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคม (เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์, 2557: 249-262)นั่นคือ สันติภาพสำหรับมนุษย์นั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการใช้ความรุนแรงที่เด็ดขาดเหนือกว่าในการจะสกัดและกดบังคับการใช้ความรุนแรงต่าง ๆ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า มนุษย์โดยธรรมชาติในสายตาของฮอบส์นั้น มีความเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรงและด้วยความเห็นแก่ตัวอันมุ่งตอบสนองความต้องการของตัวเอง จึงแสวงหาอำนาจและความเหนือกว่าผู้อื่น เพื่อที่จะได้ครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่ตอบสนองกิเลสตัณหาของตน ฮอบส์ย่อมจะกล่าวว่า สันติภาพจะดำรงอยู่ตราบเท่าที่อำนาจหรือความรุนแรงที่เด็ดขาดและเหนือกว่าการใช้อำนาจและความรุนแรงอื่นใดยังคงดำรงอยู่

สำหรับประเด็นเรื่องการใช้ความรุนแรง (ที่มากกว่า) เพื่อสยบความรุนแรง (ที่น้อยกว่า) ไชยันต์ ไชยพร (2543 : 59-64) เห็นว่า บทเรียนจากประสบการณ์ของมนุษยชาติได้สอนให้เรารู้ว่า ไม่เคยมีใครที่แข็งแรงกว่าคนอื่นได้ตลอดไป ดังนั้น การท้าทายและการประลองอำนาจ เพื่อก้าวไปสู่ความแข็งแรงสูงสุด จึงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอด้วยตรรกะของฮอบส์เอง นั่นคือเมื่อมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวและพยายามตอบสนองความต้องการของตนอยู่เสมออย่างไม่ลดละ การแสวงหาอำนาจสูงสุดจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากธรรมชาติของตัวมนุษย์เองได้ ดังนั้นสันติภาพที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการ

ดังกล่าวนี้ จึงเป็นเพียงช่วงเวลาของการพักรบที่คั่นกลางและเป็นแค่รอยต่อเล็ก ๆ ของสภาวะสงครามเสียมากกว่า ด้วยเหตุนี้ ตรรกะของฮอบส์หรือวิธีการยุติความรุนแรงหรือสภาวะสงครามนั้น แท้ที่จริงคือ ตรรกะของสภาวะสงครามถาวรของมวลมนุษย์มากกว่า การใช้อำนาจและความรุนแรงในการยุติการใช้อำนาจและความรุนแรงนั้น ไม่ต่างกับการมุ่งให้เกิดความเงียบโดยใช้เสียงที่ดังกว่า เข้ากลบเสียงอื่น ๆ เหมือนกับการตะโกนด้วยเสียงอันดัง เพื่อให้ผู้คนหยุดตะโกนแน่นอนกว่า การตะโกนด้วยเสียงอันดังกว่านี้ ย่อมเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนหยุดการใช้เสียงได้ แต่ก็แน่นอนเช่นกันว่า ถ้าการตะโกนเป็นธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์ก็คงจะตะโกนทุกครั้งเมื่อไม่มีเสียงที่ดังกว่า ขณะเดียวกัน การใช้อำนาจและความรุนแรงไม่ต่างจากการกระทำอื่น ๆ ของมนุษย์ ย่อมต้องมีประธานผู้กระทำและกรรมผู้ถูกกระทำ การที่บุคคลผู้หนึ่งสามารถกระทำต่อบุคคลอีกคนหนึ่งไปตามเจตจำนงชี้ให้เห็นว่าเขาผู้นั้นมีเสรีภาพ ส่วนบุคคลผู้ถูกกระทำย่อมเป็นผู้ที่ถูกลิดรอนเสรีภาพหรือถูกทำให้อยู่ในสภาวะที่ไม่มีเสรีภาพ เพราะไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีอำนาจที่เหนือกว่ามายุติหรือเป็นอุปสรรคต่อการกระทำไม่ต่างจากการใช้เสียงอันดัง เพื่อกลบเสียงอื่น ๆ

แน่นอนว่า มีคนจำนวนไม่น้อยที่อ้างว่า ในบางสถานการณ์ เราจะพบว่า คนบางคนนั้นไม่สามารถพูดให้รู้เรื่องได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้วิธีการตะโกนด้วยเสียงอันดังกว่า เพื่อให้เขาหยุดพูด ในทำนองเดียวกัน มีคนจำนวนไม่น้อยที่เชื่อว่า ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะใช้เหตุผลกับคนบางคน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้อำนาจและความรุนแรง เพื่อยุติการใช้อำนาจและความรุนแรงของคนบางคนนั้น และแน่นอนว่า ถ้าเขาเป็นคนที่พูดด้วยเหตุผลไม่รู้เรื่อง การยุติการใช้อำนาจและความรุนแรงของเขาด้วยวิธีการของอำนาจและความรุนแรงย่อมเป็นการยุติลงชั่วคราวเท่านั้นตราบเท่าที่เรายังมีอำนาจและความรุนแรงที่เหนือกว่าที่ทำให้เขากลัวอยู่ ดังนั้น การอยู่ในสภาวะของการใช้อำนาจและความรุนแรง เพื่อยุติอำนาจและความรุนแรงนั้น แม้ว่าจะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และทั้งผู้ใช้อำนาจหรือผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ย่อมดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ความหวาดระแวงความรู้สึกไม่ปลอดภัยมากกว่าจะรู้สึกสงบปลอดภัยจริง ๆ อย่างที่ฮอบส์วาดภาพไว้

จากกรอบทฤษฎีดังกล่าว จากการที่เอกสารทางประวัติศาสตร์ระบุว่าสงครามเจ้าอนุวงศ์มีสาเหตุที่แตกต่างกัน เพราะมีหลักฐานที่แตกต่างกันของฝ่ายไทยและฝ่ายลาว แต่สิ่งที่แน่นอนคือ ผลของสงครามครั้งนี้ มีอย่างกว้างขวาง และยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเคลื่อนย้ายประชากรทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในพื้นที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงครั้งใหญ่ที่สุด การทำลายเมืองเวียงจันทน์อย่างยับเยิน จนเป็นการสร้างรอยแผลที่ลึกมากต่อชาวลาวจนทุกวันนี้(สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2557 : 138) อย่างไรก็ตาม พอจะสรุปสาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์อันเป็นที่มาของการใช้ความรุนแรงทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายลาว โดยอ้างอิงจากเอกสารของทั้งสองฝ่าย ดังนี้

เอกสารฝ่ายไทย ได้แก่ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 เล่ม 2 ของเจ้าพระทิพากรวงศ์ (2504) ประชุมจดหมายปราบกบฏเวียงจันทน์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ

ยาดำรงราชานุภาพ (2493) อานามสยามยุทธ ของ ก.ศ.ร. กุหลาบ (2550) ประวัติศาสตร์อีสาน (2542) ประวัติศาสตร์ลาว (2530) ของ เติม วิภาคย์พจนกิจ ประวัติศาสตร์ลาว (2541)ประวัติศาสตร์อีสาน (2557)ของ สุวิทย์ ธีรศาศวัต เอกสารของฝ่ายไทยระบุตรงกัน ถึงสาเหตุหรือชนวนของการเกิดสงครามเจ้าอนุวงศ์ อาทิ ในประชุมจดหมายเหตุ เรื่อง ปราบกบฏเวียงจันทน์ ซึ่งสมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงเรียบเรียงคำอธิบาย และให้จัดพิมพ์คำอธิบายและใบบอกเรื่อง กองทัพไทยขึ้นไปปราบเมืองเวียงจันทน์ คราวนั้น ในคำอธิบายได้วิเคราะห์สาเหตุของการกบฏครั้งนั้น 4 ประการ คือ

ประการแรก การที่ไทยยอมให้เจ้าราชบุตรโย่ โอรสองค์ที่ 3 ของเจ้าอนุวงศ์เป็น เจ้านครจำปาศักดิ์ หลังการปราบกบฏข่า ใน พ.ศ.2362 ทำให้เจ้าอนุวงศ์มีกำลังและอำนาจขึ้นอีกเป็นอันมาก เพราะสามารถจะบังคับบัญชาว่ากล่าวบ้านเมืองทางชายพระอาณาเขตได้ตั้งแต่ด้านเหนือลงมาตลอดด้านตะวันออกจนต่อแดนกรุงกัมพูชา เจ้าอนุวงศ์ก็มีใจกำเริบขึ้น

ประการที่สอง เจ้าอนุวงศ์ทูลขอแบ่งพวกครัวชาวเวียงจันทน์ที่กวาดต้อนมาสมัยกรุงธนบุรีกลับเวียงจันทน์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิเสธ เพราะหากทรงยอมก็จะมีคนกลุ่มอื่นๆที่ไทยกวาดต้อนมา พากันกำเริบ เอาอย่างบ้าง เมื่อไม่พระราชทานตามประสงค์ เจ้าอนุวงศ์รู้สึกอัปยศ และผิดหวัง กลับขึ้นไปเวียงจันทน์ ก็ตั้งต้นคิดกบฏ

ประการที่สามเจ้าอนุวงศ์ทรงเห็นว่าการที่เวียดนามขยายอำนาจเข้ามาในเขมร ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2ไทยก็ยอมเวียดนาม เพราะไทยเกรงจะเกิดศึกกระหนาบทั้งพม่าและเวียดนาม เจ้าอนุวงศ์ทรงเอาใจออกห่างจากไทยไปฝักใฝ่เวียดนาม หากเวียงจันทน์แยกตัวจากไทยก็คงได้เวียดนามเป็นที่พึ่ง ไทยก็อาจไม่กล้าทำศึกหลายด้าน

และประการสุดท้าย มีข่าวเล่าลือถึงเวียงจันทน์ในปี พ.ศ.2369 ว่า ไทยเกิดวิวาทกับอังกฤษ อังกฤษจะยกทัพเรือมาตีกรุงเทพฯ จึงเป็นโอกาสเหมาะที่เวียงจันทน์จะออกหน้าก่อการกบฏ (จดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์, 2504 : 3-5)

ประวัติศาสตร์อีสานที่มีผู้อ้างถึงมากที่สุด คือ ของเติม วิภาคพจนกิจ (2542) ได้ระบุสาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ คือ

ประการแรก การที่ไทยตั้งราชบุตร (โย่) ของเจ้าอนุวงศ์ เป็นเจ้านครจำปาศักดิ์ เป็นเหตุให้เจ้าอนุวงศ์มีกำลังและอำนาจเพิ่มขึ้นมา ทำให้มีพระทัยกำเริบ

ประการที่สอง เจ้าอนุวงศ์ถือตนว่า ได้สนิทชิดชอบ มีความดีความชอบมาตั้งแต่รัชกาลที่ 2 เคยเพ็ดทูลอย่างไรก็ทรงอนุมัติตาม เมื่อมาถวายพระเพลิงพระบรมศพรัชกาลที่ 2 ตอนจะกลับก็ทูลขอพระราชทานจะเอาครอบครัวลาวเวียงจันทน์ที่สระบุรี ซึ่งถูกกวาดต้อนมาครั้งกรุงธนบุรี และนางละครกับเจ้าหญิงดวงคำ คืนไปเวียงจันทน์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงอนุญาต ก็รู้สึกอัปยศต่อเหล่ามหาเสนาอำมาตย์ ข้าราชการทั้งปวง

ประการที่สาม เจ้าอนุวงศ์คงจะเห็นความทุกข์ยากของชาวลาวที่ถูกเกณฑ์มาขุดคลองสร้างกรุงเทพฯ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ขนซุงมาสร้างพระเจดีย์กลางน้ำ เมืองสมุทรปราการ และปิดแม่น้ำเจ้าพระยา ที่เมืองอ่างทอง ในรัชกาลที่ 2

ประการที่สี่เจ้าอนุวงศ์เข้าพระทัยว่า การที่รัชกาลที่ 3 ขึ้นครองราชย์แทนเจ้าฟ้ามงกุฎน่าจะเกิดความยุ่งยากทางการเมือง

และประการุดท้าย มีกิตติศัพท์เล่าลือว่า ไทยเกิดวิวาทกับอังกฤษ อังกฤษกำลังจะยกทัพเรือมาตีกรุงเทพฯ

ด้านเอกสารฝ่ายลาว ระบุสาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ไว้แตกต่างกันในรายละเอียดในพงศาวดารเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งสันนิษฐานว่า แต่งในสมัยฝรั่งเศสปกครองลาว เพราะมีเนื้อหาย่อ ๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2193 ถึงสมัย ท่านผู้เฮ็ดรัชการประเทศอินโดจีน เดี๋ยวนี้ชื่อ แมกลัง เดิมเป็นผู้สำเร็จราชการ ซึ่งมีเนื้อหาเพียง 3 หน้ากระดาษเอสี่ ได้กล่าวถึงสาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ไว้สั้น ๆ ว่า เจ้าอนุวงศ์ทรงสั่งให้เจ้าราชวงศ์นำเครื่องราชบรรณาการมาให้ไทยกับให้คุมพวกลาว “ไปเฮ็ดการทีปากน้ำ ไทยมีความติเจ้าราชวงษ์ว่า เกณฑ์คนมาน้อยโพด บ่พอกับเวียก เจ้าราชวงษ์ก็ตอบไทยโดยความโมโหไทย” เมื่อเจ้าราชวงษ์กลับมาก็เตรียมกำลังเพื่อรบกับไทย (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2540 : 34)

ในประวัติศาสตร์ลาวฉบับกระทรวงศึกษาธิการ แต่งโดยอู่คำ พมวงสา ตีพิมพ์ พ.ศ.2501ได้ระบุถึงสาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์คือ การกอบกู้เอกราช เพราะช่วงนั้น “สยามไม่มีความเข้มแข็งเหมือนเมื่อก่อน เพราะอยู่ในวงศ์ศักดินาสยามเองได้เกิดการขัดแย้งกัน พร้อมกันนั้นจักรวรรดิอังกฤษกำลังแทรกซึมเข้าสู่ภาคใต้ของสยาม” (อู่คำ พมวงสา, 2539 : 96-97)

ในพงศาวดารลาวฉบับเจ้าคำหมั่น วงกตรัตนะ ได้กล่าวถึง สาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ว่า “เจ้าอนุวงศ์เสด็จไปขอเอาพระแก้วมรกตกับรัฐบาลไทย รัฐบาลไทยไม่ยอมให้พระองค์ จึงคิดทำสงครามกับไทย” เพื่อกู้เอกราชและอัญเชิญพระแก้วมรกตกลับเวียงจันทน์ (คำหมั่น วงกตรัตนะ, 1971 : 64-65 อ้างถึงใน สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2557 : 142)

ส่วน เดวิด เค. วัยอัตต์ (David K. Wyatt)นักวิชาการด้านไทยศึกษาคนสำคัญชาวอเมริกันสรุปว่า เมล็ดพันธุ์ของการลุกขึ้นสู้ของเจ้าอนุวงศ์ มีที่มา 2 ประการ คือ1)ความไม่พอใจที่ชาวลาวถูกเกณฑ์ให้ไปตัดต้นตาลที่สุพรรณบุรี เพื่อมาสร้างป้อมที่พระประแดง และ 2)เจ้าอนุวงศ์ทูลขอนางละครกับเจ้าหญิงเชื้อพระวงศ์ลาวกลับคืนไปเวียงจันทน์ แต่รัชกาลที่ 3 ไม่ทรงอนุญาต

ในหนังือประวัติศาสตร์ลาวของมหาคำ จำปาแก้วมณี และคณะ ได้กล่าวถึง สาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ว่า “ตั้งแต่กลับจากบางกอกเมื่อ ค.ศ.1827 (พ.ศ.2370)นั้น สมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์ทรงคิดหาทางที่จะกู้อิสรภาพอยู่เสมอ และเมื่อทรงคิดถึงเหตุการณ์ที่พระเจ้าแผ่นดินไทยให้ไปตัดต้นตาล อันเป็นการทรมานไพร่พลของพระองค์นั้น มันเป็นการแสดงอำนาจใส่พระองค์อย่างชัดแจ้ง เป็น

การประณามทางอ้อมให้เห็นว่าพระองค์ไม่มีหนทางป้องกันไพร่พลของพระองค์ให้มีความสุขได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าแผ่นดินไทยองค์ใหม่ไม่ไว้พระทัยจึงแสดงอำนาจปรามไว้ เพื่อให้กลัว พระเจ้าอนุวงศ์ก็ทรงลองพระทัยเจ้าแผ่นดินไทย โดยขอเจ้าหญิงดวงคำ พวกนางละคร และครอบครัวลาวชาวเมืองสระบุรีขึ้นมาเวียงจันทน์ ผลปรากฏว่าไม่ได้สักอย่าง พระองค์จึงแน่พระทัยว่า เจ้าแผ่นดินไทยตัดสายสัมพันธ์กับพระองค์โดยสิ้นแล้ว จึงทรงโทมนัสขัดแค้นพระทัยมาก ฉะนั้นจึงตัดสินพระทัยทำการกู้อิสรภาพ ประกาศเอกราชและขาดความเป็นประเทศราชของไทยใน ค.ศ.1827 (มหาคำ จำปาแก้วมณี และคณะ, 2541 : 77)

ในประวัติศาสตร์ของลาวของศิลา วีระวงศ์ ได้กล่าวถึงสาเหตุของสงครามครั้งนี้อย่างสั้น ๆว่า เจ้าอนุวงศ์ต้องการกู้อิสรภาพฟื้นฟูประเทศให้กลับคืนเป็นเอกราชเท่านั้น มิได้คิดจะรบเอาประเทศไทยหรือรบรากับประเทศไทย เพื่อแก้แค้นแทนพระราชบิดา (ศิลา วีระวงศ์, 2539 : 173)

ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของกระทรวงศึกษาธิการลาวปัจจุบันได้ระบุสาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ว่า ลาวเห็นว่า ไทยรบแพ้เวียดนาม ทำให้ไทยอ่อนแอลง อังกฤษก็เริ่มแทรกแซงภาคใต้ของไทยถูกพวกนายทุนตะวันตกข่มขู่ ยิ่งกว่านั้นกลุ่มผู้นำไทยก็ขัดแย้งกันเองที่ประชุมของผู้นำลาว จึงเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องกู้ชาติ (เวียงวิจิตร สุทธิเดช, 1996 : 176-177 อ้างถึงใน สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2557 : 143)

ในบรรดานักประวัติศาสตร์ลาวที่เขียนเกี่ยวกับสงครามเจ้าอนุวงศ์ครั้งนี้ มยุรี เหง้าสีวัทน์ และเผยพัน เหง้าสีวัทน์ (2531 : 58-74)โดดเด่นที่สุด เพราะได้วิเคราะห์สาเหตุหลายด้าน โดยอ้างอิงหลักฐานขั้นต้นหลายแหล่ง แล้วสรุปว่า สาเหตุของสงครามเจ้าอนุวงศ์ไว้ดังนี้

ประการแรก เพราะนโยบายของบางกอก ที่พยายามทำให้ลาวกลายเป็นสยาม ทำให้ลายกลายเป็นแขวงหนึ่งของสยาม โดยตีความจากการสักเลกในภาคอีสาน ในต้นรัชกาลที่ 3 ว่าเป็นความพยายามที่จะกลืนชาติลาว

ประการที่สอง ไทยกดขี่ลาวมาก โดยผู้เขียนทั้งสองได้ยกกรณีไทยใช้ให้คนลาวไปตัดต้นตาลที่สุพรรณบุรี แล้วขนไปสมุทรปราการกับเกณฑ์คนลาวไปตัดไม้ไผ่ 5,000 ลำ เพื่อเอาไปปิดขวางปากน้ำเพื่อป้องกันการโจมตีของอังกฤษ

ประการที่สาม เจ้าอนุวงศ์ถูกขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายไทยหลายคนพูดจาทำกริยาดูหมิ่นดูถูก เจ้าราชวงษ์โอรสองค์รองของเจ้าอนุวงศ์และเป็นผู้ควบคุมคนลาวไปตัดต้นตาลที่สุพรรณบุรีขนไปปากน้ำไม่พอใจเรื่องที่คนไทยดูหมิ่นและกดขี่คนลาวดังกล่าวมาก ถึงกับไปบอกเจ้าอนุวงศ์ว่า “ข้าพเจ้าไม่ขอเป็นขี้ข้าพวกไทยแล้ว”

ประการสุดท้าย ประเด็นเศรษฐกิจ ไทยพยายามปิดล้อมลาวในการส่งสินค้าออกไปทางเขมรซึ่งมีขุนนางไทยผูกขาดการค้าอยู่ การขูดรีดส่วยจากลาวก็เป็นสาเหตุของการทำสงครามครั้งนี้ด้วย

ด้านเอกสารพื้นเวียงเอกสารพื้นเวียงมีหลายฉบับ ฉบับที่พบที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี เป็นอักษรไทยน้อยเขียนบนใบลานความยาว 97 ลาน ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ปรากฏแต่เจ้าของเอกสาร ชื่อ ซาเสน ผู้คัดลอกชื่อ สามเณรสิงห์คัดลอกจากฉบับเดิมใน พ.ศ.2443 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากสงคราม เจ้าอนุวงศ์ยุติลงใน พ.ศ.2371 72 ปี ศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณก ผู้วิจัยเอกสารพื้นเวียงเป็นคนแรก สันนิษฐานว่า ผู้แต่งน่าจะมีชีวิตอยู่ระหว่างเหตุการณ์ดังกล่าว และอาจแต่งขึ้นตอนปลายของชีวิตโดย เขียนขึ้นจากประสบการณ์ของตน และบางส่วนอาจจะฟังมาจากผู้อื่น แต่ก็เขียนอย่างระมัดระวังใน ข้อเท็จจริง และรู้รายละเอียดในเหตุการณ์ดี โดยเฉพาะในพื้นที่อีสานใต้ แต่ไม่รู้เรื่องการรบในแถบ หนองบัวลำภู และไม่รู้เรื่องเหตุการณ์ในกรุงเทพฯ ผู้ประพันธ์อาจจะมีเชื้อสายฝ่ายพระวอพระตา เอกสารพื้นเวียงที่ปรากฏในภาคอีสานมีหลายฉบับพบในที่ต่าง ๆ ตามที่ศูนย์ประสานงานการพระพุทธ ศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดทุ่งศรีเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ได้สำรวจได้ไว้ใน พ.ศ.2516 ระบุว่ามี 8 ฉบับ กระจายอยู่ 5 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร นครพนม หนองคาย และอุดรธานี แสดงว่าเรื่อง พื้นเวียงเป็นเรื่องที่ชาวอีสานต่างก็สนใจกันมาแล้ว เนื้อหาหลักเป็นประวัติศาสตร์ สมัย เจ้าอนุวงศ์และ กบฏสาเกียดโง้ง สงครามระหว่างไทยกับลาวครั้งนั้น และสงครามไทยกับเวียดนาม บริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงด้วย (ประทีป ชุมพล, 2525 : 21)โดยสรุปสาเหตุของสงครามจากเอกสารพื้น เวียง มี 3 ประเด็นคือ (ธวัช ปุณโณทก, 2526 : 80-83)

ประการแรก เจ้าเมืองโคราชทูลให้มีการสักเลก ผลของการสักเลก ทำให้ชาวลาวเดินทางรอน แรมมาที่กองสักเลกของเมืองหลวง ซึ่งให้มีสักเลกในหัวเมืองอีสาน การเดินทางลำบาก อดอยาก เจ็บ ไข้ บางหมู่จึงหนีมาขอพึ่งเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งขณะนั้นคงจะวางตัวเป็นที่พึ่งพิงอยู่แล้ว จึงให้ความคุ้มครอง ครอบครัวที่อพยพไปพึ่งใบบุญ ส่วนพวกเจ้าเมืองคงไม่พอใจนักที่เห็นผู้คนต้องตกระกำลำบากเช่นนั้น (ธวัช ปุณโณทก, 2526 : 81)

ประการที่สอง ความขัดแย้งระหว่างเจ้าเมืองโคราชกับเจ้านครจำปาศักดิ์ (โย่) โดยเจ้าเมือง โคราชได้ทำหนังสือถึงเจ้านครจำปาศักดิ์ เพื่อจะเข้าไปตีข่า และกวาดต้อนข่ามาเป็นข้าใช้สอย โดยอ้าง ว่าพวกข่าไม่ยอมเสียส่วย เจ้านครจำปาศักดิ์ไม่ยอม เพราะเป็นเขตของนครจำปาศักดิ์ เจ้าเมืองโคราช โกรธจึงทำหนังสือแจ้งไปอีก เจ้านครจำปาศักดิ์โกรธมาก จึงแจ้งให้เจ้าอนุวงศ์ผู้เป็นบิดาทราบ ทำให้ เจ้าอนุวงศ์โกรธมาก ดังปรากฏในเอกสารพื้นเวียงว่า

“เจ้าก็ ใจโกรธกล้า หลายข้อแต่หลัง
อันแต่ ไทยสำนี้ รังเล่าทำเวรดังนี้
กูสิ นำไปตี มุ่นวายปางนี้”

แปลความว่า เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าเมืองโคราชกับเจ้านครจำปาศักดิ์ แล้วขยายเป็นความขัดแย้งกับเจ้าอนุวงศ์ เพราะเจ้านครจำปาศักดิ์เป็นราชบุตรของเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งกำลังถูกเจ้าเมืองโคราชหยามด้วยการจะเข้ามาตีข่าในดินแดนของราชบุตร ประกอบกับเจ้าอนุวงศ์ไม่พอใจเรื่องสักเลกของรัฐบาลไทยในภาคอีสาน ซึ่งในเอกสารพื้นเวียงระบุว่า เป็นความคิดของเจ้าเมืองโคราช ในเอกสารยังระบุว่า เจ้าอนุวงศ์ยังไม่พอใจในความมักใหญ่ใฝ่สูงของเจ้าเมืองโคราช ที่จะมีอำนาจเหนือหัวเมืองอีสานและนครจำปาศักดิ์ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเกือบทุกหัวเมือง (ธวัช ปุณโณทก, 2526 : 82 - 83)

จากข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งนั้น สังเกตได้ว่าเป็นเพียงการศึกษาเอกสารชั้นต้นโดยยังไม่ได้สร้างกรอบการวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีขึ้นมา ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรมีการทดลองวิเคราะห์เรื่องการใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์ดังกล่าวเพื่อเป็นตัวแบบที่น่าสนใจในการศึกษารัฐศาสตร์ที่ประยุกต์ปรัชญาการเมืองเข้ากับประวัติศาสตร์ทางการเมือง

วัตถุประสงค์ของบทความ

บทความนี้ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์และศึกษาพฤติกรรมโดยละเอียดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรลาวกับราชสำนักสยามในรูปของสงครามปราบกบฏ เนื่องจากมีผู้ทำการศึกษาเรื่องนี้มาแล้วมากมาย อีกประการหนึ่ง ผู้เขียนจะของดเว้นไม่ใช้คำเรียกเหตุการณ์นี้ว่า การกบฏ เพราะเป็นการมองแบบชาตินิยมของฝ่ายไทยวัตถุประสงค์หลักของบทความนี้จึงมีประการเดียว คือ การวิเคราะห์เรื่องการใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ พ.ศ.2369 ทั้งฝ่ายเจ้าอนุวงศ์เองและฝ่ายราชสำนักสยาม โดยใช้มุมมองของ โทมัสฮอบส์ (Thomas Hobbes) นักปรัชญาแนวสัญญาประชาคม (Social Contract) จากงานเขียนของเขาคือ Leviathan มาเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิเคราะห์เหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการนำเสนอว่ามีการใช้ความรุนแรงอย่างไร ตอนใด และผลเป็นอย่างไร

ผลการศึกษา

เนื่องจากสงครามเจ้าอนุวงศ์มีสาเหตุที่แตกต่างกัน เพราะมีหลักฐานที่แตกต่างกันของฝ่ายไทยและฝ่ายลาว แต่สิ่งที่แน่นอนคือ ผลของสงครามครั้งนี้ มีอย่างกว้างขวาง และยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเคลื่อนย้ายประชากรทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในพื้นที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงครั้งใหญ่ที่สุด การทำลายเมืองเวียงจันทน์อย่างยับเยิน จนเป็นการสร้างรอยแผลที่ลึกมากต่อชาวลาวจนทุกวันนี้(สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2557 : 138) อย่างไรก็ตาม พอจะสรุปสาเหตุจะเห็นว่ามีสาเหตุของสงคราม เจ้าอนุวงศ์ที่ฝ่ายไทยและลาว มีมุมมองที่ตรงกัน คือ (1) การที่ฝ่ายลาวคิดว่าไทยกับอังกฤษมีความขัดแย้งกันมาจนน่าจะเกิดสงครามกับอังกฤษ ทำให้ลาวตัดสินก่อการ (2) การที่เจ้าอนุวงศ์ทรง

มองว่า ไทยอ่อนแอหรือไม่ได้เข้มแข็งเหมือนในสมัย ร.1 - ร.2 ซึ่งทั้ง 2 ข้อ เป็นการประเมินไทยของผู้นำลาว ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ในข้อแรกไทยอาจจะมีปัญหากับอังกฤษบ้าง แต่ไม่ถึงกับต้องทำสงครามกับอังกฤษ (3) ผู้นำลาวประเมินความเข้มแข็งของไทยต่ำเกินไป และ (4) เจ้าอนุวงศ์ก่อศึกครั้งนี้ เพราะต้องการเป็นเอกราชจากไทยซึ่งสาเหตุดังกล่าวนำมาซึ่งการใช้ความรุนแรง

การใช้ความรุนแรงในที่นี้จะขอกล่าวถึง การใช้ความรุนแรงในการทำสงครามต่อกันทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายราชสำนักสยามและฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ วอลเตอร์เอฟ. เวลลา นักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนสำคัญของสหรัฐอเมริกา ได้ระบุถึงความคับแค้นใจของเจ้าอนุวงศ์ที่มีต่อราชสำนักสยามที่ทำให้พระองค์ผิดหวัง 2 เรื่อง คือ การขอคณะละครฝ่ายในไปเวียงจันทน์ การขออนุญาตอพยพครอบครัวชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ในสยามตั้งแต่ พ.ศ.2321 (รวมถึง เจ้าดวงคำเชื้อพระวงศ์เวียงจันทน์) กลับลาวด้วย แต่ผู้นำไทยปฏิเสธคำขอของเจ้าอนุวงศ์ทั้งสองข้อ ทำให้เจ้าอนุวงศ์ผิดหวังเป็นอย่างมาก พอกลับไปถึงเวียงจันทน์ จึงเริ่มคิดหาทางแก้แค้น (เวลลา, 2530 : 150) เช่นเดียวกับเนื้อความในหนังสือ อานามสยามยุทธ์ก็ได้ระบุถึงความรู้สึกและท่าทีที่ผิดหวังอย่างรุนแรงของเจ้าอนุวงศ์ไว้ว่า เจ้าอนุวงศ์กราบถวายบังคมลา ยกรี้พลกลับไปบ้านเมืองเวียงจันทน์ ครั้งนั้นเจ้าอนุวงศ์ไม่ได้ลาเจ้านายขุนนางผู้ใหญ่ และท่านเสนาบดีเลยแม้แต่ผู้เดียว เหมือนดังที่เคยทรงปฏิบัติมา (ก.ศ.ร. กุหลาบ, 2550 : 13-14) เจ้าอนุวงศ์เมื่อเสด็จกลับถึงเมืองเวียงจันทน์ทรงรับสั่งให้กรมการเมืองเร่งระดมไพร่พลและจัดเตรียมเสบียงอาหารและแสวงหาพันธมิตรร่วมรบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเมืองที่เคยมีความขัดแย้งกับกรุงเทพฯ หรือเมืองที่เป็นประเทศราชของกรุงเทพฯ เช่น หัวเมืองล้านนา เจ้าอนุวงศ์ ทรงมีศุภอักษรเกลี้ยกล่อมหัวเมืองล้านนาให้โจมตีกรุงเทพฯพร้อมกับเมืองเวียงจันทน์และเวียดนาม ถ้าหัวเมืองใดไม่พร้อมขอให้วางตัวเป็นกลาง อย่าได้สนับสนุนกรุงเทพฯ (พรรษา สินสวัสดิ์, 2521: 97) นอกจากเกลี้ยกล่อมหัวเมืองลาวล้านนาแล้ว เจ้าอนุวงศ์ยังได้เกลี้ยกล่อมหัวเมืองลาวฝั่งขวาแม่น้ำโขงและหัวเมืองลาวอีสาน รวมถึงเขมรป่าดงที่อยู่ในความดูแลของพระยาพรหมภักดี เจ้าเมืองนครราชสีมา ได้แก่ เมืองสุรินทร์ เมืองศรีษะเกษ เมืองตะลุง และเมืองสังขะโดยเมืองใดไม่เข้าร่วม เจ้าอนุวงศ์ก็โปรดให้เจ้าราชบุตรเมืองจำปาศักดิ์ยกกองทัพเข้าปราบปราม (อุบล ลิ้มสุวรรณ, 2537 : 60)

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น น่าจะเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้เจ้าอนุวงศ์ เตรียมการใหญ่ เพื่อยกมาตีกรุงเทพฯ ดังที่ ถนอม อานามวัฒน์ (2527 : 70) แสดงทัศนะว่า “ความมุ่งหมายและแผนการของเจ้าอนุวงศ์ที่จะยกทัพมาตีไทยก็คือ จะยึดเมืองไทยเสียทั้งหมด หากไม่สามารถยึดเอาไว้ได้ก็จะรวบรวมทรัพย์สมบัติในท้องพระคลังกับกวาดต้อนประชาชนชาวไทยให้มากที่สุดไปไว้เวียงจันทน์”ซึ่งขัดแย้งกับข้อสรุปของมยุรี และเผยพัน เหง้าสีวัทน์ นักประวัติศาสตร์ชาวลาวสองท่านที่ระบุว่า “เจ้าอนุวงศ์ได้ตีโคราชเพื่อกวาดต้อนเอาครอบครัวลาวกลับไปเท่านั้น ไม่ได้จงใจจะมาโจมตีบางกอกเลย” (วริษากมล นาวิน, 2544 : 75)

ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ในแง่ของความรุนแรงที่เจ้าอนุวงศ์ใช้หากจะนับรวมการใช้ความรุนแรงที่เจ้าอนุวงศ์ใช้ในการสงครามครั้งนี้ก็นับได้ 3 ครั้ง ตั้งแต่เริ่มต้นการเดินทัพเข้ามายังหัวเมืองภาคอีสาน คือ การแสวงหาพันธมิตรจากหัวเมืองเหล่านั้น สุวิทย์ ธีรศาศวัต (2557 : 149) ระบุตัวเลขว่าหัวเมืองที่เข้าเป็นพวกกับฝ่ายเวียงจันทน์มี 12 หัวเมือง คือ จำปาศักดิ์ นครพนม จัตุรัส ขุขันธ์ สระบุรี หล่มสัก ชนบท ยโสธร สุรินทร์ ปักธงชัย ขอนแก่น และสกลนคร เมืองที่ให้ความร่วมมือเต็มที่มี 3 เมือง คือ จำปาศักดิ์ นครพนม และจัตุรัส ส่วนอีก 9 เมือง ที่ร่วมมืออย่างไม่เต็มใจได้แก่ ขุขันธ์ สระบุรี หล่มสัก ชนบท ยโสธร สุรินทร์ ปักธงชัย ขอนแก่น และสกลนคร ส่วนเมืองที่ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าอนุวงศ์เลยมี 2 เมือง คือ ชัยภูมิ และ ภูเขียว ถูกฝ่ายเจ้าอนุวงศ์จับประหารชีวิตทั้งหมดทั้งสองเมือง นอกจากนี้ยังมีเจ้าเมืองอีสานอีก 5 เมือง ที่ถูกผู้นำฝ่ายเวียงจันทน์ฆ่าตาย เพราะไม่ยอมให้ความร่วมมือคือ เจ้าเมืองเขมราฐ กาฬสินธุ์ ภูเวียง หล่มสัก และขุขันธ์ (จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 เล่ม 3, 2530 : 84–107 ; เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 19) โดยเฉพาะเจ้าเมืองหล่มสัก และเจ้าเมืองขุขันธ์ เคยให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ แต่กลับถูกฆ่าตาย เพราะฝ่ายเจ้าอนุวงศ์เกิดความหวาดระแวงว่าจะเอาใจออกห่าง พฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรงของฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ที่ฆ่าเจ้าเมืองที่ควรเป็นพันธมิตรกับตนไปถึง 7 คน ทำให้มองเห็นว่าขาดความร่วมมือจากเจ้าเมืองอีสานต่อฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความพ่ายแพ้ของฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ในเวลาต่อมา (สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2557: 151) นี่ย่อมเป็นความรุนแรงครั้งแรกที่เจ้าอนุวงศ์ใช้ในการลุกฮือขึ้นต่อต้านสยาม

ความรุนแรงครั้งที่สอง เกิดขึ้นในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2370 หลังจากกองทัพเจ้าอนุวงศ์พ่ายแพ้ในการรบที่ค่ายส้มป่อย แขวงเมืองหนองบัวลำภู ได้ 2 วัน เจ้าอนุวงศ์ได้นำบรรดาเชื้อพระวงศ์หลายท่านหนีออกจากเวียงจันทน์ล่องเรือไปตามลำน้ำโขง ไปขึ้นที่เมืองมหาไชยกองแก้ว แล้วเดินเท้าต่อไปถึงเมืองเง่อานของเวียดนาม แต่ก่อนออกจากเวียงจันทน์ท่านได้สั่งฆ่าพระยาอนุชิตพิทักษ์ ซึ่งเป็นขุนนางไทยคนหนึ่งที่อยู่ในกองสักเลก ถูกเจ้าอนุวงศ์ขอไว้เป็นตัวประกันกับขุนนางไทยอีกหลายคน ตัวประกันเหล่านี้ถูกประหารชีวิตหมด ก่อนเจ้าอนุวงศ์ทรงลี้ภัยไปเวียดนามพร้อมพวกมหาดเล็กและพระสงฆ์ที่เป็นคนไทย (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 59)

ความรุนแรงครั้งที่สาม ที่เจ้าอนุวงศ์ใช้คือ เหตุการณ์ที่เจ้าอนุวงศ์เสด็จกลับคืนเมืองเวียงจันทน์ หลังจากที่กองทัพไทยได้จัดการเมืองเวียงจันทน์ให้เรียบร้อย และกวาดต้อนครอบครัวลาวส่งไปกรุงเทพฯ และ “จึ่งให้ทำลายเมืองเวียงจันทน์เสียให้สิ้นอาลัย” (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 64) ประมาณวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2371 ทูตเวียดนามได้พาเจ้าอนุวงศ์มาหาพระยาพิไชยสงครามหัวหน้ากองกำลังฝ่ายไทยที่รักษาการณ์เมืองจันทน์ ณ ศาลาลูกขุน ซึ่งเจ้าอนุวงศ์และเจ้าราชวงศ์ผู้บุตรได้พูดจากับพระยาพิไชยสงครามและคณะเป็นปกติ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 81)เพราะเชื่อว่า เจ้าอนุวงศ์คงจะสำนึกผิดและขอขมาฝ่ายไทย

พระยาพิไชยสงครามและคณะ เชื่อถ้อยคำของเจ้าอนุวงศ์และเจ้าราชวงศ์ จึงมีความประมาท ปล่อยทหารของตนไปเที่ยว ไม่ได้กำชับให้ระมัดระวังและไม่ได้รวมตัวกันอยู่ในที่ตั้ง (วัดกลาง เมืองเวียงจันทน์) ในช่วงเวลานั้นเอง เจ้าอนุวงศ์ทรงทราบว่า ไทยสร้างเจดีย์ปราบเวียง ไว้ที่ค่ายหลวงเมืองพันพร้าว แขวงเมืองหนองคาย พร้อมกับให้จารึกความชั่วของพระองค์อย่างเสียหาย พระองค์ทรงกริ้วมาก ทรงสั่งให้โจมตีทหารไทยและทำลายเจดีย์ปราบเวียงดังกล่าว (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 69,85) บ่าย 3 โมงวันนั้น เจ้าพระยาราชสุภาวดี แม่ทัพฝ่ายไทยมาถึงค่ายหลวงบ้านพันพร้าวซึ่งอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง พอ 4 โมงเย็น เจ้าอนุวงศ์และเจ้าราชวงศ์ก็นำทหารลาวเข้าล้อม แล้วฆ่าทหารไทยที่รักษาการณ์อยู่ที่วัดกลาง เวียงจันทน์ ตายไปเป็นจำนวนมาก ที่เหลือพากันหนีตายลงมาหาเรือข้ามแม่น้ำโขง แต่ไม่มีเรือเพราะฝ่ายลาวเก็บเรือไปซ่อนไว้หมด ทหารไทยจึงว่ายน้ำข้ามแม่น้ำโขง ก็ถูกทหารลาวเอาเรือไล่ตามฆ่าตายเกือบหมด มีทหารไทยรดตายมาเพียง 40-50 คน จากทหารทั้งหมด 300 คน แม้กระทั่งเจ้าพระยาพิไชยสงคราม พระยาทุกขราษฎร์ และหลวงสุเรนทรวิชิต ก็ถูกทหารลาวยิงตาย มีขุนนางไทยที่รอดตายเพียงคนเดียว คือ หมื่นรักษานาเวศที่ว่ายน้ำเกาะขอนไม้ข้ามมาได้ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 81-82)

สำหรับฝ่ายไทยเมื่อทราบข่าวการก่อสงครามของเจ้าอนุวงศ์ครั้งแรกในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2369 ราชสำนักไทยรู้สึกตกใจ เพราะไม่ได้มีการเตรียมการป้องกันแต่อย่างใด เพราะกองหน้าของฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ยกลงมาถึงสระบุรี ซึ่งห่างจากกรุงเทพฯ โดยการเดินเท้าจะใช้เวลาเพียง 3 - 4 วันเท่านั้น จึงเกิดการระดมพล เพื่อป้องกันกรุงเทพฯ อย่างโกลาหล แต่ต่อมาไม่นานก็มีข่าวว่า กองทัพฝ่ายเวียงจันทน์ ไม่เข้ามาตีกรุงเทพฯแน่ จึงเตรียมการจัดกระบวนทัพ เพื่อโต้กลับฝ่ายเวียงจันทน์บ้าง (สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2557: 164)ผลการรบปรากฏว่า กองทัพฝ่ายไทยมีชัยชนะเหนือกองทัพฝ่ายเวียงจันทน์ทุกสมรภูมิ ในที่สุดกองทัพไทยสามารถเข้ายึดเมืองจันทน์ได้ในปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2370) ตามความในพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ซึ่งเรียบเรียงโดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) ได้บรรยายถึงเหตุการณ์การปราบเจ้าอนุวงศ์ว่า การปราบปรามการลุกฮือของเจ้าอนุวงศ์ของฝ่ายไทย ใช้ความเด็ดขาดและรุนแรง รวมทั้งการกวาดต้อนประชาชนลาวและการยึดเอาของมีค่าต่าง ๆ เช่น พระพุทธรูปหลายองค์ ช้าง 2,000 เชือก ปืนใหญ่ทั้งหมด (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 68-69) นอกจากนี้ฝ่ายไทยยังได้ทำลายกำแพงเมือง บ้านเรือน และพันธุ์ต้นไม้ที่มีผลภายในเมืองทิ้งเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เหลือเป็นเสบียงอาหารแก่เมืองเวียงจันทน์ต่อ ตามนโยบายของผู้ชนะที่ว่า “จึ่งให้ทำลายเมืองเวียงจันทน์เสียให้สิ้นอาลัย” นั่นคือ การทำลายเมืองเวียงจันทน์ให้สิ้น กวาดต้อนคนจากเวียงจันทน์ลงมาให้หมด อย่าให้เวียงจันทน์ตั้งเป็นบ้านเมืองได้อีกต่อไป ผลของการปราบปรามของฝ่ายไทย จึงสร้างความเสียหายให้กับเวียงจันทน์อย่างใหญ่หลวง (ก.ศ.ร. กุหลาบ, 2550 : 125) และที่สำคัญคือ ฝ่ายไทยได้สร้างพระเจดีย์องค์หนึ่งไว้ที่ค่ายหลวง เมืองพันพร้าว เพื่อ

บรรจุพระพุทธรูปทั้งหลายที่ไทยอัญเชิญมาจากเวียงจันทน์ และให้ชื่อพระเจดีย์นี้ว่า "พระเจดีย์ปราบเวียง" ดังความตอนหนึ่งว่า (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 69)

> "....ได้ให้ก่อพระเจดีย์ ณ ค่ายหลวงเมืองพันพร้าว....แล้วจารึกพระนามว่า พระเจดีย์ปราบเวียงและจารึกความชั่วอ้ายอนุไว้ในแผ่นศิลาให้ปรากฎอยู่ชั่วฟ้าและดิน อย่าให้หัวเมืองทั้งปวงดูเยี่ยงอย่างกันต่อไป"

สำหรับเมืองเวียงจันทน์ภายหลังจากถูกฝ่ายไทยทำลายแล้ว ก็มีสภาพเป็นเมืองร้าง ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 3 คือ ประการแรก ป้องกันมิให้เกิดกบฏซ้ำแล้วซ้ำอีก เสียหายมากมายแค่ไหน (เวลลา, 2530 : 156) ความเป็นเมืองร้างของเวียงจันทน์ ปรากฏในเอกสารพื้นเวียงตอนหนึ่งว่า (ธวัช ปุณโณทก, 2526 : 96)

"ตั้งแต่เวียงจันทน์แตก เมืองละครสูญเปล่า
มีแต่หมาเห่าร้อง หาเจ้าทั่วเมือง หั้นแล้ว"

จากเหตุการณ์ข้างต้น ถือได้ว่าเป็นการใช้ความรุนแรงครั้งแรกของฝ่ายไทย สำหรับการใช้ความรุนแรงครั้งที่สองของฝ่ายไทย เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ทีเจ้าอนุวงศ์กลับมาที่เวียงจันทน์แล้วมีท่าทีที่อ่อนลงจนฝ่ายไทยประมาณ เจ้าอนุวงศ์ได้สั่งให้ทำลายพระเจดีย์ปราบเวียง และฆ่าทหารไทยตายไปนับร้อย จากนั้นจึงเกิดการปะทะกันระหว่างกองทหารไทยที่นำโดยเจ้าพระยาราชสุภาวดี (เจ้าพระยาบดินทร์เดชา) กับกองทหารลาวของเจ้าราชวงศ์ที่บ้านบกหวานเขตเมืองหนองคาย ผลปรากฏว่า กองทหารของเจ้าราชวงศ์พ่ายแพ้ หนีข้ามแม่น้ำโขงไป พอรุ่งเช้าของวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2371 เจ้าอนุวงศ์ก็ทรงพาครอบครัวอพยพหนีออกจากเวียงจันทน์อีกเป็นครั้งที่สอง (สุวิทย์ ธีรศาศวัต , 2557: 178)

เจ้าพระยาราชสุภาวดีนำกำลังทหาร 600 คน ข้ามจากค่ายหลวงพันพร้าวไปเวียงจันทน์ โดยไม่รู้ว่าเจ้าอนุวงศ์เสด็จหนีไปแล้ว คงจับได้แต่ พระโอรส พระธิดา และเชื้อพระวงศ์ของเจ้าอนุวงศ์บางคนเท่านั้น เจ้าพระยาราชสุภาวดีส่งทหารออกติดตามเจ้าอนุวงศ์ พร้อมกับสั่งทหารให้รื้อทำลายบ้านเมืองเสียให้สิ้น เว้นไว้แต่วัดเท่านั้น (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 88) แต่ประวัติศาสตร์ลาวบันทึกว่า "พระเจ้าแผ่นดินไทยองค์ที่ 3 (พระนั่งเกล้า) ได้สั่งให้ทำลายเมืองเวียงจันทน์ให้หมด โดยให้รื้อทำลายกำแพงเมือง ตัดต้นไม้ลงให้หมด ไม่ผิดอะไรกับทำไร่แล้วเอาไฟเผา นครเวียงจันทน์ถูกไฟเผาเป็นเถ้าถ่าน พระพุทธรูปหลายร้อยหลายพันองค์ถูกไฟเผาจนละลายกองระเนระนาดอยู่ตามวัดต่าง ๆ วัดในนครเวียงจันทน์เหลือเพียงวัดเดียวที่ไม่ถูกไฟไหม้ คือ วัดศรีสะเกษ การที่พระเจ้าแผ่นดินไทยสั่ง

ให้ทำลายเวียงจันทน์ให้สิ้นซาก ก็เพื่อมิให้พระเจ้าเวียงจันทน์กลับคืนเป็นเมืองได้อีก แล้วให้ล้มเลิกอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์เสีย มิให้มีเมืองและเจ้าครองเมืองอีกต่อไป ราชวงศ์ล้านช้างเวียงจันทน์จึงสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ นครเวียงจันทน์ที่สวยงามอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นเมืองร้างตั้งแต่ พ.ศ.2371 (พ.ศ. 1828) นั้นมา (สิลา วีระวงศ์, 2539 : 173 - 174)

การใช้ความรุนแรงครั้งที่สามของฝ่ายไทย เป็นเหตุการณ์หลังสงคราม เจ้าอนุวงศ์สงบเรียบร้อยแล้ว เจ้าพระยาราชสุภาวดีสืบทราบว่า เจ้าอนุวงศ์จะหนีไปทางเมืองพวน จึงรีบส่งทหารจำนวนหนึ่งยกติดตามจับกุมเจ้าอนุวงศ์ให้จงได้ เจ้าอนุวงศ์หนีไปถึงเมืองพวน บริเวณแม่น้ำไฮเชิงเขาไก่ก็ถูกจับได้โดยเจ้าน้อย เจ้าเมืองพวน (ซึ่งเป็นลูกเขยของเจ้าอนุวงศ์) ได้มาแจ้งให้ฝ่ายไทยไปจับได้ ซึ่งในปัจจุบัน เจ้าคำหลวงหน่อคำ ทายาทเจ้าเมืองพวน ปฏิเสธว่า เจ้าน้อยไม่ได้จับกุมเจ้าอนุวงศ์ให้แก่ฝ่ายไทย (เจ้าคำหลวงหน่อคำ, 2555 : 125-132) พร้อมผู้ติดตามส่งมาถึงเจ้าพระยาราชสุภาวดีที่เวียงจันทน์ เมื่อเดือนอ้าย ขึ้น 15 ค่ำ (21 ธันวาคม พ.ศ.2371)รวมเวลาที่ลี้ภัยรอบสอง 2 เดือน ก็หมดอิสรภาพ เจ้าอนุวงศ์และผู้ติดตามถูกพันธนาการส่งมาถึงกรุงเทพฯเดือน 2 ขึ้น 11 ค่ำ (15 มกราคม พ.ศ.2371 -นับอย่างปัจจุบัน พ.ศ.2372)ทางการไทยประจานเจ้าอนุวงศ์โดยใส่กรงเหล็ก 1 กรง ในที่สนามหลวง และอีก 13 กรง ใส่เชื้อพระวงศ์ มีการนำเครื่องทรมานประหารมาตั้งข่มขวัญนักโทษด้วย เช่น ครก สาก เบ็ด กระทะ ขวาน เลื่อย ขาหย่าง พอตกเย็นก็นำทุกคนกลับไปขังไว้ที่ทิมตำรวจ พอรุ่งเช้าก็เอามาใส่กรงกลางท้องสนามหลวง ทำดังนี้ประมาณ 7 - 8 วัน เจ้าอนุวงศ์ก็ทรงป่วยเป็นโรคลงโลหิตพิราลัย โปรดให้เอาพระศพไปเสียบประจานที่สำเหร่ฝั่งธนบุรี การที่จะประหารเชื้อพระวงศ์ก็ระงับไป (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 90-93) ดังความโดยละเอียดจากพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ดังนี้

> “ให้ทำที่ประจานลงที่หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรค์ ทำเป็นกรงเหล็กใหญ่สำหรับใส่อนุ มีรั้วตารางล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน มีกรงเหล็กน้อย ๆ สำหรับใส่บุตรหลาน ภรรยาอนุถึง 13 กรง มีเครื่องกรรกรณ์ คือ ครก สาก สำหรับโขลก มีเบ็ดสำหรับเกี่ยวแขวน กระทะสำหรับต้ม มีขวานสำหรับผ่าอก มีเลื่อยสำหรับเลื่อยไว้ครอบทุกสิ่ง แล้วตั้งขาหย่างเสียบเป็นเวลาเช้า ๆ ไขอนุกับ..... รวม 14 คน ออกมาขังไว้ในกรงจำครบแล้ว ให้นางคำปล้อง ซึ่งเป็นอัครเทพี ถือพัดกาบหมากเข้าไปนั่งปรนนิบัติอยู่ในกรง ให้นางเมียสาวแต่งตัวถือกะบายใส่ข้าวปลาอาหารออกไปแยงกันที่ประจาน ราษฎรชายหญิงทั้งในกรุง พากันมาแน่นอัดไปทุกเวลามิได้ขาด ที่ลูกผัวญาติพี่น้องต้องเกณฑ์ไปทัพตายเสียครั้งนั้น ก็มานั่งบ่นพรรณนาด่าแช่งทุกวัน ครั้นเวลาบ่ายแดดร่มก็เอาบุตรหลานที่จับได้มาขึ้นขาหย่างเป็นแถวให้ร้องประจานโทษตัว จวนเวลาพลบก็เอาเข้ามาจำไว้ทิมดังเก่า ทำดั่งนี้อยู่ได้

ประมาณ 7 วัน 8 วัน พออนุป่วยเป็นโรคลงโลหิตก็ตาย โปรดให้เอาศพไปเสียบประจานไว้ที่สำเหร่" (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 92-93)

ผลสืบเนื่องจากสงคราม เจ้าอนุวงศ์ครั้งนี้ ทำให้นักประวัติศาสตร์ไทยมองว่าเจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏ เป็นคนใจร้าย (สุเนตร ชุติธรานนท์ และคณะ, 2552 : 128-129) เช่นในจดหมายเหตุพระราชพงศาวดาร จะเรียกเจ้าอนุวงศ์ว่า "อ้ายอนุ" และเรียกผู้นำกบฏคนอื่น ๆ อย่างดูถูก โดยมีคำว่า อ้ายนำหน้าเช่นเดียวกัน (สุวิทย์ ธีรศาศวัต, 2541 : 32) ตัวอย่างเช่น จดหมายของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล แม่ทัพใหญ่ของไทย กราบบังคมทูลฯ เรื่อง เมืองเวียงจันทน์ในรายละเอียดของจดหมายแสดงให้เห็นว่า กรมพระราชวังบวรฯ ทรงเลิกให้เกียรติยกย่องเจ้าอนุวงศ์และราชวงศ์ของเวียงจันทน์และมองว่าเจ้าอนุวงศ์นั้นเป็น "เสี้ยนหนาม" ของแผ่นดิน ดังความตอนหนึ่งว่า (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2504 : 64 - 66)

> ".....ครั้นจะคิดให้ตั้งเมืองเวียงจันทน์ไว้.....ก็ยังไม่ได้ตัว**อ้าย**อนุ **อ้าย**ปาศักดิ์ **อ้าย**ราชวงศ์ **อ้าย**สุทธิสาร **อ้าย**โถง.....จะติดตามตัว**อ้าย**อนุ **อ้าย**ปาศักดิ์ **อ้าย**ราชวงศ์ **อ้าย**สุทธิสาร **อ้าย**โถง กับบุตรภรรยาญาติพี่น้อง ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถึงมาตรว่าจะมิได้ตัว ก็ไม่ได้กลับมาตั้งเป็น**เสี้ยนหนาม**ในแผ่นดินขึ้นได้......"

จะเห็นได้ว่าเนื้อความในพระราชพงศาวดารฉบับนี้มีหลายช่วงตอนที่แสดงให้เห็นถึงความคับแค้นของไทยที่มีต่อเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งพระราชพงศาวดารฉบับนี้ เป็นหลักฐานสำคัญของฝ่ายไทยในช่วงสมัยปรับปรุงประเทศ และในเวลาต่อมาก็กลายเป็นเอกสารหลักแก่งานเขียนชิ้นอื่น ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ แม้กระทั่งงานเขียนของลาว (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2542 : 2) ด้วยเหตุนี้การกู้อิสรภาพของเจ้าอนุวงศ์ตามคำเรียกของเอกสารฝ่ายลาว จะเปลี่ยนเป็นกบฏทันทีที่ปรากฏในหลักฐานของฝ่ายไทย (สุเจน กรรพฤทธิ์, 2559 : 20)

กล่าวได้ว่า การลุกฮือขึ้นปลดแอกจากอำนาจของสยามโดยเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ในปี พ.ศ.2369 อาจมองได้ทั้งในแง่ของไทยและแง่ของลาว

ในแง่ของไทย ที่จำเป็นต้องใช้กระบวนการรุนแรง เพื่อสยบความอหังการของเจ้าอนุวงศ์ เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ประเทศราชอื่น ๆ ในการแข็งข้อต่อสยาม ดังนั้นจึงพบว่า ราชสำนักสยามได้ใช้วิธีการปราบปรามอย่างรุนแรง และทำลายแหล่งขุมกำลัง (เมืองเวียงจันทน์) ของเจ้าอนุวงศ์ อย่างน้อยก็สองครั้งในการทำให้เวียงจันทน์เป็นเมืองร้าง ในเมื่อฝ่ายไทยปรารถนาจะครองความยิ่งใหญ่เหนือลาว ขณะเดียวกันลาวก็ไม่พึงปรารถนาจะอยู่ใต้ร่มเงาของอาณาจักรสยาม คือ ความเป็นอิสระ

ของตนเอง จึงไม่มีทางอื่นใดจะหลีกเลี่ยงได้ นอกจากสงคราม ทั้งสองฝ่ายคือ สยามและลาว ไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ ว่าจะอะไรถูกอะไรผิด สิ่งใดเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม

ฝ่ายลาวและเจ้าอนุวงศ์ ก็เห็นว่า ถูกสยามกดขี่ข่มเหงในหลาย ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นภาวะที่สุดจะทน จึงย่อมมีความชอบธรรมที่จะลุกฮือขึ้นต่อต้าน เมื่อสบโอกาส ดังที่ฮอบส์กล่าว “แม้กระทั่งคนที่อ่อนแอที่สุด อาจจะชักชวนหรือเกลี้ยกล่อมผู้อื่นเพื่อร่วมมือกันทำลายฝ่ายที่เขาต้องการกำจัด จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า ทำไมเจ้าอนุวงศ์จึงต้องเกลี้ยกล่อมหัวเมืองอีสานให้เข้าร่วมกับฝ่ายอนุ เพราะเจ้าอนุวงศ์จำเป็นต้องแสวงหาพันธมิตร เพื่อต่อต้านราชสำนักสยาม เพียงแต่วิธีการแสวงหาแนวร่วมของเจ้าอนุวงศ์นั้นไร้ผล ตรงกันข้ามกลับกลายเป็น "พันธมิตรหาย” เพราะการใช้ความรุนแรงโดยการฆ่า และยังเติมเชื้อไฟแห่งความคลั่งแค้นให้กับฝ่ายสยามอีกคำรบสองในการฆ่าฟันทหารไทย จำนวน 300 คน เหลือรอดเพียง 40 - 50 คน เมื่อจะประจันหน้ากันจริง ๆ เจ้าอนุวงศ์ก็ใช้วิธีการหนีไปอย่างดื้อ ๆ ยิ่งเพิ่มความแค้นให้กับฝ่ายสยามอีกเป็นทวีคูณ

ในประเด็นของการใช้ความรุนแรงนั้นจะพบว่า แม้เจ้าอนุวงศ์จะใช้ความรุนแรงก็จริงอยู่แต่เป็นความรุนแรงในการประหัตประหารผู้คนไปจำนวนหนึ่ง เช่น ประหารเจ้าเมืองอีสาน บางเมืองที่ไม่ให้ความร่วมมือ หรือเกิดความหวาดระแวงว่าจะเอาใจออกห่าง การประหารชีวิตตัวประกันฝ่ายสยาม รวมถึงการเข่นฆ่าทหารไทยในเวียงจันทน์ ขณะหนีตายข้ามแม่น้ำโขงไปเกือบ 500 คน การใช้ความรุนแรงของเจ้าอนุวงศ์ที่เห็นได้ชัด คือ การฆ่าคนเพียงประการเดียว

ในขณะที่ฝ่ายสยามมีการใช้ความรุนแรงที่เหนือกว่าเข้าระงับความรุนแรงของฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ นับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้อำนาจและความรุนแรง เพื่อยุติการใช้อำนาจและความรุนแร ง ของเจ้าอนุวงศ์ รวมไปถึงการทำลายเมืองเวียงจันทน์ให้ย่อยยับ ถึง 2 ครั้ง และการจับเจ้าอนุวงศ์ลงมากรุงเทพฯ แล้วแห่ประจาน จนเจ้าอนุวงศ์ตรอมพระทัยตายไปเอง นี่ย่อมเป็นความรุนแรงที่เหนือกว่าอย่างชัดแจ้ง ความที่กล่าวมาข้างต้น จึงสอดคล้องกับทัศนะของโทมัสฮอบส์ที่ว่า “สันติภาพจะดำรงอยู่ตราบเท่าที่อำนาจหรือความรุนแรงที่เด็ดขาดกว่าและเหนือกว่าการใช้อำนาจและความรุนแรงอื่นใดดำรงอยู่ “

สรุป

บทความนี้พยายามที่จะอธิบายเหตุการณ์ “เจ้าอนุวงศ์ พ.ศ.2369” โดยมีมุมมองเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงของฝ่ายสยามและฝ่ายลาวในเหตุการณ์นี้ ข้อค้นพบจากการศึกษา คือ มีการใช้ความรุนแรงด้วยกันของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายลาวที่นำโดยเจ้าอนุวงศ์ใช้ความรุนแรงในการประหารชีวิตเจ้าเมืองภาคอีสาน 7 คน ต่อมาก็ได้ประหารชีวิตตัวประกันฝ่ายไทยจำนวนหนึ่งและรุนแรงหนักหน่วง คือ การเข่นฆ่าทหารไทย อย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว และหนีตายข้ามแม่น้ำโขงไปอีก เกือบ 500 ชีวิต ในทำนองเดียวกัน ฝ่ายสยามก็ได้ใช้ความรุนแรงโต้กลับฝ่ายลาว คือ การทำลายเวียงจันทน์จนพินาศถึง2

ครั้ง โดยมีเหตุผลว่า เพื่อให้ประเทศราชอื่น ๆ ของสยามดูเอาไว้เป็นเยี่ยงอย่าง และเพื่อมิให้เจ้าอนุวงศ์ใช้เวียงจันทน์เป็นฐานส่องสุมกำลังอีกต่อไป และความรุนแรงที่เป็นความรุนแรงทางจิตใจก็คือการจับตัวเจ้าอนุวงศ์แห่ประจานที่กรุงเทพฯ จนเจ้าอนุวงศ์ตรอมพระทัยจนถึงแก่พิราลัย (ตาย) จึงนับว่าความรุนแรงจากฝ่ายสยามกลายเป็นบาดแผลลึก ความสัมพันธ์ไทย-ลาย จนถึงปัจจุบัน การลงโทษประจานเจ้าอนุวงศ์กับการยกย่องวีรกรรมท้าวสุรนารี จึงกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2545 : 463)

เสรีภาพและความเสมอภาค เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นเพราะความเชื่อที่ว่า มนุษย์บางคนไม่สามารถจะพูดกันด้วยเหตุผลได้ เพราะการขาดความเชื่อมั่นในตัวมนุษย์ แต่กลับเชื่อมั่นในความไม่มีเหตุผลของมนุษย์ และเนื่องจากการขาดความเชื่อมั่นหรือเชื่อมั่นอย่างผิด ๆ นี่เอง จึงทำให้เกิดการปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยวิธีการใช้อำนาจและความรุนแรง จึงอาจจะสรุปได้ว่า “ที่ใดมีความรุนแรง ที่นั่นย่อมไม่มีสันติภาพ”

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมือง และปรัชญาการเมืองสามารถที่จะนำมาบูรณาการกันได้ บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้กรอบทฤษฎีของนักปรัชญาการเมืองตะวันตกก็สามารถนำมาช่วยสร้างความเข้าใจให้การศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมืองตะวันออกได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ทางการเมืองจึงไม่ควรมองข้ามความพยายามในการสร้างมุมมองใหม่จากกรอบทฤษฎี และปรัชญาการเมือง
2. ผลการศึกษาเรื่องน้จะเป็นอุทธาหรณ์สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเฉพาะประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

ก.ศ.ร. กุหลาบ. (2550).*อานามสยามยุทธ: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับลาว เขมร และญวน.* กรุงเทพฯ : โฆษิต.

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2473).*ประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าจอมมารดา หม่อมราชวงศ์แสง รัชกาลที่ 4.*พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

กรมศิลปากร. (2530). *จดหมายเหตุรัชกาลที่3เล่ม 2.* กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

จักรมนตรี ชนะพันธ์. (2560).*“พื้นเวียง : หลักฐานเบื้องลึกอีกด้านของสาเหตุสงครามเจ้าอนุวงศ์”* [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.silpa_mag.com.(9 กุมภาพันธ์ 2561).

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2540).*ตำนานและพงศาวดารพวน: อุดมการณ์สมานฉันท์ระหว่างเผ่าพันธุ์.* มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เจ้าคำหลวง หน่อคำ. (2540). *ประวัติศาสตร์เมืองพวน.* พันธุ์ทิพย์ ธีระเนตร และสมชาย นิลอาธิ (แปล). กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว.

ไชยันต์ ไชยพร. ข้อคิดเห็นจากวิธีการรักษาความสงบในกรณีผู้ก่อการร้ายชาวกะเหรี่ยง. ใน อดิศร เกิดมงคล (บรรณาธิการ), *จากย่างกุ้งสู่ราชบุรี : บทเรียนเพื่อสันติภาพ.* กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้า, 59-64.

ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2542). การรับรู้เหตุการณ์ “เจ้าอนุวงศ์ พ.ศ.2369” ในเอกสารของลาว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*16(2) พฤศจิกายน 2541 - เมษายน 2542, 1 - 22.

เติม วิภาคพจนกิจ. (2530).*ประวัติศาสตร์ลาว.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

_______. (2542). *ประวัติศาสตร์อีสาน.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ถนอม อานามวัฒน์. (2527). “บทบาททางทหารและการเมืองของไทยที่มีต่อเวียงจันทน์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น” *วารสารประวัติศาสตร์.*9(2) พฤษภาคม-สิงหาคม, 62-95.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2504). *พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 1.* พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา.

ธวัช ปุณโณทก. (2526). *พื้นเวียง : การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมอีสาน.* กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประทีป ชุมพล. (2525). *พื้นเวียง: วรรณกรรมแห่งการกดขี่.* กรุงเทพฯ: อดีต.

พรรษา สินสวัสดิ์. (2521).*ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯกับเมืองเวียงจันทน์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2367-2370.* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ

เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์. (2557). “โค่นล้มเลวีอาธาน : อ่านโทมัสฮอบส์ ในฐานะนักประชาธิปไตยสุดขั้ว” *เอเชียพิจาร.*1(2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 249-262.

มยุรี และ เผยพัน เหง้าสีวัทน์. (2531). “เจ้าอนุฯ เรื่องเก่าปัญหาใหม่” *ศิลปวัฒนธรรม.*9(11) กันยายน, 58 - 74.

มหาคำ แก้วจำปามณี และคณะ. (2541).ประวัติศาสตร์ลาว ค.ศ.1779 - 1975. สุวิทย์ ธีรศาศวัต, (แปล). ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วริษา กมลนาวิน. (2544). “เจ้าอนุวงศ์ในมุมมองของลาว” *ศิลปวัฒนธรรม.* 23(2) ธันวาคม, 70 - 79.

วอลเตอร์เอฟ. เวลลา. (2530). *แผ่นดินพระนั่งเกล้าฯ.* พันเอกนิจ ทองโสภิต, ผู้แปล. กรุงเทพฯ : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2545). "เมื่อประวัติศาสตร์เป็นเหตุแห่งความขัดแย้งระหว่างชาติในเอเชีย" วารสารราชบัณฑิตยสถาน.27(2) เมษายน – มิถุนายน,458-466.

สิลา วีระวงศ์. (2539). *ประวัติศาสตร์ลาว.* สมหมาย เปรมจิตต์, ผู้แปล. กรุงเทพฯ : มติชน.

สุเจน กรรพฤทธิ์. (2559). *ตามรอยเจ้าอนุวงศ์ คลี่ปมประวัติศาสตร์ไทย-ลาว.* กรุงเทพฯ : สารคดี.

สุวิทย์ ธีรศาศวัต. (2557). *ประวัติศาสตร์อีสาน พ.ศ.2322-2488 เล่มที่ 1.*ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

อุบล ลิ้มสุวรรณ. (2537). *ทัศนะของผู้ปกครองไทยกับคำว่า "ลาว" ในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2453.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.

อู่คำ พมวงสา. (2539). *ประวัติศาสตร์ลาว.* ชอบ ดีสวนโคก, ผู้แปล. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Ford, Ryan. (2011). Memories of Chao Anou : New History and Post-Socialist Ideology.*The Journal of Lao Studies*. 2(2) November, 104 - 126.

Hobbs, Thomas. (1962). *Leviathan*. MichaelOakeshott (ed.). London: Collier-Macmillan.

Wyatt, David K. (1963). Siam and Laos, 1767-1827.*Journal of Southeast Asian History*. 4(2) September, 13-32.

เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

Ethnic Socio-Cultural Networking in the Special Border Economic Zone, Maesai District, Chiang Rai Province

ดนิตา มาตา (Danita Mata)
สาขาวิชาสหวิทยาการการบริหารท้องถิ่น สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Email: ampaka@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Network) เป็นหนึ่งในแนวคิดของศาสตร์ยุคใหม่ที่มีนัยของการศึกษารูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลกลุ่มหรือองค์กร ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม/กิจกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัยกัน อันก่อให้เกิดสันติภาพและความปรองดอง ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บทความชิ้นนี้ได้นำเอาแนวคิดเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Network) มาศึกษาบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษของเชียงราย (CRSEZ)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้าง และการขับเคลื่อนเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งการเก็บข้อมูลจากงานภาคสนาม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

งานวิจัยนี้ได้ศึกษา 10 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สาย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ประธานเครือข่ายฯ ปราชญ์ด้านต่างๆ ผู้นำชุมชน และผู้อาวุโส จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนแม่สายมีกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรม และความเชื่อ โดยสมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเรียนรู้ร่วมกันจากความเชื่อ พิธีกรรม รวมถึงอุดมการณ์ทางศาสนาร่วมกัน ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนแม่สายมีกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรม และความเชื่อ 2) การขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมนำไปสู่การต่อรองในพื้นที่การท่องเที่ยว และการสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมในฐานะคนแม่สายของกลุ่มชาติพันธุ์ 3) การขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมข้ามพรมแดน เปรียบเสมือนการทูตภาคประชาชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในแม่สาย ในการสานสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี

เบื้องหลังทางชาติพันธุ์เดียวกัน ทั้งในพื้นที่รัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ประเทศ สปป.ลาว และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

งานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายสังคมวัฒนธรรมที่มีนัยของการส่งเสริมความเข้าใจ และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สาย

คำสำคัญ: เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรม สังคมพหุวัฒนธรรม เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

Abstract

Socio-cultural networking is one of the concepts of modern science. Socio-cultural networking refers to the pattern of social relationships of individuals, groups, and organizations through social interaction patterns. Various types of activities such as communication, cooperation, dependence are considered important for peace and harmony along with the exchange of learning. These aspects are examined in the context of ethnic groups in Chiang Rai Special Economic (CRSEZ).

This research aimed to study the patterns of socio-cultural relationships and socio-cultural network processing of different ethnic groups in the Mae Sai Section of the CRSEZ. Qualitative research approach was employed by collecting data through etic participatory observation and in-depth interviews who were leaderships, local intellectuals and seniors.

This research identified 10 ethnic groups with distinct cultural networks linking their rituals and beliefs. Rituals allow members to socialize and serve as a platform for social interaction within the group. The results showed the following important aspects of networking. Networking enables ethnic communities to: 1) share and learn about their beliefs, rituals, and ideology with each other. 2) develop identities compatible with their own value systems in order to promote their culture in conjunction with the tourism market. 3) participate and interact in religious traditions, rituals, and ceremonies with neighboring countries including Myanmar, China. Lao PDR and other countries of the same ethnic backgrounds.

This research sheds light on the importance of social-cultural networking in order to promote better understanding and for gaining potential benefits for ethnic

communities who are currently participating in economic activities inside Mae Sai Section of the CRSEZ.

Keywords: Socio-Cultural Networks, Plural Society, Special Border Economic

บทนำ

เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Network) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแทบทุกอณูของความสัมพันธ์ของทุกชาติพันธุ์ ทั้งในลักษณะของการข้ามรัฐข้ามพรมแดน เช่น กรณีเครือข่ายญาติธรรมซึ่งเป็นการรวมตัวกันในฐานะพุทธศาสนิกชน เพื่อการทำนุบำรุงพุทธศาสนา นอกจากนี้มีลักษณะของเครือข่ายทางชาติพันธุ์ เพื่อการร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม เครือข่ายเครือญาติ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมยังปรากฏในลักษณะของการเชื่อมโยงข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ กลายเป็นองค์กรเครือข่ายภาคีเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนงานทางวัฒนธรรม ซึ่งเครือข่ายทางวัฒนธรรมเหล่านี้นับวันจะยิ่งเข้มแข็ง และกลายเป็นมิติใหม่ที่ก่อให้เกิดการธำรงชาติพันธุ์ และความสมานฉันท์ ในยุคที่รัฐชาติเริ่มเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และพรมแดนรัฐกลายเป็นพื้นที่ของการยึดโยง ร่วมมือ และพัฒนา

การเปลี่ยนพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ในปี 2558 ตามที่ คสช. ได้มอบนโยบายให้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของ Roadmap เพื่อการสนับสนุนการนำประเทศเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เชียงรายจึงกลายเป็น “ฐานการท่องเที่ยว แหล่งผลิตอาหาร สินค้าเกษตร ศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ” (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2558: 18)

นอกจากการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานภายในจังหวัดเพื่อเตรียมการสำหรับการเป็นศูนย์กลาง (Hub) หรือการเป็นประตูการค้าสู่อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์เร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ คือ การเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ขณะเดียวกันอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มี “ทุนทางสังคมวัฒนธรรม” หรือ ศักยภาพของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ศักยภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพ คือ การมีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสามประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นอาณาบริเวณที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และความหลากหลายของวัฒนธรรม

ในบริบทดังที่กล่าวมานี้นำไปสู่โจทย์วิจัยที่ว่า ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมภายใต้พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สาย ผนวกกับการเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนพิเศษที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

และสปป.ลาว กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่มีกระบวนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศอย่างไร และมีการขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สาย
2. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาครั้งนี้นักวิจัยเลือกพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ประชากรที่ศึกษา ได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จำนวน 10 กลุ่ม ได้แก่ ไทใหญ่ ไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทหย่า ลัวะ อาข่า ลาหู่ ปู้หลาง และจีนยูนนาน โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ประธานแต่ละเครือข่าย ปราชญ์ชุมชนด้านต่างๆ ผู้นำชุมชน และผู้อาวุโส จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1) ตัวผู้วิจัย งานวิจัยครั้งนี้ตัวผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยต้องลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ รวมทั้งการสังเกตสิ่งแวดล้อมและปฏิกิริยาของผู้ที่ให้ข้อมูล ก่อนจะนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยกำหนดหัวข้อให้การศึกษาไว้กว้าง ๆ ไม่มีการกำหนดคำตอบที่ตายตัว ให้ผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมตามบริบทที่ศึกษา ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิด และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3) การสังเกต (Observation Guide) โดยการสังเกต 2 ลักษณะดังนี้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น งานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อศึกษา บทบาทและหน้าที่ ของพิธีกรรมแต่ละอย่าง ตลอดจนการ สังเกตพฤติกรรม การแสดงออกความเชื่อ ค่านิคมต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนและบุคคล การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Direct Observation) เพื่อรู้และเข้าใจวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่

4) การจัดเวทีทั้งกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ เพื่อเก็บรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้า และคืนข้อมูลให้กับชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จะกระทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ของผลการศึกษาในลักษณะที่เป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน จึงแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ลำดับ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกและเก็บข้อมูลภาคสนาม

2) การตีความหมายหรือการสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ นำข้อมูลที่วิเคราะห์มาเรียบเรียง โดยเขียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลตามแนวทางการวิจัยที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สาย

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษามาจากกิจกรรม และ/หรือการจัดตั้งทั้งจากปัจจัยภายในของกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถจำแนกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมออกเป็น 5 ระดับ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมระดับเครือญาติ จากการศึกษาพบว่า กลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และระบบโครงสร้างการพึ่งพากันและกัน ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเครือญาติ ได้แก่ ความเชื่อและพิธีกรรมระดับครัวเรือน ตั้งแต่การเซ่นไหว้ผี การแต่งงาน งานศพ ฯลฯ

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมระดับชุมชน กลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และเกิดระบบโครงสร้างการพึ่งพากันและกันของสมาชิกภายในชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ความเชื่อและพิธีกรรมระดับชุมชน จากการศึกษาพบว่า ชุมชนชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังคงมีพิธีกรรมระดับชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แม้จะเปลี่ยนแปลงไปบ้างในด้านเนื้อหาและรูปแบบ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญ และเข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างคึกคัก

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมโดยองค์กรศาสนา กลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และเกิดระบบโครงสร้างการพึ่งพากันและกันของสมาชิก ได้แก่ อุดมการณ์ทางด้านศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ หรือ ศาสนาคริสต์ แรงศรัทธาและกิจกรรมทางศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายทางวัฒนธรรมซึ่งไม่ได้จำกัดพื้นที่ภายในชุมชน แต่มีการขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ไปยังชุมชนละแวกบ้านจนถึงระดับข้ามรัฐข้ามประเทศ

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมระดับกลุ่มชาติพันธุ์ กลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และเกิดระบบโครงสร้างการพึ่งพากันและกันของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ อัตลักษณ์และตัวตน ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอด นอกจากนี้ นโยบายของภาครัฐ และการสนับสนุนจากองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังเป็นอีกแรงผลัดดันหนึ่ง ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม

ภาพ 1 งานประเพณีเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก (ปอยตั้งธรรม) ครั้งที่ 48 ประจำปี 2559 ณ วัดผาแตก อ.แม่สาย จ.เชียงราย

ภาพ 2 เทศกาลปีใหม่ลาหู่บ้านผาฮี้ ครั้งที่ 6 ประจำปี 2559
ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม, http://pong-ngam.blogspot.com, วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2559

กระบวนการสร้างเครือข่ายข้ามพรมแดนรัฐชาติ กลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในระดับข้ามพรมแดนรัฐชาติ มีหลายปัจจัย ทั้งจากนโยบายของภาครัฐไทยและประเทศเพื่อนบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงขบวนการขับเคลื่อนภายในของกลุ่มชาติพันธุ์

2. การขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อการต่อรองภายใต้เวทีการท่องเที่ยว และตัวตนทางวัฒนธรรมในฐานะคนแม่สายของกลุ่มชาติพันธุ์

ในการศึกษานี้พบว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยกระจัดกระจายในพื้นที่แม่สาย ให้มาร่วมตัวกันเป็นเครือข่ายทางชาติพันธุ์มากถึง 10 กลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้นัยของการสร้างเครือข่ายในครั้งนี้เป็นผลมาจากกระบวนการทางด้านประวัติศาสตร์การสร้างรัฐชาติไทย และการทำให้ทันสมัย ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการสูญเสียภาษา และวัฒนธรรมชาติพันธุ์เริ่มสูญหาย การรวมเครือข่ายครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 ในงานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย ถือเป็นสัญญาณอันดีในการกลับมารื้อฟื้นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และนำเสนอตัวตนทางชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าของรัฐ รวมถึงอัตลักษณ์ของเมืองแม่สายที่เน้นเอกภาพบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ดังนั้นอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สายจึงถูกเลือกสรรเพื่อผลิตซ้ำ สร้างใหม่ ในฐานะยุทธวิธีของการต่อรองเพื่อสร้างตัวตน และคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว

งานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย ยังกลายเป็นพื้นที่ซึ่งเครือข่ายชาติพันธุ์ได้ใช้เป็นกลไกในการสร้างความหมายให้กับความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองอีกครั้ง จากสภาวการณ์ที่ถูกกลืนให้กลายเป็นไทย จนทำให้คนรุ่นใหม่ไม่กล้าแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง นอกจากนี้งานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย ได้พัฒนาต่อยอดในการเชื่อมโยงเครือข่ายของแต่ละชาติพันธุ์ ชาวแม่สายเริ่มตระหนักและแสวงหาตัวตนทางวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนองค์กรส่วนท้องถิ่นต่างๆ เริ่มตระหนัก สนับสนุน และยกระดับงานวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้กลายเป็นจุดเด่นในพื้นที่ปกครองของตนเอง

ภาพ 3 ภาพโลโก้งานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์ ครั้งที่ 8
ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ที่มา: งานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย,https://www.facebook.com/maesai10tribes, วันที่ 27 พฤศจิกายน 2560

ภาพ 4 บรรยากาศงานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย ประจำปี 2560
โดยท่าน พลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ได้ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิดงานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย
ที่มา: งานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สาย, https://www.facebook.com/maesai10tribes, วันที่ 9 ธันวาคม 2560

ขบวนการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในแม่สายปัจจุบัน ยังมีนัยของการแสดงออกถึงความเป็นคนแม่สายและคนไทยที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างหากแต่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ดังนั้นการพยายามสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง จึงถูกส่งผ่านไปยังเครือข่ายแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในการกำหนดแนวทางการชะลอการสูญหายทางวัฒนธรรมของตนเอง เช่น การสืบสานการเรียนภาษาไทขึน ของเครือข่ายไทขึน การสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น อุทยานเวรุวัฬ และเฮือนล้านนา การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน สตรี และผู้สูงอายุเพื่อสืบสานงานดนตรีและการแสดง ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในวิถีชีวิตดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อจัดแสดงในหมู่บ้าน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไตหย่า การจัดตั้งชมรมไทลื้อแม่สาย ชมรมไตหย่าแม่สาย เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์บางแห่งได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและวิถีการผลิตแบบเกษตรกรรมของตนเองเป็นทุนในการสร้างการท่องเที่ยวชุมชน และผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. การขับเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมข้ามพรมแดน กับการทูตภาคประชาชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในแม่สาย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม ได้ขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ไปยังกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันที่อาศัยอยู่ในประเทศเมียนมา ลาว และจีนตอนใต้ เครือข่ายข้ามพรมแดนเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งการเปิดพื้นที่ทางอัตลักษณ์ และโลกของการรับรู้ เครือข่ายข้ามพรมแดนทำให้กลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มได้รื้อฟื้นอัตลักษณ์ซึ่งเคยเลือนหายไปในอดีตขึ้นมาใหม่ ในยุคสมัยที่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมกำลังฟื้นฟู ดังกรณีตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหย่า อาข่า และไทลื้อ

เครือข่ายไตหย่า : การกลับไปเยี่ยมเยือนดินแดนบรรพบุรุษ

ชาวไตหย่า ตั้งชุมชนในประเทศไทยได้ราว 80 ปี เริ่มเกิดปรากฏการณ์โหยหาถิ่นฐานดั้งเดิม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง รวมถึงญาติพี่น้องที่จากกันมานาน จึงได้มีการเดินทางไปสืบหาบรรพบุรุษ ณ เมืองโม่ซา (เมืองหย่า) จังหวัดยวี่ซี มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 ด้วยการนำจดหมายและรูปถ่าย เอกสารที่มีอยู่ติดตัวไปสืบหาความจริงซึ่งทุกคนที่ไปกลับมาไม่มีใครผิดหวังเลย ทุกคนต่างมีความปีติยินดี เล่าสู่กันฟังถึงความเป็นอยู่ของญาติๆ ตั้งแต่นั้นมา จึงมีการเดินทางไปเมืองหย่าบ่อยขึ้น ประกอบกับการเดินทางที่สะดวกสบายโดยเครื่องบิน และการเปิดประเทศของจีนให้ผู้คนเข้าไปได้ไม่ลำบากเหมือนแต่ก่อน ผู้ที่ไปกลับมาจะมีเสื้อผ้าชุดแต่งกายไตหย่าที่หายไปนานแล้วกลับมาสวมใส่ให้เห็นกัน โดยดูจากต้นแบบที่นำมาจากเมืองหย่า ทำให้ลูกหลานมีความภาคภูมิใจที่ได้ครอบครอง สวมใส่ นิยมตัดกันเพิ่มมากขึ้น และนำมาสวมในวันสำคัญต่างๆ ประกอบกับทางราชการได้ให้ความสำคัญกับพี่น้องชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมด้านการแต่งกายทำให้ชุดไตหย่าได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้วยการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางราชการ การแสดงการเต้นรำไตหย่าที่เยาวชนรุ่นใหม่ได้คิดท่ารำ การประยุกต์ท่ารำของไตหย่าจากวีซีดี ที่ถ่ายในประเทศจีนซึ่งผู้ที่ไปได้นำกลับมา การเปิดตัวกับศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติที่เชิญให้ไปร่วมงานที่กรุงเทพ การร่วมประกวดธิดาดอย ในงานประจำปีของจังหวัดเชียงราย โดยให้สาวงามสวมใส่ชุดประจำชาติของตน การได้รับรางวัลจากการประกวดเป็นที่ยืนยันว่าชุดไตหย่าสวยงามจริง ลูกหลานมีความภาคภูมิใจอยากสวมใส่มากขึ้น จนถึงปัจจุบันนับว่าได้ฟื้นการแต่งกายกลับมาอีกครั้ง ที่ทำให้เด็กรุ่นใหม่กล้าเปิดตัว สวมใส่เสื้อผ้าไตหย่าและยอมรับอย่างภาคภูมิใจว่าตนคือสายเลือดไตหย่า พร้อมจะสืบทอดเจตนารมณ์นี้ต่อไป

เครือข่ายอาข่า : ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอาร์จีเอ็ม

ในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาคริสต์ กรณีของชาวอาข่าบ้านสันป่าสัก ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอาร์จีเอ็ม (Catholic Church R.G.M) พบว่ามีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายโบสถ์คาทอลิกอาร์จีเอ็มในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมา โดยเฉพาะบาทหลวง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “สล่าโหลง” ทุกท่านที่เคยประจำอยู่ ณ โบสถ์ของหมู่บ้าน จะเป็นชาวอาข่าที่จบการศึกษาพระคัมภีร์มากจากเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมา

ภาพ 5 โบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอาร์จีเอ็ม ณ หมู่บ้านสันป่าสัก อำเภอแม่สาย

สมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย: งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทลื้อระดับโลก

กรณีของชาวไทลื้อ ซึ่งได้ขับเคลื่อนเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ จนสามารถจัดตั้งสมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทยได้ ปัจจุบันเครือข่ายไทลื้อได้ขยายกลุ่มไปยังระดับภูมิภาค เช่น การเดินทางไปรวมงาน และสร้างความพันธ์กับชาวไทลื้อในสิบสองปันนา รวมถึงการจัดการงานสืบสานตำนานไตลื้อ ซึ่งจัดต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 17 การรวมตัวของชาวไทลื้อที่มีลักษณะของการข้ามรัฐข้ามชาติ ถือเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกยุคปัจจุบัน

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการการขับเคลื่อนจากระดับท้องถิ่น ไปสู่ระดับประเทศและระดับนานาชาติ ด้วยการผลักดันของ นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และเป็นชาวไทลื้อในจังหวัดพะเยา ให้งานสืบสานตำนานไทลื้อได้กลายเป็น “งานสืบสานตำนานไทลื้อโลก” ในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นการรวมเอาชาวไทลื้อในภูมิภาคนี้ คือจีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทย ให้มาจัดกิจกรรมร่วมกัน ผู้เข้าร่วมงานมาจากประเทศต่างๆ หลากหลายตำแหน่ง ทั้งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ ประเทศเวียดนาม เจ้าเมืองสิบสองปันนา ผู้ปกครองเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา และชาวไทลื้อจากหลายจังหวัดในภาคเหนือของไทย โดยมีพิธีไหว้สาเทวดาเมือง ที่วัดพระธาตุสบแวน มีพิธีสืบชะตาและบายศรีสู่ขวัญให้กับพี่น้องไทลื้อที่มา

จากต่างประเทศ และมีขบวนวิถีชีวิตของชาวไทลื้อที่งดงาม สื่อถึงความเป็นไทลื้อที่แท้จริงโดยไม่มีคำว่าประเทศมาเกี่ยวข้อง เพราะทุกคนคือชาวไทลื้อที่สื่อสารเข้าใจกันได้ด้วยภาษาไทลื้อ

ปัจจุบันสมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย ได้มีการเชื่อมเครือข่ายกับสมาคมไทลื้อจากประเทศต่างๆ มากกว่า 10 ประเทศ อาทิเช่น สมาคมไทลื้อสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, สมาคมไทลื้อหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว, สมาคมไทลื้อเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รวมถึงสมาคมไทลื้อในสหรัฐอเมริกา และยุโรป ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ทั้งนี้ในแต่ละปีจะมีการประชุมไทลื้อโลกหมุนเวียนไปยังประเทศต่างๆ ที่รับเป็นเจ้าภาพจัดงาน เช่นในปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมาจังหวัดสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเจ้าภาพจัดงานไทลื้อโลก

ภาพ 6 สมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทยฉลองวันปีใหม่ชนชาติไต ณ เมืองจิ่งหง จังหวัดปกครองตนเองสิบสองปันนา
มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 13 เมษายน 2560
ที่มา: สมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย, https://www.facebook.com/ไทลื้อ/ไตลื้อ สมาคมไตลื้อแห่งประเทศไทย,
14 เมษายน 2560

สรุปและอภิปรายผล

กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอแม่สายมีกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรม และความเชื่อ เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมทำให้สมาชิกได้มีการพบปะสังสรรค์ พิธีกรรมจึงเปรียบเสมือนเป็นเวทีที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมภายในกลุ่ม สมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วม

ประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเรียนรู้ร่วมกันจากความเชื่อ พิธีกรรม รวมถึงอุดมการณ์ทางศาสนารวมกัน

ทั้งนี้ เนื้อหาของพิธีกรรมความเชื่อ มีส่วนประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ *ประการแรก* เป็นการเซ่นสรวงบูชา การได้แสดงความเคารพ และการขอพรทั้งจากดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ เทวดาอารักษ์บ้าน อารักษ์เมือง องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระเยซูคริสต์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสุขและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ *ประการที่สอง* การทำให้เกิดสำนึกการเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน เช่น การเป็นผีเดียวกัน การเป็นสมาชิกของชุมชน เกิดความรู้สึกรักสามัคคีของสมาชิกภายในกลุ่ม ความปรองดอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเชื่อมั่นและศรัทธาที่มีต่ออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตั้งแต่การเสียสละเวลาการทำมาหากิน เสียสละแรงกายช่วยเหลือกิจกรรม และเสียสละกำลังทรัพย์ ดังนั้นความเชื่อพิธีกรรม และอุดมการณ์ทางศาสนา จึงเป็นการสร้างพลังชุมชน หรือ เครือข่ายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษา ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายในกลุ่ม นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนรู้สืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ณัฐภัทร์ สุรินทร์วงศ์ (2552: 14) ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมมีส่วนในการสร้างความเป็นชุมชนอย่างมาก เพราะว่ามีกลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นชุมชนได้อย่างดีและมีพลังในการทำให้ผู้คนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองมากนั้นคือ ความเชื่อ และพิธีกรรม ซึ่งแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญา และระบบคุณค่าที่สำคัญทางสังคมของชุมชน”

ขณะที่ Emile Durkheim (อ้างใน ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ, 2552: 36) แสดงทัศนะว่าพิธีกรรมเป็นการกระทำที่ส่งสารหรือความเชื่อร่วมไปยังสมาชิกเพื่อย้ำให้ปัจเจกในฐานะสมาชิกของสังคมรับรู้ถึงความเชื่อที่มีร่วมกัน พิธีกรรม รวมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดที่ให้คุณค่าทางจิตใจ ผูกพันเชื่อมโยงสมาชิกของกลุ่ม/ชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน เกิดความรู้สึกว่ามีที่มาเดียวกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมไว้วางใจกัน

นอกจากนี้ การที่กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีเครือญาติอาศัยอยู่ในรัฐฉานประเทศเมียนมา เช่น กลุ่มไทใหญ่ ไทขึน ดาราอ้าง ลัวะ (ปู่หลาง) อาข่า ลาหู่ ส่วนกลุ่มไตหย่าและไทลื้อ มีเครือญาติอาศัยอยู่ในมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนั้นจึงมีการไปมาหาสู่เพื่อเยี่ยมเยียนกัน หรือแม้แต่การแลกเปลี่ยนแรงงานและการพึ่งพาอาศัยกัน ปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมอีกอย่างหนึ่ง คือ กิจกรรมทางพุทธศาสนา ดังกรณีของชาวไทขึน ไทใหญ่ดาราอ้าง และลัวะ (ปู่หลาง) ซึ่งมีกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงคือ “หัวหมวดศรัทธาของวัดทั้งฝั่งไทยและฝั่งเมียนมา” ซึ่งเป็นลักษณะของการ “เอามื้อ” หมายถึงการที่แต่ละวัดส่งคณะศรัทธาญาติโยมรวมถึงปัจจัยไทยทานไปร่วมงานบุญของวัดที่เป็นหัวหมวดศรัทธาเดียวกัน และเมื่อทางวัดจัดงานบุญใหญ่ เช่น งานเทศน์มหาชาติชาดก งานผ้าป่า งานฉลองวิหาร หัวหมวดศรัทธาวัดดังกล่าวจะส่งคณะ

ศรัทธาญาติโยมมาร่วมงานเช่นกัน พลังของเครือข่ายทางธรรมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการทำนุบำรุงพุทธศาสนา มิตรภาพ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คนสองแผ่นดิน ภายใต้อุดมการณ์และความศรัทธาในหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์เดียวกัน

นอกจากเครือข่ายญาติธรรมแล้ว กระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนรัฐชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่แม่สายในมิติชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ อาทิเช่น ชาวไทลื้อ ได้ใช้ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองเป็นกลไกในการเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์กับชาวไทลื้อในประเทศต่างๆ ทั้งในจีน ลาว เวียดนาม เมียนมา สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา โดยการส่งตัวแทนเข้าร่วมงานไทลื้อโลกเป็นประจำทุกปี เพื่อนำเสนอตัวตนและเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสถานภาพและบทบาทของกลุ่มชาติพันธ์ไทลื้อในแม่สาย และในประเทศไทย

กระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนรัฐชาติที่กล่าวมาเบื้องต้นสอดคล้องกับการนิยามความหมายของคำว่า “การทูตภาคประชาชน” ตามนโยบายกระทรวงการต่างประเทศของไทย (2556, อ้างใน เสาวภา พรสิริพงษ์, 2556: 106-107) ที่ต้องการเพิ่มบทบาทของการทูตภาคประชาชนให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่อประชาชน โดยดึงเอาภาคประชาชน ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศ โดยผ่านประชาชนของประเทศเหล่านั้น Robert (2006, อ้างใน เสาวภา พรสิริพงษ์, 2556: 106) เน้นว่านโยบายต่างประเทศที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (population-centric foreign affairs) ซึ่งถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีความก้าวหน้าและการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรมีมากขึ้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศสำหรับโลกยุคนี้ จึงไม่ใช่ภาครัฐเท่านั้นที่มีบทบาท แต่ภาคประชาชนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาเครือข่ายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่แม่สาย ในฐานะตัวดำเนินการ (actors) ในการขับเคลื่อนเครือข่ายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ควรมีการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายฯ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกร่วม อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในยุคดิจิตอลที่จะทะลุทะลวงไปในทุกอณูของสังคม

2) รัฐบาล หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ในฐานะตัวกลางในการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่แม่สาย ความมีองค์ความรู้เกี่ยวกับชายแดน ในมิติของสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจการค้า และการเมือง รวมถึงการมองคนในพื้นที่ชายแดนในลักษณะพิเศษเฉพาะในแง่ของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ซึ่งความพิเศษดังกล่าวนี้ต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนับให้เกิดกลไกการทำงานต่างๆ ที่จะสร้างความเข้มแข็ง และศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนภาคประชาชนในการสานสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมตามแนวทางประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

3) สถาบันการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่สนับสนุนทางวิชาการ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับประเด็นศึกษาเกี่ยวกับพรมแดน/ชายแดน รวมทั้งการหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนงานวิจัย และการจัดหาเอกสารทางวิชาการ และองค์ความรู้เกี่ยวกับชายแดนอย่างลุ่มลึก

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

เห็นควรให้มีการศึกษาในประเด็นชายแดนศึกษา (Border study) ในมิติการข้ามพรมแดน (Trans border) ของกลุ่มคนที่แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดน เพื่อทำความเข้าใจการปฏิบัติการข้ามพรมแดนทั้งในแง่ของการค้า และวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ภายใต้แผนงานวิจัย “สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้สนับสนับทุนวิจัยในครั้งนี้ โดยมี ผศ.ดร.เลล้า ตรีเอกานุกูล เป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ให้ทุนและเมธีวิจัยที่ให้โอกาสได้พัฒนาผลงานวิชาการ ซึ่งช่วยให้เกิดข้อถกเถียงที่เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการและแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ คณะวิจัยขอขอบคุณ ผู้ประสานงาน 10 เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์แม่สาย และพี่น้องทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ามาร่วมแลกเปลี่ยน และถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์อันทรงคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

ณัฐภัทร์ สุรินทร์วงศ์. (2552). **ความเชื่อและพิธีกรรมฟ้อนผี กับกระบวนการสร้างความเป็นชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านดอกบัว.** (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร

ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ. (2552). เสียงเพรียกจาก (คนใน) โลงศพ. **นิตยสารวิภาษา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวัฒนธรรม.** 2(7); 33-39

เสาวภา พรสิริพงษ์. 2556. การทูตภาคประชาชน: จากพรมแดนรัฐชาติสู่พรมแดนวัฒนธรรม. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**. 9(3); 101-122

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2558). **คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ.** กรุงเทพมหานคร.

กระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี

THE PROCESS OF TEACHING TRUA-K'NAL OF THONGCHAI SAMSEE

สรวีย์ พรเอี่ยมมงคล
(สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
*Corresponding author. E-mail: por.sorrawee@gmail.com

บทคัดย่อ

ครูธงชัย สามสี ครูภูมิปัญญาทางดนตรี ผู้มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงตรัวกนาล ทั้งยังเป็น บุคคลหนึ่งที่มีส่วนในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ โดยเฉพาะตรัวกนาล ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ ครูธงชัย สามสี ถือได้ว่าเป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักดนตรี มีผลงานการแสดง การบันทึกเสียง รวมทั้งการแสดงเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านกันตรึมทั้งในและต่างประเทศหลายประเทศ อีกทั้ง ครูธงชัย สามสี ยังได้รับรางวัลด้านวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย การศึกษาวิจัยกระบวนการ ถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี เพื่อเป็นแบบอย่างและก่อให้เกิดความรู้อันเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่และ สืบทอดการบรรเลงตรัวกนาลอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าต่อไป

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ครูธงชัย สามสี ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบรรเลงตรัวกนาลที่ถูกต้อง รวมทั้ง การรักษาประเพณีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของกันตรึมไว้ให้คงอยู่ โดยเริ่มจากเมื่อมีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์
เมื่อมีผู้สนใจฝึกกันตรึม โดยเฉพาะตรัวกนาลมากขึ้น ครูธงชัย สามสี จึงได้นำทำนองเพลงต่างๆ มาบันทึกเป็น โน้ตเพลง เพื่อใช้สำหรับการถ่ายทอดตรัวกนาลให้แก่ผู้เรียน การนำโน้ตเพลงมาใช้ในกระบวนการถ่ายทอด ตรัวกนาล เกิดจากการที่ครูธงชัย สามสี ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านดนตรี อีกทั้งประสบการณ์จากการเป็น วิทยากรให้กับสถาบันต่างๆ ทางด้านดนตรี การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูดนตรี ผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีและ นักวิชาการทั้งดนตรีไทย ดนตรีตะวันตกและดนตรีพื้นบ้าน ทำให้ครูธงชัย สามสี พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดโดยใช้ โน้ตเพลงประกอบการถ่ายทอดควบคู่กับการสอนแบบโบราณดั้งเดิม

การศึกษาวิจัยกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี ผู้วิจัยสรุปกระบวนการถ่ายทอด ตรัวกนาล ประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การปรับพื้นฐาน 2) การฝึกสีสายเปล่าและการฝึกกดสาย 3) การฝึกสีเปลี่ยนคันชัก โน้ตฟา 4) การฝึกสีสุ่มตัวโน้ต 5) การฝึกปฏิบัติบทเพลง 6) การเสริมทักษะอื่นๆ และ 7) การวัดผลประเมินผล

คำสำคัญ: กระบวนการถ่ายทอด ตรัวกนาล ธงชัย สามสี

Abstract

Master Thongchai Samsee was a wise music master who was an expert in playing the local fiddle known as Trua-k'nal [trʊ̥a.knaɫ]. He was also one of key persons who played an important role in folk culture conservation, propagation and inheritance especially Trua-k'nal teaching to young generation. Thongchai Samsee was also famous among folk musicians with his numerous musical artworks including musical performances, sound recordings, and folk musical performances known as Kantruem both in Thailand and overseas. Besides, he was also awarded with various cultural awards. The study teaching and process of Trua-k'nal playing of Thongchai Samsee aimed at exploring practical guidelines and creating the beneficial knowledge on Trua-k'nal playing conservation, propagation and inheritance as a valuable cultural heritage.

The research results indicated that Thongchai Samsee put emphasis on the correct basics of Trua-k'nal playing as well as preserving the Kantruem culture and tradition. Starting with having his own Trua-k'nal students, he started to convert several songs and recorded with musical notes to teach his students. Using the musical notes in the process of teaching Trua-k'nal was the result of his studies on music from experts and academicians in the fields of Thai classical music, western music, and folk music. This, therefore, made Thongchai Samsee develop his method of teaching using musical notes along with the traditional way.

Thongchai Samsee's process of teaching Trua-k'nal consists of 7 steps as follows.

1) foundation studies 2) open string fiddling and string pressing 3) fiddling bow practicing

4) random note fiddling 5) song practicing 6) other skills enhancement 7) assessment and evaluation

Keywords: THE PROCESS OF TEACHING, TRUA-K'NAL, THONGCHAI SAMSEE

บทนำ

ในสภาวะสังคมไทยปัจจุบัน ดนตรีได้มีบทบาทและมีความสำคัญทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เกิดธุรกิจด้านดนตรีอย่างหลากหลาย ส่วนใหญ่มุ่งเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นั่นคือ การฟังเพื่อความบันเทิง ดนตรีที่นิยมเหล่านี้เรียกได้ว่าเป็นเพลงประเภทยอดนิยม เช่น เพลงป๊อบปูล่า เพลงร็อค เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น ส่วนเพลงประเภทอื่น เช่น เพลงคลาสสิค เพลงไทยเดิม และเพลงพื้นบ้านนั้นมีผู้นิยม ค่อนข้างน้อย ในทางธุรกิจจึงไม่นิยมลงทุนไปกับบทเพลงประเภทนี้นัก แต่ในทางตรงข้ามหากต้องการส่งเสริมทาง วัฒนธรรมหรือการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดนตรีที่นิยมนำมาส่งเสริมหรือสืบทอดมักเป็นดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้าน กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม กระบวนการถ่ายทอดดนตรี ถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ วัฒนธรรมคงอยู่ ดนตรีพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแขนงหนึ่งมีรูปแบบการสืบทอดมาเป็นระยะเวลา อันยาวนานและยังคงเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นไว้เป็นอย่างดี อันเป็นมรดกที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอด องค์ความรู้ ความคิดและความเชื่อที่มีมา จึงถือได้ว่าเป็นมรดกอันล้ำค่ายิ่ง

สังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมการดนตรีก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน วัฒนธรรมบางอย่าง หากไม่สามารถปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในสังคมได้ก็สูญไป เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมการถ่ายทอดทางการดนตรีของชนชาติใดก็ตามจะรุ่งเรืองหรือเป็นที่นิยมของคนในชาติต่อๆ ไปได้ ย่อมจะต้องมีการสะสมและ สืบเนื่องกันมาโดยไม่ขาดตอน พยายามคิดค้นให้มีการพัฒนาจากของเดิมอยู่เสมอ และต้องเข้ากับของเดิมได้ ทั้งยังต้องรณรงค์ส่งเสริมให้แพร่หลายไปในหมู่คณะและต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ ปัจจุบันอีกด้วย ในความหลากหลายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน กันตรึมเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายเขมร ที่ยังคงมีการสืบทอดและยังคงอยู่ แม้จะเป็นเพียงเฉพาะกลุ่มก็ตาม ในบรรดาเครื่องดนตรี ตรัวกนาล หรือซอกันตรึม เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีที่ยังคงมีการสืบทอดการบรรเลงกันอย่างแพร่หลายและต่อเนื่อง ครูผู้สอน หรือนักดนตรีผู้ทำหน้าที่บรรเลงตรัวกนาล ได้สืบสานและพัฒนาฝีมือการบรรเลงตรัวกนาลของตน มาสู่ลูกศิษย์ อย่างต่อเนื่องมาหลายอายุคน

ครูธงชัย สามสี ถือได้ว่าเป็นครูภูมิปัญญาทางดนตรีผู้มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงตรัวกนาล ทั้งยังเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ โดยเฉพาะ ตรัวกนาลให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ ครูธงชัย สามสี ถือได้ว่าเป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักดนตรี มีผลงาน การแสดง การบันทึกเสียง รวมทั้งการแสดงเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านกันตรึมทั้งในและต่างประเทศหลายประเทศ อีกทั้งครูธงชัย สามสี ยังได้รับรางวัลด้านวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย อาทิ ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์ และสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่นมอบรางวัลเพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินมรดกอีสานและผู้มีผลงานดีเด่นวัฒนธรรมสัมพันธ์ ประจำปี 2558 จากการเสนอชื่อศิลปินอีสานและผู้ที่มีผลงานด้านวัฒนธรรม จากทั่ว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่ประเทศไทย เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุ 5 รอบ สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และวันอนุรักษ์มรดกไทย โดยโล่เชิดชูเกียรติมอบแด่ศิลปินผู้เป็นตำนานของ ชาวอีสาน ปราชญ์ชาวบ้านและองค์กรที่อุทิศเพื่อมวลชนซึ่งเป็นการสร้างกำลังใจให้ศิลปินและสร้างเสริม แรงบันดาลใจให้กับศิลปิน - คนรุ่นหลังต่อไปและเป็นการร่วมเฉลิมฉลองในวาระ 50 ปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น 50 ปีแห่งการอุทิศเพื่อสังคมพร้อมโอกาสพิเศษครบรอบ 1 ทศวรรษศิลปินมรดกอีสาน ก้าวสู่ปีที่ 10 ในการเฟ้นหา ศิลปินต้นแบบศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสานและยกย่องผู้ที่ส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม สัมพันธ์ (มข.ประกาศผล คัดเลือกศิลปินมรดกอีสานและวัฒนธรรมสัมพันธ์ 58. 2559) เป็นต้น ครูธงชัย สามสี ได้เข้ารับการรักษาอาการเส้นเลือดในสมองตีบตั้งแต่ พ.ศ. 2558 ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดตรัวกนาลให้แก่ศิษย์ได้อย่างเต็มความสามารถ เท่าเดิมอย่างในอดีต เมื่ออาการป่วยดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองและเดินโดยใช้ไม้เท้าช่วยพยุงตัวได้แล้ว ด้วยเป็นผู้ที่ไม่อยู่นิ่งเฉย รักการทำงาน โดยเฉพาะงานสอนดนตรี จึงได้พยายามที่จะถ่ายทอดตรัวกนาลอีกครั้งโดยครูธงชัย สามสี ได้ตั้งปณิธานที่จะถ่ายทอดตรัวกนาลให้แก่ศิษย์ให้ได้มากที่สุดก่อนที่ตนเองจะไม่สามารถ ถ่ายทอดตรัวกนาลได้ ด้วยความรอบรู้ทางด้านกันตรึมและตรัวกนาล รวมทั้งประสบการณ์ทำให้ครูธงชัย สามสี มีกระบวนการถ่ายทอดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพสามารถ พัฒนาทักษะการบรรเลงตรัวกนาลของศิษย์จนเป็นยอมรับในวงการกันตรึม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการ ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี เพื่อเป็นแบบอย่างและก่อให้เกิดความรู้ อันเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่และสืบทอดการบรรเลงตรัวกนาลอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงตรัว ของครูธงชัย สามสี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงตรัวกนาลของครูธงชัย สามสี โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการทางมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและ อุปกรณ์ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกต และอุปกรณ์ด้านโสตทัศนศึกษา ช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ กล้องถ่ายภาพดิจิตอล อุปกรณ์บันทึกเสียงและ สมุดจดบันทึก

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบ สามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

(Methodological Triangulation) เป็นการตรวจสอบ ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยข้อมูลได้จาก การสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร นำมาแยกเป็นประเด็น จากนั้นวิเคราะห์ภาพรวมเพื่อให้เห็น ภาพรวมของประเด็นที่ศึกษาทั้งหมด วิเคราะห์ความเหมือน ความแตกต่าง ความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ เป็นต้น เมื่อจำแนกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำประเด็นข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ คือ กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงตรัวกนาลของครูธงชัย สามสี

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี พบว่า ครูธงชัย สามสี ให้ความสำคัญ กับพื้นฐานการบรรเลงตรัวกนาลที่ถูกต้อง รวมทั้งการรักษาประเพณีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของกันตรึม ไว้ให้คงอยู่ โดยเริ่มจากเมื่อมีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์ ส่วนมากเป็นวัยรุ่นถึงวัยกลางคน ทั้งนักเรียน และนักศึกษา รวมทั้งผู้ที่มีอาชีพหลักว่างจากการทำงานก็มาขอฝากตัวเป็นศิษย์ บางคนพอมีความรู้ทางด้านตรัวกนาลมาบ้าง และต้องการมาศึกษาความรู้เพิ่มเติมจากครูธงชัย สามสี เพื่อให้เก่งขึ้นและสามารถออกงานหรือรับงานได้ หรือ ผู้ปกครองนำมาฝากตัวเป็นศิษย์ เพื่อต้องการให้บุตรหลานได้มีความรู้ ความสามารถพิเศษด้านดนตรีกันตรึม ครูธงชัย สามสี ได้พิจารณาผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความสามารถทางการบรรเลง มีบุคลิกภาพ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความขยัน อดทน สามารถบอกกล่าวสั่งสอนและมีใจรักในดนตรีกันตรึม ครูธงชัย สามสี จะทำพิธีประกุมกรู หรือพิธีไหว้ครูกันตรึมเพื่อระลึกถึงและเทิดทูนบูชาครูที่ได้ดูแลอบรม สั่งสอน ปัจจุบันครูธงชัย สามสี ยังได้เป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ในการถ่ายทอดตรัวกนาลให้กับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงาน ต่างๆ เป็นการถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ครั้งละหลายๆ คนหรือเป็นกลุ่มโดยผู้ที่มาเรียนมีความสนใจในดนตรีกันตรึม ครูธงชัย สามสี ไม่ได้พิจารณาคุณสมบัติในการรับตัวเป็นศิษย์อย่างเช่นในอดีต เพราะต้องการให้เยาวชนได้สืบสาน และอนุรักษ์ดนตรีกันตรึมให้คงอยู่และแพร่หลาย ขอเพียงมีใจรัก ครูธงชัย สามสี ก็ยินดีที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้ ให้แก่ศิษย์

ภาพ 1 พิธีประกุมกรู หรือพิธีไหว้ครูกันตรึม

เมื่อมีผู้สนใจฝึกกันตรึม โดยเฉพาะตรัวกนาลมากขึ้น ครูธงชัย สามสี จึงได้นำทำนองเพลงต่างๆ มา บันทึกเป็นโน้ตเพลงเพื่อใช้สำหรับการถ่ายทอดตรัวกนาล ให้แก่ผู้เรียนที่มีจำนวนมากการนำโน้ตเพลงมาใช้ ในกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาลให้กับศิษย์เกิดขึ้น จากการที่ครูธงชัย สามสี ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้าน ดนตรี อีกทั้งประสบการร์จากการเป็นวิทยากรให้กับสถาบันต่างๆ ทางด้านดนตรี การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่าง ครูดนตรี ผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีและนักวิชาการทั้งดนตรีไทย ดนตรีตะวันตกและดนตรีพื้นบ้านทำให้ครูธงชัย สามสี พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดโดยใช้โน้ตเพลงประกอบการถ่ายทอดควบคู่กับการสอนแบบมุขปาฐะ

การศึกษาวิจัยกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี ผู้วิจัยสรุปกระบวนการถ่ายทอด ตรัวกนาล ประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การปรับพื้นฐาน 2) การฝึกสีสายเปล่าและการฝึกกดสาย 3) การฝึกสีเปลี่ยนคันชัก โน้ตฟา - ซอล 4) การฝึกสีสุ่มตัวโน้ต 5) การฝึกปฏิบัติบทเพลง 6) การเสริมทักษะอื่นๆ และ 7) การวัดผลประเมินผล

1. การปรับพื้นฐาน ขั้นตอนการปรับพื้นฐานของผู้เรียน คือ การนั่งและการจับตรัวกนาล เดิมนั้นผู้บรรเลงตรัวกนาลจะต้องนั่งบรรเลงกับพื้นและต้องนั่งบรรเลงเป็นเวลานานหลายชั่วโมง เช่น การบรรเลง ประกอบพิธีมม็วต (เข้าทรง) อาจใช้เวลานาน 5-6 ชั่วโมงหรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิธีกรรมและระยะ เวลาของการโจลมม็วต ผู้บรรเลงดนตรีประกอบพิธีจึงต้องใช้ความอดทนในการนั่งบรรเลงตรัวกนาล ครูธงชัย สามสี จึงฝึกให้นั่งทั้งแบบนั่งขัดสมาธิและนั่งบนเก้าอี้บรรเลง มือซ้ายจับด็องตรัวให้ร่องนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ หนีบใต้กแส จังแก็ก มือขวาจับชนากตรัว โดยใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลางจับชนากตรัวและ ใช้นิ้วนางกด กแส ชนาก

นอกจากการนั่งและจับตรัวกนาล เมื่อศิษย์ปฏิบัติจนชำนาญแล้ว ครูธงชัย สามสี จึงจะสอนให้ยืนและเดินบรรเลงตรัวกนาล การยืนและเดินบรรเลงตรัวกนาล พบในการบรรเลงประกอบ ขบวนแห่

ต่างๆ ทั้งงานมงคลและ อวมงคล เช่น งานแห่นาค งานแห่ศพ เป็นต้น ท่าทางการจับตรัวกนาล แบบยืนและเดินใช้ วิธีการจับแบบเดียวกับแบบนั่ง แต่ต้องอาศัยความชำนาญในการวางตรัวกนาล ในระดับเอวของผู้บรรเลงแทนการ วางบนหน้าขา

ภาพ 2 การบรรเลงตรัวกนาลด้วยท่านั่งขัดสมาธิ การนั่งบนเก้าอี้ และการยืน

2. การฝึกสีสายเปล่าและการฝึกกดสาย การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีจริง ครูธงชัย สามสี เน้นย้ำในเรื่องของความชัดของเสียง การใช้คันชักรวมทั้งท่าทางบุคลิกของผู้เรียน ในการถ่ายทอดดังกล่าว ครูธงชัยสามสี ใช้ระดับเสียงของตรัวโดยเทียบเสียงเป็นคู่ 4 ให้เสียงเป็น เร -ซอล (D – G) คือ การเทียบเสียงสำหรับ วงกันตรึม เมื่อสีสายเปล่าทั้งสายในและสายนอกได้เสียงที่ชัดดีแล้วจึงฝึกการสีกดสาย โดยเริ่มจากฝึกสีกด สายในก่อน และจึงฝึกสีกดสายนอกตามลำดับ

สแก กนอง (สายใน) ประกอบด้วย 3 เสียง คือ เสียงเร มี และฟา สแก ขางกราว (สายนอก) ประกอบด้วย 5 เสียง คือ เสียงซอล ลา ที โด และเรสูง ผู้เรียนต้องฝึกใช้นิ้วกดลงบริเวณสายของตรัวเพื่อให้ได้ เสียงที่ถูกต้อง

ตัวอย่างการฝึกสีสายเปล่า กำหนดให้คันชักแรกหรือคันชักที่ 1 ลากคันชักออกจากลำตัว เรียก คันชักออก และลากคันชักเข้าหาลำตัว เรียก คันชักเข้า สลับคันชักออก คันชักเข้าจนหมดโน้ตสีสายเปล่าเสียงเร ห้องละ 4 ตัวโน้ต

ร ร ร ร	ร ร ร ร	ร ร ร ร	ร ร ร ร	ร ร ร ร	ร ร ร ร	ร ร ร ร	ร ร ร ร

สีสายเปล่าเสียงซอล ห้องละ 4 ตัวโน้ต

ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ	ซ ซ ซ ซ

สีสายเปล่าเสียงเร ห้องละ 2 ตัวโน้ต

- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร

สีสายเปล่าเสียงซอล ห้องละ 2 ตัวโน้ต

- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ

สีสายเปล่าเสียงเร - ซอล ห้องละ 2 ตัวโน้ต

- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ

ตัวอย่าง การฝึกสีกดสายใน กำหนดให้โน้ตตัวแรกหรือตัวที่ 1 สีโดยลากคันชักเข้าและตามด้วย คันชักออก จนหมดโน้ต

สีสายใน เสียงเร มี และฟา แบบที่ 1

ร ร ร ร	ม ม ม ม	ฟ ฟ ฟ ฟ	ร ร ร ร	ม ม ม ม	ฟ ฟ ฟ ฟ	- - - -	- - - -

ร ร ร ร	ม ม ม ม	ฟ ฟ ฟ ฟ	ฟ ฟ ฟ ฟ	ม ม ม ม	ร ร ร ร	- - - -	- - - -

สีสายใน เสียงเร มี และฟา แบบที่ 2

- ร - ร	- ม - ม	- ฟ - ฟ	- ร - ร	- ม - ม	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - -

- ร - ร	- ม - ม	- ฟ - ฟ	- ฟ - ฟ	- ม - ม	- ร - ร	- - - -	- - - -

ตัวอย่าง การฝึกสีสายนอก กำหนดให้โน้ตตัวแรกหรือตัวที่ 1 สีโดยลากคันชักเข้าและตามด้วย คันชักออก จนหมดโน้ต

สีสายนอก เสียงซอล ลา ที โด และเรสูง แบบที่ 1

ซ ซ ซ ซ	ล ล ล ล	ท ท ท ท	ด ด ด ด	รํ รํ รํ รํ	ซ ซ ซ ซ	ล ล ล ล	ท ท ท ท

ด ด ด ด	รํ รํ รํ รํ						

ซ ซ ซ ซ	ล ล ล ล	ท ท ท ท	ด ด ด ด	รํ รํ รํ รํ	รํ รํ รํ รํ	ด ด ด ด	ท ท ท ท

ล ล ล ล	ซ ซ ซ ซ						

สีสายนอก เสียงซอล ลา ที โด และเรสูง แบบที่ 2

- ซ - ซ	- ล - ล	- ท - ท	- ด - ด	- รํ - รํ	- ซ - ซ	- ล - ล	- ท - ท

- ด - ด	- รํ - รํ						

- ซ - ซ	- ล - ล	- ท - ท	- ด - ด	- รํ - รํ	- รํ - รํ	- ด - ด	- ท - ท

- ล - ล	- ซ - ซ						

จากการฝึกสีแบบต่างๆ ครูธงชัย สามสี กำหนดให้ผู้เรียน สีโดยใช้คันชักออกและคันชักเข้า โน้ตละ 1 คันชัก โดยคันชักแรก หรือ คันชักที่ 1 ให้คันชักออกจากลำตัว เรียกว่า คันชักออก ลากคันชักออก และคันชักเข้าสลับ กันไปมาเรื่อยๆ โดยครูธงชัย สามสี พิจารณาจากเสียงว่าได้เสียงที่ชัดและมีเสียงสม่ำเสมอ ประกอบการเคาะจังหวะ โดยเน้นที่จังหวะตกท้ายห้อง หรือจังหวะที่ 4

3. การฝึกสีเปลี่ยนคันชัก โน้ตฟา - ซอล เป็นโน้ตที่เกิดจากการกดนิ้วกลาง สายใน และเปลี่ยนเสียง ไปเป็นเสียงซอล สายเปล่าของสายนอก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนโน้ตและสลับคันชักโดยให้เสียงมีคุณภาพดี และชัดเจนจึงต้องให้ฝึกการสีสลับโน้ตฟา-ซอล

ตัวอย่าง การฝึกสีโน้ตฟา - ซอล กำหนดให้โน้ตตัวแรกหรือตัวที่ 1 สีโดยลากคันชักเข้าและ ตามด้วยคันชักออก จนหมดโน้ต

- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ

- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ

ในการฝึกครูธงชัย สามสี พิจารณาจากเสียงว่าได้เสียงที่ชัดและมีเสียงสม่ำเสมอประกอบ การเคาะจังหวะ โดยเน้นที่จังหวะตกท้ายห้อง หรือจังหวะที่ 4

4. การฝึกสีสุ่มตัวโน้ต เป็นการฝึกสุดขั้นสุดท้ายก่อนฝึกสีตรัวกนาลด้วยบทเพลง ต่างๆ ครูธงชัย สามสี มุ่งเน้นการฝึกการใช้คันชักให้ถูกต้องและการกดนิ้วให้ถูกเสียง

ตัวอย่าง การฝึกสีสุ่มตัวโน้ต

- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ	- ร - ซ

- ร - ท	- ล - ซ	รํ ซ ล ท	รํ ท รํ ล	- รํ - ท	- ล - ซ	รํ ซ ล ท	รํ ท รํ ล

- - - -	- ซ ม ซ	- ซ ท ล	- ท ล ซ	- ท ซ ม	- ซ ม ซ	- ซ ท ล	- ซ - ม

- ท - ล	- ซ - ล	- ร - ฟ	- ม - ร	- - - ร	- ร - ซ	- - ร ซ	- ล - ล

ซ ร ซ ล	ซ ฟ ซ ล	- ซ - ล	ซ ซ ซ ซ	ล ท ร ํ ท	ล ซ - ล	- ล - ท	ล ล ล ล

- ซ - ซ	- ซ - ร	ม ร ซ ร	- ม - ซ	- - ซ ท	- ร ํ - ล	ท ล ซ ม	ซ ท ล ซ

ในการฝึกสีสุ่มตัวโน้ต ครูธงชัย สามสี พิจารณาจากเสียงว่าได้เสียงที่ชัดและมีเสียงสม่ำเสมอ ประกอบการเคาะจังหวะ โดยเน้นที่จังหวะตกท้ายห้อง หรือจังหวะที่ 4

5. การฝึกปฏิบัติบทเพลง ในการถ่ายทอดบทเพลงนั้น ครูธงชัย สามสี พิจารณาบทเพลงออกเป็นลำดับขั้น ตามความยากง่ายของเพลง ตามลักษณะการใช้นิ้ว และการใช้คันชัก กำหนดบทเพลงเบื้องต้นไว้ 20 บทเพลงสำหรับการฝึกปฏิบัติ ได้แก่ 1) ปการันเจก 2) อายัยลำแบ 3) อายัยกลาย 4) อายัยสารยัง 5) มวงกวล จองได 6) โอละหน่าย 7) กันตรึมโมเฮย 8) ตรู 8) แฮปปีญา 10) ขยำรำมะนา 11) แห่ 12) อายอก 13) สราว 14) เชิบเชิบ 15) งูดตึกตูจ 16) พลับพลึง 17) นารี 18) จำปีจำปา 19) อายังเวง และ 20) อันซองแสนงนบกลาย ทั้งนี้ บทเพลงทั้ง 20 บทเพลง อาจเพิ่มเติมบทเพลงอื่นๆ หรือลดจำนวนบทเพลงลงได้โดย ขึ้นอยู่กับผู้เรียน ระยะเวลา และการนำไปใช้

ตัวอย่าง ขั้นตอนการถ่ายทอดทำนองเพลงปการันเจก

- - - โจ๊ะ	-โจ๊ะ-ตรึม	- - - โจ๊ะ	-โจ๊ะ-ตรึม	- - - โจ๊ะ	-โจ๊ะ-ตรึม	- - - โจ๊ะ	-โจ๊ะ-ตรึม
- - - -	- - - -	- ซ - ล	- ซ - ท	- - - ท	- - - ท	- ซ - ล	- ซ - ม
- - - ม	- - - ม	- ซ - ล	- ล - ท	- ซ - ล	- ล - ท	- ซ - ซ	- ท - ล

จากทำนองเพลงปการันเจก ครูธงชัย สามสี กำหนดการฝึกสีตรัวกนาล โดยแบ่งขั้นตอน การฝึกสีทำนองเพลงออกเป็น 10 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) ฝึกสี /- ซ - ล /- ซ - ท / ขั้นตอนที่ 2) ฝึกสี
/- ซ - ล /- ซ - ม / ขั้นตอนที่ 3) ฝึกสี /- ซ - ล /- ล - ท / ขั้นตอนที่ 4) ฝึกสี /- ซ - ซ /- ท - ล / ขั้นตอนที่ 5) ฝึกสี /- - - ล /- - - ล / ขั้นตอนที่ 6) ฝึกสี / - - - ท /- - - ท / ขั้นตอนที่ 7) ฝึกสี /- - - ม /- - - ม / ขั้นตอนที่ 8) ฝึกสี /- - - - /- - - - /- ซ - ล /- ซ - ท /- - - ท /- - - ท /- ซ - ล /- ซ - ม / ขั้นตอนที่ 9) ฝึกสี /- - - ม /- - - ม /- ซ - ล /- ล - ท /- ซ - ล/- ล - ท/- ซ - ซ/- ท - ล / และขั้นตอนที่ 10) ฝึกสีทำนองเต็ม ทั้งเพลง

จากขั้นตอนการฝึกสี ขั้นตอนที่ 1 – 4 กำหนดให้ฝึกสีตรัวกนาลทีละวลีย่อย (Motive) อย่างน้อย วลีย่อย ละ 15 รอบ เพื่อความชำนาญในการใช้นิ้วกดไล่เสียง ขั้นตอนที่ 5 – 7 กำหนดให้ฝึกสีตรัวกนาล เป็นวลีเพลง (Phrase) อย่างน้อย วลีเพลงละ 10 รอบ เนื่องจากเป็นโน้ตซ้ำและเป็นโน้ตที่ง่าย ต้องการเพียงเสียง และจังหวะที่ถูกต้อง ขั้นตอนที่ 8 – 9 เป็นการนำวลีที่ได้ฝึกในขั้นตอนที่ 1 – 7 มาเรียงร้อยตามทำนองของเพลง ปการันเจก โดยแบ่งฝึกสีทีละประโยค (Period)

อย่างน้อยประโยคละ 10 รอบ ขั้นตอนที่ 10 เป็นการฝึกสี ทำนองเพลงปการันเจกแบบเต็มเพลง โดยบรรเลงประกอบจังหวะของสก็วล อย่างน้อย 5 รอบ เพื่อความชำนาญ ในบทเพลง ทั้งนี้ครูธงชัย สามสีจะพิจารณาจากเสียงว่า ได้เสียงที่ชัด สม่ำเสมอ ถูกต้องตามจังหวะและทำนอง ของบทเพลงหรือไม่ หากยังไม่ถูกต้อง ผู้เรียนต้องฝึกหัดปฏิบัติซ้ำๆ ในขั้นตอนที่ยัง ไม่ชำนาญ

ทำนองเพลงปการันเจก เป็นเพลงที่มีทำนองสั้นๆ เรียบง่าย ในการบรรเลงบทเพลง ดังกล่าว ใช้เพียง 2 นิ้วในการกดสาย คือนิ้วชี้และนิ้วกลาง จึงเป็นบทเพลงที่เหมาะแก่ผู้ที่เริ่มหัดเรียน ตรัวกนาล และบทเพลงดังกล่าวครูธงชัย สามสี ก็ได้เริ่มหัดบทเพลงนี้เป็นบทเพลงแรก เมื่อครั้งเริ่มหัดเรียนกับ ครูพูน สามสี

ในขั้นตอนของกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี พบการฝึกสีตรัวกนาล 2 รูปแบบ คือ 1) การสีลม และ 2) การฝึกปฏิบัติกับเครื่องดนตรีจริง การสีลมเกิดจากการที่ครูธงชัย สามสี ได้ ไปถ่ายทอดตรัวกนาลให้กับโรงเรียนหรือชุมชนที่ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรีทำให้ไม่เพียงพอ
ต่อผู้เรียน การสีลม คือ การให้ผู้เรียนสมมติว่ามีตรัวกนาลอยู่ในมือ จากนั้นจึงให้ฝึกสีตรัวกนาลโดยการท่องโน้ตเพลง พร้อมกับการฝึกทำท่าทางการลากคันชักเข้าคันชักออก การใช้นิ้วกดเสียง แล้วจึงหมุนเวียนเครื่องดนตรีให้กับ
ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

ภาพที่ 3 การสีลม

6. การเสริมทักษะอื่นๆ ครูธงชัย สามสี ได้เพิ่มเติมทักษะในการบรรเลงตรัวกนาล ให้กับศิษย์ที่มีความสามารถในการบรรเลง ตรัวกนาลได้ดี โดยเพิ่มเทคนิคการพรม เทคนิคการ

ประ เทคนิคการ รูดสายและเทคนิคการกูล เพื่อให้บทเพลงเกิดลีลาน่าฟังมากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มเติมทักษะอื่นๆ ตามความสามารถ

ของศิษย์พบมี 4 รูปแบบ คือ 1) ทักษะการบรรเลง สกล็วลหรือกลองกันตรึม สำหรับผู้ที่มีความสนใจฝึกหัดตีสก็วล ก็จะหัดให้ตีสก็วลประกอบทำนองเพลงต่างๆ ไปด้วย 2) ทักษะการขับร้องเพลงกันตรึม สำหรับผู้ที่มีความสนใจหรือ มีความสามารถในการขับร้องก็จะถ่ายทอดทำนองเพลงร้องให้ด้วย 3) ทักษะการซ่อมสร้างเครื่องดนตรีกันตรึม สำหรับศิษย์ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางช่าง หรือผู้ที่มีความสนใจด้านการผลิตตรัวและเครื่องดนตรีอื่นๆ ครูธงชัย สามสี จะถ่ายทอดขั้นตอนการผลิตให้กับศิษย์ที่มีความสามารถเหล่านั้นด้วย โดยเริ่มสอนตั้งแต่การ คัดเลือกไม้ การคัดเลือกหนัง การประกอบเป็นเครื่องดนตรีและการเลือกใช้อุปกรณ์ทางช่างในการผลิตเครื่องดนตรี เป็นต้น โดยครูธงชัย สามสี มีโรงงานผลิตเครื่องดนตรี อยู่ที่หมู่บ้านดงมัน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เครื่องดนตรีที่ ครูธงชัย สามสี มีความชำนาญในการผลิต คือ ตรัว สก็วลกันตรึม และสก็วลทม และ 4) การสอนแบบพี่สอนน้อง สำหรับผู้มีทักษะด้านการถ่ายทอด มีความสามารถ มีทักษะในการบรรเลงตรัวกนาลที่ดี

7. การวัดผลประเมินผล ครูธงชัย สามสี พิจารณาจากระหว่างถ่ายทอดบทเพลงและ เทคนิคต่างๆ และเมื่อต่อเพลงให้จบเพลงแล้ว หากศิษย์ยังไม่สามารถปฏิบัติเพลงและเทคนิคได้ ครูธงชัย สามสี จะให้ปฏิบัติซ้ำๆ จนกว่า จะทำได้ โดยครูธงชัย สามสี พิจารณาจากการดูและฟังศิษย์บรรเลงเดี่ยว การบรรเลง กลุ่มย่อย และการบรรเลงประกอบสก็วล โดยต้องบรรเลงตรัวกนาลตรงกระสวนจังหวะของสก็วล จึงถือว่าผ่านบทเพลงนั้นๆ และทำการต่อบทเพลงในลำดับต่อๆ

ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี 7 ขั้นตอน ได้ดังนี้

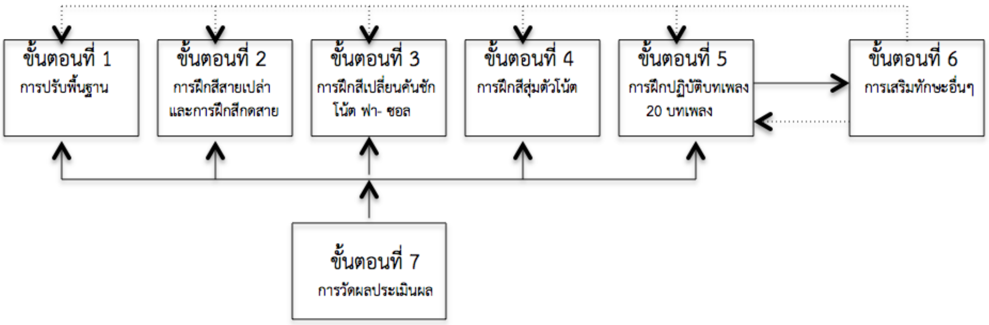

แผนผังที่ 1 แสดงกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ครูธงชัย สามสี ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบรรเลงตรัวกนาลที่ถูกต้อง เมื่อมีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์ ครูธงชัย สามสี ได้พิจารณาคุณสมบัติของผู้เรียนแต่ละคนว่า มีความสามารถทางการบรรเลง มีบุคลิกภาพ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความขยันอดทน สามารถบอกกล่าวสั่งสอน และมีใจรักในดนตรีกันตรึม เมื่อรับเป็นศิษย์ครูธงชัย สามสี จะทำพิธีไหว้ครูกันตรึมเพื่อระลึกถึงและเทิดทูลบูชาครูที่ได้ดูแลอบรมสั่งสอน ปัจจุบันครูธงชัย สามสี ยังได้ เป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ในการถ่ายทอดตรัวให้กับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เป็นการถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ครั้งละหลายๆ คนหรือเป็นกลุ่ม โดยผู้ที่มาเรียนมีความสนใจใน ดนตรีกันตรึม ครูธงชัย สามสี ไม่ได้พิจารณาคุณสมบัติในการรับ ตัวเป็นศิษย์อย่างเช่นในอดีต เพราะต้องการให้ เยาวชนได้ สืบสานและอนุรักษ์ดนตรีกันตรึมให้คงอยู่และแพร่หลาย ขอเพียงมีใจรักครูธงชัย สามสี ก็ยินดีที่จะ
ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์เหล่านั้นอย่างเต็มที่

กระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี ประกอบด้วย ขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การปรับพื้นฐาน ขั้นตอนการปรับพื้นฐานของผู้เรียน คือ การนั่งและการจับตรัวกนาล

2. การฝึกสีสายเปล่าและการฝึกกดสาย การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีจริง ครูธงชัย สามสี เน้นย้ำในเรื่องของ ความชัดของเสียง การใช้คันชัก รวมทั้งท่าทางบุคลิกของผู้เรียน

3. การฝึกสีเปลี่ยนคันชัก โน้ตฟา เป็นโน้ตที่เกิดจากการกดนิ้วกลาง สายใน และเปลี่ยนเสียงไปเป็นเสียงซอล สายเปล่าของสายนอก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนโน้ตและสลับคันชัก โดยให้เสียงมีคุณภาพดีและชัดเจน จึงต้องให้ฝึกการสีสลับโน้ตฟา-ซอล

4. การฝึกสีสลับตัวโน้ต เป็นการฝึกขั้นตอนสุดท้ายก่อนฝึกสีตรัวกนาลด้วยบทเพลงต่างๆ ครู ธงชัย สามสี มุ่งเน้นการฝึกการใช้คันชักให้ถูกต้องและการกดนิ้วให้ถูกเสียง

5. การฝึกปฏิบัติบทเพลง บทเพลงสำหรับการฝึกปฏิบัติตรัวกนาล ประกอบด้วย 20 บทเพลงได้แก่ 1) ปการันเจก 2) อายัยลำแบ 3) อายัยกลาย 4) อายัยสารยัง 5) มวงกวลจองได 6) โอละหน่าย 7) กันตรึมโมเฮย 8) ตรู 9) แฮปปีญา 10) ขยำรำมะนา 11) แห่ 12) อายอก 13) สราว 14) เชิบเชิบ 15) งูดตึกตูจ 16) พลับพลึง 17) นารี 18) จำปีจำปา 19) อายังเวง และ 20) อันซองแสนงนบกลาย ทั้งนี้บทเพลงทั้ง 20 บทเพลง อาจเพิ่มเติมบทเพลงอื่นๆ หรือลดจำนวนบทเพลงลงได้ โดยขึ้นอยู่กับผู้เรียน ระยะเวลา และการนำไปใช้

6. การเสริมทักษะอื่นๆ ครูธงชัย สามสี ได้เพิ่มเติมทักษะในการบรรเลงตรัวกนาลให้กับศิษย์ที่มีความสามารถในการบรรเลงตรัวกนาลได้ดีโดยเพิ่มเทคนิคการพรม เทคนิคการประ เทคนิคการรูดสาย และ เทคนิคการกูล เพื่อให้บทเพลงเกิดลีลาน่าฟัง มากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มเติม

ทักษะอื่นๆ ตามความสามารถของ ศิษย์ พบว่ามี 4 รูปแบบ คือ 1) ทักษะการตีสกล็วลหรือกลองกันตรึม 2) ทักษะการขับร้อง เพลงกันตรึม 3) ทักษะ การซ่อมสร้างเครื่องดนตรีกันตรึม และ 4) การสอนแบบพี่สอนน้อง

7. การวัดผลประเมินผล ครูธงชัย สามสี พิจารณาจากระหว่างถ่ายทอดบทเพลงและ เทคนิคต่างๆ และเมื่อต่อเพลงให้จบเพลงแล้ว หากศิษย์ยังไม่สามารถปฏิบัติเพลงและเทคนิคได้ ครูธงชัย สามสี จะให้ปฏิบัติซ้ำๆ จนกว่าจะทำได้ โดยครูธงชัย สามสี พิจารณาจากการดูและฟังศิษย์บรรเลง ทั้งเดี่ยว กลุ่มย่อย และบรรเลงประกอบการตีสก็วล โดยต้องบรรเลงตรัวกนาลให้ตรงกระสวนจังหวะของสก็วล จึงถือว่า ผ่านบทเพลงนั้นๆ และทำการต่อบทเพลงในลำดับต่อๆ ไป

อภิปรายผล

1. ครูธงชัย สามสี เป็นทั้งศิลปิน และครูดนตรี ที่มีความรู้ความสามารถ ในด้านศิลปิน มีผลงาน หลากหลาย เริ่มฝึกหัดดนตรีจากนายพูน สามสี และได้ร่วมงานกับศิลปินบรมครูกันตรึมหลายท่าน ได้รับ การถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านกันตรึมจากบรมครูกันตรึมเป็นการสืบทอดแบบโบราณดั้งเดิม เมื่อเข้าศึกษาต่อระดับ อนุปริญญาศิลปศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา ก็ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีศึกษา ทฤษฎีดนตรี ทั้งดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก เมื่อได้มีโอกาสถ่ายทอดดนตรี กันตรึมให้กับเยาวชน แรกเริ่มนั้นยังมีจำนวน ผู้เรียนไม่มากนัก การถ่ายทอดของครูธงชัย สามสี จึงเป็นการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม คือ ครูปฏิบัติให้ดูเป็น ตัวอย่าง แล้วให้ศิษย์ปฏิบัติตามหรือใช้วิธีการบอกทำนองแล้วให้ศิษย์ปฏิบัติ บทเพลงที่ใช้ในการถ่ายทอด ก็คือ บทเพลง ที่ครูธงชัย สามสี ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรมครูกันตรึมที่ได้ไปต่อเพลงด้วย เมื่อนำมาถ่ายทอดต่อให้ศิษย์ จึงได้ยึดมั่นตามรูปแบบดั้งเดิม ต่อมาหมู่บ้านดงมันได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์อนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรม พื้นบ้าน ดงมันขึ้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและร่วมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะดนตรีกันตรึม ทำให้ครูธงชัย สามสี มีโอกาสได้เข้าร่วมทั้งแสดงดนตรีและถ่ายทอดดนตรีกันตรึมให้กับ เยาวชนในชุมชน บุคคลทั่วไปและผู้สนใจในดนตรีพื้นบ้านกันตรึม มีโอกาสไปแสดงแลกเปลี่ยนตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เป็นวิทยากรสาธิตดนตรีพื้นบ้านกันตรึมให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ มีผู้เข้ามาขอฝากตัวเป็น ศิษย์เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งที่เป็นการฝากตัวเป็นศิษย์แบบเดิมและจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ได้จัดทำโครงการและเชิญครูธงชัย สามสี เป็นวิทยากรถ่ายทอด โดยเฉพาะนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่เรียนใน วิชาดนตรีเป็นวิชาเอก เช่น คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นต้น จากประสบการณ์ในการถ่ายทอดดนตรีกันตรึม โดยเฉพาะตรัวกนาลและ จากประสบการณ์ทางการศึกษา ทำให้ครูธงชัย สามสี ได้คิดจัดทำเอกสารโน้ตเพลง เพื่อใช้สำหรับประกอบ การถ่ายทอดตรัวกนาลให้กับศิษย์ขึ้น เพื่อให้สะดวกและง่ายในการถ่ายทอดและการจดจำ

สำหรับเอกสารดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นเรื่อยมา ปัจจุบันครูธงชัย สามสี ได้จัดทำเป็นคู่มือโดยใช้ชื่อว่า คู่มือการฝึกซอกันตรึมเบื้องต้น โดยคู่มือดังกล่าวประกอบด้วยบทเพลงกันตรึมเบื้องต้น แบบโบราณ กลุ่มเพลง เบ็ดเตล็ด เพลงบรรเลงประกอบพิธีมวงกวลจองได และบทเพลงประกอบ การฟ้อนรำ เพื่อความสนุกสนาน ได้ รวบรวมบทเพลงไว้มากถึง 20 บทเพลง นอกจากนี้ยังมีเนื้อหา อื่นๆ เช่น ลักษณะและชื่อเรียกส่วนประกอบของ ตรัวกนาล ประวัติ และประเภทของตรัวกนาล วิธีการคัดเลือกกะลาสำหรับผลิตตรัวกนาล วิธีการเตรียมหนัง การขึ้นหน้าซอ วิธีการถ่ายทอดตรัวกนาลตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน พิธีไหว้ครูกันตรึม ประเภทบทเพลงกันตรึม และวิธีการอ่านโน้ตในคู่มือการฝึก เป็นต้น

2. ในการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี มีแนวคิดและวิธีการอย่างหนึ่ง เรียกว่า การสีลม วิธีการสีลม เกิดจากการที่ครูธงชัย สามสี ได้ไปเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน และชุมชนต่างๆ ที่มีความสนใจทางดนตรี กันตรึม โดยจัดทำเป็นโครงการ รวบรวมรับสมัครนักเรียน เยาวชน และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจมาฝึกหัด ดนตรีกันตรึม โดยมีตรัวกนาลเป็น เครื่องดนตรีหลักในการฝึกหัด เมื่อมีผู้ให้ความสนใจมากทำให้เครื่องดนตรี ในการฝึกหัดไม่เพียงพอ อีกทั้งปัญหาเรื่องงบประมาณ สำหรับหน่วยงานหรือชุมชนที่ไม่สามารถจัดซื้อเครื่องดนตรี ได้เพียงพอ ครูธงชัย สามสี จึงได้คิดรูปแบบการถ่ายทอดตรัวกนาลขึ้น เรียกว่า การสีลม โดยให้ผู้มาฝึกหัดสมมติว่า มีตรัวกนาลอยู่ในมือ สมมติให้มือซ้ายจับด็องตรัวสูงประมาณระดับอกของผู้ฝึกหัด ให้มือขวาสมมติว่าจับกแส ชนาก ทำท่าทางเหมือนสีตรัวกนาล จากนั้นฝึกสีและท่องระดับเสียงของตรัวกนาลเหมือนฝึกสีตามลำดับ
ขั้นทุกประการ เริ่มจากการฝึกสีสายเปล่า การฝึกสีกดสายพร้อมกับร้องเสียงท่องโน้ต ให้ถูกต้องตามระดับเสียง เมื่อท่องโน้ตและทำท่าทางได้คล่องดีแล้ว ผู้เรียนจะได้สีตรัวกนาลจริงจากการเวียนเครื่องดนตรี ฝึกสลับกันระหว่าง ท่องโน้ตและการฝึกสีจากเครื่องดนตรีจริงสลับกันไป รวมทั้งการฝึกสีเป็นบทเพลงต่างๆ สลับกับเครื่องดนตรี จริงเช่นกัน ต่อมาครูธงชัย สามสี เล็งเห็นว่าการฝึกสีลมสลับการการฝึกปฏิบัติกับเครื่องดนตรีจริงนั้นสามารถนำมา ปรับใช้กับการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนที่มีจำนวนมากได้ เพราะการที่มีจำนวนผู้เรียนมาก เมื่อลงมือปฏิบัติครูผู้สอน และผู้เรียนไม่สามารถได้ยินเสียงท่องโน้ตและเสียงของเครื่องดนตรีที่ตนเองสีได้ เนื่องจากมีเสียงดังและเห็นว่าการ ท่องโน้ตเพลงให้ตรงกับเสียง ทำให้เมื่อปฏิบัติเครื่องจริง ผู้เรียนสามารถบรรเลงได้ตรงหรือใกล้เคียงกับเสียงโน้ต ดีกว่าการฝึกด้วยเครื่องดนตรีจริงอย่างเดียว สอดคล้องกับทฤษฎีของ โคได (Kodaly Method) (Kodaly Concept. 2561) ที่ให้ความสำคัญการร้องเพลงหรือการร้องโน้ต โคได เชื่อว่าเสียงร้องเป็นเสียงที่ใกล้ตัวที่สุด และเป็นเครื่องบอกความรู้สึกได้ดีที่สุด การร้องเพลงตามวิธีที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กได้ฝึกหูให้เคยชินกับขั้นคู่และทำให้เด็กร้องเพลง ไม่เพี้ยนและหูไม่เพี้ยน การฝึกร้องต้องมาก่อนการเรียนดนตรี

3. บทเพลงกันตรึมที่ครูธงชัย สามสี ได้รวบรวมและนำไปใช้ในการถ่ายทอดตรัวกนาลเป็นการ ผสมผสานองค์ความรู้จากธรรมเนียมปฏิบัติเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรมครูทางดนตรีกันตรึม การสังเกต และให้ความสำคัญกับทักษะการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งการคำนึงถึงการนำบทเพลง

ไปใช้งานของศิษย์ผู้ที่ได้รับ การถ่ายทอด การคัดเลือกบทเพลงสำหรับการถ่ายทอดตรัวกนาล ประกอบด้วย บทเพลงกันตรึมโบราณ กลุ่มบทเพลง เบ็ดเตล็ด บทเพลงบรรเลงประกอบพิธีมวงกวลจองได และบทเพลงประกอบการฟ้อนรำ เพื่อความ สนุกสนานรื่นเริง โดยเรียงลำดับตามความยากง่ายของบทเพลง เทคนิคการบรรเลงและการนำไปใช้

4. กระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การปรับ พื้นฐาน 2) การฝึกสีสายเปล่าและการฝึกกดสาย 3) การฝึกสีเปลี่ยนคันชัก 4) การฝึกสี สลับตัวโน้ต 5) การฝึก ปฏิบัติบทเพลง 6) การเสริมทักษะอื่นๆ และ 7) การวัดผลประเมินผล พบว่า ขั้นตอนที่ 1 – 5 เป็นการฝึกปฏิบัติ

พื้นฐานการบรรเลง สอดคล้องกับ มนตรี ตราโมท (มนตรี ตราโมท. 2545 : 102-104 อ้างถึงใน สำเนา เปี่ยมดนตรี. 2552 : 14) สรุปขั้นการสอนดนตรีไทย 6 ขั้น ได้แก่ 1) นั่งให้ถูกแบบแผน 2) จับเครื่องให้ถูกลักษณะ 3) เริ่มกระทำให้เป็นเสียงโดยไม่ต้องเป็นเพลง 4) ต่อเพลงสั้นๆ และง่ายๆ 5) บอกให้รู้จังหวะ และ 6) บอกให้ทราบว่าทำนองเป็นอย่างไร ขั้นตอนที่ 1-4 ของครูธงชัย สามสี โดยเล็งเห็นความสำคัญของ พื้นฐานเป็นสำคัญจากบทเพลงที่ง่ายและสั้น นอกจากนี้แล้วการฝึกบรรเลงพร้อมกับการให้จังหวะ และการ อธิบายลักษณะบทเพลง อารมณ์ เทคนิคเฉพาะบทเพลงถือเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ ผู้บรรเลง ดนตรีสามารถสื่ออารมณ์ของบทเพลงออกมาผ่านเครื่องดนตรีได้ทำให้บทเพลง มีความไพเราะมาก ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การเสริมทักษะอื่นๆ เกิดขึ้นจากการสังเกตผู้เรียน และการที่ผู้เรียนได้แสดงความ สนใจ ที่จะเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ตนเอง ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ทักษะการตีสก็วล 2) ทักษะการขับร้อง เพลงกันตรึม 3) ทักษะการซ่อมสร้างเครื่องดนตรีกันตรึม และ 4) การสอนแบบพี่สอนน้อง ขั้นตอนที่ 6 การเสริมทักษะอื่นๆ ครูธงชัย สามสี เป็นผู้พิจารณาตามความสามารถ ความสนใจของศิษย์เป็นหลัก

การเสริมทักษะการตีสก็วล ฝึกเพื่อเพิ่มความเข้าใจเรื่องจังหวะของบทเพลงแต่ละบทเพลง การเสริม ทักษะการขับร้องเพลงกันตรึม สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานการขับร้อง มีน้ำเสียงดี การเพิ่มทักษะการขับร้อง จะทำให้ เกิดความเชื่อมโยง บทเพลงกับเนื้อร้อง ผู้เรียนจะเข้าใจบทเพลงรวมทั้งลีลาและอารมณ์ ของบทเพลงได้ดี การเสริมทักษะการซ่อมสร้างเครื่องดนตรีกันตรึม ครูธงชัย สามสี เน้นผู้ที่มีใจรักและ มีทักษะทางช่างเป็นอย่างดี เป็นการต่อยอดจากการเป็นนักดนตรี พื้นบ้านสู่ช่างทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยมาก และ การเสริมทักษะการสอนแบบพี่สอนน้อง ครูธงชัย สามสี คัดเลือกศิษย์ที่มีฝีมือดี มีความสามารถ และมีอุปนิสัย

รักการสอนการถ่ายทอด มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มาช่วยในการถ่ายทอดการบรรเลงตรัวกนาล เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างศิษย์รุ่นพี่กับศิษย์รุ่นน้อง รวมทั้งการเตรียมเปลี่ยนสถานะของศิษย์รุ่นพี่ให้เป็นครูกันตรึมที่ดี

ขั้นตอนที่ 7 การวัดประเมินผล ในกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี มีการวัด และประเมินผล อยู่ในทุกๆ ขั้นตอนของการฝึก ครูธงชัย สามสี จะพิจารณาประเมินผลการบรรเลงเป็น รายบุคคล ในกรณีที่มีศิษย์จำนวนไม่มาก หากมีจำนวนมากครูธงชัย สามสี จะพิจารณาเป็นรายกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้เห็นฝีมือ ของศิษย์และพิจารณาฝีมือการบรรเลงได้ โดยไม่ผิดพลาด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับ
การนำผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษา และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี สามารถเป็นแนวทาง ในการศึกษาวิจัยทางดนตรีศึกษา และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีโดยเฉพาะในโรงเรียน ที่มีงบประมาณไม่เพียงพอ เครื่องดนตรีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน สามารถนำรูปแบบและ กระบวนการไปเป็นข้อมูล เพื่อปรับใช้ ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนดนตรี ได้ในระดับหนึ่ง

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลกระบวนการถ่ายทอดตรัวกนาล ของครูธงชัย สามสี เบื้องต้นและยังมีครูภูมิปัญญาทางด้านดนตรีที่สำคัญและเชี่ยวชาญทางดนตรีอื่นๆ อีกหลายท่าน เช่น นายเผย ศรีสวาท นายทอม จันทนุภา นายเสรือน มุ่งมี นายเสมอ ชะโลธร นายชินสุข ทองจัตตุ นายมัวะ เหล่าดี นายสมาน ช่อจันทร์ และนายเอกภาพ ผาดโผน เป็นต้น โดยมีประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจในการศึกษา เช่น ศึกษากระบวนการถ่ายทอดของครู ภูมิปัญญาคนอื่นๆ ศึกษาเทคนิคเฉพาะของครูภูมิปัญญา และศึกษา บทบาทของครูภูมิปัญญาในการถ่ายทอดดนตรีในสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กษมา ประสงค์เจริญ. (2552). *ภูมิปัญญาไทยของครูจะเข้แบบฉบับดั้งเดิมในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอด การบรรเลงจะเข้ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กิจชัย ส่องเนตร. (2554). *การถ่ายทอดสะล้อในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา.* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2558). *การวิจัยทางมานุษยวิทยา.* **(พิมพ์ครั้งที่** 7). กรุงเทพ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

เชาว์ การวิชา. (2557). *การสืบทอดวัฒนธรรมพิณเพียตในประเทศกัมพูชา.* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาสาคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณรุทธ์ สุทธจิตร. (2554). ***ดนตรีศึกษา :หลักการและสาระสำคัญ*** **(พิมพ์ครั้งที่** 8). **ม.ป.ท.** : **ม.ป.พ.**

ธงชัย สามสี (2560, 1 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.

ธัญญาภรณ์ โพธิกาวิน. (2555). *กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้า ดนตรีประเภทขลุ่ย และแคนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธาริทิพย์ ขัวนา. (2554) . *การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียน โคกล่ามวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.

นันทินี นักดนตรี. (2555). *ศึกษาภูมิปัญญาครูดนตรีไทย : กรณีศึกษาครูศิริ นักดนตรี*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). **กรุงเทพ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

นิพนธ์ กล่ำกล่อมจิตร. (2556). *การศึกษาวิธีการถ่ายทอดดนตรีไทยในโรงเรียนและบ้าน ดนตรีไทย*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). **กรุงเทพ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

ปพิชญา เสียงประเสริฐ. (2556). *การวิเคราะห์ทัศนมิติและกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทย ของ ครูชนก สาคริก*. (วิทยานิพนธ์**มหาบัณฑิต). กรุงเทพ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

ภมรศักดิ์ เกื้อหนองขุ่น. (2556). ***การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงซออู้ของ ครูฉลวย จิยะจันทร์.*** **(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.(2559). *มข. ประกาศผลคัดเลือกศิลปินมรดกอีสานและวัฒนธรรมสัมพันธ์ 58*. เข้าถึงได้จาก **https://www.kku.ac.th/news/v.php?q=0008706&l=th.**

สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. (2560). ***สภาพทางภูมิศาสตร์.*** **เข้าถึงได้จาก** http://surin.go.th/index.php/ **สภาพทาง ภูมิศาสตร์**.html.

สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์.(2560). ***ข้อมูลจังหวัดสุรินทร์*** . **เข้าถึงได้จาก** http://surinlocal.go.th/ public/history/data/index/menu/22.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *การสร้างความเป็นปึกแผ่นของชาติด้วยครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 8* . กรุงเทพ: เจเค พริ้น แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซิ่ง.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. *ประเพณีท้องถิ่น*. **เข้าถึงได้จาก** https://www.m-culture.go.th/surin/ more_news.php?cid=31.

สำเนา เปี่ยมดนตรี. (2552). ***ปี่ใน : กระบวนการถ่ายทอดสำนักครูเทียบ คงลายทอง.*** **(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.**

องอาจ อินทนิเวศ. (2557). ภูมิปัญญาดนตรีของกลุ่มชาติพันธ์ไทเขิน ไทลื้อ และลาหู่ ในพื้นที่เทศบาลตำบล

บ้านดู่ จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, (3),* 107-120.Kodaly Institute. *Kodaly Concept*. เข้าถึงได้จาก http://www.kodaly.hu/zoltan_ kodaly/kodaly_ concept.

การพยากรณ์ผู้โดยสารสนามบินแม่สอด จังหวัดตาก

Forecasting of Air Passenger Flows in Maesot Airport, Tak Province

อังคณา ตาเสนา(ANGKANA TASENA)[1*] และธีรศิลป์ กันธา(TERASIN KANTA)[2]
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
[*] E-mail: nunazaa157@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายเดือน จากกรมท่าอากาศยาน ซึ่งข้อมูลจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินทั้งหมดจำนวน 77 เดือนตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลของจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีความนิ่งที่ผลต่างอันดับ 1 (1 Differencing) และนำข้อมูลที่ได้มาทำการหาแบบจำลองอารีม่า (ARIMA) โดยวิธีบอกซ์-เจนกินส์ (Box-Jenkins) แล้วพบว่าแบบจำลองที่เหมาะสมในรูปแบบของสมการของแบบจำลอง เป็นดังนี้

สมการของแบบจำลองจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

$$\Delta Pss_t = 0.043451 + 0.479686\Delta PG_{t-1} - 0.658785\hat{e}_{t-1} + \hat{e}_t$$

จากสมการ จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด(ΔPss_t) ขึ้นอยู่กับค่าคงที่มีค่าประมาณสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.043451 และค่าสัมประสิทธิ์ของ AR(1) มีค่าเท่ากับ 0.479686 และMA(1) เท่ากับ -0.658785 หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของ AR(1) มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด และ MA(1) มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด

และนำแบบจำลองมาทำการพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

คำสำคัญ: บอกซ์-เจนกินส์ การพยากรณ์ ผู้โดยสาร สนามบิน

Abstract

The research provided passenger forecasts of air passenger flows in Maesot airport, Maesot district, Tak province. The secondary data gathered from department of airports, Thailand during August 2010 to October 2016 (77 values) by using methods of Box-Jenkins model. The results showed that the passengers of airlines using the airport indicated the stability point at 1 differencing. The result also confirmed the most suitable equation for this time series and the forecasting models was:

$$\Delta Pss_t = 0.043451 + 0.479686\Delta PG_{t-1} - 0.658785\hat{e}_{t-1} + \hat{e}_t$$

According to the equation (ΔPss_t), the number of air passenger flows in Maesot Airport depended on constant value, the coefficient was 0.043451, the coefficient of AR (1) was 0.479686 and MA (1) was -0.658785. It showed that AR (1) changed in the same direction, and MA (1) changed in the opposite direction with error in number of air passenger flows in Maesot airport. The model was used to provide a forecast for number of passengers using Maesot airport, Maesot district, Tak province.

Keywords: Box-Jenkins, economic forecasting, air passenger, Airport

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินถือว่าเป็นอุตสาหกรรมทางด้านการขนส่งที่ทันสมัยที่สุดในโลกและยังได้รับการยอมรับว่าเป็นการขนส่งที่มีความปลอดภัยสูงสุดเพราะเครื่องบินนั้นสามารถเดินทางด้วยความเร็วสูงซึ่งทำให้ประหยัดเวลาเป็นอย่างมากอีกทั้งยังได้รับความนิยมเพื่อที่จะให้ได้รับเวลาเพิ่มมากขึ้นจากการเดินทางอีกด้วย ในประเทศไทยนับว่าอุตสาหกรรมการบินมีความความสำคัญต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่ากระทรวงคมนาคมได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 มีผลทำให้สายการบินเอกชนสามารถเข้ามาดำเนินกิจการการบินในเส้นทางภายในประเทศเส้นทางใดก็ได้ทั้งแบบประจำ (Schedule airline) และแบบไม่ประจำ(Non-schedule airline) โดยสายการบินไทยโดยการเปิดเสรีทางการบินนี้ทำให้ผู้โดยสารมีทางเลือกในการเดินทางมากขึ้นทั้งในด้านการบริการราคาและคุณภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย

จังหวัดตากนับว่าเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญของโครงข่ายคมนาคมทางบกระหว่างภาคเหนือตอนล่างกับภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นแถบพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งมีจุดผ่านแดนถาวรที่สะพานมิตรภาพไทย-พม่า เชื่อมสู่ประเทศสหภาพพม่าและเป็นพื้นที่เหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการผลิตด้านอุตสาหกรรม การคมนาคม และอุตสาหกรรมด้านการกระจายสินค้า (LOGISTIC INDUSTRY) ด้วยศักยภาพการค้าชายแดนของอำเภอแม่สอดในการพัฒนาจากความได้เปรียบของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมสู่สหภาพพม่า ส่งผลให้แม่สอดมีศักยภาพในการพัฒนาการผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

ท่าอากาศยานแม่สอด หรือ สนามบินแม่สอด ตั้งอยู่ที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ท่าอากาศยานแม่สอด เดิมเป็นท่าอากาศยานเล็ก สร้างขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยเป็นสนามบินที่ใช้ในกิจการทหารอยู่ในความดูแลของกองทัพอากาศ ในปี 2473 ดำเนินการเป็นรัฐพาณิชย์ กองการบินพลเรือน กระทรวงพาณิชย์ และระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศญี่ปุ่นได้ใช้สนามบินแห่งนี้เป็นหน่วยบินในการปฏิบัติการ ทางอากาศ โจมตีฝ่ายสัมพันธมิตรในประเทศพม่า เมื่อสงครามโลกสงบลงในปี พ.ศ. 2489 กองทัพอากาศ ได้ริเริ่มดำเนินการบินขึ้นใหม่ รวมทั้งได้เห็นถึงความสำคัญในการขนส่งทางอากาศ จึงได้มีการปรับปรุงสภาพสนามบิน และทำการสร้างอาคารท่าอากาศยาน หอบังคับการบิน และได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงท่าอากาศยานแม่สอดให้มีมาตรฐาน เพื่อให้บริการกับสายสายการบินและผู้โดยสารเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมท่าอากาศยาน กระทรวงคมนาคม (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2560) และจากสถิติจะพบว่าจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด

ปี	จำนวนผู้โดยสาร (คน)
2554	12,857
2555	34,244
2556	87,454
2557	96,369
2558	144,598
2559	174,627

ที่มา: กรมท่าอากาศยาน กระทรวงคมนาคม, 2560

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้โดยสารได้มีการเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากได้รับความนิยมใน การเดินทางทางอากาศเพิ่มขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางทางอากาศที่สำคัญ คือ สะดวกและประหยัดเวลาใน การเดินทาง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น การเดินทางทางอากาศจึงได้รับความสนใจมากขึ้น เกิดการแข่งขันเกิดขึ้นระหว่าสายการบินแต่ละสาย ทำให้เกิดสายการบินต้นทุนต่ำหลายๆ สายขึ้นมา โดยสายการบินต้นทุนต่ำจะมุ่งเน้นการบริหารงาน การบริการที่เรียบง่ายและประหยัด ทำให้สามารถกำหนดราคาอัตราค่าโดยสารต่ำกว่าสายการบินปกติทั่วไป ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงการใช้บริการได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งอำเภอแม่สอด ได้มีการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ส่งผลให้มีนักลงทุนและนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มมากขึ้น ยิ่งส่งผลให้จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางมายังอำเภอแม่สอดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รวมไปถึงสนใจการพยากรณ์ล่วงหน้าถึงจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด โดยมีการนำเอาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์การพยากรณ์ข้อมูลล่วงหน้า ซึ่งวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเพื่อพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินงานศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคม การคมนาคมทางอากาศของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อศึกษาความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและทดสอบสมมติฐานทางทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อภาพรวมของระบบเศรษฐกิจและมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในพื้นที่ภาคเหนือที่สามารถกำหนดกลยุทธ์ ที่สามารถรองรับสถานการณ์และผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่อไป

แนวทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แบบจำลอง ARIMA (Autoregressive Integrated Moving Average Model)

แบบจำลอง ARIMA เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการพยากรณ์ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) โดยจะทำการพยากรณ์ข้อมูลในอนาคต โดยนำข้อมูลในอดีตและค่าความคลาดเคลื่อน (Stochastic error term)

แบบจำลอง ARIMA (p,d,q) สามารถอธิบายได้ดังนี้ (ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, สงวนศักดิ์ ภิญโญจิตร, 2550 ; อัครพงศ์ อั้นทอง, 2550)

1. Autoregressive Process: AR(p) เป็นลักษณะของข้อมูลอนุกรมเวลาที่ขึ้นอยู่กับค่าตัวมันเองในอดีต โดย p คือ จำนวนของระยะห่าง (lag) ของข้อมูลในอดีตจากปัจจุบัน

2. Moving Average Process: MA(q) เป็นลักษณะของข้อมูลอนุกรมเวลาที่ขึ้นอยู่กับความคลาดเคลื่อนในปัจจุบันและความคลาดเคลื่อนในอดีต โดย q คือ จำนวนของระยะห่าง (lag) ของค่าความคลาดเคลื่อนในอดีตจากปัจจุบัน

3. Autoregressive and Moving Average Process: ARMA(p,q) เป็นการรวมกันระหว่าง AR กับ MA นั่นคือ ข้อมูลอนุกรมเวลาขึ้นอยู่กับทั้งค่าของข้อมูลอนุกรมเวลาในอดีต และ ค่าความคลาดเคลื่อนทั้งในปัจจุบันและในอดีต

สำหรับขั้นตอนในการศึกษาวิธีของแบบจำลอง ARIMA ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งว่า วิธี Box - Jenkins (BJ) จะเป็นการกำหนดหารูปแบบของแบบจำลอง ARIMA ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำไปใช้ในการพยากรณ์ต่อไป ประกอบไปด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนดังแผนผัง ดังต่อไปนี้

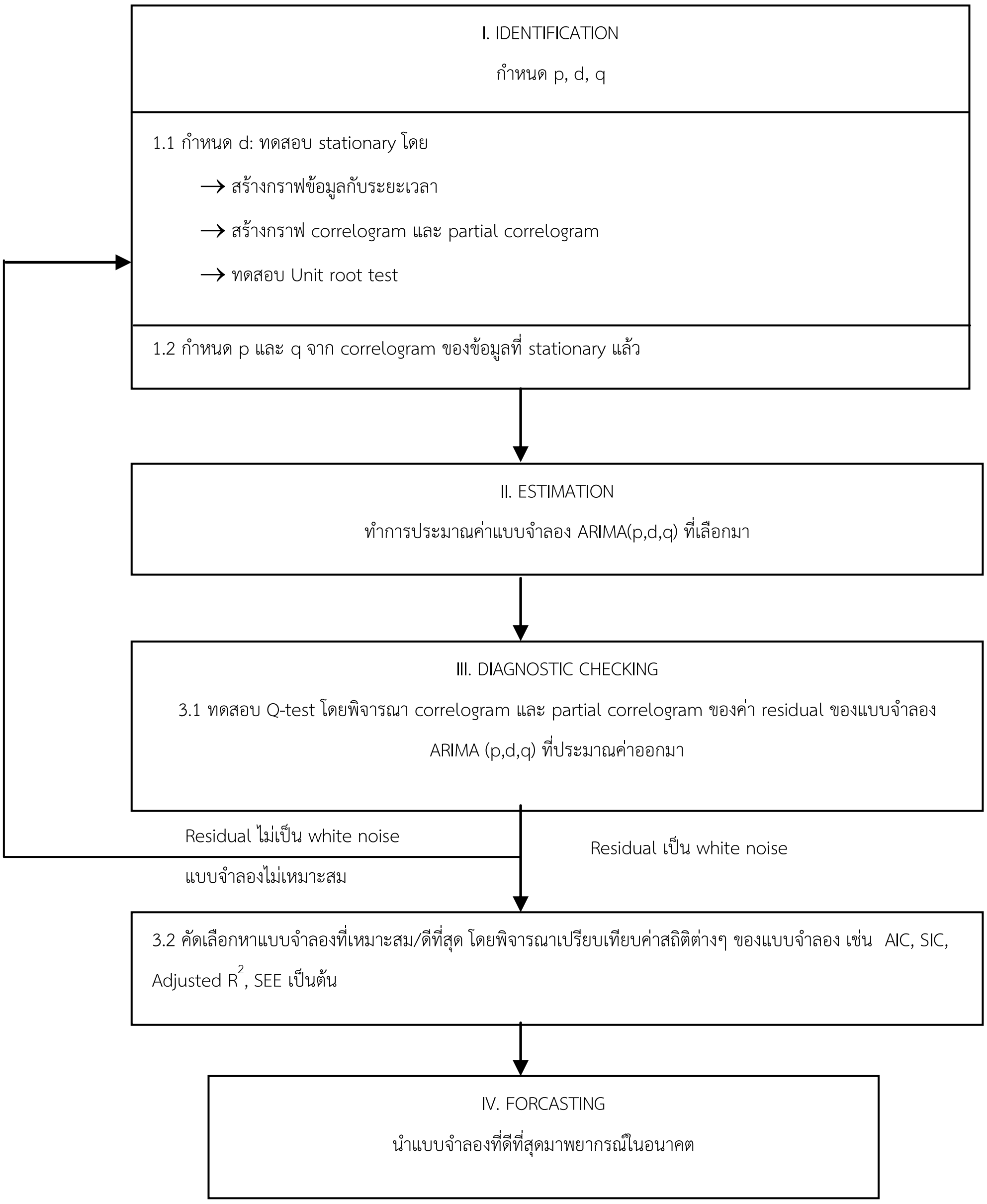

ภาพ 1 แผนผังแสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ของแบบจำลอง ARIMA (p, d, q) โดยวิธี Box – Jenkins

การทดสอบคุณสมบัติคงที่ (Stationary)

การศึกษาข้อมูลที่เป็นข้อมูลแบบอนุกรมเวลา มีข้อควรพิจารณา คือ ข้อมูลอนุกรมเวลามีลักษณะนิ่งหรือไม่ ดังนั้นจึงทำให้ต้องมีการทดสอบความนิ่งของข้อมูลก่อน โดยการทดสอบคุณสมบัติคงที่ ด้วยวิธีการ Augmented Dickey Fuller เนื่องจากวิธี Dickey Fuller ไม่สามารถทำการทดสอบตัวแปรกรณีที่เป็น Serial Correlation ในค่าคลาดเคลื่อนหรือ Error Term (ε_t) ที่มีลักษณะมีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง (High-order Autoregressive Moving Average Processes) โดยเพิ่มกระบวนการเชิงอัตถดถอย (Autoregressive Processes) เข้าไปในสมการของ DF Test ซึ่งจะมีการเพิ่มพจน์ที่เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงของค่าล่า (Lagged Change) ทำให้ได้สมการใหม่ ดังต่อไปนี้

$$\Delta x_t = \propto + \beta_t + \gamma x_{t-1} + \sum_{i=1}^{p} \emptyset_i \Delta x_{t-i} + \varepsilon_t \quad (1)$$

โดยกำหนดให้

X_t	คือ	ข้อมูลตัวแปร ณ เวลา t
X_{t-1}	คือ	ข้อมูลตัวแปร ณ เวลา t-1
$\propto, \beta, \gamma, \emptyset$	คือ	ค่าพารามิเตอร์
t	คือ	ค่าแนวโน้ม
ε_t	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่ม

โดยมีสมมติฐาน คือ

สมมติฐานหลัก $H_0: \gamma = 0$ ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง

สมมติฐานหลัก $H_1: |\gamma| < 0$ ข้อมูลมีลักษณะนิ่ง

หลักการทดสอบคุณสมบัติคงที่หรือลักษณะข้อมูลที่มีความนิ่งนั้นสามารถพิจารณาจากค่า Augmented Dickey-Fuller test statistic โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. ถ้าค่า Augmented Dickey-Fuller test statistic มากกว่า Critical values จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก แสดงว่าตัวแปรตัวนั้นมีคุณสมบัติคงที่ (Stationary)
2. ถ้าค่า Augmented Dickey-Fuller test statistic น้อยกว่า Critical values จะยอมรับสมมติฐานหลัก แสดงว่าตัวแปรตัวนั้นไม่มีคุณสมบัติคงที่ (Nonstationary)

จากการทดสอบคุณสมบัติคงที่ ถ้าพบว่าชุดข้อมูลอนุกรมเวลาไม่มีคุณสมบัติคงที่ จะต้องทำการทดสอบอีกครั้งโดยหาผลต่างของอนุกรมเวลาระหว่างข้อมูล ณ ปัจจุบันกับข้อมูลถอยหลังไป d คาบเวลา ซึ่งถ้าข้อมูลมีคุณสมบัติคงที่ที่คาบเวลา d แบบจำลอง ARIMA ของข้อมูลชุดนี้จะมี Integrated (I) เท่ากับ d

การกำหนดตัวแบบที่เหมาะสมของแบบจำลอง ARIMA

หลังจากทดสอบคุณสมบัติคงที่และได้อันดับ d ที่เหมาะสมแล้วนั้น ลำดับต่อมา คือ ต้องการกำหนดตัวแบบที่เหมาะสมของแบบจำลอง ARIMA สามารถทำได้โดยการพิจารณาฟังก์ชันสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Autocorrelation Function : ACF) และฟังก์ชันสหสัมพันธ์ในตัวเองบางส่วน (Partial Autocorrelation Function : PACF) ของข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีคุณสมบัติคงที่ โดยการกำหนดตัวแบบนั้นจะมีลักษณะเป็นการทำซ้ำ โดยเริ่มจากการเลือกตัวแบบที่เป็นไปได้ และเมื่อได้แล้วจึงนำไปประมาณค่าพารามิเตอร์และตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบเป็นขั้นสุดท้าย ซึ่งถ้าพบว่าตัวแบบที่เป็นไปได้นั้นไม่เหมาะสม ต้องทำซ้ำกระบวนการเดิม คือ เริ่มการเลือกตัวแบบใหม่ที่เห็นว่าเหมาะสมกว่า และขั้นสุดท้ายตรวจสอบความเหมาะสมจนกว่าจะได้แบบที่เหมาะสมที่สุด สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการพิจารณา ACF และ PACF นั้นผู้ศึกษาได้ใช้ Correlogram ของ ACF และ PACF เพื่อกำหนดรูปแบบของ AR(p) และ MA(q) หรือ ARMA(p,q) โดยมีเงื่อนไขของการพิจารณาในเบื้องต้นดังตารางแสดงเกณฑ์การพิจารณาในเบื้องต้นในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบ AR(p) และ MA(q)

ตาราง 2 เกณฑ์การพิจารณาในเบื้องต้นในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบ AR(p) และ MA(q)

กระบวนการ	ACF (ρ_k)	PACF $(\emptyset_{kk})$
AR(1)	ลดลงแบบ Exponential	ค่า $(\emptyset_{11}) \neq 0$ ค่าอื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k ≥ 2
AR(2)	ลักษณะการลดเข้าหาศูนย์ แบบ Exponential หรือลดแบบคลื่นไซน์	ค่า $(\emptyset_{11})$ และ $(\emptyset_{22}) \neq 0$ ค่าอื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k ≥ 3
AR(p)	ลักษณะการลดเข้าหาศูนย์ แบบ Exponential หรือลดแบบคลื่นไซน์	$(\emptyset_{pp}) \neq 0$ แต่ค่า $(\emptyset_{kk})$อื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k > p
MA(1)	$\rho_1 \neq 0$ ค่าอื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k ≥ 2 และ $-0.5 < \rho_1 < 0.5$	ลดแบบ Exponential
MA(2)	ค่า ρ_1 และ $\rho_2 \neq 0$ ค่าอื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k ≥ 3	ลักษณะการลดเข้าหาศูนย์ แบบ Exponential หรือลดแบบคลื่นไซน์

MA(q)	ค่า $\rho_q \neq 0$ แต่ค่า ρ_k อื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k > q	ลักษณะการลดเข้าหาศูนย์ แบบ Exponential หรือลดแบบคลื่นไซน์
ARMA(1,1) กรณีที่ 1	ลดลง แบบ Exponential หรือแบบคลื่นไซน์จาก ρ_1	ลดลง แบบ Exponential หรือแบบคลื่นไซน์จาก f_{11} โดยที่ $f_{11}=r_1$
ARMA(1,1) กรณีที่ 2*	$\rho_1 \neq 0$ ค่าอื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k ≥ 2 และ $-0.5 < \rho_1 < 0.5$	ค่า $(\emptyset_{11}) \neq 0$ ค่าอื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k ≥ 2
ARMA(p,q) กรณีที่ 1	ลดลง แบบ Exponential หรือแบบคลื่นไซน์ จาก ρ_q	ลดลง แบบ Exponential หรือแบบคลื่นไซน์จาก$(\emptyset_p)$
ARMA(p,q) กรณีที่ 2*	ค่า $\rho_q \neq 0$ แต่ค่า ρ_k อื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k > q	$(\emptyset_{pp}) \neq 0$ แต่ค่า f_{kk} อื่นๆ เป็น 0 สำหรับ k > p

หมายเหตุ : * หมายถึงเงื่อนไขของการพิจารณาในกรณีนี้เป็นไปได้ทั้งกรณี ARMA(p,q) ARMA(p,0) และ ARMA(0,q) จึงต้องทดสอบทั้ง 3 รูปแบบ

อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่ พบว่า ACF และ PACF จะไม่เท่ากับศูนย์แต่อยู่ใกล้ศูนย์ ดังนั้น จะต้องอาศัยการทดสอบสมมติฐานเพื่อพิจารณาว่า ACF และ PACF เป็นศูนย์หรือไม่

โดยกำหนดการทดสอบสมมติฐานหลักคือ H_0 : $\rho_k=0$ และ H_0 : $\phi_{kk}=0$ สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณานั้นดูจากค่าสถิติ ρ_k หรือ r_k และ ϕ_{kk} ว่าอยู่ภายในช่วงบริเวณที่ยอมรับ (Acceptance region)หรือไม่ (ซึ่งโดยทั่วไปนิยมใช้บริเวณยอมรับเท่ากับช่วง $(\frac{-2}{\sqrt{n}},\frac{2}{\sqrt{n}})$ หรือ มีระดับนัยสำคัญประมาณ 0.05) ถ้าอยู่ในบริเวณที่ยอมรับจะถือว่าค่านั้นไม่ต่างจากศูนย์ ซึ่งจากที่กล่าวในข้างต้นสรุปได้ดังนี้

ρ_k หรือ r_k จะเท่ากับศูนย์ ถ้า $\frac{-2}{\sqrt{n}} < r_k < \frac{2}{\sqrt{n}}$, เมื่อ k>q (r_k อยู่นอกช่วงนี้เมื่อ k ≤q) ดังนั้น ตัวแบบที่เป็นไปได้ คือ MA(q)

ϕ_{kk} จะเท่ากับศูนย์ ถ้า $\frac{-2}{\sqrt{n}} < \phi_{kk} < \frac{2}{\sqrt{n}}$, เมื่อ k>p (r_k อยู่นอกช่วงนี้เมื่อ k ≤p) ดังนั้น ตัวแบบที่เป็นไปได้ คือ AR(p)

การตรวจสอบรูปแบบที่เหมาะสมของสมการ

หลังจากที่ได้รูปแบบของสมการที่เหมาะสมแล้วตามตารางแสดงเกณฑ์การพิจารณาในเบื้องต้นในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบ AR(p) และ MA(q) แล้วควรนำมาตรวจสอบอีกครั้งว่ารูปแบบ

ที่ใช้ในการประมาณการเหมาะสมจริงหรือไม่ เนื่องจากโดยทั่วไปจะมีความเป็นไปได้ว่าอนุกรมเวลาชุดหนึ่งอาจมีตัวแบบที่เหมาะสมมากกว่าหนึ่งตัวแบบ ดังนั้นการพิจารณาเลือกใช้เพียงหนึ่งตัวแบบจากที่เหมาะสมทั้งหมดต้องพิจารณาจากเงื่อนไขต่างๆ ดังนี้

1. การทดสอบค่าพารามิเตอร์ในรูปแบบ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ t (t-statistic) ซึ่งในการทดสอบนั้นจะตั้งสมมติหลักว่า ค่าของพารามิเตอร์ไม่ต่างจากศูนย์ และถ้า t-statistic มากกว่า ค่าวิกฤต จะปฏิเสธสมมติฐานที่ว่าค่าของพารามิเตอร์ไม่ต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญ จึงถือได้ว่ารูปแบบที่ใช้เหมาะสม
2. พิจารณาเลือก ค่า R-squared และ Adj R-squared ที่เข้าใกล้ 1 ที่สุด
3. ค่าสหสัมพันธ์ในตัวเองของค่าความคาดเคลื่อน (ดูจากกราฟ Correlogram) ต้องไม่มีลักษณะการลดลงแบบ Exponential
4. ทดสอบความเหมาะสมโดยใช้ Portmanteau test หรือ การทดสอบของ Box and Pierce (Q-statistic) ซึ่ง Q-statistic = $n\sum_{k=1}^{k} r_{\varepsilon_t}^2(k)$ สำหรับหรับการทดสอบได้ตั้งสมมติฐานดังนี้

H_o : $\rho_{\varepsilon_t}(1)=\rho_{\varepsilon_t}(2)=\ldots=\rho_{\varepsilon_t}(k)=0$

H_1 : มีบางค่าของ $\rho_{\varepsilon_t}(j)$,1,...,k = 0

ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาดูจากค่า Q-statistic กับค่าวิกฤติของ Chi-square ณ ระดับนัยสำคัญที่กำหนด ซึ่งถ้า Q-statistic มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤติ จะยอมรับ H_o ซึ่งแสดงว่าสหสัมพันธ์ในตัวเองของความคลาดเคลื่อนเป็นศูนย์ทุกค่า k แสดงว่าตัวแบบที่เลือกเป็นตัวแบบที่เหมาะสม

5. พิจารณาค่า Akaike และ Schwarz

เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วมีความเป็นไปได้ว่าอนุกรมเวลาชุดหนึ่งอาจมีตัวแบบที่เหมาะสมมากกว่าหนึ่งตัวแบบ ดังนั้นเครื่องมืออีกตัวหนึ่งที่จะช่วยตัดสินใจว่ารูปแบบสมการใดเหมาะสมกว่ากันคือค่า Akaike Information Criterion (AIC) และ Schwarz Bayesian Criterion (SBC) โดยจะพิจารณารูปแบบที่ได้ค่าที่ต่ำที่สุดเป็นรูปแบบที่เหมาะสม โดย AIC และ SBC

การนำแบบจำลองไปใช้ในการพยากรณ์

ใช้สมการพยากรณ์ที่สร้างจากรูปแบบที่กำหนดและผ่านการตรวจสอบในขั้นตอนที่ผ่านมาแล้ว แต่เนื่องจากการพยากรณ์ข้อมูลไปข้างหน้านั้นจะต้องเป็นแบบจำลองที่มีความแม่นยำที่สุด ดังนั้นการพยากรณ์จึงต้องมีการทดสอบแบบจำลอง โดยการแบ่งการพยากรณ์ออกเป็น 3 ช่วง คือช่วง historical forecast อันเป็นการพยากรณ์ตั้งแต่อดีตถึงช่วงเวลาที่พิจารณา (T_0-T_{n-k}) การพยากรณ์ช่วง ex-post forecast คือการพยากรณ์โดยการตัดข้อมูลออกมาส่วนหนึ่งแล้วทำการพยากรณ์เปรียบเทียบข้อมูลจริงกับข้อมูลที่ได้จากการพยากรณ์ โดยพิจารณาค่า root mean squared error (RMSE) ค่า Thiel inequality coefficient (U) และค่า Akaike information criterion (AIC) จะ

พิจารณาค่าสถิติทั้ง 3 ค่าที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งได้จากการทำการพยากรณ์เมื่อเลือกแบบจำลองที่ดีที่สุดได้แล้ว จึงนำแบบจำลองนั้นมาทำการพยากรณ์แบบ ex-ante forecast ซึ่งเป็นการพยากรณ์ข้อมูลไปข้างหน้าดังภาพ 2

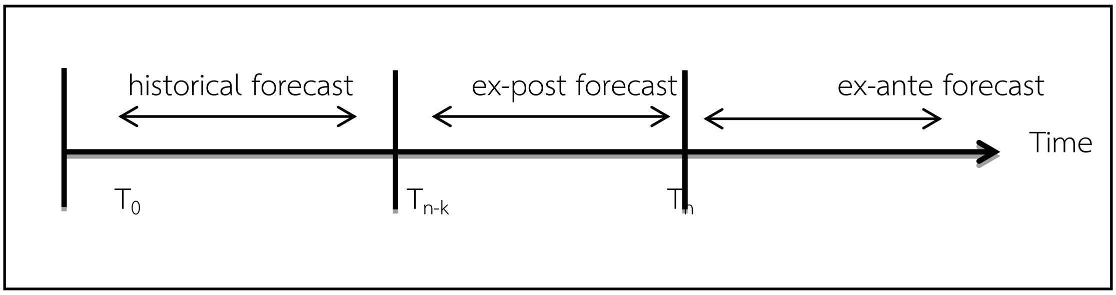

ภาพ 2 การพยากรณ์ข้อมูลไปข้างหน้า

ที่มา : Pindyck and Rubinfeld(1998) อ้างใน สงวนศักดิ์ ภิญโญจิตร, 2550

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลอง ARIMA และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสายการบิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลอง ARIMA

ณิชา สุภาพิมพ์ และสุเมธ แก่นมณี (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในอนาคต โดยใช้แบบจำลองอารีมาและแบบจำลองการ์ช” พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในอนาคตของพื้นที่ 10 จังหวัดที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาระบบ RBF โดยใช้แบบจำลอง ARIMA (Autoregressive Integrated Moving Average) ในการศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาของจำนวนประชากรรายปี ตั้งแต่ปี 2511-2554 คูณอัตราการใช้น้ำตามมาตรฐานของความจำเป็นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 44 ข้อมูล เมื่อทำการพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำ พบว่า ในปี 2558 จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความต้องการใช้น้ำสูงที่สุด (57.72 ล้านลบ.ม.ต่อปี) รองลงมา คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (39.73 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดเชียงราย (34.33 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดนครสวรรค์ (33.07 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดลำปาง (25.41 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดกำแพงเพชร (20.22 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดพิตร(15.4 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดแพร่ (12.53 ล้านลบ.ม.ต่อปี) จังหวัดหนองคาย (6.556 ล้านลบ.ม.ต่อปี) และจังหวัดชัยนาท (9.15 ล้านลบ.ม.ต่อปี) ตามลำดับ

ธาตรี จันทรโคลิกาและคณะ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การพยากรณ์มูลค่าการส่งออกของประเทศของไทย โดยใช้แบบจำลอง ARIMAX” ซึ่งงานวิจัยนี้มีขึ้นเพื่อตอบคำถามว่า การนำดัชนีภาวะ

ธุรกิจส่งออกของไทยมาใช้ร่วมในแบบจำลอง ARIMA โดยสร้างเป็นแบบจำลอง ARIMAX สามารถช่วยให้ผลการพยากรณ์มูลค่าส่งออกไทยมีความถูกต้องแม่นยำเพิ่มมากขึ้นหรือน้อยลงเพียงไร ผลการศึกษาโดยใช้วิธีการประมาณค่าแบบ Time Rolling และการพยากรณ์ล่วงหน้าแบบพลวัตรและนอกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แบบจำลอง ARIMAX มีผลการพยากรณ์ที่มีความแม่นยำไม่แตกต่างจากแบบจำลอง ARIMA โดยดัชนีภาวะธุรกิจส่งออกของสินค้าส่งออกของไทยจำแนกรายสินค้า 11 กลุ่มไม่สามารถช่วยให้ผลการพยากรณ์มีความแม่นยำเพิ่มมากสูงขึ้นเลยในขณะที่การพยากรณ์มูลค่าการส่งออกรวมโดยแบบจำลอง ARIMAX โดยใช้ดัชนีสินค้าคงคลังเป็นตัวแปรอิสระให้ผลการพยากรณ์ที่แม่นยำกว่าแบบจำลอง ARIMA ได้อย่างชัดเจน

สุกัญญา ยองประยูรและพรธิภา องค์คุณารักษ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การพยากรณ์ปริมาณการนำเข้ากุ้งขาวแช่แข็งของประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยเทคนิควิเคราะห์อนุกรมเวลา” พบว่า การศึกษาหาวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการพยากรณ์ปริมาณการนำเข้ากุ้งขาวแช่แข็งของประเทศสหรัฐอเมริกาและปริมาณการส่งออกกุ้งแช่แข็งของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยเทคนิควิเคราะห์อนุกรมเวลา เพื่อให้โรงงานผลิตกุ้งแช่แข็งสามารถนำวิธีการนี้ไปใช้ในการพยากรณ์ความต้องการซื้อ เพื่อวางแผนการจัดหากุ้งขาวล่วงหน้า จากการศึกษาพบว่าวิธีพยากรณ์ที่เหมาะสมในการพยากรณ์การนำเข้ากุ้งของประเทศสหรัฐอมริกาในปี พ.ศ. 2553 มากที่สุด คือ วิธีปรับให้เรียบแบบโฮลท์และวินเทอร์ที่มีฤดูกาลแบบคูณ โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสเริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์ และใช้ข้อมูลย้อนหลัง 4 ปี ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2548 – สิงหาคม พ.ศ. 2552และวิธีพยากรณ์ที่เหมาะสมในการพยากรณ์ปริมาณการส่งออกกุ้งแช่แข็งของประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุด คือ วิธีปรับให้เรียบฤดูกาลแบบคูณ โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส เริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์ และใช้ข้อมูลย้อนหลัง 2 ปี ตั้ง แต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2550 – สิงหาคม พ.ศ. 2552

พงษ์ศิริ ศิริพานิช,ปราณี นิลกรณ์และสุดา(2550) ตระการเถลิงศักดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพยากรณ์อนุกรมเวลาด้วยตัวแบบผสม ARIMA และ เครือข่ายประสาทเทียม” พบว่า ตัวแบบ ARIMA เป็นวิธีการที่มีข้อสมมติว่าความสัมพันธ์ของค่าสังเกตอนุกรมเวลาเป็นแบบเชิงเส้น จึงอาจไม่สามารถอธิบายลักษณะที่ไม่ใช่เชิงเส้นที่มีอยู่ในค่าสังเกตได้ดีนัก ตัวแบบเครือข่ายประสาทเทียม (Artificial Neural Network Model: ANN) เป็นวิธีการที่มีความยืดหยุ่นในการอธิบายลักษณะที่ไม่ใช่เชิงเส้นได้ดี แต่อาจอธิบายลักษณะเชิงเส้นได้ไม่ดีนัก ตัวแบบผสม ARIMA-ANN อาจช่วยอธิบายข้อมูลที่มีทั้งองค์ประกอบเชิงเส้นกับองค์ประกอบไม่เชิงเส้นได้ถูกต้องยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความถูกต้องในการพยากรณ์อนุกรมเวลาราคาปิดตลาดของหุ้น PTT โดยใช้ตัวแบบอนุกรมเวลาทั้ง 3 แบบ คือ ตัวแบบ ARIMA ตัวแบบ ANN และ ตัวแบบผสม ARIMA-ANN ผลการวิจัยพบว่าตัวแบบผสม ARIMA-ANN ให้ค่าพยากรณ์ถูกต้องมากกว่า ตัวแบบ ARIMA หรือตัวแบบ ANN

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสายการบิน

วีรยุทธ วัฒนธรรม, พงษ์ศักดิ์ สุริยวนากุล และ ชวเลข วณิชเวทิน (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้โดยสารในการเลือกใช้บริการระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้โดยสารในการเลือกใช้บริการระบบ ขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง กรณีศึกษา ในเขตพื้นที่รอบๆ สถานีของ Airport Rail Link และผู้ที่เข้ารับบริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 ก่อนการเปิดใช้บริการของ Airport Rail Link โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจของผู้โดยสารในการ เลือกใช้บริการระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยาน ในเมืองว่านอกจากสะดวกรวดเร็ว ราคาถูกแล้ว ยังมีปัจจัยเสริมอื่นๆ ใดบ้างที่ใช้ในการตัดสินใจ และเพื่อ ที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลของผู้โดยสาร พฤติกรรมของผู้โดยสารในการเลือกใช้รวมถึงปริมาณความ ต้องการที่ใช้ระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการขนส่งต่อไป โดยหาความสัมพันธ์โดยวิธี Logistic Regression Analysis จากผลการศึกษาหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้โดยสารในการเลือกใช้ บริการระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางแน่นอน ความปลอดภัยในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายของการเดินทางมีการ ให้บริการในเส้นทางที่ต้องการ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ จากการเปรียบเทียบการเลือกประเภทการเดินทาง ผู้โดยสารเลือกระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยาน ในเมืองมากกว่าเลือกเดินทางในประเภทอื่นๆ และยังเลือกใช้รถไฟเชื่อมท่าอากาศสุวรรณภูมิ (City Line) มากกว่ารถไฟด่วนท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (Express Line)

ศิวัตรา พิพัฒน์ไชยศิร (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยในการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเส้นทางภายในประเทศของผู้โดยสารชาวไทย เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมและปัจจัยในการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เส้นทางภายในประเทศของผู้โดยสารชาวไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้โดยสารชาวไทยที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ และเป็นผู้ตัดสินใจซื้อด้วยตัวเองจำนวน 400 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ให้ความสำคัญด้านสินค้าและบริการอยู่ในระดับมาก โดยชื่อเสียงดีด้านความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ ความสำคัญมากที่สุด ด้านราคาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยราคาบัตรโดยสารเหมาะสมกับเส้นทางเป็นปัจจัยที่ ได้รับความสำคัญมากที่สุด ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยความสะดวกในการ ซื้อบัตรโดยสารผ่านทาง Website ของสายการบินเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ด้านการส่งเสริม การตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการลดราคาบัตรโดยสารเป็นปัจจัยที่มีผล

ต่อการเลือกใช้บริการมากที่สุด ด้านการส่งมอบบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากปัจจัยความตรงต่อเวลาในการออกเดินทางและถึงที่หมายเป็นสิ่ง ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดด้านพนักงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยอัธยาศัยไมตรีและประสิทธิภาพของพนักงานที่ให้บริการบนเครื่องบินเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ด้านสภาพแวดล้อมทาง กายภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยสำนักงานของสายการบินทันสมัย สวยงาม ได้รับความสำคัญมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาแบบจำลองที่เหมาะสมในการพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก

2. เพื่อพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการค้นคว้าและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลกรมท่าอากาศยาน โดยข้อมูลจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินทั้งหมดจำนวน 77 เดือนตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ความผันผวนเพื่อพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอดในรูปลอการิทึมในอนาคต มีวิธีการศึกษาวิเคราะห์คือ นำข้อมูลให้อยู่ในรูปของลอการิทึม ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) มาทำการศึกษามีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คือ นำข้อมูลจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอดในรูปลอการิทึม มาตรวจสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี Unit Root Test โดยทดสอบความนิ่งของตัวแปรที่นำมา ทำการศึกษาโดยวิธี Dickey-Fuller (DF) หรือ Augmented Dickey-Fuller (ADF) ซึ่งจะใช้รูปแบบสมการ 3 รูปแบบในการทดสอบ คือ

$$\Delta P_t = \theta P_{t-1} + \varepsilon_1 \quad (2)$$

$$\Delta P_t = \alpha_t + \theta P_{t-1} + \varepsilon_1 \quad (3)$$

$$\Delta P_t = \alpha + \beta_t + \theta P_{t-1} + \varepsilon_1 \quad (4)$$

โดยสมการ (1) ถึง (3) เป็นสมการที่ใช้ในการทดสอบตามวิธี ADF ได้ดังนี้

$$\Delta P_t = \theta P_{t-1} + \sum_{j=1}^{p} \lambda_j \Delta P_{t-j} + \varepsilon_1 \quad (5)$$

$$\Delta P_t = \alpha_t + \theta P_{t-1} + \sum_{j=1}^{p} \lambda_j \Delta P_{t-j} + \varepsilon_1 \quad (6)$$

$$\Delta P_t = \alpha + \beta_t + \theta P_{t-1} + \sum_{j=1}^{p} \lambda_j \Delta p_{t-j} + \varepsilon_1 \quad (7)$$

โดยที่

P_t	คือ จำนวนผู้โดยสารผ่านสนามบินแม่สอด ณ เวลา t
P_{t-1}	คือ จำนวนผู้โดยสารผ่านสนามบินแม่สอด ณ เวลา t-1
t	คือ ค่าแนวโน้ม
ε_t	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน
α, β, λ	คือ พารามิเตอร์

การทดสอบ Unit Root มีขั้นตอนดังนี้ทั้ง 2 วิธี คือ DF และ ADF มีขั้นตอนดังนี้ ซึ่งตั้งสมมุติฐานหลักและสมมุติฐานรองดังนี้

$H_0 : P_t$	มี Unit Root หรือมีลักษณะไม่นิ่ง
$H_1 : P_t$	ไม่มี Unit Root หรือ P_1 มีลักษณะนิ่ง

การทดสอบสมมุติฐานนั้นจะทำการเปรียบเทียบค่าสถิติที่ได้จาก Augmented Dickey-Fuller Test หรือ Dickey-Fuller Test โดยพิจารณา คือ ถ้าค่า t-statistics test ของค่า θ มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤตที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จะปฏิเสธสมมติฐาน $H_0 : \theta = 0$ และยอมรับ $H_1 : \theta < 0$ หมายความว่าข้อมูลที่นำมาศึกษาเป็น Integrated of Order 0 สามารถแทนได้ด้วย $PI(0)$ คือ มีลักษณะนิ่ง (Stationary) แต่หากไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานแสดงว่าข้อมูลที่เรานำมาทดสอบไม่เป็น Integrated of Order 0 คือ มีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary) และในการเลือก Lag Length ที่ทำให้แบบจำลองที่ได้ไม่เกิดปัญหา Serial Correlation และได้ค่า AIC ที่มีค่าต่ำสุด

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลจำนวนผู้โดยสารผ่านสนามบินแม่สอด มาสร้างแบบจำลองที่ดีที่สุด เพื่อประมาณค่าความผันผวนและพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารในอนาคต โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบจำลองดังนี้

2.1) สร้าง Correlogram และ Partial PACF หา ARIMA เหมาะสมของอนุกรมเวลาที่จะนำไปใช้ในการศึกษา

2.2) ประมาณค่าสมการค่าเฉลี่ยโดยเลือกใช้ Lag p และ q ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ Correlogram และ Partial Correlogram

2.3) เลือกรูปแบบที่ดีที่สุดจากแบบจำลอง ARIMA โดยพิจารณาจากค่า Akaike Information Criterion (AIC) หากค่าที่ได้มีค่าน้อยที่สุดจะเป็นรูปแบบที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 3 นำแบบจำลองมาพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารผ่านสนามบินแม่สอดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การนำแบบจำลองไปใช้ในการพยากรณ์ ใช้สมการพยากรณ์ที่สร้างจากรูปแบบที่กำหนดและผ่านการตรวจสอบในขั้นตอนที่ผ่านมาแล้ว แต่เนื่องจากการพยากรณ์ข้อมูลไปข้างหน้านั้นจะต้องเป็นแบบจำลองที่มีความแม่นยำที่สุด ดังนั้นการพยากรณ์จึงต้องมีการทดสอบแบบจำลอง โดยการแบ่งการพยากรณ์ออกเป็น 3 ช่วง คือช่วง Historical forecast อันเป็นการพยากรณ์ตั้งแต่อดีตถึงช่วงเวลาที่พิจารณา (T_0-T_{n-k}) การพยากรณ์ช่วง Ex-post forecast คือการพยากรณ์โดยการตัดข้อมูลออกมาส่วนหนึ่งแล้วทำการพยากรณ์เปรียบเทียบข้อมูลจริงกับข้อมูลที่ได้จากการพยากรณ์ โดยพิจารณาค่า Root Mean Squared Error (RMSE) ค่า Thiel inequality coefficient (U) และค่า Akaike information criterion (AIC) จะพิจารณาค่าสถิตทั้ง 3 ค่าที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งได้จากการทำการพยากรณ์เมื่อเลือกแบบจำลองที่ดีที่สุดได้แล้ว จึงนำแบบจำลองนั้นมาทำการพยากรณ์แบบ Ex-ante forecast ซึ่งเป็นการพยากรณ์ข้อมูลไปข้างหน้า

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายเดือน จากกรมท่าอากาศยาน ซึ่งข้อมูลจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินทั้งหมดจำนวน 77 เดือนตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2559

โดยในการศึกษาเบื้องต้น ได้ทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูล พบว่าข้อมูลจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีลักษณะไม่นิ่ง(Non-Stationary) จึงต้องทำการหาผลต่างอันดับต่อไป จนกว่าข้อมูลจะนิ่ง โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีความนิ่งที่ผลต่างอันดับ 1 (1 Differencing) แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการทดสอบ Unit Root ของข้อมูลที่ระดับ Level; I(0) และ I(1)

เปร	รูปแบบสมการ	t-Statistic	Prob.	MacKinnon Critical		
				1%	5%	0%
PG I(0)	Intercept	-0.825608	59	19050	00137	87409
	Trend and Intercept	-3.571622	91	83355	70032	61982
	None	0.893001	90	95745	45139	13983
G I(1)	Intercept	-10.25428	01*	20307	00670	87691
	Trend and Intercept	-10.18379	00*	85092	70851	62458
	None	-9.875850	00*	96160	45199	13948

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05
ที่มา: จากการคำนวณ

จากตาราง 3 จะเห็นได้ว่าข้อมูลมีลักษณะนิ่งที่ผลต่างอันดับ 1 (1 Differencing) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการหาแบบจำลองอารีม่า (ARIMA) โดยวิธี Box-Jenkins แล้วพบว่าแบบจำลองที่เหมาะสมในรูปแบบของสมการของแบบจำลอง เป็นดังนี้

ตาราง 4 รูปแบบของสมการของแบบจำลอง

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.043451	0.012346	3.519546	0.0008
AR(1)	0.479686	0.124656	3.848082	0.0003
MA(1)	-0.658785	0.133742	-4.925808	0.0000

สมการของแบบจำลองจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

$$\Delta Pss_t = 0.043451 + 0.479686\Delta PG_{t-1} - 0.658785\hat{e}_{t-1} + \hat{e}_t$$

จากสมการข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด (ΔPss_t) ขึ้นอยู่กับค่าคงที่มีค่าประมาณสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.043451 และค่าสัมประสิทธิ์ของ AR(1) มีค่าเท่ากับ 0.479686 และMA(1) เท่ากับ -0.658785 หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของ AR(1) มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด และ MA(1) มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าความคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด เมื่อนำแบบจำลองมาทำการพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยทำการพยากรณ์ไปข้างหน้าอีก 1 ปี พบว่า ผลการพยากรณ์ล่วงหน้าแสดงดังตาราง 5

ตาราง 5 การพยากรณ์จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านสนามบินแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เดือน/ปี	จำนวนผู้โดยสาร(คน)	ค่าจริง
ม.ค.2560	15,250.65	13,783
ก.พ.2560	16,164.05	13,494
มี.ค.2560	17,001.47	15,511
เม.ย.2560	17,816.72	15,363
พ.ค.2560	18,638.19	14,457
มิ.ย.2560	19,481.06	13,727
ก.ค.2560	20,353.80	14,734
ส.ค.2560	21,261.50	14,818
ก.ย.2560	22,207.61	15,141
ต.ค.2560	23,194.78	16,990
พ.ย.2560	24,225.31	15,487
ธ.ค.2560	25,301.37	16,596

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาการพยากรณ์โดยใช้แบบจำลอง ARIMA ด้วยวิธีบอกซ์-เจนกินส์ เป็นวิธีที่มีความแม่นยำ (วรางคณา กีรติพิบูลย์, 2556) แต่มีการศึกษาจากนักวิชาการหลายท่านไม่เห็นด้วยในเรื่องของการพยากรณ์ว่าการพยากรณ์อาจไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด และ

จากการพยากรณ์ พบว่า ค่าการพยากรณ์อาจจะไม่ได้มีความใกล้เคียงกันกับค่าจริง เนื่องจากเกิดจากปัจจัยต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา สภาพอากาศในพื้นที่ จำนวนสายการบิน ฤดูกาลท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น(ราตรี สิทธิพงษ์ และชาลี ตระกูล, 2555) ซึ่งจากแบบจำลองการพยากรณ์โดยวิธีบอกซ์-เจนกินส์ เป็นการพยากรณ์ภายใต้สมมติฐาน ข้อมูลอนุกรมเวลา ที่จะไม่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยอื่นๆ คือ จะกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ โดยในความจริงการพยากรณ์จะต้องเผชิญกับผลกระทบ สถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทั้งสภาพเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศ สำหรับสนามบินแม่สอดในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนสายการบินที่ลดลงจากเดิม เหลือเพียงสายการบินนกแอร์เพียงสายการบินเดียวจึงอาจส่งผลให้จำนวนผู้โดยสารลดลง ดังนั้นการศึกษา วิจัยครั้งต่อไป ควรจะพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้ได้แบบจำลองที่เหมาะสมและมีค่าใกล้เคียงกับข้อมูลมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยเฉพาะข้อมูลที่มีผลต่อการใช้สนามบินเพื่อจะได้เห็นภาพได้ชัดเจน เช่น การขยายสนามบิน จำนวนนักท่องเที่ยว การจัดงานตามฤดูกาลต่างๆ
2. ควรทำการศึกษาแบบจำลองอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบ และหาแบบจำลองที่เหมาะสมและสามารถทำนายได้แม่นยำและใกล้เคียงกับข้อมูลจริงที่สุด

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

โครงการวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยได้รับการสนับสนุนโครงการวิจัยจากงบประมาณประจำปีงบประมาณ 2559 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด และได้รับการความกรุณาจากทีมงานสถาบันวิจัยและพัฒนา ในการให้คำแนะนำในการพัฒนาหัวข้อวิจัยรวมถึงเครื่องมือในการวิจัย ตลอดจนให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอดทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน และสุดสุดท้ายขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนงานวิจัยนี้ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมท่าอากาศยาน. (2559). *สถิติข้อมูลการขนส่งทางอากาศภายในประเทศ.* เข้าถึงเมื่อ (28 มกราคม 2560) เข้าถึงได้จาก (:http://www.airports.go.th/th/content/349.html).

ณิชา สุภาพิมพ์ และ สุเมธ แก่นมณี. (2555). การพยากรณ์ความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในอนาคต โดยใช้แบบจำลองอารีมาและแบบจำลองการ์ช. *วารสารวิจัย มข. ฉบับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์(ฉบับธุรกิจและเศรษฐกิจ), 11*(1), 45-55.

ธาตรี จันทรโคลิกา และ คณะ. (2554). การพยากรณ์มูลค่าการส่งออกของประเทศของไทย โดยใช้แบบจำลอง ARIMAX. *RMUTT Global Business and Economics Review.6*(1),35-46.

พงษ์ศิริ ศิริพานิช, ปราณี นิลกรณ์ และ สุดา ตระการเถลิงศักดิ์. (2550). *การพยากรณ์อนุกรมเวลาด้วยตัวแบบผสม ARIMA และเครือข่ายประสาทเทียม.* สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาสถิติคณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราตรี สิทธิพงษ์ และ ชาลี ตระกูล. (2555). *เศรษฐศาสตร์มหภาค.* มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วรางคณา กีรติวิบูลย์. (2556). ตัวแบบพยากรณ์จำนวนประชากรในจังหวัดพัทลุง. *วารสารวิจัยรามคำแหง (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), 16* (2), 28-42.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2560). *ท่าอากาศยานแม่สอด.* เข้าถึงเมื่อ (28 เมษายน 2560)เข้าถึงได้จาก (:https://th.wikipedia.org/wiki/ท่าอากาศยานแม่สอด)

วีรยุทธ วัฒนธรรม, พงษ์ศักดิ์ สุริยวนากุล และ ชวเลข วณิชเวทิน. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้โดยสารในการเลือกใช้บริการระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง. *วิศวกรรมสาร มก., 25(82),* 135-150.

สงวนศักดิ์ ภิญโญจิตร. (2550). *การพยากรณ์มูลค่าการส่งออกลำไยสดและแช่แข็งโดยวิธีอารีมา.* บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุกัญญา ยองประยูร และ พรธิภา องค์คุณารักษ์. (2553). การพยากรณ์ปริมาณการนำเข้ากุ้งขาวแช่แข็งของประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยเทคนิควิเคราะห์อนุกรมเวลา. *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 48: สาขาอุตสาหกรรมเกษตร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิวัตรา พิพัฒน์ไชยศิริ. (2555). ปัจจัยในการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเส้นทางภายในประเทศของผู้โดยสารชาวไทย. *วารสารวิจัย มข. ฉบับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์(ฉบับธุรกิจและเศรษฐกิจ), 11*(2), 154-167.

อัครพงศ์ อั้นทอง. (2550). *คู่มือการใช้โปรแกรม EViews เบื้องต้น: สำหรับการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ.* สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2560). *แบบจำลอง Autoregressive integrated moving average model (ARIMA).* เข้าถึงเมื่อ (28 เมษายน 2560) เข้าถึงได้จาก :http://www.citsonline.utcc.ac.th/images/stories/CITS/PDF/OTHER/ARIMA.pdf.

การขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ภาคเหนือตอนล่าง

Socialization and cohabitation .The sex of students in Lower North University

เกรียงไกร กันตีมูล(Kriangkrai Kanteemoon)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ1) ศึกษาพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง และ 2) วิเคราะห์พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่างบนแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ ในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ และ อุทัยธานี คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะใช้การสังเกตพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาบริเวณหอพัก และหรือบ้านเช่าในจังหวัด โดยความสมัครใจ และยินดีให้ข้อมูล จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา พิจารณาในประเด็นความเกี่ยวโยงของ ปรากฏการณ์ต่างๆ หาค่าคำอธิบายผ่านแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

1. การที่สถาบันอุดมศึกษามีบทลงโทษที่รุนแรง สื่อลามกอนาจาร และกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนของ “พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบการมีเพศสัมพันธ์” มีความสัมพันธ์กับการขัดเกลาทางสังคม อันเกิดจากสถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา
สื่อสารมวลชน และกลุ่มเพื่อน

คำสำคัญ : การขัดเกลาทางสังคม พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์

Abstract

This study aimed at 1) to investigate the cohabitation behavior in couple as sexual relationship of students in the lower northern universities. 2) To analyses cohabitation behavior in couple as sexual relationship of students in the lower

northern universities based on the socialization concept. The sample group was the students who are learning in the lower northern universities in 9 provinces, namely Kamphaeng Phet, Tak, Nakhon Sawan, Phitsanulok, Phichit, Phetchabun, Sukhothai, Uttaradit, and Uthai Thani by using purposive sampling. The Researcher observed the cohabitation behavior in couple as sexual relationship of students in their dormitories and rentals in the city with the willingness, and 10 of them are voluntary. The instruments were: depth interview, content analysis, taking into consideration the relevance of various phenomena, valuating and describing through the socialization concept. The study showed that:

1. The higher education institutions have severe penalties, pornography and friends are led to the decision of sexual relationship in school age of the sample group.

2. The step of “the cohabitation behavior in couple as sexual relationship” is associated with socialization that caused by social institutions, namely family, educational, religious, mass communication, and friends.

Keywords: socialization, the cohabitation behavior in couple as sexual relationship

ความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นตอนปลาย อายุระหว่าง 20-24 ปี เป็นวัยที่เริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ ลดความรุนแรง มีความสุขุมรอบคอบ รู้จักอดทน ความคิดพัฒนาไปสู่อนาคตที่เจริญก้าวหน้า เป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ อุดมศึกษา วัยรุ่นบางส่วนก็เริ่มเข้าสู่การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเพื่อนต่างเพศ โดยเฉพาะผู้หญิง ส่วนผู้ชายจะไม่ค่อยจริงจังกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย ดังนั้นการมีเพศสัมพันธ์ โดยมีเพื่อนเป็นสื่อกลางนำไปสู่การเรียนรู้ทางสังคมที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนมีสื่อยั่วยุทางอารมณ์ เช่น ภาพยนตร์ วีดีทัศน์ โทรทัศน์ หนังสือ สิ่งพิมพ์ อินเตอร์เน็ต ฯลฯ นำไปสู่ค่านิยม และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อ การมีเพศสัมพันธ์แบบชั่วคราว และสิ่งที่น่าห่วง คือ การมีเพศสัมพันธ์ที่ขาดการควบคุมตนเอง บางรายก็มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เช่น รักร่วมเพศ รักร่วมสองเพศ นำไปสู่การติดเชื้อ เอชไอวี และเป็นโรคเอดส์ (AIDS) ที่กำลังเป็นปัญหาของประเทศ (ประทุม แป้นสุวรรณ, 2545 : 91)

การที่คนเราแต่ละคนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้ จะต้องมีการอบรมสั่งสอนเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เป็นความรู้และฝึกปฏิบัติ จนมีการอบรมสั่งสอนเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เป็นความรู้และฝึกปฏิบัติ จนมีความรู้และทักษะมากพอสมควร การฝึกฝนอบรมนี้ทำกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มกันมาตั้งแต่

คลอดออกมาจากท้องของมารดา โดยมีพ่อและแม่ ตลอดจนญาติใกล้ชิดในครอบครัวเป็นครูในเบื้องต้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2549 ; 133) สอดคล้องกับจอมใจ ไชยโคตร และคณะ (2549 : 78) กล่าวว่า ความผูกพันในครอบครัว จะทำให้เด็กรู้สึกใกล้ชิดกับบิดามารดา ถ้าครอบครัวไม่เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเด็กจะมีผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความผูกพันทางด้านจิตใจที่มีต่อกัน แล้วค่อยๆ ขยายขอบเขตของความรู้ และแวดวงของครู อาจารย์กว้างขวางออกไป เป็นเพื่อน สื่อมวลชน พระ เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาในที่ทำงาน สอดคล้องกับพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2549 : 166) กล่าวเกี่ยวกับทัศนะของฟรอยด์ (Fredu) ไว้ว่า ตนในคุณธรรม (Superego) นั้นสร้างมาจากการพัฒนาการของมนุษย์ในขั้นตอนของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ในสภาพการณ์และบุคคลแวดล้อมในสังคมที่เขาเป็นสมาชิก และลักษณะการถ่ายทอดเกิดจากการจัดสภาพการณ์ให้เกิดการเรียนรู้กับเด็ก โดยวิธีกล่อมเกลาเด็ก (Child Rearing Practices)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม จะทำหน้าที่อบรมให้สมาชิกทุกคนรู้สิ่งที่ตนจะต้องรู้ และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ในสังคม รวมทั้งให้สิ่งที่จะต้องเรียนรู้เพื่อจะได้พัฒนาศักยภาพ ได้รับสิ่งตอบสนองอันมั่นคงและมีความหมาย มนุษย์มิใช่เกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่ม แต่จะต้องมีการเรียนรู้ เช่น รู้จักปรับพฤติกรรมของตนให้สอดคล้อง หรือเข้ากันได้กับพฤติกรรมของผู้อื่น รู้จักการแบ่งสันปันส่วน และรู้จักการร่วมมือกับผู้อื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นการควบคุมอย่างหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตในกลุ่ม และเพื่อพัฒนาตัวบุคคล (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2549 : 42) สอดคล้องกับงานวิจัยของจอมใจ ไชยโคตร และคณะ (2549 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับการมีเพศสัมพันธ์ ในวัยเรียนของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการทางสังคมโดยผ่านสถาบันครอบครัว ซึ่งมีวิธีการเลี้ยงดูทั้งแบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบตามใจ สถาบันการศึกษาใช้กฎเกณฑ์ และระเบียบแบบเข้มงวด และไม่เข้มงวด สื่อสารมวลชนที่มีการเผยแพร่สื่อประเภทต่างๆ ในลักษณะลามกอนาจาร และกลุ่มเพื่อนที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากล้วนมีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างแบบปัจเจกบุคคล

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2549 ; 134) กล่าวว่า คนเราแต่ละคนได้ประโยชน์จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ประการแรก คือ คนเราควรแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ แม้ว่าเราจะได้ความรู้จากพ่อแม่ญาติใกล้ชิด และเพื่อน มาตั้งแต่เล็กแต่น้อย แต่นั่นก็ยังไม่พอ เพราะในสังคมในโลกมีอะไรใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอและรวดเร็ว ของเก่า ความรู้เก่าก็ค่อยๆ ล้าสมัย ยิ่งกว่านั้น เรายังเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใหม่ๆ อยู่เรื่อยในชีวิตเรา education is a lifelong process แต่ปราชญ์พุทธไทยองค์หนึ่ง คือ พระธรรมปิฎกกล่าวไว้ว่า “ชีวิต คือ การศึกษา” (Life is Education) มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐนั้น เพราะ

มนุษย์พัฒนาตนเองตั้งแต่เกิดมาหาไม่ก็จะไม่ประเสริฐ ประการที่สอง คือ การแสวงหาความรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ กล่าวคือ 1) การกระทำระหว่างกัน (Social Interaction) คือ ต้องมีครูและนักเรียน 2) ภาษา (Language) ต้องรู้และเข้าใจภาษากัน 3) ความรัก (และความสุข) (Affection) การเรียนรู้จะต้องเกิดในบรรยากาศของความรัก ครู อาจารย์จะเต็มใจสอน มีการเตรียมตัวมาดี นักศึกษารัก ครู อาจารย์ และขยันเอาใจใส่ต่อการเรียน ตั้งใจ มีสมาธิ ทำการบ้านที่ ครู อาจารย์สั่ง และจากองค์ความรู้ประกอบการเรียนรู้นี้ เราสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งเวลาเป็นครู อาจารย์ เป็นนาย เป็นเพื่อน สอน สั่ง เตือน ผู้อื่น และเวลาเป็นนักเรียน ลูกน้อง เพื่อน รับฟังครู เจ้านาย และเพื่อน

การให้ความสำเร็จ (Success) ต้องประกอบด้วย 1) เรียนเฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเฉพาะสาขาใดหนึ่งอย่างลึกซึ้งก่อนแล้วจึงขยายเชื่อมโยงกับสาขาอื่นที่ใกล้เคียงกัน 2) ศึกษาเรื่องนั้นอย่างต่อเนื่อง (สันติ-continuous) และ 3) เป็นเวลานาน เมื่อทำได้ดังนี้แล้ว จะมีความรู้เรื่องนั้นอย่างทะละปรุโปร่ง ชนิดที่เรียกว่าประสบความสำเร็จอย่างไรก็ดี จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2549 : 43) กล่าวเกี่ยวกับแนวคิด “การขัดเกลาทางสังคม”ไว้ว่า เป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้ บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้การขัดเกลาทางสังคมทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติ เป็นมนุษย์ผู้มีวัฒนธรรม มีสภาพแตกต่างจากสัตว์ร่วมโลกชนิดอื่น ดังนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงมีความหมาย 2 นัยด้วยกัน คือ 1) การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยเหตุที่มนุษย์ทุกคนไม่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มนุษย์ได้เรียนรู้ และสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคมได้ถูกต้อง และ 2) การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพ สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน มนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2553 : 86) กล่าวว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มนุษย์ได้รับจากพ่อแม่ หรือมนุษย์คนใดก็ตามในสังคม จะทำให้มนุษย์มีสภาพเป็นมนุษย์ที่เต็มตัวเหมือนกับมนุษย์คนอื่นทั่วไป อนึ่งมนุษย์คนใดหากไม่ได้รับการขัดเกลาทางสังคม มนุษย์คนนั้นจะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเช่นมนุษย์ปกติทั่วไป เป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่สำคัญสำหรับการถ่ายทอด นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการหรือคาดหวัง เป็นเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความเป็นตัวตน (Self) ซึ่งทำให้บุคคลมีลักษณะที่แตกต่างไปจากคนอื่นๆ ในสังคม และสอดคล้องกับ จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2549 : 43) กล่าวสรุปว่า มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมเพื่อที่จะได้มีบุคลิกภาพเช่นเดียวกับ

มนุษย์ผู้อื่น และรู้จักระเบียบของสังคมหรือวัฒนธรรม มิฉะนั้นแล้วเขาจะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่น ไม่สามารถเข้าสังคมมนุษย์ได้

อย่างไรก็ดี คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (2547 : 41) กล่าวว่า การขัดเกลาในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ้นจากความเป็นเด็ก และเริ่มเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว ระยะนี้การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ จะเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่จะเป็นเด็กก็ไม่เชิง รวมทั้งเพื่อนมีความหมายต่อบุคคลในวัยนี้มาก และมักจะเห็นว่าจำเป็นขาดเสียมิได้ ทำอะไรมักจะอาศัยเพื่อน มีอะไรมักจะเล่าให้เพื่อนฟังเสมอ หรือขอความเห็น ขอคำปรึกษามากกว่าพ่อแม่ เพราะมักจะคิดว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจตัวเองหรือพูดกันไม่รู้เรื่อง

สิ่งสำคัญที่สุด คือ การที่ครอบครัวและสังคมยอมรับว่าเขาได้ผ่านระยะวัยเด็กมาแล้วและกำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จึงควรจะยอมรับความคิดเห็นของเขา ให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวการขัดเกลาของพ่อแม่จึงควรออกในรูปเข้าใจความต้องการของเขา ให้ความสนใจต่อปัญหาของเขาไม่ว่าเป็นปัญหาอะไร ยอมให้เขาคบเพื่อนต่างเพศภายในขอบเขตยอมให้เขารวมกลุ่มเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน หรือสนใจในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และให้การสนับสนุนตามควร รวมทั้งพร้อมเสมอที่จะให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้คอยช่วยเหลือหากเห็นว่าเขาต้องการหรือกำลังประพฤติในทางที่ผิดไปจากข้อตกลงของสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้เกิดแนวคิดที่จะศึกษาเพื่อหามาตรการเชิงรุกเกี่ยวกับการเฝ้าระวังการมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยใช้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเป็นตัวแปรต้น อันเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันในระดับอุดมศึกษาที่มีการเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ต้องมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการให้ความรู้ เป็นที่ปรึกษาแก่นักศึกษาทั้งหญิง และชายเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักศึกษาในขณะที่กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะอาจารย์ และผู้บริหารระดับสูงควรมีประสบการณ์ที่จะรู้จักผสมผสานนำทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำมาใช้ให้ตรงกับความต้องการของสถาบัน จะได้เป็นแนวคิดที่ใช้ในการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างฉลาดและปลอดภัย เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

คำถามวิจัย

1. พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง เป็นอย่างไร
2. การขัดเกลาทางสังคม กับพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง มีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์ของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบการมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง

2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่างบนแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม

สมติฐาน

พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบการมีเพศสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับการขัดเกลาทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มีวิธีดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านประชากร

1.1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมี พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ ในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ และ อุทัยธานี

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมี พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ ในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ และ อุทัยธานี และการได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะใช้การสังเกตพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาที่พัก บริเวณหอพักและหรือบ้านเช่า โดยความสมัครใจ และยินดีให้ข้อมูล จำนวน 10 คน เป็นเพศชาย 4 คน เพศหญิง 6 คน

1.2 ตัวแปร

1.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การขัดเกลาทางสังคม ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง

1.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎี หลักเกณฑ์ หลักการและแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบการมีเพศสัมพันธ์ จากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

2.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่ผู้วิจัยได้ยกร่างขึ้น ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

2.2.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง ตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัย สายผู้สอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร-แม่สอด

2.2.2 ดร.อดิเรก ฟั่นเขียว ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายแผนและวิจัย คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคม- ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด จังหวัดตาก

2.2.3 ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน ตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัย สายผู้สอน คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ตรวจสอบความตรง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่นๆ ให้มีความถูกต้องของสำนวน ภาษา ให้ชัดเจน

นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่ผู้วิจัยได้ยกร่างขึ้น ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบโครงสร้างด้านเนื้อหาและภาษา และผลการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ พบว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.3 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี อาชีพของผู้ปกครองระยะเวลาการอยู่รวมกัน ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง โดยพิจารณาจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สื่อสารมวลชน และกลุ่มเพื่อน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 นำหนังสือของความร่วมมือในการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร-แม่สอด ถึงผู้อำนวยการสถาบันในระดับอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อของความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไปที่กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะใช้การสังเกตพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาที่พักอยู่บริเวณหอพักและหรือบ้านเช่า โดยความสมัครใจ และยินดีให้ข้อมูล ดังนี้

3.2.1 สร้างความคุ้นเคยกับนักศึกษา โดยคุยเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เช่น การเรียน สุขภาพ ความชอบในด้านดนตรี กีฬา เป็นต้น

3.2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล

3.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล มีการรักษาและคุ้มครองสิทธิของนักศึกษา โดยมิได้เปิดเผย ชื่อ-สกุล และสถาบันของผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมด และผ่านกระบวนการแยกแยะให้เห็นถึงประเด็นส่วนประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น เพื่อนำไปจำแนกตามประเด็นต่างๆ ที่ศึกษาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Data Analysis) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ โดยใช้หลักของความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างกรอบของการวิจัยขึ้นมา เพื่อพิจารณาว่า การขัดเกลาบนพื้นฐานทางสถาบันสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สื่อสารมวลชน และกลุ่มเพื่อน ที่มีส่วนสำคัญทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เพื่อนำเสนอในรูปแบบของกรณีศึกษา

สรุปผลวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

พบว่า ผลการศึกษาถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์ของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบการมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง พบว่า สถาบันอุดมศึกษา สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อสารมวลชน กลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เช่น พฤติกรรมของดาราที่แต่งตัวโป๊ กอดจูบแฟนในที่สาธารณะแล้วสื่อนำมาเสนอ ทำให้นักศึกษาเกิดการเลียนแบบจึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนทั้งสิ้น

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่างบนแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม พบว่า

2.1 สถาบันครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เนื่องจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูก ทำให้ขาดความอบอุ่น และสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวค่อนข้างห่างเหิน วิธีการเลี้ยงของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพราะครอบครัวที่เลี้ยงลูกแบบตามใจหรือปล่อยปละละเลย ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ทำให้ลูกมีอิสระในการคิด และการตัดสินใจทำตามความต้องการของตนเอง ส่วนครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบเข้มงวดทำให้เด็กเกิดความเกรงกลัวเวลามีปัญหาไม่กล้าปรึกษา การว่ากล่าวตักเตือนแบบประชดประชันด้วยคำพูดที่รุนแรงจะทำให้เด็กเกิดความรำคาญเบื่อหน่ายและต่อต้าน เมื่อฟังบ่อยๆเด็กจะแสดงพฤติกรรมตามที่ถูกกล่าวหาทั้งวิธีการเลี้ยงดูและสัมพันธภาพภายในครอบครัวดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยเสริมให้นักศึกษามีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

2.2 สถาบันการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เพราะการที่สถานศึกษาที่เคร่งครัดในการรักษากฎระเบียบ เข้มงวดเรื่องความประพฤติของนักศึกษามากเกินไป จะทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัดไม่อยากมาโรงเรียน หนีออกนอกบริเวณโรงเรียน และนัดพบกับเพื่อนในสถานที่อื่น เช่นหอพักของเพื่อน ส่วนสถานศึกษาที่ไม่เข้มงวดในการรักษากฎระเบียบ ขาดการเอาใจใส่สอดส่องดูแลพฤติกรรมการแสดงออกต่อเพศตรงข้ามที่ไม่เหมาะสม ปล่อยให้นักศึกษาอยู่กันเป็นคู่ๆ ในที่ลับตาโดยอาจารย์ไม่ว่ากล่าวตักเตือนจะทำให้เกิดการเลียนแบบในหมู่นักศึกษาบางกลุ่ม นอกจากนี้การที่สถานศึกษาให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่นักศึกษาน้อย ทำให้นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

2.3 สถาบันสื่อสารมวลชน มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เพราะสื่อลามกต่างๆ เข้าถึงง่าย มีราคาถูกและหาซื้อได้ง่าย การที่นักเรียนได้ดูภาพโป๊ ภาพเปลือย และฉากที่มีการร่วมรักจากสื่อต่างๆ ทั้งหนังสือลามก การ์ตูนลามก โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เว็บไซด์ลามก และอินเตอร์เน็ต ล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความอยากรู้ และอยากลอง จนนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

2.4 กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักศึกษา เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาก่อนแล้วเล่าประสบการณ์ทางเพศของตนให้เพื่อนฟัง มีผลทำให้นักศึกษาเกิดความอยากรู้อยากลองหาประสบการณ์ด้วยตนเอง นอกจากนี้การท้าทายหรือการยุยงของกลุ่มเพื่อนก็นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนได้เช่นกัน

อภิปรายผล

สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เนื่องจากเพื่อนที่มีพฤติกรรมอยู่เป็นคู่อยู่แล้วเป็นผู้ชักชวนให้ลองดื่มสุรา จึงทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ อยากรู้อยากลองการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และเมื่อนักศึกษามีปัญหาจึงปรึกษาเพื่อนเป็นอันดับแรก และสิ่งสำคัญของการมีเพศสัมพันธ์ คือ โอกาส ที่นำไปสู่การตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับ ทัศนีย์ ทองสว่าง (2549 : 63) กล่าวว่า ปกติคนเราชอบทำตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ไม่ชอบให้ใครมาวิพากษ์วิจารณ์เรา และการทำตัวเป็นพวกเดียวกับกลุ่ม (Group Identification) ทำตามบรรทัดฐาน เพราะต้องการได้ชื่อว่าเราเป็นพวกเดียวกับกลุ่มที่เราเป็นสมาชิกอยู่

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ แบบมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่างบนแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม

2.1 การวิจัยนี้ พบว่า สถาบันครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวจะทำให้เด็กรู้สึกใกล้ชิดกับบิดามารดา ถ้าสถาบันครอบครัวไม่เข้าใจพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ก็จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความผูกพันทางด้านจิตใจที่มีต่อกันและกัน ดังการศึกษาของ จันทร์แรม ทองศิริ (2539) และ ปวีณา สายสูง (2541) กล่าวว่า วัยรุ่นที่มีครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศน้อยกว่ากลุ่มที่มีครอบครัวแตกแยก ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของพิสมัย นพรัตน์ (2543) กล่าวว่า ความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอย่างมีความสัมพันธ์กัน

2.2 การวิจัยนี้ พบว่า สถาบันทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เนื่องจากสถาบันทางการศึกษาเป็นสถานที่ที่ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสพบเจอกับเพื่อนต่างเพศและกลุ่มเพื่อนโดยได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเพื่อน เช่น การพูดคุยเรื่องแฟน เรื่องเพศ ทำให้อยากรู้อยากลอง อยากรู้ และอยากหาประสบการณ์เหล่านั้นให้กับตนเอง ส่งผลต่อการเลียนแบบในหมู่ศึกษาบางกลุ่ม นอกจากนี้สถาบันการศึกษายังให้ความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชุมมาศกัลยาณมิตร (2530) กล่าวว่า นักศึกษาที่เบื่อหน่ายต่อการเรียนมี คณะครูอาจารย์สอนที่ขาดทักษะการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม การมีกฎระเบียบที่เข้มงวดเคร่งครัด มีเพื่อนผู้ชายจำนวนมาก หรือมีเพื่อนที่มีลักษณะรักสนุกท้าทาย รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะตามเพื่อน มีความสัมพันธ์กับการประพฤติตนให้เหมาะสมกับสภาพและวัย เป็นการใช้สารเสพติดการเที่ยวเตร่ ดื่มสุราจนถึงการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

2.3 การวิจัยนี้ พบว่า สื่อสารมวลชน มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน จากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนทั้ง 10 กรณีศึกษา บอกว่าการได้ดูหนังโป๊ ดูฉากที่มีการร่วมรักในสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเตอร์เน็ต VCD ลามก ตลอดจนการ์ตูนลามกและหนังสือโป๊ ล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดความอยากรู้อยากลองและนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนทาง การศึกษาของจุฑามาศ นุชนาถ (2531) กล่าวว่า การอ่านการ์ตูนลามกหรือดูภาพการมีเพศสัมพันธ์ และการดูภาพยนตร์หรือเทปโทรทัศน์เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนรินทร์ ท้ายเมือง (2544) กล่าวว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการกระทำความผิดทางเพศส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าหนังสือลามกหรือนิตยสารลามกเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความต้องการทางเพศ และอาจนำไปสู่การกระทำความผิดทางเพศได้ นอกจากนี้ยังเห็นด้วยว่าภาพยนตร์ลามกทั้งของไทยและต่างประเทศ เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการทางเพศปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชน และปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการกระทำความผิดทางเพศส่วนใหญ่เห็นว่าทีวีหรือวิดีโอลามกภาพยนตร์ลามกหรือหนังสือวารสาร สิ่งพิมพ์ลามก มีผลมากต่อการกระทำความผิดทางเพศ การศึกษาของกรรณิการ์ เกตุแก้ว (2545) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับสื่อการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีเนื้อหาทางเพศร้อยละ 92.2 และสอดคล้องกับการศึกษาของศุกานฎา เพชรชุม (2545) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.7 ค่อยเปิดรับสื่ออินเตอร์เน็ตที่มีเนื้อหาทางเพศ เหตุผลของการเปิดรับร้อยละ 46.6 ต้องการหาความรู้ ร้อยละ 23.1 ต้องการปลุกเร้าและระบายอารมณ์ทางเพศ จากผลการศึกษาครั้งนี้ควรให้คำแนะนำในเรื่องการใช้สื่ออินเตอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูลทางเพศให้เหมาะสมและถูกวิธีแก่วัยรุ่น

2.4 การวิจัยนี้ พบว่า กลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์ต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนจากการสัมภาษณ์พบว่า การตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนส่วนมากได้รับอิทธิพลมาจากเพื่อนที่เคยมีประสบการณ์มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนมาก่อน มาเล่าประสบการณ์ทางเพศของตนให้เพื่อนฟัง มีผลทำให้เกิดความอยากรู้อยากลองด้วยตนเองและนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนในเวลาต่อมา กรณีศึกษาที่ 6 และกรณีศึกษาที่ 8 นอกจากนี้การท้าทายการยุยงของกลุ่มเพื่อนก็ก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนดังเช่นกรณีศึกษาที่ 6, 8 และ 10 จะเห็นว่าไปร่วมกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมาก นอกจากวัยที่อยากให้เพื่อนยอมรับ ฉะนั้นจึงยอมทำตามเพื่อนซึ่งแม้พฤติกรรมทางเพศก็เช่นเดียวกัน ดังกรณีศึกษาของปวงพรรณ จันทร์ตรี (2539) กล่าวว่า ความคิดเห็นของเพื่อนเกี่ยวกับการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส มีความสัมพันธ์กับค่านิยมเรื่องของการรักษาพรหมจารีของนักศึกษา วัยรุ่นหลายคนที่มีเพื่อนๆ มาชวนไปดูหนังโป๊หรือวีซีดีลามก ซึ่งเมื่อได้ดูแล้วเกิดความคิดอยากลองมีเพศสัมพันธ์บ้าง และยังพบว่าที่มหาวิทยาลัยมีเพื่อนร่วมห้องนำหนังสือมาอ่านในห้องเรียน และยังแบ่งให้เพื่อนๆ ในห้องได้อ่านอีกด้วยบางคนที่เป็นคู่รักกันได้แสดงความรักโดยการโอบกอดจูบกันในห้องเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของวัฒนา สาระขวัญ (2544) กล่าวว่าปัจจัยแรงสนับสนุนทาง

สังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศ คือ แรงสนับสนุนจากเพื่อน พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู นอกจากนี้ การศึกษาของจุฬารัตน์ ห้าวหาญ (2539) กล่าวว่าการมีกลุ่มเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์มาก่อน มีความสัมพันธ์ต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชาย วัยรุ่นที่ยังไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ เพื่อนๆ ในกลุ่มเดียวกันส่วนใหญ่จะไม่เคยมีประสบการณ์มีเพศสัมพันธ์มาก่อน และจะไม่พูดคุยในเรื่องนี้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัญชิสา ปงคำเฟย (2547) กล่าวว่า รูปแบบและลักษณะการขัดเกลาทางสังคมของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลมาจาก สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และกลุ่มเพื่อน ว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นการพนัน พฤติกรรมการบริโภคนิยม พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์โดยเสรี เนื่องจากเกิดกระบวนการเรียนแบบภายในกลุ่มและยังใช้การแสดงพฤติกรรมเสรีทางเพศเป็นตัวแทนซึ่งแสดงออกของสัญลักษณ์ของวัยรุ่นซึ่งได้รับการยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย สามารถนำมาเป็นแนวทางสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลนักศึกษา ดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมให้ครอบครัวและเข้าใจดูแลเอาใจใส่เด็กให้มากขึ้นเนื่องจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ครอบครัวที่เข้มงวดเกินไปตามใจเกินไปรวมทั้งครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยล้วนมีความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

2. มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ ต้องเป็นหลักที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า กรณีศึกษาได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษามาจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาน้อยมาก นอกจากนั้นกฎระเบียบที่เข้มงวดในเรื่องชู้สาวจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขัดขวางการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักศึกษาได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะนี้ตามอีกในกลุ่มของอาจารย์ที่ดูแลระบบการช่วยเหลือนักศึกษา เพื่อลดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนให้ลดน้อยลง

2. วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการปิดกั้นโอกาสที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ดร.สุขเกษม ขุนทอง เป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีอีกทั้งช่วยแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆและให้กำลังใจมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการสอนสังคมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และคณาจารย์สาขาวิชาอื่นทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยจนได้เรียนรู้การทำวิจัยที่สมบูรณ์ในครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านคือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง ตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัย สายผู้สอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร-แม่สอด

2. ดร.อดิเรก ฟั่นเขียว ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายแผนและวิจัย คณะมนุษย์ศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด จังหวัดตาก

3. ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน ตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัย สายผู้สอน คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและคำแนะนำที่ดี และนักศึกษาทั้ง 10 ท่าน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทำวิจัยจึงให้งานวิจัยสมบูรณ์และมีคุณค่าเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักศึกษาที่จะเข้ามาสู่การเรียนในระดับอุดมศึกษาต่อไป

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ สมาชิกในครอบครัวกันตีมูล ซึ่งคอยดูแล ห่วงใยและให้กำลังใจข้าพเจ้าเพื่อต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆมาโดยตลอด

สำหรับคุณค่าและคุณประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบให้แด่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมา ซึ่งทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จและลุล่วงไปด้วยดี

เกรียงไกร กันตีมูล

รายการเอกสารอ้างอิง

คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2547). **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บริษัท รามาการพิมพ์จำกัด.

จอมใจ ไชยโคตร. (2549). **กระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2549). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2549). **สังคมวิทยา**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

นิยพรรณ (พลวัฒนะ) วรรณศิริ. (2550). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

บรรเทิง พาพิจิตร. (2547). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ประทุม แป้นสุวรรณ. (2545). **การให้คำปรึกษากลุ่มด้านเพศศึกษาวัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยง**. กรุงเทพฯ : ก๊อบปี้ แอนด์ พริ้นท์.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2549). **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม . (พิมพ์ครั้งที่ 3). กทม.: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ. (2547). **เด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2553). **สถาบันครอบครัว : พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง**. กรงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). **ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชิสา ปงคำเฟย. (2547). **การขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.** วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์.

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรต่อการผลิตพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย
Changing the Age Structure of Population on Economic Crops Production in Thailand.

วีรนุช วิจิตร(Weeranuch Wijit) * นิโรจน์ สินณรงค์(Nirote Sinnarong)
เกศสุดา สิทธิสันติกุล(Katesuda Sittisuntikul)
กฤตวิทย์ อัจฉริยะพาณิชกุล(Kittawit Autchariyapanitkul)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้เชียงใหม่
*Corresponding author. E-mail: Weeranuch27@hotmail.com

บทคัดย่อ

โครงสร้างของประชากรไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) พบว่าแนวโน้มในอีก10 ปีข้างหน้าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.3 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งแรงงานภาคเกษตรของไทยส่วนใหญ่มีอายุสูงขึ้นและมีจำนวนแรงงานลดลง บทบาทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างประชากรไทยและภาคเกษตรกรรมดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อจำนวนแรงงานภาคเกษตรกรอันเป็นปัจจัยการผลิตหลักของภาคเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเริ่มเข้าสู่ความเป็นสังคมผู้สูงอายุของไทยทำให้เป็นที่คาดการณ์ว่าโครงสร้างประชากรในภาคเกษตรกรรมจะส่งผลต่อปริมาณผลผลิตของพืชเศรษฐกิจซึ่งจะส่งผลกระทบระยะยาวต่อภาพรวมปริมาณการผลิตอาหารและพืชเศรษฐกิจของไทยในระดับที่รุนแรงกว่าปัจจัยอื่นๆ งานวิจัยนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรการผลิตของพืชเศรษฐกิจในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างประชากรด้านอายุของแรงงานภาคเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อการผลิตอย่างไร โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นรายจังหวัดรวม 76 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายครัวเรือนพืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าว ยางพารา อ้อยและปาล์มน้ำมันจำนวนพืชกลุ่มละ 400 ตัวอย่างต่อปีการเพาะปลูก 2554/2555 – 2556/2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดย Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างประชากรภาคเกษตรด้านอายุแรงงานได้ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตในพืชแต่ละชนิดแตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นว่าข้าวและอ้อยมีผลใกล้เคียงและสอดคล้องกันคืออายุแรงงานมีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตในกลุ่มวัยแรงงานแต่อายุแรงงานและระดับการศึกษาไม่มีผลกระทบในกลุ่มวัยแรงงานผู้สูงอายุส่วนยางพาราและปาล์ม อายุของแรงงานค่อนข้างมีผลกระทบมากทั้งในกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มวัยแรงงานสูงอายุ เนื่องจากข้าวและอ้อยเป็นพืชที่ปลูกเป็นรายปีอาจมีการเปลี่ยนแปลงหลายๆด้านและสามารถมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มผลผลิตได้ ส่วน

ยางพาราและปาล์มเป็นพืชยืนต้นใช้เวลาในการปลูกนานกว่าจะได้ผลผลิต นอกจากนี้ยังเป็นพืชที่ต้องใช้เทคนิคการเก็บเกี่ยวและความชำนาญในการผลิตสูงอาจเป็นผลให้ช่วงอายุแรงงานเป็นปัจจัยส่งผลกระทบมากที่สุดในการผลิต

คำสำคัญ: โครงสร้างประชากรภาคเกษตร พืชเศรษฐกิจ ประชากรวัยแรงงาน ประชากรวัยสูงอายุ

Abstract

Thai Population Structure is moving into the elderly society. According to the Office of the National Economic and Social Development Board, the trend over the next 10 years will increase to 15.3 percent of the total population. The role and changing circumstances of Thai people's structure and agriculture have been strengthened. The impact on the number of farm laborers, which is the main factor of agricultural production, is likely to decline continuously, as well as the beginning of the Thai elderly society. The population structure in the agricultural sector will affect the yield of economic crops, which will have a long-term impact on the overall level of food production and economic crops in Thailand at a more serious level than other factors. Population dynamics of economic crops in Thailand determine the aging population structure of agricultural worker and production, however there were secondary data usage in each province in total 76 provinces. The samples were household farmers who grow economic crops such as rice, rubber, sugar cane and palm oil for 400 samples each year in 2011/2012 - 2013/2014. Analyze the data with the Multiple Regression Analysis.

The result shows that population structure of the agricultural sector in terms of working age affected the yield of each crop production. It is evident that rice and sugarcane were nearly the same and consistency to the age group that impacted the productivity in working age while education level did not affect the older work force group. The ages of the labor force in both working age and older age groups had more effect to the Rubber and palm trees since they are perennial plants that take longer time furthermore they requires high harvesting techniques and expertise. As a result, labor age is the most important factor in the production. Rice and sugarcane are annual crops which there may be many changes and technologies can be used to increase yields.

Keywords: Agricultural Population Structure, Economic Crops, Working Age Population, Old Age Population

บทนำ

ภาคเกษตรกรรมมีบทบาทต่อการเติบโตของเศรษฐกิจไทย เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรการผลิตและการจ้างงานที่สำคัญของประเทศโดย GDP ของภาคเกษตรกรรมไทยเติบโตอย่างมั่นคงนับตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมาซึ่งความสำคัญดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่ภาคเกษตรเป็นแหล่งทรัพยากรการผลิตหลัก และเป็นแหล่งส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงในด้านการผลิตและการบริโภคระหว่างภาคการผลิตทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรมาเป็นระยะเวลายาวนาน ขณะเดียวกันจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้โครงสร้างของประชากรไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) พบว่าสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 4.8 ในปี 2513 เป็นร้อยละ 10.5 ในปี 2549 และแนวโน้มในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.3 ของประชากรทั้งหมดอย่างไรก็ตามหากพิจารณาสัดส่วนแรงงานในภาคการเกษตรตลอดช่วง 22 ปีที่ ผ่านมาจะพบว่าแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องกล่าวคือในปี 2533 แรงงานในภาคเกษตรมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 63.3 ของผู้มีงานทำแต่ในปี 2555 สัดส่วนกลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 42.1 หรือจำนวน ลดลงโดยเฉลี่ยปีละ150,000 คน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มแรงงานอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่กลุ่มแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 15-39 ปี กลับมีแนวโน้มลดลงโดยเฉพาะกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ที่มีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็ว (กรวิทย์ ตันศรี และสิรีธร จารุธัญลักษณ์,2555)

ขณะเดียวกันมีรายงานว่าสถานการณ์แรงงานภาคเกษตรของไทยอยู่ในขั้นวิกฤตส่วนใหญ่แรงงานอายุมากขึ้นและมีจำนวนแรงงานลดลงร้อยละ 1 ต่อปี นอกจากนี้การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวทดแทนน้อยลงโดยเฉพาะภายหลังจากเปิดเออีซีแล้ว แรงงานเกษตรร้อยละ 43 อายุมากกว่า 50 ปี (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์,2557) นอกจากแรงงานเกษตรลดลงสิ่งที่ซ้ำเติมคือโครงสร้างอายุของแรงงานภาคเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปมีแรงงานในวัยสูงอายุมีจำนวนมากขึ้นจากปี 2540 ที่มีแรงงานเกษตรกลุ่มอายุ 60 ขึ้นไปเพียงร้อยละ 8 ก็เพิ่มเป็นร้อยละ 11 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 13 ในปี 2554 และเพิ่มอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 18 ในปี 2557 ในทำนองเดียวกันแรงงานเกษตรในกลุ่มอายุ 50-59 ก็เพิ่มสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14 ในปี 2540 เพิ่มเป็นร้อยละ 20 ในปี 2550 เพิ่มเป็นเป็นร้อยละ 21 ในปี 2554 และร้อยละ 25 หรือ 1 ใน 4 ของแรงงานเกษตร ในปี 2557 อีกทั้ง แรงงานเหล่านี้ก็จะมีอายุมากขึ้นเป็นกลุ่มอายุมากกว่า 60 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า จำนวนประชากรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก 61.88 ล้านคนในปี 2543 เป็น 63.53 ล้านคนในปี 2552 เมื่อพิจารณาสัดส่วนของ ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) พบว่าในปี 2552 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากปี2543 มากถึงร้อยละ 32.36 ซึ่งตรง ข้ามกับจำนวนประชากรในวัยเด็ก (อายุระหว่าง 0-14 ปี) ที่มีจำนวนลดลงจากปี 2543 ประมาณร้อยละ 8.25 และจะเห็นว่าประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี2543 มี จำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 8.8 ของประชากรทั้งประเทศ ปี 2548 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.2 ผลการสำรวจ ครั้งล่าสุดปี 2552 พบว่าผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศ จากการสำรวจแรงงานในภาคเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553) พบว่า ในปี 2543-2552 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในประเทศไทยอยู่ระหว่าง 14.2 และ 15.4 ล้านคน ซึ่งในช่วงปี 2543-2546จำนวนแรงงานมีแนวโน้มลดลงโดยมีจำนวนต่ำสุดประมาณ 14.2 ล้านคนในปี 2546 ก่อนที่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2547-2552 โดยมีจำนวนแรงงานเกษตรสูงสุดในปี 2551 เท่ากับ 15.4 ล้านคนโดยประมาณ

บทบาทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างประชากรไทยและภาคเกษตรกรรมดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อจำนวนแรงงานภาคเกษตรกรอันเป็นปัจจัยการผลิตหลักของภาคเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องประกอบกับการเริ่มเข้าสู่ความเป็นสังคมผู้สูงอายุของไทยทำให้เป็นที่คาดการณ์ว่าโครงสร้างประชากรในภาคเกษตรกรรมจะส่งผลต่อปริมาณผลผลิตของพืชเศรษฐกิจ (ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์,2554) เรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภาคการเกษตรและผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของไทยพบว่า สัดส่วนมูลค่าการผลิตภาคการเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยแรงงานภาคการเกษตรลดลงในขณะที่แรงงานผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานมากขึ้นอย่างชัดเจนทั้งในภาคการเกษตรและภาคการผลิตอื่นๆ ซึ่งแสดงถึงการเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัยอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพแรงงาน อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพด้านการคลังของภาครัฐ และความมั่นคงทางอาหารของไทยในอนาคตในทำนองเดียวกัน (จารึก สิงหปรีชา,2559) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภาคการเกษตรต่อความมั่นคงในการผลิตอาหารภาคเกษตรของไทยและแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานภาคเกษตรผลการศึกษาพบว่า ในปี 2563 แรงงานผู้ผลิตข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังมีสัดส่วนการลดลงที่ค่อนข้างสูงซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรลดลง (UNFPA ,2553) ยังศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทยและพบว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่ยุคที่อัตราการเจริญเติบโตของประชากรชะลอตัวและจำนวนประชากรของประเทศจะลดลงในที่สุด คาดการณ์ว่าประชากรวัยทำงานลดลงจะส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตรวมถึงภาคการบริโภคจะลดน้อยลงด้วยเช่นกัน

งานวิจัยนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของพืชเศรษฐกิจไทยเนื่องจากพืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าว, ยางพารา,อ้อย,และปาล์มน้ำมัน มีแนวโน้มความต้องการบริโภคในประเทศและส่งออกในอัตราที่เพิ่มขึ้นและเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้การส่งออกภาคเกษตรมีมูลค่าสูงในแต่ละปี พืชเหล่านี้มีความสำคัญต่อรายได้ของแรงงานภาคเกษตรทางด้านการผลิตเมื่อโครงสร้างของประชากรเปลี่ยนไปมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้นขณะที่มีวัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลงจะมีผลกระทบโดยตรงต่อปริมาณการผลิตทำให้การผลิตและกำลังแรงงานลดลงซึ่งจะส่งผลกระทบระยะยาวต่อภาพรวมปริมาณการผลิตอาหารและพืชเศรษฐกิจของไทยในระดับที่รุนแรงกว่าปัจจัยอื่นๆ งานวิจัยนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรต่อการผลิตพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยเพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างประชากรด้านอายุของแรงงานภาคเกษตรที่ เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อการผลิตอย่างไรเพื่อหาแนวทางรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของการผลิตพืชเศรษฐกิจไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาวางแผนการปรับเปลี่ยนนโยบายรัฐบาลด้านการผลิตภาคเกษตรกรรมและอาหารได้อย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ป้องกันและบรรเทาความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากภาคเกษตรกรรมมีความเชื่อมโยงกับภาคการผลิตอื่นๆในระดับสูงซึ่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลต่อศักยภาพในการแข่งขันของไทยในตลาดสินค้าเกษตรรวมถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรภาคเกษตรของพืชเศรษฐกิจในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรของพืชเศรษฐกิจ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อย จำนวนพืชชนิดละ 400 ตัวอย่าง ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2554/2555 – 2556/2557 (ระยะเวลารวม 3ปี) โดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรจากสำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร จำนวนผลผลิตสินค้าเกษตรรายจังหวัดรวม 76 จังหวัด

ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดินเพาะปลูก (ไร่), ทุน รายจ่ายทั้งหมด (บาท) , ค่าใช้จ่ายแรงงาน (บาท) , ระดับการศึกษา (ระดับ) แรงงานตามช่วงอายุ (ปี) โดยแบ่งการวิเคราะห์แบบจำลองสมการถดถอยตามช่วงอายุออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงวัยแรงงาน (อายุ 20-59 ปี)

ช่วงวัยสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 เป็นต้นไป)

เครื่องมือแบบสอบถามโดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น

1.สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ซึ่งเป็นการหาค่าทางสถิติพื้นฐานและอธิบายลักษณะของข้อมูลในเบื้องต้นโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

2.สถิติอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบ (Multiple Regression Analysis แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มพืชดังนี้

$Rice_{it} = b_0 + b_1(Area_{it}) + b_2(Expenses_{it}) + b_3(Labor\ cost_{it}) + b_4(Age_{it}) + b5(Education_{it}) + e_{it}$

เมื่อ $Rice_{it}$ คือ ปริมาณการผลิตข้าว

$Rubber_{it} = b_0 + b_1(Area_{it}) + b_2(Expenses_{it}) + b_3(Labor\ cost_{it}) + b_4(Age_{it}) + b_5(Education_{it}) + e_{it}$

เมื่อ $Rubber_{it}$ คือ ปริมาณการผลิตยางพารา

$Sugar\ cane_{it} = b_0 + b_1(Area_{it}) + b_2(Expenses_{it}) + b_3(Labor\ cost_{it}) + b_4(Age_{it}) + b_5(Education_{it}) + e_{it}$

เมื่อ $Sugar\ cane_{it}$ คือ ปริมาณการผลิตอ้อย

$Palm_{it} = b_0 + b_1(Area_{it}) + b_2(Expenses_{it}) + b_3(Labor\ cost_{it}) + b_4(Age_{it}) + b_5(Education_{it}) + e_{it}$

เมื่อ $Palm_{it}$ คือ ปริมาณการผลิตปาล์ม

$Area_{it}$ คือ พื้นที่เพาะปลูก

$Expenses_{it}$ คือ รายจ่ายทั้งหมด

$Labor\ cost_{it}$ คือ ค่าใช้จ่ายแรงงาน

Age_{it} คือ อายุแรงงาน

$Education_{it}$ คือ ระดับการศึกษา

i คือจังหวัดที่

t คือปีที่

b_0 ....b_5 ค่าตัดแกนและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression coefficient)

e_{it} เป็นค่าความคลาดเคลื่อน (Error or residual)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการผลิตพืชเศรษฐกิจของกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มวัยสูงอายุ

Variables	Rice 1 (วัยแรงงาน)	Rice 2 (วัยสูงอายุ)	Rubber1 (วัยแรงงาน)	Rubber2 (วัยสูงอายุ)	Cane 1 (วัยแรงงาน)	Cane 2 (วัยสูงอายุ)	Palm 1 (วัยแรงงาน)	Palm 2 (วัยสูงอายุ)
Production (ก.ก.)	11138.44	13450.24	7820.57	7134.29	237462.1	219695.7	52582.26	49514.65
	13912.47	16355.3	15736.55	8741.866	291010	336868.7	63138.28	57413.14
Area (ไร่)	22.70438	27.07447	23.8595	28.93984	24.20159	25.04093	21.2246	19.82101
	25.30008	25.11922	17.04404	22.73199	28.17958	29.80032	24.69097	20.32567
Expenses (บาท)	42895.73	57143.45	105136.2	140783.2	120089.1	112599.1	87792.74	98070.97
	53430.22	71292.61	142899.9	207223.4	160839.4	164794.8	141271.2	172480
Labor cost (บาท)	16350	25111.07	68414.54	102433.2	70815.96	66638.05	38300	58694.67
	20280.03	35866.71	98025.61	166569.7	95984.54	97563.23	66870.95	153021.9
Age (ปี)	41.89077	65.28727	48.42468	69.54274	49.39309	65.20764	48.97884	69.02431
	10.7021	4.117715	6.717439	8.052471	6.939327	5.354186	7.828708	6.424265
Education (ระดับ)	4.470769	3.352727	4.56528	3.419483	4.153649	3.21957	4.555556	3.430556
	1.452878	1.022133	1.666644	1.243701	1.332802	1.095663	1.516779	1.092596

Note: The top number of each variable **is mean** value, and the bottom number is standard deviation.

จากตารางที่ 1 ผลจากสถิติเชิงพรรณนาปริมาณผลผลิตช่วงกลุ่มวัยแรงงานพบว่า อ้อย มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ยางพารา และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า อ้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ข้าว และยางพารา เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตช่วงวัยสูงอายุ พบว่า อ้อย มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ข้าว และยางพารา ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า อ้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ข้าว และยางพารา

เนื้อที่เพาะปลูกช่วงกลุ่มวัยแรงงานพบว่า อ้อย มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ข้าว ปาล์ม และยางพารา ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า อ้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ยางพารา ข้าว และปาล์ม เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตช่วงวัยสูงอายุพบว่า อ้อย มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ข้าว ยางพารา และปาล์ม ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ยางพารา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ข้าว อ้อย และปาล์ม

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดช่วงกลุ่มวัยแรงงานพบว่า อ้อย มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ยางพารา ปาล์ม และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า อ้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ยางพารา ปาล์ม และข้าว เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตช่วงวัยสูงอายุพบว่า ยางพารา มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม อ้อย และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ยางพารา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ อ้อย ปาล์ม และข้าว

ค่าใช้จ่ายแรงงานช่วงกลุ่มวัยแรงงานพบว่า ยางพารา มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ อ้อย ปาล์ม และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า อ้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ยางพารา ปาล์ม และข้าว เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตช่วงวัยสูงอายุพบว่า ยางพารา มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม อ้อย และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ยางพารา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ อ้อย ปาล์ม และข้าว

อายุแรงงานช่วงกลุ่มวัยแรงงานพบว่า ข้าว มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม อ้อย และยางพารา ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า อ้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ยางพารา และข้าว เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตช่วง วัยสูงอายุพบว่า ยางพารา มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม อ้อย และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ยางพารา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ข้าว และอ้อย

ระดับการศึกษาช่วงกลุ่มวัยแรงงานพบว่า ยางพารา มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ข้าว และ อ้อย ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ยางพารา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปาล์ม ข้าว และอ้อย เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตช่วงวัยสูงอายุพบว่า ยางพารา มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ อ้อย ปาล์ม และข้าว ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ปาล์ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ยางพารา ข้าว และอ้อย

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มวัยสูงอายุ

ปัจจัยการผลิต	กลุ่มวัยแรงงานของข้าว				กลุ่มวัยสูงอายุของข้าว			
	Coef.	Std. Err.	t	Sig.	Coef.	Std. Err.	t	Sig.
เนื้อที่เพาะปลูก	150.93	14.62	10.32	0.000*	255.06	20.07	12.71	0.000*
รายจ่ายทั้งหมด	0.19	0.01	15.91	0.000*	0.17	0.01	15.00	0.000*
ค่าใช้จ่ายแรงงาน	-0.09	0.03	-3.29	0.001*	-0.11	0.02	-5.28	0.000*
อายุแรงงาน	-96.24	34.04	-2.83	0.005*	35.49	91.25	0.39	0.697
ระดับการศึกษา	505.70	253.26	2.00	0.046*	678.35	366.21	1.85	0.065
ค่าคงที่	2677.21	2255.55	1.19	0.236	-4888.27	6061.16	-0.81	0.420

ความเหมาะสมของแบบจำลอง	R^2 = 0.7021, Adjusted R^2 = 0.6998 F= 303.59	R^2 = 0.7210, Adjusted R^2 = 0.7185 F= 281.21

Note: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ∝ = 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยแรงงาน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน อายุแรงงาน และระดับการศึกษา เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่มีต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยแรงงานพบว่า ระดับการศึกษา ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก อายุแรงงาน รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน ตามลำดับ

ส่วนปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่อายุแรงงาน และระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตข้าว ของกลุ่มวัยสูงอายุ เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุพบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รายจ่ายทั้งหมด และ ค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่อายุแรงงาน และระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบช่วงอายุของการผลิตข้าวจะพบว่าในช่วงวัยแรงงาน อายุแรงงาน มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิต แต่ช่วงวัยสูงอายุ อายุแรงงาน และระดับการศึกษากลับไม่มีผลต่อปริมาณการผลิตข้าว

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มวัยสูงอายุ

ปัจจัยการผลิต	กลุ่มวัยแรงงานยางพารา				กลุ่มวัยสูงอายุยางพารา			
	Coef.	Std. Err.	t	Sig.	Coef.	Std. Err.	t	Sig.
เนื้อที่เพาะปลูก	323.25	41.09	7.87	0.000*	-0.88	0.08	-11.03	0.000*
รายจ่ายทั้งหมด	0.002	0.007	0.28	0.782	0.01	0.004	3.24	0.001*
ค่าใช้จ่ายแรงงาน	-0.001	0.009	-0.11	0.915	0.01	0.004	2.86	0.004*
อายุแรงงาน	-147.36	92.89	-1.59	0.113	135.12	40.49	3.34	0.001*
ระดับการศึกษา	153.43	373.19	0.41	0.681	-108.99	264.90	-0.41	0.681
ค่าคงที่	6420.84	5549.39	1.16	0.248	-4837.76	3021.82	-1.60	0.110

ความเหมาะสมของแบบจำลอง	R^2 = 0.1373, Adjusted R^2 = 0.1311 F= 21.97	R^2 = 0.3102, Adjusted R^2 = 0.3037 F= 47.58

Note: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงานอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก แต่รายจ่ายทั้งหมด อายุแรงงาน ค่าใช้จ่ายแรงงาน และระดับ การศึกษา ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงานเมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงาน พบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด แต่รายจ่ายทั้งหมด อายุแรงงาน ค่าใช้จ่ายแรงงาน และระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงาน

ส่วนปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน และอายุแรงงาน แต่ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุ เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุพบว่า อายุแรงงานส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่ ระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบช่วงอายุของการผลิตยางพาราจะพบว่าในช่วงวัยแรงงาน ปัจจัยด้านอายุไม่ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตยางพารา ส่วนในช่วงวัยสูงอายุ ปัจจัยที่ผลกระทบต่อปริมาณการผลิตยางพารามากที่สุดคือ อายุแรงงาน แต่ระดับการศึกษากลับไม่มีผลต่อปริมาณการผลิตยางพารา

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มวัยสูงอายุ

ปัจจัยการผลิต	กลุ่มวัยแรงงานอ้อย				กลุ่มวัยสูงอายุอ้อย			
	Coef.	Std. Err.	t	Sig.	Coef.	Std. Err.	t	Sig.
เนื้อที่เพาะปลูก	4347.67	342.99	12.68	0.000*	4702.08	510.72	9.21	0.000*
รายจ่ายทั้งหมด	0.79	0.09	7.91	0.000*	1.49	0.16	9.52	0.000*
ค่าใช้จ่ายแรงงาน	0.29	0.13	2.31	0.021*	-0.74	0.19	-3.74	0.000*
อายุแรงงาน	1847.99	672.89	2.75	0.006*	-1701.49	1135.76	-1.50	0.135

ระดับการศึกษา	387.19	3540.26	0.11	0.913*	-206.19	5527.52	-0.04	0.970
ค่าคงที่	-75938.43	42160.47	-1.80	0.072	94202.47	79678.34	1.18	0.238
ความเหมาะสมของแบบจำลอง	R^2 = 0.8452, Adjusted R^2 = 0.8442 F= 846.27				R^2 = 0.8707, Adjusted R^2 = 0.8691 F= 556.26			

Note: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\propto$ = 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน อายุแรงงาน แต่ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงาน เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงาน พบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อายุแรงงาน รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่าย แรงงาน แต่ระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงาน

ส่วนปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่อายุแรงงาน และระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ พบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่อายุแรงงาน และระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบช่วงอายุของการผลิตอ้อยจะพบว่าในช่วงวัยแรงงาน อายุแรงงาน มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิต แต่ช่วงวัยสูงอายุ อายุแรงงาน และระดับการศึกษากลับไม่มีผลต่อปริมาณการผลิตอ้อย

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มวัยสูงอายุ

ปัจจัยการผลิต	กลุ่มวัยแรงงานของปาล์ม				กลุ่มวัยสูงอายุของปาล์ม			
	Coef.	Std. Err.	t	Sig.	Coef.	Std. Err.	t	Sig.
เนื้อที่เพาะปลูก	1162.69	113.91	10.21	0.000*	1764.75	116.77	15.11	0.000*
รายจ่ายทั้งหมด	0.16	0.03	5.31	0.000*	0.25	0.04	5.71	0.000*
ค่าใช้จ่ายแรงงาน	0.14	0.04	3.31	0.001*	-0.16	0.04	-1.83	0.067
อายุแรงงาน	538.93	183.34	2.94	0.003*	-0.74	176.87	-2.42	0.033*

ระดับการศึกษา	2382.02	965.34	2.47	0.014*	3289.98	1161.87	2.83	0.005*
ค่าคงที่	-29154.13	11643.76	-2.50	0.013	-6047.41	13785.14	-0.44	0.661
ความเหมาะสมของแบบจำลอง	R^2 = 0.8503, Adjusted R^2 = 0.8483 F= 422.62				R^2 = 0.9040, Adjusted R^2 = 0.9056 F= 541.26			

Note: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\propto$ = 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยแรงงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน อายุแรงงาน และระดับการศึกษา เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยแรงงาน พบว่า ระดับการศึกษา ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยแรงงาน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก อายุแรงงาน รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน

ส่วนปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยสูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด อายุแรงงาน และระดับการศึกษา แต่ค่าใช้จ่ายแรงงาน ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์ม ของกลุ่มวัยสูงอายุ เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มกลุ่มวัยสูงอายุ พบว่า ระดับการศึกษา ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยสูงอายุมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด และอายุแรงงาน แต่ค่าใช้จ่ายแรงงาน ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยสูงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบช่วงอายุของการผลิตปาล์มจะพบว่าทั้งช่วงวัยแรงงานและช่วงวัยสูงอายุ ปัจจัยด้าน อายุแรงงานผลกระทบต่อปริมาณการผลิตปาล์ม แต่ค่าใช้จ่ายแรงงานกลับไม่มีผลต่อปริมาณการผลิตปาล์ม

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรภาคเกษตรต่อปริมาณผลผลิตของพืชเศรษฐกิจทั้ง 4 ชนิดได้แก่

1. ข้าว ซึ่งพบว่าน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตข้าวของกลุ่มวัยแรงงาน พบว่า ระดับ การศึกษา ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก อายุแรงงาน รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน ส่วนน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุ พบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิต

ข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่อายุแรงงานและระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวของกลุ่มวัยสูงอายุ

2. ยางพารา ซึ่งพบว่าน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงานพบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด แต่รายจ่ายทั้งหมด อายุแรงงาน ค่าใช้จ่ายแรงงาน และระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยแรงงาน ส่วนน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณ การผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุพบว่า อายุแรงงาน ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่ระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุ

3. อ้อย ซึ่งพบว่าน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงานพบว่า เนื้อที่ เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อายุแรงงาน รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่ระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยแรงงานส่วนน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ ส่งผลต่อปริมาณการผลิตอ้อย ของกลุ่มวัยสูงอายุพบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายแรงงาน แต่อายุแรงงานและระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตอ้อยของกลุ่มวัยสูงอายุ

4. ปาล์ม ซึ่งพบว่าน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตปาล์มของกลุ่มวัยแรงงานพบว่า ระดับ การศึกษา ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก อายุแรงงาน รายจ่ายทั้งหมดและค่าใช้จ่ายแรงงาน ส่วนน้ำหนักของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตปาล์มของกลุ่มวัยสูงอายุ พบว่า ระดับการศึกษา ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยสูงอายุมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก รายจ่ายทั้งหมดและอายุแรงงาน แต่ค่าใช้จ่ายแรงงาน ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตปาล์มของกลุ่มวัยสูงอายุ

ผลการศึกษาส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างประชากรด้านอายุได้ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตในพืชแต่ละ ชนิดแตกต่างกันซึ่งจะเห็นว่าข้าวและอ้อยมีผลใกล้เคียงและสอดคล้องกัน คืออายุแรงงาน และระดับการศึกษาไม่มี ผลกระทบในกลุ่ม วัยแรงงานผู้สูงอายุ ส่วนพืชยางพาราและปาล์มอายุของแรงงานค่อนข้างมีผลกระทบมากทั้งในกลุ่มวัย แรงงานและกลุ่มวัยแรงงานสูงอายุ

จากผลการวิจัยนี้พบว่า อายุแรงงานที่เพิ่มขึ้น มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตยางพาราของกลุ่มวัยสูงอายุมากที่สุด รองลงมาคือ ปาล์ม ส่วนข้าวและอ้อย พบว่า อายุแรงงานไม่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตของกลุ่มวัยสูงอายุเลย

เนื่องจากข้าวและอ้อยเป็นพืชที่ปลูกเป็นรายปี อาจมีการเปลี่ยนแปลงหลายๆด้านและสามารถมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มผลผลิตได้ ส่วนยางพาราและปาล์มเป็นพืชยืนต้นใช้เวลาในการปลูก

นานกว่าจะได้ผลผลิตนอกจากนี้ยังเป็นพืชที่ต้องใช้เทคนิคการเก็บเกี่ยวและความชำนาญในการผลิตมากพอสมควรจึงส่งผลให้ ช่วงอายุแรงงานที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบมากที่สุดในการผลิต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทำเกษตรที่ถูกต้องโดยรัฐอาจให้ทุนสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านการเกษตร และการพัฒนาเครื่องจักรกลทางการเกษตร

2.ปลูกฝังเยาวชนรุ่นหลังให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตรที่ถูกต้องและส่งเสริมการส่งออกเพื่อให้ราคาผลผลิตสูงขึ้น เน้นการลงทุนทางการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.นิโรจน์ สินณรงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผศ.ดร.เกศสุดา สิทธิสันติกุล และอาจารย์ ดร.กฤตวิทย์ อัจฉริยะพานิชกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแนวทางต่างๆ ขอกราบขอบ พระคุณหน่วยงานสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ให้ข้อมูลการเก็บสำรวจสำมโนประชากรอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ทางผู้ทำวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรตลอดจนผู้สนใจศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของพืชเศรษฐกิจในประเทศไทยหากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ทางผู้ทำวิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรวิทย์ ตันศรี และสิรีธร จารุธัญลักษณ์. (2556). ความไม่สมดุลของตลาดแรงงานไทย นัยของการขาดแคลนแรงงาน. ขอนแก่น: ส่วนเศรษฐกิจภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ UNFPA. (2553). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทย: สถานการณ์และข้อเสนอเชิงนโยบาย.

จารึก สิงหปรีชา. (2554). โครงการวิจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภาคเกษตรที่มีต่อความมั่นคงในการผลิตอาหารของภาคเกษตรของไทย. ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2557ก). แรงงานไทยในบริบทใหม่เมื่อเปิดประชาคมอาเซียน. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://tdri.or.th/tdri-insight/thai-labour-in-aec-context/

ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. (2554). การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภาคการเกษตรและผลกระทบต่อ ความมั่นคงทางอาหารของไทย. ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.(2552). ศึกษาสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรและแรงงานรวมถึงผลิตภาพแรงงานในครัวเรือนเกษตรตามกลุ่มอาชีพ. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2553). การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและแรงงานเกษตร. เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร 2552.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). สำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักสถิติแห่งชาติ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

The Analysis of Relationship between Household debt, Consumption And Gross Domestic Product

กัญญารัตน์ ไชยสงคราม(Kanyarut Chaisongkram)*
ชิดชนก วงศ์เครือ(Chitchanok Wongkhrua) อารยา อริยา(Araya Ariya)
จิระประภา คำราช(Chiraprapa Kamrach) ประเสริฐ ยังปากน้ำ(Prasert Yongpaknam)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
*Corresponding author. E-mail: gamsang_2_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ในช่วงปี พ.ศ.2551 ถึง ปี พ.ศ. 2560 โดยใช้แบบจำลองโครอินทิเกรชันผลการศึกษาพบว่า การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ส่งผลต่อระดับหนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงข้าม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อทดสอบความเป็นดุลยภาพในระยะยาวพบว่า การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มีความสัมพันธ์ในระยะยาวต่อระดับหนี้ครัวเรือน ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% อีกทั้งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับหนี้ครัวเรือนจะสามารถปรับตัวเข้าสู่จุดดุลยภาพในระยะยาวด้วยขนาด 0.5908

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือนการบริโภคผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศโคอินทิเกรชัน

Abstract

This research was aimed to analyze the relationship among Household debt, Consumptionand Gross Domestic Product. In this study, We use the annual time series data from 2008 to 2017 by using the method of Cointegration in analysis. The results form in study found that Consumptionand Gross Domestic Product was found to be inversely correlated with household debt, but without carrying statistical significance. Next, we analyze relation tolong-term equilibrium. We found that Consumptionand Gross Domestic Productcorrelated long-term equilibrium with

household debt at the reliability level of 95 percent and as a result of the change in household debt will be able to adjust to the long-run equilibrium with 0.5908
Keywords: Household debt, Consumption, Gross Domestic Product, Cointegration

บทนำ

การก่อหนี้ของครัวเรือนเป็นหนึ่งในความกังวลที่สร้างความวิตกให้กับผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ เนื่องจากหนี้ครัวเรือนนั้นมีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและโลก จึงจำเป็นต้องควบคุมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม หากปริมาณหนี้อยู่ในระดับสูงจนเกินไปจะเป็นการบั่นทอนกำลังซื้อของผู้บริโภคและกดดันกิจกรรมเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้จนกระทั่งลุกลามเป็นวิกฤตการเงินในอนาคตได้ เนื่องจากหนี้ครัวเรือนมีการเชื่อมโยงกับระดับการบริโภคภายในประเทศ ที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการขยายตัวของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของแต่ละประเทศ นอกจากนี้หากระดับหนี้ครัวเรือนมีต่ำมากเกินไปจะสะท้อนถึงความไม่เต็มใจที่จะจับจ่ายใช้สอย หรือลงทุนส่วนบุคคล ส่งผลกระทบต่อการผลิต ในที่สุดก็จะกระทบต่อค่าจ้างแรงงานและเศรษฐกิจโดยรวมให้ชะลอหรือหดตัวลงเช่นกัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2558)

หากพิจารณาสถิตการเกิดหนี้ครัวเรือนเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของประเทศไทย พบว่า ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 ถึงปี พ.ศ. 2559 หนี้ครัวเรือนในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ดังภาพที่ 1

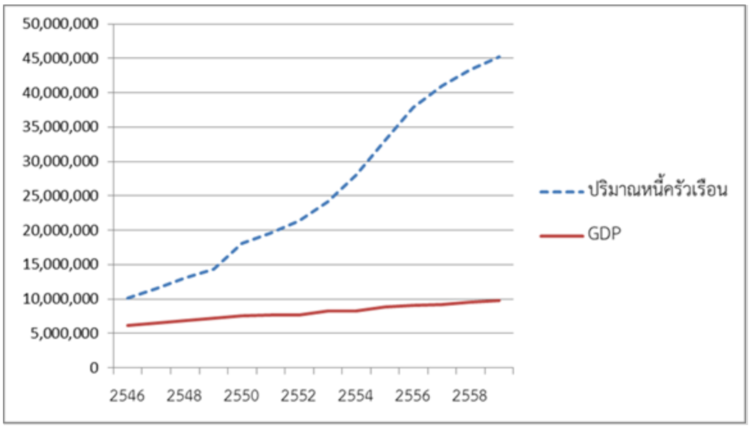

สำหรับสถานการณ์หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยในปัจจุบัน หลายหน่วยงานภาครัฐกำลังเร่งออกมาตรการและหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อกำกับดูแล (Prudential regulation) ประเด็นดังกล่าวกันมากขึ้น เพราะทุกวันนี้คนไทยมีหนี้มากขึ้น ถึงแม้ว่าสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพีปรับตัวลดลง

นับตั้งแต่ต้นปี 2559 อยู่ที่ระดับ 80.6% ลดลงเหลือ 78.6% ในไตรมาสแรกของปีนี้ แต่ในทางตรงข้าม ปริมาณหนี้ครัวเรือนกลับมีอัตราเร่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพฤติกรรมการก่อหนี้ของคนไทยเกิดเร็วขึ้นตั้งแต่ยังไม่เริ่มทำงาน อ้างอิงผลสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและภาวะหนี้สินของคนไทยช่วงครึ่งปี 2560 ดังนั้น จากการที่ปริมาณหนี้ภาคครัวเรือนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว อีกทั้งเป็นปัญหาที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ จากทฤษฎีการบริโภคจะแสดงให้เห็นว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดปริมาณหนี้ครัวเรือนนั่นคือการบริโภคของภาคครัวเรือน โดยปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือหากมีการบริโภคเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้การที่หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นนั้นอาจจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจผ่านรายได้ประชาชาติ (GDP) ที่เพิ่มสูงขึ้นจากการบริโภคที่เพิ่มขึ้น และอาจจะทำให้ส่งผลต่อความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเศรษฐกิจหรือส่งผลกระทบต่อเนื่องเกิดเป็นปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากการรายงานเศรษฐกิจของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของหนี้ครัวเรือน ยังพบว่ามีการศึกษาหลายการศึกษาที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้ครัวเรือน เช่น การศึกษาของจินตนา หาเรือนโภค (2549) รวมถึงการศึกษาของ ชุติภา คลังจตุรเวทย์ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบของหนี้ครัวเรือนไทยและวิกฤติเศรษฐกิจของ และการศึกษาของนาถระพี ฟองประไพ (2557) นอกจากหนี้ยังมีการศึกษาในต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน ได้แก่ การศึกษาของ Kazuo Ogawa และ Junmin Wan (2007) ทำการศึกษาเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนมีผลต่อการบริโภคในช่วงหลังฟองสบู่ในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงการศึกษาของ Xianming Meng,Nam T. Hoang, Mahinda Siriwardana (2013) ที่ได้ทำการศึกษาระดับมหภาคของปัจจัยที่กำหนดหนี้ครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย และการศึกษาของChristelle Meniago, Janine Mukuddem-Petersen, Mark A. Petersen, Itumeleng P. Mongle (2013) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนในแอฟริกาใต้

อย่างไรก็ตามจากจาการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้ครัวเรือนที่ผ่านมาทั้งในและต่างประเทศ มีวิธีการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป เพื่อที่จะมาอธิบายการเกิดปัญหาหนี้ภาคครัวเรือน โดยวิธีการที่ใช้ส่วนใหญ่ในการศึกษาคือวิธีกำลังสองน้อยสุด(OLS) ได้แก่การศึกษาของ นาถระพี ฟองประไพ , Kazuo Ogawa and Junmin Wan และการศึกษาของ Edmond Berisha and John Meszarosนอกจากวิธีการศึกษาดังกล่าวแล้วยังมีการใช้แบบจำลอง Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) ของ lacoviello (2005)ในการศึกษาของ ชุติภา คลังจตุรเวทย์ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Xianming Meng, Nam T. Hoang, Mahinda Siriwardanaและการศึกษาของ Christelle Meniago, Janine Mukuddem-Petersen, Mark A. Petersen, Itumeleng P. Mongle ที่ใช้แบบจำลอง Cointegration ในการศึกษา

จะเห็นว่าจาการศึกษาที่ผ่านมาในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหนี้ในครัวเรือนโดยใช้แบบจำลอง Cointegration ซึ่งแบบจำลองนี้เมื่อนำมาใช้ทดสอบนอกจากจะทำให้ทราบความสอดคล้องของข้อมูลอนุกรมเวลาของตัวแปรคู่นั้นๆ ว่ามีการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกันหรือไม่ ยังจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของดุลภาพในระยะยาวเนื่องจากความเชื่อในทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า อย่างน้อยในระยะยาวแล้ว ตัวแปรทางเศรษฐกิจควรจะมีความเคลื่อนไหวในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่สอดคล้องกัน แม้ว่าในระยะสั้น การเคลื่อนไหวของตัวแปรดังกล่าว อาจมีการเคลื่อนไหวที่ไม่สามารถกำหนดทิศทางที่แน่นอนได้ก็ตาม นอกจากนี้จะทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Granger Causality Test) เพื่อจะได้ทราบว่า ตัวแปรใดเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่ง

ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ในเชิงนโนบายต่อประเทศในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศ ในการวางแผนทางการเงินเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน จึงทำการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับการบริโภคและผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติโดยใช้แบบจำลอง Cointegrationมาทำการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศโดยใช้แบบจำลองCointegration

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล** ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ปริมาณหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. **การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ**

2.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root test)

ในการศึกษาข้อมูลอนุกรมเวลา ต้องทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลาก่อนเนื่องจากถ้าข้อมูลไม่มีลักษณะนิ่ง จะเกิดปัญหาความสัมพันธ์ไม่แท้จริง (spurious regression) ระหว่างตัวแปรอนุกรมเวลาทั้งสองตัวแปร ซึ่งจะเห็นได้จากสมการถดถอยระหว่างตัวแปรอนุกรมเวลาทั้งสองตัวแปร ส่วนมากจะได้ค่า R2สูง และค่าสถิติ tมีนัยสำคัญ ทั้งที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองดังกล่าว โดยทางทฤษฎีแล้วไม่มีความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ โดยข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีลักษณะนิ่ง (stationary)นั้น ค่าเฉลี่ย (means)และความแปรปรวนจะต้องมีค่าคงที่ (constant)เมื่อเวลาเปลี่ยนไป ในขณะที่ค่าความแปรปรวนร่วมเกี่ยว (covariance)ระหว่างสองคาบเวลาจะขึ้นอยู่กับ

ช่องว่าง (gap)ระหว่างคาบเวลาเท่านั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเวลาที่เกิดขึ้นจริง หากไม่มีลักษณะดังกล่าว จะถือว่าข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary)การทดสอบว่าข้อมูลอนุกรมเวลามีลักษณะนิ่งหรือไม่นั้น พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ในตัวเอง (autocorrelation coefficient function : ACF)ตามแบบจำลองของ Dickey-FullerและAugmented Dicky Fuller (ADF) โดยการตรวจสอบข้อมูลอนุกรมเวลาว่ามีลักษณะนิ่งหรือไม่ โดยการทดสอบยูนิทรูท (unit root test)

2.2 แนวคิด Cointegration และError Correction Model

เนื่องจากข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็น Nonstationary คือ ค่าเฉลี่ย และ ค่าความแปรปรวนของข้อมูลเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาไม่หยุดนิ่ง ซึ่งการอ้างอิงทางสถิติ หรือ การวิเคราะห์นโยบายใด ๆ โดยอิงกับค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองที่ประมาณการได้ อาจให้ภาพบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงได้ และในทางปฏิบัติที่ผ่านมานักวิเคราะห์และนักวิจัยมักจะแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการปรับข้อมูล (Pre-filtering Data)โดยการทำ First differencingตามวิธีการของ Box and Jenkins (1976)ก่อนที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ในการประมาณการในทางเศรษฐกิจต่อไป แต่โดยมากนักวิเคราะห์และนักวิจัยมักจะละเลยปัญหาดังกล่าวหรือไม่ก็ตั้งสมมติฐานอย่างกลาย ๆ (Implicit Assumption)ว่าข้อมูลที่ใช้มีลักษณะเป็น Stationary ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ค่าทางสถิติที่ประมาณการได้ไม่มีประสิทธิภาพและขาดความน่าเชื่อถือ

Cointegrationและ Error Correction Modelจึงเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีลักษณะเป็น Nonstationaryได้ โดยจะใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegrating Relationship) และความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะสั้น (Error Correction Model)เพื่อดูการปรับตัวในการเข้าสู่ดุลยภาพของตัวแปร ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้โดยตรง ซึ่งลักษณะเด่นประการหนึ่งของการใช้เทคนิคดังกล่าวคือ จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องตัวแปรมีความสัมพันธ์ที่ไม่แท้จริงต่อกัน (Spurious Relationships)แม้ว่าตัวแปรที่ใช้จะมีลักษณะเป็น Non-stationary Processก็ตาม

Cointegrated Systemเป็นขั้นตอนของการทดสอบเพื่อดูว่าตัวแปรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวตามที่ระบุไว้ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์หรือไม่ ซึ่งวิธีการทดสอบ Cointegrationที่นิยมใช้มี 2 วิธี คือ วิธี Two-step Approachที่เสนอโดย EngleและGranger (1987)และวิธีของ Johensenและ Juselius (1990)

1) วิธีการของ Engle และ Grangerประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนแรก ทำการประมาณค่าสมการถดถอยของตัวแปรที่ต้องการทดสอบด้วยวิธี Ordinary Least Square (OLS)

ขั้นตอนที่สอง ทดสอบดูว่าค่าความคลาดเคลื่อน e_t ที่ประมาณได้มีคุณสมบัติในลักษณะ Stationary Processหรือไม่ในขั้นตอนนี้EngleและGrangerแนะนำให้ทดสอบด้วยวิธีAugmented Dickey–Fuller Test (ADF) จะได้

$$\Delta\hat{e}_t = \phi\hat{e}_{t-1} + \sum_{i=1}^{p}\delta_i\Delta\hat{e}_{t-i} + \varepsilon_t$$

โดยที่ $\Delta e_t = e_t - e_{t-1}$ และ p คือจำนวนของ Lagged Values of First Differences of the Dependent Variable เพื่อแก้ปัญหา Autocorrelation ใน ε_t

สมมติฐานในการทดสอบ

สมมติฐานหลักคือ e_t เป็น Non-stationary หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ x_t และ y_t ไม่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว $(H_0 : \phi = 0)$

สมมติฐานรองคือ e_t เป็น Stationary หรือกล่าวได้ว่า x_t และ y_t มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว $(H_1 : \phi < 1)$

Error Correction Modelแนวคิดเกี่ยวกับCointegrationและ Error Correction Mechanism เป็นแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามหลักของ Granger Representation Theorem โดยทฤษฎีนี้กล่าวว่าถ้าพบว่าตัวแปรในแบบจำลองมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวแล้วจะสามารถสร้างแบบจำลองการปรับตัวที่เรียกว่า “Error Correction Mechanism” เพื่ออธิบายกระบวนการปรับตัวในระยะสั้นของตัวแปรต่างๆในแบบจำลองให้เข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวได้ข้อที่น่าสังเกตคือตามทฤษฎีนี้รูปแบบการปรับตัวในระยะสั้นจะคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากความคลาดเคลื่อนในการปรับตัวของตัวแปรต่างๆในระยะยาวเข้าไปด้วย

ผลการวิจัย

ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการทดสอบ Unit Root ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) โดยผลการทดสอบ Unit Root สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบ Unit Root ด้วยวิธีการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller

	At Level	1st Diff	2rd Diff
หนี้ครัวเรือน (Debt)	0.6790	0.1108	0.0157**
การบริโภค (Consumption)	0.9971	0.3132	0.0008***
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	0.9999	0.6618	0.0001***

ผลการทดสอบประมาณค่า

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์รหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยวิธี Ordinary Least Square (OLS) จะได้สมการประมาณค่าดังนี้

$$D''debt = -12939 - 0.0522D''gdp - 0.3075D''consumption$$

(-0.0777) (-0.1776) (-0.1785)

ผลการประมาณแบบจำลองพบว่าการเปลี่ยนแปลงของการบริโภค และการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเปลี่ยนแปลงของหนี้ภาคครัวเรือน โดยมีค่า t –statistics เท่ากับ -0.1776 และ -0.1785และค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ -0.0522 และ -0.3075 ตามลำดับ

ผลการทดสอบความนิ่งของตัวคลาดเคลื่อน

จากการทดสอบความนิ่งของตัวคลาดเคลื่อนที่ระดับ I(0) โดยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF)จะได้ผลการทดสอบแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2ผลการทดสอบความนิ่งของตัวคลาดเคลื่อน

	t –statistics	Prob
Residal	-2.774	0.0143**

ผลการทดสอบพบว่า ค่า t –statistics ณ ระดับ Level มีค่าเท่ากับ -2.774 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ทำให้ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 และยอมรับสมมติฐานรอง H_a นั่นคือค่าคลาดเคลื่อนไม่มี Unit Root หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของการบริโภค และการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มีความสัมพันธ์ในระยะยาว (Cointegration) กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือน

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Error Correction

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยแบบจำลอง Error CorrectionModel จะได้สมการประมาณค่า ดังนี้

$$D'''debt = 14711.73 - 0.0433D'''gdp - 1.3799D''consumtion - 0.5908resid(-1)$$

จากสมการประมาณค่า หมายความว่า เมื่อเกิดภาวะใดๆ ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนออกจากดุลยภาพ การปรับตัวกลับเข้าสู่จุดดุลยภาพของการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนจะถูกปรับลดลงในแต่ละช่วงเวลาด้วยขนาด 0.5908

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยใช้แบบจำลอง Cointegration พบว่า การบริโภค ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ส่งผลต่อระดับหนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงข้าม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kazuo Ogawa, Junmin Wan (2007)และ Edmond Berisha, John Meszaros (2017) แต่ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภค และทฤษฎีรายได้ประชาชาติ ที่ว่าหากมีการบริโภคเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้การที่หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นนั้นอาจจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจผ่านรายได้ประชาชาติ (GDP) ที่เพิ่มสูงขึ้น จากผลการศึกษาที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎีทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการทยอยสิ้นสุดของหนี้จากมาตรการรถยนต์คันแรก และทำให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อGDPทยอยปรับลดลงมาด้วย ซึ่งจากการรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่าเงินกู้ยืมในหมวดรถยนต์มีการปรับตัวลดลงชัดเจนที่สุด นอกจากนี้แบบจำลอง Cointegration และ Error Correction แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับหนี้ครัวเรือนซึ่งอาจจะเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายของภาครัฐรวมถึงการลงทุนของภาคเอกชน การเปลี่ยนแปลงนี้จะสามารถปรับตัวสู่จุดดุลยภาพในระยะยาวได้ด้วยความเร็วร้อยละ 59.08

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือน การบริโภค และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ” นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อย ขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน รวมทั้งอาจารย์และเจ้าหน้าที่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ได้ให้คำแนะนำ และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

ท้ายนี้ คณะผู้จัดทำวิจัยหวังว่างานวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อประเทศ ในการวางแผนทางการเงินเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวันต่อไป

คณะผู้จัดทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. *หนี้ครัวเรือน...ปัญหาเร่งด่วนของรัฐบาลไทย.*[เว็บบล็อก]. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 **ตุลาคม 25**60, **จาก**http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/642064

ชุติภา คลังจตุรเวทย์. (2557). ผลกระทบของหนี้ครัวเรือนไทยและวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์. (2547). *เศรษฐมิติทฤษฎีและการประยุกต์.* เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาคารแห่งประเทศไทย.*Household Debt*.**[เว็บบล็อก]. สืบค้นเมื่อวันที่** 28 **ตุลาคม 25**60, **จาก** https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/BankersTalk/Vol3Issue1.pdf

นาถระพี ฟองประไพ. (2557). ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

Christelle Meniago, Janine Mukuddem-Petersen, Mark A. Petersen and Itumeleng P. Mongle. What causes household debt to increase in South Africa?. Economic Modelling33, 2013, 482-492.

Edmond Berisha and John Meszaros. Household debt, Economic condition and income inequality: A State level analysis. The Social Science Journal 54, 2017, 93–101.

Ender, Water. (1995). Applied *Econometric Time Series*. New York : John Wiley and Sons.

Engle, R.F. and Granger, C.W.J. (1987). *“Co-integration and Error Correction Representation,Estimation, and Testing.”* Econometrica 55 : 251-276

Kazuo Ogawa, Junmin Wan. International. Household debt and consumption: A quantitative analysis based on household micro data for Japan. Journal of Housing Economics16, 2007, 127–142.

Xianming Meng, Nam T. Hoang and Mahinda Siriwardana. The determinants of Australian household debt: A macro level study. Journal of Asian Economics29, 2013, 80–90.

แนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

Improve Landscape of Ton Ngern Market for Supporting Community Business in Hang Chat District, Lampang Province

จารุณี ศรีบุรี(Jarunee Sriburi)
สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
*Corresponding author. E-mail: j_pheung@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กำหนดวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) อภิปรายสภาพแวดล้อมทางการตลาดของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 2) วิเคราะห์ความต้องการของของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปต่อตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางและ 3) สังเคราะห์แนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ และผู้ประกอบการค้าขายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป ทางสังคมศาสตร์ และจำนวนผู้ประกอบการจำนวน 5 คนโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลวิจัยตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นตลาดที่มีความพร้อมอย่างมากต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้า ของที่ระลึก และของฝากกลับยังภูมิลำเนาหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว โดยพื้นฐานแล้วนั้นตลาดได้จัดระบบระเบียบการบริหารตลาดได้เป็นอย่างดี มีการจัดโซนของสินค้าได้อย่างชัดเจน มีสินค้าที่มีความหลากหลาย ตลาดมีความดึงดูดใจในการแวะซื้อสินค้าเนื่องจากมีป้ายโฆษณาจากร้านเซรามิคที่ทำการตลาดด้านราคาเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ตลาดมีความเข้าถึงง่าย แต่อุปสรรคปัญหามีเพียงเหตุเดียว คือ ตลาดยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างมากในวงการการท่องเที่ยว เมื่อตลาดไม่เป็นที่รู้จักอย่างวงกว้างทำให้ผู้ประกอบการขายสินค้าได้ไม่ดีเท่าที่ควร บางรายก็ย้ายไปขายยังแหล่งตลาดอื่น ทำให้ตลาดเริ่มซบเซาลงเรื่อย ๆ ทุกเดือน หากไม่มีการแก้ไข ในอนาคตตลาดต้นเงินอาจจะปิดตัวลงอย่างแน่นอน ดังนั้นทุกส่วนที่

เกี่ยวข้องจึงควรช่วยพัฒนาตลาดต้นเงินให้ฟื้นตัวและมีการเติบโตมากขึ้นยิ่งกว่าเดิม อาจจะโดยการทำการโฆษณาตลาดผ่านทางสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ตลาดเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การปรับรูปแบบ ธุรกิจชุมชน การสื่อสารทางการตลาด

Abstract

A study on the ways of adjusting that Ton Ngern Market, Hang Chat District, Lampang model to promote community business. The objectives of the study were 3 points 1) to discuss the marketing environment of Ton Ngern Market. 2) Analyze the needs of tourists and the general people who spend time with shopping on Ton Ngern Market. 3) Synthesis of guidelines for the reform of Ton Ngern Market to promote community business. The sample was used in the study. Thai tourists and the general people who spend the money for shopping at Ton Ngern Market, Hang Chat District, Lampang. A total of 400 people were interviewed using the questionnaire as a tool to collect data. Statistics used in data analysis are Percentage, Mean and Standard Deviation of the Social science and 5 operators using in-depth interviews.

In general research, Ton Ngern Market, Hang Chat District, Lampang is considered to be a market that is very readily available for visitors to the shopping. You can buy souvenirs for gifts and souvenir to your home after a trip, and then the market has a good market management system. The item's zone has been clearly organized. Wide range of products. The market is attracted to the appeal of the goods, since it has an advertising from a ceramic shop that offers a price market to attract tourists to use. The market has easy access. But the problem barrier is only one reason, the market is still not very recognizable in the tourism industry. When the market is not well known, it allows the trader to sell the item as good as it should. Some of them move to sell to other market sources. The market has begun to be sluggish every month. If it is not fixed, In the future, the money market may surely shut down. Therefore, all related parts should help develop the money

market, recover and grow even more. It may be done by advertising marketing through various media to make the market more recognizable.

Keywords: Landscape, Community Business, Marketing Communication

บทนำ

ปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดลำปางในป 2550 มีผลิตภัณฑมวล 46,870 ลานบาท รายไดสวนใหญขึ้นอยู่กับสาขาการคาสงและคาปลีกมากที่สุดถึงรอยละ 16.59 คิดเปนมูลคา 7,779 ลานบาท รองลงมาเปน สาขาการเกษตรกรรม และสาขาการเหมืองแรและยอยหิน (สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง/สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ลำปาง) จากข้อมูลขั้นต้นทำให้ทราบได้ว่า รายได้ส่วนใหญ่ที่นำเม็ดเงินเข้ามาในจังหวัดลำปาง คือ การทำการค้าขาย ซึ่งจะเห็นได้มาปัจจุบันนี้มีประชากรจังหวัดลำปางทำอาชีพค้าขายกันมากขึ้น ทั้งเป็นการค้าขายที่เป็นกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดย่อม โดยจะสังเกตได้ว่าการค้าขายนั้นจะเป็นการค้าขายให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านมายังจังหวัดลำปางเป็นส่วนใหญ่

ในสถานการณ์ปัจจุบัน “วิสาหกิจชุมชน” หรือ “ธุรกิจชุมชน” มีการเติบโตขึ้นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยวิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยว ๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่กิจกรรมที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก (ออนไลน์ http://ophbgo.blogspot.com) การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรงเศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็งและอยู่ได้ ยกตัวอย่างได้ชัดเจน คือ การค้าขายที่ตลาดทุ่งเกวียน ที่เริ่มมีการก่อตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งถือได้ว่าเป็นตลาดที่มีการค้าขายสินค้าที่นำเม็ดเงินสู่จังหวัดลำปางได้อย่างมากมาย เพราะถือได้ว่าเป็นตลาดที่มีสินค้าครบวงจร และมีความหลากหลายของข้างสูง จึงทำให้เป็นที่นิยมให้กับนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปที่มาจับจ่ายใช้สอยอย่างวงกว้าง

ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นตลาดที่เกิดขึ้นใหม่ในปี 2555 เป็นตลาดที่เกิดขึ้นมาเพื่อจะรองรับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาจับจ่ายใช้สอยที่ตลาดทุ่งเกวียน จุดประสงค์

ของการก่อตั้ง คือ เป็นการระบายความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปให้มาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงินแทนตลาดทุ่งเกวียน ซึ่งการจัดทำนั้น สินค้าและบริการมีความเหมือนกัน อีกทั้งราคายังเท่าเทียมกันอีกด้วยตลาดต้นเงินเป็นตลาดที่ทำครบวงจร คือ มีที่จอดรถเพียงพอ ทั้งรถบัส รถตู้ และรถโดยสารส่วนตัว และยังมีการสร้างห้องพักให้กับผู้ประกอบการเช่า สะดวกต่อผู้ประกอบและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเริ่มมีความซบเซา จำนวนผู้ประกอบการเริ่มลดลง ทำให้จำนวนร้านค้ามีจำนวนลดลง เมื่อร้านค้ามีจำนวนลดลง ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาจับจ่ายใช้สอยลดลงตามไปด้วย เนื่องจากตลาดไม่รองรับความต้องการของนักเท่าเที่ยวได้ดีเช่นเดิม สินค้าเริ่มไม่มีความหลากหลาย อีกทั้งผู้ค้าขายไม่มีประสบการณ์ทางการตลาดในการพัฒนาธุรกิจ ทำให้ตลาด ณ สถานการณ์ปัจจุบันเริ่มเงียบ จำนวนนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาจับจ่ายใช้สอยลดลงมาก บางร้านค้าปิดตัวไป เหลือร้านค้าเพียงไม่กี่ร้าน และปัญหาที่สำคัญ คือ ตลาดต้นเงินจุดเด่นของตลาดไม่ชัดเจน มองเห็นได้ไม่ชัด และไม่ได้มีเอกลักษณ์ที่แสดงชัดเจน ไม่สามารถเรียกให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปมาใช้จ่ายได้ ระยะนานจะทำให้ตลาดขาดทุนและยกเลิกไปในอนาคต

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหานี้จึงสนใจศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาให้ตลาดกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งและเพื่อมาช่วยรองรับการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวให้กับตลาดทุ่งเกวียน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเช่นเดิม ซึ่งปัญหาที่ผู้จัดสนใจศึกษาเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไข คือ จัดทำสื่อทางการตลาดให้กับตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ให้เป็นที่รู้จักในวงการมากขึ้น และจะศึกษาทำการวิจัยความต้องการของนักท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมภายนอกของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จำหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยคาดว่าประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากศึกษาวิจัยเสร็จ คือจะได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมทางการตลาดของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ทำให้ให้ทราบถึงความต้องการของของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปต่อตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และจะได้แนวทางการสื่อสารทางการตลาดให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. อภิปรายสภาพแวดล้อมทางการตลาดของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
2. วิเคราะห์ความต้องการของของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปต่อตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
3. สังเคราะห์แนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสำรวจทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางจำนวน 400 ตัวอย่าง และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 5 คน สถิติในการวิเคราะห์ผลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่ออธิบายผลการวิเคราะห์ได้แก่ การแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ทดสอบค่าเฉลี่ยความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ประชากรหรือกลุ่มโดยสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (Independent – Sample T-Test) โดยใช้สถิติแบบ T – testและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance : One way ANOVA) โดยค่าสถิติทดสอบแบบ F – Test และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparison) วิธีการทดสอบ Least Significant Difference (LSD) test และทดสอบความสัมพันธ์ของสองตัวแปรโดยใช้สถิติทดสอบแบบ Pearson's Correlation Coefficient test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายโดยเรียงลำดับเป็น 6 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลในด้านเพศ เป็น เพศชาย ร้อยละ 53.50 มากกว่า เพศหญิง ร้อยละ 46.50 อายุ 31 - 40 ปี มากสุด ร้อยละ 40.50 รองลงมา อายุ 20 - 30 ปี ร้อยละ 30.75 น้อยสุด มากกว่า 60 ปี สถานภาพสมรส มากสุด ร้อยละ 71.75 รองลงมา โสด ร้อยละ 26.75 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ร้อยละ 67.25 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 29.25 อาชีพเป็นลูกจ้างประจำหรือชั่วคราว ร้อยละ 34.00 รองลงมา พนักงานของรัฐ ร้อยละ 24.75 ข้าราชการ ร้อยละ 15.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 39.75 รองลงมา น้อยกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 31.50 ในกลุ่มไม่มีรายได้ ร้อยละ 10.50 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการซื้อของที่ระลึกและของฝาก

จากผลวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อของที่ระลึกและของฝาก ด้านสถานที่ในการซื้อของที่ระลึกและของฝากจากแหล่งอื่นๆ ร้อยละ 39.50 รองลงมา ห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 33.75 วัตถุประสงค์ในการซื้อของที่ระลึกและของฝาก เพื่อนำไปฝากเพื่อนญาติพี่น้องและคนรู้จัก ร้อยละ 79.21 รองลงมา เพื่อ

รับประทาน/ให้กับตนเอง ร้อยละ 19.31 ประเภทสินค้าที่ซื้อเป็นของที่ระลึกและของฝาก เซรามิก เช่น ชามตราไก่ มากสุด ร้อยละ 27.64 รองลงมา อาหาร เช่น แคบหมู ไส้อั่ว น้ำพริกหนุ่ม ร้อยละ 24.25 และขนมขบเขี้ยว เช่น ข้าวแต๋นน้ำแตงโม ร้อยละ 23.71 บุคคลที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว มากสุด ร้อยละ 42.50 รองลงมา เดินทางคนเดียว ร้อยละ 25.25 ในด้านการจับจ่ายซื้อสินค้าที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เคยซื้อ มากสุด ร้อยละ 58.25 รองลงมา ไม่เคยซื้อ ร้อยละ 41.75 โดยมีจำนวนครั้งที่ซื้อสินค้าที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า จำนวน 1 ครั้งบาท มากสุด ร้อยละ 53.22 รองลงมา จำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 24.89 และจำนวน 4 ครั้ง ร้อยละ 10.73 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความคิดเห็นด้านสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ความคิดเห็นต่อด้านสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 โดยสูงสุด คือ ตลาดยังขาดความพร้อมในเรื่องการรองรับและควรที่จะต้องปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย 3.80 รองลงมา ตลาดมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอกับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย ตลาดควรจะมีการทำการตลาดเพื่อให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายเป็นที่รู้จักมากกว่าเดิม ตลาดเหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักรถในการเดินทาง ตลาดเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย ตลาดมีร้านอาหารเพียงพอกับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย โดยน้อยสุดมีความคิดเห็นในด้านตลาดมีการแยกโซนสินค้าและบริการได้อย่างเด่นชัด ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

4.1 ด้านสถานที่ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 โดยสูงสุด คือ ทำเลที่ตั้งสะดวกและง่ายต่อการแวะซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด และไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวจนเกินไป มีค่าเฉลี่ย 4.59 รองลงมา มีการทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตลาดเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เช่น แจกใบปลิวที่ถนนคนเดิน ทำป้ายโฆษณาตลาดในแหล่งชุมชน เป็นต้น เป็นตลาดมีความสะอาด ไม่สกปรกและเหม็น มีการทำสัญลักษณ์ทางการตลาดให้เด่นชัด เช่นป้ายโฆษณาเด่นชัด ตุ๊กตาสัญลักษณ์ มาสคอต เป็นต้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ง่ายต่อการสังเกต, มีการทำป้ายโฆษณาตลาดปักตามข้างทางเรื่อย ๆ ก่อนถึงตลาดอย่างน้อย 1 กิโลเมตร,ตลาดควรมีบริการสถานที่ในการนวดผ่อนคลาย และสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานภายในตลาดมีความเพียงพอกับนักท่องเที่ยว เช่น มีห้องน้ำเพียงพอ ลานจอดรถที่เพียง พอ ร้านค้าเพียงพอ เป็นต้น และภายในตลาดมีการจัดทำหลังคามุงกันแดด และฝนให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด โดยน้อยสุดเป็นตลาดที่มีสวนสาธารณะเพื่อสุขภาพในการพักผ่อน

(Health Care Park) และมีการสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยวที่น่ารักและสวยงาม มีมุมเก๋เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเล่น ตามลำดับ

4.2 ด้านสินค้าและบริการ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40 โดยสูงสุด คือ มีการแบ่งโซนสินค้าให้เด่นชัดมากขึ้น เช่น โซนสินค้า OTOP โซนสินค้าของฝากโซนของป่าและโซนเซรามิกลำปาง มีค่าเฉลี่ย 4.61 รองลงมา มีสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดใกล้เคียงมาขายภายในตลาดเพื่อให้เกิดความหลายหลายมากขึ้นสินค้าต้องมีความสด ใหม่และสะอาดอยู่เสมอ มีร้านอาหารสะดวกรับประทาน (Food Center) มีสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหัตถกรรม OTOP เซรามิ และของที่ระลึกประจำจังหวัดลำปางที่หลากหลายมีของป่าหายากที่ชาวบ้านในชุมชนไปหามาจากป่า เช่น พวกเนื้อสัตว์ป่า สัตว์ป่า ประเภทแย้ แลน เห็ดต่างๆ ผักสดหน่อไม้ เป็นต้น มีการจัดสินค้าโปรโมชั่นในราคาพิเศษเพื่อให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด จำนวนสินค้าและบริการมีความพอเพียงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด โดยน้อยสุดในด้านมีร้านกาแฟที่หลากหลายต่อการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อความต้องการของผู้ประกอบการที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางวิเคราะห์ด้านความคิดเห็นต่อความต้องการของผู้ประกอบการที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางพบว่าควรจะมีการพัฒนาตลาดให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม อาจจะพัฒนาตลาดโดยการทำการโฆษณาตลาดผ่านทางสื่อต่าง ๆ นำเสนอตลาดไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยในการพัฒนาตลาดมากขึ้นกว่าเดิม โดยการอาจจะช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการโฆษณา หรือสนับสนุนในการส่งเสริมตลาดในด้านต่าง ๆ เช่นลดราคาค่าภาษีป้าย ส่งเสริมการใช้สถานที่ตลาดในการจัดเลี้ยง เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ส่วนที่ 6 แนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางควรมีการทำการโฆษณาตลาดให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ควรมีการทำการตลาดโดยจัดโปรโมชั่นให้กับผู้ประกอบการ เช่น ให้ผู้ประกอบการเช่าพื้นที่ทำการตลาดฟรีจำนวน 3 เดือน หรือลดราคาค่าเช่าพื้นที่ทำการตลาดครึ่งราคา เป็นต้น เพื่อเป็นการดึงดูดใจให้ผู้ประกอบการมาทำการลงทุนมากขึ้นกว่าเดิม มีการทำป้ายโฆษณาตลาดให้เด่ดชัดมากขึ้นกว่าเดิม เช่น อาจจะทำป้ายขนาดใหญ่และเก็บเงินค่าส่วนกลางจากผู้ประกอบการในราคาที่จ่ายได้ และทำป้ายเตือนข้างทางโดยติดต่อกับตำรวจทางหลวงว่าขั้นตอนอย่างไรในการทำป้ายติดข้างทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบว่าใกล้ถึงแหล่งจับจ่ายใช้สอยแล้ว ตลาดควรมีการสร้างอัตลักษณ์เป็นของตนเองเพื่อเพิ่มจุดเด่นให้กับตลาดและจะทำให้ตลาดเป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ทำแคบหมูใบเตยที่เหมือนใคร ไส้อั่วสะบันงาที่ทำจากแหนม หรือสินค้าที่คิดค้นขึ้นมาขายที่หาซื้อได้ที่ตลาดต้นเงินเพียงแห่งเดียว เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำมาสรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลในด้านเพศ เป็น เพศชาย ร้อยละ 53.50 มากกว่า เพศหญิง ร้อยละ 46.50 อายุ 31 - 40 ปี มากสุด ร้อยละ 40.50 รองลงมา อายุ 20 - 30 ปี ร้อยละ 30.75 น้อยสุด มากกว่า 60 ปี สถานภาพสมรส มากสุด ร้อยละ 71.75 รองลงมา โสด ร้อยละ 26.75 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ร้อยละ 67.25 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 29.25 อาชีพเป็นลูกจ้างประจำหรือชั่วคราว ร้อยละ 34.00 รองลงมา พนักงานของรัฐ ร้อยละ 24.75 ข้าราชการ ร้อยละ 15.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 39.75 รองลงมา น้อยกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 31.50 ในกลุ่มไม่มีรายได้ ร้อยละ 10.50 ตามลำดับ

2. จากผลวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อของที่ระลึกและของฝาก ด้านสถานที่ในการซื้อของที่ระลึกและของฝากจากแหล่งอื่นๆ ร้อยละ 39.50 รองลงมา ห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 33.75 วัตถุประสงค์ในการซื้อของที่ระลึกและของฝาก เพื่อนำไปฝากเพื่อนญาติพี่น้องและคนรู้จัก ร้อยละ 79.21 รองลงมา เพื่อรับประทาน/ให้กับตนเอง ร้อยละ 19.31 ประเภทสินค้าที่ซื้อเป็นของที่ระลึกและของฝาก เซรามิก เช่น ชามตราไก่ มากสุด ร้อยละ 27.64 รองลงมา อาหาร เช่น แคบหมู ไส้อั่ว น้ำพริกหนุ่ม ร้อยละ 24.25 และขนมขบเขี้ยว เช่น ข้าวแต๋นน้ำแตงโม ร้อยละ 23.71 บุคคลที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว มากสุด ร้อยละ 42.50 รองลงมา เดินทางคนเดียว ร้อยละ 25.25 ในด้านการจับจ่ายซื้อสินค้าที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เคยซื้อ มากสุด ร้อยละ 58.25 รองลงมา ไม่เคยซื้อ ร้อยละ 41.75 โดยมีจำนวนครั้งที่ซื้อสินค้าที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า จำนวน 1 ครั้งบาท มากสุด ร้อยละ 53.22 รองลงมา จำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 24.89 และจำนวน 4 ครั้ง ร้อยละ 10.73 ตามลำดับ

3. จากผลวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อด้านสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 โดยสูงสุด คือ ตลาดยังขาดความพร้อมในเรื่องการรองรับและควรที่จะต้องปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย 3.80 รองลงมา ตลาดมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอกับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย ตลาดควรจะมีการทำการตลาดเพื่อให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายเป็นที่รู้จักมากกว่าเดิม ตลาดเหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักรถในการเดินทาง ตลาดเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย ตลาดมีร้านอาหารเพียงพอกับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย โดยน้อยสุดมีความคิดเห็นในด้านตลาดมีการแยกโซนสินค้าและบริการได้อย่างเด่นชัด ตามลำดับ

4. จากผลวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก โดยด้านสินค้าและบริการ สูงสุด รองลงมา ด้านสถานที่ สรุปผลรายด้านได้ดังนี้

4.1 ด้านสถานที่ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 โดยสูงสุด คือ ทำเลที่ตั้งสะดวกและง่ายต่อการแวะซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด และไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวจนเกินไป มีค่าเฉลี่ย 4.59 รองลงมา มีการทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตลาดเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เช่น แจกใบปลิวที่ถนนคนเดิน ทำป้ายโฆษณาตลาดในแหล่งชุมชน เป็นต้น เป็นตลาดมีความสะอาด ไม่สกปรกและเหม็น มีการทำสัญลักษณ์ทางการตลาดให้เด่นชัด เช่นป้ายโฆษณาเด่นชัด ตุ๊กตาสัญลักษณ์ มาสคอต เป็นต้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ง่ายต่อการสังเกต, มีการทำป้ายโฆษณาตลาดปักตามข้างทางเรื่อย ๆ ก่อนถึงตลาดอย่างน้อย 1 กิโลเมตร,ตลาดควรมีบริการสถานที่ในการนวดผ่อนคลาย และสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานภายในตลาดมีความเพียงพอกับนักท่องเที่ยว เช่น มีห้องน้ำเพียงพอ ลานจอดรถที่เพียง พอร้านค้าเพียงพอ เป็นต้น และภายในตลาดมีการจัดทำหลังคามุงกันแดด และฝนให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด โดยน้อยสุดเป็นตลาดที่มีสวนสาธารณะเพื่อสุขภาพในการพักผ่อน (Health Care Park) และมีการสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยวที่น่ารักและสวยงาม มีมุมเก๋เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเล่น ตามลำดับ

4.2 ด้านสินค้าและบริการ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40 โดยสูงสุด คือ มีการแบ่งโซนสินค้าให้เด่นชัดมากขึ้น เช่น โซนสินค้า OTOP โซนสินค้าของฝากโซนของป่าและโซนเซรามิกลำปาง มีค่าเฉลี่ย 4.61 รองลงมา มีสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดใกล้เคียงมาขายภายในตลาดเพื่อให้เกิดความหลายหลายมากขึ้นสินค้าต้องมีความสด ใหม่และสะอาดอยู่เสมอ มีร้านอาหารสะดวกรับประทาน (Food Center) มีสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหัตถกรรม OTOP เซรามิ และของที่ระลึกประจำจังหวัดลำปางที่หลากหลายมีของป่าหายากที่ชาวบ้านในชุมชนไปหามาจากป่า เช่น พวกเนื้อสัตว์ป่า สัตว์ป่า ประเภทแย้ แลน เห็ดต่างๆ ผักสดหน่อไม้ เป็นต้น มีการจัดสินค้าโปรโมชั่นในราคาพิเศษเพื่อให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด จำนวนสินค้าและบริการมีความพอเพียงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด โดยน้อยสุดในด้านมีร้านกาแฟที่หลากหลายต่อการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ตามลำดับ

5. วิเคราะห์ด้านความคิดเห็นต่อความต้องการของผู้ประกอบการที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางพบว่าควรจะมีการพัฒนาตลาดให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม อาจจะพัฒนาตลาดโดยการทำการโฆษณาตลาดผ่านทางสื่อต่าง ๆ นำเสนอตลาดไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยในการพัฒนาตลาดมากขึ้นกว่าเดิม โดยการอาจจะช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการโฆษณา หรือ

สนับสนุนในการส่งเสริมตลาดในด้านต่าง ๆ เช่นลดราคาค่าภาษีป้าย ส่งเสริมการใช้สถานที่ตลาดในการจัดเลี้ยง เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

6. วิเคราะห์แนวทางการปรับรูปแบบของตลาดต้นเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ได้ข้อเสนอแนะในการปรับรูปแบบดังนี้

6.1 ควรมีการทำการโฆษณาตลาดให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

6.2 ควรมีการทำการตลาดโดยจัดโปรโมชั้นให้กับผู้ประกอบการ เช่น ให้ผู้ประกอบการเช่าพื้นที่ทำการตลาดฟรีจำนวน 3 เดือน หรือลดราคาค่าเช่าพื้นที่ทำการตลาดครึ่งราคา เป็นต้น เพื่อเป็นการดึงดูดใจให้ผู้ประกอบการมาทำการลงทุนมากขึ้นกว่าเดิม

6.3 มีการทำป้ายโฆษณาตลาดให้เด่ดชัดมากขึ้นกว่าเดิม เช่น อาจจะทำป้ายขนาดใหญ่และเก็บเงินค่าส่วนกลางจากผู้ประกอบการในราคาที่จ่ายได้ และทำป้ายเตือนข้างทางโดยติดต่อกับตำรวจทางหลวงว่าขั้นตอนอย่างไรในการทำป้ายติดข้างทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบว่าใกล้ถึงแหล่งจับจ่ายใช้สอยแล้ว

6.4 ตลาดควรมีการสร้างอัตลักษณ์เป็นของตนเองเพื่อเพิ่มจุดเด่นให้กับตลาดและจะทำให้ตลาดเป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ทำแคบหมูใบเตยที่เหมือนใคร ไส้อั่วสะบันงาที่ทำจากแหนมหรือสินค้าที่คิดค้นขึ้นมาขายที่หาซื้อได้ที่ตลาดต้นเงินเพียงแห่งเดียว เป็นต้น

6.5 พยายามหาสินค้าให้มีความหลากหลายมากขึ้นมาขายให้กับนักท่องเที่ยว

6.6 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการจัดงาน โดยการเชิญของดีประจำจังหวัดหรือภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยมาแสดงสินค้าและขายผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นอีกทั้งตลาดจะได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

6.7 ควรมีการพัฒนาตลาดให้มีความสะอาด ถูกสุขอนามัยอยู่บ่อยครั้ง

6.8 ควรมีการทำสัญลักษณ์ของตลาดเพื่อเพิ่มจุดเด่นให้กับตลาด เช่น ตุ๊กตาสัญลักษณ์ตลาด ตัวมาสคอต เพื่อง่ายต่อการสังเกต และมีมุมเก๋ ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพและโพสลงสื่ออินเตอร์เนตเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการโฆษณาตลาด

6.9 ควรมีการสร้างสวนสาธารณะเล็ก ๆ เพื่อจะได้เป็นจุดพักผ่อนให้กับคนขับรถได้

6.10 มีการจัดตั้งธุรกิจนวด ร้านกาแฟเก๋ ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายและใช้เวลามากยิ่งขึ้นในการอยู่ในตลาด

จากผลวิจัยที่ค้นพบนำมาอภิปรายผลงานวิจัยได้ดังนี้

1. ผลวิจัยปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่า เพศหญิง อายุ 31 - 40 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพเป็นลูกจ้างประจำหรือชั่วคราว รองลงมา พนักงานของรัฐ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท มีพฤติกรรมการซื้อของที่ระลึกและของฝาก ด้านสถานที่ในการซื้อของที่ระลึกและของฝากจากแหล่งอื่นๆ รองลงมา ห้างสรรพสินค้า

วัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อนำไปฝากเพื่อนญาติพี่น้องและคนรู้จัก รองลงมา เพื่อรับประทาน/ให้กับตนเอง ประเภทสินค้าที่ซื้อเป็นของที่ระลึกและของฝาก เซรามิก รองลงมา อาหาร บุคคลที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว ส่วนมากเคยมาจับจ่ายซื้อสินค้าที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เคยซื้อ โดยมีจำนวน 1 ครั้งบาท มากสุด ตามลำดับ

2. ผลวิจัยพบว่ามีความคิดเห็นต่อด้านสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นในระดับมาก โดยสูงสุด ตลาดยังขาดความพร้อมในเรื่องการรองรับและควรที่จะต้องปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่าย และมีความคิดเห็นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นในระดับมาก โดยด้านสินค้าและบริการ สูงสุด รองลงมา ด้านสถานที่ ซึ่งในด้านสถานที่มีความคิดเห็นสูงสุด ทำเลที่ตั้งสะดวกและง่ายต่อการแวะซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาด และไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวจนเกินไปด้านสินค้าและบริการ มีความคิดเห็นสูงสุด มีการแบ่งโซนสินค้าให้เด่นชัดมากขึ้น และผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพบว่าสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยด้านสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์ สูงสุด รองลงมา ด้านสถานที่

3. ผลวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล พบว่าปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีผลต่อความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง แตกต่างกัน โดยกลุ่มเพศหญิงจะมีความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง สูงกว่า กลุ่มเพศชาย ด้านอายุ พบว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า 20 ปี มีความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน ต่ำกว่า กลุ่มอายุ 20 – 30 ปีและอายุ 31 – 40 ปี และ สูงกว่ากลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี กลุ่มอายุ 20 - 30 ปี และ อายุ 31 - 40 ปี มีความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน สูงกว่า กลุ่มอายุ 51 – 60 ปี และ สูงกว่า อายุมากกว่า 60 ปี กลุ่มอายุ 41 - 50 ปี จะมีความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน สูงกว่า กลุ่มอายุ 51 – 60 ปี และ สูงกว่าอายุมากกว่า 60 ปี และ กลุ่มอายุ 51 - 60 ปี จะมีความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน สูงกว่ากลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี ด้านระดับการศึกษา กลุ่มระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จะมีความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน ต่ำกว่า กลุ่มระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลวิจัยสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ดังนั้น ผู้ประกอบการควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลตลาดต้นเงิน การจัดกิจกรรมแนะนำการ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ เช่น ทางเว็บไซต์ เฟสบุค ทางแผ่นพับ นิตยสาร วารสารการท่องเที่ยว ตลอดจนควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหรือรูปแบบการท่องเที่ยวตลาดต้นเงินผ่านทางหนังสือเชิญชวนท่องเที่ยว ตลอดจนควรมีการนำเสนอข้อมูลรูปแบบการท่องเที่ยวตลาดต้นเงินเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว

2. จากผลวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมของตลาดต้นเงิน ด้านสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการต่อการมาใช้จ่ายที่ตลาดต้นเงิน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ดังนั้นควรสนับสนุนผู้จัดจำหน่ายสินค้าและบริการตลาดต้นเงินให้มีความหลากหลาย ควรมีการจัดพื้นที่จัดจำหน่ายที่เป็นหมวดหมู่ ควรมีการแบ่งโซนสินค้าให้เด่นชัดมากขึ้น เช่น โซนสินค้า OTOP โซนสินค้าของฝากโซนของป่าและโซนเซรามิกลำปาง การนำเสนอสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดใกล้เคียงมาขายภายในตลาดเพื่อให้เกิดความหลายหลายมากขึ้นสินค้าต้องมีความสด ตลอดจนมีทางเดินสะดวกในการเลือกชมสินค้า

3. จากผลวิจัยมีข้อเสนอแนะว่าตลาดต้นเงินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของสถานที่ความพร้อมในด้านสถานที่ ด้านสาธารณูปโภค มีพื้นที่จอดรถที่เพียงพอ มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก และควรมีทำเลที่ตั้งสะดวกและง่ายต่อการแวะซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป

4. ควรนำสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เช่น รถลิกไนต์คันใหญ่ ที่อำเภอแม่เมาะ มาตั้งเป็นสัญลีกษณ์ของตลาดเพื่อให้เป็นจุดเด่น และจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถมาแวะเพื่อถ่ายรูปได้ อีกทั้งยังสามารถนำเอารูปปั้นจำลองของครูบาศรีวิชัยมาประดิษฐานเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แวะมากราบไหว้เป็นอีกช่องทางในการสร้างจุดเด่นให้นักท่องเที่ยวมาจับจ่ายใช้สอยมากยิ่งขึ้น

5.ควรมีการขายสินค้าให้มีความโดดและเป็นเอกลักษณ์มากกว่าที่อื่น สร้างสินค้าให้มีความโดดเด่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้นึกถึงหากต้องการซื้อสินค้านั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2559). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2560,จาก http://www.tourism.go.th/2010/th/statistic/tourism.php

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2539). เจตคติและความพึงพอใจในการบริการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2547). การตลาดธุรกิจบริการ. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: เอ็กซเปอร์เน็ท.

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2549). การตลาดบริการ. (พิมพ์ครั้งที่8). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ฐิติรัตน์ คุณรัตนาภรณ์. 2550. การบริหารช่องทางการตลาด = Marketing channel management.กรุงเทพมหานคร: ช่อระกา.

ทิพวัลย์ สีจันทร์และคณะ. 2546. การคิดและการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

พิบูล ทีปะปาล. 2545. หลักการตลาด ยุคใหม่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.

ไพฑูรย์ พงศะบุตร. (2542). คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. (พิมพ์ครั้งที่ 5), กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรสแอนด์ดีไซน์.

ปณิศา ลัญชานนท์. (2548). หลักการตลาด. กรุงเทพฯ: บิสิเนสเวิร์ดรายงานการสำรวจนักท่องที่ยวจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2558. (2558). สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2560,จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/rep_older50.pdf

วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์. (2548). การตลาดธุรกิจบริการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วัฒนา เพ็ชรวงศ์. (2542). พฤตกิรรมและความพึงพอใจของประชากรที่มีตอ่การใช้บริการ 13. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีย์รัตน์, องอาจ ปทะวานิช และปริญ ลักษิตานนท์. (2546). การบริหารการตลาดยุค ใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธีระฟิลม์ และไซเท็กซ์ จำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). พฤติกรรมผู้บริโภค.กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรสิฐ อินต๊ะ. (2551). ศึกษาความสัมพันธ์ของการสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). ความหมายของการท่องเที่ยว. สืบค้น 25 เมษายน 2560, จาก https://tourismatbuu.wordpress.com.

สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง/สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ลำปาง. (2550).เศรษฐกิจจังหวัดลำปาง. สืบค้น 10 มกราคม 2560, จาก http://www.rd.go.th/lampang/39.0.html

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). กลยุทธ์การตลาด การวางแผนการตลาด.กรุงเทพมหานคร:ธีระฟิล์มและ ไซเท็กซ์.

อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2543). กลยุทธ์การตลาด. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bernard Mullin, Stephen Hardy, William Sutton. (1993). Sport Marketing. Champaign, lll. :Human Kinetics.

Kotler, Philip. (2000). Marketing Management, Prentice Hall, USA.

Richard L. Oliver. (1980). A Cognitive Model of the Antecedents and Consequences of Satisfaction Decisions. Journal of Marketing Research. (17): 4, pp.460-469.

Schiftman and Kanuk. (2000). Consumer Behavior, Upper Saddle River, N.S.,Prentice – Hill International.

Semenik. (2002). Behavior Analysis : a years of research and application, Prentice – Hall, Englewood Cliffs, N.J.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัดสินใจเลือกที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช

Factors affcting the decision toward of homestay Tourists accommodation in Nakhon Si Thammarat Provence

พิชญุฒม์ เพ็ญมมาศ(Pitchayut Penmas)[1] วราพร กาญจนคลอด(Waraporn Kanjanaklod)[2]
อุทุมพร ศรีโยม(Utumporn Sriyom)[3] พรศิลป์ บัวงาม(Pornsin Buangam)[4]
[1,2] สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
[3,4] สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
[*]Corresponding author. E-mail: penmas_p@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมุ่งสำรวจประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวในที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ จำนวน 400 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักจะเป็นนักท่องเที่ยวเพศหญิง มีช่วงอายุ 20-30 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่านใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,001-20,000 บาท สำหรับผลการวิเคราะห์พฤติการณ์ของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยว โดยจะเดินทางมาพักกับครอบครัว และจะเข้าพักเป็นเวลาประมาณต่ำกว่า 2 วัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกห้องพักแบบห้องพักรวม มีราคาประมาณต่ำกว่า 500 บาท และส่วนใหญ่จะจองล่วงหน้าโดยเพื่อนเป็นผู้จองให้ และหากมีโอกาสในการเดินทางมาใช้บริการที่พักเดิมส่วนใหญ่เลือกที่จะกลับมาใช้บริการที่พักเดิม และความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการใช้บริการโฮมสเตย์ในด้านวัฒนธรรม ด้านการนำเที่ยว ด้านการบริการ ด้านที่พัก ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านอาหารและโภชนาการ และด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพัก ตามลำดับ

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยว, โฮมสเตย์

Abstract

The purposes of this research were To study behavior of the usage service accommodation's tourists especially homestay in Nakhon Si Thammarat province. Researcher aim to survey demographics characteristics's tourists in Nakhon Si Thammarat province. The data was analyzed using questionnaire, 400 samples. Statistics was used to analyze the data like percentage, mean, standard division.

The result of study generally, the finding indicated that the most of visitors that come to stay is 20-30 years girl, single, studying in Bachler's degree, student and get salary of 10,000-20,000 bath. For result of tourists' behavior, the major tourists aim to travel with their families, and they stay at least 2 two days. The major tourists choose the guest room, 500 baths. They booked the room before coming. If they have a chance to come here again, they still choose the same place where they used to stay. Complacence of service's usages in homestay in Nakhon Si Thammarat province, complacence's the tourists stay at homestay Nakhon Si Thammarat province is very good. A sample of cause is complacent to use the service of homestay, especially cultural, tour guide, accommodation, natural resource and environment, the product that is adopt to value high cost, food and nutrition, the owner's courtesy sequentially.

Keywords: Tourists, Homestay

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยภายหลังจากการก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ Asean Economics Community (AEC) อย่างเต็มรูปแบบในปี 2558 ที่มีเป้าหมายเพื่อให้อาเซียนรวมเป็นตลาดเดียวกันและมีฐานการผลิตร่วมกัน โดยเปิดการค้าเสรี ภาคบริการ การลุงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะระหว่างกัน รวมถึงมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี อย่างไรก็ตามด้วยความโดดเด่นทางด้านความหลากหลายของสิ้นค้าและสถานที่ท่องเที่ยว อัธยาศัยไมตรี ความคุ้มค่าเงินประกอบกับการทำเลที่ตั้งของประเทศไทย ทำให้คาดว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยรวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับภาคการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม/ที่พักโฮมสเตย์ ร้านอาหาร การบริการสุขภาพ การแพทย์ ธุรกิจนำเที่ยว สปา/แพทย์แผนไทย เป็นต้น ยังคงมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดเอเชีย แม้ว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนต่างก็หันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่คาดว่าจะ

หลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวในแถบเอเชียเพิ่มมากขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,2554 : 1-2) ดังตารางที่ 1 ที่แสดงสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ปี 2013-2016

ตารางที่ 1 สรุปสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ปี 2013-2016

ปี	ชาวไทย	ร้อยละ	ชาวต่างชาติ	ร้อยละ	รายได้
2013	161,613,168	74.48%	55,368,703	25.52%	1,207,145.82
2014	170,133,148	74.78%	57,386,663	25.22%	1,147,653.49
2015	185,110,333	74.47%	63,462,178	25.53%	1,447,158.05
2016	198,363,628	75.03%	66,009,076	24.97%	1,640,000.00

ที่มา:ระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว,2559:ออนไลน์

จากการสรุปสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ปี 2013-2016 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในปี 2013-2016 เดินทางเข้ามาประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นของแต่ละปี โดยที่รัฐบาลมีนโยบายการสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนาทุกจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง เพื่อเป็นการกระจายการท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรองที่อยู่บริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้รัฐบาลยังต้องยกมาตรฐานและคุณภาพให้เทียบเคียงกับเมืองท่องเที่ยวสากล (ระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว,2559:ออนไลน์)

จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 780 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9,942,502 ตร.กม หรือประมาณ 6,2 4,064 ไร่ มีพื้นที่มาก เป็นอันดับ 2 ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ 16 ของประเทศ หรือประมาณ ร้อยละ 1.98 ของ พื้นที่ทั้งประเทศ ที่ตั้งของตัวจังหวัด ตั้งอยู่ประมาณละติจูด 9 องศาเหนือและลองติจูด 100 องศาตะวันออก เป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในภาคใต้และมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาคใต้ (รองจากสุราษฎร์ธานี) มีจังหวัดที่อยู่ติดกันได้แก่ สงขลา พัทลุง ตรัง กระบี่ และสุราษฎร์ธานี คลอบคุมพื้นที่เป็นป่าดงดิบ ป่าชายเลน ป่าพรุและป่าชายหาด ที่อุดมไปด้วยความหลากหลายของพืชพรรมและสัตว์นานาชนิด และยังมีแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น แหลมตะลุมพุก ปลาโลมาสีชมพูที่อำเภอขนอม วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร น้ำตกกรุงชิง หมู่บ้านคีรีวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง หาดหินงาม หาดในเพลา น้ำตกโยง น้ำตกะโรม วัดเจดีย์ ทะเลหมอกกรุงชิง ทะเลหมอกเขาเหมน ถนนคนเดินหน้าวัดพระมหาธาตุ ฯลฯ ทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมาก

ขึ้นทุก ๆ ปี ดังแสดงในตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบสถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ. 2013-2016 (ศิลปวัฒนธรรม ท่องเที่ยว ธรรมะ ภาคใต้, 2554 : ออนไลน์)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบสถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ.2013-2016

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)		รวม
	ไทย	ต่างชาติ	
2013	2,649,303	51,291	2,700,594
2014	3,033,126	58,770	3,091,896
2015	3,357,376	72,384	3,429,760
2016	3,497,074	80,105	3,577,179

ที่มา:สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2559:ออนไลน์

จากตารางที่ 2 เปรียบเทียบสถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ.2013-2016 จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในอนาคตจังหวัดนครศรีธรรมราชจะเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก

โฮมสเตย์ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจุดเด่น คือ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัส วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการทำสวนผัก สวนผลไม้ ชมการทำไร่นาสวนผสมเที่ยวชมวัดหรือเที่ยวชมตลาดน้ำ ที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้าน ชมบรรยากาศที่อากาศดีที่สุดในประเทศไทยและลงเล่นน้ำตกที่ไหลมาจากเทือกเขา หรือเลือกทำสปาโคลน ลงเรือชมการทำประมงของชาวบ้าน เลือกซื้อสินค้าจากร้านค้า OTOP ของหมู่บ้าน ช่วงเช้าชมบรรยากาศทะเลหมอก ทั้งยังได้ใช้ชีวิตท่ามกลางอากาศอันบริสุทธิ์ และรับประทานอาหารที่มีจากธรรมชาติอีกด้วย ด้วย เหตุนี้โฮมสเตย์ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงเป็นสถานที่ที่น่าไปเยี่ยมเยือน ในปัจจุบันมีกิจกรรมและบรรยากาศในโฮมสเตย์ที่แตกต่างกันไปและพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าพัก และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโฮมสเตย์ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ดั้งนั้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัดสินใจเลือกที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลในการวิจัยเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการหรือนักลงทุนที่สนใจธุรกิจท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์

สามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อปรับปรุง พัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการสร้าง แรงจูงใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัดสินใจเลือกที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1

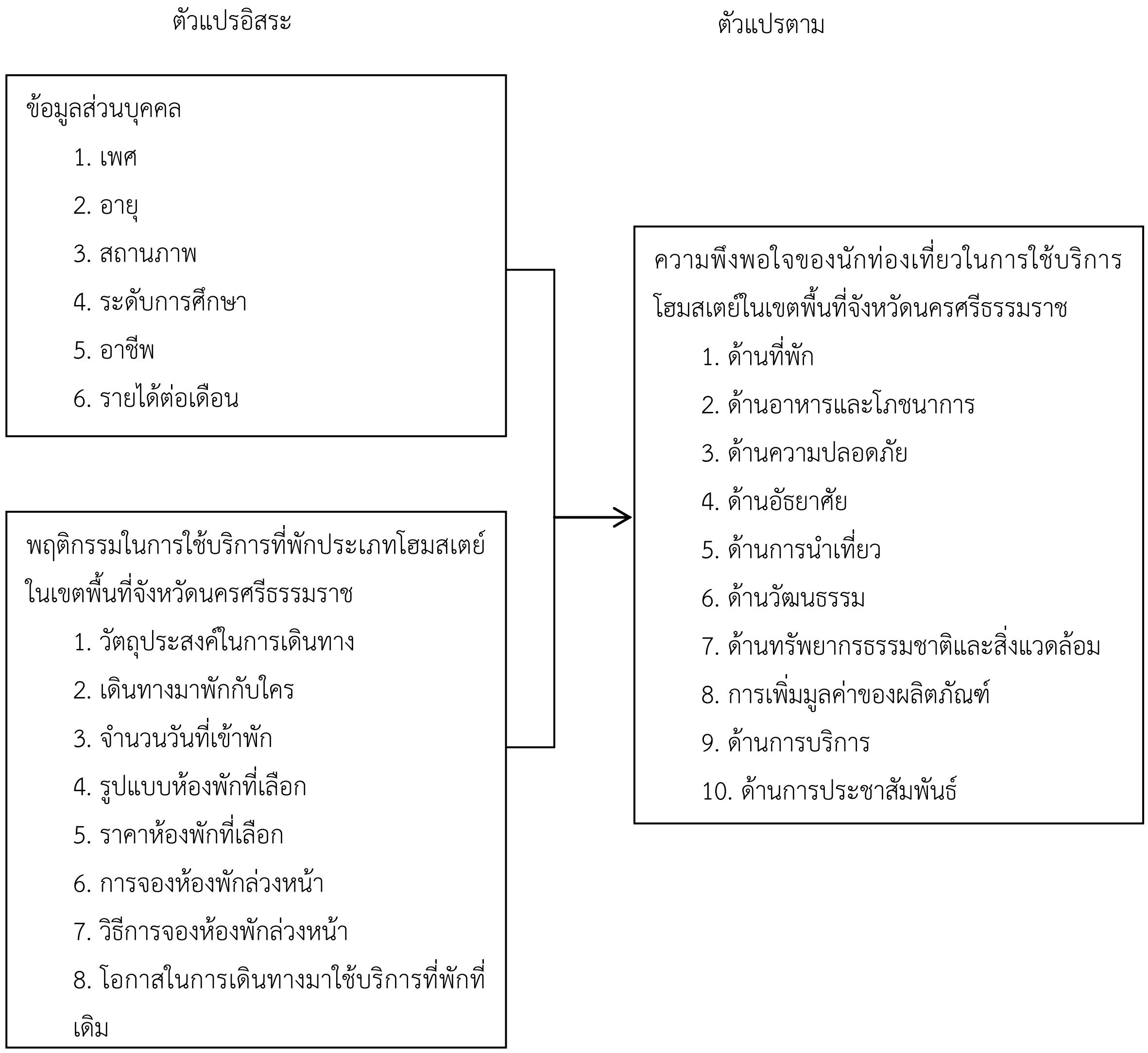

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เดินทางมาพักในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2559 มีจำนวนทั้งสิน 3,577,179 คน

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากทราบจำนวนประชากรจึงคำนวณโดยการหาค่ากลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของ Taro Yamane (1995) อ้างถึงในพรรณี ลิกิจวัฒนะ, 2553: 75-77) แทนค่าโดยใช้สูตรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน 5% จะได้ขนาดของกลุ่มดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า $$n = \frac{3,577,179}{1+(3,577,179)(0.05)^2}$$

โดย n = 399.999 = 400

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยเผื่อสำรองแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ จำนวน 20 ชุด รวมขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 420 ชุด โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชของอำเภอลานสกาและนบพิตำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามแบบคำถามปิด ใช้เก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่มาพัก โฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชของอำเภอลานสกาและนบพิตำ ซึ่งได้สร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พักโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยครอบคลุม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 พฤติกรรมในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist)โดยครอบคลุม วัตถุประสงค์ในการเดินทาง เดินทางมาพักกับใคร จำนวนวันที่เข้าพัก รูปแบบห้องพักที่เลือก ราคาห้องพักที่เลือก การจองห้องพักล่วงหน้า วิธีการจองห้องพักล่วงหน้า โอกาสในการเดินทางมาใช้บริการที่พักที่เดิม

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist)โดยครอบคลุม ต้องการให้พัฒนาโฮมสเตย์ในด้านใดบ้าง โดยสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวนคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค	การแปลผล (เกณฑ์ระดับ)
ระดับความพึงพอใจ			
1. ด้านที่พัก	4	0.711	ยอมรับได้
2. ด้านอาหารและโภชนาการ	5	0.862	ดี
3. ด้านความปลอดภัย	3	0.838	ดี
4. ด้านอัธยาศัย	5	0.743	ยอมรับได้
5. ด้านการนำเที่ยว	4	0.714	ยอมรับได้
6. ด้านวัฒนธรรม	5	0.831	ดี
7. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3	0.709	ยอมรับได้
8. การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์	5	0.787	ยอมรับได้
9. ด้านการบริการ	5	0.750	ยอมรับได้
10. ด้านการประชาสัมพันธ์	3	0.768	ยอมรับได้

($a < 0.5$ = ไม่ยอมรับ, $\le a < 0.6$ = อยู่ในเกณฑ์แย่, $0.6 \le a < 0.7$ = อยู่ในเกณฑ์น่าสงสัย, $0.7 \le a < 0.8$ = อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้, $0.8 \le a < 0.9$ = อยู่ในเกณฑ์ดี, $a \ge 0.9$ = อยู่ในเกณฑ์ดีมาก)

จากตารางที่ 3 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficint) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้เกณฑ์ของเรเวลและชินบาร์ค (Revelle, W., Zinbarg,R., 2009) ซึ่งพบว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคของตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.70 – 0.86 ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิเคราะห์ข้อมูลนี้รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งเป็น ขั้นตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มา วิเคราะห์หาค่าทางสถิติซึ่งประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist)โดยครอบคลุม วัตถุประสงค์ในการเดินทาง เดินทางมาพักกับใคร จำนวนวันที่เข้าพัก รูปแบบห้องพักที่เลือก ราคาห้องพักที่เลือก การจองห้องพักล่วงหน้า วิธีการจองห้องพักล่วงหน้า โอกาสในการเดินทางมาใช้บริการที่พักที่เดิม โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มา วิเคราะห์หาค่าทางสถิติซึ่งประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentages) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ ตารางควบคู่กับการบรรยายและการสรุปผลการดำเนินการซึ่งได้กำหนดให้คะแนนคำตอบของ แบบสอบถาม ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน

จากนั้น หาค่าคะแนนของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist)โดยครอบคลุม ต้องการให้พัฒนาโฮมสเตย์ในด้านใดบ้าง โดยสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติซึ่งประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	**จำนวน**	**ร้อยละ**
เพศ		
ชาย	148	37.00
หญิง	252	63.00
อายุ		
ต่ำกว่า ปี 20	80	20.00
20-30 ปี	144	36.00
31 -ปี 40	98	24.50
ปีขึ้นไป 41	78	19.50
สถานภาพ		
โสด	186	46.50
สมรส	176	44.00
หย่าร้างหม้าย/	8	2.00
แยกกันอยู่	30	7.50

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้น	66	16.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย.ปวช/	31	7.80
ปวสอนุปริญญา/.	117	29.30
ปริญญาตรี	151	37.80
สูงกว่าปริญญาตรี	35	8.80
อาชีพ		
ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ/	79	19.80
พนักงานเอกชน	66	16.50
เกษตรกร	22	5.50
ธุรกิจส่วนตัว	94	23.50
รับจ้างทั่วไป	37	9.30
พ่อบ้านแม่บ้าน/	2	0.50
นักเรียนนักษา/	100	25.00
รายได้		
ต่ำกว่า 5,บาท 000	80	20.00
5 ,001-10,บาท 000	52	13.00
10 ,001-20,บาท 000	139	34.80
20 ,001-30,บาท 000	114	28.50
30,001-40,000 บาท	12	3.00
40 , 001บาทขึ้นไป	3	0.80

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63 และเป็นเพศชาย จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44 และมีสถานภาพ อย่าร้าง/หม้าย

จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 รองลงมามีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 และระดับการศึกษามัธยมตอนต้น จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 10,001-20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 20,001-30,000 บาทต่อเดือน จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 และรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ในการเดินทาง		
ทำธุรกิจ	39	9.80
เยี่ยมเพื่อนญาติ/	37	9.30
ท่องเที่ยว	311	77.80
ประชุมสัมมนา/	13	3.30
เดินทางมาพักกับใคร		
คนเดียว	51	12.80
ครอบครัว	157	39.30
คนรัก	60	15.00
เพื่อน	126	31.50
คณะหน่วยงาน/	6	1.50
จำนวนวันที่เข้าพัก		
ต่ำกว่า วัน 2	204	51.00
2-3 วัน	181	45.30
4 -วัน 5	12	3.00
มากกว่า วัน 5	3	0.80

พฤติกรรมในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนวันที่เข้าพัก		
ต่ำกว่า วัน 2	204	51.00
2-3 วัน	181	45.30
4 -วัน 5	12	3.00
มากกว่า วัน 5	3	0.80
รูปแบบห้องพักที่เลือก		
ห้องพักเตียงเดี่ยว	84	21.00
ห้องพักเตียงคู่	107	26.80
ห้องพักรวม	158	39.50
กางเต้นท์	51	12.80
ราคาห้องพักที่เลือก		
ต่ำกว่า บาท 500	173	43.30
501-1,000 บาท	166	41.50
1 ,001-1,500 บาท	49	12.30
มากกว่า 1,บาท 501	12	3.00
การจองห้องพักล่วงหน้า		
จองล่วงหน้า	237	59.30
ไม่ได้จองล่วงหน้า	163	40.80
วิธีการจองห้องพักล่วงหน้า		
ผ่านทางอินเทอร์เน็ต	100	25.00
ผ่านทางโทรศัพท์	78	19.50
เพื่อนเป็นผู้จองให้	156	39.00
ผ่านทางบริษัททัวร์	47	11.80
Walk In	19	4.80
โอกาสในการเดินทางมาใช้บริการที่พักที่เดิม		
กลับมา	377	94.30
เปลี่ยนที่พักใหม่		
ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศใหม่ๆ	18	4.50
ไม่พึงพอใจในการให้บริการของโฮมสเตย์เดิม	5	1.30

จากตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเลือกใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยว จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 77.80 รองลงมาเพื่อมาทำธุรกิจ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80 และเดินทางมาเยี่ยมเพื่อน/ญาติ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 ส่วนใหญ่เดินทางมาพักกับครอบครัว จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30 รองลงมาเดินทางมาพักกับเพื่อน จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 และเดินทางมาพักกับคนรัก จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ส่วนใหญ่เข้าพักเป็นเวลาต่ำกว่า 2 วัน จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมาเข้าพักเป็นเวลา 2-3 วัน จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 และเข้าพักเป็นเวลา 4-5 วัน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการห้องพักรวม จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 รองลงมาเลือกใช้บริการห้องพักเตียงคู่ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.80 และเลือกใช้บริการห้องพักเตียงเดี่ยว จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการราคาห้องพักต่ำกว่า 500 บาท จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 รองลงมาเลือกใช้บริการราคาห้องพัก ระหว่าง 501-1,000 บาท จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 และเลือกใช้บริการราคาห้องพัก ระหว่าง 1,001-1,500 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.30 ส่วนใหญ่เลือกวิธีการจองห้องพักล่วงหน้า จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.30 รองลงมาเลือกวิธีการไม่จองล่วงหน้า จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 ส่วนใหญ่จองห้องพักล่วงหน้าโดยเพื่อนเป็นผู้จองให้ จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมาเลือกวิธีการจองห้องพักล่วงหน้าผ่านทางอินเตอร์เน็ต จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และเลือกวิธีการจองห้องพักล่วงหน้าผ่านทางโทรศัพท์ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ส่วนใหญ่หากมีโอกาสมาพักอีกจะกลับมาพักที่เดิม จำนวน 377 คน คิดเป็นร้อยละ 94.30 รองลงมาหากมีโอกาสมาพักอีกจะเปลี่ยนที่พักใหม่ โดยต้องการเปลี่ยนบรรยากาศใหม่ๆ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 และเปลี่ยนที่พักใหม่เพราะไม่พึงพอใจในการให้บริการของโฮมสเตย์เดิม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

(n=400)

ระดับความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านที่พัก	4.10	0.83	มาก
ด้านอาหารและโภชนาการ	3.95	0.82	มาก
ด้านความปลอดภัย	3.84	0.90	มาก
ด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพักหรือโฮมสเตย์	3.92	0.77	มาก
ด้านการนำเที่ยว	4.27	0.72	มาก
ด้านวัฒนธรรม	4.34	0.77	มาก
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.07	0.77	มาก
ด้านการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์	4.02	0.83	มาก
ด้านการบริการ	4.18	0.79	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์	3.90	0.76	มาก
โดยรวม	**4.06**	**0.80**	**มาก**

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.77) และข้อที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการนำเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.72) ด้านการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
แนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์		
ด้านห้องพัก	58	14.5
ด้านสภาพแวดล้อม	3	0.8
ด้านอาหาร	222	55.5
ด้านความปลอดภัย	201	50.2
อื่น ๆ		
รวม	**484**	**121.00**

จากตารางที่ 7 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ พบว่า โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาในด้านอาหาร จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาต้องการให้พัฒนาในด้านความปลอดภัย จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.2 และด้านห้องพัก จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ตามลำดับ

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิธิพลต่อตัดสินใจเลือกที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักจะเป็นนักท่องเที่ยวเพศหญิง มีช่วงอายุ 20-30 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ด้านอาชีพโดยนักท่องเที่ยวส่านใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 10,001-20,000 บาท

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเลือกเลือกใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อมาท่องเที่ยว โดยจะเดินทางมาพักกับครอบครัว และจะเข้าพักเป็นเวลาประมาณต่ำกว่า 2 วัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกห้องพักแบบห้องพักรวม มีราคาประมาณต่ำกว่า 500 บาท และส่วนใหญ่จะจองล่วงหน้าโดยเพื่อนเป็นผู้จองให้ และหากมีโอกาสในการเดินทางมาใช้บริการที่พักเดิมส่วนใหญ่เลือกที่จะกลับมาใช้บริการที่พักเดิม

ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการใช้บริการโฮมสเตย์ในด้านวัฒนธรรม ด้านการนำเที่ยว ด้านการบริการ ด้านที่พัก ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านอาหารและโภชนาการ และด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพัก ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่พักกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อมีที่พักสะอาดและสบายสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.83) และพึงพอใจหัวข้อสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าพัก ต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.83) ด้านอาหารและโภชนาการกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อชนิดของอาหารและวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร สูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.84) และพึงพอใจในหัวข้อรสชาติอาหารอร่อยถูกปาก ต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.82) ด้านความปลอดภัยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้ออุปกรณ์ปฐมพยาบาล

เบื้องต้น สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.86) และพึงพอใจในหัวข้อมีระบบป้องกันอัคคีภัย ต่ำที่สุด($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.82) ด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพักหรือโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อมีความเป็นมิตร สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.76) และพึงพอใจในหัวข้อให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ ต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.70, S.D. = 0.77) ด้านการนำเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อมีข้อมูลแนะนำในการท่องเที่ยว สูงที่สุด($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.70) และพึงพอใจในหัวข้อเจ้าของบ้านพักให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็วต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.72) ด้านวัฒนธรรมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อมีการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม สูงที่สุด($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.67) และพึงพอใจในหัวข้อการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.87) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.71) และพึงพอใจในหัวข้อการรักษาวิถีชีวิตชุมชนคงไว้เป็นกิจวัตรปกติต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.85) ด้านการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาทำเพิ่มมูลค่าให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.77) และพึงพอใจในหัวข้อสินค้ามีความสวยงามและน่าสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว ต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.91) ด้านการบริการของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อบอกรายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.74) และพึงพอใจในหัวข้อ การให้บริการเจ้าของโฮมสเตย์เป็นกันเอง ต่ำที่สุด($\overline{X}$ = 4.01 และ S.D. = 0.83) และด้านการประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการหัวข้อมีเว็บไซต์ส่วนตัวของโฮมสเตย์เพื่อสะดวกในการติดต่อของนักท่องเที่ยว สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.97, S.D. = 0.76) และพึงพอใจในหัวข้อมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต FB,IG,Line ต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.83)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม รองลงมาด้านการนำเที่ยว ด้านการบริการเป็น และด้านที่พัก จากผลการสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา วุฒิศิลป์ (2557) ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ระดับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการใช้บริการโฮมสเตย์ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังการใช้

บริการโฮมสเตย์ในด้านการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริการของโฮมสเตย์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการประชาสัมพันธ์ด้านที่พัก ด้านความปลอดภัย ด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพักหรือโฮมสเตย์ ด้านการนำเที่ยว และด้านอาหารและโภชนาการ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาน์ดนย์ คุปตะวินทุ (2556) ได้วิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์บ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ บ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ในด้าน ที่พัก ด้านความปลอดภัย ด้านอัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้านประชาสัมพันธ์ ยกเว้น ด้านอาหารและโภชนาการ และ ด้านรายการนำเที่ยว อยู่ในระดับมาก และ นักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ เจ้าหน้าที่ อบต. บ้านหม้อ และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำแนวทางพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์บ้านหม้อไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. จากการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการที่พักประเภทโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพักหรือโฮมสเตย์ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความปลอดภัย ต่ำที่สุด ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากที่พักแบบโฮมสเตย์ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เน้นการสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีดั้งเดิม เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือน ในส่วนของด้านอัธยาศัยของเจ้าบ้านพักหรือโฮมสเตย์ผู้ประกอบการควรให้การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคย ให้ความเป็นมิตร คำแนะนำในเรื่องต่างๆ สร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในวิถีชุมชน และสร้างความเชื่อใจในการเข้าพักข้องลูกค้า และด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้ประกอบการควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์อย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยมีการจัดทำข้อมูลการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวลงบนเว็บไซต์ทางอินเตอร์เน็ต

สำหรับด้านความปลอดภัย ผู้ประกอบการควรดูแลสถานที่พักให้เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ไม่มีคนพลุกพล่าน มีความเป็นส่วนตัว มีการเตรียมพร้อมด้านเครื่องมือความพลอดภัยครบครัน และผู้ประกอบการควรจัดผู้ดูแลความปลอดภัยที่มีประสบการณ์ เพื่อสร้างความมั่นใจและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง และปลอดภัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำหรับการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่อาจจะมีเรื่องอื่นที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจนอกเหนือจากหัวข้อในแบบสอบถามจึงควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงด้วยการสัมภาษณ์ และขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งอาจจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงได้ตรงจุดมากขึ้น

2. เนื่องจากธุรกิจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์มีการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยหลายอย่าง เช่น กระแสนิยม สิ่งแวดล้อม ผู้ให้บริการ เป็นต้น ดังนั้นลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อาจมีการเปลี่ยนแปลง จึงควรทำการศึกษาเมื่อปัจจัยบ่งชี้สำคัญเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในช่วงเวลาที่แตกต่างกันไป

3. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงด้านต่างๆ ให้ผู้เข้ามาพักมีระดับความพึงพอใจสูงสุด

4. ควรศึกษาข้อจำกัดต่างๆ ที่ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสย์ประสบอยู่ เพื่อนำไปวิเคราะห์หาจุดที่เหมาะสมในการปรับปรุงธุรกิจของตน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2559). *ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทย* http://www.tourism.go.th/view/3/สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

กาญจนา สุคัณธสิริกุล. (2558). *การพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา.* สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ. สำนักวิชา เทคโนโลยีสังคม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนารี.

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2553). *วิจัยทางการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตรอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.

ชญาน์ดนย์ คุปตะวินทุ. (2556). *แนวทางพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์บ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุติมา วุฒิศิลป์. (2557). *ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.* วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช* http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,2554 : 1-2 ระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว,2559:ออนไลน์ เข้าถึงจาก http://61.19.236.136:8090/dotr/index.php

Revelle, W.&Zinbarg, R.(2009), Coefficients Alpha, Beta, Omega, and the glb: Comment on Sijtsma

,Retrived December 3,2009 from http://en. w i k i p e d i a . o r g/wiki/Internal_consistency

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัย

A Comparative Analysis of Contemporary Public Administration Concepts

ไชยนันท์ ปัญญาศิริ สุมิตตรา เจิมพันธ์
บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีที่มาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัย ในงานวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) และ แนวคิดบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ในกระบวนการการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารจัดการสาธารณะยุคใหม่ อันได้แก่ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ หรือ การอภิบาลภาครัฐแนวใหม่ (NPG) และ การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ทั้งในเชิงทฤษฎี ในองค์ความรู้ด้านวิชาการ การนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสาธารณะ

ผลการวิจัยเอกสารในเบื้องต้น พบว่า การบริหารงานสาธารณะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาควรมีการปรับใช้หลักการบริหารจัดการภาครัฐยุคใหม่หลายๆแนวคิดเข้ามาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็น การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) และแนวคิดหลังการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (Post-NPM Concepts) ตามที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นของการจัดระบบแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐร่วมสมัยในเบื้องต้น ข้อค้นพบหลักจากงานวิจัยนี้ ชี้ประเด็นไปที่แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานสาธารณะยุคใหม่ที่เน้นการตอบสนองความจำเป็นและประโยชน์สุขของพลเมืองของประเทศ และมองประเด็นดังกล่าวเป็นตัวตั้งในการปฏิรูประบบการบริหารจัดการการปกครอง ตามหลักการของการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (NPG) และ หลักการการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS)

คำสำคัญ : การจัดการภาครัฐแนวใหม่, การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่, การบริการสาธารณะแนวใหม่

Abstract

This research article was extracted from the literature review part of the contemporary Public Administration concepts in a research entitled "A Comparative Study of the New Public Management (NPM) Concept and the New Public Service (NPS) Concept to Public Policy Implementation Process of the Thai Public Agencies". The objective of this research were to conduct a comparative analysis of modern

Public Management theories and concepts including New Public Management—NPM, New Public Governance--NPG and New Public Service—NPS in terms of theoretical perspectives, academic knowledge and their applicability in public management.

The findings of this paper argues that public sector management in developing countries needs to embrace on a range of modern public management models including New Public Management (NPM) and post NPM concepts. This paper is based on the preliminary research in contemporary Public Management literatures. The findings of this research on modern Public Administration concepts and theories highlight the needs and interests of citizens at the heart of reform efforts in line with the New Public Governance (NPG) and the New Public Service (NPS) approaches.
Keywords : New Public Management, New Public Governance, New Public Service

บทนำ

แนวทางการบริหารจัดการสาธารณะ (Public Administration) ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมามักจะยึดถือแนวทางนโยบายและการปฏิบัติที่มีต้นแบบทางความคิดและทฤษฎีมาจากกลุ่มประเทศตะวันตก ถึงแม้จะมีความพยายามในการปฏิรูประบบและโครงสร้างการบริหารจัดการสาธารณะในแต่ละประเทศ โดยการนำแนวคิดใหม่ๆทางการบริหารจัดการภาครัฐแบบตะวันตก ที่เชื่อว่าเป็นกระแสสากลเข้ามาปรับใช้ แต่ในทางการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติจริง ยังคงดำเนินไปในแนวทางการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมที่มีอยู่ในแต่ละประเทศเป็นส่วนใหญ่ ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างทางสังคมของประเทศกำลังพัฒนาที่ทำให้จำเป็นต้องเลือกเอาแต่เฉพาะบางส่วนของแนวคิดการบริหารสาธารณะที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับบริบทของประเทศตัวเองเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะองค์การภาครัฐในประเทศกำลังพัฒนาจะเลือกหยิบยกแนวคิดทางการบริหารสาธารณะใดมาปรับใช้ ก็ต้องคำนึงถึงการให้บริการภาครัฐอย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ประเด็นการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen Engagement) ในกระบวนการนโยบายและการบริหารจัดการได้พัฒนามาเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการสาธารณะและการบริหารการปกครอง (Governance) ในปัจจุบัน

บทความวิจัยนี้มีที่มาจากภาคการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัย (Contemporary Public Administration Concepts) ในงานวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) และ แนวคิดบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ในกระบวนการการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐไทย" (A Comparative Study of the New Public Management (NPM) Concept and the New

Public Service (NPS) Concept to Public Policy Implementation Process of the Thai Public Agencies) โดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารจัดการสาธารณะยุคใหม่ อันได้แก่ New Public Management--NPM (การจัดการภาครัฐแนวใหม่) New Public Governance--NPG (การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ หรือ การอภิบาลภาครัฐแนวใหม่) และ New Public Service—NPS (การบริการสาธารณะแนวใหม่) โดยทำการเปรียบเทียบทั้งสามแนวคิดให้ครอบคลุมในมิติต่างๆ ทั้งในเชิงทฤษฎี ในองค์ความรู้ด้านวิชาการ การนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสาธารณะ ตลอดจน สถานะของการนำแนวคิดเหล่านี้ไปปรับใช้ในระดับสากล ทั้งหมดนี้จะมีการทบทวน จัดลำดับ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับใช้แนวคิดการบริหารสาธารณะเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทการบริหารจัดการของประเทศไทย

คำถามวิจัย

การบริหารภาครัฐของไทย มีพัฒนาการการประยุกต์ใช้แนวคิดร่วมสมัยด้านการบริหารจัดการสาธารณะต่างๆ อย่างไรบ้าง?

วัตถุประสงค์การวิจัย

1 เพื่อสำรวจและทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยแนวคิด ทฤษฎี และการปรับใช้ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสาธารณะในยุคหลังแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (Post NPM era)
2 เพื่อจัดระบบ ลำดับ ความเชื่อมโยงของแนวคิดทางการบริหารจัดการสาธารณะสมัยใหม่
3 เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้แนวคิดการบริหารสาธารณะเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทการบริหารจัดการของประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลและทบทวนวรรณกรรม ในการรวบรวมเอกสาร บทความ ตำรา และ ฐานข้อมูลจาก นักวิชาการด้านการบริหารจัดการภาครัฐในระดับโลก (Documentary research) และ นำมาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดต่างๆเพื่อแสวงหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น เป็นการวิจัยเอกสารในระดับทุติยภูมิ (Secondary sources) และใช้แนวทางการวิจัยแบบ Historical Research Method ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

(1)

ความหลากหลายของแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะในยุคหลังการจัดการภาครัฐแนวใหม่

(Diversity of the Post-NPM Concepts)

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า แนวทางการปฏิรูประบบราชการและองค์การภาครัฐในกลุ่มประเทศตะวันตก มักจะถูกใช้เป็นต้นแบบและส่งอิทธิพลต่อแนวทางการปฏิรูประบบราชการในประเทศกำลังพัฒนาในลักษณะของการแพร่กระจายทางความรู้ (Knowledge Diffusion) ที่เมื่อใดที่มีการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ใหม่ทางการบริหารจัดการมาปรับใช้ประเทศตะวันตก ในช่วงระยะเวลาต่อมา ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และ นักวิชาการด้านการบริหารจัดการในประเทศกำลังพัฒนาจะมีการศึกษาวิเคราะห์ ตลอดจนถึงการจำแนกแนวทางต่างๆของการบริหารรัฐกิจและการปฏิรูประบบราชการในประเทศตะวันตก เพื่อถอดบทเรียนมาใช้ในกับประเทศของตน โดยมีเป้าหมายหลักๆของการปฏิรูประบบราชการที่ไม่แตกต่างกัน คือ ความมีประสิทธิภาพในมิติต่างๆ เช่น การกระจายอำนาจในการบริหารราชการ การปฏิรูประบบการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การบริหารจัดการค่าใช้จ่ายตามงบประมาณให้คุ้มค่า การกำหนดและบังคับใช้มาตรการป้องปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น ตลอดจนการสร้างระบบการบริหารจัดการแบบล่างขึ้นบน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในด้านทฤษฎีการบริหารจัดการภาครัฐร่วมสมัย พบว่า ประเทศกำลังพัฒนามีแนวโน้มที่จะพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแบบผสมผสาน (A hybrid form of public management) ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารจัดการภาครัฐที่แตกต่างกัน อาทิ เช่น แนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิม (Old Public Administration---OPA) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management—NPM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service---NPS) แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ตลอดจน แนวคิดการกำกับดูแลสาธารณะแนวใหม่ หรือ การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance---NPG)

กระแสการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐยุคใหม่ มักจะกำหนดจุดสนใจที่มีต่อการเปลี่ยนผ่านแนวคิดและการปฏิบัติในระบบราชการ จากกลุ่มแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแบบดั้งเดิม (Old Public Administration---OPA) มาสู่แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management ---NPM) ที่ได้เริ่มเป็นที่นิยมและมีบทบาทโดดเด่นในกระแสการปฏิรูปองค์การภาครัฐตลอดทศวรรษที่ 1980 และ 1990 แต่ภายหลังจากปีค.ศ.2000 ได้ปรากฏแนวคิดใหม่ๆทางการจัดการภาครัฐในหลากหลายแนวคิด อาทิเช่น การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) การกำกับดูแลสาธารณะแนวใหม่ หรือ บางทีนักวิชาการก็เรียกว่า การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) หรือ แนวคิดที่เกิดขึ้นมาเพื่อท้าทายแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) เหล่านี้บางครั้งจะเรียกรวมๆว่า แนวคิดยุคหลังการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (post-New Public Management Concepts) (Denhardt and Denhardt, 2000; Osborne,2006)

(2)
ข้อจำกัดบางประการของการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม (OPA) และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ในทัศนะของแนวคิดที่มาที่หลัง (Limitations of OPA and NPM : Antithesis views)

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแบบดั้งเดิม (Old Public Administration) ยึดโยงกับโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการในแนวตั้งเป็นหลัก ที่กำหนดให้ข้าราชการหรือบุคลากรของรัฐทำงานภายใต้ลำดับชั้นการบังคับบัญชา และการจัดโครงสร้างและระเบียบแบบแผนองค์การเพื่อจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสังคม ให้เป็นไปตามภารกิจและนโยบายของรัฐ ตลอดจนเพื่อการควบคุมบังคับบัญชา รักษาให้ระบบมีความเที่ยงตรงอย่างเคร่งครัด ซึ่งค่านิยมสูงสุดในกระบวนทัศน์การบริหารราชการแบบดั้งเดิมเหล่านี้ แม้ว่าในบางมิติยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของกลไกของรัฐในการบริหารประเทศ แต่ในบริบทของยุคโลกาภิวัติ มักจะถูกตั้งคำถามถึงความคล่องตัวในการทำภารกิจสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า จึงนำไปสู่ความพยายามในการปฏิรูประบบราชการภายใต้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และการจัดการนิยม (Managerialism) ที่เรียกว่าการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management--NPM)

แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มีรากฐานมาจากเศรษฐศาสตร์ ที่มองการบริหารราชการเป็นเรื่องของต้นทุนการแลกเปลี่ยน (Transaction Costs) ระหว่างประชาชนกับรัฐบนหลักของอรรถประโยชน์ (Utilities) ความมีเหตุมีผล (Rationality)และ ทางเลือกสาธารณะ (Public Choice) โดยกำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่นำเอาชุดของแนวคิดและเทคนิคใหม่ๆทางการบริหารจัดการที่มีความเป็นสากล ไม่จำกัดว่าจะใช้กับภาคราชการหรือภาคธุรกิจ มาปรับใช้ในการตอบสนองประชาชนในฐานะ “ลูกค้า” หรือ “ผู้รับบริการ” จากข้อจำกัดในการพัฒนาระบบราชการตามแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิมที่ยึดโยงกับกระบวนทัศน์การบริหารจัดการแบบคลาสสิคโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์การภาครัฐต้องเผชิญกับความสลับซับซ้อนและความเป็นพลวัติของการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจเสรีของบริบทโลกในปัจจุบันการปรับใช้องค์ความรู้และเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของภาครัฐและมุ่งบรรลุประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการประชาชน จึงเป็นจุดเด่นของแนวคิดนี้ที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนานำหลัก NPM ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการมากขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสัมฤทธิ์ผลในการปรับใช้ NPM ในการพัฒนาระบบราชการในประเทศต่างๆทั่วโลกในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา พบว่ามีทั้งกรณีที่ประสบความสำเร็จและที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (Hood, 2004; Pollitt and Bouckaert, 2004) โดยนักวิชาการพบว่าเหตุปัจจัยหลักที่ทำให้ประเทศตะวันตกประสบความสำเร็จในการนำแนวคิด NPM มาปรับใช้ในระบบ

ราชการมักจะเป็นเรื่องของความต่อเนื่องในด้านกระบวนการกำหนดและนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีระบบ แบบแผน และ ความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ขององค์การเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ส่วนองค์ประกอบอื่นๆจะเป็นปัจจัยเชิงพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติ อาทิเช่น ความมุ่งมั่นของบุคลากรภาครัฐในทุกระดับที่มีความเข้าใจและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองที่มีต่อการให้บริการสาธารณะให้เป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์มากขึ้น ซึ่งในกรณีของประเทศกำลังพัฒนายังมักจะขาดแคลนองค์ประกอบพื้นฐานเหล่านี้

ประเด็นด้านข้อจำกัดของ NPM นั้น ในเวลาต่อมาถูกวิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดที่ผูกขาดกับ (หรือยึดมั่นต่อ) หลักการบริหารธุรกิจเอกชนมากเกินไป จนทำให้เกิดการละเลยจนถึงการลดทอนความสำคัญของหลักการตรวจสอบและหลักภาระรับผิดชอบของภาครัฐต่อประชาชน (Public Accountability) ตามครรลองประชาธิปไตย ตลอดจนการที่ NPM มีประเด็นที่มุ่งเน้นแต่การตอบสนองประชาชนในฐานะลูกค้า (Customers) หรือ ผู้จ่ายเพื่อใช้บริการ (Buyers) บนความสัมพันธ์แบบปัจเจกบุคคลกับผู้ให้บริการตามกลไกตลาดเท่านั้น แต่มีการตั้งคำถามว่า การที่ประเทศชาติจะสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนในกระแสโลกปัจจุบันนี้ ประชาชนควรทำหน้าที่เป็นพลเมือง (Citizen) ที่มีภาวะผู้นำและร่วมกับภาคส่วนอื่นๆในการบริหารประเทศมากกว่า ที่จะเป็นแค่ลูกค้า (Customer) หรือไม่?

การที่แนวคิดการปฏิรูประบบราชการตามแนวทางของ NPM ไม่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ระบบราชการของประเทศเหล่านี้ยังมีความเชื่อมโยงกับกลไก จารีต และค่านิยมทางการเมืองดั้งเดิมของตนเป็นอย่างมาก ในกรณีของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ แนวคิด NPM ไม่ได้ถูกนำเข้ามาทดแทนแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ หรือ การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม (OPA) ทั้งหมด (ในหลายๆประเทศ ระบบและกลไกการบริหารราชการแบบประเพณีนิยมมีอยู่มาก่อนการมาถึงของระบบราชการในทัศนะของ Max Weber และเป็นรากฐานและค่านิยมหลักในระบบสังคม) เพราะเนื่องจากการที่ต้องประนีประนอมต่อโครงสร้าง วัฒนธรรมทางการเมืองการบริหารและบริบทดั้งเดิมต่างๆ ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดใหม่ๆทางการบริหารภาครัฐได้ทั้งหมด เพราะยังต้องอาศัยระบบ โครงสร้างทางการเมืองการปกครอง หรือ สถาบันต่างๆในรูปแบบที่ยังอยู่ในยุคของราชการแบบดั้งเดิม (Traditional Government) หรือแม้แต่ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) การประนีประนอมมีขึ้นเพื่อให้กลไกการบริหารราชการดำเนินต่อไปได้ (McCourt, 2005) จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ถึงแม้จะมีความเชื่อว่าแนวคิด NPM เป็นหลักการบริหารจัดการที่มีความเป็นสากล (Universality) แต่ในกรณีของรัฐบาลประเทศกำลังพัฒนา จะมีการเลือกใช้เฉพาะหลักบางหลักหรือ

เนื้อหาบางส่วนของ NPM เท่านั้น ไม่ได้เป็นการปฏิรูปตามแนวคิดนี้โดยยกมาทั้งหมด (Global Center for Public Service Excellence, UNDP, 2005)

จากข้อจำกัดต่างๆของ นำไปสู่การเรียกร้องให้มีการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสาธารณะ ที่พบว่าในปัจจุบันนี้มีความสอดคล้องกับกระแสการบริหารราชการหรือการบริหารจัดการสาธารณะในยุคหลังกระบวนทัศน์การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (Post-New Public Management Paradigm) ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดหลักๆได้แก่ การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service—NPS) การจัดการการปกครองสาธารณะแบบใหม่ (New Public Governance--NPG) (หรือในการทบทวนวรรณกรรมอาจมีการแปล New Public Governance ---NPG ว่า "ธรรมาภิบาลภาครัฐ" ตามความนิยมทีปรากฏตามกระแสวาทกรรมการเมืองการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันนี้) ตลอดจน การบริหารจัดการภาครัฐในยุคหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodern Public Administration) เป็นต้น แนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แม้จะมีข้อแตกต่างกันหลายประการและมีข้อสมมติฐานโต้แย้งแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ในระดับและมิติที่แตกต่างกันบ้าง แต่ทั้งหมดมีฐานคติร่วมกันว่า หัวใจสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐจะต้องอยู่ที่ ความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมของ พลเมือง ชุมชน และ ประชาสังคม ไม่ใช่วัดที่มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์และสัมฤทธิผลเชิงการตลาด ตามหลักการของแนวคิด NPM ที่เคยถูกนำไปปฏิบัติในลักษณะของกระแสสากลทางการบริหารงานสาธารณะในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา

(3)

การมาถึงของแนวคิดการบริหารจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่

(Introducing the New Public Governance--NPG)

แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance--NPG) ได้เริ่มแพร่หลายในแวดวงวิชาการด้านการบริหารจัดการภาครัฐในช่วงการเปลี่ยนผ่านสหัสวรรษเข้าสู่ปีคริสตศักราช 2000 และเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ การอธิบายความหมายของ NPG สามารถสรุปได้ว่า คือ "วิถี หรือ แนวทาง เพื่อ กำหนด ธำรงรักษา กำกับดูแล และประกันความรับผิดชอบต่อกฎระเบียบ บรรทัดฐาน และแนวปฏิบัติที่พึงประสงค์ของสังคม โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ การมีส่วนส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มพลังต่างๆในประเทศ" (Bourgon, 2007)

ในทัศนะของผู้ศึกษาด้านการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ คำว่า "Public Governance" หรือ "การรบริหารจัดการการปกครอง" เริ่มใช้ในรายงานฉบับต่างๆของธนาคารโลกในทศวรรษ 90 (World Bank,1989; 1992; 1994) มีการระบุถึงความจำเป็นในการมีระบบการบริหารจัดการการปกครองเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ จึงเน้นมุมมองเฉพาะไปในเรื่องที่เป็นที่รู้จัก

กันโดยทั่วไปในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาและในระบบสากล นั่นคือกระแสการเรียกร้อง "การบริหารจัดการที่ดี" หรือ การมี "ธรรมาภิบาล" ดังนั้น ในบริบทขององค์การระหว่างประเทศ "Governance" จึงหมายถึง "แนวปฏิบัติในการใช้อำนาจรัฐเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ" (The manner in which power is exercised in the management of a country's economic and social resources for development) (World Bank, 1992). แต่อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายของ Public Governance ในทัศนะของธนาคารโลก มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ไม่ได้หมายความเฉพาะรัฐบาลหรือองค์การภาครัฐเท่านั้น แค่หมายรวมถึงองค์การ สถาบัน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่มีบทบาทหน้าที่ในกระบวนการพัฒนาในระดับระหว่างประเทศทั้งหมด (Osborne, 2006).

ในเรื่องของการให้นิยามความหมาย จะพบว่ามีแนวคิดต่างๆและแนวคิดที่ยึดโยงกับ "การบริหารจัดการการปกครอง (Governance)" และ "การจัดการการปกครองสาธารณะ (Public governance)" อยู่หลายแนวคิดที่บางครั้งอาจมีความหมายที่เกี่ยวเนื่องหรือทับซ้อนกัน อาทิเช่น Governance, Corporate Governance, Good Governance , Public Governance Digital Governance เป็นต้น จึงจะขออธิบายเพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างดังต่อไปนี้

"Governance" การบริหารจัดการการปกครอง หรือ การอภิบาล หมายถึงกระบวนการในการบริหารจัดการการปกครอง (ที่ได้ลงมือกระทำโดยสถาบันทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น รัฐ รัฐบาล ตลาด เครือข่าย ในการบริหารจัดการหน่วยทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว เผ่าพันธุ์ องค์การทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดินแดนและปริมณฑลต่างๆ โดยอาศัยกลไกต่างๆอันรวมไปถึงตัวบทกฎหมาย บรรทัดฐานหรือปทัสถานทางสังคม อำนาจ ภาษา และ วาทกรรมต่างๆ แต่ทั้งหลายทั้งปวงนี้ต้องเกี่ยวพันโดยตรงกับองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) และการตัดใจที่มีส่วนร่วมโดยประชาชนกับรัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ (Bevir, 2013).

"Corporate Governance" การบริหารจัดการกิจการที่ดี หรือ บรรษัทภิบาล หมายถึงระบบและกระบวนการภายในขององค์การ ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางและเป็นหลักประกันความรับผิดชอบเชื่อถือได้ของการปฏิบัติงาน ตลอดจนผลลัพท์ให้เป็นไปตามที่องค์การหรือสถาบันนั้นๆได้แถลงไว้ในพันธกิจหรือภารกิจอันเป็นการเฉพาะต่อสังคมและสาธารณะชน

"Good Governance" การบริหารจัดการที่ดี หรือ ธรรมภิบาล ในแรกเริ่มจะเกี่ยวข้องกับแถลงการณ์หรือการประกาศใช้ต้นแบบพื้นฐานที่พึงประสงค์ในเรื่องของการบริหารจัดการการปกครองสังคม การเมือง การบริหารสาธารณะ ที่มีที่มาจากองค์การระหว่างประเทศที่มีอิทธิพลในเวทีการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโลก อาทิเช่น ธนาคารโลก องค์การสหประชาชาติ OECD และ อื่นๆ ต่อมาจะถูกส่งผ่านและนำไปปรับใช้ในบริบทของแต่ละประเทศ โดยมีองค์การภาครัฐและองค์การภาค

การศึกษา ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคมในประเทศนั้นๆเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักการและเทคนิคต่างๆ

“Digital Governance” แนวคิดรัฐบาลอิเล็คทรอนิคส์ จะเป็นเรื่องของกิจกรรมสาธารณะว่าด้วยการปรับใช้เทคโนโลยีดิจิตัลอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ตลอดจนเพื่อการปรับเปลี่ยนวิธีการที่ภาครัฐกระทำภารกิจและธุรกรรมต่างๆในการะบวนการนโยบายสาธารณะ

จากที่ได้อธิบายทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า สาระหลักของ การจัดการภาคีสาธารณะ (New Public Governance) จะเกี่ยวข้องกับระบบการปกครองที่อาศัยกลไกในการขับเคลื่อนชุมชนไปในทิศทางที่เป็นความประสงค์ร่วมกันของสมาชิกชุมชนตลอดจนการให้การสนับสนุนชุมชนในการรักษาไว้ซึ่งความเป็นสถาบันหรือแนวนโยบายต่างๆที่พวกเขามีความประสงค์จะรักษาไว้ (Rosenau, 1995) ในทัศนะของ Rosenau “ชุมชน” (Community) จะต้องเป็นอีกหนึ่งตัวแสดงหลักในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพิ่มมาจากหน่วยงานและองค์การภาครัฐ และ ภาคธุรกิจเอกชน

ธนาคารโลก ได้ประมวลความคิดเกี่ยวกับคำว่า การบริหารจัดการการปกครอง (Governance) ว่าเป็นเรื่องของการใช้พลังทางการเมือง เพื่อไปบริหารจัดการกิจการต่างๆของประเทศชาติ และในการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายของการบริหารจัดการการปกครองให้ได้นั้น ในเบื้องต้นจำเป็นต้ององค์ประกอบที่สำคัญอยู่สามประการ ได้แก่ หนึ่ง กรอบทางกฎบัญญัติที่ส่งเสริมการพัฒนา สอง ภาระรับผิดชอบ และ สาม ความโปร่งใสของข้อมูลและกระบวนการเผยแพร่ข้อมูล (World Bank, 1992) ธนาคารโลกย้ำเน้นว่า ในเรื่องของการมีธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีนั้น จะต้องพิจารณาในสองแง่มุม คือ ในมุมของความชอบธรรม และ มุมของศักยภาพ สุดท้ายนี้ Kickert (1993) และ Rhodes (1997) ได้เคยให้ความหมายของคำว่า การบริหารจดการการปกครองว่าเปรียบเสมือนจักรกลที่ขับเคลื่อน กลไกการบริหารตนเองของเครือข่ายระหว่างองค์การต่างๆ ที่ทำหน้าที่การจัดหาและส่งมอบบริการสาธารณะโดยมีรัฐและองค์กรภาครัฐเป็นเพียงหนึ่งในตัวผู้แสดงหลัก ในแง่มุมนี้ “Governance” อาจถอดความหมายได้ว่าเป็นเรื่องของ การบริหารจัดการภาคีสาธารณะโดยตรง

ในประเด็นว่าด้วยเรื่องการเปลี่ยนมุมมองของการบริหารสาธารณะยุคใหม่จากแนวคิดหลักว่าด้วยการปกครอง (Government) มาสู่แนวคิดการบริหารจัดการการปกครอง (Governance) ในขณะที่การปกครอง (Government) เป็นเรื่องของ การใช้อำนาจหน้าที่ทีเป็นทางการโดยรัฐโดยมีเป้าประสงค์ในการกำหนดกฎระเบียบต่างๆในการจัดระเบียบผู้คนในสังคม ส่วนการบริหารจัดการการปกครอง (Governance) จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือ (อย่างต่อเนื่อง) ระหว่าง รัฐ ประชาชน และภาคส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้นๆ ตลอดจนการส่งมอบบริการสู่ประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของชุมชน จึงสรุปได้ว่า Governance จะต้องนำเอา

หลักการการมีส่วนร่วมและเน้นที่กระบวนการของการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการร่วมกันในรูปแบบความเป็นภาคีสาธารณะระหว่างประชาชน ชุมชน และ รัฐ (Pestoff, 2010)

ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมในสาขาการบริหารภาครัฐยุคใหม่ เสนอว่าเมื่อพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงในบริบทของการบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21 จะพบว่าแนวคิด Governance สามารถปรับใช้หลักการการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีความสอดคล้องกับเงื่อนไขทางการบริหารจัดการในโลกยุคใหม่ได้ดีกว่าแนวคิดหรือกระบวนทัศน์ทางการบริหารสาธารณะที่มีมาก่อน อาทิเช่น แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ซึ่งแนวคิด การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (NPG) ได้นำเสนอมุมมองต่อบทบาทหน้าที่ของรัฐในกระบวนการนโยบายและการบริหารสาธารณะที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือแนวคิดนี้เสนอให้รัฐต้องรู้จักการ “ฟังเสียงประชาชน” และพิจารณาการตอบรับต่อข้อเรียกร้องที่มาจากความต้องการโดยแท้จริงของประชาชน (อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล) เมื่อเทียบกับแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะที่มาก่อนหน้าแนวคิด NPG จะคาดหวังรัฐบาลที่ตอบสนอง (Responsive Government) ในที่นี้หมายถึงเรื่องของการลงมือทำ ไม่ว่าจะเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติการกำหนดกรอบกลยุทธ์ โครงการ กิจกรรมรองรับต่างๆ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรต่างๆก็ต้องคำนึงถึงความคาดหวังของสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนามของชุมชน (Community) และการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง (Citizen)

(4)

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) คือ
ภาคปฏิบัติการของแนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (NPG)
(NPS is NPG in Practice)

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service---NPS) หมายถึง ชุดของแนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการบริหารกิจการอันเป็นสาธารณะโดยใช้ระบบการบริหารการปกครองที่เน้นความสำคัญของ การบริการสาธารณะ หลักประชาธิปไตย และ ความเกี่ยวพันของพลเมือง ในฐานะหนึ่งในพันธมิตรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการสาธารณะ โดยเสมอภาคกับ ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม การบริการสาธารณะแนวใหม่ มีผู้ให้ความหมายโดยสรุปว่า คือ “ชุดของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการบริหารจัดการสาธารณะภายใต้ระบบการบริหารปกครอง(Governance) ที่ให้ความสำคัญกับพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย และการสร้างความผูกพันของพลเมือง โดยแนวคิดนี้กำหนดจุดยืนตั้งแต่เริ่มต้นว่า ขอปฏิเสธตรรกะที่เน้นกลไกตลาดของกลุ่มการจัดการนิยมหรือกลุ่มการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM)
นักวิชาการด้านการบริหารจัดการภาครัฐ Janet V. Denhardt และ Robert B. Denhardt ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ได้กล่าวไว้ในส่วนบทนำของหนังสือ

ของพวกเขาว่า "บุคลากรภาครัฐไม่ได้ (มีหน้าที่) ส่งมอบบริการสู่ลูกค้าแต่ (มีหน้าที่) ส่งมอบประชาธิปไตย" 18 (Denhardt and Denhardt, 2007) คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า NPS เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณค่าหรืออุดมการณ์ โดยเฉพาะคุณค่าความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าเรื่องประสิทธิภาพหรือผลิตภาพ NPS จึงเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ความเป็นพลเมือง (Citizenship) และผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interests)

Denhardt and Denhardt (2007) แยกแยะความแตกต่างระหว่างแนวคิดนี้กับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐอื่นๆที่เคยมีมาก่อนหน้านั้น โดยได้ให้คำอธิบาย NPS ในมิติต่างๆไว้ดังนี้

1 พื้นฐานทางทฤษฎีและที่มาของความรู้ : NPS มีที่มาจากทฤษฎีประชาธิปไตย แนวทางการแสวงหาและสร้างความรู้ที่หลากหลาย ทั้งปฏิฐานนิยม การตีความ การวิพากษ์ ตลอดจน แนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม

2 การให้เหตุผลกำกับรูปแบบของพฤติกรรมมนุษย์ : NPS เชื่อว่ามนุษย์โดยทั่วไปมีเหตุผลตามกลยุทธ์ที่คาดหวังความได้เปรียบเสมอ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีการทดสอบความมีเหตุผลในการเลือก โดยทดสอบจากหลายมิติ อาทิ เช่น ในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ องค์การ เป็นต้น (ไม่ใช่เหตุผลเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างเดียว)

3 การตีความและให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สาธารณะ : ในทัศนะของ NPS ผลประโยชน์สาธารณะควรเป็นผลลัพท์ที่มาจากการพูดคุยสานเสวนาเพื่อหาค่านิยมร่วมที่ได้เห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4 บทบาทของรัฐบาลในทัศนะของ NPS คือ การให้บริการ (Service) แต่เป็นการให้บริการในลักษณะของ การเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาต่อรองประสานผลประโยชน์ระหว่างพลเมืองและกลุ่มตัวแทนชุมชนต่างๆ ตลอดจนการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) ให้เกิดขึ้นในระดับต่างๆของสังคมและประเทศชาติ

5 กลไกที่ใช้เพื่อบรรลุเป้าประสงค์เชิงนโยบาย : NPS ดำเนินการโดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง องค์การภาครัฐ องค์การที่ไม่แสวงหาผลกำไร และ องค์การภาคเอกชน เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ได้ตกลงไว้ร่วมกันว่ามีความจำเป็นต้องลงมือทำ

6 แนวทางสู่หลักประกันการปฏิบัติงาน : นอกเหนือจากการทำข้อตกลงที่เป็นทางการ NPS ได้มีการใช้หลักประกันการปฏิบัติงานหลากหลายแนวทางในหลายมิติ ทั้งตัวบทกฎหมาย ค่านิยมร่วมของชุมชน ปทัสถานทางการเมือง มาตรฐานวิชาชีพ และ ผลประโยชน์ร่วมของพลเมือง เป็นต้น

7 การให้อำนาจในการตัดสินใจ : ในทัศนะ NPS นักบริหารภาครัฐยังสามารถใช้ดุลพินิจของตนเองได้ในระดับหนึ่ง แต่ต้องเป็นภาระรับผิดชอบ (Accountability) ที่สามารถตรวจสอบได้เสมอ

8 ฐานคติเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การ : NPS เน้นโครงสร้างแบบความร่วมมือโดยอาศัยภาวะผู้นำที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกระบบราชการเป็นตัวสร้างและรักษาโครงสร้างองค์การแบบเครือข่าย

9 ฐานคติเกี่ยวกับแรงจูงใจพื้นฐานของบุคลากรและผู้บริหารภาครัฐ : NPS เชื่อมั่นในการให้บริการสาธารณะและความมุ่งมั่นในการลงมือทำให้กับสังคม

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) เกิดขึ้นจากหลักแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญสี่ประการคือ 1 ทฤษฎีประชาธิปไตยพลเมือง (Democratic Citizenship) 2 ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (Model of Community and Civil Society) (ปัจจุบันในประเทศไทยเทียบเคียงชื่อว่า "ประชารัฐ") 3 มนุษยนิยมองค์การและการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (Organizational Humanism and the New Public Administration) และ 4 แนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) (Denhardt and Denhardt, 2007)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์และการสังเคราะห์แนวความคิดด้านการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัย (An Analysis and Synthesis of Contemporary Public Management Concepts)

อาจกล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์สากลว่าด้วยการบริหารจัดการสาธารณะในยุคปัจจุบันนี้ ได้มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนมาสู่การมุ่งเน้นการยกระดับบทบาทและหน้าที่ของประชาชน (People) ให้เข้าสู่สถานะ พลเมือง (Citizen) รวมทั้งการสนับสนุนให้องค์การไม่สังกัดภาครัฐ (Non-Governmental Organization) เข้าร่วมการมีบทบาทหน้าที่บริหารจัดการงานสาธารณะในฐานะหนึ่งในภาคีหลักร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ต่างจากที่เคยถือปฏิบัติกันมาว่าหน้าที่การบริหารสาธารณะเป็นเรื่องเฉพาะในขอบเขตของภารกิจที่กระทำโดยองค์การภาครัฐ ภายใต้วิธีคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแบบดั้งเดิม(OPA) และ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ที่เน้นกลไกการตลาดและทางเลือกสาธารณะ และการกำหนดบทบาทของประชาชน ไว้ในฐานะลูกค้าผู้ใช้บริการ (Panyasiri, 2017) ดังนั้น การบริหารจัดการกิจการอันเป็นสาธารณะ ซึ่งในที่นี้หมายถึง การผลิต การแจกจ่าย และ การส่งมอบการบริการสาธารณะต่างๆ ตลอดจนการกำหนดและบังคับใช้นโยบายสาธารณะ เมื่อพิจารณาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารในความเป็นโลกาภิวัติ (Globalization) ตลอดจน ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) เพื่อรับมือกับปัญหาของแต่ละพื้นที่เป็นการเฉพาะ (Localization) ประกอบกับการที่ระดับความรู้ของผู้คนในสังคมที่เพิ่มสูงและทัดเทียมกันมากขึ้น ทำให้ความเชี่ยวชาญในด้านเทคนิคและสาขาความรู้ต่างๆมิได้จำกัดอยู่แต่ในภาคราชการเสมอไป ดังนั้น สภาพแวดล้อมการบริหาร

จัดการปัจจุบันจึงพบว่ามีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนกระบวนทัศน์การบริหารจัดการสาธารณะตามแนวทางของ การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) และ การกำกับดูแลสาธารณะแนวใหม่ (NPG) มากขึ้น

ในทัศนะของนักวิชาการและนักบริหารที่วางรากฐานแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) บุคลากรภาครัฐควรมีหน้าที่หลักคือ ช่วยให้พลเมืองสามารถบรรลุถึงผลประโยชน์ที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันมากกว่าที่จะทำหน้าที่เพียงการควบคุมหรือบริหารประเทศไปในทิศทางที่ตนต้องการ (Denhardt and Denhardt, 2000) และนำเสนอความแตกต่างจากกระบวนทัศน์ทางการบริหารจัดการสาธารณะแบบที่มีมาก่อนที่มองว่าประชาชนจะ (และควรจะ) เกี่ยวข้องกับรัฐในฐานะผู้รับบริการหรือฐานเสียงที่มีหน้าที่รอรับนโยบายที่สั่งการลงมาจากเบื้องบน (Top-Down) ตลอดจนรอผลจากกลไกการส่งมอบบริการของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การบริหารจัดการสาธารณะตามแนวทาง NPS จึงให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของพลเมืองโดยรวมเป็นอันดับแรก (ไม่ใช่ในความเป็นปัจเจกบุคคลหรือในฐานะลูกค้า) และ ในการบริหารจัดการนโยบายหรือวาระสาธารณะต่างๆนั้นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบ (ภายใต้สถานะของความเป็นพลเมือง) โดยจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายพลเมือง หรือ มีสถานะเป็นประชาสังคม (Civil Society) ในการนี้ ภาครัฐ จะทำหน้าที่เป็นหนึ่งในสมาชิกในเครือข่ายที่จะผลักดันให้ภาคพลเมืองมีส่วนร่วมตามรูปแบบประชาธิปไตย ในส่วนบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรู้จักอำนวยการ สร้างโอกาส และสร้างให้เครือข่ายประชาชนมีความเข้มแข็งและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆ ซึ่งบุคลากรภาครัฐต้องรู้จักการฝึกฝนและพัฒนาตนเองในทักษะด้าน การเป็นตัวแทน การเจรจาต่อรอง ตลอดจน เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อนต่างๆ ผ่านการเป็นหุ้นส่วนกับภาคพลเมืองในการตัดสินใจและบริหารจัดการนโยบายหรือวาระสาธารณะต่างๆร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ในมุมมองของวิชาการบริหารจัดการภาครัฐในยุคปัจจุบันจะเริ่มที่การปรับเปลี่ยนเข้าสู่กระบวนทัศน์ว่าด้วย การบริหารจัดการการปกครอง (Governance) การกำกับดูแลหรือการสร้างธรรมาภิบาลภาครัฐแนวใหม่ (Public Governance) ตลอดจนการสานเสวนา (Dialogue) ระหว่าง รัฐบาล ฝ่ายการเมือง ระบบราชการ กับ ชุมชน และพลเมืองของประเทศ โดยจะแบ่งปันบทบาทการเป็นศูนย์กลางของการบริหารประเทศเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับ พลเมือง เครือข่ายพลเมือง ประชาสังคม ตลอดจน ผู้ประกอบการธุรกิจ ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้เป้าหมายสูงสุดที่มุ่งสร้างและสะสมทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สร้างจากความไว้วางใจกันของทุกภาคส่วน (Pathranarakul and Panyasiri, 2017) จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในขอบข่ายทางวิชาการและการบริหารจัดการสาธารณะในระดับสากลที่ส่งกระทบต่อการบริหารราชการไทยตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ นำไปสู่คำถามที่ว่า การปฏิรูประบบหรือการพัฒนาระบบราชการทั้งที่ตามแนวทางของ OPA NPM และ

Post-NPM ทั้งหมดนี้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของประเทศกำลังพัฒนามากน้อยเพียงใด? การขาดความพร้อมด้านโครงสร้างเชิงสถาบันและกลไกพื้นฐานเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนที่เป็นผลมาจากการปรับใช้แนวคิดทางการบริหารจัดการภาครัฐร่วมสมัยเหล่านี้เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศกำลังพัฒนามักจะไม่ประสบความสำเร็จใช่หรือไม่? (Nunberg, 1992) ซึ่งประเด็นต่างๆเหล่านี้นำไปสู่การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบในเบื้องต้นว่าแต่ละแนวคิดทางการบริหารจัดการภาครัฐมีมุมมองและวิธีปฏิบัติแตกต่างกันอย่างไร ดังที่จะวิเคราะห์และสังเคราะห์ทั้งสี่แนวคิดในมิติต่างๆ ในตารางต่อไปนี้

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัยในมิติต่างๆ

ประเด็นการเปรียบเทียบในมิติต่างๆ	การบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิม Old Public Administration (OPA)	การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ New Public Management (NPM)	การบริหารจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ New Public Governance (NPG)	การบริการสาธารณะแนวใหม่ New Public Service (NPS)
1 รากฐานทางทฤษฎี	ทฤษฎีการเมือง นโยบายสาธารณะ และ สังคมศาสตร์ยุคเริ่มต้น	ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การจัดการ และ สังคมศาสตร์เชิงปฏิฐานนิยม	สังคมวิทยาการเมือง และทฤษฎีเครือข่าย	ทฤษฎี ประชาธิปไตย
2 การให้เหตุผลการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์	ความสมเหตุสมผลในเชิงการบริหาร และผลประโยชน์ร่วมในระดับสาธารณะ	ความเป็นเหตุเป็นผลในเชิงเทคนิค และ ในเชิงเศรษฐศาสตร์ และผลประโยชน์ในระดับปัจเจกบุคคล	เหตุและผลที่การตัดสินใจและการกระทำในระดับสาธารณะมาจากเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	ความมีเหตุมีผลในเชิงยุทธศาสตร์ และคำนึงถึงประโยชน์ร่วมในฐานะพลเมืองเป็นหลัก
3 การกำหนดที่มาและ การให้ความหมายต่อ “ผลประโยชน์สาธารณะ”	มาจากระบบการเมือง และ ถูกกำหนดไว้ตัวบทกฎหมาย	การคำนึงถึง การระบุและเก็บรวบรวมผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล	กำหนดโดยวาระความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชนและ ภาคส่วนอื่นๆ	การเปิดให้มีเวทีสานเสวนา เพื่อถกแถลง ฉันทามติ และได้มาซึ่งค่านิยมร่วม
4บุคลากรภาครัฐควรรับผิดชอบต่อประชาชน (ในฐานะอะไร) ?	ฐานเสียงผู้ให้การสนับสนุน และ ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	ลูกค้า หรือ ผู้จ่ายเพื่อรับสินค้าและบริการ	หุ้นส่วนในการขับเคลื่อนนโยบายและพัฒนาประเทศ	ประชาชนในฐานะ “พลเมือง” ที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจ

ประเด็นการเปรียบเทียบในมิติต่างๆ	การบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิม Old Public Administration (OPA)	การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ New Public Management (NPM)	การบริหารจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ New Public Governance (NPG)	การบริการสาธารณะแนวใหม่ New Public Service (NPS)
5บทบาทหน้าที่ของรัฐบาล	ลงมือขับเคลื่อนงานสาธารณะ (rowing) ด้วยตนเอง โดยมุ่งความสนใจเฉพาะการบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในกรอบการเมือง	ทำหน้าที่กำกับทิศทาง (steering) ในลักษณะของการอำนวยความสะดวกให้ระบบและกลไกตลาดเสรีให้ทำงานได้เต็มที่	ไม่ได้เป็นขั้วอำนาจหลัก แต่ช่วยอำนวยการให้พลเมืองสามารถประติดประต่อจัดรูปแบบข้อเรียกร้อง เพื่อนำไปสู่การเป็นวาระหรือนโยบายต่อไป	บทบาทในฐานะเจ้าภาพผู้จัดให้เกิดการเจรจาต่อรองและประสานผลประโยชน์ระหว่างพลเมืองและกลุ่มพลเมืองต่างๆ (serving)
6 กลไกหลักที่ใช้ในการบรรลุผลเชิงนโยบาย	การบริหารโครงการต่างๆของรัฐโดยผ่านหน่วยงานในสังกัด	อาศัยกลไกการทำงานและ สร้างแรงจูงใจผ่านหน่วยงานภาคเอกชนและองค์การไม่แสวงหากำไร	กลไกหลักในการบริหารจัดการ จะอยู่ที่ พลเมือง ชุมชน และ ประชาสังคม	การสร้างแนวร่วมที่ประกอบไปด้วยภาครัฐและองค์การภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากไร
7 แนวทางสู่ความเชื่อถือได้และความพร้อมรับผิด	การบริหารตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาที่รับผิดชอบต่อคณะผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้ง	อาศัยการสร้างผลลัพท์ที่ขับเคลื่อนโดยกลไกตลาด มีที่มาจากการระบุผลประโยชน์ของแต่ละปัจเจกบุคคลในแบบทางเลือกสาธารณะ	ความรับผิดชอบร่วมกับภาคพลเมืองและสังคม การกระจายข้อมูลข่าวสารและ ให้ภาคพลเมืองเข้ามาเกี่ยวพันกับโครงการและ/หรือนโยบายของรัฐ	การควบคุมกำกับดูแลในหลากหลายมิติ ทั้งกฎหมาย ค่านิยมที่พึงประสงค์ บรรทัดฐานทางวิชาชีพนิยม ตลอดจนผลประโยชน์ของพลเมืองโดยรวม
8 การใช้ดุลพินิจทางการบริหารจัดการ	การมอบหมายให้บุคลากรภาครัฐใช้ดุลพินิจหรือวิจารณญานจะมีอยู่อย่างจำกัด	การใช้ดุลพินิจจะเปิดกว้างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อการบรรลุเป้าหมายในในความเป็นนักประกอบการ	เพิ่มความเข้มข้นของการกำกับดูแลจากส่วนกลางมากขึ้น แต่เน้นความร่วมมือในระดับแนวนอนมากขึ้น	การใช้ดุลพินิจและวิจารณญานเป็นสิ่งจำเป็น หากแต่ต้องสามารถควบคุมได้และมีระบบสำนึก

ประเด็นการเปรียบเทียบในมิติต่างๆ	การบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิม Old Public Administration (OPA)	การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ New Public Management (NPM)	การบริหารจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ New Public Governance (NPG)	การบริการสาธารณะแนวใหม่ New Public Service (NPS)
				รับผิดชอบกำกับอยู่
9 ฐานคติด้านโครงสร้างองค์การ	องค์การแบบเป็นทางการที่มีโครงสร้างสลับซับซ้อน มีการใช้อำนาจสั่งการแบบบนลงล่าง และการควบคุมโดยผู้จัดหา	การกระจายอำนาจของหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลพื้นฐานการทำงานภายในองค์กร	รวมอำนาจในองค์การ แต่เพิ่มความร่วมมือประสานงานในระดับแนวราบและระหว่างองค์การ	โครงสร้างแบบความร่วมมือและการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมกัน
10 ฐานคติด้านแรงจูงใจพื้นฐานของบุคลากร	ค่าจ้าง ผลประโยชน์ตอบแทน สิทธิประโยชน์คุ้มกันในความเป็นราชการ	จิตวิญญาณแบบผู้ประกอบการ ความมุ่งมั่นในการลดขนาดและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์การภาครัฐ	การให้คุณค่าและแรงจูงใจในเชิงการยกย่องและให้เกียรติในการทำหน้าที่อย่างมืออาชีพของบุคลากรภาครัฐ	การบริการสาธารณะ เจตจำนงค์ในการลงมือทำสิ่งต่างๆ ให้กับสังคมโดยรวม
11แนวคิดว่าด้วยธรรมชาติของรัฐ	เน้นความเป็นเอกภาพและบูรณาการ	การแตกตัวกระจัดกระจาย	พหุภาวะนิยมและความหลากหลาย	พหุภาวะนิยมและความหลากหลาย
12 หน่วยในการศึกษาและวิเคราะห์	ระบบและกระบวนการนโยบาย	การบริหารจัดการระหว่างองค์การ	การสร้างภาคีการบริหารจัดการระหว่างองค์การ	การบริหารจัดการสาธารณะแบบมีส่วนร่วม
13 คุณค่า หรือค่านิยมที่มุ่งให้ความสำคัญ	เจตจำนงสูงสุดของความเป็นรัฐและองค์การภาครัฐ	ประสิทธิภาพในการแข่งขันและกลไกตลาด	กำเนิดใหม่ของระบบความร่วมมือระหว่างรัฐกับภาคีอื่นๆ	การส่งมอบบริการสาธารณะของทั้งภาครัฐและพลเมืองต่อรัฐ
14 บทบาทของผู้บริหารภาครัฐ	กำกับดูแล ควบคุม และ บริหารจัดการ	กำกับทิศทาง และจัดระบบ	ประสานประโยชน์ และ แก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน	ประสานประโยชน์ และ แก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน
15 ความสอดคล้องกับบริบททางการเมืองการบริหาร	มาก สอดคล้องกับวัฒนธรรมและ	น้อย ถูกลดความสำคัญโดยอธิบายว่าขาดความ	ปานกลาง ใช้อ้างอิงและเป็นพื้นฐานในการ	มาก เป็นวาทกรรมหลักทางการปฏิรูป

ประเด็นการเปรียบเทียบในมิติต่างๆ	การบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิม Old Public Administration (OPA)	การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ New Public Management (NPM)	การบริหารจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ New Public Governance (NPG)	การบริการสาธารณะแนวใหม่ New Public Service (NPS)
ของไทยในยุคปัจจุบัน	ค่านิยมในระบบการเมืองการปกครองของประเทศ	โปร่งใสและความชอบธรรมในการปฏิบัติ	กำหนดทิศทางใหม่ๆ ในการปฏิรูปประเทศ	ประเทศ แต่ขาดหลักการพื้นฐานด้านประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะร่วมสมัยในระบบราชการไทย

1 การบริหารจัดการสาธารณะแบบดั้งเดิม : การจัดโครงสร้างขององค์การภาครัฐให้มีความคล่องตัวในเชิงการบริหารจัดการ โดยพิจารณาจากภารกิจสาธารณะเป็นสำคัญและคำนึงถึงปัจจัยการบริหารจัดการอื่นๆเช่น สิ่งแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก ความสามารถในการปรับเข้าสู่รัฐบาลดิจิตัล การบริหารจัดการความหลากหลายและคนรุ่นใหม่ในระบบ เป็นต้น

2 การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) : องค์การภาครัฐไทยยังคงจำเป็นที่จะต้องปรับใช้วิธีคิดและเทคนิคที่มาจาก NPM เพราะเป็นหลักการบริหารที่มีความเป็นสากล ตอบรับกับวัฒนธรรมการสร้างความสามารถในการแข่งขันผ่านความมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์ และสามารถปรับใช้ได้กับองค์การภาครัฐในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นองค์การราชการแบบดั้งเดิมที่มีภารกิจเน้นไปในด้านการปกครอง หรือ รัฐวิสาหกิจที่มีภารกิจหลักในการให้บริการสาธารณูปโภค หรือ องค์การมหาชนรูปแบบต่างๆที่มีความจำเป็นในฐานะกลไกขับเคลื่อนความสามารถในการแข่งขันของประเทศบนฐานความรู้

3 การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (NPG) : ปัญหาความซับซ้อนของภารกิจการบริหารจัดการสาธารณะของภาครัฐที่เพิ่มขึ้นและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นอย่างมาก รัฐจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือ นำเสนอสิ่งที่ดีที่สุดให้กับประชาชนได้ ดังนั้นการสนับสนุนให้ประชาชน ภาคธุรกิจ และ ภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมกับภาครัฐในฐานะ "ภาคี" เพื่อร่วมดำเนินการให้กระบวนการนโยบายสาธารณะต่างๆสำเร็จตามเป้าหมายและเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัยของทุกฝ่าย

4 การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) : รัฐและบุคลากรต้องปรับเปลี่ยนจากการใช้อำนาจปกตรองในการบริหารราชการ มาเป็นบทบาทในการเป็นส่วนกลางในการประสานเครือข่ายสานเสวนาเพื่อสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน เป็นสื่อกลางในการประสานค่านิยมร่วมในหมู่พลเมือง ชุมชน และกลุ่มทางสังคมต่างๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน ตั้งอยู่

บนความสมดุลในการตรวจสอบความโปร่งใสและภาระรับผิดชอบระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในฐานะพลเมืองของรัฐที่ร่วมขับเคลื่อนประเทศไปด้วยกัน

แนวคิดการบริการสาธารณะยุคใหม่ เสนอว่าระบบของความสัมพันธ์และความเป็นพลวัตรระหว่างประชาชนกับบุคลากรของรัฐ (และระหว่างผู้บริหารภาครัฐกับบุคลากรในหน่วยงานของตน) ควรจะถูกกำหนดใหม่ ให้มีการใช้ทั้งหลักประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) และ หลักประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ที่ต้องสร้างให้เกิดความสมดุลในระบบนโยบายสาธารณะที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของพลเมือง และคงไว้ซึ่งหลักความยุติธรรมและหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน21 (Frederickson, 2003)

อย่างไรก็ดี แนวคิดการบริการสาธารณะยุคใหม่ตระหนักว่างานของบุคลากรภาครัฐมีความสลับซับซ้อนและเป็นงานที่มีความท้าทายสูง การที่จะคาดหวังให้บุคลากรของภาครัฐรู้จักที่จะปฏิบัติต่อพลเมืองอย่างให้ความเคารพซึ่งกันและกันนั้น เป็นเรื่องที่ต้องมีการกระทำต่อกันทั้งสองฝ่าย ทั้งในด้านการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน การรับฟังความคิดของกันและกัน การเสริมอำนาจการตัดสินใจและการปฏิบัติ ตลอดจน การร่วมมือกันทำงาน ทั้งหมดนี้จะบรรลุผลได้นั้นภาคประชาชนต้องร่วมมือกับบุคลากรของรัฐด้วย ในสถานะของความเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับจากทั้งสองฝ่าย ในที่นี้หมายถึงทั้งสองฝ่ายต้องทำหน้าที่ให้บริการภายใต้วิธีคิดและปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย ที่บุคลากรภาครัฐจะไม่เป็นเพียงลูกจ้างที่ทำหน้าที่คุ้มกฎเพื่อรักษาสถานะและความมั่นคงของระบบราชการแบบ OPA และก็ไม่ใช่เป็นเพียงผู้เล่นฝ่ายหนึ่งในกลไกตลาดแบบ NPM หากแต่บุคลากรภาครัฐต้องเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจและความคาดหวังผลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ที่เหนือไปกว่าการแสวงหาอำนาจหรือค่าตอบแทนใดๆ และเป็นผู้มีแรงบันดาลใจอย่างแรงกล้าที่จะลงมือกระทำการต่างๆเพื่อยกระดับชีวิตของผู้คนรอบข้างให้เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (Perry, 2007)

และจากการที่ฐานคติ (Assumption) ของแนวคิด NPS กำหนดไว้ว่าแรงจูงใจของบุคลากรของภาครัฐ (จำเป็นต้อง) มีที่มาจากอุดมคติประชาธิปไตยและการให้บริการ ฐานคตินี้จึงนำไปสู่วิธีการปฏิบัติของบุคลากรและนักบริหารภาครัฐที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด นั่นคือการใช้แนวทางการมีส่วนร่วมและขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าสู่เวทีสาธารณะในประเด็นนั้นๆ การสร้างให้เกิดสำนึกความเป็นพลเมืองและการส่งเสริมค่านิยมการทำเพื่อส่วนรวม การบริการสาธารณะแนวใหม่จึงให้ความสำคัญกับการใช้ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ที่มุ่งการบริหารจัดการไปที่การบรรลุเป้าหมาย ค่านิยม และ แนวทางปฏิบัติที่พึงประสงค์ที่สมาชิกขององค์การหรือสังคมที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิด NPS เชื่อว่าความมีเกียรติยศสูงสุดที่บุคคลจะพึงได้รับต้องมาจากการได้ทำหน้าที่รับใช้สังคมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และที่สำคัญที่สุดคือการรับใช้ประเทศชาติของตน

บรรณานุกรม

Bevir, M. (2013). Governance: A Very Short Introduction. Oxford: Oxford University Press.

Bourgon, J. (2007). "Responsive, Responsible and Respected Government : Toward a New Public Administration Theory" International Review of Administrative Sciences, Vol. 73 No.1 p7-26

Denhardt, R.B and Denhardt, J.V. (2000). "The New Public Service : Serving rather than Steering". Public Administration Review. 60(6) 549-559

Denhardt, J.V. and Denhardt, R.B. (2007). "The New Public Service : Serving, not Steering". Armonk. New York; M.E. Sharpe.

Frederickson, G. (2003), The Public Administration Primer, Boulder, Colorado : Westview Press.

Global Center for Public Service Excellence, UNDP (2005) " From Old Public Administration to the New Public Service" A Report Summary. Retrieved from www.undp.org/publicservice

Hood, C. (1991) "A Public Management for All Seasons?" In Public Administration. 69(1)3-19.

Kickert W. (1993) "Complexity Governance and Dynamics : Conceptual Explorations of Public Network Management" in J. Kooiman (ed.) Modern Governance, London :Sage

McCourt, W. (2005). New Public Management in Developing Countries. In New Public Management: Current Trends and Future Prospects, K. McLaughlin, S. P. Osborne and E.Ferlie, eds. London: Routledge

Nunberg, B., (1992). Managing the Civil Service: Reform Lessons from Advanced Industrialized Countries. Policy Research Working Paper, WPS 945. Washington D.C: The World Bank.

Osborne, S.. (2006). "The New Public Governance" Public Management Review. Retrieved from http://www.tandf.vo.uk/journals.

Osborne, S. and Gaebler, T. (1992). Reinventing Government : How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector from School House to State House. Reading, Massachusetts : Addison-Wesley.

Panyasiri, Chaiyanant (2017) "Management Paradigms of Public Administration : A Comparison between New Public Management (NPM) and New Public Service (NPS)." Siam Academic Review Vol. 18 No.1 Issue 30 March-July (2017)

Panyasiri, Chaiyanant. (2016) "The Paradigm Shift of Public Administration in Thai Bureaucracy : A Comparative Case Study of Thai Government Agencies and Public Enterprises." Journal of Thonburi University Vol. 10 No. 2 January – April 2016

Pathranarakul, Pairote and Chaiyanant Panyasiri (2017) "Public Sector Governance and Transformation in Thailand : A Policy Framework towards Sustainable Development" 2017 EROPA General Assembly and Conference on "The Role of Public Governance in Achieving the Sustainable Development Goals (SDGs) : Transforming, Empowering and Network-Building" 11-15 September 2017, Seoul, Republic of Korea

Perry, J. (2007) "Democracy and the New Public Service" The American Review of Public Administration (Retrieved from http://sagepub.com/cgi/content/abstract/37/1/3)

Pestoff, V. (2011) "Co-production, New Public Governance and Third Sector Social Services in Europe" in S. Osborne (ed.) The Third Sector in Europe: Prospect and Challenges. London/New York , Routledge

Pollitt, C. and G. Boukhaert (2004). Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford: Oxford University Press.

Rhodes. R. (1997) Understanding Governance , Buckingham : Open University Press

Robinson, M. (2015). From Old Public Administration to the New Public Service : Implications for Public Sector Reforms in Developing Countries. Singapore : Global Centre for Public Service Excellent, UNDP.

Rosenau, James N. (1995). "Governance in the Twenty-first Century", *Global Governance*, Vol. 1, No.1 (winter 1995), pp. 13-43.

Rosenau, James N. (2008). Governance without Government: Order and Change in World Politics. Cambridge University Press.

Thailand Board of Investment (2017). "Thailand 4.0 Means Opportunity in Thailand". Thailand Investment Review. January 2017 Vol. 17 No.1.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs (2015). Responsive and Accountable Public Governance 2015 World Public Sector Report

World Bank (1989). Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth. Washington: World Bank.

World Bank (1992). Governance and Development. Washington: The World Bank.

World Bank (1994). Governance: The World Bank's Experience. Washington: The World Bank.

World Bank (2003a). Reforming Public Institutions and Strengthening Governance: A World Bank Strategy Implementation Update. Washington: The World Bank.

บริการปรึกษาวัยรุ่นภาวะวิกฤต ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
Counseling for Adolescent Critical Situation in Maerim District, Chiang Mai Province

บุญเลิศ คำปัน(Boonlert Khampan) [1] ญาณินท์ คุณา(Yanin Khuna) [2]
[1] ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[2] งานวิชาการ วิทยาลัยเทคโนโลยีโปลิเทคนิคลานนา เชียงใหม่
*Corresponding author. E-mail: bkhampan@yahoo.com , yanin_kuna@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤต (2) เพื่อพัฒนาทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตให้แก่ครูผู้ที่ปรึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ (1) ครูที่ปรึกษากลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 4 โรง รวมจำนวน 12 คน (2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยง โดยมีวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ครูที่ปรึกษานักเรียนที่มีความเสี่ยงแต่ละคนสำรวจพฤติกรรม เสี่ยงของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่แต่ละคนเลือกไว้ จำนวน 2 คน โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) และแบบวัดความเครียด (SPST-20) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และทดสอบก่อนและหลังการฝึก (t-test)

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตตามแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) อยู่ในระดับ มีปัญหา (Clinical Range) ทั้งเพศชายและเพศหญิง (2) ความเครียดของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตอยู่ในระดับมา (3) ปัญหาและระดับความเครียดของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 (4) ทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตของครูที่ปรึกษาก่อนและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน โดยทักษะการให้บริการปรึกษาฯหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลโดยรวม กระบวนการให้การปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตโดยพบว่า เด็กวัยรุ่นชายจะมีระดับความเครียดมากกว่าวัยรุ่นหญิง ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวต้องมีทักษะการให้บริการปรึกษาฯ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตได้ตรงกับเพศและวัยของนักเรียน

คำสำคัญ: บริการปรึกษา, วัยรุ่น, ภาวะวิกฤต

Abstract

The objectives of this research were to (1) study the problems of adolescents in crisis and (2) to improve the skills of counseling adolescents in crisis for advisor teachers.

This research is Quasi-experimental. The subjects were included: (1) The 12 advisor teachers from 4 secondary schools in Mae Rim district, Chiang Mai province, in academic year 2560 and (2) the 25 high school students with risk behavior(selective methods). Data collection was make the supervisor teachers explored the students' problems (one teacher with 2 students) by using the Thai Youth Checklist (TYC) and Suanprung Stress Test-20 (SPST-20). Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation, Pearson product moment correlation coefficient and t-test.

The results were as follows. (1) The problems of adolescents in crisis according to the TYC was at the clinical level, both males and females. (2) The stress of adolescents in crisis according to the SPST-20 was in high level in average. (3) The problems and the stress of adolescents in crisis was positive correlated at the .05 level of confidence. (4) The supervisor teachers'counseling skills of adolescents in crisis in pre-and post-training were different. After training, the means were significantly higher than before training at the .01 level of confidence.

Overall Summary : The consulting process for the adolescents in crisis, found that for the boys are more seriousness than the girls. So the advisor or the guidance teachers need to have skill to advise and solve the problems according to the sexual and the ages too.

Keywords: Counseling Service, Adolescent, Critical Situation

บทนำ

การจัดการศึกษาทุกยุคทุกสมัยล้วนมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามความมุ่งหวังของสังคมโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอด ความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม ประเพณี การสรรค์สร้างจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 2-3)

กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 1-3) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติด้วยการจัดการศึกษาให้คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันผ่านกิจกรรมการศึกษาแบบยั่งยืนในความหลากหลายมิติ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและเต็มศักยภาพ รวมทั้งเพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งคุณธรรม สังคมแห่งความสมานฉันท์ และสังคมแห่งความเอื้ออาทร ทั้งนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้สถาบันการศึกษาทุกระดับได้เสริมทักษะ และสำนึกของความเป็นพลเมืองดีเพื่อเป็นกำลังสำคัญของบ้านเมืองโดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องสันติวัฒนธรรมให้มีการเสริมสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบในการพัฒนาเยาวชนของชาติ เนื่องจากความรับผิดชอบถือได้ว่าเป็นคุณธรรมสำคัญในการพัฒนาประเทศ เมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบย่อมแสดงให้เห็นถึงวุฒิภาวะด้านอุปนิสัย และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคม สอดคล้องกับ ประดินันท์ อุปรมัย (2542) ได้กล่าวถึง ความรับผิดชอบไว้อย่างน่าสนใจว่า หากทุกคนในสังคมรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่าง ๆ จะทำให้สังคม มีความสันติสุข และสงบได้

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว หากว่าครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานแนะแนวตามมาตรฐานการแนะแนวที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) เป็นแนวทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาคุณภาพ การแนะแนวและการประเมินงานแนะแนว ซึ่งคนทั่วไปอาจเข้าใจว่า งานแนะแนวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้บริการเฉพาะกับนักเรียนเท่านั้น แท้จริงแล้วงานแนะแนวนั้นมีความสำคัญต่อบุคคลอื่น ๆ อย่างกว้างขวางและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาหรือองค์กร (ของผู้รับบริการ) ได้แก่ 1) การแนะแนวเป็นกลไกของสถานศึกษาหรือองค์กรใน การส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และช่วยเหลือให้สมาชิกแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม 2) ช่วยลดปัญหาและความขัดแย้ง ในสถานศึกษา หรือองค์กรเนื่องจากสมาชิกมีวุฒิภาวะที่ดีมีปัญหาด้านต่าง ๆ ลดลง และ 3) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา หรือองค์กรในการพัฒนา

สมาชิกหรือบุคคล เพราะสมาชิกมีคุณภาพที่ดี ย่อมมีผลงานดี (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2554) ส่วน "การปรึกษาเชิงจิตวิทยา" เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้คนที่มีปัญหาทางจิตใจ หรือปัญหาทางกาย ซึ่งมีผลกระทบเนื่องมาจากสภาวะทางจิตใจได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวของตน สิ่งแวดล้อมและวิธีที่ตนจะแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม และเรียนรู้ วิธีการในการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการดังกล่าวช่วยให้บุคคลสามารถตั้งเป้าหมายเพื่อตัดสินใจ และแก้ปัญหาของตนที่เกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว สังคมได้ (Hansen, Rossberg and Cramer, 1994; อ้างใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: 2554: 1-30)

ดังนั้นเพื่อป้องกันก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น หรือป้องกันไม่ให้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นซ้ำอีก โดยที่ นักแนะแนว /ครูที่ทำหน้าที่แนะแนวที่มีความรู้ทางการแนะแนวเชิงจิตวิทยาด้วยแล้ว ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาให้ลดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสมดุลทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัด เพื่อเป็นคนดี มีปัญญา มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม จะได้ช่วยบรรเทาความวิตกกังวล และเดินข้ามผ่านช่วงเวลาวิกฤตต่าง ๆ เหล่านั้นไปได้ โดยใช้วิธีการแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นนอกจากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความดูแลเอาใจใส่ไว้รุ่นอยู่แล้ว การสร้างความตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ให้แก่วัยรุ่นนับเป็นหนทางที่จะทำให้วัยรุ่นหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงได้ การสร้างความตระหนักให้แก่วัยรุ่นได้นั้นสามารถใช้การพูดคุยสนทนาในลักษณะการให้การปรึกษา (Counseling) ซึ่งเป็นกระบวนการของการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ผู้ที่ประสบปัญหามีความเข้าใจตนเอง และหาทางแก้ไขปัญหาของตนเองได้ในที่สุด การให้ การปรึกษาเป็นภาระงานที่มีความสำคัญยิ่งของครูทุกคนไม่เฉพาะครูแนะแนวเท่านั้น อย่างไรก็ตามพบว่า ครูที่ปรึกษาและแนะแนวจำนวนมากที่ขาดทักษะการให้การปรึกษาที่จำเป็น ทำให้การช่วยเหลือนักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และเป็นเหตุให้ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวจำนวนหนึ่งเลี่ยงไปทำภาระงานอื่นแทน หากว่าเป็นปัญหาภาวะวิกฤตในวัยรุ่น (Adolescent in crisis) เช่น การติดยา การสำส่อนทางเพศ ผลการเรียนไม่ดี มีปัญหาทางกฎหมาย การเกเร การเข้ากับเพื่อนลำบาก การตั้งครรภ์นอกสมรส กามโรค การทำแท้ง การติดสุรา และการหนีออกจากบ้าน ปัญหาในเด็กและวัยรุ่น เป็นเครื่องวัดถึงสภาวะในครอบครัว และชีวิตสมรสระหว่างบิดามารดา ทั้งนี้นักวิชาการระบุวัยรุ่นไทยเข้าสู่ภาวะวิกฤติพบว่า พฤติกรรมเสี่ยงที่จะทำให้อนาคตของชาติเติบโตเต็มไปด้วยปัญหาอันดับแรกคือนิยมความรุนแรง ลำดับถัดมาได้แก่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และเห่ออาหารแฟชั่น ทั้งนี้ 3 ความเสี่ยงที่น่ากังวล พร้อมเรียกร้องสังคมเอาใจใส่ ต่อปัญหาวัยรุ่น และเรียกร้องให้ครอบครัวหันหน้าเข้าหากันยามเกิดปัญหา

ดังนั้นโครงการบริการปรึกษาวัยรุ่นภาวะวิกฤต ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อำเภอแม่ริมมีนักเรียนที่เป็นวัยรุ่นที่พบปัญหา

ภาวะวิกฤตเนื่องจากเป็นอำเภอที่อยู่ติดกับอำเภอเมือง การเดินทางค่อนข้างสะดวกต่อสิ่งที่ล่อแหลม และมีปัญหาด้านการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์เป็นลำดับแรกของการสูญเสียเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติมาก ในการนี้จึงได้จัดฝึกอบรมด้าน การให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาโดยตรงจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่ได้รับการฝึกฝนทักษะการให้บริการปรึกษาจนทำให้วัยรุ่นเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนเอง หรือการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพให้กับนักแนะแนว /ครูที่ทำหน้าที่แนะแนวเพื่อให้วัยรุ่นเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมตนเอง ได้ดีขึ้น และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนเอง หรือการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองอย่างมีประสิทธิภาพได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมประสบปัญหานานัปการ ตั้งแต่ปัญหาเล็กน้อยไปจนกระทั่งถึงปัญหาที่เป็นวิกฤตของชีวิต มนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและความสำคัญสูงสุดที่จะทอดทิ้งมิได้ ดังนั้นการให้บริการปรึกษา (Counseling service) นับเป็นหัวใจของการแก้ปัญหาให้คนพ้นจากทุกข์ในระดับหนึ่งได้ และถือได้ว่าเป็นการให้บริการที่สำคัญของการแนะแนว “ศิลปะในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้ค้นพบ รู้จัก เข้าใจ ยอมรับและพัฒนาตนเอง การแสดงออกถึงความห่วงใย เอื้ออาทร ความเอาใจใส่ ความเมตตาปราณี การเกื้อกูลช่วยเหลือ ความจริงใจ การรับรู้ทุกข์ การร่วมทุกข์ เป็นที่ระบายทุกข์ การช่วยเหลือให้มนุษย์สามารถพึ่งและช่วยเหลือตนเองได้ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งการทำให้เป็นที่พึ่งทั้งทางด้านการงานและด้านจิตใจ ซึ่งรวมสมบูรณ์อยู่ในบริการให้บริการปรึกษา ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารที่จะก่อเกิดความผูกพันของเจ้าพนักงาน และจะนำมาซึ่งความจงรักภักดีในที่สุด” (สุธีรพันธุ์ กรลักษณ์, ม.ป.ป.)

การให้บริการปรึกษาอาจมีความหมายแตกต่างกัน สำหรับการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Counseling) สรุปความหมายเพื่อให้เข้าใจง่ายว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้บริการปรึกษา (Counselor) ได้พูดคุยสนทนากับผู้มาขอรับ การปรึกษา (Counselee) เกี่ยวกับปัญหาทางอารมณ์ของผู้มาขอการปรึกษาคนนั้น โดยมีวัตถุประสงค์โดยทั่ว ๆ ไป เพื่อลดปัญหาทางอารมณ์ของผู้มาขอการปรึกษา (พรรณราย ทรัพยะประภา, 2527)

ความหมายจากพจนานุกรม Merriam-Webster.com การให้บริการปรึกษา (Counseling) หมายถึง การปรึกษาและช่วยให้ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือสามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง หรือสามารถตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญของตนเองได้ (Advice and support that given to people to help them deal with problems, make important decisions, etc.)

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2560) ได้สรุปโดยรวมได้ว่า ภาวะวิกฤต (Crisis) เป็นสภาวะที่บุคคลเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และกลไกการปรับตัวในภาวะปกติไม่สามารถนำมาใช้

แก้ปัญหานั้นได้ ประกอบกับบุคคลไม่ได้รับการเกื้อหนุนจากทรัพยากรทางสังคม ก่อให้เกิดความเครียด ความกดดัน และความวิตกกังวล ทำให้ไม่สามารถกระทำหน้าที่หรือบทบาทของตนได้ตามปกติ

กลวิธีในการให้บริการปรึกษา

การให้บริการปรึกษามีกลวิธีที่สำคัญ (สุธีรพันธุ์ กรลักษณ์, มปป.) ดังนี้

1. การนำเข้าสู่การสนทนา (Leading Skills)

1.1 การเริ่มต้นให้บริการปรึกษา (Opening the Interview) การเริ่มต้นให้บริการปรึกษาจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการนำ หรือเริ่มสนทนา บรรยากาศของการเริ่มต้นการให้บริการปรึกษาควรมีความอบอุ่นและเป็นกันเอง ในกระบวนการของการให้บริการปรึกษาโดยทั่วไปนั้น ผู้รับการปรึกษารู้สึกตื่นเต้นหรือลำบากใจในการแสดงออกผู้ให้บริการปรึกษาจำเป็นต้องพยายามหาทางช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาเกิดความสบายใจ โดยใช้ประโยค เช่น “มีอะไรที่พอจะบอผมให้ทราบบ้างไหม?” “มีอะไรที่ผมพอจะช่วยเหลือบ้างไหม?”

1.2 การนำให้เข้าสู่การสนทนาโดยตรง (Direct Leading) เป็นการกระตุ้นให้การสนทนาดำเนินต่อไป อีกทั้งเป็นการช่วยให้ผู้ขอรับปรึกษาได้ขยายความถึงเรื่องที่กำลังสนทนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาได้เข้าใจเรื่องราวที่ตนเองกำลังพูดให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น

1.3 การนำการสนทนาให้เข้าประเด็น (Focusing) บางครั้งผู้ขอรับการปรึกษาอาจเกิดความสับสนในเรื่องที่

กำลังสนทนากัน โดยเฉพาะในตอนต้นของการสนทนาเกี่ยวกับปัญหาของผู้ขอรับการปรึกษา กลวิธีนี้จะช่วยให้ผู้ขอรับ

การปรึกษาได้ทราบถึงประเด็นที่กำลังคุยกันได้แน่ชัด อันเป็นการช่วยให้ได้มองถึงปัญหานั้นอย่างเจาะจงลงไปอีกด้วย

1.4 การตั้งคำถาม (Questioning) ผู้ให้บริการปรึกษาสามารถใช้คำถาม เพื่อให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ภูมิหลัง ความสนใจ จุดเด่น จุดอ่อน ของผู้ขอรับการปรึกษา เพื่อที่จะช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาเข้าใจถึงปัญหาและตัวผู้รับการปรึกษาได้ดียิ่งขึ้น คำถามที่จะนำไปสู่คำตอบว่า “ใช่-ไม่ใช่” “จริง-ไม่จริง” เป็นคำถามที่จะตัดการพูดคุย หรือการบอกเล่าอย่างละเอียดจากปากของผู้ขอรับการปรึกษา เช่น “เธอไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้ใช่ไหม” ควรจะเปลี่ยนเป็น “ลองเล่าถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นให้ฟังหน่อย” จะดีกว่า

2. การฟัง (Listening Skills) นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ให้บริการปรึกษาทุกคน การฟังเป็น

ศิลปะที่ต้องอาศัยความอดทนและต้องใช้สมาธิอย่างมาก เพราะในระหว่างการให้บริการปรึกษานั้น ผู้ให้บริการปรึกษามิใช่จะรับฟังแต่เพียงเรื่องราวที่ผู้ขอรับการปรึกษาเล่าออกมาเท่านั้น แต่จะต้องทำความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้ขอรับ การปรึกษา ในขณะนั้น พร้อมทั้งร่วมรับอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาไปด้วย ทักษะสำคัญที่เกิดขึ้นในขณะฟัง คือ

2.1 การแสดงความเอาใจใส่ (Attending) หมายถึง ผู้ให้บริการปรึกษาจะต้องแสดงความเอาใจใส่ต่อผู้รับการปรึกษา ซึ่งอาจแสดงออกโดยการสบตา หรือพยักหน้าเล็กน้อยในขณะที่รับฟัง หรือพูดเสริมขึ้นภายหลังจากที่ผู้ขอรับการปรึกษาพูดจบ

2.2 การเงียบ (Silence) การเงียบเป็นกลวิธีหนึ่งใช้ภายหลังจากที่ผู้ให้บริการปรึกษาป้อนคำถามให้แก่ผู้ขอรับการปรึกษา และผู้ขอรับการปรึกษากำลังคิดว่าจะตอบปัญหาหรือไม่

2.3 การทบทวนประโยค (Paraphrasing) หมายถึง การพูดซ้ำประโยคที่ผู้ขอรับการปรึกษาพูดมาแต่ใช้คำน้อยลง ขณะเดียวกันก็ยังคงความหมายเดิมอยู่ จุดประสงค์ของการทบทวนประโยคก็เพื่อจะบอกให้ผู้รับการปรึกษาทราบว่าผู้ให้บริการปรึกษาเข้าใจเรื่องราวที่ผู้ขอรับการปรึกษาพูดมา และยังคงติดตามเรื่องราวของผู้ขอรับการปรึกษาอยู่

2.4 การทำความกระจ่าง (Clarifying) กลวิธีนี้ผู้ให้บริการปรึกษาจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี และผู้ให้บริการปรึกษาจะกล่าวสิ่งที่เขาคิดว่า เมื่อผู้ขอรับการปรึกษาพยายามจะพูดโดยไม่เปลี่ยนเนื้อหาของคำพูดนั้นใหม่ ทำให้ผู้ให้บริการปรึกษามีโอกาสเห็นว่ามีผู้เข้าใจเขา ซึ่งจะทำให้เขาเกิดรู้สึกแจ่มแจ้งในเรื่องที่กำลังพูดกันอยู่

2.5 การสอบซัก (Probing) เป็นการป้อนคำถามตรง ๆ หลายคำถามติดต่อกันเพื่อถึงเอาคำตอบจากผู้ขอรับการปรึกษาออกมา กลวิธีการสอบซักนี้ผู้ให้บริการปรึกษาไม่ควรใช้บ่อยนักเพราะเป็นการรีบเร่งกระบวนการให้บริการปรึกษา

3. การให้ข้อมูล (Information Skill)

3.1 Advising เป็นกลวิธีในการเสนอความคิดหรือการแก้ไขปัญหาแบบอ้อม ๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ขอรับการปรึกษาคิดแก้ไขปัญหา หรือรับเอาวิธีการนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อ ๆ ไป

3.2 In forming เป็นการให้ข้อมูลรายละเอียดที่เป็นจริง และเชื่อถือให้แก่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจดำเนินการหรือแก้ปัญหาต่อไป

4. การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling) เป็นการนำเอาข้อความและคำพูดของผู้ขอรับการปรึกษามาตีความหมาย และพูดออกมาในเชิงของความรู้สึกที่แฝงอยู่ในเนื้อหานั้น โดยผู้ให้บริการปรึกษาอาจถอดข้อความและ จัดคำพูดนั้นใหม่ โดยพยายามเน้นถึงความรู้สึกของผู้ขอรับการปรึกษามากกว่าด้านคำพูด ซึ่งจะช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาได้รับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง เมื่อผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจถึงความรู้สึกของตนเองแล้วจะช่วยให้

การให้บริการปรึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่นและตรงเป้าหมาย การสะท้อนความรู้สึกเป็นกลวิธีที่ผู้ให้บริการปรึกษาที่ยึดผู้ขอการปรึกษาเป็นสำคัญ เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเผชิญกับความรู้สึกของตนเอง และสามารถแสดงความรู้สึกของตนออกมาด้วยวาจาโดยปราศจากความวิตกกังวล

5. การตีความ (Interpreting) ในระหว่างการให้บริการปรึกษาผู้ขอรับการปรึกษาอาจกล่าวถึงเรื่องบางสิ่งที่มีความหมายสืบเนื่องมาจากเรื่องราวที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว และในขณะนั้นผู้ให้บริการปรึกษาอาจมองเห็นความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเก่าจึงใช้วิธีการตีความเพื่อให้ผู้ขอรับการปรึกษาเห็นความเกี่ยวข้องของปัญหาและยอมรับในปัญหานั้น หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การตีความเป็นกระบวนการที่ผู้ให้บริการปรึกษาอธิบายความหมายของเหตุการณ์ให้ผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจปัญหาของตนเองในด้านอื่นที่อาจยังไม่ได้มองมาก่อน ซึ่งต่างกับการทบทวนประโยค (Paraphrasing) ในแง่ที่ว่า การตีความหมายนั้น ผู้ให้บริการปรึกษาได้เสนอ Frame of Reference ใหม่นี้ให้ผู้ขอรับการปรึกษาได้พิจารณาปัญหาของตนเอง การตีความจะช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาได้เข้าใจถึงปัญหาของตนเองให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

6. การสรุป (Summarizing) ในระหว่างการให้บริการปรึกษาผู้ให้บริการปรึกษากับผู้ขอรับการปรึกษา อาจสนทนากันหลายเรื่องพร้อม ๆ กัน และอาจเกิดความสับสน ดังนั้นการใช้ทักษะในการสรุปก็คือการพยายามรวบรวมสิ่งที่พูดกันไปแล้วนั้นให้เป็นประโยคเดียว โดยครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้สนทนาในแต่ละตอนของการสนทนา โดยการสรุปจำเป็นต้องอาศัยความจำในเรื่องราวต่าง ๆ ที่พูดคุยกันมาเป็นอย่างดี

7. การเผชิญหน้า (Confrontation) การเผชิญหน้าเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้ให้บริการปรึกษาจะบอกถึงความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเองต่อผู้ขอรับการปรึกษาอย่างตรงไปตรงมา เพื่อช่วยผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดตลอดจนพฤติกรรมของตนเอง ให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น

8. การสนับสนุนให้กำลังใจ (Supportive Skill)

8.1 การแสดงความเห็นชอบ (Approval) เป็นกลวิธีหนึ่งที่จะให้กำลังใจแก่ผู้รับการปรึกษาที่จะดำเนินวิธีการแก้ไขปัญหาต่อไป ผู้ให้บริการปรึกษาสามารถใช้คำพูดหรือกิริยาท่าทางที่จะแสดงให้ผู้ขอรับการปรึกษารู้ว่าผู้ให้บริการปรึกษาเห็นชอบด้วยกันกับวิธีการของผู้รับการปรึกษา

8.2 การให้ความมั่นใจ (Assurance) เมื่อผู้ขอรับการปรึกษาแสดงทัศนะหรือโครงการต่อผู้ให้บริการปรึกษาและผู้ให้บริการปรึกษามั่นใจว่าทัศนะหรือโครงการนั้นถูกต้องและได้ผลดีจริง ผู้ให้บริการปรึกษาจะแสดงออกเพื่อเป็นการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับการปรึกษา

9. การตกลงใจร่วมกันและการยืนยันในข้อตกลง (Decision-making Confirming) เป็นการตกลงใจร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการปรึกษากับผู้ขอรับการปรึกษาว่า ผู้ขอรับการปรึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปมากน้อยเพียงใด โดยมีการวางแผนและรูปแบบในการปฏิบัติร่วมกัน พร้อม

ทั้งมีการยืนยันในข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการปรึกษากับผู้รับการปรึกษา เพื่อทำให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความรับผิดชอบในข้อตกลงนั้น

10. การท้าทาย (Challenge) เป็นกลวิธีอีกชนิดหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาต้องใช้ความตั้งใจมากขึ้นในการแก้ปัญหา แต่ในเวลาเดียวกันกลวิธีดังกล่าวอาจสร้างความกังวลใจแก่ผู้ขอรับการปรึกษาเพิ่มขึ้นได้

11. การไม่ยอมรับ (Rejection) เป็นกลวิธีที่ผู้ให้บริการปรึกษาจะต้องใช้ เมื่อเห็นว่าผู้ขอรับการปรึกษาแสดงความคิดเห็นที่ผิดไปจากความเป็นจริง หรือแสดงออกถึงความคิดที่เพ้อฝันมากเกินไป ผู้ให้บริการปรึกษาจะแสดงการไม่ยอมรับเพื่อพึงให้ผู้ขอรับการปรึกษาเปลี่ยนแปลงแนวความคิดใหม่

การให้บริการปรึกษาในสถานการณ์วิกฤต (Crisis Counseling)

การให้บริการปรึกษาในสถานการณ์วิกฤต ได้มีนักวิจัย คือ แบรมเมอร์ (Brammer, 1973) ได้ให้ความสำคัญไว้สรุปได้ดังต่อไปนี้

แบรมเมอร์ (Brammer, 1973 อ้างถึงใน พรรณราย ทรัพยะประภา, 2527) กล่าวไว้ว่า “สถานการณ์วิกฤตคือสภาพของการกระจัดกระจาย (State of disorganization) ซึ่งผู้มาขอปรึกษาได้เผชิญกับความคับข้องใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อเขา หรือเผชิญกับการแตกแยกอย่างลึกซึ้งของวงจรชีวิตของเขา และมีความยุ่งยากที่จะดำเนินการเกี่ยวกับความเครียดต่าง ๆ ของเขา โดยไม่สามารถที่จะจัดการอะไรได้” สถานการณ์เช่นนี้ย่อมจะต้องได้รับการตอบสนองโดยเฉพาะจากผู้ปรึกษาเพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้ขอรับการปรึกษาผู้ปราศจากความสามารถดังกล่าว

สถานการณ์วิกฤตได้แก่สภาพการณ์ต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ ความพยายามที่จะฆ่าตัวตาย การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ความตายของคนที่รัก การหย่าร้าง การเจ็บป่วยต้องเข้าโรงพยาบาล การโยกย้ายงาน การมีสมาชิกใหม่ในครอบครัว การตกงาน การติดคุกติดตาราง การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ การปลดออกรับบำนาญ การติดยาเสพติด และปัญหาการเงิน แต่ไม่ว่าลักษณะของวิกฤตการณ์จะเป็นลักษณะใด ๆ ก็ตาม หน้าที่ของผู้ให้บริการปรึกษาก็คือการยอมรับสถานการณ์นั้นก่อน และดำรงรักษาหลักส่วนตัวและความมั่นใจในตนเอง ความเชื่อมั่นชนิดนี้จะช่วยลดความวกตกกังวลของผู้มาขอปรึกษาในฐานะที่ผู้ปรึกษาได้แสดงออกซึ่งความรับผิดขอบให้แก่ผู้ขอรับการปรึกษาในขณะนั้นจากการสร้างความเชื่อมั่นและ การช่วยสร้างความหวังให้แก่ผู้มาขอรับการปรึกษานี้ ผู้ให้บริการปรึกษาก็จะสามารถดำเนินการกับสถานการณ์ในขณะนั้น และต่อไปในอนาคตก็จะสามารถช่วยพัฒนาผู้มาขอรับการปรึกษาได้

องค์ประกอบของการให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤต

สำหรับความหมายและองค์ประกอบของการให้บริการปรึกษาในสถานการณ์วิกฤต ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ คือ เชอรี่ เคนดร้า (Cherry, 2016) กล่าวถึงภาวะวิกฤต และองค์ประกอบของการให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤต ดังนี้

ภาวะวิกฤต หมายถึง เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่ไม่เพียงแต่สร้างความเจ็บปวดทางด้านจิตใจต่อบุคคลเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการตอบสนองของบุคคลต่อสถานการณ์นั้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตนี้ สามารถมีได้ตลอดชีวิตของคน จากอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต (เช่น ความยากจน) ไปกระทั่ง เหตุการณ์ที่เป็นความหายนะตามธรรมชาติ เช่น การจากไปของคนรัก การให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤต เป็นการเยียวยารักษาอย่างหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลต่อสู้กับภาวะวิกฤตโดยการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน

การให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤตมีเป้าประสงค์ในระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วใช้เวลา 2–3 สัปดาห์เท่านั้น ความสำคัญก็คือว่า การให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤตไม่ใช่จิตบำบัด (Psychotherapy) การรักษาในภาวะวิกฤตเน้นที่ การลดความเครียดจากสภาวะเหตุการณ์ให้น้อยลง ให้การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ และช่วยให้บุคคลใช้กลยุทธ์ในการจัดการกับปัญหาในขณะปัจจุบัน

การให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤตคล้ายกับจิตบำบัด คือ เกี่ยวข้องกับการประเมิน การวางแผน และการบำบัดรักษา แต่ทว่าขอบข่ายโดยทั่วไปของการให้บริการปรึกษาภาวะวิกฤตมีความเฉพาะเจาะจงมากกว่า ในขณะที่ จิตบำบัดเน้นย้ำที่ข้อมูล และประวัติของผู้ขอการปรึกษาที่กว้างกว่า การประเมินและปฏิบัติการรักษาของภาวะวิกฤตเน้นสถานการณ์ในปัจจุบัน ที่ประกอบด้วยความปลอดภัยและความต้องการในขณะนั้น

ในขณะที่มีรูปแบบการบำบัดรักษามีเป็นจำนวนมากนั้น องค์ประกอบพื้นฐานจำนวนมากของการให้บริการปรึกษาจะสอดคล้องกับหลายทฤษฎีของการให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤต กล่าวคือ

1. ประเมินสถานการณ์การให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤตเกี่ยวข้องกับการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของผู้ขอรับการปรึกษา การประเมินนี้เกี่ยวกับทักษะการฟัง การถามคำถาม และการพิจารณาความต้องการของบุคคลในการจัดการกับปัญหาวิกฤตที่มีประสิทธิภาพ

2. ให้การศึกษา บุคคลที่ประสบปัญหาในภาวะวิกฤตต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะในปัจจุบันของเขา และขั้นตอนต่าง ๆ ที่เขาสามารถลดอันตรายให้เหลือน้อยที่สุด ในระหว่างการให้บริการปรึกษาภาวะวิกฤต ผู้ช่วยเหลือทางด้านสุขภาพจิตมักช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาเข้าใจว่าปฏิกิริยาของเขาเป็นเรื่องปกติและดำรงอยู่ชั่วคราวเท่านั้น ในขณะที่สถานการณ์ดูเหมือนทั้งร้ายแรงและไม่มีทีท่าว่าจะสิ้นสุดต่อบุคคลที่อยู่ในภาวะวิกฤตนั้น แต่เป้าหมายก็คือช่วยให้ผู้ขอรับ การปรึกษามองเห็นว่าในที่สุดแล้ว เขาหรือเธอต้องสามารถกลับเข้าสู่ภาวะปกติของชีวิตได้

3. ให้การสนับสนุน ในระหว่างอยู่ในภาวะวิกฤต การช่วยให้บุคคลพัฒนาเป็นอิสระจากการพึ่งพาผู้อื่นเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มาก ซึ่งตรงกันข้ามกันการพึ่งพาผู้อื่นแบบไม่คิดอะไร การสร้างสัมพันธภาพแบบนี้จะช่วยให้บุคคลเกิดความเข้มแข็งและมีอิสระมากขึ้น

4. การพัฒนาทักษะการจัดการ

นอกจากการให้การสนับสนุนแล้ว ผู้ให้บริการปรึกษาในภาวะวิกฤตจะช่วยพัฒนาทักษะการจัดการกับภาวะวิกฤตในขณะปัจจุบันนั้นด้วย ซึ่งหมายถึงการช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษาสำรวจทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาของเขา ฝึกใช้เทคนิคในการลดความเครียด และส่งเสริมการคิดในเชิงบวก กระบวนการนี้ไม่ใช่การสอนทักษะเหล่านั้นให้ผู้ขอรับ การปรึกษา แต่เป็นการช่วยให้ผู้ขอรับการปรึกษายืนหยัดที่จะใช้ทักษะเหล่านั้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตให้แก่ครูที่ปรึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เป็นปัญหากับความเครียดของวัยรุ่น
4. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นก่อนและหลังของครูที่ปรึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ หลังการเข้ารับการปรึกษาลดลง
2. ทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตของครูที่ปรึกษาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม
3. พฤติกรรมที่เป็นปัญหากับความเครียดของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กันทางสถิติ โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. ทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นก่อนและหลังการให้บริการของครูที่ปรึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยนี้ดำเนินการกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2560

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ครูที่ปรึกษานักเรียนที่อยู่ในภาวะวิกฤตในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 โรง คือ (1) โรงเรียนแม่ริมวิทยาคม (2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ (3) โรงเรียนบ้านแม่สา และ (4) โรงเรียนบ้านศาลา

2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่อยู่ในภาวะวิกฤตในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 โรงเรียน คือ (1) โรงเรียนแม่ริมวิทยาคม (2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ (3) โรงเรียนบ้านแม่สา และ (4) โรงเรียนบ้านศาลา

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ครูที่ปรึกษานักเรียนที่อยู่ในภาวะวิกฤตโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 โรง รวมจำนวน 12 คน (โดยความสมัครใจเข้าร่วมโครงการฯ)

2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่อยู่ในภาวะวิกฤตโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 โรง รวมจำนวน 25 คน วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยครูที่ปรึกษาแต่ละคนพิจารณานักเรียนทีรับผิดชอบที่อยู่ในภาวะวิกฤตในชั้นเรียนของตนเอง จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 1) แบบวัดความเครียดของวัยรุ่น (SPST-20) 2) แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) และ 3) แบบประเมินการฝึกอบรมการให้การปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤต

วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. คณะผู้วิจัยขอให้ครูที่ปรึกษานักเรียนที่อยู่ในภาวะวิกฤตแต่ละคน สำรวจปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่แต่ละคนเลือกไว้ จำนวน 2 คน โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC)

2. ครูที่ปรึกษานักเรียนที่อยู่ในภาวะวิกฤตแต่ละคน ให้นักเรียนจำนวน 2 คนทำแบบวัดความเครียดของวัยรุ่น (SPST-20)

3. ให้ครูที่ปรึกษาเข้ารับการฝึกอบรมทักษะการให้การปรึกษานักเรียนที่อยู่ในภาวะวิกฤต จำนวน 2 วัน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การปรึกษาเด็กในภาวะวิกฤต (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง, 2560)

4. ให้ครูทำแบบประเมินการฝึกอบรมการให้การปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤต ก่อนและหลังการฝึกอบรม

5. ให้ครูที่ปรึกษานักเรียนที่อยู่ในภาวะวิกฤตตามการประเมินปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในระยะติดตามผล โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) และแบบวัดความเครียดของวัยรุ่น (SPST-20)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และทดสอบก่อนและหลังการฝึก (t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ตามแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) แสดงในตาราง 1 - 3

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตตามแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC)

เพศ	**n**	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับปัญหา**
ชาย	13	5.00	0.00	มีปัญหา
หญิง	12	4.25	0.27	มีปัญหา

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตตามแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) นักเรียนจำนวน 25 คน อยู่ในระดับมีปัญหา (Clinical Range) ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยเพศชายพบว่า จำนวน 13 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และเพศหญิง จำนวน 12 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความเครียดของเด็กวัยรุ่นจากแบบวัดความเครียด (SPST-20)

เพศ	**n**	$\overline{X}$	**S.D.**	**ระดับความเครียด**
ชาย	13	4.15	0.12	มาก
หญิง	12	3.11	0.15	ปานกลาง

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า ในภาพรวมเด็กวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตจะมีระดับความเครียดมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 โดยพบว่า เด็กวัยรุ่นชายจะมีความเครียดระดับมากส่วนวัยรุ่นหญิงมีความเครียดระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่มีปัญหากับความเครียดของวัยรุ่น

		ปัญหาพฤติกรรม (TYC)	**ความเครียด (SPST-20)**
ปัญหาพฤติกรรม (TYC)	Person Correlation	1	.588*
	Sig. (2-tailed)		.004
	N	25	25

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัญหาพฤติกรรม (TYC) และความเครียด (Strain) ของวัยรุ่นชายและหญิงมีค่าเท่ากับ .588 ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่า พฤติกรรมที่มีปัญหาของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียด

2. ผลการฝึกทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว (ดังตาราง 4–5)

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตก่อนและหลังการฝึกอบรม

รายการบริการปรึกษา	**ระยะเวลาฝึกอบรม**	**n**	$\overline{X}$	**S.D.**
การนำเข้าสู่การสนทนา	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.50	1.087
	หลังการฝึกอบรม		4.17	.718
การฟัง	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.67	.888
	หลังการฝึกอบรม		4.17	.718

รายการบริการปรึกษา	ระยะเวลาฝึกอบรม	n	$\overline{X}$	S.D.
การให้ข้อมูล	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.42	.900
	หลังการฝึกอบรม		4.08	.900
การสะท้อนความรู้สึก	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.58	.996
	หลังการฝึกอบรม		4.25	.965
การตีความ	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.50	.905
	หลังการฝึกอบรม		4.08	.900
การสรุป	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.75	1.138
	หลังการฝึกอบรม		4.08	.996
การสนับสนุนให้กำลังใจ	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.92	1.084
	หลังการฝึกอบรม		4.50	.674
การเผชิญหน้า	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.83	1.030
	หลังการฝึกอบรม		4.42	.793
การท้าทาย	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.67	1.073
	หลังการฝึกอบรม		4.08	.900
การตกลงร่วมใจกันและการ	ก่อนการฝึกอบรม	12	2.75	1.138
ยืนยันในข้อตกลง	หลังการฝึกอบรม		4.17	.937

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตให้แก่ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวก่อนและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยของกระบวนการให้การปรึกษาฯ หลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการให้การปรึกษาในทุกคู่

ตาราง 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการให้การปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤตก่อนและหลัง การฝึกของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว

รายการเปรียบเทียบ	t	df.	Sig. (2-tailed)
การนำเข้าสู่การสนทนา	8.864**	11	.000
การฟัง	6.514**	11	.000
การให้ข้อมูล	8.864**	11	.000
การสะท้อนความรู้สึก	11.726**	11	.000
การตีความ	10.652**	11	.000
การสรุป	7.091**	11	.000
การสนับสนุนให้กำลังใจ	8.204**	11	.000
การเผชิญหน้า	10.652**	11	.000
การท้าทาย	9.530**	11	.000
การตกลงร่วมใจกันและการยืนยันในข้อตกลง	7.340**	11	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกระบวนการให้การปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตก่อนและหลังการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ทุกรายการเปรียบเทียบของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว

ภาพ 1 วิทยากรอบรมครูให้บริการปรึกษา เรื่อง “บริการปรึกษาวัยรุ่นภาวะวิกฤต”
รศ.ดร.ลัดดาวรรณ ณ ระนอง จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.)

ภาพ 2 ครูให้บริการปรึกษาวัยรุ่นภาวะวิกฤตของนักเรียนที่แต่ละคนเลือกไว้ จำนวน 2 คน

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

1. ปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตตามแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (TYC) อยู่ในระดับมีปัญหา
(Clinical Range) ทั้งเพศชาย และเพศหญิง
2. จากการศึกษาความเครียดของวัยรุ่น พบว่า ความเครียดของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตอยู่ในระดับมาก
3. ปัญหาและระดับความเครียดของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตของครูที่ปรึกษาก่อนและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน โดยทักษะการให้บริการปรึกษาฯหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤต พบว่า วัยรุ่นอยู่ในระดับมีปัญหา (Clinical Range) ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าครูให้บริการปรึกษาวัยรุ่นภาวะวิกฤตของนักเรียนที่แต่ละคนเลือกไว้ จำนวน 2 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาทั้งหมด ซึ่งก็จะแล้วแต่ว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับอะไร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับที่นักการศึกษา ได้แก่ สุธีรพันธุ์ กรลักษณ์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมประสบปัญหานานัปการ ตั้งแต่ปัญหาเล็กน้อยไปจนกระทั่งถึงปัญหาที่เป็นวิกฤตของชีวิต มนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และความสำคัญสูงสุดที่จะทอดทิ้งมิได้ ดังนั้นการให้บริการปรึกษา (Counseling service) นับเป็นหัวใจของการแก้ปัญหาให้คนพ้นจากทุกข์ในระดับหนึ่งได้ และถือได้ว่าเป็นการให้บริการที่สำคัญของการ

แนะแนว "ศิลปะในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้ค้นพบ รู้จัก เข้าใจ ยอมรับและพัฒนาตนเอง การแสดงออกถึงความห่วงใยเอื้ออาทร ความเอาใจใส่ ความเมตตาปราณี การเกื้อกูลช่วยเหลือ ความจริงใจ การรับรู้ทุกข์ การร่วมทุกข์ เป็นที่ระบายทุกข์ การช่วยเหลือให้มนุษย์สามารถพึ่ง และช่วยเหลือตนเองได้ อีกทั้ง มาสโลว์ (Maslow) เชื่อว่า คนเราจะมีความต้องการพื้นฐานมากที่สุดเมื่อได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจในขั้นนั้น และจะเกิดแรงจูงใจที่สูงขึ้นไปได้อีกตามลำดับขั้น ได้แก่ 1) ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) 2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) 3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) 4) ความต้องการความภูมิใจ (Esteem Needs) 5) ความต้องการสมหวังในชีวิต (Self Actualization Needs) (วิญญู พูลศรี,ประพันธ์ สุทธาวาสบุญเลิศ คำปัน และญาณินท์ คุณา, 2559) ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับที่ ประดินันท์ อุปรมัย และลัดดาวรรณ ณ ระนอง 2553, หน้า 10-12) ได้สรุปเกี่ยวกับผู้ให้การปรึกษาควรมีคุณลักษณะส่วนตัวทั้งด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้รอบเกี่ยวกับแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้รับการปรึกษาได้ ด้านทักษะมีทักษะในการให้การปรึกษาทุกขั้นตอน ทั้งแบบเป็นรายบุคคล แบบกลุ่มและปรึกษาครอบครัวและเจตคติ คือ แบ่งปันความรับผิดชอบร่วมกับผู้รับการปรึกษาในฐานะผู้ร่วมให้ข้อมูลหรือในแนวทางการคิด ไม่ใช่รับผิดชอบในการตัดสินใจ นอกเหนือจากคุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาทั้ง 3 ด้านดังกล่าวมาแล้วนั้นยังมีเงื่อนไขที่จำเป็นผู้ให้การปรึกษาต้องมีโดยเฉพาะแก่ ผู้ประสบภาวะวิกฤตควรจะต้องมีโดยเงื่อนไขที่จำเป็นมี 3 ประการ และผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขนี้ คือ คาร์ล โรเจอร์ส นักจิตวิทยาผู้ให้กำเนิดทฤษฎีการปรึกษาแบบผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง เงื่อนไข 3 ประการจำเป็นที่ผู้ให้การปรึกษาต้องมี ได้แก่

1. ความเข้าอกเข้าใจ (Empathy Understanding) 2. ความจริงแท้ (Genuineness) และ 3. การมองทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข (Unconditional Positive Regard) (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2547, หน้า 10-14)

2. การพัฒนาทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤตโดยครูผู้ให้บริการปรึกษาพบว่า หลังการฝึก อบรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการให้การปรึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ครูที่ให้การศึกษามีทั้งที่เป็นครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ซึ่งสมัครใจเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม ทั้งนี้พื้นฐานด้านการให้การปรึกษาของครูทั้ง 2 กลุ่มนี้ อาจจะมีไม่เท่ากัน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสำหรับการเรียนการสอนที่เลือกใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็อาจจะมีไม่เพียงพอ จึงได้มีการจัดฝึกอบรมให้การปรึกษาครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2560: 69-70) ได้สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ไว้ได้แก่ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิค (Classical Conditioning) ของพาฟลอฟ 2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ (Operant Conditioning Theory) ของสกินเนอร์ 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Thorndike's Connectionism Theory) ของธอร์นไดค์ 4) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง

(Contiguous Conditioning) ของกัทธรี 5) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเสริมแรง (Hull's Systematic Behavior Theory) ของฮัลล์ (Hull) 6) ทฤษฎีกฎการเรียนรู้หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่ม (Gestalt Theory) ของเกสตัลท์ (Gestalt) 7) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสนาม (Lewin's Field Theory) ของเลวิน (Lewin) 8) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเครื่องหมาย (Sign Theory) ของทอลแมน (Tolman) 9) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูร่า (Bandura) ทำการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการให้บริการปรึกษาวัยรุ่นที่อยู่ในภาวะวิกฤต สอดคล้องกับวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อิสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ (วิญญู พูลศรี, ประพันธ์ สุทธาวาส, บุญเลิศ คำปัน และญาณินท์ คุณา, 2559) ผลการวิจัย พบว่า การแข่งขันระหว่างหมู่ต่อหมู่ (กลุ่มคละเก่ง ปานกลางอ่อน) ที่มีพฤติกรรมเชิงบวกด้านการเพียรพยายาม (Persistence) และการจูงใจสำหรับนักเรียน เช่น มีกำลังใจในการทำงานยิ่งขึ้น จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการให้บริการปรึกษาเป็นอย่างดี ผลการวิจัยพบว่า การสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้วิธี Time Out เพื่อช่วยให้เด็กฝึกการควบคุมตนเอง จากประเด็นดังกล่าว พบว่า มีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนมากที่สุด ได้แก่ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ รองลงมาคือ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิค และทฤษฎีการเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่, 2558) ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับที่ ประดินันท์ อุปรมัย และลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2553, หน้า 10-12) สังเคราะห์ได้ว่า ผู้ให้การปรึกษาควรมีบทบาททั้งก่อนการให้การปรึกษา ระหว่างการให้การปรึกษา และหลังจากการให้การปรึกษา ได้แก่ เตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และระเบียบสะสมอย่างเป็นระบบเพื่อให้สะดวกใช้ประโยชน์ประกอบการให้บริการปรึกษา ตลอดจนเป็นนักฟังที่ดี และประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้หนึ่งในคณะที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับการปรึกษา เพราะการช่วยเหลือแก่ผู้รับการปรึกษานั้นผู้ให้การปรึกษาไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังผู้เดียว เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการจัดบริการปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤตให้ได้รับการเผยแพร่เพื่อที่จะได้เป็นที่รู้จักในชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาของวัยรุ่นและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นมากขึ้น

3. ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นควรมีทักษะในการให้บริการปรึกษาและการช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีปัญหาในภาวะวิกฤตได้อย่างประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดฝึกอบรมการบริการปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤตให้กับครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ควรมีการสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวได้รับบริการฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการให้การปรึกษา ตลอดจนการฝึก Sensitivity Training

3. ควรมีการสนับสนุนให้มีงานวิจัยด้านการแนะแนวและการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานวิจัย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ถนนช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300 และหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ สถาบันวิจัยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โทรศัพท์/โทรสาร 0-53-88-0-5388-5501/ 0-5388-5509 http://www.office.cmru.ac.th/edu ตลอดจนวิทยากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการปรึกษาในภาวะวิกฤต ได้แก่ รศ.ดร.ลัดดาวรรณ ณ ระนอง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) และโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ โรงเรียนบ้านศาลา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ โรงเรียนแม่ริมวิทยาคม และโรงเรียนแม่สา ตลอดจนวิทยาลัยเทคโนโลยีโปลิเทคนิคลานนา เชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนผู้ช่วยวิทยากรในการจัดฝึกอบรม ณ โรงแรมเมอร์เคียวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). ***การจัดสาระการเรียนรู้.*** กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ***ผ่าวิกฤตปัญหาชีวิตวัยรุ่นไทยในปี 53”.*** สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2553, จาก http://www.moe. go.th/ moe/th/news/detail.php? NewsID= 15148&Key=hotnews.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2547). ***ทีมอาจารย์ที่ปรึกษา: เพื่อปรับพฤติกรรมนักเรียน นักศึกษา.***เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการสานสายใยครูและลูกศิษย์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

ประดินันท์ อุปรมัย. (2542). ***จิตวิทยาของฟรอยด์.*** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประดินันท์ อุปรมัย และลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2553). ***การให้บริการในงานแนะแนว.*** เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาเทคนิคการปรึกษาเบื้องต้น (เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรรณราย ทรัพยะประภา. (2527). ***เทคนิคการสัมภาษณ์ (เพื่อการปรึกษาเชิงจิตวิทยา).***ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่.(2558).***หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู.*** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น: เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554).**การวิจัยเบื้องต้น.** สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนนทบุรี : จังหวัดนนทบุรี.

วิญญู พูลศรี, ประพันธ์ สุทธาวาส, บุญเลิศ คำปัน และญาณินท์ คุณา. (2559). ***เอกสารประกอบการสอนรายวิชาปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาสำหรับครู.*** หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น: เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2560). ***การให้การปรึกษาในภาวะวิกฤต.*** สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สุธีรพันธุ์ กรลักษณ์ และคณะ. (มปป.). ***การฝึกทักษะการให้บริการปรึกษา.*** เอกสารการฝึกให้บริการปรึกษา. กรุงเทพฯ.

Cherry, K. (2016). ***What Is Crisis Counseling? Very well.*** [Online]. Retrieved from https://www.very well. com/differences-between-counselors-counseling-psychologists-2795632 Merriam-Webster's

collegiate dictionary. (1993). (10th ed). Springfield, MA: Marriam-Webster**.**

Rogers, C.R. (1958). ***Characteristics of Helping Relationship*****.** Personnel and Guidance Journal. Vol.37.

การประเมินภาพถ่ายอาหารยั่วน้ำลาย

The Evaluation of Food Porn Photos

ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช* กิติวัฒน์ กิติบุตร กนกพร เอกกะสินสกุล
อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินภาพถ่ายอาหารน้ำปูแจ้ห่ม โดยใช้เทคนิคการถ่ายภาพอาหารยั่วน้ำลาย ถ่ายภาพอาหารที่ปรุงจากน้ำปู 2 ลักษณะคือ อาหารพื้นเมืองดั้งเดิมและอาหารแนวฟิวชัน จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่าง 200 คนประเมินภาพถ่ายโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อภาพถ่ายอาหารพบว่า ภาพถ่ายอาหารมีความสวยงาม ทำให้เกิดความรู้สึกอยากรับประทานอาหารเมนูตามภาพถ่าย ผู้ชมภาพเห็นด้วยว่าน้ำปูเป็นอาหารที่สามารถสื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวแจ้ห่ม และเมนูอาหารน้ำปูสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับมาก

คำสำคัญ อาหารท้องถิ่น**,** อาหารฟิวชัน, น้ำปูแจ้ห่ม, ภาพอาหารยั่วน้ำลาย

Abstract

This research aimed to evaluate food photographs of Jaehom's crab chili paste. The food porn technique was used to take photos of 2 types of food: traditional local food and fusion food. The photos were evaluated by a sample of 200 people using questionnaires. The opinion survey carried out in relation to the crab chili paste food porn photos revealed that the food photos were considered beautiful, and that the photos aroused appetite. Participants also agreed that crab chili paste dishes can be used as a means of cultural identification as well as used to promote cultural tourism to the high level.

Key words: local food; fusion food, Jaehom's crab chili paste, food porn

บทนำ

อาหารท้องถิ่นเป็นจุดสนใจอย่างหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะอาหารท้องถิ่นเป็นทางเลือกหนึ่งของคนไทยที่จะแสวงหาสิ่งที่ดีงามหวนกลับคืนสู่ธรรมชาติ อาหารท้องถิ่น อาหารพื้นเมืองหรืออาหารพื้นบ้านไทยไม่เพียงแต่มีรสชาติที่อร่อยกลมกล่อมหลากหลายรส แต่ยังเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนไทย

อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง มีทุนทางวัฒนธรรมหลายประการที่สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีผลิตภัณฑ์น้ำปูซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่นเป็นหนึ่งในจุดขาย สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จึงประสานความร่วมมือกับสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อหาวิธีผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยเน้นส่งเสริมผลิตภัณฑ์น้ำปูซึ่งใช้เป็นส่วนประกอบของอาหารพื้นเมือง เช่น แกงหน่อไม้ ส้มตำ ขนมจีน ให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแห่งนี้ แต่เนื่องจากน้ำปูเป็นอาหารที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ จึงทำให้มีสีสันยังไม่ดึงดูดใจให้รับประทาน นอกจากนั้นแล้วการนำเสนอเรื่องราวของอาหารที่ใช้น้ำปูเป็นส่วนผสมที่ยังไม่ได้ถูกออกแบบให้ดึงดูดความสนใจ คณะวิจัยซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านสาขาวิชานิเทศศาสตร์จึงเห็นว่า ควรมีการนำเทคนิคการถ่ายภาพอาหารเข้ามาใช้ประกอบการเผยแพร่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเห็นภาพแล้วเกิดความสนใจและอยากทดลองรับประทาน และท้ายสุดเกิดความต้องการซื้อสินค้าในที่สุด

ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ด้านการถ่ายภาพมาใช้ในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์อาหารท้องถิ่นน้ำปูแจ้ห่ม เพื่อจะนำไปใช้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินภาพถ่ายอาหารน้ำปูแจ้ห่ม โดยใช้เทคนิคการถ่ายภาพอาหารยั่วน้ำลาย

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. **ทฤษฎีความสัมพันธ์อาหาร การสื่อสาร วัฒนธรรม**

รัตติกาล เจนจัด (2556) นำเสนอความสัมพันธ์ของอาหารในมิติต่าง ๆ อาทิ โภชนาการ วัฒนธรรม สุขภาพ ภูมิปัญญา สอดคล้องกับการศึกษาของ ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช และคณะ (2560) ในการวิจัยเรื่อง “การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความ สัมพันธ์ของอาหาร การสื่อสาร วัฒนธรรม ได้ดังนี้ 1) ด้านวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกิน การประกอบอาหารซึ่งถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น เพราะอาหารท้องถิ่นคิดค้นกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและสืบทอดมาจนถึงยุคปัจจุบัน 2) ด้านสุขภาพ อาหารท้องถิ่นหรืออาหารพื้นเมืองจะมีส่วนประกอบของวัตถุดิบพื้นบ้านพืชผัก สมุนไพร นอกจากนั้น การรับประทานอาหารท้องถิ่น เช่น น้ำปู ปลาร้า น้ำพริก นิยมรับประทานกับผักชนิดต่าง ๆ ดังนั้น การบริโภคอาหารชนิดนี้จึงส่งเสริมภาวะโภชนาการ และ 3) ด้านภูมิปัญญา ต้องใช้ภูมิปัญญาในการ

ประกอบและถนอมอาหารของคนท้องถิ่น เช่น น้ำปู เป็นภูมิปัญญาของชาวเหนือที่จะขจัดปูนาอันเป็นศัตรูพืช (ข้าว) นอกจากนั้นการทำน้ำปูต้องมีเทคนิคในการทำเพื่อให้เก็บไว้ได้นาน

ความสัมพันธ์ของอาหารท้องถิ่น การสื่อสาร และการส่งเสริมวัฒนธรรม สามารถนำมาเขียนในรูปแบบจำลองได้ดังนี้

S	ผู้ส่งสาร	= ผู้ประกอบการอาหาร กลุ่มแม่บ้าน
M	สาร	= อาหารท้องถิ่นคือผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
C	สื่อ	= สื่อประชาสัมพันธ์ภาพถ่ายอาหารท้องถิ่น
R	ผู้รับสาร	= ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. น้ำปูแจ้ห่ม

น้ำปูเป็นอาหารที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในภาคเหนือ เป็นอาหารดั้งเดิมของชาวล้านนา ใช้ปรุงรสอาหารบางอย่างเช่นเดียวกับกะปิ ทำจากปูนาซึ่งสามารถเก็บได้ในเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงปลูกข้าวตลอดจนข้าวออกรวง น้ำปูสามารถเก็บไว้ได้นานถึง 3 ปี แต่รสชาติยังคงเหมือนเดิม

ขั้นตอนการทำน้ำปูแจ้ห่ม มีขั้นตอนหรือวิธีการทำดังนี้

(1) เก็บปูจากทุ่งนา (1 ปีได้ปูประมาณ 20-30 กิโลกรัม) และนำไปล้างให้สะอาด
(2) ตำปูพร้อมกับใบข่าและตะไคร้ให้ละเอียด (ปู 10 กิโลกรัมต่อข่าและตะไคร้ 0.2 กิโลกรัม)
(3) คั้นเอาแต่น้ำของปูที่ตำละเอียดแล้วและหมักไว้ 1 คืน
(4) นำเอาน้ำปูที่หมักไว้ไปต้ม และทิ้งไว้ 3-4 วัน
(5) นำไปเคี่ยว ใช้เวลาประมาณ 1 วัน
(6) ใส่เกลือลงไปเล็กน้อย
(7) เคี่ยวจนเหนียวก็ถือว่าเสร็จสมบูรณ์

เทคนิคการทำน้ำปู

เริ่มเคี่ยวใช้ฟืนเพราะมีน้ำจำนวนมาก แต่พอเคี่ยวน้ำปูเริ่มขนเหนียวใช้ถ่านแทนเพราะหากไฟแรงไปจะทำให้น้ำปูไหม้ ใช้ใบข่าและตะไคร้เป็นส่วนผสมช่วยให้กลิ่นหอมและดับกลิ่นคาว หมั่นชิมบ่อย ๆ ว่ามีกลิ่นหอมพอหรือไม่ และตอนเคี่ยวก็ใส่เกลือลงไปแต่พอดีเพื่อให้ได้รสชาติที่อร่อย

การจัดจำหน่าย 0.1 กิโลกรัม ราคา 80 บาท 0.5 กิโลกรัม ราคา 400 บาท และ 1 กิโลกรัม ราคา 800 บาท

การประกอบอาหาร น้ำปูสามารถนำไปประกอบอาหารได้หลากหลาย เช่น ตำน้ำพริก ตำส้มโอ ตำมะละกอ และยำหน่อไม้ เป็นต้น แต่ในเรื่องของรายได้ไม่สามารถประเมินได้แน่นอน

เนื่องจากน้ำปูเก็บไว้ได้ค่อนข้างนาน ถ้าหากจำหน่ายภายใน 1 ปีอาจจะจำหน่ายไม่หมด สามารถเก็บไว้จำหน่ายในปีถัดไปได้

3. การประชาสัมพันธ์อาหารท้องถิ่น

การประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์อาหารท้องถิ่นหรือพื้นเมืองทำได้หลายวิธี นับตั้งแต่การประชาสัมพันธ์พื้นฐานแบบบอกต่อกันปากต่อปาก การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การแสดงศิลปะการปรุงอาหารและแนะนำอาหารที่เป็นเอกลักษณ์มาออกบู้ธ การใช้ช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นการรายการโทรทัศน์ แผ่นพับ โปสเตอร์ ซึ่งต้องอาศัยภาพอาหารเป็นตัวชูโรง นอกจากนั้นในปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวตลาดพื้นบ้านเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นในหลาย ๆ พื้นที่ รัฐจึงได้ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การล่องเรือและแวะชิมอาหารพื้นเมืองในตลาดน้ำ ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวบ้านจากการค้าขายผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านในชุมชนของตน หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชมวิถีชีวิตชุมชน เช่น ล่องเรือชมคลองมหาสวัสดิ์ ตลาดน้ำดอนหวาย เป็นตัวอย่าง (พสชนันท์ บุญช่วย, 2553)

ในการประชาสัมพันธ์อาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนที่ชุมชนสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐมาช่วยประชาสัมพันธ์ ควรพัฒนาช่องทางและรูปแบบการประชาสัมพันธ์โดยส่งเสริมความร่วมมือกับคนในชุมชน ผู้ขายผลิตภัณฑ์ ในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ภาคีท่องเที่ยวและชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประชาสัมพันธ์ และที่สำคัญต้องค้นหาเอกลักษณ์ที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างความแตกต่างจากตลาดอื่น

4. อาหารฟิวชัน

ฟิวชัน (fusion) มาจากรากศัพท์ของคำกิริยาว่า 'ฟิวส์' (fuse) หมายถึงการรวมเข้าไว้ด้วยกัน หากกล่าวถึง อาหารฟิวชัน (fusion food) หมายถึง อาหารที่ผสมผสานกันระหว่างวัตถุดิบและสไตล์อาหารตั้งแต่ 2 สัญชาติขึ้นไป เป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยยังคำนึงถึงความลงตัวของรสชาติและการจัดแต่งหน้าตาของอาหารนั้น ๆ หรือมีผู้กล่าวว่าอาหารฟิวชันคือ "อาหารลูกครึ่ง" เป็นคำที่ใช้เรียกสูตรอาหารที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ตามร้านอาหารร่วมสมัย นอกจากนั้นยังหมายถึงการนำประเภทอาหารคาว-หวานมาผสานคลุกเคล้าให้เข้ากันอย่างดิบดี ในขณะเดียวกันก็ได้แสดงทักษะการประดิษฐ์ตกแต่งอาหารอย่างสวยงาม หรือทำให้มีความงามของสีสันอาหารให้เหมาะสมกับลูกค้าที่แตกต่างกันและหลากหลายในด้านวัฒนธรรมการทานอาหาร ผลผลิตจากการ ฟิวชันทางอาหารทำให้เกิดเมนูซึ่งมีชื่อแปลกหูรูปลักษณ์แปลกตา อาทิ แกะย่างกระเทียมจิ้มแจ่ว สปาเก็ตตี้ปลาอินทรีเค็ม พิซซ่าหน้าเขียวหวาน แฮมเบอร์เกอร์ลาบไก่ ข้าวปั้นปลาทู แซนด์วิชหมู

ย่าง หอยแมลงภู่นิวซีแลนด์จี๊ดจ๊าด โรตีไส้พะแนงหมู ปลาแซลมอนผัดพริกขิง ก๋วยเตี๋ยวต้มโคล้ง เกี๊ยวปูครีมชีส ยำแอ้ปเปิ้ลเขียว

แนวโน้มการเกิดอาหารฟิวชันสามารถแพร่ขยายไปในเมนูอาหารท้องถิ่นได้ เนื่องจากเราติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดน การรับวัฒนธรรมจากซีกโลกหนึ่งมาสู่อีกซีกโลกหนึ่งจึงไม่ใช่สิ่งที่ยากอีกต่อไปด้วยสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งการเข้ามาเผยแพร่วัฒนธรรมของชนชาติตะวันตก เช่น อเมริกัน อังกฤษ ฝรั่งเศส ทำให้อาหารแต่ละชาติได้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมในการปรุงแต่งอาหาร และต่อมาได้มีการประยุกต์ดัดแปลงผสมผสานอาหารของชาติต่าง ๆ เกิดเป็นอาหารจานใหม่ขึ้น

อาหารประเภทฟิวชันที่ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มลูกค้าหรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย รูปแบบการเดินทาง เส้นทาง และประสบการณ์ของกลุ่มลูกค้า ความช่ำชองทางการลิ้มรสอาหารของกลุ่มลูกค้า ตลอดจนความเปิดกว้างของกลุ่มลูกค้าต่อประสบการณ์แปลกใหม่ในการรับประทานของกลุ่มลูกค้า

5. การถ่ายภาพอาหาร

ปัจจุบันการถ่ายรูปภาพอาหารก่อนรับประทานกลายเป็นเรื่องปกติ หากร้านอาหารที่จัดแต่งจานหรือหน้าตาอาหารออกมาได้อย่างน่ารับประทานแล้ว ก็จะทำให้ลูกค้าอดไม่ได้ที่จะหยิบโทรศัพท์มือถือหรือกล้องออกมาถ่ายภาพอาหารเก็บไว้แล้วกดแชร์ในสื่อสังคมออนไลน์ หากภาพอาหารที่ลงนั้นน่ารับประทานและยั่วน้ำลายมากเท่าใดก็จะได้รับการกดไลค์มากเท่านั้น ในทางตรงข้ามอาหารที่หน้าตาน่ารับประทานมากแต่ถ่ายไม่ดีภาพออกมามีสีสันไม่สวยงาม ก็ทำให้อาหารจานอร่อยนั้นดูไม่น่ารับประทานไปด้วย

ภาพอาหารที่สวยอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต้องทำให้จำหน่ายได้ด้วย ปัจจุบันมีอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารอาหารก็คือนักสร้างภาพอาหาร ตัวอย่างเช่น SHAPE food design ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของนักเรียนสายการออกแบบที่มีความรักในการรับประทานประกอบกับความสนใจเรื่องอาหาร มาทำหน้าที่สร้างภาพอาหารให้สวยงาม เพราะกว่าอาหารแต่ละจานจะถูกถ่ายภาพออกมาให้สวยอย่างมืออาชีพต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของช่างภาพ นักออกแบบ และทีมงานเบื้องหลัง (วรัญญา เชาว์สุโข และปัญญวัฒน์ เอื้ออิฐผล, 2559) หลักการของนักสร้างภาพอาหารคือจัดแต่งอาหารให้ดูสวยงาม เพื่อให้คนเห็นแล้วอยากถ่ายรูปอาหารจานนั้น เพราะหากลูกค้ากดชัตเตอร์ก็มีโอกาสจะกดแชร์ภาพต่อไป นั่นก็หมายถึงว่าภาพอาหารได้กลายเป็นภาพการประชาสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ และกระตุ้นให้คนอยากมาที่ร้านและมาชิมอาหารจานนั้น ๆ เพราะการตลาดแบบปากต่อปากมีความสำคัญมากในยุคการตลาดปัจจุบัน

ฟู้ด สไตลิสต์ (food stylist) จึงเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการถ่ายภาพอาหาร ซึ่งต้องทำงานกับช่างภาพในการถ่ายภาพอาหารให้ออกมาสวยและน่าทานที่สุด จะต้องดูว่าควรใช้แสง

แบบไหน ถ่ายจากมุมไหน อาหาร จาน และอุปกรณ์ตกแต่งไปด้วยกันหรือไม่ ฟู้ด สไตลิสต์ ทำงานร่วมกับนิตยสาร รายการโทรทัศน์ การถ่ายภาพเมนูอาหาร หรืออาจกล่าวได้ว่าทุกอย่างที่เกี่ยวกับอาหาร

นอกเหนือจากการสร้างภาพอาหารโดย ฟู้ด สไตลิสต์ แล้ว การถ่ายภาพอาหารให้ดูน่ารับประทานนั้น ปัจจุบันมีคำที่ใช้สื่อความหมาย ได้แก่ food porn หมายถึง "การถ่ายภาพอาหารให้ยั่วยวนชวนกิน" ซึ่งเทคนิคนี้น่าจะสามารถนำมาใช้กับเมนูอาหารท้องถิ่นน้ำปู เพื่อทำให้น้ำปูดูน่ารับประทาน เปลี่ยนภาพลักษณ์จากของเหลวข้นสีดำ ๆ ให้ดูน่ารับประทานและคงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนาอันทรงคุณค่าไว้ด้วย ตัวอย่างการจัดภาพอาหารและการถ่ายภาพอาหารให้ดูน่ารับประทานแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการจัดภาพอาหารและการถ่ายภาพอาหารให้ดูน่ารับประทาน

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จึงนำไปสู่การออกแบบงานวิจัยเพื่อสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ อาหารท้องถิ่น น้ำปู โดยใช้ภาพถ่ายอาหารเป็นสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีสมมติฐานว่าด้วยการใช้เทคนิคการถ่ายภาพอาหารแบบฟู้ดพอร์น จะช่วยทำให้ได้สื่อประชาสัมพันธ์น้ำปูในรูปแบบของภาพถ่าย ที่ผู้ชมเห็นภาพแล้วเกิดความสนใจและอยากทดลองรับประทาน และสามารถนำไปใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอแจ้ห่มต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ภาพอาหารท้องถิ่นน้ำปูโดยใช้เทคนิคการถ่ายภาพอาหารยั่วน้ำลาย ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน มีขั้นตอนคือ

1. ศึกษาเทคนิคการถ่ายภาพอาหารยั่วน้ำลาย
2. นำภาพถ่ายอาหารไปผลิตสื่อประชาสัมพันธ์

3. สร้างแบบสอบถามและทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม
4. ประเมินภาพถ่ายโดยใช้แบบสอบถาม

1. การศึกษาเทคนิคการถ่ายภาพอาหารยั่วน้ำลาย

ใช้การถ่ายภาพอาหารที่ปรุงจากน้ำปู โดยจัดการถ่ายภาพเมนูอาหาร 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นภาพถ่ายอาหารที่ปรุงตามเมนูพื้นบ้าน ณ ชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตน้ำปู โดยมีนักศึกษาเป็นผู้ช่วยในการปรุงอาหาร จัดการตกแต่ง เพื่อให้คณะผู้วิจัยถ่ายภาพ เมนูอาหารได้แก่ ตำส้มโอ ยำหน่อไม้ ขนมจีนน้ำปู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกน้ำปู ไข่ต้มราดซอสน้ำปู แกงเปรอะ (แกงหน่อไม้ใบย่านาง) และส้มตำ ถ่ายภาพทั้งสิ้น 509 ภาพ ส่วนการถ่ายภาพครั้งที่สอง เป็นการถ่ายภาพอาหารที่ทำจากน้ำปูปรุงตามเมนูประยุกต์แนวฟิวชัน โดยอาศัยคณะวิจัยเป็นผู้จัดเตรียมส่วนผสม วัสดุ และปรุงอาหาร มีเมนู สเต็กหมูจิ้มแจ่วน้ำปู ทะเลลวกจิ้ม แซลม่อนย่างราดซ๊อสน้ำปู และส้มตำผลไม้ ถ่ายภาพทั้งสิ้น 315 ภาพ

2. การนำภาพถ่ายอาหารไปผลิตสื่อประชาสัมพันธ์

จากนั้นคัดเลือกภาพถ่าย แล้วนำภาพถ่ายอาหารมาจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แผ่นพับภาพถ่ายเมนูอาหาร และสแตนดี้) ในงานมหกรรมเกษตรแฟร์เอื้องเหนือบาน ซึ่งจัดที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง วันที่ 8-14 มีนาคม 2560 โดยใช้ประกอบนิทรรศการในบู้ธของอำเภอแจ้ห่ม ซึ่งมีตัวแทนกลุ่มน้ำปูมาออกร้านแสดงสินค้า

ตัวอย่างภาพถ่ายอาหารที่นำไปผลิตเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ แสดงในภาพที่ 2-4

ภาพที่ 2 แซลมอนย่างราดซ๊อสน้ำปู

ภาพที่ 3 ส้มตำผลไม้

ภาพที่ 4 ทะเลลวกจิ้ม

3. สร้างแบบสอบถามและทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

สร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความสวยงามของภาพถ่าย และถามความคิดเห็นว่าการถ่ายภาพแบบ food porn ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่าอยากรับประทานอาหารหรือไม่ ภาพอาหารเมนูใดที่ดูแล้วน่ารับประทาน และอาหารที่ทำจากน้ำปูสามารถสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้หรือไม่ โดยมีการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC =1.0 จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.862 จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง

4. ประเมินสื่อประชาสัมพันธ์

จากนั้นมีการประเมินผลสื่อประชาสัมพันธ์ที่โดยให้นักศึกษาแจกแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มาเยี่ยมชมบู้ธที่จัดแสดงภาพถ่ายอาหารน้ำปูแจ้ห่ม ในงานมหกรรมเกษตรแฟร์เอื้องเหนือบาน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่มาเยี่ยมชม ระหว่างวันที่ 8-14 มีนาคม 2560 ได้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 200 ชุด

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสื่อภาพถ่ายเพื่อประชาสัมพันธ์เมนูอาหารน้ำปูแจ้ห่ม ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นต่อสื่อภาพถ่ายเพื่อประชาสัมพันธ์อาหารน้ำปูแจ้ห่ม

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	SD	ระดับความคิดเห็น
น้ำปูเป็นอาหารที่สามารถสื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ของชาวแจ้ห่ม	4.41	0.66	มาก
เมนูอาหารน้ำปูสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.37	0.69	มาก
ความสวยงามของภาพถ่าย	4.34	0.61	มาก
ความรู้สึกอยากรับประทานอาหารเมนูตามภาพถ่าย	4.32	0.66	มาก
ความน่าสนใจของสื่อประชาสัมพันธ์น้ำปูในภาพรวม	4.32	0.72	มาก
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับน้ำปูจากสื่อประชาสัมพันธ์	4.23	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากว่า น้ำปูเป็นอาหารที่สามารถสื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวแจ้ห่ม ($\bar{x}$ = 4.41) เมนูอาหารน้ำปูสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{x}$ = 4.37) ภาพถ่ายมีความสวยงาม ($\bar{x}$ = 4.34) มีความรู้สึกอยากรับประทานอาหารเมนูตามภาพถ่าย ($\bar{x}$ = 4.32) สื่อประชาสัมพันธ์น้ำปูในภาพรวมมีความน่าสนใจ ($\bar{x}$ = 4.32) และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับน้ำปูจากสื่อประชาสัมพันธ์ ($\bar{x}$ = 4.23)

ตารางที่ 2 แสดงผลจำนวนและร้อยละของเมนูอาหารน้ำปูที่เมื่อเห็นภาพแล้วอยากลองรับประทานมากที่สุด

เมนูอาหาร	**จำนวนความคิดเห็น**	**ร้อยละ**
ยำหน่อไม้	79	16.16
ตำส้มโอ	78	15.95
ส้มตำ	67	13.70
ขนมจีน	58	11.86
น้ำพริกหนุ่ม	52	10.63
สเต็กหมู	46	9.41
ทะเลลวกจิ้ม	31	6.34

เมนูอาหาร	จำนวนความคิดเห็น	ร้อยละ
ไข่ต้มราดซอสน้ำปู	31	6.34
ปลาแซลม่อนย่าง	29	5.93
แกงเปรอะ	18	3.68
	489	100.00

(เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เมนูอาหารน้ำปูที่เมื่อดูภาพแล้วอยากลองรับประทานมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ อันดับหนึ่งยำหน่อไม้ (ร้อยละ 16.16) รองลงไปคือตำส้มโอ (ร้อยละ 15.95) ส้มตำ (ร้อยละ 13.70) ขนมจีน (ร้อยละ 11.86) น้ำพริกหนุ่ม (ร้อยละ 10.63) สเต็กหมู (ร้อยละ 9.41) ทะเลลวกจิ้ม (ร้อยละ 6.34) ไข่ต้มราดซอสน้ำปู (ร้อยละ 6.34) ปลาแซลม่อนย่างราดซอสน้ำปู (ร้อยละ 5.93) และแกงเปรอะ (ร้อยละ 3.68) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่าการใช้เทคนิคการถ่ายภาพอาหารท้องถิ่นน้ำปูเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยทำให้เมนูอาหารน้ำปูดึงดูดใจดูน่ารับประทาน และกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากว่าน้ำปูสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมนูอาหารที่มีส่วนผสมของน้ำปูที่เห็นแล้วอยากรับประทานที่สุดสามอันดับแรกได้แก่ ยำหน่อไม้ ตำส้มโอ และส้มตำ ซึ่งเป็นเมนูเอกลักษณ์ตามตำรับดั้งเดิมของอาหารพื้นเมืองที่นิยมรับประทานกันโดยทั่วไปอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามภาพของเมนูอาหารที่นำน้ำปูไปเป็นส่วนประกอบที่ใช้การจัดแต่งอาหารเมนูใหม่ จาน และอุปกรณ์ตกแต่งอื่น ๆ ตามแบบอาหารฟิวชันอย่างสเต็กหมูราดซอสน้ำปู ปลาแซลมอนย่างราดซอสน้ำปู และทะเลลวกจิ้ม ก็ทำให้ผู้เห็นภาพเกิดความรู้สึกอยากรับประทานด้วยเช่นกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของหทัยชนก ฉิมบ้านไร่ และรักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพอาหารพื้นเมืองและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นเมือง จังหวัดน่าน ที่ได้อภิปรายผลว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารพื้นเมืองควรประกอบอาหารให้รสชาติของอาหารได้มาตรฐานและสม่ำเสมอ และคงเอกลักษณ์ตามตำรับดั้งเดิมของอาหารพื้นเมือง ไม่ควรปรับเปลี่ยนรสชาติตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อคงเอกลักษณ์ ของอาหารพื้นเมืองไว้ ซึ่งจากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่อาหารพื้นเมืองมีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ในระดับมากที่สุด และยังให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าต้องการที่จะรับประทานอาหารพื้นเมืองที่มี

รสชาติดั้งเดิมอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามควรมีรายการอาหารพื้นเมืองที่หลากหลายชนิดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทุกกลุ่ม

ดังนั้นด้วยกลยุทธ์ของการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นด้วยภาพถ่ายอาหาร และการพัฒนาปรับปรุงเมนูอาหารน้ำปูจากเมนูอาหารพื้นเมืองเดิม ๆ ประเภทยำหน่อไม้ ตำส้มโอ น้ำปูแจ้ห่มซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่นสามารถปรับให้ทันสมัยได้ด้วยการดีไซน์เมนูอาหารแนวฟิวชันเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อให้มีรายการอาหารพื้นเมืองหลากหลายชนิดตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่นิยมเมนูอาหารพื้นเมืองท้องถิ่นดั้งเดิมที่คงอัตลักษณ์น้ำปูไว้ กับเมนูแปลกใหม่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับต่างวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างลงตัว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ

1. นอกเหนือจากการใช้ภาพผลิตภัณฑ์ (pack shot) เดี่ยว ๆ ในการประชาสัมพันธ์อาหารท้องถิ่น ผู้ประกอบการ หรือผู้ผลิตน้ำปู ควรจะใช้เทคนิคการถ่ายภาพอาหารที่ใช้น้ำปูเป็นส่วนผสมมาเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ด้วย เพื่อกระตุ้นความอยากรับประทานอาหารซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำปู

2. ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตน้ำปู ควรได้รับการแนะนำหรือส่งเสริมให้ใช้น้ำปูเป็นส่วนผสมอาหารฟิวชันที่ต้องอาศัยศิลปะและจินตนาการในการปรุงเป็นพิเศษ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้อาหารพื้นเมืองท้องถิ่นสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ได้อย่างลงตัว

สำหรับข้อเสนอแนะทั่วไป คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอแจ้ห่มให้นักท่องเที่ยวรู้จักอาหารพื้นเมืองมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมเทศกาลอาหารพื้นบ้าน เพื่อแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมือง การนำอาหารพื้นเมืองมาจำหน่ายในกาดกองต้า (ถนนคนเดินที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำปาง) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อาหารพื้นเมืองให้นักท่องเที่ยวได้เห็น ได้รับรู้และได้มีโอกาสลิ้มลอง การจัดลานขันโตกที่แสดงถึงวัฒนธรรมการรับประทานอาหารพื้นเมืองของชาวลำปาง รวมไปถึงการจัดการประกวดอาหารพื้นเมืองเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารพื้นเมือง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่อนุเคราะห์ดำเนินการจัดสรรทุนวิจัยให้ และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทินา ดำรงวัฒนกูล คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร ที่ช่วยประสานงานชุมชนในพื้นที่และอนุเคราะห์จัดนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหารมาช่วยในการปรุงอาหาร รวมทั้งช่วยทำหน้าที่เป็นฟู้ดสไตล์ลิสต์ เพื่อให้คณะวิจัยได้ถ่ายภาพถ่ายอาหารที่สวยงาม ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาและให้ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ทำให้ได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

หทัยชนก ฉิมบ้านไร่ และรักษ์พงศ์ วงศาโรจน์. (2558). “ศักยภาพอาหารพื้นเมืองและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นเมืองจังหวัดน่าน”. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ**. 11(1) : 37-53.

ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช, กิติวัฒน์ กิติบุตร และกนกพร เอกกะสินสกุล (2560). **การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม**. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

พสชนันท์ บุญช่วย. (2553). “รูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์อาหารตลาดบางหลวง”. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี [Online] สืบค้นวันที่ 2 เมษายน 2561 จาก http://www.east.spu.ac.th/journal/booksearch/upload/1577-1602_22.pdf

รัตติกาล เจนจัด. (2556). “การสื่อสารกับอาหาร” ใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. **สื่อสารอาหาร สุขภาพ.** กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์. 10-139.

วรัญญา เชาว์สุโข และปัญญูวัฒน์ เอื้ออิฐผล. (2559). “นักสร้างภาพอาหาร”. **สารคดี.** 32(381) : 140-147.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ในเขตกรุงเทพมหานคร

Key Success Factors of Entrepreneur on Food Truck in Bangkok.

ณชพัฒน์ อัศวรัชชนันท์(Nachaphat Ausawaratchanan)
[1]สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีจิตรลดา
[*]Corresponding author. E-mail: nachaphat.aus@cdtc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร (2) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure) ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ที่จำหน่ายอาหารคาว 4 ประเภท คือ อาหารตะวันตก อาหารจีน อาหารญี่ปุ่น และอาหารไทย จำนวน 15 ราย

ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัคส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมาก่อนทำธุรกิจฟู้ดทรัค 7 ปีขึ้นไป ปัจจุบันอยู่ในธุรกิจฟู้ดทรัค 2-3 ปี มีรถฟู้ดทรัค 1 คัน มีพนักงานประจำรถฟู้ดทรัค 1-3 คน และใน 1 สัปดาห์ออกจำหน่าย 6 วัน

2. เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจรถฟู้ดทรัคเพราะเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย เคลื่อนที่ได้ เปลี่ยนทำเลที่ขายได้ และสามารถออกงานอีเว้นท์นอกสถานที่ได้ ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 300,000-500,000 บาท แนวคิดในการตกแต่งรถฟู้ดทรัค จะเน้นสีสัน สวยงาม โดดเด่น ทันสมัย มีการตกแต่งหน้าร้านสร้างบรรยากาศด้วย แสง สี และเสียงเพลง ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป เด็ก วัยรุ่น ครอบครัว คนทำงาน จุดเด่นหรือจุดขายคือ รสชาติอร่อย เมนูที่หลากหลาย และความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป ส่วนใหญ่เน้นรับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ หลักในการเลือกทำเลที่ตั้งคือ แหล่งชุมชน สะดวกในการจอดรถ และต้องมีไฟฟ้า ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram แจ้งล่วงหน้า 1 วัน ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มดีขึ้นและมีแนวคิดจะเพิ่มรถ ปัญหาที่พบ คือ เศรษฐกิจตกต่ำ คู่แข่ง ฤดูฝน และขาดแคลนพนักงาน

3 . ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ปัจจัยด้านคู่แข่งทั้งทางตรง และทางอ้อม ส่วนปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ เช่น รสชาติอร่อย เมนูหลากหลาย ราคาไม่แพง ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้โดดเด่นสวยงาม และปัจจัยด้านการขาดแคลนพนักงาน
คำสำคัญ : ร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ปัจจัยความสำเร็จ อาหารคาว

ABSTRACT

The topic of this research is key success factors of entrepreneur on food truck in Bangkok. The purposes of this study are (1) key success factors of entrepreneur on food truck in Bangkok (2) problem and solution of entrepreneur on food truck in Bangkok. This research is qualitative research. The research instruments was used for data-gathering semi-structure and In-deapth interview by purposive sampling. The population of this research is 15 fast foods business entrepreneur whith in USA food, Chaina food, Japanese food and Thai food.

The findings show that:

1. For personal factors of respondents: the majority of respondents were male, aged between 31-40 years, graduated bachelor’s degree, had been experienced food business over 7 years, 2-3 years in business food truck, a food truck, 1-3 workers and work on 6 days/week.

2. The entrepreneurs were decisions to food truck business because of it can mobile, always to change for new channel and service outdoor event. First time the entrepreneurs were investmented 300,000-500,000 baht and colourful, beautiful, differentiation, live and sound concept to new food truck. The entrepreneurs had general targeting and strength for good quality product and inexpensive. The majority of mobile food outdoor event. Concept mobile food is population, convenience parking and electric support. Customers will know to mobile via Line, Facebook and Instagram. The past performance is likely to improve and the idea to increase the car. The problem is the economic downturn, competitors, rainy season and shortage of employees.

3. Key success factors of entrepreneur on food truck ratings of importance levels ranging from high to low as follows: External factors are weather factors, such

as the rainy season, the economic downturn, direct and indirect competitors. Internal factor is the product factor such as delicious taste, variety menu, inexpensive factors to decorate the car beautiful. And the shortage of staff
Keywords: Food Truck Key Success Factors Fast Food

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นกับการทำงาน และการทำธุรกิจมากขึ้นทำให้มีเวลาน้อยลงส่งผลให้พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป อาหารจานด่วนหรืออาหารฟาสต์ฟู้ด จึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเพราะทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการประกอบอาหารเพื่อนำมาบริโภคเอง อาหารประเภทนี้จึงเหมาะกับผู้ที่มีเวลาน้อยมีรายได้ปานกลาง เพราะความต้องการของบุคคลกลุ่มนี้ก็คือ มีความต้องการอาหารที่รับประทานง่ายใช้เวลาในการประกอบอาหารไม่มาก อีกทั้งยังอิ่มท้องในราคาที่ไม่แพงจนเกินไปซึ่งคนกลุ่มนี้ก็มักอยู่ในตัวเมือง จึงมีการพัฒนาเกี่ยวกับธุรกิจอาหารเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงนี้

“ฟู้ดทรัค” (Food Truck) หรือรถขายอาหารแบบเคลื่อนที่ ที่นิยมในสหรัฐ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ต้องการความรวดเร็วในการบริโภคอาหาร เพราะเป็นรถอาหารเคลื่อนที่จำหน่ายอาหารจานด่วนที่สามารถจอดประจำอยู่กับที่หรือเคลื่อนที่ไปจำหน่ายในสถานที่ที่มีผู้คนพลุกพล่านในย่านเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยว หรืองานอีเว้นท์ต่างๆได้ และในปัจจุบันเทรนด์ฟู้ดทรัค (Food Truck) หรือรถอาหารเคลื่อนที่ในประเทศไทยกำลังเป็นเทรนด์ที่นิยม และน่าสนใจเหมาะกับการทำเป็นอาชีพอิสระ หรืออาชีพเสริม ซึ่งปัจจุบันมีคนหันมาสร้างอาชีพสร้างรายได้กับการเปิด Food Truck มากขึ้นแต่ก็ยังไม่มากจนเกินไป จุดเด่นของ Food Truck คือการที่สามารถย้ายที่ขายได้เรื่อยๆ เลือกทำเลได้ตามชอบ เช่นตลาดนัดไนท์บาร์ซ่าใหญ่ๆ หรือ แม้แต่ตลาดนัดเสาร์อาทิตย์ งานแฟร์ต่างๆ รวมถึงงานเทศกาลดนตรีต่างๆ หรือแม้แต่ตามแหล่งออฟฟิศที่มีสถานที่จอดรถได้และมีผู้คนเดินผ่านไปมาพอสมควร ส่วนอาหารส่วนใหญ่ที่มักขายแนว Food Truck มักจะเป็นอาหารที่ทำง่าย ทานง่ายเช่น พิซซ่า แซนวิช แฮมเบอร์เกอร์ สเต็ก อาหารญี่ปุ่น ข้าวแกงแบบไทยๆ ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว และอาหารอีสาน ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสถานที่ขายและเทรนด์ความนิยมของผู้บริโภค เพราะสถานที่บางแห่งสามารถตั้งโต๊ะเพิ่มเติมจากที่มีที่นั่งที่เป็นเคาน์เตอร์ติดมากับรถ หรือสถานที่บางแห่งจอดขายได้แต่ตั้งโต๊ะไม่ได้ก็จะเน้นเป็นแนวห่อกลับบ้าน หรือ อาจเป็นการขายเครื่องดื่ม ซึ่งการลงทุน Food Truck ขึ้นอยู่กับขนาดของรถและการตกแต่งซึ่งจะมีราคาตั้งแต่ 400,000 – 700,000 บาท ส่วนใหญ่นิยมใช้รถตู้ รถกระบะ หรือแม้แต่ รถหกล้อเล็กๆ ซึ่งจะรวมการติดตั้งอุปกรณ์ เช่น ระบบไฟ เตาอุ่นหรือทำอาหาร เครื่องครัวต่างๆ ความสะดวกของการทำธุรกิจ Food Truck คือ ใช้คนเพียง 2-3 คน ซึ่งสามารถทำกันเองภายในครอบครัว

ได้ สะดวกกับการเคลื่อนย้ายไปตามที่ต่างๆ ทำให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้หลายสถานที่ ธุรกิจนี้ยังคงทำกำไรได้ยาวในอนาคต ทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการขายตามกระแสในยุคปัจจุบัน ซึ่งธุรกิจนี้เป็นอีกตัวเลือกที่น่าสนใจของคนอยากทำธุรกิจแต่ ธุรกิจ Food Truck ก็ยังมีหลายปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ ทั้งปัจจัยภายนอก (PEST Analysis) เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี กฎหมาย สภาพแวดล้อม รวมถึงคู่แข่ง (Five Force Model) และปัจจัยภายใน พิจารณาจากปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ 7 ด้าน (7Ps) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบริการ ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของกิจการทั้งสิ้น (มันนี่ฮับ, 2559)

ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์และผลงานวิจัยของโครงการที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคของผู้ประกอบการรายใหม่
2. เพื่อให้ผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัครายเดิม ทราบปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการรายอื่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure) โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร" ศึกษาเฉพาะปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเท่านั้น

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรคือ ผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ที่จำหน่ายอาหารคาว 4 ประเภทเท่านั้น คือ อาหารตะวันตก อาหารจีน อาหารญี่ปุ่น และอาหารไทย

ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ที่มีสถานที่จำหน่ายอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ที่จำหน่ายอาหารคาว และมีสถานที่จำหน่ายอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัค ที่จำหน่ายอาหารคาว และมีสถานที่จำหน่ายอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาจากประเภทอาหารที่ผู้บริโภคนิยมบริโภคได้ 4 ประเภท คือ อาหารตะวันตก อาหารจีน อาหารญี่ปุ่น และอาหารไทย หลังจากนั้นทำการหาข้อมูลผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัค จากเวปไซต์ฟู้ดทรัคคลับ องค์กรเครือข่ายธุรกิจฟู้ดทรัค (เข้าถึงได้จาก : https://www.foodtruckclub.net/) โดยได้ผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัค จำนวน 15 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะสร้างเครื่องมือโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 แหล่ง

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก ผลงานวิจัย บทความจากหนังสือ บทความจากเวบไซต์ต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์พูดในประเด็นที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด ในขณะที่ผู้สัมภาษณ์ทำหน้าที่ควบคุมทิศทางการสนทนา และบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ทีละราย แล้วจึงถอดเทปเพื่อเขียนรายงาน และสรุปผลการวิจัย

เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน ที่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ได้ค่า IOC เกิน 0.5 ซึ่งแปลความหมายว่า มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ก่อนเริ่มธุรกิจฟู้ดทรัค ระยะเวลาในการทำธุรกิจฟู้ดทรัค จำนวนรถฟู้ดทรัค และจำนวนพนักงานประจำ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมภายใน เช่น ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ 7 ด้าน (7Ps) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis) เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี กฎหมาย สภาพแวดล้อม และคู่แข่ง (Five Force Model) ที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ

โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้ง 3 ส่วน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure) เจ้าของกิจการร้านฟู้ดทรัค จำนวน 15 คัน ผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.คุณพัฒน์ หิญชีระนันทน์ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน “MOTHER TRUCKER” จำหน่าย แฮมเบอเกอร์

เจ้าของกิจการอายุ 27 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 7 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถ

ฟู้ดทรัคทั้งหมด 5 คัน มีพนักงานทั้งหมด 12 คน ประจำรถคันละ 2-3 คน โดยออกจำหน่ายทุกวัน จะไม่เน้นสถานที่ขายประจำ แต่จะเน้นรับงานอีเว้นท์ตามงานต่างๆ

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะ มองเห็นโอกาส เป็นธุรกิจใหม่ที่ยังไม่มีคู่แข่งมากนัก ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 700,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น นักศึกษา จุดเด่นหรือจุดขายคือเรื่องความคุ้มค่า ใช้วัตถุดิบคุณภาพดี จำหน่ายในราคาเริ่มต้นที่ 150 บาท เฉลี่ยประมาณ 50 ชิ้น/คัน/วัน ไม่มีสถานที่จำหน่ายประจำเพราะมองว่า เบอร์เกอร์คนจะกินซ้ำนั้นยากแค่เดือนละ 1-2 ครั้งเท่านั้น ส่วนใหญ่จะรับงานอีเว้นท์นอกสถานที่เป็นหลัก โดยจะแจ้งลูกค้าล่วงหน้าผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram การตกแต่งรถฟู้ดทรัคมีส่วนในการช่วยดึงดูดลูกค้าให้มาสนใจสินค้า แต่อย่าแต่งให้ดูหรูเกินไปดูแพงไปจะทำให้ลูกค้าไม่กล้ามาซื้อ ทางร้านจะเน้นขนาดรถมากกว่า ไม่พบปัญหาพนักงานขาดแคลนเพราะมองว่าปัจจุบันคนตกงานกันเยอะ แต่จะพบปัญหาเรื่องพนักงานทุจริต ซึ่งแก้ไขโดยการนับจำนวนวัตถุดิบที่จำหน่ายออกไป รถทุกคันจะติดกล้องวงจรปิดเพื่อสังเกตพฤติกรรมของพนักงาน และเช็คยอดขายของรถแต่ละคันจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ผลประกอบการที่ผ่านมาขึ้นๆลงๆไม่แน่นอน

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอยู่ในช่วงถดถอยลูกค้าประหยัด และใช้เวลาในการตัดสินใจซื้อนานขึ้น ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งทั้งทางตรง และทางอ้อม คู่แข่งทางตรงเป็นรถฟู้ดทรัคแฮมเบอร์เกอร์เหมือนกันที่แย่งงานอีเว้นท์ เพราะเจ้าของงานจะเลือกอาหารจากรถฟู้ดทรัคที่หลากหลายไม่ซ้ำกัน ส่วนคู่แข่งทางอ้อมจะเป็นสินค้าทดแทนที่มาออกบูธอยู่ในงาน หรือในตลาดเดียวกัน ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน เดือน ส.ค.-พ.ย.ประมาณ 3-4 เดือน ถือเป็นช่วงที่เสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะฝนตกไม่สามารถขายแบบ outdoor ได้ และคนไม่ออกจากบ้าน ซึ่งแก้ไขโดยเน้นงานขาย indoor แต่ก็มีค่าเช่าที่ที่แพง จะหยุดออกขาย outdoor แต่เลือกเฉพาะงานอีเว้นท์แบบเหมาเท่านั้น ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย มีคุณภาพวัตถุดิบที่คัดสรรมาอย่างดี ความคุ้มค่า และรสชาติถูกปากลูกค้า

2.คุณศักดา ชูแสง เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน “19 BURGER” จำหน่าย แฮมเบอเกอร์

เจ้าของกิจการอายุ 41 ปี เป็นชาวมุสลิม สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 8 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 5 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 3 คัน มีพนักงานทั้งหมด 12 คน ประจำรถคันละ 3-4 คน โดยออกจำหน่าย 6 วัน ยกเว้น วันจันทร์ มีสถานที่ขายประจำ คือ ตลาดนัดรถไฟ ซอยรามคำแหง 127 และถนนร่มเกล้าและรับงานอีเว้นท์ตามงานต่างๆ

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะว่า สะดวกในการขายกว่าตั้งบูธสามารถเปิดขายได้เลย ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไปทั้งหมด 200,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมอายุ 18-60 ปี จุดเด่นหรือจุดขายคือเรื่องรสชาติ เมนูที่หลากหลาย และราคาถูก โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 45–99 บาท ยอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ 100 ชิ้น/คัน/วัน ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram สถานที่ขายจะเน้นตลาดนัดเพราะเป็นแหล่งที่มีคนจำนวนมากมารวมตัวกันและมีลูกค้าประจำในตลาดนั้นๆ การตกแต่งรถฟู้ดทรัคมีส่วนในการตัดสินใจซื้อของลูกค้าโดยมีหลักในการออกแบบตามเว็บไซต์ขออเมริกา และการแต่งรถให้โดดเด่นจะได้รับความสนใจจากลูกค้า ผลประกอบการที่ผ่านมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและเพิ่มรถในอนาคต

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน กระทบกับตลาดนัดมาก เพราะคนจะไม่ออกจากบ้าน รายได้ลดหายไป 20-30% ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีรสชาติอร่อย มีเมนูหลากหลายให้ลูกค้าเลือก ราคาไม่แพง จับกลุ่มลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่เป็นชาวมุสลิม ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้สวยงาม มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่ได้รับผลกระทบเนื่องจาก ราคาจำหน่ายไม่สูงมาก

3.คุณภูริวัฒ พรพม เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน “FULL MOON CAFÉ” จำหน่าย แฮมเบอเกอร์

เจ้าของกิจการอายุ 35 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 4 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 5 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 3 คัน มีพนักงานทั้งหมด 12 คน ประจำรถคันละ 3-4 คน เป็น part time ส่วนใหญ่เน้นออกงานอีเว้นท์10 วันติด และมีแนวคิดที่จะเปิดเป็นร้านประจำเพื่อบริการลูกค้าประจำ

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะ เป็นโอกาสที่รถฟู้ดทรัคยังน้อยอยู่ ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 500,000 บาท ลูกค้าช่วงแรกๆ เป็นชาวต่างชาติ วัยรุ่น ครอบครัว จุดเด่นหรือจุดขาย คือ ตัวเมนูที่ต่างจากร้านอื่น อย่างเบอร์เกอร์จะใส่เนื้อสไลด์ใส่มะกะโรนีมีชีส ชีสก็จะเป็นชีสสูตรเฉพาะทางร้าน รสชาติไม่เหมือนร้านอื่น โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 100–260 บาท ยอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ 40-50 ชิ้น/วัน ถ้างานคอนเสิร์ตจะมียอดขาย 100 ชิ้นขึ้นไป ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram มีการส่งเสริมการขายโดยให้ส่วนลด แถมเฟรนฟราย ถ้าเป็นสินค้าใหม่ก็จะมีโปรโมชั่น ถ้าลูกค้าซื้อครบ 500 บาท ก็จะมีแถม 1 ชิ้น ไม่มีปัญหาเรื่อง ขาดแคลนพนักงาน โดยมีวิธีในการบริหารพนักงานคือ งานอีเว้นท์จะใช้ part time ส่วนงานหน้าร้านประจำจะเป็นรายเดือน การตกแต่งรถจะเน้นสีเหลืองตามชื่อร้าน และสีเหลืองมีผลต่อจิตรวิทยาคืออาหารน่ารับประทาน และเป็นสีของชีทที่เป็นสูตรเฉพาะของทางร้าน ผลประกอบการที่ผ่านไม่ได้ลดลงแต่จะชะลอบ้างช่วงหน้าฝน

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน กระทบงาน outdoor ต้องหางาน indoor ในห้างแทน ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ขายได้น้อยลง ปัญจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่เหนือกว่าด้านรสชาติอร่อย และชีสสูตรเฉพาะทางร้าน ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้สวยงาม เน้นสีเหลืองมีผลต่อจิตวิทยาคืออาหารน่ารับประทาน

4.คุณสุทธิพงษ์ แสงสุวรรณ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน “Panther” จำหน่าย สเต็ก แฮมเบอเกอร์

เจ้าของกิจการอายุ 35 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมการศึกษาปีที่ 3 มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 20 ปี เคยเป็นเชฟมาก่อนทำรถฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 2 คัน มีพนักงานประจำร้าน 1 คน/คัน ทำกันเองภายในครอบครัว จำหน่าย 6 วัน ส่วนใหญ่รับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ 60% งานประจำ 40% ถ้าไม่มีงานอีเว้นท์จะจอดขายประจำอยู่ที่ตลาดเตาปูน และบิ๊กซีหทัยราษฎร์

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะอิสระ อยู่ประจำที่ได้ และสามารถรับรับงานอีเว้นท์ทั้งเหมา และงานนอกสถานที่ได้ ไม่ต้องรอลูกค้า ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 400,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นพนักงาน คนทั่วไป อายุ 25-50 ปี จุดเด่นหรือจุดขายคือ เมนูเหมือนสากล แต่รสชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 49-129 บาท ปริมาณจำหน่ายเบอร์เกอร์อยู่ที่ 15-20 ชิ้น สเต็ก 20-30 จาน มีหลักในการเลือกทำเลที่ตั้งคือ แหล่งชุมชน สะดวกในการจอดรถ และมีไฟฟ้า ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง ไลน์ เฟสบุ๊ค แจ้งล่วงหน้า 1 วัน ปัญหาที่พบ คือ จะขาดแคลนพนักงานช่วงที่มีลูกค้ามากจะทำไม่ทัน และช่วงที่มีงานอีเว้นท์ชนกัน แก้ไขโดยจ้างพนักงานรายวัน ลูกค้าต้องใช้เวลารอไม่เกิน 3-5 นาที/ชิ้น แนวคิดในการแต่งรถฟู้ดทรัคจะเน้นสบายๆ ไม่สกปรก การแต่งรถมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าประมาณ 60-70% ปัญาที่พบคือ ที่จอดประจำ เงินทุนหมุนเวียนในระบบ ส่วนผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มทรงตัวถึงขั้นแย่

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ลูกค้าประหยัดในการใช้เงินมากขึ้น ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน แก้ปัญหาโดยหาที่ขายประจำ หรือแปลงร่างขายเป็นบูธ ติดต่อห้าง ที่มีโดม หลังคา ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งทั้งทางตรงแย่งงานกัน และทางอ้อม จุดจอดที่มีร้านค้ารอบข้างที่ทดแทนได้ ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้โดดเด่นสวยงาม ดึงดูดความสนใจลูกค้าที่ผ่านไปมา

5.คุณบัณฑิต เทพณรงค์ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน “8903 STEAK” จำหน่าย สเต็ก

เจ้าของกิจการอายุ 42 ปี สำเร็จการศึกษามัธยมปลาย มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 10 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 8 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 2 คัน มีพนักงานทั้งหมด 3 คน ประจำรถคันละ 1-2 คน โดยออกจำหน่าย 4 วัน ยกเว้น วันจันทร์ และวันอังคาร มีสถานที่ขายประจำ คือ เจเจมอลล์ ช่างชุ่ย และรับงานอีเว้นท์ตามงานต่างๆ

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะว่าตอบโจทย์ลูกค้า สามารถเข้าถึงและบริการลูกค้าได้ง่าย ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 250,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่ทุกเพศทุกวัยหลากหลาย จุดเด่นหรือจุดขายคือ การออกแบบตัวรถมีสีสันที่มันสะดุดตาโดยเน้นสีส้มให้ลูกค้าสนใจแล้วจึงเสนอขายอาหาร โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 60–400 บาท ยอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ 100 จาน/วัน มีหลักในการเลือกทำที่ตั้ง คือ ร้านสเต็กต้องกางโต๊ะได้ เพื่อให้ลูกค้านั่งกิน เวลาในการรอแต่ละครั้ง 3-5 นาที ลูกค้ารู้จักร้านผ่านทาง Line ,Facebook และปากต่อปาก มีการส่งเสริมการขายโดยเพิ่มปริมาณเนื้อสเต็กให้กับลูกค้าประจำ ปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนพนักงาน เดิมธุรกิจมีรถ 2 คัน แต่ปัจจุบันออกใช้งานเพียง 1 คัน เนื่องจากขาดพนักงาน หาแรงงานคนไทยลำบากและมีข้อต่อรองสูง ส่วนใช้แรงงานต่างชาติค่อนข้างยุ่งยากในการขออนุญาติกับทางการ และการฝึกพนักงานให้มีมาตรฐานเดียวกันกับเจ้าของต้องใช้เวลานาน ผลประกอบการที่ผ่านพอประมาณขึ้นอยู่กับงานอีเว้นท์ในแต่ละเดือนถ้ามีมากก็มีกำไร ถ้าไม่มากก็แค่เท่าทุน

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านศรษฐกิจ ในปัจจุบันของแพงขึ้นทำให้ต้นทุนเพิ่ม แต่ราคาขายในเมนูเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลงทำให้มีรายได้น้อยลง ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน กระทบอย่างมาก แก้ปัญหาโดยหางาน indoor ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านสินค้าทดแทนที่ราคาถูกกว่า เช่น ก๋วยเตี๋ยว กระเพาะปลา ปัจจัยที่สี่ คือ ขาดแคลนพนักงาน ทำให้ไม่สามารถนำรถอีกคันออกจำหน่ายได้ทำให้ขาดรายได้ เสียโอกาส ปัจจัยที่ห้า คือ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่ไม่สามารถตั้งโต๊ะได้ และราคาค่าเช่าที่สูงมาก ตั้งแต่ 100-3,500 ต่อวัน ปัจจัยที่หก คือ การตกแต่งรถ สีสัน ช่วยดึงดูดความสนใจของลูกค้า ปัจจัยที่เจ็ด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่เหนือกว่าด้านรสชาติอร่อย และคุณภาพวัตถุดิบที่ดี

6.คุณภัทโรดม ดาวกระจ่าง เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“Am Amm kitchen” จำหน่าย บาบีคิวเสียบไม้ สเต็ก ซอส

เจ้าของกิจการอายุ 35 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 2 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 1-2 คน ทำกันเองภายในครอบครัว โดยออกจำหน่าย 2

วัน เสาร์ อาทิตย์ ส่วนใหญ่เป็น งานอีเว้นท์แบบ อย่างน้อย 10 งานต่อเดือน โดยรายได้ 80%มาจากงานเหมา มีอัตราการเหมาอยู่ที่ 100 เสริฟ 200 ไม้ ราคาขั้นต่ำ 8,000 บาท

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะมีอิสระ เคลื่อนที่ได้ เปลี่ยนทำเลได้ถ้าขายไม่ดี หน้าร้านค่าที่แพง ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 500,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่มีหลายประเภททั้งเด็ก วัยรุ่น จุดเด่นหรือจุดขายคือ การบริการลูกค้าดูแลลูกค้าได้ และรสชาติของซอสทาบาบีคิวมีรสชาติโดดเด่น โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 35 บาท ปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนพนักงาน แก้ปัญหาโดยมี Partner รถประเภทเดียวกัน และจ้าง part time ไม่เน้นการแต่งรถสีโดดเด่นแต่เน้นเรื่องการใช้งานเป็นหลัก เพราะงานส่วนใหญ่เป็นงานอีเว้นท์แบบเหมา และงานอีเว้นท์นอกสถานที่ แต่ถ้าเป็นงานที่ออกขายประจำมีผลต่อการตัดสินใจของลูกค้า

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ กระทบกับกำลังซื้อของลูกค้าอย่างมาก ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน กระทบกับสถานที่ขายต้องเปลี่ยนไปขายแบบเดลิเวอร์รี่ ออกบูธตั้งร้านขายในตลาด ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งทางตรง รถฟู้ดทรัคที่ขายอาหารเหมือนกันมาแย่งงานอีเว้นท์ โดยปกติเจ้าของงานจะไม่เลือกรถฟู้ดทรัคที่ขายอาหารซ้ำกันจะเลือกเฉพาะฟู้ดทรัคที่มีรสชาติโดดเด่นจริงๆ ปัจจัยที่สี่ คือ ขาดแคลนพนักงาน เสียโอกาส ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่เหนือกว่าด้านรสชาติโดดเด่น ปัจจัยที่หก คือ ปัจจัยด้านการบริการลูกค้า ที่สามารถดูแลลูกค้าได้ดี

7.คุณสมชาย ชิดเครือ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน "สุขสรรค์พิซซ่า" จำหน่าย พิซซ่า โฮมวีท

เจ้าของกิจการอายุ 56 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับอนุปริญญา มีไม่เคยมีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมาก่อนทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน/คัน ทำกันเองภายในครอบครัว จำหน่าย 6 วัน หยุดวันจันทร์ ส่วนใหญ่รับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ 60% งานประจำ 40% ถ้าไม่มีงานอีเว้นท์จะจอดขายประจำอยู่ที่ ตลาดเตาปูน ห้างเมกกะ วังบูรพา และเดอะมอลล์บางแค

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะอิสระ รับงานอีเว้นท์ทั้งเหมา และงานนอกสถานที่ได้ ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 600,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ จุดเด่นหรือจุดขายคือ รสชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กรอบนอกนุ่มใน และเป็นพิซซ่าโฮมวีทเพื่อสุขภาพ โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 59-259 บาท มียอดจำหน่ายตลาดประจำ 40-50 ชิ้นต่อวัน ถ้าออกงานอีเว้นท์นอกสถานที่จะมียอดจำหน่าย 100 ชิ้นต่อวัน ลูกค้าต้องใช้เวลารอไม่เกิน 3-5 นาที/ชิ้น มีหลักในการเลือกทำเลที่ตั้งคือ แหล่งชุมชน ปัญหาที่พบ คือ เศรษฐกิจตกต่ำ และฤดูฝน แนวคิดในการแต่งรถฟู้ดทรัคจะเน้นรูปผลิตภัณฑ์ และราคาที่ชัดเจน ส่วนผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มทรงตัวถึงขั้นแย่

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ กำลังซื้อลูกค้าน้อยลง ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน แก้ปัญหาโดยหาที่ขายประจำ หรือแปลงร่างขายเป็นบูธ ติดต่อห้าง ที่มีโดม หลังคา ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รสชาติอร่อย เมนูหลากหลาย ราคาไม่แพง ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้ามาก

8.คุณอิทธิพล ธาระวัย เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน “Duck&Roll” จำหน่าย ก๋วยเตี๋ยวเป็ด

เจ้าของกิจการอายุ 40 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 5 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 2 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 1-2 คน ทำกันเองภายในครอบครัว โดยออกจำหน่าย 5-6 วัน หยุดวันอังคาร สถานที่ขายประจำ คือ สวนจตุจักร หมู่บ้านอารียาลาดปลาเค้า และมีรับงานอีเว้นท์แบบเหมา

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะกระแสฟู้ดทรัคกำลังมาแรง อิสระ เข้าถึงลูกค้าได้เลย ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 500,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยว เช่น ชาวจีน ฝรั่ง ชาวต่างชาติ ถ้าอยู่ในหมู่บ้านก็จะเป็นลูกค้าในหมู่บ้าน จุดเด่นหรือจุดขายคือ รสชาติ และการตกแต่งร้านสีส้มเปิดเพลงสไตล์พวกร็อคแอนด์โรล และมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าที่ชอบสไตล์เดียวกัน โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 60–120 บาท ยอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ 50-100 ชาม/วัน ช่วงเวลาที่ขายดีคือ 4 โมงเย็นถึง1ทุ่ม ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram มีการจัดโปรโมชั่นตามกำลังซื้อของลูกค้าที่ไปขาย ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มที่ดีขึ้น

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ รายได้ลดลง ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน หยุดขาย หรือหาที่ขายในร่ม ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งงานอีเว้นท์ เจ้าของงานเลือกประเภทอาหารไม่ซ้ำกัน ปัจจัยที่สี่ คือ ขาดแคลนพนักงาน เสียโอกาส ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ด้านรสชาติโดดเด่น มีความคุ้มค่ากับราคา ปัจจัยที่หก คือ ปัจจัยด้านการบริการลูกค้า ความเป็นกันเอง รู้สึกดี ประทับใจ ปัจจัยที่เจ็ด คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้สวยงาม การสร้างบรรยากาศผ่อนคลายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า

9.คุณจีรพัฒน์ สอนเกล้า เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“ก๋วยเตี๋ยวคั่วไก่สยาม” จำหน่าย ก๋วยเตี๋ยวคั่วไก่

เจ้าของกิจการอายุ 20 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมการศึกษาปีที่ 3 มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 4 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 2 ปี

มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน/คัน ทำกันเองภายในครอบครัว จำหน่าย 6 วัน ทำกันเองภายในครอบครัว จำหน่ายทุกวัน ส่วนใหญ่เป็นงานประจำ 70% งานอีเว้นท์นอกสถานที่ 30% ถ้าไม่มีงานอีเว้นท์จะจอดขายประจำอยู่ที่ ตลาดเตาปูน เมเจอร์ด้วยรัชโยธิน และบิ๊กซีหทัยราษฎร์ ที่ประจำมีค่าที่ 100-300 บาท/วัน ส่วนออกงานอีเว้นท์นอกสถานที่มีค่าเช่า 500-2,500 บาท/วัน

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะเคลื่นที่ได้ ไม่อยู่กับที่ ได้พบลูกค้าใหม่ๆเสมอ ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 400,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป พนักงาน นักศึกษา จุดเด่นหรือจุดขายคือ การบริการลูกค้า โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 50-80 บาท มียอดจำหน่าย 40-65 ชาม ถ้าออกงาน อีเว้นท์นอกสถานที่จะมียอดจำหน่าย 100 ชามขึ้นไป ปัญหาที่พบ คือ หาที่จอดยาก และทำไม่ทันเมื่อมีลูกค้าจำนวนมากเพราะพนักงานไม่เพียงพอ ก๋วยเตี๋ยว 1 ชามลูกค้าต้องรอ 3-5 นาที มีการจัดคิวให้ลูกค้าตามลำดับก่อนหลัง มีหลักในการตกแต่งรถฟู้ดทรัคตามความชอบของตัวเอง และมีการตกแต่งรถด้วยแสง สี เสียง เพื่อสร้างบรรยากาศให้ลูกค้าผ่อนคลาย ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มทรงตัว

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ รายได้ลดลงจากเคยได้วันละเกือบ 10,000 บาท/วัน เหลือ 1,000-2,000 บาท/วัน ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ต้องหาที่ขายที่มีโดม มีหลังคา หรือรับงานอีเว้นท์ ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีคุณภาพรสชาติอร่อย ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้น่านั่ง ด้วยแสง สี เสียง เพื่อสร้างบรรยากาศให้ลูกค้ารู้สึกผ่อนคลาย

10.คุณปัณฑิตา ธวัชวิบูลย์ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“ร้านหมาล่าเนื้อ บายคนต้มตุ๋น” จำหน่าย อาหารปิ้งย่าง

เจ้าของกิจการอายุ 39 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 4 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 1 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 3 คน/คัน ทำกันเองภายในครอบครัว จำหน่ายทุกวัน ส่วนใหญ่เป็นงานประจำ 70% งานอีเว้นท์นอกสถานที่ 30% ถ้าไม่มีงานอีเว้นท์จะจอดขายประจำอยู่ที่ ตลาดเตาปูน เมเจอร์ด้วยรัชโยธิน และเอกมัย โดยจะให้ความสำคัญกับงานประจำมากกว่างานอีเว้นท์นอกสถานที่ เพื่อรักษาลูกค้าประจำ และถ้ามีงานอีเว้นท์นอกสถานที่เข้ามาก็จะหยุดงานประจำแล้วไปรับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ ซึ่งทำให้มีรายได้ทั้ง 2 ทาง

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย หาทำเลขายใหม่ๆได้ตลอดเวลา ไม่เหมือนหน้าร้านต้องรอลูกค้า ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 30,000-40,000 บาท สำหรับครัวโดยประยุกต์รถตู้คันเดิมให้มาเป็นรถฟู้ดทรัค ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นทุกกลุ่มวัยรุ่น

คนทำงาน ครอบครัว จุดเด่นหรือจุดขายคือ รถฟู้ดทรัคเป็นรถตู้ลักษณะเป็นครอบครัว มีเอกลักษณ์ของตนเอง มีผลในการตัดสินใจซื้อของลูกค้า และราคาที่ไม่แพง จับต้องได้ โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 15-25 บาท ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram ล่วงหน้า 1 วัน โดยมีหลักในการเลือกทำเลที่ตั้งรถ คือ จะต้องไม่มีร้านปิ้งย่างอยู่บริเวณนั้น ปัญหาที่พบแรกๆคือ ขาดแคลนพนักงาน ต้องออกจากงานมีช่วยกันทั้งครอบครัว เป็นธุรกิจภายในครอบครัว และคู่แข่งที่ขายเหมือนกันลงสถานที่เดียวกัน ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มดีและมีแนวคิดจะเพิ่มรถ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ต้องหาที่ขายที่มีโดม หรือหลังคา ซึ่งก็มีจำกัด ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งทางตรงที่ขายปิ้งย่าง ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ สะอาด รสชาติมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ราคาไม่แพง

11.คุณสมศักดิ์ เวียงสิมมา เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“Daikon” จำหน่าย อาหารญี่ปุ่น เช่น ซูชิ ปลาดิบซาซิมิ

เจ้าของกิจการอายุ 29 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมการศึกษาปีที่ 3 มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 8 ปี เคยเป็นเชฟมาก่อนทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน จำหน่าย 6 วัน หยุดวันจันทร์ มีหน้าร้านของตัวเองที่ซอยลาดปลาเค้าพร้อมจอดรถฟู้ดทรัคขายที่หน้าร้าน 70% รับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ 30%

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะเข้าถึงลูกค้าได้ง่ายเคลื่อนที่ได้ ในครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 450,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนในหมู่บ้าน วัยรุ่น 20-30 ปี จุดเด่นหรือจุดขายคือ มีปลาดิบซาซิมิ สะอาด สด อร่อย ใช้วัตถุดิบเกรด A เทียบเท่าภัตราคาร แต่ราคาไม่แพง โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 49–250 บาท มีการจัดโปรโมชั่นลดราคาบางเมนู ปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนพนักงาน แก้ไขโดยใช้พนักงานรายวัน และขายได้เฉพาะตอนกลางคืนเพราะสภาพอากาศที่ร้อนมีผลต่อคุณภาพวัตถุดิบที่เป็นของสด ส่วนการตกแต่งรถฟู้ดทรัคมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ต้องตกแต่งให้สะอาด ดูดี มีความน่าเชื่อถือ ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มทรงตัว

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ กำลังซื้อลูกค้าน้อยลง ทางร้านแก้ปัญหาโดยลดราคาบางเมนูลง ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ต้องหยุดขายกระทบยอดขายอย่างมากจึงแก้ปัญหาโดยการมีหน้าร้านคู่กับรถฟู้ดทรัค ถ้ามีงานอีเว้นท์หน้าร้านก็จะปิดชั่วคราว หมดงานอีเว้นท์ก็จะกลับมาขายตามปกติ ปัจจัยที่สาม คือ ขาดแคลนพนักงาน เสียโอกาส ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์โดดเด่น คุณภาพดี สะอาด สด

อร่อย ใช้วัตถุดิบเกรด A ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านการมีหน้าร้านเป็นของตัวเองเพื่อแก้ปัญหาในฤดูฝน และรองรับลูกค้าประจำ ปัจจัยที่หก คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ต้องตกแต่งให้สะอาด ดูดี มีความน่าเชื่อถือ

12.คุณวรุตม์ คำชื่นวงศ์ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“อิ่มหมี” จำหน่าย อาหารญี่ปุ่นข้าวแกงกระหรี่

เจ้าของกิจการอายุ 34 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ไม่เคยมีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา ก่อนทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 4 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 2 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน/คัน จำหน่าย 6 วัน หยุดวันจันทร์

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะเคลื่อนที่งานเปลี่ยนทำเลได้ตลอด ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 200,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่ดีเด็กๆ คนทำงาน วัยรุ่น จุดเด่นหรือจุดขายคือ ความคุ้มค่าของราคา และปริมาณที่จานเดียวอิ่ม ราคาเหมาะสม โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 60-90 บาท ยอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ 100 จาน ประจำส่วนใหญ่วิ่งงานอีเว้นท์แบบเหมา กับงานอีเว้นท์แบบนอกสถานที่ ประมาณ 10 งานต่อเดือน มีสัดส่วนงานอีเว้นท์แบบเหมากับงานอีเว้นท์แบบนอกสถานที่เสียค่าที่ อยู่ที่สัดส่วน 10:90% วิ่งบ่อยจะมีคนติดต่อมาเอง งานอีเว้นท์แบบนอกสถานที่จะเสียค่าที่ 300-4,500 บาท ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram ปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนพนักงาน แก้ไขโดยใช้พนักงาน Part time อาหรส่วนใหญ่เตรียมไว้ก่อนแล้ว และมาปรุงที่หน้างาน ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มดีและมีแนวคิดจะเพิ่มรถ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน เปลี่ยนไปออกบูธแทน รับงานอีเว้นท์ งานเหมางานในร่ม ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งงานอีเว้นท์ เจ้าของงานเลือกประเภทอาหารไม่ซ้ำกัน ปัจจัยที่สาม คือ ขาดแคลนพนักงาน เสียโอกาส ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รสชาติอร่อย มีคุณภาพ มีการติดราคาที่ชัดเจน ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมคนไทยขี้อาย ไม่กล้าเข้ามาซื้อคิดว่าแพง จึงต้องติดราคาให้ชัดเจน จะขายได้กับวัยรุ่นเพราะวัยรุ่นกล้าลอง ปัจจัยที่หก คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้สวยงามสะดุดตาการตกแต่งรถฟู้ดทรัคมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า

13.คุณอัครเดช เรียนเมฆ เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“ข้าวผัดปูคุณปลื้ม” จำหน่าย อาหารไทยข้าวผัดปู ต้มยำกุ้ง

เจ้าของกิจการอายุ 56 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ไม่เคยมีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา ก่อนทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถฟู้ดทรัค

ทั้งหมด 1 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน จำหน่าย 3 วัน ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ สถานที่ขายประจำคือ ตลาดเท่งเถิดเทิง และรับงานอีเว้นท์ตามสถานที่ต่างๆ โดยเสียค่าที่ 200-3,000 บาท

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะเปลี่ยนที่ขายได้ ถ้าขายไม่ดี ไม่เหมือนหน้าร้านถ้าได้ทำเลไม่ดีก็อาจขาดทุนได้ และหน้าร้านลงทุนสูงกว่าการออกรถฟู้ดทรัคที่มีทั้งค่าเช่า ค่าก่อสร้าง ค่าปรับปรุง ค่าตกแต่งสถานที่ ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 500,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป จุดเด่นหรือจุดขายคือ รสชาติอร่อย และตกแต่งร้านให้สวย ดูโดดเด่น โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 50-100 บาท ยอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ 100 จาน ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram ปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนพนักงานโดยเฉพาะแรงงานไทย ไม่สู้งาน เลือกงาน แก้ไขโดยใช้แรงงานต่างด้าวทดแทน แต่มีปัญหาเรื่องของกฏหมายแรงงานต่างด้าวที่ค่อนข้างยุ่งยาก และหาตลาดที่จอดขายประจำ หรือตลาดรถฟู้ดทรัคยาก ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มทรงตัว

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ รายได้ของร้านลดลง ลูกค้าเลือกบริโภคอาหารที่มีราคาถูกกว่า ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ธุรกิจรถฟู้ดทรัคจะเสียเปรียบตอนหน้าฝน ต้องตั้งโต๊ะ พอฝนตกคนก็ไม่มา ต้องหยุดขาย 3 เดือน ผู้ประกอบการต้องมีเงินสำรองช่วงหน้าฝน ปัจจัยที่สาม คือ ขาดแคลนพนักงาน เสียโอกาส ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รสชาติอร่อย มีคุณภาพ ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้สวยงามสะดุดตาการตกแต่งรถฟู้ดทรัคมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า

14.คุณเนาวรัตน์ มิ่งเจริญสุข เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“GubGam” จำหน่าย อาหารไทย ยำ ลูกชิ้น

เจ้าของกิจการอายุ 48 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมการศึกษาปีที่ 3 มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา 5 ปี ก่อนที่ตัดสินใจทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 3 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 3 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน/คัน จำหน่ายทุกวัน ส่วนใหญ่เป็นงานอีเว้นท์แบบเหมา 20% งานอีเว้นท์นอกสถานที่ 80% ถ้าไม่มีงานอีเว้นท์จะจอดขายประจำอยู่ที่ เจเจกรีน เมเจอร์รัชโยธิน และห้างทั่วๆไป

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะเป็นร้านเล็กที่เคลื่นที่ได้บริการลูกค้าถึงที่ ไม่ต้องรอให้ลูกค้ามาหา ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 300,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา และผู้ใหญ่ จุดเด่นหรือจุดขายคือ การตกแต่งร้านเชิญชวนลูกค้าให้เข้ามาซื้อ และติดใจจากรสชาติอาหารที่จำหน่าย ใส่ใจกับอาหารทุกจาน โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 20-80 บาท มีอัตราการเหมาอยู่ที่ 100 เสริฟ ราคาขั้นต่ำ 5,000 บาท ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram ปัญหาที่พบ คือ ฤดูฝน คนไม่ออกจากบ้าน ทำให้ขาดรายได้ จึง

แก้ปัญหาโดยนำรถฟู้ดทรัคเข้าไปบริการลูกค้าถึงที่ เช่น หมู่บ้าน ชุมชน เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส และปัญหาด้านสถานที่จอด ไม่สามารถจอดขายที่ไหนก็ได้ เพราะมีเรื่องของกฎหมายการจราจรเข้ามาเกี่ยวข้อง และสถานที่นั้นต้องมีไฟ ไม่มีปัญหาเรื่องขาดแคลนพนักงาน เพราะเป็นธุรกิจเล็กๆที่บริหารจัดการเองได้ โดยเตรียมน้ำยำให้รถคันอื่น ปรุงร้อนหน้างานเท่านั้น และมีการฝึกพนักงานจนมั่นใจแล้วจึงให้ออกไปจำหน่ายได้ มีวิธีในการตรวจสอบรายได้จากการนับอุปกรณ์เช่น จาน วัตถุดิบที่ใช้และจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มดีและมีแนวคิดจะเพิ่มรถ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ลูกค้าประหยัดในการใช้เงินมากขึ้น ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน หน้าฝนคนไม่ออกจากบ้านจึงแก้ปัญหาโดยการใช้รถฟู้ดทรัคไปบริการลูกค้าตามหมู่บ้าน ชุมชน ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งรถฟู้ดทรัคแย่งงานอีเว้นท์ เจ้าของงานเลือกประเภทอาหารไม่ซ้ำกัน ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รสชาติอร่อย มีคุณภาพ ราคาไม่แพง ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้สวยงามต้องสะอาดให้ดูน่ารับประทาน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า

15.คุณมธุรส คงคีรี เจ้าของรถฟู้ดทรัคชื่อร้าน
“ร้านคุณนายไข่ขยี้” จำหน่าย อาหารไทย ประเภทไข่

เจ้าของกิจการอายุ 40 ปี สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับป.ว.ส.3 ไม่เคยมีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมา ก่อนทำธุรกิจประเภทฟู้ดทรัค ปัจจุบันทำธุรกิจฟู้ดทรัคมาแล้ว 2 ปี มีรถฟู้ดทรัคทั้งหมด 3 คัน มีพนักงานประจำร้าน 2 คน/คัน ทำกันเองภายในครอบครัว จำหน่าย 6 วัน หยุดวันจันทร์ ส่วนใหญ่รับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ 70% งานประจำ 30% ถ้าไม่มีงานอีเว้นท์จะจอดขายประจำอยู่ที่ตลาดเตาปูน และบิ๊กซีหทัยราษฎร์

เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคเพราะสะดวกในการเก็บร้านและเคลื่อนที่ไปหาลูกค้าได้ ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 170,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นพนักงาน คนทั่วไป จุดเด่นหรือจุดขายคือ การนำไข่มาประยุกต์เป็นอาหารที่หลากหลาย และรสชาติอร่อย โดยทางร้านจะมีราคาเริ่มต้นที่ 50-99 บาท มีอัตราการเหมาอยู่ที่ 100 เสริฟ ราคาขั้นต่ำ 5,000 บาท ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram แจ้งล่วงหน้า 1 วัน ปัญหาที่พบ คือ จะขาดแคลนพนักงานกรณีงานเหมา แต่จะเน้นทำเองเพราะรสชาติไม่เหมือนกัน ลูกค้าต้องใช้เวลารอไม่เกิน 10 นาที หน้าฝน และที่จอดรถไม่สะดวก ในการแต่งรถฟู้ดทรัคจะเน้นการใช้งานเป็นหลักก่อน แล้วค่อยแต่งรถให้เป็นแบบผสมผสานไทยผสมสไตล์อเมริกัน เพราะการแต่งรถมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า เช่น การขายในสถานที่ต่างๆ ในมหาวิทยาลัย งานเหมา รถต้องสวย โดดเด่นดึงดูดความสนใจลูกค้าก่อน ยังไม่สนใจรสชาติอาหาร ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ลูกค้าประหยัดในการใช้เงินมากขึ้น ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ขาดทุน แก้ปัญหาโดยหาที่ขายที่มีโดม หลังคา หรือหยุด ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านคู่แข่งทั้งทางตรง และทางอ้อม ขายเหมือนกัน ขายแข่งกัน แย่งที่ขายกัน ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รสชาติอร่อย เมนูหลากหลาย ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้โดดเด่นสวยงาม ดึงดูดความสนใจลูกค้าที่ผ่านไปมา

สรุปผลการวิจัย

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรถรถฟู้ดทรัคทั้ง 15 ราย แบ่งได้ดังนี้ อาหารชาติตะวันตก 7 ราย แบ่งเป็น ผู้ประกอบการแฮมเบอร์เกอร์ 3 ราย สเต็ก 2 ราย บาบีคิว 1 ราย พิซซ่า 1 ราย อาหารจีน 3 ราย แบ่งเป็น ผู้ประกอบการก๋วยเตี๋ยวเป็ด 1 ราย ก๋วยเตี๋ยวคั่วไก่ 1 ราย ปิ้งย่างผงหมาล่า 1 ราย อาหารไทย 3 ราย แบ่งเป็น ผู้ประกอบการข้าวผัดปู 1 ราย ประเภทยำ 1 ราย ประเภทไข่ 1 ราย และอาหารญี่ปุ่น 2 ราย แบ่งเป็น ผู้ประกอบการซูชิ 1 ราย ข้าวราดแกงกระหรี่ 1 ราย

2. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัคส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมาก่อนทำธุรกิจฟู้ดทรัค 7 ปีขึ้นไป ปัจจุบันอยู่ในธุรกิจฟู้ดทรัค 2-3 ปี มีรถฟู้ดทรัค 1 คัน มีพนักงานประจำรถฟู้ดทรัค 1-3 คน และใน 1 สัปดาห์ออกจำหน่าย 6 วัน

3. เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจรถฟู้ดทรัคเพราะเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย เคลื่อนที่ได้ เปลี่ยนทำเลที่ขายได้ และสามารถออกงานอีเว้นท์นอกสถานที่ได้ ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 300,000-500,000 บาท แนวคิดในการตกแต่งรถฟู้ดทรัค จะเน้นสีสัน สวยงาม โดดเด่น ทันสมัย มีการตกแต่งหน้าร้านสร้างบรรยากาศด้วย แสง สี และเสียงเพลง ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนทั่วไป เด็ก วัยรุ่น ครอบครัว คนทำงาน จุดเด่นหรือจุดขายคือ รสชาติอร่อย เมนูที่หลากหลาย และความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป ส่วนใหญ่เน้นรับงานอีเว้นท์นอกสถานที่ หลักในการเลือกทำเลที่ตั้งคือ แหล่งชุมชน สะดวกในการจอดรถ และต้องมีไฟฟ้า ลูกค้าจะทราบสถานที่ขายโดยผ่านทาง Line ,Facebook และ Instagram แจ้งล่วงหน้า 1 วัน ผลประกอบการที่ผ่านมามีแนวโน้มดีขึ้นและมีแนวคิดจะเพิ่มรถ ปัญหาที่พบ คือ เศรษฐกิจตกต่ำ คู่แข่ง ฤดูฝน และขาดแคลนพนักงาน

4 . ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ปัจจัยด้านคู่แข่งทั้งทางตรง และทางอ้อม ส่วนปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ เช่น รสชาติอร่อย เมนูหลากหลาย ราคาไม่แพง ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้โดดเด่นสวยงาม และปัจจัยด้านการขาดแคลนพนักงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทฟู้ดทรัคในเขตกรุงเทพมหานคร" ในครั้งนี้ มีบางประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัคส่วนใหญ่สามารถประกอบอาหารได้ และมีประสบการณ์อยู่ในธุรกิจอาหารมาก่อนตัดสินใจทำธุรกิจฟู้ดทรัค ครั้งแรกใช้งบลงทุนไป 300,000-500,000 บาท โดยนำรถมือสองมาปรับเพิ่มเครื่องครัว เหตุผลที่ตัดสินใจทำธุรกิจรถฟู้ดทรัคเพราะเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย เคลื่อนที่ได้เปลี่ยนทำเลสถานที่ขายได้ ทดลองทำเลใหม่ๆได้ตลอดเวลา ไม่ยึดติดอยู่กับที่ สามารถออกงานอีเว้นท์นอกสถานที่ได้ และลงทุนต่ำกว่าการมีหน้าร้าน ที่มีต้นทุนค่าตกแต่งหน้าร้าน ค่าก่อสร้าง ต้องรอลูกค้า ยึดติดกับทำเลเดิมๆ ไม่สามารถออกงาน event ได้ ส่วนใหญ่งานของผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัคแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ประเภทแรกคือ งาน event นอกสถานที่ซึ่งเป็นงานที่ผู้ประกอบรถฟู้ดทรัคนิยมไปมากที่สุด เพราะมีรายได้มากที่สุดเป็นงานที่มีคนรวมตัวกันอยู่เยอะและมีกำลังซื้อ เช่น งานเทศกาลดนตรี งานคอนเสิรต์ งานเทศกาลต่างๆ หรืองานหน้าห้างสรรพสินค้า โดยมีออร์แกนไนท์จัดงานติดต่อเข้ามา จะมีมากในช่วงหน้าหนาว พ.ย.-ก.พ ผู้ประกอบการต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าเช่า ค่าน้ำค่าไฟ จะเสียค่าที่วันละ 300-4,500 บาท งานประเภทที่สอง คือ งาน event แบบเหมาเป็นงานที่ผู้ประกอบการชอบมากที่สุด เพราะมีรายได้แน่นอน ระยะเวลาสั้น ไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน ไม่ต้องรอลูกค้า สามารถคำนวณ ต้นทุน กำไรได้ชัดเจน งาน event แบบเหมามีงานไม่แน่นอน เช่น งานเปิดตัวสินค้าใหม่ งานเปิดตัวโครงการ หมู่บ้าน คอนโด หรืองานเลี้ยงสังสรรของบริษัททั่วไป รถฟู้ดทรัคถือเป็นสีสันในงาน โดยมีอัตราการเหมา อยู่ที่ 100 เสิร์ฟ 5,000-10,000 บาท ขึ้นอยู่กับอาหารที่เหมา งานประเภทที่สาม คือ ตลาดนัด ไนท์บาร์ซ่า ซึ่งเป็นสถานที่จอดประจำ แนวคิดในการตกแต่งรถฟู้ดทรัคที่มีสีสัน สวยงาม โดดเด่น ทันสมัยมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัณห์จุฑา จำรูญวัฒน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทฟู้ดทรัค (Food Truck) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การตกแต่งรถฟู้ดทรัคมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรรศนันทน์ คูกัญจน์อมร และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดของร้านอาหารเชิงสร้างสรรค์ ร้าน Mother Trucker ที่พบว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการตกแต่งรถให้มีขนาดใหญ่เป็นที่สนใจของลูกค้าทั่วไป จุดเด่นหรือจุดขายผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัคส่วนใหญ่คือ อาหารที่จำหน่ายมีรสชาติอร่อย เมนูที่หลากหลาย และความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัณห์จุฑา จำรูญวัฒน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทฟู้ดทรัค (Food Truck) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความเหมาะสมของราคา มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทฟู้ดทรัค และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์พร ภู่อภิสิทธิ์ และวัชราภรณ์ ชัยวรรณ (2558) ได้

ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการสร้างดัชนีชี้วัดและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจร้านอาหารทั่วไปในเขตพื้นที่เทเวศร์ กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า อาหารมีรสชาติอร่อย และราคาอาหารยุติธรรมกับลูกค้ามีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจร้านอาหาร ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจการเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ เช่น ช่วงฤดูฝน เดือน ส.ค.-พ.ย.ประมาณ 3-4 เดือน ถือเป็นช่วงที่เสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะฝนตกไม่สามารถขายแบบ outdoor ได้ และคนไม่ออกจากบ้าน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เลือกที่จะหยุดกิจการช่วงนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลต่อกำลังซื้อของลูกค้า ทำให้ลูกค้าชะลอการซื้อ ปัจจัยด้านคู่แข่งทั้งทางตรง และทางอ้อม คู่แข่งทางตรง คือ ผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัคที่จำหน่ายอาหารประเภทเดียวกัน แย่งงาน event กันเอง ซึ่งโดยปกติออร์แกนไนท์จัดงานจะเลือกรถฟู้ดทรัคในงานไม่ซ้ำกัน ส่วนคู่แข่งทางอ้อม คือ ร้านอาหารทดแทนที่ขายบริเวณใกล้เคียงกัน ส่วนปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ถือเป็นจุดเด่น หรือจุดขายของผู้ประกอบการ เช่น รสชาติอร่อย เมนูหลากหลาย ราคาไม่แพง ปัจจัยด้านการตกแต่งรถให้โดดเด่นสวยงาม มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าถือเป็นการเชิญชวนให้ลูกค้าทดลองซื้อสินค้า และมีผลต่อจิตวิทยาของลูกค้า เช่น รถที่แต่งสวยลูกค้าจะรู้สึกว่าอาหารสะอาดกว่ารถที่มีสภาพเก่า หรือถ้ารถไม่สวยลูกค้าจะรู้สึกว่าอาหารไม่อร่อย และการใช้สีเหลือง ทำให้รู้สึกอาหารน่ารับประทาน และปัจจัยด้านการขาดแคลนพนักงาน ผู้ประกอบการส่วนมากเลือกที่จะทำเองภายในครอบครัว ซึ่งก็ทำให้เสียโอกาสในการเติบโต เนื่องจากไม่สามารถรับงานซ้อนกันได้ และไม่มั่นใจในฝีมือการประกอบอาหารพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการายใหม่ที่สนใจทำธุรกิจรถฟู้ดทรัค ควรมีประสบการณ์ในธุรกิจอาหารมาก่อน สามารถทำเองได้กรณีขาดแคลนแรงงาน ส่วนสถานที่ขายควรเริ่มจากมีแหล่งจอดประจำก่อน เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในระบบ และเพื่อรักษาลูกค้าประจำในแต่ละที่ และถ้ามีงานอีเว้นท์นอกสถานที่เข้ามาก็จะหยุดงานประจำแล้วไปรับงานอีเว้นท์นอกสถานที่แทนซึ่งทำให้มีรายได้ 2 ทาง การออกอีเว้นท์บ่อยๆก็เป็นการโฆษณาตัวเอง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในธุรกิจเดียวกันก็จะช่วยชักชวนในการออกงาน event ครั้งต่อๆไป

2. ปัจจัยด้านฤดูฝน ผู้ประกอบการควรหาที่ขายที่มีโดม หลังคา หรือรับงานอีเว้นท์ทั้งแบบเหมาและแบบนอกสถานที่ หรือนำรถฟู้ดทรัคเข้าไปบริการลูกค้าถึงที่ เช่น หมู่บ้าน ชุมชน เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้ประกอบการควรปรับราคาตามสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน หรือมีราคาที่หลากหลายเป็นทางเลือกให้ลูกค้ามากขึ้น

4. ปัจจัยด้านคู่แข่งทางตรง ผู้ประกอบการควรยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของตัวเองให้สูงขึ้น ในด้านรสชาติ ความหลากหลายของเมนู ราคา และการบริการลูกค้า ด้านคู่แข่งทางอ้อม ทางอ้อมเน้นความสะอาด การสร้างบรรยากาศหน้าร้านด้วย แสง สี และเสียงเพลงให้ลูดค้ารู้สึกผ่อนคลาย

5. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการควรรักษาคุณภาพของอาหารที่จำหน่ายให้มี รสชาติอร่อย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากผู้ประกอบการรถฟู้ดทรัครายอื่น เช่น มีความหลากหลาย ทั้งเมนูอาหาร และราคา ติดป้ายผลิตภัณฑ์ และราคาให้ชัดเจน

6. ปัจจัยด้านการแต่งรถ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ดังนั้นผู้ประกอบการควรแต่งรถให้มีความโดดเด่น สวยงาม ทันสมัย และดูสะอาด ซึ่งจะช่วยดึงดูดความสนใจให้ลูกค้าทดลองซื้อสินค้าในครั้งแรก และความทันสมัยจะช่วยให้มีงาน event นอกสถานที่มีอย่างต่อเนื่อง เพราะความทันสมัยของรถช่วยยกระดับความน่าสนใจในงานได้

7. ปัจจัยด้านการขาดแคลนพนักงาน ส่งผลให้ธุรกิจรถฟู้ดทรัคไม่โต จึงควรแก้ปัญหาโดยการใช้พนักงานรายวัน หรือสร้างเครือข่ายในธุรกิจ (Partner)

8. รัฐบาลควรส่งเสริมให้แต่ละจังหวัดมีพื้นที่ให้รถฟู้ดทรัคมารวมตัวกันจำหน่ายประจำ หรือจุดท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด ซึ่งต่างจากต่างประเทศที่จะมีพื้นที่ระบุให้จอดขายชัดเจน ซึ่งจะช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัว เป็นการส่งเสริมให้คนไทยมีอาชีพมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทรรศนันทน์ คูกัญจน์อมร และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). **รูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดของร้านอาหารเชิงสร้างสรรค์ ร้าน Mother Trucker.** บทความวิจัย วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์.

พัชรินทร์พร ภู่อภิสิทธิ์ และวัชราภรณ์ ชัยวรรณ. (2558). **การสร้างดัชนีชี้วัดและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจร้านอาหารทั่วไปในเขตพื้นที่เทเวศร์ กรุงเทพมหานคร.** คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

มันนี่ฮับ. (2559). **ฟู้ดทรัค เทรนด์ ลงทุนรถอาหาร เครื่องดื่มเคลื่อนที่ธุรกิจที่น่าจับตา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก** http://www.money.sanook.com/395797/ (วันที่สืบค้นข้อมูล : 1 ก.พ. 2561).

รายชื่อสมาชิก. (2558). **ฟู้ดทรัค คลับไทยแลนด์เทรนด์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก** https://www.foodtruckclub.net/ (วันที่สืบค้นข้อมูล : 14 ก.พ. 2561).

สัณห์จุฑา จำรูญวัฒน์.(2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทฟู้ดทรัก (Food Truck) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในจังหวัดกำแพงเพชร

The Development of Sustainable Agriculture Network: A Case Study of Safety Agricultural Farmers in Kamphaeng Phet Province

กรรณิกา อุสสาสาร[1]* ธวชินี ลาลิน[2] อิสสราพร กล่อมกล่ำนุ่ม[3] โอกาม่า จ่าแกะ[4]
จันทิมา ก้อนจันทร์เทศ[5] จำเนียนน้อย สิงหะรักษ์[6]
[1,2,3,4]โปรแกรมวิชาการพัฒนาสังคม [5]โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ [6]กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
*E-mail: kanika.ussasarn@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยแบบผสมผสมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืนในจังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกร ผู้นำชุมชนและผู้แทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาดูงาน การศึกษาพบว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า 37 ปี และมีระดับการศึกษาสูง มีทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้าปลอดภัยและการทำงานแบบมีส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น เกษตรกรหญิงมีความรู้เรื่องสินค้าเกษตรปลอดภัยมากกว่าเกษตรกรชาย การยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทำให้คนในชุมชนหันมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนทดแทนการปลูกพืชเชิงพาณิชย์ อันเป็นผลมาจากการเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนวิธีคิดและวิถีการผลิตของตนเอง มากไปกว่านั้นคือ คนในชุมชนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสวัสดิการ โดยมีการร่วมกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา ทั้งกลุ่มที่มีลักษณะไม่เป็นทางการที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองของคนในชุมชน และกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทำให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนาและการดูแลอย่างทั่วถึง และผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งก็เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรรวมถึงการจัดการทรัพยากรและสวัสดิการภายในชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนร่วม มีความใฝ่รู้ และเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนหมู่บ้านด้วย แนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ (1) การเน้นความสำคัญของบริบทของพื้นที่ที่มีความเฉพาะเจาะจง (2) การสนับสนุน

การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็งจากภายในชุมชน และ (3) การประสานความร่วมมือการทำงานเป็นภาคีเครือข่ายแบบ “เบญจภาคี”
คำสำคัญ: การพัฒนา เครือข่าย สินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรกร

Abstract

This mixed methods research is aimed to study the development of sustainable network of safety agricultural farmers in Kamphaeng Phet province. Sample populations are farmers, head of villages, and government officers who are working in corresponding areas. The researchers used survey questionnaire, in-depth interview, focus group discussion, and study visit as data collection tools. The farmers, who aged less than 37 years old and are higher education level, have more positive attitudes to safety products and to the participatory works than others. On the knowledge of safety agriculture products, the female respondents are higher than the male respondents. The Philosophy of Sufficiency Economic impacted on pattern of agricultural production. The government organizations introduce the farms with a new paradigm of production and they can make the commercial production to be sustainable. And, the villagers, both formal and informal groups, could participate in resource and welfare management processes and they are easily accessible to the developmental processes. Moreover, the leadership skills in agricultural networking and resource and welfare management can be obtained through this process. Those leadership skills are sacrifice, enthusiasm to learn and being role model to others. The important conditions for development of sustainable agriculture networking are (1) emphasizing on the specific contexts of the community, (2) encouraging the development based on strength, positive factors within the community and (3) participatory practice with "Five co-networking".
Keywords: development, network, safety agriculture products, farmers

บทนำ

ในปัจจุบัน สินค้าเกษตรกรรมได้รับการพิจารณาในมิติของความปลอดภัยของสินค้ามากขึ้น ดังจะเห็นจากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งมีการบังคับใช้ความตกลงด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the

Application of Sanitary and Phytosanitary Measures) และกำหนดกติกาให้ประเทศต่างๆ ใช้มาตรการด้านมาตรฐานและความปลอดภัยอาหาร ส่งผลทำให้ประเทศไทยได้มีการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับ โดยในปี พ.ศ. 2540 ได้จัดตั้งสำนักงานมาตรฐานและตรวจสอบสินค้าเกษตร (มอก.) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) และนับตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2547 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านอาหารขึ้น อีกทั้งยังเร่งรัดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อมุ่งสู่การเป็นปีแห่งความปลอดภัยด้านอาหาร (Food safety year) ที่มีนโยบายพัฒนากระบวนการผลิต และการยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารของไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ตลอดจนสามารถเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันและผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นครัวของโลก (Kitchen of the world) ในขณะเดียวกัน กระแสการบริโภคของผู้บริโภคก็ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความปลอดภัยของสินค้าและตระหนักถึงมิติทางสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ผลิตสินค้าจำเป็นต้องมีการปรับตัวในการผลิตสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคตามไปด้วย อันจะทำให้ผู้ผลิตสามารถเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในการแข่งขันในตลาดเสรี

จังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนล่างที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย[1] เพราะเป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำปิงไหลผ่านทำให้มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีความเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรรม ประกอบกับพื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบริบทและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรในหลายชุมชนหมู่บ้านสามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยเพื่อนำไปจำหน่ายแก่ผู้บริโภคภายในจังหวัดกำแพงเพชรได้ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเกษตรกรจะสามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าได้ แต่ก็พวกเขามักประสบปัญหาหลายประการในห่วงโซ่สินค้า ทั้งการผลิตสินค้าที่เกษตรกรยังขาดความรู้และนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเกษตรปลอดภัย ในขณะเดียวกัน การกระจายสินค้าของเกษตรกรก็ยังจำกัดอยู่ในเฉพาะบางพื้นที่และการขาดแหล่งวางจำหน่ายสินค้าที่เข้าถึงผู้บริโภค ส่วนใหญ่เกษตรกรมักจะต้องเป็นผู้ขนส่งนำสินค้าที่ผลิตจากพื้นที่ไปวางจำหน่ายเอง เช่น หน้าโรงพยาบาลประจำอำเภอ ร้านค้าภายในโรงพยาบาลจังหวัดกำแพงเพชร จึงส่งผลทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจและไม่ประสบความสำเร็จในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยเท่าที่ควร นอกจากนี้ เกษตรกรยังขาดความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายการทำงานของเกษตรกรที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

---

[1] ในการวิจัยนี้ สินค้าเกษตรปลอดภัย หมายถึง สินค้าเกษตรกรรมที่มีกระบวนการการผลิตโดยไม่ใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย และเป็นสินค้าที่ผลิตโดยคำนึงถึงมิติสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค มิตินิเวศวิทยา มิติความเป็นธรรม และมิติการเอาใจใส่ดูแล

งานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยต้องการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยอย่างยั่งยืนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดการสร้างเครือข่ายแบบเบญจภาคีเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

แนวคิดการมีส่วนร่วม

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา การพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญกับประชาชนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาความยากจนในชนบท ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประชาชน ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนเป็นยุทธวิธีสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของสังคม โดยประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความรู้ ความคิด ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้นๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ กำหนดนโยบาย กำหนดวิธีการดำเนินนโยบาย กำหนดเป้าหมายและแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการและร่วมหนุนช่วยทรัพยากรบริหาร (แสวง รัตนมงคลมาศ, 2543:14) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง โดยจะต้อง (1) เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนอยู่ (2) ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไรและจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการปัญหาใดก่อนหลัง (3) ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดหางบประมาณมาจากที่ใด และใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา (4) ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง (5) ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถลุล่วงตามเป้าหมาย (6) ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้ (อรทัย ก๊กผล, 2552)

แนวคิดการสร้างเครือข่ายแบบเบญจภาคี

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องเครือข่ายได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ สืบเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ คือ ภาวการณ์แข่งขันแบบใหม่ (new competition) ในยุคการค้าเสรี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสารที่ทำให้องค์กรต่างๆ ต้อง

ปรับตัวเองและปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และความก้าวหน้าทางวิชาการที่ทำให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็นเครือข่าย ทั้งภายในองค์กรเองและในความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก (เสรี พงศ์พิศ, 2548: 33-34)

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) และองค์กร (Organization) ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน (ภัทรภร พลพนาธรรม และ ปรมาภรณ์ สุกใส, 2554: 12)

คำว่า “เครือข่าย” (network) ในงานพัฒนาเพื่อชุมชนและสังคม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลหรือกลุ่ม/องค์กรที่มีความแนวความคิด เป้าหมาย วิธีการทำงาน และมีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งส่วนตัวและการทำงาน มีการเคลื่อนไหวกิจกรรมทางสังคมหรือสาธารณะร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน เป็นการพัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น หรือร่วมกันให้เกิดพลัง มีอำนาจต่อรองนำไปสู่ความยุติธรรมของสังคมและร่วมกันทำให้บรรลุตามเป้าหมายของเครือข่าย (สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2548)

การสร้างความร่วมของคนในชุมชนเพื่อทำให้เกิดการทำงานในรูปแบบเครือข่ายแบบเบญจภาคีนั้นมีความสำคัญต่องานพัฒนาเพื่อชุมชนและสังคมจากทุกภาคส่วน ซึ่งประกอบไปด้วย

1) ชุมชน ได้แก่ องค์กรประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา อาสาสมัครและประชาชนทั่วไป

2) รัฐ ได้แก่ รัฐบาลและหน่วยงานของทางราชการ

3) นักวิชาการ ได้แก่ สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชำนาญการต่างๆ

4) องค์กรเอกชน ได้แก่ มูลนิธิ สมาคม องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการกุศล สื่อมวลชน ตลอดจนชมรมและกลุ่มต่างๆ

5) องค์กรธุรกิจ ได้แก่ บริษัทห้างร้านและนักธุรกิจ

ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืนในจังหวัดกำแพงเพชรมีความจำเป็นที่ต้องผสานทั้งการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายการทำงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยอย่างยั่งยืนในจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) บ้านศรีวิไล ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม (2) บ้านวังตะแบกงาม ตำบลวังตะแบก อำเภอพรานกระต่าย และ(3) บ้านเกาะหมู ตำบลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง

คณะผู้วิจัยมีใช้วิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรจำนวน 320 ชุด กับเกษตรกรทุกคนในพื้นที่การศึกษา แบ่งตามหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านศรีวิไล 71 คน บ้านวังตะแบกงาม 216 คน และบ้านเกาะหมู 33 คน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลของเกษตรกร ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์/การรับรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย รวมถึงทัศนคติที่มีต่อสินค้าเกษตรปลอดภัย และทัศนคติที่มีต่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วม และความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรปลอดภัย

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรและผู้นำชุมชน เพื่อทำให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ทั้งด้านการประกอบอาชีพ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงกลุ่ม/เครือข่ายต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ในขณะเดียวกันผู้วิจัยมีการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับผู้แทนเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้แทนเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร เกษตรตำบลมหาชัย เกษตรตำบลวังตะแบก เกษตรตำบลคลองขลุง ทำให้ทราบถึงข้อมูลนโยบายและแผนการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังจัดการสนทนากลุ่มร่วมผู้นำชุมชนและเกษตรกรทั้ง 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10-12 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน และจัดให้มีการศึกษาดูงานของผู้ชุมชนและเกษตรกรจำนวน 20 คน ณ มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเกษตรกรและผู้นำชุมชนสามารถนำเอาข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ของตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรมาลงรหัส (Code) และนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ทดสอบค่าสถิติ โดยสถิติที่ใช้มี 2 แบบ คือ (1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากร ประสบการณ์/การรับรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ทัศนคติที่มีต่อสินค้าเกษตรปลอดภัยและทัศนคติที่มีต่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วม รวมถึงความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรปลอดภัย (2) การทดสอบด้วยค่าสถิติ Mean และ t-Test และ F-test เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ

ทั่วไปของประชากรกับทัศนคติที่มีต่อสินค้าเกษตรปลอดภัย ทัศนคติที่มีต่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วม และความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรปลอดภัย

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาดูงาน ร่วมกับผู้ชุมชนและเกษตร โดยใช้กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดการสร้างเครือข่ายแบบเบญจภาคี

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประชากรที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาวิจัย 3 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 320 คน แบ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 57.50 และเพศหญิง ร้อยละ 42.50 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 38-59 ปี (ร้อยละ 65.00) มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 82.50) มีสถานภาพสมรส คือ แต่งงานและอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 84.70) เกษตรกรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 13,044 บาทต่อเดือน มีรายจ่ายเฉลี่ย 8,824 บาทต่อเดือน ในรอบปีที่ผ่านมา (2558) เกษตรกรมีรายได้จากการทำเกษตรกรรมเฉลี่ย 146,235 บาทต่อครัวเรือน โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 70,876 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนของเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 222,850 บาทต่อครัวเรือน

ข้อมูลด้านการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า ในจำนวนประชากรทั้งหมด สามารถแบ่งเป็นเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ร้อยละ 77.5 และเป็นเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตสินค้าเกษตรกรปลอดภัย ร้อยละ 22.5 เกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยมีประสบการณ์ผลิตสินค้าเกษตรเฉลี่ย 8.68 ปี เกษตรกรร้อยละ 69.1 เป็นสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัย ส่วนอีกร้อยละ 30.9 ไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย เหตุผลที่เกษตรกรตัดสินใจผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยมากที่สุดคือ เพื่อน/คนรู้จักแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาคือ ต้องการให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่ปลอดภัย, เป็นห่วงสุขภาพตนเอง และได้ราคาดี คิดเป็นร้อยละ 26.6, 25.0 และ 21.9 ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 82.8 เคยรับรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยเกษตรกรรับรู้ข้อมูลจากคำบอกเล่าของผู้นำชุมชน/คนในชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.6 รองลงมาคือ การอบรมของหน่วยงานต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้, เกษตรจังหวัด ร้อยละ 30.9 และสื่อสาธารณะต่างๆ ร้อยละ 17.4

ข้อมูลด้านทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า เกษตรกรทั้งเพศหญิงและเพศชายมีทัศนคติต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยไม่แตกต่างกัน ในกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 0-37 ปี มีทัศนคติเชิงบวกต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยมากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 38-59 ปี และกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้าเกษตรปลอดภัยมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ข้อมูลด้านทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วม พบว่า เกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชายมีทัศนคติต่อการทำงานอย่างมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ในกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 0-37 ปี มีทัศนคติเชิงบวกต่อทำงานอย่างมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 38-59 ปี และกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานอย่างมากส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ข้อมูลด้านความรู้ของเกษตรกรเรื่องสินค้าเกษตรปลอดภัย พบว่า เพศหญิงมีความรู้เรื่องสินค้าเกษตรปลอดภัยมากกว่าเพศชาย เกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 0-37 ปี มีความรู้เรื่องสินค้าเกษตรปลอดภัยมากกว่าเกษตรกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 38-59 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป และเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงมีความเรื่องสินค้าเกษตรปลอดภัยมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาดูงาน ร่วมกับเกษตรกรและผู้นำชุมชน พบว่า จังหวัดกำแพงเพชรมีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีฐานจากการตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่เหมาะสม กล่าวคือ มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำปิง ทำให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม คนในชุมชนหมู่บ้านที่ทำการศึกษาวิจัยจึงสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ในการผลิตได้อย่างเต็มที่ ที่สำคัญคือ ทำให้ชุมชนหมู่บ้านมีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนและเป็นฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญของคนในชุมชน ผนวกกับพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนจากทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ได้สะท้อนอยู่ในวิถีการดำรงชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชุมชน

ภาพ 1 การสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ณ หมู่บ้านศรีวิไล ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

ภาพ 2 การศึกษาดูงาน ณ มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาวิจัยยังพบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านที่ทำการศึกษาวิจัยมีความยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้พวกเขาเปลี่ยนวิธีคิดและวิถีการผลิตของตนเอง โดยหันมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนทดแทนการปลูกพืชเชิงพาณิชย์มากขึ้น ประกอบกับคนในชุมชนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสวัสดิการ โดยมีการร่วมกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา ทั้งกลุ่มที่มีลักษณะไม่เป็นทางการที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองของคนในชุมชน เช่น กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มสตรี ส่งผลทำให้ชุมชนหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนได้รับการพัฒนาและการดูแลอย่างทั่วถึง มากไปกว่านั้น คือ ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง ทำให้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนร่วม เช่น การเสียสละพื้นที่ของตนเองเพื่อจัดสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์รับซื้อสินค้าของเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นผู้มีความใฝ่รู้ เช่น เข้าร่วมการฝึกอบรมความรู้เรื่องการผลิตและนำมาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรคนอื่น รวมถึงยังเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนหมู่บ้านด้วย ซึ่งจุดแข็งที่อยู่ในชุมชนหมู่บ้านนี้เองที่สามารถนำไปใช้กำหนดเป็นเงื่อนไขในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยได้ต่อไป

นอกจากนี้ การประสานความร่วมมือจากองค์กร/หน่วยงานต่างๆ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยที่มีสำคัญอีกประการหนึ่งต่อการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เกษตรกรมีความต้องการพัฒนาศักยภาพในด้านการผลิต การจำหน่ายและการกระจายสินค้า ซึ่งหากพวกเขาได้รับการสนับสนุน/ส่งเสริมก็จะทำให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของเกษตรกรเห็นว่า ในการทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายแบบ “เบญจภาคี” นั้นจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความจริงใจ” และ “ทำงานเหมือนเป็นคนคนเดียวกัน” มิใช่เป็นการแสวงประโยชน์หรือมุ่งสร้างผลงานของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของเกษตรกรเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังต้องสร้างพื้นที่ให้องค์กร/หน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามารับฟังและวิเคราะห์ปัญหา ระดมความคิดเห็น และวางแผนการทำงานร่วมกัน ซึ่งกระบวนการทำงานจำเป็นจะต้องร่วมกันทำให้เกิดผลเชิงประจักษ์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายเบญจภาคีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) ชุมชน ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย คนในชุมชน และผู้นำชุมชน ต้องมีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างแข็งขัน โดยอาศัยการให้ความรู้ด้านการผลิตที่ถูกต้องและสร้างทัศนคติที่ดีทั้งต่อการมีส่วนร่วมและต่อสินค้าเกษตรปลอดภัย

(2) รัฐ ได้แก่ รัฐบาลและหน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร, สำนักงานประมงจังหวัดกำแพงเพชร, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการทำงานของเกษตรกรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(3) นักวิชาการ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานด้านการศึกษาต่างๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร การศึกษานอกโรงเรียน วิทยาลัยการเกษตร มีบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และนวัตกรรมให้เกษตรกร และการเป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะสามารถทำให้เกษตรกรสามารถพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าของตนเองได้

(4) องค์กรเอกชน ได้แก่ องค์กรพัฒนาที่ทำงานส่งเสริมหรือสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย องค์กรที่ทำงานด้านสื่อ เช่น สื่อวิทยุหรือโทรทัศน์ท้องถิ่น รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์ มีบทบาทช่วยสนับสนุนเรื่องการประชาสัมพันธ์เรื่องการผลิต การจำหน่ายและกระจายสินค้า รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกับสินค้าเกษตรปลอดภัยในกลุ่มผู้บริโภคและประชาชนทั่วไป

(5) องค์กรธุรกิจ ได้แก่ บริษัทหรือร้านค้า มีบทบาทในการเป็นแหล่งรับซื้อหรือเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยทั้งภายในชุมชน ภายในจังหวัด และในจังหวัดอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตสินค้า อีกทั้งยังทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าของเกษตรกรได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ถึงการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีประเด็นในการพิจารณา ได้แก่

ประการแรก เกษตรกรสามารถใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นต้นทุนสำคัญในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้สินค้าที่เกษตรกรผลิตมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด สอดคล้องกับการศึกษาของกุศล ทองงาม และคณะ (2553) ที่เสนอว่าหากเกษตรกรมีการผสมผสานพืชผักพื้นบ้านบางชนิดที่มีศักยภาพสูงปลูกร่วมกับพืชผักเศรษฐกิจในระบบการผลิตโดยไม่ใช้สารเคมีเป็นการสร้างความหลากหลายในระบบการผลิตเกื้อกูลในด้านสภาพแวดล้อม และที่สำคัญยังเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างโอกาสทางการตลาดให้กับเกษตรกรด้วย

ประการที่สอง กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต้องเริ่มจากความตระหนักต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยของคนในชุมชน เพราะการมีความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยส่งผลต่อพฤติกรรมการผลิตของเกษตรกร ทั้งนี้ ในกระบวนการสร้างการมีส่วมร่วมของเกษตรกรนั้น จะต้องมีการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เพื่อทำให้คนในชุมชนเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง อันจะนำไปสู่การตระหนักถึงสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ในขณะเดียวกัน คนในชุมชนก็จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนากระบวนการผลิตของเกษตรกร โดยเน้นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของยงยุทธ ศรีเกี่ยวฝั้น และคณะ (2555) และวราภรณ์ ปัญญาวดี (2551) ที่เสนอว่า การส่งเสริมความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรมีผลต่อความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพีรชัย กุลชัย และปัญญา หมั่นเก็บ (2547) ที่เสนอว่า ความตระหนักถึงปัญหาของเกษตรกร จะนำไปสู่การปรับกระบวนทัศน์ของเกษตรกรให้มีความเชื่อมั่นในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย

ประการที่สาม การพัฒนาเครือข่ายที่มีความยั่งยืนนั้นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายแบบ “เบญจภาคี” ซึ่งประกอบด้วย ชุมชน รัฐ นักวิชาการ องค์กรเอกชน และองค์กรธุรกิจ โดยมีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของพีรชัย กุลชัย และปัญญา หมั่นเก็บ (2547) และการศึกษาของสุจิตรา สินธนาภรณ์ (2541) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการประสานความร่วมมือเป็นองค์กรเครือข่าย นอกจากนี้ การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายยังต้องอาศัยการสร้างพลังของเยาวชนเพื่อสืบทอดและต่อยอดการทำงานของเครือข่ายเพื่อทำให้เครือข่ายมีความยั่งยืนด้วย

ประการสุดท้าย นอกจากการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรที่มีความยั่งยืนแล้ว ยังมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรกรปลอดภัยควบคู่กันไปด้วย โดยทำให้สินค้าของเกษตรกรเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในมิติของคุณภาพสินค้าและราคาสินค้ามากขึ้น เช่น การมีใบรับรองมาตรฐานสินค้า ทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการผลิตและสามารถวางแผนการผลิตสินค้าให้มีความสอดคล้องกับปริมาณที่ตลาดต้องการได้ รวมถึงการสร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าของเกษตรกรได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษาของสุทธิศักดิ์ แก้วแกมจันทร์ และคณะ (2555) และวราภรณ์ ปัญญาวดี (2551) ที่เสนอว่า ต้องมีการพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรกรปลอดภัยควบคู่กับการส่งเสริมการผลิตสินค้าของเกษตรกรด้วยจึงจะทำให้เครือข่ายของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยมีความยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยอย่างยั่งยืน สามารถทำได้โดยการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำให้คนในชุมชนหมู่บ้านร่วมกันคิดวิเคราะห์ศักยภาพที่พวกเขามีอยู่ โดยเน้นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน ประกอบกับการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในเรื่องการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตของเกษตรกรจากการผลิตเชิงพาณิชย์ไปสู่การผลิตแบบยั่งยืนมากขึ้น โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน และที่สำคัญคือ การสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายแบบ “เบญจภาคี” ซึ่งประกอบด้วย ชุมชน รัฐ นักวิชาการ องค์กรเอกชน และองค์กรธุรกิจ บนพื้นฐานของ “ความจริงใจต่อกัน” และ “การทำงานเสมือนเป็นคนคนเดียวกัน” เพื่อให้เกิดกระบวนการการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน

ภาพ 3 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าอย่างยั่งยืน

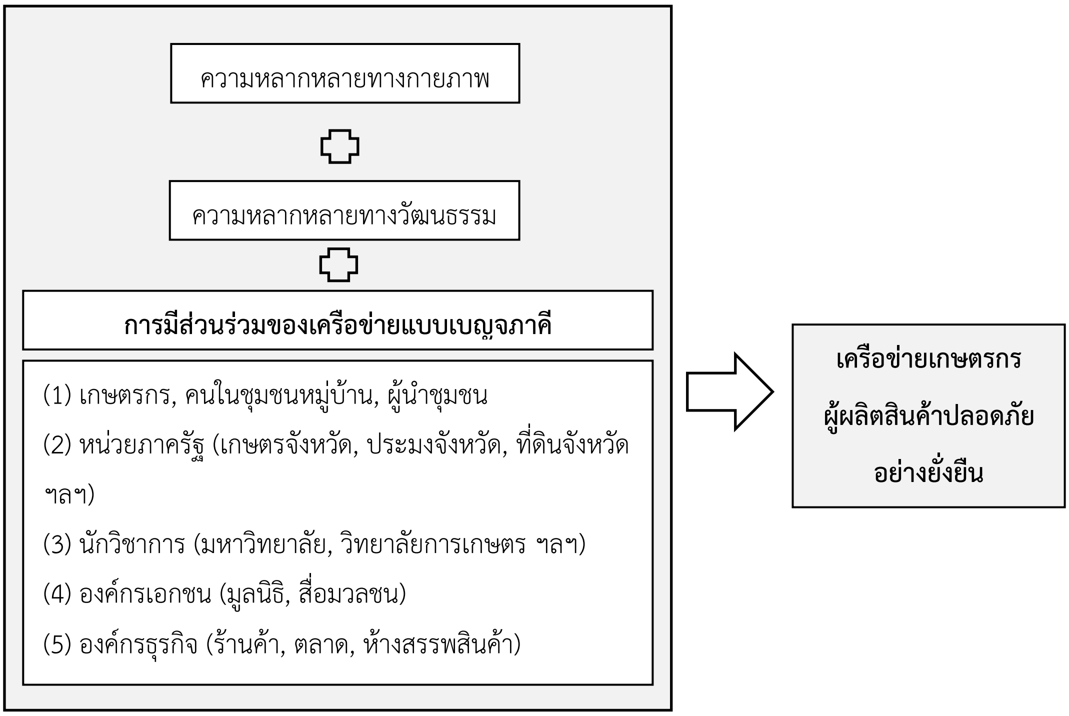

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรทำการศึกษาในมุมมองของเศรษฐศาสตร์ด้วย เพื่อช่วยวิเคราะห์ในเรื่องต้นทุนการผลิตและประสิทธิผลตอบแทน รวมถึงการวิเคราะห์โอกาสและความสามารถในการกระจายสินค้าเกษตรปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่ให้การสนับสนุนแหล่งทุนและการให้คำปรึกษาในการทำวิจัย ขอขอบคุณเกษตรกร ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงผู้แทนองค์กรหน่วยงานภาครัฐที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าปลอดภัยในจังหวัดกำแพงเพชร และขอบคุณคณะผู้วิจัยและนักศึกษาในโปรแกรมวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

กุศล ทองงาม และคณะ. (2553). **“ผลเชิงเศรษฐกิจของการผสมผสานผักพื้นบ้านและผักเศรษฐกิจในระบบการผลิตโดยไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช: กรณีศึกษากลุ่มแม่วาง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่”.** ประชุมสัมมนาวิชาการ ระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ระบบเกษตรเพื่อความสมดุลของชีวิตและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์และกรมวิชาการเกษตร ณ โรงแรมเจบี หาดใหญ่, วันที่ 16-18 สิงหาคม 2553.

พีรชัย กุลชัย และปัญญา หมั่นเก็บ. (2547). **“การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยภูมินิเวศน์ฉะเชิงเทรา”.** รายงานการสัมมนาระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 3 วันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2547 ณ โรงแรมปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่. หน้า 207-216.

ภัทรภร พลพนาธรรม และ ปรมาภรณ์ สุกใส. (2554). **รายงานการวิจัยเรื่อง เครือข่ายทางสังคมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้อย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ยงยุทธ ศรีเกี่ยวฝั้น และคณะ. (2555). **การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วราภรณ์ ปัญญาวดี. (2551). ‘การขับเคลื่อนสู่วิถีเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ: กรณีการปลูกพืชผัก’, ใน **วารสารเศรษฐศาสตรธรรมศาสตร์**. 26(1): 109-127.

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2548). **ศัพท์พัฒนาเพื่อชุมชนและสังคม.** ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

สุจิตรา สินธนาภรณ์. (2541). **การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนโดยรวมต้นทุนสุขภาพจากการใช้สารป้องกันและกำจัด**
ศัตรูพืชของการทำวนเกษตรและเกษตรกระแสหลัก: กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุทธิศักดิ์ แก้วแกมจันทร์ และคณะ. (2555). **การพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืนเพื่อการพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านทัพไทย ตำบลหมอ อำเภอประสาท จังหวัดสุรินทร์.** สุรินทร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). **วัฒนธรรมองค์การของโลกยุคใหม่ เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้นชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.

แสวง รัตนมงคลมาศ. (2543). **การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์กรการนำและการตัดสินใจทางสังคม.** เอกสารประกอบการสอนวิชา พค.705 คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อรทัย ก๊กผล. (2552). **คู่คิด คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.

หลักธรรมภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

Corporate Governance Principles of Personnel under Forest Resource Management Office 3 (Lampang)

สุรัชฐนพ สิงหาคำ ดวงใจ พุทธวงศ์
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) และเพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูล จากการแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรกลุ่มตัวอย่างสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) จำนวน 41 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษามีดังนี้

ผลการศึกษาหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ด้วยแบบสอบถาม พบว่า ในภาพรวมและทุกด้านของหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความโปร่งใส บุคลากรให้ความสำคัญ ยึดมั่นความโปร่งใส แต่หากมีบางหน่วยงานยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ ประกอบกับประชาชนไม่เข้าใจกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องส่งผลให้บุคลากรถูกมองว่าไม่โปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า บุคลากรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ก่อเกิดความคุ้มค่า แม้จะพบว่า บุคลากรบางรายยังต้องปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของงานอย่างเคร่งครัด ด้านหลักคุณธรรม บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องเป็นธรรมและเสมอภาค รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก แต่หากยังมีบุคลากรบางรายที่ยังต้องปรับปรุงระบบขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วต่อผู้ที่มีติดต่อราชการ ด้านหลักนิติธรรม บุคลากรได้ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับตามอำนาจหน้าที่ แต่หากยังต้องปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม รวมถึงบุคลากรบางรายยังคุ้นเคยกับระบบการทำงานแบบเก่าประกอบกับประชาชนยังไม่เข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ด้านความรับผิดชอบ บุคลากรมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชนสังคม แต่อาจมีบางรายที่ต้องปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ด้านหลักการมี

ส่วนร่วม บุคลากร มีความตระหนักถึงภารกิจและบทบาทหน้าที่การให้บริการต่อประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วม แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน

Abstract

The objectives of this research were to study the good governance of personnel under Forest Resource Management Office 3 (Lampang) and to propose the guidelines for the implementation of good governance principles of personnel under Forest Resource Office 3 (Lampang). It was the study both quantitative and qualitative by collecting data from the questionnaire. In-depth interviews and group discussions were conducted in the sample group of 41 employees from the Forest Resource Management Office 3 (Lampang). Data analysis used computer software package to find statistics value of percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The study results were as follow.

The results of the study on good governance of the personnel under the Office of the Forest Service 3 (Lampang) by the questionnaire showed that overall and all aspects of good governance were at a high level. The order in which the average value is ascending as follows: Transparency, personnel emphasizes adherence to transparency, but if there are some agencies do not disclose the necessary information to the public. The people do not understand the rules. The relevant regulations result in the personnel being viewed as being non-transparent. The main value, the staff performs efficiently and can meet the needs of the people. It is worth noting that some personnel still need to improve their performance to meet the objectives of the work strictly. The moral, personnel perform duties with accuracy, fairness and equality to maintain the main benefit. However, there are still some people who need to improve the system to work to speed up the government for contactors. The rule of law, the staff has complied with the rules and regulations according to the authority if it has to improve the system to work more efficiently. Some people are also familiar with the old system. The people do not understand the laws, regulations and regulations. Therefore, it causes

misunderstandings. Responsibility, personnel are aware of their responsibilities to the community and society, but some may need to improve their duties to the fullest. Participation, personnel have awareness of the mission and role of service to the people and encourage people to participate in the role. But it does not cover all agencies.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สืบเนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตขึ้น เนื่องจากเห็นว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับกระแสโลกาภิวัฒน์ในปัจจุบันได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศนำมาซึ่งกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม ประกอบกับลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ ทำให้เกิดการทุจริตที่มีลักษณะเป็นวัฏจักรและเครือข่ายการกระทำทุจริตมีการร่วมมือจากหลายฝ่าย กระบวนการยุติธรรมถูกแทรกแซง ประชาชน ขาดความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานด้านกฎหมายและขั้นตอนการอำนวยความยุติธรรม ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชั่นมากขึ้น ซึ่งหลักการพื้นฐานในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมี 3 ประการ คือ 1) ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 2) ช่วยแก้ไขหรือบรรเทาสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นที่เกิดขึ้นในช่วงระยะที่ผ่านมาและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนต่อการเผชิญปัญหาในอนาคต และ 3) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันคิดและแสดงความคิดเห็น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐพ.ศ. 2552-2555)

นอกจากนั้นยังมีการจัดทำยุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต สาระสำคัญยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีวิสัยทัศน์ คือ “สังคมไทยมีวินัย และยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ทุกภาคส่วน ร่วมกันป้องกันและปราบปรามการทุจริต” ซึ่งประกอบด้วยพันธกิจ 4 ข้อคือ 1) ส่งเสริมปลูกจิตสานึกให้สังคมไทยมีวินัย และยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม 2) พัฒนาเครือข่ายป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างบูรณาการ 3)พัฒนาระบบและกลไกในการตรวจสอบ ควบคุม กระจาย และถ่วงดุลอำนาจ และ 4)ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปลูกจิตสานึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และสร้างวินัยแก่ทุกภาคส่วน ยุทธศาสตร์ที่ 2 รวมพลังแผ่นดินป้องกันและปราบปรามการทุจริต ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความแข็งแกร่งแก่หน่วยงานต่อต้านการทุจริต และยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างบุคลากรมืออาชีพป้องกันและปราบปรามการ

ทุจริต (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2557). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2560).

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) เป็นองค์การที่ มีอำนาจหน้าที่ 1. จัดทำแผนเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่รับผิดชอบให้สอดคล้องตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของกรม จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2. ดำเนินเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่รับผิดชอบ ด้านงานป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ งานจัดการที่ดินป่าไม้ งานวิจัยและพัฒนาด้านการป่าไม้ งานส่งเสริมการปลูกป่า งานจัดการป่าชุมชน ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่ากฎหมายว่าด้วยเลื่อยโซ่ยนต์ และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง 3. กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในพื้นที่ และรวบรวมเป็นข้อเสนอแนะต่อกรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับหมอบหมาย (รายงานประจำปี 2557 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) กรมป่าไม้) ด้วยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) จึงมีบทบาทในการอนุรักษ์ ป้องกัน ฟื้นฟู และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรป่าไม้ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลนี้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) จึงนำแนวคิดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นธรรมในการปฏิบัติราชการ และข้อบังคับกรมป่าไม้ว่าด้วยจรรยาข้าราชการ ประจำปี พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการ (Work Ethics) เป็นคุณความดี ที่บุคคลที่ทำงานราชการควรยึดเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพว่า ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างไร จึงจะเป็นข้าราชการที่ดี และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ควรดำรงตนในสังคมอย่างไร จึงมีความเหมาะสม เพื่อรักษาไว้ ซึ่งเกียรติภูมิแห่งอาชีพข้าราชการเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังให้ข้าราชการกระทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงานของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ตามหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรม จูงใจ สนับสนุน และควบคุมพฤติกรรม อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จได้ เพื่อหาแนวทางพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)
2. เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาล

แนวคิดธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ได้มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางหลังจากมีเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจในประเทศไทยและในเอเชียตะวันออก โดยแนวคิดเรื่องการจัดการปกครองและการจัดการปกครองที่ดีนั้นได้รับการรณรงค์อย่างมากโดยสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระดับโลก27 และดังที่ทราบแล้วว่าแนวคิดนี้ได้มีการค้นพบมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 แต่ถึงกระนั้นก็มิได้มีการนำคำว่า Good Governance มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าคำว่า Good Governance เพิ่งมีการนำมาใช้อย่างเป็นจริงเป็นจังเมื่อไม่นานนี้ ดังที่อรพินท์ สพโชคชัย กล่าวถึงการพัฒนาการของการใช้คำ Good Governance ไว้ว่าคำว่า Good Governance เพิ่งปรากฏและมีการใช้ในวงการของนักวิชาการที่สนใจการพัฒนากลไกการบริหารและการปกครองของสังคมเมื่อไม่นานมานี้ ส่วนคาว่า Governance นั้นได้ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมและมีผู้ใช้กันมานานแล้วโดย อรพินท์ สพโชคชัย ได้ให้ความหมายคำว่า Governance หมายถึงการกระทำ กระบวนการหรืออำนาจในการบริหารการปกครองซึ่งเมื่อใช้กับรัฐก็น่าจะมีความหมายใกล้เคียงเกี่ยวข้องกับคำว่าภาครัฐ (State) ซึ่งอาจจะหมายถึงทั้งรัฐบาล (Government) และระบบราชการ (Civil Gervice) โดยมี 6 ประการคือ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักความโปร่งใส 3. หลักความรับผิดชอบ 4. หลักความคุ้มค่า 5. หลักการมีส่วนร่วม และ6. หลักคุณธรรม ซึ่งปัจจุบันทั้งในทางด้านการศึกษาและวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ถือได้ว่า “Governance” เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญของการบริหารภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือการเน้นบทบาทของการบริหารภาครัฐ ตามกรอบแนวคิดGovernance เป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาถึงความสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับประชาชน ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับภาคเอกชนหรือกลุ่มทางสังคมที่เกิดการรวมตัวกันโดยสมัครใจ และความสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับประชาสังคม

กล่าวโดยสรุป แนวคิดธรรมาภิบาลคือแนวทางการบริหารงานของภาครัฐเพื่อพลิกฟื้นภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และพัฒนาประเทศเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองรวมถึงการบริหารจัดการในรูปแบบของความเป็นธรรม และเพื่อการพัฒนาคนที่ยั้งยืนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของชาติ เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางและวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อจะนาไปสู่การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่เรียกว่าสังคมที่ประกอบด้วยธรรม เป็นสังคมที่ใช้หลักธรรมาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ

แนวคิดเรื่องประสิทธิภาพการทำงาน

ธงชัย สันติวงษ์ (2526, หน้า 198) ได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ หมายถึงกิจกรรมทางด้านการบริหารงานบุคคลเกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าพนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขณะที่ทิพาวดี เมฆสวรรค์

(2541,หน้า) กล่าวถึง ประสิทธิภาพไว้ว่า มีความหมายรวมถึง ผลิตภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติ ตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ 1. ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ การทางานที่ได้มาตรฐาน รวดเร็วถูกต้อง และใช้เทคนิคที่สะดวกขึ้นกว่าเดิม และ2. ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทันเวลาผู้ปฏิบัติงานมีจิตสานึกที่ดีต่อการทำงาน และให้บริการเป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ

Simon (1984 อ้างถึงใน ชาคริต ศรีขาว, 2551, หน้า 4) ได้กำหนดวิธีที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคือ 1. ความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน 2. ความถูกต้องในการปฏิบัติงาน 3. ความสามารถในการปฏิบัติงาน 4. ความสำเร็จตรงเวลาในการปฏิบัติงาน และ5. การบรรลุวัตถุประสงค์การปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพของบุคคล (Human efficiency) ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ในแง่บวกกับสิ่งที่ทุ่มเท และลงทุนให้กับงาน ซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานนั้น มองจากแง่มุมของการทำงานของแต่ละบุคคล โดยพิจารณาเปรียบเทียบสิ่งที่ให้กับงาน เช่น ความพยายาม ความขยันหมั่นเพียร ความเอาใจใส่งาน กำลังงานกับผลลัพธ์ที่ได้รับจากงานนั้นๆ

ดังนั้น คำว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงหมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่มีความสามารถและความพร้อม พยายามทุ่มเทอย่างเต็มใจในการปฏิบัติงานของตนอย่างคล่องแคล่วด้วยความมีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ ปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลา รวดเร็ว ถูกต้อง มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยบุคคลจะมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้นั้น ต้องเกิดจากความขยันหมั่นเพียรมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในงานพร้อมด้วยจิตใจที่ซื่อสัตย์ และภักดีต่อองค์กร งานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้หรือดียิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

อภิชาติ รัทยานนท์ (2555,หน้า 112-119) การศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง “ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรณีการนำเข้าชั่วคราวตาม พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ภาค 4 ประเภท 3 ญ” มุ่งศึกษา ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน ณ สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนออกของ จำนวน 6 คน จากนั้นจึงนำสาระสำคัญของแนวคิดธรรมาภิบาล มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นเรื่องหลักนิติธรรมและหลักความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ศุลกากรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งความถูกต้องโปร่งใสเกิดจากเหตุสองประการ คือเจ้าหน้าที่

ศุลกากรยึดหลักกฎหมายเป็นตัวตั้งในการพิจารณาและระบบการทำงานที่มีการกลั่นกรอง ตามสายบังคับบัญชา ส่วนเรื่องหลักการมีส่วนร่วมพบว่า สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังยังไม่ได้ นำหลักดังกล่าวมาปรับใช้ในองค์กรเนื่องจากไม่เคยจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้กับตัวแทนออกของ และ ถึงแม้จะมีเว็บไซต์เป็นช่องทางสื่อสาร แต่ก็ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ตัวแทนออกของทราบ ในวงกว้าง สำหรับการศึกษาเรื่องความรับผิดชอบตรวจสอบได้พบว่า บางครั้งการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ยังมีความล่าช้า เพราะอัตรากำลังคนไม่สมดุลกับปริมาณงาน ส่วนหลักความคุ้มค่าผู้วิจัย พบว่า ระบบการคืนค้ำประกันที่เป็นเงินสดยังมีความล่าช้า เพราะต้องขออนุมัติจากกรมศุลกากร เป็นงวด ๆ ไป สำหรับการศึกษาเรื่องหลักคุณธรรมพบว่าเจ้าหน้าที่บางคนไม่มีวินัย ส่งผลให้การปฏิบัติ พิธีการไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อย่างสมบูรณ์ควรมีแนวทางการพัฒนาสามประการประการแรก ควรจัดอบรมสัมมนา ประชาสัมพันธ์ ช่องทางสื่อสารที่ใช้อยู่ และเปิดช่องทางสื่อสารอื่น ๆ เพื่อให้ตัวแทนออกของได้เข้ามามีส่วนร่วม ประการที่สอง ควรเพิ่มอัตรากำลังคนให้มีความเหมาะสมกับปริมาณงาน และประการที่สามควร กวดขันการทำงานของเจ้าหน้าที่ศุลกากรอย่างเข้มงวดเพื่อให้การปฏิบัติพิธีการเกิดความรวดเร็ว อันเป็นการนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์กรอย่างสมบูรณ์

สามารถนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาเกี่ยวกับ การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนของเจ้าหน้าที่ จากนั้นจึงนำสาระสำคัญของแนวคิดธรรมาภิบาล มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นเรื่องหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าและหลักคุณธรรม ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อย่างสมบูรณ์ ให้การปฏิบัติพิธีการเกิดความรวดเร็ว ต่อไป

กันติยา วิรเศรษฐ์ (2555,หน้า 62) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล และระดับการศึกษาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในอันดับสุดท้าย และการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล และระดับการศึกษาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงาน

ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการสำนักฯ ผู้อำนวยการส่วนต่างๆ ของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารงานอย่างไร

ดุสิต เวชกิจ (2559,หน้า 85) ศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ ของนายตรี กกกำแหง อดีตอธิบดีกรมป่าไม้ พบว่า ด้านเปิดเผย/โปร่งใส มีการยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื่อสัตย์สุจริต ในการทำงาน ทุกด้านที่สามารถตรวจสอบได้ในทุกแง่มุม ทั้งนี้จากเอกสารรวมทั้งการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และแม้แต่พ่อค้าไม้ ล้วนต่างกล่าวขวัญและชื่นชม ไม่มีประวัติด่างพร้อยทั้งฉ้อราษฎร์และบังหลวง แม้ตัวเองและ ครอบครัวจะมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีเท่าใดนักก็ตาม ด้านหลักนิติ ธรรม พบว่า พฤติกรรมและผลการดำเนินงานนั้นเป็นธรรมาภิบาลที่ได้รับการยกย่องเป็นอย่างมากใกล้เคียงกับความซื่อสัตย์สุจริตหลักฐานหลายด้านบ่งชี้ให้ เห็นการยึดมั่นในการปฏิบัติงานตามตัวบทกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับทุกด้านของ กรมป่าไม้ และทางราชการที่กำหนดไว้ อย่างเคร่งครัดโดยมิยอมให้ การโอนอ่อนผ่อนปรน ให้ผู้ใดและมิยอมอ่อนข้อให้อิทธิพลจากฝ่ายต่างๆ พร้อมกับได้ดำเนินการลงโทษต่อผู้ กระทำความผิดอย่างเฉียบขาดนอกจากนี้แล้ว ในด้านการโยกย้าย แต่งตั้งและพิจารณาความดี ความชอบให้ แก่ ผู้ ใต้ บังคับบัญชาก็ เป็นไปในทำนองเดียวกันที่มิเคยใช้คุณเป็นกรณีพิเศษโดยหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ ให้แก่ ผู้ ใด จึงได้รับการชื่นชมตลอด ด้านความเสมอภาค ในด้านความเสมอภาคอันเป็นหลักการหนึ่งของธรรมาภิบาลพบว่าผลงานการบริหารราชการป่าไม้ ที่แม้แต่ผู้พิพากษาก็ ให้การรับรอง โดยท่านเป็นบุคคลที่ชอบให้ การบริการทางด้านป่าไม้ ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกให้อภิสิทธิ์แก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเหนือกฎเกณฑ์ที่มี ด้านการกระจายอำนาจในการบริหารงานป่าไม้ โดยที่มีการแบ่งส่วนราชการในระดับภูมิภาคให้มีสำนักงานป่าไม้ จังหวัดและป่าไม้อำเภอ เพื่อปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน และพื้นที่ป่าไม้อย่างใกล้ชิดกับทั้งยังมีแนวคิดในการกระจายอำนาจ การบริหารงานป่าไม้ ไปสู่ชุมชนในระดับย่อยมากยิ่งขึ้น ได้พบว่า ได้มีการกระจายอำนาจ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะทำงานในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้การบริหารงานป่าไม้ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และการให้สัมปทานป่าไม้ นอกจากนี้ยังได้ ทำการกระจายอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ช่วยในการป้องกันแลปราบปรามผู้กระทำผิดทางด้านกฎหมายป่าไม้ เพื่อรักษาประโยชน์ของประเทศชาติเอาไว้ด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ตลอดถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับ การดำเนินงานของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ภายใต้หลักธรรมาภิบาลในทรรศนะของเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) และเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขการดำเนินงานของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมถึง หลักการดำเนินงานของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาลต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง หลักธรรมภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) นี้เป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจำนวน เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการศึกษา แบ่งตามเครื่องมือดังนี้

การศึกษาครั้งนี้กำหนด ประชากรได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และพนักงานจ้างเหมา สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ทั้งหมดจำนวน 41 คน โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจำนวน เกี่ยวกับหลักธรรมภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่จะสามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด จำนวน 10 คนประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มข้าราชการ จำนวน 2 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 3 คน พนักงานราชการจำนวน 2 คน และพนักงานจ้างเหมา จำนวน 3 คน

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้ประชากรหรือบุคลากร ทั้งหมดจำนวน 41 คน ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มข้าราชการ จำนวน 8 คน, ลูกจ้างประจำ จำนวน 7 คน, พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 18 คน, พนักงานทั่วไป จำนวน 6 คน, พนักงานราชการ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาใช้แบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม กับ ดังมีรายละเอียดประเด็นคำถามดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีประเด็นคำถามที่ผู้ศึกษาได้เตรียมไว้ล่วงหน้า โดยมุ่งศึกษา ความคิดเห็นของกลุ่มตัวแทนของบุคลากรของ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ที่มีต่อการการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ที่ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง ของผู้ให้สัมภาษณ์ สถานที่ วัน เดือน ปี ที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อ หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ต่อแนวทางการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)

3.2 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เป็นคำถามที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทั้งหมดของหน่วยงานที่มีต่อ หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ดังรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อ หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามโดยวิธีการดังนี้

5.1 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 เรียบเรียงข้อมูลข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

5.3 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง 3) การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) โดยใช้ค่าความถี่ประกอบความเรียง 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)

ผลการศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังมีรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษา หลักธรรมาภิบาล**ด้านนิติธรรม** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.91 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01 โดยลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากสุด หนึ่งลำดับ และลำดับสุดท้ายได้ดังนี้ ประเด็นบุคลากรทราบถึงโครงสร้าง บทบาท หน้าที่รับผิดชอบของตนเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และประเด็นที่น้อย คือ บุคลากรเสนอแนะเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59

ขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่าโดยภาพรวม บุคลากรได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่ ยึดระเบียบ กฎหมาย แต่หากพบว่า ยังมีข้อควรปรับปรุงในการทำงานให้เป็นระบบมากขึ้นกว่าเดิม ที่ผ่านมา พนักงานบางรายยังยึดติดกับระบบงานแบบเก่า ไม่พัฒนาตนเองขณะที่ประชาชนยังไม่เข้าใจในระบบการทำงานของภาครัฐ ไม่มีความเข้าใจในเรื่องของกฎหมาย และข้อบังคับต่างๆซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน รวมถึงอาจเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้ก่อเกิดการทุจริตคอรัปชั่นขึ้นได้

ผลการศึกษา หลักธรรมาภิบาล**ด้านความโปร่งใส** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86โดยลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากสุด หนึ่งลำดับ และลำดับสุดท้ายได้ดังนี้ ประเด็นผลการปฏิบัติงานของบุคลการสามารถติดตามตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และประเด็นที่น้อยคือ บุคลากรแสดงข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนให้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 มีค่าเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.80

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ลำปางให้ความสำคัญกับหลักความโปร่งใสในการทำงานป่าไม้ หากแต่ บางหน่วยงานยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนทั่วไปมองว่า การเจ้าหน้าที่ไม่มีความโปร่งใสเท่าที่ควร และที่ผ่านมา มักถูกมองต่างมุม ความคิดเห็นต่างในเรื่อง ใครควรจะใช้ และได้รับประโยชน์จากป่าไม้ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนและหน่วยงาน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไป เนื่องจากความล่าช้า ต่อการจัดการทรัพยากรเหล่านี้เพื่อให้ใช้ได้ในระยะยาว และนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย

ผลการศึกษา หลักธรรมาภิบาล**ด้านความรับผิดชอบ** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 โดยลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากสุด หนึ่งลำดับ และลำดับสุดท้ายได้ดังนี้ ประเด็นบุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และประเด็นที่น้อยคือ ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติงานของบุคลากร หรือข้อเรียกร้องหรือการกล่าวหาที่ได้รับของบุคลากร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ แม้จะยังคงมีบางรายที่ยังปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรจะเป็น ทำให้ระบบการทำงานในส่วนนั้นๆ เกิดความล่าช้า

ผลการศึกษา หลักธรรมาภิบาล**ด้านความคุ้มค่า** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.98 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากสุด หนึ่งลำดับ และลำดับสุดท้ายได้ดังนี้ ประเด็นบุคลากรใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานตามความจำเป็น และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และประเด็นที่น้อยคือ บุคลากรได้ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้สั้นหรือเบ็ดเสร็จในขั้นตอนเดียว เพื่อให้สะดวกและรวดเร็วแก่การให้บริการหรือดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเกิดประโยชน์ และความคุ้มค่า แม้จะพบว่า เจ้าหน้าที่บางรายยังต้องปรับปรุงในเรื่องของการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของงานอย่างเคร่งครัด และค่าตอบแทนและสวัสดิการ เป็นปัจจัย ที่ส่งผลให้บุคลากรมีความตั้งใจทำงาน เกิดความเชื่อมั่น และหลักประกันให้ครอบครัว ทำให้บุคลากรอุทิศตนต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบ ซึ่งเห็นควรมีการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างค่าตอบแทน พร้อมกับ จัดทำแผนการจ่ายค่าตอบแทนในรูปอื่นๆ รวมทั้งผลประโยชน์ และสวัสดิการต่างๆ สำหรับพนักงาน ให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ผลการศึกษาหลักธรรมาภิบาล**ด้านการมีส่วนร่วม** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83โดยลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากสุด หนึ่งลำดับ และลำดับสุดท้ายได้ดังนี้ ประเด็นผลบุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดความคิดเห็นต่อการดำเนินงานภายในหน่วยงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และประเด็นที่น้อยคือ บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการจัดทำคู่มือชี้แนะแนวทางการมีส่วนร่วมในงาน/โครงการต่างๆ รวมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บุคลากรของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) มีความตระหนักถึง ภารกิจและบทบาทหน้าที่ในการให้การบริการต่อประชาชน และการให้ประชาชนได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามการบริหารงานของสำนักงาน อย่างไรก็ดี ในบางหน่วยงานยังมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย ยังไม่มีการนำกลับไปปรับปรุง หรือปฏิบัติตามเท่าที่ควรจะเป็น

ผลการศึกษา หลักธรรมาภิบาล**ด้านคุณธรรม** พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่เท่ากับ 3.94 และค่าเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.87 โดยลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากสุด หนึ่งลำดับ และลำดับสุดท้ายได้ดังนี้ ประเด็นบุคลากรมีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และประเด็นที่น้อยคือ บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค ซื่อสัตย์ สุจริต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า บุคลากรในสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ได้ยึดมั่นในความถูกต้อง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม เสมอภาค เพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก แต่หากยังมีเจ้าหน้าที่บางรายยังขาดการบูรณาการเรื่องระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดภาพลักษณ์ด้านลบ และก่อเกิดความล่าช้าต่อการให้บริการแก่ประชาชนที่มีติดต่อราชการได้ หากไม่การปรับปรุงแก้ไข

จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า แม้ในภาพรวมของ หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ทุกหัวข้อของธรรมาภิบาลจะอยู่ในระดับมาก แต่มีบางข้อที่มีค่าเฉลี่ยเกินขีดระดับมาก ไม่มากนัก เช่น การให้ความสำคัญกับ บุคลากรในการเสนอแนะเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง การแสดงข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนให้ได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการจัดทำคู่มือ แนะแนวการมีส่วนร่วมในงาน / โครงการต่างๆ รวมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชน เป็นต้น

ผลสรุปจากการศึกษา แนวทางการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) จากการสัมภาษณ์ ได้ค้นพบแนวทางการพัฒนาที่สำคัญเพื่อให้ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีความ เข้าใจร่วมกันและถือเป็นแนวทางปฏิบัติ อันจะทำให้การพัฒนา ป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดัง นี้

1. ให้มีการกำหนดแนวทางการ จัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ในระยะยาวอันจะทำให้ได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทาง สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงและ สิ่งแวดล้อมมากที่สุดโดยเน้นให้มีการประสานกันระหว่างทรัพยากรป่า ไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น

2. ส่งเสริมบทบาท และหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนให้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบในการปฏิบัติงาน

3. ปรับปรุงระบบการบริหารงาน ป่าไม้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้สามารถสนองตอบต่อสภาพปัญหาและสอดคล้องกับขีดความสามารถของหน่วยงาน และสภาพทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

4. เพื่อก่อให้เกิดการประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ชนิดอื่นๆ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำและทรัพยากรธรณี รวมทั้งเพื่อก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่น

5. สร้างความแข็งแกร่งให้แก่ระบบงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรร่วมกันจัดทำกฎ ระเบียบเพื่อนำมาใช้ในหน่วยงานอย่างจริงจัง

6. ควรมีการประเมินและมีบทลงโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และให้โอกาสแก่คนใหม่ๆ ที่มีใจรักเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ แก่องค์กรต่อไป

7. เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ มีความเป็นธรรมและรวดเร็ว ควรจะการปรับแก้ไข ทั้งระดับบนและระดับล่างให้มีทัศนคติใกล้เคียงกัน โดยให้เจ้าหน้าที่ ทุกคนตระหนักว่าการปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของชีวิต ข้าราชการ

8. แบ่งงานกันทำตามหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนทำงานด้วยซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่โยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้ปฏิบัติหน้าที่แบบนี้ตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง หลักธรรมภิบาลของบุคลากร สังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

ประเด็นด้านหลักนิติธรรม ของบุคลากร สังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า บุคลากรของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง)ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านอยู่ระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิศสมัย หมกทอง ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านหลักนิติธรรมด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วมด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของกันติยา วิรเศรษฐ์ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ในด้านนิติธรรมที่ผ่านมา บุคลากรของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ เขยที่ 3 (ลำปาง)ได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่ ยึดระเบียบ กฎหมาย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ลำปางเป็นสำคัญ หน่วยงานมีการติดตามงานที่มอบหมายโดยหัวหน้าส่วนรายงานความคืบหน้าในการปฏิบัติงานทุกๆ ครั้งซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ดุสิต เวชกิจ (2559 หน้า 12-

16) ศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ ของนายตรี กกกำแหง อดีตอธิบดีกรมป่าไม้ พบว่า ด้านหลักนิติธรรม พบว่า พฤติกรรมและผลการดำเนินงานของป่าไม้เป็นธรรมาภิบาลที่ได้รับการยกย่องเป็นอย่างมากใกล้เคียงกับความซื่อสัตย์สุจริตหลักฐานหลายด้านบ่งชี้ให้ เห็นการยึดมั่นในการปฏิบัติงานตามตัวบทกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับทุกด้านของ กรมป่าไม้ และทางราชการที่กำหนดไว้ อย่างเคร่งครัดโดยมิยอมให้ การโอนอ่อนผ่อนปรน ให้ผู้ใดและมิยอมอ่อนข้อให้อิทธิพลจากฝ่ายต่างๆ พร้อมกับได้ ดำเนินการลงโทษต่อผู้ กระทำความผิดอย่างเฉียบขาด นอกจากนี้แล้วในด้านการโยกย้าย แต่งตั้งและพิจารณาความดี ความชอบให้ แก่ ผู้ ใต้ บังคับบัญชาก็ เป็นไปในทำนองเดียวกันที่มิเคยใช้คุณเป็นกรณีพิเศษโดยหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ ให้แก่ ผู้ ใด จึงได้รับการชื่นชมตลอด

นอกจากนี้ ยังมีข้อควรปรับปรุงในการทำงานให้เป็นระบบมากขึ้นกว่าเดิม ที่ผ่านมาพนักงานบางคนยังยึดติดกับระบบงานแบบเก่า ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับระเบียบ กฎเกณฑ์ใหม่ มีการทำงานที่ซ้ำซ้อน รวมถึงการปรับปรุงระบบการบริหารงาน ป่าไม้ให้สอดคล้องกับปริมาณคุณภาพและสภาพทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ขณะที่ประชาชนยังไม่เข้าใจในระบบการทำงานของภาครัฐ ปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญคือ ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของกฎหมาย และข้อบังคับต่างๆซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน รวมถึงอาจเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้ก่อเกิดการทุจริตคอรัปชั่นขึ้นได้ อีกประการเนื่องจากเป็นองค์กรของรัฐ เมื่ออยู่ในองค์กรนานๆ จึงทำให้บุคลากรคิดว่า ทำงานน้อยหรือมาก ก็ได้รับเงินเดือนตามที่รัฐกำหนดเท่ากัน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้บุคลากรทีมีแนวคิดดังกล่าวขาดความตั้งใจที่จะทำงาน เฉื่อยชา ย่ำอยู่กับที่ ไม่ขวนขวาย ไม่พัฒนาตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการ ในด้านความโปร่งใส Transparency ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล โดยความโปร่งใสของการเปิดเผยข้อมูลประกอบด้วย ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทานการออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน องค์ภายนอกที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมตรวจสอบ

ประเด็นด้านหลักคุณธรรม ของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า โดยภาพรวม บุคลากรในสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ได้ยึดมั่นในความถูกต้องเป็นธรรมไม่เอื้อผลประโยชน์ให้แก่ผู้ใด รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ตลอดถึงการให้บริการอย่างเสมอภาค ไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่ และตำแหน่งในทางมิชอบ และให้บริการอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ดี ยังมีเจ้าหน้าที่บางรายยังขาดการบูรณาการเรื่องระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดภาพลักษณ์ด้านลบ และก่อเกิดความล่าช้าต่อการให้บริการแก่ประชาชนที่มีติดต่อ

ราชการได้ หากไม่การปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิชาติ รัทยานนท์ (2555,หน้า 112-119) การศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง “ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรณี การนำเข้าชั่วคราวตาม พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ภาค 4 ประเภท 3 ญ” ที่พบว่า ในหลักคุณธรรมของการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่บางคนไม่มีวินัย ส่งผลให้การปฏิบัติ พิธีการไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควร

ประเด็นด้านหลักความโปร่งใส ของบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ลำปางได้ให้ความสำคัญกับหลักความโปร่งใสในการทำงานป่าไม้ หากแต่ บางหน่วยงานยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนทั่วไปมองว่า การเจ้าหน้าที่ไม่มีความโปร่งใสเท่าที่ควร และที่ผ่านมา มักถูกมองต่างมุมความคิดเห็นต่างในเรื่อง ใครควรจะใช้ และได้รับประโยชน์จากป่าไม้ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนและหน่วยงาน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไป เนื่องจากความล่าช้า ต่อการจัดการทรัพยากรเหล่านี้เพื่อให้ใช้ได้ในระยะยาว และนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของดุสิต เวชกิจ (2559 หน้า 20-35) ศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ ของนายตรี กกกำแหง อดีตอธิบดีกรมป่าไม้ พบว่า ด้านเปิดเผย ความโปร่งใส โดยมีการยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื่อสัตย์สุจริต ในการทำงาน ทุกด้านที่สามารถตรวจสอบได้ในทุกแง่มุม ทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและแม้แต่พ่อค้าไม้ ล้วนต่างกล่าวขวัญและชื่นชม ไม่มีประวัติด่างพร้อยทั้งฉ้อราษฎร์และบังหลวง แม้ตัวเองและ ครอบครัวจะมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีเท่าใดนักก็ตาม

ประเด็นด้านหลักการมีส่วนร่วม ของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) มีภารกิจและบทบาทหน้าที่ในการให้การบริการต่อประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง โดยมีความตระหนักในภาระหน้าที่และการให้ประชาชนได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามการบริหารงานของสำนักงาน แต่ยังมีบางหน่วยงานที่ยังมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมามีส่วนร่วมน้อย และยังไม่มีการนำเอาข้อคิดเห็นของประชาชนไปปรับปรุง หรือปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิชาติ รัทยานนท์ ทำการศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง “ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ผลการศึกษาพบว่า หลักการมีส่วนร่วม พบว่า สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังยังไม่ได้ นำหลักดังกล่าวมาปรับใช้ในองค์กรเนื่องจากไม่เคยจัดกิจกรรม และ ถึงแม้จะมีเว็บไซต์เป็นช่องทางสื่อสาร แต่ก็ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ตัวแทนออกของทราบในวงกว้าง

ประเด็นด้านความรับผิดชอบ ของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ แม้จะยังคงมีบางรายที่ยังปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรจะเป็น ทำให้ระบบการทำงานในส่วนนั้นๆ เกิดความล่าช้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิชาติ รัทยานนท์ ที่ทำการศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง “ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรณี การนำเข้าชั่วคราวตาม พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ภาค 4 ประเภท 3 ญ” ผลการศึกษาด้านความรับผิดชอบพบว่า บางครั้งการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ยังมีความล่าช้า เพราะอัตรากำลังคนไม่สมดุลกับปริมาณงาน ดังจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาทั้งสองเรื่องสอดคล้องกันในด้านความล่าช้า ส่วนสาเหตุนั้นต่างกัน ในขณะสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) เป็นเรื่อง ของความตระหนักต่อความรับผิดชอบส่วนบุคคล ส่วนสำนักงานศุลกากร ความล่าช้ามาจากสาเหตุของ อัตรากำลังคนไม่เพียงพอ

ประเด็นด้านหลักความคุ้มค่า ของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเกิดประโยชน์และความคุ้มค่า แม้จะพบว่า เจ้าหน้าที่บางรายยังต้องปรับปรุงในเรื่องของการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของงานอย่างเคร่งครัด ซึ่งผลการศึกษาในภาพรวมด้านความคุ้มค่า ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิชาติ รัทยานนท์ การศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรณี การนำเข้าชั่วคราวตาม พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ภาค 4 ประเภท 3 ญ” หลักความคุ้มค่าที่พบว่า ระบบการคืนค้ำประกันที่เป็นเงินสดยังมีความล่าช้า เพราะต้องขออนุมัติจากกรมศุลกากรเป็นงวด ๆ ไป

ส่วนผลการศึกษา หลักความคุ้มค่า ของบุคลากรสังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) พบว่า โดยภาพรวมบุคลากรสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 (ลำปาง) อีกมุมหนึ่งสะท้อให้เห็นว่า ค่าตอบแทนและสวัสดิการ เป็นปัจจัย ที่ส่งผลให้บุคลากรมีความตั้งใจทำงาน เกิดความเชื่อมั่น และหลักประกันให้ครอบครัว ทำให้บุคลากรอุทิศตนต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบ ซึ่งเห็นควรมีการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างค่าตอบแทน พร้อมกับ จัดทำแผนการจ่ายค่าตอบแทนในรูปอื่นๆ รวมทั้งผลประโยชน์ และสวัสดิการต่างๆ สำหรับพนักงาน ให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการ ในด้านความโปร่งใส Transparency

ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล โดยในด้านการให้คุณประกอบด้วยพฤติการณ์ต่อไปนี้ การมีค่าตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ มีค่าตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีค่าตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์ และมีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ให้มีการกำหนดแนวทางการ จัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ในระยะยาวอันจะทำให้ได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทาง สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงและ สิ่งแวดล้อมมากที่สุดโดยเน้นให้มีการประสานกันระหว่างทรัพยากรป่า ไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น

2. ส่งเสริมบทบาท และหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนให้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบในการปฏิบัติงาน

3. ปรับปรุงระบบการบริหารงาน ป่าไม้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้สามารถสนองตอบต่อสภาพปัญหาและสอดคล้องกับขีดความสามารถของหน่วยงาน และสภาพทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

4. เพื่อก่อให้เกิดการประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่นๆ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำและทรัพยากรธรณี รวมทั้งเพื่อก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่น

5. สร้างความแข็งแกร่งให้แก่ระบบงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรร่วมกันจัดทำกฎ ระเบียบเพื่อนำมาใช้ในหน่วยงานอย่างจริงจัง

6. ควรมีการประเมินและมีบทลงโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และให้โอกาสแก่คนใหม่ๆ ที่มีใจรักเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ แก่องค์กรต่อไป

7. เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ มีความเป็นธรรมและรวดเร็ว ควรจะการปรับแก้ไขทั้งระดับบนและระดับล่างให้มีทัศนคติใกล้เคียงกัน โดยให้เจ้าหน้าที่ ทุกคนตระหนักว่า การปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของชีวิต ข้าราชการ

8. แบ่งงานกันทำตามหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนทำงานด้วยซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่โยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้ปฏิบัติหน้าที่แบบนี้ตลอดไป

บรรณานุกรม

กันตยา เพิ่มผล. (2541). **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน Efficiency development.** พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

____________. (2541). **การบริหารทรัพยากรบุคคลในทศวรรษหน้า.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กันติยา วิรเศรษฐ์. (2555). **การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

กิติภัส เพ็งศรี. (2545). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน .** กรณีศึกษาจังหวัดสระบุรี. กรุงเทพมหานคร. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). **สุดยอดภาวะผู้นำ.** กรุงเทพมหานคร ซัคเซส มีเดีย.

จินดาลักษณ วัฒนสินธุ์. (2530). **การบริหารและการพัฒนาองค์การ.ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารและพัฒนาองศ์การ(หน่วยที่2).** นนทบุรี. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จักร ติงศภัทิย์และกฤษฎา ปราโมทย์. (2552). **การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย : มิติใหม่ของภาครัฐ.** แปลจาก Governing by Network by William D. Eggers & Stephen Goldsmith กรุงเทพมหานคร. เอ็กซเปอร์เน็ท.

ณองก์ แสงแก้ว. (2550). **ประสิทธิผลการปฏิบัติงานในฝ่ายโยธา สำนักงานเขต กรุงเทพมหานครตามหลักธรรมาภิบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ดุสิต เวชกิจ. (2559). **ธรรมาภิบาลในการบริหารงานป่าไม้ของนายตรี กกกำแหง อดีตอธิบดีกรมป่าไม้.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย ปีที่ 36(2).

ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). “**การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี**” **ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารภาครัฐหน่วยที่ 10.** นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาการจัดการ.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2538). **การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ.** กรุงเทพฯ.

ธงชัย สันติวงษ์. (2537). **ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ.**กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิช.

ธงชัย สันติวงษ์ และ ชัยยศ สันติวงษ์. (2553). **พฤติกรรมบุคคลในองศ์การ.**กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์ไทย วัฒนาพานิช.

ธานินทร สุทธิกุญชร. (2543). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานของฝ่ายการพนักงาน. บริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน).** วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิมพ์พร ลาทซ์. (2555). **การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกุฎโง้ง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิศสมัย หมกทอง. (2555). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ระพี แกวเจริญ และฑิตยา สุวรรณะชฎ. (2510). **การแบ่งเวลาปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนในระดับ บริหารอาวโส**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนัก นายกรัฐมนตรี.

วรเดช จันทรศร. (2541). **ปรัชญาการบริหารภาครัฐ** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สหายบล็อกและการพิมพ์.

สุรเมธ ทองด้วง. (2556). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด.** พิมพ์ครั้งที่ 1. สารนิพนธ์ (ศน.ม) รัฐศาสตร์การปกครอง : มหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย.

อภิชาติ รัทยานนท์. (2555). **“ความคิดเห็นของตัวแทนออกของที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรณีการนำเข้าชั่วคราวตาม พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ภาค 4 ประเภท 3 ญ”** ฉบับพิเศษ ปีที่ 17 วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต.

Peterson Elmore and Plowman Grosvenor E. (1953). **Business Organization and Management.** Illinois : Irwin.

ดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา
Shadow Play Music around Songkhla Lake

สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร(Surasit Sreesamuth)* วศิน ศรียาภัย(Wasin Sriyaphai)
สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
*Corresponding author. E-mail: sitmusic@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพ บทบาท องค์ประกอบและ ลักษณะทางดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยรอบทะเลสาบสงขลา ผลการวิจัยพบได้ดังนี้

การศึกษาสถานภาพและบทบาทดนตรีหนังตะลุง 1). จำนวนคณะหนังตะลุง ในพื้นที่วิจัยส่วนมากอยู่ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอควนขนุน 2) รายได้ มีการตั้งราคารับงานสูงสุด 20,000 บาท การรับงานจริงมีการต่อรองราคา 3) จำนวนลูกคู่หนังตะลุง มีประมาณ 20 คณะ 4) รายได้ของลูกคู่ คนปี่มีค่าตัวมากที่สุด 5) สถานภาพทางสังคม มีลูกคู่เป็นที่ยอมรับในสังคม พัฒนาตัวเองเป็นครูสอนในสถานศึกษา เป็นศิลปินแห่งชาติ 6) บทบาทดนตรีหนังตะลุง มี 3 รูปแบบคือ บทบาทของนักดนตรี บทบาทของวงดนตรี บทบาทของเครื่องดนตรี 7) ปัญหาหนังตะลุง มี 3 ด้าน คือผู้ว่าจ้าง นายหนัง และลูกคู่นักดนตรี

องค์ประกอบดนตรีหนังตะลุง มีลูกคู่ 2 ประเภท นักดนตรีแบ่งตามรุ่นอายุและความสามารถได้ 3 ประเภท คือ นักดนตรีรุ่นเก่าระดับครูเพลง นักดนตรีรุ่นใหม่ และนักดนตรีรุ่นฝึกหัด วงดนตรีและเครื่องดนตรีแบ่งได้ 3 ประเภท ดนตรีแบบดั้งเดิม ดนตรีดั้งเดิมผสมดนตรีสากลและดนตรีคอมพิวเตอร์ บทบาทเครื่องดนตรี ทับหรือกลองชุดเป็นเครื่องกำกับบทบาทขึ้นและลงเพลง ปี่หรือคีย์บอร์ดเป็นตัวดำเนินทำนอง

ลักษณะทางดนตรี ภาพรวมในพื้นที่สงขลายึดระเบียบเพลงไทยเดิม พื้นที่พัทลุงใช้ดนตรีสากลมาก ดนตรีที่ใช้มี 2 แบบคือ ดนตรีประกอบพิธีการส่วนมากใช้เพลงไทยเดิมและดนตรีประกอบแสดงตามเนื้อเรื่องส่วนมากใช้เพลงสมัยนิยม การปรับตั้งเสียง มีการปรับตั้งเสียงโหม่ง เป็นเสียง เร ปรับตั้งเสียงปี่เป็นเสียง เร

คำสำคัญ: ดนตรี หนังตะลุง ทะเลสาบสงขลา

Abstract

This research utilized the qualitative research methodology with the following objectives. 1) to study the roles and status of shadow play music;2) to study musical compositions of the shadow play; and 3) to study musical characteristics of shadow play. The results are as follows.

A study of roles and status of shadow play music shows the following information: 1) Most shadow play troupes located in Hat Yai, Meaung Phatthalung, and KhuanKhanun districts. 2) A maximum fee charged for one performance costs 20,000 Baht. The set price was negotiable depending by hirers. 3) The number of musicians for shadow play troupe was about 20 musicians. 4) For the income of the musicians, an *PI* receive highest payment. 5) For social status, the musicians are recognized in the society and they are able to develop themselves to become teachers in a school or as a national artiste. 6) The roles in shadow play music consist of three aspect : role of musician, music band and music instrument. 7) The problems in shadow play music consist of three aspects: the hirer, shadow play master and musicians.

There are two kinds of musicians for the shadow play. Musicians of different age and skills can be divided into three categories: experienced musician with skills equivalent to the master musician, new generation musician and novice musician. There are three kinds of musical band and instrument: traditional music, traditional music mixed with Western music and computer music. As for the role of musical instruments, *Tub* or drum kit controls the initiation and ending of the music, whereas the *Pi* or keyboard is a melody operator.

The overall musical characteristics of the shadow play music in Songkhla area strictly follows traditional Thai music. In Phatthalung the music for shadow play utilizes Western music. Two kinds of music are played: the one accompanying the rite, which utilizes mostly Thai traditional music and the other for accompanying the show featuring mostly the current popular music. In sound setting, *Mong* is adjusted to ‘Re’ as well as the setting of the *Pi*, which is in “Re’ notation.

Keywords: Music, Shadow Play, Songkhla Lake

บทนำ

หนังตะลุงถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม ดนตรีหนังตะลุงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหนังตะลุงที่ต้องถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและวิถีการดำรงชีวิตด้วย เพื่อให้หนังตะลุงยังคงมีการรับใช้สังคมได้อย่างเข้มแข็ง ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดในบริบทสังคมสมัยใหม่ และดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ดังนั้นเพื่อให้ศิลปะการแสดงหนังตะลุงและดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา ยังคงบทบาทและทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย ดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาให้ดนตรีหนังตะลุงยังคงอยู่ ในสังคมรอบทะเลสาบได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาท ดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา
3. เพื่อศึกษาลักษณะทางดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ การสำรวจและออกภาคสนาม ในอำเภอที่ติดทะเลสาบสงขลา ซึ่งติดพื้นที่ 2 จังหวัดคือจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา ในจังหวัดพัทลุงมีพื้นที่อำเภอที่ติดทะเลสาบสงขลา 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอควนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว อำเภอปากพะยูน ส่วนจังหวัดสงขลามีอำเภอที่ติดทะเลสาบสงขลา 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอควนเนียง อำเภอบางกล่ำ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอกระแสสินธุ์และอำเภอระโนด

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ช่วงปี พ.ศ. 2558 ถึง ปี พ.ศ. 2560 โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือนายหนังตะลุง นักดนตรีหนังตะลุง ที่เป็นตัวแทนของนักดนตรีในอำเภอต่าง ๆ โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่มทั้งสองพื้นที่คือในพื้นที่วิจัยจังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง นอกจากนั้นยังใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มศิลปินหนังตะลุง นักดนตรีลูกคู่ เก็บข้อมูลภาคสนาม สังเกตและบันทึกรูปแบบของดนตรีหนังตะลุงที่มีการเล่นอยู่ในพื้นที่

พื้นที่จังหวัดสงขลา จัดสนทนากลุ่ม ณ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558 ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มในพื้นที่จังหวัดสงขลาจำนวน 10 คนได้แก่ นายชัย เหล่าสิงห์ นายกสมาคมศิลปินพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา นายประเสริฐ รักษ์วงศ์ เลขาธิการสมาคมศิลปินพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา ตัวแทนนายหนังตะลุงและนัก

ดนตรีในพื้นที่จังหวัดสงขลาได้แก่ นายประพันธ์ ไฝเส้ง นายปวริศ ประวัติ นายดวน อารมณ์ฤทธิ์ นายเทพฤทธิ์ พัสระ นายพลอย เห้งลิ่ม นายภักดิ์ แท่นมณี นายอำมร เอียดน้อย นายเดโช กล่อมเกลี้ยง

พื้นที่จังหวัดพัทลุง จัดสนทนากลุ่ม ณ ชมรมหนังตะลุงพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง วัดควนมะพร้าว ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2558 ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มในพื้นที่พัทลุงมีจำนวน 8 คนได้แก่ นายฉิ้น จาโร นายกมลวิทย์ ขวัญรอด นายนิรัช ทองบุตร นายจำนง ตุ๊กตาทอง นางหนูคลี่ ศิริโรจน์ นายสุพัฒน์ ณ พัทลุง นายประเสริฐ ขุนพล นายสมนึก คำเกลี้ยง

เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นหัวข้อแบบกว้าง ๆ ใช้เป็นคำถามในกลุ่มให้กลุ่มสนทนาเสนอความคิดเห็น ตอบคำถาม และอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้การจดบันทึกบันทึกด้วยกล้องวีดิโอและเครื่องบันทึกเสียงและนำมาถอดคำพูด หลังเสร็จจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ช่วยกันสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลพร้อมทั้งขอข้อมูลที่จำเป็น จนครบทุกคนที่มาร่วมสนทนากลุ่ม

การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการนัดแนะนักดนตรีที่เคยสนทนากลุ่มและนักดนตรีคนอื่นที่อยู่ในพื้นที่วิจัยได้แก่ ครูควน ทวนยก ศิลปินแห่งชาติ สันติ สุวรรณการหรือหนังแต๋ว ศ. นครินทร์ ครูอำนาจ นุ่นเอียดหรือครูต้อย เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติม เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่น ๆ นอกจากนี้ใช้การเข้าสังเกต การบรรเลงหนังตะลุงในพื้นที่ จากนักดนตรีที่เคยเข้าร่วมสนทนากลุ่มมาแล้วและหนังตะลุงคณะอื่นๆ ถึงการใช้เครื่องดนตรีและการใช้เพลงในการบรรเลงประกอบหนังตะลุง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากจากเอกสาร จากการสนทนากลุ่ม จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ดนตรีหนังตะลุงในพื้นที่วิจัย นำมาแยกแยะประเด็นแล้วนำเสนอโดยการพรรณาวิเคราะห์

แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

ทฤษฎีทางมานุษยดนตรีวิทยา จาก Myers, Helen. (1992, p. 3) ให้แนวคิดเรื่องการศึกษาทางด้านดนตรีชาติพันธ์ (Ethnomusicology) ว่าเป็นการศึกษา ทางด้านดนตรีที่มีความหลากหลาย เช่นการศึกษาดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีร่วมสมัยของตะวันออกที่ถ่ายทอดโดยมุขปาฐะ ดนตรีที่เป็นดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงทางด้านดนตรี ดนตรีในสถานะสัญลักษณ์ หน้าที่ของดนตรีต่อสังคม

Meyers, Helen. ได้อธิบายถึงการศึกษาทางมานุษยดนตรีวิทยา ว่าเป็นการศึกษาทางมานุษยดนตรีวิทยา มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยกระบวนการทางดนตรีวิทยา (Musicology) และมานุษยวิทยา ในการทำการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมานุษยดนตรีวิทยา ทฤษฎีที่นำมาใช้ส่วน

ใหญ่จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีในการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา และมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) มาร่วมประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัยนั้นๆ ซึ่งนักมานุษยดนตรีวิทยาจำเป็นต้องมีวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ถือได้ว่าการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นวิธีการที่สำคัญ และจำเป็นต่อการเข้าถึงข้อมูลปฐมภูมิ

แนวคิดเรื่องสถานภาพของลินตัน ปรากฏจากงานเขียนของ สุพัตรา สุภาพ (2545) ทัศนีย์ ทองสว่าง(2549) โดยแบ่งสถานภาพเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. สถานภาพโดยกำเนิด เป็นสถานภาพหรือตำแหน่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ยากหรือไม่ได้เลยเช่น สถานภาพทางวงศาคณาญาติ สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางเชื้อชาติ สถานภาพทางถิ่นกำเนิด สถานภาพทางชนชั้นทางสังคม

2. สถานภาพโดยการกระทำ เป็นสถานภาพที่ได้มาจากการกระทำของบุคคลเช่น สถานภาพสมรส สถานภาพความเป็นบิดามารดา สถานภาพทางการศึกษา สถานภาพทางอาชีพ สถานภาพทางการเมือง

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของโบแอส จากงานเขียนของ อมรา พงศาพิชญ์ (2541) ได้อธิบายแนวคิดดังกล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมของคนมีจุดเริ่มต้นที่เป็นอิสระแก่กัน การที่หลายสังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปยังสังคมหนึ่ง

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ โครเบอร์ (Kroeber) จากงานเขียนของ ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ (2543) ได้อธิบายถึงลำดับขั้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ โครเบอร์ (Kroeber) ว่ามี 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นที่มีการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้ในสังคม

2. ขั้นที่คนในสังคมยอมรับเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ นั้นเข้ามาใช้ในสังคมจนถึงจุดอิ่มตัว

3. ขั้นอิ่มตัวของวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ เป็นระยะที่ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ ถึงขั้นจุดสุดยอด

4. ขั้นที่มีการทำซ้ำแบบเดิมอยู่เป็นปกติ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

5.เมื่อถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ลักษณะวัฒนธรรมเป็นไปตามแบบเดิม จนคนในสังคมเกิดความเบื่อหน่าย จึงคิด สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาอีก โดยแยกตัวออกจากวัฒนธรรมเดิมและสร้างแบบวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้น

ผลการวิจัย

ดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาดังนี้

1. สถานภาพและบทบาทดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาสถานภาพและบทบาทดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลามีดังนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นหัวข้อย่อยคือ จำนวนคณะหนังตะลุงและลูกคู่ดนตรีหนังตะลุงในพื้นที่ สถานภาพทางรายได้และเศรษฐกิจของหนังตะลุง จำนวนลูกคู่หนังตะลุง สถานภาพทางรายได้และเศรษฐกิจของลูกคู่หนังตะลุง สถานภาพทางสังคมและความอยู่ของลูกคู่หนังตะลุง สภาพปัญหาสะท้อนจากนักดนตรีหนังตะลุง ได้ผลการวิจัยดังนี้

1.1 จำนวนคณะหนังตะลุง

1.1.1 จำนวนคณะหนังตะลุงในจังหวัดสงขลา หนังตะลุง ที่มีถิ่นฐานของหัวหน้าคณะและสถานที่ติดต่อ ในพื้นที่วิจัย อำเภอต่าง ๆ มีดังนี้

1) อำเภอหาดใหญ่ คณะหนังตะลุงจำนวน 27 คณะ

2) อำเภอเมือง คณะหนังตะลุงจำนวน 23 คณะ

3) อำเภอควนเนียง คณะหนังตะลุงจำนวน 19 คณะ

4) อำเภอระโนด คณะหนังตะลุงจำนวน 1 คณะ

5) อำเภอกระแสสินธุ์ คณะหนังตะลุงจำนวน 2 คณะ

6) อำเภอสิงหนคร คณะหนังตะลุงจำนวน 6 คณะ

7) อำเภอบางกล่ำ คณะหนังตะลุงจำนวน 2 คณะ

8) อำเภอสทิงพระ จากการสำรวจและการขึ้นทะเบียนยังไม่ปรากฏชื่อคณะหนังตะลุงที่อยู่ในอำเภอสทิงพระ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงจำนวนคณะหนังตะลุงในพื้นที่วิจัย ของจังหวัดสงขลา มีจำนวนคณะมากสุดอยู่ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ซึ่งปรากฏว่ามีการบันทึกข้อมูลไว้ถึง 27 คณะ รองลงมาอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา มีจำนวน 23 คณะและอยู่ในอำเภอควนเนียง 19 คณะ แต่ในอำเภอสทิงพระ ไม่มีข้อมูลของคณะหนังตะลุงอยู่ในอำเภอดังกล่าวเลย

การสำรวจและขึ้นทะเบียน มีการแจ้งจำนวนบุคคลในคณะ สมาชิกในวงจำนวนน้อยสุดคือ 6 คน มากสุดอยู่ที่ 10 คน เมื่อสัมภาษณ์แล้วบางคณะมีเพียงชื่อนายหนัง แต่ไม่มีลูกคู่หรือนักดนตรีของตนเอง แต่เมื่อมีการรับงานใช้วิธีการจ้างลูกคู่จากวงอื่น

1.1.2 จำนวนคณะหนังตะลุงในจังหวัดพัทลุง หนังตะลุง ที่มีถิ่นฐานของหัวหน้าคณะและสถานที่ติดต่อ ในพื้นที่วิจัย อำเภอต่าง ๆ มีดังนี้

1) อำเภอควนขนุน มีคณะหนังตะลุงจำนวน 24 คณะ

2) อำเภอเมือง คณะหนังตะลุงจำนวน 26 คณะ

3) อำเภอเขาชัยสน คณะหนังตะลุงจำนวน 5 คณะ

4) อำเภอบางแก้ว คณะหนังตะลุงจำนวน 2 คณะ

5) อำเภอปากพะยูน คณะหนังตะลุงจำนวน 1 คณะ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงจำนวนคณะหนังตะลุงในพื้นที่วิจัยรอบทะเลสาบสงขลา ในจังหวัดพัทลุง มีจำนวนคณะมากสุดอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองพัทลุง ซึ่งปรากฏว่ามีการบันทึกข้อมูลไว้จำนวน 26 คณะ รองลงมาอยู่ในพื้นที่อำเภอควนขนุน มีจำนวน 24 คณะ ในอำเภอเขาชัยสนมีจำนวน 5 คณะ อำเภอบางแก้ว 2 คณะ อำเภอปากพะยูนมีเพียง 1 คณะ

การสำรวจและขึ้นทะเบียน มีการแจ้งจำนวนบุคคลในคณะ จำนวนสมาชิกในวงน้อยสุดจำนวน 10 คน มากสุด 11 คนมีเพียงวงเดียวคือ หนังขุนทอง น้องประเสริฐ เมื่อสำรวจแล้วบางคณะมีเพียงชื่อนายหนัง แต่ไม่มีลูกคู่หรือนักดนตรีของตนเอง แต่เมื่อมีการรับงานใช้วิธีการจ้างลูกคู่จากวงอื่นเช่นเดียวกับคณะหนังตะลุงในพื้นที่จังหวัดสงขลา

1.2 สถานภาพทางรายได้และเศรษฐกิจของหนังตะลุง

1.2.1 ราคาการรับงานแสดงหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลาในจังหวัดสงขลา

หนังตะลุง ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีคณะหนังตะลุงจำนวน 27 คณะ ค่าจ้างในการแสดง สูงสุดรับงานคืนละ 20,000 บาท โดยราคาสูงสุดเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในพื้นที่ได้แก่หนังนครินทร์ ชาทอง ซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ และลูกศิษย์ของหนังนครินทร์ ที่เป็นที่ยอมรับในพื้นที่สามารถรับงานในอัตราที่ลดหลั่นลงมา โดยมีค่าจ้างคืนละ 18,000 บาท ถึง 20,000 บาท ส่วนคณะอื่น ๆ จำนวน 22 คณะ รับค่าจ้างในอัตราเฉลี่ยคณะละ 15,000 บาทต่อคืน

หนังตะลุง ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีคณะหนังตะลุงจำนวน 23 คณะ ค่าจ้างการรับงานในแต่ละคณะมีความแตกต่างกัน โดยคณะที่มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 18,000 บาทได้แก่ หนังปัญญา ปากพล หัวหน้าคณะได้แก่ นายแปลก มนตรี หนังสุภาพ ศ.กั้นทองหล่อ หัวหน้าคณะโดย นายสุภาพ ชุมยวง หนังชนะ ลูกหนังชวน หัวหน้าคณะคือ นายชัยชนะ ไพโรจน์ ส่วนคณะอื่นจำนวน 20 คณะรับค่าจ้างประมาณ 15,000 บาทต่อคืน

อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา คณะหนังตะลุงจำนวน 19 คณะ ค่าจ้างการรับงานในแต่ละคณะมีความแตกต่างกัน โดยคณะที่มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 18,000 บาท ได้แก่ หนังจู่คิ่ม ศ.อัศวิน ส่วนคณะอื่น จำนวน 17 คณะรับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 15,000 บาท รับน้อยสุดราคา 12,000 บาทได้แก่ หนังอนุชิต ศ.ลำดวน

อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา คณะหนังตะลุงจำนวน 6 คณะ การรับงานในแต่ละคณะมีความแตกต่างกันเช่นเดียวกับคณะที่อยู่ในอำเภออื่น โดยคณะที่มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 20,000 บาทได้แก่ หนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์ ส่วนคณะอื่นจำนวน 6 คณะมีค่าจ้างรับงานเฉลี่ยคืนละ 15,000 บาท

อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา คณะหนังตะลุงจำนวน 1 คณะ และหนังตะลุง ในอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา มีคณะหนังตะลุงจำนวน 2 คณะ ค้าจ้างการรับงานเฉลี่ยคืนละ 15,000 บาท เช่นเดียวกัน

หนังตะลุง ในอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา คณะหนังตะลุงจำนวน 2 คณะ การรับงานในแต่ละคณะมีค่าจ้างเฉลี่ยอยู่ที่ 15,000 บาททั้ง 2 คณะ

1.2.2 ราคาการรับงานแสดงหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา ในจังหวัดพัทลุง

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง คณะหนังตะลุงจำนวน 24 คณะ ค่าจ้างการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 18,000 บาทได้แก่ คณะหนังขุนทอง น้องประเสริฐ รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 15,000 บาทจำนวน 6 คณะ รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 13,000 บาท จำนวน 6 คณะ รับค่าจ้างเฉลี่ย 12,000 บาท จำนวน 10 คณะ รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 10,000 บาทเพียง 1 คณะได้แก่ หนังเพียรทอง ก้องฟ้า

อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง คณะหนังตะลุงจำนวน 26 คณะ ค่าจ้างการรับงานในแต่ละคณะมีความแตกต่างกัน โดยคณะที่มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 20,000 บาท ได้แก่หนังทวี พรเทพ รองลงมาเป็นหนังรุ่งวิเชียร ตะลุงเสียงทองในราคาคืนละ 18,000 บาท รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 15,000 บาท จำนวน 14 คณะ รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 13,000 บาทจำนวน 6 คณะ รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 12,000 บาท จำนวน 4 คณะ

อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง คณะหนังตะลุงจำนวน 5 คณะ คณะที่มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 15,000 บาท มีจำนวน 3 คณะ และรับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 12,000 บาท จำนวน 2 คณะ

อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง คณะหนังตะลุงจำนวน 2 คณะ คณะที่มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 15,000 บาทได้แก่หนังสาวนุ้ย ศ.พร้อมน้อย ส่วนคณะสมพรน้อย เทพสุนทร รับค่าจ้างเฉลี่ยคืนละ 13,000 บาท

อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง คณะหนังตะลุงจำนวน 1 คณะได้แก่ คณะหนัง อ.โชติ ตะลุงสากล มีค่าจ้างในการรับงานสูงสุดอยู่ที่คืนละ 15,000 บาท (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง)

นอกจากการแสดงค่าจ้างในการรับงานเป็นการตั้งราคามาตรฐานของแต่ละวงไว้แล้ว จากการสนทนากลุ่ม พบว่า การรับค่าจ้างหรือค่าราด ในปัจจุบัน ผู้รับงานคือนายหนังกับผู้ว่าจ้างจะตกลงราคากันตามระยะทางหรือความใกล้ไกลของสถานที่จัดงาน รายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ แต่จะตั้งราคาขั้นต่ำไว้ บางคณะอาจจะมีค่าจ้างสำหรับการแสดง 25,000 บาท หรืออาจจะถึง 50,000 บาท ขึ้นอยู่กับงานและสถานที่ ความใกล้ไกลและการเดินทางนอก จากนี้แล้วหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับจะมีค่าจ้างที่สูงกว่าคณะอื่น ๆ การตั้งราคาสำหรับค่าราด กับการรับงานจริง ๆ

อาจจะมีการลดราคาลงมาอีก โดยการพูดคุยและการต่อรองกับเจ้าภาพ บางงานมีการเล่นให้กับเจ้าภาพฟรีก็มี โดยนายหนังรับค่าแสดงมาสำหรับลูกคู่เท่านั้น โดยไม่ได้คิดค่าตัวนายหนังก็มี

การคิดราคาในการแสดงหนังตะลุง มีการคิดตามความแตกต่างของรายละเอียดในการแสดงดังนี้ 3 ปัจจัยหลักคือ

ลูกคู่ ไม่มีค่าเครื่องเสียง รวมกับค่าตัวนายหนัง

ลูกคู่ รวมเครื่องเสียง รวมกับค่าตัวนายหนัง

ลูกคู่ รวมเครื่องเสียงและนักร้อง รวมกับค่าตัวนายหนัง

1.3 จำนวนลูกคู่หนังตะลุง ยังไม่มีการรวมตัวและจัดทำเป็นเครือข่ายอย่างชัดเจน จากการสัมภาษณ์ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่ามีลูกคู่หนังตะลุงประมาณ 12 คณะในแต่ละคณะมีการยืมตัวลูกคู่ โดยเฉพาะ คนปี่ อาจจะต้องไปเล่นให้กับคณะอื่น ๆ ที่จ้าง ส่วนในจังหวัดพัทลุงมีข้อมูลจำนวนลูกคู่ประมาณ 8 คณะ ส่วนใหญ่คนปี่เป็นลูกศิษย์ของครูต้อย อำนาจ นุ่นเอียด และนักดนตรีลูกคู่มาจาก “รำวงเวียนครก” และโนราห์ ทำให้สัดส่วนนายหนังมีมากกว่าลูกคู่ เพราะนายหนังมีเพียงคนเดียว เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ สามารถขับบทและเป็นนายหนังได้ ส่วนลูกคู่ต้องใช้การฝึกซ้อมเป็นวง

1.4 สถานภาพทางรายได้และเศรษฐกิจของลูกคู่หนังตะลุง

นักดนตรีพื้นบ้าน ตำแหน่งต่าง ๆ ค่าตัวของนักดนตรีในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยคนปี่หรือคนซอด้วง ได้รับค่าตัวมากที่สุดกว่าตำแหน่งอื่น ๆ ในคณะ โดยค่าตัวได้รับตั้งแต่ราคา 700 บาทขึ้นไป ถึง 1,000 บาท ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ มีรายได้ต่อคืนอยู่ที่ประมาณ 500 บาท

ในจังหวัดพัทลุงเช่นเดียวกับสงขลาพบว่า นักดนตรี คนปี่ ได้รับค่าตัวมากที่สุดกว่าตำแหน่งอื่น ๆ ในคณะ แต่ค่าตัวจะน้อยกว่าในจังหวัดสงขลา โดยได้รับค่าตัวอยู่ที่ 600 – 800 บาทต่อคืน ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ คนทับ คนโหม่ง คนกลอง คนฉิ่ง ได้รับลดหลั่นลงมาโดยค่าตัวอยู่ที่ 500 – 600 บาทต่อคืน

นักดนตรีสากล ตำแหน่งต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและพัทลุง นักดนตรีที่เล่นคีย์บอร์ด โดยเป็นคนหลักในการดำเนินทำนอง ได้ค่าตัวมากกว่าคนอื่น โดยได้ค่าตัวคืนละ 600 – 800 บาท ส่วนนักดนตรีในตำแหน่งกีตาร์และกีต้าร์เบส ได้ค่าตัวประมาณ 700 บาทต่อคืน ลูกคู่ดนตรีสากลในตำแหน่งอื่นได้ประมาณ 500 – 600 บาทต่อคืน

1.5 สถานภาพทางสังคมและความเป็นอยู่ของลูกคู่หนังตะลุง

ลูกคู่หนังตะลุงที่มีฝีมือ ส่วนมากต้องมีการฝึกซ้อมดนตรีอยู่เสมอ หรือต้องทำหน้าที่ด้านดนตรี ซึ่งมีผลทำให้ต้องฝึกและเล่นอยู่เป็นประจำ สามารถใช้อาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ในการประกอบอาชีพหลัก เช่นการเล่นดนตรีเป็นลูกคู่หนังตะลุง การสอนในสถาบันการศึกษา การฝึกอบรมให้กับนักเรียนต่างๆ การบันทึกเสียงดนตรีพื้นบ้านให้กับศิลปิน

สถานภาพทางสังคมของนักดนตรีหนังตะลุงพบว่า นักดนตรีหนังตะลุง ที่มีฝีมือเป็นที่ยอมรับทางสังคม ได้รับการยกย่องจากสังคม สามารถดำรงชีพด้วยการเล่นดนตรี และอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นักดนตรีหนังตะลุงที่ได้รับการยกย่องเช่น

ครูควน ทวนยก ได้รับศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) สาขาย่อยปี่หนังตะลุงและปี่โนรา ประพันธ์ ไฝเส้ง ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้าน) ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญา อำนาจ นุ่นเอียด หรือครูต้อย เป็นอาจารย์พิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง นอกจากนั้นยังเป็นนักดนตรีหนังตะลุงอาชีพซึ่งกลายเป็นอาชีพคู่กันไป

สถานภาพทางสังคมของนักดนตรีหนังตะลุง เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยเฉพาะนักดนตรีที่มีผลงานอันโดดเด่น ทำงานอย่างต่อเนื่องพัฒนาตัวเองจะมีฝีมือเก่งกล้า ได้รับการเชิดชูจากสังคม หน่วยงานรัฐและสถาบันการศึกษาต่างๆ เชิญมาเป็นครูสอนหรือเป็นต้นแบบทางด้านดนตรีหนังตะลุง โดยเฉพาะนักดนตรีปี่ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเดินทำนองของหนังตะลุง สามารถใช้อาชีพนักดนตรีหนังตะลุงเป็นฐานในการสร้างงาน สร้างอาชีพอื่นอีกตามมา เช่นเป็นครูสอนปี่ เป็นวิทยากร อบรมดนตรีหนังตะลุง โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านหาเงินดำรงชีพได้ ส่วนนักดนตรีที่บรรเลงเครื่องดนตรีประเภทอื่น เช่น ทับ โหม่ง กลอง ยังไม่มีนักดนตรีคนใดที่สร้างความโดดเด่นได้เท่าคนปี่

1.6 บทบาทของดนตรีหนังตะลุง

บทบาทของดนตรีหนังตะลุง สามารถแยกได้ 3 รูปแบบคือ บทบาทของนักดนตรี บทบาทของวงดนตรี บทบาทของเครื่องดนตรี ได้ดังนี้

บทบาทของนักดนตรี มีบทบาทหลักคือเป็นผู้บรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง บรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการแสดงโนรา บทบาทด้านการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านเช่นครูควน ทวนยก มีบทบาทที่เด่นชัด ได้รับเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง นักดนตรีเป็นที่ยอมรับในสังคมได้รับบทบาทการสอนในสถานศึกษาเช่นครูอำนาจ นุ่นเอียด ครูประพันธ์ ไฝเส้ง ครูควน ทวนยก และบทบาทการถ่ายทอดนอกสถานศึกษา เช่นครูดวน อารมฤทธิ์

บทบาทของวงดนตรีหนังตะลุง ใช้บรรเลงประกอบการแสดงหนังตะลุง มีบทบาทในการบรรเลงประกอบการแสดงโนรา โดยปรับเปลี่ยนโหม่งมีขนาดที่แตกต่างกัน วงดนตรีสากลที่ใช้ประกอบยังมีบทบาทการแสดงรำวงเวียนครกในพื้นที่

บทบาทของเครื่องดนตรี มีบทบาทในการสร้างอารมณ์ให้กับผู้ชมโดยใช้เพลงและเครื่องดนตรีเป็นสื่อทางอารมณ์ เช่น ทับหรือกลอง ตีเร็ว ๆ จังหวะกระชั้น ให้อารมณ์สนุกสนานและตื่นเต้น คีย์บอร์ดมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศในการแสดงโดยใช้เสียง effect ในเครื่องเช่นเสียงน้ำตก เสียงลมพัด บทบาทในการให้สัญญาณกับเครื่องดนตรีอื่นในวง บทบาทการใช้เทียบเสียงขับของนายหนังตะลุง

1.7 สภาพปัญหาการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุง สะท้อนจากนักดนตรีหนังตะลุง

สภาพปัญหาที่ถูกสะท้อนจากนักดนตรีหนังตะลุงและจากนายหนังตะลุงรอบทะเลสาบทั้งในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง พบว่าปัญหาส่วนมากเป็นปัญหาเกิดจากผู้ชม ผู้รับงาน นายหนังและจากลูกคู่ จากปัญหาดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

ปัญหาที่เกิดจากผู้รับงานเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากผู้ชม นิยมการแสดงใหม่ ๆ การเข้ามาใหม่ของรำวงเวียนครก เน้นความสำคัญของดนตรีสากลมากขึ้น นักดนตรีจากรำวงเวียนครกเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น ทำให้ความนิยมของตลาด ความต้องการของคนดูในพื้นที่ปรับเปลี่ยนไป ผู้ว่าจ้างต้องกำหนดรูปแบบของวงดนตรีหรือลูกคู่จากผู้รับงาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นักดนตรี เช่นมีการขอเพิ่มนักร้อง มีการคั่นช่วงด้วยนักร้อง ขอลูกคู่วงที่ต้องการ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการแสดงหนังตะลุง ส่งผลทำให้ราคาในการรับงานที่สูงขึ้นตามมาอีกด้วย

ปัญหาที่เกิดจากนายหนังได้แก่ การกำหนดราคาการรับงานที่ราคาแพงเกินไป เจ้าภาพไม่จ้างหนังตะลุงคณะนั้น ๆ ถ้ารับถูกเกินไป ไม่สามารถหาลูกคู่เล่นได้ หรืออาจทำให้ขาดทุนในการเล่น นายหนังตะลุงเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากฝึกฝนตนเองจากสื่อใหม่ ๆ ได้ง่าย เช่น ซีดี, วีซีดี, จากอินเทอร์เน็ต แต่ขาดความเชี่ยวชาญ การแสดงหนังตะลุงที่ขาดทักษะหรือที่เรียกว่า “วิชายังไม่ถึง” นอกจากนี้แล้วการแข่งขันที่มีมากขึ้นหนังตะลุงพยายามเพิ่มการเล่นแบบใหม่ ๆ เข้ามา เช่น เพิ่มเครื่องดนตรี แซ็กโซโฟน เพิ่มนักร้อง ทำให้ราคาของลูกคู่มีราคาแพงขึ้น หนังตะลุงแนวขนบที่มีอรรถรสหรือบันเทิงเชิงสาระขาดหายไป เพราะนายหนังแสดงหนังไม่เต็มที่ ไม่เป็นไปตามรูปแบบหรือยึดขนบแบบดั้งเดิม ในการขับบท ขับกลอน ให้ความสำคัญด้านอื่น ๆ มากเกินไป เช่น ให้ดนตรีแสดงความสามารถ มีการนำนักร้องมาร้องโชว์ มีการทอล์คโชว์ หรือตลกมากเกินไป ทำให้ขาดการดำเนินเรื่องราวที่ต่อเนื่อง นายหนังไม่มีลูกคู่ของตนเอง ต้องใช้ลูกคู่ที่อื่น นายหนังต้องการลูกคู่ที่มีฝีมือและทักษะในการแสดงแต่ขาดลูกคู่ที่มีคุณลักษณะดังกล่าว

ด้านลูกคู่หนังตะลุง มีการผสมผสานระหว่างดนตรีสากลและดนตรีเครื่องห้าแบบดั้งเดิมให้ความสำคัญกับดนตรีสากลมากขึ้น ต้องใช้ลูกคู่และนักดนตรีสากลเข้ามาเพิ่ม ลูกคู่รับค่าตัวที่แพงและเลือกนายหนังที่ให้ราคาแพง การว่าจ้างลูกคู่ซึ่งมาจากนักดนตรีพื้นบ้านลดน้อยลงไปและการได้รับโอกาสการแสดงน้อย จนต้องปรับเปลี่ยนอาชีพของตนเองหันไปทำอาชีพอื่นเพื่อให้อยู่รอด ทำให้นักดนตรีพื้นบ้านไม่ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ

ลูกคู่ขาดทักษะด้านดนตรีโดยเฉพาะดนตรีเครื่องห้า มีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสม ขณะที่ลูกคู่ดนตรีสากล ก็ขาดทักษะและความรู้ ด้านการแสดงดนตรีกับหนังตะลุง ทำให้ขาดอรรถรส ในด้านสุนทรียรส ความลงตัวระหว่างรูปหนังกับดนตรีน้อยลง หัวหน้าทีมลูกคู่หรือหัวหน้าทีมนักดนตรีมีจำนวนน้อย สามารถกำหนดหรือสร้างราคาที่สูงขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุงมาจากปัจจัยหลัก 4 เรื่องได้แก่ จากผู้ชม จากผู้ว่าจ้าง จากนายหนังและจากลูกคู่ การที่นายหนังเลือกลูกคู่ตามความต้องการของเจ้าภาพหรือผู้รับงาน การกำหนดลูกคู่ นักดนตรีถูกกำหนดจากผู้จ้าง ทำให้นายหนังต้องเลือกและใช้ลูกคู่ตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนดมา ต้องมีการปรับตัวในการแสดงหนังตะลุงกับลูกคู่ที่ถูกกำหนดมา ทำให้เห็นปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดนักดนตรีลูกคู่ ดังแผนภูมิที่ 1

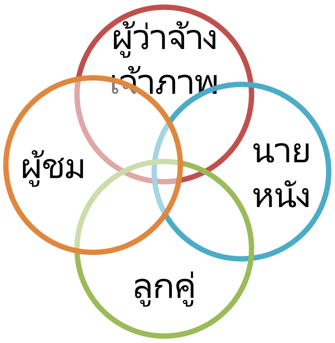

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์และบทบาทของ ผู้ชม เจ้าภาพ นายหนังและลูกคู่

2 ศึกษาองค์ประกอบของดนตรีหนังตะลุง

ผลการศึกษาขององค์ประกอบดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลามีดังนี้

2.1 นักดนตรี ลูกคู่หนังตะลุง มีผสมผสานระหว่างนักดนตรีพื้นบ้านไทยกับนักดนตรีสากล โดยแบ่งลูกคู่ออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ลูกคู่ที่ประจำคณะของนายหนังตะลุง มีบางคณะที่มีลูกคู่หรือนักดนตรีเป็นของตนเอง สามารถรับงานได้ทันที ลูกคู่ที่อยู่ประจำคณะของนายหนังตะลุง ส่วนมากเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียงเป็นทียอมรับในพื้นที่ มีการออกงานหรือรับงานบ่อย สามารถเลี้ยงตัวเองจาการแสดงหนังตะลุงได้ ทำให้ลูกคู่อยู่ได้เช่นเดียวกัน อีกปัจจัยหนึ่งคือลูกคู่ที่เป็นเครือญาติของนายหนัง ซึ่งเป็นการสร้างลูกคู่จากนายหนังเอง ทำให้อยู่กับนายหนังได้เช่นเดียวกัน

2. ลูกคู่หรือนักดนตรีที่ไม่ประจำนายหนังตะลุง บางคณะไม่มีลูกคู่ต้องจ้างลูกคู่จากที่อื่นซึ่งทำให้เกิดปัญหาเรื่องการขาดลูกคู่ในการแสดง ถ้าเป็นช่วงที่มีการแสดงบ่อย ๆ นักดนตรีลูกคู่ที่มีฝีมือเป็นที่ยอมรับในพื้นที่ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เป็นนักดนตรีอิสระ สามารถรับเล่นดนตรีให้กับนายหนัง คณะอื่นได้เช่นเดียวกัน ลูกคู่ที่มีฝีมือจะพัฒนาตัวเองเป็นนายหนังและรับงานแสดงหนังเองเป็นการพัฒนาวงลูกคู่ให้เป็นคณะหนังตะลุงเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ตัวเองขึ้นไปอีกด้วย

นักดนตรีหรือลูกคู่หนังตะลุง พบว่ามีทั้งดนตรีพื้นบ้านและดนตรีสากลโดยสามารถแบ่งออกเป็นรุ่นต่าง ๆ ตามอายุและความสามารถในการบรรเลงได้ดังนี้

1. นักดนตรีรุ่นเก่าที่เป็นระดับครูเพลงเป็นที่ยอมรับในสังคม มีชื่อเสียงเป็นที่ต้องการของผู้รับงาน เป็นตัวชูโรง ในการเล่นดนตรี เช่น ครูควน ทวนยก, ประพันธ์ ไฝเส้ง, ครูอำนาจ นุ่นเอียด ส่วนนักดนตรีสากลที่เป็นรุ่นเก่า ส่วนมากมักเล่นคีย์บอร์ด เป็นเครื่องดำเนินทำนองแทนปี่ ซึ่งต้องมีความเข้าใจในเพลงพื้นบ้านไทยเป็นอย่างดี เข้าใจการเชิดหนังตะลุง เพื่อที่จะตัดบทเพลงหรือลงจบตามนายหนังได้

2. นักดนตรีรุ่นใหม่ เป็นคนหนุ่มรุ่นใหม่ ได้รับการฝึกจากครูที่เป็นครูเพลงที่เป็นที่ยอมรับ สามารถบรรเลงแทนครู หรือรับงานบรรเลงดนตรีหนังตะลุง ส่วนนักดนตรีสากลเช่นเดียวกัน ส่วนนักดนตรีสากล ในรุ่นใหม่ เป็นกลุ่มที่สามารถบรรเลงเพลงลูกทุ่งทั่วไป เพลงฮิตหรือเพลงดัง ๆ ในยุคปัจจุบัน มีความเข้าใจในบทเพลงลูกทุ่ง มีทักษะในการบรรเลง แต่ยังมีความเข้าใจในหนังตะลุงน้อย การตัดบทเพลงหรือการลงจบตามความต้องการของนายหนัง ยังทำได้ไม่ค่อยดี

3. นักดนตรีรุ่นฝึกหัด เป็นรุ่นเด็ก ที่ฝึกหัดเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดดนตรีหนังตะลุง การออกงานเป็นลักษณะของนำมาแสดงโชว์มากกว่าการประกอบอาชีพดนตรีหนังตะลุง หรือการรับงาน แต่อาจจะมีรายได้เพียงเล็กน้อย นอกจากรุ่นฝึกหัดสามารถพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเทียบเท่านักดนตรีพื้นบ้านรุ่นใหม่

2.2 วงดนตรีและเครื่องดนตรีหนังตะลุง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ดนตรีโบราณหรือดนตรีเครื่องห้าดั้งเดิม ดนตรีเครื่องห้าล้วนๆ เริ่มมีจำนวนลดน้อยลงเนื่องจากการถ่ายทอดของผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญน้อย การเรียนรู้ใช้วิธีท่องจำหรือจดจำจากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญแบบบอกต่อ แบบปากต่อปาก ไม่มีการจดบันทึกที่ง่ายต่อการเข้าใจ พฤติกรรมและความนิยมของกลุ่มเป้าหมายคนดูเปลี่ยนไปตามสมัยนิยม ดนตรีหนังตะลุงเครื่องห้าแบบโบราณ ซึ่งจะประกอบไปด้วย โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง ปี่ หนังตะลุงและลูกคู่หรือนักดนตรีหนังตะลุงที่ยังเล่นดนตรีแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่สืบทอดมาจาก “นายหนังฉิ้น” ในบางพื้นที่ของ สิงหนคร สทิงพระ ระโนด ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลหรือเป็นลูกศิษย์ของ “นายหนังฉิ้น”

2. ดนตรีเครื่องห้าผสมผสานเป็นการผสมผสานดนตรีเครื่องห้า กับเครื่องดนตรีสากลสมัยนิยมบางชิ้นเครื่องดนตรีหนังตะลุงเครื่องห้า ประกอบไปด้วย โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง ปี่ และเครื่องดนตรีสากลตามสมัยนิยม เช่น คีย์บอร์ด กลองสากล และกีตาร์ เป็นต้น เป็นการปรับเปลี่ยนการบรรเลง เพื่อให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงแต่ยังคงอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งรูปแบบดนตรีพื้นบ้านเอาไว้ กลุ่มนี้นายหนังและลูกคู่ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา นาหม่อม หาดใหญ่ บางกล่ำ รัตภูมิ นายหนังและลูกคู่หรือนักดนตรีหนังตะลุงซึ่งเป็นที่รู้จักของคนในแวดวงหนังตะลุงโดยเฉพาะ ครูควน ทวนยก ครูประเสริฐ รักษ์วงศ์ ครูชัย เหล่าสิงห์ นายปวริศ ประวัติ กลุ่มเหล่านี้ถือเป็นแกนนำสำคัญทั้งในบทบาทของนายหนังตะลุงและลูกคู่หรือนักดนตรีในหนังตะลุงทั้งในบทบาทของศิลปะการแสดง

และบทบาทการเคลื่อนพัฒนาเพื่อสานต่อหนังตะลุงและการเล่นดนตรีหนังตะลุงด้วยกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แสดงหนังตะลุง

3. ดนตรีคอมพิวเตอร์ การใช้เครื่องดนตรีจากเสียงสังเคราะห์ พิทักษ์ ทองสุกใส ศิลปินหนังตะลุง ใช้ชื่อในการแสดงหนังตะลุงว่า “หนังอาจารย์รุ่งพิทักษ์ สกุลทอง” มีตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลนครสงขลา ใช้หนังตะลุงในการสื่อสาร รณรงค์ ด้านการเมือง การประชาสัมพันธ์ การรณรงค์รับบริจาค เป็นการเชิดหนังตะลุงคนเดียว เครื่องดนตรีที่ใช้ มีโหม่ง 2 ลูกที่ใช้ประกอบการบรรเลงสด การใช้ดนตรีประกอบการเชิดหนังตะลุง ใช้เป็นข้อมูลไฟล์เพลงที่บันทึกไว้ แล้วนำมาเปิดตามรูปแบบการเชิด โดยการจัดเรียงไฟล์ไว้ก่อนตามลำดับขั้นตอนของหนัง

2.3 บทบาทเครื่องดนตรีในหนังตะลุง

บทบาทของดนตรีหนังตะลุงมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ของทำนองลีลา อารมณ์และความรู้สึกให้สอดคล้องกับบทตอนและสถานการณ์ของการแสดง โดยนักดนตรีจะต้องมีความรู้ในเรื่องกลอนหนังตะลุง เพื่อที่จะสามารถดัดแปลง ตัดทอน และการสอดใส่อารมณ์ดนตรีที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ไหวพริบ ปฏิภาณหรือการ “ด้น” ทำนองดนตรี

บทบาทของเครื่องดนตรี มีบทบาทในการสร้างอารมณ์ให้กับผู้ชมโดยใช้เพลงและเครื่องดนตรีเป็นสื่อทางอารมณ์ เช่น ทับหรือกลอง ตีเร็ว ๆ จังหวะกระชั้น ให้อารมณ์สนุกสนานและตื่นเต้น คีย์บอร์ดมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศในการแสดงโดยใช้เสียง effect ในเครื่องเช่นเสียงน้ำตก เสียงลมพัด

เครื่องดนตรีในแต่ละประเภทมีบทบาทต่อการแสดงของหนังตะลุง โหม่ง ฉิ่ง ทับ มีบทบาทสำคัญตอนนายหนังขับบทกลอน ปัจจุบันใช้เครื่องดนตรีสากลแต่การควบคุมจังหวะและดำเนินจังหวะยังเป็นเรื่องของดนตรีเครื่องห้า

โหม่ง มีบทบาทในการเทียบเสียงร้องของนายหนังในการขับบทกลอน

ทับมีบทบาทในการให้สัญญาณให้กับเครื่องดนตรีอื่นๆ ในการขึ้นเพลงและการลงจบเพลง การขึ้นเพลงลงเพลงใช้ทับเป็นเครื่องกำหนดจังหวะ “ทับส่งกลองรับ” แต่ในสมัยปัจจุบันเครื่องสากล “กลองชุด” ทำหน้าที่เช่นเดียวกับทับ สำคัญกว่าดนตรีชนิดอื่นในวง

ปี่มีบทบาทในการบรรเลงทำนองเพลงเครื่องดนตรีสากลที่มีบทบาทเดียวกันคือคีย์บอร์ด

3 การศึกษาลักษณะทางดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาลักษณะทางดนตรีหนังตะลุงรอบทะเลสาบสงขลามีดังนี้

3.1 ลักษณะภาพรวมทางเพลงและสำเนียงเพลง ในพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลาพบว่าทางเพลงและสำเนียงเพลงในพื้นที่จังหวัดสงขลามีความหลากหลายมากกว่าทางจังหวัดพัทลุง เพราะว่าพื้นที่จังหวัดสงขลามีครูปี่ เป็นที่ยอมรับของชุมชนหลายคน เช่น ครูควน ทวนยก ครู

ประพันธ์ ไฝเส้ง ลุงพุ่ม ควนเนียง ซึ่งครูแต่ละท่านได้สร้างทางเพลงออกไปหลากหลายทาง ส่วนลีลาจังหวะการบรรเลงค่อนข้างช้า

ส่วนพื้นที่จังหวัดพัทลุง ได้รับอิทธิพลของหนังพร้อมน้อยโดยได้ครูต้อย อำนาจ นุ่นเอียด เป็นหลักในการพัฒนาทีมลูกคู่ และทีมลูกคู่ในพื้นที่พัทลุงส่วนมากเป็นลูกศิษย์ของครูต้อย ทำให้ทางเพลงและสำเนียงเพลง มีความใกล้เคียงกับครูเพลง ไม่ค่อยได้สร้างความหลากหลายเท่าใด ลีลาจังหวะแบบนุ่มนวลและมีความสนุกสนานเร้าใจ ซึ่งได้แนวทางมาจากหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากลและนักดนตรีที่มาจากรำวงเวียนครก

3.2 ดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง

เพลงที่พบว่ามีการใช้บ่อยในการบรรเลงดนตรีหนังตะลุงทั้งทางจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงได้แก่ ช่วงโหมโรง ทุกวงใช้เพลงพัดชาเหมือนกัน อีกเพลงที่ใช้คือเพลงแขกมอญบางขุนพรหม

ช่วงออกพระอิศวร ส่วนมากใช้เพลงโยสลัมและเพลงญวนย่าเหล่ โดยวงในพื้นที่พัทลุงระบุว่าเป็นเพลงบังคับ และมีเพลงอื่นเข้ามาบรรเลงเพิ่มอีกคือ ช้อยแม่นา ระบำยอดหญ้า

การออกรูปบอกเรื่องส่วนมากใช้เพลง ฝรั่งแดง นอกจากนั้นใช้เพลงไทยเดิมอื่น ๆ

ออกฤาษี มีการใช้เพลงเสมอเครื่อง เชิดฤาษี นาดฤาษี ปักฤาษี เชิด กราว ฤาษียอนแย้ เขมรปากท่อ จระเข้หางยาว ชักใบ

เพลงอื่น ๆ หลายวงมักจะใช้เพลงไทยเดิม มีเพียงบางวงใช้เพลงลูกทุ่งประกอบการแสดงในขั้นตอนพิธีการ

การใช้เพลงประกอบการแสดงหนังตะลุง ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง พบว่าการใช้ดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงสามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบคือ

1. ดนตรีประกอบพิธีการ ได้แก่ เป็นการใช้ดนตรีประกอบก่อนมีการแสดงจริง โหมโรง ออกฤาษี ออกพระอิศวร ออกรูปปรายหน้าบท ออกรูปบอกเรื่อง ออกรูปเจ้าเมือง

2. ดนตรีประกอบการแสดงตามเนื้อเรื่อง คือ การบรรเลงประกอบบทพากย์ ประกอบบทบรรยาย เจรจาและประกอบตามบทบาทเฉพาะอย่างของตัวละคร หนังตะลุงทั่วไปจะบรรเลงด้วยเพลง ไทยเดิมอัตรา 2 ชั้น ตามความสามารถของนักดนตรี ส่วนเพลงสากลหรือเพลงไทยสากลประเภทลูกทุ่งจะนิยมนำมาใช้เฉพาะการบรรเลงประกอบ การแสดงตามเนื้อเรื่องเท่านั้น

บทเพลงที่นำมาใช้มี 4 ประเภทได้แก่ เพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน เพลงไทยสากลและเพลงสากล

3.3 การปรับตั้งระบบเสียง

การปรับตั้งเสียงโหม่ง การตั้งเสียงโหม่งต้องวัดเสียงกับนายหนังกับโหม่งให้เสียงกลมกลืนกัน การขับร้องในแต่ละครั้งผู้เล่นโหม่งจะต้องตี เพื่อให้นายหนังเทียบเสียงเพื่อใช้เริ่มต้นใน

การขับ ในปัจจุบัน การตั้งเสียงโหม่ง มีการตั้งเป็นเสียงกลาง ระดับเสียงเดียวกันเพื่อใช้สำหรับการบรรเลงทางเดียวกับปี่ โหม่ง 2 ใบ ลูกแรกที่เสียงสูงเรียกว่าหน่วยจี้เป็นเสียง เรสูง เสียงต่ำเรียกว่าหน่วยทุ้ม เป็นเสียง เร ต่ำ

การปรับตั้งเสียงปี่ หนังตะลุงในพื้นที่จังหวัดสงขลา ส่วนมากใช้ปี่ ความยาวประมาณ 42 เซนติเมตร โดยการปรับเสียงกับฆ้อง โดยให้เข้ากับเสียง เร ซึ่งสามารถบรรเลงให้เข้ากับทางดนตรีสากลในหลักเสียง ซี (Key C) และการปรับให้เข้ากับทางดนตรีไทยที่เสียง มี การปรับเสียงปี่ทางพัทลุง ใช้เสียง เร กับเสียง มี เช่นเดียวกัน การเรียกเสียงเช่นลูกแปดหรือลูกเก้า ต้องบอกว่าทางฆ้องซึ่งเริ่มจากเสียง เร หรือทางดนตรีไทย ซึ่งเริ่มจากเสียง โด เพื่อให้เสียงตรงกันในการบรรเลง (ประพันธ์ ไฝเส้ง, 2558)

ขนาดปี่ที่ใช้ส่วนมากใช้ 2 ขนาด ปี่ความยาว 42 ซม.ใช้สำหรับการบรรเลงทางตรงหรือใช้ลูกแปดทางฆ้องซึ่งตรงกับเสียง เร และปี่ความยาว 39 ซม.ใช้สำหรับการเป่าปี่ทางห้าหรือเข้าเสียงลูกเก้าทางฆ้องซึ่งตรงกับเสียง มี

การเป่ามี 3 รูปแบบคือ การเป่าปี่ทางตรง คือเข้าเสียง เร หรือการใช้ลูกแปด การเป่าปี่ทางห้า คือเข้าเสียง มี หรือการใช้ลูกเก้า และการเลื่อนเสียงหรือเปลี่ยนทางเพลง (ปวริศ ประวัติ, 2558)

3.4 สาเหตุของบทเพลงหนังตะลุงสูญหายและเปลี่ยนแปลง

จากข้อมูลดังกล่าวพบได้ว่า บทเพลงและดนตรีหนังตะลุงเป็นเพลงจากภาคกลาง นำมาใช้บรรเลงประกอบการแสดงหนังตะลุงบางเพลงใช้ชื่อเดียวกับเพลงจากภาคกลางแต่ทำนองเพลงถูกเปลี่ยนไปโดยสาเหตุหลักมาจาก 3 ประการได้แก่ วิธีการเชิดของนายหนังตามแบบขนบดั้งเดิมโดยการตัดบทเพลงเพื่อลงจบ วิธีการเรียนรู้จากครูโดยไม่มีการบันทึกโน้ตหรือมีการบันทึกแต่ไม่มีระบบที่สามารถเรียนรู้นอกจากต้องให้ครูเป็นผู้สอน และการขาดการฝึกซ้อมของนักดนตรีเอง เมื่อนึกท่อนเพลงไม่ออกก็จะจบเพลงตามที่นึกท่อนและทำนองได้

สรุปและอภิปรายผล

1. การเปลี่ยนแปลงและผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นบ้านกับดนตรีสากล

จากผลการศึกษาพบว่า ดนตรีหนังตะลุงในปัจจุบัน เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวงดนตรีและเครื่องดนตรี ซึ่งสมัยก่อนใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ในการบรรเลงหรือที่เรียกว่า วงเครื่องห้า แต่ในปัจจุบันได้มีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมผสาน การเปลี่ยนแปลง ด้านการแสดง วงดนตรี ดนตรีสำหรับประกอบการแสดง เรียกว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่ง

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นกระบวนการทางความคิดของมนุษย์ ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ (2543) ได้อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจาก

กระบวนการต่างๆ ได้แก่ 1) การขอยืมจากวัฒนธรรมอื่น (Borrow) เป็นการรับเอาแนวคิด วิธีการ วัตถุ เอามาใช้ในสังคมโดยปรับให้เหมาะสมกับสังคมตนเอง 2) การค้นพบ (Discovery) จากเงื่อนไขของความรู้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 3) การประดิษฐ์ (Invention) เป็นการนำเทคนิค วิธีการ ที่มีอยู่แล้วในวัฒนธรรมนำมาสร้างและปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม การประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงที่ไม่สัมพันธ์กันอาจทำให้เกิดความล่าทางวัฒนธรรม (Cultural lag) 4) นวัตกรรมหรือการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ (Innovation) เป็นการคิด หรือพฤติกรรม ที่เป็นของใหม่ 5) การกระจาย (Diffusion) การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่วนมากมาจากการกระจายเผยแพร่วัฒนธรรมเมื่อสังคมมีการติดต่อสื่อสารกัน

การนำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมผสาน นำบทเพลงสากล เข้ามาใช้ในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้าน ตรงกับแนวคิด เรื่องการยืมจากวัฒนธรรมอื่น ซึ่งในครั้งแรกที่นำมาใช้เป็นการคิดค้น นวัตกรรมใหม่ แล้วสังคมเกิดการยอมรับ ชื่นชอบในรูปแบบ กระบวนการ หรือวิธีการใหม่ ๆ ทำให้หนังตะลุงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ตามลำดับขั้นตอน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ โครเบอร์ (Kroeber) ตามที่ ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ (2543) ได้อธิบายถึงลำดับขั้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ โครเบอร์ (Kroeber) ว่ามี 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นที่มีการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้ในสังคม
2. ขั้นที่คนในสังคมยอมรับเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ นั้นเข้ามาใช้ในสังคมจนถึงจุดอิ่มตัว
3. ขั้นอิ่มตัวของวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ เป็นระยะที่ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ ถึงขั้นจุดสุดยอด
4. ขั้นที่มีการทำซ้ำแบบเดิมอยู่เป็นปกติ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น
5. เมื่อถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ลักษณะวัฒนธรรมเป็นไปตามแบบเดิม จนคนในสังคมเกิดความเบื่อหน่าย จึงคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาอีก โดยแยกตัวออกจากวัฒนธรรมเดิมและสร้างแบบวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้น

จากลำดับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมสามารถนำเสนอดังภาพที่ 2

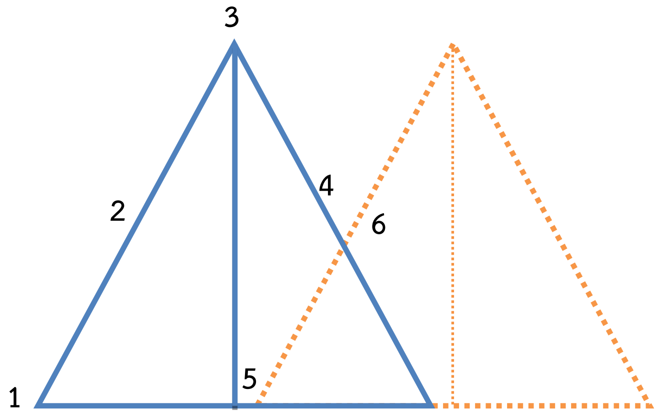

ภาพที่ 2 แสดงขั้นการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมตามแนวความคิดโครเบอร์

เมื่อวัฒนธรรมดำเนินขั้นตอนมาถึงลำดับที่ 3 และไปถึงขั้นที่ 4 ย่อมทำให้เกิดความเบื่อหน่ายทางสังคม จนทำให้มีการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมาอีก หรือเริ่มเข้าในลำดับที่ 1 ใหม่ เกิดการ "กลายรูปทางวัฒนธรรม"

ในขั้นตอนแรกที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น มีแนวคิดใหม่ๆ หลักการใหม่ ย่อมเกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็น ถ้าสิ่งที่คิดค้นใหม่มีประโยชน์ทางสังคม คนในสังคมยอมรับได้ก็จะขัดแย้งน้อยกว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างวัยในคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่จึงเกิดขึ้นได้ง่าย

หนังตะลุงเช่นเดียวกัน ในลำดับขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ แล้วนำมาใช้ในสังคม ซึ่งขั้นตอนนี้ เกิดขึ้นเมื่อมีหนังตะลุงเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรก หรือมีคนนำมาเล่นในครั้งแรก จนคนในสังคมยอมรับ ดนตรีหนังตะลุงซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหนังตะลุงก็ถูกยอมรับไปด้วยเช่นเดียวกัน ตามลำดับขั้นตอนที่ 2 ในขั้นตอนที่ 3 เมื่อดนตรีหนังตะลุงพัฒนามาจุดสูงสุด เป็นยุครุ่งเรืองของดนตรีหนังตะลุง ขั้นตอนที่ 4 ดนตรีหนังตะลุงเริ่มลดบทบาทลง ความนิยมทั้งหนังตะลุงและดนตรีหนังตะลุงลดน้อยลงทำให้เริ่มเข้าสู่ยุคซบเซา นักดนตรีหนังตะลุงและนายหนังตะลุงเริ่มหาทิศทางใหม่ในการนำเสนอ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการนำเสนอหนังตะลุง ปรับเปลี่ยนรูปแบบของดนตรี มีโดยการนำดนตรีสากลเข้ามาใช้ในหนังตะลุง ซึ่งในระยะแรก ๆ ที่นำมาใช้ถูกมองว่า เป็นนวัตกรรมใหม่ของดนตรีหนังตะลุง เช่น "หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล" ตามทฤษฎีของ โครเบอร์ แล้วอยู่ในลำดับที่ 5 ซึ่งในยุคปัจจุบัน อยู่ระหว่างการพัฒนาจากลำดับที่ 5 ไปลำดับที่ 6 ซึ่งเป็นลำดับขั้นเดียวกับ 2 โดยรูปแบบถูกเปลี่ยนไปเป็นแบบใหม่

ในอนาคตดนตรีหนังตะลุง อาจจะถูกเปลี่ยนไปตามยุคสมัยตามลำดับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ โครเบอร์ ปัจจุบันดนตรีหนังตะลุงกำลังหาจุดที่เหมาะสมของความต้องการทางสังคมและชุมชนสังคมรุ่นใหม่ ขณะที่ถูกยื้อด้วยรูปแบบดั้งเดิมของนักดนตรีและสังคมรุ่นเก่าเพื่อให้นักดนตรีรุ่นเก่ายังอยู่ได้ วัฒนธรรมไม่อยู่คงที่ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยก็ไม่มีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ไม่มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เกิดขึ้น และถ้าไม่มีการ

เปลี่ยนแปลงนานเกินไป สิ่งนั้นจะเกิดการรัดตัวแข็งกระด้างเข้าไม่ได้กับสังคมที่เปลี่ยนไปและสลายตัวไปในที่สุด หลักในการเปลี่ยนแปลงคือต้องมีการเคลื่อนไหวอยู่สม่ำเสมอ ขณะที่ต้องมีเสถียรภาพและรักษาบุคลิกลักษณะของวัฒนธรรมนั้นๆ ไว้ด้วย วัฒนธรรมจะหมุนและเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ โดยเคลื่อนที่ไปข้างหน้า ไม่บรรจบจุดเดิม ยิ่งถ้าเกิดแรงต้านมาก ๆ จะเกิดแรงผลักกลับไปเช่นเดียวกับเกลียวสปริง

2. องค์ประกอบทางดนตรีที่เปลี่ยนไปกับการแสดงหนังตะลุงสมัยใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุง โดยเฉพาะเพลงโหมโรง เกือบทุกคณะใช้เพลง พัดชา เป็นเพลงโหมโรงเหมือนกันหมด การกำหนดดังกล่าว ถูกกำหนดโดยกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการประกวดโนราห์ โดยครูควน ทวนยก เพลงพัดชาที่นำมาใช้มีสำนวนเพลงคล้ายเพลงพัดชาของทางภาคกลาง แต่ความเร็วช้าจังหวะไม่เหมือนกัน (ควน ทวนยก, เพลงโหมโรงหนังตะลุง, 2560)

เพลงที่ใช้ประกอบในช่วงพิธีการ เช่น การโหมโรง ออกพระอิศวร ออกฤาษี หลายคณะใช้เพลงไทยเดิม แต่ทำนองเพลงบางเพลงถูกดัดแปลงทำนองออกไปบ้าง อาจจะไม่เหมือนเพลงที่ใช้สำหรับดนตรีไทยภาคกลาง การดำเนินทำนองส่วนมากใช้ “เพลงปี่” ในสมัยก่อน การโหมโรง มีการใช้ “เพลงทับ” มาก่อนแล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ “เพลงปี่” ในยุคปัจจุบัน (ภัทราวดี ภูชฎาภิรมย์, 2554) เพลงที่ใช้สำหรับดำเนินเรื่องบทพากย์เจรจามีการผสมผสานเพลงลูกทุ่งหรือเพลงสมัยนิยม ในปัจจุบันนอกจากนั้นยังมีเพลงพื้นบ้านภาคใต้คือเพลงตารีกีปัส

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านเครื่องดนตรีและบทเพลงของหนังตะลุง สมัยก่อนที่การสื่อสารยังไม่ทันสมัย ใช้การเดินทาง โดยรถยนต์ รถไฟ หรือทางเรือ ก็ได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลาง โดยครูควน ทวนยก สันนิษฐานว่า ปี่ที่ใช้ในวงดนตรีประกอบการแสดง น่าจะมาจากปี่ภาคกลาง นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีอื่น ๆ เข้ามาด้วยเช่น ซอด้วง ซออู้และขลุ่ย เข้ามาใช้ในวงดนตรีหนังตะลุงด้วย

การใช้เครื่องดนตรี มีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมผสานในการบรรเลง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นพปฎล ขุนสีแก้ว (2556) ได้วิจัยเรื่อง พัฒนาการเครื่องดนตรีสากลของหนังตะลุงคณะลำดวน ศ. อิ่มเท่ง มีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาแทรกเสริมในบริบทต่าง ๆ ในการแสดงหนังตะลุงโดยมีแนวคิดเพื่อเพิ่มความสนุกสานให้กับผู้ชม

ดนตรีสากลทำหน้าที่เสริมในด้านความสนุกสนานในตัวดนตรี ในบทเพลงลูกทุ่ง เพลงสมัยนิยม โดยใช้บทเพลงที่ผู้ชมมีความคุ้นเคย เพลงดังตามยุคสมัย แต่การผสมผสานระหว่างดนตรีสากลกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านในการแสดงหนังตะลุง โดยที่นักดนตรีสากลไม่เข้าใจวิธีการเชิด การแสดงของตัวต่าง ๆ ของหนังตะลุงเช่น การเข้าโรงหรือออกจากโรง นักดนตรีไม่สามารถตัดบทเพลงลง หรือต้องรอห้องเพลงในแต่ละห้องจึงจะส่งจังหวะได้ มีผลทำให้วิธีการเชิดหนังตะลุงถูกเปลี่ยนรูปแบบออกไป

องค์ประกอบทางดนตรีที่เปลี่ยนไปในยุคปัจจุบันได้แก่ บทเพลงจากเพลงไทยเดิมมีการนำเพลงลูกทุ่งและเพลงสมัยนิยมเข้าใช้ นำเพลงพื้นบ้านเข้ามา เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมเครื่องดนตรีแบบดนตรีเครื่องห้า มีการผสมผสานเครื่องดนตรีสากลเข้ามา และยังมีดนตรีประเภทคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้อีก ทำให้เห็นพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ

การแสดงหนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่ควรอนุรักษ์ ขณะเดียวกัน ไม่สามารถต่อต้านการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงจากสังคม จึงควรแยกระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา สิ่งที่เป็นอดีตควรจัดเก็บและอนุรักษ์เพื่อศึกษาถึงรากเหง้าของการแสดง การพัฒนาเพื่อให้นักดนตรีลูกคู่กับนายหนังและผู้ชมสามารถมีกิจกรรมร่วมกันได้ การสร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบใหม่ วิธีการใหม่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหนังตะลุง

ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยผู้วิจัยขอเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาด้านดนตรีหนังตะลุง เพื่อสร้างความยั่งยืนของการอยู่รอด ของดนตรีหนังตะลุงในยุคปัจจุบัน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การนำผลไปใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีหนังตะลุง โดยการใช้แนวคิด “ CARE ” ดังนี้

Co operate เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างลูกคู่หนังตะลุง จัดชุมชน จัดตั้งเครือข่ายลูกคู่หนังตะลุง ในแต่ละพื้นที่ ทั้งดนตรีพื้นบ้านและดนตรีสากล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ร่วมกันการหยิบยืมนักดนตรีหรือลูกคู่ในแต่ละวง การทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านดนตรี การกำหนดเกณฑ์เรื่องการรับงานและมีอำนาจในการต่อรองเรื่องราคาในการรับงาน

Competition การประกวดเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์และพัฒนา เมื่อผู้แข่งขันต้องการแข่งขันจะต้องค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสำหรับการแข่งขัน นอกจากนั้นการกำหนดกฎเกณฑ์บางอย่างทำให้ผู้แข่งขันต้องทำตามกติกา จากงานวิจัยมีการกำหนดการแข่งขันต้องใช้เพลงพัดชาเป็นเพลงโหมโรง ส่งผลให้ลูกคู่หนังตะลุงที่จะเข้าแข่งขันจำเป็นต้องเล่นเพลงพัดชาได้เหมือนกันหมด

Attitude สร้างทัศนคติของผู้ชม ผู้รับงาน ให้มีทั้งสองรูปแบบ ให้มีสุนทรียะ ของรูปแบบดั้งเดิม ความสนุกสนานในรูปแบบใหม่

Research วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ ศึกษาการสอนหนังตะลุงและดนตรีหนังตะลุงตามทฤษฎีพื้นบ้าน

Record การจัดเก็บเสียง จัดเก็บข้อมูลภาพเคลื่อนไหวการแสดงหนังตะลุงและดนตรีหนังตะลุง

Education จัดการศึกษาในระบบ เช่น เปิดสอนด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การศึกษานอกระบบโดยการจัดบริการวิชาการ การอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพนักดนตรีพื้นบ้าน การจัดอบรมวิธีการบันทึกโน้ตเพลงไทยพื้นบ้าน พัฒนาการเรียนรู้หนังตะลุงให้กับนักดนตรีสากลและดนตรีพื้นบ้านด้วยกัน ไม่ควรแยกส่วนในการพัฒนา การจัดอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนายหนังตะลุงกับลูกคู่ ทั้งที่เป็นดนตรีพื้นบ้านและดนตรีสากล

2. ผลที่ได้จากองค์ประกอบดนตรีและลักษณะทางดนตรีหนังตะลุง นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา นักดนตรีหนังตะลุงโดยเฉพาะนักดนตรีสากลที่เข้ามาบรรเลงร่วมกับนักดนตรีพื้นบ้าน ต้องมีความเข้าใจในบทเพลงที่บรรเลง การใช้เครื่องดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง และการปรับตั้งระบบเสียงระหว่างดนตรีสากลกับดนตรีพื้นบ้านให้สามารถบรรเลงได้อย่างกลมกลืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาถึงองค์ความรู้ด้านดนตรีและการถ่ายทอดตามรูปแบบดั้งเดิมของครูดนตรีหนังตะลุง ยังมีความสำคัญที่ควรศึกษาเพิ่มเติมโดยศึกษาจากครูเช่น ครูประพันธ์ ไฝเส้ง ครูดวน อารมฤทธิ์ ครูประเสริฐ รักษ์วงศ์

2. ศึกษาวิเคราะห์เพลงปี่โหมโรงหนังตะลุง เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ด้านดนตรีและจัดเนื้อหาสำหรับการสอน

3. ศึกษาวิเคราะห์เพลงทับโหมโรงหนังตะลุง จัดทำเป็นองค์ความรู้ด้านดนตรีและจัดเนื้อหาสำหรับสอน

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณผู้ให้ข้อมูล ครูควน ทวนยก ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ปี พ.ศ. 2553 ประพันธ์ ไฝเส้ง ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้าน) อำนาจ นุ่นเอียด ศิลปินดีเด่น จากมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี นายดวน อารมณ์ฤทธิ์ หรือ“หนังลำดวน ศ.อิ่มเท่ง” ครูประเสริฐ รักษ์วงศ์ และศิลปินผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

ขอขอบคุณ ผู้อุดหนุนงบประมาณสำหรับการวิจัยโดยงานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนโครงการวิจัย งบประมาณเงินแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จากมหาวิทยาลัยทักษิณ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2560

เอกสารอ้างอิง

Myers, H. (1992). The Norton Grove Handbook in Music Ethnomusicology and introduction. New York: W.W.Norton & Company, Inc.

ควน ทวนยก. (20 สิงหาคม 2560). เครื่องดนตรีที่ใช้สำหรับดนตรีหนังตะลุง. (สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร, ผู้สัมภาษณ์) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.

ควน ทวนยก. (15 สิงหาคม 2560). เพลงโหมโรงหนังตะลุง. (มณี ศรีสมุทร, ผู้สัมภาษณ์) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

นพปฎล ขุนสีแก้ว. (2556). *พัฒนาการเครื่องดนตรีสากลหนังตะลุง คณะลำดวน ศ.อิ่มเท่ง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญานิพนธ์ ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยดุริยางควิทยา.

ประพันธ์ ไฝเส้ง. (20 กันยายน 2558). การปรับตั้งระบบเสียงปี่. (สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร, ผู้สัมภาษณ์) สนทนากลุ่ม. วัดคลองแห, หาดใหญ่.

ปวริศ ประวัติ. (20 กันยายน 2558). การปรับตั้งระบบเสียงปี่. (สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร, ผู้สัมภาษณ์) สนทนากลุ่ม. วัดคลองแห, หาดใหญ่.

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2543). *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยคำแหง.

ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์. (2554). *วัฒนธรรมบันเทิงภาคใต้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (ม.ป.ป.). *องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม.* เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2561 จาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง: https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_dl_link.php?nid=572

สุพัตรา สุภาพ. (2545). *สังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋น เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน

อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน(Anurak Artitkawin)* สรัญญา บัลลังก์(Saranya Banlang)
ปิยะ วัฒถพาณิชย์(Piya Wattapanich) ประทาน แก้วกำพล(Prathan Keawkamphon)
สรวัตร ทิพย์มงคลกุล(Sorawat thipmongkorlkoon) นาตยา นาขยัน(Nattaya Nakayun)
สาขาวิชาการจัดการธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
*Corresponding author. E-mail: teelek305@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน และเพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋นที่เหมาะสมแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพันให้ดีขึ้น เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพันเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์หลักอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง, ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 4.07 และ 3.52 ตามลำดับ และผลจากการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ร่วมกัน พบว่าควรผสมผสานระหว่างสีเขียวอ่อนและสีเขียวเข้ม เพื่อให้เด่นชัดในการจัดแสดงสินค้า รวมถึงให้ง่ายต่อการมองเห็น นอกจากนี้ให้มีรูปแตงโมเพื่อแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของข้าวแต๋นน้ำแตงโมของกลุ่ม โดยต้องมีภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อใช้สำหรับขายให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และจะใช้คำว่า “แม่ทองศรี” ให้เป็นตัวอักษรขนาดใหญ่ที่เด่นชัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงแบรนด์และชื่อยี่ห้อของผู้ผลิต พร้อมเพิ่มเติมคำว่า หอม กรอบ อร่อยในมุมด้านหน้า เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสินค้า

คำสำคัญ: ทัศนคติของผู้บริโภค, การพัฒนาบรรจุภัณฑ์, การสร้างโอกาสเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

Abstract

The objectives of this study were to study the attitude of consumers towards the products of crispy rice cakes and packaging of Ampan Crispy Rice Cakes Community Enterprise Group and to develop the appropriate rice packaging prototype for the members of Ampan Crispy Rice Cakes Community Enterprise Group. It was an applied research combined with quantitative research and qualitative research. The study consisted of questionnaires from buyers of crispy rice cakes, In-depth interview, and small group meetings. In conclusion, the respondents' opinions about attitudes towards the product and the packaging in general were at the high level. The results showed that the respondents' opinions over all were at the high level with the mean of 4.10. When consider each aspect it was found that the highest average was 4.59 in the main benefit, followed by the expected product, the potential of the product and the reason for appearance with the mean values of 4.53, 4.07 and 3.52, respectively. In addition, the results from developing packaging prototype together the conclusion is that the light green and dark green should be combined to be featured in the exhibition including it is easy seeing. Moreover, the watermelon should be represented the identity of crispy rice cakes watermelon group. There must be English and Chinese language for sale to foreign tourists and the words "Mae Thong Sri" will be used in large letters to show the brand and brand name of the manufacturer. Besides, it should put more delicious aroma in the front corner to demonstrate the quality of the product.

Keywords: Consumer Attitude, Packaging Development, Opportunity Creation for Competitive advantage.

บทนำ

ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อีกทั้งการผลักดันให้มีบทบาทในการร่วมขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ และการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่นบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยแนวคิดและวิธีการต่างๆ รวมถึงนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานและการพัฒนาโครงการสร้างของ

ระบบเศรษฐกิจในระดับฐานรากอันนำไปสู่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบองค์รวมโดยเน้นให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นฐานอันนำไปสู่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับมหาภาคภายใต้การพัฒนาสถาบันเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของชุมชน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560)

ซึ่งในการพัฒนาองค์รวมเชิงนโยบายของหน่วยงานภาครัฐบนพื้นฐานของเศรษฐกิจจุลภาคผ่านโครงการ กิจกรรมต่าง ๆนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นองค์กรภาคเศรษฐกิจหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานปกครองทั้งในระดับต่างๆ เพื่อให้ชุมชนมีการรวมตัวกันในการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจและจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมเพื่อสร้างโอกาสและความสามารถในการพัฒนาและความเข็มแข็งให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน โดยที่ผ่านมาจะพบว่ามีการจดทะเบียนของกลุ่มอาชีพในพื้นที่ต่างๆ ทั้งประเทศเข้าสู่ระบบวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักนโยบายและแผน, 2560) ซึ่งจังหวัดลำปางถือเป็นส่วนหนึ่งของของพื้นที่สำหรับการดำเนินกิจกรรมและแผ่นจากนโยบาบดังกล่าว

และจากการเข้าสำรวจความต้องการถึงกลุ่มสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลความต้องการพื้นฐานจากการประชุมกลุ่มสมาชิกอยู่ 2 เรื่อง คือเรื่องแรกเป็นความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มอาชีพมีความสามารถทางการผลิต แต่ไม่ทราบถึงความคิดเห็นของผู้ซื้อที่มาซื้อสินค้าข้าวแต๋นจากสมาชิกกลุ่ม ส่วนเรื่องที่ 2 คือจากการที่สมาชิกกลุ่มต้องการพัฒนาภาพลักษณ์ของข้าวแต๋นในโรงงานให้เป็นที่รู้จักผ่านบรรจุภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้เกิดโอกาสทางการแข่งขันที่มากขึ้นภายใต้การแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน อันจะส่งผลดีต่อกลุ่มวิสาหกิจดังกล่าว และยังเป็นการสร้างโอกาสทางการแข่งขันที่ดีขึ้นให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน

2. เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋นที่เหมาะสมแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน

กรอบกระบวนการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้มีการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วนตามความต้องการจำเป็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นศึกษาถึงทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ โดยใช้แนวคิดการแบ่งส่วนทางการตลาด, หลักการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคกับการประเมินทางเลือก รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสายตาของผู้บริโภค ทั้งนี้เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์และออกแบบต้นแบบของบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และส่วนที่สอง คือการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋นของสมาชิกกลุ่มที่เหมาะสม อันประกอบไปด้วยการศึกษากลยุทธ์ของการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน แนวคิดเรื่องแรงจูงใจทางด้านการกระตุ้นด้วยเหตุผลและอารมณ์ ทฤษฎีการรับรู้ของผู้บริโภค รวมถึงทฤษฎีทางการตลาดด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของบรรจุภัณฑ์ การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์และสิ่งห่อหุ่ม จนเกิดเป็นต้นแบบของบรรจุภัณฑ์ตามความต้องการ เป็นที่พึงพอใจของลูกค้าและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดความจดจำภาพลักษณ์ของสินค้าของกลุ่ม แสดงดังภาพกรอบกระบวนการวิจัย ได้ดังนี้

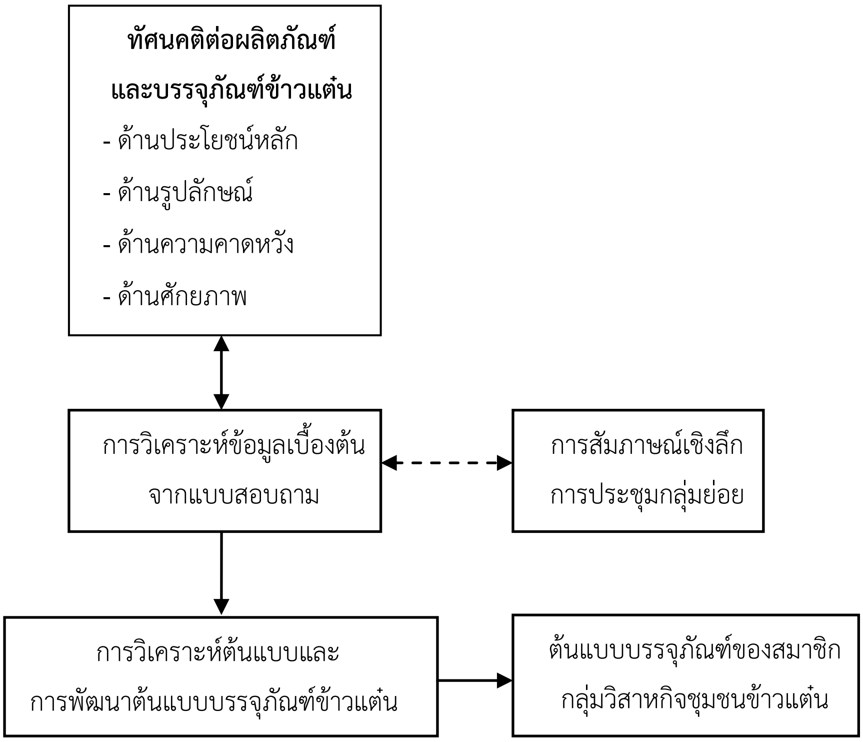

ภาพ 1 แสดงกรอบกระบวนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย เพื่อให้แผนงานวิจัยสมบูรณ์แบบ คณะผู้วิจัยได้กำหนดเป้าหมายของการดำเนินโครงการ โดยมีรายละเอียดขอบเขตของโครงการวิจัย โดยมี**ขอบเขตพื้นที่ คือ หมู่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง** **กลุ่มตัวอย่าง**จากการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ที่ต้องการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกผู้ประกอบการผลิตข้าวแต๋น ของชุมชน ที่ยินดีให้ข้อมูลอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา คณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง **คือ**กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน **และลูกค้าที่มีประสบการณ์เคยซื้อข้าวแต๋นของกลุ่มดังกล่าว** **สำหรับด้านเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจะประกอบไปด้วย** ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ทฤษฎีหลักการตลาด แนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และทฤษฎีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนด**ขอบเขตระยะเวลา**ในการดำเนินงานคือ *3 เดือน ในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2561 ถึง 31 พฤษภาคม 2561*

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริโภคที่มีประสบการณ์เคยซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋น, ผู้ผลิตและจัดจำหน่ายข้าวแต๋น ซึ่งไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอน จึงกำหนดค่าใช้สูตรของ W.G.cochran (อ้างจาก กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544)

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P คือ สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม (โดยทั่วไปนิยมใช้สัดส่วน 30% หรือ 0.30)

Z คือ ระดับความมั่นใจที่กำหนด หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เท่ากับ 1.96 (ความเชื่อมั่น95%) >> Z = 1.96

d คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

แทนค่าสูตรแล้วจะได้ผลดังนี้

$$n = \frac{0.5(0.5)\ 1.96^2}{0.05^2}$$

$$= 384.16 \text{ ตัวอย่าง}$$

โดยจะทำการแจกแบบสอบถามให้มากกว่าค่าที่คำนวณได้ คือจำนวน 400 ชุดเพื่อสำรองไว้สำหรับชุดที่ไม่สมบูรณ์ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน สำหรับการเก็บข้อมูล

เชิงคุณภาพ จะเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน รวมถึงสมาชิกในเครือข่ายของกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/รวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเลือกสุ่มเฉพาะผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน และสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลพื้นฐานที่สรุปได้จากแบบสอบถามมาประยุกต์เป็นข้อถาม เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกถึงแนวทางการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพันรวมถึงสมาชิกในเครือข่ายของกลุ่ม สำหรับวิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้การตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดโดยวิธี Triangulation Method ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบจำนวน 2 คน, ผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 3 คน และจึงทำการเปรียบเทียบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วมาตรวจให้คะแนนเป็นรายข้อตามเกณฑ์ที่กำหนด หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิด และทำการตรวจสอบ แล้วจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาผนวกกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการทางของกลุ่ม และออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพันต่อไป

ผลการวิจัย

จำแนกการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และลักษณะของการซื้อ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 392 คน แสดงดังนี้

1. เพศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 224 คนคิดเป็นร้อยละ 57.14 และเพศชาย จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 ตามลำดับ

2. อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาคืออายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.69, อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.58 และอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็น

ร้อยละ 5.87 ตามลำดับ

3. สถานภาพสมรส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 50.51 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 173 คน คิดเป็น ร้อยละ 44.13 และหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 ตามลำดับ

4. ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 243 คิดเป็นร้อยละ 61.99 รองลงมาคือการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.10 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.91 ตามลำดับ

5. อาชีพ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ/เข้าหุ้นทำธุรกิจ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 29.34 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.27, เป็นนักเรียน/ นิสิต/ นักศึกษา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.47, รับราชการ /พนักงาน รัฐวิสาหกิจ / พนักงานราชการ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.58, และ อาชีพอื่นๆ หรือ ว่างงาน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.34 ตามลำดับ

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 47.70 รองลงมาคือ ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.42, ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.97 และมากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.91 ตามลำดับ

7. ลักษณะของการซื้อ พบว่าซื้อเพื่อนำไปเป็นของฝาก/ของที่ระลึก มีจำนวนมากที่สุดคือ 227 คน คิดเป็นร้อยละ 57.91 และซื้อเพื่อบริโภค/ทานเอง มีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 42.09

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ทัศนคติในด้านผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นและบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋นของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อมูลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านประโยชน์หลัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง, ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 4.07 และ 3.52 ตามลำดับ

ด้านประโยชน์หลัก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ซื้อเพราะความอร่อย รับประทานง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 รองลงมาคือ ซื้อเพราะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าขนมทั่วไปมีค่าเฉลี่เท่ากับ 4.46

ด้านรูปลักษณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก คือ ที่ซื้อเพราะมีความโดดเด่น ต่างจากสินค้าข้าวแต๋นทั่วๆ ไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 รองลงมาคือ เลือกซื้อเพราะดูโดยรวมมีความสะอาด ไม่มีสิ่งปนเปื้อน และมีขนาดบรรจุและรูปร่างของผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และ 3.48 ตามลำดับ

ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบ แบบสอบถามมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ จะช่วยบ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพให้ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 รองลงมาคือ สามารถใช้เป็นสื่อในการรณรงค์เสริมอนุรักษ์และความตระหนักในวิถีชุมชนได้ มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

ด้านศักยภาพของสินค้า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุดคือ เชื่อมั่นว่าข้าวแต๋นของกลุ่ม จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากการเกษตร จึงย่อยสลายได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 รองลงมาคือ ข้าวแต๋นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน จะมีการปนเปื้อนสารเคมีที่มีอันตรายต่อชีวิต น้อยกว่าผู้ประกอบการรายอื่น และเข้าใจว่าผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นของกลุ่มส่วนใหญ่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และ3.72 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋นที่เหมาะสมแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนแรก พบว่าเหตุผลด้านรูปลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้คุณค่าน้อยที่สุด และเมื่อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีแรงจูงใจด้าน อารมณ์อยู่ในระดับน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทุกข้อคือ กลุ่มมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ที่ค่าเฉลี่ย 3.11

โดยคณะวิจัยได้นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากแบบสอบถาม มาทำการประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อระดมความคิดเห็น ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มยังเป็นที่ยอมรับและใช้ได้ดี แต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาต้นแบบของสมาชิกกลุ่ม โดยเฉพาะกับสมาชิกกลุ่มบางรายในเครือข่าย เนื่องจากว่าสมาชิกบางคนยังไม่มีการสร้างแบรนด์และชื่อยี่ห้อเป็นของตนเอง ทำให้เสียโอกาสทางการตลาดและสินค้าไม่เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะกับสมาชิก “แม่ทองศรี” ที่ยังไม่มีการสร้างแบรด์และชื่อยี่ห้อใดๆ เป็นเพียงแหล่งผลิตส่งให้กับกลุ่ม ทำให้ขาดโอกาสที่เติบโตทางธุรกิจ มติที่

ประชุม จึงมีความเห็นร่วมกันว่า "แม่ทองศรี" ควรได้รับการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อให้เกิดการจดจำภาพลักษณ์และชื่อยี่ห้อของสินค้าข้าวแต๋น

โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่าควรเป็นบรรจุภัณฑ์ภัณฑ์ที่มีลักษณะที่เรียบง่าย เนื่องจากเป็นสินค้าที่ราคาไม่สูงมาก อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ถึงความพร้อมในการลงทุนเพื่อพัฒนาต้นแบบ พบว่าแม่ทองศรี (สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน) ไม่มีความประสงค์ที่จะทำบรรจุภัณฑ์ในราคาสูง เนื่องจากมีงบประมาณน้อย และมีลูกค้าประจำอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว อีกทั้งการผลิตส่วนใหญ่ก็ส่งขายให้กลุ่มในลักษณะค้าส่ง ทำให้ไม่จำเป็นต้องทำบรรจุภัณฑ์ที่ราคาสูง ทำให้ได้ข้อสรุปในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คือใช้เป็นถุงพลาสติกในลักษณะเดิมเพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน แต่ให้ออกแบบสติกเกอร์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เพื่อสร้างความต่างและทำให้ง่ายต่อการขาย ส่วนข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความแตกต่าง และมูลค่าเพิ่มจากผลการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ผู้ประกอบการ ผู้ซื้อ และนักออกแบบมีความเห็นที่หลากหลาย แต่โดยรวมนั้นจะเน้นรูปร่างบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบอย่างง่าย มีความเป็นไทยร่วมสมัย และอาจใช้ลวดลายที่ปรับแต่งมาจากธรรมชาติ เช่นสีน้ำตาลจากเปลือกไม้ สีขาวบริสุทธ์ สีเขียวของใบไม้ การสื่อสารข้อมูลของการผลิตที่แตกต่าง อาจสอดแทรกภาพ/สัญลักษณ์ของลำปางได้บ้าง รวมถึงอาจให้มีภาพของแตงโม เพื่อแสดงถึงเอกลัษณ์ของสินค้า "ข้าวแต๋นน้ำแตงโม" นอกจากนี้ควรมีการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น รวมถึงต้องใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ชัดเจนด้วยเช่นกัน เพื่อให้ง่ายต่อการติดต่อซื้อขาย และผลจากการพัฒนาต้นแบบและการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน จึงได้ข้อสรุปว่าควรใช้แบบที่ผสมผสานระหว่างสีเขียวอ่อนและสีเขียวเข้ม เพื่อแสดงถึงความเป็นสินค้าจากธรรมชาติ และควรมีการการจัดเรียงกราฟฟิคให้เข้ากัน เพื่อให้เด่นชัดในการจัดแสดงสินค้า รวมถึงให้ง่ายต่อการมองเห็น นอกจากนี้ให้ใส่รูปแตงโมเพื่อแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของข้าวแต๋นน้ำแตงโมของกลุ่ม แล้วทำการปรับขนาดตัวอักษรให้ชัดยิ่งขึ้น มีภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อใช้สำหรับขายให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และเพิ่มพื้นที่สำหรับติดวันหมดอายุให้ยาวขึ้นอีกนิดจะให้ผู้บริโภคได้เห็นถึงอายุสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้จะใช้คำว่า "แม่ทองศรี" ให้เป็นตัวอักษรขนาดใหญ่ที่เด่นชัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงแบรนด์และชื่อยี่ห้อของผู้ผลิต พร้อมเพิ่มเติมคำว่าหอม กรอบ อร่อยในมุมด้านหน้า เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสินค้า แสดงดังภาพที่ 2

ภาพ 2 ผลการออกแบบและพัฒนาต้นแบบสติ๊กเกอร์บนบรรจุภัณฑ์แม่ทองศรี (สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน)

สรุปและอภิปรายผล

พื้นฐานสำหรับสนับสนุนแนวความคิด แนวทาง และเป็นพื้นฐานที่คณะผู้วิจัยจะนำมาประกอบกัน เพื่อเป็นรากฐานของแนวคิดในการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีประสบการณ์ซื้อสินค้าข้าวแต๋น พบว่า ผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 392 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ มีธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ/เข้าหุ้นทำธุรกิจ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท และลักษณะของการซื้อพบว่าส่วนใหญ่ซื้อเพื่อนำไปเป็นของฝาก/ของที่ระลึก โดยสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ แนวความคิดของปราณี เอี่ยมลออภักดี (2552:148) อธิบายถึงการแบ่งส่วนตลาดว่าเป็นกระบวนการในการจำแนกตลาดออกเป็นส่วนๆ หรือเป็นกลุ่มๆ โดยอาศัยความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก โดยทั่วไปนักการตลาดจะดำเนินการเลือกหนึ่งส่วนตลาดหรือหลายส่วนตลาดก็ได้ ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้แล้ว หลังจากนั้นจึงพิจารณาส่วนประสมการตลาดเพื่อนำมาใช้ในแต่ละส่วนตลาด โดยในที่นี้เป็นการแบ่งส่วนตลาดตามเกณฑ์ประชากรศาสตร์ (Demographic Segmentation) คือการแบ่งสวนตลาดโดยยึดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคเป็นหลัก ได้แก่ แบ่งตามเพศ อายุ รายได้ การศึกษา ฐานะและสถานภาพสมรส เป็นต้น เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวพันกับความต้องการซื้อสินค้าและบริการที่แตกต่างกันตามลักษณะของบุคคล

2. ทัศนคติเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นและบรรจุภัณฑ์ข้าวแต๋น ซึ่งโดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านประโยชน์หลัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง, ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 4.07 และ 3.52 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชูชัย สมิทธิไกร (2553: 63-85) ที่อธิบายการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการของผู้บริโภค จะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสภาวะในอุดมคติกับสภาวะในความเป็นจริง จากนั้นผู้บริโภคจะแสวงหาข้อมูลต่างๆ สำหรับการแก้ปัญหา หรือตอบสนองความต้องการนั้นๆ เพื่อพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง และเมื่อได้ประเมินทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกในขั้นสุดท้ายว่า จะซื้อผลิตภัณฑ์ยี่ห้อใด โดยการตัดสินใจเลือกนี้ ผู้บริโภคกระทำโดยการอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการประเมินทางเลือก มีทางเลือกในหลายรูปแบบ และมีการตัดสินใจเลือกที่แตกต่างกัน แม้ว่าอาจจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันก็ตาม และยังสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ อนิวัช แก้วจำนง (2553, หน้า123-130) ที่อธิบายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสายตาของผู้บริโภคว่า ผลิตภัณฑ์ คือลักษณะของตัวสินค้า บริการ หรือความคิดที่สามารถสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุดเนื่องจากเป็นปัจจัยแรกที่ลูกค้าพิจารณา ปัจจุบันพบว่าเฉพาะตัวผลิตภัณฑ์อย่างเดียวไม่อาจดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้จึงต้องอาศัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ (Product Design) ส่วนกลยุทธ์ที่บริษัทนำมาใช้ร่วม ได้แก่ ตรายี่ห้อ บรรจุภัณฑ์ สีสันที่สวยงาม ขนาดผลิตภัณฑ์ การประกันคุณภาพ และการแลกเปลี่ยนคืน

3. ผลจากการพัฒนาต้นแบบและการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน พบข้อสรุปว่าควรใช้แบบที่ผสมผสานระหว่างสีเขียวอ่อนและสีเขียวเข้ม เพื่อแสดงถึงความเป็นสินค้าจากธรรมชาติ และควรมีการการจัดเรียงกราฟฟิคให้เข้ากัน เพื่อให้เด่นชัดในการจัดแสดงสินค้า รวมถึงให้ง่ายต่อการมองเห็น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางการตลาดด้าน และลักษณะของการบรรจุภัณฑ์ ของคอทเลอร์ และอาร์มสตรอง (Kotler, P. & Armstrong, G. ,2004: p. 210) ที่อธิบายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการออกแบบ และการผลิตสิ่งบรรจุ หรือสิ่งห่อหุ้ม บรรจุภัณฑ์เป็นตัวทำให้เกิดการรับรู้ ให้เกิดการมองเห็นสินค้า และเมื่อลูกค้าเกิดการยอมรับในบรรจุภัณฑ์ ก็จะนำไปสู่การจูงใจให้เกิดความต้องการซื้อและเกิดการตัดสินใจซื้อในที่สุด ดังนั้นบรรจุภัณฑ์จึงต้องโดดเด่น โดยอาจแสดงถึงตำแหน่งผลิตภัณฑ์สินค้านั้น

นอกจากนี้ในการออกแบบกราฟฟิคโดยให้เพิ่มรูปแตงโมไว้เล็กน้อยเพื่อแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของข้าวแต๋นน้ำแตงโมของกลุ่ม/ชุมชน แล้วทำการปรับขนาดตัวอักษรให้ชัดยิ่งขึ้น มีภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อใช้สำหรับขายให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และเพิ่มพื้นที่สำหรับติดวัน

หมดอายุให้ยาวขึ้นอีกนิดทำให้ผู้บริโภคได้เห็นถึงอายุสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อและใช้คำว่า “แม่ทองศรี” ให้เป็นตัวอักษรขนาดใหญ่ที่เด่นชัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงแบรนด์และชื่อยี่ห้อของผู้ผลิต พร้อมเพิ่มเติมคำว่าหอม กรอบ อร่อยในมุมด้านหน้า เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสินค้า ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีขั้นตอนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ของ Silayoi, P. & Speece, M. (2007, p.1496) ที่อธิบายถึงวิธีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของบรรจุภัณฑ์ ว่าผู้ออกแบบจะต้องมีความชัดเจนในการกำหนดความเป็นเอกลักษณ์ เพื่อที่จะได้สามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น ให้ตรงต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด รวมถึงการในการออกแบบจะต้องทำการกำหนดชื่อตราสินค้าให้เรียบร้อยก่อน โดยกำหนดให้ชื่อตราสินค้ามีความเป็นเอกลักษณ์ น่าสนใจ ที่สำคัญจะต้องเป็นที่จดจำได้ง่ายแก่ผู้บริโภค ซึ่งลักษณะที่ดีของตราสินค้าที่ดีจะต้องสั้น กะทัดรัด จดจำได้ง่าย ออกเสียงได้ง่ายมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ขณะที่สีสันและกราฟิก คือการรวมของการใช้สัญลักษณ์ ตัวอักษร ภาพประกอบ ลวดลายและพื้นผิว ซึ่งส่วนประกอบทั้งหมดสามารถบ่งบอกถึงชื่อตราสินค้า ลักษณะผลิตภัณฑ์ ที่บรรจุอยู่ภายในได้ และสามารถแสดงถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไปที่ผู้วิจัยขอนำเสนอนี้ ส่วนใหญ่คือปัญหาของผู้ประกอบการ และสมาชิกกลุ่ม ที่ต้องการคำตอบอย่างเป็นระบบ และควรนำไปแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์ซื้อข้าวแต๋นจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นอำพัน รวมถึงสมาชิกในเครือข่ายของกลุ่มเท่านั้น หากต้องการข้อมูลที่จำเป็นและสำคัญเพื่อขยายฐานลูกค้าให้มากขึ้น ควรทำการศึกษาถึงลูกค้ากลุ่มอื่นๆ ได้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้ซื้อสินค้าข้าวแต๋นจากผู้ประกอบการรายอื่น เป็นต้น

2. ผลจากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้นแบบให้แก่กลุ่มครั้งนี้ เป็นเพียงต้นแบบสำหรับสมาชิกบางรายเท่านั้น ซึ่งเป็นต้นแบบอย่างง่าย และเป็นการขายผ่านเครือข่ายของกลุ่ม ทำให้ภาพลักษณ์ของสินค้าดูค่อนข้างเรียบง่ายและน่าจะขายได้ราคาถูก ดังนั้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับข้าวแต๋นจึงเป็นหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้ประกอบการข้าวแต๋นหรือสินค้าชุมชน มีภาพลักษณ์ที่สูงขึ้นจนสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น ส่งผลที่ดีต่อผู้ประกอบการและชุมชน รวมถึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกสนใจ ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจต่อการซื้อนำไปเป็นของฝากและของที่ระลึกได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *หลักสถิติ.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูชัย สมิทธไกร. (2553). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี เอี่ยมลออภักดี. (2552). *การจัดการการตลาด.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ธนาเพลส.

ศูนย์ข้อมูล SMEs Knowledge Center. (2556). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์.* [Online]. Available : http://www.cep.cdd.go.th [2561, กุมภาพันธ์ 12].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12.* [Online]. Available : http://www.nesdb.go.th [2561, กุมภาพันธ์ 24].

สำนักนโยบายและแผน. (2560). *ยุทธศาสตร์ประเทศ.* [Online]. Available : http://www.nesdb.go.th [2560, กุมภาพันธ์ 24].

อนิวัช แก้วจำนง. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจ.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : นำศิลป์โฆษณา.

Kotler, Philip. (2011). *Market management.* London : Pearson Education.

Kotler, Philip and Armstrong, Gary. (2004). *Principles of Marketing.* 9th ed. New Jersey: A Simon&Schuster Company.

Silayoi, P. &Speece, M. (2007). *The importance of packaging attributes: a conjoint analysis approach.* European Journal of Marketing. Emerald Article.

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการ ฝ่ายกองช่าง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

Satisfaction with the performance of the administration division local governments Phetchabun Province

พิศุทธิ์ บัวเปรม(pisut bourpream)[1*] สุชิรา นวลกำแหง(suchira Nounkomhang)[2]
สุธิรา เบญจานุกรม(Suthira Banjanugom)[3]
[1,2,3]วิชาเอกเทคโนโลยีอุตสาหกรรมก่อสร้าง คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ E-mail:suchira3107@hotmail.com

บทคัดย่อ

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการ ฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยแบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง ประชาชนจำนวน 152 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นตัวแทนประชาชน ในอบต.ท่าพล, อบต.สะเดียง ,อบต.ป่าเลา, อบต.บ้านโคก,อบต.ห้วยใหญ่ ,อบต.ดงมูลเหล็ก, อบต.บ้านโตก , อบต.นาป่า , อบต.น้ำร้อน , อบต.นายม , อบต.ชอนไพร,อบต.ตะเบาะ, อบต.วังชมภู,อบต.ระวิง , อบต.ห้วยสะแก , เทศบาลตำบลท่าพล , เทศบาลตำบลนางั่ว เทศบาลตำบลวังชมภู , เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการวิจัยแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนประชาชนแต่ละหมู่บ้านของ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแสดงเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต การวิจัยพบว่า ประชาชนจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ72.37 อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.79 และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม มีค่ามากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 รองลงมาการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ส่วนการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.10

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ ประชาชน ปฏิบัติงานราชการ ฝ่ายกองช่าง

Abstract

Satisfaction of the public on the official performance. Engineering Division in Local Government Organization in Phetchabun Province The objectives of this research were to survey the public opinion on the operation of the technicians in local administrative organizations in Phetchabun province. The population size is the population in Muang District. Phetchaboon

A survey of public opinion in Phetchabun Province. The researcher collected data from 152 randomly selected individuals. Representatives of tha phae sub-district administrative organization, sa kaeo sub district administration organization, pa laa sub district administration organization, huai yai sub-district administrative organization tung dong sub district administration organization, na pa sub district administration office, tambon tambol, tambon tambol, tambon taeng, tambon tha phae, tambon tha phae wang chom phu subdistrict, phetchabun municipality, muang district, phetchabun province conduct specific research. The samples represent each individual village. Amphoe Mueang Phetchabun Phetchaboon data were analyzed by percentage. Average The research found that. Most of the respondents in Phetchabun were male. 72.37%. Age of between 31-40 years is 40.79%. And the satisfaction of the people towards the operation of the engineering department in the local administrative organization of Phetchabun is to perform duties without unfair discrimination. Most Valuable The average was 4.37. Subsequently, the performance was transparent and verifiable. The average life expectancy was 4.26. The mean was 4.10.

Keywords: satisfaction, people, government work, technicians

บทนำ

ปีพุทธศักราช 2550 พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือนเนื่องในวันข้าราชการพลเรือน คำปรารภ การปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดินนั้นเป้าหมายสูงสุดคือ “ประโยชน์สุขของประชาชน” ข้าราชการได้รับมอบหมายภารกิจในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐในการปฏิบัติงานจากความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนโดยมุ่งหวังให้ข้าราชการผู้ได้รับมอบหมาย รับผิดชอบ กำกับ ดูแล จัดการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรของชาติและให้บริการสาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยและต่อ

ประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ,2551) การทำงานราชการ เป็นการกระทำเพื่อประเทศชาติและประชาชน เป็นงานที่มีผลกระทบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อสังคม มากกว่าจะมีผลต่อตนเองและพวกพ้อง งานราชการจึงแตกต่างจากงานเอกชนและงานบริษัท เป็นการลงทุนลงแรงที่ไม่มีกำไรโดยตรงแก่ผู้ทำและหน่วยงาน แต่จะมีผลดีต่อส่วนรวม และส่วนใหญ่จะเป็นผลระยะยาว ซึ่งเมื่อส่วนรวมและสังคมมีผลลัพธ์ที่ดี ย่อมส่งผลให้ข้าราชการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเกิดประโยชน์สุขไปด้วย ตรงกับปรัชญาการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์ว่า "ถ้าคนอื่นไม่มีความสุขเราจะสุขได้อย่างไร" ดังนั้น อาชีพ ข้าราชการ" ในทุกชาติ ทุกสังคม จึงถูกคาดหวังจากประชาชนในชาติว่าจะประพฤติตนอย่างซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เสียสละ ยึดความถูกต้องเป็นธรรม เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน ข้าราชการจึงจำเป็นต้องมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงในการทำงานซึ่งหมายถึงการเป็นคนดีและคนเก่งไปพร้อมกัน (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ,2551) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นภาครัฐที่มีความสำคัญต่อประชาชนจังหวัดเพชรบูรณ์และติดต่องานราชการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อไป ทำให้สามารถทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น และสามารถพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรม จูงใจ สนับสนุน และควบคุมพฤติกรรม ทำให้ผู้บริหารเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา เข้าใจเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นคุณความดี ที่บุคคลที่ทำงานราชการควรยึดเป็นข้อปฏิบัติโดยกฎหมายใช้เป็นสิ่งบังคับบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพว่า ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างไรจึงจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดี และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดควรดำรงตนในสังคมอย่างไร จึงมีความเหมาะสม เพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิแห่งอาชีพข้าราชการเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ไม่ใช่ประโยชน์ของตนเอง ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ มีเป้าประสงค์หลัก คือ ประชาชนมีการเข้าถึงการบริการภาครัฐอย่างเสมอภาค (สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์.ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด 4 ปี พ.ศ.2558-2561.) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการ ฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการ ฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ความคิดเห็นของ ประชาชนจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากประชากรซึ่งมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน อบต.ท่าพล,อบต.สะเดียง,อบต.ป่าเลา, อบต.บ้านโคก,อบต.ห้วยใหญ่ ,อบต.ดงมูลเหล็ก, อบต.บ้านโตก , อบต.นาป่า , อบต.น้ำร้อน , อบต.นายม , อบต.ชอนไพร,อบต.ตะเบาะ, อบต.วังชมภู,อบต.ระวิง , อบต.ห้วยสะแก , เทศบาลตำบลท่าพล , เทศบาลตำบลนางั่ว เทศบาลตำบลวังชมภู , เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 19 ชุมชน ชุมชนละ 8 คน รวมทั้งหมด 152 คน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งเป็นจำนวน 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามสถานภาพทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 ข้อ ได้แก่

1) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
2)การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
3)การมีจิตมุ่งบริการ
4)การยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง
5)ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ
6)การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
7)การให้ความร่วมมือในทางสร้างสรรค์
8) การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยให้ผู้ตอบบอกระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ตามความคิดเห็นใน ดังนี้

5 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ในระดับมาก

3 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ในระดับน้อยที่สุด หรือไม่มี

3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ร่างแบบสอบถามจากตำรา เอกสารและหลักการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมเนื้อหา

3.3 นำร่างแบบสอบที่สร้างขึ้น เสนอให้คณะกรรมการ เพื่อขอคำแนะนำ

3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับแก้ไขให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ กับประชาชน จังหวัดเพชรบูรณ์

4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 เก็บข้อมูลแบบจากกลุ่มตัวอย่างโดยให้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

4.2 นำแบบสอบถามการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ มาตรวจสอบความถูกต้อง

4.3 นำข้อมูลที่ได้มาแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

5.1.นำข้อมูลเชิงพื้นที่คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ อบต.ท่าพล, อบต.สะเดียง, อบต.ป่าเลา, อบต.บ้านโคก, อบต.ห้วยใหญ่, อบต.ดงมูลเหล็ก, อบต.บ้านโตก, อบต.นาป่า, อบต.น้ำร้อน, อบต.นายม, อบต.ชอนไพร, อบต.ตะเบาะ, อบต.วังชมภู, อบต.ระวิง, อบต.ห้วยสะแก, เทศบาลตำบลท่าพล, เทศบาลตำบลนางั่ว เทศบาลตำบลวังชมภู, เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์

ทั้งหมด 19 ชุมชน จากตัวแทนประชาชนของชุมชนละ 8 คน รวมทั้งหมด 152 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำมาลงรหัสในกระดาษ

5.2.วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยนำข้อมูลนี้มาประกอบในการประเมินผลและรายงานสรุปผลการวิจัยศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อไป

5.3. ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติพื้นฐานประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ นำข้อมูลนี้มาประกอบในการประเมินผลและรายงานสรุปผลการวิจัย ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ นำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามสถานภาพทั่วไป วิเคราะห์สถิติในรูปแบบการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ นำข้อมูลแบบสอบถามระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของค่าเฉลี่ยเลขคณิต

เกณฑ์การให้คะแนนมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยให้ผู้ตอบบอกระดับการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง 5 ระดับ ตามระดับการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง ดังนี้ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด การแปลผลคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของประชาชน

ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของประชาชนจังหวัด

เพชรบูรณ์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ72.37 มีอายุอยู่ระหว่าง 21-40 ปี มากที่สุดจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 40.79 มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ75

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจการปฏิบัติงานของฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งเป็น จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ 2)การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม 3)การมีจิตมุ่งบริการ 4)การยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง 5)ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ 6)การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 7)การให้ความร่วมมือในทางสร้างสรรค์ 8) การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีผลการประเมินดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อความพึงพอใจการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

รายการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้	4.26	มาก
2) การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม	4.37	มาก
3) การมีจิตมุ่งบริการ	4.18	มาก
4) การยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง	4.15	มาก
5) ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ	4.20	มาก
6) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	4.25	มาก
7) การให้ความร่วมมือในทางสร้างสรรค์	4.14	มาก
8) การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.10	มาก

จากตารางที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการปฏิบัติงานราชการฝ่ายกองช่าง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนั้นพบว่า การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม มีค่ามากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 รองลงมาการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ส่วนการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10

อภิปรายผล

ศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อความพึงพอใจการปฏิบัติงานของฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของบุคคล กลุ่มและโครงสร้างที่มีต่อพฤติกรรมภายในองค์การ ของสมยศ นาวีการ(2543).

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อความพึงพอใจการปฏิบัติงานราชการของฝ่ายอื่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ จะได้ทราบข้อมูลโดยรวมทั้งองค์กรเพื่อนำไปสู่การปรับการปฏิบัติงานที่ดีต่อองค์กรและประชาชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่าง ๆ จากผู้บริหาร ฝ่ายกองช่างในองค์กรปกครองส่วนถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่เป็นกำลังใจ และผู้บริหาร ประชาชน จังหวัดเพชรบูรณ์ บุคลากรทุกท่านในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความกรุณา ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.(2551). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2551 – พ.ศ.2555).* กรุงเทพฯ: ภารกิจการเผยแพร่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ .(2527). “การศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ,” เอกสารประกอบการประชุมเชิงวิชาการ เรื่อง *พฤติกรรมการกินของคนไทย* . ภาควิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว.(2544). *ดัชนีคอร์รัปชันของไทย : การสร้างและการตรวจสอบความเชื่อถือได้.* กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

ศักดิ์พงศ์ ธรรมอาชวกุล.(2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์กรการบริหารส่วน ตำบลในเขตจังหวัดลพบุรี.* วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมยศ นาวีการ.(2543). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร.

โสภา ชูพิกุลชัย, พฤติกรรมมนุษย์, วุฒิเลิศ เทวกุล.(2539). *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์.* (หน่วยที่ 1- 7, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 8). นนทบุรี: สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภาณี จินดาหลวง.(2550). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรการบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน.* ภาคนิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ .(2558-2561). *“ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด 4 ปี”* .

Moorhead, G. & Griffin, R.W.(1995). “Organizational behavior,” (4th ed.). Boston : Houghton Mifflin.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

Factors that Affecting The Success in Sustainable Environmental Management.:A case study of Nan Provincial Municipality.

มาริสา นิ่มกุล(Marisa Nimkul)[1*], จุฑารัตน์ ชมพันธุ์(Chutarat Chompunth)[2]
สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
[*]Corresponding author. E-mail: Marisa.nimkul@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ร่วมกับการสังเกตการณ์และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยนำทฤษฎีระบบการบริหารงานและประเมินผลองค์กร มาใช้ในกระบวนการศึกษากับผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน ประกอบด้วยปัจจัยหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนรู้และพัฒนา พบว่า ทางเทศบาลเมืองน่านได้ให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ การศึกษาและประสบการณ์ มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง มิติด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร พบว่า เทศบาลมีการปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบหลายช่องทาง รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม มิติด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล และมิติด้านประสิทธิผลในการดำเนินงานของเทศบาล พบว่า เทศบาลเมืองน่านประสบความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยได้รับรางวัลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมหลายรางวัล ข้อเสนอแนะเพื่อให้ทางเทศบาลเมืองน่านมีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น พบว่าทางเทศบาลเมืองน่านควรร่วมมือกับเทศบาลอื่นเพื่อขยายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพในวงกว้างมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้มีส่วนได้เสีย ความยั่งยืน

Abstract

The purposes of this study were to 1) study the operational environmental management plan of Nan Municipality; and, 2) determine factors which affected the operational sustainable environmental management. The study was a qualitative research. Data were collected through semi-structured interviews with stakeholders with the implementation environmental management plan of Nan Municipality, non-participant observation and a study of related documents. The management and evaluate organization system theory was used in this study. The results of the study were included many perspective factors as follows. Learning and growth perspective found that the municipality has provided support to the staff to develop their own knowledge, education and experience keep continue improvement and development of the process. Internal organization management perspective found that the municipality abided by to law and environmental policy clearly. The information was published and informed to the public through multimedia. People and stakeholders were given an opportunities to participate in environmental decision making process. The stakeholders satisfaction perspective found that most people were satisfied in operational environmental management plan of Nan Municipality and operation of municipal officers. Where as, the effectiveness of the municipality operation perspective found that Nan municipality succeeded in sustainable environmental management as it has won several environmental management awards. The recommendations for more effective in environmental operation management is that Nan municipality should set up more co-operative with other town municipalities to spreading and expansion for boarder effectives.

Keywords: Environmental management, Success, Public Participation, Stakeholders, Sustainability

บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นและประชากรทุกคนมีความจำเป็นต้องอุปโภคและบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิต ปัญหาสิ่งแวดล้อมประการแรกที่สำคัญคือ ปัญหาขยะ เศษหรือซากของทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้ว

กลายเป็นขยะมูลฝอยที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในทุกวัน ส่งผลให้เกิดความสกปรก มีกลิ่นเหม็นและสร้างความน่ารำคาญให้กับชุมชนที่เกิดปัญหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานของภาครัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเป็นผู้ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่วมดำเนินการและสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังมีบทบาทการเป็น ผู้ประสานเพื่อสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการให้มีบริการสาธารณะร่วมกัน เช่น การกำจัดขยะ การบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่มี *(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559)* อาจกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด สามารถให้ความช่วยเหลือ และร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้

เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่านเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลเมือง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ตำบล คือ ตำบลในเวียงทั้งตำบล และบางส่วนของตำบลผาสิงห์ ภายในเขตเทศบาลมีที่ตั้งของศูนย์ราชการ สถานศึกษา สถาบันการเงินต่างๆ ทำให้มีฐานะเป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัด เทศบาลเมืองน่านเป็นเทศบาลที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ดำเนินการคัดเลือกเมือง (เทศบาล) ระหว่างปี 2559 - 2560 เพื่อเสนอเป็นตัวแทนประเทศไทยในรางวัลอาเซียนฯ ครั้งที่ 4 ซึ่งเทศบาลเมืองน่านได้รับรางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมอาเซียนยั่งยืน และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน จากการประกวดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนประจำปี 2559 โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ***(เทศบาลเมืองน่าน, 2559)***

จากความสำเร็จในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม

ในการดำเนินกิจกรรมทุกประเภทซึ่งรวมทั้งการบริหารงานสิ่งแวดล้อม จะต้องประกอบด้วยการจัดการซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะการจัดการที่ดีจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ลงได้ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการจัดการที่มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ซึ่งเราทุกคนต้องช่วยกันศึกษา หาความรู้วิธีการนำมาใช้ปฏิบัติ เพราะการจัดการที่ไม่ดีพอ โดยเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิดปัญหาและผลเสียหายต่างๆ ติดตามมาอย่างมากมายได้

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึงกระบวนการกระจายทรัพยากรที่สำคัญทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสนองความพอใจในการนำสิ่งแวดล้อมไปใช้อย่างเหมาะสม ในการเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรองในอนาคต

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุง แก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ให้ได้ยั่งยืน ยาวนานตลอดไป และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติให้มากที่สุด

จากแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของสิ่งมีชีวิตในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในอนาคต ต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเหมาะสมมากที่สุด

แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

ธรรมาภิบาล เป็นหลักการจัดระเบียบเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรธุรกิจและประชาชนได้อยู่รวมกันอย่างสงบสุข บนพื้นฐานของความเป็นธรรมและถูกต้อง

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2556) การมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นหลักการสำคัญหนึ่งของธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นที่คาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ และสามารถนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

ธวัช ภูษิตโภไคย (2550) หลักความโปร่งใส” ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่มีการเรียกร้องให้หน่วยงานต่าง ๆ ยึดถือปฏิบัติไม่เฉพาะแต่ในหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ในองค์กรภาคธุรกิจก็ถือว่าความโปร่งใสเป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจในยุคสมัยที่การบริหารต้องมีความสุจริตและตรวจสอบได้ เพื่อความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ปิยะนารถ สิงห์ชู (2556) จากกระแสการพัฒนาด้านต่างๆ ในสังคม ทำให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด ทำให้ข่าวสารต่างๆ แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว โลกไร้พรมแดนทำให้ความเป็นส่วนตัวลดน้อยลง จึงเกิดปัญหาตามมามากมาย ดังนั้นทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องใช้หลักความรับผิดชอบในการดำเนินงานการพัฒนาองค์กรมุกๆ ด้านเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้ใจจากบุคลากรในองค์กร หน่วยงานภายนอกรวมถึงประชาชน

เสถียร เศรษฐสิทธิ์ (2559) หลักนิติธรรม เป็นหลักปรัชญาทางกฎหมายที่สำคัญยิ่งสำหรับการปกครองและการบังคับใช้กฎหมายภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อประกันให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างแท้จริง

จากแนวคิดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหลักการจัดระเบียบเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรธุรกิจและประชาชนได้อยู่รวมกันอย่างสงบสุข บนพื้นฐานของความเป็นธรรมและถูกต้องนั้น สามารถสรุปได้ว่ามี 4 หลักสำคัญที่องค์กรควรนำมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กร ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและหลักนิติธรรม เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลทั้ง 4 นี้สามารถวัดและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมได้

แนวคิดทฤษฎี Balanced Scorecard

ธนสรณ์ ธุนันทา (2552) Balanced Scorecard คือระบบการบริหารงานและประเมินผลทั่วทั้งองค์กร และไม่ใช่เฉพาะเป็นระบบการวัดผลเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) และแผนกลยุทธ์ (strategic plan) แล้วแปลผลลงไปสู่ทุกจุดขององค์กรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายงานและแต่ละคน โดยระบบของ Balanced Scorecard จะเป็นการจัดหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินงาน โดยพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นของกระบวนการทำงานภายในองค์กร และผลกระทบจากลูกค้าภายนอกองค์กร นำมาปรับปรุงสร้างกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพดีและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น เมื่อองค์กรได้ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบ Balanced Scorecard เต็มระบบแล้ว Balanced Scorecard จะช่วยปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ขององค์กรจากระบบ “การทำงานตามคำสั่งหรือสิ่งที่ได้เรียนรู้สืบทอดกันมา (academic exercise)” ไปสู่ระบบ “การร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวขององค์กร (nerve center of an enterprise)

ธนสรณ์ ธุนันทา (2553) Balance Scorecard จะทำให้เราได้เห็นภาพขององค์กรใน 4 มุมมอง และนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือวัดผล โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์มุมมองทั้ง 4 ดังกล่าว ประกอบด้วย

1. The learning and growth perspective เป็นมุมมองด้านการเรียนรู้และการเติบโต เช่น การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน, ความพึงพอใจของพนักงาน, การพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

2. The business process perspective เป็นมุมมองด้านกระบวนการทำงานภายในองค์กรเอง เช่น การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ, การประสานงานภายในองค์กร, การจัดการด้านสายงานผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3. The customer perspective เป็นมุมมองด้านลูกค้า เช่น ความพึงพอของลูกค้า, ภาพลักษณ์, กระบวนการด้านการตลาด, การจัดการด้านลูกค้าสัมพันธ์ เป็นต้น

4. The financial perspective เป็นมุมมองด้านการเงิน เช่น การเพิ่มรายได้, ประสิทธิภาพในการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและมีการสูญเสียระหว่างผลิตน้อย, การหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ เป็นต้น

วรเดช จันทรศร (2530, หน้า2) สรุปว่าการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการแสวงหาวิธีการ และแนวทางเพื่อปรับปรุง นโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานในโครงการให้ดีขึ้น เนื้อหาสาระของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเน้นการแสวงหาคำอธิบาย เกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (implementation processes) เพื่อที่จะศึกษาบทเรียนพัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

จากแนวคิดในการใช้เครื่องมือด้านการบริหารจัดการและการนำนโยบายไปปฏิบัติ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ Balanced Scorecard เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินผลองค์กร ทำให้ผลการดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น และช่วยในการนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติจริง โดยทฤษฎี Balanced Scorecard ประกอบด้วยองค์ประกอบขององค์กรใน 4 มุมมอง ได้แก่ มุมมองทางด้านการเงิน ใช้เพื่อพิจารณาว่าองค์กรสามารถจัดการงบประมาณด้านการเงินในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเหมาะสมหรือไม่, มุมมองทางด้านลูกค้า เป็นมุมมองด้านการบรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร ว่าองค์กรเป็นอย่างไรในสายตาประชาชน, มุมมองทางด้านกระบวนการภายใน เป็นมุมมองที่ใช้มององค์กรว่าองค์กรมีการจัดการภายในอย่างมีคุณภาพหรือไม่, และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป็นมุมมองที่ใช้มองเรื่องการเรียนรู้และพัฒนาตัวองค์กรและบุคลากรอย่างไร และเมื่อประเมินผลองค์กรแล้วควนกำหนดนโยบายและไปปฏิบัติเพื่อสร้างกลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จต่อไป

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้การศึกษานี้สามารถกำหนดแนวคิดในการศึกษาดั้งภาพที่ 1

<u>ประสิทธิผล/การบรรลุเป้าหมาย (มลพิษ/ทรัพยากรธรรมชาติ/การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ/ระบบนิเวศน์)</u>

- โครงการ/กิจกรรมที่บรรลุผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของประชาชนในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล
- ผลสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาล

<u>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (วัดความพึงพอใจ)</u>
stakeholders

- ความพึงพอใจของประชาชน (ชาวบ้าน)
- ความพึงพอใจบุคลากรในหน่วยงาน
- ความพึงพอใจขององค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (เช่น ตลาด โรงงาน เกษตรกร ฯลฯ)

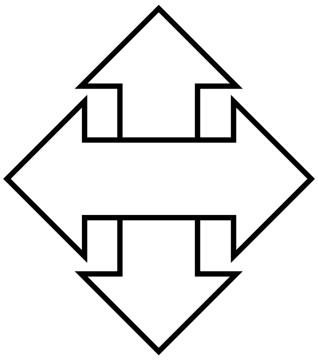

<u>การบริหารจัดการภายในองค์กร (ธรรมาภิบาล)</u>

- ➢ **<u>หลักนิติธรรม</u>** (Rule of Law)
  - มีการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม นโยบายและแผนการดำเนินงานที่เป็นธรรม (ข้อร้องเรียน)
- ➢ **<u>หลักความรับผิดชอบ</u>** (Accountability)
  - บุคลากร/เจ้าหน้าที่ในเทศบาลมีความรับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล
- ➢ **<u>หลักความโปร่งใส</u>** (*Transparency*)
  - ประชาชนหรือผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก มีการเปิดเผยข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ
- ➢ **<u>มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย</u>** (Public Participation)
  - ประชาชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่เทศบาล

<u>การเรียนรู้และพัฒนา</u>

- การพัฒนาบุคลากร
- การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงาน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การใช้แบบสัมภาษณ์ในการสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้คำถามที่มีลักษณะปลายเปิด ประกอบกับการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยประยุกต์แนวคิด Balanced Scorecard ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ ภาคธุรกิจหรือแวดวงวิชาการนิยมใช้ Balanced Scorecard ในการศึกษาปัจจัย เช่น *Kaplan และ Norton, 1998* ได้แนะนำเทคนิค Balanced Scorecard เพื่อใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์การภาคธุรกิจ โดยเพิ่มเติมมิติทางด้านลูกค้า (Customers Perspective) มิติด้านกระบวนการบริหารภายในองค์การ (Internal Perspective) และด้านมิติทางการเรียนรู้ (Innovation and Learning Perspective) เพื่อใช้ในการตรวจวัดและวิเคราะห์ผลงานขององค์การ นอกจากการวัดผลการปฏิบัติงานที่ใช้กันอยู่เดิมที่เน้นมิติทางด้านการเงิน (Financial Perspective) แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ ค่านิยมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การได้อย่างครอบคลุม งานวิจัยนี้จึงมีการปรับเปลี่ยนมุมมองบางประเด็นให้มีความเหมาะสม เช่น มีการปรับเปลี่ยนมุมมองด้านการเงินเป็นมุมมองด้านผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งสนใจในความสำเร็จของการดำเนินงานโดยเฉพาะความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้ารับบริหารมากกว่า และใช้หลักการบริหารจัดการภายในองค์กร (Good Governance) เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาร่วมกับการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลทั้ง 3 แหล่ง ได้แก่ 1) ภาครัฐ 2) เอกชน และ 3) ประชาชน รวมจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 16 คน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากภาครัฐ จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองน่าน, เจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน, เจ้าหน้าที่เทศกิจ, พนักงานรักษาความสะอาด, เจ้าหน้าที่สถานศึกษา, เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลน่าน, เจ้าหน้าที่จากสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากภาคประชาชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน) จำนวน 3 คน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านมหาโพธิ, ปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านน้ำล้อม และปราชญ์ชาวบ้านชุมชนบ้านศรีพันต้น

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากภาคเอกชน จำนวน 3 คน ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้าตลาดสดในเทศบาล, พนักงานห้างสรรพสินค้า และพนักงานอู่ซ่อมรถ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด(Open-ended Questions) และแบบสังเกตการณ์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา เพื่อให้เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสม สอดคล้อง ตรงประเด็นและครอบคลุมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลเมือง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ตำบล คือ ตำบลในเวียงทั้งตำบล และบางส่วนของตำบลผาสิงห์ ภายในเขตเทศบาลมีที่ตั้งของศูนย์ราชการ สถานศึกษา สถาบันการเงินต่างๆ ทำให้มีฐานะเป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัด ประกอบด้วยชุมชนในเขตเทศบาล จำนวน 32 ชุมชน จำนวนบ้าน 10,411 หลังคาเรือน ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน มีจำนวน 20,595 คน แยกเป็นชาย 10,092 คน หญิง 10,257 คน ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 2,710 คนต่อตารางกิโลเมตร (เทศบาลเมืองน่าน, ธันวาคม 2557)

1. **การดำเนินงานในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน** พบว่าเทศบาลเมืองน่านมีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมหลายด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การดำเนินงานด้านการจัดการขยะ เทศบาลเมืองน่านมีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน บนพื้นที่รวมกว่า 60 ไร่ ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน รวม 20 แห่ง ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อให้กับโรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดน่าน โดยมีระบบกำจัดขยะ ประกอบด้วย พื้นที่ฝังกลบและโรงเตาเผาขยะติดเชื้อ ซึ่งการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาล เป็นระบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ปัจจุบันเทศบาลได้นำเอาระบบการคัดแยกขยะและระบบการหมักปุ๋ยมาใช้เพื่อลดปริมาณขยะที่นำไปฝังกลับต่อไป

มีชุมชนต้นแบบในการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยจากครัวเรือนและมีศูนย์เรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสถานที่ศึกษาดูงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เขต โดยมีประชาชนท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “ชาวบ้านในชุมชนทุกคนเห็นความสำคัญในเรื่องขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากบ้านเรือนของคนในชุมชนเรา จึงเกิดความร่วมมือกันในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและร่วมกันเป็นวิทยากรให้ความรู้นักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจ เพื่อให้การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนได้แพร่กระจายเป็นความรู้สู่ท้องถิ่นอื่นได้” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มีนาคม 2561) อาจกล่าวได้ว่าการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนทำให้ชุมชนมองเห็นปัญหาด้าน

สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและช่วยกันหาวิธีแก้ไขปัญหา รวมทั้งยังสามารถขยายวิธีการแก้ไขปัญหาให้บุคคลภายนอกรับรู้ได้อีกด้วย

การดำเนินงานด้านการจัดทำแผนแม่บทเมือง เทศบาลเมืองน่านมีการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าน่าน ทำให้ภูมิทัศน์ของข่วงเมืองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่ใช้เป็นลานกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไป

การดำเนินงานด้านการบำบัดน้ำ เทศบาลเมืองน่านมีระบบบำบัดน้ำเสีย โดยดำเนินการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียเป็นแบบบ่อผึ่ง มีปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบ 5,000-6,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยหลังการบำบัดน้ำเสีย มีการปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ มีระบบบำบัดน้ำเสีย จำนวน 1 แห่ง ที่ดำเนินการบำบัดน้ำเสียให้กับครัวเรือนใน 28 ชุมชน ส่งผลให้ทางเทศบาลมีระบบการจัดการน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพและลดปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญด้านกลิ่นเหม็นของน้ำเสียจากภาคครัวเรือนและสถานประกอบการ

การดำเนินงานด้านพื้นที่สีเขียว เทศบาลเมืองน่านมีสวนไม้ใหญ่ใจกลางเมือง ชื่อสวนภูมิรักษ์ เฉลิมพระเกียรติจังหวัดน่าน เป็น 1 ใน 6 สวนภูมิรักษ์ในประเทศไทย จากความร่วมมือของหลายหน่วยงาน ตามพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 คือ สร้างป่าใหญ่ในเขตเมืองหล่อหลอมและกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้เห็นความสำคัญของต้นไม้ เกิดรักและหวงแหนพื้นที่ป่าไม้ใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ไม้หายากและสมุนไพรไทยตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ โดยเทศบาลเมืองน่านได้ให้การสนับสนุนงบประมาณรวมทั้งการตัดแต่งต้นไม้ เพื่อให้สวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่านเป็นสวนไม้ใหญ่ใจกลางเมือง

ด้านจิตอาสาและอาสาสมัคร เทศบาลเมืองน่านมีอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน โดยเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามาดูแลรักษาความสะอาดของถนน ตรอกซอยและจัดการขยะในชุมชนส่งผลให้เกิดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในทุกชมชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน

การดำเนินงานด้านความปลอดภัยภายในชุมชน เทศบาลเมืองน่านมีนวัตกรรมชุมชนปลอดภัยเขตเทศบาลเมืองน่าน สร้างความเข้าใจและสร้างแนวร่วมในการดำเนินการมีการสรุปปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา โดยการประเมินจากหน่วยงานภายนอก ทำให้เทศบาลเมืองน่านได้รับคัดเลือกเป็นชุมชนชนปลอดภัยระดับโลก ลำดับที่ 316 ของโลก และได้รับเกียรติเป็นเข้าภาพในการจัดประชุมนานาชาติ ชุมชนปลอดภัย ครั้งที่ 22 เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคีเครือข่ายอื่นในการดำเนินการเมืองปลอดภัยแบบบูรณาการ 13 ประการ ได้แก่ การป้องกันสาธารณภัย การป้องกันในเด็กและเยาวชน การเฝ้าระวังความเสี่ยงการสอบสวนการตาย การเติมความรู้สู่ผู้พิทักษ์ความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปลอดภัย ป้องกันการจมน้ำ สนามเด็กเล่นปลอดภัย และการควบคุมสุนัขจรจัด

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จากการนำทฤษฎีระบบการบริหารงานและประเมินผลองค์กร (Balanced Scorecard) มาวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประกอบด้วยปัจจัยหลายมิติ ได้แก่

2.1 มิติด้านการเรียนรู้และพัฒนา

จากการศึกษาพบว่า บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองน่านได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมและนำเสนอผลงานในงานประชุมวิชาการต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในการดำเนินงาน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งทางผู้บริหารได้ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานของเทศบาล โดยมีการจัดประชุมฝ่ายงานต่างๆ เพื่อชี้แจงการดำเนินงานและรับทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเจ้าหน้าที่ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า *“ทางผู้บริหารของเทศบาลได้สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลทุกคนเข้ารับการอบรมเสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มีนาคม 2561)*

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ในด้านการเรียนรู้และพัฒนา พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์และทัศนคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2.2 มิติด้านการบริหารจัดการภายใน

จากการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองน่านมีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านการบริหารจัดการภายในอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะข้อที่สามารถวัดออกมาเป็นรูปธรรมได้มาใช้วัดการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักนิติธรรม ทางเทศบาลเมืองน่าน ให้ความสำคัญกับนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นนโยบายของภาครัฐ ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน โดยส่งเสริมให้ชุมชนในเทศบาลเมืองน่านปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลอย่างเคร่งครัด โดยเจ้าหน้าที่ในเทศบาลท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “*ทางผู้บริหารให้ความร่วมมือกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลเสมอในเรื่องการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน* และออกเป็นกฎหมายบังคับใช้ เช่น ห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ ห้ามตัดต้นไม้ทำลายป่า ห้ามเผาไฟป่า เป็นต้น” *(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,12 เมษายน 2561)*

หลักความรับผิดชอบ เทศบาลเมืองน่านส่งเสริมให้บุคลากรและเจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบและรักในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง นอกจากจะคอยหาวิธีแก้ไขและรับมือกับปัญหา

ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นแล้ว ยังนำองค์ความรู้เรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อรับมือกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมด้วยตนเองได้ และในปัจจุบันได้มีชุมชนที่เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาด้วยตนเองจนกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้กับหน่วยงานภายนอกและผู้ที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ได้ โดยประชาชนท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า *"เมื่อก่อนชุมชนเคยมีปัญหาเรื่องขยะที่ส่งกลิ่นเหม็น จึงแจ้งให้ทางเทศบาลทราบ หลังจากนั้นได้มีเจ้าหน้าที่ตรวจเยี่ยมชุมชนและสอบถามชาวบ้านถึงสาเหตุของกลิ่นเหม็นจากขยะ และช่วยชาวบ้านหาวิธีแก้ไข พร้อมทั้งยังให้ความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะก่อนทิ้งแก่ชาวบ้านในชุมชนด้วย" (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 มีนาคม 2561)*

หลักความโปร่งใส ประชาชนและชาวบ้านในชุมชนของเทศบาลเมืองน่าน สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลได้หลายช่องทาง ได้แก่ ทางวิทยุชุมชน ป้ายประกาศภายในเทศบาลป้ายประกาศบริเวณโดยรอบชุมชน และเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ของเทศบาล เป็นต้น ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลได้ทันเหตุการณ์ เพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ทันเวลา เช่น ข้อมูลสภาพอากาศที่เตือนประชาชนว่าอุณหภูมิจะเพิ่มสูงขึ้นในอีก 2 วัน อาจทำให้เกิดภัยแล้งได้ขอให้ประชาชนเตรียมรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยประชาชนท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า *"ทุกวันจะได้ยินเสียงตามสายผ่านวิทยุของชุมชนว่าเทศบาลมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่อะไรบ้าง เช่น โครงการรณรงค์ให้ชาวบ้านคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง โครงการปลูกต้นไม้ในชุมชนเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว เป็นต้น" (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มีนาคม 2561)*

หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทางเทศบาลเมืองน่านได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของทางเทศบาล โดยทางเทศบาลได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในชุมชนและองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล ตลาดสด ซุปเปอร์มาเก็ตร้านรับ-ซื้อของเก่าและอู่ซ่อมรถ โดยผู้ประกอบการท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า *"มีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองน่านได้ขอความร่วมมือผู้ประกอบการทุกแห่งในเขตเทศบาลเมืองไม่ให้ปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำสาธารณะ คัดแยกขยะก่อนทิ้ง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งทางผู้ประกอบการก็เห็นด้วยและยินดีให้ความร่วมมือ" (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 เมษายน 2561)*

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ในด้านการบริหารจัดการภายใน สามารถพิจารณาจากหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญและสามารถมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้ โดยพบว่า เทศบาลเมืองน่านใช้หลักนิติธรรมในการให้ความร่วมมือเรื่องนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลมีความรับผิดชอบต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างโปร่งใส

และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล

2.3 มิติด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยได้ศึกษาจากความพึงพอใจของประชาชนและองค์กรธุรกิจในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่านและองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่พึงพอใจในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของทางเทศบาลเมืองน่าน รวมถึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล โดยประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกว่าจากจำนวนประชากรและนักนักท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองน่านได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นทำให้ปัจจุบันชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่านเกิดปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ทั้งเรื่องขยะมูลฝอย น้ำเสีย ปัญหาหมอกควัน ขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งทางเทศบาลเมืองน่านได้เริ่มหาแนวทางในการเตรียมพร้อมรับมือและแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องเสมอมา โดยประชาชนท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า *“ประทับใจการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะเจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เมื่อเกิดปัญหาเจ้าหน้าที่จะรีบเข้ามาช่วยชาวบ้านแก้ไขปัญหาทันที และให้ข้อมูลที่เป็นความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อเกิดปัญหาขึ้นอีก” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มีนาคม 2561)*

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่านเป็นที่พึงพอใจของชาวบ้านและประชาชนผู้อยู่อาศัยในเทศบาลเป็นอย่างดี โดยเจ้าหน้าที่ของเทศบาลได้ให้การช่วยเหลือประชาชนและส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองอีกด้วย

2.4 มิติด้านประสิทธิผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในด้านประสิทธิผลโดยได้ศึกษาจากความสำเร็จในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาล ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

ในด้านภาพรวมของการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล พบว่า เทศบาลเมืองน่านประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยดูจากการดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ทางเทศบาลเมืองน่านมีโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากมาย เช่น ด้านการจัดการขยะ ด้านการจัดการน้ำ ด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ด้านการอนุรักษ์เมืองเก่า ด้านการสนับสนุนให้มีจิตอาสาและอาสาสมัคร ด้านนวัตกรรมความปลอดภัยภายในชุมชน

ของเทศบาล ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยพิจารณาจากรางวัลที่ทางเทศบาลได้รับจากหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมมากมาย ได้แก่ รางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมอาเซียนยั่งยืน โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ดำเนินการคัดเลือกเมือง (เทศบาล) ระหว่างปี 2559 - 2560 เพื่อเสนอเป็นตัวแทนประเทศไทยในรางวัลอาเซียน ฯ ครั้งที่ 4 และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน จากการประกวดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประจำปี 2559 โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม รางวัลชุมชนปลอดภัยระดับโลก จากองค์การอนามัยโลก (WHO) และคุณครูท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า *"การทำกิจกรรมหรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของเทศบาลเมืองน่าน ทางเทศบาลให้ความสำคัญกับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน โดยสนับสนุนให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงาน เช่น กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดการขยะ ที่ชุมชนบ้านมหาโพธิ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ทางเทศบาลสนับสนุนให้ชาวบ้านเป็นวิทยากรด้วยตัวเอง จากความร่วมมือของเทศบาลและชาวบ้านในชุมชนทำให้เทศบาลเมืองน่านเป็นเมืองที่น่าอยู่และได้รับรางวัลมากมายจากหลายหน่วยงาน" (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มีนาคม 2561)*

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า เทศบาลเมืองน่านมีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ประสบความสำเร็จ พิจารณาจากการดำเนินงานในอดีตจนถึงปัจจุบันและรางวัลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมากมายจากหน่วยงานต่างๆ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยการวิเคราะห์ตามหลัก Balanced Scorecard สามารถแบ่งปัจจัยออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

มิติด้านประสิทธิผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในด้านประสิทธิผลโดยได้ศึกษาจากความสำเร็จในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาล ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

ในด้านภาพรวมของการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล พบว่าเทศบาลเมืองน่านประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยดูจากการดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ทางเทศบาลเมืองน่านมีโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากมาย เช่น ด้านการจัดการขยะ ด้านการจัดการน้ำ ด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ด้านการอนุรักษ์เมืองเก่า ด้านการสนับสนุนให้มีจิตอาสาและอาสาสมัคร ด้านนวัตกรรมความปลอดภัยภายในชุมชนของเทศบาล ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยพิจารณาจาก

รางวัลที่ทางเทศบาลได้รับจากหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมมากมาย ได้แก่ รางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมอาเซียนยั่งยืน โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ดำเนินการคัดเลือกเมือง (เทศบาล) ระหว่างปี 2559 - 2560 เพื่อเสนอเป็นตัวแทนประเทศไทยในรางวัลอาเซียน ฯ ครั้งที่ 4 และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน จากการประกวดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประจำปี 2559 โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและรางวัลชุมชนปลอดภัยระดับโลก จากองค์การอนามัยโลก (WHO)

การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาของเทศบาลเมืองน่านมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าตามหลักการการดูแลประชาชนของเทศบาลซึ่งสอดคล้องกับ จรัส สุวรรณมาลา และคณะ (2547) พบว่าองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม จะต้องมีเกณฑ์หรือข้อกำหนดการปกครองที่ดี ได้แก่ การเกิดผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจ ประกอบกับการดำเนินการโดยมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสำคัญเพื่อลดต้นทุนในการดำเนินงาน ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าเทศบาลเมืองน่านมีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิผลที่ดีโดย พิจารณาจากการดำเนินงานในอดีตจนถึงปัจจุบันและรางวัลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมากมายจากหน่วยงานต่างๆ

มิติด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยได้ศึกษาจากความพึงพอใจของประชาชนและองค์กรธุรกิจในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของทางเทศบาลเมืองน่าน รวมถึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล รวมถึงองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้งตลาดสด ร้านขายของเก่า อู่ซ่อมรถ โรงเรียนและโรงพยาบาล ที่ให้ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับทางเทศบาลเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่านเป็นที่พึงพอใจของชาวบ้านและประชาชนผู้อยู่อาศัยในเทศบาลเป็นอย่างดี โดยเจ้าหน้าที่ของเทศบาลได้ให้การช่วยเหลือประชาชนและส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมรวมถึงยังเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรธุรกิจได้ร่วมดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุนีย์ มัลลิกามาลย์ (2545) กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์

ต่อการดำเนินนโยบายและโครงการพัฒนาต่างๆ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมาก เนื่องจากประชาชนสามารถเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบและเตือนภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน สังคมและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มิติด้านการบริหารจัดการ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในด้านการบริหารจัดการ ได้ศึกษาจากหลักธรรมาภิบาลที่สามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรมที่นำมาใช้ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

ทางผู้บริหารเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองน่านได้ใช้หลักนิติธรรมในการให้ความร่วมมือเรื่องนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ โดยส่งเสริมให้เทศบาลเมืองน่านปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ใช้หลักความรับผิดชอบโดยเจ้าหน้าที่ทุกคนมีความรับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนและพื้นที่ของเทศบาล ใช้หลักความโปร่งใสซึ่งทางเทศบาลเมืองน่านมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบข้อมูลได้หลายช่องทาง ได้แก่ ทางวิทยุชุมชน ป้ายประกาศภายในเทศบาลป้ายประกาศบริเวณโดยรอบชุมชน และเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ของเทศบาล เป็นต้น และใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยทางเทศบาลเมืองน่านได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของทางเทศบาล รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณและติดตามประเมินผลโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ใช้หลักนิติธรรมในการให้ความร่วมมือเรื่องนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลมีความรับผิดชอบต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2556) ที่พบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นหลักการสำคัญหนึ่งของธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นที่คาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ และสามารถนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต”

มิติด้านการเรียนรู้และพัฒนา

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในด้านการเรียนรู้และพัฒนา ได้ศึกษาจากการพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

ทางผู้บริหารของเทศบาลเมืองน่าน ได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาบุคลากรในองค์กร จึงได้ให้การสนับสนุนบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ การศึกษาและประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการทำงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน มีการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงสนับสนุนให้มีการปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจำลอง โพธิ์บุญ (2554) ได้ศึกษาเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการฝ่าวิกฤตโลกร้อน : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเมืองแกลง พบว่า มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมลดภาวะโลกร้อนในเทศบาล

มิติด้านการเรียนรู้และพัฒนา

<u>การพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่</u>

-เปิดโอกาสให้บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเข้ารับการอบรมและนำเสนอผลงานเพื่อสร้างจิตสำนึกในการดำเนินงาน และเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

<u>การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงาน</u>

- มีการจัดประชุมฝ่ายงานต่างๆ เพื่อชี้แจงการดำเนินงานและรับทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นรวมทั้งหาแนวทางปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

มิติด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร

<u>หลักนิติธรรม</u>

-ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของเทศบาล

<u>หลักความรับผิดชอบ</u>

-บุคลากรและเจ้าหน้าที่ทุกคนมีความรับผิดชอบในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นอย่างดี

<u>หลักความโปร่งใส</u>

-มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลให้ประชาชนได้ทราบหลายช่องทาง

<u>หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย</u>

-เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

มิติด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

<u>ความพึงพอใจของประชาชน</u>

-ประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน และพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของเทศบาล

<u>ความพึงพอใจขององค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง</u>

-องค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งโรงพยาบาล โรงเรียน ตลาดสด ร้านรับซื้อของเก่าและอู่ซ่อมรถ ส่วนใหญ่พึงพอใจในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่าน และพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของเทศบาล

มิติด้านประสิทธิผล

<u>กิจกรรมที่บรรลุผลสำเร็จด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล</u>

-เทศบาลเมืองน่านมีกิจกรรมที่บรรลุผลสำเร็จในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ด้านการจัดการขยะ ด้านการบำบัดน้ำ ด้านพื้นที่สีเขียว ด้านจิตอาสาและอาสาสมัครและยังมีการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในชุมชน

<u>ผลสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาล</u>

-เทศบาลเมืองน่านประสบความสำเร็จโดยได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ รางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมอาเซียนยั่งยืน จากสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และรางวัลชุมชนปลอดภัยระดับโลก จากองค์การอนามัยโลก (WHO)

ภาพที่ 2 สรุปผลการศึกษากรณี : เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาขององค์กร

1. ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่าเทศบาลเมืองน่านมีแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขยายวงกว้างออกไปในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ทางเทศบาลเมืองน่านควรร่วมมือกับทางเทศบาลอื่นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อขยายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับอำเภอและจังหวัดต่อไป
2. ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยควรเสนอแนะแนวทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองน่านให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

การทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักที่ให้การสนับสนุนและให้คำแนะนำในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด ตลอดจนขอบพระคุณคณาจารย์และเพื่อนร่วมหลักสูตรทุกท่านในหลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ให้คำแนะนำตลอดการทำวิจัยในครั้งนี้ หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ทุกท่านจากศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และครอบครัวนิ่มกุล ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเรื่องต่างๆ ตลอดมา

ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้นำชุมชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ที่สละเวลาให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองน่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณทุกๆท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในพื้นที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ณิชนันทน์ จันทร์สืบแถว. (2553). *การนำเทคนิค Balanced Scorecard ไปสู่การปฏิบัติในองค์กรภาครัฐ: กรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบองค์กรภาครัฐระดับท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก*. (วารสารวิทยาการจัดการ). 1-2 (มกราคม-ธันวาคม), 18-19

จุฑารัตน์ หงส์จินดา และจุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001) กรณีศึกษา บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน). (วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม). หน้า 77-92

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2556). *ธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจในโครงการพัฒนา.*(วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม). 9 (มกราคม-มิถุนายน), 85-105.

วรเดช จันทรศร. (2530). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. นโยบายสาธารณะและการวางแผน. กรุงเทพฯ

ลักษมี เกตุสกุล. 2559. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งศรี อำเอร้องกวาง จังหวัดแพร่. (วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์), หน้า 33-51

ปิยะนารถ สิงห์ชู. (2557). *ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ.* (ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์) *(2), 121-128.*

เสถียร เศรษฐสิทธิ์. (2559). *หลักนิติธรรมกับธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์.* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สุนีย์ มัลลิกามาลย์. (2545). *รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มาวิทยาลัย

จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. (2547). บทสังเคราะห์นวัตกรรมท้องถิ่นไทย ประจำปี พ.ศ.2547. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่องนวัตกรรมท้องถิ่นไทย ครั้งที่ 1.

ธวัช ภูษิตโภไคย. (2550). *ความโปร่งใสจะเป็นจริงได้อย่างไร.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Pooboon, C. (2011). Local Authority and Global Warming Mitigation: Case study of Muangklang Municipality. *Journal of Environmental Management*, 7 (1).

คุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้

วิเชตร์ สุวรรณบุญโณ(Wichate Suwanboonno)* สุเมธ พรหมอินทร์(Sumet Promin)
เกษตรชัย และหีม(Kasetchai Laeheem)
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
*Corresponding author. E-mail: chatecoop@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์เกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และเพื่อศึกษาแนวทางในการลดภาระหนี้ค้างชำระของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อเสริมข้อค้นพบของผลการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์เกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา ที่ค้างชำระหนี้ มีอยู่ 3 คุณลักษณะสำคัญ คือ 1. สมาชิกที่มีอายุ 41-50 ปี เนื่องจากสมาชิกเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและสมาชิกมีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น 2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน เนื่องจากสมาชิกทำงานหารายได้เพียงคนเดียวและมีรายได้ทางเดียว 3. สมาชิกที่มีรายได้ทั้งสิ้น 15,001-20,000 บาท เนื่องจากสมาชิกมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายอย่างอื่นกับสมาชิกมีอาชีพทำสวนยางพารา สำหรับแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ ประกอบด้วยการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การปรับสัญญาเงินกู้ใหม่ การตรวจสอบวัตถุประสงค์การใช้เงินกู้ การวางแผนและให้ความรู้แก่สมาชิกในการชำระคืนเงินกู้ และการส่งเสริมให้สมาชิกทำบัญชีครัวเรือน

คำสำคัญ : คุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร การค้างชำระหนี้ แนวทางในการลดภาระหนี้

Abstract

The purpose of the study was to identify characteristics of members of Bang Klam Agricultural Cooperative, Ltd., Songkhla Province and outstanding balance and ways to reduce the outstanding balance among the members. Data were collected through in-depth interviews to confirm findings of the quantitative study. The data were analyzed by means of content analysis.

The study found that members of Bang Klam Agricultural Cooperative, Ltd., Songkhla Province with outstanding balance had three main characteristics: 1. Age: They were between 41 – 50 years old because when in this age range, it is easy for members to have access to the source of fund and greater endorsement of material values; 2) Income: The number of income-earning members in the household was fewer than one as only one household member could earn money from only one way; and 3) Expense: A total income the members earned was in the range 15,001-20,000 Baht but they had high household expenses and other expenses in their rubber plantation occupation. Regarding ways to reduce the outstanding balance, the following five ways were found: interest reduction, reviewing and changing loan agreements, checking loan uses against objectives of the loan, planning and providing knowledge for members on repayment, and promoting members to keep household accounts.

Keywords: Characteristics of Members of Agricultural Cooperative, Outstanding Balance, Ways to Reduce the Outstanding Balance

บทนำ

สหกรณ์เป็นองค์การหรือสถาบันรูปแบบหนึ่งของประชาชน ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การบริโภค การค้า และการบริการด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยพัฒนาด้านสังคม ศึกษาและวัฒนธรรมอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นจุดมุ่งหมายของสหกรณ์ในด้านสังคม คือ การส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมเสรีภาพของมนุษย์ตามแนวทางประชาธิปไตย เสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและจิตใจ บทบาทประการแรกของสหกรณ์ในการพัฒนาสังคม ได้แก่ การให้การศึกษาในที่นี้มิได้มีความหมายเพียงแต่การศึกษาที่สอนให้รู้หลักวิธีการ กฎหมายและกฎบังคับของสหกรณ์เท่านั้น แต่เป็นการศึกษาในความหมายอย่างกว้าง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ ประการที่สอง สหกรณ์ที่แท้จริงเป็นโรงเรียนประชาธิปไตย เพราะสหกรณ์เป็นองค์การของประชาชนผู้เป็นสมาชิก ควบคุมโดยสมาชิก และเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในกระบวนการควบคุม ด้วยเหตุนี้สหกรณ์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคม ประการที่สาม สหกรณ์ได้ชื่อว่าเป็นสถาบันเพื่อปฏิรูปและส่งเสริมความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในสังคม สหกรณ์ไม่สอนเฉพาะในเรื่องประชาธิปไตยเท่านั้น แต่พยายามขจัดความแตกต่างระหว่างชนชั้นด้วย ประการที่สี่ สหกรณ์ส่งเสริม

สามัคคีธรรมและสันติสุขในสังคมสหกรณ์เป็นกระบวนการร่วมมือกันด้วยจิตสำนึกบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม (จุรีพร เพ็ชรกาล, 2552)

สหกรณ์การเกษตร วัตถุประสงค์จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกด้วยวิธีการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักสหกรณ์ สหกรณ์ดำเนินธุรกิจให้เงินกู้หรือสินเชื่อแก่สมาชิก เพื่อประกอบอาชีพหรือการใช้จ่ายที่จำเป็น ผลการดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับความสำเร็จและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการลูกหนี้ ซึ่งเป็น สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อรายได้หลักให้กับสหกรณ์เป็นสำคัญ แต่ปัญหาสำคัญของสหกรณ์มาจากสมาชิก และสหกรณ์เองที่ขาดความสามารถในการบริหารจัดการลูกหนี้ เช่น การเร่งรัดหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้และลูกหนี้ค้างนานต่อเนื่องโดยไม่มีการแก้ไขปัญหาและปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคตสิ่งสำคัญที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสหกรณ์จึงขึ้นอยู่กับ การเสริมสร้างความเข้มแข็งการดำเนินธุรกิจการเงินในสหกรณ์ ทั้งด้านการบริหารสินเชื่อ การติดตามเร่งรัดหนี้ การบริหารความเสี่ยง การตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในที่ดี เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นเลิศที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จะสามารถแก้ไขปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ลูกหนี้ค้างชำระได้ และเพื่อให้สหกรณ์มีแนวทางการปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระ ลูกหนี้ค้างชำระ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงช่วยกันระดมความคิดและหาวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมงานสหกรณ์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกหนี้ค้างชำระหนี้ของสหกรณ์ได้ต่อไป (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2554)

ธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร การดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไรถือได้ว่าทำได้สูงสุด ผลจากการทำกำไรที่ได้จะต้องนำไปใช้เกี่ยวกับทุนดำเนินการด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ต่อไป การให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ตามระเบียบของสหกรณ์ซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ที่รับผิดชอบในการพิจารณาใช้เงินกู้แก่สมาชิก และต้องพิจารณาอย่างรอบคอบสมาชิกผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์ เป็นผู้ใช้บริการธุรกิจสินเชื่อ พึงเข้าใจบทบาทสิทธิ หน้าที่ของตน ในการที่จะร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีที่สุดก็คือ การให้การศึกษาอบรม หรือการประชุมกลุ่มสมาชิกเพื่อเรียนรู้ ปลูกฝังอุดมการณ์ วิธีการ และหลักการสหกรณ์เพื่อรับทราบปัญหาทราบความต้องการของสมาชิกโดยสมาชิกต้องให้ข้อมูลที่เป็นจริงเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์วางแผน แนะนำ การใช้เงินกู้ แล้วคณะกรรมการการพิจารณาเงินกู้จะได้พิจารณาอนุมัติได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย, 2559)

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตโดยอาศัยธรรมชาติซึ่งไม่มีความแน่นอน ทำให้ควบคุมผลผลิตไม่ได้ประกอบกับราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้รายได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีฐานะ

ยากจน และขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อมาลงทุน แหล่งสินเชื่อแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินในระบบได้แก่ ธนาคาร สหกรณ์การเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ และแหล่งสินเชื่อที่ไม่ได้เป็นสถาบันการเงินหรือ เรียกสั้น ๆ ว่าแหล่งสินเชื่อนอกระบบ ประกอบด้วย พ่อค้า เกษตรกร เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง บริษัท หรือสถาบันการเงิน และการลงทุนต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แหล่งสินเชื่อนอกระบบเป็นแหล่งที่กู้ยืมง่าย แต่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าการกู้เงินในระบบ(นฤมล คำทอง, 2556)

การที่สมาชิกชำระหนี้เงินกู้ไม่ตรงตามระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้ นับว่าเป็นปัญหาสำคัญ และมีผลกระทบโดยตรงต่อการเงินของสหกรณ์ เพราะการค้างชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกจะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของการค้างชำระหนี้ กล่าวคือ การได้รับชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนด การมีปริมาณการค้างชำระหนี้สูง หมายถึง ต้นทุนทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้นในการดำเนินงานของสหกรณ์ สหกรณ์ต้องมีค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงหนี้ที่ค้างชำระ ปัญหาก็คือทำอย่างไรสหกรณ์ จึงจะสามารถควบคุมยอดการค้างชำระเงินกู้ของสมาชิกไม่ให้สูงไปกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน บางรายถึงขั้นมีการดำเนินคดีในชั้นศาลจนถูกบังคับเอาทรัพย์ขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ หากได้เงินจากการขายทอดตลาดไม่พอชำระหนี้ต้องถูกบังคับเอาทรัพย์สินอื่น เพื่อขายทอดตลาดเพื่อมาชำระหนี้จนครบ (สมฤทัย บัวกิ่ง, 2554)

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มี 3 คุณลักษณะ ได้แก่ อายุของสมาชิก จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ และรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน โดย สมาชิกสหกรณ์ที่มีอายุ 41 - 50 ปี จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้สูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด ที่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป 2.61 เท่า สมาชิกสหกรณ์ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้สูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 3 คน ขึ้นไป 4.60 เท่า และสมาชิกสหกรณ์ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 2 คน จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้สูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 3 คน ขึ้นไป 2.51 เท่า และสมาชิกสหกรณ์ที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 15,001-20,000 บาท จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้สูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด ที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 20,001 บาท ขึ้นไป 3.92 เท่า และสมาชิกสหกรณ์ที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน ต่ำกว่า 15,000 บาท จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้สูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด ที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 20,001 บาท ขึ้นไป 3.52 เท่า

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา คุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา ทั้ง 3 คุณลักษณะกับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลด

การค้างชำระหนี้ เพื่อเสริมข้อมูลจากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้เพื่อที่สหกรณ์จะได้นำผลจากการศึกษา ไปเป็นแนวทางในการลดภาระหนี้ค้างชำระของสมาชิก อันเป็นการพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิก และเพื่อวางแผนปรับปรุงการดำเนินงานธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการลดภาระหนี้ค้างชำระของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นการศึกษาเพื่อเสริมข้อค้นพบของผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา โดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจีสติกส์ (Logistic regression) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีทั้งหมด 3 ตัวแปร ได้แก่ อายุของสมาชิก จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ และรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ ประกอบด้วย 4 ตำบล ในอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา คือ ตำบลบางกล่ำ ตำบลท่าช้าง ตำบลแม่ทอม ตำบลบ้านหาร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา ซึ่งมีหนี้ค้างชำระเมื่อสิ้นปีทางบัญชี พ.ศ.2559 (1 กรกฎาคม 2558 – 30 มิถุนายน 2559) โดยเป็นสมาชิกที่มีหนี้ค้างทุกประเภท ที่สหกรณ์กำหนดให้ชำระ คือ ต้นเงินค้าง ดอกเบี้ยค้างปี ค่าปรับค้างปี และค่าปรับ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลักไว้สองกลุ่ม กลุ่มแรกคือ คุณลักษณะสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระ โดยคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งผลการวิจัยพบว่ากลุ่มสมาชิกที่มีสัดส่วนกับการค้างชำระหนี้ ในสัดส่วนที่สูง คือ สมาชิกที่มีอายุ 41-50 ปี สมาชิกที่มีบุคคลในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน และสมาชิกที่มีรายได้

ทั้งสิ้น 15,001-20,000 บาท จำนวน 32 ราย กลุ่มที่สองคือ กรรมการสหกรณ์ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ จำนวน 8 ราย โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกข้อมูลถึงสภาวะการเป็นหนี้ คุณลักษณะของสมาชิกที่ต้องค้างชำระหนี้ ตลอดจนแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ เพื่อเสริมข้อค้นพบของการวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการประมวลข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในการจัดหมวดหมู่เป็นประเด็นย่อย ตีความ และสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า คือ ใช้การเก็บข้อมูลจากสามแหล่งที่แตกต่างกัน ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ผู้มีหนี้ค้างชำระ ฝ่ายจัดการคือ เจ้าหน้าที่ และผู้จัดการสหกรณ์ ฝ่ายบริหาร คือ กรรมการสหกรณ์ถึงการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดภาระหนี้ค้างชำระให้น้อยลง

ผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง คุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ทำให้ได้ผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. คุณลักษณะของสมาชิก

สมาชิกสหกรณ์ที่มีอายุ 41 - 50 ปี จะมีโอกาสค้างชำระหนี้สูง เนื่องจากอายุสมาชิกช่วงนี้จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและพื้นที่อำเภอบางกล่ำมีแหล่งเงินกู้ให้บริการคนในพื้นที่เป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด สหกรณ์กองทุนสวนยาง จำกัด กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน รวมถึงแหล่งเงินกู้นอกระบบ เช่น เงินกู้จากบุคคล เงินกู้รายวัน ดอกเบี้ย ร้อยละ 10, 20 บาทต่อเดือน จากการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายนั้น ทำให้สมาชิกที่มีอายุ 41-50 ปี มีหนี้สินได้มากกว่าหนึ่งแห่ง สมาชิกบางคนก็มีแต่หนี้ภายในระบบเพียงอย่างเดียว แต่สมาชิกบางคนกู้ทั้งในระบบและนอกระบบ จนทำให้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเกินความสามารถที่จะชำระได้ จนทำให้ไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้กลายเป็นหนี้ค้างชำระตามมาดังคำสัมภาษณ์ของป้าเขียน ลุงวร (นามสมมุติ)

"...บางครั้งป้าต้องไปยืมเงินจากเพื่อนบ้าน เถ้าแก่ที่มีเงิน หรือบางครั้งกู้ฉุกเฉินกลุ่มออมทรัพย์ตามบ้าน เพราะ ป้าเดือดร้อนต้องใช้เบี้ยเพื่อนำไปชำระหนี้ที่ถึงกำหนดเลยบางครั้งหยิบยืมจากตรงนี่มาให้ตรงโน้น..."

(ป้าเขียน นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ธันวาคม 2559)

"...ลูกลุงสอบเข้าเรียนต่อได้เลยต้องใช้เบี้ย ค่าเทอมมั่ง ค่าอุปกรณ์การเรียนมั่ง ค่าใช้จ่ายก็สูงเลยต้องไปกู้จากมา จากสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ บางครั้งต้องการด่วนก็ยืมเบี้ยตามบ้านทำให้ลุงเป็นหนี้หลายทางบางครั้งส่งหนี้ ทันบ้างไม่ทันบ้าง..."

(ลุงวร นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 12 ธันวาคม 2559)

สมาชิกที่มีอายุช่วงนี้บางรายมีค่านิยมทางวัตถุต้องการจะมีจะได้ให้เหมือนกับคนอื่นเป็นสิ่งที่คนในสังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันในสังคมคนมักจะมองกันจากภายนอก โดยตันสินจากวัตถุ ยี่ห้อของสินค้า เครื่องประดับ รถยนต์หรู บ้านหลังใหญ่โต และยังใช้เป็นเครื่องวัดฐานะทางสังคมด้วย ดังนั้นกลุ่มคนทุกชนชั้น ทุกอาชีพ จึงต้องการมีภาพลักษณ์ที่ดีทางสังคมสภาพทางการเงินที่ดี และประกอบอาชีพที่ได้รับการยกย่อง ในส่วนคนที่มีฐานะทางการเงินที่ดีก็ได้สิ่งเหล่านี้มาโดยมายาก แต่สำหรับคนชนชั้นรากหญ้าและชนชั้นกลาง ซึ่งส่วนใหญ่มีจำนวนมากในประเทศ จะได้สิ่งเหล่านี้มาโดยยาก เพราะความไม่พร้อมในฐานะของตนเอง จึงมีความพยายามใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ หนึ่งในนั้นคือ การกู้หนี้ยืมสินมาจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ดังคำสัมภาษณ์ของพี่สมและพี่ยา (นามสมมุติ)

"....พี่ไปกู้เบี้ยมาหลายบาทเพื่อเอาไปดาวน์รถยนต์สักคัน ที่นี้พี่ก็เป็นหนี้ทั้งรถและสหกรณ์ผ่อนทันบ้างไม่ทันบ้าง แต่พี่ต้องผ่อนบริษัทรถก่อนเดี๋ยวเค้ายึด..."

(พี่สม นามสมมุติ, สัมภาษณ์ 15 ตุลาคม 2559)

"...พี่ไปกู้เงินมาทำบ้านใหม่แทนหลังเดิม เห็นเพื่อนเข้าทำกันหลังใหญ่ๆสวยๆเดี๋ยวลูกพี่อายคน พี่ก็กลัวการเป็นหนี้นะแต่เพื่อลูก พี่ก็ยอม..."

(พี่ยา นามสมมุติ, สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2559)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน จะมีโอกาสค้างชำระหนี้สูง เนื่องจากแต่ละครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันบางครอบครัวเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ บางครอบครัวต้องเจอกับปัญหาอุปสรรคมากมาย ดังนั้นทำให้บางครัวเรือนมีสมาชิกทำงานหารายได้เพียงคนเดียวทำให้เกิดหนี้สินหลายแห่ง รายรับไม่พอกับรายจ่ายทำให้แต่ละครอบครัวมีความจำเป็นต้องการใช้เงิน

ที่แตกต่างกันไป เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนเกิดขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าผ่าตัด ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร หรืออุบัติเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น ดังนั้นทำให้สมาชิกต้องไปกู้เงินจากหลายแหล่ง เพื่อนำมาใช้จ่ายกับสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนอยู่ในขณะนั้น แต่สมาชิกไม่ได้คำนึงถึงการชำระคืนว่ามีความสามารถเพียงพอหรือไม่อย่างไร ทำให้ต้องชำระหนี้หลายแห่งในขณะเดียวกัน เมื่อไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดก็จะนำไปสู่การเกิดหนี้ค้างชำระขึ้นดังคำสัมภาษณ์ของพี่เดี้ยมและพี่บี (นามสมมุติ)

"...พอพี่รู้ว่าลูกสอบไม่ได้ก็ต้องเข้าเรียนต่อเอกชน ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายสูงมาก เลยต้องไปกู้จากสหกรณ์แต่พี่ก็มีหนี้อยู่แล้วยอดหนี้ก็สูงขึ้น พี่ก็หาส่งคนเดียว บางครั้งส่งบ้างไม่ส่งบ้างไม่ทันเหมือนกัน..."

(พี่เดี้ยม นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2559)

"...รายได้พี่คนเดียว บางครั้งเลยไม่พอกับหนี้สหกรณ์ ผ่อนรถยนต์บ้าง ลูกเรียนบ้าง บางครั้งส่งไม่ทันพี่ก็เป็นหนี้ค้างตามมา..."

(พี่บี นามสมมุติ, 20 ตุลาคม 2559)

สมาชิกสหกรณ์ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน บางครั้งทำให้เกิดการมีรายได้ทางเดียว ตามสภาพพื้นที่อำเภอบางกล่ำ เป็นแหล่งทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ สวนยางพารา นาข้าว ไม้ผลไม้ยืนต้น พืชผัก ประมง และปศุสัตว์ ซึ่งสมาชิกสหกรณ์สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพสวนยางพาราเป็นหลัก การทำสวนยางพาราหรือการกรีดยางนั้นจะใช้เวลาช่วงตอนกลางคืนเป็นเวลาที่ให้ผลผลิตดีที่สุด ซึ่งกว่าจะเสร็จขั้นตอนการทำสวนยางก็ต้องใช้เวลาต่อเนื่องมาจนถึงตอนเที่ยงของวันรุ่งขึ้นประกอบกับสวนยางเป็นอาชีพที่เหน็ดเหนื่อยและต้องใช้เวลาช่วงบ่ายในการพักผ่อน ทำให้ไม่มีเวลาในการประกอบอาชีพอื่นเสริม สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่จึงมีรายได้ทางเดียว และอีกอย่างการทำสวนยางพาราต้องพึ่งพิงสภาพดินฟ้าอากาศและภาวะเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อราคายางพาราอีกด้วย ซึ่งไม่มีความมั่งคงในรายได้ เมื่อรายได้ไม่มั่งคงไม่แน่นอน จึงส่งผลต่อการผ่อนชำระและการค้างชำระหนี้ดังคำสัมภาษณ์ของพี่เผือกและน้าดา (นามสมมุติ)

"....คนส่วนใหญ่มองว่าพี่มีเงินเพราะพี่กรีดยางหลายไร่ แต่ส่วนใหญ่พี่กรีดยางจ้าง มีรายได้ทางเดียว ได้บ้างไม่ได้บ้าง ฝนตกบ้าง ราคาถูกบ้าง ส่วนค่าใช้จ่ายทุกอย่าง อยู่ในรายได้จากยางพารา ทำให้รายได้ไม่ค่อยพอกับรายจ่าย ว่าจะทำอย่างอื่นด้วยก็ไม่ไหว..เหนื่อย หนี้ก็มากส่งก็ไม่ทัน..."

(พี่เผือก นามสมมุติ, 22 ตุลาคม 2559)

"...น้ากรีดยางอย่างเดียว ว่าจะทำอาชีพอื่นเสริมอีกแต่ไม่รู้ว่าจะทำอะไรดีเพื่อให้ได้เงินมาชำระหนี้สหกรณ์ ของกว่าจะกรีดยางเสร็จก็แค่เที่ยงพอตอนบ่ายก็นอน ถึงทำอย่างอื่นไม่ทัน ยางก็ราคาถูกหนี้ก็มาก .."

(น้าดา นามสมมุติ, 22 ตุลาคม 2559)

รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 15,001-20,000 บาท จะมีโอกาสค้างชำระหนี้สูงเนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นจำเป็นจะต้องมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายอย่างอื่นดังนั้นการดำเนินในชีวิตประจำวันนั้น จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตทั้งด้านอุปโภคและบริโภค ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตค่าใช้จ่ายประเภทนี้มีตั้งแต่ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และไม่จำเป็นตามแต่ครอบครัวของสมาชิกสหกรณ์ ในการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตนเอง เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำมันรถ ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล ตลอดจนของใช้ต่างๆ โดยจะมีความจำเป็นที่แตกต่างกันไปตามแต่ละครัวเรือน สมาชิกสหกรณ์บางรายมีความจำเป็นที่จะต้องมีค่าใช้จ่ายประเภทนี้ ทำให้มีความต้องการกู้เงินมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนค่อนข้างสูง เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในปัจจุบันเป็นค่าใช้จ่ายหลักของทุกคน แต่การมากู้เงินจากสหกรณ์แล้วนำไปซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคนั้น มีทั้งการนำไปใช้เพื่อที่จำเป็นและไม่จำเป็นเพราะสมาชิกบางส่วนคิดว่าเงินที่กู้มาจากสหกรณ์นั้นกู้ได้ง่ายเลยนำเงินส่วนนี้ไปใช้จ่ายอย่างไม่ประหยัดอดออม หากสมาชิกนำไปใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การขอกู้เงินหรือไม่สามารถก่อให้เกิดรายได้ ก็จะเป็นการสร้างภาระให้กับตัวสมาชิกเองและส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ขึ้นในอนาคตด้วยดังคำสัมภาษณ์ของน้าคมและลุงสาย (นามสมมุติ)

".....น้าซื้อทีวีหลายเครื่องให้ลูกเพื่อจะไม่ต้องแย่งกันดูและสหกรณ์เค้าก็ให้ผ่อนด้วยที่นี้น้าก็เป็นหนี้สหกรณ์เลยจากที่ไม่เคยมีหนี้ เพื่อลูก..."

(น้าคมนามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 25 ตุลาคม 2559)

"...ลุงกู้เบี้ยมาเพื่อนำเงินไปรักษาป้าเพราะป้าป่วยกะทันหัน เบี้ยก็ไม่มี ไหนกะค่าหมอ ค่ายา แต่ก็ไม่รู้ว่าจะหายมั้ย หนี้ลุงที่มีอยู่เดิมก็หลายบาทด้วย ที่นี้ไม่รู้ส่งทันมั้ยเพราะต้องดูแลป้าด้วย หาเงินชำระหนี้สหกรณ์ด้วย...."

(ลุงสายนามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 25 ตุลาคม 2559)

สมาชิกสหกรณ์ที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 15,001-20,000 บาท มีอาชีพหลักคือสวนยางพารา สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรีดยางพาราเป็นรายได้หลัก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของ

อำเภอบางกล่ำ เป็นเนินเขาทำให้เหมาะแก่การปลูกยางพารา ซึ่งยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอันดับต้นที่สามารถทำให้สมาชิกก่อให้เกิดรายได้ แต่เมื่อภาวะเศรษฐกิจถดถอย ก็กระทบกับราคายางด้วย เมื่อราคายางตกต่ำ ทำให้รายได้จากการกรีดยางแต่ละวันลดน้อยลงและประกอบกับสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเดียว ไม่มีรายได้เสริม เนื่องจากการกรีดยางจะเริ่มในเวลาช่วงกลางคืนจนแล้วเสร็จในเวลากลางวันหลักจากนั้นก็จะเป็นเวลาการพักผ่อนทำให้สมาชิกไม่มีอาชีพเสริมและมีรายได้ทางเดียวประกอบกับการกรีดยางก็เป็นอาชีพที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล สภาพลมฟ้าอากาศอีกด้วย แต่ในทางกลับกันราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคกลับมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกสวนยางส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ก็จะเกิดปัญหาการค้างชำระหนี้ตามมาอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของลุงรอยและลุงชม (นามสมมุติ)

“....ช่วงนี้ราคายางถูกมาก กรีดยางมาก็ได้น้อย หนี้ก็มาก ของก็แพง ทั้งของกินของใช้ ทำให้เบี้ยที่หามาได้หมดไปกับของพวกนี้ บางทีก็ไม่พอส่งสหกรณ์...”

(ลุงรอยนามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 27 ธันวาคม 2559)

“....ลุงว่าช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ดีเลย ยางก็3โล100 รายได้ก็ลด ไม่พอจ่าย หนี้สินก็มาก แถมน้ำยางก็ไม่ออก ..”

(ลุงชมนามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 27 ธันวาคม 2559)

2. แนวทางในการลดภาระหนี้ค้างชำระ

การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ความต้องการให้สหกรณ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเดิมค่อนข้างสูงทำให้โอกาสในการชำระหนี้ไม่ได้ตามกำหนด จึงอยากให้สหกรณ์พิจารณาช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ลดดอกเบี้ยเงินกู้ เพื่อที่จะได้เพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ได้สูงขึ้น และลดภาระเสี่ยงในการเกิดหนี้ค้างชำระได้ดังคำสัมภาษณ์ของพี่นิตและพี่เอียด (นามสมมุติ)

“...อยากให้สหกรณ์ช่วยลดอัตราดอกเบี้ยให้น้อยลงกว่านี้ เพราะแต่ละเดือนจ่ายแต่ดอกเบี้ยมากกว่าต้น บางครั้ง จ่ายแต่ดอกก็ไม่พอ...”

(พี่นิต นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 15 ธันวาคม 2559)

“...พี่ว่าดอกเบี้ยสหกรณ์แพงจังพี่อยากให้สหกรณ์ลดดอกเบี้ยให้หน่อย ที่อื่นดอกเบี้ยถูกกว่าสหกรณ์อีก...”

(พี่เอียด นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 15 ธันวาคม 2559)

ปรับสัญญาเงินกู้ใหม่เพื่อขยายเวลาการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เพื่อให้ผ่อนชำระจากเดิมที่สูงขึ้นให้ลดน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพมีสูงมากขึ้นรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้สมาชิกสหกรณ์มีโอกาสที่จะผิดนัดชำระหนี้สูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นสมาชิกที่มีการปรับสัญญาเงินกู้ใหม่ก็มีโอกาสแก้ไขและปรับปรุงการชำระหนี้ของตนเองในการผ่อนชำระหนี้ให้ได้ตามกำหนดในทุกๆ เดือนดังคำสัมภาษณ์ของลุงเพียรและพี่กบ (นามสมมุติ)

"...ลุงอยากให้สหกรณ์ปรับสัญญาให้ใหม่ คือให้ลุงเริ่มผ่อนใหม่ และให้ผ่อนให้น้อยลงด้วยเพื่อที่ลุงจะได้ไม่เป็น หนี้ค้างกับสหกรณ์..."

(ลุงเพียร นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 15 ธันวาคม 2559)

"....ผมอยากให้สหกรณ์ให้เวลาผมผ่อนนานๆหรือให้ผมทำสัญญาใหม่ ช่วงนี้ผมผ่อนไม่ทันจริง..."

(พี่กบ นามสมมุติ, สัมภาษณ์เมื่อ 15 ธันวาคม 2559)

เจ้าหน้าที่สินเชื่อทุกคนควรมีการตรวจสอบวัตถุประสงค์ของสมาชิกก่อนการอนุมัติเงินกู้ว่านำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อที่จะไม่ให้สหกรณ์เกิดความเสียหายเนื่องจากบางครั้งสมาชิกผู้ขอกู้นำเงินที่ได้จากการกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้ไม่สามารถผ่อนชำระหนี้เงินกู้ได้ตามปกติ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ

"...เจ้าหน้าที่สินเชื่อต้องตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการกู้เงินทุกครั้งของสมาชิกว่านำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่หากผิดวัตถุประสงค์ทางสหกรณ์สามารถเรียกเงินกู้ที่จ่ายไปกลับคืนมา เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหากับสหกรณ์ในอนาคต..."

(ผู้จัดการ สัมภาษณ์เมื่อ 21 ธันวาคม 2559)

"....เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้เงินทุกครั้งของสมาชิก ว่าจะเอาเงินที่กู้ไปทำอะไร เพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหากับสหกรณ์ตามมา เนื่องจากบางครั้งสมาชิกพูดไม่เป็นความจริง ทำให้ทางสหกรณ์ไม่สามารถแก้ปัญหาของตัวสมาชิกได้..."

(เจ้าหน้าที่สินเชื่อ สัมภาษณ์เมื่อ 21 ธันวาคม 2559)

สมาชิกทุกท่านควรมีการวางแผนในการกู้และชำระเงินกู้ทุกครั้ง ว่าตัวเองมีรายได้และรายจ่ายเพียงพอหรือไม่เนื่องจากทุกครั้งที่มีการกู้เงิน สมาชิกควรมีการวางแผนการใช้เงินและทางเจ้าหน้าที่ควรที่จะให้ความรู้แก่สมาชิกทุกครั้งที่ยืนขอกู้เงินเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ตัวสมาชิกจะได้รับ เพราะเมื่อสมาชิกกู้เงินไปแล้วนั้น แต่ขาดการวางแผนในการผ่อนชำระหรือรายละเอียดอื่นของการกู้เงิน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นมาอาจจะเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถคาดเดาได้ล่วงหน้า สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัญหาต่อการผ่อนชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิก และจะก่อให้เกิดการค้างชำระหนี้ตามมาดังคำสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่

“…สมาชิกก่อนที่จะกู้เงินจากสหกรณ์ต้องมีการวางแผนผ่อนชำระให้ดีเสียก่อน ว่าตัวเองมีความสามารถในการผ่อนชำระมากน้อยแค่ให้ เพราะบางครั้งสมาชิกเองยังไม่ได้คิดหรือคิดว่าตัวเองมีการวางแผนการชำระหนี้ดีแล้ว แต่ถ้าหากเกิดปัญหาต่างๆที่คาดเดาไม่ถึงก็อาจจะส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ขึ้นได้…”

(เจ้าหน้าที่สินเชื่อ สัมภาษณ์เมื่อ 21 ธันวาคม 2559)

สหกรณ์ควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อที่จะทำให้ตัวสมาชิกทราบรับรู้ถึงรายรับ-รายจ่าย ของตัวเองภายในครัวเรือนอย่างแท้จริง เพื่อที่จะสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง ซึ่งจะทำให้ตัวสมาชิกตระหนักในการใช้จ่ายเงินให้มากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของกรรมการสหกรณ์

“….สมาชิกทุกคนควรมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงรายรับ –รายจ่ายของตนเองและยังทำให้ตระหนักถึงการใช้จ่ายให้มากขึ้นอีกด้วย…”

(กรรมการสหกรณ์ สัมภาษณ์เมื่อ 21 ธันวาคม 2559)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาคุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ทำให้ได้ผลการวิจัย พบว่า

1. สมาชิกสหกรณ์ที่มีอายุ 41 - 50 ปี จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้สูงเนื่องจากสมาชิกช่วงนี้จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและบางรายมีค่านิยมทางวัตถุและสมาชิกส่วนใหญ่ค่อนข้างไม่มีวินัยทางการเงินและความรับผิดชอบ จนทำให้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเกินความสามารถที่จะชำระได้ จนทำให้ไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้กลายเป็นหนี้ค้างชำระตามมา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (กิติพงษ์ กิติบุตร, 2551) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้สินเชื่อเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรป่าซาง จำกัด จังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ ได้แก่ อายุของสมาชิก

ที่มีอายุมากกว่า 45 ปี โดยปัจจัยนี้มีผลต่อโอกาสที่สมาชิกจะเกิดการค้างชำระหนี้กับสหกรณ์เพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 21-24 และยัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (เสาวณีย์ ณ นคร, 2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล ในตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ชาวประมงทุกกลุ่มอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง แต่การกระจายของข้อมูลระหว่างคุณภาพชีวิตระดับต่างๆ มีความแตกต่างบ้างระหว่างกลุ่มอายุ โดยผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีพบในกลุ่มอายุ 20 ปีหรือต่ำกว่าในสัดส่วนที่น้อยมาก ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 51 ปี ขึ้นไป) กลับพบว่าเป็นกลุ่มอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสัดส่วนที่สูงที่สุด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษาว่าผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพประมงทะเล มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพประมงทะเลที่มีอายุน้อยกว่า ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นผลมาจากการที่ผู้สูงอายุดังกล่าวยังมีโอกาสได้ทำงาน การทำงานในยามสูงอายุทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้รู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า ยังมีความสามารถในการประกอบอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของท้องถิ่นเพื่อหาเลี้ยงตนเองและดูแลครอบครัวได้ จึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในตนเอง มีความพึงพอใจในอาชีพและมีความพอใจในสุขภาพด้านร่างกาย

2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน มีโอกาสค้างชำระหนี้สูงเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ทางเดียวและมีหนี้สินหลายแห่ง คือ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพสวนยางพาราเป็นหลัก และอีกอย่างการทำสวนยางพาราต้องพึ่งพิงสภาพดินฟ้าอากาศและภาวะเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อราคายางพาราอีกด้วย ซึ่งไม่มีความมั่งคงในรายได้ เมื่อรายได้ไม่มั่งคงไม่แน่นอน ทำให้สมาชิกต้องไปกู้เงินจากหลายแหล่ง เพื่อนำมาใช้จ่ายกับสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนอยู่ในขณะนั้น แต่สมาชิกไม่ได้คำนึงถึงการชำระคืนว่ามีความสามารถเพียงพอหรือไม่อย่างไร ทำให้ต้องชำระหนี้หลายแห่งในขณะเดียวกัน เมื่อไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดก็จะนำไปสู่การเกิดหนี้ค้างชำระ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วัชรพล วิลาวรรณ และ สุภาภรณ์ พวงชมพู, 2558) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้สินทางการเกษตรของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาหนองบัวแดงจังหวัดชัยภูมิ พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระคืนสินเชื่อ ทางการเกษตร อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากก็จะสามารถทำกิจการทางการเกษตรได้มาก ทำให้มีรายได้ภายในครัวเรือนมากด้วย จึงทำให้ สามารถชำระคืนสินเชื่อทางการเกษตรได้มากกว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า

3. สมาชิกที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 15,001 – 20,000 บาท จะมีโอกาสค้างชำระหนี้สูงเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ สวนยางพารา สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรีดยางพาราเป็นรายได้หลัก ซึ่งยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอันดับต้นที่สามารถทำให้สมาชิก

ก่อให้เกิดรายได้ แต่เมื่อภาวะเศรษฐกิจถดถอย ก็กระทบกับราคายางด้วย เมื่อราคายางตกต่ำ ทำให้รายได้จากการกรีดยางแต่ละวันลดน้อยลงและประกอบกับสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเดียว ไม่มีรายได้เสริม ทำให้มีความต้องการกู้เงินมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเนื่องจากค่าใช้จ่ายในปัจจุบันเป็นค่าใช้จ่ายหลักของทุกคน มีทั้งการนำไปใช้เพื่อที่จำเป็นและไม่จำเป็น หากสมาชิกนำไปใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การขอกู้เงินหรือไม่สามารถก่อให้เกิดรายได้ ก็จะเกิดปัญหาการค้างชำระหนี้ตามมาอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วัชรพล วิลาวรรณ และ สุภาภรณ์ พวงชมพู, 2558) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้สินทางการเกษตรของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาหนองบัวแดงจังหวัดชัยภูมิ พบว่ารายได้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระคืนสินเชื่อทางการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีรายได้มากจะมีความสามารถในการชำระสินเชื่อ ทางการเกษตรได้มากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่าและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ทศพร จาดฤทธิ์, 2554) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของ เกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สาขา สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ารายได้ (ต่อปี) ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลูกค้ามีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการชำระคืนเงินกู้

4. แนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ของสมาชิก

การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เป็นแนวคิดที่ดีและเป็นความต้องการของสมาชิกสหกรณ์เกษตรบางกล่ำ จำกัด เพื่อที่จะเป็นการช่วยเหลือตัวสมาชิกให้สามารถผ่อนชำระหนี้ที่เป็นอยู่ให้น้อยลงหรือเพื่อที่จะได้ส่งต้นเงินให้ได้มากกว่าดอกเบี้ย ดังนั้นจากอัตราดอกเบี้ยที่เดิมค่อนข้างสูงทำให้โอกาสในการชำระหนี้ของสมาชิกไม่ได้ตามกำหนดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ชุลีกร กนธวงศ์, 2552) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อนโยบายรัฐ ของธนาคารออมสิน เขตเพชรบุรี พบว่า อัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินไป และระยะเวลาในการผ่อนชำระสั้นเกินไป เกิดจากต้นทุนของธนาคารที่ใช้ในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเสี่ยงของแต่ละสินเชื่อ รวมไปถึงระยะเวลาในการอนุมัติ ต้องยึดตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข การให้สินเชื่อของธนาคาร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ประจักษ์ สุวรรณรัตน์, 2552) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ ของกลุ่มลูกค้าสินเชื่อธนาคารทหารไทย สาขาระโนด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าสินเชื่อธนาคารทหารไทย สาขาระโนดผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาทำสัญญาเงินกู้วิธีการชำระหนี้และเงื่อนไขการชำระหนี้มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ จึงปรับให้มีการพักชำระหนี้ และมีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลง

การปรับสัญญาเงินกู้ใหม่ถือว่าเป็นการช่วยเหลือสมาชิกให้มีระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ได้ยาวนานขึ้นจากเดิมที่มีการผ่อนชำระสูงให้สามารถผ่อนชำระหนี้ลดน้อยลงได้และสมาชิกก็ไม่ต้องกังวลกับความเสี่ยงการค้างชำระหนี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันสมาชิกมีรายได้ไม่พอกับ

รายจ่ายทำให้สมาชิกสหกรณ์มีโอกาสที่จะผิดนัดชำระหนี้สูงขึ้นเรื่อยๆซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ชัยพฤกษ์ สุดถวิล, 2550) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการชำระสินเชื่อการเกษตรของ เกษตรกรในเขตอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เกษตรกรที่มีปัญหาการชำระสินเชื่อการเกษตรมีสาเหตุมาจากราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรมีหนี้สินภายนอกที่ต้องมีภาระชำระและเกษตรกรมีรายจ่ายในครัวเรือนสูงกว่ารายได้ ที่ได้มาจากการเกษตร ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาสินเชื่อการเกษตรเห็นควรรัฐบาลสนับสนุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การปรับโครงสร้างหนี้และสัญญาใหม่ ขยายระยะเวลาผ่อนชำระ ลดอัตราดอกเบี้ย ให้มีความสัมพันธ์กับรายได้ของเกษตรกร

การตรวจสอบวัตถุประสงค์การกู้ของสมาชิกว่านำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เนื่องจากบางครั้งสมาชิกนำเงินที่ได้จากการกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้ไม่สามารถผ่อนชำระหนี้เงินกู้ได้ตามปกติซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สมฤทัย บัวกิ่ง, 2554) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยสภาพเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการกู้เงิน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ไม่ปกติของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ภานุวัฒน์ ห้วยหงส์ทองและคณะ, 2558) ที่ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาคง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยการไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้ เกิดการค้างชำระหนี้ของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การของเงินกู้ พร้อมทั้งส่งเสริมเพิ่มความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีฟาร์มของเกษตรกรลู

การวางแผนในการกู้เงินของสมาชิกถือเป็นส่วนหนึ่งในความรับผิดชอบเริ่มแรกของสมาชิกที่ต้องการจะกู้เงินจากสหกรณ์เนื่องการการวางแผนของสมาชิกส่วนใหญ่ที่มีการวางแผนและยอมรับข้อตกลงกับสหกรณ์จะมีการผ่อนชำระอย่างต่อเนื่องเพราะสมาชิกส่วนใหญ่ทราบถึงรายรับและรายจ่ายของตัวเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากสมาชิกมีการวางแผนล่วงหน้าปัญหาต่างๆ ที่ตามมาจะไม่เกิดกับสหกรณ์และสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สาวิตรี รังสิภัทร์และคณะ, 2554) ที่ได้ศึกษาพบว่า สาเหตุหนึ่งของปัญหาหนี้สินเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล การขาดความรู้ด้านการเงิน การวางแผนการขาดวินัยใน การใช้จ่ายเงิน การนำ เงินในอนาคตมาใช้จ่ายโดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนของเงินที่กู้ยืมมาว่ามีอัตราดอกเบี้ยเท่าไหร่ แหล่งการให้กู้ยืมนอกระบบที่เข้าถึงได้ง่ายถึงแม้จะมีต้นทุนสูงถึงร้อยละ 20 ต่อเดือนจึงได้รับความนิยมและเป็น ทางออกของการแก้ปัญหาในระยะสั้นแต่สร้างปัญหาต่อเนื่องในระยะยาวตามมา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ญาณิศา เผื่อนเพาะ, 2557) ได้ทำการศึกษาพบว่า การให้ความหมายของ “การออม” หมายถึง การแบ่งเงิน ส่วนหนึ่งจากรายได้เพื่อเก็บไว้สำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต การออมเป็นการเก็บเงินส่วน หนึ่งจากรายได้

เพื่อเอาไว้เป็นทุน โดยบริหารจัดการทุนให้งอกเงยเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการลงทุนทำธุรกิจส่วนตัว การออมเป็นการสร้างวินัยในการเก็บเงินซึ่งรวมถึงการวางแผนทางการเงินเพื่อเป็นหลักประกันของ ตนเอง ครอบครัวและการศึกษาของบุตร รวมถึงการออมเป็นการแบ่งเงินส่วนหนึ่งจากรายได้เพื่อซื้อทรัพย์สินใน อนาคต และเป็นการประหยัด รู้จักเก็บเงินไว้ใช้ซื้อสิ่งของที่อยากได้และจำ เป็น โดยรูปแบบของการออมมี 2 รูปแบบคือ รูปแบบการออมที่เลือกตามความสมัครใจของตนเอง และรูปแบบการออมที่ได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงาน หรือครอบครัว ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการออม ได้แก่ ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบกับรายได้

การส่งเสริมให้สมาชิกทำบัญชีครัวเรือนของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสงขลา เร่งเห็นว่าให้สหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด ให้มีการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนกับสมาชิกสหกรณ์เพื่อให้สมาชิกได้ทราบรายรับ-รายจ่าย ของตัวเองภายในครัวเรือนและยังเป็นการส่งเสริมการออมการวางแผนในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ประจักษ์ บุญอารีย์, 2551) ที่ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสไว้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตนเอง ชุมชน และ ระดับรัฐ โดยทรงเน้นการพัฒนาในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงหลักสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ดังนั้นเศรษฐกิจ พอเพียงจึงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรอบรู้ในวิชาการด้านต่างๆ ความรอบคอบ และความ ระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ ใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ โดยความพอดีตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้ 5 ประการได้แก่ ความพอดีทางด้านจิตใจ ความพอดีในทางสังคม ความพอดีและพอเพียงทางด้าน เศรษฐกิจ ความพอดีทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความพอดีทางด้านเทคโนโลยีและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พิจิตรา นุชนุ่ม, 2558) ที่ได้ศึกษา พบว่า การให้ความหมายของการออมเงิน พบว่า การออมเงินหมายถึง การนำส่วนต่างของรายได้และรายจ่ายมาเก็บสะสมไว้ เป็นการเก็บรวบรวมเงินไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น เป็นการสะสมเงินทีละเล็กทีละน้อย และเป็นการประหยัดอดออม โดยกระบวนการออม เงินมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายในชีวิต การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การออมเงินในรูปแบบต่างๆ และ การทบทวนแผนการใช้จ่ายเงิน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการออมเงินได้แก่ สิ่งแวดล้อมและค่านิยมในสังคม ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น รายจ่ายที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และพฤติกรรมการใช้จ่ายของบุคคล

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สมาชิกที่มีอายุ 41 - 50 ปี จะมีโอกาสในการค้างชำระหนี้ เนื่องจากสมาชิกช่วงนี้จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและสมาชิกมีค่านิยมทางวัตถุทำให้ขาดวินัยทางการเงินและความรับผิดชอบ ดังนั้นสหกรณ์ควรแนะนำสมาชิกไม่ให้ก่อหนี้สินเพิ่ม รู้จักประหยัด อดออม และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า สมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานหารายได้ 1 คน จะมีโอกาสค้างชำระหนี้สูงเนื่องจากสมาชิกบางครัวเรือนทำงานหารายได้เพียงคนเดียวและส่วนใหญ่มีรายได้ทางเดียว ดังนั้นสหกรณ์ควรหาอาชีพเสริม ที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า สมาชิกที่มีรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน 15,001 – 20,000 บาท จะมีโอกาสค้างชำระหนี้สูง เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือทำสวนยางพาราและมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง ดังนั้นสหกรณ์ควรให้ความรู้แก่สมาชิก ด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การส่งเสริมปลูกพืชแซมในสวนยาง ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน แนะนำและส่งเสริมการออม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิก

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า สหกรณ์ควรมีแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ โดย 1. การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ 2. การปรับสัญญาเงินกู้ใหม่ ดังนั้น สหกรณ์ควรมีการจัดโครงการสำหรับสมาชิกที่ผ่อนชำระดีให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่ถูกและสหกรณ์ควรมีการตรวจสอบระยะเวลาของสัญญาเงินกู้สำหรับสมาชิกที่ครบกำหนดสัญญาให้ทำสัญญาใหม่เพื่อให้สมาชิกได้ผ่อนชำระหนี้ให้ได้ตามกำหนดในทุกๆเดือน

5. จากการวิจัยที่พบว่า สมาชิกควรมีแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ โดย 1. การตรวจสอบวัตถุประสงค์การกู้ของสมาชิก 2. การวางแผนในการกู้เงินของสมาชิก 3. การส่งเสริมให้สมาชิกทำบัญชีครัวเรือน ดังนั้น สมาชิกควรมีการวางแผนการจัดการเงินกู้เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์และสามารถผ่อนชำระหนี้เงินกู้ได้ตามปกติ และสมาชิกควรจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ เพื่อทราบถึงรายได้รายจ่ายที่เกิดขึ้น และกำไรขาดทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อนำมาวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของสมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์คุณลักษณะของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด จังหวัดสงขลา กับการค้างชำระหนี้และแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้ ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ว่าการค้างชำระหนี้แตกต่างกันหรือไม่

2. ควรศึกษาข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์และการสังเกตสมาชิกสหกรณ์ทุกกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการลดการค้างชำระหนี้และเป็นแนวการสำหรับสหกรณ์ในการช่วยเหลือลูกหนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2554). *ระเบียบว่าด้วยสหกรณ์ กับการบริหารงานที่เป็นเลิศในสหกรณ์ภาคการเกษตร ด้านการ แก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระ*. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560.

กิติพงษ์ กิติบุตร. (2551) . *ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้สินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรป่าซาง จำกัด จังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่. (การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จุรีพร เพ็ชรกาล. (2552). *ระบบสหกรณ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรบางกล่ำ จำกัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา*. สงขลา. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชัยพฤกษ์ สุดถวิล (2550). *ปัญหาการชำระสินเชื่อการเกษตรของ เกษตรกรในเขตอำเภอบางปะหัน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา*. เชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชุลีกร กนธวงศ์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อนโยบายรัฐของธนาคารออมสินเขตเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ญาณิศา เผื่อนเพาะ. (2557). *การให้ความหมาย รูปแบบและกระบวนการออมของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. วารสาร Veridin E-Journl ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม : หน้าที่ 251-266.

ทศพร จาดฤทธิ์. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สาขาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาส่งเสริมการเกษตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นฤมล คำทอง. (2556). *ความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตาก จำกัด*. ค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สหกรณ์) สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี.

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2551). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. วารสารบัวราชภัฏ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. มกราคม 2551. หน้า 40 - 48.

ประจักษ์ สุวรรณรัตน์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มลูกค้าสินเชื่อธนาคารทหารไทย สาขา ระโนด.* สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการธุรกิจเกษตร) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พิจิตรา นุชนุ่ม (2558). *การให้ความหมายและที่มาของความหมาย กระบวนการออมเงิน ปัญหาและอุปสรรคในการออมเงินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของข้าราชการองค์การบริหารส่วน จังหวัดกาญจนบุรี.* วารสาร Veridin E-Journl ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน: หน้าที่ 398-415.

ภานุวัฒน์ ห้วยหงส์ทองและคณะ. (2558). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาคง จังหวัดนครราชสีมา. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.* วารสารแก่นเกษตร 43 ฉบับพิเศษ 1 : หน้าที่ 755-758.

วัชรพล วิลาวรรณ และ สุภาภรณ์ พวงชมภู (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้สินทางการเกษตรของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ* ธุรกิจการเกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมฤทัย บัวกิ่ง. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด จังหวัดสงขลา.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

สาวิตรี รังสิภัทร์และคณะ. 2554. *สาเหตุการเป็นหนี้สิน และแนวทางแก้ไข เพื่อการประกอบอาชีพของนิสิตบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร.* ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย *เรื่อง การบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร*. ค้นเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2559, จาก:http://webhost.cpd.go.th/loei/download/word/

เสาวณีย์ ณ นคร. (2557). *พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเลในตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช.* วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน

The Leadership for Local Development of Student Leader in The Upper Northern Region Rajabhat University

เวโรจน์ รัตนกิตติโรจน์(Weroj Rattanakittiroj)* สมาน ฟูแสง(Sman Foosang)
เกตุมณีมากมี(Ketmanee Markmee) สำเนา หมื่นแจ่ม(Samnao Muenjaem)
สาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
*e-mail: way_net898@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำนักศึกษาในปีการศึกษา 2559 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 221 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวทางการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมี 10 องค์ประกอบคือ 1.1) ความเข้าใจในตนเอง 1.2) ความคงเส้นคงวา 1.3) มีเป้าหมายร่วมกัน 1.4) การมีส่วนร่วม 1.5) การยอมรับซึ่งกันและกัน 1.6) ความเป็นพลเมืองที่ดี 1.7) มีต้นแบบที่ดี 1.8) ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน 1.9) มีหลักธรรมนำชีวิต และ 1.10) มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง 2) องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบนมีดังนี้ 2.1) การสร้างค่านิยมต่อตนเอง ประกอบด้วย ความเข้าใจในตนเอง และคงเส้นคงวา มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง 2.2) การมีต้นแบบ ประกอบด้วย มีต้นแบบที่ดีและได้รับการส่งเสริมสนับสนุน 2.3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีเป้าหมายร่วมกันที่ดีการยอมรับซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วม และ 2.4) การสร้างค่านิยมต่อชุมชนและสังคม ประกอบด้วย มีความเป็นพลเมืองดี และมีหลักธรรมนำชีวิต

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น,ผู้นำนักศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน

Abstract

The research aimed to study the components and the characteristics of having the leadership skills for the local development and to analyze the components of the leadership skills among the leading students of the Upper North Region Rajabhat University. 221 participants from the student leaders in the academic year 2016 from the Upper North Region Rajabhat University were the samples for this research. The instruments used in this study were in-depth interviews and group discussions. The data was analyzed by content analysis and descriptive lectures.

The research found that 1) The compositions and characteristics of the leadership skill for local development consisted of 10 elements: .1) Self-Consciousness 1.2) Congruence, 1.3) Common Purpose, 1.4) Collaboration, 1.5) Mutual recognition, 1.6) Being a good Citizen, 1.7) Having a prototype, 1.8) Being promoted and supported 1.9) Recognizing the Principles of living and 1.10) Self-development. 2) The components of developing the leadership skill for local development among the leading students in the Upper North Region Rajabhat University are as follows: 2.1) Creating The Self-esteem Values consist of Self-Consciousness, Congruence, and Self-Improvement 2.2) Having a prototype consists of having a good prototype and being promoted and supported. 2.3) Encouraging of having a participation consists of having a common goal, mutual recognition, and participation 2.4) Creating Values for community and society including being a good citizenand recognizing the principles of living.

Keywords: Leadership skill for local development, Student Leadership, Upper Northern Region Rajabhat University

บทนำ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและการมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน

จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนและสังคมไทย และหนึ่งในเป้าหมายในการพัฒนาที่สำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) คือ เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้รับการยกระดับสู่มาตรฐานสากล ต่อยอดองค์ความรู้สู่นวัตกรรมและโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 โลกได้ที่มีการเลื่อนไหลของสรรพสิ่ง การเปิดพรมแดนอย่างเสรีเกิดภาวการณ์เลื่อนไหลของแรงงาน เกิดสภาพของโลกไร้พรมแดนขึ้น มนุษยชาติทั่วโลกได้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งและผลของการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม มีการติดต่อสื่อสาร มีการแข่งขันด้านการค้า การตลาด ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกซึ่งได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับกับการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยเฉพาะในส่วนของนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศในอนาคต ควรได้รับการพัฒนาให้มีภาวะความผู้นำ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรมและจริยธรรม ที่เอื้อต่อประโยชน์ของส่วนรวม เพราะบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดทิศทางของสังคมและประเทศชาติ การที่จะทำให้นักศึกษามีคุณลักษณะพึงประสงค์นั้น สถาบันการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถอย่างรอบด้าน และมีภาวะผู้นำ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ถึงพร้อมด้วยความมีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมที่จะเป็นประชากรที่มีคุณค่าต่อครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และประชากรโลกที่มีศักยภาพดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนในห้องเรียนที่มุ่งให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอต่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชาติบ้านเมือง การจัดกิจกรรมนักศึกษาในลักษณะอื่นๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาดังที่ สำเนาว์ ขจรศิลป์ (2538) ได้กล่าวถึงการสร้างภาวะผู้นำนักศึกษาว่าทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงจากการทำงาน มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีการติดต่อกับอาจารย์และบุคคลภายนอกมากขึ้น รู้จักการทำงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร พร้อมทั้งเป็นการฝึกให้มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำแก่นักศึกษาจึงเป็นประโยชน์ในการฝึกทักษะและประสบการณ์เพื่อออกไปปฏิบัติงานในโลกของความเป็นจริงสอดคล้องกับวิลเลียมสัน (Williamson, 1961) ได้กล่าวว่า "กิจกรรมนักศึกษาเป็นศูนย์กลางแห่งระบบอุดมศึกษาในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์" และจากประสบการณ์ในอดีต พบว่า การจัดกิจกรรมนักศึกษาได้ส่งผลอย่างมากต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักศึกษาปัจจุบันการพัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษาเป็นไปในหลายรูปแบบ ด้วยกระบวนการเทคนิค และกลไกที่หลากหลายทั้งในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยตนเอง

นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง (Self-esteem) เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ก็มีบางส่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาจากสถาบันต่างๆ ทั้งครอบครัว สังคม และสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพ และภาวะผู้นำให้แก่นักศึกษาเพื่อเตรียมการเป็นผู้นำของประเทศชาติที่รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 และในศตวรรษแห่งอนาคต

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีอยู่ทั้งสิ้น 38 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งมี 4 แห่ง เป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีการผลิตนักศึกษาแต่ละปีมีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนรวมกันมากกว่า 13,000 คน (มหาวิทยาลัย ราชภัฏเขตภาคเหนือ, 2560) ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพทั้งในภาคเหนือและภาคอื่นๆ ประกอบกับปรัชญาของการจัดการศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏที่เน้นการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น นักศึกษากลุ่มหนึ่งควรมีภาวะผู้นำที่จะเป็นผู้นำท้องถิ่นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา โดยมุ่งศึกษาจากผู้นำนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน โดยมีเนื้อหาการศึกษาครอบคลุมถึงสภาพปัจจุบันนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนว่ามีภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร มหาวิทยาลัยราชภัฏมีรูปแบบ กระบวนการ เทคนิค และกลไกในการพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่นักศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไรบ้าง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศไทยภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้นำนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2559 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 4 มหาวิทยาลัย มี ผู้นำนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 876 คน ประกอบด้วย นายกองค์การนักศึกษา อุปนายกองค์การนักศึกษาคนที่หนึ่ง อุปนายกองค์การนักศึกษาคนที่สอง เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการอื่นอีกจำนวน 11 คน นายกสโมสรนักศึกษาอุปนายกสโมสรนักศึกษา เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการอื่นอีกจำนวน 12 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้นำนักศึกษาที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Selected) พิจารณาคัดเลือกจากปริมาณของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบนที่มีจำนวนนักศึกษามากที่สุด และน้อยที่สุด ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบนที่มีจำนวนนักศึกษาในปีการศึกษา2559 มากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 18,515 คน มีผู้นำนักศึกษาจำนวน 102 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบนที่มีจำนวนนักศึกษาในปีการศึกษา 2559 น้อยที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 8,590 คน มีผู้นำนักศึกษาจำนวน 119 คน

ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน ปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น 221 คน

วิธีการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนการวิจัย โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

1) แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำตนเอง ภาวะผู้นำแบบทีมงาน ภาวะผู้นำท้องถิ่น และการพัฒนาภาวะผู้นำ รวมถึงบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ทำการศึกษาและรวบรวมไว้ เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) สำหรับออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำท้องถิ่น หรือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นศิษย์เก่าจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview guideline) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ประกอบด้วยองค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำมา แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำมา แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนอื่นๆ มากำหนดหัวข้อและประเด็นคำถาม

2.2) ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ ตามประเด็นกำหนดไว้

2.3) ผู้วิจัยพิจารณาแต่ละข้อคำถามว่ามีความครอบคลุมประเด็นหลักขององค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

2.4) ผู้วิจัยนำแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่าข้อความแต่ละข้อวัดได้ตรงประเด็นและครอบคลุมสิ่งที่ ต้องการศึกษาทั้งหมด

2.5) นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวทางการสนทนากลุ่มให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.6) ผู้วิจัยจัดพิมพ์แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับสมบูรณ์

3) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)ในการวิจัยครั้งนี้มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ คือ

- เป็นผู้นำท้องถิ่น หรือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นศิษย์เก่าจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนผู้นำจากภาคประชาสังคม ตัวแทนผู้นำจากภาครัฐ/การศึกษา/สาธารณสุข และตัวแทนผู้นำจากองค์กรเอกชน /ภาคธุรกิจ
- เป็นผู้นำที่เป็นผู้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคม เช่นได้รับรางวัลยกย่องจากสังคมในระดับชาติ/เขต เป็นต้น

ผลการคัดเลือกได้ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 18 คน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ในระยะที่ 1 มุ่งศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

4.2) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

4.2.1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่านด้วยตนเอง

4.2.2) ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลา สถานที่ กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่จะให้การสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2.3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการทางการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเริ่มจากผู้วิจัยแนะนำตัวเองอธิบายถึงความเป็นมาความสำคัญของปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นดำเนินทางการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเทป

4.2.4) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ได้องค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

5) วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภาคเหนือตอนบน

การศึกษาในระยะที่ 2 เป็นการศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภาคเหนือตอนบน วิธีการดังนี้

1) แหล่งข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2) วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview Guideline) กับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา และใช้การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guideline) กับผู้นำนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1) นำข้อมูลองค์ประกอบและคุณลักษณะที่ผ่านการตรวจสอบ และกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่น และกิจกรรมพัฒนาผู้นำนักศึกษาที่สามารถเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นให้แก่ผู้นำนักศึกษามาวิเคราะห์และสร้างองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยสรุปผลการปฏิบัติจริงในกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำ

นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือ นำมาเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ แล้วนำมากำหนดองค์ประกอบและคุณลักษณะขององค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำนักศึกษา

2.2) นำร่างองค์ประกอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และสอดคล้องกับบริบทของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview Guideline) ใช้เก็บข้อมูลกับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา และการจัดสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion Guideline) ใช้เก็บข้อมูลกับผู้นำนักศึกษามีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับองค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

3.1) แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.1.1) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ องค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้จากระยะที่ 1 เพื่อสร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มากำหนดหัวข้อและประเด็นคำถาม

3.1.2) ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ ตามประเด็นกำหนดไว้

3.1.3) ผู้วิจัยพิจารณาแต่ละข้อคำถามว่ามีความครอบคลุมประเด็นหลักขององค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำ

3.1.4) ผู้วิจัยนำแนวการสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่าข้อความแต่ละข้อมีความเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.1.5) นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.1.6) ผู้วิจัยจัดพิมพ์แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับสมบูรณ์

3.2) การสร้างแนวการสนทนากลุ่ม

3.2.1) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ องค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้จากระยะที่ 1 เพื่อสร้างแนวทางการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มากำหนดหัวข้อและประเด็นคำถาม

3.2.2) ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามที่ต้องการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นกำหนดไว้

3.2.3) ผู้วิจัยพิจารณาแต่ละข้อคำถามว่ามีความครอบคลุมประเด็นหลักขององค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำ

3.2.4) ผู้วิจัยนำแนวทางการสนทนากลุ่มไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่าข้อความแต่ละ ข้อมีความเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2.5) นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแนวทางการสนทนากลุ่มให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.2.6) ผู้วิจัยจัดพิมพ์แนวทางการสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์

4) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 2 ประกอบด้วย

4.1) กลุ่มผู้นำนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2559

4.1.1.) ผู้นำนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2559 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจำนวนทั้งสิ้น 221 คนจำแนกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักโดยตำแหน่งดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มผู้นำนักศึกษา จำแนกตามมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มผู้นำนักศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏ		รวม
	เชียงใหม่	ลำปาง	
1. นายกองค์การนักศึกษา	1	1	2
2. อุปนายกองค์การนักศึกษาคนที่หนึ่ง	1	1	2
3. อุปนายกองค์การนักศึกษาคนที่สอง	1	1	2
4. เลขานุการ	1	1	2
5. เหรัญญิก	1	1	2
6. ประชาสัมพันธ์	1	1	2
7. กรรมการอื่นอีกจำนวน 11 คน	11	11	22
8. นายกสโมสรนักศึกษา	5	6	11
9. อุปนายกสโมสรนักศึกษา 10. เลขานุการ	5 5	6 6	11 11
11. เหรัญญิก	5	6	11
12. ประชาสัมพันธ์	5	6	11
13. กรรมการอื่นอีกจำนวน 12 คน	60	72	132
รวม	102	119	221

4.1.2) ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา จำนวน 15 คนโดยมีประชากรในครั้งนี้ ประกอบด้วย คือ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้อำนวยการกองพัฒนา

นักศึกษา รองคณบดี/ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาจำแนกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักโดยตำแหน่งดังแสดงใน ตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา จำแนกตามมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏ		รวม
	เชียงใหม่	ลำปาง	
1. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา	1	1	2
2. ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา	1	1	2
3.รองคณบดี/ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา	5	6	11
รวม	7	8	15

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

มุ่งศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะของภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภาคเหนือตอนบนจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา จำนวน 15 คน และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้นำนักศึกษา จำนวน 26 กลุ่ม ผู้วิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก

5.1.1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่านด้วยตนเอง

5.1.2) ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลา สถานที่ กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่จะให้การสัมภาษณ์เชิงลึก

5.1.3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการทางการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเริ่มจากผู้วิจัยแนะนำตัว อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นดำเนินทางการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ จดบันทึกการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเทป

5.1.4) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มผู้นำนักศึกษา

5.2) การสนทนากลุ่ม

5.2.1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ไปผู้นำนักศึกษาโดยติดต่อผ่านทางกองพัฒนานักศึกษา

5.2.2) ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลา สถานที่ กับผู้นำนักศึกษาผ่านทางกองพัฒนานักศึกษาเพื่อที่เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

5.2.3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มโดยเริ่มจากผู้วิจัยแนะนำตัวเองอธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ของการวิจัย และให้ผู้เข้าร่วมการสนาทนากลุ่มแนะนำตัวจากนั้นดำเนินทางการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ จดบันทึกการสนทนากลุ่มพร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเทป จำนวนกลุ่มผู้นำนักศึกษาในการสนทนากลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มผู้นำนักศึกษาในการสนทนากลุ่ม

ที่	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	มหาวิทยาลัยราชภัฏ		
		เชียงใหม่(ครั้ง/คน)	ลำปาง(ครั้ง/คน)	รวม
1	ผู้นำนักศึกษาจากองค์กรนักศึกษา	2 (9)(8)	2(9)(8)	4(34)
2	ผู้นำนักศึกษาจากสโมสรนักศึกษาคณะครุศาสตร์	2 (9)(8)	2 (9)(8)	4(34)
3	ผู้นำนักศึกษาจากสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ	2 (9)(8)	2 (9)(8)	4(34)
4	ผู้นำนักศึกษาจากสโมสรนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2 (9)(8)	2 (9)(8)	4(34)
5	ผู้นำนักศึกษาจากสโมสรนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร	2 (9)(8)	2 (9)(8)	4(34)
6	ผู้นำนักศึกษาจากสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์	2 (9)(8)	2 (9)(8)	4(34)
7	ผู้นำนักศึกษาจากสโมสรคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	ไม่มี	2 (9)(8)	2(17)
รวม		12(102)	14(119)	26(221)

5.2.4) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา

6) วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยกาศึกษาข้อมูลองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำนักศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยดังต่อไปนี้

1) การสร้างค่านิยมต่อตนเอง

ค่านิยมต่อตนเองเป็นตัวกำหนดความประพฤติและการปฏิบัติของตน และการประพฤติการปฏิบัติของตน เป็นตัวการทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง เราจึงอาจจะกล่าวได้ว่าค่านิยมต่อตนเอง มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ค่านิยมต่อตนเองจึงมีความสำคัญมาก เพราะส่งผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญ ความเสื่อมของสังคม และความมั่งคงของชาติ

1.1) มีความเข้าใจในตนเอง

ผู้นำต้องมีความเข้าใจตนเอง ในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เข้าใจตนเองต่อการกระทำของประพฤติที่ตนเองแสดงออกมา การที่ผู้นำเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง ต้องค้นพบตัวเองก่อนยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การเข้าใจตนเองจะเป็นรากฐานของการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะการเข้าใจตนเองหมายรวมถึง ขีดความสามารถของตัวเรา รู้ข้อจำกัดของตัวเองเราอะไรที่ทำได้ การรู้จักตนทำให้เราเข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น

1.2) มีความคงเส้นคงวา

ผู้นำต้องความเสมอต้นเสมอปลาย มีจุดยืนไม่เปลี่ยนแปลง ในด้านการคิด การแสดงความรู้สึกและการกระทำที่แสดงออกมีความสอดคล้องกัน

1.3) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง

ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าคุณจะเป็นผู้นำที่มากความสามารถสักเพียงใดความสามารถเหล่านั้นจะถดถอยทันทีที่หยุดเรียนรู้ โลกไม่ได้หยุดอยู่กับที่ การเปลี่ยนแปลง

เกิดขึ้นทุกนาที การเรียนรู้ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้ที่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว แค่สนใจติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวต่างๆและเปิดรับมุมมองใหม่ๆ อยู่เสมอ พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดและแนวทางการทำงานให้สอดรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าผู้นำจะเก่งสักแค่ไหน ก็ยังคงต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความเก่งให้คงอยู่ ไม่ใช่เป็นผู้นำแค่ในตำนานเท่านั้นการพัฒนาตนเองผู้นำต้องศึกษาหลักการ แนวคิด เทคนิค และกลไก เรียนรู้เข้าใจเข้าถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2) การมีต้นแบบ

ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ส่วนหนึ่งมากจากการมีต้นแบบที่ดีของผู้ประสบความสำเร็จที่ได้รับการยอมรับในสังคม มาเป็นแนวทางปฏิบัติตาม เรียนรู้เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า มีต้นแบบก็เหมือนมีจุดหมาย

2.1) มีต้นแบบที่ดี

ผู้นำมีการนำเอาต้นแบบที่ดี ของบุคคลครอบครัว บุคคลท้องถิ่น และบุคคลสังคมโลก มาเป็นแนวทางปฏิบัติตาม โดยเรียนรู้ประสบการณ์ เรียนรู้ความสำเร็จ เรียนรู้เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง ให้ต้นแบบที่ดีของบุคคลต้นแบบ เป็นแรงผลักดันสู่ความสำเร็จ กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต อีกประการหนึ่งแบบอย่างในทางไม่ดีที่เราควรหลีกเลี่ยงไม่ยึดมาแบบอย่าง

2.2)ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน

การที่ผู้นำได้รับการสนับสนุนส่งเสริมภาวะผู้นำ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมโดยเสริมสร้างให้ผู้นำเห็นคุณค่าในศักยภาพของตนเองที่สามารถพัฒนาและแบ่งปันกับผู้อื่นได้ โดยผ่านการเรียนรู้ การทำกิจกรรม ร่วมกับท้องถิ่นหรือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ ไปพัฒนาท้องถิ่นให้มีความก้าวหน้าได้ อย่างยั่งยืนบนฐานของความรู้ และสำนึกรักท้องถิ่น

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ผู้นำต้องเปิดโอกาส การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ร่วมในการพัฒนา ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

3.1) เป้าหมายร่วมกัน

เป้าหมายที่ดี นำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลได้ ต้องเป็นเป้าหมายที่ผู้ปฏิบัติเห็นว่ามีความสำคัญมีความชัดเจนไม่ต้องการการตีความ มีลักษณะชี้ชัดเจาะจงลงไปว่าต้องการอะไร เท่าไร เมื่อไร ที่สำคัญคือ เป้าหมายจะต้องเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ มีความท้าทายโดยมีเป้าหมายไม่ต่ำเกินไป อีกประการหนึ่งผู้นำต้องพูดคุยปรึกษาให้เข้าถึงปัญหาของชุมชน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา โดยการเข้า

ร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และร่วมกันแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน โดยแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเร็วยิ่งขึ้น

3.2) การยอมรับซึ่งกันและกัน

ผู้นำยอมรับในความแตกต่างของบุคคล สามารถนำความคิดเห็นที่แตกต่างของแต่ละบุคคล มาหลอมรวมเป็นความคิดของตนเองได้ เมื่อมีความขัดแย้งในกลุ่มเกิดขึ้น ทุกคนจะร่วมกันคลี่คลายบนพื้นฐาน การให้ความเคารพซึ่งกันและกันยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความจริง กล้าพูดสิ่งที่เห็นต่าง รู้จักไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งให้ได้ โดยใช้ประชามติ ยึดเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ในการปฏิบัติงาน

3.3) การมีส่วนร่วม

ผู้นำต้องเปิดโอกาส การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ร่วมในการพัฒนา กำหนดทิศทางการพัฒนาการร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน เข้าไปเกี่ยวข้องทางความคิด จิตใจ อารมณ์ และทางกาย ความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม

4) การสร้างค่านิยมต่อชุมชนและสังคม

ค่านิยมเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับว่ามีคุณค่า การปลูกฝังค่านิยมต่อชุมชนและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในการดำเนินชีวิตระหว่างสมาชิกในสังคมให้สอดคล้องสัมพันธ์กันช่วยเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม

4.1) ความเป็นพลเมือง

ผู้นำต้องประพฤติปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความสำคัญเสมอเคารพในสิทธิเสรีภาพและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมไม่ละเมิดล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

4.2) มีหลักธรรมนำชีวิต

ผู้นำต้องมีหลักธรรมคำสอนทางศาสนา เป็นหลักพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต ในการครองตน ครองคน และครองงาน ที่เป็นความจริง เป็นความดีงาม ความถูกต้อง เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วช่วยให้เกิดความดีงามในชีวิต และสังคมอยู่ร่วมกัน อย่างปกติสุข

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย 1) องค์ประกอบและคุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบคือ 1.1) ความเข้าใจในตนเอง 1.2) ความคงเส้นคงวา 1.3) มีเป้าหมายร่วมกัน 1.4) การมีส่วนร่วม 1.5) การยอมรับซึ่งกันและกัน 1.6) ความเป็นพลเมืองที่ดี 1.7) มีต้นแบบ

ที่ดี 1.8) ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน 1.9) มีหลักธรรมนำชีวิต และ 1.10) มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของรัตติกรณ์ จงวิศาล (2556) ได้สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริง เป็นลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำที่มีความมั่นคงในคำพูด การกระทำ และค่านิยม (ค่านิยม การกระทำ คำพูดเป็นไปในทางเดียวกัน) ผู้นำที่แท้จริงจะมีการรับรู้ตนเองและมีการรับรู้เอกลักษณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง เข้มแข็ง ชัดเจน มั่นคงและสม่ำเสมอ ผู้นำที่แท้จริงจะมีความตระหนักรู้ในตนเองสูง รู้จักตนเองเป็นอย่างดีและรู้ว่าพวกเขาเชื่อในอะไร และมีการยอมรับตนเองในระดับสูงด้วย ผู้นำจะมีค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการมองโลกในแง่ดี ผู้นำจะมีหลักการที่เป็นค่านิยมที่แท้จริงและมีการปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงค่านิยมและความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดการกระทำของพวกเขา ผู้นำจะมีแรงจูงใจมาจากความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและการตรวจสอบตนเอง พวกเขาจะเปิดรับการเรียนรู้จากการให้ข้อมูลย้อนกลับและความผิดพลาดของตนเองอีกทั้งอำไพ อินทรประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี ต้องมีความสามารถและมีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างไปจากผู้อื่นคือ มีสติปัญญาฉลาด เฉียบแหลม รู้บทบาทหน้าที่ของตน รู้จักตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความเป็นธรรม มีความตั้งใจจริงมีความมุ่งมั่นไม่ท้อถอย ฯลฯ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ สุทธินรากร (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตมีบุคลิกภาพค่อนข้างเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมภายนอก และมีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ระดับส่วนรวม และด้านวิสัยทัศน์ระดับบุคคลอยู่ในระดับมาก

2) องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบนมีดังนี้ 2.1) การสร้างค่านิยมต่อตนเอง ประกอบด้วย ความเข้าใจในตนเอง คงเส้นคงวา และมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง 2.2) การมีต้นแบบ ประกอบด้วย มีต้นแบบที่ดี และได้รับการส่งเสริมสนับสนุน 2.3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีเป้าหมายร่วมกันที่ดี การยอมรับซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วม และ 2.4) การสร้างค่านิยมต่อชุมชนและสังคม ประกอบด้วย มีความเป็นพลเมืองดี และมีหลักธรรมนำชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเนตร์พัณณา ยาวิราช (2547) กล่าวว่าคุณสมบัติทั่วไปของผู้นำที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่ คุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ 1) มีความเฉลียวฉลาด สติปัญญาดี มีการตัดสินใจที่ดีและมีความสามารถในการพูด 2) ได้รับความสำเร็จในการศึกษา มีการศึกษาและมีสุขภาพดี 3) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และความมั่นคงทางอารมณ์ 4) มีความมานะอดทน พยายามและผลักดันให้บรรลุความสำเร็จ 5) มีทักษะทางสังคมมีส่วนร่วมในสังคมและปรับตัวให้เข้ากันได้ดีกับกลุ่มและบุคคลต่างๆ 6) มีความปรารถนาที่จะมีสถานะตำแหน่งทางสังคมที่ดีและสอดคล้องกับทฤษฎี The 7C's model (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์:ระบบออนไลน์, 2559) คือความเข้าใจในตนเอง ความสอดคล้องด้านต่างๆ ภายในตนอย่างคงเส้นคงวา ยึดมั่นผูกพันต่อความเชื่อและทำตามความเชื่อของตน การร่วมมือร่วมใจกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ขัดแย้งกันได้แต่ต้องสุภาพ และความเป็นพลเมืองดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงกะพรรณ ตะกลมทอง (2555) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การมีความเชื่อมั่นในตนเอง 4) การให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ 5) การมีความน่าเชื่อถือ 6) การมีมนุษยสัมพันธ์ และ 7) การมีวุฒิภาวะและอนงค์นาถ ยุวพันธุ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สำหรับผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีระดับการทำงานเป็นทีมโดยรวม อยู่ในระดับมาก และมีระดับการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการประสานงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมมือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในปัจจัยย่อยการทำงานเป็นทีมด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมได้รับทราบเป้าหมายในการทำงานจากหัวหน้าทีม ด้านการร่วมมือ ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมช่วยเหลือกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ด้านการประสานงาน ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมมีการประสานงานกันด้วยมารยาทและการพูดจาที่ดีต่อกัน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมมีการคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ต่างไปจากการปฏิบัติงานแบบเดิมเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือสมาชิกในทีมมีการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยเป็นการสรุปองค์ประกอบจากองค์ประกอบเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือตอนบน ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ต้องคำนึงถึงบริบทดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยนำองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา มา ใช้เป็นแนวในการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษาและศึกษาผลการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง ควรบรรจุเป็นหลักสูตรในการพัฒนาผู้นำนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2547). *การจัดการสมัยใหม่.* พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ : บริษัทเซ็นเอ็กเพลสส จำกัด.

พงกะพรรณ ตะกลมทอง. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6*(1).

มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือ. (2560). *กำหนดการงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือ*. (สูจิบัตร). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเกียรติ สุทธินรากร. (2550). *ภาวะผู้นำของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต.* วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์.(2549). *รูปแบบภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.* Retrieved from https://www.gotoknow.org/posts/374086

สำเนาว์ ขจรศิลป์. (2548). *มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 2 : การพัฒนานักศึกษา.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต,

อนงค์นาถ ยุวพันธุ์. (2555). *ภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อำไพ อินทรประเสริฐ. (2542). *ศิลปะการเป็นผู้นำ.* กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

Williamson, E. G. (1961). *Student Personnel in College and Universities*. New York :McGraw-Hill.

ปัจจัยด้านลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี
Factors in Job Characteristics and Operating Environment Affecting Employees' Working Efficiency of Consumer Goods Industries in Chon Buri Province

วรางคณา ศรีธร(Warangkana Sritorn)* จุมพฎ บริราช(Jumpoth Boriraj)
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Corresponding author. E-mail: sr.warangkana@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ปัจจัยด้านลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อวัดอิทธิพลของปัจจัยด้านลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยลักษณะงานด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความมั่นคงในงาน และการยอมรับนับถือ และปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านบรรยากาศในการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของความก้าวหน้าในงาน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชาไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ: ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Abstract

The objectives of this study are to analyse the factors in job characteristics and operating environment affecting employees' working efficiency. The sample of this study comprises of 400 employees of consumer goods industries in Chon Buri

province. The data collected by using questionnaires and analyzed by using descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation. The inferential statistics is multiple regression for measuring factors in job characteristics and operating environment affecting employees.

The results showed that the factors in job characteristics, security, recognition and factors in operating environment are working conditions and relations with peers had a statistically significant level of 0.05 impact on employees' working efficiency of consumer goods industries in Chon Buri province. For career advancement and relations with superiors do not have any impact on employees' working efficiency of consumer goods industries in Chon Buri province.

Keywords: Job Characteristics, Working Environment, Working Efficiency

บทนำ

ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทั้งองค์การภาครัฐและเอกชน ต่างตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการทำงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) สูงสุด แสดงให้เห็นว่าองค์การทั้งหลายต่างมีความเห็นตรงกันว่า องค์การจะมีความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งอยู่ที่ ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพและสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คำว่า “ประสิทธิภาพ” หมายถึง วิธีการทำงานโดยสิ้นเปลืองเวลา และสูญเสียพลังงานในการทำงานน้อยที่สุดแต่เกิดประโยชน์ และความพึงพอใจสูงสุด (นันทนา ธรรมบุศย์, 2540)

จากรายงานวิจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านการจับจ่ายกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค (FMCG) พบว่า อัตราการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของครัวเรือนไทยทั่วประเทศผ่านช่องทางค้าปลีกดั้งเดิมและค้าปลีกสมัยใหม่ ในปี 2559 เติบโตขึ้นร้อยละ 1.7 ด้วยมูลค่า 4.4 แสนล้านบาท ถือเป็นการขยายตัวต่ำสุดในรอบ 8 ปี นับจากปี 2552 โดยหมวดสินค้าของใช้ในครัวเรือน (Household) เติบโตขึ้นร้อยละ 3.2 กลุ่มของใช้ส่วนบุคคล (Personal Care) เติบโตขึ้นร้อยละ 2.9 และกลุ่มอาหารและเครื่องดื่ม (Food & Beverage) เติบโตขึ้นร้อยละ 0.8 ปัจจัยการขยายตัวต่ำด้านการจับจ่ายสินค้าอุปโภคบริโภคปีก่อนมาจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ปัญหาหนี้ครัวเรือน ที่กระทบต่อกำลังซื้อ ปัจจัยลบที่เกิดขึ้นต่อเนื่องนับตั้งแต่เหตุการณ์น้ำท่วมปี 2554 ปัญหาการเมืองปี 2556 หนี้ครัวเรือนและรายได้ตกต่ำปี 2557 มาถึงภัยแล้งที่ส่งผลด้านเกษตรกรรมปี 2559 ล้วนส่งผลให้ผู้บริโภคขาดความมั่นใจในการจับจ่าย “ตัวเลขจับจ่ายอุปโภคบริโภคปีก่อนที่เติบโตต่ำสุดในรอบ 8 ปี มองว่ามาถึงจุดต่ำสุดแล้ว จะเริ่มกลับมาฟื้นตัวในปีนี้ คาดเติบโตราวร้อยละ 2-3 จากปัจจัยเศรษฐกิจมีแนวโน้มขยายตัวดีกว่าปีก่อน”

(รายงานการวิจัยสรุปสภาวะภาพรวมกลุ่มสินค้าอุปโภค-บริโภคในประเทศไทยปี 2552 ถึงปี 2559 อ้างใน อิษณาติ วุฒิธนากุล, 2560)

ในส่วนของพื้นที่ที่เลือกทำวิจัยคือจังหวัดชลบุรีนั้น เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งสิ้น 4,363 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่ได้เปรียบทางด้านภูมิประเทศเป็นอย่างมาก โดยมีการผสานกันอยู่ 5 ประเภทคือ พื้นที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล พื้นที่สูงชันและภูเขา ซึ่งความหลากหลายนี้นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การพาณิชย์ การท่องเที่ยวและการคมนาคมขนส่ง จังหวัดชลบุรีจึงเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ในอดีต และได้รับการวางแผนให้เป็นเมืองหลักด้านอุตสาหกรรมและการค้าขายของภาคตะวันออก โดยมีท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังเป็นจุดสำคัญของการค้าขายทางทะเล และมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ได้แก่ โรงงานประกอบรถยนต์ โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานน้ำตาลทราย โรงงานผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ส่วนของจำนวนประชากร ปัจจุบันจังหวัดชลบุรีมีประชากรจำนวน 1,483,049 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2559) มีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 9 ของประเทศ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2558) ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาจากการย้ายเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เห็นได้จากการเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมมากถึง 15 แห่ง (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2559) และมีสถิติการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของในช่วงต้นปี พ.ศ. 2559 (กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญเติบโตอย่างมากทางด้านอุตสาหกรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างประสิทธิภาพของพนักงานในอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี ในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเพิ่มศักยภาพให้กับพนักงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานขององค์การทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์การและพนักงาน องค์การจะได้ประโยชน์ในด้านผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และพนักงานมีประสิทธิภาพสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยลักษณะงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

Moos (1986) พบว่าสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยแบ่งมิติในการทำงานออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติสัมพันธภาพ (Relationship Dimension) ประกอบด้วย ด้านการมีความเกี่ยวข้องในงาน ด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน และด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน มิติการพัฒนาบุคลิกภาพ (Personal Development Dimension) ประกอบด้วย การสนับสนุนความมีเสรีในการทำงาน การมุ่งมั่นในการทำงาน และความกดดันในการทำงาน และสุดท้ายคือมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน (System Maintenance and System Change Dimension) ประกอบด้วย ด้านความชัดเจนของงาน ด้านการควบคุม ด้านการนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงาน และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จากการทบทวนวรรณกรรม จึงเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะนำตัวแปรต่างๆนี้มาวิเคราะห์กับบุคคลากรในโรงงานและหน่วยสนับสนุน ทั้งในด้านจิตวิทยาสังคม รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ เนื่องจากอารมณ์และจิตใจที่ได้รับการกดดันจากงาน

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ได้เลือกมาเพียง 3 ตัวแปรคือ ด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน) ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน(ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชา) และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ(สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

2. ลักษณะงาน

Herzberg, Mausner and Snyderman (1959) ได้สร้างทฤษฎีขึ้นจากการศึกษาสาเหตุของความพึงพอใจในงาน กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน เกิดจากปัจจัย 2 ปัจจัยมีลักษณะคือ กลุ่มแรกเรียกว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับแรงจูงใจภายในที่เกิดขึ้นจากการทำงานโดยตรง (Job Content) และกลุ่มที่สองเรียกว่า ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมภายนอกของงาน (Job Context) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของงาน (Job Content) และการปฏิบัติงานโดยตรง เป็นปัจจัยที่จูงใจพนักงานให้เกิดแรงจูงใจในงาน ความพึงพอใจ ถ้าสามารถตอบสนองปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างสุดความสามารถซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน ได้แก่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) ความก้าวหน้าในงาน (Advancement) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ (Work Itself) โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth) และความรับผิดชอบ (Responsibility)

ปัจจัยที่อยู่ล้อมรอบงาน (Job Context) ซึ่งไม่เกี่ยวกับตัวงานโดยตรง เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลอยู่ในองค์กรได้เป็นเวลานาน ทำงานด้วยความสุขสบายมากขึ้น ส่งผลให้บุคคลพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่จะปฏิบัติงานได้ ได้แก่ การบังคับบัญชา (Supervision) นโยบายและการบริหาร (Policy and administration) สภาพการแวดล้อมในการปฏิบัติงาน (Working condition) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Relations with superiors) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Relation with subordinates) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Relation with peers) สถานะภาพทางวิชาชีพ (Status) ความมั่นคงในงานและปลอดภัยในงาน (Job security) ค่าตอบแทน/เงินเดือน (Compensation/Salary) และชีวิตส่วนตัว (Personal life)

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ได้เลือกมาเพียง 4 ตัวแปรคือ การได้รับการยอมรับนับถือ(การยอมรับนับถือ) ความก้าวหน้าในงาน(ความก้าวหน้าในงาน) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ(ลักษณะงาน) และความมั่นคงในงานและปลอดภัยในงาน(ความมั่นคง) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Peterson & Plowman (อ้างใน แสวง รัตนมงคลมาศ, 2514) กล่าวถึงแนวคิดของประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย 4 ข้อดังนี้ ด้านคุณภาพของงาน คืองานที่ทำจะต้องมีมาตรฐานตรงตามข้อกำหนดขององค์การ เพื่อให้ผู้ผลิตและผู้ใช้ประโยชน์ ได้รับความคุ้มค่าและมีความพึงพอใจกับผลงานที่ได้มา ด้านเวลา คือเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน จะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการและเหมาะสมกับงานมากที่สุด ด้านวิธีการและปริมาณ คืองานที่องค์การคาดหวัง จะต้องมีวิธีการการทำงานอย่างมีขั้นตอนและมีระเบียบแบบแผน และให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และสุดท้ายคือ ด้านค่าใช้จ่าย คือในการดำเนินงานจะต้องเหมาะสมกับงาน และวิธีการลงทุนคือจะต้องลงทุนน้อยและให้ได้ผลกำไรมากที่สุด

เนื่องจากด้านค่าใช้จ่ายเป็นความลับของทางองค์การ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้เลือกมาเพียง 3 ตัวแปรคือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านเวลา และด้านวิธีการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กชามาส ยิ้มเมือง (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของคุณลักษณะของงาน การบริหารอารมณ์ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในบริษัทมิตซูบิชิ มอเตอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท นิสสัน มอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด จำนวน 272 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีระดับการรับรู้คุณลักษณะของงาน การบริหารอารมณ์ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับดี ระดับคุณลักษณะของงาน (ยกเว้นด้านความหลากหลายของงาน) การบริหารอารมณ์ (ยกเว้นด้านทักษะทางสังคม) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และคุณลักษณะของงานและการบริหารอารมณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีอำนาจในการอธิบายได้ร้อยละ 63.5 และ 61.7 ตามลำดับ

Marlena Bednarska and Malgorzata Szczyt (2015) ศึกษารูปแบบความพึงพอใจในงานของอุตสาหกรรมบริการเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศ เพื่อศึกษาปัจจัยแต่ละด้านขององค์กรในระดับชาติว่ามีความพึงพอใจที่แตกต่างกันหรือไม่ของอุตสาหกรรมบริการในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป จำนวน 34 ประเทศ มีกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริการทั้งสิ้น 17,000 ตัวอย่าง โดยทำการศึกษาความพึงพอใจในงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย เนื้อหาของงานที่ปฏิบัติ ระดับค่าตอบแทน/เงินเดือน ความมั่นคงในงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ ความเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความสมดุลในชีวิตการทำงาน และความเสี่ยงของสุขภาพและความปลอดภัย เพื่อระบุความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในระดับความพึงพอใจในงานจะทดสอบจากตัวแปร 12 ตัวแปร แบ่งเป็นระดับบุคคล: เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่งงาน, อาชีพ, สถานการณ์จ้างงาน, สัญญาจ้างและ รายได้ ส่วนระดับองค์กร: แผนก, ขนาดขององค์กร, ประเภทของอุตสาหกรรม และระดับชาติ

จากผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการทำงานแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ซึ่งตัวแปรที่แตกต่างกันได้แก่ สัญญาการจ้างงานและระดับรายได้ (ค่าตอบแทน/เงินเดือน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในขณะที่เพศ, อายุ, อายุการทำงาน และ แผนก ไม่มีความแตกต่างกัน พนักงานบริการให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานและเนื้อหาของงาน และมีความพอใจน้อยที่สุดในเรื่องของรายได้/ค่าตอบแทน ความมั่นคงในการทำงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ

กัญณัฏฐ์ สุนันตา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 264 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ ค่า t-test ค่า F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา

และ หน่วยงานที่สังกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ด้านนโยบายและการบริหารองค์กร ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านโอกาสและความก้าวหน้า ด้านสวัสดิการ และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทางานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ประสิทธิภาพในการทำงานด้านคุณภาพของงาน รองลงมาได้แก่ ด้านเทคนิคในการทางาน และด้านทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานตามลำดับ

จิรวัฒน์ หงอกสิมมา (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงาน ของช่างยนต์ในศูนย์บริการรถยนต์นั่ง นำเข้าแห่งหนึ่งของประเทศไทย” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ช่างยนต์ในศูนย์บริการรถยนต์นั่ง นำเข้าแห่งหนึ่งของประเทศไทย จำนวน 88 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ช่างยนต์ในศูนย์บริการรถยนต์นั่ง นำเข้าแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีประสิทธิภาพในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นตามสมมติฐาน และเมื่อแยกตามมิติส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับคะแนนเกณฑ์ ช่างยนต์ในศูนย์บริการรถยนต์นั่ง นำเข้าแห่งหนึ่งของประเทศไทยที่มีอายุมาก มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 บรรยากาศในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานของช่างยนต์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ใจนวล พรหมมณี (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพหานคร จำนวน 439 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจในการทำงาน เจตคติต่อวิชาชีพครู ความผูกพันต่อองค์กร การพัฒนาตนเอง กับประสิทธิภาพในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู มีค่าเท่ากับ 0.648 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.142 – 0.303 โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู คือ

การพัฒนาตนเอง, ความผูกพันต่อองค์กร, การรับรู้ความสามารถของตนเอง, แรงจูงใจในการทำงาน โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญ เท่ากับ 0.303 , 0.200 , 0.160 , 0.142 ตามลำดับ โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุณริสาก์ สุจันทรา และ ชนงการณ์ กุณฑลบุตร (2556) ทำการศึกษาเรื่อง “การรับรู้ด้านความรู้ความเข้าใจต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือพนักงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 389 คน โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้านความรู้ความเข้าใจต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.914 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Multiple Linear Regression Analysis ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านความรู้ความเข้าใจต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ วัฒนธรรมองค์กร การปฏิบัติตามกฎระเบียบที่บริษัทกำหนด การปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีสัมประสิทธิ์ของตัวแปรเท่ากับ 0.641 ความสำคัญอันดับรองลงมา คือภาวะผู้นำของหัวหน้างานซึ่งต้องมีความยุติธรรมการนำทีมงานสู่ความสำเร็จมีการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถของพนักงาน ซึ่งมีสัมประสิทธิ์ของตัวแปรเท่ากับ 0.384 และความสำคัญอันดับสุดท้ายคือ การสื่อสารในองค์กรโดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและลดความขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงาน ซึ่งมีสัมประสิทธิ์ของตัวแปรเท่ากับ 0.145

อุมาพร นิลทวิก (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก ในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมุ่งศึกษาถึงวิธีการสื่อสารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้คือ พนักงานในหน่วยงานที่เกี่ยวของกับการส่งออก ซึ่งในที่นี้หมายถึงพนักงานในหน่วยงานภาครัฐที่ได้มีการติดต่อธุรกิจด้านการส่งออกในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จำนวนประมาณ 420 คน จาก 70 หน่วยงาน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ พนักงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังจำนวนทั้งสิ้น 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล วิธีการสื่อสารภายในองค์กร และประสิทธิภาพการทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานคือ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านคุณภาพงาน (Quality) ที่เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน งานที่ได้รับมอบหมายมีความถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ ด้านปริมาณงาน (Quantity) นั้น

ปริมาณงานที่ทำสำเร็จเหมาะสมกับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย มีปริมาณที่ตรงกับปริมาณที่ต้องการด้านเวลา (Time) นั้น มีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้งานเสร็จสิ้นทันเวลาและใช้เวลาในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและด้านค่าใช้จ่าย (Cost) นั้นเห็นว่ามีการตรวจสอบสภาพวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน เครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้เพื่อช่วยลดค่าซ่อมแซมและยืดอายุการใช้งาน ไม่มีคนว่างงานเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็น สุดท้ายผลการทดสอบสมมุติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่าวิธีการสื่อสารภายในองค์กรด้วยลายลักษณ์อักษรและวิธีการสื่อสารโดยภาพรวมนั้นไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรในทุกๆ ด้าน ส่วนการสื่อสารภายในองค์การด้วยวาจานั้นมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรทั้งด้านคุณภาพของงานด้านปริมาณงาน ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่ายและประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กรอบแนวคิดการวิจัย

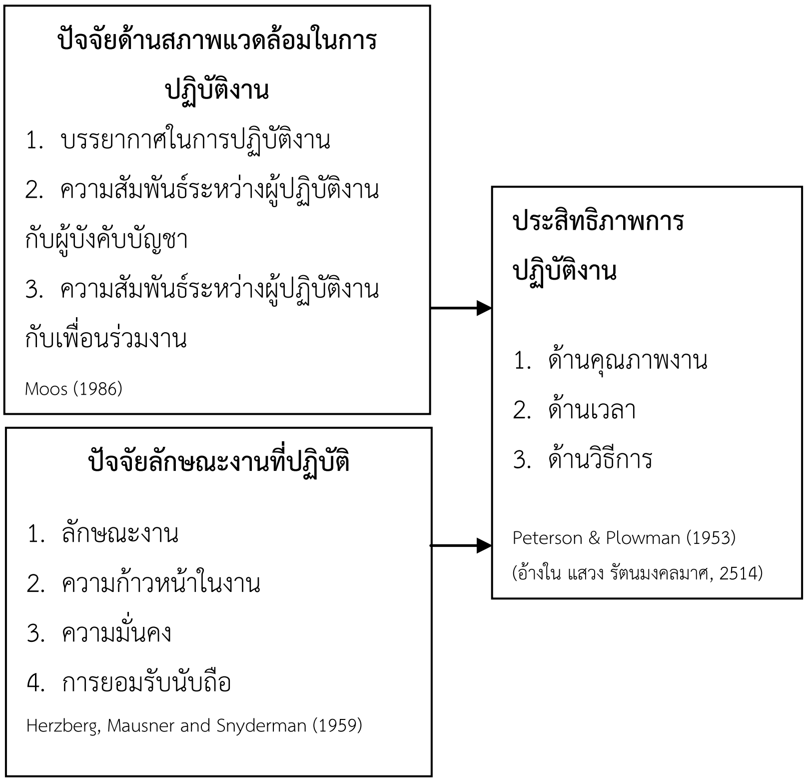

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 20 แห่ง (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2560) แต่ไม่สามารถทราบจำนวนพนักงานดังกล่าวได้ชัดเจน

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง คำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1967: 886 – 887) โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota sampling) โดยมีจำนวนโรงงานสำหรับการสุ่มตัวอย่าง 20 แห่ง จึงทำการเก็บข้อมูลจากพนักงานกลุ่มดังกล่าวโรงงานละ 20 คน มีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่จัดทำขึ้นโดยค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทในการศึกษา เนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วย 4ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน และระดับพนักงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ บรรยากาศในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชา และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในงาน ความมั่นคง และการยอมรับนับถือ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ด้านคือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านเวลา และด้านวิธีการ

โดยทุกข้อคำถามในส่วนที่ 2-4 เป็นคำถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Likert's Rating Scale) 5 ระดับ ใช้เกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของ Best and Kahn (2014: 338-339)

การทดสอบเครื่องมือ ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณา และตรวจสอบความถูกต้องของคำถามแต่ละข้อว่าตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่และทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 40 คน นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ Cronbach โดยข้อคำถามที่ใช้วัดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ 0.894, 0.842 และ 0.882 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.30 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 44.80 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.00 มีสถานภาพโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.80 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 49.30 มีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.50 มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 และส่วนใหญ่อยู่ในระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 93.30

ผลของลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุของลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน แสดงดังตารางที่ 1 พบว่า มีตัวแปรอิสระ 5 ตัว ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ได้แก่ บรรยากาศในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความมั่นคงในงาน และการยอมรับนับถือ โดยสามารถอธิบายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานได้ร้อยละ 84.10

การวิเคราะห์ขนาดของอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การยอมรับนับถือ ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และบรรยากาศในการปฏิบัติงาน โดยมีค่า Beta เท่ากับ 0.609 0.269 0.191 0.094 และ 0.084 ตามลำดับ โดยส่งผลทางบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลของลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี

ตัวแปร	b	SE_b	β	t	sig	Tolerance	VIF
สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน							
บรรยากาศในการปฏิบัติงาน	0.058	0.023	0.084	2.505	0.013*	0.661	1.513
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชา	0.003	0.022	0.004	0.123	0.902	0.589	1.698
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน	0.150	0.029	0.191	5.076	0.000**	0.526	1.901
ลักษณะงาน							
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	0.083	0.034	0.094	2.433	0.015*	0.506	1.978
ความก้าวหน้าในงาน	-0.021	0.030	-0.027	-0.714	0.476	0.517	1.934
ความมั่นคง	0.205	0.023	0.269	8.859	0.000**	0.807	1.238
การยอมรับนับถือ	0.449	0.031	0.609	14.652	0.000**	0.433	2.309
(Constant)	0.843	0.126		6.676	0.000		
SE_{est} = ±.227; Durbin-Watson = 1.751, R = 0.841 ; R^2 = 0.707 ; F = 135.274 ; Sig = 0.000							

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปและอภิปรายผล

1. ลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านการยอมรับนับถือ ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และบรรยากาศในการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยสามารถอธิบายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานได้ร้อยละ 84.10 โดยมีสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

ประสิทธิภาพการทำงาน = 0.084(บรรยากาศในการปฏิบัติงาน) +0.191(ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน) + 0.094(ลักษณะงานที่ปฏิบัติ) +0.269(ความมั่นคง) +0.609(การยอมรับนับถือ)

ตัวแปรลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้าน ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อาจเกิดจากการที่พนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี มีความพึง

พอใจที่เกิดขึ้นจากสถานที่ในการปฏิบัติงานที่สามารถอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจากเพื่อนร่วมงาน ส่งผลทำให้พนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ให้กับองค์การอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญ์ณัฏฐ์ สุนันตา (2557) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม ของบุคลกรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีความเข้มข้นของความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับ จิรวัฒน์ หงอกสิมมา (2554) พบว่า บรรยากาศในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานของช่างยนต์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ กาญจนา ธานะ (2551) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลเอกชล เขตกรุงเทพมหานคร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และสอดคล้องกับ สมยศ แย้มเผื่อน (2551) พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านบรรยากาศในการทำงานกับเพื่อนร่วมงานและด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านลักษณะงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อาจเกิดจากการที่พนักงานในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค จังหวัดชลบุรี มีความพึงพอใจกับงานที่ได้รับมอบหมายอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งยังได้แรงจูงใจจากการได้รับการยอมรับและชื่นชมในผลงานของตน จากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน รวมถึงองค์การได้จัดทำนโยบายที่น่าเชื่อถือ จึงทำให้พนักงานมีความมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติงานอยู่ในองค์การได้เป็นเวลานาน โดยไม่คิดจะเปลี่ยนงาน จะเห็นได้ว่าในด้านของลักษณะงานหากองค์การหรือผู้บริหารเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีความเชี่ยวชาญได้ปฏิบัติงานหรือมีส่วนร่วมในงานด้านนั้นๆ จะช่วยส่งเสริมให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจกับงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งหัวหน้างานยังสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อวางแผนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย ดังนั้นองค์การควรให้ความสำคัญกับตัวแปรนั้นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชามาส ยิ้มเมือง (2558) พบว่า คุณลักษณะของงานและการบริหารอารมณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีอำนาจในการอธิบายได้ร้อยละ 63.5 และ 61.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษาจากการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	**ผลการวิจัย**	**งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	**สรุปผล**
สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน	มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 - บรรยากาศในการปฏิบัติงาน (0.013) - ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน (0.000)	สอดคคล้องกับ กัญณัฏฐ์ สุนันตา (2557) จิรวัฒน์ หงอกสิมมา (2554)	สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย
ลักษณะงาน	มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 - ลักษณะงานที่ปฏิบัติ (0.015) - ความมั่นคงในงาน (0.000) - การยอมรับนับถือ (0.000)	สอดคคล้องกับ กชามาส ยิ้มเมือง (2558) บุณริสาก์ สุจันทรา (2555)	สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารควรให้ความสนใจกับตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ส่วนด้านความก้าวหน้าในงานที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะทางองค์การ

ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนหรือแรงจูงใจ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสที่จะได้เลื่อนตำแหน่ง หรือได้พัฒนาทักษะให้เพิ่มสูงขึ้นได้อีก ดังนั้นทางองค์การและผู้บริหารควรหาแนวทางที่จะแสดงให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ว่าองค์การมีนโยบายเหล่านี้อยู่ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน อันส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชาที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อาจเกิดจากการปฏิบัติตนของตัวผู้บังคับบัญชาเอง ดังนั้นองค์การควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสานความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น

2. เนื่องจากตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้สามารถอธิบายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 84.10 จึงอาจทำการศึกษาถึงตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่อาจจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมาใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ๆ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร การบริหารผลการปฏิบัติงาน บุคลิกภาพ ทัศนคติ โครงสร้างขององค์กร แรงจูงใจในการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น รวมทั้งควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่ง ขึ้น และอาจจะทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมอื่นๆ หรือกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

กชามาส ยิ้มเมือง. 2558. *ผลกระทบของคุณลักษณะของงาน การบริหารอารมณ์ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. 2559. *สถิติโรงงานอุตสาหกรรมปี 2559* (Online). http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=dataservice&tabid=1, 3 เมษายน 2560.

กัญณัฏฐ์ สุนันตา. 2557. *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดเชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิรวัฒน์ หงอกสิมมา. 2554. *ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงาน ของช่างยนต์ในศูนย์บริการรถยนต์นั่งนำเข้าแห่งหนึ่งของประเทศไทย.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ใจนวล พรหมมณี. 2550. *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐาน วิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นันทนา ธรรมบุศย์. 2540. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, *วารสารแนะแนว*. 31 (166) : 25-30.

บุณริสาก์ สุจันทรา. 2555. *การรับรู้ด้านความเข้าใจต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.

แสวง รัตนมงคลมาศ. 2514. เทคนิควิธีการใช้แนวคิดทางทฤษฎีในกรกำหนดปัญหา และสมมติฐานในการวิจัย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 2, 80-106.

อิษณาติ วุฒิธนากุล. 2560. *อีคอมเมิร์ซสินค้าอุปโภคบริโภคยอดโต*. (Online). www.bangkokbiznews.com/news/detail/740124, 12 กุมภาพันธ์ 2560.

อุมาพร นิลทวิก. 2553. *การสื่อสารที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ ส่งออกในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Best, J. W. and Kahn, J. V. (2014). Research in Education**.** 10th ed. Harlow: Pearson Education Limited.

Herzberg, F., Mausner, B. and Snyderman, B. Bloch. (1959). The Motivation to Work**.** New York: John Wiley and Sons, lnc.

Moos, R. H. 1986. The human context environmental determinants of behavior. New York: Wiley & Sons.

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดฐานความผิดทางอาญาแก่ผู้ก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม
Legal measures for determining base of criminal offence to persons causing environmental pollution

ประทีป ทับอัตตานนท์(Pratheep Tabbuttanon)[1*] สุคนธา แก้วทอง(Sukhontha Kaeothong)[2]
[1]ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลแพ่ง [2]นักวิจัยอิสระ
[*]Email : normallaw153@gmail.com

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535[1] มีเจตนารมณ์ในการมุ่งรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่สังคม โดยมีมาตรการในการป้องกันมลพิษมิให้ก่อความเดือดร้อนแก่ปัจเจกชนและสังคม กฎหมายดังกล่าวเน้นสภาพบังคับทางแพ่งในการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำ มีเพียงบางลักษณะเท่านั้นที่กฎหมายนี้มุ่งใช้มาตรการทางอาญา แต่ไม่ปรากฏสภาพบังคับทางอาญาในการลงโทษแก่ผู้ก่อให้เกิดมลพิษโดยตรง มีกฎหมายพิเศษเท่านั้นที่มีสภาพบังคับทางอาญาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็เป็นบางลักษณะความผิดเท่านั้น เช่น กฎหมายว่าด้วยโรงงาน กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยแร่ หรือกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษเป็นภัยอันตรายต่อสังคมอย่างร้ายแรง และเพื่อการรักษาความสงบสุขของสมาชิกในสังคม จึงควรมีกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางอาญาแก่ผู้กระทำให้เกิดมลพิษ อันที่จะถือเป็นมาตรการปกป้องสังคมในระดับหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ

Abstract

The National Environment Quality Promotion and Maintenance Act, B.E. 2535 (1992)[1] has intention to protect the environment to the society. The Act has measures to prevent pollution so that pollution will not cause harm to individuals and the society. Such law emphasizes Civil enforcement to remedy damage caused from offenders. This law has some characteristics to use criminal measures; but there is no appearance of criminal enforcement to punish persons causing pollution directly. There are special laws only having criminal enforcement relating with

[1] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37 หน้า 1 ลงวันที่ 4 เมษายน 2535

environment, but it is in some characteristics of offence only, for example, the Factory Act, the Public Health Act, the Mineral Act, or the Cleanliness and Orderliness of the Country Act, because things causing pollution are harm and danger to the society seriously. In order to keep peace and happiness of members of the society, there should be law which has criminal enforcement to persons causing pollution. The law will be considered as measure to protect the society in one effective level.

ความสำคัญของปัญหา

ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดความผิด ทางแพ่งแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัยหรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ ไม่ว่าการนั้นจะเกิดขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เว้นแต่เป็นกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม หรือเป็นการกระทำตามคำสั่งของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของผู้ที่รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น โดยไม่ปรากฏบทกำหนดทางทางอาญาแก่ผู้กระทำผิดดังกล่าว ซึ่งหากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า กฎหมายนี้ต้องการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปโดยชัดเจน และได้วางมาตรการป้องกันมิให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมต่อสังคมหรือชุมชน

การก่อให้เกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมนี้ แม้จะเกิดขึ้นจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ตาม แต่ได้สร้างความเสียหายหรือความเดือดร้อนให้แก่สาธารณะมากกว่าความเสียหายหรือความเดือดร้อนของปัจเจกชนคนใดคนหนึ่ง โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้กำหนดนิยามคำว่า “สิ่งแวดล้อม” ว่า สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น และ “มลพิษ” ว่าเป็นของเสียวัตถุอันตรายและมลสารอื่น ๆ รวมทั้งกากตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษหรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้และให้หมายความรวมถึงรังสีความร้อน แสง เสียงกลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือ เหตุรำคาญอื่น ๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย โดยกำหนดนิยาม “แหล่งกำเนิดมลพิษ” ว่า ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้างยานพาหนะ สถานที่ประกอบกิจการใด ๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของ

มลพิษ และ "ของเสีย" ว่า ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสียอากาศเสีย มลสาร หรือวัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกากตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่อยู่ในสภาพของแข็งของเหลวหรือก๊าซ ซึ่งเห็นว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวพยายามควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมลพิษมิให้กระทำการใดๆที่เป็นผลให้เกิดการรั่วไหล แพร่กระจายของมลพิษไปยังชุมชนโดยใช้มาตรการทางแพ่งตามหลัก "ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่าย (Polluter Pays Principle)" ในแนวคิดของ strict liability [2]

ตามหลักอันตรายของสังคมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) (ค.ศ.1859) ในงานเขียน "ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ" ซึ่งสรุปได้ว่า "วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวสำหรับการค้ำประกันมนุษย์ชาติไม่ว่าเป็นรายบุคคลหรือโดยส่วนรวมให้ปลอดพ้นจากการล่วงละเมิดเสรีภาพในการกระทำของสมาชิกในสังคม คือการปกป้องตนเอง (self-protection) ในสังคมศิวิไลซ์ความชอบธรรมของการใช้อำนาจรัฐบังคับสมาชิกของชุมชนจะกระทำได้ก็เพียงวัตถุประสงค์ที่จะป้องกันภยันตราย"[3] เงื่อนไขในการตรากฎหมายควบคุมการกระทำหรือใช้เสรีภาพของบุคคลได้นั้น การกระทำดังกล่าวจะต้องก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมและผู้อื่น ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลอื่น เป็นเงื่อนไขในการตรากฎหมายควบคุมการใช้เสรีภาพของบุคคล เมื่อพิจารณาจากปทัสถานของสังคม (norm) แล้วจะเห็นว่า สังคมต้องการให้สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อมีสมาชิกผู้ใดสร้างความเสียหายให้แก่สมาชิกอื่นโดยฝ่าฝืนต่อ แนวความเชื่อดังกล่าว สมาชิกอื่นจะพยายามให้สังคมสร้างมาตรการใดๆ ขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกผู้นั้นให้อยู่ในขอบเขตของปทัสถาน (norm) นั้น การกระทำของสมาชิกผู้นั้นเรียกว่า ความเบี่ยงเบน (Deviant behaviors)[4] และมาตรการที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวได้พัฒนามาเป็นกฎหมายอาญา

แม้จากประมวลกฎหมายอาญาจะมีฐานความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภยันตรายต่อประชาชน ในลักษณะ 6 ของภาค 2 มาตรา 237 ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดเอาของที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือลงในอาหาร หรือในน้ำซึ่งอยู่ในบ่อ สระหรือที่ขังน้ำใดๆ และอาหารหรือน้ำนั้นได้มีอยู่หรือจัดไว้เพื่อประชาชนบริโภค ต้องระวางโทษ...." ซึ่งเป็นความผิดอาญา และมีบทบัญญัติความรับผิดทางอาญาในกรณีกระทำโดยประมาทและใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่นไว้ ก็

---

[2] OECD,Economic Instrument For Environmental Protection(Paris: OECD Publication,1988)p.27 อ้างใน สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ,ทางเลือกในการเยียวยาผู้เสียหายจากปัญหามลพิษ",ดุลพาหะ,เล่ม 1 ปีที่ 43,(มกราคม-มีนาคม 2539),หน้า 104

[3] John Stuart Mill,(1976),On Liberty,(Gertrude Mimmelfarb,ed,Penguin books,) p.68

[4] เสริน ปุณณะหิตานนท์,(2558),การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน,,กรุงเทพ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,หน้า 136-138

ตาม แต่ความหมายของคำว่า "ของที่มีพิษ" และ "สิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ" ก็ไม่เป็นมลพิษตามความหมายในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 รวมทั้งการทำให้เสียทรัพย์ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 ก็ไม่มีบทบัญญัติความผิดทางอาญากรณีที่ผู้กระทำโดยประมาท รวมทั้งบทบัญญัติในภาค 3 ที่เป็นลหุโทษ มาตรา 380 ที่บัญญัติให้ผู้ใดทำให้เกิดปฏิกูลแก่น้ำในบ่อ สระ หรือที่ขังนั้นอันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอยเป็นความผิดทางอาญา ทั้งความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายในลักษณะ 10 ของภาค 2 ก็บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญากรณีที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสทั้งโดยเจตนาและประมาท รวมทั้งความผิดลหุโทษที่กำหนดความรับผิดทางอาญากรณีที่ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจทั้งโดยเจตนาและประมาทก็ตาม และจากบทกำหนดโทษในหมวด 7 ตั้งแต่มาตรา 98 ถึงมาตรา 111 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ก็ไม่ปรากฏความผิดหรือโทษทางอาญาโดยตรงที่ใช้แก่ผู้ก่อให้เกิดมลพิษ และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายพิเศษที่มีโทษทางอาญาที่บัญญัติตามชนิดและประเภทของวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น เช่น ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535[5] มาตรา 45 ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535[6] มาตรา 73 วรรคหนึ่ง และมาตรา 73/1 มาตรา 73/2 หรือตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456[7] มาตรา 119 และมาตรา 119 ทวิ มาตรา 204 หรือตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560[8] มาตรา 160 หรือมาตรา 170 หรือพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507[9] มาตรา 31 และตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535[10] มาตรา 54 มาตรา 55 หรือ มาตรา 57 หรือตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558[11] มาตรา 140 หรือมาตรา 144 ก็มิได้มีบทบัญญัติกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับผู้ก่อให้เกิดมลพิษตามนัยความหมายของ "ผู้ก่อให้เกิดมลพิษ"ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยตรง และหากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่มุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษของสิ่งแวดล้อมแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายต่างๆ เหล่านี้ต่างมีภาระในการคุ้มครองประชาชนเฉพาะเรื่องยังไม่ครอบคลุมในการคุ้มครองสังคมจากมลพิษของสิ่งแวดล้อม ดังนั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมและ

---

[5] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 44 หน้า 62 ลงวันที่ 9 เมษายน 2535

[6] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 38 หน้า 27 ลงวันที่ 5 เมษายน 2535

[7] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 30 หน้า 74 ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2556

[8] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 26 ก หน้า 1 ลงวันที่ 2 มีนาคม 2560

[9] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 81 ตอนที่ 38 หน้า 263 ลงวันที่ 128 เมษายน 2507

[10] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 หน้า 28 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2535

[11] ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 108 ก หน้า 1 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2558

รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่มีภารกิจในการป้องกันสังคมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงยังไม่อาจบรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนรวมทั้งทรัพย์สินของประชาชนให้พ้นจากการคุกคามของมลพิษเหล่านั้นได้ จึงเห็นควรกำหนดฐานความรับผิดทางอาญาแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองผู้กระทำให้เกิดการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากการมิได้มีบทบัญญัติความรับผิดทางอาญาในกรณีผู้ก่อให้เกิดมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

๒. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดฐานความผิดทางอาญากรณีผู้ก่อให้เกิดมลพิษ

๓. เพื่อศึกษาข้อกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติความรับผิดทางอาญากรณีผู้ก่อให้เกิดมลพิษในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐอินเดีย

๔. เพื่อวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดฐานความผิดทางอาญาในกรณีผู้ก่อให้เกิดมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

๕. เพื่อได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะในส่วนความรับผิดทางอาญาในกรณีผู้ก่อให้เกิดมลพิษตามกฎหมายของประเทศไทยโดยทำการเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐอินเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยเมื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ แล้วจะทำการวิเคราะห์และเสนอแนะ โดยศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสารทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ ข้อมูลจากเครือข่าย เอกสารหมายสารสนเทศ บทความ ตัวบทกฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากแนวคิดในการป้องกันมลพิษจากสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดมลพิษในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เป็นการมุ่งเน้นในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง แต่หากพิจารณาจากหลักอันตรายของสังคมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ที่พยายามป้องกันพฤติกรรมบางประการของสมาชิกใน

สังคมที่อาจสร้างความเสียหายให้แก่สมาชิกอื่นในสังคมได้ โดยวางเงื่อนไขในการควบคุมการกระทำหรือการใช้เสรีภาพของบุคคลบางประการได้กรณีที่การกระทำดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมและผู้อื่น และเมื่อพิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมายอาญา (Rechtsgut) ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายมุ่งให้การคุ้มครอง โดยกฎหมายอาญาตั้งอยู่บนหลักการคุ้มครองสิทธิอันได้แก่ทรัพย์สมบัติและสมบัติอื่นๆของบุคคลชอบที่จะได้รับคุ้มครองโดยกฎหมายอาญาแล้ว[12] จะเห็นว่ากฎหมายอาญาถูกออกแบบเพื่อให้มีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมเพื่อมิให้บุคคลใดใช้สิทธิของตนในการรุกรานหรือรบกวนสมาชิกอื่นมากเกินความจำเป็น ทั้งกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษทางอาญาในการลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ดังกล่าวโดยการวางกฎเกณฑ์นี้ต้องอาศัยปทัสถานของสังคม (norm) มาวางเป็นมาตรฐานความประพฤติเพื่อวัดระดับความเบี่ยงเบนของพฤติกรรมนั้นว่าสังคมมีระดับความอดทนเพียงใดกับการกระทำเหล่านั้น หากการกระทำเหล่านั้นเกินเลยไปจากมาตรฐานดังกล่าว สังคมก็จะกำหนดให้พฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญา ทั้งนี้สังคมจะใช้ความอดทนที่เปรียบเทียบกับปทัสถานของสังคมและความเสียหายที่อาจเกิดจากความประพฤตินั้น โดยสังคมมีความคาดหวังว่าระดับโทษทางอาญาที่ออกแบบมานี้จะทำให้ผู้ฝ่าฝืนต้องรับความทุกข์โดยอาศัยแนวคิดการลงโทษที่ระบุว่า การลงโทษเพื่อการแก้แค้น ทดแทน ลงโทษเพื่อข่มขู่มิให้ผู้นั้นหรือบุคคลอื่นกระทำเช่นนั้นอีก ลงโทษเพื่อกำจัดบุคคลนั้นออกไปจากสังคมเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัย และลงโทษเพื่อการฟื้นฟูปรับปรุงพฤติกรรมของผู้นั้นเสียใหม่เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมต่อไปได้

การก่อให้เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อมนี้ถือเป็นภัยต่อสังคมอย่างมากด้วยเหตุไม่เพียงสมาชิกในสังคมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของผู้กระทำแล้ว สิ่งแวดล้อมที่ปนเปื้อนมลพิษต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการฟื้นตัวของธรรมชาติ ไม่นับถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงกับสุขภาพ ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้ที่ต้องเสียหาย เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภยันตรายต่อประชาชน และกฎหมายพิเศษที่มีโทษทางอาญา เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 45 กำหนดความผิดทางอาญากรณีที่ผู้ประกอบโรงงานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงในการกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษหรือสิ่งใดๆที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานในมาตรา 8 (5) หรือตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 25 กำหนดเหตุรำคาญที่เกิดจากห้าสาเหตุ และมีบทลงโทษตามมาตรา 73 วรรคหนึ่งที่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อบัญญัติท้องถิ่นในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและป้องกันโรคติดต่อตามมาตรา 40 (3) และมาตรา 73/1 ที่ลงโทษผู้ฝ่าฝืนข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ห้ามถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่สาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย นอกจากใน

---

[12] คณิต ณ นคร,(2538),ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ,กรุงเทพ,สำนักพิมพ์นิติธรรม ,หน้า 266-272

ที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้ในมาตรา 20 (1) และมีบทลงโทษตามมาตรา 73/2 เกี่ยวกับผู้ที่ได้รับอนุญาตดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยโดยทำเป็นธุรกิจหรือได้รับประโยชน์ได้ฝ่าฝืนข้อบัญญัติท้องถิ่นตามมาตรา 20 (5) กรณีเกี่ยวกับมูลฝอยติดเชื้อ หรือมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน หรือตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 119 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใด ให้หิน กรวด ทราย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใด ยกเว้นน้ำมันและเคมีภัณฑ์ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื้นเขิน ตกตะกอนหรือสกปรก เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า และมาตรา 119 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้น้ำทิ้งและเคมีภัณฑ์หรือสิ่งใดๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันอาจจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นภัยต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ มาตรา 204 บัญญัติว่า ผู้ใดเท ทิ้งหรือปล่อยน้ำมันปิโตรเลียมหรือน้ำมันที่ปนกับน้ำรั่วไหลด้วยประการใดๆลงในเขตท่า แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย หรือตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 มาตรา 160 กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ถือประทานบัตรทำเหมือง แต่แร่ ประกอบโลหะกรรมภายในเขตเหมืองแร่ ได้กระทำการ ละเว้นกระทำการ อันน่าจะเป็นเหตุให้แร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นใดที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 68(7) หรือมาตรา 170 ที่กำหนดโทษทางอาญากรณีผู้รับใบอนุญาตกระทำการ ละเว้นกระทำการใดในการแต่งแร่หรือในการประกอบโลหะกรรม อันน่าจะเป็นเหตุให้แร่ที่มีพิษหรือสิ่งใดที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 109 และมาตรา 114 หรือพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 มาตรา 31 ที่ลงโทษผู้ฝ่าฝืนมาตรา 14 กรณีที่มีการยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำด้วยประการใดๆอันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ และตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 มาตรา 54 ให้ลงโทษผู้ที่ที่ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในสถานสาธารณะนอกภาชนะหรือที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้ตามมาตรา 31 (2) หรือ มาตรา 57 ให้ลงโทษผู้ที่เท ทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย น้ำโสโครกหรือสิ่งอื่นใดลงบนถนนหรือในน้ำตามมาตรา 33 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 55 ที่ลงโทษผู้ที่ขับรถบรรทุกมูลสัตว์ กรวด หิน ดิน เลน ทราย มูลฝอย หรือมีน้ำมันและวัตถุดังกล่าวได้ตกหล่น ปลิว ฟุ้งกระจาย หรือรั่วไหลลงบนถนน หรือตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558 มาตรา 140 ให้ลงโทษผู้ที่ปล่อย เท ทิ้ง ระบาย หรือทำให้วัตถุอันตรายตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดกำหนดลงสู่ที่จับสัตว์น้ำ กระทำการใดๆอันทำให้สัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำมึนเมา ปล่อย เท ทิ้ง ระบาย หรือทำให้สิ่งใดลงสู่ที่จับสัตว์น้ำในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ หรือ

ทำให้ที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ ตามมาตรา 58 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 144 ลงโทษผู้ที่ครอบครองซึ่งสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายมนุษย์หรือต่อสัตว์น้ำอื่น สิ่งแวดล้อมของสัตว์น้ำ ทรัพย์สินของบุคคลหรือสาธารณสมบัติ หรือเป็นผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามประเภท ชนิด ลักษณะ จำนวนหรือขนาดที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งกฎหมายพิเศษเหล่านี้ต่างก็มีเจตนารมณ์ในการปกป้องในสิ่งที่กฎหมายนั้นต้องการ โดยบทบัญญัติเหล่านั้นมิได้ครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมใดๆที่ก่อให้เกิดมลพิษให้แก่สิ่งแวดล้อม

ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาจากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นตามพระราชบัญญัติการโต้ตอบการปนเปื้อนในดิน(Soil Contamination Countermeasures Act, Act No 53 of May 29,2002) [13]มาตรา 38 กำหนดว่าหากมีผู้หลีกเลี่ยงคำสั่งตามมาตรา 7(2) อาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 ล้านเยน โดยมาตรา 7(2) กำหนดให้คณะผู้ปกครองจังหวัดอาจมีคำสั่งให้บุคคลที่กระทำการอันเป็นต้นเหตุให้ดินปนเปื้อน อันหมายถึง มีสารตะกั่วไตรคลอโรเอทิลีนและสารที่คล้ายคลึงกัน แต่ไม่รวมสารกัมมันตรังสีที่สารเหล่านั้นมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ด้วยเหตุสารเหล่านั้นในดิน ต้องทำการปฏิบัติการขนย้าย ลอกออกซึ่งดินนั้น ภายในระยะเวลาตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี และมาตรา 41 กำหนดให้ผู้แทนนิติบุคคลหรือตัวแทน ลูกจ้างหรือคนงานของนิติบุคคลหรือของบุคคลนั้นที่ได้กระทำผิดตามมาตรา 38 ซึ่งเป็นการกระทำตามที่จ้างหรือตามวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ ไม่เพียงผู้กระทำต้องรับโทษตามมาตรา38 แล้ว นิติบุคคลหรือบุคคลนั้นจะต้องรับโทษปรับตามที่มาตรา 38 บัญญัติไว้ด้วย และใน พระราชบัญญัติการควบคุมมลพิษจากน้ำ (Water Pollution Control Law, Law No 138 of 1970 latest amendment by Law No 75 of 1995)[14] มาตรา 31 วรรคหนึ่ง (1) กำหนดว่าผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในมาตรา 12 (1) กล่าวคือ เป็นผู้ทำให้กระจายน้ำเสียที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานน้ำทิ้งจากสถานที่พิเศษซึ่งผู้จัดตั้งโรงงานประเภทนี้ต้องอยู่ในเขตพิเศษที่มีกฎการควบคุมมาตรฐานมลพิษ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500,000 เยน และในมาตรา 31 วรรคหนึ่ง (2) กำหนดให้ผู้ที่ก่อตั้งโรงงานพิเศษนี้ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุเพื่อมิให้มลพิษที่มีสารอันตรายลงไปในพื้นที่น้ำสาธารณะอันอาจเป็นอันตรายแก่มนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 14-2 (3) หรือการฝ่าฝืนข้อกำหนดมาตรการฉุกเฉินของผู้ปกครองในท้องถิ่นกรณีการเกิดมลพิษทางน้ำเป็นเหตุให้เกิดการ ขาดแคลนน้ำที่มีผลต่อมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อมทางน้ำ ตามมาตรา 18 ผู้ฝ่าฝืนนั้นต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500,000 เยน และมาตรา 31 วรรคสองกำหนดให้รับผิดตามมาตรา 31 วรรคหนึ่ง (1) (2) ด้วยในกรณีที่เป็นการกระทำโดยประมาท โดยให้

---

[13] https://www.env.go.jp/en/laws/water/sccact.pdf เข้าถึงวันที่ 8 มีนาคม 2561

[14] https://www.env.go.jp/en/laws/water/wlaw/index.html เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

ลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรีปรับไม่เกิน 300,000 เยน มาตรา 34 ก็กำหนดให้ผู้แทนนิติบุคคล หรือตัวแทน ลูกจ้างหรือคนงานของนิติบุคคลหรือของบุคคลนั้นที่ได้กระทำผิดตามมาตรา 38 ซึ่งเป็นการกระทำตามที่จ้างหรือตามวัตถุประสงค์ทางธุรกิจซึ่งผู้กระทำต้องรับโทษตามมาตรา 31 แล้ว นิติบุคคลหรือบุคคลนั้นจะต้องรับโทษปรับตามที่มาตรา 31 บัญญัติไว้ด้วย ในพระราชบัญญัติการควบคุมมลพิษทางอากาศ (Air Pollution Control Law, Law No 97 of 1968 latest amendment by Law No 32 of 1996)[15] มาตรา 33 กำหนดลงโทษผู้ฝ่าฝืนกรณีที่ปล่อยเขม่าดำหรือควันไฟที่มีปริมาณความหนาแน่นสูงกว่ามาตรฐานเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม โดยผู้ปกครองของจังหวัดได้แจ้งให้ปรับปรุงแล้วหรือจัดการให้ให้อยู่ในสภาพปกติแล้ว ผู้นั้นเพิกเฉย ตามมาตรา 14 (1) วรรคหนึ่ง หรือ ผู้ฝ่าฝืนปล่อยเขม่าดำหรือควันไฟจนเกินมาตรฐานทำให้เป็นสภาพก๊าซเรือนกระจก เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม โดยผู้ปกครองส่วนจังหวัดได้แจ้งให้ผู้ก่อตั้งโรงงานพิเศษที่มีหน้าที่ในการควบคุมหรือกำจัดสภาวะนั้นแล้ว เช่นวิธีการควบคุม หรือการปล่อยประเภทเชื้อเพลิงที่ให้ในโรงงานตามมาตรา 14 วรรคสาม ผู้นั้นต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกิน 1,000,000 เยน หรือมาตรา 33-2 ที่กำหนดให้ลงโทษผู้ฝ่าฝืน โดยให้จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500,000 เยน ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้ที่ปล่อยควันดำหรือควันในปริมาณหรือความหนาแน่นที่เกินจากระดับมาตรฐานออกไปสู่ภายนอกสถานที่ตามมาตรา 13 วรรคหนึ่ง หรือ ในกรณีที่ผู้ปกครองส่วนจังหวัดพบว่าสถานพิเศษใดที่ปล่อยเขม่าหรือควันโดยปราศจากการบำบัดให้อยู่ในสภาพที่ดีจนมีผลต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยในบริเวณโดยรอบ ผู้ปกครองนั้นอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อบำบัดปกป้องผลที่จะเกิดขึ้นหรือที่อาจเกิดขึ้นซ้ำโดยอุบัติเหตุ หรือกรณีที่มีการปล่อยปละละเลยคำสั่งของผู้ปกครองของจังหวัดที่สั่งให้ปรับปรุงมาตรฐานของเขม่าหรือควันที่ปล่อยออกสู่สาธารณะตามมาตรา 18-4 หรือกรณีที่สถานการณ์ของสภาพภูมิอากาศของมลพิษทางอากาศที่มีผลต่อสุขภาพของมนุษย์หรือความเป็นอยู่ของสิ่งแวดล้อม ผู้ปกครองของจังหวัดอาจมีข้อกำหนดมาตรฐานของเขม่าหรือควันเพื่อลดปริมาณหรือความหนาแน่นของเขม่าหรือควันลงได้ตามมาตรา 23 ย่อหน้าที่ 2 และในกรณีผู้ที่ปล่อยควันดำหรือควันในปริมาณหรือความหนาแน่นที่เกินจากระดับมาตรฐานออกไปสู่ภายนอกสถานที่ตามมาตรา 13 วรรคหนึ่ง แต่กระทำโดยประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือนหรือปรับไม่เกิน 300,000 เยน และยังมีโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งทางปกครองที่ผู้ปกครองของจังหวัดได้สั่งในหน้าที่เพื่อการป้องกันภาวะมลพิษจากอากาศอีก ตามมาตรา 34 ถึงมาตรา 37 ทั้งตาม Waste Management and

---

[15] https://www.ecolex.org/details/legislation/air-pollution-control-law-law-no-97-of-1968-as-amended-by-law-no-32-of-1996-lex-faoc เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

Public Cleansing Law (Law no 137 of 1970)[16] กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ให้บริการเป็นธุรกิจในการขนถ่ายของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานของญี่ปุ่นตามมาตรา 25 และมาตรา 26

ในสาธารณรัฐอินเดีย มีกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมคือ The National Environment Tribunal Act 1995[17], The National Green Tribunal Act 2010[18],The Public Liability Insurance Act 1991[19] โดยแนวทางในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐอินเดีย มีการใช้ระบบคณะผู้ตัดสินคดีที่แต่งตั้งโดยศาลคดีสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ(National Environment Tribunal) โดย The National Environment Tribunal Act 1995 ได้กำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 25 ว่ากรณีที่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินของศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านรูปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และตาม The National Green Tribunal Act 2010 ได้กำหนดในมาตรา 26 ว่า ผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำชี้ขาดของศาลต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสิบโกฏิรูปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับวันละ 25,000 รูปีเป็นต้นไปจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งนั้น

ดังนั้น จากกฎหมายทั้งในประเทศไทย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐอินเดียนี้ จะเห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมว่า มีเพียงการป้องกันมลพิษจากสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นรวมถึงการปราบปราม ระงับยับยั้งพฤติกรรมที่อาจส่งผลให้เกิดมลพิษนั้นได้ และการเยียวยาหลังจากที่สิ่งแวดล้อมนั้นเสียไปแล้ว โดยเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนของสมาชิกในสังคมที่ก่อให้เกิดมลพิษจากสิ่งแวดล้อมอันก่อให้เกิดภัยอันตรายขึ้นแก่สังคม ประกอบกับเหตุผลของการบัญญัติกฎหมายอาญาเพื่อใช้ลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่างๆที่ใช้ป้องกันมิให้เกิดภัยอันตรายที่เกิดจากมลพิษ แม้ว่าฝ่ายปกครองจะมีอำนาจในการตรากฎเกณฑ์ต่างๆโดยอาศัยเงื่อนไขของ "ใบอนุญาต" ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ หรือผ่าน "คำสั่งทางปกครอง"ก็ตาม แต่หากผู้ฝ่าฝืนได้ก่อให้เกิดมลพิษแล้ว รัฐก็เพียงเข้าไปมีบทบาทในการเป็นผู้ควบคุมกติกาสังคมโดยใช้คำสั่งทางปกครองแก่ผู้ก่อให้เกิดมลพิษ และปล่อยให้ผู้เสียหายฟ้องผู้ก่อมลพิษเอง โดยหากพิจารณาจากพระราชบัญญัติการโต้ตอบการปนเปื้อนในดิน(Soil Contamination Countermeasures Act) ของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 38

---

16 https://www.env.go.jp/en/recycle/basel_conv/files/Waste_Management_and_Public_Cleansing.pdf เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

17 http://envfor.nic.in/legis/others/tribunal.html เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

18 http://lawmin.nic.in/ld/P-ACT/2010/A2010-19.pdf เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

19 https://www.google.co.th/search?q=The+Public+Liability+Insurance+Act+1991&oq=The+Public+Liability+Insurance+Act+1991 เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

และ พระราชบัญญัติการควบคุมมลพิษทางอากาศ (Air Pollution Control Law) มาตรา 33 ก็เป็นการกระทำที่ขัดต่อคำสั่งทางปกครองของรัฐ แต่ในพระราชบัญญัติการควบคุมมลพิษจากน้ำ (Water Pollution Control Law) มาตรา 31 วรรคหนึ่ง (1) (2) และมาตรา 31 วรรคสอง หรือ พระราชบัญญัติการควบคุมมลพิษทางอากาศ(Air Pollution Control Law) มาตรา 33-2 กลับบัญญัติให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดทางอาญาโดยไม่ต้องมีคำสั่งทางปกครอง และเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ล้วนเป็นบทบัญญัติที่ต้องอาศัยคำสั่งทางปกครองก่อนทั้งสิ้น เช่น มาตรา 65 กำหนดให้ยานพาหนะที่นำมาใช้ต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษเกินกว่ามาตรฐาน และผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ห้ามใช้ยานพาหนะนั้นมีความผิดทางอาญา ทั้งนี้ รัฐมีแนวคิดว่าเจ้าพนักงานจะเป็นผู้ปกป้องระมัดระวังมิให้ผู้ใดก่อให้เกิดมลพิษแก่ชุมชน แต่แนวคิดดังกล่าวกลับไม่ยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระมัดระวังป้องกันชุมชนเอง ดังนั้นการก่อให้เกิดมลพิษที่ยังไม่มีคำสั่งทางปกครองจึงยังไม่ก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญา ทั้งนี้ แนวคิดในการลงโทษทางอาญาเพื่อให้บุคคลเกิดความหวาดกลัวหรือหลาบจำ อันเป็นการข่มขู่มิให้มีการกระทำลักษณะเช่นนั้นอีก ไม่ว่าจากผู้ฝ่าฝืนหรือบุคคลอื่น และหากปล่อยให้เกิดมลพิษแล้ว จะเกิดภาระหน้าที่ในการต้องฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เกิดมลพิษไว้ด้วยความยากลำบากและเสียค่าใช่จ่ายจำนวนมากจนมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนนั้น จากการกระทำดังกล่าวที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมโดยรวม มาตรการทางอาญาจึงถือเป็นแนวป้องกันสังคมได้อย่างดีประเภทหนึ่ง

ดังนั้น พฤติกรรมของการก่อให้เกิดมลพิษจึงควรถูกกำหนดให้เป็นโทษทางอาญา เพื่อใช้คุ้มครองป้องกันสาธารณชนจากความเสียหายดังกล่าวตามแนวคิดของการนิติบัญญัติทางอาญาสารบัญญัติ แต่เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสามารถบรรลุผลได้ กฎหมายนี้จำต้องกำหนดเงื่อนไขของมาตรฐานของสิ่งแวดล้อมดังกล่าวออกอย่างชัดเจน และประชาชนสามารถเข้าถึงมาตรฐานดังกล่าวได้ เช่น การวัดระดับค่าของเสียงที่เป็นมลพิษ ค่าของน้ำเสียที่เป็นมลพิษ ค่าของควันและเขม่า ค่าของความร้อนที่ออกมาจากแหล่งมลพิษ ค่าของกลิ่นเหม็นของขยะเน่าเสีย รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องวัดมาตรฐานดังกล่าวที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อจะได้เป็นไปตามแนวคิดของเบคคาเรีย เบนธัมและมิลล์ ในหลักเกณฑ์ว่าด้วยความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่กำหนดว่ากฎหมายอาญาไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้ามที่บังคับใช้ไม่ได้ โดยลักษณะการกระทำผิดทางอาญานี้ควรรวมเอาการกระทำโดยเจตนาและโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไว้ด้วย[20]

[20] อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ,รศ.ดร.(2548),ทฤษฎีอาญา,กรุงเทพ,สำนักพิมพ์วิญญูชน,หน้า 64-66

ข้อเสนอแนะ

จากกฎหมายต่างๆ ในประเทศไทยที่บัญญัติลักษณะความรับผิดทางอาญาตามแนวเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ย่อมถือเป็นความรับผิดทางอาญาในบทเฉพาะ แต่เพื่อให้การรักษาสิ่งแวดล้อมถือเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงควรกำหนดฐานความผิดทางอาญาไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 98/1 ว่า

"ผู้ใดก่อให้เกิดมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมที่เกินกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด จนอาจเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชีวิต หรือได้รับอันตรายแก่กาย สุขภาพอนามัย หรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 บาท แต่ไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

"ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง หากเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้นั้นต้องรับโทษกึ่งหนึ่งของความผิดในวรรคหนึ่ง"

"กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจใช้มาตรการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้นได้ แต่ต้องมีระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี"

ในส่วนนี้อธิบายได้ดังนี้

1. กรณีที่มีผู้ก่อให้เกิดมลพิษ อันหมายถึง ของเสียวัตถุอันตรายและมลสารอื่น ๆ รวมทั้งกากตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้นที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้และให้หมายความรวมถึงรังสีความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่น ๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย และการกระทำนั้นมีผลไปถึงสิ่งแวดล้อมที่หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

2. การกระทำตามข้อ 1 มีผลที่อาจก่อให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายแก่กาย สุขภาพอนามัย หรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย ที่ไม่รวมถึงผู้กระทำเองหรือผู้ร่วมกระทำผิด ซึ่งหมายความว่า ผู้อื่นนี้ต้องไม่เป็นผู้กระทำหรือ ผู้ร่วมกระทำผิด

3. ความผิดลักษณะนี้เป็นความมุ่งหมายในการลงโทษผู้กระทำผิด แม้ผลแห่งการกระทำยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม อันถือเป็นมาตรการในการป้องปรามการกระทำผิดนี้

4. มีข้อสังเกตว่า

ก. หากการกระทำความผิดนี้เป็นความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย ศาลก็จะพิจารณาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 หรือ มาตรา 92 แล้วแต่กรณี

ข. คำว่า "เกินกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด" นี้ ให้ใช้มาตรฐานตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนด ซึ่งอยู่ในรูปของกฎกระทรวง

ค. ความผิดที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ต้องมีคำสั่งทางปกครองมารองรับ

5. กรณีที่ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติว่าการกระทำนี้เป็นความผิดโดยเฉพาะ ก็ให้ใช้ฐานความผิดนี้ปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

6. กรณีที่กระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้กระทำต้องรับผิดในส่วนนี้ด้วย โดยคำว่า "ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง" หมายถึง ผู้กระทำผิดมิได้ใช้ความระมัดระวังในการกระทำ ในฐานะที่ต้องใช้ความระมัดระวังนั้นเช่นวิญญูชนต้องกระทำและหากผู้นั้นใช้ความระมัดระวังเล็กน้อยเหตุร้ายนี้ก็จะไม่เกิดขึ้น

7. แนวคิดตามกฎหมายนี้ ให้ศาลใช้มาตรการเพื่อความปลอดภัยมาใช้แก่ผู้กระทำผิดทั้งที่เป็นความผิดโดยเจตนาและโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

เอกสารอ้างอิง

คณิต ณ นคร, (2538),ประมวลกฎหมายอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, กรุงเทพ, สำนักพิมพ์นิติธรรม

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ,ทางเลือกในการเยียวยาผู้เสียหายจากปัญหามลพิษ", ดุลพาหะ,เล่ม 1 ปีที่ 43 (มกราคม-มีนาคม 2539)

เสริน ปุณณะหิตานนท์,(2558),การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน,,กรุงเทพ,สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ,รศ.ดร.(2548),ทฤษฎีอาญา,กรุงเทพ,สำนักพิมพ์วิญญูชน

John Stuart Mill, (1976), On Liberty, (Gertrude Mimmelfarb, ed, Penguin books,)

Soil Contamination Countermeasures Act (Act No. 53 of May 29, 2002). Available at https://www.env.go.jp/en/laws/water/sccact.pdf เข้าถึงวันที่ 8 มีนาคม 2561

Ministry of the Environment Government of Japan. Laws :Water & Soil & Ground Environment Water Pollution Control Law. Available at https://www.env.go.jp/en/laws/water/wlaw/index.html เข้าถึง วันที่ 9 มีนาคม 2561

Ministry of the Environment Government of Japan. Japan's regulations and environmental law. Available at https://www.ecolex.org/details/legislation/air-

pollution-control-law-law-no-97-of-1968-as- amended-by-law-no-32-of-1996-lex-faoc เข้าถึง วันที่ 9 มีนาคม 2561

WASTE MANAGEMENT AND PUBLIC CLEANSING LAW. Available at https://www.env.go.jp/en/recycle/basel_conv/files/Waste_Management_and_Public_Cleansing.pdf เข้าถึง วันที่ 9 มีนาคม 2561

The National Environment Tribunal Act 1995. Available at http://envfor.nic.in/legis/others/tribunal.html เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

The National Green Tribunal Act 2010. Available at http://lawmin.nic.in/ld/P-ACT/2010/A2010-19.pdf เข้าถึงวันที่ 9 มีนาคม 2561

The Public Liability Insurance Act 1991. Available at https://www.google.co.th/search?q=The+Public+Liability+Insurance+Act+1991&oq=The+Public+Liability+Insurance+Act+1991 เข้าถึง วันที่ 9 มีนาคม 2561

องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ : การก่อตัวของสงครามเย็นครั้งใหม่

Shanghai Cooperation Organization : the formation of a New cold war

ณัฏฐพล บุณยพิพัฒน์(NATTAPON Boonyapipat)
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

“องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ : การก่อตัวของสงครามเย็นครั้งใหม่” เป็นการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียน โดยมุ่งความสนใจไปที่ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ. 1991 จนนำไปสู่การยุติสงครามเย็น การประกาศระเบียบโลกใหม่ของสหรัฐอเมริกา และการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนผงาดขึ้นมาเป็นคู่แข่งขันทางทหารกับสหรัฐ โดยเฉพาะความร่วมมือกับรัสเซียในการก่อตั้ง “องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้”

วัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ1) พัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างจีน รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา 2) กำเนิดพัฒนาการและโครงสร้างขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทขององค์การความร่วมมือ เซี่ยงไฮ้ในการต่อต้านการคุกคามของตะวันตก โดยมีสมมติฐานในการศึกษาอยู่ว่า อำนาจของโลกมีการกระจายตัวคล้ายกระดานหมากรุกแบบ 3 มิติอันซับซ้อน บนสุดเป็นอำนาจทางการทหารของสหรัฐ ฯ กระดานตรงกลางคือจีน กระดานล่างสุดเป็นบริษัทข้ามชาติ กลุ่มก่อการร้าย เกิดการย้ายสนามดุลอำนาจมาสู่เอเชีย จีนกับรัสเซียก่อตั้งองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ในขณะที่สหรัฐต้องการรักษาฐานะเจ้าโลก จะทำให้เกิดสงครามเย็นครั้งใหม่

ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างจีน รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา จีนกับรัสเซียจะกลับมาเป็นมิตรต่อกันโดยโดดเดี่ยวสหรัฐ แต่ทั้ง 3 ประเทศก็มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน การขยายอำนาจขององค์การนาโต้เข้าสู่ยุโรปตะวันออก และเอเชียกลาง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ จีนและรัสเซียร่วมมือกันจัดตั้งองค์การร่วมมือเซี่ยงไฮ้ เมื่อผนวกเข้ากับความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนและรัสเซีย “องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้เกิดสงครามเย็นครั้งใหม่ขึ้นมา”

คำสำคัญ สงครามเย็น องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ระเบียบโลกใหม่ ดุลอำนาจ นาโต้

ABSTRACT

The study of the author's attention to International Relations System in the 21st Century. "After the fall of the Soviet conditions in 1991. leading to the end of the Cold War. Ner World Order announcement of The United State of America And the People's Republic of China emerged as a military rival to the United States. In particular, cooperation with Russia in the founding "Shanghai Cooperation Organization"

The opjectives of the stude are

1) To develop the relationship between China, Russia and the Unted States.
2) Origin, development and structure of the Shanghai Cooperation Organization
3) To analyze the role of the Shangthai Coopetation Organization in combating the threat of the West.

There are assumptions in the study that the power of the world is scattered like a complex 3D chess board The top is the Us military authority. The central board is China The battom is a multinational company

Terrorist group Moving the balance of power to Asia. China and Russia establish Shanghai Cooperation Organiztion while the US wants to maintain the status. Will cause a new Cold War.

The study found that the development of relations between China, Russia snd the United States, China vs. Russia to return friendly by US isolation but all three countries have economic benefits. Expanding the power of NATO into Eastern Europe And Central Asia It is the key foctor. China and Russia Collaborate to Extabish Shanghai Cooperation Organization

When combined with the geopolitical advantage of China and Russia. "The Shanghai Coopernation Organization is an important variable that will bring about a new Cold War."

Keywords : Cold War Cooperation Organization Shanghai New World Order Balanced of Power NATO

ความเป็นมา

ปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นับได้ว่าเป็นศตวรรษของบรรดาองค์การระหว่างประเทศทั้งหลาย ซึ่งจะเข้ามาแก้ไขปัญหาใหญ่ทั้งด้านเศรษฐกิจ การทูต การทหาร อาจกล่าวได้ว่าไม่มีประเทศใดอีกแล้ว ที่จะอยู่ได้ในโลกโดยไม่มีความเกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค (ขจิต จิตตเสวี, 2553)

อาจกล่าวในเบื้องต้นได้ว่า การถือกำเนิดขึ้นขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้นั้นมีเหตุปัจจัยพื้นฐานมาจากความพยายามแข่งขันทางอำนาจและอิทธิพลระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหรัฐอเมริกาตามแนวทางสัจนิยมทางการเมือง แต่การแข่งขันทางอำนาจดังกล่าวนั้นก็มีองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งเป็นความมุ่งหวังที่จะสร้างดุลแห่งอำนาจเพื่อนำมาซึ่งสันติภาพและความสงบเรียบร้อยในเวทีการเมืองโลก โดยให้สาธารณรัฐประชาชนจีนพัฒนาขึ้นมาเป็นอีกหนึ่งอภิมหาอำนาจที่จะสามารถคานอำนาจของสหรัฐอเมริกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการจะบรรลุเป้าประสงค์อันยิ่งใหญ่ในการสถาปนาระเบียบโลกใหม่ที่มีขั้วอภิมหาอำนาจ 2 ขั้วดังกล่าวนี้ได้ สาธารณประชาชนจีนก็จำเป็นจะต้องอาศัยหลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อสถาปนาระบอบความมั่นคงที่จะช่วยสนับสนุนสถานภาพของตนในฐานะอีกหนึ่งอภิมหาอำนาจของโลก และระบอบความมั่นคงดังกล่าวนั้นก็ถูกพัฒนาขึ้นมาในรูปขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ นั่นเอง เพื่อสร้างสาระสนเทศในการศึกษาด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงศึกษาบทบาทขององค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ต่อการก่อตัวของสงครามครั้งใหม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

สำหรับวัตถุประสงค์ในการศึกษาในครั้งนี้ 1.เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างจีน รัสเซียและสหรัฐอเมริกา 2.เพื่อศึกษากำเนิด พัฒนาการและโครงสร้างขององค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ 3.เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในการต่อต้านการคุกคามของตะวันตก โดยที่มีสมมติฐานในการศึกษาอยู่ว่า จีนกับรัสเซียร่วมกันก่อตั้งองค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ในขณะที่สหรัฐต้องการคงความเป็นเจ้าโลก จะทำให้เกิดภาวะสงครามเย็นครั้งใหม่ขึ้นมา

สรุปและอภิปรายผลความสัมพันธ์ระหว่าง จีน รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา

ความสัมพันธ์ระหว่างจีน รัสเซีย และสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสงครามเย็นนั้น แม้สหรัฐอเมริกาจะวางตำแหน่งของตัวเองให้เป็นชาติมหาอำนาจที่ไม่มีใครท้าทายได้ และพร้อมที่จะตอบโต้กับทุกฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับตน ซึ่งท่าทีเช่นนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 และสหรัฐอเมริกาก็มีท่าทีที่หวาดระแวงมาเป็นเวลานานว่าทั้งคู่จะกลายมาเป็นประเทศคู่แข่งทางการทหารของตนในอนาคต แต่เมื่อในปัจจุบันทั้งสามประเทศยัง

ต้องสัมพันธ์กันเพื่อสร้างผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจทำให้มีความพยายามในการรักษาทำทีที่สร้างสรรค์ระหว่างกันเองไว้ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2557) สหรัฐอเมริกาซึ่งอยู่ในฐานะที่สามารถครองความเป็นเจ้าในปัจจุบันก็ดูประหนึ่งว่าจะมีความรู้สึกไปในทิศทางเช่นนี้ด้วยเหมือนกัน แต่ก็ต้องพยายามหาทางบอนไซอำนาจของประเทศที่ตนคาดว่าจะเติบโตขึ้นมาเป็นหอกข้างแคร่ของตน จึงได้ดำเนินการในลักษณะที่เป็นทวิลักษณ์กับจีนและรัสเซีย กล่าวคือ แม้ในฉากหน้าจะมีความพยายามแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ มีความร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจ หรือกระทั่งแม้นแต่ในทางการทหาร เช่น การเชิญให้รัสเซียมาเป็นพันธมิตรในนาโต้ก็ตาม แต่ในอีกทางหนึ่งก็ได้ดำเนินการปิดล้อมทั้งจีนและรัสเซียเอาไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อผนึกไม่ให้ชาติทั้งสองสามารถดำเนินการแผ่อิทธิพลได้สะดวกนัก แต่การดำเนินการของสหรัฐบ่อยครั้งก็เกินเลยไปจะกลายเป็นลักษณะคุกคามอย่างชัดเจน ซึ่งสิ่งนี้เองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จีนและรัสเซียต้องหาวิธีการตอบโต้สหรัฐอเมริกาในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมประการหนึ่งก็ต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับที่แน่นแฟ้นเป็นอย่างยิ่ง ภายในชื่อองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้

องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ : กำเนิด พัฒนาการ โครงสร้าง

องค์การร่วมมือเซี่ยงไฮ้ เป็นองค์การสร้างความร่วมมือของรัฐบาลระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นเพื่อมุ่งรักษาความมั่นคงร่วมกัน ประเทศแกนหลักในการก่อตั้งองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ก็คือ จีน และรัสเซีย

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการประชุมในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2544 นี้ถือเป็นการประชุมสุดยอดผู้นำองค์การความร่วมมือแห่งเซี่ยงไฮ้ครั้งแรก จากนั้นในวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2544 ประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ได้ดำเนินการร่างกฎบัตรองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ขึ้นที่กรุงอัลบาต์ (Almatarg) ประเทศคาซัคสถาน โดยหลักการสำคัญในกฎบัตรดังกล่าว ได้แก่ (โกวิท วงศ์สุรวัตน์, 2554)

- ความไว้เนื้อเชื่อใจกัน
- การมีผลประโยชน์ร่วมกัน
- การมีความเท่าเทียมกัน
- การปรึกษาหารือร่วมกัน
- การเคารพในอารยธรรมที่แตกต่างกัน
- การมีความมั่งคั่งร่วมกัน

กฎบัตรดังกล่าวได้รับการลงนามรับรองในการประชุมสุดยอดผู้นำองค์การความร่วมมือแห่งเซี่ยงไฮ้ ครั้งที่ 2 ในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2545 ณ นครเซนต์ปิเตอร์สเบิร์ก (Saint Peterburg)

ประเทศรัสเซีย กฎบัตรนี้ระบุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ โครงสร้างองค์การ และรูปแบบของการดำเนินงาน และตามกฎบัตรนี้องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ก็ได้รับการก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

โดยมีสมาชิก 8 ประเทศ คือ จีน รัสเซีย คาซัคสถาน ก็ร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน อินเดีย และปากีสถาน

โครงสร้างองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ที่ประชุมสภาประมุขแห่งรัฐ (Council of Heads of state) เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจสูงสุดในโครงสร้างขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ สภาประชุมแห่งรัฐนี้จะมีการประชุมกันในช่วงของการประชุมสุดยอดประจำปี ซึ่งผู้เข้าร่วมในการประชุมสภาประมุขแห่งรัฐในปัจจุบัน ประกอบด้วยผู้นำสูงสุดของประเทศสมาชิก

หน่วยงานที่มีอำนาจรองลงมาจากที่ประชุมสภาประมุขแห่งรัฐ ก็คือ ที่ประชุมสภาหัวหน้ารัฐบาล (Council of Heads of Government) สภาแห่งนี้ถือเอาการประชุมสุดยอดประจำปี เป็นเวลาในการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นความร่วมมือต่าง ๆ ในระดับพหุพาคี ทั้งนี้ สภาหัวหน้ารัฐบาลนี้ยังเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติงบประมาณให้แก่องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ด้วย

ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ มีรอบการประชุมปกติในการประชุมสุดยอดประจำปี โดยจะประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับสถานการณ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน และจะเปิดประชุมอีกเมื่อองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ

อีกหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญ ได้แก่ ที่ประชุมผู้ประสานงานระหว่างชาติ ทำหน้าที่ประสานงานในโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือตามกฎบัตรองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2554)

เลขาธิการองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้เป็นผู้บริหารหลักขององค์การมีหน้าที่หลักในการตัดสินใจทางด้านธุรการขององค์การ กำหนดกฎระเบียบภายในองค์การ ดำเนินการด้านเอกสารขององค์การ เช่น ร่างประกาศขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ จัดทำวาระการประชุม เป็นต้น จัดทำกิจกรรมพิเศษให้แก่บุคลากรภายในองค์การ ส่งเสริมภาพลักษณ์และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการองค์การร่วมมือเซี่ยงไฮ้ตั้งอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง

บทบาทขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้

องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้นี้ มีการเติบโตขึ้นทั้งในเชิงกว้างและในเชิงลึก ในเชิงกว้าง คือ การที่องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ได้แสวงหาพันธมิตรเพื่อเติมในรูปของประเทศผู้สังเกตการณ์ในองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ และประเทศคู่เจรจา

ส่วนการขยายในเชิงลึกขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ คือ การขยายตัวด้านการกิจขององค์การออกไป จากเดิมที่เป็นการแก้ปัญหาข้อพิพาทด้านพรมแดนของประเทศสมาชิกร่วมกัน การ

แก้ปัญหากลุ่มหัวรุนแรง กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มก่อการร้ายสากล ตลอดจนขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ ไปสู่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือด้านความมั่นคง กระทั่งมีการซ้อมรบร่วมกันของประเทศสมาชิก องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ภายใต้รหัส "ภารกิจเพื่อสันติภาพ" (Peace Mission) จนกระทั่งการซ้อมรบทางทะเลร่วมกันภายใต้กรอบองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ของจีนและรัสเซีย

สำหรับการต่อต้านการคุกคามจากชาติตะวันตกนั้น หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์นับตั้งแต่ยุคสงครามเย็นนั้น ชาติตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามีปฏิสัมพันธ์กับจีนและรัสเซียทั้งในฐานะที่เป็นมิตร และในฐานะที่เป็นภัยคุกคาม สลับไปมาตามแต่ผลประโยชน์ของชาติจะเป็นตัวกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะสิ้นยุคสงครามเย็นไปแล้ว สหรัฐอเมริกาก็ยังหวาดระแวงทั้งจีนและรัสเซีย พร้อมกับความพยายามในการสร้างแนวปิดล้อมจีนและรัสเซียมาโดยตลอด ทางฝ่ายของจีนและรัสเซียเองก็เช่นเดียวกัน ในยุคสงครามเย็นความสัมพันธ์ระหว่างกันอาจจะเปลี่ยนกลับไปมาระหว่างการเป็นมิตรและการเป็นศัตรู แต่เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นแล้ว และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมาถึงยุคปัจจุบันนี้ ทั้งจีนและรัสเซียต่างก็ตระหนักดีว่าการเป็นมิตรและการร่วมมือกันเป็นหนทางที่ดีกว่าเพราะอย่างไรเสียทั้งสองประเทศก็ล้วนถูกปิดล้อมและกดดันจากชาติตะวันตกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำเช่นเดียวกัน กระบวนการคุกคามและกดดันจากชาติตะวันตกนั้น ทำให้จีนและรัสเซียต้องดำเนินการการตอบโต้ต่อการคุกคามนั้น

ทว่าในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้นั้น ทำให้ทั้งจีนและรัสเซียได้มีโอกาสกระชับความร่วมมือในการตอบโต้ภัยคุกคามดังกล่าวได้มากขึ้น รวมทั้งมีเวทีระหว่างประเทศในการแสดงท่าทีของตนต่อการดำเนินการของชาติตะวันตกด้วย

นอกจากนี้ การที่องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้มีประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางเป็นสมาชิกและมีแนวโน้มจะขยายประเทศสมาชิกในภูมิภาคนี้ออกไปอีก ก็เป็นการกดดันกลับทางฝ่ายสหรัฐอเมริกาที่ได้ส่งกำลังทหารเข้ามาในเอเชียกลางนับตั้งแต่มีการทำสงครามกับกลุ่มก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน

อย่างไรก็ตามเมื่อประมวลปัจจัยต่าง ๆ แล้วจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้นั้นมีพลานุภาพเพียงพอที่จะยืนหยัดต้านทานการแผ่อำนาจอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตรตะวันตกเข้ามาในภูมิภาคเอเชียกลางและภูมิภาคใกล้เคียงได้ดีพอควร รวมทั้งการผนึกกำลังกันของชาติ สมาชิกองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ โดยเฉพาะชาติแกนนำได้แก่จีนและรัสเซีย ก่อให้เกิดอำนาจต่อรองในภูมิภาคที่สูงขึ้นมาก แต่อย่างไรก็ตาม หากไม่นับปัจจัยด้านอาวุธนิวเคลียร์แล้ว ยังไม่อาจกล่าวได้อย่างเต็มปากนักว่าองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้เป็นอภิมหาอำนาจที่พอฟัดพอเหวี่ยงกับสหรัฐอเมริกา แต่ก็เป็นมหาอำนาจที่มีอัตราการพัฒนาขีดความสามารถทางการทหารหรือกำลังรบของชาติเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้มีศักยภาพ

พอที่จะก้าวขึ้นเป็นอภิมหาอำนาจในทางภูมิรัฐศาสตร์ได้ในอนาคต ทั้งนี้ เพราะต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาขัดความสามารถของกลุ่มให้มีความพร้อมในด้านกำลังรบเทคโนโลยี และเศรษฐกิจ

แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะยังเป็นอภิมหาอำนาจขั้วเดียวในปัจจุบันแต่ก็ยังไม่สามารถใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกในภูมิภาคเอเชียได้อย่างง่ายดายเหมือนดังช่วงทศวรรษแรกหลังสิ้นสุดสงครามเย็น เพราะยุทธศาสตร์เชิงรับ และความเป็นอภิมหาอำนาจระดับภูมิภาคขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้กลายเป็นเสมือนหนึ่งกำแพงเหล็ก ที่คอยต้านทางอำนาจจากชาติตะวันตกและค้ำจุนเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคอย่างมั่นคงขึ้นเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ ที่ตั้งขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จำนวนมาก ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มหาอำนาจตะวันตกต้องกังวลกับ “ศักยภาพในการสร้างอำนาจ” และ “ศักยภาพของจุดยุทธศาสตร์” ขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ไม่น้อยเลยทีเดียว

ดังนั้น แม้องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ในปัจจุบันจะยังอยู่ในฐานะก้ำกึ่งของความเป็นอภิมหาอำนาจแต่ก็มีความชัดเจนแล้วว่าองค์การแห่งนี้กำลังก่อตัวขึ้นสู่ความเป็นอภิมหาอำนาจในอนาคตโดยสามารถยกระดับจาก “อภิมหาอำนาจระดับภูมิภาค” ไปสู่ “อภิมหาอำนาจโลก” ที่ถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐอเมริกาได้อย่างเท่าเทียมกัน และหากเวลานั้นมาถึงยุทธศาสตร์อำนาจขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ก็มีโอกาสที่จะเปลี่ยนทาง โดยก้าวจากยุทธศาสตร์ตั้งรับดังเช่นในปัจจุบันไปสู่ยุทธศาสตร์ในเชิงรุกต่อไปได้ โดยเฉพาะเพื่อแข่งขันและถ่วงดุลกับนาโต้ (สมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร, 2558)

การต่อสู้ระหว่างจีนกับสหรัฐเพื่อดุลแห่งอำนาจนี้จะต้องดำเนินต่อไปอีกนาน เพราะสหรัฐมีโครงสร้าง ที่แข็งแรงมากทั้งทางทหารและทางเศรษฐกิจ สหรัฐยังคงนำจีนทางด้านเทคโนโลยีไปอีกนาน เทคโนโลยีนี้จะช่วยสหรัฐพัฒนาทางด้านอาวุธและทางด้านเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าต่อไปและรักษาสถานะเป็นอภิมหาอำนาจไว้ได้ต่อไปอีกนาน การต่อสู้เช่นนี้จะดำเนินต่อไปจนกว่าฝ่ายหนึ่งจะเสื่อมกำลังเองเพราะเหตุภายในประเทศซึ่งอาจจะเกิดจากความแตกแยกภายในประเทศ ระบบสังคมเสื่อม ผู้นำอ่อนแอ ทำให้ประเทศอ่อนแอ หรืออาจจะมีสงครามเย็น ครั้งที่สอง

หากรัสเซียสามารถสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็งพอที่จะแบกภาระทางด้านทหารไว้ได้ หรือหากสหรัฐต้องย้ายศูนย์กำลังจากเอเชียกลับไปยุโรปใหม่ก็จะแสดงว่ารัสเซียได้กลับเป็นอภิมหาอำนาจอีกครั้งหนึ่ง โดยจะมีอภิมหาอำนาจ 3 ประเทศ สหรัฐ จีน และรัสเซีย และกลายเป็นสนามดุลแห่งอำนาจสามขั้ว จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีกำลังอำนาจมากที่สุดในสามอภิมหาอำนาจเพราะจีนเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในด้านพลเมือง (Kissingcr, 2011) และจีนมีกำลังทางเศรษฐกิจ ที่แท้จริงเหนือกว่าสหรัฐ (สุรเกียรติ เสถียรไทย, 2553) และจากทั้งหมดที่กล่าวมาคือ สาเหตุปัจจัยของสงครามเย็น ครั้งใหม่ที่อาจจะเกิดขึ้นมาอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทย เราอาจต้องวางตัวเป็นกลางให้ได้สมดุล ระหว่างสหรัฐกับจีนและรัสเซียเนื่องจากไทยเป็นประเทศเล็ก

ต่อโลก การดำเนินนโยบายของสหรัฐและนาโต้จะถูกถ่วงดุลโดยองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้

เอกสารอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2557. **องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ การก่อตัวของอภิมหาอำนาจใหม่** กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขจิต จิตตเสวี, 2553. **องค์การระหว่างประเทศ : องค์การระหว่างประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์และภูมิภาคาภิวัตน์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ ฯ วิญญูชน.

สมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร, 2558. **สนามดุลแห่งอำนาจ.** กรุงเทพ ฯ : บริษัทเรืองแสงการพิมพ์ (2002) จำกัด

สุรเกียรติ เสถียรไทย, 2553. **บทบาทของกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ.** กรุงเทพ ฯ : วิญญูชน.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

Kissinger, Henry. 2011. **On China.** New York : Pencuin Books.

อิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง

The Influence of Efficiency and Attitude on Acceptance Level to Electronic Auction System of Employees in Gas Separation Plant Operation at Rayong Province

พรวิภา หงส์ทอง(Phornwipha Hongthong)* อัควรรณ์ แสงวิภาค(Akkawan Sangwipak)
สาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author, E-mail: phornwipha.h@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประสิทธิภาพ เจตคติ และระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน 3) วิเคราะห์อิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองที่เกี่ยวข้องกับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งสิ้นจำนวน 264 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test, One way ANOVA และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นด้านประสิทธิภาพ เจตคติ และระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งงานที่แตกต่างกันมีระดับการยอมรับที่แตกต่างกัน 3) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเจตคติสามารถอธิบายระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ร้อยละ 50.30 (R^2 = 0.514) โดยประสิทธิภาพด้านความโปร่งใส ด้านความสะดวกรวดเร็ว และการลดต้นทุน เจตคติด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, เจตคติ, ระดับการยอมรับ, ระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์, โรงแยกก๊าซธรรมชาติ

Abstract

The objectives of this research were: 1) study to the levels of efficiency attitude and acceptance to electronic auction system. 2) compare acceptance level by personal characteristics. and 3) analysis the influence of efficiency and attitude on acceptance level to electronic auction system. Samples were 264 employees at gas separation plant operation at rayong province. the data were collected by questionnaires. the statistics used for analyzing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation t-test, One Way ANOVA and multiple regression.

The analysis result showed: 1) employees in gas separation plant operation at rayong province have a high level of efficiency attitude and acceptance electronic auction system. 2) differences in sex, age, educational level and department among the employees rendered a difference on acceptance level to electronic auction system with a statistical significance level of 0.05 and 3) the analysis results also showed that efficiency and attitude had influenced on acceptance level to electronic auction system of employees in gas separation plant operation at rayong province. These factors together explicate for 50.30 percent (R^2 = 0.514). Therefore, the efficiency of Transparency, timeless and cost. The attitude of perceived usefulness and perceived ease of use. these had influenced on acceptance level to electronic auction system with a statistical significance level of 0.01

keyword: efficiency, attitude, acceptance level, electronic auction, gas separation plant operation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้โลกอยู่ในยุคที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง หลายประเทศต่างมีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวทันเทคโนโลยีต่าง ๆ การดำเนินการจึงมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงในแง่ของบริบทของสังคมที่เน้นการบริหารและจัดการงานในองค์การสมัยใหม่ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนองค์การให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย ประเทศไทยก็เช่นกันที่มีการตื่นตัวในด้านการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการทำงานภาครัฐ โดยรัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาการบริหารงานให้ก้าวสู่แนวทางของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เพื่อให้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นกลไกสำคัญใน

การพัฒนากลยุทธ์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิรูประบบราชการไทย เน้นให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสนับสนุนการทำงานของภาครัฐให้มีความรวดเร็ว โปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้เหตุอันเนื่องมาจากหน่วยงานราชการเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่มีระเบียบแบบแผนในการบริหารจัดการงานโดยการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ และความถนัดเฉพาะด้าน มีสายการบังคับบัญชาลดหลั่นตามลำดับขั้น ลักษณะงานที่ปฏิบัติเป็นแบบกิจวัตร (Routine) ปฏิบัติตามเกณฑ์อย่างเคร่งครัด การติดต่อสัมพันธ์เป็นแบบทางการระบบการบรรจุแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งใช้ระบบการสอบและการบริหารงานใช้หลักเหตุผลและความรอบคอบ การตรวจสอบงานต้องผ่านหลายระดับจึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าทำให้งานล่าช้า (Red Tape) (สมพงศ์ เกษมสิน, 2521: 13) ดังนั้นองค์การราชการจึงมีความพยายามในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน วิธีการทำงานตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์การทุกระดับให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลประกอบกับการพัฒนาการบริหารให้ประสบความสำเร็จ การบริหารและจัดการงานในองค์การสมัยใหม่ที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนองค์การให้ดำเนินสู่เป้าหมายองค์การของรัฐต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม และภาครัฐต้องหันมาสนใจในการสร้างข้อได้เปรียบในเชิงแข่งขันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และแนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำพาองค์การไปสู่ความเป็นเลิศ (วรัชยา เชื้อจันทึก, 2551: 9) การพัฒนาการบริหารปฏิรูปโครงสร้างกระบวนการและพฤติกรรมการบริหารให้มีสมรรถนะ (Capability) เพื่อที่จะรองรับนโยบาย แผนงาน โครงการ ตลอดจนกิจกรรมในการพัฒนาประเทศโดยมีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการพร้อมกับการลงทุนทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการปรับใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีและกลยุทธ์ต่าง ๆ เข้าไปรองรับการแข่งขันและการพัฒนาขององค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การตามที่ตั้งไว้ สำหรับการบริหารงานด้านการคลังรัฐบาลมีนโยบายดำเนินการปรับปรุงการบริหารงานด้านการคลังของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นโดยมุ่งเน้นที่เป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงาน เพื่อให้สามารถแปลงนโยบายและวิสัยทัศน์ของรัฐไปสู่การปฏิบัติจริง รวมถึงสามารถเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อความโปร่งใสในการดำเนินงาน จากแนวนโยบายดังกล่าวรัฐบาลจึงได้เร่งปฏิรูประบบการบริหารและการปฏิบัติงานทางด้านการเงินการคลังให้มุ่งสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารทรัพยากรของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ริเริ่มให้มี “ระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์” เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ต่อมาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2555 การพัสดุ กรมการคลังได้มีหนังสือไปยังหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจที่รับจัดสรรเงินงบประมาณให้ดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government)

และระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS) เพื่อความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง และการติดตามการจ่ายเงินภาครัฐ

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เป็นโครงการพัฒนากระบวนการจัดซื้ออจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเป็นยโนบายที่ทางคณะรัฐมนตรีได้กำหนดให้ทุกส่วนงานราชการต้องมีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในรูปแบบการประมูลแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตอย่างน้องหนึ่งรายการ และให้มีเว็บไซต์ในการทำระบบจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยส่วนงานราชการรัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระบบจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของกระทรวงการคลังสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างในกรณีที่มีราคาสูงมากหรือหรือประมูลแข่งขันราคา เริ่มการประมูลที่จัดโดยผู้ซื้อโดยการแจ้งข้อกำหนดและรายละเอียดของสินค้าและบริการ (TOR) ให้ผู้ขายที่อยู่ในบัญชีรายชื่อรับทราบ แล้วให้ผู้ขายแต่ละรายเสนอราคากันจนกว่าจะไม่มีผู้สนใจเสนอราคาต่ำกว่าอีกแล้ว การประมูลแบบนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดซื้อสินค้าและบริการในราคาที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเรียกว่าเป็นการประมูลแบบ Reverse Auction หลังจากใช้ระบบนี้แล้วอาจกล่าวได้ว่าระบบจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มีประโยชน์ทั้งต่อผู้ค้าและหน่วยงานเอง หน่วยงานได้รับประโยชน์เพราะสามารถจัดหาสินค้า และบริการได้อย่างรวดเร็วกว่าวิธีการจัดหาแบบเดิม การจัดหามีความโปร่งใสและตรวจสอบรายละเอียดได้ คู่ค้ารู้รายละเอียดการเสนอข้อเสนอของผู้อื่นได้ตลอดเวลา สามารถเชิญชวนให้ผู้ค้ารายใหม่ๆ เข้าร่วมเสนอราคา และข้อเสนอได้และที่สำคัญก็คือสามารถเลือกจัดหาสินค้าและบริการได้ในราคาที่ต่ำสุด

โรงแยกก๊าซธรรมชาติถือว่าเป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงพลังงาน โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2544 โดยการแปลงสภาพจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นบริษัทมหาชน (จำกัด) ภายใต้พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ปตท.เป็นผู้ประกอบธุรกิจโรงแยกก๊าซธรรมชาติรายใหญ่ในประเทศไทย ซึ่งมีโรงแยกก๊าซธรรมชาติทั้งสิ้น 6 หน่วย โดยโรงแยกก๊าซธรรมชาติ หน่วยที่ 1-3, 5 และ 6 ตั้งอยู่ที่ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และโรงแยกก๊าซธรรมชาติ หน่วยที่ 4 ตั้งอยู่ที่ อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (โรงแยกก๊าซธรรมชาติระยอง, 2560) โรงแยกก๊าซธรรมชาติของ ปตท. เป็นหนึ่งในองค์การที่มีการนำระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจัดหาพัสดุ จัดจ้างผู้รับเหมา เป็นต้น จากการเชื่อมโยงทางด้านการเงินของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลจึงมีความเกี่ยวข้องโดยตรงในด้านของการนำระบบการประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นการจัดซื้อจัดจ้างในระบบ GFMIS มาใช้ในการบริหารจัดการงานในด้านการเงิน ระบบจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์เกิดจากความต้องการซื้อพัสดุในจำนวนมาก และมีมูลค่าสูงจึงต้องมีการจัดประมูลราคาขึ้น แต่บางครั้งก็ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากระบบได้เต็มที่เนื่องจากบางครั้งครั้งผู้ใช้สารสนเทศ

ทางการบัญชีไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุและอาจเกิดจากปัญหาความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบสารสนเทศในระบบจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์และการปรับตัวของผู้ใช้งาน (พัชราภรณ์ ตัณฑพาทย์, 2552: 1) ประกอบกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงาน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้งานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งงานที่ปฏิบัติการล้าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ (วีรยุทธ ชาตะกาญจน์, 2553: 1) ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้ใช้งานระบบจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มีเจตคติและพฤติกรรมการใช้งานในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน

ดังนั้นจากความสำคัญของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์และปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นจึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องอิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมการใช้งานระบบระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยจากประสิทธิภาพและเจตคติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติจังหวัดระยองหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ตลอดจนลักษณะการใช้งานของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งด้านการบริหารจัดการการเงินงบประมาณว่าเป็นระบบที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ช่วยลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูล และลดขั้นตอนภาระงานในการจัดทำเอกสาร ผลของการพิจารณาถึงทักษะความสามารถในการใช้งานระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของเจ้าหน้าที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามบริหารงบประมาณภายในหน่วยงาน และได้รับความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายงบประมาณ ลดภาระการจ่ายเงินได้มากหรือน้อยซึ่งสามารถติดตามสถานการณ์เบิกจ่ายงบประมาณในระบบได้อย่างคุ้มค่าเพื่อรองรับการบริหารต้นทุนโดยเฉพาะต้นทุนกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบการประเมินผลสำเร็จของผลผลิตและผลลัพธ์ ตลอดจนสามารถเรียกดูข้อมูลรายงานในระบบที่เกี่ยวข้องได้ถูกต้องทันที และเพื่อการตรวจสอบ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งเพื่อเป็นกลไกของรัฐบาลเพื่อขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประสิทธิภาพ เจตคติ และระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อนำมาพยากรณ์กระบวนการยอมรับเทคโนโลยีของบุคคล โดยทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีนั้นได้ถูกพัฒนาจากพื้นฐานที่หลากหลาย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ที่ได้รับแรงขับเคลื่อนจากความตั้งใจแสดงพฤติกรรม

1. เจตคติต่อการใช้งาน (Attitude toward using)

(Davis, 1989) ได้กล่าวถึงตัวแปรสองตัวซึ่งเป็นรากฐานของการศึกษาถึงปัจจัยที่อิทธิพลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นั่นคือการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) นอกจากนี้ (Venkatesh and Davis, 2000) ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีแบบดั้งเดิม โดยใช้ปัจจัยด้านอิทธิพลจากสังคม (บรรทัดฐานทางสังคม, ความสมัครใจ, ภาพลักษณ์ และประสบการณ์การใช้งาน) เพื่อทำนายเจตคติของบุคคลที่มีต่อเทคโนโลยีนั้น ๆ จากผลการทดสอบทฤษฎีดังกล่าวพบว่า เจตคติเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตั้งใจใช้เทคโนโลยีตลอดจนส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้งานจริง ซึ่งสามารถนำมาพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีของบุคคลนั้นได้

2. ประสิทธิภาพ

(Venkatesh et al., 2003) ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยี โดยความคาดหวังประสิทธิภาพ คือระดับที่ผู้ใช้เชื่อว่าการใช้ระบบจะช่วยปรับปรุงสมรรถนะการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ปัจจัยที่ใช้ชี้วัดประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานของระบบอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย ความโปร่งใส ความรวดเร็ว และการลดต้นทุน (สำนักงานโครงการบริหารการเงินการคลังภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์, 2560)

กรอบแนวคิดการวิจัย

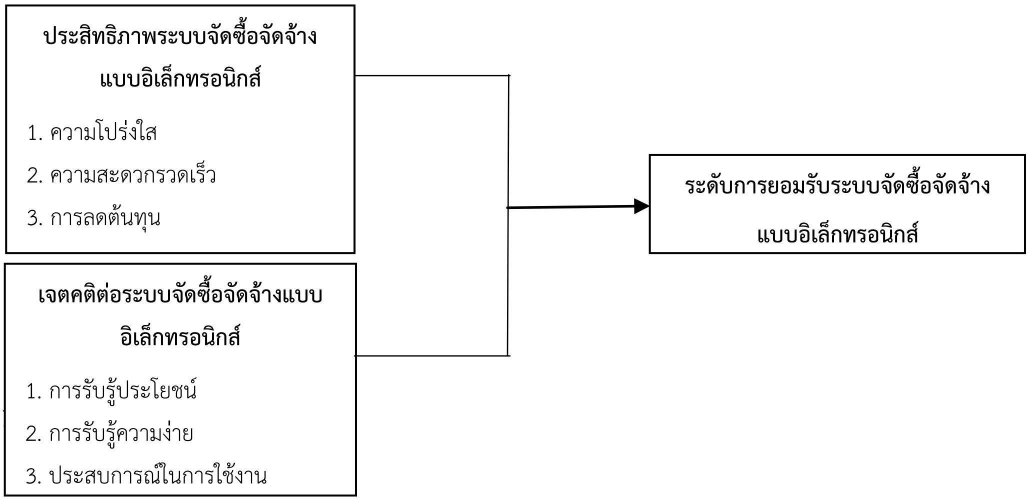

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร การวิจัยครั้งนี้ ลักษณะประชากรเป็นประชากรที่มีจำนวนจำกัด (Finite Population) เนื่องจากผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นผู้ใช้งานและผู้ที่มีส่วนร่วมในการใช้งานระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น โดยผู้ใช้งานและผู้มีส่วนในการใช้งานระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์โรงแยกก๊าซธรรมชาติจังหวัดระยอง มีจำนวนทั้งสิ้น 264 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านประสิทธิภาพการใช้งานระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ความโปร่งใส ความสะดวกรวดเร็ว และการลดต้นทุน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านเจตคติที่มีต่อระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การรับรู้ประโชน์ การรับรู้ความง่าย และประสบการณ์การใช้งาน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามด้านการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ พฤติกรรมการตั้งใจใช้ และพฤติกรรมการยอมรับ

หลังจากได้รวบรวมแบบสอบถามส่วนที่ 2, 3 และ 4 และทำการแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแบ่งระดับความคิดเห็นของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองที่มีต่อประสิทธิภาพ เจตคติ และการยอมรับ ออกเป็น 5 ระดับ โดยอาศัยเกณฑ์การหาอันตรภาคชั้น (Class Interval) จากเกณฑ์การวัดเป็นรายข้อในการหาค่าคะแนนเฉลี่ยและความหมายตามแนวคิดของ (Best and Kahn, 2014)

การทดสอบเครื่องมือ ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงหรือครอบคลุมของเนื้อหา (Content Validity) และนำไปปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับพนักงานฝ่ายจัดซื้อ ในเขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี จำนวน 40 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α-Coefficient) ของครอนบาด และทำการแก้ไขข้อบกพร่องให้เหมาะสม ก่อนนำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าครอนบาดเท่ากับ 0.860 0.844 และ 0.827 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequency), ค่าร้อยละ (percentage), ค่าเฉลี่ย (mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation), t-test One way ANOVA และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ (multiple regression)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัด ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 82.58 และเป็นเพศหญิง จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 17.42 มีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปีมากที่สุด จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 46.59 รองลงมาคือ มีอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อย ละ 28.79 และอายุ 36 ปีขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 24.62 ด้านวุฒิการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองมาคือต่ำกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 32.58 และจำนวนน้อยสุดคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 58 คิดเป็นร้อยละ 21.97 โดยระดับตำแหน่งงานปัจจุบันส่วนใหญ่คือ

ระดับปฏิบัติการ จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 68.18 และระดับชำนาญการ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 31.81

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพ เจตคติ และการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง พบว่าพนักงานที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 264 คน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 (S.D. = 0.422) โดยด้านความโปร่งใสมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 (S.D. = 0.486) ด้านความสะดวกรวดเร็วมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 (S.D. = 0.551) และด้านการลดต้นทุนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 (S.D. = 0.665)

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติต่อระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง พบว่าพนักงานที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 264 คน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเจตคติต่อระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 (S.D. = 0.372) โดยด้านการรับรู้ประโยชน์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 (S.D. = 0.406) ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 (S.D. = 427) และด้านประสบกาณ์การใช้งานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D. = 0.681)

พนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง มีระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D. = 0.396) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นคำถาม พบว่า พนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองมีระดับการยอมรับสูง 3 อันดับแรกในประเด็นคำถามท่านมีความสมัครใจที่จะใช้ระบบในการคัดเลือกสินค้า/บริการหรืองานที่เกี่ยวข้องกับท่าน, ตำแหน่งที่ท่านรับผิดชอบมีความจำเป็นต่อการใช้งานระบบ และท่านคิดว่าควรใช้ระบบต่อไปในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 4.28 (S.D. = 0.608), 4.13 (S.D. = 0.911) และ 4.09 (S.D. = 0.396) ตามลำดับ

เปรียบเทียบระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

ด้านเพศ พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีระดับการยอมรับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. เท่ากับ 0.03) โดยพนักงานหญิงมีระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัด

จ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าพนักงานชาย โดยพนักงานหญิงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.399 และพนักงานชายค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.390

ด้านอายุ พบว่าพนักงานที่มีอายุที่แตกต่างกันมีระดับการยอมรับโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า Sig. เท่ากับ 0.00) เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มพนักงานที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป มีระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่ากลุ่มพนักงานอายุต่ำกว่า 25 ปี และกลุ่มพนักงานที่มีอายุระหว่าง 26-35 ปี

วุฒิการศึกษา พบว่าพนักงานที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับการยอมรับโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า Sig. เท่ากับ 0.04) พบว่า กลุ่มพนักงานที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามีระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าพนักงานที่มีวุฒิการศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า

ตำแหน่งงาน พบว่าระดับปฏิบัติการและระดับชำนาญการมีระดับการยอมรับของพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. เท่ากับ 0.04) โดยพนักงานระดับชำนาญมีระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าพนักงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งพนักงานระดับปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.392 และพนักงานระดับชำนาญมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.396

ผลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง

จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวมีผลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 45.356$, Sig. = 0.00) และสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ว่า มีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร คือ ความโปร่งใส ความสะดวกรวดเร็ว การลดต้นทุน การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายจากการใช้งาน มีอิทธิพลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ร้อยละ 50.30 ($R^2 = 0.514$) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ 0.717 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ 0.342

เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลตัวแปรอิสระที่มีผลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานพบว่า ประสิทธิภาพของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ด้านความโปร่งใส (Beta = 0.308) และเจตคติด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Beta = 0.334) มีอิทธิพลต่อระดับการยอมรับมากที่สุด รองลงมาคือเจตคติด้านการรับรู้ประโยชน์ (Beta = 0.210) ประสิทธิภาพด้านการลดต้นทุน (Beta = 0.188) และด้านความสะดวกรวดเร็ว (Beta = 0.131) ตามลำดับ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทั้ง 5 ตัวมีค่าเป็นบวก ดังนั้นตัวแปรทั้ง 5 ตัว มีความสัมพันธ์ในการเกิดระดับการยอมรับอยู่ในทิศทางเดียวกัน จึงสามารถอธิบายระดับการยอมรับที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลมาจากประสิทธิภาพของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ด้านความโปร่งใส ด้านความสะดวกรวดเร็ว และด้านการลดต้นทุน เจตคติด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของประสิทธิภาพที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง

ตัวแปร	b	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.529		2.325	0.02*
ประสิทธิภาพ				
คามโปร่งใส (Tran)	0.296	0.308	5.332	0.00**
ความสะดวกรวดเร็ว (Time)	0.124	0.131	2.196	0.03*
การลดต้นทุน (Cost)	0.137	0.188	3.525	0.00**
เจตคติ				
การรับรู้ประโยชน์ (PU)	0.215	0.210	3.835	0.00**
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PEU)	0.346	0.334	4.996	0.00**
ประสบการณ์การใช้งาน (Exp)	0.012	0.020	0.412	0.68
R = 0.717 R^2 = 0.514 R^2_{adj} = 0.503 S.E.e = 0.342 F = 45.356 Sig = 0.00				

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปและอภิปรายผล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านประสิทธิภาพ เจตคติ ระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 3.95 และ 4.00 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการยอมรับของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน พบว่าพนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกันมีระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์และปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งงาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งงานที่แตกต่างกันส่งผลให้ระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองแตกต่างกัน สอดคล้องกับ อภิรา นิลรัตน ณ อยุธยา (2550) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบสารสนเทศของข้าราชการสังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุด โดยผลการศึกษาพบว่าระดับการยอมรับระบบสารสนเทศปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับระบบสารสนเทศของข้าราชการสังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุดอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านยศ วุฒิการศึกษา สาขาที่เรียน และระดับที่แตกต่างกันมีผลทำให้ระดับการยอมรับแตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับ อรทัย เลื่อนวัน (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวกับงานที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน โดยศึกษาด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานและด้านการรับรู้ประโยชน์ พบว่าการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ รายได้ และวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลให้ระดับการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน

3. จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ว่า มีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร คือ ความโปร่งใส ความสะดวกรวดเร็ว การลดต้นทุน การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายจากการใช้งาน มีอิทธิพลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ร้อยละ 50.30 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทั้ง 5 ตัวมีค่าเป็นบวก ดังนั้นตัวแปรทั้ง 5 ตัวมีความสัมพันธ์ในการเกิดระดับการยอมรับอยู่ในทิศทางเดียวกัน จึงสามารถอธิบายระดับการยอมรับที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลมาจากประสิทธิภาพของระบบประมูลราคาจัดซื้อ

จัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ด้านความโปร่งใส ด้านความสะดวกรวดเร็ว และด้านการลดต้นทุน เจตคติด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานที่เพิ่มขึ้น

ประสิทธิภาพของระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้ง 3 ด้านคือ ความโปร่งใส ความสะดวกรวดเร็ว และการลดต้นทุนมีผลต่อการยอมรับของพนักงานโรงก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง อาจเกิดจากระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มีความเที่ยงตรงของข้อมูลที่แสดงผล และสามารถตรวจสอบที่มาของข้อมูลได้ ทำให้เมื่อเกิดข้อผิดพลาดสามารถซักถามจากผู้รับผิดชอบได้โดยตรง อีกทั้งด้านความสะดวกรวดเร็วในเรื่องของการแสดงผลข้อมูลในระบบ ลดขั้นตอนในการค้นหาข้อมูลทำให้ปฏิบัติงานได้รวดเร็วขึ้น อีกทั้งข้อมูลที่แสดงยังเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และด้านการลดต้นทุน อาจเกิดจากระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์นอกจากช่วยให้หน่วยงานลดต้นทุนอันเนื่องมาจากผลการกำหนดราคากลางแล้ว นอกจากนั้นยังช่วยลดการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2540) เกี่ยวกับคำนิยามของการวัดประสิทธิภาพว่าคือ การได้ผลกำไรสูงสุด ในส่วนของความรวดเร็วนั้น คือเวลาอันสั้น มีขั้นตอนการดำเนินงานน้อย และไม่สลับซับซ้อน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ใช้ชี้วัดประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับสำนักงานโครงการบริหารการเงินการคลังภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (2548) ที่ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการบริหารการเงินการคลังภาครัฐทั้งด้านของ ความถูกต้องแม่นยำ ความโปร่งใส ความสะดวกรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ และการลดต้นทุน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิจันทร์ ปัญจทวี (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้งานระบบสารสนเทศ พบว่า ปัจจัยด้านประสิทธิภาพส่งผลต่อการยอมรับระบบสารสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในมิติของความโปร่งใส และความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งหมด และความสัมพันธ์ในการเกิดการยอมรับคงอยู่ในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ บังอรรัตน์ สำเนียงเพราะ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสำนักงานเสมือน พบว่า ประสิทธิภาพเป็นหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีสำนักงานเสมือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของเจตคติต่อระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า มีตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เจตคติต่อระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้ง 2 ด้านคือ การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน มีผลต่อระดับการยอมรับของพนักงานโรงก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง อาจเกิดจากระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็ว และถูกต้องมากขึ้น ด้วยขั้นตอนการใช้ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องใช้เวลานานที่จะ

เรียนรู้การใช้งานระบบ ซึ้งทั้งนี้อาจมาจากความคุ้นชินในการใช้ระบบ หรือได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ระบบเพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Ajzen and Fishbein (1980) ที่ได้กล่าวถึงเจตคติต่อพฤติกรรมในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) แสดงให้เห็นถึงเจตคติของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถคาดการณ์ได้จากการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ๆ เช่นเดียวกับแนวคิดของ Davis (1989) ที่ได้เสนอเกี่ยวกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เพื่อทำนายการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีนี้แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์จะเป็นตัวทำนายเจตคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยี และเจตคติของบุคคลที่มีต่อเทคโนโลยีนั้นยังมีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ugyen Dendup (2013) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของลูกค้าต่อการยอมรับธุรกรรมทางอิเทอร์เน็ตในประเทศภูฏาน พบว่า ทัศนคติของลูกค้ามีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้งานธุรกรรมทางอิเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในมิติของการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี สุขวานิชย์ศิลป์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ทัศนคติต่อการยอมรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ FMS บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ทัศนคติมีผลการยอมรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ FMS อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีระดับการยอมรับในระดับปานกลาง และสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ในมิติของการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายจากการใช้งาน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ภัทราวดี ทองมาลา (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของเจ้าหน้าที่พัสดุมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า เจตคติมีผลเชิงบวกต่อการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างด้วยอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในมิติของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายจากการใช้งาน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งหมด และความสัมพันธ์ในการเกิดการยอมรับคงอยู่ในทิศทางเดียวกัน

เนื่องจากประสิทธิภาพ (ด้านความโปร่งใส ด้านความสะดกวรวดเร็ว ด้านการลดต้นทุน) และเจตคติ (ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน) สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างได้เพียงร้อยละ 50.30 ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ ดังงานวิจัยของ ณัฐพล ธนเชวงสกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของกรมการเงินทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การยอมรับได้ร้อยละ 60.70 นอกจากนี้ สุกรัณย์ ระงับพาล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการ ด้านการ

สืบค้นงานวิจัยจากเว็บไซต์ vijai.net ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการรับรู้คุณลักษณะ และการรับรู้การสนับสนุนของหน่วยงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การยอมรับได้ร้อยละ 30

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง พบว่า ประสิทธิภาพและเจตคติมีผลต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงขอนำเนอข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรในการนำไปพิจารณา เพื่อเพิ่มระดับการยอมรับของพนักงานผู้ใช้งานให้เพิ่มขึ้นต่อไป ดังนี้

1. องค์การควรมีการพัฒนาระบบอยู่เสมอทั้งในด้านความเที่ยงตรง และแม่นยำของข้อมูลที่ใช้แสดงในระบบ ข้อมูลนั้น ๆ จำเป็นต้องสามารถตรวบสอบแหล่งที่มาได้ชัดเจน และมีหน่วยงานหรือทีมงานที่มีความพร้อมแก้ไขปัญหาหรือตอบปัญหาข้อสงสัย เมื่อผู้ใช้งานเกิดปัญหา หรือข้อสงสัยขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน

2. องค์การควรพัฒนาระบบให้มีความทันสมัย และพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ทั้งทางด้านข้อมูลที่มีในระบบและการแสดงผล ทั้งทางด้านหน้าจอที่แสดงผล การเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ชัดเจน ค้นหาง่าย และมีขั้นตอนไม่ยุ่งยากและไม่มากจนเกินไป เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการใช้งานมากยิ่งขึ้น

3. องค์การควรมีการฝึกอบรมก่อนนำระบบมาใช้งาน เพื่อให้ผู้ใช้งานได้รับรู้วิธีใช้งาน และรับรู้ประโยชน์จากการนำระบบมาใช้ รวมถึงข้อดีของระบบเมื่อนำมาปรับใช้ในองค์การ อาทิเช่น รับบสามารถช่วยให้ขั้นตอนการทำงานลดลง สามารถปฏิบัติงานได้ถูกฏต้องมากยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถเชื่อมโยงข้อมมูลของแต่ละหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดี เป็นต้น

4. องค์การควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ด้านการใช้งานย่างต่อเนื่องให้แก่บุคคลที่มีส่วนร่วมในการใช้ระบบ ทั้งในด้านการเข้าถึงระบบด้วยคำสั่งการใช้งานแบบต่าง ๆ และขั้นตอนการใช้งานระบบ นอกจากนี้องค์การยังสามารถส่งเสริมในด้านความรู้ด้านการใช้งานระบบอกกมาในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ได้อีกด้วย

5. องค์การควรคำนึงถึงผู้ใช้งานเป็นสำคัญ โดยผู้ใช้งานนั้นต้องผ่านการฝึกอบรมสำหรับการใช้งานระบบมาโดยตรง เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในการใช้ระบบอย่างคล่องแคล่ว นอกจากนั้นควรมีการติดตามและประเมินผลจากประสบการณ์ในการใช้งานของผู้ใช้งาน เพื่อสามารถนำผลไปพัฒนาระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป และเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในงานวิจัยด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อแนะนำดังต่อไปนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพและเจตคติที่มีต่อระดับการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่าตัวแปรสามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์มีทั้งสิ้น 5 ตัวแปร ได้แก่ ประสิทธิภาพด้านความโปร่งใส ความสะดวกรวดเร็ว และการลดต้นทุน เจตคติด้านการรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้ง่าย โดยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการยอมรับได้เพียงร้อยละ 50.30 ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาหรือวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อระดับการยอมรับ

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ดังนั้นผู้วิจัยที่สนใจทำการศึกษาเรื่องการยอมรับระบบประมูลราคาจัดซื้อจัดจ้างแบบอิเล็กทรอนิกส์ อาจมุ่งศึกษาหน่วยงานเอกชน หน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อทราบถึงปัจจัยในการยอมรับในแง่มุมต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

4. การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ดังนั้นในการวิจัยใรครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจขยายขอบเขตการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมเนื้อหามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณี สุขวานิชย์ศิลป์. (2558). *รายงานการวิจัยเรื่อง ทัศนคติต่อการยอมรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ FMS (Franchise management system) : บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)*. วิทยาลัยนวัตกรรม. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐพล ธนเชวงสกุล. (2558). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรบัระบบประมวลผลแบบคลาวด์ในการจัดการความรู้ของบุคลากรคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนอรท์กรุงเทพ.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมซอฟต์แวร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

บังอรรัตน์ สำเนียงเพราะ. 2554. *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสำนักงานเสมือน: กรณีศึกษาหน่วยงานปฏิบัติการภาคสนาม องค์กร ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่.* วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัชราภรณ์ ตัณฑพาทย์. (2554). *ประสิทธิภาพการใช้งานระบบทะเบียนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.* ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกระบบสารสนเทศ , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภัทราวดี ทองมาลา. (2558). *การยอมรับระบบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ของเจ้าหน้าที่พัสดุของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.* ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

โรงแยกก๊าซธรรมชาติระยอง. (2560). การจัดหาพัสดุ. ค้นข้อมูลเมื่อ 15 มีนาคม 2560, จาก http://www.pttplc.com/TH/Opportunity/Procurement/Bidding-Advice/pages/bidding- advice.aspx.

รุ่ง แก้วแดง. 2540. ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

วรัชยา เชื้อจันทึก. (2551). *โครงสร้างสังคมกับการจัดการท้องถิ่น.* ในพลังของ PBL. (บรรณาธิการโดย ปรีชา อุยตระกูลและคณะ หน้า 72) นครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

วีรยุทธ ชาตะกาญจน์. (2551). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิจันทร์ ปัญจทวี. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กรณีศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สุกรัณย์ ระงับพาล. (2554). *การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการด้านการสืบค้นงานวิจัยจาก vijainet.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สำนักงานโครงการบริหารการเงินการคลังภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์. (2560). ข้อมูลเกี่ยวกับ GFMIS. ค้นข้อมูลเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2560, จาก http://www.gfmis.go.th/gfmis_us1.html.

สมพงศ์ เกษมสิน. (2521). *การบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิช จำกัด.

อภิรา นิลรัตน ณ อยุธยา (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบสารสนเทศของข้าราชการสังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุด.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรทัย เลื่อนวัน. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ: กรณีศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Ajzen, I., and M. Fishbein. 1980. Understanding attitudes and predicting social behavior. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness Perceived Ease of Use and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly* 13 (3): 319-339.

Best, J. W. and Kahn, J. V. (2014). Research in Education. 10th ed. Harlow: Pearson Education Limited.

Lin, W. B. Wang, M. K. and Hwang, K. P. (2010). The Combined Model of Influencing Online Consumer Behavior. *Expert Systems with Applications*, 37, 3236–3247.

Ugyen Dendup. (2013). *The Effect of Factors on Customers' Attitude towards Acceptance of Intern et Banking in Bhutan*. (Master's thesis). Faculty of Science, Chulalongkorn University.

Venkatesh, V. and Davis, F.D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: four longitudinal field studies, *Management Science,* 46 (2), 186-204.

Venkatesh, V., Morris, M.G., Davis, G.B. and Davis, F.D. (2003). User acceptance of information technology: toward a unified view, *MIS Quarterly*, 27 (3), 425-78.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลในประเทศไทย
Legal Problems Concerning the Protection and Utilization of the Coastal Zone in Thailand

อารยา สุขสม(Araya Sooksom)
สังกัดโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Corresponding author. E-mail: arayasooksom2524@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงเวลาคือ ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นก่อนและหลังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 โดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษาพบว่า การประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ทำให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากการชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะเป็นครั้งแรกในประเทศไทย แต่ถึงกระนั้นยังมีช่องว่างทางกฎหมายซึ่งทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ โดยกำหนดนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลให้ชัดเจน และรับรองให้ชุมชนชายฝั่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งด้วยตนเอง ตลอดจนกำหนดเรื่องระยะถอยร่นสำหรับชายฝั่งทะเลไว้ในกฎหมายฉบับนี้ในฐานะเป็นมาตรการขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ปัญหาทางกฎหมาย การคุ้มครอง การใช้ประโยชน์ พื้นที่ชายฝั่งทะเล

Abstract

This academic article was aimed to study the legal problems concerning the protection and utilization of the coastal zone in Thailand which was divided into 2 periods, before and after adoption to the Act on the promotion of Marine and Coastal Resources Management, B.E. 2558 (2015). This article applies the method by reviewing literatures and analyzing relating materials. The study revealed that the

promulgation of this law establish the legal measures to protect and use of the coastal zone in Thailand for the first time. Notwithstanding, there are some legal gaps which cause the management of marine and coastal resources cannot be integrated and effective. Therefore, the law should be amended by explicitly prescribed the definition and boundary of coastal zone, as well as ensure coastal communities including local administration organizations got the authority to decide on the zoning and protection measures of marine and coastal resources. In addition, by establishing the coastal setback lines as a minimum standard for coastal protection, the legal measures in this act will be more capable.

Keywords: Legal Problems, Protection, Utilization, Coastal Zone

1. บทนำ

ปัจจุบันการกัดเซาะชายฝั่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยบริเวณพื้นที่ทะเลฝั่งตะวันตกและทะเลฝั่งอ่าวไทยได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นโดยมีระดับความรุนแรงและสาเหตุแตกต่างกันออกไปรวมระยะทางกัดเซาะประมาณ 830 กิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2557, น.1) ผลจากการศึกษาปัญหาดังกล่าว พบว่าส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ดำเนินไปโดยขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดบทบัญญัติของกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหลายองค์กรทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับจนทำให้การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลขาดความเป็นเอกภาพและขาดบูรณาการในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ก็ล้าสมัยมีเนื้อหาไม่ครอบคลุมเรื่องที่จำเป็นและมิได้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยตรง ทั้งยังให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐผูกขาดการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแต่ฝ่ายเดียว ผลที่ตามมาคือการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั้งในส่วนที่อยู่ในสภาพปกติตามธรรมชาติและส่วนที่ถูกกัดเซาะทำลายไม่มีประสิทธิภาพ ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และ อารยา สุขสม, 2556, น. 215-218)

ต่อมาประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยตรง โดยกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น รวมถึงรับรองให้องค์กรของรัฐมีอำนาจประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองประเภทต่างๆ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการ

คุ้มครองทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไขเพื่อใช้ในการจัดการและคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2560, น. 155-161) ซึ่งหากพิจารณาในแง่เนื้อหาสาระสำคัญจะพบว่ากฎหมายฉบับนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี (มานิตา มัตนาวี และ ชัชชม อรรฆภิญญ์, 2560, น. 520-521) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมคือการบังคับใช้กลไกในการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามกฎหมายฉบับนี้อาจเกิดขึ้นจากการผูกขาดโดยภาครัฐซึ่งขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ชุมชนชายฝั่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้ยังขาดมาตรการหรือหลักเกณฑ์ขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมาย บทความฉบับนี้จึงมุ่งศึกษานิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเล รวมถึงช่องว่างทางกฎหมายของการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลในประเทศไทยที่เกิดขึ้นในอดีตและในปัจจุบันซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นก่อนและหลังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ ทั้งนี้เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ให้มีผลใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. นิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเล

ชายฝั่งทะเล (Coast) หมายถึง แถบแผ่นดินนับจากแนวชายฝั่งทะเลขึ้นไปบนบกจนถึงบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด มีความกว้างกำหนดไม่ได้แน่นอน โดยทั่วไปแล้วลักษณะภูมิประเทศของชายฝั่งทะเลแต่ละแห่งนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางธรณีวิทยาของหินเปลือกโลกที่ประกอบเป็นชายฝั่งและอิทธิพลจากการกระทำของคลื่น ลม และกระแสน้ำในบริเวณนั้นทำให้เกิดเป็นลักษณะภูมิประเทศชายฝั่งที่แตกต่างกัน (กรมทรัพยากรน้ำ, 2561) พื้นที่ชายฝั่งทะเลจึงเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างระบบนิเวศบนบกและน้ำจืดในแผ่นดินกับระบบนิเวศทางทะเลซึ่งประกอบด้วยพื้นที่สำคัญสองส่วน ได้แก่ พื้นที่บก (Terrestrial area) และพื้นที่น้ำทะเล (Marine area) (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2557, น. 19) อย่างไรก็ดี การกำหนดคำนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลนับว่าเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากและไม่ง่ายนักที่จะกำหนดให้เกิดความชัดเจนและแน่นอน เนื่องจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งรวมผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือประชาชนผู้อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล ปัจจุบันการกำหนดคำนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลจึงกระทำได้อยู่ 2 ลักษณะ (Dauvin et al., 2004, p. 465) ได้แก่

ลักษณะที่หนึ่ง การพิจารณาจากลักษณะทางชีวภาพและกายภาพของพื้นที่ชายฝั่งทะเล (Biophysical definition) โดยทั่วไปมักอธิบายให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลหมายความถึงส่วนหนึ่งของผืน

แผ่นดินซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับน้ำทะเล (Tides) ความเค็ม (Salinity) กระแสลม (Winds) และสิ่งมีชีวิต (Biota) ที่อาศัยอยู่บนพื้นผิวของผืนแผ่นดินที่เชื่อมต่อกับทะเลโดยพื้นที่ชายฝั่งทะเลและมีองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญ ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งอยู่ระหว่างระดับน้ำขึ้นและน้ำลง (Intertidal zone) หรือเป็นพื้นที่ซึ่งน้ำทะเลท่วมถึง (Floodplains) พื้นที่ป่าชายเลน (Mangrove swamps) พื้นที่ปากแม่น้ำ (Estuaries) พื้นที่ซึ่งเป็นดินโป่ง (Salt marshes) พื้นที่ชายหาด (Beach) สันทราย (dunes) พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) พื้นที่ซึ่งเป็นเกาะ (Barrier islands) พื้นที่ซึ่งเป็นแนวปะการัง (Coral reefs) หรือพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง (Tidal flats)

ลักษณะที่สอง การกำหนดจากแนวนโยบายของรัฐ (Policy-oriented definition) ซึ่งเกิดจากการวางแผนเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของรัฐและนำมารับรองในรูปของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยทั่วไปแล้วผู้ร่างกฎหมายจะกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งโดยอาศัยข้อความคิดว่าเรื่อง “พื้นที่ชายฝั่งในฐานะเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน (Marine public domain)” มาใช้เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการกำหนดคำนิยามและขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเล (Duxbury & Dickinson, 2007, pp. 319-320) ผลจากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่มีการกำหนดคำนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลในต่างประเทศพบว่ามีการบัญญัติอยู่ 2 รูปแบบ (อารยา สุขสม, 2556, น.8-9) ได้แก่

1) การบัญญัติคำนิยามและขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยอาศัยการวัดระยะทางจากสิ่งอ้างอิงเข้ามาสู่แนวชายฝั่งทะเลของรัฐ เช่น การกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยการวัดจากระดับน้ำขึ้นสูงสุดเฉลี่ยดังที่เกิดขึ้นในกรณีของประเทศศรีลังกาและประเทศอินเดีย

การกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศศรีลังกา เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ชายฝั่ง ค.ศ. 1981 (The Coast Conservation Act 1981 : CCA) โดยมาตรา 42 ของกฎหมายฉบับนี้กำหนดคำนิยามของคำว่า “พื้นที่ชายฝั่ง (Coastal zone)” ว่าหมายถึงพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่ภายในระยะ 300 เมตรจากระดับน้ำขึ้นสูงสุดเฉลี่ย (Mean High Water Line: MHWL) เข้ามาสู่ชายฝั่ง และอยู่ภายในระยะ 2 กิโลเมตรนับจากระดับน้ำต่ำสุดเฉลี่ย (Mean Low Water Line: MLWL) ออกไปนอกชายฝั่ง ในกรณีที่เป็นแม่น้ำ ลำธาร และทะเลสาบ หรือพื้นที่ซึ่งมีอาณาเขตเชื่อมต่อกับทะเลทั้งถาวรหรือเป็นช่วงเวลาให้ลากเส้นเขตพื้นที่ชายฝั่งขยายออกไป 2 กิโลเมตรซึ่งวัดจากทางออกของแหล่งน้ำตามธรรมชาติโดยตั้งฉากกับเส้นฐาน ในที่นี้หมายความรวมถึงแม่น้ำ ลำธาร และทะเลสาบ หรือพื้นที่ซึ่งมีอาณาเขตเชื่อมต่อกับทะเลอยู่แล้วด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากภาพที่ 1 ดังนี้

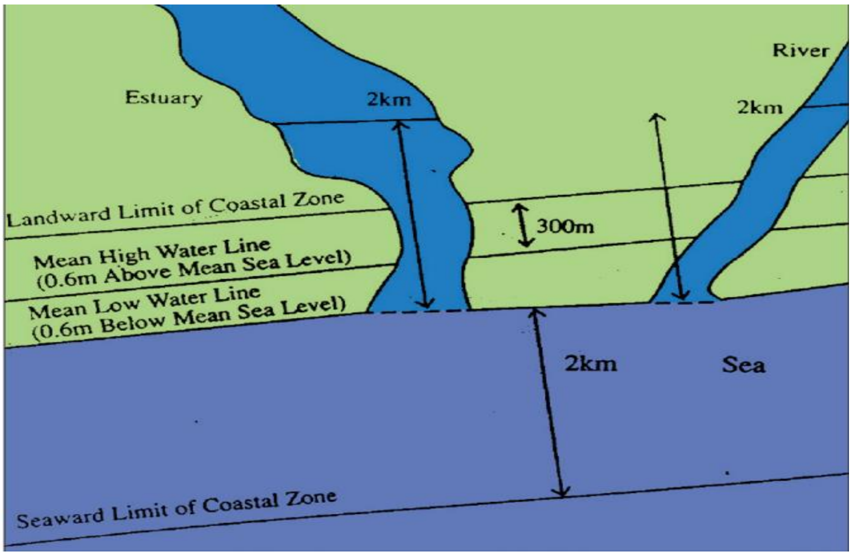

ภาพที่ 1 ขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตามกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ชายฝั่งของประเทศศรีลังกา ค.ศ.1981

ที่มา : Samaranayake, R.A.D.B., 2005

ส่วนการกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศอินเดีย เป็นไปตามประกาศกระทรวงว่าด้วยการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง ค.ศ. 2011 (The Coastal Regulation Zone (CRZ) Notification 2011) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ (The Ministry of Environment and Forests : MoEF) ได้ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1986 (The Environment (Protect) Act 1986) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการในการปกป้องคุ้มครองตลอดจนสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรชายฝั่งของประเทศ สำหรับขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ประกอบด้วยพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่สำคัญ 3 ส่วนซึ่งได้แก่ 1) พื้นที่ชายฝั่งซึ่งตั้งอยู่ระหว่างระดับน้ำลงต่ำสุด (Low Tide Line : LTL) และระดับน้ำขึ้นสูงสุด (High Tide Line : HTL) ซึ่งเรียกว่าพื้นที่ชายฝั่งซึ่งอยู่ระหว่างระดับน้ำขึ้นและน้ำลง (inter-tidal zone) 2) พื้นที่ชายฝั่งซึ่งอยู่ภายในระยะถอยร่น 500 เมตรจากระดับน้ำขึ้นสูงสุดเข้ามาในแผ่นดิน และ 3) พื้นน้ำทะเลระหว่างระดับน้ำลงต่ำสุดออกไปนอกชายฝั่งทะเลเป็นระยะทาง 12 ไมล์ทะเล และรวมถึงพื้นน้ำบริเวณปากแม่น้ำซึ่งไหลลงสู่ทะเลด้วย โดยกฎหมายฉบับนี้ได้มีการจัดสรรพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยแบ่งออกเป็นเขตพื้นที่ต่างๆ อีกทั้งยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากพื้นที่และวิธีการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งในแต่ละเขตพื้นที่ (Coastal Regulation Zone : CRZ) ไว้เป็นการเฉพาะด้วย

2) การบัญญัติคำนิยามและขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยการจำแนกรายการ เช่น การกำหนดขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายฉบับลงวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ.1963 โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่พื้นที่ชายฝั่งทะเลและชายหาดในประเทศฝรั่งเศสในฐานะเป็นพื้นที่สาธารณะทางทะเลเพื่อประโยชน์ร่วมกันของประชาชนที่เรียกว่า "สาธารณะสมบัติทางทะเล" (Domaine Public Maritime : DPM) ซึ่งประกอบด้วย ดินผิวท้องทะเลและดินใต้ผิวท้องทะเลในบริเวณทะเลอาณาเขต ที่ชายตลิ่ง สันดอนทรายที่น้ำท่วมถึง กล่าวได้ว่าในกฎหมายฝรั่งเศส คำว่า "ชายฝั่งทะเล" (Littoral หรือ Espace côtier) มีความหมายอย่างกว้าง หมายถึงพื้นที่ที่เชื่อมต่อระหว่างผืนแผ่นดินริมฝั่งกับทะเลและมหาสมุทร ครอบคลุมพื้นที่ 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่พื้นน้ำ (l'avant-pays marin) พื้นที่ริมฝั่ง (La côte) ซึ่งเป็นพื้นที่ระหว่างแนวน้ำทะเลลงต่ำสุดและแนวน้ำทะเลขึ้นสูงสุดที่ขนานไปกับชายฝั่งทะเล (l'estran) และพื้นดินที่ติดต่อกับพื้นที่ริมฝั่งเข้าไปในแผ่นดินใหญ่ (l'arrière-pays continental) (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และ อารยา สุขสม, 2556, 147,153)

อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศซึ่งมิได้มีการตรากฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภายในรัฐของตนไว้อย่างชัดเจน หากมีความประสงค์ที่จะกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลแล้ว อย่างน้อยที่สุดประเทศเหล่านั้นควรกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลครอบคลุมถึงพื้นที่ดังต่อไปนี้ 1) พื้นที่ริมชายฝั่งที่อาจเกิดภัยพิบัติจากพายุและน้ำท่วมจากทะเลได้ 2) บริเวณชายฝั่งที่มีน้ำขึ้นลงของป่าชายเลน บึง สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ 3) แนวชายฝั่งน้ำตื้น เช่น อ่าว ทะเลสาบ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ หรือพื้นที่ใกล้ชายฝั่งที่มีทุ่งหญ้าทะเลแนวปะการัง สัตว์น้ำที่มีเปลือก เช่น หอย กุ้ง ปู และ 4) เกาะขนาดเล็กตามชายฝั่งและองค์ประกอบอื่นๆ ที่อยู่ใกล้ชายฝั่ง (Clark, 1996, pp. 82-85 อ้างถึงใน พรภัทร อธิวิทวัส, 2548, น. 234)

3. ปัญหาการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลในระบบกฎหมายไทย

3.1 ปัญหาการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลก่อนปี พ.ศ. 2558

จากการศึกษากลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลในประเทศไทย พบว่าอาจแบ่งกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และ อารยา สุขสม, 2556, น. 55) ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ คุ้มครองรักษา และใช้ประโยชน์จากชายหาด โดยกฎหมายกลุ่มนี้จะมีบทบัญญัติให้รัฐมีอำนาจในการกำหนดให้พื้นที่ชายหาดแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองพิเศษหรือใช้ประโยชน์เฉพาะ ตลอดจนกำหนดมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองและกำหนดลักษณะการใช้ประโยชน์จากชายหาดในรูปแบบต่างๆ ไว้ ได้แก่ การกำหนดให้พื้นที่ชายหาดเป็นเขตอนุรักษ์และเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา

คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 การกำหนดให้พื้นที่บริเวณชายทะเลแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 การกำหนดพื้นที่ชายทะเลเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 การวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะเพื่อกำหนดให้ชายฝั่งทะเลเป็นเขตรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2522 และการสร้างสิ่งก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารชนิดใดหรือประเภทใดในบริเวณชายหาดและการกำหนดระยะถอยร่นของสิ่งก่อสร้างจากแนวชายฝั่งตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522

กลุ่มที่สอง *กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากชายฝั่งและชายหาดในทางเศรษฐกิจ การปกป้องคุ้มครองความปลอดภัย และการสาธารณสุข สุขอนามัยและความสะอาดของที่สาธารณะ* โดยกฎหมายกลุ่มนี้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่กระทำบนพื้นที่ชายหาดหรือใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายหาดในมิติต่างๆ และกฎหมายที่ดูแลรักษาความปลอดภัย สุขอนามัยและความสะอาดบนชายฝั่งทะเลและชายหาด ได้แก่

1) กฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรการใช้ประโยชน์จากพื้นที่บริเวณชายหาดในเชิงเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดให้พื้นที่บริเวณหาดเป็นที่จับสัตว์น้ำตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 การกำหนดเขตพื้นที่ของนิคมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2521 การกำหนดเขตอาณาบริเวณเพื่อความสะดวกและความปลอดภัยแก่การเดินเรือและการสินค้าที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพื้นที่บริเวณชายหาดตามพระราชบัญญัติการท่าเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ.2494 *และ*การกำหนดนโยบายหรือมาตรการเพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายหาดตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2551

2) กฎหมายเกี่ยวกับการดูแลรักษาความปลอดภัยจากกิจกรรมที่กระทำบนชายฝั่งทะเลและชายหาด เช่น การสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ หรือทำการขุดลอก แก้ไข หรือมีการกระทำอันเป็นการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำลำคลอง ทะเลสาบหรือทะเลภายในน่านน้ำไทยตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456การกำหนดให้พื้นที่บริเวณชายหาดแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเขตบริเวณห้ามขุดดินหรือถมดินตามพระราชบัญญัติการขุดดินและการถมดิน พ.ศ.2543 และการทำกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภคบริเวณชายหาดตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 พ.ศ.2515

3) กฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข สุขอนามัยและความสะอาดของที่สาธารณะ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ได้กำหนดข้อห้ามและมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองและรักษาชายฝั่งทะเลและชายหาดไว้ดังนี้ เช่น การกำหนดห้ามมิให้บุคคลทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่หรือทางสาธารณะซึ่งรวมถึงพื้นที่บริเวณชายหาด ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และการกำหนดให้

บุคคลมีหน้าที่รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

เมื่อได้วิเคราะห์ระบบกฎหมายไทยข้างต้นพบว่ามีปัญหาทั้งในเชิงโครงสร้างและเนื้อหาสาระของกฎหมาย (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และอารยา สุขสม, 2556, น. 215-218) ดังนี้

ปัญหาในเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายไทย ในเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายพบว่ามีปัญหาการขาดกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองรักษาชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะ เนื่องจากกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง รักษา และใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลมีอยู่หลายฉบับแต่กลับไม่มีกฎหมายฉบับใดเลยที่มีวัตถุประสงค์และวางมาตรการเพื่อการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์บนชายฝั่งทะเลโดยตรง ชายฝั่งทะเลคงเป็นเพียงทรัพยากรธรรมชาติที่พ่วงหรือแฝงอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เช่นอยู่ในความหมายของดิน หรือป่าสงวนหรืออุทยาน หรือแร่ธาตุ ดังนั้นชายฝั่งทะเลจึงอาจอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายหลายฉบับควบคู่กันไป การใช้บังคับกฎหมายจึงต้องพิจารณาแยกขอบเขตการบังคับใช้จากวัตถุประสงค์เฉพาะของกฎหมายแต่ละฉบับซึ่งมิได้วางมาตรการที่เหมาะสมสำหรับชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะ เช่นการกำหนดระยะถอยร่นจากแนวระดับน้ำทะเลขึ้นสูงสุด กำหนดพื้นที่ควบคุมการปลูกสร้างอาคาร การพิจารณาถึงศักยภาพของชายฝั่งทะเลในการรองรับการใช้ประโยชน์ การวางผังเมืองชายทะเล การควบคุมการขยายตัวของเมืองไปตลอดแนวชายฝั่งทะเล ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนั้น การขาดองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่เป็น “หน่วยงานกลาง” ในการดูแลรักษาเยียวยาชายฝั่งทะเลและชายหาดให้เป็นเอกภาพทำให้การดูแล รักษา และการใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลอยู่ภายใต้อำนาจและความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่แยกเป็นอิสระจากกันจึงก่อให้เกิดความยุ่งยากสับสน และบางกรณีเกิดความขัดแย้งกันในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ปัญหาการขาดความเป็นเอกภาพและการบูรณาการในการแก้ปัญหาเช่นนี้ส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยทั้งในส่วนที่ยังอยู่ในสภาพปกติตามธรรมชาติและส่วนที่ถูกกัดเซาะทำลายไปแล้วไม่มีประสิทธิภาพซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ

ปัญหาในเชิงเนื้อหาสาระของกฎหมาย หากพิจารณาถึงสาระสำคัญของกลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง รักษา และใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเล พบว่ายังมีปัญหาในเชิงเนื้อหาที่น่าสนใจคือกฎหมายส่วนใหญ่มีบทบัญญัติที่ผูกขาดอำนาจในการบริหารจัดการชายฝั่งทะเลไว้ที่หน่วยงานของรัฐส่วนกลาง การบริหารจัดการชายฝั่งทะเลและการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ เป็นต้นว่าการจัดสรรการใช้ประโยชน์บนพื้นที่ชายฝั่งทะเล การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการวางมาตรการคุ้มครองรักษาชายฝั่งทะเล มีลักษณะรวมศูนย์อยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยขาดการมีส่วนร่วมตลอดจนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจจากชุมชน

ท้องถิ่นและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้เสียโดยตรงกับการคุ้มครองรักษาและการใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเล

นอกจากนั้น การใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลกระทบต่อบุคคล ภาคธุรกิจ ชุมชนท้องถิ่นและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียอย่างแท้จริงทำให้การบริหารจัดการ และการบำรุงรักษาหรือการฟื้นฟูเยียวยาสภาพของชายฝั่งทะเลขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เป็นเหตุให้รัฐไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายฝั่งทะเล ในขณะที่รัฐเองก็ไม่มีทรัพยากรและความสามารถดูแลรักษาชายหาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงทีกับปัญหา การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่นและภาคเอกชน บางครั้งการแก้ไขปัญหาของรัฐไม่สอดคล้องกับแนวทางในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของชุมชนและประชาชนในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการชายฝั่งทะเลของประเทศไทย

3.2 ปัญหาการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558

ปัญหาการขาดบทบัญญัติของกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลและชายหาดอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นในอดีต ส่งผลทำให้การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและชายหาดตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหลายองค์กรทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับ ผลที่ตามมาคือการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยทั้งในส่วนที่อยู่ในสภาพปกติตามธรรมชาติและส่วนที่ถูกกัดเซาะทำลายไม่มีประสิทธิภาพ ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ นอกจากนั้นยังมีสาเหตุจากการที่กฎหมายส่วนใหญ่มีบทบัญญัติที่กระจายอำนาจเกี่ยวกับการจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งและชายหาดให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่เพียงพอ ส่งผลทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้เสียโดยตรงจากการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากชายฝั่งทะเลไม่สามารถเข้าไปมีส่วนในการบริหารจัดการชายฝั่งทะเลร่วมกับรัฐในเรื่องที่มีความสำคัญได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ รัฐสภาจึงได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 (ซึ่งต่อไปขอใช้คำว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ”) เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ยังไม่มีความเป็นเอกภาพขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้นคือ การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการนั้นคืออะไร ในเรื่องนี้จะเห็นว่าการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการ (Integrated Coastal Zone Management : ICZM) คือ วิธีการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลอย่างหนึ่งนำมาใช้จัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำประมงชายฝั่งทะเล ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล

และปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินและแหล่งแร่ในทะเล โดยการอธิบายความหมายของการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการในทางวิชาการนั้นพบว่ายังไม่มีความหมายที่ยอมรับตรงกันเป็นการทั่วไป (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา, 2557, น. 267; Portman, Esteves, Le, & Khan, 2012, p. 195.; Department of Environmental Affairs & SSI Engineers and Environmental Consultants, 2009, p. 6.) แต่จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ในทางระหว่างประเทศได้อธิบายถึงการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งแบบบูรณาการไว้ว่าเป็นแนวทางในการบริหารจัดการภายในพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ไว้เป็นเฉพาะ (Defined area or zone) บนพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลร่วมกันโดยมีหลักสำคัญคือ การทำความเข้าใจและเคารพบทบาทหน้าที่ของกระบวนการชายฝั่งในภาพรวมทั้งระบบกล่าวคือต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งแบบบูรณาการและเป็นหนึ่งเดียวมากกว่าเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งแบบแยกส่วนโดยการวางแผนและการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับข้องกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลต้องสอดคล้องกับระบบของการดำเนินกิจกรรมบนพื้นที่ชายฝั่งทะเลของมนุษย์ทั้งหมดตามความเป็นจริง (Food and Agriculture Organization of the United Nation, 2006, p.10) การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการเป็นแนวทางในบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากการอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบของพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีความซับซ้อนและมีลักษณะเป็นพลวัตรท่ามกลางบริบทความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ต่างมีอิทธิพลในการดำรงอยู่ซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการแบบบูรณาการร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว (อารยา สุขสม, 2560, น. 123)

ในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการ บทบัญญัติของกฎหมายถือเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้นโยบายและแผนบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของรัฐมีผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ดี การใช้กลไกทางกฎหมายดำเนินการเพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายของการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการนั้น กฎหมายดังกล่าวต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้ <u>*ประการที่หนึ่ง*</u> มีกฎเกณฑ์ซึ่งใช้บังคับกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นการเฉพาะรวมถึงหลักการและกลไกทางกฎหมายเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย <u>*ประการที่สอง*</u> สาระสำคัญของบทบัญญัติในกฎหมายต้องเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์และการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งอาจกำหนดให้ครอบคลุมทั้งทะเลและตลอดแนวชายฝั่ง และ <u>*ประการที่สาม*</u> บทบัญญัติของกฎหมายต้องกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรชายฝั่งของมนุษย์บนพื้นฐานของการพิจารณาถึงระบบนิเวศน์ชายฝั่งทะเลทั้งระบบ อีกทั้งแนวทางดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลอย่างเป็นหนึ่งเดียวทั้งระบบโดยที่มิได้เป็นเพียงแค่การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบแยกส่วนหรือเป็นไปเพื่อประโยชน์เฉพาะเรื่อง ทั้งนี้บทบัญญัติของกฎหมายซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ต้องมีวัตถุประสงค์

สำคัญคือเพื่อก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลของมนุษย์แบบบูรณาการได้ (Food and Agriculture Organization of the United Nation, 2006, pp. 8-9) ตัวอย่างเช่น กฎหมายว่าด้วยการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง ค.ศ. 1972 ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Federal Coastal Zone Management Act : CZMA) กฎหมายว่าด้วยชายฝั่งทะเล ค.ศ. 1988 ของประเทศสเปน (Ley de Costas, Shore Act) กฎหมายว่าด้วยการจัดการชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการ ค.ศ. 2008 ของประเทศแอฟริกาใต้ (Integrated Coastal Management Act : ICMA) กฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ชายฝั่ง ค.ศ. 1981 ของประเทศศรีลังกา (The Coast Conservation Act 1981 : CCA) และกฎหมายแม่บทว่าด้วยชายฝั่งทะเลและชายหาด ค.ศ. 1986 ของประเทศฝรั่งเศส (Loi littoral) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ จะพบว่ากฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างสมดุลและยั่งยืนภายใต้การประสานของหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ *ประการที่หนึ่ง* การประสานความร่วมมือเพื่อบูรณาการกฎหมายและแผนงานนโยบายของแต่หน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกัน *ประการที่สอง* การกำหนดพื้นที่โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และพื้นที่เพื่อจัดการเกี่ยวกับปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง และ *ประการที่สาม* การเสริมสร้างให้ชุมชนชายฝั่งมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เปิดโอกาสให้ผู้แทนภาคประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัดเพื่อให้สอดรับกับการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ เป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในลักษณะของการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนชายฝั่งรวมถึงท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปัญหาในเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นในอดีตจึงได้รับการแก้ไขโดยผลของการตรากฎหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในแง่เนื้อหาสาระสำคัญจะพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายยังคงผูกขาดอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งบางเรื่องไว้กับราชการส่วนกลาง ทั้งยังขาดนิยามความหมายของชายฝั่งทะเลที่ชัดเจนและหลักเกณฑ์ขั้นต่ำที่จำเป็นในการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอันเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ กล่าวคือ

1) ปัญหาการผูกขาดอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไว้ในหมวดที่ 3 ตั้งแต่มาตรา 17 ถึงมาตรา 23 โดยในส่วนของการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งนั้นกฎหมายฉบับนี้ได้มอบหมายให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติออกกฎกระทรวงกำหนดเขตพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์ (มาตรา 18) หรือพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (มาตรา 20) หรือพื้นที่เพื่อจัดการเกี่ยวกับปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง (มาตรา 21) พร้อมทั้งกำหนดมาตรการคุ้มครองที่จะใช้บังคับในพื้นที่บริเวณดังกล่าวและแผนที่แสดงแนวเขตแนบท้ายกฎกระทรวง นอกจากนั้นยังให้อำนาจแก่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีประกาศใช้มาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่ซึ่งได้รับความเสียหายที่ร้ายแรงเข้าขั้นวิกฤติ (มาตรา 22)

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องนี้คือ เหตุผลของการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ นั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ผูกขาดอำนาจไว้ที่หน่วยงานของรัฐส่วนกลางโดยขาดการมีส่วนร่วมตลอดจนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจจากชุมชนท้องถิ่นและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายฉบับนี้จึงได้จัดตั้งองค์กรเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ ซึ่งต่อไปขอใช้คำว่า “คณะกรรมการระดับชาติ” (มาตรา 5) และคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัด ซึ่งต่อไปขอใช้คำว่า“คณะกรรมการระดับจังหวัด” โดยทำงานร่วมกับภาคประชาชน ชุมชนชายฝั่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 12) เพื่อทำงานร่วมกันทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ ดังนั้น หากภาคประชาชน ชุมชนชายฝั่งหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความประสงค์จะกำหนดให้ชายฝั่งทะเลหรือชายหาดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของตนเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองหรือกำหนดมาตรการป้องกันการกัดเซาะในพื้นที่ของตนเองตามกฎหมายฉบับนี้ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อจัดทำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการระดับชาติในการออกกฎกระทรวง หรือพิจารณาให้ความเห็นชอบพื้นที่ที่จะใช้มาตรการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งต่อไป (มาตรา 13(2)-(3)) อย่างไรก็ตาม อำนาจของคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นเพียงอำนาจในการเสนอความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเท่านั้น ทั้งกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการระดับชาติต้องผูกพันต่อข้อเสนอซึ่งเกิดจากความคิดริเริ่มของคณะกรรมการระดับจังหวัดแต่อย่างใด ซึ่งหมายความว่า คณะกรรมการระดับชาติย่อมมีอำนาจอิสระที่จะตัดสินใจเสนอให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองตามความคิดเห็น

ของคณะกรรมการระดับจังหวัดหรือไม่ก็ได้ คณะกรรมการระดับจังหวัดจึงไม่มีอำนาจตัดสินใจกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองหรือกำหนดมาตรการป้องกันการกัดเซาะในพื้นที่ของตนเอง ดังนั้น อำนาจในการตัดสินใจเสนอให้ชายฝั่งทะเลพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองและกำหนดมาตรการคุ้มครองจึงเป็นอำนาจที่แท้จริงของคณะกรรมการระดับชาติ

นอกจากนั้นแล้ว แม้ว่าอำนาจการตัดสินใจของรัฐมนตรีจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการระดับชาติที่มีตัวแทนชุมชนชายฝั่งเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการแล้วก็ตาม (มาตรา 5 วรรคท้าย) แต่หากพิจารณาสัดส่วนของตัวแทนชุมชนชายฝั่งแล้วพบว่ามีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับตัวแทนที่มาจากราชการส่วนกลางจึงเห็นได้ว่าอำนาจในการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งยังเป็นอำนาจผูกขาดไว้กับราชการส่วนกลาง สภาพการณ์เช่นนี้ไม่มีความแตกต่างไปจากการผูกขาดอำนาจในการออกกฎกระทรวงของรัฐมนตรีเพื่อประกาศพื้นที่ชายหาดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองตามมาตรา 43 และมาตรา 45 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ดังที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งแม้ว่าการออกกฎกระทรวงในเวลานั้นจะเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอให้ชายฝั่งทะเลหรือชายหาดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและกำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมก็ตาม แต่อำนาจในกรณีดังกล่าวยังคงเป็นเพียงอำนาจริเริ่มในการเสนอเท่านั้น ท้ายที่สุดแล้วการเสนอความเห็นดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้ความเห็นชอบจากราชการส่วนกลาง โดยองค์กรผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายที่แท้จริงยังคงเป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีหรือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และ อารยา สุขสม, 2556, น. 130) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจในการจัดทรัพยากรไว้ที่รัฐส่วนกลางที่เคยเกิดขึ้นในอดีตจึงยังไม่ได้รับการแก้ไขในกฎหมายฉบับนี้

มีข้อสังเกตว่า เขตพื้นที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งก็ถูกจำกัดเฉพาะพื้นที่ซึ่งไม่อยู่ในเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการประกาศเพื่อควบคุมการทำกิจกรรมในพื้นที่ชายฝั่งเท่านั้นไม่ได้เพื่อคุ้มครองลักษณะตามธรรมชาติของพื้นที่ชายฝั่งเป็นการเฉพาะ จึงทำให้การคุ้มครองไม่อาจกระทำได้ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลได้ทั้งหมด (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2560, น. 158) กล่าวได้ว่าการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามกฎหมายฉบับนี้เป็นเรื่องของดุลพินิจและมีข้อจำกัดอย่างมาก

2) ปัญหาคำนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลขาดความชัดเจน

แม้ว่ามาตรา 3 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ ได้กำหนดนิยามคำว่า “ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” ไว้อย่างชัดเจนแต่จะเห็นว่าเป็นการนิยามถึงลักษณะของทรัพยากรที่เกิดขึ้นหรือตั้งอยู่ในบริเวณทะเลและชายฝั่งตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งเท่านั้น กฎหมายฉบับนี้มิได้บัญญัติถึงนิยามและขอบเขตของพื้นที่

ชายฝั่งทะเลแต่อย่างใด ทั้งที่ขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลแสดงถึงเขตแดนที่รองรับการใช้อำนาจรัฐเหนือทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลแห่งนั้น การกำหนดนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ชัดเจนจึงเป็นประโยชน์ต่อการวางหลักเกณฑ์สำหรับการวัดแนวเขตพื้นที่คุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับนี้ให้เป็นไปในแนวทางอย่างเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีผลดีต่อการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของรัฐเพราะมีส่วนสำคัญต่อการวางแผนเพื่อกำหนดลักษณะการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งยังช่วยกำหนดพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความชัดเจนและสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

3) ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์ขั้นต่ำที่จำเป็นในการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

เมื่อพิจารณาหมวด 3 ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ จะพบว่ามาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้มีลักษณะใกล้เคียงกับมาตรการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เช่น การออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ตามมาตรา 18 มาตรา 20 มาตรา 21 และมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ มีความคล้ายคลึงอย่างมากกับบทบัญญัติมาตรา 43 และ 45 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ เป็นกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งย่อมต้องกำหนดมาตรการหรือหลักเกณฑ์ขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นการเฉพาะด้วยเช่นกัน แต่กฎหมายฉบับนี้กลับขาดมาตรการคุ้มครองในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งหากพิจารณาจากกฎหมายในต่างประเทศพบว่ามีการกำหนดมาตรการต่างๆ ในลักษณะของการสร้างหลักเกณฑ์ขั้นต่ำที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการแบบบูรณาการ เช่น การกำหนดระยะถอยร่นรวมถึงการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีการประกาศระยะถอยร่นโดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนในกฎหมายของต่างประเทศ (อารยา, 2560, น. 128) ซึ่งจะเห็นว่าการกำหนดระยะถอยร่นสำหรับชายฝั่งทะเล (Coastal Setback Line) เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าสามารถนำมาใช้เพื่อจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลให้คงอยู่อย่างสมดุลและยั่งยืน (Portman et al., 2012, p. 194) ในหลายประเทศจึงนำวิธีการกำหนดระยะถอยร่นมาใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้ความคุ้มครองแก่พื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นสาธารณะสมบัติของชาติและในขณะเดียวกันก็เป็นการคุ้มครองคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงการใช้ทรัพยากรชายฝั่งของบุคคล (Public's right of access to the shore) ตลอดจนปกป้องผลประโยชน์ทางทะเลของรัฐชายฝั่ง เช่น สเปน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ศรีลังกา แอฟริกาใต้ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น (Fenster, 2005, pp.863-866) โดยประเทศเหล่านี้ได้นำ

แนวทางการกำหนดระยะถอยร่นหรือแนวถอยร่นมาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายของรัฐเพื่อให้ความคุ้มครองและควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งของประชาชนให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเล เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนา การใช้ประโยชน์และการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติทางชายฝั่งทะเล การกำหนดระยะถอยร่นจึงเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองพื้นที่ชายฝั่งทะเลและเป็นการสร้างแผนงานทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการในขณะเดียวกัน (European Union, 2013, p.3) ดังนั้น หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยการระบุให้การกำหนดระยะถอยร่นเป็นหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ ย่อมทำให้บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเกิดการบูรณาการทุกภาคส่วนอย่างเป็นเอกภาพสมดังตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ก่อนหน้าปีพ.ศ. 2558 การคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยอยู่ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลขาดความเป็นเอกภาพและขาดบูรณาการในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นการขาดบทบัญญัติที่จำเป็นต่อการคุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากการพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยตรงรวมถึงการผูกขาดอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลไว้กับรัฐ จึงทำให้การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั้งในส่วนที่อยู่ในสภาพปกติตามธรรมชาติและส่วนที่ถูกกัดเซาะทำลายไม่มีประสิทธิภาพ ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ การตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ ในปีพ.ศ. 2558 จึงนับว่าเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในอดีต อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ยังมีช่องว่างทางกฎหมายซึ่งทำให้กลไกการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเลที่บัญญัติไว้ไม่อาจเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น การขาดมาตรการขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งย่อมไม่อาจทำให้การบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลให้เกิดความเป็นเอกภาพและเกิดการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นผู้เขียนเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการฯ ในประเด็นที่สำคัญดังนี้

ประการที่หนึ่ง ควรกำหนดคำนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลในฐานะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งผู้ร่างกฎหมายอาจกระทำได้อยู่ 2 ลักษณะคือ การบัญญัติคำนิยามและขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยอาศัยการวัดระยะทางจากสิ่งอ้างอิงเข้ามาสู่แนวชายฝั่งทะเลของรัฐ เช่น การวัดระดับน้ำขึ้นสูงสุดเฉลี่ย หรือแบบจำแนกรายการก็ได้ดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศ ทั้งนี้การกำหนดคำนิยามและขอบเขตของพื้นที่ชายฝั่งทะเลให้มีความชัดเจนแน่นอนย่อม มีผลดีต่อการบริหารจัดการ

พื้นที่ชายฝั่งทะเลของรัฐ กล่าวคือ การกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลทำให้รัฐทราบว่าพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นวัตถุที่กฎหมายมุ่งประสงค์ให้ความคุ้มครองนั้นมีสาระสำคัญและมีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร นอกจากนั้นแล้วการกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลยังมีส่วนสำคัญต่อการวางแผนเพื่อกำหนดลักษณะการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งยังช่วยกำหนดพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความชัดเจนและสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ประการที่สอง ควรรับรองให้สิทธิแก่ชุมชนชายฝั่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งด้วยตนเอง เช่น การรับรองอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่อยู่ในเขตอำนาจความรับผิดชอบของตนเอง โดยพิจารณาถึงศักยภาพความสามารถและความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นชายทะเลแต่ละรูปแบบประกอบการกระจายอำนาจด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในลักษณะแนวราบซึ่งจะช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและการเยียวยาความเสียหายในทรัพยากรชายฝั่งทะเลได้อย่างทันท่วงที

ประการที่สาม ควรกำหนดเรื่องระยะถอยร่นสำหรับชายฝั่งทะเลไว้ในกฎหมายฉบับนี้ในฐานะเป็นมาตรการขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เนื่องจากการกำหนดระยะถอยร่นเป็นแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน องค์การปกครองท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาการใช้ประโยชน์และการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติทางชายฝั่งทะเล ดังนั้น การกำหนดระยะถอยร่นนอกจากเป็นมาตรการขั้นต่ำในการคุ้มครองพื้นที่ชายฝั่งทะเลแล้วยังเป็นการสร้างแผนงานทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการในขณะเดียวกันอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2557). *สถานการณ์ชายฝั่งและการจัดการปัญหา การกัดเซาะชายฝั่งจากอดีตถึงปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

กรมทรัพยากรน้ำ. (2552). *เรื่องน่ารู้ทะเลไทย.* สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2561. จาก http://www.dwr.go.th/contents/content/files/001002/0009842_1.pdf,

จันทจิรา เอี่ยมมยุรา. (2557). “ระบบกฎหมายว่าด้วยการจัดการชายฝั่งทะเลแบบบูรณาการในประเทศฝรั่งเศส”. *วารสาร*

นิติศาสตร์, ปีที่ 43(1), 264-288.

จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และอารยา สุขสม. (2556). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการ*
คุ้มครองและใช้ประโยชน์จากชายหาดบริเวณชายทะเลฝั่งอ่าวไทยภาคใต้ตอนล่าง. เสนอแผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.).

พรภัทร อธิวิทวัส. (2548). “การจัดการพื้นที่ชายฝั่ง: ข้อเสนอแนะหลังการเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติในจังหวัดภาคใต้”.*วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/การผังเมือง* (ฉบับที่ 3), 227-238.

มานิตา มัตนาวี และชัชชม อรรฆภิญญ์. (2560). “มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง”. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. ปีที่ 9 (ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2560), 513-547.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2560). “มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558”. *วารสารนิติศาสตร์.* ปีที่ 10 (ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน), 141-165.

อารยา สุขสม.(2560). “การกำหนดระยะถอยร่นสำหรับชายฝั่งทะเลตามกฎหมายของต่างประเทศ”. *วารสารการจัดการ สิ่งแวดล้อม*. ปีที่ 13 (ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560), 118-136.

อารยา สุขสม (2556). *การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการกำหนดระยะถอยร่นสำหรับชายฝั่งทะเล : ด้านกฎหมาย*. เสนอสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

Department of Environmental Affairs & SSI Engineers and Environmental Consultants (2009*). A User-Friendly Guide to the Integrated Coastal Management Act of South Africa.* Cape Town: Department of Environmental Affairs.

European Union. (2013). Establishment of coastal setback: An explanatory report on Article 8-2 of ICZM
Protocol, Issues to be considered. Final report. Retrieved May 15, 2013, from http://www.shape-
ipaproject.eu/download/listbox/WP3 % 2 0 action%2 0 3 . 2 / Article%2 0 8 % 2 0 -
%20Publication.pdf.

Fenster, M.S. (2005). Setbacks. In Schwartz, M.L. (ed.). *Encyclopedia of Coastal Science*. (pp. 863-866). Dordrecht, The Netherlands: Springer.

Food and Agriculture Organization of the United Nation (2006). *Integrated coastal management law : Establish and strengthening national legal frameworks for integrated coastal management*. Rome : FAO Legal Office.

Duxbury, J., & Dickinson, S. (2007). “Principle for sustainable governance of the coastal zone : In the context of coastal disasters”. *Ecological Economics.* 63, 319-330.

Dauvin, J.C., Lozachmeur, O., Capet, Y., Dubrulle, J.B., Ghezali, M.,& Mesnard, A.H.(2004). “Legal tools for preserving France’s natural heritage through integrated coastal zone management”, *Ocean & Coastal Management*. 47, 463-477.

Portman, M.E., Esteves, L.S., Le, X.Q., & Khan, A.Z. (2012). Improving integration for integrated coastal zone management : An eight country study. *Science of the Total Environment,* 439, 194–201.

Samaranayake, R.A.D.B. (2005). Pre-and post-tsunami coastal planning and land-use policies and issues in Sri Lanka. Retrieved May 10, 2018, from http://www.fao.org/docrep/010/ag124e/AG124E10.htm

ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และด้านการกำหนดตนเองที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายในและความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานประจำและแรงงานรับเหมาในองค์การผู้ผลิตในสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

Quality of Working Life and Self Determination Factors that Effecting Intrinsic Motivation and Turnover Intention of Permanent Employee and Outsourced Worker of Manufacturing Firms in Sahapat Industrial Park Si Racha District, Chon Buri Province

อิสรา วรกุลเกียรติ์ (Isra Worakulkiat)* พงศ์ภัค บานชื่น (Dr.Pongpak Banchuen)
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
[1]Correspondent author: isra.w@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน และด้านการกำหนดตนเองที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายในที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออก โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พนักงานประจำ และแรงงานรับเหมาในองค์การผู้ผลิตในสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 301 ตัวอย่าง และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีความเป็นอิสระต่อกัน และ การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความแตกต่างของประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกัน พบว่า พนักงานที่มีประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกันมีปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม การกำหนดตนเองโดยรวม และความตั้งใจที่จะลาออกโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยที่แรงจูงใจภายในโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณพบว่าปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และการกำหนดตนเองส่งผลต่อแรงจูงใจภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$ โดยที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2adj) เท่ากับ 0.39 และ 0.47 ตามลำดับ และปัจจัยทางด้านแรงจูงใจภายในส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ โดยที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2adj) เท่ากับ 0.21

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน การกำหนดตนเอง แรงจูงใจภายใน ความตั้งใจที่จะลาออก

ABSTRACT

This study aims to study the Quality of Working Life and Self-Determination that effects Intrinsic Motivation and Intrinsic Motivation effect on Turnover Intention. Population of this study were permanent employee and outsourced workers of Manufacturing Firms in Sahapat Industrial Park Si Racha District, Chon Buri Province about 301 persons. The questionnaire was used as a tool to collect data. Statistics used in the analysis included: Descriptive Statistics; Frequency Percentage Mean and Standard Deviation and Inferential Statistics; 1. Independent T-Test and 2. Multiple Regression Analysis. The comparison analysis between employees with different types of contracts have shown that employee that have different types of contracts have overall quality of work life factors, Self-Determination Factors and Turnover Intention Factors significantly different at $p < 0.05$. But there was no different for Intrinsic Motivation Factor at $p < 0.05$ The results of multiple regression analysis were found that of Quality of Work Life and Self-Determination significantly effect Intrinsic Motivation at $p < 0.01$ with regression coefficient (R^2adj) at 0.39 and 0.47 respectively. And Intrinsic Motivation significantly effect Turnover Intention at $p < 0.05$ with regression coefficient (R^2adj) at 0.21

Keywords: Quality of Working Life, Self-Determination, Intrinsic Motivation, Turnover Intention

บทนำ

ในปี 2559 ประเทศไทยมีมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ทั้งหมด 14.36 ล้านล้านบาท โดยที่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตมีสัดส่วนของ GDP มากที่สุดในกลุ่มนอกเกษตร คิดเป็นประมาณร้อยละ 27.43 หรือประมาณ 3.94 ล้านล้านบาท (แบบปริมาณลูกโซ่ หรือ Chain Volume Measure ณ ราคาตลาด) (สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค: 2560) ในปี 2558 จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรามีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita) เท่ากับ 0.98, 0.49 และ 0.40 ล้านบาท สูงเป็นอันดับ 1, 3 และอันดับ 5 ของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้ง 3 จังหวัดมีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศไทย และเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development: EEC) ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัด ระยอง

ชลบุรี และฉะเชิงเทรา โดยได้กำหนดให้เป็นพื้นที่การดำเนินการเป็นเขตอุตสาหกรรม เขตพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเขตพัฒนาเมือง ทั้งนี้เพื่อให้ EEC เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน และเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล: 2560)

ทรัพยากรที่สำคัญที่สุด และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนองค์การคือ ทรัพยากรมนุษย์ ถ้าหากองค์การใดสามารถสรรหา พัฒนา และรักษาไว้ซึ่งพนักงานที่มีแรงจูงใจในการทำงานที่สูงได้ จะทำให้องค์การมีความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามองค์การส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่แรงจูงใจภายนอก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พนักงานยังคงอยู่กับองค์การแต่ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน และเมื่อใดที่องค์การไม่ตอบสนองได้ พนักงานอาจมีโอกาสพบองค์การที่สามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานได้ในที่สุด หากแต่ว่าแรงจูงใจภายในซึ่งเกิดจากตัวพนักงานเอง จะทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน มีแรงกระตุ้นในการทำงานด้วยตนเอง และอยู่กับองค์การเป็นเวลานาน อีกทั้งยังเป็นแรงจูงใจที่ยั่งยืนกว่าแรงจูงใจภายนอก การที่พฤติกรรมของผู้บริโภค และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถคาดเดาจำนวนความต้องการของสินค้าได้ เพื่อเพิ่มความได้เปรียบด้านการแข่งขันทางด้านต้นทุน หลายองค์การจึงได้มองถึงโอกาสในการลดต้นทุนทางด้านแรงงาน โดยการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในส่วนของการผลิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาศัยการจ้างงานในรูปแบบชั่วคราว หรือแรงงานรับเหมาในระดับปฏิบัติการในส่วนของกระบวนการผลิต ในช่วงเวลาที่มีความต้องการของสินค้าสูงเกินกว่าที่ความสามารถในการผลิตที่มีอยู่ แต่อย่างไรก็ตามการใช้พนักงานชั่วคราว หรือแรงงานรับเหมาทำให้เกิดความเสี่ยงของโซ่อุปทานเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ ประสิทธิภาพการผลิตลดลง หรือกำลังการผลิตไม่พอต่อความต้องการของสินค้าอันเนื่องมาจากการอยู่ไม่ครบตามสัญญาจ้าง หรือการลาออกโดยไม่แจ้งล่วงหน้าเป็นต้น ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุการขาดแรงจูงใจในการทำงาน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะหาวิธีเพิ่มแรงจูงใจภายในของพนักงาน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากแรงงานได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพื่อให้องค์การสามารถนำผลการศึกษานำไปปรับใช้ในการเสริมสร้างแรงจูงใจภายในให้กับพนักงาน เพื่อให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี มีแรงจูงใจภายในที่สูงขึ้น และลดความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงาน เพื่อให้องค์การเกิดความสมดุลทางด้านค่าใช้จ่าย และการลดความเสี่ยงของโซ่อุปทาน ซึ่งก่อให้เกิดการบริหารองค์การที่ยั่งยืน

ในปี 2558 ในกลุ่มจังหวัด EEC มีจำนวนองค์การผู้ดูแลแรงงานรับเหมาทั้งหมด 31 องค์การ โดยจังหวัดชลบุรีมีจำนวนองค์การดูแลผู้รับเหมามากที่สุดร้อยละ 61 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2559) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจ้างงานที่มิใช่การจ้างงานแบบปกติ จากข้อมูลผู้ว่างงานในระหว่างปี 2557-2559 พบว่า อัตราผู้ว่างงานมีจำนวนเพิ่มขึ้น จาก 322.68 พันคน เป็น 377.47 พันคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.98 โดยมีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายที่ 210.36 พันคน หรือร้อยละ 55.73 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

2560) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาของความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ โดยจังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีพนักงานระดับปฏิบัติการมากที่สุดเป็นอันดับ 1 จากทั้ง 3 จังหวัด โดยมีทั้งหมด 282,658 คนจาก 461,775 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) โดยอำเภอศรีราชามีสถานประกอบการที่เข้าร่วมประกันสังคมทั้งหมด 12,188 องค์การ (สำนักงานประกันสังคม, 2560) ผู้วิจัยได้เลือกสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์มีความหลากหลายของอุตสาหกรรม ทั้งเครื่องอุปโภค และบริโภค อีกทั้งมีพื้นที่อาณาเขตติดกับเขตชุมชน ซึ่งมีแรงงานเข้ามาพักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ดึงดูดองค์การดูแลผู้รับเหมาเข้ามาจัดตั้งสถานที่รับสมัครพนักงานเพื่อส่งแรงงานเข้าไปทำงานในองค์การที่ต้องการในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมใกล้เคียง รวมถึงองค์การผู้ผลิตในสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้พื้นที่นี้ในการศึกษา

สำหรับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทำการศึกษา ค้นคว้าและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบความคิดในการดำเนินการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life)

คุณภาพชีวิตในการทำงานหมายถึงการที่บุคลากรในองค์การได้รับตอบสนองในความต้องการที่จะทำให้ชีวิตตนเอง หรือคนรอบข้างดีขึ้น หรือการที่องค์การปรารถนาที่จะทำให้บุคลากรในองค์การมีความสุขในการทำงาน โดยทำให้บุคลากรพึงพอใจ และมีความสุขในการทำงาน หรือด้านครอบครัวของบุคลากรเอง จะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิ ผลของการทำงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ ทั้งนี้ประสบการณ์ที่ได้รับจะแตกต่างกันไปตามมิติการรับรู้ของแต่ละบุคคล เนื่องจากภูมิหลัง และความคาดหวังที่ต่างกันและการที่พนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

Walton (1973: 12 – 16) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานประกอบด้วย 8 ประการคือ

1. การได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอ และยุติธรรม (Adequate and Fair Compensation)
2. สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (Safe and Healthy Working Condition)
3. ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน (Growth and Security)
4. โอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล (Development of Human Capacities)

5. การบูรณาการทางสังคม หรือ การทำงานร่วมกัน (Social Integration)
6. ประชาธิปไตยในองค์การ (Constitutionalism)
7. ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว (Total Life Space)
8. ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Social Relevance)

2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดตนเอง

การกำหนดตนเองหมายถึง กระบวนการทางจิตใจที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ หรือแรงกระตุ้นโดยสมัครใจ โดยที่บุคคลมักที่จะเลือกทำกิจกรรมเฉพาะที่ต้องการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อต้องการที่จะตอบสนองต่อความต้องการบางประการของตนเองให้บรรลุสู่เป้าหมาย และประสบความสำเร็จด้วยตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดตนเอง (Self Determination) Deci and Ryan (2000: 68) ได้อธิบายว่าในการที่จะทำให้บุคคลคนมีแรงจูงใจภายใน และการกำหนดตนเองได้นั้น บุคคลต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน 3 อย่างก่อน ได้แก่ Need for Autonomy (ความต้องการที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง) Need for Relatedness (ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น) และ Need for Competence (ความต้องการที่จะเป็นคนที่มีความสามารถ)

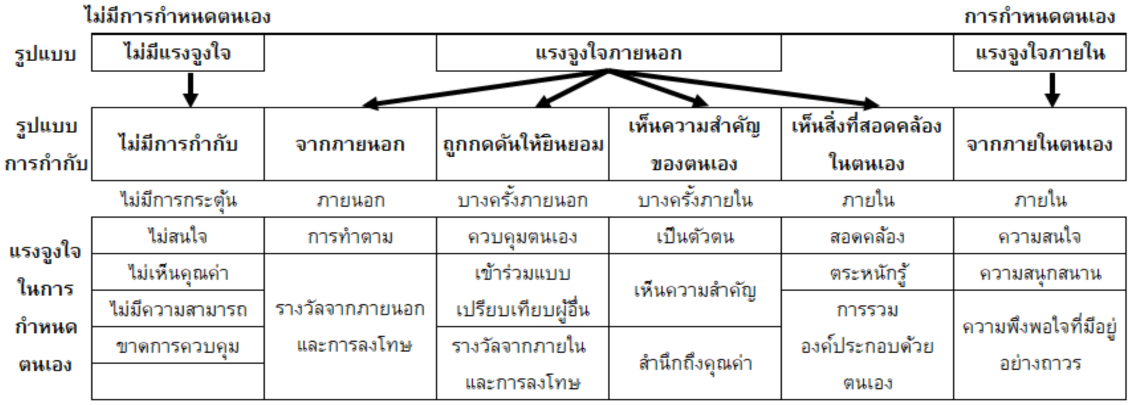

ภาพที่ 1 แบบจำลองทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self Determined Theory) Deci and Ryan (2000: 72)

3. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

แรงจูงใจภายในหมายถึง กระบวนทางจิตวิทยาที่เพิ่มพฤติกรรมการกระทำกิจกรรมของบุคคล โดยบุคคลจงใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นโดยสมัครใจโดยไม่ได้หวังรางวัล หรือผลตอบแทนภายนอก เพื่อตอบสนองความต้องการบางประการของตนเองให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้เกิดแรงกระตุ้นทิศทาง และการคงอยู่ของพฤติกรรม โดยมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายเป็นสำคัญ

McAuley, Duncan, and Tammen (1989) ได้ทำการยืนยันปัจจัยที่ส่งผลแรงจูงใจภายในโดยใช้เครื่องมือวัดแรงจูงใจภายในจากรายการของแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation Inventory) ซึ่งได้มาจากการรวบงานผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายใน โดยมีจุดเริ่มต้นมาจาก (Ryan, 1982) ทั้งนี้ McAuley, Duncan, and Tammen ได้ระบุว่าแรงจูงใจภายใน สามารถจัดกลุ่มได้ 4 ปัจจัย ประกอบด้วย ความรู้สึกสนใจ และเพลิดเพลิน (Interest-Enjoyment) ความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ (Perceived Competence) ความรู้สึกว่าสิ่งที่ทำมีความสำคัญ และต้องใช้ความพยายาม (Effort-Importance) และความรู้สึกตึงเครียด และกดดัน (Tension Pressure)

4. แนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจที่จะลาออก (Intent to quit)

ความตั้งใจที่จะลาออก หมายถึงเป็นกระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง ยังไม่มีการลาออกเกิดขึ้นจริง แต่สามารถเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำ และสามารถทำนายการลาออกของแต่ละบุคคลได้ ทั้งนี้การลาออกไม่รวมถึงการพ้นจากการเป็นสมาชิกที่อยู่ภายนอกการควบคุม ได้แก่ การเกษียณ การตาย การถูกไล่ออก ถูกปลดออก หรือการโยกย้ายภายในเป็นต้น

Porter and Steers (1973) ได้กล่าวว่า การทำนายการลาออกด้วยการใช้ความตั้งใจที่จะลาออกทำนาย จะสามารถทำนายได้ง่ายกว่าการใช้การลาออกจริงมาทำนาย เนื่องจากความตั้งใจที่จะลาออกจะอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงาน แต่การลาออกจริงอาจมีปัจจัยอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งความตั้งใจที่จะลาออกมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับพฤติกรรมการลาออก และความตั้งใจที่จะลาออกที่จะเกิดขึ้นจริง เมื่อพนักงานเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจในงาน เกิดพฤติกรรมการมองหาโอกาสที่จะไปจากองค์การ และเมื่อได้งานที่คิดว่าเหมาะสม และพึงพอใจมากกว่า จะนำไปสู่พฤติกรรมการลาออกจากงานจริง

Porter, Lawer, and Hackman (1975) ได้กล่าวว่าการลาออกของมี 4 ลักษณะ คือ

1. บุคคลคิดลาออกเองโดยสมัครใจ โดยตัดสินใจว่าจะลาออกจากองค์การ แม้ว่าการตัดสินใจนั้นถูกกำหนดด้วยตนเอง หรือจากเงื่อนไขขององค์การก็ตาม
2. บุคคลที่ออกจากงานโดยไม่ได้สมัครใจ แต่มีเงื่อนไขที่ต้องออกจากงาน เช่น การเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว ทำให้ต้องออกจากงาน แม้ว่าบุคคลนั้นต้องการจะอยู่ทำงานต่อและองค์การก็ยังต้องการให้อยู่ต่อก็ตาม
3. องค์การเป็นผู้กำหนดให้บุคคลออกจากงานโดยไม่สมัครใจ เช่น องค์การประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ หรือต้องการลดจำนวนพนักงาน
4. องค์การเป็นผู้กำหนดให้บุคคลนั้นออกจากงานโดยความสมัครใจ โดยการตัดสินใจเนื่องจากพบว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติบางประการ ที่จะทำให้ไม่สามารถให้ทำงานต่อไปได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

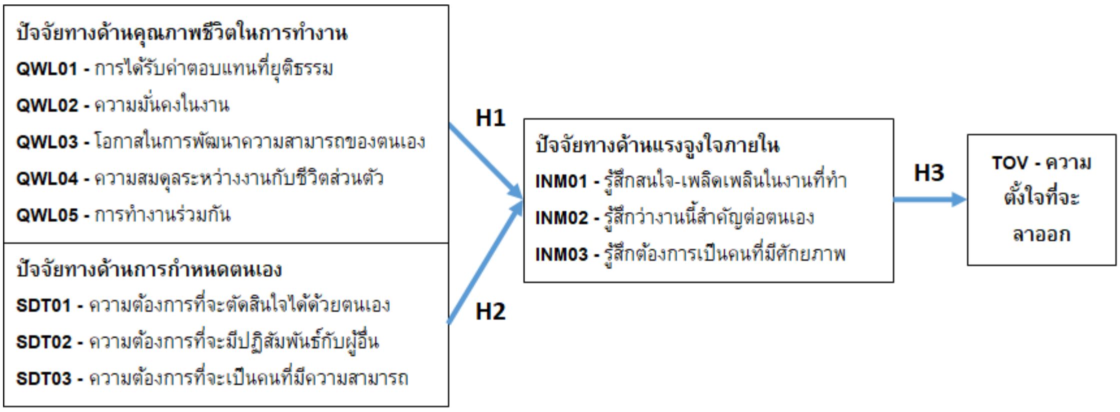

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายใน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านการกำหนดตนเองที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายใน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านแรงจูงใจภายในที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออก
4. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านการกำหนดตนเอง ด้านแรงจูงใจภายใน และความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานที่มีประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาคือ ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ปัจจัยด้านการกำหนดตนเองที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใน และปัจจัยด้านความตั้งใจที่จะลาออก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานประจำ และแรงงานรับเหมาระดับปฏิบัติการในกระบวนการผลิตในองค์การที่มีที่สถานตั้งโรงงานอยู่ในพื้นที่สวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีทั้งหมด 48 องค์การ (บริษัท สหพัฒน์อินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน), 2017) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบประชากรคือ มีรายได้ทั้งหมดในปี 2559 มากกว่า 1,000 ล้านบาท มีทั้งหมด 14 องค์การ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2559) มีการว่าจ้างแรงงานรับเหมา และสามารถให้ข้อมูลประชากรได้ เนื่องจากบางองค์การถือว่าข้อมูลด้านประชากรเป็นความลับขององค์การ ไม่สามารถเปิดเผยได้ โดยมีองค์การที่สามารถให้ข้อมูลได้ทั้งหมด 8 องค์การ และมีองค์การที่มีการว่าจ้างพนักงานแรงงานรับเหมานอกเหนือจากพนักงานประจำ ทั้งหมด 6 องค์การ

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร (Yamane, 1973: 125) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากประชากรทั้งหมด 9,281 คน ผลการ

คำนวณกลุ่มตัวอย่างคือ n = 383.47 คน หรือ 384 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อน จึงเก็บเผื่ออีกร้อยละ 5 เป็นจำนวน 403 คน จากนั้นผู้วิจัยได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 408 คน และทำการสุ่มตัวอย่างเท่ากันๆ ในทุกองค์การแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็นพนักงานประจำ และแรงงานรับเหมาจำนวนกลุ่มละ 34 ตัวอย่าง ทั้งหมด 68 ตัวอย่างต่อองค์การ อันเนื่องมากจากการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่เท่ากันตามจำนวนพนักงานในแต่ละองค์การนั้น จะทำให้ปริมาณแบบสอบถามในบางองค์การมีจำนวนมาก โดยที่การทำแบบสอบถามจำนวนมากจะทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานของพนักงาน และการดำเนินงานขององค์การมาก โดยผู้วิจัยพบว่าการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่เท่ากันตามจำนวนพนักงานในแต่ละองค์การนั้น ไม่ได้รับการตอบรับจากผู้ประสานงานในแต่ละองค์การมากนัก อีกทั้งยังต้องมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลานาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นโดยค้นคว้าจากเอกสาร และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งแบบคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิดประกอบด้วย 5 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิดได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประเภทของสัญญาจ้าง อายุงานกับนายจ้างปัจจุบัน และรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานได้แก่ การได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ความมั่นคงในงาน โอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และการทำงานร่วมกัน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการกำหนดตนเองได้แก่ ความต้องการที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ความต้องการที่จะเป็นคนที่มีความสามารถ และความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในได้แก่ รู้สึกสนใจ-เพลิดเพลินในงานที่ทำ รู้สึกว่างานนี้สำคัญต่อตนเอง และรู้สึกว่าตนเองต้องการเป็นคนที่มีศักยภาพ

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับความตั้งใจที่จะลาออก

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ มีข้อคำถามทั้งหมด 58 ข้อ จาก 61 ข้อ ที่มีค่าดัชนีมากกว่า 0.50 จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือองค์การผู้ผลิตนอกเขตพื้นที่สวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ จำนวน 35 ตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่า Cronbach’s Alpha Coefficient (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 116-119) โดยค่าที่ได้สามารถแสดงตามด้านล่าง

ตารางที่ 1 ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามรายข้อ และทั้งฉบับ

แบบสอบถาม	จำนวนข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α)
ค่าตอบแทนที่ยุติธรรม	5	0.92
ความมั่นคงในงาน	4	0.73
โอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง	4	0.83
ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	5	0.94
การทำงานร่วมกัน	5	0.94
ความต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง	4	0.92
ความต้องการเป็นคนมีความสามารถ	5	0.96
ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	5	0.92
มีความรู้สึกสนใจ เพลิดเพลินในงานที่ทำ	5	0.84
มีความรู้สึกว่างานที่ทำมีความสำคัญต่อตนเอง	5	0.90
มีความรู้สึกว่าต้องการเป็นคนที่มีศักยภาพ	6	0.91
ความตั้งใจที่จะลาออก	5	0.90
โดยรวมทั้งฉบับ	**58**	**0.93**

วิธีการเก็บข้อมูล มีอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามทั้งหมด 310 ฉบับ สำหรับแบบสอบถามที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้ทำการแทนค่าข้อมูลด้วยวิธีแทนค่าแบบพหุ (Multiple Imputation) (สันทัด พรประเสริฐมานิต, 2559) จึงมีแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมด 301 ตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 74.02 โดยแบ่งเป็นพนักงานประจำจำนวน 192 ฉบับ และแรงงานรับเหมาจำนวน 109 ฉบับ อัตราการตอบกลับ (ส่งคืนกระดาษเปล่า) มีจำนวนทั้งหมด 38 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.31 และเอกสารสูญหายทั้งหมด 60 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 14.71 เป็นผลมาจากการที่ผู้ประสานงานไม่ได้ติดตามการทำแบบสอบถามของพนักงานอย่างใกล้ชิด และพนักงานไม่มีแรงจูงใจในการทำแบบสอบถาม จึงเป็นเหตุให้พนักงานไม่ได้ให้ความสำคัญในการตอบแบบสอบถาม แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าอัตราการตอบกลับของงานวิจัยนี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของอัตราการตอบกลับของงานวิจัยทางด้านองค์การที่ร้อยละ 52.7 (S.D. = 20.4) โดย (Baruch and Holtom, 2008) ที่ได้ทำการศึกษาและรวบรวมอัตราการตอบกลับของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยองค์การที่ใช้แบบสอบถามทั้งหมด 490 งาน อีกทั้งยังมากกว่าอัตราการตอบกลับที่ยอมรับได้ของการแจกแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ซึ่งจะต้องมีอัตราการตอบกลับไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 จึงจะสามารถเชื่อถือได้ (Aaker, Kumar, and Day, 2001) ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่าอัตราการตอบกลับของงานวิจัยฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สำหรับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ

2. สำหรับตัวแปร ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้ขอบเขตที่แท้จริง (Exact Limits) ตามแนวคิดของ (วัน เดชพิชัย, 2535: 531-532) อ้างถึงใน (รสริน ศรีริกานนท์, 2550) คือ ระดับมากที่สุด 5 คะแนน มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ 4.51 – 5.50 หรือ 4.51 – 5.00 (เนื่องจากค่าสูงสุดคือ 5.00) กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ สูงมาก ระดับมาก 4 คะแนน มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ 3.51 – 4.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก สูง ระดับปานกลาง 3 คะแนน มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ 2.51 – 3.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง ระดับน้อย 2 คะแนน มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ 1.51 – 2.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย ต่ำ ระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน มีขอบเขตที่แท้จริงเท่ากับ 0.51 – 1.50 หรือ 1.00 – 1.50 (เนื่องจากค่าต่ำสุดคือ 1.00) กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยมาก ต่ำมาก

4. สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ ได้แก่

4.1 Independent Samples T-Test (Two Tailed) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และนำค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มตัวอย่างมาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ 1 มากกว่า เท่ากับ หรือน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ 2

4.2 Multiple Regression Analysis (MRA) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรใช้สถิติความถดถอยเชิงพหุ แบบวิธี Enter ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ (MRA) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ Multicollinearity ก่อนการทดสอบ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลทั่วไป พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 66.11 มีสถานะโสด จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 57.81 มีอายุระหว่าง 18 – 30 ปี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75 เป็นพนักงานประจำ จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 63.79 มีอายุงานกับนายจ้างปัจจุบันมากกว่า 5 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 45.18 และมีรายได้โดยรวมเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 63.46

ตารางที่ 2 ตารางสรุปค่าเฉลี่ยโดยรวมของแต่ละปัจจัย

ค่าเฉลี่ย	N	Mean	Std. Deviation	ระดับความคิดเห็น
คุณภาพชีวิตในการทำงาน	301	3.21	0.58	ปานกลาง
การกำหนดตนเอง	301	3.65	0.54	สูง
แรงจูงใจภายใน	301	3.65	0.59	สูง
ความตั้งใจที่จะลาออก	301	2.69	0.94	ปานกลาง

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านการกำหนดตนเอง ด้านแรงจูงใจภายใน จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นของปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน การกำหนดตนเอง แรงจูงใจภายใน และความตั้งใจที่จะลาออกโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 (S.D. = 0.58) ระดับปานกลาง, 3.65 (S.D. = 0.54) ระดับสูง และ 3.65 (S.D. = 0.59) ระดับสูงตามลำดับ

ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นด้านความตั้งใจที่จะลาออกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง μ = 2.69 (S.D. = 0.94)

ตารางที่ 3 ตารางสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยตามประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกัน

ประเภทของสัญญาจ้าง	จำนวน	$\bar{x}$	SD	Levene Test		t	Sig.
				F	Sig		
คุณภาพชีวิตในการทำงาน							
พนักงานประจำ	192	3.32	0.53	3.90	0.05*	4.50	0.00
แรงงานรับเหมา/อื่นๆ	109	3.01	0.60				
การกำหนดตนเอง							
พนักงานประจำ	192	3.71	0.49	8.25	0.00*	2.62	0.01
แรงงานรับเหมา/อื่นๆ	109	3.53	0.61				
แรงจูงใจภายใน							
พนักงานประจำ	192	3.75	0.54	2.84	0.09	3.68	0.00
แรงงานรับเหมา/อื่นๆ	109	3.49	0.64				
ความตั้งใจที่จะลาออก							
พนักงานประจำ	192	2.63	1.02	14.10	0.00*	-1.72	0.09
แรงงานรับเหมา/อื่นๆ	109	2.81	0.77				

หมายเหตุ: * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านการกำหนดตนเอง ด้านแรงจูงใจภายใน และความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานที่มีประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกัน จากตารางที่ 3 พบว่าพนักงานที่มีประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกันมีปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน การกำหนดตนเอง และความตั้งใจที่จะลาออกโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพนักงานที่มีประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกันมีปัจจัยแรงจูงใจภายในโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ต่อแรงจูงใจภายใน

Factor	Unstd. Coeff.		Std. Coeff.	t	Sig.	Collinearity Stat.	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
CPS	- 0.02	0.05	- 0.02	- 0.44	0.66	0.72	1.38
STB	0.11	0.04	0.17	2.98	0.00**	0.64	1.56
OPP	0.17	0.04	0.26	4.85	0.00**	0.72	1.39
BAL	0.11	0.03	0.17	3.16	0.00**	0.67	1.50
SOC	0.26	0.04	0.30	6.25	0.00**	0.87	1.15
(Constant)	1.54	0.17		9.25	0.00		
SEest = ±0.46; Durbin-Watson = 1.98; R = 0.64; R^2 = 0.40; F = 39.97; sig = 0.00							

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการกำหนดตนเอง ต่อแรงจูงใจภายใน

Factor	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
DEC	0.32	0.04	0.42	8.00	0.00**	0.66	1.53
COM	0.15	0.04	0.17	3.28	0.00**	0.65	1.53
REL	0.26	0.04	0.28	6.06	0.00**	0.84	1.19
(Constant)	1.02	0.17		5.83	0.00		
SEest = ±0.43; Durbin-Watson = 1.78 R = 0.69; R^2 = 0.48; F = 89.73; sig = 0.00							

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของแรงจูงใจภายใน ต่อความตั้งใจที่จะลาออก

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
FUN	- 0.55	0.07	- 0.40	- 7.37	0.00**	0.88	1.14
IMP	- 0.22	0.09	- 0.18	- 2.39	0.02*	0.47	2.12
POT	0.08	0.09	0.06	0.84	0.40	0.48	2.06
(Constant)	5.12	0.31		16.56	0.00		
SEest = ±0.84; **Durbin-Watson** = 1.65; **R** = 0.47; **R^2** = 0.22; **F** = 27.33; **sig** = 0.00							

หมายเหตุ * $p < 0.05$ ** $p< 0.01$

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ผลการศึกษา จากตารางที่ 4 และ 5 พบว่าปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานและการกำหนดตนเองส่งผลต่อแรงจูงใจของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$ r = 0.64 และ r = 0.69 ตามลำดับ และจากตารางที่ 6 พบว่าปัจจัยทางด้านแรงจูงใจภายในส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ r = 0.47

สรุป และอภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 พนักงานประจำมีคุณภาพชีวิตในการทำงานเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับแรงงานรับเหมา ผลการทดสอบพบว่าพนักงานประจำมีคุณภาพชีวิตการทำงานเฉลี่ยมากกว่าแรงงานรับเหมา ซึ่งสอดคล้องกับ Gupta and Gupta (2013) ที่พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของอาจารย์ที่เป็นพนักงานประจำ และอาจารย์ที่เป็นพนักงานชั่วคราว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$ และอาจารย์ที่เป็นพนักงานประจำมีคุณภาพชีวิตในการทำงานสูงกว่าอาจารย์ที่เป็นพนักงานชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการรับรู้ค่าตอบแทนที่ไม่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการจ้างงานแบบรายเดือน และรายวันเป็นต้น ความรู้สึกไม่มั่นคงในงานจากการจ้างงานที่มีการกำหนดระยะเวลา การไม่มีโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง เนื่องจากนายจ้างให้ความสำคัญพนักงานประจำมากกว่าแรงงานรับเหมา และความไม่สมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวอันเนื่องมาจากการจ้างงานแบบรายวัน ทำให้ต้องทำงานในวันหยุดเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ที่ใกล้เคียงการจ้างงานแบบรายเดือน

สมมติฐานที่ 2 พนักงานประจำมีการกำหนดตนเองเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับแรงงานรับเหมา ผลการทดสอบพบว่าพนักงานประจำมีการกำหนดตนเองเฉลี่ยมากกว่าแรงงานรับเหมา ซึ่งสอดคล้องกับ Hynes (2015) ที่พบว่าพนักงานประจำมีระดับความมีอิสระในงานมากกว่าพนักงาน

ชั่วคราว ที่ทำงานในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ซึ่งความมีอิสระในงานเป็นหนึ่งในปัจจัยของการกำหนดตนเอง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการรับรู้ค่าตอบแทนที่ไม่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการจ้างงานแบบรายเดือน และรายวันเป็นต้น ความรู้สึกไม่มั่นคงในงานจากการจ้างงานที่มีการกำหนดระยะเวลา การไม่มีโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเองเนื่องจากนายจ้างให้ความสำคัญพนักงานประจำมากกว่าแรงงานรับเหมา และความไม่สมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวอันเนื่องมาจากการจ้างงานแบบรายวัน ทำให้ต้องทำงานในวันหยุดเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ที่ใกล้เคียงการจ้างงานแบบรายเดือน

สมมติฐานที่ 3 พนักงานประจำมีแรงจูงใจภายในเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับแรงงานรับเหมา ผลการทดสอบพบว่าพนักงานประจำมีแรงจูงใจภายในเฉลี่ยมากกว่าแรงงานรับเหมา ซึ่งสอดคล้องกับ Kumar, Mehra, Inder and Sharma (2016) ที่พบว่าพนักงานสัญญาจ้างมีแรงจูงใจภายในต่ำกว่าพนักงานประจำ ที่ทำงานเกี่ยวกับผู้ให้บริการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสภาพการจ้างงานที่ทำให้พนักงานไม่มีความมั่นคง หรือไม่รู้อนาคตของตนเองกับองค์การในปัจจุบัน และการรับรู้ว่าการทำงานของตนไม่มีผลต่อการเปลี่ยนสภาพการจ้างงาน ทำให้แรงงานรับเหมามีความรู้สึกว่างานนี้ไม่มีความสำคัญต่อตนเอง ทำให้ไม่มีความสนใจ หรือรู้สึกเพลิดเพลินในการทำงาน จนถึงไม่ต้องการเป็นคนที่มีศักยภาพ

สมมติฐานที่ 4 พนักงานประจำมีความตั้งใจที่จะลาออกเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับแรงงานรับเหมาผลการทดสอบ พบว่าพนักงานประจำมีความตั้งใจที่จะลาออกเฉลี่ยน้อยกว่าแรงงานรับเหมา ซึ่งสอดคล้องกับ Qian, Li, Wu, and Wu, (2017) ที่พบว่าพนักงานที่มีการจ้างงานแบบชั่วคราวมีความตั้งใจที่จะลาออกมากกว่าพนักงานที่มีการจ้างงานแบบประจำ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่แรงงานรับเหมามีคุณภาพชีวิตในการทำงาน การกำหนดตนเอง และแรงจูงใจภายในที่ต่ำ อันเนื่องมาจากการเปรียบเทียบของสภาพการจ้างงานที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยทางด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อแรงจูงใจภายในของพนักงานประจำและแรงงานรับเหมา ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุของคุณภาพชีวิตในการทำงาน พบว่า มีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร คือ ความต้องการทำงานร่วมกัน ความต้องการโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความมั่นคงในงาน ที่มีผลต่อแรงจูงใจภายในของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกต่อความสัมพันธ์ในการเกิดแรงจูงใจภายในไปในทิศทางเดียวกัน คุณภาพชีวิตในการทำงานสามารถร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจของพนักงานได้ร้อยละ 40.39 (R^2 = 0.40), (R = 0.64) และ (S.E. = ±0.46) ทั้งนี้ผลที่ได้อาจเกิดกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปฏิบัติการ ซึ่งมีลักษณะของกระบวนการทำงานความคล้ายคลึงกัน และต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องมากกว่าส่วนงานอื่นๆ โดยที่ความมั่นคงในงาน โอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต

ส่วนตัว เป็นสิ่งที่พนักงานต้องการมาก เนื่องจากโอกาสในการเลือกสถานที่ปฏิบัติงาน หรือตำแหน่งงานนั้นมีน้อย พนักงานจึงมองหางานที่มีความมั่นคง และความสมระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับ Parise, Geraldes, and Soler (2016) ที่พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลทางบวกต่อแรงจูงใจภายใน

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยทางด้านการกำหนดตนเองส่งผลต่อแรงจูงใจภายในของพนักงานประจำ และแรงงานรับเหมา ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุของการกำหนดตนเองตนเอง พบว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ ความต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และความต้องการเป็นคนมีความสามารถของพนักงานที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกต่อความสัมพันธ์ในการเกิดแรงจูงใจภายในไปในทิศทางเดียวกัน การกำหนดตนเองสามารถร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจของพนักงานได้ร้อยละ 47.55 (R^2 = 0.48), (R = 0.69) และ (S.E. = ±0.43) ทั้งนี้ผลที่ได้อาจเกิดกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปฏิบัติการ ซึ่งมีลักษณะของกระบวนการทำงานความคล้ายคลึงกัน และต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องมากกว่าส่วนงานอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีความต้องการที่จะเป็นคนที่มีความสามารถ เนื่องจากยังคงต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อีกทั้งมีความต้องการที่จะกำหนดตนเองในการกระทำบางอย่างที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Edmunds, Ntoumanis and Duda (2006) ที่พบว่ามีเพียงความต้องการเป็นคนที่มีความสามารถ ซึ่งเป็นหนึ่งในสามปัจจัยของการกำหนดตนเองส่งผลทางบวกต่อการแรงจูงใจภายในที่ (β = 0.23, $p < 0.02$) รวมถึง Olafsen, Halvari, Forest and Deci (2015) ที่พบว่า จำนวนเงินที่ได้รับส่งผลต่อ การรับรู้ความยุติธรรมของจำนวนเงินที่ได้รับอย่างมีนัยสำคัญที่ (r = 0.38, $p < 0.00$) การรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานส่งผลต่อกระบวนการรับรู้ความยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ (r = 0.38, $p < 0.00$) กระบวนการรับรู้ความยุติธรรม ส่งผลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญที่ (r = 0.30, $p < 0.00$) และความพึงพอใจส่งผลต่อแรงจูงใจภายในอย่างมีนัยสำคัญที่ (r = 0.75, $p < 0.00$) และ Burrell (2006) ได้ศึกษาการรับรู้ความเป็นเอกเทศ และการรับรู้การสนับสนุน พฤติกรรมการฝึกสอนต่อแรงจูงใจภายในของนักกีฬาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่าผลการศึกษาพบว่า ความต้องการความพึงพอใจส่งผลต่อแรงจูงใจภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ (r=0.48, $p < 0.00$)

สมมติฐานที่ 7 ปัจจัยทางด้านแรงจูงใจภายในส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานประจำ และแรงงานรับเหมา ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุของแรงจูงใจภายใน พบว่า มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร คือ ความรู้สึกสนใจเพลิดเพลินในงานที่ทำ และความรู้สึกว่างานที่ทำมีความสำคัญต่อตนเองของพนักงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบต่อความสัมพันธ์ในการเกิดความตั้งใจที่จะลาออกไปในทิศทางเดียวกัน ความตั้งใจที่จะลาออกสามารถร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจของพนักงานได้ร้อยละ 21.64 (R^2 = 0.22), (R = 0.47)

และ (S.E. = ±0.84) โดยผลที่ได้อาจเกิดจากการที่องค์การได้มีการสนับสนุนโอกาสในการพัฒนาตนเองของพนักงาน และสนับสนุนการทำงานของพนักงาน ทำให้พนักงานพึงพอใจ รู้สึกเพลิดเพลินสนุกในงานที่ทำ มีความผูกพันต่อองค์การ ทำให้พนักงานมีความรู้สึกรับผิดชอบต่องานที่ตนเองทำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานเห็นว่างานที่ตนเองทำสำคัญต่อตนเอง สำหรับการร่วมพยากรณ์ความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานอีกร้อยละ 78.36 ที่หายไป อาจเป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม แต่ผู้วิจัยไม่ได้ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ Jeswani (2016) ที่พบว่า ความสนใจ-เพลิดเพลิน ความมุ่งมั่นพยายาม ความรู้ผ่อนคลาย และความต้องการมีศักยภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจภายในที่ระดับ 0.152, 0.389, 0.013 และ 0.062 อีกทั้งแรงจูงภายในมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางลบต่อความตั้งใจที่จะลาออกที่ระดับ -0.754

ข้อเสนอแนะ

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความมั่นคงในงาน: ควรมีระบบคัดสรรบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาเป็นพนักงานประจำ โดยอาศัยการจ้างงานผ่านองค์การดูแลผู้รับเหมาแรงงานเพื่อทดลองงาน ก่อนปรับเป็นพนักงานประจำ

2. คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเอง: ควรให้โอกาสพนักงานที่ต้องการพัฒนาความสามารถตนเอง หรือความต้องการทักษะตามตำแหน่งงานนั้นๆ โดยไม่คำนึงถึงสถานะการจ้างงาน

3. คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว: ควรพิจารณาการปรับค่าจ้าง เงินเดือน หรือสวัสดิการให้เหมาะสมกับการทำงาน โดยเฉพาะงานที่แรงงานรับเหมาได้ทำในตำแหน่งเดียวกันกับพนักงานประจำ เช่นการปรับลักษณะการว่าจ้างจากรายวัน เป็นรายเดือนเป็นต้น

4. คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการทำงานร่วมกันของพนักงาน: ควรให้ความสำคัญต่อการจัดการความขัดแย้ง ที่มีหน้าที่ในการทำงานในตำแหน่ง หรือลักษณะเดียวกัน อันเนื่องมาสภาพการจ้างที่แตกต่างกัน

5. การกำหนดตนเองด้านความต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง: ควรให้ความสำคัญความคิดทัศนคิต และสร้างวัฒนธรรมองค์การที่สนับสนุนให้พนักงานกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก

6. การกำหนดตนเองด้านความต้องการเป็นคนที่มีความสามารถ: ควรให้โอกาสพนักงานแสดงความสามารถ มีการประเมินที่ชัดเจน และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดเด่น และจุดด้อยที่พนักงานเพื่อส่งเสริมให้เป็นคนมีความสามารถ

7. การกำหนดตนเองด้านความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น: ควรสร้างวัฒนธรรมองค์การในทำงานเป็นทีม มีกระบวนการสื่อสารที่ชัดเจน มีกิจกรรมในการทำงานร่วมกันของพนักงานที่มีสถาพการจ้างที่แตกต่างกัน

8. แรงจูงใจภายในด้านความรู้สึกสนใจ เพลิดเพลินในงานที่ทำ: ควรหมุนเวียนหน้างาน เพื่อไม่ให้พนักงานเกิดความเบื่อหน่ายต่อการทำงาน และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้พนักงานเกิดการเรียนรู้และสามารถทดแทนพนักงานอื่นได้

9. แรงจูงใจภายในด้านความรู้สึกว่างานที่ทำมีความสำคัญต่อตนเอง: หัวหน้างานต้องชี้ให้พนักงานเห็นว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นมีความสำคัญต่อตัวพนักงานเอง และสำคัญไม่น้อยกว่าส่วนงานอื่นๆ เพื่อให้พนักงานเกิดความตระหนักถึงผลกระทบในสิ่งที่ตนเองทำ ซึ่งจะทำให้พนักงานเห็นถึงความสำคัญของงานที่ตนเองทำ

10. แรงจูงใจภายในด้านความรู้สึกว่าตนเองต้องการเป็นคนที่มีศักยภาพ หัวหน้างานควรที่จะมอบหมายงานที่พิเศษให้กับพนักงานที่มีศักยภาพ และมีความยินดีที่จะทำงานดังกล่าว เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถของพนักงาน มีการประเมินผลงานพนักงานที่ชัดเจน และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดเด่นของพนักงาน และจุดด้อยที่พนักงานต้องปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้พนักงานเป็นคนที่มีความสามารถ

11. ความตั้งใจที่จะลาออก: ผู้บริหาร ฝ่ายทรัพยากรบุคคล และหัวหน้างานควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณภาพชีวิตในการทำงาน การกำหนดตนเอง และแรงจูงใจของพนักงาน เพื่อลดความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานประจำ และแรงงานรับเหมา และยังสามารถรักษาพนักงานที่มีความสามารถให้คงอยู่กับองค์การได้ โดยที่พนักงานยังคงมีแรงจูงใจภายในสำหรับการทำงานตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2559). *รายงานผู้ประกอบการ.* นนทบุรี: กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์.

บริษัท สหพัฒน์อินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน). (2560). *บริษัทในเครือ สาขาศรีราชา.* ชลบุรี: บริษัท สหพัฒน์อินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน).

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

รสริน ศรีริกานนท์. (2550). พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี. *มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี,* 84-85. อ้างถึง วัน เดชพิชัย. 2535. คู่มือการวิจัยและการประเมินผลโครงการทางการศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สันทัด พรประเสริฐมานิต. (2559). *คู่มือการจัดการข้อมูลสูญหายด้วยวิธีการแทนค่าแบบพหุด้วย SPSS.* กรุงเทพ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2558.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ผู้ว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ ทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2544 - 2559 รายปี.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานประกันสังคม. (2560). *จำนวนสถานประกอบการและสาขา จำนวนผู้ประกันตน จำแนกรายจังหวัด*

ประจำเดือนมิถุนายน 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร เดือนกุมพาพันธ์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค. (2560). *ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศแบบปริมาณลูกโซ่ ไตรมาสที่ 2/2560.* กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค.สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. *รัฐบาลไทย.* ค้นข้อมูลเมื่อ 28 สิงหาคม 2560, จาก http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/3268.

Aaker, D. A. 2001. *Marketing research / David A. Aaker, V. Kumar, George S. Day.* New York: Wiley.

Baruch Y., and Holtom B. C. 2008. *Survey response rate levels and trends in organizational research.* Human Relations, 61(8), 1139-1160.

Burrell, C. J. 2006. *The Relationship of Perceived Autonomy-Supportive Coaching Behavior with Motivation Among High School Athletes.* Greensboro: University of North Carolina.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. 2000. *Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being.* American Psychologist, 68-78.

Edmunds, J., Ntoumanis, N., & Duda, J. L. 2006. *Test of Self-Determination Theory in the Exercise Domain.* Journal of Applied Social Psychology, 36(9), 2240–2265.

Gupta, P., & Gupta, R. 2013. *COMPARATIVE STUDY BETWEEN PERMANENT AND CONTRACTUAL TEACHERS’*

QUALITY OF WORK LIFE: A STUDY IN HIGHER EDUCATION. International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences, 2(8), 231-244.

Hynes, L. 2015. *Motivation: Is there a difference in the motivation levels between temporary and permanent employees?.* Dublin: National College of Ireland.

Jeswani, S. 2016. *Do Intrinsic Motivation Influence Turnover Intention? Structural Equation Modelling Approach Among Technical Faculty Members.* International Journal of Business and General Management, 1-20.

Kumar, P., Mehra, A., Inder, D., & Sharma, N. 2016. *Organizational commitment and intrinsic motivation of regular and contractual primary health care providers.* J Family Med Prim Care, 94-100.

Li, X. Q., & Wu, Q. W. 2017. *The Impact of Temporary Employment on Employees' Organizational Citizenship Behavior and Turnover Intention: The Moderating Effect of Organizational Identification.* Proceedings of the Eleventh International Conference on Management Science and Engineering Management, 791-803.

McAuley, E., Duncan, T., & Tammen, V. V. 1989. *Psychometric Properties of Intrinsic Motivation Inventory in a Competitive Sport Setting: A Confirmatory Factor Analysis.* Research Quarterly For Exercise And Sport, 48-58.

Olafsen, A.H., Halvari, H., Forest, J., & Deci, E. L. 2015. *Show them the money? The role of pay, managerial need support, and justice in a self-determination theory model of intrinsic work motivation.* Scandinavian Journal of Psychology, 56, 447-457.

Parise, J. A., Geraldes, Z. A., & Soler, S. G. 2016. *Quality of working life of call-center workers.* Rev Bras Enferm, 704-709.

Porter, L. W., Lawer, E. E., & Hackman, J. R. 1975. *Behavior in organizations.* New York: McGraw-Hill.

Porter, W. L., & Steers, R. M. 1973. *Organizational, Work and Personal Factors in Employee Turnover and Absenteesim.* Psychological Bulletin, 80, 151-176.

Ryan, R. M. 1982. *Control and Information in the Intrapersonal Sphere: An Extension of Cognitive Evaluation Theory.* Journal of Personality and Social Psychology, 43(3), 450-461.

Walton, R. E. 1973**.** *Quality of Working Life: What is it ?.* Sloan Management Review, 15, 11-21.

Yamane, T. 1973. Statistics: an introduction analysis. New York: Harper & Row.

การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่

Perception of International Tourists Towards Health Tourism, Chiang Mai Province

ชูเกียรติ ศิริวงศ์(Chukiat Siriwong)[1*] รชวดี พันธุ์นิติภูมิ(Rachawadee Phandunitiphum)[2*]
หลักสูตรการท่องเที่ยวและบริการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
[1] Corresponding Author. E-mail: smartjoe2000@hotmail.com
[2] Corresponding Author. E-mail: rachawadee@rmutl.ac.th

บทคัดย่อ

ในการวิจัยเรื่อง การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อธุรกิจบริการด้านสุขภาพ จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน จากกลุ่มประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม ทำการศึกษาระหว่างช่วงเดือนเมษายน 2560 ถึง มิถุนายน 2561

โดยมีผลการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่รู้จักการนวดแผนไทยมากที่สุด และนิยมใช้บริการการนวดแผนไทย มากที่สุด มีระดับความพึงพอใจในระดับสูง สำหรับการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการด้านสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับการบริการด้านสุขภาพของประเทศนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่มีความพึงพอใจการให้บริการในประเทศไทยมากกว่าประเทศของตนเป็นจำนวนมากที่สุด ด้านระดับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจากการใช้บริการธุรกิจบริการสุขภาพ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจต่อความคาดหวังของการบริการ เป็นจำนวนมากที่สุด สำหรับปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกใช้บริการด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เลือกใช้บริการด้านสุขภาพเพราะพนักงานมีทักษะ เป็นจำนวนมากที่สุด

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การรับรู้ เชียงใหม่ ธุรกิจสุขภาพ นักท่องเที่ยว

Abstract

The research on the Perception of International Tourists towards Health Tourism, Chiang Mai province. The purpose of the study are 1) To study of tourists' perception on health tourism city. ChiangMai Province. 2) To study tourist satisfaction in health service business. The sample size was 248 persons. Accidental sampling and quantitative research were used. Study conducted between April 2017 to June 2018.

The results found that most tourists who come to Chiang Mai know the most traditional Thai massage. They satisfied with Thai Massage in highest level of satisfaction in service. Comparison of health service satisfaction in Chiang Mai compared to health services of foreign tourists country. It is found that tourists who come to Chiang Mai are more satisfied with the service in Thailand than their own country. The level of expectation of foreign tourists from using the health service business in Chiang Mai have a high level of satisfaction with their service expectations. The factors that make foreign tourists choose health services. Most have a reason to choose health services cause of their skilled staff.

Keywords: Health tourism, Perception, Chiang Mai, wellness business, Foreign Tourism.

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวประเทศไทยในปัจจุบัน แผนการตลาดของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี 2560 จัดทำขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560 และแผนวิสาหกิจ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2560-2564 ผนวกกับการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก เพื่อให้ได้แผนที่เกิดประโยชน์ ต่อประเทศชาติและมีประสิทธิภาพสูงสุด มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวควบคู่กับการสร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว โดยเน้นสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ แล้วจึงเชื่อมต่อเศรษฐกิจไทยเข้ากับเศรษฐกิจโลกอย่างมีประสิทธิภาพด้วยวิถีไทยผ่านการส่งมอบประสบการณ์เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Local Experience) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ที่สามารถเพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวไทย อันจะเป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและ

กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึก เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กองกลยุทธ์การตลาด ททท, 2559)

การท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) มีการท่องเที่ยวอยู่ 7 ประเภทได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาวและที่สำคัญคือ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (วารัชต์ มัธยมบุรุษ, ม.ป.ป.) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยสดงดงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและหรือบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจนการตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาลและอื่นๆ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป ทั้งนี้ในปี 2560 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาใช้จ่ายเงินเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านสุขภาพในประเทศไทย เป็นจำนวนเงินถึง 16,589 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) จะมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิธีใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษาและสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่องใส เป็นการเพิ่มพูนพละกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และภายหลังการท่องเที่ยวก็สามารถนำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กองอนุรักษ์, 2544) ทั้งนี้จากการรายงานมูลค้าการตลาดธุรกิจสุขภาพและความงามปี 2560 พบว่า ธุรกิจด้านการนวดไทยมีมูลค้าถึง 31,155 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ23 ด้านธุรกิจบริการการแพทย์มีรายได้ 102,926 ล้านบาท คิดเป็นรายได้ 75% และธุรกิจสินค้าสปา 2,419 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ2 (Spaborn, 2561)

เชียงใหม่ได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยมีแนวทางการพัฒนาที่เป็นจุดเน้น (Focus) และทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Direction) สำคัญในระยะยาวหวังผลักดันให้เชียงใหม่เป็น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการสุขภาพ (Tourism and Health Hub) เชื่อมโยงสู่เมืองท่องเที่ยวในภูมิภาค เนื่องจากเชียงใหม่มีความหลากหลายทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและกีฬา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมธุรกิจบริการด้านสุขภาพ ทั้งการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์ทางเลือกซึ่งจะสามารถรักษาและต่อยอดภูมิปัญญาการแพทย์พื้นถิ่นสู่รูปแบบการบริการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมีอัตลักษณ์โดดเด่น (มติชน, 2560)

ทั้งนี้การท่องเที่ยวในเชียงใหม่เป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมาเป็นระยะเวลายาวนานทั้งจากการส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้การ

พัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นที่รู้จักในบทบาทของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ถูกกำหนดขึ้นในปัจจุบันนั้น ต้องได้รับการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อธุรกิจด้านสุขภาพของเชียงใหม่เป็นอย่างไร และระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการของธุรกิจด้านสุขภาพ เพื่อจะได้พัฒนาธุรกิจสุขภาพให้ตรงกับความต้องการรวมถึงสร้างการรับรู้ในธุรกิจที่ยังไม่เป็นที่นิยมแก่นักท่องเที่ยวต่อไป จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อธุรกิจสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเปรียบเทียบธุรกิจสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตศึกษา

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาในเรื่องการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการวิจัยระหว่าง เดือนเมษายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ.2561

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรคือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2561 โดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling)

วิธีการสุ่มตัวเลือก

การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้จำนวน 248 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ

ส่วนที่ 2 ระดับการรับรู้ด้านธุรกิจสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 3 ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการธุรกิจสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 ชุด และ 2) เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการค้นหาข้อมูล เช่น หนังสือ ตำรา รายงานผลการศึกษา วิจัย บทความ ทั้งจากห้องสมุด และออนไลน์ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยด้านข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนมากมีอายุ 26-35ปี โดยคิดเป็นจำนวน 78 คน หรือร้อยละ 31.50 รองลงมามีอายุ 16-25ปี มีจำนวน 74 คน หรือร้อยละ 29.80 และอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไปจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 ตามลำดับ

สำหรับสถานภาพนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนมากมีสถานภาพโสด คิดเป็นจำนวน 154 คน หรือร้อยละ 62.10 รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน 50 คน ร้อยละ20.20 และไม่ระบุสถานภาพ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยด้านการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อธุรกิจสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่

ด้านการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก่อนมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่รู้จักนวดแผนไทยจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 รองลงมาคือสปาและสถาบันความงามจำนวน 104 คน ร้อยละ 23.4 และการรักษาทางการแพทย์จำนวน 70 คน ร้อยละ 15.8 ศัลยกรรม จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 และการบริการด้านสุขภาพอื่น ๆ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

สำหรับธุรกิจบริการด้านสุขภาพที่นักท่องเที่ยวมักนิยมใช้บริการโดยเลือกจากสถานประกอบการ พบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ใช้บริการการนวดแผนไทยจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมาคือสปาและสถาบันความงามจำนวน 62 คน ร้อยละ 11.8 โรงบาลเอกชนจำนวน 52 คน ร้อยละ9.9 คลินิกทำฟันและร้านอาหารเพื่อสุขภาพ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 คลินิกทั่วไปจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 สปาในโรงแรม จำนวน 32 คิดเป็นร้อยละ 6.1 บริการประเภทอื่น ๆ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 โรงพยาบาลของรัฐจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 คลินิกเสริมความงามจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 และมีจำนวนน้อยที่สุดคือ คลินิกเฉพาะทาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 ตามลำดับ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเปรียบเทียบธุรกิจสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ด้านระดับความพึงพอใจต่อการบริการธุรกิจบริการสุขภาพ พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ มีระดับความพึงพอใจร้อยละ 80-100 จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมามีระดับความพึงพอใจ ร้อยละ 60-79 จำนวน 74 คน ร้อยละ 29.8 มีระดับความพึงพอใจร้อยละ 40-59 จำนวน 36 คน ร้อยละ 14.5 มีระดับความพึงพอใจร้อยละ 20-39 จำนวน 4 คน ร้อยละ 1.6 และมีระดับความพึงพอใจร้อยละ 0-29 จำนวน 2 คน ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

สำหรับการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการด้านสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับการบริการด้านสุขภาพของประเทศนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่มีความพึงพอใจ 202 คน คิดเป็นร้อยละ 81.5 รองลงมาคือไม่มีข้อมูลจำนวน 38 คน หรือร้อยละ 15.3 และไม่พึงพอใจ 8 คน ร้อยละ 3.2 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับการให้บริการในประเทศของตนเอง

ด้านระดับพึงพอใจต่อความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจากการใช้บริการธุรกิจบริการสุขภาพ พบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจต่อความคาดหวังต่อการบริการเกณฑ์ 80-100 จำนวน 141 คน คิดเป็น ร้อยละ 56.9 รองลงมาคือ เกณฑ์ 60-79 จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 และเกณฑ์ 40-59 จำนวน 32 คน ร้อยละ 12.9 ตามลำดับ

ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกใช้บริการด้านสุขภาพ พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่มีเหตุผลที่เลือกใช้บริการด้านสุขภาพจากพนักงานมีทักษะจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการบริการ (Service Expenses) จำนวน 98 คน หรือร้อยละ 16.2 และพนักงานสามารถพูดภาษาอังกฤษได้จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 ค่าใช้จ่ายระหว่างพำนักในไทย จำนวน 54 คิดเป็นร้อยละ 8.9 มีใบรับรองการบริการ จำนวน 50 คิดเป็นร้อยละ 8.3 อื่นๆ จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ7.9 พนักงานมีความเป็นมืออาชีพ จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 7.9 มีการคมนาคมที่สะดวก จำนวน 24 คิดเป็นร้อยละ 4.0 มีโปรโมชั่น จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และมีบริการรับ – ส่ง จำนวน 8 คิดเป็นร้อยละ1.3 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

ทั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนมากมีอายุ 26-35 ปี ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของเชียงใหม่สอดคล้องกับ กันต์กนิษฐ์ วรทัตพิสิฐ และ ปาณิสรา ธรรมจักร (2559) พบว่าอายุของผู้ใช้บริการสปาอยู่ที่ 21- 30 ปี ส่วนมากมีสถานภาพโสด ด้านการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก่อนมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็น

เช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริการด้านสุขภาพของไทยมีเอกลักษณ์โดยเฉพาะนวดไทยมีชื่อเสียงและเป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่รู้จักนวดแผนไทยมากที่สุด นิยมใช้บริการการนวดแผนไทย มีระดับความพึงพอใจระดับสูง สอดคล้องกับ สิปปศิณี บาเรย์ (2555) ที่กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวนิยมการบริการนวดตัวมากที่สุด”สำหรับการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจการให้บริการด้านสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับการบริการด้านสุขภาพของประเทศนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่มีความพึงพอใจการให้บริการในประเทศไทยมากกว่าประเทศของตนเป็นจำนวนมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากอัตราค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับสกุลเงินต่างประเทศมีความแตกต่างกันทำให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินได้มากขึ้นเมื่ออยู่ในประเทศไทย ด้านระดับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจากการใช้บริการธุรกิจบริการสุขภาพ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจต่อความคาดหวังต่อการบริการเป็นจำนวนมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้อาจมีเหตุผลจากหลายปัจจัยเช่น อัตราค่าใช้จ่าย ผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่าง การให้บริการของบุคลากร ความมีเอกลักษณ์และการออกแบบที่ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ เป็นต้น สำหรับปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกใช้บริการด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เลือกใช้บริการด้านสุขภาพเพราะพนักงานมีทักษะเป็นจำนวนมากที่สุด ไม่สอดคล้องกับ สิปปศิณี บาเรย์ (2555) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สปามากที่สุดของนักท่องเที่ยว แต่สอดคล้องกับ สุนิษา เพ็ญทรัพย์ และปวันรัตน์ แสงสิริโรจน์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมผู้ให้บริการในระดับมาก โดยส่วนใหญ่พึงพอใจด้านกิจกรรม มีความพึงพอใจด้านอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ มีสปาและนวดแผนไทยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว” และสอดคล้องกับ วรรณา วงษ์วานิช (2545) ที่กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวนิยมใช้บริการศูนย์สุขภาพเนื่องจากมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะด้านสุขภาพ”

ข้อเสนอแนะ

1.ภาครัฐควรเน้นการพัฒนารูปแบบหรือกิจกรรมทางสุขภาพแก่นักท่องเที่ยวที่ยังไม่แต่งงานหรือมีสถานภาพโสดเนื่องจากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของเชียงใหม่ ซึ่งจะได้รับการตอบรับเป็นอย่างมาก

2. ภาครัฐและธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้านนวดแผนไทยต้องพยายามรักษามาตรฐาน เพื่อเป็นการรักษาจำนวนกลุ่มลูกค้าที่มีมากที่สุดและพยายามไม่ใช้กลยุทธ์ทางราคามาเป็นเครื่องมือซึ่งไม่ส่งผลดีต่อรายได้ของประชาชน และภาษีภาครัฐในระยะยาว

3. ธุรกิจสปา และสถาบันความงาม จะต้องพัฒนาการรับรู้ให้มากขึ้นเพื่อให้นักส่องเที่ยวตัดสินใจได้ง่าย เช่นอาจจะเพิ่มการโฆษณาหรือโปรโมชั่นในกลุ่มตลาดหลัก

4. ทั้งนี้นักท่องเที่ยวให้ความพึงพอใจทักษะของผู้ให้บริการมากที่สุด ดังนั้นควรมีการพัฒนาและรักษามาตรฐานของผู้ให้บริการให้มีมาตรฐานอย่างคงที่สม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจจะต้องระวังในส่วนของราคาแพคเกจ ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมองว่าประเทศไทยมีค่าแรงใช้จ่ายด้านสุขภาพถูกกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ที่ให้โอกาสและทุนในการนำเสนอบทความวิชาการครั้งนี้ ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และลูกสาวที่เป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าฝ่าฝันการศึกษานี้จนสำเร็จ ทั้งยังเป็นแรงสนับสนุนและกำลังใจอย่างดียิ่ง ข้าพเจ้าขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่ให้พื้นที่ในการทำงานและทุนสนับสนุน ข้าพเจ้าขอขอบคุณเพื่อร่วมงานหลักสูตรการท่องเที่ยวและบริการที่ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะ และทำให้เกิดผลงานวิชาการตลอดมา ข้าพเจ้าขอขอบคุณนักศึกษาทุกคนที่มีส่วนในการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บแบบสอบถามตลอดเวลาของการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกภรณ์ บุญมาพิชัยกรณ์. (2552). *ธุรกิจสปาไทย.* กรุงเทพฯ:ศูนย์ธุรกิจอุตสาหกรรม.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่าย (Jan - Dec 2016).* สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กองกลยุทธ์การตลาด, (2559). *เป้าหมายองค์กรปี 2561 กลยุทธ์ด้านการตลาด*. กรุงเทพฯ:การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

กองอนุรักษ์ (2544) *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ* เข้าถึงได้จาก : http://uc.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b00171276 (สืบค้นเมื่อ : 27 สิงหาคม 2560)

กันต์กนิษฐ์ วรทัตพิสิฐ และปาณิสรา ธรรมจักร (2559). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้สปาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) *แผนการตลาดการท่องเที่ยวไทย* เข้าถึงได้จาก : https://thai.tourismthailand.org/ (สืบค้นเมื่อ : 26 สิงหาคม 2560)

ชลดรงค์ ทองสง และคณะ. (2553). *โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู.* เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ณัฐพล ลีลาวัฒนานันท์. (2557). *ร่างยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ.* กรุงเทพฯ

วรรณา วงษ์วานิช (2545). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วารัชต์ มัธยมบุรุษ (ม.ป.ป.). *รูปแบบการท่องเที่ยว.* เข้าถึงได้จาก : https://tourismatbuu.wordpress.com/ (สืบค้นเมื่อ : 26 สิงหาคม 2560)

ศศิพงศ์ บุญยงค์. (2558). *MEDICAL TOURISM: เที่ยวเทรนด์ใหม่ เที่ยวเชิงสุขภาพ.* กรุงเทพฯ

ศิริวรรณ เชื้อผู้ดี. (2558). *“ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” โอกาสของไทยและอาเซียนที่ไม่ควรมองข้าม.* กรุงเทพฯ

สำนักงานภูมิภาค (2560) *เชียงใหม่โชว์ยุทธศาสตร์ มุ่งสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ-เมืองสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ:หลังสือพิมพ์มติชน.

สิปปศิณี บาเรย์, (2555). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีน กระณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต.* ภูเก็ต:มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สุนิษา เพ็ญทรัพย์ และปวันรัตน์ แสงสิริโรจน์ (2555). *พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ.* กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หทัยรัตน์ สิทธิโชค. (2552). *ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมตัดสินใจใช้บริการนวดแผนไทยแบบสปาที่ Health Land ในเขตกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อริศรา ห้องทรัพย์ และกุลทิพย์ โภไคยอุดม. (2558). *แนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งน้ำพุร้อนในภูมิภาคทางตอนเหนือของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ:คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Spaborn. (2561). *แนวโน้มธุรกิจสปา ปี2561 ของผู้ประกอบการสปาไทย.* กรุงเทพฯ

การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก: ศึกษากรณีตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

Operational Skill Development of Child Development Center Committees: A Case Study of Thakhanun Subdistrict, Thongphaphum District, Kanchanaburi Province

ณรัชช์อร ศรีทอง(Naratton Sritong)[1*] ธง บุญเรือง(Thong Boonrueng)[2]
บรรจบพร อินดี(Bunjobporn Indee)[3]
[1,2] สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
[3] สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
[*]Corresponding author. E-mail:naratton_sritong@hotmail.com, narachaonsritong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเทศบาลตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี 2. เพื่อพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ถูกต้อง ตรงต่อปัญหา และความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ครบถ้วนตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม รวมประชากรในการทำวิจัย 241 คน และพัฒนาทักษะคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ รวม 4 ครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้คอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean)

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 99.17 ระบุว่าไม่มีปัญหา เรื่อง การจัดประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.71 ระบุว่า ส่งรายงานการประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เทศบาลตำบลทุกครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.34 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามนโยบายของเทศบาลตำบลทุกครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.16 ระบุว่าคณะกรรมการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาศูนย์ต่อเทศบาลตำบลเป็นประจำ ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.53 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง

ยุบเลิก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเมื่อมีโอกาส ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.10 ระบุว่าได้เสนอต่อเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลท่าขนุนเกี่ยวกับการบริหารงานด้านครูผู้ดูแลเด็กเล็กบ้างเหมือนกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.75 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เสนอต่อเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ และงบประมาณเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้างเหมือนกัน ผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมด ร้อยละ 100 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เชิญชวนประชาชน ชุมชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้ความร่วมมือกับครูผู้ดูแลเด็กในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกครั้งและประชากรผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 100 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ทำหน้าที่ของตนเองตามหนังสือที่กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกาญจนบุรีกำหนดทุกครั้ง

การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการ รวม 4 ครั้ง ระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2561

ข้อเสนอแนะเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง พบว่าประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.95 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดประชุมร่วมกันภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.76 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งรายงานการประชุมให้เทศบาลตำบลทุกครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.34 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามนโยบายและแผนของเทศบาลตำบล ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.68 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเทศบาลตำบลส่วนใหญ่ร้อยละ 73.86 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งยุบเลิกหรือย้าย รวมศูนย์ในการประชุมต่อเทศบาลตำบล ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.60 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดูแลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กโดยเสนอให้ผู้บริหารเทศบาลตำบลได้เพิ่มหรือลดเงินเดือน เป็นต้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.68 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเสนอแผนงานโครงการและงบประมาณเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเทศบาลตำบลเป็นประจำส่วนใหญ่ร้อยละ 96.68 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้สนับสนุนผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงาน ทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.92 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร่วมมือกับครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ในการพัฒนาเด็กเล็ก และประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 97.51 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ หนังสือกระทรวงมหาดไทยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกาญจนบุรีกำหนด

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ การปฏิบัติงาน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The present study aimed at 1) exploring problematic issues in work operations of child development center committees, Thakhanun Subdistrict, Thongphaphum District, Kanchanaburi Province, 2) developing operational skills of the committees in particular to accuracy, problem-solving, need, effectiveness, and completeness as assigned by subdistrict administrative organization, and 3) gathering suggestions provided by all informants for further operational development.A questionnaire assessed for validity and reliability was used to collect data from a total number of 241 informants. And, frequency, percentage, and mean were used for data analysis.

According to problematic issues in work operations of child development center committees, it was reported by the informants that problems in meeting arrangement were not found (99.17%), all minutes were submitted to the subdistrict municipality (69.71%), the committees supported all work operations according to the policy launched by subdistrict municipality (98.34%), the committees frequently provided suggestions on work operations of the center (99.16%),provided suggestions on an establishment, dissolution, and merger of the center (92.53%), provided suggestions on personnel management of child development center teachers (97.10%), provided suggestions on planning, project conduction, and budget management for center development (98.75%), all organizations were regularly invited to participate in educational activities and development of the center (100.00%), and all work operations were conducted as required by Ministry of Interior, Department of Local Administration, and Kanchanaburi Provincial Administrative Organization (100.00%).

The process of operational skill development, child. Development center committees participated in 4 developmental stages during May – June 2018.

In this study, it was found that suggestions were provided to the committees for more effective work operations in the following areas: the committees should have at least 2 or above meeting arrangements per semester (92.95%), all minutes should be submitted to the subdistrict municipality (37.76%), the committees should support all work operations according to the policy launched by subdistrict

municipality (98.34%), should provide suggestions on work operations of the center (96.68%), should provide suggestions on an establishment, dissolution, and merger of the center (73.86%), should provide suggestions on personnel management of child development center teachers in terms of salary raising or reduction (94.60%), should provide suggestions on planning, project conduction, and budget management for center development (96.68%),should provide participation opportunities in educational activities and development of the center (96.68%), should cooperate with the teachers in childcare and development (97.92%), and should conduct all work operations as assigned by Ministry of Interior, Department of Local Administration, and Kanchanaburi Provincial Administrative Organization (97.51%).
Keywords: skill development, operating, child development center's committees, childdevelopment center

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

นโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2560-2564) ล้วนแต่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนนั้นจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และการพัฒนาเด็กแรกเกิดเป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงอายุปฐมวัยและเป็นช่วงชีวิตของคนที่มีความสำคัญมากที่สุดของชีวิตมนุษย์ เนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงวัยนี้จะมีผลโดยตรงต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเป็นอย่างมาก และเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กในช่วงวัยต่อๆ ไป ดังนั้น การจัดการศึกษาให้กับเด็กเล็กในระดับนี้ จึงควรส่งเสริมพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กเล็กให้มีความพร้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (เยาวภา เดชะคุปต์, 2542, หน้า 16)

ในปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 ซึ่งรับเด็กเล็กวัย 3-5 ปี เข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์และมีครู ผู้ดูแลเด็กเล็ก ทำหน้าที่จัดการศึกษา เลี้ยงดูเด็ก และจัดอาหารที่มีประโยชน์ตามหลักโภชนาการ เพื่อให้เด็กเล็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและที่สำคัญคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 9-15 คน ให้ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพในการดูแลเด็กเล็กในศูนย์ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559, หน้า 8-9) ซึ่งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีวาระ

การดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 วาระ จากการ

ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาในการปฏิบัติงานหลายประการ ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กันยารัตน์ พรหมทอง, สงวน ทรงวิวัฒน์ และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2556, หน้า 51-57) ปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารงานด้านวิชาการ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัย ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน (สุพัฒน์ ทองจันทร์ และเสาวนี ตรีพุทธรัตน์, 2554, หน้า 152) นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ทองลักษณ์ ทัดทา, กาญจน์ เรืองมนตรี และพงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2559, หน้า 88) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยังขาดการมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชาชนในชุมชนและหน่วยงานภาคเอกชน และขาดการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชนและชุมชน (ศิริวรรณ หล้าเทียน และพฤฒฒิพล พฤฒฒิกุล, 2558, หน้า 14-15) ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จำเป็นต้องทำการวิจัย เพื่อพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการปฏิบัติงานอย่างครบถ้วน และอย่างมีประสิทธิภาพตามหน้าที่ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดให้ด้วยความเชี่ยวชาญแบบมืออาชีพเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พัฒนาเด็กเล็กช่วงปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมเติบโตขึ้นเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติสืบไปอย่างยั่งยืน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เปิดทำการสอนและดูแลเด็กเล็ก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีเด็กเล็กอายุระหว่าง 3-5 ปี เข้าไปรับการเลี้ยงดูในศูนย์ จำนวน 210 คน มีครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 13 คน สภาพทางภูมิศาสตร์ของอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สำคัญๆ ได้แก่ ด้านหลังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กติดภูเขา ส่วนด้านหน้าติดวัดท่าขนุน และสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ แต่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สำคัญ ได้แก่ ขาดงบประมาณในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กเล็ก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในศูนย์ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่อนข้างน้อย (สัมภาษณ์ ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2561) ส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สูงเท่าที่ควร ฉะนั้นจึงเป็นประเด็นปัญหาซึ่งทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบัน เพื่อทำการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ถูกต้อง ตรงต่อปัญหา และความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และตามที่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นกำหนดให้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด

1. แนวคิดเรื่อง การพัฒนาทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะเป็นการปฏิบัติงานที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้เมื่อมีสิ่งเร้า และมีการปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องกันไป (Cronbach, 1997, p. 393 และกฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 313-314) สำหรับกระบวนการเกิดทักษะ จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนที่สำคัญๆ รวม 3 ขั้นตอน ดังนี้ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจ (cognitive phase) ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเกิดความรู้ ความเข้าใจถึงข้อมูล สถานการณ์ วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง แม่นยำ และชัดเจนขั้นตอนที่ 2 การเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติงานกับผลงานที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน (associative phase) ซึ่งเป็นการนำผลที่ได้จากการปฏิบัติงานในครั้งนี้ไปเปรียบเทียบกับผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ว่ามีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง เพื่อให้การปฏิบัติงานครั้งต่อๆ ไป มีคุณภาพดียิ่งขึ้นขั้นตอนที่ 3 ขั้นอัตโนมัติ (autonomous phase) เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน รวดเร็ว และไม่มี ข้อผิดพลาดเลยแม้แต่น้อย ซึ่งการได้ลงมือปฏิบัติงานซ้ำๆ กัน หลายๆ ครั้ง จนเกิดเป็นความเก่ง ความชำนาญ และความคล่องแคล่วนี้ เรียกว่าเกิดทักษะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ 9 ประการที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการให้ครบถ้วน และมีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิมโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวม 4 ครั้ง ระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2561 เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความรู้ ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีทักษะในการปฏิบัติงานจนทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ มากขึ้นจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ และผ่านเกณฑ์การประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สำนักนายกรัฐมนตรีในทุกครั้งของการประเมินเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งในจังหวัดกาญจนบุรี และนอกจังหวัดกาญจนบุรีอีก จำนวน 76 จังหวัดของประเทศไทยต่อไป

2. แนวคิดเรื่องคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเป็นบุคคลจำนวน ไม่เกิน 15 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการแต่งตั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาล หรือองค์การบริการส่วนตำบลให้ปฏิบัติหน้าที่

ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 วาระ

สำหรับหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี 9 ข้อ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559, หน้า 8-9) มีดังนี้1. ดำเนินการประชุมคณะกรรมการภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง หรือปีการศึกษาละไม่น้อยกว่า 4 ครั้ง และรายงานผลการประชุมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ 2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามนโยบายและแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. เสนอแนะ ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. เสนอแนะให้ข้อคิดเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ เลิก ย้าย หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5. พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6. พิจารณาเสนอแผนงานโครงการ และงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเด็กเล็ก ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 8. ส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ผู้ดูแลเด็กในการพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์ และระหว่างศูนย์และ 9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ หรือตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 15 คน ของเทศบาลตำบลท่าขนุนโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และมอบหมายภารกิจให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ทั้ง 9 ข้อ รวม 4 ครั้ง เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้ง 15 คน สามารถทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน และอย่างมีคุณภาพมากขึ้น

3. แนวคิดเรื่องการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงาน หมายถึง ภารกิจ หน้าที่ซึ่งถูกกำหนดขึ้นมาควบคู่กับการดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่งบุคคล ซึ่งดำรงตำแหน่งใดก็ตาม จำเป็นต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามภารกิจ หน้าที่ที่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะสำหรับตำแหน่งนั้นๆ และจำเป็นต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำงานในหน้าที่ ให้ถูกต้อง มีความชัดเจน โดยมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ โดยไม่มีความผิดพลาด นอกจากนี้ผู้ดำรงตำแหน่งจำเป็นต้องอุทิศตนเพื่อความสำเร็จในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน (Hambileton, 2007, pp. 171-173, Hambileton, 2009, pp. 145-147 and Buford & Lindner, 2002, pp. 410-420)

4. แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน ต่างให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนมี

ศักยภาพในการพึ่งตนเอง และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการเพิ่มพลังความสามารถให้แก่ชุมชนในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และรับผลกระทบที่ได้จากการทำกิจกรรมนั้นๆ ร่วมกัน (Dye, 2007, p. 317) และจินตวีร์ เกษมสุข, 2559, หน้า 7-8)

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นหลักการที่ช่วยให้การทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพเกิดความรอบคอบ มีการเชื่อมโยงกันได้อย่างสมดุล (Beierle & Cayford, 2002, p. 6& Narayanasamy, 2009, p. 2) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนที่ถูกทางและอย่างยั่งยืน (ธนากร สังเขป, 2555, หน้า 44-45 และพัชรินทร์ สิรสุนทร, 2556, หน้า 410)

ทฤษฎี

1. ทฤษฎีพฤติกรรม-สิ่งแวดล้อม (environmental behavioral theory) โดยจอห์น ล๊อค (John Lock, 1965) เชื่อว่า เด็ก คือ ผ้าขาวสะอาดที่ผู้ใหญ่ต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้ ซึ่งประสบการณ์เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความพร้อมและความสามารถของเด็ก ไม่ใช่กรรมพันธุ์แต่อย่างใด ฉะนั้นความรู้จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและอยู่ในสิ่งแวดล้อมและถูกถ่ายทอดสู่ตัวเด็กทีละเล็กทีละน้อย จนกระทั่งเกิดความคิดสะสมมากขึ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการทำประสบการณ์ขั้นต้นให้ง่าย และจัดลำดับขั้นตอนเป็นอย่างดี โดยการแบ่งความรู้ออกเป็นทักษะย่อยๆ แล้วนำมาจัดลำดับขั้นตอนใหม่ เพื่อสอนเด็กเล็กในครั้งเดียว บทบาทของครูผู้ดูแลเด็ก คือ การสอนแนะ สั่งสม และเตรียมสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับพฤติกรรมเด็กเล็กให้เป็นไปในทางที่ต้องการ เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาหรือปฏิสัมพันธ์ (cognitive-development or interactionist theory) นักทฤษฎีคนสำคัญ คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1929) ซึ่งเชื่อว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้ และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกที่อาศัยอยู่จากการสำรวจ และการคิดผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เด็กสามารถพัฒนาไปในแต่ละขั้นได้ ตามแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการสติปัญญาหรือปฏิสัมพันธ์ เชื่อว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม และประสบการณ์ทางด้านบวกเท่านั้นที่จะช่วยให้คนมีความเจริญงอกงาม การเรียนโดยการลงมือปฏิบัติจริง หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยตรงบทบาทของครู คือ การนำโลกภายนอกมาสู่ห้องเรียนให้มากที่สุด ให้ความช่วยเหลือ และแนะแนวเด็กตามที่เขาต้องการและร้องขอรับฟังเด็กอย่างตั้งใจเมื่อเขาต้องการพูด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ผลการวิจัยของกันยารัตน์ พรหมทอง, สงวน ทรงวิวัฒน์ และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ (2556, หน้า 152-153) เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์พบว่า ความต้องการของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สำคัญๆ ได้แก่ 1. ต้องการให้มีการจัดอบรมศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาบุคลากรเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม (ความถี่ = 12) 2. ต้องการให้มีการปรับเงินเดือนให้แก่ผู้ดูแลเด็กเล็กให้ตรงตามวุฒิการศึกษา เพิ่มค่าครองชีพ และสวัสดิการอื่นๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ความถี่ = 10) 3. ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของบุคลากรของแต่ละศูนย์เพื่อนำจุดเด่น และจุดด้อยมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 4. ต้องการให้มีการปรับปรุงอาคารศูนย์ให้เพียงพอเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ความถี่ = 14) 5. ต้องการให้รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายในตำบลให้เป็นแหล่งเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ (ความถี่ = 13) และ 6. ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง (ความถี่ = 10)
ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้1. ผู้ดูแลเด็กเล็กควรพัฒนาศักยภาพตนเองโดยการศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ตนเองปฏิบัติอยู่ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้มงวดในการสรรหาบุคลากรผู้ดูแลเด็กให้มากขึ้น โดยยึดหลักเกณฑ์การสรรหาบุคลากรตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการวางแผนการพัฒนาศักยภาพของผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุง หรือต่อเติมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีสภาพดีขึ้น มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอกับจำนวนเด็กและวางแผนจัดตั้งงบประมาณในการปรับปรุงหรือซ่อมแซมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นประจำทุกปี 3. ผู้ดูแลเด็ก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรหาแนวทางการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้ และอยากปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ จัดประสบการณ์เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กเล็กทุกคนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีการนำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยไปใช้ในการเรียนการสอน สร้างสิ่งเร้าให้เด็กสนใจ และมีการบรรจุแผนพัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนไว้เป็นแผนเร่งด่วน เพื่อพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยของศิริวรรณ หล้าเทียน และพฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล (2558, หน้า 141-142) พบว่า 1. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบึงบ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.48) 2. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบึงบ้าน ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุน จากทุกภาคส่วนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.46) และ 3. การ

บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบึงบ้าน ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.50)

ปัญหาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบึงบ้าน ที่สำคัญๆ มีดังนี้

1. คณะผู้บริหาร ชุมชน และผู้ปกครองเด็ก ขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดงบประมาณในการจัดตั้ง ย้ายศูนย์ และยุบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ผู้ปกครองเด็กเล็ก และชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการเป็นคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. ผู้ปกครองเด็กเล็กและชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของการเสนอแผนและโครงการต่างๆเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. การคัดเลือกบุคลากรในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้ระบบอุปถัมภ์มากกว่าระบบคุณธรรม ทำให้ขาดคนดี มีความรู้ และมีประสบการณ์เข้าไปทำงาน
5. ผู้ปกครองเด็กเล็กไม่มีเวลาในการประเมินพัฒนาการของเด็กเล็ก ขาดงบประมาณในการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถไปให้ความรู้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ขาดบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงาน การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ควรจัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการ และการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชนในการจัดตั้ง ยุบ เลิก และย้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองเด็ก ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา การเลื่อนขั้นค่าตอบแทน และการต่อสัญญาจ้าง เป็นต้น
4. ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กล่าวได้ว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งกระจายไปในทุกจังหวัดของประเทศไทยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชุมชน และผู้ปกครองเด็ก ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่ตั้งศูนย์ และมี

ความรู้ ความเข้าใจในบริบทของชุมชน ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ดีลาเนย์ (Delaney, 2000, p. 2349-A) ได้ศึกษาถึงความร่วมมือของผู้ปกครองเด็กและสมาชิกชุมชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่นภายใต้ระบบการบริหารจัดการในระบบโรงเรียนแห่งรัฐ โดยเน้นการศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่ในตำแหน่งคณะกรรมการของโรงเรียนโดยใช้หลักประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจ ของผู้ปกครองเด็กนักเรียน มีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มคนได้ ฉะนั้นช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กและสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดความโต้แย้งระหว่างกัน ต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองช่องทางอย่างเปิดเผย ชัดเจน และอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองเด็กนักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้มากขึ้น และที่สำคัญก็คือ ช่วยลดการโต้แย้งและการประท้วงได้มาก จากการไม่เข้าใจกัน

มิลเลอร์ (Miller, 1998, p. 475) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในมลรัฐสเตอเจียน ผลการศึกษาพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการโรงเรียนกับโรงเรียนมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน กล่าวคือ หากมีการติดต่อประสานงานดี ชัดเจน สะดวก รวดเร็ว จะทำให้คณะกรรมการโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง อย่างเหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี

บาบารา (Barbara, 2007, p. 185)ได้ศึกษาความพึงพอใจของพยาบาลในหน่วยงานนิวฟาวด์แลนด์ และลาบราดอร์ พบว่า พยาบาลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในงานของตน เนื่องจากมีความอิสระและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ปฏิสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเทศบาลตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบัน

2. เพื่อพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานแก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ถูกต้องตรงต่อปัญหา และความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างครบถ้วนตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย

กำหนดทำวิจัยในตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 241 คน ซึ่งประกอบด้วย

1. คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 15 คน
2. ผู้ปกครองเด็กเล็กซึ่งนำเด็กเล็กเข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์ 210 คน
3. ครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์ 13 คน
4. นายกเทศมนตรีตำบลท่าขนุน 1 คน
5. ปลัดเทศบาลตำบลท่าขนุน 1 คน
6. เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลท่าขนุน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากประชากร ได้แก่ แนวคำถามแบบมีโครงสร้างที่ผ่านการทดสอบความตรง (validity) ความเชื่อถือได้ (reliability) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ชำนาญการเฉพาะ และการทดสอบ (pre-test) แล้ว จำนวน 1 ชุด ซึ่งมีข้อคำถาม จำนวน 3 ตอน รวมคำถาม 25 ข้อ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและคณะกำหนดรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจนครบ จำนวน 241 คนระหว่างวันที่ 10-30 เมษายน 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean)

ผลการวิจัย

ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.25 เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.83 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.14 เป็นผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.28 ได้เข้าไปในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อมีกิจกรรมในศูนย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.34 จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และประชากรผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.36 ประกอบอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง ผลการวิจัย มีดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัย พบว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 99.17ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีปัญหาเรื่องการจัดประชุม ส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.71 ระบุว่า เรื่องการรายงานผลการประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีปัญหาใดๆ เพราะรายงานผลการประชุมส่งให้เทศบาลตำบลท่าขนุนทุกครั้งส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.34 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีปัญหาในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามนโยบาย และแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลท่าขนุน ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.16 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเทศบาลตำบลท่าขนุน ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.53 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ เลิก หรือย้ายรวมศูนย์บ้าง เมื่อมีโอกาส ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.10 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พิจารณาเสนอเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลท่าขนุนเกี่ยวกับการบริหารงานด้านครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์บ้างเหมือนกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.75 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เสนอเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลท่าขนุนเกี่ยวกับแผนงาน โครงการและงบประมาณในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์บ้างเหมือนกัน ประชากรผู้ให้ข้อมูล 100 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้ปกครองเด็ก ประชาชนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างครบถ้วน ประชากรผู้ให้ข้อมูล 100 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความร่วมมือกับครูผู้ดูแลเด็กเล็กในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกครั้ง และประชากรผู้ให้ข้อมูล 100 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ทำหน้าที่ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกาญจนบุรีทุกครั้ง

2) ข้อเสนอแนะเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย พบว่า ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.95 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดประชุมร่วมกันภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง หรือปีการศึกษาละไม่น้อยกว่า 4 ครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.76 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รายงานผลการประชุมให้เทศบาลตำบลท่าขนุนทราบทุกครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.34 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของเทศบาลตำบลท่าขนุน ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.68 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเทศบาลตำบลท่าขนุนอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.86 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ เลิก หรือย้าย รวมศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กในการประชุมต่อเทศบาลตำบลท่าขนุน ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.60 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ดูแลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก เช่น การเพิ่มเงินเดือน และการลดเงินเดือน เป็นต้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.68 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เสนอแผนงาน โครงการ และงบประมาณเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าขนุนเป็นประจำและอย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่ร้อยละ 96.68 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้สนับสนุนผู้ปกครองชุมชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.92 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมมือกับครูผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์และระหว่างศูนย์ และประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.51 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ หนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกาญจนบุรีกำหนด

นักวิจัยได้จัดสนทนากลุ่มย่อย (focus group)กับนายกเทศมนตรีตำบลท่าขนุน ปลัดเทศบาลตำบลท่าขนุน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลตำบลท่าขนุน ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก จำนวน 13 คน และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2561 ณ ที่ทำการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและขอมติในสถานที่จัดสนทนากลุ่มย่อยเพื่อกำหนดประเด็นและกิจกรรมในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวม 4 ครั้ง ในเดือนมิถุนายน 2561 ดังนี้ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2561 เป็นการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร่วมทบทวนบทบาท หน้าที่ของตนเอง ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดให้ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์ในการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ครั้งที่ 2 วันที่ 14 มิถุนายน 2561 เป็นการอธิบายเกณฑ์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก โดยวิทยากรจากสำนัก

มาตรฐานการจัดการศึกษา (สมศ.) การจัดกิจกรรมร้องเพลงพื้นบ้าน การเล่านิทานประกอบสื่อและการทำขนมบัวลอยเลี้ยงเด็กในศูนย์ฯ ครั้งที่ 3 วันที่ 18 มิถุนายน 2561 อธิบายหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์ฯ โดยวิทยากรจากสำนักมาตรฐานการจัดการศึกษา (สมศ.) และกิจกรรมปรับภูมิทัศน์รอบๆ อาคารศูนย์ฯ และครั้งที่ 4 วันที่ 25 มิถุนายน 2561 เป็นการสรุปการจัดกิจกรรมในศูนย์เพื่อให้มีความพร้อมต่อการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์ฯ โดยวิทยากรจากสำนักงานมาตรฐานการจัดการศึกษา (สมศ.) และการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนเด็กเล็กในศูนย์ ซึ่งทำให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 15 คน มีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของต้นเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมอาคารศูนย์ให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบมากขึ้น ผู้ปกครองเด็ก ชุมชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กเล็กในด้านการจัดการศึกษา การจัดอาหารเสริมเลี้ยงดูเด็กเล็กในศูนย์ การจัดหา และร่วมมือกันผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอนเด็กเล็ก การจัดหาอุปกรณ์เครื่องเล่นเด็กกลางแจ้งให้มีความหลากหลายชนิดตรงตามความต้องการของเด็กเล็ก การเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ่อยครั้งยิ่งขึ้น การสร้างขวัญ กำลังใจแก่ครูผู้ดูแลเด็กเล็กในการทำงานมากขึ้น และการร่วมกันเสนอแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ต่อเทศบาลตำบลท่าขนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กเล็กซึ่งเข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัย 3-5 ขวบ มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมได้อย่างเหมาะสมตามวัย เพื่อให้เติบโหญ่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบไป

สรุปและอภิปรายผล

1. ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 99.17 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีการจัดประชุมตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) กำหนดให้ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.71 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รายงานผลการประชุมส่งให้เทศบาลตำบลท่าขนุนทุกครั้ง ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) กำหนดให้ในข้อที่ 1 เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.34 ระบุว่าคณะกรรมการศูนยืพัฒนาเด็กเล็กได้ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามนโยบาย และแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลท่าขนุนทุกครั้ง ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) กำหนดให้ในข้อที่ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.66 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเทศบาลตำบลท่าขนุน ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) กำหนดให้ในข้อที่ 3 ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.53 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ให้

ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ เลิก หรือย้าย รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้างเมื่อมีโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดหน้าที่ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) ข้อ 4 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.10 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พิจารณาเสนอเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลท่าขนุน เกี่ยวกับการบริหารงานด้านครู ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้างเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) ที่ระบุหน้าที่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ในข้อที่ 5 ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.75 ระบุว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เสนอเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบล ท่าขนุนเกี่ยวกับแผนงานโครงการ และงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเหมือนกัน ซึ่งตรงกับกรมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) ที่กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ในข้อ 6 ประชากรผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 100 ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ปกครองเด็ก ประชาชนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างครบถ้วน นอกจากนี้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ให้ความร่วมมือกับครูผู้ดูแลเด็กเล็กในการพัฒนาศูนย์ทุกครั้ง และได้ทำหน้าที่ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกาญจนบุรีกำหนดทุกครั้ง ซึ่งมีความสอดคล่องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559, หน้า 8-9) ที่กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ในข้อที่ 7, 8 และข้อที่ 9 ตามลำดับ

2. ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.95 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดประชุมร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Hambileton (2007, pp. 171-173), Hambileton (2009, pp. 145-147) และ Buford & Lindner (2002, pp. 410-420) ที่ระบุว่าการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคล ให้ได้ผลงานที่ดีนั้นควรมีการสร้างเสริมพลังและความรู้สึกที่ดีต่อกันด้วยการจัดประชุมร่วมกัน และช่วยให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งอธิบายโดย Dunphy&Stace (1999, p. 317) Lipitt & Lafferty (1984, pp. 59-62) และ Maslow (1970, pp. 89-91) และมีความสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ Barbara (2007, p. 185) ที่พบว่า พยาบาลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในงานของตน เนื่องจากมีความอิสระ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมาก และที่สำคัญก็คือ ปฏิสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุด

3. ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.34 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบาย และแผนงานของเทศบาลตำบลท่าขนุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการมีส่วนร่วมของ Dye (2007, p. 317), Beierle & Cayford (2002, p. 6 & Narayanasamy (2009, p. 2) จิตตวีย์ เกษมสุข (2559, หน้า 7-8), ธนากร สังเขป (2555, หน้า 44-45) พัชรินทร์ สิรสุนทร (2556, หน้า 410) ซึ่งอธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน ช่วยสร้างพลังในการ

พัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และต้องอยู่บนเงื่อนไขของความมีอิสระ มีความสามารถในการเข้าร่วม และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วม (ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น, สหัทยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาซันนารี (2553, หน้า 153-156)

4. ประชากรผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.68 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเทศบาลตำบลท่าขนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรม-สิ่งแวล้ดม ซึ่งอธิบายโดย John Lock (1965) นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา หรือปฏิสัมพันธ์ของ John Dewey (1929) ซึ่งอธิบายว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้ และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกที่เขาอาศัยอยู่จากการสำรวจ และการคิดผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เด็กสามารถพัฒนาไปใน แต่ละขั้นได้

5. ด้านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคจากแบบสอบถามแล้ว เนื่องจากผู้วิจัยมีความเชื่อว่าจะช่วยพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องแนวความคิดเรื่องการพัฒนาทักษะของ Cronbach (1997, p.393) และกฤษณา ศักดิ์ศรี (2530, หน้า 313-314) และผลการวิจัยของกันยารัตน์ พรหมหอม, สงวน ทรงวิวัฒน์ และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ (2556, หน้า 152-153) ซึ่งพบว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องการให้มีการจัดอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองให้ดีขึ้น

6. ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.68 เสนอให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้สนับสนุนผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยของศิริวรรณ หล้าเทียน และพฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล (2558, หน้า 141-142) ที่เสนอแนะให้ส่งเสริมผู้ปกครองเด็ก ชุมชน และหน่วยงานทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาคุณภาพเด็กเล็ก นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ได้ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Delaney (2000 p.2349-A) ซึ่งพบว่า การสื่อสารแบบสองช่องทางอย่างเปิดเผย ชัดเจน และอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้ปกครองเด็กได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้มากขึ้น และที่สำคัญ คือ ช่วยลดการโต้แย้ง และการประท้วงได้จากการไม่เข้าใจกัน

7. ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.92 เสนอแนะให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมมือกับครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์ในการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Miller (1998, p. 475) ซึ่งพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการโรงเรียนกับโรงเรียนมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตาม

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน กล่าวคือ หากมีการติดต่อประสานงานดี ชัดเจน สะดวก รวดเร็ว จะทำให้คณะกรรมการโรงเรียนมีความสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างครบถ้วน ถูกต้อง และอย่างเหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1.1 เนื่องจากประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลท่าขุน อำเภอทองผาภูมิไม่มีปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนดให้ทั้ง 9 ข้อแต่อย่างใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคณะนี้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีความสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อื่นๆ ทั้งในจังหวัดกาญจนบุรี และนอกพื้นที่จังหวัดอีก 76 จังหวัดของประเทศไทยได้ดี ฉะนั้นจึงน่าจะประชาสัมพันธ์เชิญชวนทางสื่อต่างๆ เพื่อจัดให้เป็นสถานที่ในการศึกษาดูงานด้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างกว้างขวางต่อไป

1.2 เนื่องจากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิอยู่ในระดับดีอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าขนุนในการบำรุงขวัญกำลังใจให้แก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามโอกาสอันควร เช่น การประกาศเกียรติคุณ การจัดงานมอบโล่ห์ประกาศคุณงามความดี การยกย่อง ชมเชย และการประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน การให้ของขวัญรางวัล และค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานบ้างตามสมควร

1.3 คณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ ควรนำคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เดินทางไปศึกษาดูงานด้านการพัฒนาเด็กเล็กที่ได้มาตรฐาน ทั้งในจังหวัดกาญจนบุรี และนอกจังหวัดกาญจนบุรีบ้างในบางโอกาสเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุดนี้ได้ปฏิบัติงานได้ดี

1.4 คณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลทองผาภูมิ ควรให้ความสนใจต่อแผนงาน โครงการกิจกรรม และข้อเสนอแนะต่างๆ ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานควรให้ความสนใจ และพิจารณาจัดสรรให้ตามความเหมาะสมด้วยเพื่อเป็นขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยิ่งขึ้น

1.5 คณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ ควรทำการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ เชิญชวน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเด็ก ชุมชน และหน่วยงานภาคเอกชนต่างๆ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกรูปแบบ เช่น การจัดหาอาหารเสริมที่มีประโยชน์ และมีคุณค่าทางโภชนาการให้แก่เด็กเล็กในศูนย์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อเนื่อง

2.1 ผู้สนใจที่จะทำวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้ ควรทำการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของคณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิว่าได้มีการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของผู้วิจัยตามข้อ 1.2-1.5 อย่างไรบ้าง ผลการดำเนินงานมีปัญหา อุปสรรคอย่างไร และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมอย่างไรบ้าง

2.2 ผู้สนใจที่จะทำการศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยเรื่องนี้ควรติดตาม ผลการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ ว่าผ่านเกณฑ์การประเมินหรือไม่ และมีตัวชี้วัดใดบ้างที่ต้องดำเนินการพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานให้ดียิ่งขึ้นต่อไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2530). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: นิยมวิทยา.

กันยารัตน์ พรหมทอง, สงวน ทรงวิวัฒน์ และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2556). **สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2559). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559**. กรุงเทพฯ:ผู้แต่ง.

จินตวีร์ เกษมสุข. (2559). **หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทองลักษณ์ ทัดทา, กาญจน์ เรืองมนตรี และพงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว. (2559). แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** ปีที่ 35 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม – มิถุนายน) 2559. 88-92.

ธนากร สังเขป. (2555). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น, สหัทยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาซันนารี. (2553). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พัชรินทร์ สิรสุนทร. (2556). **แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). **การศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

ศิริวรรณ หล้าเทียน และพฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบึงบ้าน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบึงสามัคคี อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการ นำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (proceedings)**. เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15. หน้า 1415.

สุพัฒน์ ทองจันทร์ และเสาวนี ตรีพุทธรัตน์. (2554). บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.**วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน) 2554. 152.

Barbara, M.E. (2007). **Exploring job satisfaction of nursing faculty in Newfoundland and Labrador**. Dissertation, Walden university.

Beierle, T. C. & Cayford, J. (2002). **Democracy in practice: Public-Participation in environmental decision**. Washington, D.C.: Resources for the future.

Buford Jr. James, A. & Lindner, J. R. (2002). **Human resource management in local government and applications for HRM student and practitioners**. Australia: South-Western Thomson Learning.

Cernea, M.M. (1991).**Putting people first**. London:Oxford University Press.

Cronbach. (1997). **Education psychology**. New York: Harcourt Brace, Jevanovich.

Delaney. (2000). “A case study of curriculum development process in nutrition education”. **Dissertation Abstract International**, January. 57(7): 2349-A.

Dewey, J. (1929). **The quest for certainty: A study of the relation of knowledge and action**. New York: Minton, Balch and Co.

Dunphy, C & Stace, A. (1999). Transformational and corrective strategies for planned organizational change beyond the CD Model. **Organizational Studies**. 3, 317, (June, 1998): 317.

Dye, T. R. (2007). **Policies in stats and communities.** New Jersey-Prentice-Hall.

Hambileton, R. (2007). **Governing cities in a global era**. New York: Palgrave Macmillan.

Hambileton, S. (2009). **Public management and governance**. New York: Rutledge.

Lipitt, R & Lafferty, C. (1984). Cutting edge trends in organization development. **Training and Development**. 7.59-62.

Lock, J. (1965). **Two treatises of government**. New York: The American Library, Inc.

Maslow, A. (1970). **Motivation and personality**. New York: Harper and Row Publishers.

Miller E. (1998). **The reality and the dream**. Dissertation Abstract International, (April 34(2)): 475.

Mitchel, J.C. (1986). **Social networks in urban situation**. Manchester: Manchester University Press.

Narayanasamy, N. (2009). **Participatory rural appraisal: Principles methods and application**. California: Sage Publications.

The Nordic Alternative Group. (1979). **Educational for self-reliance**. New York: UNICEF.

World Commision on Environment and Development. (1987). **Our common future**. New York:Oxford University Press.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อย ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

Factors Influencing of Purchase Decision Making of Chang Beer Sub-agents in Mae Tang District, Chiang Mai Province

ตะวัน วาทกิจ(Tawan Watakit)[1], ศิวพร นาดี(Siwaporn Nadee)[2]
ไพรพันธ์ ธนเลิศโศภิต(Paipan Thanalerdsopit)[3]
[1]สาขาศิลปศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ [2/3]สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่
Corresponding author: Tawan Watakit. E-mail : dr.tawan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อยซึ่งทำหน้าที่ในการขยายช่องทางจัดจำหน่ายแก่ร้านค้าปลีก ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ระเบียบวิธีการวิจัย ได้แก่ 1) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample selection) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) และ 3) การสังเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล ด้านนักวิจัย และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล สำหรับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก 3 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1) ประกอบกิจการไม่น้อยกว่า 10 ปี 2) มีเงินหมุนเวียนในกิจการไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาทต่อเดือน และ 3) มีพื้นที่การเก็บสินค้าไม่ต่ำกว่า 100 ตารางเมตร กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของกิจการที่เป็นตัวแทนย่อย (Sub-agent) ในอำเภอแม่แตง จำนวน 3 ราย ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อย มีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) เงินลงทุนของร้านค้าปลีก 2) จำนวนพนักงานปฏิบัติงานขนส่ง 3) พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า นอกจากนี้ส่วนประสมทางการตลาดก็มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างมาจำหน่ายของตัวแทนย่อยเพื่อการจำหน่ายแก่ร้านค้าปลีก ประกอบด้วยทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ 4) ด้านส่งเสริมการตลาด

ABSTRACT

The objective of this research was to investigate the fundamental factors influencing the decision of buying Chang beer of Sub-agents which had the duty to distribution to retailers in Mae Taeng District, Chiangmai Province. Research methods include 1) Sample selection, 2) Indepth interview, and 3) Data analysis for conceptual

frameworks and checking data validation by Triangulation methods using Data, Investigator and Methodology. The samples were selected by purposive sampling, there were 3 important criteria: 1) Operating activities not less than 10 years. 2) The revolving money not less than 50 million baht per month and 3) The storage area not less than 100 square meters. The samples were 3 Sub-agents in Mae Tang District. The research found that the factors influencing the purchase decision making of Chang beer Sub-agent had 3 important factors: 1) Money investment of Sub-agent 2) Number of transportation employees and 3) Sizing of storage space. Moreover, the marketing mix also affected the decision making to buy Chang beer had 4 factors: 1) the product 2) the price 3) the place and 4) the promotion.
Keyword: Conceptual framework**,** Purchase decision making, Chang beer sub-agents.

ความสำคัญและปัญหา

การดำรงชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่โดยทั่ว ๆไปจะมีความเกี่ยวข้องกับสินค้าต่างๆเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม มีสินค้าฟุ่มเฟือยประเภทหนึ่งที่ได้รับความนิยมในการบริโภคที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยที่นิยมจัดเลี้ยงสังสรรค์ในทุกเทศกาลและมีการบริโภคเครื่องดื่มเหล่านี้ในงานเฉลิมฉลองต่างๆ ทำให้อัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า ประชาชนชาวไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่เคยบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 32.3 ในปี พ.ศ.2557 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 34.5 ในปี พ.ศ. 2558 (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2559)สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่คนไทยนิยมดื่มมากที่สุด คือ เบียร์ ซึ่งมีสถิติการดื่มเบียร์ของคนไทยเฉลี่ยสูงถึง 8-10 ลิตร ต่อคนต่อปี (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2557) นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในปี 2556 ที่ใช้ในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงถึง 145 บาท ต่อคนต่อเดือน (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2556)

เบียร์ ถือได้ว่าเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดแรกของโลก ผลิตโดยชาวบาบิโลเนียนในยุค 6,000 ปี ก่อนคริสตกาล เบียร์อาจเรียกได้อีกอย่างว่า สุราแช่ เป็นเครื่องดื่มที่ปรุงแต่งมาจากวัตถุดิบที่ทำมาจากธรรมชาติ เนื่องจากแอลกอฮอล์ของเบียร์เกิดจากส่วนผสมที่เกิดจากการหมักบ่ม เป็นการหมักน้ำตาลที่ได้จากการเปลี่ยนแปลงแป้งของเมล็ดพืชหรือธัญชาติประเภทมอลต์ เบียร์จึงเป็นเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับเหล้า วิสกี้ หรือบรั่นดี นอกจากนี้การดื่มเบียร์ในระดับปานกลาง มีส่วนช่วยในการลดความเสี่ยงในการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด (Kondo Kirin, 2004) การดื่มเบียร์ปริมาณพอดีนั้นทำให้มีสุขภาพที่ดีทำให้เกิดคุณค่าแก่ร่างกาย เนื่องจากเบียร์มี

ส่วนผสมของแอลกอฮอล์ที่ช่วยกระตุ้น การหมุนเวียนของโลหิตจึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีความดันโลหิตต่ำ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซค์ที่มีอยู่ในเบียร์ยังช่วยกระตุ้นน้ำย่อยจากกระเพาะอาหารซึ่งช่วยในการย่อยอาหาร ส่วนประกอบจากดอกฮ็อพและเกลือโพแทสเซียมยังช่วยในการขับถ่ายปัสสาวะและชะล้างไต นอกจากนั้นเบียร์ยังมีโปรตีนเป็นส่วนประกอบอยู่ด้วย รวมทั้งเกลือแร่ต่างๆ เช่น แคลเซียมซึ่งช่วยป้องกันโรคหัวใจ แมกนีเซียม ซึ่งช่วยควบคุมระดับคอเลสเตอรอลและเสริมสร้างการทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจ (Sara Arranz, Gemma Chiva-Blanch, Palmira Valderas-Martínez, Alex Medina-Remón, Rosa M. Lamuela-Raventós, and Ramón Estruch, 2012) สิ่งเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า การบริโภคเบียร์ในปริมาณที่เหมาะสมนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย ดังนั้น เบียร์จึงนับเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีประโยชน์ และเบียร์ยังได้รับความนิยมในการบริโภคอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้ตลาดเบียร์ในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา มียอดขายที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จาก ปริมาณการบริโภคเบียร์ในประเทศไทย กล่าวคือ ยอดรวมการบริโภคเบียร์ภายในประเทศไทยสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยในปี พ.ศ. 2554-2556 พบว่า มีการบริโภคเบียร์สูงถึง 1,928 ล้านลิตร, 2,067 ล้านลิตร และ 2,191 ล้านลิตร ตามลำดับ (กรมสรรพสามิตร, 2558) และยังพบอีกว่า เบียร์ภายในประเทศไทยมีมูลค่าการตลาดสูงถึง 1.8 แสนล้านบาท (ประชาชาติธุรกิจ, 2560 : ออนไลน์)

สำหรับเบียร์ช้างได้ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2538 เบียร์ช้างได้จำหน่ายเบียร์ที่มีรสชาติที่คนไทยชอบจนกลายเป็นหนึ่งในแบรนด์ของเบียร์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศไทย และโด่งดังไปไกลถึงต่างประเทศ (ปาริชาติ ศรีคชาม, 2544) เบียร์ช้างได้คัดสรรวัตถุดิบชั้นเลิศจากแหล่งน้ำบริสุทธิ์ในประเทศไทย ยีสต์และดอกฮอบส์จากแหล่งผลิตที่ได้คุณภาพระดับโลก ทำให้เบียร์ช้างเต็มเปี่ยมไปด้วยรสชาติอันกลมกล่อมจากความหอมของผลไม้และดอกฮ็อปจึงมอบรสสัมผัสอันนุ่นนวลและดื่มง่าย (บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด, 2557: ออนไลน์) สภาพการแข่งขันของตลาดเบียร์ในประเทศไทยยังคงมีการแข่งขันที่ค่อนข้างสูง ผู้ประกอบการแต่ละรายต่างมีความพร้อมทั้งทางด้านเงินทุน รวมทั้งด้านช่องทางจำหน่าย โดยทุกค่ายต่างนำกลยุทธ์ทางการตลาดทุกรูปแบบมาใช้ แต่ในสภาพการแข่งขันนี้เองผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จากการที่ผู้ผลิตต้องแข่งขันกัน ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพและรสชาติของสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่ายและที่สำคัญช่วยให้คนไทยดื่มเบียร์ที่มีคุณภาพในราคาที่ไม่สูงจนเกินไปซึ่งสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของภาคเหนือ และมีพื้นที่ในอำเภอเมืองเพียง 152.36 ตารางกิโลเมตร ทำให้มีพื้นที่นอกเขตอำเภอเมืองมีขนาดใหญ่มาก จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าคนในภาคเหนือมีอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศ และยังพบว่า คนในพื้นที่ชนบทมีอัตราการ

ดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าในเมือง (จักรกฤษณ์ สุขยิ่ง, 2556) อำเภอแม่แตงตั้งอยู่นอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 1,362.78 ตารางกิโลเมตร โดยมีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 5 จากอำเภอทั้ง 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรประมาณ 72,922 คน และมีร้านค้าปลีกประมาณ 811 ร้านค้า

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบจำนวนร้านค้าปลีกประมาณ 811 ร้านค้า ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ กลับมีตัวแทนย่อย (Sub agent) ซึ่งทำหน้าที่ขยายช่องทางการจัดจำหน่ายเบียร์ช้างให้แก่ ร้านค้าปลีกในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพียง 4 ร้านค้าเท่านั้น ตลอดจนเมื่อสอบถามสภาพคล่องทางการเงินของตัวแทนย่อย พบว่า มีเงินหมุนเวียนยอดขายเครื่องดื่มแอลกฮอล์ประมาณ 50 ล้านบาทต่อเดือน และมียอดการสั่งเบียร์ช้างไว้ในสต็อคสินค้ามากกว่าเบียร์ยี่ห้ออื่น ทำให้คณะผู้วิจัยมีคำถามในการวิจัย คือ อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อยในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อยในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยคณะผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัย พบว่า ประชากรในการวิจัยมีเพียง 4 ร้านค้าเท่านั้น คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกประชากรเข้ามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 3 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1) ประกอบกิจการไม่น้อยกว่า 10 ปี 2) มีเงินทุนหมุนเวียนในกิจการไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาทต่อเดือน 3) มีพื้นที่การเก็บสินค้าไม่ต่ำกว่า 100 ตารางเมตร ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เหลือเพียง 3 ตัวอย่าง เท่านั้น

ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะตัวแทนย่อย ในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของเวลาเป็น 4 เดือน โดยเริ่มทำการเก็บตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2561 รวมเป็นระยะเวลา 4 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลของตัวแทนย่อยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ซึ่งมีข้อคำถามหลักในการสัมภาษณ์อยู่ 3 ข้อคำถาม คือ
   (1) อะไรเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ท่านสั่งซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์ช้างมาเก็บไว้ในโกดังเป็นจำนวนมาก
   (2) ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์เบียร์ช้างมีจุดแข็ง/จุดเด่น อะไรบ้าง ที่ทำให้ท่านสามารถจำหน่ายให้แก่ร้านค้าปลีกทั่วๆไปได้โดยง่าย
   (3) มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ท่านสามารถเป็นตัวแทนย่อยเพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่ร้านค้าปลีกในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. การถอดเทปการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลแบบคำต่อคำ (Verbatim)
4. การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างกรอบมโนทัศน์ โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล ด้านนักวิจัย และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อยในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารสินค้าคงคลัง
2. แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด
3. ปัจจัยการผลิต

1. แนวคิดการบริหารสินค้าคงคลัง

สินค้าคงคลัง (Inventory) เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับธุรกิจ เพราะจัดเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนรายการหนึ่งซึ่งธุรกิจพึงมีไว้เพื่อให้การผลิตหรือการขาย สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การมีสินค้า

คงคลังมากเกินไปอาจเป็นปัญหากับธุรกิจ ทั้งในเรื่องต้นทุนการเก็บรักษาที่สูง สินค้าเสื่อมสภาพ หมดอายุ ล้าสมัย ถูกขโมย หรือสูญหาย นอกจากนี้ยังทำให้สูญเสียโอกาสในการนำเงินที่จมอยู่กับสินค้าคงคลังนี้ไปหาประโยชน์ในด้านอื่นๆ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าธุรกิจมีสินค้าคงคลังน้อยเกินไป ก็อาจประสบปัญหาสินค้าขาดแคลนไม่เพียงพอ (Stock out) สูญเสียโอกาสในการขายสินค้าให้แก่ลูกค้า เป็นการเปิดช่องให้แก่คู่แข่งขัน และก็อาจต้องสูญเสียลูกค้าไปในที่สุด (คณาพร คำมูล, 2555) นอกจากนี้ ถ้าสิ่งที่ขาดแคลนนั้นเป็นสินค้าที่สำคัญ การขายก็อาจต้องหยุดชะงัก ซึ่งอาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจในอนาคตได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการในการจัดการสินค้าคงคลังของตนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่มาก หรือน้อยจนเกินไป เพราะการลงทุนในสินค้าคงคลังต้องใช้เงินจำนวนมาก และอาจส่งผลกระทบถึงสภาพคล่องของธุรกิจได้

1.1 ความหมาย ของการบริหารสินค้าคงคลัง

การบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) เป็นการจัดการต่าง ๆ เกี่ยวกับรายการ สินค้าในคลังสินค้าตั้งแต่การรวบรวม จดบันทึกสินค้าเข้า – ออก การควบคุมให้มีสินค้าเหลือใน ปริมาณที่เหมาะสม มีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สินค้าที่มีอยู่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้หรือผู้บริโภค โดยจะต้องควบคุมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ถ้าหากไม่มีสินค้าคงคลัง การผลิตและการจำหน่ายอาจจะไม่ราบรื่น โดยทั่วไปฝ่ายขายจะค่อนข้างพอใจ หากมีสินค้าคงคลังจำนวนมากๆ เพราะให้ความรู้สึกมั่นใจว่าอย่างไรก็มีสินค้าให้พอขาย แต่หน้าที่ของสินค้าคงคลัง คือ รักษาความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) การจัดสินค้าคงคลัง เป็นหัวข้อสำคัญ เนื่องจากเจ้าของร้านค้า จำเป็นต้องมีการบริหารสินค้าคงคลังที่ดี เพื่อให้ปริมาณสินค้ามีเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า และควบคุมเงินทุนหมุนเวียนที่มีอยู่ ไม่ให้จมไปกับสินค้าที่ซื้อมากักตุนจนมากเกินไป โดยปัจจัยในการควบคุมระดับสินค้าคงคลังประกอบด้วย

a. ความถี่ของการเลือกสินค้าเข้าร้าน
b. ความพร้อมของเงินทุนหมุนเวียน ที่นำมาใช้ในการลงทุนซื้อสินค้า
c. ปริมาณขายออกของสินค้าแต่ละตัว จะเป็นตัวช่วยระบุปริมาณสินค้าคงคลังที่ต้องการ
d. ความผันผวนของราคาสินค้าซึ่งอาจเกิดขึ้น และทำให้เจ้าของร้านจำเป็นต้องซื้อเพิ่มหรือลดลงกว่าปกติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดการคลังสินค้า (Objective of Warehouse Management)

- ลดระยะทางในการปฏิบัติการในการเคลื่อนย้ายให้มากที่สุด
- การใช้พื้นที่และปริมาตรในการจัดเก็บให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- สร้างความมั่นใจว่าแรงงาน เครื่องมือ อุปกรณ์ สาธารณูปโภคต่าง ๆ มีเพียงพอและสอดคล้อง กับ ระดับของธุรกิจที่ได้วางแผนไว้
- สร้าง ความพึงพอใจในการทำงานในแต่ละวันแก่ผู้เกี่ยวข้องในการเคลื่อนย้ายสินค้า ทั้งการรับเข้าและการจ่ายออก โดยใช้ปริมาณจากการซื้อ และความต้องการในการจัดส่งให้แก่ลูกค้าเป็นเกณฑ์

1.3 ประโยชน์ของสินค้าคงคลัง

a. เป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ประมาณการไว้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในฤดูกาลและนอกฤดูกาล โดยธุรกิจต้องเก็บสินค้าคงคลังไว้ในคลังสินค้า

b. เป็นการรักษาการผลิตให้มีอัตราคงที่สม่ำเสมอ เพื่อรักษาระดับการว่าจ้างแรงงานให้สม่ำเสมอได้โดยจะเก็บสินค้าที่จำหน่ายไม่หมดในช่วงที่จำหน่ายได้

c. ทำให้ธุรกิจได้ส่วนลดปริมาณ (Quantity Discount) จากการจัดซื้อสินค้าจำนวนมากต่อครั้ง เพื่อเป็นการป้องกันการเปลี่ยนแปลงราคา และผลกระทบจากเงินเฟ้อ เมื่อสินค้าในท้องตลาดมีราคาเพิ่มสูงขึ้น

d. ป้องกันสินค้าขาดมือ ด้วยสินค้าเผื่อขาดมือ เมื่อเวลารอคอยล่าช้า หรือบังเอิญได้คำสั่งซื้อเพิ่มขึ้นอย่างกะทันหัน

e. ทำให้กระบวนการผลิตหรือกระบวนการจัดจำหน่ายสามารถดำเนินการต่อเนื่องอย่างราบรื่น ไม่มีการหยุดชะงัก

2. แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด

แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ความหมายและองค์ประกอบของส่วนประสมการตลาดส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาด เป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541) ส่วนประสมการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) การจัดจำหน่าย (Place) การกำหนดราคา (Price) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดยส่วนประสมทางการตลาดเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า 4'Ps ส่วนประกอบทั้ง 4 ตัวนี้ ทุกตัวมีความเกี่ยวพันกัน โดย P แต่ละตัวมีความสำคัญเท่าเทียมกัน แต่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารการตลาดแต่ละคนจะวางกลยุทธ์ โดยเน้นน้ำหนักที่ P ใดมากกว่ากัน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของเป้าหมายทางการตลาด คือ ตัวผู้บริโภค

1.ผลิตภัณฑ์ (Product) ปัจจัยแรกที่จะแสดงว่ากิจการพร้อมจะทำธุรกิจได้ กิจการนั้นจะต้องมีสิ่งที่จะเสนอขาย อาจเป็นสินค้าที่มีตัวตน บริการ ความคิด (Idea) ที่จะตอบสนองความต้อง การได้การศึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น นักการตลาด มักจะศึกษาผลิตภัณฑ์ในรูปของผลิตภัณฑ์เบ็ดเสร็จ (Total Product) ซึ่งหมายถึง ตัวสินค้า บวกกับความพอใจและผลประโยชน์อื่นที่ผู้บริโภคได้รับจากการซื้อสินค้านั้น ผู้บริหารการตลาดจะต้องมีการปรับปรุงสินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้นมาให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นถึงการสร้างความพอใจให้แก่ผู้ บริโภคและสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ในการศึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ จะต้องศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงการเลือกตัวผลิตภัณฑ์ หรือ สายผลิตภัณฑ์ การเพิ่มหรือลดชนิดของสินค้าในสายผลิตภัณฑ์ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ ในเรื่องคุณภาพ ประสิทธิภาพ สี ขนาด รูปทรง การให้บริการประกอบการขาย การรับประกัน

2. การช่องทางการจัดจำหน่าย (Place or Distribution) ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตผลิตขึ้นมาได้นั้นถึงแม้ว่าจะมีคุณภาพดีเพียงใดก็ตาม ถ้าผู้บริโภคไม่ทราบแหล่งซื้อและไม่สามารถจะจัดหามาได้เมื่อเกิดความต้องการ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภคได้ ดังนั้นนักการตลาดจึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าที่ไหน เมื่อไร และโดยใครที่จะเสนอขายสินค้า การจัดจำหน่ายเป็นเรื่องที่ซับซ้อน แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษาการจัดจำหน่ายแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ส่วน คือช่องทางจำหน่ายสินค้า (Channel of Distribution) เน้นการศึกษาถึงชนิดของช่องทางการจำหน่ายว่าจะใช้วิธีการขายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง หรือการขายสินค้าผ่านสถาบันคนกลางต่างๆ บทบาทของสถาบันคนกลางต่างๆ เช่น พ่อค้าส่ง (Wholesalers) พ่อค้าปลีก (Retailers) และตัวแทนคนกลาง (Agent Middleman) ที่มีต่อตลาด อีกส่วนหนึ่งของกิจกรรมการจัดจำหน่ายสินค้า คือ การแจกจ่ายตัวสินค้า (Physical Distribution) การกระจายสินค้าเข้าสู่ตัวผู้บริโภค การเลือกใช้วิธีการขนส่ง (Transportation) ที่เหมาะสมในการช่วยแจกจ่ายสินค้า สื่อการขนส่งได้แก่ การขนส่งทางอากาศ ทางรถยนต์ ทางรถไฟ ทางเรือ และทางท่อ

3. การกำหนดราคา (Price) เมื่อธุรกิจได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นมารวมทั้งหาช่องทางการจัดจำหน่ายและวิธีการแจกจ่ายตัวสินค้าได้แล้ว สิ่งสำคัญที่ธุรกิจจะต้องดำเนินการต่อไป คือ การกำหนดราคาที่เหมาะสมให้กับผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปเสนอขายก่อนที่จะกำหนดราคาสินค้า ธุรกิจต้องมีเป้าหมายว่าจะตั้งราคาเพื่อต้องการกำไร หรือเพื่อขยายส่วนถือครองตลาด (Market Share) หรือเพื่อเป้าหมายอย่างอื่น อีกทั้งต้องมีการใช้กลยุทธ์ในการตั้งราคาที่จะทำให้เกิดการยอมรับจากตลาดเป้าหมายและสู้กับคู่แข่งขันได้ในการแข่งขันในตลาด กลยุทธ์ราคาเป็นเครื่องมือที่คู่แข่งขันนำมาใช้ได้ ผล

รวดเร็วกว่าปัจจัยอื่นๆ เช่น การลดราคา หรืออาจตั้งราคาสินค้าให้สูงสำหรับสินค้าที่มีลักษณะพิเศษเป็นต้น

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการติดต่อสื่อสารไปยังตลาดเป้าหมายการส่งเสริมการตลาดเป็นวิธีการที่จะบอกให้ลูกค้าทราบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เสนอขาย วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการตลาด เพื่อบอกให้ลูกค้าทราบว่ามีผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายในตลาด พยายามชักชวนให้ลูกค้าซื้อและเพื่อเตือนความทรงจำกับตัวผู้บริโภค การส่งเสริมการตลาดจะต้องมีการศึกษาถึงกระบวนการติดต่อสื่อสาร (Communication Process) เพื่อเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับกับผู้ส่ง

1. ปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิต (Factors of production) หรือ ทรัพยากรการผลิต หมายถึง สิ่งที่นำมาใช้ประกอบกันในการผลิตสินค้าและบริการ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ, 2542) คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ

1. ที่ดิน รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้น เช่น น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ ความหมายของคำว่าที่ดิน ในทางเศรษฐศาสตร์จะกว้างกว่าที่ใช้ทั่วไป กล่าวคือ ในการผลิตภาคเกษตรใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ในภาคอุตสาหกรรมใช้ที่ดินเป็นที่ตั้งโรงงานเก็บสินค้า แต่ที่ดินยังหมายความรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดเหนือดิน ภายในดิน และต่ำกว่าระดับพื้นดินด้วย เช่น น้ำ สัตว์น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันดิบ แร่ธาตุ เป็นต้น

2. ทุน รวมถึงเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการผลิต หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นสำหรับใช้ร่วมกับปัจจัยการผลิตอื่นๆ เพื่อการผลิตสินค้าแบะบริการ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สินค้าทุน (capital goods) ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง เช่น โรงงาน ถนน สะพาน ทางรถไฟ เครื่องจักรเครื่องมือ เช่น เครื่องจักรในโรงงาน เครื่องสูบน้ำ รถแทรกเตอร์ รถบรรทุก รถไถนา สัตว์ที่ใช้แรงงาน อุปกรณ์ต่างๆ วัตถุดิบ เช่น เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง น้ำมัน เชื้อเพลิง เหล็กเส้น ไม้แปรรูป ยางแผ่น เม็ดพลาสติก ผัก ผลไม้ ที่จะนำมาประกอบหรือแปรรูป สินค้าทุนเหล่านี้ถือว่าเป็น ทุนที่แท้จริง (real capital) ทุนเป็นตัวเงิน หรือ เงินทุน (money capital) ในแง่ของนักเศรษฐศาสตร์พิจารณาว่า เป็นเพียงสื่อกลางใช้แลกเปลี่ยน แต่ สินค้าทุน จะเป็นตัวบ่งชี้กำลังการผลิตที่เป็นจริงได้ดีกว่าเงินทุน ดังนั้นเงินทุนจึงไม่นับเป็นทุนในทางเศรษฐศาสตร์

ดอกเบี้ย (interest) เป็นผลตอบแทนของเจ้าของทุน เนื่องจากสินค้าทุนมีความยุ่งยากในการคำนวณผลตอบแทน จึงมักตีราคาเป็นตัวเงินก่อน และคำนวณหาผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยเช่นเดียวกับเงินทุน

3. แรงงาน หมายถึง ความสามารถทั้งกำลังกายและกำลังความคิด ตลอดจนความรู้ความชำนาญของมนุษย์ ที่ใช้ไปในการผลิตสินค้าและบริการ แต่ไม่รวมถึงความสามารถในการประกอบการ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตอีกประเภทหนึ่ง โดยผู้ใช้แรงงานจะได้รับ ค่าจ้าง (wages) เป็นผลตอบแทน

แรงงานแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1) แรงงานที่มีทักษะ (skilled labor) เป็นแรงงานที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี การปฏิบัติงานใช้ความคิดมากกว่าใช้แรงกาย เช่น แพทย์ สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น

2) แรงงานที่ไม่มีทักษะ (unskilled labor) เป็นแรงงานที่ไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน มักทำงานโดยอาศัยกำลังกาย เช่น คนงานรับจ้างทั่วไป คนงานขนข้าวสารในโรงสี เป็นต้น

4. ผู้ประกอบการ (entrepreneur) หมายถึง ผู้ที่นำที่ดิน แรงงาน และทุนมาดำเนินการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการผลิต สามารถคาดคะเนแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคและกำลังการผลิตในอนาคตได้ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่า จะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด ใช้เทคนิคการผลิตแบบใด ผลิตแล้วจำหน่ายแก่ใคร ราคาต่อหน่วยเป็นเท่าใด จึงจะได้ผลตอบแทนสูงสุด ดังนั้น ผู้ประกอบการจะต้องยอมรับการเสี่ยงในธุรกิจของตน และผลตอบแทนที่ผู้ประกอบการได้รับอยู่ในรูปของกำไร (profit)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดหมวดหมู่ (Clustering) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างมาจำหน่ายของตัวแทนย่อย ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

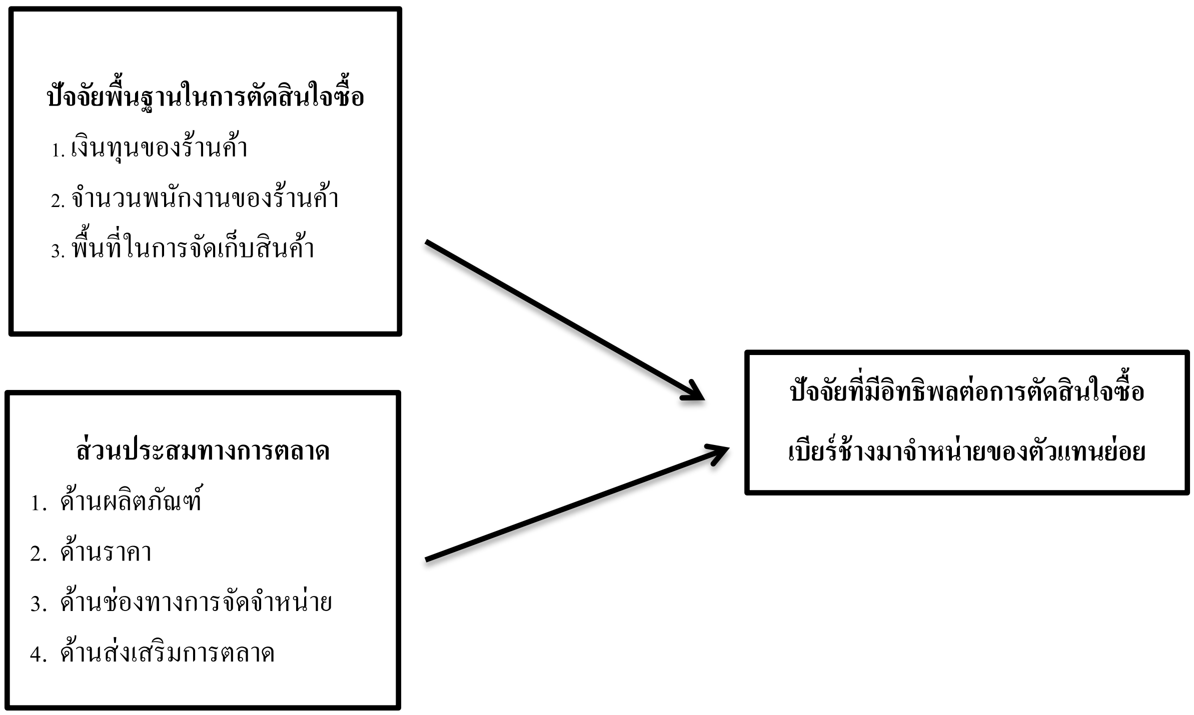

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างมาจำหน่ายของตัวแทนย่อย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คณะผู้วิจัยได้นำข้อความ ของผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ทั้ง 3 ราย มาสนับสนุนการจัดหมวดหมู่ (Clustering) และได้ข้อสรุป ดังนี้

ข้อมูลโดยย่อของผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ท่านที่ 1 (ID 1) เป็นเพศชาย อายุประมาณ 45 ปี เป็นทายาทของกิจการ รุ่นที่ 2 คุณพ่อเป็นผู้ริเริ่มประกอบกิจการนี้ โดยครอบครัวประกอบกิจการนี้มามากกว่า 25 ปี
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ท่านที่ 2 (ID 2) เป็นเพศชาย อายุประมาณ 53 ปี เป็นทายาทของกิจการ รุ่นที่ 2 คุณแม่เป็นผู้ริเริ่มประกอบกิจการ โดยประกอบกิจการนี้มามากกว่า 30 ปี
3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ท่านที่ 3 (ID 3) เป็นเพศชาย อายุประมาณ 42 ปี เป็นทายาทของกิจการ รุ่นที่ 2 คุณพ่อเป็นผู้ริเริ่มประกอบกิจการ โดยประกอบกิจการนี้มามากกว่า 20 ปี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสนับสนุนการจัดหมวดหมู่

คณะผู้วิจัยได้นำข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories)โดยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อย ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มา

จากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อ 2) ส่วนประสมทางการตลาด โดยปัจจัยทั้ง 2 มีหมวดหมู่ย่อย (Sub- Categories) ดังนี้

1) ปัจจัยพื้นฐานในการตัดสินใจซื้อ
   1.1) เงินทุนของร้านค้า
   1.2) จำนวนพนักงานของร้านค้า
   1.3) พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า
2) ส่วนประสมทางการตลาด
   2.1) ด้านผลิตภัณฑ์
   2.2) ด้านราคา
   2.3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย
   2.4) ด้านส่งเสริมการตลาด

โดยคณะผู้วิจัย ได้นำข้อความบางส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ทั้ง 3 ท่าน เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดหมวดหมู่ (Categories) ที่ได้นำแสดงมาในข้างต้น ดังนี้

ปัจจัยพื้นฐานในการตัดสินใจซื้อ หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้ตัวแทนย่อย (Sub agent) ตัดสินใจซื้อสินค้าจากตัวแทนประจำอำเภอ (District Agent) รวมถึงความสามารถของตัวแทนย่อยในการหมุนเวียนสินค้าภายในโกดังสินค้า เพื่อสร้างโอกาสในการขายสินค้าให้แก่ผู้ค้าปลีก โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลสนับสนุน ดังนี้

1. เงินทุนของร้านค้า

“ร้านค้าปลีกมักจะถามหาเบียร์ช้างเป็นอันดับแรกในเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสินค้าที่ขายดีที่สุดในร้านค้า ทางร้านของเรา (Sub agent) จึงลงทุนในเบียร์ช้าง โดยใช้เงินทุนจำนวนมากในการสั่งสินค้ามา สต๊อก (Stock)ไว้ ถ้าร้านค้าปลีกต้องการซื้อ ไม่ว่าจะสั่ง 100 200 ลัง เราก็จะมีให้ทันที เราจึงต้องมีเงินหมุนเป็นจำนวนมากนั้น เพราะเมื่อเราซื้อทางตัวแทนจำหน่ายจะขายสินค้าเป็นเงินสดเท่านั้น เราจึงจำเป็นต้องมีเงินสดไว้ใช้ในการซื้อเบียร์ช้าง” (ID 1)

“ถ้าไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในร้านค้า ผมก็ไม่มีเงินซื้อของมาขาย ถ้าไม่มีเงินซื้อของมาขาย มันก็เสียโอกาสในการขาย เงินทุนเนี่ยมันจำเป็นมาก เพราะถ้าเรามีเงินเราก็จะซื้อสินค้ามา Stock ไว้ ลูกค้าต้องการสินค้าเท่าไหร่เราก็จะมีให้ ทำให้เราขายของได้ เพราะการซื้อสินค้าจาก agent (ตัวแทนจำหน่าย) เขาจะให้ซื้อเป็นเงินสดเท่านั้น ดังนั้นเนี่ย เงินทุนนี่สำคัญมากนะ ในการเป็น Sub agent” (ID 2)

"บางที หาเงินหมุนซื้อเบียร์(ช้าง) มันก็เหนื่อยนะ มันต้องซื้อเป็นเงินสด จะไปแปะเขาเอาของออกมาก่อนก็ไม่ได้ แต่เราคนทำมาค้าขาย ซื้อมาก็ขายไป มันก็พอทำได้อยู่ แต่ผมก็ต้องมีเงินเก็บในบัญชีเยอะหน่อย จะได้อุ่นใจว่ามีเงินหมุนใช้ซื้อเหล้า หรือเบียร์ยี่ห้ออื่นด้วย" (ID 3)

2. จำนวนพนักงานของร้านค้า

"เราเปิดร้านค้าปลีกเนี่ย เราขายของทีละจำนวนมากส่งให้หลายเจ้า เราจึงต้องมีพนักงานให้เหมาะสม ถ้ามีพนักงานไม่เพียงพอก็จะเกิดปัญหาว่า ใครจะขับรถ ใครจะยกของ ใครจะนับสต็อคพอเกิดปัญหาเหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดการส่งของที่ช้าลง ทำให้ลูกค้า หันไปซื้อสินค้าเจ้าอื่น ดังนั้น ผมต้องมีพนักงานที่พร้อมอยู่เสมอ" (ID 1)

"ร้านต้องมีพนักงานให้พร้อม อย่างน้อยก็ต้องมีมาทำงานสัก 6 คน เพราะถ้ามีลูกค้าเข้ามาในร้านเพื่อมาซื้อสินค้าจำนวน 100 ลังขึ้นไป เราก็จะต้องมีพนักงานขนสินค้า จัดเรียงขึ้นรถ นับสต็อกของ แล้วก็ออกไปส่งสินค้า ต้องใช้คนงานจำนวน 3 คนขึ้นไปในการขนส่งแต่ละครั้ง เพราะจะต้องจัดเป็นทีมงานขนส่งสินค้าไปในแต่ละทีม ดังนั้น ร้านพี่ จึงจำเป็นต้องมีพนักงานเยอะพอสมควร เพราะเราไม่ได้ขายปลีกให้แค่โชห่วยเดียว บางวันสั่งมา 10 กว่าเจ้าก็มี ถ้าของหมดเราก็ต้องสั่งเพิ่มจากบริษัทเอเย่นต์ใหญ่อีกที" (ID 2)

"ถ้าผมไม่มีพนักงาน ผมก็ขายไม่ได้ ใครจะมาช่วยนับสต๊อกของ (เบียร์ช้าง) ใครจะยกของ ส่งของพนักงานในร้านสำคัญมาก ถ้าใครขาดงานแบบไม่มีเหตุผล อยู่ๆ หายไป ผมจะหัวเสียมาก หงุดหงิดบางครั้งคนขาด ผมก็ต้องขับรถไปส่งของเองกับลูกน้อง ก็มันไม่มีใคร เราก็ต้องทำเอง ไม่ไปส่งของก็ไม่ได้ขาย" (ID 3)

3. พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า

"ขนาดพื้นที่เก็บสินค้าก็สำคัญนะ กล่องเบียร์เป็นกระดาษลัง ปลวกมักจะชอบกัดกิน ทำให้ทางร้านต้องมีการดูแลโกดัง ฉีดยาป้องกันกำจัดปลวก โกดังต้องมีอากาศถ่ายเทสะดวก รถสามารถวิ่งเข้า-ออกได้สะดวก จึงจำเป็นต้องมีพื้นที่กว้างขวาง เวลาเอารถเข้า-ออก มันจะสะดวก ช่วยป้องกันความเสียหาย และยังเก็บเบียร์ได้จำนวนมาก ยิ่งเราซื้อมาขายไป ของ(สินค้า) มันเข้าๆ ออกๆ ถ้าที่แคบเกินไป เราเก็บของได้น้อย ขนย้ายมีโอกาสล้ม มีโอกาสแตก" (ID 1)

"ไอ้พวกกล่องเบียร์เนี่ย มันเป็นกระดาษ มันโดนน้ำก็ไม่ได้ มันยุ่ย เวลาฝนตกหนักๆ บางทีมันก็กระเด็นสาดมาเหมือนกัน แล้วพวกนกก็เป็นปัญหานะ บางทีมันไปขี้บนกล่องสินค้า เราก็ขายไม่ได้ทั้งลังเลย พี่เลยต้องดูแลโกดังดีๆ คอยระวังเรื่องโกดังสินค้าเต็ม ซื้อมาเยอะเกิน ขายไม่ได้ สินค้าล้นอะไรอย่างนี้ และก็ต้องคอยระวังเรื่องสภาพกล่องสินค้าให้มันอยู่ในสภาพสมบูรณ์ คุณคิดดูเอา ถ้ากล่องมัน

เปียกยุ่ย หรือมีขี้นกเต็มเลย คุณจะซื้อไหม เราก็ต้องคอยระวัง โดยดูแลสภาพโกดังให้ไม่มีหนู แมลง นก" (ID 2)

"ที่เก็บสินค้า หรือโกดังอะ มันสำคัญอีกอย่างหนึ่งเลยนะ เพราะเราต้องเก็บสินค้า ที่รอจัดจำหน่าย ต้องดูแลสินค้าของเราให้ดี ไม่ว่าจะเป็น ฝน ฝุ่น หรือ สัตว์ต่างๆ เราต้องคอยดูอยู่เสมอ และที่สำคัญ การจัดเรียงจัดเก็บ ต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสม เวลารถถอยเข้าออก จะได้สะดวกในการขนย้าย ถ้ามันเล็ก หรือแคบเกินไป จะดูแลยากมาก จึงต้องมีพื้นที่ให้เหมาะสมแก่การจัดเก็บสินค้า" (ID 3)

ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ โดยมีกลไกทางราคาที่ผู้ซื้อสินค้ายินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้มค่า มีความสามารถในการกระจายสินค้าไปยังสถานที่จัดส่งตามเวลาที่นัดหมายกับผู้ซื้อสินค้า ตลอดจนมีความพยายามจูงใจให้ผู้ซื้อสินค้าเกิดความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ และเกิดความต้องการที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ซ้ำ

1. ด้านผลิตภัณฑ์

"เบียร์ช้างเป็นยี่ห้อที่คนไทยรู้จักกันโดยทั่วไป อย่างทางร้านค้าในเขตอำเภอแม่แตงส่วนใหญ่ลูกค้าที่มาซื้อเบียร์ ก็จะเลือกเบียร์ช้างเป็นอันดับแรก คนซื้อจะจดจำได้ง่ายเนื่องจากขวดเป็นสีเขียว ดูมันมีความ พรีเมี่ยม ดูหรูหรากว่าเบียร์ไทยด้วยกัน แล้วอาจจะเป็นที่ปัจจุบันเบียร์ช้างจะมีดีกรีลดลง ไม่สูงเหมือนเมื่อก่อน มันน่าจะดื่มง่ายขึ้น คนก็เลยเลือกซื้อเยอะ ผมก็เลยขายได้เยอะตาม" (ID 1)

"พี่ว่า คนคงจำโฆษณาได้เยอะ เติมเต็มคำว่าเพื่อน พอจะสังสรรค์อะไรกับเพื่อนก็คงนึกว่า จะดื่มจะทานอะไร ก็อาจจะนึกถึงคำนี้ แล้วตัวเบียร์เอง มันก็ขายตัวของมันได้ คือ ดื่มง่าย ดีกรีอ่อน ไม่ค่อยเมา ตัวพี่เองยังดื่มอยู่บ่อยๆ แล้วมัน (เบียร์ช้าง) ก็มีหลายแบบนะ คือ ทั้งขวดเล็ก ขวดใหญ่ ขนาดแบบกระป๋องยังมีหลายแบบเลย กระป๋องยาว กระป๋องสั้น มันเลยดูเหมือนว่า เหมาะกับคนทุกกลุ่ม ชอบดื่มเยอะก็ขวดใหญ่ กระป๋องยาว ดื่มน้อยก็ขวดเล็ก กระป๋องเล็ก อะไรอย่างนี้" (ID 2)

"คนแถวนี้ ชอบดื่มเบียร์ช้างกัน เพราะเดี๋ยวนี้ทางบริษัทได้ออกแบบรูปลักษณ์ใหม่ จดจำง่าย และลดดีกรีลง ทำให้ดื่มกันง่ายมากขึ้น ไม่ว่าทั้งชายหรือหญิง อีกอย่าง ยี่ห้อช้างก็เป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว เราไม่ต้องโฆษณามาก สินค้ามันขายได้ด้วยเอง ผมก็เลยเลือกซื้อเบียร์ช้างมาจำหน่ายเยอะหน่อย" (ID 3)

2. ด้านราคา

"เมื่อเทียบกับเบียร์ยี่ห้ออื่น เบียร์ช้างเป็นเบียร์ที่มีราคาต่ำกว่าเบียร์ที่เป็นสินค้าคู่แข่งขัน ทำให้เบียร์ช้างเข้าถึงคนซื้อได้อย่างทั่วถึง เพราะราคาจับต้องได้ง่าย เท่าที่ผมจำได้ ช่วงก่อนที่จะมีการปรับอัตราภาษีเหล้า ยังคิดว่าอีกหน่อยเบียร์ทุกชนิด มันจะขึ้นราคา แต่ส่วนใหญ่ (เบียร์) ก็ยังคงราคาใกล้เคียงกับเดิมทำให้ยังคงมีการซื้อกันได้อย่างต่อเนื่อง" (ID 1)

"เบียร์ช้างเนี่ย ราคามันโอเคนะ เป็นราคาที่ใครๆ ก็ซื้อได้ ราคาไม่ได้สูงมาก ถึงภาษีจะขึ้นมา แต่บริษัทใหญ่เขาก็แบกรับไว้นะ พอเอามาถัวเฉลี่ยแล้วเนี่ย ก็ขึ้นมานิดหน่อย ทำให้คนกิน ยังพอจ่ายไหว

ผมก็เลยซื้อมาขายไปได้เรื่อยๆ บางทีก็ไม่ได้หวังกำไรเยอะมากเท่าไหร่ ซื้อมาขายไป กำไรนิดหน่อยๆ แต่เน้นปริมาณ” (ID 2)

“ผมซื้อมา ขายไปทุกวัน รู้สึกนะว่าเบียร์ช้างมันขายได้เรื่อยๆ สั่งกันแทบทุกร้าน (ร้านค้าปลีก) มันอาจเป็นด้วยราคาที่ผมขายถูก บางทีผมก็ยอมลดในส่วนของกำไร ขายเอายอดเยอะๆ แทน เพื่อเอาของแถมหรือส่วนลดที่ผมจะได้” (ID 3)

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

“ผมคิดว่านะ การกระจายสินค้าของเบียร์ช้างเนี่ย ค่อนข้างดีเลย มีการแบ่งโซนซื้อสินค้าให้เรา เช่น เราเป็นตัวแทนย่อยในอำเภอแม่แตง เขาก็จะมีตัวแทนหลักในอำเภอให้เรา เราไม่ต้องไปซื้อจากที่ไกลๆเลย แบบว่า โทรสั่งของ วันนี้จะเอาเบียร์ 500 ลัง ถ้าคิวเขาว่าง เขาก็จะมาจัดส่งให้เลย ทำให้ผมรู้สึกประทับใจมากในด้านนี้” (ID 1) “พี่มองว่า ตัวแทนใหญ่ในจังหวัด มีความรับผิดชอบดี เราอยากได้สินค้าเท่าไหร่ เขาก็สามารถจัดส่งได้ภายในวันเดียว แต่ถ้าหากสั่งหลัง 5 โมงเย็น ก็จะได้ในวันรุ่งขึ้นในตอนเช้า พี่ว่ามันโอเคนะ เพราะพอสินค้า (เบียร์ช้าง) พี่หมด หรือใกล้หมด พี่มั่นใจได้ว่า พี่จะมีส่งให้กับลูกค้าของพี่อย่างแน่นอน” (ID 2) “เบียร์ช้างมีการกระจายสินค้าที่รวดเร็ว ตั้งแต่คลัง TBL มาจนตัวแทนจำหน่าย และมายังตัวแทนจำหน่าย สั่งของปุ๊บ สินค้ามาปั๊บ ทำให้มีความประทับใจทุกครั้ง เพราะมีระบบการขนส่งที่ดี สถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากร้าน ติดต่อกันได้ง่าย รวดเร็วฉับไว และเท่าที่สั่งของจากตัวแทนจำหน่ายจะพบว่า ของ (สินค้า) เสียน้อยมากหรือบางครั้งก็ไม่พบเลย ทำให้ไว้ใจในการสั่งสินค้า ที่มีการจัดเก็บที่ดี” (ID 3)

4. ด้านส่งเสริมการตลาด

“บริษัทหลัก ได้มีการจัดโปรโมชั่นอย่างต่อเนื่อง ผ่านตัวแทนจำหน่าย มีการส่งเสริมการตลาด การขาย ตัวแทนย่อยซื้อสินค้าครบเท่านี้ แถมสินค้าให้อีก มีการลดราคา ให้คูปองขาวในการชิงโชค และเวลาไปร่วมงานชิงโชคนั้น ตัวแทนย่อยจะได้รับรางวัลกลับมาทุกราย ขึ้นอยู่กับรางวัลนั้นจะใหญ่หรือเล็กแล้วแต่โชคของตัวแทนย่อย รางวัลที่เขาจัดได้แก่ สร้อยคอทองคำ รถมอเตอร์ไซค์ ตู้แช่ รถกระบะ กระเป๋าเดินทาง ฯลฯ และนอกเหนือจากนั้น ถ้าผมต้องการที่จะตกแต่งร้านค้า หน้าร้าน ทางบริษัทก็จะเข้ามาตกแต่งให้ มีการจัดเรียงให้ดูสวยงามเป็นที่ดึงดูด และที่ประทับใจก็มีจะมีหัวหน้าหน่วยเข้ามาทุกๆสัปดาห์ เพื่อมาตรวจอายุของเบียร์ ไม่ให้มีเบียร์ที่หมดอายุ ออกจำหน่าย บางทีทางผมเองก็ไม่ได้มีเวลามาดู ไม่ได้ตรวจก็จะมีทีมงานมาช่วยดู ทำให้เบียร์ที่เราจำหน่ายไป สด ใหม่ แน่นอน” (ID 1)

“ทุกครั้งที่พี่ซื้อเบียร์ช้างเนี่ย พี่จะมองถึงการส่งเสริมการขายด้วยนะ เช่น ซื้อเบียร์แถมรางวัล พี่ก็จะซื้อเยอะหน่อย เป็นแรงจูงใจ ประมาณว่า ซื้อมาก ก็ได้รางวัลมาก ถึงอย่างไรก็ตาม การซื้อสินค้ามามาก พี่ก็ได้ขาย แถมได้รางวัลหรือของแถมต่างๆ กลับมาอีก พี่คิดว่า ของแถมที่ได้มา มันก็คือ กำไร

อย่างหนึ่ง และไม่พอเท่านั้น บริษัทก็ดูแลทางร้านพี่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการมาช่วยดูอายุของเบียร์ มาจัดเรียงสินค้า หรือแม้กระทั่งให้คำปรึกษา เขามาทำให้ฟรีๆ” (ID 2)

“หลายครั้งที่ผมตัดสินใจซื้อสินค้า (เบียร์ช้าง) จำนวนมากๆ เอาจนเกือบเต็มสต๊อก เพราะว่า เขามีโปรโมชั่น แถมสินค้า และยังลดราคาให้อีก ผมมองว่าสินค้าที่แถมให้ มันก็คือกำไร และยังมีส่วนลดเพิ่มให้อีก มันก็ทำให้ผมมีกำลังใจที่จะขายเพิ่มขึ้น เพราะส่วนต่าง (ของกำไร) มันก็เพิ่มขึ้น ถึงแม้จะต้องสั่งของมากขึ้นก็ตาม ผมก็เชื่อว่า จะขายได้” (ID 3)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อย ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยคณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเศร้า (Triangulation) ที่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเป็นการเปรียบเทียบข้อค้นพบ ของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา จากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เป็นการพิสูจน์การใช้ความหลากหลายของแหล่งข้อมูลทั้งในเชิง เวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิสูจน์ข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง

องค์ประกอบที่ 2 การตรวจสอบสามเส้าด้านนักวิจัย (Investigator triangulation) เพื่อตรวจสอบว่าหากเปลี่ยนนักวิจัยที่ทำหน้าที่สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลยังคงให้ข้อมูลที่เหมือนเดิมหรือคล้ายคลึงเดิมอยู่

องค์ประกอบที่ 3 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เป็นการใช้การรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ทั้งนี้ ผลการวิจัยนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนย่อย (Sub agent) โดยเจ้าของกิจการเป็นเพศชาย มีอายุการประกอบกิจการระหว่าง 20-30 ปี มีปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของร้านค้าไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท มีนโยบายในการพิจารณาซื้อเบียร์ช้างจาก (1) ปริมาณเงินสดที่อยู่ในบัญชี ซึ่งเป็นเงินหมุนเวียนเพื่อมา

ซื้อสินค้าในการเติมสินค้าคงคลัง (2) จำนวนพนักงานปฏิบัติงานขนส่ง ซึ่งพบว่า ตัวแทนจำหน่ายย่อยจำเป็นที่จะต้องจ้างพนักงานที่ทำหน้าที่ขนส่งสินค้าอย่างน้อย 6 คน เพื่อทำการกระจายสินค้าไปสู่ร้านค้าปลีก นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อพนักงานปฏิบัติงานขนส่งมีจำนวนไม่เพียงพอ เจ้าของกิจการจะต้องสามารถปฏิบัติงานแทนพนักงานปฏิบัติการขนส่งได้ เนื่องจากทางตัวแทนย่อยไม่สามารถปฏิเสธการส่งสินค้าได้ เพราะจะทำให้ความเชื่อมั่นในการสั่งซื้อสินค้าลดลง (3) พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เนื่องจากโกดังเก็บสินค้าเป็นสถานที่ใช้ในการจัดเก็บรักษาสินค้า (Storage) เพื่อรอการจำหน่ายให้แก่ร้านค้าปลีก ดังนั้น ตัวแทนย่อยต้องมีการบริหารจัดการสินค้าคงคลังให้เหมาะสม มีพื้นที่จัดเก็บสินค้าขนาดใหญ่พอสมควร เพื่อง่ายต่อการขนส่งสินค้า รวมถึงต้องคอยระวังเรื่องสัตว์รบกวนด้วย ซึ่งคณะผู้วิจัยจะขออภิปรายในประเด็นเหล่านี้ ดังนี้ ตัวแทนย่อย (Sub agent) มีนโยบายในการพิจารณาซื้อเบียร์ช้างจาก (1) เงินทุนของร้านค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจริยา พูสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์มาจำหน่ายของร้านค้าปลีกในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า เงินทุนหมุนเวียนของร้านค้าถือเป็นปัจจัยสำคัญของร้านค้าปลีก เพราะระดับเงินลงทุนหมุนเวียนของร้านค้าที่ต่างกัน มีผลต่อระดับการตัดสินใจซื้อเบียร์มาจำหน่ายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ไม่ว่าจะร้านค้าปลีกจะมีการจัดการร้านในรูปแบบใด ร้านค้าปลีกก็จะซื้อสินค้าตามระดับเงินทุนหมุนเวียนของตนเองเป็นหลัก จึงเป็นผลทำให้การตัดสินใจซื้อของร้านค้าปลีกมีความแตกต่างกัน (2) จำนวนพนักงานของร้านค้า พบว่า ตัวแทนจำหน่ายย่อยจำเป็นที่จะต้องจ้างพนักงานที่ทำหน้าที่ขนส่งสินค้าอย่างน้อย 6 คน แบ่งเป็น 2 ชุด ชุดละ 3 คน เพื่อกระจายสินค้าไปสู่ร้านค้าปลีก นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อพนักงานปฏิบัติงานขนส่งมีจำนวนไม่เพียงพอ เจ้าของกิจการจะต้องสามารถปฏิบัติงานแทนพนักงานปฏิบัติการขนส่งได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย เกตุศรีทอง (2553) ที่ได้ศึกษา การปรับปรุงมาตรฐานจำนวนพนักงานต่อสายการผลิต พบว่า การที่พนักงานทำงานในหน้าที่เดิมซ้ำ ๆ ย่อมทำให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ดังกล่าว ทำให้พนักงานมีความเชี่ยวชาญ และทำงานได้ดี ทำให้หน่วยงานสามารถลดจำนวนของพนักงานในการทำหน้าที่ดังกล่าวได้มากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า จำนวนลูกจ้างของกิจการต้องมีปริมาณที่เหมาะสมกับหน้าที่ อย่างไรก็ตาม พนักงานที่มีความชำนาญจะสามารถทำงานได้มากขึ้น ซึ่งในกรณีของตัวแทนย่อยมีลูกจ้างจำนวนน้อย แต่เจ้าของกิจการสามารถทำงานแทนลูกน้องได้โดยอาศัยประสบการณ์ที่ยาวนานในการทำงาน และ (3) พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า ตัวแทนย่อย (Sub agent) จำเป็นต้องมีพื้นที่ในการจัดเก็บที่มีขนาดใหญ่ เพียงพอต่อการส่งให้กับร้านค้าปลีกจำนวนมาก นอกจากนี้โกดังเก็บสินค้ายังเป็นสถานที่ใช้ในการจัดเก็บรักษาสินค้า (Storage) เพื่อรอการจำหน่ายให้แก่ร้านค้าปลีก ดังนั้น โกดังต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสม เช่น โกดังมีพื้นที่ขนาดใหญ่ สามารถสต๊อกสินค้าได้ในปริมาณที่มากพอสมควร และมีทางเข้าออกขนาดใหญ่เพื่อให้ง่ายต่อขนส่งสินค้า ซึ่งใกล้เคียงกับความคิดของคฑาวุธ หลินหะตระกูล (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ระบบคัมบัง

(Kamban System) ด้วยการเติมเต็มเพื่อการวางแผนและจัดการพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้าในโรงงาน ที่พบว่า การบริหารสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้เกิดความยืดหยุ่น (Flexibility) โดยจะเก็บสินค้าคงคลังในโกดังในปริมาณที่ต้องการเท่านั้น วิธีนี้เป็นไปเพื่อป้องกันไม่ให้มีสินค้ามากเกินไปในโกดัง (Over Supply) ซึ่งเป็นความสูญเปล่าในการลงทุนสต๊อกสินค้าไว้ อาจกล่าวได้ว่า ตัวแทนย่อยมีระบบการบริหารจัดการพื้นที่เก็บสินค้าหรือโกดังที่ยืดหยุ่น กล่าวคือ ตัวแทนย่อยมีความระมัดระวังเรื่องโกดังสินค้าเต็ม ซื้อมาเยอะเกิน ขายไม่ได้ และต้องมีขนาดพื้นที่เก็บสินค้าที่เป็นระบบระเบียบเพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้สินค้าเสียหาย

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อยเพื่อจำหน่ายแก่ร้านค้าปลีก ได้แก่ (1) ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า เบียร์ช้างเป็นแบรนด์ที่ง่ายต่อการจดจำ และมีดีกรีที่ไม่สูงมากทำให้ง่ายต่อการดื่ม (2) ด้านราคา พบว่า เบียร์ช้างมีราคาที่ต่ำกว่าสินค้าคู่แข่งเมื่อเทียบในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน (3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ตัวแทนย่อยมีความมั่นใจในระบบการกระจายสินค้า กล่าวคือ มีความมั่นใจว่าสินค้าจะมาถึงตัวแทนจำหน่ายย่อยได้อย่างรวดเร็ว และสินค้าอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และ (4) ด้านส่งเสริมการขาย พบว่า ตัวแทนมีความพึงพอใจในการส่งเสริมการขายของบริษัทใหญ่ เช่น สร้อยคอทองคำ รถมอเตอร์ไซค์ ตู้แช่ รถกระบะ กระเป๋าเดินทาง ฯลฯ ตลอดจนพึงพอใจในส่วนลดหรือของแถมที่มาจากการสั่งซื้อสินค้าในปริมาณมาก กล่าวได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อยเพื่อจำหน่ายแก่ร้านค้าปลีกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร วณามี, สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน และทรงพร หาญสันติ (2558) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ขวดแก้ว ขนาด 500 มิลลิลิตร ที่วางจำหน่ายแทนแบบเดิม ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกัน กล่าวคือ ปัจจัยส่วนผสมการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ขวดแก้ว ขนาด 500 มิลลิลิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของร้านค้าปลีกในระดับมาก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของร้านค้าปลีกในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด กล่าวได้ว่างานวิจัยเชิงปริมาณ (ศิริพร วณามี, สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน และทรงพร หาญสันติ, 2558) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดมีอิทธิพลผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อนำมาจำหน่ายเช่นเดียวกันกับงานวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้ของคณะผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำให้มองเห็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงานของตัวแทนย่อย ในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างเพื่อมาจำหน่ายให้แก่

ร้านค้าปลีก ซึ่งพบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างของตัวแทนย่อย มีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) เงินลงทุนของร้านค้าปลีก 2) จำนวนพนักงานปฏิบัติงานขนส่ง 3) พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน ก็มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ยังไม่มีการนำมาศึกษาในลักษณะโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ (A Causal Model of Factors) ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 7 ปัจจัยในเชิงปริมาณ ที่จะทำให้ตอบคำถามการวิจัยเพิ่มเติมได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานทั้ง 3 ปัจจัย และปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้านนี้ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของตัวแทนย่อยในระดับใด นอกจากนี้ โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุยังสามารถตอบข้อคำถามการวิจัยในประเด็นว่า หากนำข้อสรุปจากงานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ไปสร้างเป็นกรอบความคิดในงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสร้างโมเดลสมมุติฐาน โมเดลสมมุติฐานนี้จะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) ที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนย่อยในอำเภออื่นๆ หรือจังหวัดอื่นๆได้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาในครั้งต่อไป เพื่อทำให้การศึกษาในประเด็นนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพสามิตร. (2558). **ผลงาน สสส.กับข้อมูล " เหล้า-เบียร์-บุหรี่ " รายยี่ห้อทั้ง "ปริมาณ-ภาษีที่จ่าย" ปี 2550- 2558.** สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2560 [ออนไลน์] https://www.excise.go.th

คฑาวุธ หลินหะตระกูล.(2556).**การศึกษาศึกษาการใช้ระบบคัมบังด้วยการเติมเต็มเพื่อการวางแผนและจัดการพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้าในโรงงาน** การค้นคว้าอิสระระดับมหาบัณฑิต สาขาการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

คณาพร คำมูล. (2555). **การศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารจัดการร้านค้าปลีก กรณีศึกษา"ร้านคุ้มบุญ" ตำบลอาฮี จังหวัดเลย.** การค้นคว้าอิสระระดับบัณฑิต หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

จริยา พูสวัสดิ์.(2551).**ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบียร์ช้างมาจำหน่ายของร้านค้าปลีกในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** การค้นคว้าอิสระระดับบัณฑิต บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

จักรกฤษณ์ สุขยิ่ง.(2556). **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27.** สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2560 [ออนไลน์] http://www.prthai.com/article/detail.asp?kid=2773

ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ. (2542). **เศรษฐศาสตร์การพัฒนาเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด.(2557). **รู้จักเบียร์ช้าง**. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2560 [ออนไลน์] https://changbeer.com/brand/?lang=th

ประชาชาติธุรกิจ. (2560). **เบียร์ 1.8 แสนล้านเดือด! "สิงห์-ช้าง" แลกหมัด แย่งมาร์เก็ตแชร์**. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2560. [ออนไลน์] ttps://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1483269512

ปาริชาติ ศรีคชาม .(2544). **การรับรู้ภาพลักษณ์เบียร์ลีโอเปรียบเทียบกับเบียร์ช้างของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรชัย เกตุศรี. (2553). **การปรับปรุงมาตรฐานจำนวนพนักงานต่อสายการผลิต**. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2547). **การวิเคราะห์ข้อมลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร วณามี, สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน และทรงพร หาญสันติ (2558). **ทัศนคติของผู้บริโภคและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ขวดแก้ว ขนาด 500 มิลลิลิตร ที่วางจำหน่ายแทนแบบเดิม**. เอกสารรวบรวมบทความวิจัยประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2558, 9 มิถุนายน 2558 ณ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ .(2541). **การวิจัยธุรกิจ.** กรุงเทพมหานคร: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.(2556). **สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรากระทรวงสาธารณสุข.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.(2557). **สถานภาพการบริโภคสุรา พ.ศ. 2556**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรากระทรวง สาธารณสุข**.**

Kondo Kirin. Beer and health: preventive effects of beer components on lifestyle-related diseases. **Bio factors**. 2004; 22(4): 303-310.

Sara Arranz, Gemma Chiva-Blanch, Palmira Valderas-Martínez , Alex Medina-Remón, Rosa M. Lamuela-Raventós, and Ramón Estruch. Wine, Beer, Alcohol and Polyphenols on Cardiovascular Disease and Cancer. **Nutrients**. 2012; 4(7): 759–781.

ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย

Factors affecting the resignation trend of department store employees in the 3 western provinces, Thailand.

มัลลิกา นามเดช(Manlika Namdech)[1] สุเมธ ธุวดาราตระกูล(Sumeth Tuvadaratragool)[2]
คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
[1]Corresponding author. E-mail: jusmini@hotmail.com
[2]Corresponding author. E-mail: sumeth.tuvadaratragool@stamford.edu

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่ยังคงทำงานอยู่จำนวน 193 คน และพนักงานที่เคยทำงานห้างสรรพสินค้าโดยลาออกไปแล้วจำนวน 207 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ การวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติค (Logistic Regression) ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยจูงใจมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ปัจจัยอนามัย และ ปัจจัยความผูกพัน ตามลำดับ
2. ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย อย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 มีทั้งหมด 6 ตัวแปรจากการคำนวณสถิติถดถอยโลจิสติคทวิ แบบถอยหลังหรือคัดเลือกออกทีละขั้นตอน (Backward Selection) ได้แก่ ด้านความสำเร็จ ด้านลักษณะงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านการยอมรับ ด้านความผูกพันทางสังคม และด้านความก้าวหน้า

คำสำคัญ: การลาออก, พนักงานห้างสรรพสินค้า, ปัจจัยจูงใจ, ปัจจัยอนามัย และ ปัจจัยความผูกพัน

Abstract

This research aimed 1) to study factors relative to the resignation trend of service department store employees in the 3 western provinces, Thailand, and 2) to study factors affecting the resignation trend of service department store employees in the 3 western provinces, Thailand. A total 400 sample set comprises of 193 employees who is working for service department store in the 3 western provinces and 207 ex-employees who have resigned. Questionnaires are used as a data collection tool. Statistics used in this research include frequency, percentage, mean, standard deviation, and logistic regression.

The research results are as follows:

1. In overall, factors relative to the resignation trend of service department store employees in the 3 western provinces, Thailand, is in high level. Motivates factors come first, followed by hygiene factors, and commitment factors, respectively.

2. Factors affecting the resignation trend of service department store employees in the 3 western provinces, Thailand with 0.05 statistically significant level, include achievement, work itself, interpersonal relation, recognition, normative commitment, and advancement.

Keywords: Resignation, department store employees, motivates factors, hygiene factors, and commitment factors

บทนำ

ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น ถึงแม้องค์กรต่างๆ จะมีการบริหารได้ดีเพียงไรก็ตามหลาย ๆ องค์กรมักจะพบปัญหาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญประการหนึ่งคือการลาออกของพนักงาน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การบริหารขององค์กรแล้วยังส่งผลให้องค์กรกรมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งจากการสรรหาและคัดเลือก บุคลากรใหม่ รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความสามารถให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงานซึ่งมีสาเหตุจากการขาดบุคลากรที่มีความชำนาญหากองค์กรสามารถค้นหาสาเหตุของปัญหาการลาออกได้อย่างมีประสิทธิภาพก็สามารถที่จะแก้ปัญหาได้ตรงจุด โดยความสูญเสียหรือผลกระทบที่เกิดจากการลาออกนี้ สามารถช่วยให้องค์กรลดค่าใช้จ่ายและสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์กรกับพนักงาน อันจะส่งผลดีให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

อัตราการลาออกของพนักงาน ส่งผลกระทบต่อองค์กรและเกิดภาระที่ต้องสรรหาบุคลากรใหม่มาบรรจุแทนในตำแหน่งที่ว่าง ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า พนักงานห้างสรรพสินค้ามีแนวโน้มในการลาออกจากงานค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงาน ของห้างสรรพสินค้านั้น ย่อมมีประโยชน์ต่อองค์กร ผลการศึกษาจะทำให้องค์กรสามารถนำมาพัฒนาและปรับปรุงสภาพการทำงานและการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของทางห้างสรรพสินค้า เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หลัก และนำมาซึ่งการปรับลดจำนวนการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าได้ดีขึ้น ทั้งนี้ได้นำทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959) ทฤษฎีปัจจัยความผูกพันของ Allen and Meyer (1990) และ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Abraham Maslow (1960) มาสร้างกรอบงานวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการทำให้องค์กรทราบถึงสาเหตุ หลักในการตัดสินใจลาออกของพนักงาน เพื่อที่องค์กรจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการลดปัญหาการลาออกและเพื่อใหการบริหารงานด้านบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนลดการสูญเสีย หรือผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการสรรหาบุคลากรใหม่

โดยงานวิจัยได้นำทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์เบิร์ก (1959) และทฤษฎีปัจจัยความผูกพันของ Allen and Meyer (1990) มาสร้างกรอบตัวแปรส่งผ่าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือพนักงานห้างสรรพสินค้า 3 จังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดราชบุรี ไม่ทราบจำนวนประชากร เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตร ไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่า ความเชื่อมันร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549, หน้า 74) จำนวนตัวอย่างที่

ใช้ในงานวิจัยนี้ เท่ากับ 400 คน โดยแบ่งเป็นพนักงานที่ยังคงทำงานอยู่จำนวน 193 คน และพนักงานที่เคยทำงานห้างสรรพสินค้าโดยลาออกไปแล้วจำนวน 207 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

งานวิจัยได้นำทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959) และทฤษฎีปัจจัยความผูกพันของ Allen and Meyer (1990) มาสร้างกรอบตัวแปรส่งผ่าน โดยมีรายละเอียดตัวแปรดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่

- ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาการทำงาน

ตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่

- ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย ประกอบด้วย
    - ปัจจัยการจูงใจ ได้แก่ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความสำเร็จ การยอมรับ ความท้าทาย และความก้าวหน้าในงาน
    - ปัจจัยอนามัย ได้แก่ นโยบายองค์กร การบังคับบัญชา หัวหน้างาน สภาพแวดล้อม ค่าจ้าง สวัสดิการ และเพื่อนร่วมงาน
    - ปัจจัยความผูกพัน ได้แก่ ด้านความต่อเนื่อง ด้านความรู้สึก และ ด้านบรรทัดฐานทางสังคม

ตัวแปรตาม ได้แก่

- แนวโน้มการลาออกของพนักงานพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งมีค่า 2 ค่า คือ 1 หมายถึงแนวโน้มในการลาออก และ 0 หมายถึงแนวโน้มในการไม่ลาออก

สมมุติฐานการวิจัย

ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความสำเร็จ การยอมรับ ความท้าทาย ความก้าวหน้าในงาน นโยบายองค์กร การบังคับบัญชา หัวหน้างาน สภาพแวดล้อม ค่าจ้าง สวัสดิการ เพื่อนร่วมงาน ความต่อเนื่อง ความรู้สึก และบรรทัดฐานทางสังคม มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งมีที่มาจาก การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาในแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และ ระยะเวลาการทำงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยของแรงจูงใจที่มีผลต่อการลาออกของพนักงาน ของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย เป็นแบบสอบถามแบบ มาตรประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ และได้สร้างขึ้นมาเพื่อให้คะแนนตามหลักของลิเคอร์ทสเกล (Likert, Rensis., 1967)

ดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อสร้างเครื่องมือวิจัย

1 ศึกษาเอกสาร โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2 การกำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3 สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความ ครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องของการใช้สำนวนภาษาและข้อเสนอแนะพร้อมทั้งการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำ

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างแรกคือ ผู้ที่ยังทำงานอยู่ จากนั้นใช้วิธีการสอบถามจากผู้ที่ทำงานอยู่ถึงผู้ที่ออกไปแล้ว และฝากแบบสอบถามเพื่อกลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือผู้ที่ออกไปแล้วได้ทำแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง คัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ นับจำนวนและทำการจัดเก็บเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวน
3. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาบันทึกลงรหัสและตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จาก แบบสอบถาม พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำแบบสอบถามมาลงรหัส (Coding) และ ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม จะแบ่งเป็น 4 ส่วนหลัก ดังนี้

1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย จะใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายข้อมูล

2 การวิเคราะห์ปัจจัยการจูงใจ ต่อการลาออกของพนักงานใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3 การวิเคราะห์ปัจจัยอนามัย ต่อการลาออกของพนักงานใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4 การวิเคราะห์ปัจจัยความผูกพัน ต่อการลาออกของพนักงานใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย จะใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติค (Logistic Regression Analysis) (กัลยา,2551) ซึ่งใช้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยจูงใจ ปัจจัยอนามัย และปัจจัยความผูกพัน ที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย (Xi) และแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย (Y) โดยที่แนวโน้มการตัดสินใจลาออก ดังกล่าว มีค่าได้เพียง 2 ค่า (Dichotomous Variable) คือ 1 (แนวโน้มการตัดสินใจลาออก) และ 0 (แนวโน้มการตัดสินใจไม่ลาออก)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 18-22 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และ มีระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี

2. ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยจูงใจ มาเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ปัจจัยอนามัย และ ปัจจัยความผูกพัน ตามลำดับ

ปัจจัยจูงใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบมาเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านลักษณะงาน ด้านความสำเร็จ ด้านการยอมรับ ด้านความท้าทาย และ ด้านความก้าวหน้าในงาน ตามลำดับ

ปัจจัยอนามัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านค่าจ้าง มาเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านหัวหน้างาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านสวัสดิการ ด้านนโยบายองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม และ ด้านการบังคับบัญชา ตามลำดับ

ปัจจัยความผูกพัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความผูกพันทางสังคม มาเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านความผูกพันทางความรู้สึก และ ด้านความผูกพันต่อเนื่อง ตามลำดับ

ผลการศึกษาเชิงอนุมาน

ปัจจัยด้านลักษณะงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านความผูกพันทางสังคม ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการยอมรับ และด้านความสำเร็จ มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำนวณสถิติการวิเคราะห์แบบถดถอยโลจิสติค แบบเชิงกลุ่มในลักษณะตัวแปรทวิที่มีค่าเพียง 2 ค่า (Binary Logistic Regression Analysis) โดยเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยแบบถอยหลังหรือคัดเลือกออกทีละขั้นตอน (Backward Selection)

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบทั้งหมดของตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก แบบถอยหลังหรือคัดเลือกออกทีละขั้นตอน (Backward Selection)

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Step 9[a]	ลักษณะงาน	-.513	.186	7.656	1	.006	.598
	ความรับผิดชอบ	-.245	.147	2.780	1	**.095**	.783
	ความสำเร็จ	-.541	.146	13.778	1	.000	.582
	การยอมรับ	.338	.151	5.020	1	.025	1.402
	ความก้าวหน้าในงาน	-.268	.135	3.942	1	.047	.765
	นโยบายองค์กร	-.249	.136	3.337	1	**.068**	.780
	เพื่อนร่วมงาน	-.339	.123	7.579	1	.006	.712
	ผูกพันทางสังคม	-.320	.117	7.427	1	.006	.726
	Constant	7.943	1.228	41.852	1	.000	2816.981

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์แบบถดถอยโลจิสติค แบบเชิงกลุ่มในลักษณะตัวแปรทวิที่มีค่าเพียง 2 ค่า (Binary Logistic Regression Analysis)

ผู้วิจัยได้เลือกผลของแบบถอยหลังหรือคัดเลือกออกทีละขั้นตอน (Backward Selection) เนื่องจากผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย การนำเอาตัวแปรทั้งหมดเข้าในสมการถดถอย แบบไบนารี่โลจิสติค (Binary Logistic Regression) คำนวณแบบ Backward ในการคำนวณสถิติจะทำการคัดเลือกตัวแปรออกทีละขั้นทีละตอน เป็นจำนวน 9 ชั้น และจบลงที่ชั้นที่ 9 ซึ่งเป็นชั้นที่ดีที่สุดที่มีการคัดเลือกตัวแปรออก อธิบายได้ว่า ด้านลักษณะงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านความผูกพันทางสังคม ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการยอมรับ และด้านความสำเร็จ มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (sig.) 0.05

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ปัจจัยความผูกพัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยจูงใจซึ่งมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความรับผิดชอบมาเป็นลำดับแรก ส่วนความก้าวหน้าในงานมาเป็นอันดับสุดท้าย ปัจจัยอนามัยซึ่งมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีเรื่องค่าจ้างมาเป็นลำดับแรก ส่วนการบังคับบัญชามาเป็นอันดับสุดท้าย และปัจจัยความผูกพันซึ่งมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความผูกพันทางสังคมมาเป็นลำดับแรก ส่วนความผูกพันต่อเนื่องมาเป็นอันดับสุดท้าย

(2) ปัจจัยด้านลักษณะงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านความผูกพันทางสังคม ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการยอมรับ และด้านความสำเร็จ มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ปัจจัย (ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยอนามัย และปัจจัยความผูกพัน) ที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจอมตา เวียงธรรม (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานขายในธุรกิจค้าปลีกนาฬิการะดับสูง พบว่า ปัจจัยจูงใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ

อุษณีษ์ จันทร์อำรุง (2550) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงาน ความฉลาดทางอารมณ์และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง พบว่า แรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับสูง มีความสอดคล้องกันคือ เมื่อพนักงานมีความคิดว่าปัจจัยต่างๆ ตอบสนองต่อความต้องการของการทำงานจะทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัลโชค อภิสิทธ์อมร (2554) ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยจูงใจภายใน และปัจจัยด้านการบริหารที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานบริษัทซาบีน่า จำกัด (มหาชน) พบว่าปัจจัยจูงใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ณัฐชนันท์พร ทิพย์รักษา (2556) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการทำงาน ความบ้างาน และความสุขในการทำงาน พบว่า แรงจูงใจมีผลต่อการทำงาน อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกันคือ หากแรงจูงใจเป็นไปในทางที่ดี ก็จะทำให้พนักงานห้างสรรพสินค้าคงอยู่กับองค์กรต่อไป

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านลักษณะงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บุญเรือง (2551) ศึกษาถึงสาเหตุที่พนักงานจ้างลาออกหรือมีความตั้งใจลาออกจากงานก่อนสิ้นสุดสัญญาจ้างของพนักงานจ้างในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ลักษณะงาน อยู่ในระดับมาก คือ ในด้านของลักษณะงานที่ปฏบัติสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติ

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตนา ระบอบ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานบริษัท อึ้งกุ่ยเฮงสกลนคร จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เมื่อพนักงานได้รับมอบหมายตามความรับผิดชอบในจำนวนที่เหมาะสมก็จะทำให้ปฏิบัติงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี สุคนธทรัพย์ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานบริษัทเซ้าท์อีสต์ เอเชี่ยนแพคเกจจิ่งแอนด์แคนนิ่ง จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก คือ เมื่อพนักงานปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ก็จะสามารถดำเนินงานต่อไปได้

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านการยอมรับ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี สุคนธทรัพย์ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานบริษัทเซ้าท์อีสต์ เอเชี่ยนแพคเกจจิ่งแอนด์แคนนิ่ง จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เมื่อพนักงานได้รับคำชมเชย และการปฏิบัติจากผู้อื่นเป็นไปในแนวทางที่ดี จะทำให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านความท้าทาย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลออจิต อิงเจริญสมุทร (2545) ศึกษาเรื่องการลาออกของพนักงานในธุรกิจโรงแรมศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานโรงแรม อมารี เอเทรียม กรุงเทพฯ พบว่า ความท้าทายในงาน อยู่ในระดับมาก พบว่า เมื่อเกิดความท้าทายในงานแล้วพนักงานสามารถปฏิบัติจนลุล่วงไปได้ ก็จะทำให้พนักงานได้มีการพัฒนาตนเอง และคิดว่าจะทำเช่นใดเพื่อองค์กรในอนาคต

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านความก้าวหน้าในงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี สุคนธทรัพย์ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานบริษัทเซ้าท์อีสต์ เอเชี่ยนแพคเกจจิ่งแอนด์แคนนิ่ง จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในงาน อยู่ในระดับมาก, กันตนา ระบอบ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานบริษัท อึ้งกุ่ยเฮงสกลนคร จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านการได้รับความก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก และ วรรณวิสา ดำรงสกุลวงษ์ (2557) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพบต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานในอุตสาหกรรมฟอกหนัง กรณีศึกษาบริษัท อินเตอร์ไฮด์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ด้านโอกาสและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก คือ พนักงานได้มีการใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานจนได้เลื่อนตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บุญเรือง (2551) ศึกษาถึงสาเหตุที่พนักงานจ้างลาออกหรือมีความตั้งใจลาออกจากงานก่อนสิ้นสุดสัญญาจ้างของพนักงานจ้างในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยอนามัย อยู่ในระดับมาก และ สุภารัตน์ น้ำใจดี (2548) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตและปัญหาในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและแนวโน้มพฤติกรรมการลาออก ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่าปัจจัยอนามัยอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกันคือ เมื่อองค์กรมีบรรยากาศในการทำงานที่ดีก็จะส่งผลให้พนักงานไม่คิดที่จะลาออกจากองค์กร

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านการบังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ระพี ศรีนิเวศน์ (2555) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิตเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล ที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิต และความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานกับการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิตบริษัท แคนาดอล เอเชีย จำกัด พบว่า ด้านการปกครองบังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือเมื่อมีการปกครองที่เท่าเทียมกันพนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านหัวหน้างาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภริณี อำภรณ์ (2555) ได้ศึกษาสร้างโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการลาออกจากงานของครูโรงเรียนเอกชน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ที่มีอิทธิพลทางตรงจากการลาออกจากงานของครูโรงเรียนเอกชน ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เมื่อหัวหน้างานมีการดูแลเอาใจใส่พนักงาน และร่วมแก้ปัญหาไปพร้อมกันก็จะทำให้การทำงานราบรื่น เป็นไปในทางที่ดี

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา ปัญญาไชย (2556) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจลาออกของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่าด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการทำงาน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ สถานที่ปฏิบัติงานมีความปลอดภัย สะอาด บรรยากาศดี ก็จะส่งผลให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านค่าจ้าง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณธิษ ส. ขาวสำอางค์ (2551) ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการลาออกของนักบินลำเลียงกองทัพอากาศในการออกไปประกอบอาชีพเป็นนักบินพานิชย์ พบว่า ด้านรายได้และสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกันคือ เมื่อค่าจ้างเหมาะสมกับตำแหน่งงานและงานที่ได้รับมอบหมาย ก็จะสามารถคงอยู่กับองค์กรได้ยาวนาน

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณธิษ ส. ขาวสำอางค์ (2551) ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการลาออกของนักบินลำเลียงกองทัพอากาศในการออกไปประกอบอาชีพเป็นนักบินพานิชย์ พบว่า ด้านรายได้และสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เมื่อพนักงานได้รับสวัสดิการอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้พนักงานมีความมุ่งมั่นที่จะคงอยู่กับองค์กรต่อไป

ปัจจัยอนามัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตก ด้านเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา อัจฉริยอุตสาห์ (2554) ศึกษาถึงสาเหตุของการลาออกจากงานของพนักงานธนาคารตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของประชากรกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานธนาคารพานิชย์แห่งหนึ่ง พบว่า ปัจจัยด้านเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมาก และ ศักดิ์ระพี ศรีนิเวศน์ (2555) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิตเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล ที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิต และความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานกับการลาออกของพนักงาน

ฝ่ายผลิตบริษัท แคนาดอล เอเชีย จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เพื่อนร่วมงานมีความสามัคคีช่วยเหลือกัน ก็จะสามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยความผูกพันที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัดภาคตะวันตก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบันเทิง ตัลยารักษ์ (2558) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานแผนกแม่บ้านของ โรงแรมที่บริหารโดยกลุ่มแอคคอร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านความผูกพัน อยู่ในระดับมาก และ อรวรรณ ผดุงรัชดากิจ (2550) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ พบว่า ระดับความผูกพันองค์การโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เมื่อพนักงานมีความผูกพันกับองค์กร ก็จะสามารถคงอยู่กับองค์กรได้

ปัจจัยความผูกพันที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัดภาคตะวันตก ด้านความผูกพันต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรารักษ์ ลีเลิศพันธ์ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท เนชั่นบรอดเคสติ้งคอร์ปอเรชั่น จำกัด มหาชน พบว่า ปัจจัยความผูกพันต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ เมื่อทำงานเป็นระยะเวลานานพนักงานจะมีความสบายใจ และไม่คิดที่จะลาออก

ปัจจัยความผูกพันที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัดภาคตะวันตก ด้านความผูกพันทางความรู้สึก อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ บัวเป็ง (2554) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท ไดกิ้น ดินดีสทรีส์ ประเทศไทย (จำกัด) พบว่า โดยภาพรวมความผูกพันด้านความรู้สึก อยู่ในระดับมาก จอมตา เวียงธรรม (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานขายในธุรกิจค้าปลีกนาฬิการะดับสูง พบว่า ด้านความผูกพันต่อความรู้สึก อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันคือ พนักงานมีความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมปฏิบัติงานกับองค์กร ก็จะทำให้พนักงานมีความผูกพันต่อองค์กร

ปัจจัยความผูกพันที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัดภาคตะวันตก ด้านความผูกพันทางสังคม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารักษ์ ลีเลิศพันธ์ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท เนชั่นบรอดเคสติ้งคอร์ปอเรชั่น จำกัด มหาชน พบว่า ด้านความผูกพันทางสังคม อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกันคือ พนักงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กรจะยินยอมให้ความร่วมมือกับองค์กรในด้านต่างๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มต่อการลาออกของพนักงานห้างสรรพสินค้าใน 3 จังหวัดภาคตะวันตกของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านความผูกพันทางสังคม ด้านความก้าวหน้า ด้านการยอมรับ และด้านความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ ม่วงมี (2551) ศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐกรมสรรพากร, บันเทิง ตัลยารักษ์ (2558) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของ

พนักงานแผนกแม่บ้านของ โรงแรมที่บริหารโดยกลุ่มแอคคอร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร และ กัลยา ปัญญาไชย (2556) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจลาออกของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลพนักงานห้างสรรพสินค้า ใน 3 จังหวัด ภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่มีต่อองค์กรได้ดังนี้

ด้านลักษณะงาน ควรมีการอธิบายหน้างานให้พนักงานห้างสรรพสินค้ามีความเข้าใจในงานเป็นอย่างดี ทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ ให้พนักงานได้มีความรู้สึกว่างานได้ใช้ความรู้ความสามารถของตัวเองในการทำงาน ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายควรมีความเหมาะสม

ด้านความสำเร็จ ควรมีการให้พนักงานห้างสรรพสินค้ามีส่วนร่วมในการสร้างเป้าหมายความสำเร็จ ทำให้พนักงานได้มีอำนาจในการตัดสินใจเมื่องานมีปัญหา ให้พนักงานห้างสรรพสินค้าได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงาน ควรมีการนำเสนอสิ่งที่ดีให้ในระหว่างปฏิบัติงานเมื่อพนักงานคนนั้นๆปฏิบัติงานได้ดี

ด้านการยอมรับ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มียอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานรุ่นพี่รุ่นน้อง ยอมรับในผลการทำงาน ควรมีการยอมรับจากหัวหน้างานเมื่อปฏิบัติงานได้ดีควรได้รับคำชมเพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพในการทำงานและปฏิบัติงานได้ดีต่อไปในอนาคต

ด้านความก้าวหน้า ควรมีการสร้างความรู้สึกว่าได้รับความสำเร็จจากทำงานให้กับพนักงานห้างสรรพสินค้า ให้ได้รับความพึงพอใจกับการได้รับการเลื่อนตำแหน่งหลังจากการทำงาน พนักงานได้ใช้ความรู้เพื่อพัฒนางานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ให้รู้สึกว่าการปฏิบัติงานที่นี่มีความก้าวหน้ามากกว่าที่อื่น

ด้านเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานควรปฏิบัติงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี เพื่อนร่วมงานสามารถช่วยเหลือกันได้เมื่อยามได้รับปัญหา สามารถปรึกษาเพื่อนร่วมงานได้เสมอเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน มีการยอมรับในความสามารถซึ่งกันและกัน

ด้านความผูกพันทางสังคม ผู้บริหารควรมีการสร้างความผูกพันต่อหน้าที่ให้กับพนักงานห้างสรรพสินค้าโดยให้มีความรู้สึกว่าไม่คิดจะลาออกถึงแม้ว่ามีที่อื่นให้ข้อเสนอที่ดีกว่า ไม่คิดจะลาออกเพราะมีความผูกพันกับเพื่อนร่วมงานที่นี่ และจงรักภักดีกับห้างสรรพสินค้าแห่งนี้ มีความยินดีที่จะทำให้ห้างสรรพสินค้ามีความก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของห้างสรรพสินค้า

2. ควรศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการธำรงรักษา พนักงานให้เพิ่มขึ้น รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการติดตามข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัยอยู่เสมอเพื่อจะได้ข้อเท็จจริงที่มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ในเรื่องของการธำรงรักษาพนักงาน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับการสนับสนุนและความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.สุเมธ ธุวดาราตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัยในทุกขั้นตอน ตลอดจนการเขียนบทความวิจัยเพื่อนำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณคณาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ดทุกท่านที่ได้สอนให้มีความรู้ทางวิชาการบริหารธุรกิจ ซึ่งเป็นแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามที่ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นของท่าน ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนสมบูรณ์ จนทำให้เกิดวิทยานิพนธ์ที่มีคุณค่าเล่มนี้ขึ้น

ขอกราบขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษาและคอยเป็นกำลังใจตลอดการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์

และขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือที่ดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นกำลังใจและแรงบันดาลใจแก่ทุกท่านที่นำไปศึกษา และเป็นเครื่องบูชาพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องครูบาอาจารย์ และตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

กันตนา ระบอบ. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานบริษัทอึ้งกุ่ยเฮง สกลนคร จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กัลยา ปัญญาไชย. (2556). ปัจจัยในการตัดสินใจลาออกของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). การวิเคราะห์สถิติขั้น สูงด้วย SPSS for windows. พิมพ์ครั้งที่ 5. ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูล หลายตัวแปร. พิมพ์ครั้งที่ 3. ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

จอมตา เวียงธรรม. (2556) .ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานขายในธุรกิจค้าปลีกนาฬิการะดับสูง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณธิษ ส. ขาวสำอาง. (2551). ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการลาออกของนักบินลำเลียงกองทัพอากาศในการออกไปประกอบอาชีพเป็นนักบินพานิชย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐชนันท์พร ทิพย์รักษา. (2556). แรงจูงใจในการทำงาน ความบ้างาน และความสุขในการทำงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บันเทิง ตัลยารักษ์. (2558) . ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานแผนกแม่บ้านของโรงแรมที่บริหารโดยกลุ่ม แอคคอร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร .วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนานาชาติสแตมฟอร์ด

บัลโชค อภิสิทธ์อมร. (2554) . ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยจูงใจภายใน และปัจจัยด้านการบริหารที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานบริษัทซาบีน่าจำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปาริชาต บัวเป็ง. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงาน บริษัท ได้กิ้นอันดัสทรีส์ประเทศไทย (จำกัด). การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มยุรี สุคนธทรัพย์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานบริษัทเซ้าท์อีสต์เอเชี่ยนแพคเกจจิ่งแอนด์แคนนิ่ง จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เยาวลักษณ์ ม่วงมี. (2551). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรมสรรพากร. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

ลออจิต อิงเจริญสุนทร (2545), การลาออกของพนักงานในธุรกิจโรงแรม: ศึกษาเฉพาะกรณีโรมแรมอมารีเอเทรียม กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรรณวิสา ดำรงสกุลวงษ์. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานในอุตสาหกรรมฟอกหนัง: กรณีศึกษาบริษัท อินเตอร์ไฮด์ จำกัด (มหาชน). หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น.

วรารักษ์ ลีเลิศพันธ์, (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท เนชั่น บรอดแคสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด มหาชน. Nation University:ม.ป.ท.

ศักดิ์ระพี ศรีนิเวศน์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิต, เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล ที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิตและความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานกับการลาออกของพนักงานฝ่ายผลิต บริษัท แคนาดอล เอเชีย จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศุภริณี อำภรณ์. (2555). สร้างโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการลาออกจากงานของครูโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สนธยา บุญเรือง. (2551). สาเหตุที่พนักงานจ้างลาออกหรือมีความตั้งใจลาออกจากงานก่อนสิ้นสุดสัญญาจ้างของพนักงานจ้างในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุภารัตน์ นำใจดี. (2548). คุณภาพชีวิตและปัญหาในการทำงานที่มีอีทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและแนวโน้มพฤติกรรมการลาออกของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อรวรรณ ผดุงรัชดากิจ. (2550). คุณภาชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ: กรณีศึกษาข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยบูรพา.

อัจฉรา อัจฉริยอุตสาห์. (2554). สาเหตุของการลาออกจากงานของพนักงานธนาคารตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของประชากรกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานธนาคารพานิชย์แห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อุษณีษ์ จันทร์อำรุง. (2550). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงาน ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อ ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา จิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Allen, N.J., & Meyer, J.P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance, and normative commitment to the organization. Journal of Occupational Psychology, 63, 1-18.

Herzberg, F.B.S. (1959). The Motivation to Work (2nd ed.). New York: Johns Wiley & Sohns.

Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

Maslow, A. H. (1960). A Theory of Human Motivation. In Human Relation in Management. (pp. 122-144). I. L. Heckmann Jr. and S. G. Huneryager. eds. Cincinati: South-Western.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง
Factors Affecting the Survival of Commercial Fishery Owner in Ranong

พัทธมน ใบศิริ(Pattamon Baisiri)[1*] ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์(Sri-on Somboonsup)[2]
พัฒน์ พัฒนรังสรรค์(Pat Pattanarangsun)[3]
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
[*]Corresponding author. E-mail: dreampatta@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง อันประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะสถานประกอบการ พฤติกรรมการดำเนินธุรกิจประมงพาณิชย์ และปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอก ซึ่งใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2561 ถึง มีนาคม 2561 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองโลจิต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ได้แก่ ระยะเวลาดำเนินกิจการ เงินลงทุน ดำเนินธุรกิจประมงต่อเนื่องร่วม พฤติกรรมการจ้างแรงงานกรรมกรประมงพาณิชย์ และปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอกด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง และด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ความอยู่รอด ประมงพาณิชย์ ผู้ประกอบการ จังหวัดระนอง

Abstract

This research aimed to study factors affecting the survival of commercial fishery owner in Ranong which comprised characteristic of the firm, business operation, and PESTLE analysis. A questionnaire was distributed to collect primary data from 100 fishery owners in Changwat Ranong, and was collect by accidental sampling during February to March 2018 and was analyzed by logit model. According to the research, it has been found that factors affecting affecting the survival of fishery owner in Changwat Ranong at the statistical significance level of 0.10 were age of firm, initial investment, related fishing industry, hiring workers, In addition, PESTLE factor in term of ecological, economic, and politic could significantly explain the survival of fishery owner in Ranong as well.

Keywords: Survival, Commercial Fishery, Owner, Changwat Ranong

บทนำ

ธุรกิจประมงพาณิชย์นับว่ามีบทบาทต่อผลผลิตประมงไทยอย่างมาก ผลผลิตส่วนใหญ่ได้จากการทำเรือประมงพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วยเรือประมงมากกว่า 10,000 ลำ บทบาทของการประมงไทยขยายตัวจนเป็นผู้นำทางทะเลภูมิภาคเอเชียทางตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศในภาคประมงสูงขึ้น(วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์,2539)

ในเขตการทำประมงพาณิชย์ฝั่งอันดามัน จังหวัดระนองนับเป็นจังหวัดที่น่าจับตามองด้วยเหตุผล การทำประมงเป็นอาชีพ 1 ใน 3 ของประชากรจังหวัดระนอง และอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง มีทั้งโรงงานขนาดเล็ก และโรงงานขนาดกลาง โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดระนอง รายได้หลักมาจากภาคการเกษตร ทั้งการเกษตรป่าไม้ การประมง อุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง และธุรกิจการขนส่ง เป็นผลมาจากการเติบโตของภาคประมงในอดีต โดยธุรกิจประมงต่อเนื่องได้แก่ ท่าเทียบเรือประมง แพซื้อ-ขายปลา โรงงานอาหารทะเลแปรรูป โรงน้ำแข็งในอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง ตารางที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรมีการลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี2555 ที่ 9,521ล้านบาท เหลือเพียง 8,795ล้านบาทในปี2558 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวสูงขึ้นถึง 14,456 ล้านบาท ในปี 2558 แสดงให้เห็นว่า แม้ขาดแคลนสินค้าประมง ภาคอุตสาหกรรมยังคงดำเนินผลิตต่อเรื่องด้วยการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ หรือผู้ผลิตนอกจังหวัด และจากตัวเลขการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการผลิตสินค้าแปรรูป

ตารางที่ 1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2553 – 2558 (หน่วย:ล้านบาท)

สาขาการผลิต	**2553**	**2554**	**2555**	**2556**	**2557**	**2558**
ภาคเกษตร	9,565	10,116	9,521	9,916	9,706	8,795
ภาคนอกการเกษตร	12,003	12,105	13,153	12,938	13,852	14,456
รวมผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ล้านบาท)	**21,568**	**22,221**	**22,674**	**22,854**	**23,558**	**23,250**

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดระนอง (2560)

นอกจากนั้นจังหวัดระนองมีอาณาเขตทะเลที่ครอบคลุมพื้นที่ทะเลอันดามันติดกับชายแดนประเทศเมียนมา ส่งผลให้เป็นเมืองท่าในการขึ้นเรือประมงพาณิชย์ทั้งเรือไทยและเรือสัญชาติเมียนมา จังหวัดระนอง นับเป็น 1 ใน 5 ของจังหวัดที่มีสัตว์น้ำเค็มขึ้นท่าสูงที่สุด และเป็นอันดับ 1 ของจังหวัดในทะเลฝั่งอันดามันที่มีจำนวนสูงสุด พิจารณาจากตารางที่ 1.2 สูงถึง 82,605 ตันในปี2553 แต่มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ภายใน6ปีที่ผ่านมาสูงถึงร้อยละ 63.88 หากแต่ปริมาณสัตว์น้ำขึ้นท่าจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มเติบโต คิดเป็นอัตราก้าวหน้าสูงถึงร้อยละ 140 จากปี พ.ศ.2553 ถึงปี พ.ศ. 2558 โดยเป็นผลกระทบจากการที่จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์กลางประมงของทะเลอันดามัน

ตารางที่ 1.2 ปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่ขึ้นท่า เขตพื้นที่ทะเลฝั่งอันดามัน ปี พ.ศ. 2553 – 2558
(หน่วย : ตัน)

จังหวัด	**2553**	**2554**	**2555**	**2556**	**2557**	**2558**
ระนอง	82,605	89,516	70,353	66,931	54,794	52,772
พังงา	42,842	40,137	41,984	32,619	24,495	18,308
ภูเก็ต	54,447	56,875	58,739	71,930	82,556	77,291
กระบี่	14,106	9,112	9,979	12,964	11,790	10,847
ตรัง	75,000	72,977	75,050	65,161	84,900	70,058
สตูล	72,795	64,595	74,817	54,932	40,591	54,415
รวม	**341,795**	**333,212**	**330,922**	**304,537**	**299,126**	**283,691**

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) (2560)

จังหวัดระนองได้รับผลกระทบจากการที่รัฐบาลไทยออกกฎข้อบังคับเพื่อแก้ไขปัญหาประมงไทยละเมิดกฎหมายร่วม IUU (Illegal Unreported and Unregulated Fishing) ประเด็นปัญหาหลัก คือ การจับกุมเรือประมงที่ติดธงไทยที่เข้าทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะมอริเชียส (Mauritian EEZ) และไม่มีการรายงานเกี่ยวกับการสอบสวนของเรื่องดังกล่าว การดำเนินการดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญา UNCLOS มาตรา 94 ที่รัฐเจ้าของธงจะต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบเรื่องที่เกี่ยวกับการละเมิดของเรือของตน ส่งผลให้สหภาพยุโรป (European Union : EU) ประกาศงดการนำเข้าผลผลิตภาคการประมงจากประเทศไทย และบริเวณกระทบที่สำคัญคือทะเลฝั่งอันดามันที่ไม่มีพื้นที่น่านน้ำภายในประเทศ ได้แก่จังหวัดระนอง และจังหวัดพังงา

นอกจากนั้นปัญหาแรงงานต่างด้าวขาดแคลนได้ส่งผลต่อธุรกิจประมงพาณิชย์โดยตรง อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ ออนไลน์(2560) ว่าแรงงางต่างด้าวขาดแคลนหนักส่งผลทำให้ราคาอาหารทะเลพุ่งสูงขึ้น เนื่องด้วยการขาดแคลนแรงงานในธุรกิจประมงพาณิชย์ อาทิ การเปลี่ยนงานของแรงงาน โทษของกฎหมายประมงมีอัตราปรับขั้นสูง ในขณะที่แรงงานไทยไม่นิยมรับงานจ้างงานประเภทกรรมกรประมง จนทำให้ผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ต้องหยุดเดินเรือประมงเพราะไม่มีลูกเรือมากกว่าร้อยละ 20 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2560 (โพสต์ทูเดย์, 2560)

จากบทวิเคราะห์ของสำนักงานคลังจังหวัดระนอง(2560)ได้สรุปไว้ว่าผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ ได้แก่ปัจจัยต่างๆดังนี้ ปัจจัยด้านสังคมจากการกดดันของกลุ่ม EU ในเรื่องการทำประมง IUU ต่อเนื่องด้วยปัญหาการค้ามนุษย์ผ่านเรือประมงพาณิชย์ดัดแปลง ปัจจัยเศรษฐกิจด้านปัญหาแรงงานต่างด้าวขาดแคลน ต้นทุนในการจ้างแรงงานต่าง

สูงขึ้นเนื่องด้วยกฎระเบียนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมปัญหาทรัพยากรสัตว์น้ำขาดแคลนด้อยคุณภาพลง สืบเนื่องไปถึงปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเมืองเมือง ปัจจัยด้านกฎระเบียบที่บังคับใช้ในอุตสาหกรรมประมงพาณิชย์

ภาพที่ 1.3 จำนวนเรือประมงพาณิชย์ในจังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2557 – 2560
(หน่วย:ลำ)

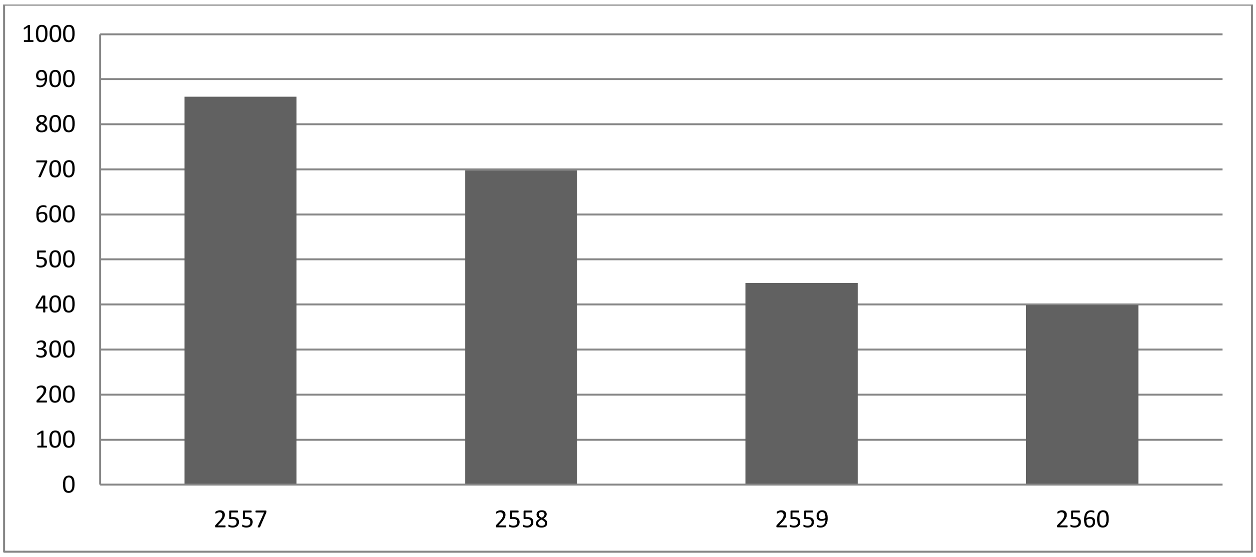

ที่มา: กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง (2561)

หลังจากมีการจัดระเบียบการทำประมงพาณิชย์ภายใต้การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับเห็นได้ว่าจำนวนเรือประมงพาณิชย์มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนสูงสุดที่ปี 2557 ถึง 861 ลำ ในขณะที่ในปี 2560 จังหวัดระนองมีจำนวนเรือประมงพาณิชย์รวมทั้งสิ้น 399 อัตราการลดลงตั้งแต่พ.ศ. 2557 – 2560 คิดเป็นร้อยละ 46.34

ในระยะยาวหากภาคการประมงของจังหวัดระนองยังคงมีการถดถอยอย่างต่อเนื่อง อาจจะส่งผลให้ผู้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจประมง และส่งผลกระทบต่อหลายอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจใน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ในจังหวัดระนองซึ่งการศึกษานี้จะนำทฤษฎีและแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดผู้ประกอบการ

รัชพล จอมไตรคุป (2557) ให้ความหมายของผู้ประกอบการไว้ว่า บุคคลที่ก่อตั้งองค์การ เป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนที่เข้ามาดำเนินธุรกิจ โดยยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินธุรกิจ ทั้งที่เพื่อผลกำไร และความพอใจในเชิงเศรษฐศาสตร์ ได้มีผู้ให้ความหมายผู้ประกอบการไว้ว่า ผู้ประกอบการ คือผู้ที่นำปัจจัยการผลิต ได้แก่ ทุน แรงงาน และที่ดิน มาจัดสรรทำการเสี่ยงและตัดสินใจเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง นิยามได้ว่า ผู้ประกอบการได้นำเอาปัจจัยการผลิต หาโอกาสที่จะสร้างกำไร และจัดการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (Kilby, 1971)

ผู้ศึกษาขอสรุปว่าผู้ประกอบการ หมายถึงผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งองค์การหรือธุรกิจเพื่อสร้างกำไร โดยแบกรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการ

แนวคิดความอยู่รอด

จิรภัทร์ ลิปเมธี และกัลป์ยาภัสร์ ทองเย็น (2557) ได้ให้ความหมายถึงการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจว่า เป็นวิธีการปรับตัวจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการของมนุษย์ที่มีมากขึ้น สังคม การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทั่วไปอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบให้องค์กรหรือธุรกิจนำไปสู่การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดสถานการณ์นั้น

Jackson and Morgan (1978 อ้างใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด,2551: 65) กล่าวว่า โดยทั่วไปองค์การจะตายเมื่อไม่สามารถมีตำแหน่งหรือบทบาทที่เหมาะสมในสิ่งแวดล้อมหนึ่งได้ หรือเมื่อองค์การไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมแบบใหม่ได้ ในประเด็นนี้เป็นเรื่อเกิดจากปัจัยภายนอก

ผู้ศึกษาได้มองว่า ความอยู่รอด หมายถึง การที่องค์การสามารถปรับตัวจากผลกระทบปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม

ทฤษฎีปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอกที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ(PESTLE Analysis)

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ภายนอก (Francis J. Aguilar, 1967) ได้กล่าวถึงการนำปัจจัยภายนอกมาวิเคราะห์และทำความเข้าใจสภาพพื้นที่ภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความอยู่รอดของธุรกิจ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆดังนี้ การเมือง(Political) เศรษฐกิจ(Economic) สังคม/วัฒนธรรม(Social) เทคโนโลยี (Technological) กฎหมายและข้อบังคับ(Legal) สภาพแวดล้อม (Environmental)

ผู้วิจัยได้เลือกนำทฤษฎี PESTLE Analysis ไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายของธุรกิจเรือประมงในจังหวัดระนอง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินการที่สอดคล้องต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent

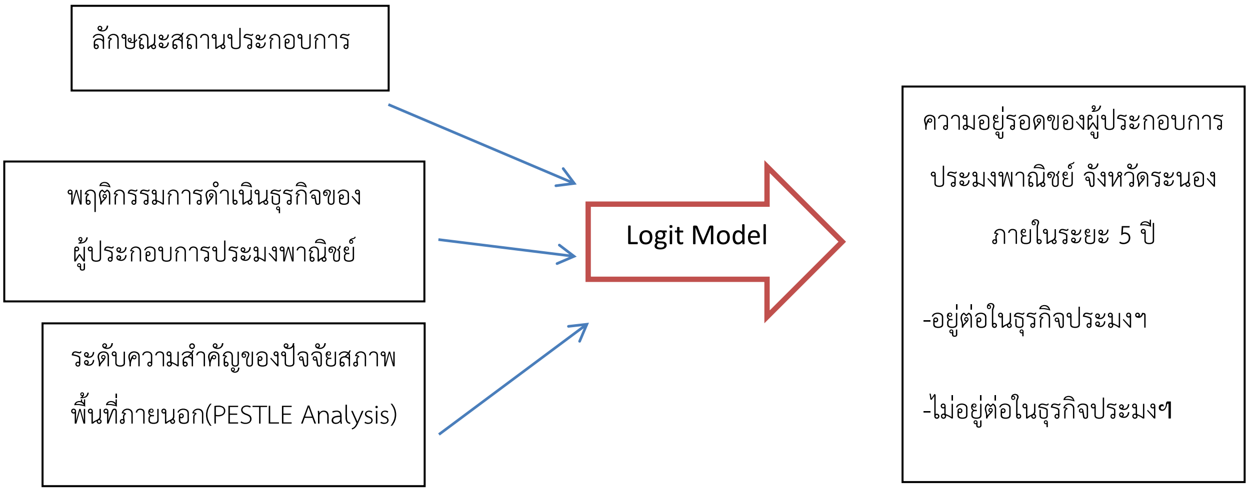

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง อันประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะสถานประกอบการ พฤติกรรมการดำเนินธุรกิจประมงพาณิชย์ และปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอกที่เกี่ยวข้องต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ในจังหวัดระนอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง ครั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลปฐมภูมิประเภทการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ ในเขตพื้นที่จังหวัดระนอง กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ ในจังหวัดระนอง โดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 หรือ 0.1 (ปัทมาพร, 2554) เนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านเวลาและในขณะที่ผู้ประกอบการอยู่ในช่วงเกิดการประท้วงทางภาครัฐเรื่องปัญหาแรงงานต่างด้าวขาดแคลน จากการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 379 ผู้ประกอบการ จากสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลดังกล่าวจะได้ค่าต่างๆ ดังนี้

e = 0.1

N = 379

แทนค่าลงในสมการ

$$n = \frac{379}{1+379\times(0.1)^2}$$

$$n \approx 79$$

จากการคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 79 คน ทางผู้ศึกษาทำการสำรองไว้เพิ่มเติมอีก 21 ตัวอย่าง สำหรับกรณีที่แบบสอบถามมีคำตอบที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 100 ผู้ประกอบการ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การทดสอบเครื่องมือ

เมื่อสร้างแบบสอบถามซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้แล้ว ผู้ศึกษาได้นำไปทำการทดสอบ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง 41 ชุด โดยการทดสอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่

1. การทดสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถามที่จัดขึ้น ว่าสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในแบบฟอร์มการรายงานข้อมูล และนำไปทดลองเก็บข้อมูลก่อน 41 กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นรวมข้อผิดพลาด และดำเนินการแก้ไข้ในแบบสอบถามก่อนเก็บข้อมูลจริง

2. การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability)ของแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น โดยวิธีวัดความสอดคล้องภายในชุดเดียวกัน (Internal Consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัค (Cronbachs' Alpha Coefficient) ซึ่งเป็นการหาค่าความน่าเชื่อถือได้ โดยวัดหรือสอบถามเพียงครั้งเดียวจากกลุ่มตัวอย่าง ถ้าค่าแอลฟาที่ได้มีค่าใกล้ 1 มาก แสดงว่ามีความน่าเชื่อถือมาก

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับการทำประมงพาณิชย์ แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่รอดของผู้ประกอบการ และทฤษฎีปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอกที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ (PESTLE Analysis) ทำให้ผู้ศึกษาสามารถสร้างแบบจำลองโดยการกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่ประกอบด้วยลักษณะสถานประกอบการ พฤติกรรมการดำเนินงานธุรกิจประมงพาณิชย์ และปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอกที่ส่งผลต่อความความอยู่รอดธุรกิจ นำมาทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง ด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) ซึ่งมีรูปแบบสมการดังต่อไปนี้

$$\text{In}\left(\frac{p}{1-p}\right) = \beta_0 + \sum_i \beta_{1i}\text{Year}_i + \beta_2\text{Boatsize1} + \sum_j \beta_{3j}\text{Invest}_j + \sum_k \beta_{4k}\text{Revenue}_k + \sum_l \beta_{5l}\text{Expense}_l + \beta_6\text{Port1} + \beta_7\text{Fishery1} + \beta_8\text{Fishery3} + \beta_9\text{WorkerT} + \beta_{10}\text{WorkerA} + \beta_{11}\text{Product1} + \beta_{12}\text{Boat3} + \sum_m \beta_{13m}\text{Date}_m + \beta_{14}\text{Located1} + \beta_{15}\text{Eco1} + \beta_{16}\text{Eco2} + \beta_{17}\text{Politic1} + \beta_{18}\text{Politic2} + \beta_{19}\text{Economic1} + \beta_{20}\text{Economic2} + \beta_{21}\text{legal2} + \beta_{22}\text{Social1} + \beta_{23}\text{Social2} + \varepsilon$$

โดยกำหนดให้

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
P	Prob(Y=1) คือ โอกาสที่ผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนองอยู่รอดในธุรกิจ	
Y	ความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง	1 = เลือกที่จะอยู่ต่อในธุรกิจ 0 = เลือกที่จะไม่อยู่ต่อในธุรกิจ
Year_i	ระยะเวลาดำเนินธุรกิจ I = 1,2	(base group = 1-10ปี) Year_2 = มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
Boatsize1	เรือประมงพาณิชย์ขนาด 10-29 ตันกรอส	1 = กรณีเลือกขนาดเรือ 10 29 ตันกรอส 0 = กรณีอื่นๆ
Invest_j	เงินลงทุน J = 1,2,3	(base group = ต่ำกว่า 1 ล้านบาท) Invest_2 = 1-5 ล้านบาท Invest_3 = มากกว่า 5 ล้านบาท
Revenue_k	รายได้ K = 1,2,3,4	(base group = ต่ำกว่า 1 แสนบาท) Revenue_2 = 1 - 5 แสนบาท Revenue_3 = 5 แสน - 1 ล้านบาท Revenue_4 = มากกว่า 1 ล้านบาทขึ้นไป
Expense_l	ค่าใช้จ่าย	(base group = ต่ำกว่า 1 แสนบาท)

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
	L = 1,2,3,4	$Expense_2$ = 1 - 5 แสนบาท $Expense_3$ = 5 แสน - 1 ล้านบาท $Expense_4$ = มากกว่า 1 ล้านบาทขึ้นไป
Port1	ท่าเทียบเรือในจังหวัดระนอง	1 = กรณีเลือกท่าเทียบเรือในจังหวัดระนอง 0 = กรณีอื่นๆ
Fishery1	ธุรกิจท่าเทียบเรือประมง	1 = กรณีเลือกธุรกิจท่าเทียบเรือประมง 0 = กรณีอื่นๆ
Fishery3	ธุรกิจแพซื้อ-ขายปลา	1 = กรณีเลือกธุรกิจแพซื้อ-ขายปลา 0 = กรณีอื่นๆ
WorkerT	จำนวนแรงงงานไทยต่อเรือ 1 ลำ	จำนวนแรงงานไทยต่อเรือ 1 ลำ
WorkerA	จำนวนแรงงานต่างด้าวต่อเรือ 1 ลำ	จำนวนแรงงานต่างด้าวต่อเรือ 1 ลำ
Product1	สินค้าปลาเบจพรรณ	1 = กรณีเลือกสินค้าปลาเบจพรรณ 0 = กรณีอื่นๆ
Boat3	เรือประเภทอวนล้อมจับ	1 = กรณีเลือกเรือประเภทอวนล้อมจับ 0 = กรณีอื่นๆ
$Date_m$	ระยะเวลาในการออกเรือต่อครั้ง M = 1,2,3	(base group = ไม่เกิน 10วัน) $Date_2$ = 11 - 20 วัน $Date_3$ = 20 - 30 วัน
Located1	ทำประมงในน่านน้ำไทย	1 = กรณีเลือกทำประมงในน่านน้ำไทย 0 = กรณีอื่นๆ
Eco1	ทรัพยากรสัตว์น้ำขาดแคลน	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Eco2	ทรัพยากรสัตว์ด้อยคุณภาพลง	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Politic1	ความมั่นคงของการเมืองไทย	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Politic2	การใช้มาตรา 44 ในอุตสาหกรรมประมง	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Economic1	แรงงานต่างด้าวขาดแคลน	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Economic4	ราคากลางสินค้าประมง	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
legal2	ความเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบจากภาครัฐ	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Social1	ความกดดันจากการได้รับใบเหลือง EU	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
Social2	ความกดดันจากปัญหาค้ามนุษย์	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
ε	ค่าความคลาดเคลื่อน (error term)	

ผลการวิจัย

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง จำนวน 100 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการมาแล้วมากกว่า 10 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 78 คน ส่วนมากใช้เงินลงทุนในช่วง 1,000,000 – 5,000,000 บาท เป็นจำนวน 53 คน โดยผู้ประกอบการประมงพาณิชย์จำนวน 30 ท่าน ได้ประกอบธุรกิจประมงต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ในจำนวน 17 ท่าน ได้ประกอบธุรกิจแพซื้อ-ขายปลา ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการให้ความสำคัญเรื่องการใช้มาตรา 44 ของรัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดที่ 4.550 ความสำคัญของปัญหาแรงงานต่างด้าวเป็นอันดับสองที่ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.540 และค่าเฉลี่ยคะแนนปัจจัยความมั่นคงทางการเมือง ปัจจัยทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลขาดแคลน และปัจจัยด้านคุณภาพของสัตว์น้ำทะเล ตามลำดับดังนี้ 4.520, 3.950, และ 3.220

ในส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง ได้ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุด้วยแบบจำลองโลจิตดังต่อไปนี้

$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) =$ 6.247+ 3.874year + 1.474Boatsize1 – 3.257Invest2 – 1.571Invest3 – 1.749Revenue2

(2.90)* (0.64) (-2.23)* (-0.87) (-1.00)

– 2.436Revenue3 + 2.060Revenue4 + 1.061Expense2 + 2.152Expense3 - 2.029Expense4

(-1.37) (0.80) (0.54) (1.23) (-0.80)

+ 2.319Port – 2.421Fishery1 + 2.444Fishery3 - 9.251WorkerT + 0.29WorkerA – 0.317Product1

(1.25) (-1.72)* (1.72)* (-1.76)* (2.71)* (-0.16)

– 2.443Boat3 + 2.509Date2 - 2.879Date3 – 2.130Located1 – 1.359Eco1+ + 0.797Eco2

(-0.96) (1.04) (-0.85) (-1.09) (2.65)* (1.78)*

– 1.048Politic1 1.164Politic2 - 1.054Economic1 + 0.263Economic4 – 0.924Legal2

(-1.90)* (2.11)* (-1.89)* (0.74) (0.344)

-0.161Social1 - 0.284Social2

(-0.35) (-0.58)

Numer of obs = 99, LR Chi-square (29) = 56.23, Pseudo R2 = 0.4105,Log likelihood = -40.38

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง ค่า Z-stat

*แสดงถึง มีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.10

ตาราง1 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุด้วยแบบจำลองโลจิต

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธ์	S_b	Z – Stat	P – Value	Marginal Effect
ระยะเวลาเริ่มดำเนินการ					
- 1- 10 ปี		(Base	Group)		
- มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	3.874*	1.336	2.90	0.004	0.574
ขนาดเรือ					
- เรือประมงพาณิชย์ ขนาด 10 - 29 ตันกรอส	1.474	2.295	0.64	0.521	0.352
เงินลงทุน		(Base	Group)		
- ไม่เกิน 1,000,000 บาท	-3.257*	1.458	-2.23	0.026	-0.662
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท	-1.571	1.805	-0.87	0.384	-0.299
- มากกว่า 5,000,000 บาทขึ้นไป					
ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน					
- ไม่เกิน 100,000 บาท		(Base	Group)		
- 100,001 – 500,000 บาท	-1.749	1.756	-1.00	0.319	-0.357
- 500,001 – 1,000,000 บาท	-2.436	1.773	-1.37	0.169	-0.416
- มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป	2.060	2.588	0.80	0.426	0.471
ระดับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน					
- ไม่เกิน 100,000 บาท		(Base	Group)		
- 100,001 – 500,000 บาท	1.061	1.971	0.54	0.590	0.256
- 500,001 – 1,000,000 บาท	2.152	1.743	1.23	0.217	0.486
- มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป	-2.029	2.545	-0.80	0.425	-0.386
ธุรกิจประมงต่อเนื่อง					
- ท่าเทียบเรือประมง	-2.421*	1.410	-1.72	0.086	-0.577
- แพซื้อ-ขายปลา	2.444*	1.423	1.72	0.086	0.583
ท่าเรือที่ใช้ในการเทียบเรือประมงพาณิชย์					
- ท่าเรือในจังหวัดระนอง	2.319	1.851	1.25	0.210	0.354
แรงงานกรรมกรประมงพาณิชย์ ต่อเรือ1ลำ					
- แรงงานไทย	-9.251*	0.525	-1.76	0.078	-0.220
- แรงงานต่างด้าว	0.29*	0.107	2.71	0.007	0.693

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	S_b	Z – Stat	P – Value	Marginal Effect
ประเภทสัตว์น้ำที่ทำประมง					
- ปลาเบญจพรรณ	-0.317	2.028	-0.16	0.876	-0.775
ประเภทเรือในการทำประมง					
- อวนล้อมจับ	-2.443	2.566	-0.96	-0.341	-0.413
ระยะเวลาในการทำประมง					
- ไม่เกิน 10 วัน		(Base	Group)		
- 11 -20 วัน	2.509	2.418	1.04	0.299	0.487
- 21-30 วัน	-2.879	3.400	-0.85	0.397	-0.375
น่านน้ำในการทำประมง					
- อันดามันตอนบน	-2.130	1.948	-1.09	0.274	-0.468
ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ					
- ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลขลาดแคลน	-1.359*	0.513	-2.65	0.008	-0.324
- ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเล คุณภาพด้อยลง	0.797*	0.447	1.78	0.075	0.190
ด้านการเมือง					
- ความมั่นคงทางการเมืองไทย	-1.048*	0.551	-1.90	0.057	-0.250
- การใช้กฎมาตรา 44 ของรัฐบาล	1.164*	0.552	2.11	0.035	0.277
ด้านเศรษฐกิจ					
- แรงงานต่างด้าวขลาดแคลน	-1.054*	0.558	-1.89	0.059	-0.251
- ราคากลางสินค้าประมง	0.263	0.355	0.74	0.459	0.627
ด้านกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับใช้					
- ความเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบจากภาครัฐ	-0.924	0.977	0.344	0.344	-0.220
ด้านสังคม วัฒนธรรม					
- ความกดดันจากการได้รับใบเหลืองของ EU	-0.161	.465	-0.35	0.728	-0.386
- ความกดดันจากปัญหาการค้ามนุษย์	-0.284	0.485	-0.58	0.559	-0.067
LR Chi^2 = 56.23 Prob Chi^2= 0.0018	Overall	Percentage	Correct =	83.84%	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา เมื่อพิจารณาค่า LR Chi-Square = 56.23 Prob Chi = 0.0018 อธิบายได้ว่าแบบจำลองนี้สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง อย่างมีนัยสำคัญทางระดับสถิติที่ระดับ 0.10 นอกจากนี้เมื่อพิจารณา Overall

Percentage Correct เท่ากับ 83.84 % อธิบายได้ว่าแบบจำลองนี้สามารถพยากรณ์ความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง ทั้งสองกรณีได้ คือ กรณีตัดสินใจคงอยู่ในธุรกิจต่อ และกรณีตัดสินใจเลิกกิจการ โดยคิดเป็นร้อยละ 83.84

ปัจจัยลักษณะสถานประกอบการธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง สามารถอธิบายการตัดสินใจต่อการอยู่ต่อหรือไม่อยู่ต่อของผู้ประกอบการในธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนองที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ได้แก่ ตัวแปรระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจมามากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีการตัดสินใจอยู่ต่อในธุรกิจมากกว่าผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจมาแล้วในระยะเวลา 1-10 ปี ที่ร้อยละ 57.42 อ้างอิงจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ที่ดำเนินธุรกิจมายาวนาน ตัดสินใจอยู่ต่อเพื่อรอดูเหตุการณ์ในอนาคต ทั้งนี้มีการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้รวดเร็วกว่าผู้ที่มีระยะดำเนินกิจการน้อยกว่า ตัวแปรจำนวนเงินลงทุนในการประกอบธุรกิจ พบว่าผู้ประกอบการที่ลงทุนในช่วง 1,000,000 – 5,000,000 บาท มีการตัดสินใจไม่อยู่ต่อมากกว่าผู้ที่ลงทุนต่ำกว่า 1,000,000 บาท โดยคิดเป็นร้อยละ 66.27 ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้แบบรับความเสี่ยงต่อสภาพแวดล้อมสูงกว่ารายเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ วิเศษ(2555) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จังหวัดนนทบุรี กล่าวว่าการลงทุนเริ่มแรกที่น้อยกว่า ส่งผลให้มีภาระหนี้สินไม่มาก สามารถควบคุมระบบบริหารการเงินได้ดีกว่าธุรกิจที่ใหญ่กว่า ตัวแปรผู้ประกอบที่ประกอบธุรกิจประมงต่อเนื่องร่วมด้วย โดยประกอบธุรกิจท่าเทียบเรือประมงร่วมมีแนวโน้มในการตัดสินใจไม่อยู่ต่อ ร้อยละ 57.77 แต่ผู้ที่ประกอบธุรกิจแพซื้อ-ขายตัดสินใจอยู่ต่อ ร้อยละ 58.31 สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการประมงที่ประกอบประมงต่อเนื่องร่วมด้วย ผู้ประกอบการท่าเทียบเรือมีผลกระทบโดยตรงหากธุรกิจเรือประมงไทยมีปัญหา ในขณะที่ผู้ประกอบการแพซื้อ-ขายปลา ได้ประกอบอาชีพในการซื้อขายปลาโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และสามารถรับซื้อสินค้าประมงจากเรือต่างสัญชาติได้

ในขณะที่ลักษณะพฤติกรรมการดำเนินธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง สามารถอธิบายการตัดสินใจต่อการอยู่ต่อหรือไม่อยู่ต่อของผู้ประกอบการในธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนองที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 สำหรับการจ้างแรงงานไทย หากจ้างเพิ่มขึ้น 1 คนส่งผลให้ผู้ประกอบการตัดสินใจไม่ดำเนินธุรกิจต่อที่ระดับร้อยละ 22.07 ในขณะที่การจ้างแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น 1 คนส่งผลต่อการตัดสินใจอยู่ต่อร้อยละ 6.93 สอดคล้องกับพันธ์รบ ราชพงศา (2557) ได้อ้างถึงแนวคิด 3D ไว้ว่าแรงงานไทยไม่ต้องการทำงานหนังประเภท 3D คือ งานสกปรก (Dirty Job) งานอันตราย (Dangerous Job) และงานยาก (Difficult Job) ส่งผลให้แรงงานไทยขลาดแคลนสูงกว่าแรงงานต่างด้าว ที่เคลื่อนย้ายแรงงานหลังเปิดประชาคมอาเซียน พร้อมกับค่าจ้างราคาถูกกว่าแรงงานไทย

ปัจจัยสภาพพื้นที่ภายนอกที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง สามารถอธิบายการตัดสินใจต่อการอยู่ต่อหรือไม่อยู่ต่อของผู้ประกอบการในธุรกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนองที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ผู้ประกอบการได้ให้ความสำคัญกับการบังคับมาตรา 44 ของรัฐบาล โดยส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจอยู่ต่อเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล(2556) ได้อ้างถึงทฤษฎีว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมาตรา 44 บังคับใช้เนื่องด้วยการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย และส่งเสริมการทำประมงอย่างยั่งยืนในอนาคต เพราะว่ารัฐต้องเข้าไปกำกับดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมหรือให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ในขณะที่ความมั่นคงทางการเมืองปัจจุบันของไทยส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจอยู่ต่อลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาล กฎระเบียบและความเชื่อมั่น ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่มีความมั่นใจในการดำเนินกิจการสอดคล้องกับบทความเรื่องปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนเขียนโดย ภัทรษมน รัตนางกูร(2552) กล่าวว่าประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมือง จะทำให้นักธุรกิจ นักลงทุนมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ปัจจัยการขาดแคลนแรงงานต่างด้าวมีความน่าจะเป็นต่อการตัดสินใจอยู่ต่อลดลง สอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของศูนย์วิจัยกสิกร(2561) แรงงานต่างด้าวทักษะต่ำจาก 3 ประเทศเพื่อนบ้านเป็นองค์ประกอบหลักและโครงสร้างในการเติบโตของเศรษฐกิจไทย พบว่าธุรกิจที่ใช้แรงงานต่างด้าว ธุรกิจเหมาก่อสร้าง ธุรกิจบริการ และเกษตรประมง ซึ่งการขาดแคลนแรงงานส่งผลให้ธุรกิจหยุดชะงักได้ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้แก่การขาดแคลนของทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจอยู่ต่อลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ แก้วชูกุล (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบจากนโยบายด้านการประมงของประเทศอินโดนีเซียต่อการพัฒนาประมงนอกน่านน้ำของไทย จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงในน่านน้ำไทย และการทำประมงที่เกินศักยภาพของเรือประมงไทย การผลิตทดแทนตามธรรมชาติเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำ และมีแนวโน้มลดลงในอนาคต ส่งผลให้ต้นทุนสูงขึ้นในขณะที่ผลตอบแทนต่ำลง ประสบกับสภาวะขาดทุน และปัจจัยคุณภาพสัตว์น้ำทะเลด้อยคุณภาพ ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจอยู่ต่อเพิ่มขึ้น

คุณภาพสัตว์น้ำไม่ส่งผลต่อการกำหนดราคาสินค้ากลางประมง

ลักษณะผู้ประกอบการได้แก่ ลักษณะเรือประมง ระดับรายได้เฉลี่ย ระดับค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ท่าเรือที่ใช้ในการเทียบเรือเข้าฝั่ง พฤติกรรมการดำเนินธุรกิจได้แก่ ประเภทสินค้า ประเภทเรือ ระยะเวลาในการออกเรือ น่านน้ำในการทำประมง และปัจจัยสภาพพื้นที่แวดล้อมภายนอกได้แก่ ด้านกฎหมายและด้านสังคม วัฒนธรรม ไม่สามารถอธิบายการตัดสินใจการอยู่ต่อของผู้ประกอบการรุกิจประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ จังหวัดระนอง พบว่าปัจจัยปัญหาที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจอยู่ต่อมีปัญหาด้านทรัพยากรสัตว์น้ำขาดแคลน ปัญหาด้านเสถียรภาพทางการเมือง และปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงาน

1. ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการทำประมงแบบยั่งยืน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรประมงในระยะยาว พึงปฏิบัติตามกฎระเบียบของกฎการทำประมงสากล อาทิ IUU

2. รัฐบาลตระหนักถึงความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นแก้ผู้ประกอบการ นักลงทุน รวมถึงประชาชน โดยการจัดการเลือกตั้ง

3.ในด้านแรงงาน ผู้ประกอบการประมงพาณิชย์และภาครัฐควรปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อหาทางออกร่วมกันในปัญหาแรงงานต่างด้าวขาดแคลน เนื่องด้วยจังหวัดระนองเป็นจังหวัดชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียรมาสามารถที่จะจัดจ้างแรงงานได้ง่าย นับเป็นข้อได้เปรียบมากกว่าจังหวัดอื่นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

หากมีผู้สนใจศึกษาเพิ่มเติมควรมีการศึกษากลุ่มผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ต่อเนื่องจากมีผลกระทบโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการท่าเทียบเรือประมงในจังหวัดระนอง หรือศึกษาความอยู่รอดของผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ในจังหวัดกลุ่มทะเลอันดามัน เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาในการให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอด

เอกสารอ้างอิงและสิ่งอ้างอิง

กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง. (2561). *สถิติเรือประมงไทย พ.ศ.2560*.6เมษายน. 2561https://www.fisheries.go.th/strategystat/themeWeb/books/2560/2/Vessel2560.pdf,

เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล. (2556). *ทฤษฎีว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ*, 12 พฤษภาคม 2561. http://chalermchai-nbtc.blogspot.com/2013/06/public-interest-theory-common-well.html

จิรภัทร์ ลิปเมธี และกัลป์ยาภัสร์ ทองเย็น. (2557). *กลยุทธ์การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจให้เช่าเตียงใบบริเวณชายหาด จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ณัฐวุฒิ วิเศษ. (2555). *ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จังหวัดนนทบุรี*. คณะบริการธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, นนทบุรี.

นวรัตน์ แก้วชูกุล. (2551). *ผลกระทบจากนโยบายด้านการประมงของประเทศอินโดนีเซียต่อการพัฒนาประมงนอกน่านน้ำของไทย.* (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรงเทพฯ.

บทวิเคราะห์ของศูนย์วิจัยกสิกร. (2561). *พร้อมรับ พ.ร.ก. แรงงานต่างด้าว ธุรกิจไม่สะดุด.* 15 พฤษภาคม 2561 https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Pages/foreign-workers-regulation-for-business.aspx,

ปัทมาพร วัดกลาง.(2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บขนมูลฝอยของประชาชนเขตเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. (สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรงเทพฯ.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, (2551). กลยุทธ์การสร้างความอยู่รอดขององค์การพัฒนาเอกชนไทย: การวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีพึ่งพาทรัพยากร. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

พันธ์รบ ราชพงศา. (2557, พฤศจิกายน 4). แรงงานไร้ฝีมือ คือ ผู้สร้างชาติ สร้างอาเซียน. *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ Section: ASEAN+,* 1.

ภัทรษมน รัตนางกูร. (2552). *ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน*, 12 พฤษภาคม 2561. http://phatrasamon.blogspot.com/2009/11/blog-post_26.html

รัชพล จอมไตรคุป. (2557). *อิทธิพลของภาวะผู้ประกอบการที่มีผลต่อนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกลุ่มจังหวัดสนุก.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร, สกลนคร.

สำนักงานคลังจังหวัดระนอง. (2560). *รายงานภาวะเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดระนองประจำเดือนตุลาคม 2560*, 14 ธันวาคม 2560 ณ สำนักงานคลังจังหวัดระนอง. ระนอง: ศูนย์ข้อมูลข่าวสารสำนักงานคลังจังหวัดระนอง.

Aguilar, F. J. (1967). *Scanning the business environment*. New York: Macmillan.

Kilby, P (1971). *Entrepreneurship and Economic Development*, New York: Free Press

Yamane, T (1967). *Statistics; an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ

Export Demand for Condom from Thailand to Some Major Trading Partners

ฐานิสา จิตธงไชย(TanisaJittongchai)* ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์(Sri-on Somboonsup)
พัฒน์ พัฒนรังสรรค์(Pat Pattanarangsun)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author. E-mail:1993tanisa@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ประเภทอนุกรมเวลา รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2551 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2559 รวม 36 ไตรมาส โดยวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน แล้วประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองขั้น โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ ศึกษาอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินบาทต่อริงกิตมาเลเซีย อัตราภาษีราคาน้ำมันดิบ และราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเลเซียไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าความยืดหยุ่นของราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเท่ากับ – 2.496 อธิบายได้ว่าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสูง และ ศึกษาอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซีย นโยบายลูกคนเดียวของจีน และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าความยืดหยุ่นของราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนเท่ากับ – 1.096 อธิบายได้ว่าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสูง

คำสำคัญ: ถุงยางอนามัย การส่งออก ความยืดหยุ่น ประเทศคู่ค้า

Abstract

This study aimed to demand for condom from Thailand to Some Major Trading Partners. The quarterly secondary data was collected from the first quarter of 2008 to the fourth quarter of 2016, totaling 36 quarters and analyzed by multiple technique. The research used two-stage least squares (2SLS) by separating the study into two part. One was the study export demand for condom from Thailand to Malaysia to estimate the parameters in the model. The results of the study found that export demand for condom from Thailand to Malaysia at the statistical significance level 0.01 were Thailand's export price to Malaysia, exchange rate Baht per Malaysian Ringgit, import tax of Malaysia the price, crude oil, and Japan's export price of condom at the statistical significance level 0.05, for gross domestic product of Malaysia the statistical nonsignificance level. The estimated model could express the elasticity of Thailand export demand for condom with respect to its price equal to – 2.496 which implies that export demand for condom was elastic. Another one was the study export demand for condom from Thailand to China to estimate the parameters in the model. The results of the study found that export demand for condom from Thailand to China at the statistical significance level of 0.01 were Thailand's export price to China, Malaysia's export price, China's single child policy, and gross domestic product of China at the statistical significance level 0.05.The estimated model could express the elasticity of Thailand export demand for condom with respect to its price equal to – 1.096 which implies that export demand for condom was elastic.

Keywords: Condom, Export, Elasticity, Selected Countries

บทนำ

ปัจจุบันถุงยางอนามัยถือเป็นอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากน้ำยางธรรมชาติที่สำคัญอุตสาหกรรมหนึ่งของประเทศไทย ถุงยางอนามัยที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกถุงยางอนามัยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก ความต้องการถุงยางอนามัยในตลาดโลกเพิ่มมากขึ้นอย่างมากเป็นผลมาจากการรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่างๆ ตามแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ ปี 2555 – 2559 โดยสำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีมาตรการสำคัญประการ

หนึ่ง คือ การส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการถุงยางอนามัยและสารหล่อลื่น โดยมีกิจกรรมหลัก คือ การสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของถุงยางอนามัย ให้เป็นอุปกรณ์สุขอนามัยเพื่อความปลอดภัยและสุขภาวะทางเพศ (สำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์, 2558) การส่งออกถุงยางอนามัยของไทยครองสัดส่วนในการส่งออกโลกเป็นอันดับหนึ่งที่ร้อยละ 22.7 ในปี 2559 โดยตลาดส่งออกหลักของประเทศไทยในการส่งออกถุงยางอนามัยในภาพที่ 1 คือ มาเลเซีย และจีน ซึ่งในปี 2560 ไทยมีปริมาณส่งออกถุงยางอนามัยไปจีนถึง 1,138 ตันหรือคิดเป็นร้อยละ 8.9 ของการส่งออก การส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปจีนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นมีในทุกๆปี โดยจะเห็นได้ว่าในปี 2550 ไทยมีปริมาณส่งออกถุงยางอนามัยไปจีนเพียง 328 ตันหรือคิดเป็นร้อยละ 6.4 ของการส่งออก และประเทศมาเลเซียมีมูลค่านำเข้าถุงยางอนามัยจากประเทศไทยเพียง 101 ตันหรือคิดเป็นร้อยละ 1.2 ของการส่งออกในปี 2550 โดยแนวโน้มในการนำเข้าถุงยางอนามัยของมาเลเซียจากไทยมีแนวโน้มการนำเข้าที่เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2560 มีปริมาณการนำเข้าถุงยางอนามัยจากไทยถึง 1,530 ตันหรือคิดเป็นร้อยละ 7.9 ของการส่งออกถุงยางอนามัยของไทย จากความสำคัญของสินค้าถุงยางอนามัยที่กล่าวถึงนั้น จะเห็นได้ว่าถุงยางอนามัยมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพารายได้จากการส่งออกเป็นหลัก และสินค้าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ในการส่งออกให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมากนี้ เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่ต่างชาติมุ่งหมายที่จะให้เป็นฐานการผลิตและไทยมีความได้เปรียบทั้งด้าน วัตถุดิบ แรงงาน เทคโนโลยี เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงทำการศึกษาเพื่อให้ทราบว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการส่งออกถุงยางอนามัยจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ และผู้ศึกษาได้เลือกประเทศที่ทำการศึกษา 2 ประเทศ คือ ประเทศมาเลเซียและประเทศจีน เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นประเทศที่มีการนำเข้าถุงยางอนามัยจากประเทศไทยมากที่สุดสองประเทศแรก

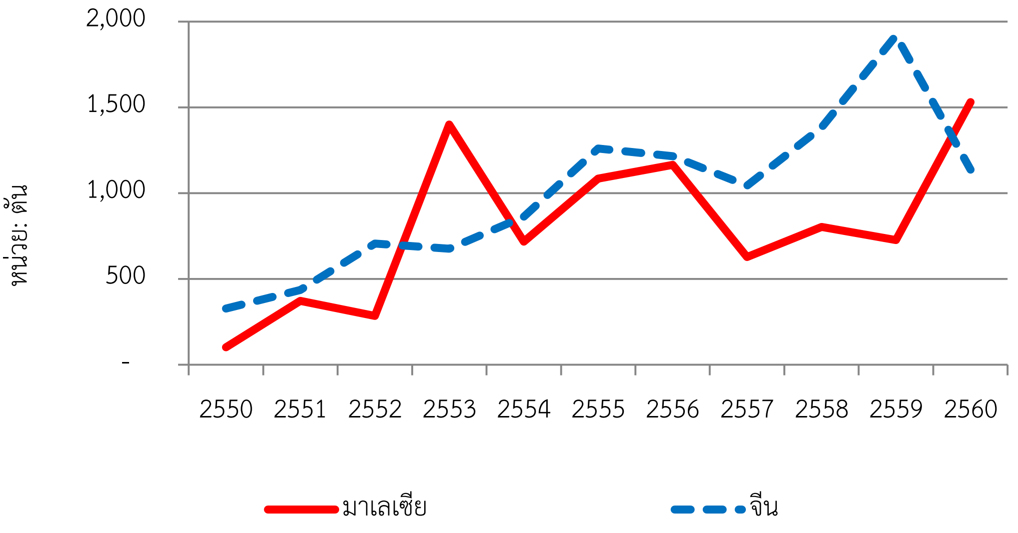

ภาพที่ 1 ปริมาณส่งออกถุงยางอนามัยไปยังตลาดที่สำคัญของไทยปี 2550-2560

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งออกถุงยางอนามัยจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ
2. วิเคราะห์ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ส่งออกสินค้าถุงยางอนามัยต่อการส่งออกจากไทยไปยังประเทศคู่ค้า

กรอบแนวคิด

การศึกษาอุปสงค์ส่งออกสินค้าถุงยางอนามัยต่อการส่งออกจากไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาคือ ประเทศมาเลเซียและประเทศจีน การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม สามารถสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยได้ดังนี้

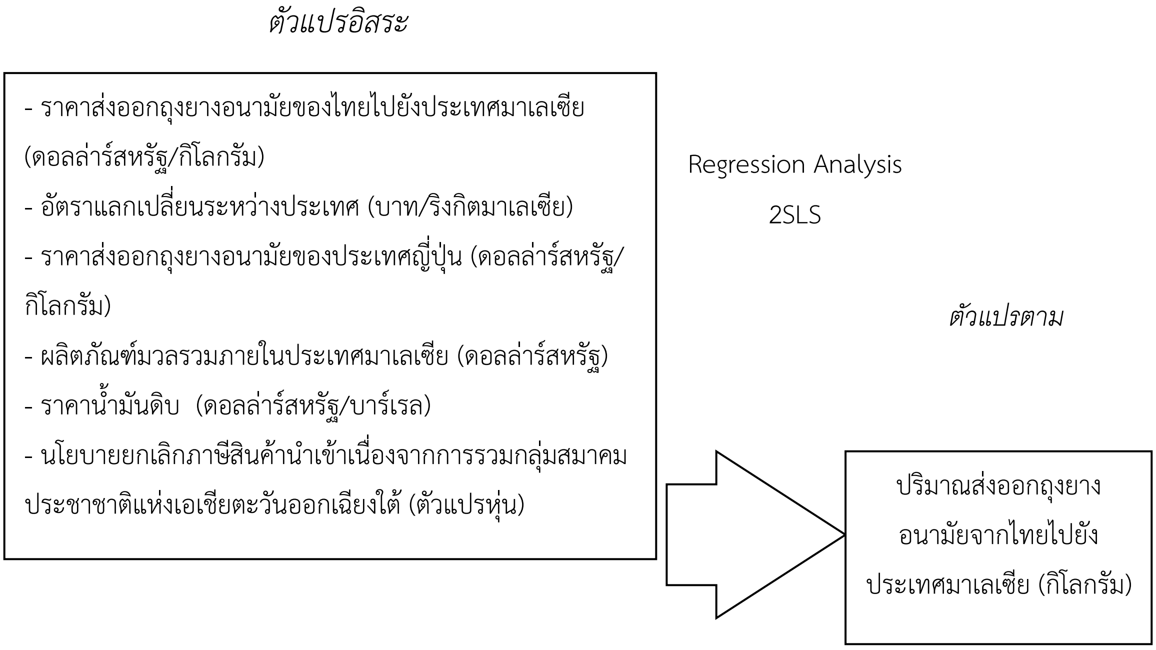

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

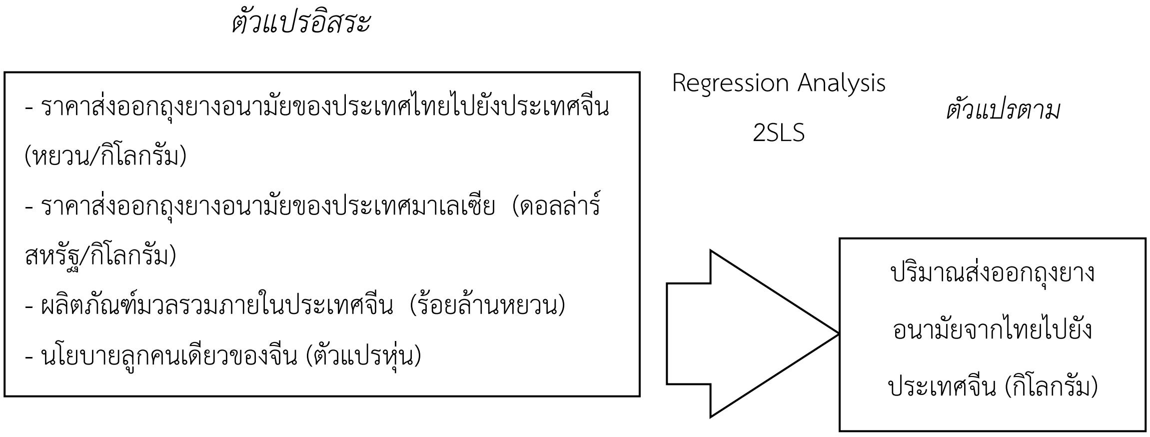

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสาวนีย์ ภัทโรวาสน์ (2543) ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกผลิตภัณฑ์ยางที่สำคัญของไทย โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาภาวะการผลิตและภาวะการตลาดของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางที่สำคัญ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกผลิตภัณฑ์ยางที่สำคัญของไทย คือ ยางรถจักรยาน ถุงมือยาง และยางรัดของ โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ และกะประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา ใช้ข้อมูลระหว่างปี 2527-2541 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกยางรถจักรยานไปยังตลาดหลักของไทย พบว่า การส่งออกไปอิตาลีขึ้นอยู่กับ ราคาส่งออกยางรถจักรยานของไทยที่ปรับแล้ว รายได้ประชาชาติต่อบุคคลที่ปรับแล้ว และอัตราแลกเปลี่ยนของอินโดนีเซียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย การส่งออกไปเยอรมนี ขึ้นอยู่กับ ราคาส่งออกยางรถจักรยานของไทยที่ปรับแล้ว รายได้ประชาชาติต่อบุคคลที่ปรับแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนของอินโดนีเซียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย และอัตราแลกเปลี่ยนของจีนเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย การส่งออกไปสหรัฐอเมริกา และ สหราชอาณาจักรขึ้นอยู่กับ ราคาส่งออกยางรถจักรยานของไทยที่ปรับแล้ว และอัตราแลกเปลี่ยนของอินโดนีเซียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกถุงมือยางไปยังสหรัฐอเมริกา คือ ราคาส่งออกถุงมือยางของไทยที่ปรับแล้ว รายได้ประชาชาติต่อบุคคลที่ปรับแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนของอินโดนีเซียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย และตัวแปรหุ่น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่ออุสงค์สงค์การส่งออกยางรัดของไปยังตลาดหลักของไทย พบว่า การส่งออกไปสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับ ราคาส่งออกยางรัดของของไทยที่ปรับแล้ว รายได้ประชาชาติต่อบุคคลที่ปรับแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนของมาเลเซียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย และอัตราแลกเปลี่ยนของอินเดียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย การส่งออกไปสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศส ขึ้นอยู่กับปัจจัย ราคาส่งออกยางรัดของของไทยที่ปรับแล้ว และรายได้ประชาชาติต่อบุคคลที่ปรับแล้ว ส่วนกรณีการส่งออกไปอิตาลี ขึ้นอยู่กับปัจจัย

ราคาส่งออกยางรัดของของไทยที่ปรับแล้ว รายได้ประชาชาติต่อบุคคลที่ปรับแล้ว และอัตราแลกเปลี่ยนของมาเลเซียเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย

พงศ์ภรณ์ โพธิ์พูลเงิน (2550) ศึกษาโครงสร้างตลาด พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมถุงยางอนามัยในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมถุงยางอนามัยในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2548 การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมถุงยางอนามัย และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารจากหน่วยงานของรัฐบาล และของเอกชนที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีคำนวณหาค่าการกระจุกตัวบางส่วนแบบ Concentration Ratio (CR) และการกระจุกตัวโดยรวม โดยคำนวณจากค่าดัชนี Herfindahl Index (HI) ผลการศึกษาสรุปได้ว่า โครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมถุงยางอนามัยในประเทศไทย มีแนวโน้มเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายประเภท Pure Oligopoly มีการกระจุกตัวอุตสาหกรรมอยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาด้านพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการแข่งขันของบริษัทผู้ผลิตเป็นพฤติกรรมการแข่งขันด้านมิใช่ราคา โดยแนวคิดเรื่องส่วนประสมทางการตลาด พบว่ากลยุทธ์ทางการตลาดที่ใช้กันมากในอุตสาหกรรมประกอบด้วย การปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากผลิตภัณฑ์บริษัทอื่นๆ การใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายที่ครอบคลุม และการส่งเสริมการตลาดที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย และการประชาสัมพันธ์ เพื่อรักษาส่วนครองตลาดที่มีอยู่เดิมไว้ ส่วนผลการศึกษาด้านผลการดำเนินงานพบว่า อุตสาหกรรมถุงยางอนามัยในประเทศไทย มีโอกาสการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และบริษัทผู้ผลิตถุงยางอนามัยในอุตสาหกรรมสามารถแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดจากผู้นำตลาดได้ในอนาคต ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องพัฒนาคุณภาพของถุงยางอนามัย เพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่ง และให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือในตัวสินค้า

ตรียนาถ หัตถประดิษฐ์ (2554) ศึกษาการวิเคราะห์การส่งออกยางธรรมชาติของไทยไปยังประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด และการส่งออกยางธรรมชาติ และวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกยางธรรมชาติและการขยายตัวของการส่งออกโดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่และส่วนแบ่งตลาดสัมพัทธ์ของไทยกับประเทศคู่แข่งในประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ โดยที่ความได้เปรียบเทียบในการส่งออกยางธรรมชาติของไทย มาเลเซียและเวียดนาม มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแต่มีแนวโน้มลดลง ยกเว้นประเทศอินโดนีเซียที่มีแนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น ส่วนผลการศึกษาการขยายตัวของการส่งออกยางธรรมชาติของไทยและคู่แข่ง พบว่าอัตราการขยายตัวการส่งออกยางธรรมชาติในภาพรวม เพิ่มขึ้น และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายประเภท พบว่ายางแท่งมีอัตราการขยายตัวลดลง ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดสัมพัทธ์โดยใช้ BCG Matrix พบว่า ไทยเป็นผู้นำตลาดในการส่งออกยางธรรมชาติไปยังตลาดจีน ถึงแม้อัตราการเจริญเติบโตของไทยจะต่ำกว่าอินโดนีเซียและ

เวียดนาม และที่น่าสนใจคือ ในตลาดสหรัฐอเมริกา อินโดนีเซียมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 74.07 แต่ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดลดลงร้อยละ 31.59 ทำให้อินโดนีเซียมีส่วนแบ่งการตลาดในปี 2552 มากกว่าประเทศไทยถึง 2.49 เท่า ส่วนในตลาดญี่ปุ่น ไทยเป็นผู้นำตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ แบบอนุกรมเวลา รวม 36 ไตรมาสตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2551 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี 2559 โดยทำการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนในรูปสมการ Double log form เพื่อให้ทราบถึงความยืดหยุ่น โดยประมาณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองขั้น ซึ่งแบบจำลองที่จะต้องผ่านการทดสอบข้อสมมติตาม Classical linear regression model (CLRM) ได้แก่ 1) การทดสอบ Multicollinearlity 2) การทดสอบ Normality 3) การทดสอบ Heteroscedasticity และ 4) การทดสอบ Autocorrelation จากนั้นจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากแบบจำลองมาวิเคราะห์หรืออธิบายผลค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียและจีนต่อตัวแปรต่างๆ โดยสามารถแสดงรายละเอียดของแบบจำลองทางเศรษฐมิติได้ดังนี้

ประเทศมาเลเซีย

$$lnQ_m = \beta_{m0} + \beta_{m1}lnPrice_m + \beta_{m2}lnEX_m + \beta_{m3}lnPJ_m + \beta_{m4}lnGDPM + \beta_{m5}lnOIL + \beta_{m6} TAXM + e_m$$

โดยที่

Q_m คือ ปริมาณส่งออกถุงยางอนามัยจากไทยไปยังประเทศมาเลเซีย (กิโลกรัม)

$Price_m$ คือ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย (ดอลล่าร์สหรัฐ/กิโลกรัม)

EX_m คือ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ (บาท/ริงกิตมาเลเซีย)

PJ_m คือ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่น (ดอลล่าร์สหรัฐ/กิโลกรัม)

GDPM คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเลเซีย (ดอลล่าร์สหรัฐ)

OIL คือ ราคาน้ำมันดิบ (ดอลล่าร์สหรัฐ/ลิตร)

TAXM คือ นโยบายยกเลิกภาษีสินค้านำเข้าเนื่องจากการรวมกลุ่มสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดยที่ 0 = ไม่ใช้นโยบาย (ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2551 ถึง ไตรมาสที่ 4/2552)

1 = ใช้นโยบาย (ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2553 ถึง ไตรมาสที่ 4/2559)

e_m คือ ค่าคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย สามารถเขียนในรูปสมการถดถอยที่ประมาณได้ ได้ดังนี้

lnQ_m= 23.02373 – 2.495641ln$Price_m$ – 7.903138lnEX_m + 1.493456lnPJ_m + 0.077599lnGDPM + 1.573393lnOIL + 1.116294TAXM + e_m

(5.150367) (-5.818713)* (-2.839442)* (2.059255)** $(1.675687)^{NS}$ (3.415528)* (4.106991)*

R-squared = 0.747925 Adjusted R – squared = 0.695771

F – statistic = 15.16872 Durbin – Watson stat = 1.879258

หมายเหตุ

1) เลขในวงเล็บแทนค่า t – statistic

2) * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3) ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) NS หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5) แบบจำลองนี้ได้คำนึงถึงข้อสมมติตาม Classical linear regression model (CLRM) และผ่านการทดสอบตาม CLRMแล้วได้แก่ การทดสอบ Multicollinearlity การทดสอบ Normality การทดสอบ Heteroscedasticityและ การทดสอบ Autocorrelation

จากสมการสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยที่สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศสกุลเงินบาทต่อริงกิตมาเลเซีย ราคาน้ำมันดิบ นโยบายยกเลิกภาษีสินค้านำเข้าเนื่องจากการรวมกลุ่มสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่น สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเลเซีย ไม่สามารถสามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย แต่เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวถือเป็นตัวแปรสำคัญทางทฤษฎีที่กำหนดฟังก์ชั่นการส่งออก ผู้ศึกษาจึงยังคงตัวแปรดังกล่าวนี้ไว้ในแบบจำลอง จากค่า R-squared = 0.75 แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองนี้สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียได้ ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยสามารถอธิบายความผันแปรของปริมาณอุปสงค์ได้ครอบคลุมประมาณร้อยละ 75 ส่วนอีกร้อยละ 25

มาจากปัจจัยอื่นๆที่ไม่ได้นำเข้ามาพิจารณา และค่า F – statistic = 15.169 (Prob = 0.000) แสดงว่าปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ประเทศจีน

$$lnQ_C = \beta_{C0} + \beta_{C1} lnPrice_C/EX_C + \beta_{C2} lnPM_C + \beta_{C3} lnGDPC + \beta_{C4} CHI + e_C$$

โดยที่

Q_C คือ ปริมาณส่งออกถุงยางอนามัยจากประเทศไทยไปยังประเทศจีน(กิโลกรัม)

$Price_C/EX_C$ คือราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศจีน (หยวน/กิโลกรัม)

PM_C คือ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซีย (ดอลล่าร์สหรัฐ/กิโลกรัม)

GDPC คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีน (ร้อยล้านหยวน)

CHI คือ นโยบายลูกคนเดียวของจีน

โดยที่ 0 = ไม่ใช้นโยบายลูกคนเดียว
(ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2559 ถึง ไตรมาสที่ 4/2559)
1 = ใช้นโยบายลูกคนเดียว
(ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2551 ถึง ไตรมาสที่ 4/2558)

e_C คือ ค่าคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน สามารถเขียนในรูปสมการถดถอยที่ประมาณได้ ได้ดังนี้

$$lnQ_C = 1.858352 - 1.096030 lnPrice_C/EX_C + 2.574418 lnPM_C + 0.544396 lnGDPC - 0.548728 CHI$$

(0.934998) (-3.103133)** (3.984048)* (2.858877)** (-4.443765)*

R-squared = 0.747925 Adjusted R – squared = 0.741908

F – statistic = 1.634767 Durbin – Watson stat = 2.086634

หมายเหตุ

1) เลขในวงเล็บแทนค่า t – statistic

2) * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3) ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) แบบจำลองนี้ได้คำนึงถึงข้อสมมติตาม Classical linear regression model (CLRM) และผ่านการทดสอบตาม CLRM แล้วได้แก่ การทดสอบ Multicollinearlityการทดสอบ Normality การทดสอบ Heteroscedasticityและ การทดสอบ Autocorrelation

จากสมการสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยที่สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน ได้แก่ ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซีย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีน นโยบายลูกคนเดียวของจีน สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากค่า R-squared = 0.78 แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองนี้สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนได้ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยสามารถอธิบายความผันแปรของปริมาณอุปสงค์ได้ครอบคลุมประมาณร้อยละ 78 ส่วนอีกร้อยละ 22 มาจากปัจจัยอื่นๆไม่ได้นำเข้ามาพิจารณา และค่า F – statistic = 1.635 (Prob = 0.897) แสดงว่าปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์การส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

สรุปและอภิปรายผล

จากแบบจำลองที่ประมาณได้สามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งแสดงถึงผลกระทบของปัจจัยต่างๆต่ออุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียและจีนได้ดังนี้

ประเทศมาเลเซีย

ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ปริมาณส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียลดลงร้อยละ 2.496 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ในทิศทางตรงข้ามซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล (2553) พบว่า ราคาส่งออกมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับการส่งออก ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียกับราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเป็นไปในทิศทางลบ โดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ – 2.495641 โดยมีความยืดหยุ่นสูง แสดงให้เห็นว่าสินค้าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ผู้ใช้ถุงยางอนามัยในประเทศมาเลเซียมีความอ่อนไหวต่อราคาถุงยางอนามัยค่อนข้างสูง

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลเงินบาทต่อริงกิตมาเลเซีย มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย ในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ ถ้าค่าเงินบาทมีค่าอ่อนลง หรือสกุลเงินริงกิตมาเลเซียมีค่าเพิ่มขึ้น จะทำให้ประเทศมาเลเซียสามารถนำเข้าถุงยางอนามัยได้มากขึ้น และส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียกับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเป็นไปในทิศทางลบ โดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ – 7.903138 มีความยืดหยุ่นมาก แสดงให้เห็นว่าอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศมีความสำคัญที่ชี้ให้เห็นสภาพเศรษฐกิจว่าถ้าค่าเงินบาทมีค่าอ่อนลง หรือสกุลเงินริงกิตมาเลเซียมีค่าเพิ่มขึ้น จะทำให้ประเทศมาเลเซียสามารถนำเข้าถุงยางอนามัยได้มากขึ้น และส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้น

ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่น สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.493 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะว่าประเทศผู้นำเข้าจะเลือกนำเข้าสินค้ากับประเทศที่ราคาส่งออกน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของคู่แข่งอย่างประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประเทศมาเลเซียหันมานำเข้าถุงยางอนามัยจากประเทศไทยแทน และสอดคล้องกับงานวิจัยของแกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล (2553) พบว่า ราคาส่งออกของประเทศคู่แข่งขัน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการส่งออก ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียกับราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่นเป็นไปในทิศทางบวก โดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ1.493 มีค่าความยืดหยุ่นมาก แสดงให้เห็นว่า หากราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่น เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.493456 ในทางตรงข้าม ถ้าราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศญี่ปุ่น ลดลงร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียลดลงร้อยละ 1.493 แสดงว่าถุงยางอนามัยจากประเทศญี่ปุ่นเป็นสินค้าทดแทนถุงยางอนามัยจากประเทศไทย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเลเซียไม่มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ แจ่มพลาย (2553) พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไม่มีความสัมพันธ์และไม่มีผลต่อการส่งออก ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเลเซียเป็นไปในทิศทางบวก แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

มาเลเซียในทิศทางเดียวกันโดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 0.077599 ซึ่งน้อยกว่า 1 เป็นค่าความยืดหยุ่นน้อย แสดงให้เห็นว่า เมื่อรายได้มวลรวมของผู้บริโภคในประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น

ราคาน้ำมันดิบสามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อราคาน้ำมันดิบเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.573 ไม่สอดคล้องกันสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าทิศทางตรงข้าม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิชากร เกษรแก้ว (2555) พบว่า เมื่อราคาน้ำมันดิบเพิ่มขึ้น จะทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียกับราคาน้ำมันดิบมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 1.573 เป็นไปในทิศทางบวก หากอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ราคาน้ำมันดิบเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.573 ในทางตรงข้าม หากอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียลดลงร้อยละ 1 จะทำให้ราคาน้ำมันดิบลดลงร้อยละ 1.573

นโยบายยกเลิกภาษีสินค้านำเข้าเนื่องจากการรวมกลุ่มสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ เมื่อมาเลเซียใช้นโยบายยกเลิกสินค้านำเข้าส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศมาเลเซียเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.116

ประเทศจีน

ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศจีน สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนลดลงร้อยละ 1.096 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ในทิศทางตรงข้าม หากราคาสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นจะทำให้อุปสงค์ส่งออกลดลงเนื่องจากประเทศผู้นำเข้าจะหันไปนำเข้าจากประเทศอื่นที่มีราคาถูกกว่า ในทางตรงข้าม เมื่อราคาส่งออกลดลงจะทำให้ อุปสงค์ส่งออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล (2553) พบว่า ราคาส่งออกมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนกับราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนเป็นไปในทิศทางลบ โดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ – 1.096030 โดยมีค่าความยืดหยุ่นมากแสดงให้เห็นว่าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ผู้ใช้ถุงยางอนามัยในประเทศจีนมีความอ่อนไหวต่อราคาถุงยางอนามัยค่อนข้างสูง

ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซีย สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.574 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซียมีราคาส่งออกที่ลดลง ทำให้อุปสงค์การนำเข้าถุงยางอนามัยของประเทศจีนจากประเทศไทยลดลงในทางตรงกันข้าม เมื่อราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซียมีราคาเพิ่มขึ้น ทำให้อุปสงค์การนำเข้าถุงยางอนามัยของประเทศจีนจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน เนื่องจากประเทศผู้นำเข้าจะหันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีราคาถูกกว่าและสอดคล้องกับงานวิจัยของ แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล (2553) พบว่า ราคาส่งออกของประเทศคู่แข่งขัน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการส่งออกทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนกับราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซียเป็นไปในทิศทางบวก โดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.574418 โดยมีค่าความยืดหยุ่นมาก แสดงให้เห็นว่า หากราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซีย เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.574 ในทางตรงข้าม ถ้าราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศมาเลเซีย ลดลงร้อยละ 1 จะทำให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนลดลงร้อยละ 2.574 แสดงว่าถุงยางอนามัยจากประเทศมาเลเซียเป็นสินค้าทดแทนถุงยางอนามัยจากประเทศไทย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีน สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.544 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยพร เพชรชูศรี (2560) พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศสามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกได้อย่างมีนัยสำคัญ ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีน เป็นไปในทิศทางบวก แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจีนในทิศทางเดียวกันโดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 0.544396 ซึ่งน้อยกว่า 1 เป็นค่าความยืดหยุ่นน้อย แสดงให้เห็นว่า เมื่อรายได้มวลรวมของผู้บริโภคในประเทศจีนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น

นโยบายลูกคนเดียวของจีน สามารถอธิบายอุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อจีนมีการประกาศใช้

นโยบายลูกคนเดียวของจีนส่งผลให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของไทยไปยังประเทศจีนเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 0.549 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาถุงยางอนามัยในประเทศมาเลเซียและจีน พบว่าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าที่มีค่าความยืดหยุ่นสูงทั้งสองประเทศ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีความอ่อนไหวต่อราคาถุงยางอนามัยค่อนข้างสูง

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิตและการวางแผนการผลิตและการส่งออก สามารถปรับลดต้นทุนการผลิตได้ซึ่งจะทำให้ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของไทยลดลง สามารถทำการส่งออกเพื่อขยายตลาดถุงยางอนามัยเข้าไปยังประเทศมาเลเซียและจีนได้มากขึ้นการตลาดในประเทศไทยควรมีการส่งเสริมและรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่เพิ่งประสงค์ การป้องกันการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์
2. ควรมีการรณรงค์และสร้างจิตวิสัยในการใช้และทำให้ถุงยางอนามัยเป็นที่ยอมรับในสายตาประชาชนในแง่ของการป้องกัน
3. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศคู่แข่งขัน ซึ่งได้แก่ประเทศญี่ปุ่นและมาเลเซีย มีค่าความยืดหยุ่นเป็นบวก หมายถึง ถุงยางอนามัยของประเทศคู่แข่งขันเป็นสินค้าทดแทนถุงยางอนามัยของประเทศไทย และยังมีค่าความยืดหยุ่นสูง (ค่าความยืดหยุ่นมากกว่า 1 โดยไม่คำนึงเครื่องหมาย) แสดงว่าเมื่อใดที่ราคาส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศคู่แข่งขันมีการเปลี่ยนแปลงลดลงจะทำให้อุปสงค์ส่งออกถุงยางอนามัยของประเทศไทยลดลงมาก ดังนั้น ผู้ส่งออกจึงควรศึกษาข้อมูลก่อนการทำการค้า เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ของประเทศคู่แข่งขันโดยเฉพาะปัจจัยด้านราคาของประเทศคู่แข่งขันเพื่อวางแผนและพัฒนาสินค้าเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการส่งออกถุงยางอนามัยและสำหรับ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งถัดไป

การศึกษาในครั้งนี้เลือกประเทศในการศึกษา คือ ประเทศมาเลเซีย และประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศที่มีปริมาณการนำเข้าถุงยางอนามัยมากที่สุดสองอันดับแรก แต่ควรศึกษาประเทศที่น่าจะมีแนวโน้มที่ไทยจะส่งออกและควรเปลี่ยนประเภทของสินค้าในการศึกษาจากสินค้าถุงยางอนามัยเป็นสินค้าหมวดอื่นๆที่น่าสนใจและเป็นสินค้าที่แนวโน้มการส่งออกไม่คงที่เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีผลกระทบ

เอกสารอ้างอิง

แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล. 2553. *ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้.* (สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ตรียนาถ หัตถประดิษฐ์. 2554. การวิเคราะห์การส่งออกยางธรรมชาติของไทยไปยังประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทิชากร เกษรแก้ว. 2555. ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกในอุตสาหกรรมรถยนต์และการพยากรณ์. วารสารศรีนครทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (*มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*), 4 (8): 53-66.

ธันยพร เพชรชูศรี. 2560. *อุปสงค์การส่งออกลำไยสดของประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนามและอินโดนีเซีย.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

พงศ์ภรณ์ โพธิ์พูลเงิน. 2550. โครงสร้างตลาด พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมถุงยางอนามัยในประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริวรรณ แจ่มพลาย. 2553. *ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกกุ้งแช่แข็งของไทยไปประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. กรุงเทพฯ.

สำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. 2558. SEX รอบคอบตอบ OK.แนวคิดการรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ (Online). http://aidssti.ddc.moph.go.th, 28/มีนาคม/2561.

เสาวนีย์ ภัทโรวาสน์. 2543. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกผลิตภัณฑ์ยางที่สำคัญของไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสิน ในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี

Factors Affecting the Use of Mobile Banking Service of Government Saving Bank Customers in Chonburi Area 1, Chonburi Province

สิริกร บุญล้ำ(Sirikorn Boonlum)* ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์(Sri-on Somboonsup)
พัฒน์ พัฒนรังสรรค์(Pat Pattanarangsun)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author. E-mail: Sirikorn_bm@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือลูกค้าที่ใช้บริการธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี 1 จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิต ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี ได้แก่ อายุ รายได้ต่อเดือน โดยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีผลิตภัณฑ์ของธนาคารออมสินประเภทเงินฝากเผื่อเรียกและใช้บริการสินเชื่อ ธุรกรรมส่วนใหญ่ที่ลูกค้ามาใช้บริการคือชำระสินค้าและบริการ โดยใช้ช่องทางสำหรับการทำธุรกรรมคือมาใช้บริการที่สาขา ใช้บริการผ่านทางธนาคารโทรศัพท์ รวมถึงใช้บริการจากตู้ATM/ADM รวมทั้งปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านราคาและด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน

คำสำคัญ: บริการธนาคารทางโทรศัพท์ เขตชลบุรี 1

Abstract

The purpose of this research were studied factors affecting the use of mobile banking service of Government Saving Bank customers in Chonburi area1, Chonburi province. The primary data was obtained from questionnaires serveyed from 400 in Chonburi area 1. Data was analyzed using Logit model with statistical significance level of 0.10. The result revealed that factors affecting the use of mobile banking service from customers in Chonburi area 1 were aged and incomes. Major of sample

cases have product of Government Saving Bank; Saving deposit and loan service which transaction were paymenting products and services. Method of transaction by center service, mobile banking and ATM/ADM including marketing mix factors in terms of price and promotion that affected by mobile service using of Government Saving Bank.

Keywords: Mobile banking service, Chonburi Area 1

บทนำ

โลกดิจิตอลมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ทุกคนมีการใช้อินเทอร์เน็ตและใช้ชีวิตอยู่บนโลกออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งในชีวิต ด้วยความสะดวกสบายที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนไปมาก หน่วยงานและธุรกิจจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อก้าวไปให้ทันกับเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไป สถาบันการเงินอย่างธุรกิจธนาคารเริ่มมีกระแสตื่นตัวเรื่องการให้บริการธนาคารทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เพราะหากสถาบันการเงินไม่มีการปรับตัวจะทำให้มีโอกาสสูญเสียส่วนแบ่งทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการรายใหม่ที่อาจจะเข้ามาช่วงชิงตลาด และจะส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงิน ธุรกิจธนาคารจึงต้องปรับตัวโดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิตอลมาประยุกต์ใช้กับบริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆทั้งการชำระเงิน การลงทุน รวมถึงการทำธุรกรรมทางการเงินด้วยเทคโนโลยีดิจิตอลผ่านบริการธนาคารทางโทรศัพท์สมาร์ทโฟน หรือเรียกว่า Mobile Banking นอกจากนี้พบว่าบทบาทของเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นทำให้ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งเริ่มส่งสัญญาณการปรับกลยุทธ์ด้วยการลดจำนวนสาขาลงโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่จำนวนสาขาธนาคารลดลงจากพฤติกรรมของคนที่หันไปทำธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟนมากขึ้นเนื่องจากความสะดวกรวดเร็วรวมทั้งเข้าถึงง่ายบริการธนาคารทางโทรศัพท์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับลูกค้าในการทำธุรกรรมทางการเงินที่สามารถช่วยลดระยะเวลาในการรอเรียกลำดับที่ธนาคารประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำธุรกรรมทางการเงินที่ธนาคาร นอกจากนี้การทำธุรกรรมทางโทรศัพท์ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถพกพาโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้สะดวกและสามารถทำธุรกรรม ทางการเงินได้ทุกที่ทุกเวลา จากผลสำรวจของ นีลสัน ประเทศไทย (2559) เรื่อง “Top 10 โมบาย แบงก์กิ้งที่มีผู้ใช้มากที่สุด” พบว่า KMobile Banking Plus ของธนาคารกสิกรไทยมีการใช้บริการมากที่สุดครองสัดส่วน 22% รองลงมาเป็น SCB EASY App ของธนาคารไทยพาณิชย์ สัดส่วน 11%, Bualuang mBanking ของธนาคารกรุงเทพ 9%, KTB netbank app ของธนาคารกรุงไทย 8%, Meta Trader 5%, IQ Option 4% ซึ่งทั้งคู่เป็นแอพพลิเคชั่นที่เกี่ยวกับหุ้น, TMB Touch ของธนาคารทหารไทย 4%, MyMo by GSB ของธนาคารออมสิน 3%, Krungsri app ของธนาคารกรุงศรีอยุธยา 3% และ TapKTC 3% ซึ่งบริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินยังมีสัดส่วนการ

ใช้บริการ ที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอื่นๆในระบบเศรษฐกิจ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน โดยเลือกศึกษาข้อมูลจากลูกค้าธนาคารออมสินทุกสาขาในพื้นที่เขตชลบุรี 1 จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงอีกทั้งเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ พื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย 11 สาขา ได้แก่ สาขาบางทราย สาขาถนนสุขประยูร สาขาชลบุรี สาขาวิคทอรี่ เซ็นเตอร์ สาขาถนนพระยาสัจจา สาขาเซนทรัลพลาซ่า ชลบุรี สาขาหนองมน สาขาศรีราชา สาขาศูนย์การค้า แปซิฟิค พาร์ค ศรีราชา สาขาอ่าวอุดม และสาขาฮาร์เบอร์ มอลล์ แหลมฉบัง โดยจะเลือกศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตชลบุรี 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการสมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เป็นสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับเขตอื่นๆในจังหวัดชลบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาบริการเขตพื้นที่อื่นให้ดีขึ้นและเพิ่มปริมาณการใช้บริการของลูกค้า

ตาราง 1 จำนวนลูกค้าที่สมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในจังหวัดชลบุรี ปี 2560

(หน่วย:ราย)

สำนักงานเขตชลบุรี	บริการธนาคารทางโทรศัพท์
เขตชลบุรี 1	10,544
เขตชลบุรี 2	5,030
เขตชลบุรี 3	4,449
เขตชลบุรี 4	4,947

ที่มา: ธนาคารออมสินเขตชลบุรี 1

จากข้อมูลที่ได้ค้นคว้าพบว่าปริมาณการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินยังมีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอื่นๆในระบบเศรษฐกิจ ธนาคารออมสินให้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ โดยใช้ชื่อแอพพลิเคชั่น Mymo By GSB และมีการพัฒนาแอพพลิเคชั่นอย่างต่อเนื่องเพื่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ บริการนี้มีการพัฒนาแอพพลิเคชั่นให้มีคุณสมบัติครอบคลุมการทำธุรกรรมทางการเงินที่หลากหลาย บริการพื้นฐานของระบบ ได้แก่ เช็คยอดเงินและรายการเคลื่อนไหวของบัญชีที่มีอยู่กับธนาคารออมสินทั้งหมด โอนเงินทั้งบัญชีภายในธนาคารออมสินและต่างธนาคาร และยังให้บริการชำระค่างวดสินเชื่อ บริการเติมเงินมือถือ ชำระค่าสาธารณูปโภคต่างๆ บริการถอนเงินสดหน้าตู้ ATM โดยไม่ต้องใช้บัตร ATM และบริการสำหรับใช้รับหรือจ่ายเงินผ่านตัวกลางที่เป็น QR Code โดยการสมัครใช้บริการจะมี

ค่าธรรมเนียมรายเดือน เดือนละ10 บาท ซึ่งค่าธรรมเนียมนี้เป็นการเรียกเก็บจากบริการแจ้งเตือนเงินเข้าออกอัตโนมัติและการทำธุรกรรมอื่นๆที่ไม่ต้องเสียค่าบริการภายในจึงอาจทำให้ลูกค้าไม่อยากใช้บริการเพราะมองว่ามีค่าใช้จ่ายซึ่งธนาคารพาณิชย์อื่นๆจะฟรีในส่วนนี้ ดังนั้นบริการระบบ Mymo By GSB เป็นบริการทางการเงินในรูปแบบใหม่ จึงมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงการให้บริการในด้านต่างๆให้มีประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้ใช้งาน เพิ่มปริมาณการใช้งานและเพิ่มฐานลูกค้าให้เข้ามาทำธุรกรรมผ่านบริการธนาคาร ออมสินสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี 1 จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

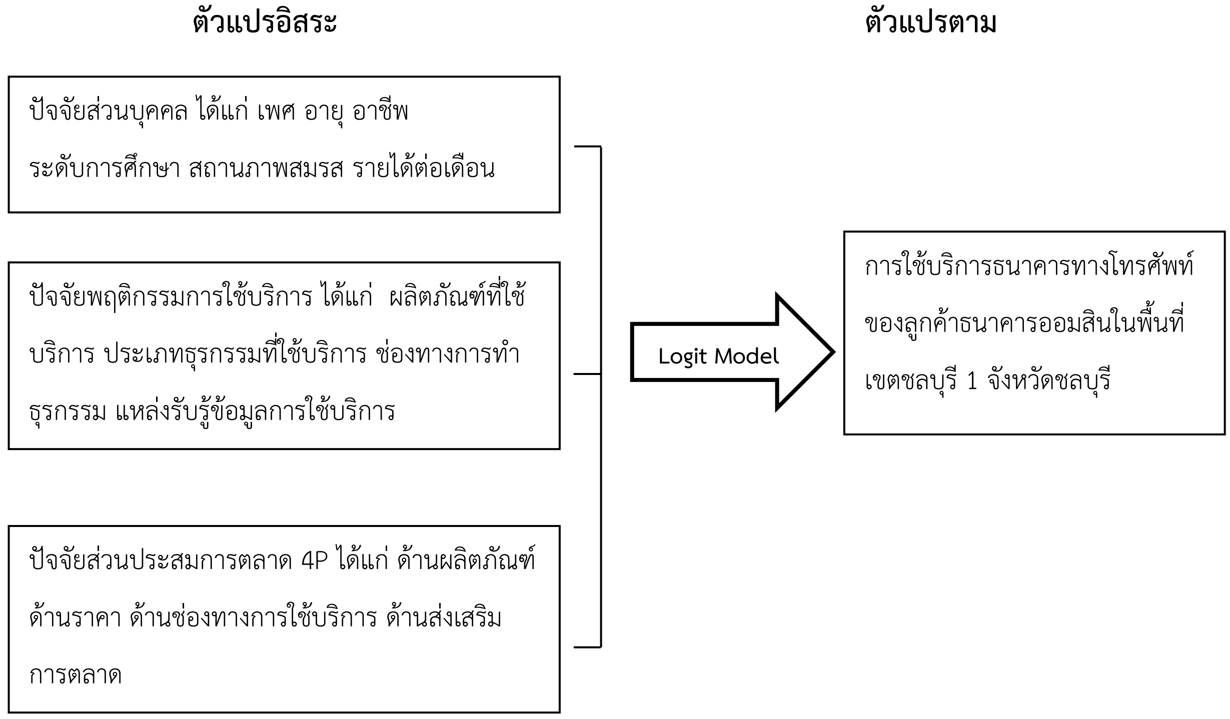

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา
ที่มา: จากการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี จะใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากลูกค้าที่ใช้บริการธนาคารออมสิน ซึ่งขนาดของประชากรมาจากรายงานการสมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินทุกสาขาในเขตชลบุรี 1 จังหวัดชลบุรี ปี 2560 จำนวน 10,544 บัญชี จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ 386 ตัวอย่าง แต่เพื่อป้องกันการผิดพลาดของข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้คำตอบไม่ครบถ้วน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษาในครั้งนี้เท่ากับ 400 ตัวอย่าง จากสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

นำข้อมูลดังกล่าวแทนค่าลงในสมการ จะได้

$$n = \frac{10,544}{1+10,544(0.05)^2}$$

$$= \frac{10,544}{27.36}$$

n = 385.38 หรือ 386 คน

วิธีการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการหาสัดส่วนประชากรการสมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน ปี 2560 ในแต่ละสาขาทั้ง 11 สาขา มาหาค่าเฉลี่ยเพื่อแบ่งจำนวนชุดของแบบสอบถามไปยังสาขาต่างๆเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกค้าในการใช้บริการธนาคารออมสิน ได้แก่ ระยะเวลาที่เป็นลูกค้าธนาคารออมสิน ผลิตภัณฑ์ที่ใช้บริการธนาคารออมสิน ประเภทธุรกรรมที่ใช้

บริการธนาคารออมสิน ช่องทางการทำธุรกรรมกับธนาคารออมสิน แหล่งรับรู้การนำเสนอบริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาด เป็นคำถามที่เกี่ยวกับระดับความสำคัญของส่วนปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน ประกอบด้วยคำถาม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการใช้บริการ และด้านส่งเสริมการตลาด โดยจะใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีระดับความสำคัญมากที่สุด
ระดับ 4 ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีระดับความสำคัญมาก
ระดับ 3 ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีระดับความสำคัญปานกลาง
ระดับ 2 ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีระดับความสำคัญน้อย
ระดับ 1 ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีระดับความสำคัญน้อยที่สุด

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี 1 จังหวัดชลบุรี โดยการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) โดยเป็นแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เมื่อต้องตัดสินใจเลือก ซึ่งมีค่าเป็น 1 หรือ 0 โดยมีค่าเป็น 1 เมื่อตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์และมีค่าเป็น 0 เมื่อตัดสินใจไม่ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ สำหรับตัวแปรอิสระ (independent Variable) มีลักษณะเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสิน โดยการศึกษานี้สามารถกำหนดสมการตามแบบจำลองโลจิตได้ดังนี้

$$\mathrm{In}\left(\frac{p}{1-p}\right) = \beta_0 + \sum_i \beta_i\, x_i + \sum_j \beta_j\, x_j + \sum_k \beta_k\, x_k + U$$

โดยที่ Y = การตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสิน ในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี (Y=1; ใช้ / Y=0; ไม่ใช้)

P = Prob (Y =1) หมายถึง ความน่าจะเป็นของการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสิน

β = ค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง

x_i = ปัจจัยส่วนบุคคล

x_j = พฤติกรรมการใช้บริการธนาคารออมสิน

x_k = ปัจจัยส่วนประสมการตลาด

U = ค่าร้อยละความคลาดเคลื่อน (Error Term)

สำหรับตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้บริการธนาคารออมสิน และปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสิน ซึ่งมีรูปแบบของสมการดังนี้

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = \beta_0 + \sum_i \beta_{1i}\ age_{1i} + \sum_i \beta_{2i}\ sar_{2i} + \beta_3\ sav + \beta_4\ lot + \beta_5\ lon + \beta_6\ dw + \beta_7\ pay + \beta_8\ bra + \beta_9\ mbk + \beta_{10}\ atm + \beta_{11}\ adv + \beta_{12}\ prod4 + \beta_{13}\ price1 + \beta_{14}\ price2 + \beta_{15}\ price3 + \beta_{16}\ price4 + \beta_{17}\ place2 + \beta_{18}\ prom2 + U$$

ตารางที่ 2 คำอธิบายตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
Y	ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1จังหวัดชลบุรี	1 = ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ 0 = ไม่ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์
P	Prob (Y=1) ความน่าจะเป็นของการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสิน	
age	ตัวแปรหุ่นอธิบายอายุของลูกค้า เมื่อ i = 2,3	base group = ไม่เกิน 20 ปี age_2 = 1 กรณีอายุ 21-35 ปี age_3 = 1 กรณีอายุ มากกว่า 36 ปี
sav	ตัวแปรหุ่นอธิบายรายได้ต่อเดือน	base group = ไม่เกิน 20,000 บาท sar_2 = 1 กรณี 20,001 – 40,000 บาท sar_3 = 1 กรณี 40,001 บาท ขึ้นไป
lot	บัญชีเงินฝากเผื่อเรียก	sav = 1 กรณีใช้บัญชีเงินฝากเผื่อเรียก 0 กรณีอื่นๆ
lon	สลากออมสิน	lot = 1 กรณีใช้สลากออมสิน 0 กรณีอื่นๆ
dw	สินเชื่อต่างๆ	lon = 1 กรณีใช้สินเชื่อต่างๆ 0 กรณีอื่นๆ
pay	ฝาก/ถอน	dw = 1 กรณีใช้ฝาก/ถอน 0 กรณีอื่นๆ
bra	ชำระสินค้าบริการ	pay = 1 กรณีใช้ชำระสินค้าบริการ

		0 กรณีอื่นๆ
mbk	ใช้บริการที่สาขา	bra = 1 กรณีใช้บริการที่สาขา
		0 กรณีอื่นๆ
atm	บริการธนาคารทางโทรศัพท์	mbk = 1 กรณีใช้ธนาคารทางโทรศัพท์
		0 กรณีอื่นๆ
adv	ตู้ATM/ADM	atm = 1 กรณีใช้ตู้ATM/ADM
		0 กรณีอื่นๆ
prod4	ป้ายโฆษณาสื่อต่างๆ	adv = 1 กรณีใช้ป้ายโฆษณาสื่อต่างๆ
		0 กรณีอื่นๆ
Price1	การทำรายการไม่ซับซ้อน มีความสะดวกรวดเร็ว	ตามระดับความสำคัญ 1-5
Price2	ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อธนาคารอื่น	ตามระดับความสำคัญ 1-5
Price3	ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อช่องทางอื่น	ตามระดับความสำคัญ 1-5
Price4	ค่าธรรมเนียมในการใช้บริการมีความเหมาะสม	ตามระดับความสำคัญ 1-5
Place2	อัตราค่าบริการเมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติ	ตามระดับความสำคัญ 1-5
	ช่องทางการดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น	ตามระดับความสำคัญ 1-5

Plom2 **การโฆษณาผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ตามระดับความสำคัญ 1-5U ค่าความคลาดเคลื่อน** (Error Term)

จากการตอบแบบสอบถามในปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 26-30 ปี มีสถานภาพโสด การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท และมีรายได้อยู่ในช่วง 10,000 – 20,000 บาทต่อเดือน ในปัจจัยพฤติกรรมการใช้บริการธนาคารออมสิน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นลูกค้าธนาคารออมสินประมาณ 1 ปี – 3 ปี มีผลิตภัณฑ์บัญชีเงินฝากเผื่อเรียก ทำธุรกรรมประเภทฝาก/ถอน ช่องทางที่ทำธุรกรรม คือ ใช้บริการที่สาขา และรับรู้การนำเสนอบริการธนาคารทางโทรศัพท์จากการที่พนักงานเป็นผู้แนะนำบริการ สำหรับการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมีผู้ที่ใช้บริการจำนวน 239 คน และผู้ที่ไม่ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน จำนวน 161 คน โดยจะทำธุรกรรมเกี่ยวกับการเช็คยอดการเคลื่อนไหวในบัญชีมากที่สุด ในปัจจัยส่วนประสมการตลาด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการใช้บริการ และด้านส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมากในทุกปัจจัย และจากผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยพฤติกรรม ปัจจัยส่วนประสมการตลาด ด้วยแบบจำลองโลจิตสามารถนำมาเขียนสมการถดถอยของความน่าจะเป็นในการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้า

ธนาคารออมสิน ในพื้นที่เขตชลบุรี 1 จังหวัดชลบุรี โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ด้วยแบบจำลองโลจิตได้ ดังนี้

$$\text{In}\left(\frac{p}{1-p}\right) = -4.158 - 0.999age1 - 1.069age2 + 0.553sar1 + 0.967sar2 + 0.635sav + 0.386lot +$$

(-1.64) (-1.68)* (1.77)* (2.29)* (2.02)* (1.32)

$$1.309lon - 0.283dw + 1.795pay + 1.438bra + 2.540mbk + 0.882atm -$$

(3.16)* (-0.77) (4.04)* (3.58)* (6.37)* (2.52)*

$$0.366adv + 0.333prod1 + 0.378price1 - 0.842price2 - 0.072price3 +$$

(-1.22) (1.59) (1.46) (-2.66)* (-0.24)

$$0.560price4 - 0.250place2 + 0.512plom2 + U$$

(2.03)* (-1.26) (2.59)*

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า z-stat

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	S_b	Z-Stat	P-Value	Marginal effect (dy/dx)
ค่าคงที่	-4.158	0.934	-4.45	0.000	
อายุ		(base group = ไม่เกิน 20 ปี)			
21-35 ปี	-0.999	0.608	-1.640	0.101	-0.193
มากกว่า 36 ปี	-1.069	0.638	-1.680	0.094*	-0.233
รายได้ต่อเดือน		(base group = ไม่เกิน 20,000 บาท)			
20,001 – 40,000 บาท	0.553	0.313	1.770	0.077*	0.108
40,001 บาท ขึ้นไป	0.967	0.422	2.290	0.022*	0.170
ผลิตภัณฑ์ที่มีกับธนาคารออมสิน					
บัญชีเงินฝากเผื่อเรียก	0.635	0.314	2.020	0.043*	0.131
สลากออมสิน	0.386	0.293	1.320	0.187	0.078
สินเชื่อต่างๆ	1.309	0.414	3.160	0.002*	0.219

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	S_b	Z-Stat	P-Value	Marginal effect (dy/dx)
ประเภทธุรกรรมที่ใช้ของธนาคารออมสิน					
ฝาก/ถอน	-0.283	0.369	-0.770	0.444	-0.056
ชำระสินค้าบริการ	1.795	0.444	4.040	0.000*	0.278
ช่องทางที่ทำธุรกรรมบ่อย					
ใช้บริการที่สาขา	1.438	0.401	3.580	0.000*	0.313
บริการธนาคารทางโทรศัพท์	2.540	0.398	6.370	0.000*	0.453
ตู้ATM/ADM	0.882	0.349	2.520	0.012*	0.181
แหล่งรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์					
ป้ายโฆษณาสื่อต่างๆ	-0.366	0.300	-1.220	0.222	-0.077
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์					
การทำรายการไม่ซับซ้อน มีความสะดวกรวดเร็ว	0.333	0.209	1.590	0.111	0.068
ปัจจัยด้านราคา					
ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อธนาคารอื่น	0.378	0.258	1.460	0.144	0.077
ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อช่องทางอื่น	-0.842	0.316	-2.660	0.008*	-0.173
ค่าธรรมเนียมในการใช้บริการมีความเหมาะสม	-0.072	0.295	-0.240	0.807	-0.014
อัตราค่าบริการเมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติ	0.560	0.276	2.030	0.043*	0.115
ปัจจัยด้านช่องทางการให้บริการ					
ช่องทางดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น	-0.250	0.197	-1.260	0.206	-0.051
ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด					

การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ	0.512	0.198	2.590	0.010*	0.105
LR chi^2 (20) = 167.82 Prob > chi^2 = 0.000 Overall percentage Correct = 79.00%					

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี ด้วยแบบจำลองโลจิต พบว่าค่า LR Chi-Square (20) = 167.82 และ Prob > Chi-Square = 0.000 อธิบายได้ว่า แบบจำลองนี้สามารถอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 นั่นคือสามารถใช้แบบจำลองนี้ประมาณการความน่าจะเป็นของผู้ตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้พิจารณาค่า Overall Percentage Correct เท่ากับ 79.00 อธิบายได้ว่า แบบจำลองนี้สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้บริการและไม่ใช้บริการดังกล่าวได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 79.00 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี 1 จังหวัดชลบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ได้แก่ อายุ รายได้ต่อเดือน ผลิตภัณฑ์ที่มีกับธนาคารออมสิน ได้แก่ บัญชีเงินฝากเผื่อเรียก สลากออมสิน และสินเชื่อต่างๆ ประเภทธุรกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้บริการของธนาคารออมสิน ได้แก่ ฝาก/ถอน ชำระสินค้าบริการ ในส่วนช่องทางที่ทำธุรกรรมผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้บริการที่สาขา ใช้บริการผ่านธนาคารทางโทรศัพท์ และใช้บริการผ่านตู้ ATM/ADM แหล่งรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน คือ ป้ายโฆษณาสื่อต่างๆ นอกจากนี้ทางด้านปัจจัยส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ คือการทำรายการไม่ซับซ้อนมีความสะดวกรวดเร็ว ปัจจัยด้านราคา คือ ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อธนาคารอื่น ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อช่องทางอื่น ค่าธรรมเนียมในการใช้บริการมีความเหมาะสม และอัตราค่าบริการเมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติ ปัจจัยด้านช่องทางให้บริการ คือช่องทางการดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น และปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด คือการโฆษณาผ่านโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ

จากการพิจารณาแบบจำลองโลจิตที่ประมาณค่าได้ สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ดังนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ อธิบายได้ว่า อายุมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ในทิศทางตรงข้ามกัน โดยลูกค้าที่มีอายุอยู่ในช่วง 36 ปีขึ้นไป มีความน่าจะเป็นที่จะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินน้อยกว่าลูกค้าที่มีอายุไม่เกิน 20 ปีอยู่ร้อยละ 23.3 เนื่องจากกลุ่มลูกค้า

ธนาคารออมสินส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มเด็กไปถึงกลุ่มวัยรุ่นทำให้ในช่วงอายุไม่เกิน 20 ปี มีปริมาณการสมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมากกว่าช่วงอายุ 36 ปีขึ้นไป และบริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมีค่าธรรมเนียมในการสมัครใช้บริการจึงอาจทำให้กลุ่มอายุวัยทำงานไม่เลือกใช้บริการของธนาคารออมสิน สอดคล้องกับงานศึกษาของจุไรพร วงษ์เรียนรอต (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือของลูกค้าธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ผู้ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือส่วนมากจะอยู่ในช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี และพบว่ายิ่งอายุมากขึ้นปริมาณการใช้บริการจะลดลง เนื่องจากความจำเป็นในการทำธุรกรรมน้อยลงและมีกระบวนการคิดมากขึ้น ประกอบกับกลุ่มช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆและชอบความรวดเร็วในการทำธุรกรรมจึงทำให้ปริมาณการสมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือของกลุ่มนี้มีมากกว่ากลุ่มวัยทำงาน

รายได้ต่อเดือน สามารถอธิบายได้ว่ามีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยรายได้ในแต่ละช่วง คือ 20,001-40,000 บาทและ 40,001บาท ขึ้นไป มีความน่าจะเป็นที่จะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมากขึ้นไปตามรายได้ คิดเป็นสัดส่วนของรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทอยู่ร้อยละ 17.0 10.8 ตามลำดับ นั่นเพราะเมื่อมีรายได้มากขึ้นการตัดสินใจใช้บริการธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินมีความสำคัญตามไปด้วยเพราะมีความจำเป็นที่จะต้องทำธุรกรรมนั้นๆผ่านทางบริการธนาคารทางโทรศัพท์และต้องการความสะดวกและง่ายในการทำธุรกรรมมากกว่าที่จะมาทำธุรกรรมที่สาขาธนาคาร สอดคล้องกับงานศึกษาของภัทรา มหามงคล (2554) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานครพบว่า รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือแตกต่างกัน โดยเมื่อมีรายได้มากขึ้นจะตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มากกว่าเมื่อมีรายได้น้อย

ผลิตภัณฑ์ที่มีกับธนาคารออมสิน สามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยลูกค้าที่มีบัญชีเงินฝากเผื่อเรียกมีความน่าจะเป็นที่จะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้อยู่ร้อยละ 13.1 เพราะการสมัครบริการธนาคารทางโทรศัพท์จะต้องใช้บัญชีเงินฝากเผื่อเรียกเป็นบัญชีหลักในการสมัครใช้บริการ และลูกค้าที่ใช้บริการสินเชื่อต่างๆมีความน่าจะเป็นที่จะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้บริการอยู่ร้อยละ 21.9 เนื่องจากการสมัครใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินจะสามารถตรวจสอบการเคลื่อนไหวของบัญชีสินเชื่อที่ลูกค้ามีและยังสามารถชำระค่างวดผ่านบริการธนาคารทางโทรศัพท์ได้ง่ายโดยไม่จำเป็นต้องไปชำระที่ธนาคาร สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐณี คุรุกิจวาณิชย์ (2558) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในเขตธนาคารออม

สินภาค 3 กล่าวว่า การใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์จะสามารถทำธุรกรรมต่างๆได้ เช่น เช็คยอดเงินคงเหลือทุกบัญชีของธนาคารออมสิน รวมถึงสามารถชำระค่างวดบัญชีสินเชื่อได้ ซึ่งลูกค้าจะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินเพื่อต้องการตรวจสอบการเคลื่อนไหวของบัญชีที่มีกับธนาคารออมสินไม่ว่าจะเป็นบัญชีออมทรัพย์หรือบัญชีสินเชื่อ ต้องการโอนเงินระหว่างธนาคาร รวมถึงจ่ายชำระค่าสินค้าและบริการต่างๆเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการทำธุรกรรม

ประเภทธุรกรรมที่ใช้บ่อยของธนาคารออมสินสามารถอธิบาย การตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ลูกค้าของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยธุรกรรมประเภทชำระสินค้าบริการ มีความน่าจะเป็นที่จะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินมากกว่าการทำธุรกรรมประเภทอื่นอยู่ร้อยละ 27.8 เนื่องจากบริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินสามารถชำระค่าบริการต่างๆได้ภายในแอพพลิเคชั่น ทำให้ลูกค้าสะดวกสบายและไม่ต้องเดินทางไปที่แหล่งรับชำระบริการแต่สามารถชำระผ่านบริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินได้ทันที สอดคล้องกับงานศึกษาของกฤชติน ศิริตันตราภรณ์ และคณะ (2551) ศึกษาเรื่องทัศนคติต่อการใช้ธนาคารทางอินเทอร์เน็ตของคนกรุงเทพ พบว่า การทำธุรกรรมบนธนาคารทางอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ใช้ชำระสินค้าบริการและสาธารณูปโภคต่างๆ เช็คยอดเงินคงเหลือในบัญชี โอนเงินระหว่างบัญชี เพราะมีความสะดวกสบาย รวดเร็วไม่ต้องเดินทางไปธนาคาร ซึ่งการชำระสินค้าและบริการเป็นธุรกรรมที่ผู้ใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตเลือกใช้บริการมากที่สุด

ช่องทางที่ทำธุรกรรมบ่อยสามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยลูกค้าส่วนใหญ่เลือกทำธุรกรรมของธนาคารออมสินผ่านการใช้บริการที่สาขาอยู่ร้อยละ 31.3 และลูกค้าเลือกทำธุรกรรมผ่านบริการธนาคารทางโทรศัพท์อยู่ร้อยละ 45.3 และลูกค้าเลือกใช้บริการผ่านทางตู้ ATM/ADM อยู่ร้อยละ 18.1 นั่นเพราะลูกค้าแต่ละคนอาจจะมีวัตถุประสงค์ในการทำธุรกรรมที่แตกต่างกันและยังมีธุรกรรมอื่นที่แอพพลิเคชั่นทำได้ไม่ครอบคลุม ธนาคารจึงควรเพิ่มรูปแบบการทำธุรกรรมธนาคารทางโทรศัพท์ให้มีความหลากหลายและตรงกับความต้องการมากขึ้นสอดคล้องกับงานศึกษาของสุวิสา สุรังสิมันต์กุล (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารทางอินเตอร์เน็ตของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กล่าวว่าช่องทางในการทำธุรกรรมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการทำธุรกรรมที่แตกต่างกัน โดยการทำธุรกรรมที่มีความซับซ้อนผู้ใช้บริการอาจจะเลือกทำธุรกรรมผ่านทางสาขาธนาคาร แต่การทำธุรกรรมที่ทำได้ง่ายผู้ใช้บริการอาจจะเลือกบริการธนาคารทางอินเตอร์เน็ตในการทำธุรกรรมเพราะประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายในการเดินทางทำได้รวดเร็วและสะดวกมากขึ้น ซึ่งบริการธนาคารทางอินเตอร์เน็ตเริ่มมีปริมาณการสมัครใช้บริการและทำธุรกรรมผ่านช่องทางนี้มากขึ้น

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านราคา สามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยตัวแปรค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อช่องทางอื่น มีผลต่อความน่าจะเป็นที่ลูกค้าจะตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินน้อยกว่าการเลือกทำธุรกรรมผ่านทางช่องทางอื่นอยู่ร้อยละ 17.3 เพราะการทำธุรกรรมผ่านช่องทางอื่นอาจทำให้ลูกค้าประทับใจและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ ส่วนตัวแปรอัตราค่าบริการเมื่อเทียบกับคุณสมบัติ มีความน่าจะเป็นที่จะทำให้ลูกค้าตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินอยู่ร้อยละ 11.5 ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากแม้บริการจะมีค่าธรรมเนียมแต่เมื่อเทียบกับคุณสมบัติและปัจจัยอื่น เช่น ค่าเดินทางและเวลาอาจทำให้ลูกค้าเลือกที่จะใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มากกว่าที่จะมาทำธุรกรรมที่ธนาคาร สอดคล้องกับงานศึกษาของชัชฎาภรณ์ เดชาเสถียร (2557) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ KTB Netbank ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยด้านราคามีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ KTB Netbank ซึ่งผู้ใช้บริการจะคำนึงถึงค่าบริการในการทำธุรกรรมประกอบการตัดสินใจเลือกใช้บริการในการทำธุรกรรมในแต่ละครั้ง และจะเกิดความพึงพอใจเมื่อผู้ใช้บริการเปรียบเทียบถึงประโยชน์ที่ได้รับกับค่าบริการที่ต้องสูญเสียไปจากการใช้บริการในแต่ละครั้ง

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านส่งเสริมการตลาด สามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยการโฆษณาบริการผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ มีความน่าจะเป็นที่จะทำให้ลูกค้าตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินอยู่ที่ร้อยละ 10.5 เนื่องจากการส่งเสริมการตลาดผ่านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในช่องทางต่างๆไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา จะทำให้ลูกค้าใหม่ได้รับรู้และเข้าใจในคุณสมบัติและสมัครใช้บริการมากขึ้นสอดคล้องกับงานศึกษาของพัชรินทร์ แสนศิริพันธุ์ (2555) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติการทำธุรกรรมทางอินเตอร์เน็ตแบงค์กิ้งของวัยกลางคนในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่ว่าจะเป็น การแจกของ การประชาสัมพันธ์ มีผลต่อการทำธุรกรรมทางอินเตอร์เน็ตแบงค์กิ้ง ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจและกระตุ้นให้ลูกค้าเลือกใช้บริการและทำธุรกรรมผ่านทางอินเตอร์เน็ตแบงค์กิ้งจนเกิดการรับรู้ประโยชน์และทัศนคติที่ดีในการทำธุรกรรมผ่านทางอินเตอร์เน็ตแบงค์กิ้งและจะเลือกใช้บริการต่อไป

ส่วนตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีกับธนาคารออมสิน คือ สลากออมสิน ประเภทธุรกรรมที่ใช้บ่อยของธนาคารออมสิน คือ บริการฝาก/ถอน แหล่งรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสิน คือ ป้ายโฆษณาสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ คือ การทำรายการไม่ซับซ้อนมีความสะดวกรวดเร็ว ปัจจัยด้านราคา คือ ค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่อธนาคารอื่น

ค่าธรรมเนียมในการใช้บริการมีความเหมาะสม และปัจจัยด้านช่องทางการให้บริการ คือ ช่องทางการดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น ไม่สามารถอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของลูกค้าธนาคารออมสินในพื้นที่เขตชลบุรี1 จังหวัดชลบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการทางโทรศัพท์ให้สามารถใช้บริการได้หลากหลาย รวมถึงการหาช่องทางบริการรูปแบบใหม่นำมาปรับใช้ให้เกิดความทันสมัยและสะดวกต่อผู้ใช้งาน เพิ่มกลยุทธ์การตลาดและประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เมื่อเทียบกับบริการช่องทางอื่นเพื่อให้ผู้ใช้บริการยอมรับบริการธนาคารทางโทรศัพท์เข้ามาเป็นเครื่องมือในการทำธุรกรรมทางการเงิน นอกจากนี้ธนาคารควรพัฒนารูปแบบการใช้บริการให้สามารถใช้งานได้ง่ายเพื่อให้ลูกค้าเข้าใจและใช้บริการอย่างต่อเนื่อง
2. ธนาคารควรส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรให้มีชื่อเสียงในด้านผู้ให้บริการในธุรกรรมทางการเงินที่ทันสมัย สร้างความน่าเชื่อถือให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจในองค์กร รวมถึงให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ให้ลูกค้าเชื่อมั่นในการใช้บริการ และควรพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของพนักงานผู้ให้บริการให้สามารถตอบปัญหาและให้ความช่วยเหลือในการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์แก่ลูกค้าได้อย่างชัดเจนถูกต้อง

ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการใช้บริการของลูกค้าและจูงใจให้ประชาชนใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางสังคมไร้เงินสดที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้านี้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะจงและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนมากขึ้น
2. ควรเพิ่มขอบเขตในการศึกษาทั้งในด้านพื้นที่และประชากร คือ ขยายพื้นที่การศึกษาเพื่อให้การศึกษามีความน่าเชื่อถือและได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ในวงกว้าง และขอบเขตในด้านปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา ควรเพิ่มปัจจัยด้านอื่นๆเพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจนครอบคลุมส่วนสำคัญของบริการมากขึ้น
3. ควรทำการศึกษาปัญหาที่ผู้ใช้บริการพบจากการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการ และทำการศึกษาได้ตรงจุดเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงพัฒนาบริการให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กฤชติน ศิริตันตราภรณ์และคณะ. (2551). *ทัศนคติต่อการใช้ธนาคารทางอินเตอร์เน็ตของคนกรุงเทพ.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

คมสัน สุริยะ. (2552). *แบบจำลองโลจิต: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์* (Online). https://www.tourismlogistics.com. 17 ตุลาคม 2560.

จุไรพร วงษ์เรียนรอต. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธนาคารโทรศัพท์มือถือของลูกค้าธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).* การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ชัชฎาภรณ์ เดชาเสถียร. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ KTB Netbank ในเขตกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

ชัญญาพัทธ์ จงทวี. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Mobile Banking ในเขตกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ณัฐณี คุรุกิจวาณิชย์. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารออมสินในเขตธนาคารออมสินภาค 3.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). *ธุรกรรมการชำระเงินผ่านบริการ Mobile Banking และ Internet Banking 2555 - 2559* (Online). https://www2.bot.or.th, 29 พฤศจิกายน 2560.

ธนาคารออมสิน. (2560). *เอกสารประชาสัมพันธ์ MyMo* (Online). https://www.gsb.or.th, 16 ธันวาคม 2560.

ธนาคารออมสิน ภาค15. (2560). *ผลการดำเนินงานธนาคารออมสิน ภาค15* รายงานการประชุมประจำเดือน. ธนาคารออมสิน ภาค15. (อัดสำเนา)

นีลสัน ประเทศไทย . 2559. *Top 10 โมบาย แบงก์กิ้งที่มีผู้ใช้มากที่สุด* (Online). https://mgronline.com, 23 ธันวาคม 2561

ปัญญา สุนทรปิยะพันธ์. (2552). *พฤติกรรมการใช้งานอินเตอร์เน็ตแบงกิ้งของกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.* การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พัชรินทร์ แสนศิริพันธุ์. (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติการทำธุรกรรมทางอินเตอร์เน็ตแบงค์กิ้งของวัยกลางคนในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร.* จุลนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ภัทรา มหามงคล. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร.*การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

วิสา สุรังสิมันต์กุล. (2551). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารทางอินเตอร์เน็ตของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). การวิเคราะห์พหุระดับ Multi-level analysis. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็ก จำกัด.

อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อิทธิพลของความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรกับโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออก จังหวัดจันทบุรี

The Influence of the cooperation of Agriculturists and the Fruits packaging and sorting Plants that have an effect on the financial implementation of the Fruits packaging and sorting Plants for Export, Chanthaburi Province

พิมพ์ชนก แสงนิติเดช(Pimchanok Sangnitidaj)* พงศ์ภัค บานชื่น(Pongpak Banchuen)
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author. Email: pimchanok.san1@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ที่มีผล ต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าในเขตจังหวัดจันทบุรี 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของลูกค้าธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี และ 3) วิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินการด้านการเงินของธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ประกอบการโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 190 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ One way ANOVA การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

จากผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า พบว่าด้านระยะเวลาในการดำเนินงานและประเทศที่ทำการส่งออกที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า ส่วนด้านจำนวนพนักงานที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า 2) ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของลูกค้าพบว่าด้านการสื่อสาร ด้านความร่วมมือ และด้านความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินมีผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้า ปัจจัยย่อยด้านการสื่อสาร ด้านความร่วมมือและความพึงพอใจของลูกค้า สามารถร่วมกันพยากรณ์การผลการดำเนินงานด้านการเงินได้ร้อยละ 47.30 ($R^2 = 0.473$) และสามารถอธิบายผลการดำเนินงานด้านการเงินร้อยละ 30.70 (adjust $R^2 = 0.307$)

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ ความร่วมมือ ผลการดำเนินงานด้านการเงิน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study a factor regarding general information of entrepreneurs of the Fruits packaging and sorting Plants that had an effect on the cooperation between the trading partners in the area of Chanthaburi Province; 2) to analyze a relation between the cooperation of the trading partners and the satisfaction of the customers of the Fruits packaging and sorting Plants business in the area of Chanthaburi Province; 3) to analyze the cooperation between the trading partners and the satisfaction of the customers that had an effect on financial implementation of the Fruits packaging and sorting Plants business in the area of Chanthaburi Province.

The assumptions of this research were divided into 3 clauses, the results of the study found that 1) a factor regarding different general information of entrepreneurs of the Fruits packaging and sorting Plants did not have an effect on the cooperation between the trading partners; however, it was found that the aspects of the duration for implementation and different target countries for the export had an effect on the cooperation between the trading partners, but the aspect of the different number of staff did not have an effect on the cooperation between the trading partners; 2) the relation between the cooperation between the trading partners and the satisfaction of the customers found that the communication, cooperation and trust had a relation to the satisfaction of the customers with the statistical significance at the level of 0.05; 3) the aspect of the cooperation between the trading partners and the satisfaction of the customers that had an effect on the result of financial implementation and affected each other significantly in statistic at the level of 0.05. The results of the study were summarized that the aspect of the cooperation between the trading partners, sub factor regarding the communication, the cooperation and the satisfaction of the customers could be jointly forecasted the financial implementation at 47.30 percent (R^2 = 0.473) and 30.70 percent (adjust R^2 = 0.307)

Keywords: Entrepreneurs, Collaboration, Financial Performance

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งในภูมิศาสตร์เขตร้อนมีความได้เปรียบในทางด้านสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศสามารถให้ผลผลิตผลไม้ในเขตเมืองร้อนได้หลากหลายชนิด ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีการประกอบอาชีพ

เกษตรกรรมอย่างแพร่หลายในทุกภูมิภาคทั้งนี้ยังสามารถเพาะปลูกพืชผักและผลไม้ได้หลากหลายชนิด โดยเฉพาะผลไม้ถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับ 5 ของประเทศ ในปี พ.ศ.2559 มีมูลค่าการส่งออกผลไม้อยู่ที่ 45,217.39 ล้านบาท การส่งออกมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 0.42 มีการขยายตัวมากขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2558 ช่วง (มกราคม-ตุลาคม) รองจากข้าว,ยางพารา,ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และไก่แปรรูป โดยปริมาณผลไม้ที่มีการส่งออกมากที่สุด 3 อันดับแรกของประเทศไทย ได้แก่ ทุเรียน ปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 17,468.60 ล้านบาท ลำไย ปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 11,616.40 ล้านบาทและมังคุด ปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 4,274,104 ล้านบาท การค้าระหว่างประเทศ (2560) ทั้งนี้ในปีพ.ศ.2559 เดือนมกราคม-ธันวาคมผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ส่วนใหญ่นั้นมาจากจังหวัดจันทบุรี โดยมีปริมาณทุเรียน 230,715,416 กิโลกรัม/ปี ปริมาณลำไย 184,064,646 กิโลกรัม/ปี ปริมาณมังคุด 84,215,210 กิโลกรัม/ปี กรมส่งเสริมการเกษตร (2560) จากการศึกษาจังหวัดจันทบุรีจึงเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งออกผลไม้ของประเทศไทย

เนื่องจากปัจจุบันมีคู่แข่งที่สำคัญได้แก่ ประเทศจีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซียที่ส่งออกผลไม้สดบางชนิดคล้ายกับของประเทศไทยได้ในราคาต่ำกว่าและมีคุณภาพตรงกับรสนิยมของผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคมีสิทธิ์เลือกซื้อสินค้าได้ตามความต้องการ ทั้งในด้านคุณภาพและราคาที่ย่อมเยา กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2560) ส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกผลไม้ได้แก่ ด้านราคาที่แพงกว่าเมื่อเทียบกันประเทศเพื่อนบ้าน การผลิตคุณภาพของผลผลิตได้มาตรฐานแต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด อีกทั้งยังมีสารเคมีตกค้างในสินค้า การขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรมรวมถึงเกษตรกรในประเทศยังขาดความรู้ความสามารถที่จะนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต และการขาดความรู้ในการดูแลและป้องกันผลผลิต ส่งผลให้ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตในแต่ละปีไม่แน่นอนอีกด้วย จากงานวิจัยของ กำจัด เล่ห์มงคล, รุ่งอรุณ สาสนทาญาติ, นราวุธ ทองมะโรงสี และสุจิตตา หงษ์ทอง (2559: 180-181) แสดงให้เห็นว่าปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการส่งออกผลไม้ของประเทศไทยไปประเทศจีน มีดังนี้ ด้านแรงงานไม่ใส่ใจในคุณภาพการเก็บเกี่ยว ขาดการวางแผนการลงทุน ด้านการจัดระบบการทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพ เช่นการจัดคิว ทำให้การทำงานล่าช้า ด้านการวางแผนการผลิตตามความต้องการลูกค้า เช่นการติดต่อระหว่างผู้รวบรวม/ผู้ประกอบการส่งออกกับเกษตร ไม่ชัดเจนทำให้เกษตรกร

คาดการณ์ผลผลิตอย่างคร่าวๆทำให้ปริมาณผลผลิตมากกว่าหรือน้อยกว่าที่แจ้ง ด้านการจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่เกษตร โดยเกษตรกรมีความรู้ไม่มากนักยังไม่เข้าใจกลไกการตลาดต่างประเทศ ด้านการหาแนวทางแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ตื่นตัวกับการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูก เป็นต้น จากอุปสรรคและปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ปริมาณการส่งออกกล้วยไข่ของไทยยังมีปริมาณส่งออกไม่แน่นอนเนื่องจากมีข้อจำกัดมากมาย ทั้งจากคุณภาพตัวสินค้าที่ไม่ตรงตามมาตรฐานคุณภาพของประเทศผู้นำเข้าสินค้า การควบคุมต้นทุนการดำเนินงานเพื่อกำหนดราคาสินค้าที่แข่งขันได้และความรู้เกี่ยวกับข้อตกลงทางด้านการค้าเสรีระหว่างประเทศเพื่อการได้รับประโยชน์มากขึ้นระหว่างประเทศคู่ค้าทำให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสศักยภาพในการแข่งและการขยายตลาดของการส่งออก

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความสำคัญที่เกิดขึ้นในภาวะการณ์แข่งขันที่สูง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดและสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรกับโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี ซึ่งจากสถิติที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ถึงแม้ว่าจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่ให้ผลผลิตผลไม้มากที่สุดและมีความหลายหลายในการผลิตผลไม้ การปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานผ่านการสร้างความร่วมมือในโซ่อุปทานจึงมีส่วนสำคัญ ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลายๆ ด้านไม่เพียงแต่มุ่งเน้นพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญในด้านอื่นๆ เพื่อรักษามาตรฐานและศักยภาพในการส่งออกความสามารถในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งยังเป็นการเพิ่มขึ้นมูลค่าทางการเงินอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าในเขตจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของลูกค้าธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินการด้านการเงินของธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

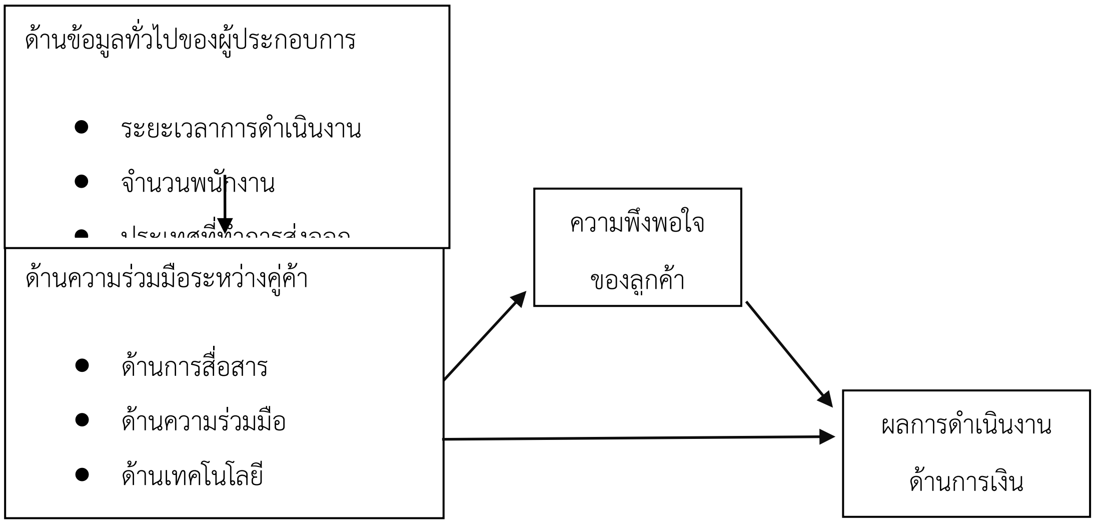

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกันของผู้ประกอบการโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า

สมมติฐานที่ 1.1 ระยะเวลาการดำเนินงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า

H0: ระยะเวลาการดำเนินงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าไม่แตกต่างกัน

H1: ระยะเวลาการดำเนินงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 จำนวนพนักงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า

H0: จำนวนพนักงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าไม่แตกต่างกัน

H1: จำนวนพนักงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.3 ประเทศที่ทำการส่งออกที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือ ระหว่างคู่ค้า

H0: ประเทศที่ทำการส่งออกที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าไม่แตกต่างกัน

H1: ประเทศที่ทำการส่งออกที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของลูกค้า

สมมติฐานที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านการสื่อสารมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H0: ด้านการสื่อสารไม่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H1: ด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

สมมติฐานที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความร่วมมือส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H0: ด้านความร่วมมือไม่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H1: ด้านความร่วมมือมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

สมมติฐานที่ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H0: ด้านเทคโนโลยีไม่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H1: ด้านเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

สมมติฐานที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความไว้วางใจส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H0: ด้านความไว้วางใจไม่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H1: ด้านความไว้วางใจมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า

สมมติฐานที่ 3 ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

สมมติฐานที่ 3.1 ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

H0: ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าไม่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

H1: ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย ผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุผลไม้ หมายถึง ผู้ประกอบการที่มีสายงานในการคัดแยกสินค้า และสายงานด้านการส่งออกผลไม้ ที่ประกอบการในเขตจังหวัดจันทบุรี ผู้ประกอบการโรงคัดแยก จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น โดยมีจำนวนประชากร 190 ราย กรมวิชาการเกษตร (2561)

การคัดเลือกตัวอย่าง ประชากรทั้งหมดในเขตจังหวัดจันทบุรีที่มีรายชื่อในฐานข้อมูลทั้งหมดจำนวน 190 ราย ทั้งนี้จากการคำนวณของยามาเน่ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 129 ราย ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากจำนวนประชากรทั้งหมด 190 ราย ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณเป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้ผลการศึกษามีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่จัดทำขึ้นโดยค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทในการศึกษา เนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านข้อมูลทั่วไปเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ประกอบการ แบบสอบถามมีลักษณะคำถามเป็นแบบเคำถามปลายเปิด ได้แก่ ระยะเวลาการดำเนินงาน จำนวนพนักงาน และประเทศที่ทำการส่งออก

ส่วนที่ 2 ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าของผู้ประกอบการธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 4 ด้านได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยี และด้านความไว้วางใจ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของผู้ประกอบการธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจของลูกค้ากับผลการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี

ในส่วนแบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นลักษณะคำถามปลายปิด ซึ่งในข้อความแบบสอบถามจะมีคำถามทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยทุกข้อคำถามมีการกำหนดเป็น 5 ระดับตามแบบ Likert’s scale

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อธุรกิจโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ในเขตจังหวัดจันทบุรี

การทดสอบเครื่องมือ การทดสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านได้พิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถาม แต่ละข้อว่าตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ โดยค่าที่ได้ต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 จากการทดสอบแบบสอบถามงานวิจัยนี้ค่าความเที่ยงตรงที่ได้อยู่ในช่วง 0.67-1.00 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ประกอบการส่งออกผลไม้ใน จังหวัดระยองจำนวน 30 ผู้ประกอบการนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach ค่าที่ได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.70 ธีระ กุลสวัสดิ์ (2558: 1-2) จากผลการทดสอบแบบสอบถามด้านการสื่อสาร ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยี ด้านความไว้วางใจ ความพึงพอใจของลูกค้าและผลการดำเนินงานด้านการเงิน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.82 0.72 0.89 0.84 0.87 และ 0.81 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่า One way ANOVA ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) วิธี Stepwise

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรกับโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยเป็นดังนี้

ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการได้แก่ ระยะเวลาในการดำเนินงาน จำนวนพนักงาน และประเทศที่ทำการส่งออก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่าส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินงาน 6-10 ปีจำนวน 56 ผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 29.47 โดยมีจำนวนพนักงาน 26-50 คน จำนวน 107 ผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 56.31 และ ประเทศจีนเป็นประเทศที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทำการส่งออกมากที่สุดถึง จำนวน 118 ผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 62.11

ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบเกณฑ์โดยกำหนดการแปลความหมายไว้ ดังนี้

เกณฑ์ (ค่าเฉลี่ย)		**แปลความหมาย**
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	สำคัญมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	สำคัญน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้า ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยี ด้านความไว้วางใจ จากการวิจัยพบว่าด้านการสื่อสาร ด้านเทคโนโลยี และด้านความไว้วางใจ มีความร่วมมือระหว่างคู่ค้าอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 4.21 และ 4.21 ตามลำดับ ส่วนด้านความร่วมมือมีความร่วมมือระหว่างคู่ค้าอยู่ในระดับสำคัญมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75

ความพึงพอใจของลูกค้า มีความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างคู่ค้า โดยรวมในระดับสำคัญมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ผู้ประกอบการมีหลักการทำงานงานที่เป็นระบบ โปร่งใส ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

ด้านผลงานดำเนินการด้านการเงิน พบว่า ผลงานดำเนินการด้านการเงินมีความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างคู่ค้าโดยรวมอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด 4.28 และด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด

ได้แก่ ผู้ประกอบการมีการจัดการระบบงาน การพิจารณา และมีการตัดสินใจอย่างรอบคอบเพื่อให้ธุรกิจบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

สรุปและอภิปรายผล

1.ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ ด้านระยะเวลาในการดำเนินงาน ด้านจำนวนพนักงาน และด้านประเทศที่ทำการส่งออก พบว่ามีเพียง 2 ด้านเท่านั้นที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ด้านระยะเวลาในการดำเนินงาน และด้านประเทศที่ทำการส่งออก ส่วนด้านจำนวนพนักงานนั้นไม่ส่งผลอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2. ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของลูกค้าและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีด้านความไว้วางใจมีความสัมพันธ์สูงที่สุด

3. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของลูกค้า ด้านความร่วมมือ และด้านการสื่อสาร มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินตามลำดับ

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Stepwise

ปัจจัย	R	R^2	Adj R^2	SEE	F	P
ด้านความพึงพอใจของลูกค้า	0.633	0.401	0.398	0.324	125.858	0.000*
ด้านความพึงพอใจของลูกค้า ด้านความร่วมมือ	0.675	0.456	0.450	0.310	78.280	0.000*
ด้านความพึงพอใจของลูกค้า ด้านความร่วมมือ ด้านการสื่อสาร	0.688	0.473	0.465	0.306	55.707	0.000*

หมายเหตุ: * นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์เข้าไปในสมการครั้งละหนึ่งตัวเพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยต่างๆ กับผลการดำเนินงานด้านการเงินในแต่ละขั้นตอน แล้วจะพบว่า ค่าอำนาจการพยากรณ์ (R^2) เพิ่มขึ้น และค่าความคลาดเคลื่อนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งประกอบไปด้วยด้านความพึงพอใจของลูกค้า ด้านความร่วมมือ และด้านการสื่อสาร ในขณะที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และด้านความไว้วางใจ เมื่อนำเข้าสู่สมการแล้วพบว่าค่าอำนาจการพยากรณ์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงถูกนำออกจากสมการพยากรณ์

ตาราง 2 ตัวแปรที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

ตัวแปร	**ค่าสัมประสิทธิถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (b)**	**ค่าสัมประสิทธิถดถอยปรับมาตรฐาน (Beta)**	**t**
ค่าคงที่	0.665	-	2.277
ด้านการสื่อสาร	0.141	0.148	2.491
ด้านความร่วมมือ	0.193	0.204	3.172
ด้านความพึงพอใจของลูกค้า	0.537	0.501	8.357
R = 0.688, R^2 = 0.473, adjust R^2 = 0.465, SEE = 0.306, F = 55.71, Sig of F = 0.000			

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง2 สามารถอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับทางสถิติ โดยสามารถอธิบายผลการดำเนินงานด้านการเงินได้ร้อยละ 47.3 (R^2 = 0.473) และสามารถอธิบายผลการดำเนินงานด้านการเงินร้อยละ 30.70 (adjust R^2 = 0.307) โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SEE) เท่ากับ 0.306

สมการความถดถอยเชิงเส้นพหุคูณในรูปคะแนนดิบดังนี้

ผลการดำเนินงานด้านการเงิน = 0.665 + 0.141 (ด้านการสื่อสาร) + 0.193 (ด้านความร่วมมือ) +0.537 (ด้านความพึงพอใจของลูกค้า)

สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปของคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

ผลการดำเนินการด้านการเงิน = 0.501(ด้านความพึงพอใจของลูกค้า) + 0.204(ด้านความร่วมมือ) +0.148(ด้านการสื่อสาร)

อภิปรายผลงานวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกันของผู้ประกอบการโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า

1.1 ระยะเวลาการดำเนินงาน ของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่นั้นพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลานานจะได้รับความไว้วางใจจากลูกค้ามากกว่าผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาการดำเนินงานน้อย เนื่องจากมีการซื้อขายกันมายาวนานส่งผลทำให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจ มีการยอมรับมีความน่าเชื่อถือในสินค้า และการบริการ ทั้งนี้พบว่าลูกค้าเก่ายังกลับมาซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงยังมีลูกค้ารายใหม่เข้ามาเพิ่ม ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สุรวดี ฤทธิรน (2554:71-78) ที่ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านขายยาอิสระในพื้นที่อำเภอเมือง

จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าร้านที่ตั้งอยู่ในทำเลหลักส่วนใหญ่เปิดบริการมานานมากกว่า 15 ปี ส่วนร้านที่ตั้งอยู่ทำเลรอง เปิดให้บริการระหว่าง 4-15 ปี โดยระยะเวลาที่เปิดดำเนินการหรืออายุของกิจการ ช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการ ทำงาน การดูแลเอาใจใส่คนไข้ และการสร้างความน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังสร้างความพึงพอใจให้กับคนไข้ได้ดีกว่าร้านที่มีระยะเวลาการดำเนินงาน น้อย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียานุช เอิมสิงห์ (2555: 142) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อในธุรกิจขนส่งขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครชลบุรี จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาประกอบธุรกิจมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์ของผู้บริโภค โดยลักษณะทั่วไปของกิจการด้านระยะเวลานานในการประกอบธุรกิจสามารถสร้างกำไรได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพฤติกรรมการเลือกใช้สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์ของผู้บริโภคนั้นมาจากชื่อเสียงของสถาบันทางการเงินขึ้นอยู่กับระยะเวลาประกอบธุรกิจของกิจการ เหตุผลอาจเป็นเพราะระยะเวลาประกอบธุรกิจอาจเป็นตัวบ่งชี้ถึงความมั่นคงของกิจการ

1.2 จำนวนพนักงานของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นดังนี้ ผู้ประกอบการที่มีจำนวนพนักงานน้อยนั้นสามารถปรับแผนการผลิต ควบคุมจัดการงานได้ดีและรวดเร็ว ทั้งนี้การทำงานที่คล่องตัวมากกว่าอาจส่งผลให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันมากกว่าผู้ประกอบการที่มีจำนวนพนักงานมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์เพ็ญ ชาประดิษฐ์ (2557: 83) ที่ได้ศึกษาในเรื่องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการโต๊ะจีนจังหวัดนครปฐม โดยผลการวิจัยพบว่าธุรกิจเจ้าของคนเดียวเป็นธุรกิจที่มีขนาดเล็ก การทำงานจะไม่ซับซ้อนทำให้มีอิสระและมีความคล่องตัวเต็มที่และสะดวกในการตัดสินใจ อีกทั้งงานวิจัยของ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร (2554: 53-54) ศึกษาเรื่อง การบริหารความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยการวัดผลปฏิบัติแบบดุลยภาพ ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย มีผลการวิจัยไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคเหนือของประเทศไทยมีพนักงานน้อยกว่า 20 คน หรือธุรกิจขนาดเล็ก มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพไว้วางใจและเชื่อถือได้ในระยะยาว รวมถึงมีการผลิตสินค้าใหม่อย่างต่อเนื่องทำให้เป็นที่ยอมรับจากลูกค้าในระยะยาว ทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจเพิ่มขึ้น

1.3 ประเทศที่ทำการส่งออกของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการส่งออกแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน ทำให้ความร่วมมือระหว่างคู่ค้าที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การส่งออกผลไม้ไปในบางประเทศนั้นมีข้อกำหนดกฎหมายที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ประกอบการที่ทำการส่งออกไม่มีข้อมูลอย่างเพียงพอในการ

ส่งออกผลไม้ไปยังบางประเทศ ดังนั้นทางหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาส่งเสริมข้อมูลให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงข้อกำหนดกฎหมายในการส่งออกผลไม้ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล รังสฤษฎ์วรการ (2557: 181) ศึกษาเรื่องโอกาสและอุปสรรคของอุตสาหกรรมการส่งออกผลไม้ไทยในตลาดอินเดียและบังคลาเทศ พบว่าความแตกต่างในการขนส่งจากไทยไปยังตลาดอินเดียและบังคลาเทศ ซึ่งในขณะนั้นก็พบเห็นถึงปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำที่ยังขาดข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ เป็นเหตุให้โซ่อุปทานการส่งออกยังไม่มีความเข้มแข็ง ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ อุมา วรรณชัย (2555: 72-73) ศึกษาเรื่อง การส่งออกผลไม้สดของประเทศไทยไปสาธารณรัฐประชาชนจีน จากผลการศึกษาพบว่าข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณการส่งออกผลไม้สดได้แก่ ทุเรียน ลำไย และมังคุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้ากับความพึงพอใจของลูกค้า

2.1 ด้านการสื่อสารของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้ประกอบการที่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลกับคู่ค้าอย่างเป็นประจำนั้น ทำให้ผู้ประกอบรับทราบความต้องการที่แท้จริงของคู่ค้า ทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่คู่ค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ของเชษฐ์ สวยงาม (2550: 95) พบว่าด้านการสื่อสารทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นความกระตือรือร้นในการให้บริการแก่เกษตรกร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจส่งผลให้เกษตรกรจัดการแปลงผลิตให้ได้มาตรฐานมากขึ้น รวมถึงผลผลิตที่จะได้สูงขึ้น อีกทั้งยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของ ฉลองชัย ชุ่มชื่น (2555 : 98) ที่ได้ศึกษาในเรื่องความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตพืชอาหารสัตว์ภายใต้โครงการวิจัยและทดสอบพันธุ์กระบือของศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุรินทร์ ด้านการสื่อสารพบว่าเกษตรกรได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยและทดสอบพันธุ์กระบือของศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุรินทร์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเนื่องจาก สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรอย่างได้ผล ที่ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการไปหาพืชอาหารสัตว์จากแหล่งอื่นมาเลี้ยงกระบือในช่วงฤดูฝนทำให้เกษตรกรสามารถนำเวลาที่เหลือไปใช้ในการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร หาเลี้ยงครอบครัวได้มากขึ้น และมีรายได้จากการเลี้ยงกระบือเฉลี่ย 26,560 บาท/ครัวเรือน

2.2 ด้านความร่วมมือของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุดาวรรณ ขัติยะเนตร (2552: 111)

เรื่องการวิเคราะความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและสังคมของการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้คุณภาพดีเพื่อการส่งออก พบว่า กลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตมังคุด และทุเรียนคุณภาพ อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี พบว่า ภาพรวมของระดับความพึงพอใจของเกษตรกร ภายหลังจากการเข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายทำให้ปริมาณผลผลิตมังคุดและทุเรียนที่มีคุณภาพของกลุ่มเกษตรกรมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยปริมาณการส่งออกมังคุดเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 50 และปริมาณการส่งออกทุเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 55 เป็นร้อยละ 70 และมีราคาการส่งออกสูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 10 อีกทั้งไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ อุรสา บัวตะมะ และคณะ (2549: 3) การศึกษากระบวนการทางการตลาดทุเรียนของเบญจภาคีส่งออกผลไม้จังหวัดจันทบุรี จากงานวิจัยพบว่า การร่วมกันในรูปแบบพันธมิตร (Cluster) เพื่อให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือกันและกันของกลุ่มผู้ผลิตผลไม้ ผู้ส่งออก และกลุ่มที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่ การพัฒนาศักยภาพทั้งด้านการผลิตและการตลาดอย่างครบวงจร

2.3 ด้านเทคโนโลยีของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่สถานประกอบการนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่กับการทำงานสามารถช่วยให้การประสานงานระหว่างกับลูกค้าและฝ่ายต่างๆเป็นไปได้โดยสะดวก เช่น การใช้อีเมล อินเตอร์เน็ต โมบายแอปพิเคชันในการสื่อสารและทำธุรกรรมทางการเงิน ทำให้ช่วยลดขั้นตอนการทำงาน ระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้า ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึ่งพอใจเกษตรกรขนาดเล็กหรือเกษตรกรที่ดำเนินการมานานยังเข้าไม่ถึงระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องมากจากส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีความรู้ ทั้งนี้การที่จะพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้เข้าถึงได้นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ทำให้สามารถลดเวลาและต้นทุนลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pickernell et al. (2004: 207) เกษตรกรในเวลส์มีกลุ่มสมาคมใช้เครือข่ายออนไลน์ สมาชิคในกลุ่มนั้นจะได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม เครือข่ายนี้สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ด้วยการเพิ่มผลประโยชน์ในเครือข่ายของเกษตรกร สามารถสร้างการเติบโตในด้านการจัดการความร่วมมือ เนื่องจากเกษตรกรในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ผลผลิตค่อนข้างต่ำ ส่วนหนึ่งมาจากมีการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศมาใช้ในการจัดการและการตลาดดิจิทัลไม่กว้างขวางนัก และยังไม่เชื่อมโยงเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปสู่เกษตรรายย่อยรากหญ้าที่ครอบคลุม ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Baourakis et al. (2002: 589-590) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของอีคอมเมิร์ซในภาคเกษตร พบว่าอินเทอร์เน็ตสามารถให้ประโยชน์อย่างมากทั้งการค้า B2C และ B2B เช่น ค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมที่ลดลง ทั้งนี้การใช้อีคอมเมิร์ซเริ่มมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในภาคการเกษตร แต่ในส่วนภาคการเกษตรขนาดเล็กยังมีอัตราการเติบโตที่ช้า

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความไว้วางใจส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า จากผลการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าด้านความไว้วางใจของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่มี

ความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการลงพื้นที่สำรวจแบบสอบถามและพูดคุยกับผู้ประกอบการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการดำเนินงานด้วยความไว้วางใจที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการและคู่ค้านั้น ส่วนใหญ่มาจากการร่วมงานกันมาเป็นระยะเวลานาน อีกทั้งการที่ผู้ประกอบการผ่านการรับรองตามระบบการรับรองโรงงานผลิตสินค้าเกษตร ยิ่งสร้างความไว้วางใจให้แก่ลูกค้ามากยิ่งขึ้นรวมไปถึง ปัจจัยด้านการส่งมอบสินค้าที่มีคุณภาพและตรงต่อเวลาก็ส่งผลต่อความไว้วางใจของลูกค้าเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ สหวัชรินทร์ และคณะ (2556: 110-111) ศึกษาเรื่องแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันภายใต้โซ่อุปทานของธุรกิจสหกรณ์การเกษตรไทย พบว่าการสื่อสารถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในมิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมสู่ผู้บริโภคปลายน้ำเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับแบรนด์ของเครือข่ายมากขึ้นเป็นการสร้างเสริมความเชื่อมั่นไว้วางใจ อีกทั้งยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Lawson and Guthrie (2008: 21) ศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าด้วยความร่วมมือการสืบสวนตลาดเกษตรกรในประเทศนิวซีแลนด์ พบว่าการเติบโตของตลาดเกษตรกรในประเทศนิวซีแลนด์ นั้นได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ออกมาใช้จ่ายมาก เนื่องจากการมีส่วนร่วมและความร่วมมือระหว่างผู้ค้าในตลาดเหล่านี้ในนิวซีแลนด์ สามารถระบุบได้ว่าระดับความร่วมมือที่ดีนั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพในแง่ของอัตรากำไรที่ตลาดได้รับเพิ่มมากขึ้น

3. ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน

จากการศึกษาพบว่า ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน จากการศึกษาพบว่า ด้านความร่วมมือระหว่างคู่ค้าและความพึงพอใจของลูกค้าของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านการเงิน มีผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านความร่วมมือ และความพึงพอใจของลูกค้า จากการศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความร่วมมือระหว่างคู่ค้าที่ดีอย่างสม่ำเสมอ อาทิเช่น การประสานงานทางด้านการซื้อสินค้า การผลิต การจัดส่งสินค้า รวมไปถึงด้านอื่นๆ นั้นย่อมจะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าที่มากขึ้นและยังส่งผลไปถึงยอดขายอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนรินร์ อิ้มทับ และคณะ (2558: 123) ศึกษาเรื่อง แบรนด์เนื้อโค :ปัจจัยแห่งความสำเร็จในมุมมองของห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืน ความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและสหกรณ์ พบว่าเกษตรกรจะมีความพึงพอใจมากหากได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอจากสหกรณ์ สมาชิกจะมีความพึงพอใจการดำเนินงานของสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์มีการบริหารงานอย่างมีหลักการและเป็นระบบ โปร่งใส การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของ สหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ การมีจำนวนสมาชิกและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมีส่วนทำให้สมาชิกเชื่อมั่นถึงความมั่นคงของสหกรณ์ เห็นได้

จากความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและอยู่ในระดับที่สูง และงานวิจัยของ ภัทรภูมิ ไชยแก้ว (2553: 233) ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบของการสื่อสารภายในห่วงโซ่อุปทานที่มีต่อกลยุทธ์การจัดซื้อและผลประกอบการด้านการเงินของธุรกิจภาคอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร การที่องค์กรสามารถมีวัตถุดิบไว้เพื่อทำการผลิตและจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้าภายในเวลา ย่อมทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งการที่ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและส่งผลให้เกิดความภัคดีกับองค์กรได้ ซึ่งการรักษาลูกค้าเก่านั้นมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการหาลูกค้าใหม่ นอกจากนั้นการที่ลูกค้าพึงพอใจ แล้วเกิดกระแสการพูดกันปากต่อปากส่งผลต่อยอดขายก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่าด้านการสื่อสารที่ดีย่อมส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินทั้งนี้ในการดำเนินธุรกิจส่งออกผลไม้ในจังหวัดจันทบุรีมีการแข่งขันกันสูง โดยส่วนใหญ่ส่งออกไปยังต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการสื่อสารและส่งเสริมความรู้ด้านการรักษาคุณภาพของผลไม้ การเก็บรักษาที่ถูกต้อง รวมไปถึงการตรวจสอบคุณภาพที่ดี เพื่อลดการสูญเสียของผลไม้ที่ส่งออกไปยังต่างประเทศ

2. จากการศึกษาด้านความร่วมมือมีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน รัฐบาลควรมีส่วนเข้ามามีส่วนร่วมรวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการให้มากขึ้น โดยเฉพาะข้อกฎหมาย ที่เอื้อต่อการติดต่อการค้าขายกับต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ประกอบการในประเทศมีโอกาสและช่องทางใหม่ๆที่จะสามารถสร้างผลการดำเนินงานด้านการเงินที่ดียิ่งขึ้น โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางเพื่อทำการส่งออกไปยังต่างประเทศ

3. การร่วมกลุ่มของผู้ส่งออกที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น ยังมีสมาชิคค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ส่งออกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อที่จะให้การส่งออกสามารถแข่งขันได้ในตลาดอย่างยั่งยืน การร่วมกลุ่ม การร่วมกันแก้ไขปัญหา การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันกับคู่แข่งต่างประเทศได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาการวิจัยเพียงโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออก เป็นกลุ่มประชากรที่มีขนาดเล็กการศึกษาครั้งต่อไปอาจทำการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น เพราะเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนประชากรมากและมีความหลากหลายของข้อมูล

2. การวิจัยครั้งต่อไปอาจจะทำการศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน เช่น ด้านราคาสินค้า ด้านความรวดเร็วในการส่งมอบ หรือ

ศึกษาตัวแปรอื่นที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างคู่ค้า เช่น ด้านการลดต้นทุนการผลิต คุณภาพสินค้าดีขึ้นของเสียลดลง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความดูแลเอาใจใส่ และความกรุณาเป็นอย่างสูงของอาจารย์พงศ์ภัค บานชื่น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์เติมศักดิ์ สุขวิบูลย์ ในการให้คำปรึกษา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมทั้ง การตรวจแก้ไขเนื้อหาให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การเริ่มต้นดำเนินงานจนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และให้ความรู้ด้านต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในสาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม และขอบคุณผู้ประกอบการโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรีสำหรับการตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยคาดว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ ในด้านอิทธิพลของความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรกับโรงงานคัดแยกบรรจุผลไม้ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของโรงคัดแยกบรรจุผลไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดจันทบุรี ไม่มากก็น้อย พร้อมกันนี้ หากเกิดข้อผิดพลาดประการใดทางคณะผู้วิจัยขอรับผิดชอบ และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *กรมส่งเสริมการเกษตร.* ค้นข้อมูลเมื่อ 22 มกราคม 2560, จาก http://www.production.doae.go.th

กรมวิชาการเกษตร. (2561). *รายชื่อสถานประกอบการที่ผ่านการรับรองตามระบบการรับรองโรงงานผลิตสินค้าเกษตร.* ค้นข้อมูลเมื่อ 22 มีนาคม 2561,จาก http://www.doa.go.th

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2560). *กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.* ค้นข้อมูลเมื่อ 23 มกราคม 2560, จาก http:// http://www.ditp.go.th

การค้าระหว่างประเทศ. (2560). *การค้าระหว่างประเทศ.* ค้นข้อมูลเมื่อ16 มกราคม 2560, จาก http://www.ops3.moc.go.th

กำจัด เลห์มงคล และคณะ. (2559). *โครงการ การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของกล้วยไข่ไทยรองรับการค้าเสรีของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา การส่งออกไปยัง*

สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้.:สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

จันทร์เพ็ญ ชาประดิษฐ์. (2557). *การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการโต๊ะจีนจังหวัดนครปฐม.* (วิทยาวิจัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร

ฉลองชัย ชุ่มชื่น. (2555). *ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตพืชอาหารสัตว์ภายใต้โครงการวิจัยและทดสอบพันธุ์กระบือของศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุรินทร์.* (วิทยาวิจัยเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สุโขทัย

เชษฐ์ สวยงาม. (2550). *ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก.* (วิทยาวิจัยเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สุโขทัย

ณัฐกานต์ สหวัชรินทร์ และคณะ. (2556). *โครงการวิจัยแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันภายใต้โซ่อุปทานของธุรกิจสหกรณ์การเกษตรไทย.*: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).

ณัฐพล รังสฤษฎ์วรการ. (2557). *โอกาสและอุปสรรคของอุตสาหกรรมการส่งออกผลไม้ไทยในตลาดอินเดียและบังคลาเทศ.* (วิทยาวิจัยธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย

ธีระ กุลสวัสดิ์. (2558). *การจัดการความรู้.* คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. ค้นข้อมูลเมื่อ11 พฤษภาคม 2561, จาก www.km.buu.ac.th

ปรียานุช เอิมสิงห์. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อในธุรกิจขนส่ง ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครชลบุรี.* (วิทยาวิจัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ชลบุรี

ภัทรภูมิ ไชยแก้ว. (2553). *ผลกระทบของการสื่อสารภายในห่วงโซ่อุปทานที่มีต่อกลยุทธ์การจัดซื้อและ ผลประกอบการด้านการเงินของธุรกิจภาคอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร.* (วิทยาวิจัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2554). การบริหารความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยการวัดผลปฏิบัติแบบดุลยภาพในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ* 2(1): 41-57

วรนรินร์ อิ้มทับ และคณะ. (2558). *แบรนด์เนื้อโค : ปัจจัยแห่งความสำเร็จในมุมมองของห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืน.*:สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

สุดาวรรณ ขัติยะเนตร. (2552). การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและสังคมของการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้คุณภาพดีเพื่อการส่งออก. (วิทยาวิจัยวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ

สุรวดี ฤทธิรน. (2554). *การศึกษาการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านขายยาอิสระในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.* (วิทยาวิจัยวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี

อุมา วรรณชัย. (2555). *การส่งออกผลไม้สดของประเทศไทยไปสาธารณรัฐประชาชนจีน.* (วิทยาวิจัยเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ

อุรสา บัวตะมะ และคณะ. 2549. *โครงการศึกษากระบวนการทางการตลาดทุเรียนของเบญจภาคีส่งออกผลไม้จังหวัดจันทบุรี.*: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

Baourakis, G. and et al. (2002). The impact of e-commerce on agro-food marketing the case of agricultural cooperatives, firms and consumers in Crete. British Food Journal, 104(8), 580-590.

Lawson, R. and Guthrie, J. (2008). Creating value through cooperation An investigation of farmers’ markets in New Zealand. British Food Journal, 110 (1), 11-25.

Pickernell, D.-G. and et al. (2004). Farmers’ markets in Wales: making the ’Net work. British Food Journal, 106(3), 194-210

ปัญหาการทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ศึกษากรณีการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล

Problems in Debt Collection in Accordance with Debt Collection Act 2015 A Case Study of Cooperate Representative Loans Protection

อุทิศ จิตร์ทะวงค์[1]
[1]นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ 2558 มุ่งคุ้มครองพฤติการณ์ความรู้สึกของลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาตามกายภาพเป็นสาระสำคัญ เพราะบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลมีความรู้สึกนึกคิด ตามอารมณ์ความรู้สึกและตามสิทธิทางกายภาพบนพื้นฐานของหลักธรรมชาติของบุคคลทั่วไป จากการบัญญัติข้อกฎหมายดังกล่าวไม่มีความชัดเจนถึงวัตถุประสงค์แท้จริงของผู้ร่างกฎหมายฉบับนี้ จึงเกิดประเด็นปัญหาในทางกฎหมาย กล่าวคือ ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งกระทำการแทนนิติบุคคลตามขอบอำนาจและหน้าที่ตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งที่ได้กำหนดไว้ไม่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งผู้แทนนิติบุคคลย่อมอาจถูกละเมิดเนื้อตัวร่างกาย สิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สิน ทำให้เสียชื่อเสียงต่อนิติบุคคลโดยการทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการทวงถามหนี้ในปัจจุบัน ศึกษาแนวคิดการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ด้านเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่าลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 หมายความเฉพาะลูกหนี้บุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่ไม่ได้รวมถึงลูกหนี้ที่เป็นประเภทผู้แทนนิติบุคคล เนื่องจากประเทศไทยรับอิทธิพลจากกฎหมายสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ การร่างกฎหมายฉบับนี้ใช้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมาย เมื่อผู้แทนนิติบุคคลเป็นผู้เสียหายอาจไม่ได้รับความคุ้มครอง ข้อเสนอแนะกฎหมายฉบับนี้ควรมีการแก้ไข ความหมายของคำว่า “ลูกหนี้” ในมาตรา 3 ให้หมายความรวมถึงลูกหนี้ประเภทผู้แทนนิติบุคคลด้วย ให้มีความเหมาะสมตามสภาวะเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ลดช่องว่างของกฎหมาย และเกิดความเป็นธรรมต่อกระบวนการทางกฎหมายได้ดียิ่ง

คำสำคัญ: ปัญหาการทวงถามหนี้ / การคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล

ABSTRACT

The objectives of this qualitative study were to investigate: 1) current problems in debt collection, concepts, and methods of corporate loans protection. This study employed documentary research. The following were results of the study:

According to Debt Collection Act 2015, debtor refers to a debtor who is an ordinary person, not includes a juristic person. This is because Thailand gains the influence of the U.S.A.'s law. There is an idea that an ordinary person and a juristic person of the countries are people who deserve to be protected as the basic rights-equal rights of an individual. Therefore, the definition of 'debtor' should include the debtor who is a juristic person so that it will appropriate with the current social and economic conditions. This can construct fairness and decrease law loophole. Besides, it should have legislation on the prohibition about debt collection, the magnification of a cooperate representative debtor protection, the magnification of a cooperate representative debtor protection for fairness in legal process.

Keywords: Debt collection problem , cooperate representative debtor protection

บทนำ

ภาวะเศรษฐกิจโลกในปี พ.ศ. 2559 เข้าสู่รูปแบบการหยุดชะงัก ภาคธุรกิจหลายประเทศมีลักษณะผันผวน ตกต่ำ และมีการไหลออกของเงินทุนจำนวนมาก ขณะที่การเติบโตของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว มีความเชื่องช้าลงสู่ระดับอ่อนแอ สาเหตุหลักเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการเติบโตของประเทศจีนเริ่มชะลอตัว พยายามมุ่งพัฒนาสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคภายในประเทศเพิ่มศักยภาพกำลังการซื้อมากขึ้น ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกายังไม่ฟื้นตัวหลังจากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่อง แม้ปัจจุบันรัฐบาลจะมีการปรับนโยบายด้านการเงินอัดฉีดเข้าสู่ภาคธุรกิจเพิ่มขึ้นก็ตาม เป้าหมายหลักของโลกจึงมุ่งสู่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสร้างแรงอุปสงค์อุปทานและความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจระดับมหภาค โดยการปรับการเติบโตของเศรษฐกิจจะเน้นทิศทางกลไกไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งได้แก่ การสร้างความมั่งคงและความเชื่อมั่นของระบบเศรษฐกิจทั่วโลก พัฒนาสินค้าและบริการให้ไหลเวียนอย่างมีระบบ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการเงินกับกิจกรรมภาคเศรษฐกิจที่ตรงจุดในประเทศ ที่สำคัญมีการพัฒนาการลงทุนและส่งเสริมนิติบุคคลภาคเอกชนในทุกประเภท เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้เข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภค ทั้งต้องเข้าใจสถานะการเงินของธุรกิจ เพื่อนำไปพัฒนาเงินทุน

หมุนเวียนในธุรกิจตนเอง แต่จากการศึกษาภาวะเศรษฐกิจโลกยังพบว่าสาเหตุหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน นั้นคือ ภาวะหนี้สินของภาคธุรกิจประเภทนิติบุคคลที่เพิ่มพูน อาจทำให้นิติบุคคลขาดสภาพคล่องเกิดปัญหาในระดับโลก

เศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงปรับในระดับทรงตัว เมื่อเทียบกับเศรษฐกิจในปีที่ผ่านมา โดยรัฐบาลใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจรวมถึงนโยบายการลงทุนของภาครัฐที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มอัตราการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในช่วงปลาย และสามารถนำไปลดภาษีได้แต่ไม่เกิน 15,000 บาท จึงทำให้แนวโน้มขยายตัวจากความเชื่อมั่นและกำลังซื้อเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แม้จะเป็นการกระตุ้นในระยะชั่วคราว แต่ก็ทำให้ระบบเศรษฐกิจและเงินหมุนเวียนในภาคธุรกิจได้ดี ด้านการลงทุนนั้นรัฐบาลส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มขยายตัวตามความเชื่อมั่นที่ดีด้วยแรงสนับสนุนของการลงทุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อรองรับความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้นจากการเปิดเศรษฐกิจอาเซียน แม้ผู้ประกอบการ นิติบุคคลบางรายยังรอการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและความชัดเจนของนโยบายรัฐบาล กล่าวคือ ประเทศไทยยังมีปัจจัยความเสี่ยงภาคธุรกิจที่ยังไม่นิ่งพอ จึงทำให้นักลงทุนต่างประเทศไม่กล้าเข้ามาลงทุนมากนัก ทำให้ธุรกิจการส่งออกมีแนวโน้มลดลงจากปีก่อนเพราะไม่มีปัจจัยพิเศษและไม่มีสัญญาณการฟื้นตัวของเศรษฐกิจที่ชัดเจน ส่วนธุรกิจการท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่ดี เพราะประเทศไทยมีจุดขายการท่องเที่ยวและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ จึงมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่วนด้านธุรกิจอื่นยังคงทรงตัว สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ของประเทศไทย โดยยึดกรอบการพัฒนาแบบ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เน้นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีระบบเศรษฐกิจแบบยั่งยืน รัฐบาลให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง ทั้งต้องปฏิรูปภาษีทั้งระบบเพื่อรักษาเสถียรภาพและประสิทธิภาพ ปรับโครงสร้างทั้งห่วงโซ่ระบบธุรกิจ การบริการ การลงทุนต่อยอดสร้างมูลค่าให้เติบโตยิ่งขึ้น และวางรากฐานระบบธุรกิจที่มีอยู่แล้วให้มีมูลค่ายิ่งขึ้น นั้นคือการพัฒนาศักยภาพนิติบุคคลให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ โดยเน้นการปรับปรุงกฎระเบียบให้ทันสมัยและส่งเสริมการลงทุนภายใต้มิติการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (บัณฑิต สีหะอำไพ, 2558 หน้า 4)

การดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย เพราะสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้เติมโตได้ แต่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น ซึ่งนิติบุคคลภาคเอกชน มักขับเคลื่อนด้วยนโยบายที่สำคัญหลายด้านด้วยกันอันจะทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมธุรกิจเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและใช้ประโยชน์ความเชื่อมโยงระหว่างอาเซียนด้วยกันในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เป็นต้น นอกจากนั้นการส่งเสริมนิติบุคคลทุกประเภท ยังเป็นจุดเด่นของประเทศไทยเพราะสามารถพัฒนาเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตในระดับรากหญ้าไปสู่

ระดับประเทศได้ แต่บ่อยครั้งพบว่านิติบุคคลในหลายธุรกิจขาดการบริหารจัดการองค์กร ขาดแรงงานที่มีคุณภาพ มีคู่แข่งหน้าใหม่ในตลาดตลอดเวลา โดยเฉพาะเงินทุนหมุนเวียนของนิติบุคคล ทำให้กิจการเริ่มต้นด้วยการจัดหาแหล่งเงินทุนใหม่ในรูปแบบการกู้ยืมจากแหล่งทุน เช่น ธนาคารทั่วไปและสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร อาจนำทรัพย์สินของนิติบุคคลใช้เป็นหลักประกันเพื่อให้ได้เงินเสริมสภาพคล่องของธุรกิจ

นิติบุคคลคือบุคคลที่กฎหมายสมมติ ไม่มีชีวิตจิตใจและสภาพบุคคลตามธรรมชาติ เป็นเพียงกฎหมายรับรองสภาพบุคคลให้มีสิทธิและหน้าที่ นิติบุคคลจึงต้องมีผู้แทนกระทำการแทนเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิหน้าที่ตาม ปพพ. มาตรา 65 66 67 การแสดงเจตนาความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกผ่านผู้แทนของนิติบุคคลตาม ปพพ. มาตรา 70 เช่น การทำสินเชื่อของนิติบุคคลต้องมีผู้แทนนิติบุคคลกระทำการแทนภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล จึงทำให้นิติบุคคลมีสภาพเป็นลูกหนี้ได้ ถ้าธุรกิจมีสภาพทางการเงินสะดุดลง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้แทนนิติบุคคลถูกทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ได้ (สุษม ศุภนิตย์, 2557 หน้า 147)

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 มีสาระสำคัญการทวงถามหนี้อย่างวิญญูชนมองลูกหนี้เป็นบุคคลผู้เจริญ ไม่ใช่อาชญากรรมทางสังคม และมีแนวคิดในการควบคุมธุรกิจทวงถามหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบให้อยู่ในกรอบของสังคม เพื่อไม่ให้ผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงหนี้ที่ไม่เหมาะสมต่อลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างรุนแรง การคุกคามโดยข่มขู่ใช้กำลังประทุษร้าย หรือทำให้เสียชื่อเสียง อันเกิดความเดือนร้อนรำคาญแก่ลูกหนี้ รวมถึงการให้ข้อมูลเท็จและการสร้างความรำคาญต่อบุคคลอื่น เป็นต้น ดังที่ได้บัญญัติมาตรา 3

“ลูกหนี้” หมายความว่า ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และให้หมายความรวมถึงผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาด้วย

พระราชบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองพฤติการณ์ความรู้สึกของลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาตามกายภาพเป็นสาระสำคัญ เพราะบุคคลธรรมดาและค้ำประกันเป็นบุคคลมีความรู้สึกนึกคิด เสียใจ โกรธ ระอาย ร้องไห้ ดีใจ เสียใจ ตามอารมณ์ความรู้สึกและตามสิทธิทางกายภาพบนพื้นฐานของหลักธรรมชาติของบุคคลทั่วไป จากการบัญญัติข้อกฎหมายดังกล่าวไม่มีความชัดเจนถึงวัตถุประสงค์แท้จริงของผู้ร่างกฎหมายฉบับนี้ จึงเกิดประเด็นปัญหาในทางกฎหมายว่า ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งกระทำการแทนนิติบุคคลตามขอบอำนาจและหน้าที่ตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งที่ได้กำหนดไว้ เพราะความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกผ่านผู้แทนนิติบุคคลอันจะเกิดการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลเสมอมา กล่าวคือ ผู้แทนนิติบุคคลย่อมอาจถูกละเมิดเนื้อตัวร่างกาย สิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สิน ทำให้เสียชื่อเสียงต่อนิติบุคคลโดยการทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมได้เช่นกัน ประเด็นต่อมาพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายพิเศษเพราะเป็นคดีผู้บริโภคในศาลยุติธรรม กล่าวคือ ถ้าผู้แทนนิติบุคคลถูกผู้ทวงถามหนี้ละเมิดสิทธิเนื้อตัวร่างกาย ใช้หลักทั่วไปจะฟ้อง

ในคดีละเมิด ภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้แทนนิติบุคคลเองที่ต้องหาพยานหลักฐานว่าได้ถูกผู้ทวงถามหนี้ละเมิด ตรงข้ามลูกหนี้ขยายความถึงผู้แทนนิติบุคคลแล้ว ย่อมเข้าเงื่อนไขกฎหมายพิเศษเป็นความผิดเด็ดขาดและเป็นบทข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 94 ซึ่งภาระการพิสูจน์ย่อมตกแก่ผู้ทวงถามหนี้เป็นผู้หาพยานหลักฐานเองว่าตนไม่ได้ละเมิดตัวผู้แทนนิติบุคคล ดังนั้นการที่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ชัดเจนทำให้ผู้แทนนิติบุคคลอาจเกิดความเสียหายและไม่ได้รับความเป็นธรรมได้

ด้วยเหตุผลที่ได้อธิบายถึงความสำคัญและความจำเป็นในวิธีการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลในการกระบวนการทวงถามหนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัญหาการทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 กรณีศึกษาการคุ้มครองผู้แทนนิติบุคคลให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎี สภาพปัญหาการทวงถามหนี้ในปัจจุบัน ถึงการคุ้มครองผู้แทนนิติบุคคลจากปัญหาการทวงถามหนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการทวงถามหนี้ในปัจจุบันและวิธีการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 แนวคิด หลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล และการทวงถามหนี้ที่เหมาะสมในบริบทของสังคมไทย อันจะนำไปปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายการทวงถามหนี้ให้มีความเหมาะสมและมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ด้านเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. การค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร หนังสือ งานวิจัยได้จัดแบ่งหมวดหมู่ข้อมูลเนื้อหาเอกสารตามวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยพิจารณาดังนี้

หนังสือด้านกฎหมาย ผู้วิจัยคัดเลือกหนังสือจากผู้แต่งที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในสาขาวิชาดังกล่าว จำนวนการพิมพ์หลายครั้ง มีความทันสมัยเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปและมีการอ้างอิงจากนักวิชาการอย่างต่อเนื่อง

รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยพิจารณาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใกล้เคียงกัน ทั้งเป็นงานวิจัยจากสถาบันการศึกษาด้านกฎหมายโดยตรง และงานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย อันทำให้มีความ

น่าเชื่อถือมากขึ้นการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้ ผู้วิจัยพิจารณาความน่าเชื่อถือจากสื่อออนไลน์ของรัฐบาล มหาวิทยาลัยชั้นนำด้านกฎหมาย ซึ่งมีงานวิชาการด้านกฎหมาย คำพิพากษาและข้อเท็จจริงอื่นสามารถตรวจสอบได้

ขั้นตอนที่ 2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตีความตามเนื้อหา โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจำแนกวิเคราะห์ตามประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำงานวิจัยให้ประธานและคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง เพื่อวิเคราะห์ประกอบความลุ่มลึกของงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาการทวงหนี้

พบว่าระบบกฎหมายของประเทศไทย เป็นระบบกฎหมายแบบ Civil law ลักษณะของกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร มีประมวลกฎหมายเป็นแนวทางในการพิจารณาดำเนินคดี ระบบการพิจารณาดำเนินคดีโดยทั่วไปเป็นระบบกล่าวหา กล่าวคือ ศาลวางตัวเป็นกลาง ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยให้คู่ความมีสิทธิและบทบาทในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ยึดหลักการ ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง ผู้นั้นมีภาระนำสืบถึงความมีอยู่แห่งข้อเท็จจริงนั้น คำพิพากษาของศาลไม่ถือเป็นบรรทัดฐาน เพราะคำพิพากษาเป็นเพียงการอธิบายหลักกฎหมายหรือตัวอย่างการใช้กฎหมายเท่านั้น

อดีตที่ผ่านมาปัญหาการติดตามทวงถามหนี้ในประเทศไทยมีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จากกรณีที่สื่อนำเสนอข่าวเกี่ยวกับทวงหนี้โหดและใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมและเกิดกว่าเหตุ ไม่ว่าจะเป็นการประจานให้ลูกหนี้อับอาย การทวงถามในเวลาที่ไม่เหมาะสม โทรศัพท์หรือส่งข้อความหรือโทรสารไปยังสถานที่ทำงานเพื่อประจานลูกหนี้ เป็นต้น จนรัฐบาลหลายยุคสมัยพยายามออกกฎหมายการทวงถามหนี้อย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิลูกหนี้ เช่น ใน พ.ศ. 2550 มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติการติดตามทวงถามหนี้อย่างเป็นธรรม พ.ศ....โดยการระดมความเห็นจากตัวแทนภาคเอกชน มูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภคและตัวแทนหน่วยงานของรัฐ เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อพิจารณาออกเป็นกฎหมาย แต่ร่างดังกล่าวไม่ได้รับการพิจารณาเนื่องจากมีการยุบสภานิติบัญญัติไปเสียก่อน ต่อมาใน พ.ศ. 2553 กระทรวงการคลังกลับนำมาแก้ไขนำเสนอคณะรัฐมนตรีและได้อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติการติดตามทวงถามหนี้อย่างเป็นธรรม พ.ศ.... และส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงาน

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีไปประกอบการพิจารณา ส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแต่ต่อมามีการยุบสภานิติบัญญัติเช่นกันเนื่องจากเกิดรัฐประหาร

ความพยายามในการผลักดันให้มีพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้เป็นระยะเวลานานหลายปี ในที่สุดเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาควบคุมอำนาจการปกครองประเทศและเล็งเห็นประเด็นความจำเป็นเร่งด่วนในการออกพระราชบัญญัติการติดตามทวงถามหนี้ จึงออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 46/2557 เรื่องความผิดเกี่ยวกับการติดตามทวงหนี้ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ทวงถามหนี้ด้วยวิธีการข่มขืนใจใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ต่อมามีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2558 และใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วันนับจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (วันวิภา สุขสวัสดิ์, 2557) โดยมีนัยยะที่ว่าให้กลุ่มเจ้าหนี้ บริษัททวงหนี้ มีเวลาในการปรับตัวและทำการศึกษาถึงกฎหมายฉบับดังกล่าวเพื่อใช้ในทางปฏิบัติได้

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 มีแนวคิดที่ว่าลูกหนี้ไม่ได้เป็นอาชญากรรมทางสังคมจึงต้องทวงหนี้แบบยืดหยุ่นตามวิถีปุถุชนทั่วไป แต่กลับพบว่าไม่ได้คุ้มครองลูกหนี้นิติบุคคล มุ่งคุ้มครองลูกหนี้บุคคลธรรมดาเท่านั้นเนื่องจากโดยกายภาพบุคคลธรรมดามีโอกาสถูกละเมิด ส่วนบทกำหนดโทษ แบ่งความรับผิดตามกฎหมายออกเป็น 2 กรณี คือ ความผิดทางปกครอง และความผิดทางอาญา

ประเด็นการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลของประเทศไทยภายใต้กฎหมายการทวงถามหนี้ ผู้วิจัยพบว่ากฎหมายของประเทศไทยมีส่วนคล้ายกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา (Fair Debt Collection Practices Act 1977) กล่าวคือเพื่อควบคุมธุรกิจการทวงถามหนี้ให้อยู่ในกรอบของกฎ ข้อบังคับตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ โดยสาระสำคัญของการคุ้มครองนั้น พบว่า คำว่า “ลูกหนี้” มีความหมายเหมือนกัน เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น ซึ่งหมายความเฉพาะบุคคลที่มีพันธะผูกพันมีหนี้สินที่ต้องชำระ แต่ไม่รวมถึงลูกหนี้ที่เป็นผู้แทนนิติบุคคล อันเป็นการให้ความหมายอย่างแคบ เพราะการตีความลักษณะเช่นนี้ เกิดช่องว่างของกฎหมายในการบังคับใช้ และการละเมิดสิทธิบุคคลเพราะไม่ได้คุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลแล้ว ผู้ทวงถามหนี้อาจใช้วิธีการหลบเลี่ยงและไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อปฏิบัติการทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 นี้ ผลสุดท้ายอาจเกิดความไม่เป็นธรรมต่อการดำเนินคดีของผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล ยกตัวอย่างคดี Morgovsky v. Creditor’s Collection Service (ปองพิทย์ สามัตถิยากร, 2550 หน้า 144) ศาลได้วินิจฉัยว่าถ้อยคำในบทนิยามคำว่า “หนี้” หมายถึง หนี้ของบุคคลธรรมดาที่พิสูจน์แล้วว่ามีอยู่จริงหรือถูกกล่าวหาว่าเป็นหนี้ แต่ไม่ได้หมายความร่วมถึงผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล

การให้ความหมายลักษณะเช่นนี้ไม่สอดคล้องเจตนารมณ์และความตั้งใจของผู้ร่างกฎหมายทวงถามหนี้ กล่าวคือ ผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล สามารถเป็นผู้บริโภคได้ ถ้านิติบุคคลนั้นขาดทุนจากผลประกอบการ อันตกเป็นผู้เสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจการต่อรองสูงกว่าในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้นลูกหนี้นิติบุคคลย่อมต้องได้รับการคุ้มครองโดยสิ้นเชิง สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 74/2551 ที่วินิจฉัยว่านิติบุคคลอาจตกเป็นผู้บริโภคได้ ถ้าอยู่ในสถานะตกเป็นผู้เสียประโยชน์ทางธุรกิจกับเจ้าหนี้ อันทำให้เจ้าหนี้ต้องดำเนินการเรียกให้ชำระหนี้ที่ค้าง จึงทำให้สถานะของนิติบุคคลตกเป็นลูกหนี้ตามกฎหมายได้ เช่นเดียวกับวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 101/2552 ที่วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยควรนำแนวคิดการคุ้มครองลูกหนี้นิติบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติการทวงถามหนี้ เพราะเป็นการช่วยเหลือลูกหนี้ในสภาวะขาดสภาพคล่อง และเป็นการคุ้มครองทำให้สิทธิของบุคคลเท่าเทียมกัน ลดช่องว่างกฎหมาย เพราะการหมายความเฉพาะลูกหนี้บุคคลธรรมดาย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด และควรแก้ไข ลูกหนี้เฉพาะบุคคลธรรมดา ให้ขยายไปถึงผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลด้วย

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาการทวงหนี้

ปัญหาการทวงถามหนี้ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า ผู้ทวงถามหนี้ยังขาดทักษะ ความรู้ความสามารถ การเจรจาต่อรอง ไม่อยู่ในกรอบของกฎหมาย ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือจะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อการทวงหนี้ให้ประสบความสำเร็จจากการทวงหนี้ ทำให้ใช้วิธีการโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือปัญหาของลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เช่น วิธีการข่มขู่ บีบบังคับ ประจานให้ลูกหนี้อับอาย กดดันให้ชำระหนี้โดยไม่ฟังเหตุผล รวมทั้งหลอกลวงโดยอ้างว่าตัวเองเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำเอกสารเลียนแบบหมายศาล มีข้อความลักษณะที่คล้ายเอกสารการฟ้องของศาล เพื่อให้ลูกหนี้เกิดความกลัว ในกรณีติดต่อทางโทรศัพท์ผู้ทวงถามหนี้ใช้คำพูดหยาบคาย ข่มขู่ และดูถูกตัวลูกหนี้ มีการติดต่อบุคคลที่สามที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น เพื่อน นายจ้าง ญาติ พ่อแม่ เพื่อให้ลูกหนี้ต้องอับอาย จึงเกิดการร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ชเนตตี พิพัฒนางกูร (2552 หน้า 24) อธิบายว่าการทวงหนี้ยังพบปัญหาอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักเพราะผู้ทวงหนี้จะได้รับค่าตอบแทนสูง อันเป็นแรงจูงใจให้มีการทวงหนี้นอกกรอบกฎหมาย

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เล็งเห็นประเด็นความจำเป็นเร่งด่วนในการประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 46/2557 เรื่องความผิดเกี่ยวกับการติดตามทวงหนี้ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ทวงถามหนี้ด้วยวิธีการข่มขืนใจ ใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน จึงมีการผลักดัน

ให้มีพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2558 แต่พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้คุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล สาเหตุเพราะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายทวงถามหนี้ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Fair Debt Collection Practices Act 1977) ที่มุ่งคุ้มครองเฉพาะลูกหนี้บุคคลธรรมดาเท่านั้น

2.การวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลจากการทวงถามหนี้ อันจะนำไปปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายการทวงถามหนี้ให้มีความเหมาะสม

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลมีการจัดการนิติบุคคลตามขอบวัตถุประสงค์และตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่รับรองสภาพความเป็นนิติบุคคล สอดคล้องกับทฤษฎีสมมติว่าเป็นนิติบุคคล (Fiction Theory) ซึ่งมีฐานคิดว่าสภาพนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติ ไม่มีตัวตนอยู่อย่างแท้จริง นิติบุคคลจึงเป็นสิ่งที่กฎหมายได้คิดหรือได้กำหนดขึ้น หาได้มีตัวตนโดยแท้จริงไม่ Savigny นักนิติศาสตร์ของเยอรมัน (อ้างใน ชัยนันท์ งามขจรกุลกิจ, 2541 หน้า 50) ได้เสนอแนวคิดนี้ มีฐานคิดที่ว่าสภาพนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติ ไม่มีตัวตนอยู่อย่างแท้จริง นิติบุคคลจึงเป็นสิ่งที่กฎหมายได้คิดหรือได้กำหนดขึ้น หาได้มีตัวตนโดยแท้จริงไม่ อาจกล่าวได้ว่านิติบุคคลเกิดขึ้นเพราะผลของกฎหมายรับรอง อุปโลกน์ขึ้นมาเพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่เสมือนเป็นบุคคลธรรมดา ไม่ได้มีตัวตนและไม่ได้มีความเป็นอยู่ที่แท้จริง กล่าวคือไม่มีร่างกาย จิตใจ ที่สามารถเดิน นอน ฯลฯ เฉกเช่นบุคคลธรรมดาไม่ ถ้าไม่มีกฎหมายรับรอง ดังนั้นสิทธิและหน้าที่จึงมีเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่เมื่อกฎหมายให้สภาพหรือถอนสภาพของนิติบุคคลก็อาจกระทำได้ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2553 หน้า 8) ขณะที่ Sir John Salmond นักกฎหมายชาวอังกฤษ (ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล, 2543 หน้า 6) ออกมาสนับสนุนและยอมรับทฤษฎีนี้ โดยอธิบายว่า นิติบุคคลตาม Fiction Theory เกิดขึ้นเพราะผลการรับรองของกฎหมาย โดยแบ่งสถานภาพออกจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นบุคคลเพียงถือว่าเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นเพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่เสมือนบุคคลธรรมดา

อาจกล่าวได้ว่านิติบุคคลเกิดขึ้นเพราะผลของกฎหมายรับรอง อุปโลกน์ขึ้นมาเพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่เสมือนเป็นบุคคลธรรมดา ไม่ได้มีตัวตนและไม่ได้มีความเป็นอยู่ที่แท้จริง กล่าวคือไม่มีชีวิต จิตใจ สภาพร่างกาย สิทธิและหน้าที่จึงมีเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เช่นเดียวกับทฤษฎีองค์การ (Organization Theory) ซึ่งสำนักเหตุผลนิยม (Rational Systems) อธิบายความหมายของนิติบุคคล ในทิศทางเดียวกันว่าโดยมีสมาชิกในองค์การมีเหตุผลในการตัดสินใจและรู้สำนึกในสิ่งที่ตนเองกระทำ มีการดำเนินการของคณะบุคคลเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ผู้แทนของนิติบุคคล ในองค์การสำนักเหตุผลนิยมจึงมีความสำคัญและเป็นหัวใจของสมาชิกในองค์การ ความสำคัญของสำนักนี้จะพยายามแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ขององค์การเท่านั้น ไม่สามารถกระทำการนอกขอบวัตถุประสงค์ได้

เมื่อพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 มีฐานคิดมาจากกฎหมายสหรัฐอเมริกา ที่อธิบายนิติบุคคลตามทฤษฎี Fiction Theory ไม่มีสภาพชีวิตจิตใจ ถ้ากฎหมายไม่รับรอง จึงไม่สามารถตีความเสมือนบุคคลธรรมดาได้ กล่าวคือบุคคลธรรมดาเท่านั้นสามารถเป็นผู้บริโภคได้ แม้นิติบุคคลจะมีผู้แทน บริหารจัดการ ดูแลทรัพย์สินของนิติบุคคลตามกรอบวัตถุประสงค์แล้ว แต่เมื่อเกิดการทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสม บุคคลธรรมดาได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้อันเป็นกฎหมายเฉพาะ แต่ผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลกลับต้องใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิด อันเป็นกฎหมายทั่วไป ซึ่งไม่ตรงประเด็นต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายทวงหนี้และไม่ก่อเกิดความเป็นธรรมในสังคม อีกทั้งเกิดความยุ่งยากในกระบวนการยุติธรรมและเกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดี กล่าวคือ ผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลต้องมีภาระพิสูจน์ตาม ป.วิ.พ. มารตรา 94 ตามหลักทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิเคราะห์ความหมาย “ลูกหนี้” ในเรื่องการทวงถามหนี้ จึงไม่สอดคล้องต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง กล่าวคือ ถ้าผู้ทวงถามหนี้กระทำการติดตามทวงหนี้อันเข้าลักษณะละเมิดหรือกระทำการที่เกินขอบเขตในเรื่องทวงถามหนี้แล้ว ผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลย่อมเกิดความเสียเปรียบและไม่ได้รับการคุ้มครองจากพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายควรขยายความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสังคมประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ควรมีการแก้ไข ความหมายของคำว่า “ลูกหนี้” ให้หมายความรวมถึงผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลด้วย เพื่อลดช่องว่างของกฎหมายมากที่สุด

2. ควรมีการบัญญัติประเด็นข้อห้ามในการปฏิบัติการทวงถามหนี้ ขยายไปถึงผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคล กล่าวคือ เมื่อมูลหนี้ของลูกหนี้ธรรมดากับมูลหนี้ของลูกหนี้นิติบุคคลมีลักษณะอย่างเดียวกัน ผู้ทวงถามหนี้กระทำการละเมิดข้อบัญญัติจากการติดตามหนี้อย่างเดียวกัน แต่ลูกหนี้ธรรมดากลับได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ ตรงข้ามกับผู้ลูกหนี้นิติบุคคลกลับต้องเลือกวิธีการคุ้มครองตนเอง ตามมาตรา 420 เรื่องละเมิดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงไม่ควรเลือกปฏิบัติลูกหนี้ในแต่ละประเภท อันจะทำให้ผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลเกิดความเสียเปรียบ จึงควรคุ้มครองผู้แทนลูกหนี้นิติบุคคลจากกระบวนการทวงถามหนี้

เอกสารอ้างอิง

ชเนตตี พิพัฒนางกูร. (2552, ตุลาคม – ธันวาคม). “วิเคราะห์การติดตามทวงหนี้บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลของบริษัทประกอบธุรกิจสินเชื่อที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน”. **วารสารร่มพฤกษ์**, 27(2), 52-59.

ชัยนันท์ งามขจรกุลกิจ. (2541, มกราคม – มีนาคม). “ทฤษฎีว่าด้วยนิติบุคคลและความเป็นนิติบุคคลของบริษัทจำกัด” **วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิด้า**, 3,24--50.

บัณฑิต สีหะอำไพ. (2558). “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษากรณีนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ.**

ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล. (2543). “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล”. **กรุงเทพฯ: นิติธรรม.**

ปองพิทย์ สามัตถิยากร. (2550) “การติดตามทวงหนี้อย่างเป็นธรรม : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายไทย”. **กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

วันวิภา สุขสวัสดิ์. (2557). “กฎหมายติดตามทวงหนี้อย่างเป็นธรรม : กฎหมายความหวังของลูกหนี้”. . http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2557/jul2557-2.pdf.[2557 มีนาคม 1].

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2553). “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล”. **กรุงเทพฯ: มหาวิยาลัยธรรมศาสตร์.**

สุษม ศุภนิตย์. (2557) “คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค”. **กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**Fair Debt Collection Practices Act 1977.

การศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา

A Study of status of human resource development for support staff in University of Phayao

ธัญญ์ชนาธร ธัญญ์ชัญญาธารก์(Thanchanathorn Thanchanyatharn)*
รักษิต สุทธิพงษ์(Raksit Sutthipong)
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
*Corresponding author. E-mail: thanchanathorn.th@up.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา -กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุนและหัวหน้างานในมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 301 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบโควตา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม-แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .67-1.00 และค่าเชื่อมั่นที่ .95 ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ที่ .96 เก็บรวบรวมข้อมูล-ด้วยแบบสอบถามและได้กลับคืน จำนวน 280 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.02 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า สภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมและรายด้านมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการพัฒนาจากลำดับสูงสุดไปต่ำสุดตามลำดับคือ ด้านการพัฒนารายบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารผลการปฏิบัติงาน-ด้านการพัฒนา และด้านการพัฒนาอาชีพ

คำสำคัญ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน

Abstract

The objective of this research was to study the status of human resource development for the support staff of University of Phayao. The sample size for the research was 301 persons including support staff and supervisor by quota sampling. Questionnaires were used as research tools and there was a return of 280 persons 93.02 percent with the overall reliability value at 0.95 Index of item objective congruence at .67-1.00 and Cronbach’s alpha coefficient at .96. Data was analysed in terms of frequency, percentage, mean and standard deviation.

Results of the study revealed that the status of human resource development for officers in University of Phayao, generally was moderate. While considering each aspect, it was found that all aspects of development were at a moderate level. The Individual development was the highest, followed by the performance management and organization development. Finally, career development was the lowest average.

Keywords : Human Resource Development ,Support staff development

บทนำ

การพัฒนาประเทศโดยอาศัยโมเดลประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ถือเป็นบริบทใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย อดีตที่ผ่านมามีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ยุคแรก คือ “ประเทศไทย 1.0” เน้นการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ต่อมายุคที่สอง “ประเทศไทย 2.0” เน้นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และยุคที่สาม ”ประเทศไทย 3.0” เน้นอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ กลั่นน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น โดยการดำเนินงานผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกว่า 60 ปี ที่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2504-2564) ซึ่งวัดระดับการพัฒนาประเทศด้วยรายได้เป็นหลัก แต่ขณะนี้ประเทศไทยยังคงติดกับดักรายได้ปานกลาง มีความเหลื่อมล้ำสูงทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษาและด้านอื่นๆ มีปัญหาคอร์รัปชั่น และมีความขัดแย้งในสังคมรุนแรง โดยสภาปฏิรูปแห่งชาติได้สรุปว่าไทยมีปัญหาทั้งด้านทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนธรรมชาติ และทุนคุณธรรมจริยธรรม รัฐบาลปัจจุบันจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวและกำหนดเป็นนโยบายหลัก คือ โมเดลประเทศไทย 4.0 โดยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศนั้นจะต้องเปลี่ยนจากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่มีอยู่ 2 ด้าน คือ ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ขณะเดียวกันยังต้องเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม มุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่า (Value Added) ไปสู่การสร้างมูลค่า (High Value) หรือการสร้างผลิตภาพ (Productivity) ภายใต้ โมเดลประเทศไทย 4.0 นั้น จะต้องเริ่มจากสร้างความเข้มแข็งจากภายใน คือ การยกระดับนวัตกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการ ชุมชน และเครือข่ายในทุกภาคส่วนของประเทศ

เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศเข้มแข็งแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป คือ การเชื่อมโยงกับภายนอก ทั้งในรูปแบบภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกต่อไป เป้าหมายการขับเคลื่อน คือ การก้าวไปสู่การเป็น 'ประเทศที่มีรายได้สูง' ด้วยนวัตกรรมที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ซึ่งเมื่อประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนไปได้แล้ว จะทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจไทยหลุดพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และสามารถลดการพึ่งพาต่างชาติ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำต่างๆ เป็นการสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (MM Thailand, 2560) การมุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ "เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม" โดยรัฐบาลให้ความสำคัญที่สุดคือคนไทย 4.0 (พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์, 2560) เมื่อแนวโน้มการพัฒนาประเทศเปลี่ยนแปลงไป เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย การผลิตคนจึงเป็นหน้าที่หลักที่สถาบันการศึกษาที่จะต้องจัดการศึกษาให้สอดรับกับการพัฒนาประเทศ

เมื่อพิจารณาการพัฒนาการศึกษาไทยแบ่งเป็นยุค การศึกษาไทย 1.0 เป็นยุคการศึกษาเพื่อสร้างนักปกครอง เป็นการศึกษาสำหรับชนชั้นสูงในสังคม โดยมีการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการให้กับบุตรหลานชนชั้นปกครอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นนักปกครองในรุ่นต่อไป การศึกษาในยุคนี้ไม่เป็นที่แพร่หลาย มีการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มเท่านั้น รูปแบบการจัดการศึกษาเป็นแบบบอกความรู้จากผู้สอน การศึกษาไทย 2.0 เป็นยุคแห่งการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างขึ้น เนื่องจากการจัดการศึกษาในยุค 1.0 นั้น ไม่สามารถผลิตกำลังคนได้ทันต่อความต้องการในการบริหารราชการบ้านเมือง ทำให้ชนชั้นปกครองต้องแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีการศึกษาสำหรับลูกหลานขุนนางชั้นสูง เพื่อผลิตกำลังคนป้อนเข้าสู่ระบบราชการ ที่มีการขยายขอบเขตงานเพิ่มมากขึ้น ตามความเจริญและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในยุคนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาเริ่มมีระบบโรงเรียน แต่ยังเป็นการเรียนแบบบอกความรู้จากผู้สอนเช่นเดิม การศึกษาไทย 3.0 เป็นยุคที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศกำลังพัฒนา ที่พึ่งพาอุตสาหกรรมเบาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษายุคนี้ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนป้อนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม การผลิตบัณฑิตจำนวนมากทุกสถาบัน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น เป็นแบบทางการเหมือนสายพานการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม สำหรับการศึกษาไทย 4.0 การศึกษายุคนี้ ควรเป็นการศึกษาเพื่อการสร้างนวัตกรรม จึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่สอนให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของคนในสังคม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559) ซึ่งการจัดการศึกษานั้นสถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ชั้นสูง ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต แหล่งผลิตบุคลากรเพื่อพัฒนาประเทศ วิจัย บริการสังคม จำเป็นต้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาอื่นๆอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการหาทางออกและปฏิรูปประเทศไทย

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่หรือพันธกิจตามพระราชบัญญัติของแต่ละสถาบันโดยภาพรวมแต่ละสถาบันจะมีพันธกิจคล้ายกันประกอบด้วย การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยพะเยาเป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษา มีพันธกิจมุ่งเน้นการกระจายโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชน มหาวิทยาลัยพะเยา มุ่งกระจายโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชนในเขตภาคเหนือตอนบน 7 จังหวัด ได้แก่ พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน และภูมิภาคอื่นด้วย โดยจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีงานทำทั้งกลุ่มสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและกลุ่มสาขาทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งมีพันธกิจที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและด้านการบริหาร

ทั้งนี้มหาวิทยาลัยจะมีบทบาทตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ชาติได้นั้นต้องพิจารณาจากภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นเลิศ ภารกิจหลักที่ถือเป็น Core Functions ประการแรก คือ การสร้างคน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยมีคุณภาพและตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งเป็นภาระหลักที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องทำ ประการที่สองคือ การสร้างความรู้ เพื่อใช้ความรู้ในการสร้างคนให้เป็นคนดีคนเก่ง เพราะความรู้จะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อมีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลและสังคม และประการสุดท้าย การสร้างนวัตกรรมโดยต่อยอดจากงานวิจัย หรือองค์ความรู้ต่างๆ อาทิ กรณีสหกิจศึกษา หรือ Cooperative Education (Coop) เป็นนวัตกรรมที่นำมาใช้เสริมการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้พร้อมทำงาน (Employability) ทันทีที่สำเร็จการศึกษา ถือเป็นการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างคน ปัจจุบันเกณฑ์วัดความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยให้ค่าน้ำหนักส่วนใหญ่ในการสร้างความรู้ ที่ตรงกับความต้องการทั้งระดับโลก ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่นและระดับชุมชน (วิจารณ์ พาณิชย์, 2553) เพื่อให้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงและแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนภารกิจ เพราะ “คน” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” หรือ “ทรัพยากรบุคคล” เป็นสิ่งสำคัญในการ พัฒนาองค์กรทุกองค์กร ทั้งนี้เพราะทุกคนในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้องค์กรเดินไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หากองค์กรใดไม่สามารถปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการก็จะสูญสลายไปในที่สุด

การพัฒนาองค์กรให้เป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ และ องค์กรประสิทธิภาพ ในระดับแนวหน้าจำเป็นต้องมีการพัฒนาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ แผนกลยุทธ์ กระบวนการทำงาน การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ วิธีการทำงาน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการตลาด ใน

ระยะแรก ๆ ของการพัฒนา องค์กรเน้นและให้ความสำคัญด้านฐานข้อมูลและการจัดเก็บ มีความพยายามที่จะจัดการกับฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในรูปของเอกสารทางคอมพิวเตอร์ แต่ไม่สามารถทำให้องค์กรพัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยพะเยา มีบุคลากรทั้งสิ้น 1,835 คน (ข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม 2560) โดยมีบุคลากรสายวิชาการ ปฏิบัติงานจริง จำนวน 808 คน ลาศึกษาต่อ จำนวน 188 คน รวมบุคลากรสายวิชาการทั้งสิ้น จำนวน 996 และบุคลากรสายสนับสนุน ปฏิบัติงานจริง จำนวน 820 ลาศึกษาต่อ จำนวน 19 คน รวมบุคลากรสายสนับสนุนทั้งสิ้น จำนวน 839 คน (มหาวิทยาลัยพะเยา กองการเจ้าหน้าที่, 2560) มหาวิทยาลัยประกอบไปด้วยบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน ซึ่งทั้งสองส่วนต้องทำงานส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ด้วยภาระกิจข้างต้นมหาวิทยาลัยพะเยาจึงเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการเป็นลำดับต้น เนื่องจากพนักงานสายวิชาการเป็นกำลังหลักในการดำเนินงานเพื่อให้มีศักยภาพสอดคล้องกับการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัย แต่ทั้งนี้บุคลากรสายสนับสนุนก็มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการสนับสนุน เอื้อให้การทำงานของสายวิชาการและของหน่วยงานบรรลุตามภาระกิจเป้าหมายขององค์กร และถึงแม้ว่าในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้มีการกำหนดกรอบมาตรฐานข้อกำหนดหน้าที่ของตำแหน่งงานของบุคลากรสายสนับสนุนไว้อย่างชัดเจนเพื่อคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน (มหาวิทยาลัยพะเยา กองการเจ้าหน้าที่, 2558) แต่หลังจากการบรรจุรับบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งงานยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของบุคลากรเพื่อการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะและความชำนาญในวิชาชีพ ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำมาปรับใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสม เพราะ “คน” หรือ “ทรัพยากรบุคคล” เป็นสิ่งสำคัญในการ พัฒนาองค์กรทุกองค์กร

พนักงานทุกคนในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้องค์กรเดินไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ องค์กรเป็นได้ทั้งสิ่งที่ไม่มีและมีชีวิต พนักงานในองค์กรทำให้องค์กรมีชีวิตสามารถเรียนรู้ เกิดทักษะ สร้างนวัตกรรม เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ สร้างผลกำไรให้กับองค์กร กลายเป็นองค์กรคุณภาพที่แข็งแกร่ง สามารถยืนหยัดต้านกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคง ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันที่นับวันจะเข้มข้นทุกที ๆ หากองค์กรใดไม่สามารถปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ ให้สามารถยืนหยัดอยู่ในยุทธจักรของการแข่งขันได้ ก็จะสูญสลายไปในที่สุด การพัฒนาองค์กรให้เป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ และ องค์กรประสิทธิภาพ ในระดับแนวหน้า จำเป็นต้องมีการพัฒนาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ แผนกลยุทธ์ กระบวนการทำงาน การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ วิธีการทำงาน การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการตลาด ในระยะแรก ๆ ของการพัฒนา องค์กรเน้นและให้ความสำคัญด้านฐานข้อมูลและการจัดเก็บ มีความพยายามที่จะจัดการกับฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในรูปของเอกสาร

ทางคอมพิวเตอร์ แต่ไม่สามารถทำให้องค์กรพัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ เกิดความตระหนักว่าสิ่งสำคัญที่สุดไม่ใช่ระบบฐานข้อมูล แต่เป็นคน "คน" หรือ "ทรัพยากรบุคคล" ที่เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาองค์กรสู่การแข่งขัน คนในองค์กรที่มีคุณภาพ จะทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (องค์การ เรืองรัตนอัมพร,2555) เนื่องจากการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการมีกรอบการพัฒนาอย่างชัดเจน ซึ่งการดำเนินการนี้เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยพะเยา ว่าด้วย การบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยพะเยา เรื่อง การพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรไว้ในแผนพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2558-2561 โดยแบ่ง เป็น 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแนวทางที่ 1 การมอบหมายงาน แนวทางที่ 2 การพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 1) กำหนดให้บุคลากรจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan) และติดตามการดำเนินการตามแผนฯ เพื่อการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการ โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นรายบุคคล 3) สำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรในทุกตำแหน่ง แล้วดำเนินการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ตามความเหมาะสม แนวทางที่ 3 การบริหารทรัพยากร และแนวทางที่ 4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยการพัฒนาบุคลากรจะให้ความสำคัญไปที่พนักงานสายวิชาการเป็นลำต้น จากข้อมูลโครงการพัฒนาบุคลากรต่างๆ ที่ปรากฏในแผนพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา (พ.ศ. 2558-2561)

การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนเรื่อง การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาชีพ โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ยังมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับสายวิชาการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา เนื่องจากการศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนที่เหมาะสม จะทำให้ทราบข้อมูลการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในปัจจุบันข้อมูลที่ได้รับจะสามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีและมีความสอดคล้องในการดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีส่วนสำคัญในประสิทธิผลหรือการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายและภารกิจ ของหน่วยงานและของมหาวิทยาลัยพะเยา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวโน้มของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยเครื่องมือ 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีการพัฒนารายบุคคล (Individual Development : ID) 2) มีการพัฒนาอาชีพ (Career Development: CD) 3) มีการบริหารผลการปฏิบัติงาน มีผลสัมฤทธิ์(Performance Management : PM) และ 4) การพัฒนาองค์กร (Organization Development:OD) และ แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกรอบแนวคิดในการศึกษามีดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

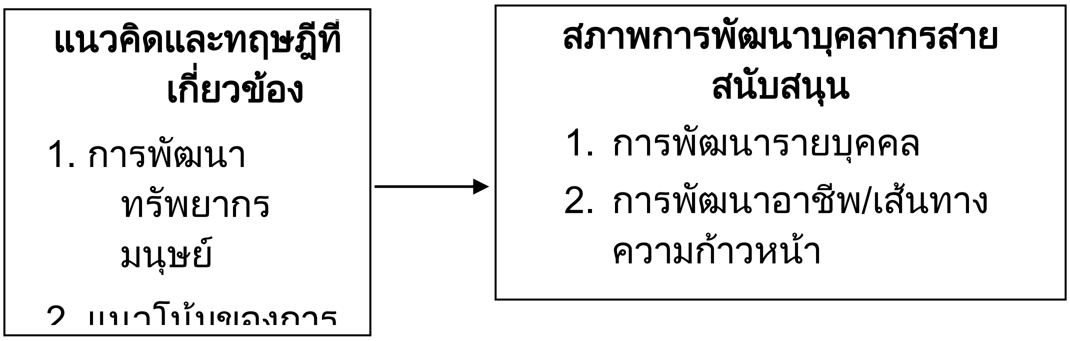

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา
2. ผู้บริหาร หน่วยงาน หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ **ประชากร** ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนและหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีการศึกษา 2560 ยกเว้นวิทยาเขตเชียงรายและวิทยาการจัดการวิทยาเขตกรุงเทพฯ จำนวน 937 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มหลายขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกใช้วิธีการคำนวณสูตรของ Krejcie and Morgan (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551 หน้า 51) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรแล้วได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 274 คน จากนั้นกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา ตามจำนวนบุคลากรของแต่ละหน่วยงาน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ปฏิบัติงาน ณ สำนักงานบริหาร/กอง กลุ่มที่ 2 ปฏิบัติงาน ณ สำนักงานคณะ/วิทยาลัย/โรงเรียน กลุ่มที่ 3 ปฏิบัติงาน ณ ศูนย์/โครงการจัดตั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ อายุงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน และตอนที่ 2 สภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการพัฒนารายบุคคล - ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการบริหารผลการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาองค์กร

หาคุณภาพของแบบสอบถาม

ด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ในการกำกับดูแลการบริหารบุคลากรตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไปหรือผู้บริหารที่มีความเชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีการวิจัย คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence; IOC) ข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 หลังจากปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยทดสอบกับบุคลากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากวิทยาเขตเชียงราย และวิทยาลัยการจัดการ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) เท่ากับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องจากการเก็บข้อมูลเป็นการใช้แบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเอง อาจมีการกรอกข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือแบบสอบถามสูญหาย พิจารณาเพิ่มแบบสอบถาม ร้อยละ 10 โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 301 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาและคำตอบสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 280 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.02

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ทำการวิเคราะห์โดยหา ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และตอนที่ 2 สภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบ ความเรียง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 280 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.02 ของแบบสอบถามทั้งหมด และมีแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วนสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์

ข้อมูลจำนวน 280 ฉบับ (ร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด) ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (168 คน, ร้อยละ 60.4) มีอายุระหว่าง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีอายุงาน อยู่ในช่วง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.2 ระดับการศึกษาส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48.9 รองลงมาเป็นมีการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 40.4 ซึ่งมีความใกล้เคียงกัน และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะ/วิทยาลัย/โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 35.4

ตาราง ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา

การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา	$\overline{X}$	(S.D.)	ระดับการพัฒนา
1. การพัฒนารายบุคคล	3.45	.68	ปานกลาง
2. การพัฒนาอาชีพ	3.12	.75	ปานกลาง
3. การบริหารผลการปฏิบัติงาน	3.38	.75	ปานกลาง
4. การพัฒนาองค์กร	3.31	.67	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.32	.67	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า สภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.32) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนารายบุคคล ($\overline{X}$ =3.45) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ การบริหารผลการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ =3.38) การพัฒนาองค์กร ($\overline{X}$ =3.31) และ การพัฒนาอาชีพ ($\overline{X}$ =3.12) ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้านดังนี้

ด้านการพัฒนารายบุคคล โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า หน่วยงานที่สังกัดมีการศึกษา ทบทวน หรือวางแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลของบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมด้านพัฒนาความรู้ทักษะและปรับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรแต่ละคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หน่วยงานมีแผนพัฒนารายบุคคลทำให้ผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นหรือดีขึ้นทำให้มีคุณสมบัติความสามารถหรือศักยภาพในการทำงานให้สำเร็จเป้าหมายที่ตนเองคาดหวังไว้ และหน่วยงานมีการส่งเสริม สนับสนุนให้พนักงานเข้ารับการอบรมหรือศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ส่วนหน่วยงานมีการประเมินศักยภาพบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการพัฒนาอาชีพบุคลากรสายสนับสนุน โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าหน่วยงานที่สังกัดมีการถ่ายทอดหรือชี้แจงหรือทำความเข้าใจให้บุคลากรรับทราบกรอบการพัฒนาอาชีพหรือเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานของบุคลากรสายสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การพัฒนาอาชีพหรือเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานของบุคลากรสายสนับสนุนมาจากการวิเคราะห์รายบุคคลเพื่อให้ทราบความสนใจ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ กิจกรรม และบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการมอบหมายงานให้ปฏิบัติและวิธีการพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนาทักษะสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต ตามลำดับ ส่วนหน่วยงานที่สังกัดมีการนำผลการวิเคราะห์รายบุคคลเพื่อพัฒนาอาชีพในอนาคต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการบริหารผลการปฏิบัติงานบุคลากรสายสนับสนุน โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า หน่วยงานที่สังกัด มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับทิศทางตามยุทธศาสตร์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หน่วยงานที่สังกัดมีการติดตามผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้บังคับบัญชากำกับดูแลให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และ หน่วยงานที่สังกัดมีการพัฒนาผลการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ดียิ่งขึ้น ตามลำดับ ส่วนหน่วยงานที่สังกัดมีการนำผลที่ได้จากการประเมินไปประกอบการพิจารณาตอบแทนความดีความชอบแก่ผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการพัฒนาองค์กร โดยภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารในการพัฒนาบุคลากรแต่ละฝ่ายงานมีความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หน่วยงานมีการประเมินความพร้อมขององค์กร เกี่ยวกับงบประมาณ ทรัพยากร รวมถึงความพร้อมของคณะทำงานที่ดำเนินการพัฒนา ตลอดจนระยะเวลาที่สามารถปฏิบัติได้ และหน่วยงานที่สังกัดมีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนอย่างชัดเจน ตามลำดับ ส่วนลักษณะโครงสร้างองค์กรมีสายบังคับบัญชาที่สั้น ไม่ซับซ้อน และเป็นองค์กรแบบสมัยใหม่ เอื้อให้การพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานเป็นไปอย่างราบรื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยาในภาพรวมมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการพัฒนารายบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยพะเยามีนโยบายให้หน่วยงานที่สังกัดมีการศึกษา ทบทวน หรือวางแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลของบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมด้านพัฒนาความรู้ทักษะและปรับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรแต่ละคน ตลอดจนหน่วยงานมีแผนพัฒนารายบุคคลทำให้ผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นหรือดีขึ้นทำให้มี

คุณสมบัติความสามารถหรือศักยภาพในการทำงานให้สำเร็จเป้าหมายที่ตนเองคาดหวังไว้ และหน่วยงานมีการส่งเสริม สนับสนุนให้พนักงานเข้ารับการอบรมหรือศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Gilley and Eggland (1989 อ้างใน ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี 2557,หน้า 141-151) ที่กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการบูรณาการของกิจกรรมการพัฒนาปัจเจกบุคคล กิจการพัฒนาอาชีพและกิจการพัฒนาองค์การ เพื่อให้พนักงานในองค์การมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานสูดสุดเพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิผลขององค์การ โดยกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นประกอบไปด้วย การพัฒนาปัจเจกบุคคล และการพัฒนาองค์การ และเป็นไปตามหลักการของ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2556, หน้า 4-5) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า เป็นหน้าที่สำคัญของการบริหารจัดการองค์กร เป็นการลงทุนด้านบุคลากร (Human capital) เป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาคู่ขนานไปพร้อมกันทั้งองค์กรและบุคลากรโดยผ่านกระบวนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การให้ศึกษาเรียนรู้งาน การฝึกอบรมให้ปฏิบัติงานได้ และการพัฒนาสายงานอาชีพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงความสามารถในการทำงานของพนักงานทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิผล ซึ่งการดำเนินการนี้เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยพะเยา ว่าด้วย การบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยพะเยา เรื่อง การพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรไว้ในแผนพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2558-2561 โดยแบ่ง เป็น 4 แนวทาง ได้แก่แนวทางที่ 1 การมอบหมายงาน แนวทางที่ 2 การพัฒนาบุคลากรประกอบด้วย 1) กำหนดให้บุคลากรจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan) และติดตามการดำเนินการตามแผนฯ เพื่อการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการ โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นรายบุคคล 3) สำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรในทุกตำแหน่ง แล้วดำเนินการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ตามความเหมาะสม แนวทางที่ 3 การบริหารทรัพยากรบุคคล และแนวทางที่ 4 การประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ดังนี้ กองทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยมหิดล (2560,ออนไลน์) ที่กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนาบุคลากรไว้ว่า ทรัพยากรบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดของมหาวิทยาลัยเนื่องจากบุคลากรจะเป็นผู้ผลักดันให้ภารกิจต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถมีสมรรถนะสอดคล้องตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนมีคุณลักษณะที่ดีพึงประสงค์ และมีทัศนคติที่ดีต่อมหาวิทยาลัย จะทำให้มหาวิทยาลัยเจริญก้าวหน้า และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีพ.ศ. 2556-2560) ได้มีแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ ทรัพยากรบุคคลเป็นองค์ประกอบ

สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆของมหาวิทยาลัยให้บรรลุ เป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ ศักยภาพของบุคลากรจึงเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตลอดจนมีคุณลักษณะที่ดีพึงประสงค์จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน และมหาวิทยาลัยสุรนารี (อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2556) มีแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากนโยบายการพัฒนาบุคลากรว่า “การพัฒนางานและการพัฒนาคน” ควบคู่กันไปการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานทั้งสายวิชาการและสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปได้รับการพัฒนาความสามารถทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนางานอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการ โดยกำหนดให้บุคลากรทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุวเพ็ญ ตุ้ยคำ (2555) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยาการ พบว่า การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระชาติ อูปแก้ว (2558) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายบริการ มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า ด้านการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสูงสุดที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายบริการ มหาวิทยาลัยพะเยา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บันเทิง (2555) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายบริการ มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานระหว่าง 7-9 ปี มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรนันท์ จิระวัฒนภิญโญ (2558) พบว่า การพัฒนารายบุคคลและการพัฒนาองค์การมีความสัมพันธ์กับวงจรอาชีพและเส้นทางการฝึกอบรมจากฐานความสามารถ ผลการศึกษานี้แสดงให้ว่าบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา ให้ความสำคัญในการพัฒนาตนเองเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานสูงโดยบุคลากรเห็นว่าการทำแผนพัฒนารายบุคคลจะทำให้บุคลากรสายสนับสนุนมีคุณสมบัติ ความสามารถ หรือศักยภาพในการทำงานให้สำเร็จเป้าหมายเป็นอันเดียวกับเป้าหมายขององค์กรและเป้าหมายที่ตนเองคาดหวังไว้ หากหน่วยงาน หรือมหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมหรือนโยบายเรื่องการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลที่เน้นพัฒนาความสามารถรายบุคคลจะช่วยทำให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ และควรมีการนำผลการวิเคราะห์รายบุคคลมาจัดทำแผนการพัฒนาอาชีพหรือเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานของบุคลากรสายสนับสนุนอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานและในมหาวิทยาลัยยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการพัฒนาอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น มหาวิทยาลัยพะเยา ควรติดตามกำกับให้หน่วยงานภายในสังกัดนำผลการวิเคราะห์รายบุคคลไปพัฒนาความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงานในอนาคตโดยเฉพาะการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยาจำแนกกลุ่มปฏิบัติงาน ณ สานักงานบริหาร-กอง, ณ สานักงานคณะ,วิทยาลัย,โรงเรียน ณ ศูนย์ ,โครงการจัดตั้ง

2. ควรศึกษาวิจัย ความต้องการพัฒนาศักยภาพรายบุคคลและแนวทางการพัฒนาสู่ตำแหน่งทางวิชาชีพที่สูงขึ้นของบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยพะเยาและคณาจารย์ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ที่หลากหลายที่มีประโยชน์แก่ข้าพเจ้า ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวัลย์ อุ่นกอง รองคณบดีฝ่ายวิชาการวิทยาลัยการศึกษา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษิต สุทธิพงษ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยตรวจแกไข ใหข้อเสนอแนะ และติดตามความ ก้าวหน าในการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จ ตลอดจนผู้บริหารและบุคลากรคณะเภสัชศาสตร์ ที่เป็นต้นสังกัดในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การศึกษานี้ลุล่วงมาด้วยดี

ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยพะเยา ดร.น้ำฝน กันมา รองคณบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ เสาแก้ว กรรมการสภามหาวิทยาลัยประเภทอาจารย์และอดีตรองคณบดีฝ่ายบริหารคณะเภสัชศาสตร์ นายอานนท์ณัฐฏ์ จีนเอียด ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำข้อคิดเห็นตรวจสอบ ให้การอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยพะเยา. (2559). *หลักสูตรการพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2559*.

กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยพะเยา. (2560). *รายงานสรุปอัตรากำลังบุคลากร มหาวิทยาลัยพะเยา*. เดือน พฤษภาคม 2560.

กองทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยมหิดล. *แผนเส้นทางการพัฒนาบุคลากร (Development Roadmap)มหาวิทยาลัยมหิดล*. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา, http://www.op.mahidol.ac.th/orpr/newhrsite/HrManagement/HRDevelopment.html(13 กรกฎาคม 2560)

จุฑามาศ แสงอาวุธ และพรนิภา จินดา. (2552). *รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี* . วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). *แผนยุทธศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2560 – 2563).*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). *โครงการ Talent Development สายปฏิบัติการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา, http://www.hrm.chula.ac.th/newhrm/talent-development/

โชติชวัล ฟูกิจกาญจน์. (2559). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development).* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2545). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เดชา เดชะวัฒนไพศาล. (2559). *การจัดการทรัพยากรบุคคล พื้นฐานแนวคิดเพื่อการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS : ครอบคลุมทุกเวอร์ชั่น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บิสซิเสนแอนด์ดี.

นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์. (2559). *หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2556). *การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ:ปัญญาชน.

พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์. (2560). *บทวิเคราะห์ :ไทยแลนด์ 4.0 วิสัยทัศน์ชาติ ที่ยังขาดรายละเอียด.* [ระบบออนไลน์].แหล่งที่มา http://www.bbc.com/thai/thailand-38527250?SThisFB (7 กรกฎาคม 2560)

พระมหาวชิษณะพงศ์ ศรจันทร์ . (2546). *ปัญหาและความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรในมหาวิทยาลัย มกุฏราชวิทยาลัย.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา สำนักงานบัณฑิตศึกษา. สถาบันราชภัฏเลย).

พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2559). *แนวทางการเรียนรู้การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

พัชรนันท์ จิระวัฒนภิญโญ. (2558). *การวางแผนอาชีพกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกรมปศุสัตว์.* การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 26 มิถุนายน 2558 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). *การศึกษาไทย 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีระชาติ อูปแก้ว . (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายบริการ มหาวิทยาลัยพะเยา*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2556). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี พ.ศ. 2556-2560*.

มหาวิทยาลัยพะเยา. (2558). *แผนพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา (พ.ศ. 2558 – 2561) ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2558*.

มหาวิทยาลัยพะเยา. (2557). *นโยบายและทิศทางการบริหาร มหาวิทยาลัยพะเยา (พ.ศ. 2558-2561)*. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา, http://www.up.ac.th/FileUpload/ นโยบายและทิศทาง%.pdf (6 กรกฎาคม 2560)

ลัดดาวัลย์ สำราญ. (2558). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.

วารินทร์ สินสูงสุด. (2546). *พัฒนาทรัพยากรบุคคลและองค์การ.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามมิตร.

วีรวิชญ์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. เชียงใหม่ : ปภาวีการพิมพ์.Tamara J.Erickson & Lynda

Gratton. 2551. การบริหารจัดการคนเก่ง. พิมพ์ครั้งที่ 2 แปลโดย ณัฐยา สินตระการผล เรียบเรียงโดย วีรวุธ มาฆะศิรานนท์. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กวเปอร์เน็ท จำกัด.

วิจารณ์ พาณิชย์. (2553). *การเสวนาทางวิชาการ เรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการปฏิรูปประเทศไทย*. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.gotoknow.org/posts/372658 (12 กรกฎาคม 2560)

วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2559). *“ปาฐกถา ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ “บทบาทของมหาวิทยาลัยในระบบนิเวศ ผู้ประกอบการ”*.[ระบบออนไลน์. (12 กรกฎาคม 2560)

วันชัย จันทะดาลา. (2552). *สภาพปัจจุบันความต้องการและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาศาสตร์สังคม มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมมนา รธนิชย์. (2553). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ ข้าวฟ่าง จำกัด.

สุนทร โคตรบรรเทา. (2554). *หลักการและทฤษฎีบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ปัญญาชนฯ.

สนธยา บันเทิง . (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายบริการมหาวิทยาลัยพะเยา*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุวเพ็ญ คำตุ้ย. (2555). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยา*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *“สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12”* [ระบบออนไลน์]. (13 กรกฎาคม 2560)

องค์การ เรืองรัตนอัมพร. (2555). *พัฒนาคน พัฒนาองค์กร*. [ระบบออนไลน์]. (13 กรกฎาคม 2560)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2556). *แผนการพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*.

อาทร ใช้กิจจา. (2552). *ผลกระทบของแผนพัฒนารายบุคคลต่อผู้ปฏิบัติงานในองค์การมหาชน*. สารนิพนธ์ พัฒนาแรงงานการศึกษามหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

MM Thailand (2560, มกราคม 21). *โมเดล ‘ประเทศไทย 4.0’ ขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยนวัตกรรม*. [ระบบออนไลน์]. (18 กรกฎาคม 2560)

คุณลักษณะของนวัตกรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
Characteristics of E-commerce Business Innovator

วรโชติ ทัตจอมไตร(Worachot Tatjomtrai)   ศิระ ศรีโยธิน(Sira Sriyothin)
สาขาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
* sirasriyothin@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของ นวัตกรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน โดยในการวิจัยนี้จะทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะสำคัญของผู้ที่จะเป็นนวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการมองหาโอกาส 2) ความคิดสร้างสรรค์ และ 3) การมุ่งเน้นดำเนินธุรกิจไปยังส่วนองค์กรมีความ-ถนัดสำหรับปัญหาและอุปสรรคของการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน ได้แก่ 1) ปัญหาผู้บริหารองค์กรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขาดความรู้ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ 2) ปัญหาธุรกิจธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

คำสำคัญ : นวัตกร ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาและอุปสรรค

Abstract

This research had the purpose: to study the characteristics of e-commerce business innovator and to study the problems and obstacles of e-commerce business today. This research will be conducted by in-depth interviews with successful e-commerce business owners.Research founded that. The key features of e-commerce business innovator include the characteristics to 1) Looking for opportunities, 2) Creativity and 3) Concentration on the expert of business. The problems and obstacles of e-commerce business today 1) E-commerce businesses corporate executives lack of knowledge in human resource management and 2) E-commerce business in Thailand is not widely known.

Keywords: Innovator, E-commerce Business, Problems and Obstacles

บทนำ

นโยบาย Thailand 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายที่จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยถูกขับเคลื่อนโดยการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนานโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวของรัฐบาลเกิดจากที่ผ่านมาในอดีตตั้งแต่ยุค Thailand 1.0 ประเทศไทยเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจจากการมุ่งเน้นพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและส่งออกไปขายทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวมีข้อจำกัดในเรื่องมูลค่าสินค้าที่ต่ำ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวน้อย จึงเป็นที่มาของนโยบายเศรษฐกิจ Thailand 2.0 ที่เน้นการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยอุตสาหกรรมที่ได้รับการสนับสนุนนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นจำนวนมากเพื่อให้เกิดการจ้างงาน อุตสาหกรรมที่เติบโตในช่วงนี้ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ และอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมตามนโยบายเศรษฐกิจ Thailand 2.0 จะเน้นที่ค่าแรงที่มีราคาถูกเป็นสำคัญ ทำให้ต่อมาเมื่อมีประเทศอื่นที่มีค่าแรง- ขั้นต่ำที่มีราคาถูกกว่ามาผลิตสินค้าแบบเดียวกันได้ ทำให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน ทำให้รัฐบาลจึงได้นำนโยบายเศรษฐกิจ Thailand 3.0 เข้ามาใช้ โดยนโยบายนี้มุ่งเน้นการสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมหนัก ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น อุตสาหกรรมเหล็กกล้า อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมผลิตพลังงาน เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นสำคัญ ซึ่งในระยะแรกของการใช้นโยบายนี้ ทำให้ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง แต่ต่อมาเมื่อมีประเทศอื่นๆที่พัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมหนักเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน ราคาสินค้าที่ส่งออกมีราคาลดลงจากผลการแข่งขัน ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตกต่ำ จึงเป็นที่มาของนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ภาคธุรกิจในประเทศไทยพัฒนาศักยภาพตนเองโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตและการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการได้มากขึ้น (ปานระพี รพีพันธ์, 2560)

ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นธุรกิจที่สามารถตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นธุรกิจที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ ซึ่งจากการศึกษาของ Statista ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยการตลาดที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง พบว่า ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีมูลค่าตลาดรวมมากกว่า 2.9 พันล้านดอลลาร์ ในปีพ.ศ. 2560 และมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 14.5 ต่อปี โดย Statista ยังรายงานอีกว่า ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นเหตุจำเป็นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงควรให้ความสำคัญกับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้น และควรให้ความสำคัญในการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้ประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งพัฒนานวัตกรหรือผู้ริเริ่มทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้น

จากความสำคัญของการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และความสำคัญในการพัฒนานวัตกร ในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของนวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคคลากรในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยให้เจริญเติบโตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะของนวัตกรของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ได้แก่ ประธานผู้บริหารคุณสุทธิเกียรติ จันทรชัยโรจน์ บริษัท ชิปป๊อบ จำกัด ซึ่งเป็นหนึ่งในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประสบความสำเร็จ โดยธุรกิจมีมูลค่ามากถึงสามร้อยล้านบาท

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก คุณสุทธิเกียรติ จันทรชัยโรจน์ ประธานผู้บริหาร บริษัท ชิปป๊อบ จำกัด แล้วจึงนำข้อมูลจากบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ซึ่งผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิจัยได้ให้ความหมายของ “นวัตกร” ไว้ดังต่อไปนี้“นวัตกร คือ ผู้ที่คิดสิ่งใหม่ ๆ แล้วลงปฏิบัติ โดยตั้งใจทำให้สิ่งที่คิดประสบความ-สำเร็จต่อเนื่อง และยั่งยืน” (จีระ หงส์ลดารมภ์, 2550) “นวัตกร คือ ผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลง ประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ และสนับสนุนให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการ หรือผลงานที่เป็นนวัตกรรม สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานของตนและองค์การ ซึ่งมีประโยชน์มีคุณค่า และเหมาะสมต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาธุรกิจของตน” (วสันต์ สุทธาวาศ และ
พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2558) จากความหมายของนวัตกรดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า “นวัตกร” หมายถึง บุคคลผู้ริเริ่มนำสิ่งใหม่ที่มีคุณค่ามาใช้ในองค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ปัญหาในองค์กร โดยมี

เป้าหมายเพื่อให้องค์กรเกิดความยั่งยืน ดังนั้นบุคคลที่จะเป็นนวัตกรได้จึงต้องมีคุณลักษณะบางอย่างที่แตกต่าง คำถามคือ คุณลักษณะที่สำคัญต้องมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีการศึกษาคุณลักษณะไว้ดังต่อไปนี้ จากการศึกษาของ W.D. Bygrave (2536) พบว่านวัตกรนั้นควรมีคุณลักษณะเด่น 10 ประการ ดังต่อไปนี้

- ความฝัน หมายถึง ความหวังที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ
- ความสามารถในการตัดสินใจ หมายถึง เมื่อเจอสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป นวัตกรต้องสามารถประมวลทางเลือกในการตัดสินใจ และตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆนั้นได้อย่างเหมาะสม
- ความสามารถในการสั่งการ หมายถึง เมื่อตัดสินใจจะดำเนินการสิ่งใด ต้องสามารถสั่งการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรไปดำเนินการต่อได้อย่างบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ซึ่งจะเห็นว่าความสามารถในการสั่งการเกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสตร์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่นวัตกรจะต้องมีความรู้
- ความมุ่งมั่น หมายถึง นวัตกรต้องไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน
- ความทุ่มเท หมายถึง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้การดำเนินธุรกิจดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้แล้ว แต่ไม่ได้หยุดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป
- ความเสียสละ หมายถึง เสียสละแรงกาย แรงใจ และเวลา เพื่อความสำเร็จขององค์กร ความเสียสละของนวัตกรนี้จะเป็นตัวอย่างให้พนักงานในองค์กรเกิดความนับถือและเป็นแรงจูงใจในการทำงาน
- ความละเอียดรอบคอบ หมายถึง มีความช่างสังเกตและใส่ในในรายละเอียดเล็กๆน้อยๆในปัจจัยต่างๆที่สามารถส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจได้ นั่นหมายความว่า นวัตกรต้องมีความสามารถในการพิจารณาสภาพแวดล้อมทางการตลาดของธุรกิจอย่างละเอียด เพื่อแสวงหาโอกาสในการทำธุรกิจ
- ความไม่ยอมแพ้ในโชคชะตา หมายถึง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการที่นำพาองค์กรผ่านปัญหาอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นไปให้ได้
- ความสามารถในการบริหารเงิน หมายถึง ความสามารถในการบริหารรายรับและรายจ่ายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- ความสามารถในการกระจายความรับผิดชอบไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง นวัตกรไม่สามารถนำพาองค์กรให้อยู่รอดได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากพนักงานในองค์กรด้วย ดังนั้นจึงต้องมีความสามารถในการมอบหมายงานให้กับพนักงานแต่ละคนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล

จากการศึกษาของวสันต์ สุทธาวาศและพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2558) พบว่า "นวัตกร" ต้องมีคุณลักษณะสำคัญอยู่ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสามารถ ด้านพฤติกรรม และด้านทัศนคติ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ด้านความสามารถ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวของนวัตกรที่จะนำไปสู่ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานในธุรกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ (Knowledge Seeking), การรวบรวมทรัพยากร (Source Collecting), การมองเห็นปัญหาและโอกาส (Problem and Opportunities), ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Idea), การเปลี่ยนความคิดให้เป็นจริง (Possible Dream), การสร้างเครือข่าย (Networking), การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Team Working) ,และการส่งมอบเชิงวิชาการไปยังลูกน้อง (Academic Delivery)
- ด้านพฤติกรรม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกในระหว่างปฏิบัติงานที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พนักงานในองค์กร ลูกค้า หรือหุ้นส่วนธุรกิจ เป็นต้น สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรู้สึกอยากจะทำงานด้วยหรือไม่ ได้แก่ ความกระหายในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ, ความช่างสังเกต, การมีตั้งข้อสงสัยและหาคำตอบ, ความละเอียดรอบคอบ, การเปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น, ความมุ่งมั่นและปฏิบัติงานต่อเนื่อง, ความอดทนไม่ย่อท้อ และ การประพฤติตนเป็นต้นแบบที่ดี
- ด้านทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกข้างในของนวัตกร ที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งบุคคล สิ่งของ องค์กร หรือสถานการณ์ต่างๆ โดย "ทัศนคติ" ของนวัตกรจะมีผลต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมของตัวนวัตกรต่อไปนั่นเอง โดยถ้านวัตกรมีทัศนคติที่เหมาะสม การแสดงออกด้านพฤติกรรมก็จะส่งผลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอยากร่วมงานด้วย ซึ่งประกอบด้วยการมีจิตอาสาและรักษาประโยชน์ส่วนรวม (Volunteer), การมีความเชื่อมั่น (Confidence) และการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและเยาวชน (Education Awareness)

จากการศึกษาของพัชรพร อยู่ยืน, อภิญญา ภูมิโอตาและศิระ ศรีโยธิน (2560) พบว่า นวัตกรต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- การเป็นผู้มีความคิดที่แตกต่าง หมายถึง การมองเห็นในสิ่งที่ผู้อื่นหรือคู่แข่งขันมองไม่เห็นนำไปสู่การพัฒนาสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นในองค์กร
- การเป็นผู้เปิดใจกว้างในการรับฟังความคิดเห็น หมายถึง นวัตกรต้องไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง พร้อมที่จะเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือความคิดเห็นแย้งความคิดของตน เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อนำ ไปพัฒนาสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นกับองค์กร

- การเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยงสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบได้ หมายถึง นวัตกรจะต้องมีความคิดที่เป็นตระกะ สามารถวิเคราะห์เหตุและผลของสถานการณ์ต่างๆได้ ความสามารถในจำแนกเหตุและผลได้นี้ทำให้ นวัตกรมองปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิด ขึ้นได้เป็นอย่างดี

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนวัตกร พบว่าแม้ว่าจะมีการศึกษาคุณลักษณะของนวัตกรอย่างละเอียดมาก่อนแล้ว แต่เป็นการศึกษาเพื่อหาคุณลักษณะของนวัตกรโดยทั่วไป และยังไม่ได้มีการศึกษาคุณลักษณะของนวัตกรในภาคธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นที่มาที่ผู้วิจัยต้องการทำการศึกษาในครั้งนี้

ผลการศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์คุณสุทธิเกียรติ จันทรชัยโรจน์ ประธานผู้บริหาร บริษัท ชิปป๊อบ จำกัด สามารถจำแนกคุณลักษณะของนวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้เป็น 3 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการมองหาโอกาส ความคิดสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นดำเนินธุรกิจไปยังส่วนองค์กรมีความถนัด ดังนี้

1.) การมองหาโอกาส นวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องมีความสามารถ ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด เพื่อหาโอกาสทางการตลาดให้กับธุรกิจ โดยเฉพาะสภาพตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในปัจจุบัน ที่มีแนวโน้มเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการซื้อสินค้าและบริการผ่านธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มมากขึ้นของผู้บริโภค นวัตกรต้องสามารถมองว่าอะไรคือปัญหาที่ผู้บริโภคต้องการได้รับการตอบสนอง ซึ่งปัญหาของผู้บริโภคนี้ก็คือโอกาสของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั่นเอง เมื่อนวัตกรมองเห็นโอกาสจากปัญหาของผู้บริโภคที่ต้องการการตอบสนองแล้ว นวัตกรจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน เพราะจะเป็นที่มาของความได้เปรียบทางการแข่งขันเนื่องจากใครที่สามารถตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ก่อน ย่อมจะนำมาซึ่ง ความจงรักภักดีของผู้บริโภค และกลายเป็นผู้นำทางการตลาดต่อไป

2.) ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเป็นนวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายหลักของธุรกิจคือคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ชอบความซ้ำซากจำเจ และต้องการพบเจอสิ่งที่ใหม่และทันสมัยอยู่เสนอ ดังนั้นการ

คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆและนำมาใช้ในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ตลอดเวลา จะช่วยให้สามารถครองใจลูกค้าในระยะยาวได้

อนึ่งจะพบว่าความคิดสร้างสรรค์ของนวัตกรนี้จะนำมาซึ่ง “แรงบันดาลใจ” ทำให้เกิดการสร้าง “นวัตกรรม” ใหม่ๆมาใช้ในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจเกิดเป็นลูกค้าประจำ และลูกค้าจะส่งข้อมูลความพอใจนั้นไปยังผู้ที่ใกล้ชิดต่อไป ทำให้องค์กรมีชื่อเสียงโดยไม่ต้องใช้การโฆษณา ส่งผลให้องค์กรสามารถใช้ชื่อเสียงดังกล่าวในการขยายธุรกิจไปยังสินค้าและบริการประเภทอื่นๆตามมาได้ในอนาคต

3.) การมุ่งเน้นดำเนินธุรกิจไปยังส่วนองค์กรมีความถนัด หมายความว่า ในทุกองค์กรไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ทุกอย่างผ่านการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้วยผลมาจากข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร เช่น เงินทุน บุคคลากร หรือเทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้น นวัตกรจำเป็นต้องสิเคราะห์ตนเองให้ ออกว่า องค์กรถนัดทำธุรกิจด้านใดมากที่สุด และมุ่งเน้นพัฒนาธุรกิจด้านนั้นให้ดีที่สุด เพราะจะเป็นที่มาของความได้เปรียบทางการแข่งขัน และการสร้างลูกค้าที่จงรักภักดีตามมาในอนาคต อนึ่งการขยายธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงความได้เปรียบทางการแข่งขัน จะนำมาซึ่งความสูญเปล่าของทรัพยากรและเงินลงทุน ดังนั้น คนที่เป็นนวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงควรตะหนักในเรื่องนี้ให้มาก

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันนั้น จากการสัมภาษณ์สามารถแยกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาผู้บริหารองค์กร ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขาดความรู้ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และปัญหาธุรกิจธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.) ปัญหาผู้บริหารองค์กรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขาดความรู้ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริหารองค์กรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาจากพื้นฐานความรู้ที่หลากหลาย และไม่ได้มีพื้นฐานความรู้ ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์มาโดยตรง เมื่อต้องมาบริหารบุคคลากรในองค์กรที่มาจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ ทำให้ไม่รู้วิธีการบริหารคน ส่งผลให้ไม่สามารถทำให้ทุกคนในองค์กรมีเป้าหมายร่วมกันได้ ซึ่งส่งผลเสียต่อการเจริญเติบโตขององค์กรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในระยะยาว

2.) ปัญหาธุรกิจธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร และส่งผลให้หาบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาร่วมทำงานได้น้อย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาในเรื่องคุณลักษณะของนวัตกรในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้ง 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความสามารถในการมองหาโอกาส ความคิดสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นดำเนินธุรกิจไปยังส่วนองค์กรมีความถนัดนั้น จะเห็นว่าการพัฒนาเพื่อให้ได้นวัตกรที่มีคุณสมบัติดังกล่าวต้องเริ่มต้นจากการ-ได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณสมบัติดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนโดยมีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาคนตามที่ต้องการ ซึ่งเป็น เรื่องที่ต้องดำเนินการในระยะยาว

สำหรับในระยะสั้นนั้น ภาคธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรเข้าไปร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตร่วมกัน ได้แก่ การที่ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เข้าไปร่วมบรรยายและถ่ายทอดความรู้และประสงการณ์กับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย การร่วมกันร่างหลักสูตรโดยมีภาคธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย หรือการเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาที่สนใจในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีโอกาสได้ฝึกงานจริงในระหว่างเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ช่วยในการสร้างนวัตกรให้กับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในระยะสั้นได้

ผลการศึกษาในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันนั้น ในประเด็นปัญหาเรื่องความรู้ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้น ภาครัฐสามารถช่วยในเรื่องการจัดหลักสูตรฝึกอบรมโดยผ่านมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอน ในด้านนี้ได้ โดยภาคธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาความรู้ด้านนี้เช่นเดียวกัน สำหรับปัญหาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องเริ่มสร้างการรับรู้ถึงความสำคัญของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กับภาครัฐก่อน โดยองค์กรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรมีการรวมตัวจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อนำเสนอความสำคัญของภาคธุรกิจนี้กับภาครัฐ ทำให้เกิดความเชื่อถือจากภาครัฐมากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กับคนรุ่นใหม่ ทั้งในการจัดอบรมฟรี และการเข้าไปแนะนำในสถาบันการศึกษา โดยในผลจากการวิจัยทั้งหมด ทั้งในด้านของคุณลักษณะของนวัตกรของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และปัญหาและอุปสรรคของการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีความสอดคล้องกับวรรณกรรมที่ได้ไปทำการทบทวนมาเรื่อง ความ

เป็นนวัตกรทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ: การศึกษาทฤษฎีรากฐาน"นวัตกร" ต้องมีคุณลักษณะสำคัญอยู่ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสามารถ ด้านพฤติกรรม และด้านทัศนคติอย่างข้อมูลที่มีในเบื้องต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีแนวโน้มเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะเป็นธุรกิจหลักที่ช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตตามนโยบาย Thailand 4.0 ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เจริญเติบโตตามเป้าหมาย คือ การสร้างนวัตกรที่มีคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการมองหาโอกาส ความคิดสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นดำเนิน ธุรกิจไปยังส่วนที่องค์กรมีความถนัด เข้ามาช่วยพัฒนาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนานวัตกรที่มีคุณสมบัติดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการร่วมมือกันพัฒนา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันนั้น ปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารองค์กรธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้น ภาคธุรกิจจะต้องตะหนักถึงความสำคัญ ของความรู้ในเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ก่อน และภาครัฐควรเข้าไป ช่วยเหลือในการให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวผ่านมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตร ทางด้านนี้ สำหรับปัญหาธุรกิจธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้างนั้น ควรให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ไปยังภาครัฐและภาคประชาชนโดยเน้นที่กลุ่มคนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

พิชัย ยอดพฤติการ. (2547). เจ้าของกิจการ. สำนักพิมพ์ : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

พิบูล ทีปะปาล, ธนวัฒน์ ทีปะปาล. (2552). การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship).

ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). คู่มือเงินทองต้องวางแผนก้าวสู่การเป็นเจ้าของกิจการ. สำนักพิมพ์ : บริษัท เมจิกเพรส จำกัด

ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง. (2560). E-Commerce Landscape 2017 : รวมธุรกิจอีคอมเมิร์ซในไทย เอาไว้ในที่เดียว!. ค้นเมื่อ (20 เม.ย. 2561),

ปานระพี รพีพันธ์, 2560. (2560). Thailand 4.0 ประเทศไทย 4.0 คืออะไร. ค้นเมื่อ (20 เม.ย. 2561)

จีระ หงส์ลดารมภ์. (2550). นวัตกรรมการบริหารทรัพยาการมนุษย์. ค้นเมื่อ (29 เม.ย. 2561)

พัชรพร อยู่ยืน, อภิญญา ภูมิโอตาและศิระ ศรีโยธิน. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นนวัตกร : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ PUNN. สืบค้นเมื่อ (20 เม.ย. 2561),

วสันต์ สุทธาวาศและพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). ความเป็นนวัตกรทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ: การศึกษาทฤษฎีรากฐาน. สืบค้นเมื่อ (21 เม.ย. 2561),

ศศิมา สุขสว่าง. (2560). นวัตกรรมคืออะไร (What is Innovation). สืบค้นเมื่อ (20 เม.ย. 2561)

สุภาภรณ์ พวงสมบัติ, พุทธิวัต สิงห์ดง (2561).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในขั้นตอนการดำเนินงานของธุรกิจ ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์. สืบค้นเมื่อ (21 เม.ย. 2561)

อมิตา อริยอัชฌา. (2552). เขาหาเงินกันแบบไหนถึงได้รวย. สำนักพิมพ์ : บริษัท แปลน พริ้นท์ติ้ง จำกัด

ออสบอร์น, แอลแฟร็ด อี. (2553). คัมภีร์เจ้าของกิจการ. สำนักพิมพ์ : ธรรกมลการพิมพ์

เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา กับบทบาทด้านการสื่อสารต่อการสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม

PlengRuaLeampho Songkhla As the role of communication to reflect a way of life, society and culture

ทีปวิท พงศ์ไพบูลย์(Teepavit Pongpaibool)
สาขาวิชาบรรณรักษ์ศาสตร์ สารสนเทศาสตร์ และนิเทศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
E-mail:Teepavit@hotmail.com

บทคัดย่อ

เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา จัดเป็นสื่อพื้นบ้านชนิดหนึ่งซึ่งเกิดจากพลังศรัทธาต่อพุทธศาสนาของผู้คนในลุ่มน้ำอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา เกิดเป็นที่มาของประเพณี(ชัก)ลากพระทางน้ำสู่แหลมโพธิ์ ซึ่งเรือจากชุมชนต่าง ๆ ในลุ่มทะเลสาบสงขลาตอนล่างจะลากเรือพระมุ่งหน้าสู่หาดแหลมโพธิ์ เมื่อเกิดความเหน็ดเหนื่อยจึงได้ร้องเพลงเพื่อเรียกขวัญกำลังใจ กลายเป็นที่มาของเพลงเรือแหลมโพธิ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของเพลงเรือแหลมโพธิ์ในด้านการสื่อสารต่อการสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงแหลมโพธิ์ที่ถูกแต่งไว้ ผลการวิจัยพบว่าปัจจุบันเพลงเรือแหลมโพธิ์ยังมีการละเล่นอยู่บ้างประปราย เนื่องจากประเพณี(ชัก)ลากพระทางน้ำนั้นเปลี่ยนไปเป็นการลากพระทางบกตามการพัฒนาเส้นทางคมนาคม การเล่นเพลงเรือระหว่างลากพระทางน้ำจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการละเล่นสู่การแสดงในงานต่าง ๆ ส่วนคุณค่าของการละเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์นอกจากร้องเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพลงเรือแหลมโพธิ์ยังทำหน้าที่บันทึกเรื่องราวทางสังคมในแต่ละยุคสมัยไว้ ทั้งยังเป็นช่องทางในการสื่อสารจากผู้แต่งและผู้ร้องเล่นไปยังชุมชนเป็นการสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ

คำสำคัญ: เพลงเรือแหลมโพธิ์ การสื่อสาร การสะท้อนชีวิต สังคม วัฒนธรรม

Abstract

PhlengRuaLampho Songkhla province, Organized as a folk media. Phleng Rua Lampho has long been accumulated from Buddhism notions of making merit after the Buddhist Lent. The purpose of performing Phleng Rua Lampho was not only for entertaining people but also for responding their religion belief. The research aimed to study about the role of communication to reflect a way of life, society and

culture By analyzing the contents of song The research found that nowadays, PhlengRuaLampho was rarely found in the area because the Chak Pra festival has changed since road became the major form of transportation. Thus, Chak Pra festival was significantly affected by the changes of transportation from the national policy and people also preferred to use road instead of canal. In that case, Phleng RuaLampho has been challenging and its form of performing was also slightly adjusted in order to sustain this local performing arts The value of performing Phleng Rua Lampho was In addition to singing for fun and it was also responsible for social stories. As a channel of communication from author and petitioner to community as the reflect a way of life, society and culture in the various dimension.

Keywords: Pleng Rua Leampho, communication, reflect of life, society, culture

บทนำ

สื่อพื้นบ้าน คือสื่อดั้งเดิมของชุมชนชาวไทย เป็นสื่อที่สามารถนำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ในด้านต่างๆ และยังช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนการสืบทอดวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มชนรุ่นต่อๆไป

สุรพล วิรุฬรักษ์ (2527) กล่าวว่า สื่อพื้นบ้านมิได้หมายถึงการแสดงละครเท่านั้น แต่หมายถึงรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มคน หรือกลุ่มคนกับกลุ่มคนที่ได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน

สมควร กวียะ (2529) กล่าวว่า สื่อพื้นบ้านคือวัฒนธรรมที่ได้รับการสร้างสรรค์และสั่งสมมาแต่อดีต กลายเป็นเครื่องมือที่รับส่งและเก็บข่าวสารที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ปรากฏให้เห็นเป็นรูปของ คำพูด ข้อเขียน บทเพลง ดนตรีและการละเล่น พิธีการ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมหรือแม้กระทั่งวิถีชีวิต

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อพื้นบ้านคือรูปแบบของการสื่อสารทางวัฒนธรรมที่มีการสั่งสม พัฒนาในตัวเองและผ่านการสืบทอดกันมาอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดรูปแบบของการสื่อสารที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นในแต่ละชุมชนหรือสังคม เช่น ประเพณี พิธีกรรม การแสดงและการละเล่นต่าง ๆ

กาญจนา แก้วเทพ (2539) กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านตามแนวคิดของสำนักหน้าที่นิยมว่าสื่อพื้นบ้านเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในสถาบันย่อยสถาบันหนึ่งของสังคม ซึ่งนักวิชาการจากสำนักนี้ได้เปรียบเทียบถึงหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชนว่า สื่อพื้นบ้านทำหน้าที่ได้มากมายหลากหลายกว่า เช่น

1. ทำหน้าที่ปลดปล่อยแรงผลักดันทางเพศ
2. สร้างความสามัคคีระหว่างกลุ่มคนต่างๆในสังคม
3. ทำการวิพากษ์วิจารณ์สังคมที่เป็นอยู่
4. ช่วยพัฒนาภูมิปัญญาของมนุษย์
5. ทำหน้าที่ให้การศึกษาและสร้างความสำนึกทางการเมือง
6. สื่อพื้นบ้านจะมีลักษณะสัมพันธ์กับชีวิตของผู้คนในชุมชน
7. ทำหน้าที่ให้ความบันเทิง

เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขาสื่อพื้นบ้านและศิลปการแสดง เมื่อพ.ศ. 2556 เพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นเพลงพื้นบ้านชนิดหนึ่ง เดิมเรียกว่า เพลงยาว เพลงเรือ หรือเพลงเรือยาว ซึ่งเล่นกันที่บ้านแหลมโพธิ์ อำเภอบางกล่ำ ใกล้ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลาการชักพระทางน้ำเป็นต้นกำเนิดของเพลงเรือแหลมโพธิ์ที่มีมานานไม่ต่ำกว่า 200 ปี ในการเล่นนั้นจะมีโอกาสเฉพาะ คือ จะทำกันในวันออกพรรษา ซึ่งชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า “ลากพระ” หรือ “ชักพระ” ทางน้ำ ซึ่งนอกจากชาวบ้านจะร้องเล่นกันในเรือขณะเคลื่อนตัวไปตามลำน้ำแล้ว ยังมีการถือไม้พายมาเดินร้องกันบนบกในที่ชุมชนด้วย (ที่ชุมนุมเรือพระ) ประเพณีชักพระทางน้ำ มีอยู่ทั่วไปในชุมชนริมน้ำรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยในการชักพระนั้นจะมีการล่องเรือพระไปตามคลองต่าง ๆ โดยมีที่หมายในการลากเรือพระทุกลำมารวมกันที่แหลมโพธิ์ ในการลากพระชาวบ้านจะใช้เรือหางยาวผูกเข้ากับเรือพระแล้วพายลากจนถึงแหลมโพธิ์ ระหว่างการลากเรือพระจะมีเรือครัว เรือพก ของชาวบ้านตามขบวนเรือพระมาด้วย ระหว่างการลากเรือพระ ชาวบ้านเกิดความเหน็ดเหนื่อยจึงเกิดการร่วมร้องเพลงกันอย่างสนุกสนานเพื่อลดความเหนื่อย สร้างความครึกครื้น และสร้างความสมัครสมานสามัคคี ร่วมแรงกายและใจในการลากเรือพระไปให้ถึงจุดหมาย ครูเปลื้อง สุขสวัสดิ์ ครูเพลงคนสำคัญของบ้านหัวนอนวัด ในวัย 72 ปีได้เล่าทวนย้อนความทรงจำวัยหนุ่มเรื่องงานลากพระร้องเพลงเรือแหลมโพธิ์ว่า “ ลากเรือพระไปยังหัวหาดแหลมโพธิ์เลยแต่งเพลงเรือเกี่ยวหยอกล้อระหว่างเรือลำชายกับเรือลำหญิง วิธีที่ทำให้สนุกคือใช้เชือก 2 เส้นลากคู่กันไปเลยพายเคียงกันและหยอดล้อกันไปตามทาง พอได้เพลงก็นัดหมายกันว่าต้องขึ้นไปร้องบนหลิ่ง(ฝั่ง) เอาไม้พายไปด้วยไปทำท่าทางประกอบเพื่อความสนุกสนาน ได้ยินเสียงเพลงก็นึกสนุกสนานกัน โดยเนื้อเพลงที่ร้องกันจะไม่มีความหมายร้องเพื่อความสนุกสนานไม่ได้คิดอะไรกว่า 100 คณะที่มาลากพระที่หัวหาดแหลมโพธิ์นี่ก็เป็นต้นกำเนิดของเพลงแห่เรือ ”

การลากเรือพระทางน้ำนั้นต้องอาศัยแรงชักลากจากฝีพาย ด้วยแรงศรัทธาและความเชื่อ ทำให้คนพื้นบ้านภาคใต้ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นผู้ที่มีอารมณ์ทางกาพย์กลอนสูงอยู่แล้วได้เกิดปฏิภาณเป็นถ้อยคำร้อยเรียงดังๆ ออกมาคนหนึ่งแล้วคนอื่นๆ ในกลุ่มก็มีอารมณ์ร่วมรับตามต่อๆกัน เมื่อเห็นว่าการร้องรับกันแบบนี้สนุกและทำให้เกิดพลังความฮึกเหิม เป็นสื่อร่วม กำหนดให้ลงฝีพายพร้อมๆกัน

สามารถบรรลุถึงจุดหมายของกิจกรรมชักพระร่วมกันได้ ก็นิยมว่าเป็นสิ่งดี เป็นวัตกรรมแห่งสมัยที่ควรจดจำไว้ปฏิบัติอีกในคราวต่อๆไป กระทั่งพัฒนาเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ในที่สุด (สนิท บุญฤทธิ์. 2551. 19-30) เพลงเรือแหลมโพธิ์ไม่มีทำนอง ร้องเป็นภาษาพูดปกติที่มีจังหวะลื่นไหลลงตัว ไม่มีการไหว้ครูทั้งก่อนและหลังเล่น ไม่มีเครื่องดนตรีใดๆ ประกอบ เล่นทั้งในเรือและบนบก มีลักษณะเป็น กลอนสี่ เป็นเพลงกลอนด้นหรือกลอนปฏิภาณ ร้องรับวนเวียนต่อกันไป แต่ละเพลง มี คำรับ ที่เรียกว่า สร้อย กับมี คำส่ง ผู้เล่นเพลงประกอบด้วย แม่เพลงหนึ่ง คน กับ ลูกคู่ ไม่จำกัดจำนวน การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ไม่มีพิธีกรรมหรือใช้ในพิธีกรรมใด นอกจากร้องเพื่อความสนุกสนาน ตลกโบกฮา หยอกเย้า เหน็บแนม เสียดสี หรือแม้กระทั่งร้องเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการสะท้อนภาพชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้นๆ

เพลงเรือแหลมโพธิ์ถือเป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ซึ่งสะท้อนความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ค่านิยม บรรทัดฐานและบริบททางสังคมต่างๆ ได้อย่างเด่นชัด ดังที่ สนิท บุญฤทธิ์ (2536) ได้ศึกษาและอธิบายไว้ว่าเพลงเรือแหลมโพธิ์นั้นมีคุณลักษณะโดยทั่วไปเหมือนการเล่นเพลงเรือในภาคอื่นๆ ของประเทศไทย แต่เพลงเรือแหลมโพธิ์มีความแตกต่างจากเพลงเรือที่อื่นๆ ตรงที่เนื้อหา หรือเรื่องราวของเพลงเรือแหลมโพธิ์นั้น มักจะสอดแทรกเรื่องราวสถานการณ์ทางสังคมในยุคนั้นๆ เอาไว้ด้วย ทำให้การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกทางสังคมของคนท้องถิ่นที่มีต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของสังคมในยุคนั้น ซึ่งตรงกับที่ พิทยา บุษรารัตน์ (2553 : 212) ได้กล่าวว่า การแสดงพื้นบ้านเป็นภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นและชุมชน อันสืบเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์กับชีวิตชาวบ้าน ทั้งด้านความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี นิสัยใจคอ การทำมาหากิน เศรษฐกิจ การเมือง ชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติ อารมณ์ การใช้เหตุผลและความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการร้องเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาว่าเนื้อเพลงของเพลงเรือแหลมโพธิ์มีการสะท้อนความหมายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่างๆอย่างไรบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบและแหล่งข้อมูลของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นบุคคล ซึ่งประกอบด้วยครูเพลง แม่เพลง ลูกคู่และผู้สนใจ รวมได้จำนวน 35 คน และแหล่งข้อมูลที่เป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ดั้งเดิมและที่แต่งขึ้นใหม่ รวมได้ 20 เพลง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล กระทำดังนี้

2.1. การสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก (In depth interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นรายบุคลทั้งแบบไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ เช่น ครูเพลง แม่เพลง ลูกคู่ และผู้สนใจ โดยจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) และการจัดระดมความคิดเห็น เพื่อบันทึกข้อมูล

2.2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ของบทเพลงเพลงเรือแหลมโพธิ์ โดยนำเพลงเรือแหลมโพธิ์ ทั้งที่มีการแต่งไว้แต่ดั้งเดิมและที่แต่งขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เล่นประกอบการชักพระทางน้ำและใช้เล่นในงานมหกรรมเพลงเรือแหลมโพธิ์ จำนวนประมาณ 20 เพลง มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยอาศัยการตีความจากเนื้อหาของบทเพลง

ผลการวิจัย

รูปแบบการร้องเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา

เพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นเพลงพื้นบ้าน มีบทร้องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ มีลักษณะเป็นกลอนสี่ เป็นเพลงกลอนด้นหรือกลอนปฏิภาณที่มีความยาวไม่มากนัก ร้องรับวนเวียนต่อกันไป แต่ละเพลง มี คำรับ ที่เรียกว่า สร้อย กับมี คำส่ง ผู้เล่นเพลงประกอบด้วย แม่เพลงหนึ่ง คน กับ ลูกคู่ ไม่จำกัดจำนวน ร้องด้วยภาษาถิ่นใต้ ซึ่งสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้าน ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่ความสนุกสนานเพียงด้านเดียว แต่เพลงเรือแหลมโพธิ์ยังสอดแทรกเนื้อหาสาระที่สร้างสรรค์ให้แง่คิดเพื่อชี้ชวนให้เกิดการพัฒนาด้านภาษา บางครั้งใช้ภาษาถิ่นใต้ผสมกับภาษาราชการ วิธีถ่ายทอดบทร้องสู่ผู้ฟังนั้นจะถ่ายทอดโดยวิธีมุขปาฐะ โดยมุ่งเน้นประเด็นในเรื่องวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในแง่มุมต่างๆ มาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ

คุณค่าของเนื้อเพลงสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม

เพลงเรือแหลมโพธิ์ถูกแต่งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เสียดสีปัญหาทางสังคม บางเพลงอาจนำเรื่องราวและบริบททางสังคมต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆมาบอกกล่าว และมีเนื้อหาหลากหลายตามแต่ผู้แต่งหรือครูเพลงจะให้ความสำคัญ เช่น การพูดถึงประเพณีชักพระ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม จริยธรรม การเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข ศิลปกรรม การศึกษา การท่องเที่ยว สภาพทั่วไปของชุมชน สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่และการบริโภค การรณรงค์และเตือนภัยสังคม นันทนาการ หรือแม้แต่เพื่อความบันเทิงตลกโบกฮา ทะลึ่งตึงตังสองแง่สามง่าม บ ท

เพลงเพลงเรือแหลมโพธิ์ของแต่ละคณะ จะถูกแต่งขึ้นโดยใช้คำผสมเข้าด้วยกันระหว่างภาษาถิ่นใต้กับภาษาไทยภาคกลาง นำมาหยอกล้อเล่นกันอย่างสนุกสนาน ซึ่งผู้เล่นจะร้องเล่นด้วยสำเนียงภาษาถิ่นใต้ตลอดเพลงทั้งเนื้อร้องและคำรับ และในบางสถานการณ์ เช่น ขณะมีการเดินร้องเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ไปตามชายหาดหรือพื้นที่บนบก ผู้เล่นบางคณะจะดื่มสุรากันจนมึนเมา ทำให้การร้องเล่นเกิดสีสัน

มีการหยอกล้อผู้คน ณ จุดต่างๆที่คณะเพลงเรือเดินผ่านไป เป็นการสร้างบรรยากาศความสนุกสนานและสะท้อนวิถีชีวิตแบบสังคมชาวบ้านในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงเรือแหลมโพธิ์ พบว่าผู้แต่งใช้เนื้อหาของแต่ละบทเพลงที่แต่งขึ้นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารไปยังผู้ฟังด้วยวัตถุประสงค์ที่ต่างกันออกไป โดยมีนัยยะทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสะท้อนภาพชีวิตที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือในช่วงเวลาปัจจุบันขณะที่เพลงนั้นๆถูกแต่งขึ้น

ผู้วิจัยพบว่า บทบาทด้านการสื่อสารของเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา ต่อการสะท้อนชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น สามารถแยกแยะออกมาเป็นประเด็นตัวอย่างในด้านต่างๆได้ดังต่อไปนี้

การสะท้อนชีวิตในเรื่องแง่คิดและการเตือนสติให้กับสังคม

เพลงสอนเด็กวัยรุ่น

ยกข้อต่อกล่าว	สาวอยากมีแฟน
นมเท่าปลายแขน	มีแฟนแล้วหนา
พอเริ่มเป็นสาว	ตั้งเค้าขึ้นมา
เขียนคิ้วเขียนตา	เริ่มบ้าโหมชาย
ทำตัวไม่ดี	มีแต่เสียหาย
มีเรื่องอับอาย	ขายหน้าพาชี
ข้างในไม่สด	จะหมดศักดิ์ศรี
หมินคาวราคี	มีแต่ความทุกข์
เสียเนื้อเสียตัว	มัวแต่สนุก
พ่อแม่เป็นทุกข์	ลูกสาวมีแฟน
อยู่ใต้หว่างขา	ราคาเป็นแสน
แม่ให้มาหนึ่งแผน	ให้แฟนเขาฟรี
กลับตัวกลับใจ	หยิ่งในศักดิ์สรี
ผู้หญิงดีดี	มีความอดทน
ผู้ชายมาจีบ	ไม่รีบไม่สน
ตัวตัวตั้งตน	สนแต่เรื่องเรียน

เนื้อหาเพลงนี้สะท้อนถึงการให้แง่คิดและเตือนสติไปยังสาววัยรุ่นที่กำลังเข้าสู่วัยเจริญพันธ์ให้ประพฤติตัวอยู่ในกรอบอันดีงาม ไม่ทำตัวเสียหายลุ่มหลงผู้ชายและปล่อยตัวจนเสียตัว เนื้อหายังเน้นให้สาววัยรุ่นเห็นคุณค่าของพรหมจารี หยิ่งในตนเองอย่างมีศักดิ์ศรีไม่เสียตัวให้ใครง่ายๆ และหันมา

สนใจในเรื่องการเรียนเพื่อไม่ให้พ่อแม่ต้องเป็นทุกข์ในการที่ลูกสาวของตนเองไปคบหากับผู้ชายก่อนวัยอันควร

การสะท้อนชีวิตด้านเกษตร

เพลงเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง	หาเลี้ยงครอบครัว
ปลูกแตงปลูกถั่ว	ทำรั้วกินได้
ปลูกข้าวทำนา	ลดค่าใช้จ่าย
เลี้ยงวัวเลี้ยงควาย	มูลได้ใส่ผัก
ปลูกกินถูกใจ	อนามัยถูกหลัก
ทำงานไม่หนัก	ปลูกผักข้างบ้าน
พระราชดำรัส	ทรงตรัสพื้นฐาน
คนไม่ว่างงาน	รู้การทำกิน
เรียนจบกลับมา	พัฒนาท้องถิ่น
ฟื้นฟูแผ่นดิน	ทำกินปลอดภัย
ผักปลอดสารพิษ	ไม่ติดอยู่ใน
กินแล้วบายใจ	ปลอดภัยกันทั่ว

เนื้อหาเพลงนี้สะท้อนถึงการใช้ชีวิตแบบวิถีเกษตร พึ่งพาตนเองมุ่งเน้นความขยันหมั่นเพียรในการดำรงชีวิต ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย และให้ข้อคิดในการใช้ทรัพยากรด้านการเกษตรที่ลงทุนลงแรงสร้างขึ้นมาด้วยน้ำมือของเกษตรกรเองเป็นหลักเพื่อการดำรงชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การสะท้อนชีวิตด้านความเป็นอยู่และการบริโภค

เพลงกล้วยทองส้ม

กล้วยนี้มันเปรี้ยว	เคี้ยวหรอยถึงใจ
หนวยเอียดหนวยใหญ่	ใครๆว่าหรอย
สาวใดได้ชิม	นั่งยิ้มตาปรอย
อมเปรี้ยวหนอยๆ	แต่หรอยจังหู
เป็นกล้วยโบราณ	กล่าวขานเชิดชู
ลองลิ้มชิมดู	หนูเอาหนวยไหน
ได้ชิมสักหนวย	คนสวยติดใจ

แกงคั่วปลาไหล	ใส่กล้วยทองส้ม
ทั้งหอมทั้งหวาน	รสชาติหวานกล่อม
คูเต่าแม่ทอม	ทองส้มลุยเหม็ด
ขายหนัดที่มี	ตักมาทงเล็ก
โหมนี้หายเหม็ด	ไมเหลือเล็ดเดียว
อนุรักษ์เอาไว้	ใช้หน่อเปรียวๆ

ไปปลูกสักเดี๋ยว ได้เคี้ยวได้กินเนื้อเพลงกล่าวถึงกล้วยพันธ์ท้องถิ่นที่เรียกกันว่ากล้วยทองส้ม ซึ่งในอดีตนิยมปลูกกันในตำบลคูเต่าและตำบลแม่ทอม มีรสอมเปรี้ยวใช้รับประทานสดและยังนิยมนำมาประกอบอาหารที่โดดเด่นของท้องถิ่นคือการปรุงร่วมกับแกงคั่วปลาไหล เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการบริโภคของชุมชนจากอดีต ซึ่งนับวันจะสูญหายและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สมควรอนุรักษ์การปลูกกล้วยพันธ์นี้ไว้สืบไป เนื้อหาเพลงกล้วยทองส้มยังมีความโดดเด่นด้านคุณค่าทางภาษา มีการใช้คำภาษาถิ่นใต้ผสมลงมาแทบตลอดของเนื้อเพลง เช่น หรอย(อร่อย) หนวย(ลูก) เอียด(เล็ก) หนอย(นิดหน่อย) จังหู(มาก) เหม็ด(หมด) หนัด(ตลาดนัด) ทง(กระทง)

ด้านการรณรงค์และเตือนภัยสังคม

เพลงอย่าขับรถเร็ว

ใครขับรถเร็ว	เดียวแปรวถามหา
พลาดพลั้งขึ้นมา	ชีวาวอดวาย
ชีวิตดับดิ้น	ทรัพย์สินสูญหาย
ดวงตกโชคร้าย	ร่างกายพิการ
อนาคตมืดมิด	ทำผิดมหาศาล
เป็นคนเพิ่มงาน	ให้ทางบ้านเลี้ยงดู
ใจตัวเศร้าหมอง	ใครมองหดหู่
กายไม่น่าดู	สวยหรูหายไป
เกิดเพราะประมาท	พลั้งพลาดยิ่งใหญ่
ขับเร็วเกินไป	ภัยจึงตามมา
ขอเตือนพวกพ้อง	พี่น้องสงขลา
ขับรถขับรา	อย่าขับเร็วเกิน

เนื้อหาของเพลงเป็นการเตือนสติผู้ขับรถชาวสงขลาไม่ให้ขับเร็วและขับอย่างประมาทเพราะอาจเกิดอันตรายจากอุบัติเหตุถึงขั้นเสียชีวิต (เปรว : ป่าช้า ที่เผาศพ) หรือได้รับบาดเจ็บจนพิการและกลายเป็นภาระให้กับคนในครอบครัวต้องดูแล

เพลงยาบ้า

ยาอียาบ้า	เป็นยาเสพติด
ทำลายชีวิต	ติดแล้วต้องตาย
ไอยาอัปรีย์	ทุกที่มีขาย
คนเสพต้องตาย	คนขายติดคุก
ปล้ำของพันนี้	เรามีแต่ทุกข์
ชีวิตหมดสุข	ติดคุกจนตาย
ขอเตือนลูกบ่าว	อย่าเข้าไปใกล้
พ่อแม่อับอาย	ลูกชายติดยา
อย่าเป็นเด็กดื้อ	อ่านหนังสือดีหวา
ตั้งใจศึกษา	ปริญญาฝากแม่

เนื้อเพลงชี้ให้เห็นโทษของยาบ้า ยาเสพติดร้ายแรงที่ระบาดอย่างแพร่หลายทำลายทั้งชีวิตผู้เสพและผู้ค้า เป็นการเตือนสติให้เยาวชนออกห่างและมุ่งกลับมาตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อนำความสำเร็จความภาคภูมิใจมาสู่พ่อแม่ และในเพลงนี้ยังสะท้อนค่านิยมด้านการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งใบปริญญาบัตร

ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว

เพลงชมหาดแหลมโพธิ์

หัวแหลมปัจจุบัน	ครบครันมากเหลือ
มีผู้จุนเจือ	เหลือหลากมากมาย
ชื่อนำปวงชน	ทุกคนเป้าหมาย
ขุดถางป่าไม้	เกลือกกายพื้นที่
ป่าดงหมดไป	ปลูกใหม่มากมี
ปรับปรุงพื้นที่	มากมายหลายพัน
ทะเลสดใส	ไม่ไหรขวางกั้น
ดับหินเป็นชั้น	ป้องกันน้ำเซาะ

ศาลาพักร้อน นั่งนอนก็เหมาะ
หาดทรายรอบเกาะ เหมาะสมคมคาย
สนสร้อยน้อยใหญ่ ร่มใบสบาย
พี่น้องหญิงชาย พักผ่อนหย่อนใจ
ชมวิวทิวทัศน์ เป็นแหลมจัดใหม่
พี่น้องมาไป สดใสร่มเย็น
มีพระบูชา น้าป้ามองเห็น
ประวัติดีเด่น เห็นประจักตา
รถเรือสะดวก พักพวกที่มา
ถนนพัฒนา ไฟฟ้าครบครัน
ศาลาบ่อน้ำ ตรงกับความฝัน
มีไว้ครบครัน สุขสันสบาย
แหลมโพธิ์ชื่อดัง ก้องไปทั้งหลาย

เนื้อหาเพลงนี้ถูกแต่งขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นถึงการปรับแต่ง เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิศาสตร์เดิมของหาดแหลมโพธิ์ ซึ่งในอดีตมีสภาพเป็นป่ารกชัฏ ต่อมาได้มีการพัฒนาพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์ และสร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น ศาลาพักร้อน การจัดทำ(ดับ)แนวหินป้องกันน้ำเซาะชายหาด การตัดต้นไม้ปรับสภาพป่าและปลูกต้นสนขึ้นมาทดแทน มีการพัฒนาเส้นทางถนนตัดตรงเข้าสู่บริเวณแหลมโพธิ์ และจากการพัฒนาพื้นที่ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประกอบกับความสวยงามทางธรรมชาติของตัวแหลมโพธิ์ที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ผู้แต่งเพลงนี้จึงใช้เนื้อเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวออกสู่ประชาชนทั่วไป

สะท้อนด้านความบันเทิง ตลกโบกฮา

เพลงขายครก

เศรษฐกิจไม่ดี ปีนี้ขายครก
ตามดวงเปลื้องตก ขายครกถิ้มข้าว
แถมสากคู่ใจ ทั้งใหญ่ทั้งยาว
สากผมเล่มเฒ่า ถิ้มข้าวได้นาน
ถิ้มไปยนไป เหงื่อไหลทางวาร
เราอย่าขี้คร้าน ได้สารเต็มครก
เปลื้องขายถูกถูก สองลูกพันหก
ซื้อสากแถมครก พันหกพอดี

ถ้าไม่ถูกใจ	ให้ไปถิ้มฟรี
ถิ้มดีไม่ดี	แลที่รูครก
การถิ้มไม่ยาก	ยกสากเหมอ(เสมอ)อก
ถิ้มตรงรูครก	สักหกเจ็ดที
อย่าแช่หัวสาก	แหลงมากไม่ดี
ขอเตือนน้องพี่	เดี๋ยวอีนมยาน

เนื้อหาเพลงนี้ ผู้แต่งมุ่งเน้นสร้างความบันเทิงเป็นหลัก เจตนาใช้คำให้มีความหมายสองแง่สามง่าม ซึ่งผู้ฟังจำเป็นต้องใช้จินตนาการประกอบในการสื่อความหมาย ผู้แต่งนำเอาเรื่องเพศมาผูกเรื่องเข้ากับกลวิธีในการใช้ครกตำข้าว และจงใจเปรียบเปรยให้ออกมาในแนวสัปดนเพื่อสร้างรอยยิ้มให้กับผู้ฟัง เช่น เปรียบเปรยสากตำข้าวกับอวัยวะเพศชาย และเปรียบเปรยตัวครกกับอวัยวะเพศหญิง โดยมีคำกิริยาหลักในภาษาถิ่นใต้คือคำว่า “ถิ้ม” (ตำ แทง) เป็นตัวเชื่อมในการสร้างจินตนาการตามเนื้อหาของเพลง

สรุปและอภิปรายผล

เพลงเรือแหลมโพธิ์ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาและความเป็นไปของบริบททางสังคมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ชาวบ้านจึงใช้เพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นช่องทางการสื่อสารในการถ่ายทอดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้รับทราบปัญหาภายในท้องถิ่นหรือชุมชน อันเป็นแนวทางพื้นฐานในการทำความเข้าใจต่อสังคมนั้นๆ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถนำความเข้าใจนี้ไปพัฒนาและทำการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพต่อชุมชน เพลงเรือแหลมโพธิ์จึงเป็นสื่อที่ชาวบ้านใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางสังคมอันเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเองและเป็นตัวจักรสำคัญประการหนึ่งในการสร้างดุลยภาพให้กับชุมชนพื้นบ้านภาคใต้ในอดีตและต่อเนื่องมาจวบจนปัจจุบัน

การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ นอกจากร้องเล่นประกอบพิธีชักพระทางน้ำในวันออกพรรษาแล้ว และเน้นร้องเพื่อความสนุกสนานเป็นหลักแล้ว ในปัจจุบันมีการปรับตัวโดยนำไปใช้เล่นในงานและโอกาสต่างๆ มีการแต่งเพลงขึ้นมาใหม่ ปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปตามสถานการณ์ของสังคม มีเนื้อหาที่สะท้อนถึงชีวิตและบริบททางสังคม วัฒนธรรมในมิติต่างๆตามที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารออกมา เพลงเรือแหลมโพธิ์ยังทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสื่อสารความหมายไปยังผู้คนในชุมชน ตลอดจน “ผู้รับสาร” ทั่วๆไป ซึ่งตรงตามแนวคิดในเรื่องหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านตามแนวคิดสำนักหน้าที่นิยม และสอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยซึ่งนักวิชาการไทยหลายท่านได้สรุปและศึกษาไว้ในปัจจุบัน ชาวบ้าน ศิลปิน และชุมชนบางชุมชนในลุ่มทะเลสาบสงขลาตอนล่างยังให้ความสำคัญและยังมีการนำเพลงเรือแหลมโพธิ์มาประยุกต์ใช้เพื่อการรณรงค์ในด้านต่างๆ และได้

กำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อการดำรงอยู่และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์นี้ไว้ให้คงอยู่คู่ชุมชนและท้องถิ่นสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2539). สื่อส่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

นวลศรี ถนอมศรีมงคล.(2550). เพลงเรือแหลมโพธิ์. สงขลา .: โรงเรียนบางกล่ำวิทยา สงขลา.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2553).“เพลงเรือแหลมโพธิ์” ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ : ว่าด้วยภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปะ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน.กรุงเทพฯ.

พิทยา บุษรารัตน์.(2553). นาฏกรรมแห่งลุ่มทะเลสาบสงขลา การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของหนังตะลุง และโนรา.กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

ภิญโญ จิตต์ธรรม.(2542). เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้เล่ม 11.กรุงเทพฯ: ธนาคารไทยพาณิชย์.

สมควร กวียะ.(2529). สภาพสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในประเทศไทย ประเภทสื่อบุคคลสื่อประเพณี.กรุงเทพฯสุ

กัญญา สุจฉายา. (2525). เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณ ของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา”. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11. กรุงเทพฯ: ธนาคารไทยพาณิชย์.

สนิท บุญฤทธิ์. (2541). เพลงเรือแหลมโพธิ์. สงขลา. สงขลา : สำนัก.ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสงขลา.

การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี
THE SERVICE OF BUS AIR CONDITIONING BETWEEN BANGKOK TO UDON THANI PROVINCE

ปรเมศ บุญเปี่ยม
สาขา วิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail : poramate.boonpiam@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี และเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลตลอดจนปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ Scheffe’s method

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 26-35 ปี สถานภาพเป็นโสด และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทหรือลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี บริษัทนครชัยแอร์ มีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริการ เพื่อเดินทางกลับภูมิลำเนา และมีวิธีการซื้อตั๋วหรือจองตั๋ว โดยซื้อที่เคาน์เตอร์บริการลูกค้าประจำสถานี ส่วนใหญ่ใช้บริการในช่วงค่ำถึงดึก (19.00 – 23.59 น.) ใช้บริการ 3-4 เที่ยว/ปี และรอใช้บริการประมาณ 6-10 นาที 2. ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้บริการในด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอัตราค่าบริการ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ตามลำดับ 3. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. ปัจจัยเกี่ยวกับการ

เดินทาง ได้แก่ บริษัทที่เลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ และระยะเวลาที่รอใช้บริการ ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
คำสำคัญ :การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศ,ประสิทธิภาพ,การขนส่ง

Abstract

The purposes of this research were as follow; 1) Study the satisfactions of passengers to the services of bus air conditioning between Bangkok to Udon Thaini province and 2) Study personnel factors and travel factors which affecting the services of bus air conditioning between Bangkok to Udon Thaini province Samples were selected from 400 passengers of air-conditioned bus Bangkok - Udon Thani province. The questionnaires were as tools for collecting data. The data statistics analyzed were frequency, percentage, mean standard deviation-test F-test and Scheffe's method The research found that 1. The majority of samples were female more than male, age between 26 – 35 years old, single and bachelor degree in education level. Most of the samples were employee which average salary between 10,000-20,000 Bath and monthly expenses 5,001– 10,000 Bath. The majority hometown of the samples was located in northeast district. The purpose of using service were returning home town and bought or booked the ticket at customer service counter in bus station. The most if samples used air – condition bus in the evening (7 pm – 11.59 pm) with 3-4 time per year and were waiting for the bus around 6-10 minutes. 2. Overview of the answers, the samples satisfactions for the air-conditioned bus Bangkok - Udon Thani services were in medium level. When considerate each part found that the passengers' satisfactions were in medium level for every part. The passengers were most satisfaction was services of service of bus staff, followed respectively by; service fees, travel time durations, safety in the services and the convenience to using the service. 3. Personal factors, the differences of education and occupation effected the overall satisfactions for services statistics significance level was 0.05 4. The differences of travel itinerary factors such as serviced company, time durations, time of services and how long that the passengers were waiting for the bus also effected the passengers' satisfactions of the

services in air-conditioned bus Bangkok - Udon Thani province which statistics significance level was 0.05

Key words : The Service of Bus Air Conditioning

บทนำ

รูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชน มักเกี่ยวข้องกับการเดินทางอยู่เสมอ โดยเฉพาะมีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว การอุปโภคบริโภค การพบปะสังสรรค์ เป็นต้น ซึ่งในอดีตเมื่อผู้คนต้องการเดินทางไปยังสถานที่ใดนั้นจำเป็นต้องเดินด้วยเท้า ในเวลาต่อมาได้มีการพัฒนาโดยการนำยานพาหนะมาช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และเมื่อการคมนาคมขนส่งต่างๆ ได้เข้ามาบทบาทไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ส่งผลให้การคมนาคมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น เนื่องจากการคมนาคมขนส่งผู้โดยสารหรือสินค้านับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เศรษฐกิจมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เมื่อประชาชนต้องการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทำงาน สถานศึกษา การติดต่อธุรกิจการค้าต่างๆ หรือเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ การเดินทางไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศล้วนขึ้นอยู่กับความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นหลัก ตามแนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะยาวภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่ยังคงยึดหลักการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่ง โดยพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง เพื่อเร่งปรับปรุงคุณภาพการให้บริการการเดินรถโดยสารสาธารณะ และสนับสนุนให้ประชาชนหันมาเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะเพิ่มขึ้น ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาโครงข่ายทางถนน โดยบำรุงรักษาและยกระดับคุณภาพ เพื่อความปลอดภัยของโครงข่ายถนนที่มีอยู่ในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, 146-150)

คณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ (กบส.) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ จึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556-2560) ได้มีการพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และความเชื่อมโยงกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 โดยสนับสนุนและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในแต่ละจังหวัดและเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี ระบบบริการรถโดยสารระหว่างจังหวัดที่จำเป็นต้องมีมาตรฐานด้านคุณภาพในเรื่องความสะอาด การบริการ และความปลอดภัยของระบบขนส่งสาธารณะที่จะอำนวยความสะดวกการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทั้งในเขตเมือง

และระหว่างเมือง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556, 35) อาจกล่าวได้ว่า การขนส่งเป็นปัจจัยส่งเสริมที่ช่วยให้ประชาชนอยู่ในสังคมอย่างสมบูรณ์ และสามารถรวมตัวกันมาเป็นชุมชน ประชาชนมีโอกาสท่องเที่ยวหรือเดินทางไปมาติดต่อกันได้อย่างกว้างขวาง ช่วยขจัดปัญหาขัดแย้งและสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขจัดสภาพที่โดดเดี่ยวให้หมดสิ้นไป ก่อให้เกิดลักษณะประจำชาติ วัฒนธรรมต่างๆ ก็สามารกระจายไปได้ทั่วถึง (ธนสรรค์ แขวงโสภา, 2553, หน้า 124)

จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้ปัจจุบันการคมนาคมขนส่งทางบกถือเป็นการคมนาคมขนส่งที่สำคัญมาก เป็นช่องทางที่ใช้กันมาก เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายต่ำ ในปี พ.ศ. 2559 จำนวนทะเบียนรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 ร้อยละ 2.45 โดยสัดส่วนรถโดยสารแยกตามประเภทรถ และประเภทการจดทะเบียนในประเทศไทย พบว่า โรคโดยสารประจำทางมีสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 53.37 รองลงมา คือ รถโดยสารไม่ประจำทาง ร้อยละ 38.85 และรถโดยสารส่วนบุคคลร้อยละ 7.78 ตามลำดับ ดังตาราง 1 (กรมการขนส่งทางบก, 2559, 5)

ตาราง 1 เปรียบเทียบจำนวนรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

ประเภท	**จำนวนรถ (คัน)**		**ร้อยละการ**
	31 ธันวาคม 2558	**31 ธันวาคม 2559**	**เปลี่ยนแปลง**
รวมรถโดยสาร	152,857	157,015	+2.72
-ประจำทาง	85,758	83,803	-2.28
-ไม่ประจำทาง	55,130	60,992	+10.63
-ส่วนบุคคล	11,969	12,220	+2.10
รวมรถบรรทุก	1,030,746	1,055,717	+2.42
-ไม่ประจำทาง	259,084	274,151	+5.82
-ส่วนบุคคล	771,662	781,566	+1.28
รถขนาดเล็ก	900	784	-12.89
รวมรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก	**1,184,503**	**1,213,516**	**+2.45**

ที่มา: (กรมการขนส่งทางบก, 2559, 1)

เนื่องจากสภาพปัญหาทางการเงินและรถยนต์ส่วนบุคคลที่มีราคาสูง ทำให้ประชาชนต้องเข้ามาใช้บริการของรถโดยสารประจำทางมากขึ้น แต่สภาพโดยรวมของรถโดยสารประจำทางยังคงมีข้อบกพร่องซึ่งต้องปรับปรุงหลายด้าน ประกอบกับคู่แข่งขันที่มีศักยภาพในการให้บริการแตกต่างกับ

รถโดยสารประจำทาง ได้แก่ เครื่องบินโดยสารภายในประเทศราคาต่ำ และรถไฟรุ่นใหม่ ที่เข้ามาในตลาดอยู่ ณ ขณะนี้ ทำให้ประชาชนหรือผู้บริโภคมีทางเลือกประเภทในการเดินทางมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บริษัทขนส่งจัดสิ่งจูงใจต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใช้บริการของตนเองมากที่สุด โดยคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค และความต้องการที่แตกต่างกันของผู้บริโภค เช่น การจัดรถบริการให้กับผู้บริโภคหลากหลายระดับ ได้แก่ รถปรับอากาศชั้น 1 (ป.1), รถปรับอากาศชั้น 2 (ป.2) หรือรถปรับอากาศพิเศษ (VIP) เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่ม ซึ่งในการเดินทางจะมีบริการแจกเครื่องดื่ม ขนม และอื่นๆ ที่แตกต่างกันในแต่ละบริษัทเพื่อจูงใจผู้บริโภคให้เข้าใช้บริการบริษัทของตนเอง อย่างไรก็ตามการขนส่งผู้โดยสารก็ยังประสบปัญหากับการให้บริการถึงแม้จะมีการให้บริการที่ทันสมัยและรวดเร็วก็ตาม เนื่องจากในปัจจุบันมีการให้บริการรถโดยสารเป็นจำนวนมากทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน แต่ไม่ได้ดำเนินการตามนโยบายที่รัฐบาลวางไว้ สำหรับการให้บริการและการขนส่ง จึงทำให้เกิดปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เข้ารับบริการ เช่น การเก็บค่าโดยสารที่ไม่เป็นธรรม พนักงานที่ให้บริการไม่สุภาพ และการเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งจากสภาพรถที่ไม่พร้อมใช้งานหรือขาดการตรวจสอบประสิทธิภาพ เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2559 อุบัติเหตุรถทัวร์โดยสารสาธารณะทุกประเภท เพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 ร้อยละ 129.81 โดยอุบัติเหตุเกิดขึ้น 239 ครั้งหรือเฉลี่ยเดือนละ 19 ครั้ง (ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน, 2560, 3)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยต้องการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ซึ่งจังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดที่มีเส้นทางในการคมนาคมขนส่งทั้งสินค้าและมวลชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการให้บริการรถโดยสารทั้งของภาครัฐและภาค มีความแตกต่างในเรื่องของราคาและบริการ สิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีจากการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นเพื่อตรวจสอบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพบริการ สามารถตอบสนองความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และสนับสนุนให้ประชาชนหันมาเดินทางด้วยรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานีเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี

3. เพื่อศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี แตกต่างกัน

3. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี เป็นการศึกษาความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี และปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิง

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งหมด 400 ตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แบ่งเป็น ดังนี้

3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด อาชีพ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภูมิลำเนา

3.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง ได้แก่ บริษัทที่เลือกใช้บริการ วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริการ วิธีการซื้อตั๋วหรือจองตั๋ว ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ ความถี่ในการใช้บริการ และระยะเวลาที่รอใช้บริการ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ซึ่งสามารถแบ่งความพึงพอใจในด้านต่างๆ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอัตราค่าบริการ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถ ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ช่วงเวลาทำการวิจัย เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึง มกราคม พ.ศ. 2561

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีกรอบแนวความคิดในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพรมรส
4. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด
5. อาชีพ
6. รายได้ต่อเดือน
7. ค่าใช้จ่ายต่อเดือน
8. ภูมิลำเนา

ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง

1. บริษัทที่เลือกใช้บริการ
2. วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริการ
3. วิธีการซื้อตั๋วหรือจองตั๋ว
4. ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ
5. ความถี่ในการใช้บริการ
6. ระยะเวลาที่รอใช้บริการ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานี

1. ด้านอัตราค่าบริการ
2. ด้านระยะเวลาการเดินทาง
3. ด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถ
4. ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ
5. ด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิง

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงคำนวณโดยใช้สูตรกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 185-186)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างมี 8 ข้อ เป็นคำถามให้เลือกตอบคำถามเดียว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการมี 6 ข้อ เป็นคำถามให้เลือกตอบคำถามเดียว

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี มี 15 ข้อ เป็นคำถามประมาณค่า (Rating scales) ซึ่งมี 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์จาก 2 แหล่ง ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าดังนี้
   1.1. ศึกษาจาก หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   1.2. หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้
   2.1. งานวิจัยครั้งนี้การเก็บรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 425 ราย และเก็บรวบรวมได้นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการสำรวจ โดยเริ่มจากการแจกแบบสอบถามไปสอบถามให้แก่ลูกค้าที่มาใช้

บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมาหานคร พร้อมทั้งรอรับคืน

2.2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมา

2.3. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง จะดำเนินการโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1.1 การสำรวจปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

1.2 การสำรวจปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

1.3 การสำรวจความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม Independent t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการกับความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ในเขตกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย Independent t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคลหรือข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 26-35 ปี สถานภาพเป็นโสด และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทหรือลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง

จากผลการวิจัย ผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี บริษัทนครชัยแอร์ มีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริการ เพื่อเดินทางกลับภูมิลำเนา และมีวิธีการซื้อตั๋วหรือจองตั๋ว โดยซื้อที่เคาน์เตอร์บริการลูกค้าประจำสถานี ส่วนใหญ่ใช้บริการในช่วงค่ำถึงดึก (19.00 – 23.59 น.) ใช้บริการ 3-4 เที่ยว/ปี และรอใช้บริการประมาณ 6-10 นาที

3. ความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มาใช้บริการมีความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานีในด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอัตราค่าบริการ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านอัตราค่าบริการ ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ การแจกแจงรายละเอียดราคาค่าโดยสารมีความชัดเจน มีความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือ ราคาค่าโดยสารมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับระยะทาง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และราคาค่าโดยสารมีความคุ้มค่ากับการบริการมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ตามลำดับ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ การให้บริการแต่ละเที่ยว มีความเหมาะสม มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง รองลงมาคือ สถานที่จำหน่ายตั๋วใกล้กับแหล่งชุมชน เพียงพอต่อความต้องการ และสะดวกในการเดินทาง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และการออกรถเป็นไปตามเวลาที่กำหนด และถึงจุดหมายปลายทางตรงตามเวลามีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ตามลำดับ ด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถ ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ การเข้าใจและตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้ใช้บริการอย่างชัดเจน มีความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือ พนักงานมีความใส่ใจดูแล ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ ต่อผู้มาใช้บริการอย่างทั่วถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และพนักงานมีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ตามลำดับ ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ อุปกรณ์ด้านความปลอดภัย เช่น เข็มขัดนิรภัย ทางออกฉุกเฉิน ค้อนทุบกระจก ถังดับเพลิง มีความพร้อมใช้งานและมีมาตรฐานสากล มี

ความพึงพอใจในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การใช้รถโดยสารมีความปลอดภัยด้านทรัพย์สิน มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และพนักงานมีมารยาทในการขับขี่ และคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้โดยสาร มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ระบบการจอง/ชำระค่าตั๋วโดยสารมีความเหมาะสมครอบคลุมทุกช่องทาง เช่น จองตั๋วทางโทรศัพท์และอินเตอร์เน็ต ชำระผ่าน 7-11และอินเตอร์เน็ต ฯลฯ มีความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวกบนรถ เช่น เครื่องปรับอากาศ เบาะนั่ง ผ้าม่าน ห้องน้ำ ฯลฯ สะอาด ปลอดภัยและเพียงพอต่อความต้องการ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และการบริการรับสิทธิพิเศษ และส่วนลดค่าตั๋วโดยสาร มีความพึงพอใจในระดับน้อย ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

4.1 สมมติฐานที่ 1 ระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง จึงปฏิเสธสมมติฐาน

4.2 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภูมิลำเนา ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร-อุดรธานีไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายผลการวิจัยไว้ตามลำดับดังนี้

1. จากการสำรวจปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางของผู้โดยสารส่วนใหญ่ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี พบว่า ส่วนใหญ่ผู้โดยสารใช้บริการในช่วงค่ำถึงดึก (19.00 – 23.59 น.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร มาลา และฐิติวรรณ ศรีเจริญ (2558) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการ และการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างบริษัทรถโดยสาร A และบริษัทรถโดยสาร B เส้นทางขอนแก่น – กรุงเทพฯ พบว่า ผู้โดยสารส่วนใหญ่เดินทางในช่วงเวลา 18.01 – 22.00 น. และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิสา วิภาสธวัช (2558) ได้ศึกษาคุณภาพการบริการของรถตู้โดยสารสายกรุงเทพฯ -พัทยา เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของรถตู้โดยสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้บริการรถตู้โดยสารช่วงเย็น (15.01-20.00

น.) ดังนั้น การศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง เป็นการรับรู้และเข้าถึงพฤติกรรมผู้ใช้บริการ รับรู้ถึงความจำเป็นของบุคคล หรือความคิดริเริ่มในการใช้บริการและมีความแสดงออกถึงความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตการบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการใช้บริการในด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอัตราค่าบริการ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐานุตรา จันทรเกตุ (2554) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพของการให้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางของบริษัท ขนส่ง จำกัด ณ สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัด สระบุรี พบว่า ความพึงพอใจในการให้บริการด้านกระบวนการให้บริการ บุคลากร และการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มริษา ไกรงู (2552) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการใช้บริการรถตู้โดยสารปรับอากาศประจำเส้นทาง กรณีศึกษา: สายกรุงเทพฯ-เพชรบุรี (หมายเลขเส้นทางเดินรถ 73) พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการของรถตู้โดยสารประจำทางอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดพบว่าหมวดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระยะเวลาในการเดินทาง ทั้งนี้เนื่องจากการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานีขาดการกระตุ้นการใช้บริการด้วยการให้สิทธิพิเศษและส่วนลดค่าตั๋วโดยสาร และผู้ใช้บริการยังเห็นว่าราคาค่าโดยสารยังไม่คุ้มค่าต่อการบริการ ประกอบกับขาดความใส่ใจอย่างจริงจังในมารยาทการขับขี่และคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้โดยสาร ส่งผลความพึงพอใจในภาพรวมในการใช้บริการอยู่ในระดับปานกลาง

3. ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานุตรา จันทรเกตุ (2554) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพของการให้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางของบริษัท ขนส่ง จำกัด ณ สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัด สระบุรี พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้าน ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และงานวิจัยของศรัญญา แก้วศรี (2554) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศเส้นทางสุราษฎร์-กรุงเทพฯ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา และอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศเส้นทางสุราษฎร์-กรุงเทพฯ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. และเป็นนักเรียนหรือไม่ได้ประกอบอาชีพและกลุ่มพนักงานบริษัทหรือลูกจ้างเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง จึงใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี เพราะมีอัตราค่าบริการต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางด้วยเครื่องบินที่มีความรวดเร็ว และมีความสะดวกสบายด้านสถานีเดินทางต่างๆ ที่อยู่ภายในตัวเมือง แตกต่างจากสนามบินที่อยู่ห่างออกไปจากตัวเมืองอุดรธานี โดยกลุ่มรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือกลุ่มธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่าจึงอาจไม่พึงพอใจต่อการใช้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางด้วยเครื่องบินที่มีความสะดวกรวดเร็ว และมีส่วนลดราคาตั๋วเครื่องบิน หรือ Low Cost Airline อย่างไรก็ตามผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มริษา ไกรงู (2552) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการใช้บริการรถตู้โดยสารปรับอากาศประจำเส้นทาง กรณีศึกษา: สายกรุงเทพฯ-เพชรบุรี (หมายเลขเส้นทางเดินรถ 73) พบว่ามีเพียงตัวแปรด้านเพศและรายได้ส่วนตัวเท่านั้นที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการรถตู้ประจำทาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4. บริษัทที่เลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ และระยะเวลาที่รอใช้บริการ ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของมริษา ไกรงู (2552) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการใช้บริการรถตู้โดยสารปรับอากาศประจำเส้นทาง กรณีศึกษา: สายกรุงเทพฯ-เพชรบุรี (หมายเลขเส้นทางเดินรถ 73) พบว่าช่วงเวลาที่รอใช้บริการและระยะเวลาที่รอใช้บริการมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในบริษัทที่เลือกใช้บริการโดยเฉพาะบริษัทนครชัยแอร์ เพราะเป็นผู้เน้นการลงทุนเส้นทางมุ่งเน้นภาคอีสาน ด้วยจำนวนประชากรที่มีมากกว่าภาคอื่นๆ และมีการเดินทางมาทำงานในเมืองหลวงเป็นจำนวนมาก จึงมีจำนวนรถที่ออกให้บริการมากกว่าบริษัทอื่นๆ ประกอบกับการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งโดยเน้นการบริการใหม่ๆ เช่น จอทีวีส่วนตัว รวมถึงการบริการ ที่เน้นมารยาทของพนักงานในการบริการ มีการแยกที่นั่งผู้โดยสารผู้หญิงที่เดินทางมาคนเดียวออกมาเป็น เลดี้โซน อย่างชัดเจน และการนำระบบไอที พัฒนาระบบหลังบ้านมาใช้เพิ่มช่องทางในการขายตั๋วและชำระเงินในรูปแบบใหม่ๆ มาให้บริการ เช่นการโทรจองและจ่ายเงินค่าตั๋วผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส จองตั๋วผ่านแอปพลิเคชั่นนครชัยแอร์ ส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจเมื่อเทียบกับบริษัทอื่นๆ

นอกจากนี้ ผู้ใช้บริการยังความสำคัญต่อช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ โดยผู้โดยสารที่เดินทางช่วงค่ำถึงดึกมีความพึงพอใจในการให้บริการมากกว่าช่วงเวลาอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นช่วงที่มีจำนวนรถที่ออกให้บริการมากที่สุด มีให้เลือกหลากหลายบริษัท และการเดินทางช่วงค่ำถึงดึกทำให้

หลับสบาย เพราะอากาศเย็นสบาย และการเดินทางในช่วงกลางวันจะไม่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ สำหรับด้านระยะเวลาที่รอใช้บริการนั้น ผู้โดยสารที่ที่รอใช้บริการประมาณ 1-5 นาที มีความพึงพอใจโดยรวมในการใช้บริการมากกว่าผู้ที่รอใช้บริการประมาณ 6-10 นาที ทั้งนี้เนื่องจาก เวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก ในมุมของการดำเนินธุรกิจบริการในปัจจุบันเพราะว่า ไม่มีผู้ใช้บริการชอบการรอคอย ผู้ใช้บริการจึงคาดหวังให้ได้รับบริการที่ตรงต่อเวลาและรวดเร็ว อย่างไรก็ตามผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศรัญญา แก้วศรี (2554) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศเส้นทางสุราษฎร์-กรุงเทพฯ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ช่วงเวลาที่เลือกใช้บริการที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการศึกษา ผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี มีความพึงพอใจต่อด้านพนักงานผู้ให้บริการบนรถมากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการรถโดยสารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อการให้บริการของพนักงานบนรถ เพื่อช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการใช้บริการและทำให้ผู้ใช้บริการพึงพอใจในที่สุด นอกจากนี้ผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี มีความพึงพอใจต่อด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการรถโดยสารจำเป็นต้องหาแนวทางหรือกลยุทธ์เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการ โดยเฉพาะ การรับสิทธิพิเศษ หรือส่วนลดค่าโดยสาร

2. ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่าง กรุงเทพมหานคร-อุดรธานี ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ บริษัทที่เลือกใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ และระยะเวลาที่รอใช้บริการ สามารถนำไปใช้ในการวางแผน หรือวางกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจรถโดยสารปรับอากาศให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้โดยสาร ทำให้ผู้โดยสารเกิดความประทับใจและต้องใช้บริการเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาและวิเคราะห์ตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อความพึงพอใจ เช่น ความต้องการหรือความคาดหวังในการบริการ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ เป็นต้น

2. การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาสกับระบบการเดินทางอื่น เช่น รถไฟ และเครื่องบิน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่ง. (2559). **รายงานสถิติการขนส่งประจำปี 2559.** กองแผนงาน กลุ่มสถิติการขนส่ง. สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม, 22, 2560 จาก https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=19286

กรมการขนส่งทางบก. (2559). ปี 2559 **ประชาชนพึงพอใจแค่ไหนกับการใช้บริการรถสาธารณะ.** สืบค้นเมื่อ สิงหาคม, 15, 2560 จาก https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=19286

กันติชา บุญพิไล. 2556. **10 ขั้นตอนเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรกระจายสินค้าและขนส่ง.** สืบค้นเมื่อ สิงหาคม, 30, 2560 จาก http://www.freightmaxad.com/magazine/?p=5875

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับงานวิจัย เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)**. สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 12, 2560 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue

ดวงพร มาลา และฐิติวรรณ ศรีเจริญ. (2558). **พฤติกรรมผู้ใช้บริการ และการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศ ระหว่างบริษัทรถโดยสาร A และบริษัทรถโดยสาร B เส้นทางขอนแก่น – กรุงเทพฯ.** ประชุมวิชาการทางธุรกิจและนวัตกรรมการจัดการ ระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี 2558.

ฐานุตรา จันทรเกตุ. (2554). **ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพของการให้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางของบริษัท ขนส่ง จำกัด ณ สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัด สระบุรี.** ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มริษา ไกรงู. (2552). **ความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการใช้บริการรถตู้โดยสารปรับอากาศประจำเส้นทาง กรณีศึกษา: สายกรุงเทพฯ-เพชรบุรี (หมายเลขเส้นทางเดินรถ 73)**. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์ จำกัด.

วลัยพัชร มิ่งประชา. (2556). **ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อรถโดยสารประจำทางสายกรุงเทพฯ-นครปฐม (997)**. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ศรัญญา แก้วศรี. (2554). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศเส้นทางสุราษฎร์-กรุงเทพฯ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อลิสา วิภาสธวัช. (2558). **คุณภาพการบริการของรถตู้โดยสารสายกรุงเทพฯ -พัทยา เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของรถตู้โดยสาร.** ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

คุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วง

THE SERVICE QUALITY OF MRT PURPLE LINE IN

ฐิติกานต์ แน่นอุดร
สาขา วิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail :mean_587@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ Scheffe’s method ผลการวิจัยพบว่า1. ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 15-25 ปี สถานภาพเป็นโสด และมีระดับการศึกษาปริญญาตรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทหรือลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล2. ในภาพรวมผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นในปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเต็มใจในการให้บริการ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง ด้านความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ และด้านมารยาทของผู้ให้บริการ ที่มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ตามลำดับ3. ในภาพรวมในภาพรวมผู้ใช้บริการเห็นว่าคุณภาพบริการของรถไฟฟ้ามหานครอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก โดยด้านระยะเวลาการเดินทางมีคุณภาพบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอัตราค่าบริการ มีค่าเท่ากับ ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ตามลำดับ4. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการ ได้แก่ ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการ

การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง มารยาทของผู้ให้บริการ และความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการ,รถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วง

Abstract

The purpose of this study is to look at the of service quality and personal fadors affecting the quality of service of MRT in Bangkok and Nonthaburi area, redundant. The samples used in the study were 400 people who use the metro service in Bangkok and Nonthaburi area. The questionnaire was used as a tool to collect data. The statistics used for data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Scheffe's method.

The research found that 1. The majorities of the users the majority of them work as office works were female, age between 15-25 years old, single, and have a bachelor’s degree. Most of the occupations were employees of the companies. The average monthly income was between 10,000 - 20,000 baht and the average monthly fee was between 5,001 - 10,000 baht, most of which were domiciled in Bangkok and its vicinity. 2.Consisleng with space needed Overall, the level of customer satisfaction is in the very agreeable level users have a level of opinion on factors affecting the quality of the service at the very agreeable level. When considering each aspect, it was found that the convenience and speed of service receive the highest level of opinion, followed by the service of the employees, this it fine, the responsibility for the service, and the etiquette of the service provider. The level of the feedback overall is very high, respectively. 3. the very agreeable level, the service quality of the MRT was very high. When considering each aspect, it was found that all aspects had a high level of feedback. In terms of travel time, the service quality was the highest, followed by the service rate equal to the safety of using cannot have and use commas and end the last point with and the service, ticketing and the convenience to use the service. 4.Personal factors include occupational status and monthly income.The quality of service of the MRT in Bangkok and Nonthaburi province were different. The difference was statistically

significant at 0.05 level. 5.The factors affecting the quality of service are there are six fadoss that affects the quality of the service the ease of service, the willingness to serve, providing complete and accurate information, the courtesy of the service provider and responsibility for the service. These fatoes affect the quality the service of MRT and quality relation of MRTA in Bangkok and Nonthaburi area were statistically significant at 0.05 level.

Key words : The Service Quality of MRT Purple Line

บทนำ

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงและนครที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ เป็นเมืองที่มีชื่อยาวที่สุดในโลก (วิกิพีเดีย, 2560) ดังนั้นปัญหาหลักของกรุงเทพมหานคร คือ ปัญหาการจราจรที่ติดขัด เนื่องจากเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน เพราะกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของประเทศ มีการวางแผนผังเมืองที่ทำให้ทุกอย่างรวมอยู่ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นย่านธุรกิจ โรงเรียน สถานศึกษา และอื่นๆ ทำให้มีผู้สัญจรที่ต้องใช้เส้นทางคมนาคมในการติดต่อทำธุรกิจ เดินทางไปทำงาน ไปสถานศึกษา และอื่นๆ อย่างคับคั่ง โดยกรุงเทพมหานครยังมีระบบถนนหรือทางด่วนที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนรถที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โครงข่ายถนนที่ขาดประสิทธิภาพ และการใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การจราจรติดขัด ทำให้เกิดการสูญเสียจำนวนมาก อาทิเช่น เชื้อเพลิงรถที่ถูกเผาผลาญ เวลาการเดินทางที่สูญเสียไปแทนที่จะนำไปทำกิจกรรมอื่นที่มีประโยชน์ และก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศจากไอเสียรถยนต์ มลภาวะทางเสียง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจของผู้ใช้รถใช้ถนน

การแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นมีหลายประการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่รัฐบาลให้ความสำคัญ คือ รถไฟฟ้าเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา หรือชื่อที่เรียกกันทั่วไปว่า รถไฟฟ้าบีทีเอส (BTS Sky train) เป็นระบบขนส่งมวลชนแบบรางในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ ดำเนินการโดย บริษัท ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และบริษัท กรุงเทพธนาคม จำกัด ภายใต้สัมปทานของกรุงเทพมหานคร และสัญญาว่าด้วยความเข้าใจกับการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย เริ่มเปิดให้บริการครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยให้บริการ 2 เส้นทาง คือ สายสุขุมวิท และสายสีลม เพื่อขนส่งผู้โดยสารในแต่ละเที่ยวได้จำนวนมาก มลพิษต่ำ มีความปลอดภัย และลดระยะเวลาในการเดินทาง ซึ่ง

เป็นทางเลือกใหม่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้เป็นอย่างดี (บริษัทระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มหาชน, 2560)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนผู้โดยสารระบบขนส่งสาธารณะในส่วนของรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยจำนวนผู้โดยสารระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ (รถไฟฟ้าบีทีเอส)ได้เพิ่มขึ้นจาก 148,641 คน/ เที่ยว/วัน ในปี พ.ศ .2542 เป็น 622,451 คน/เที่ยว/วัน ในปี พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 9.68 ต่อปี ในส่วนของรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ในปีงบประมาณ

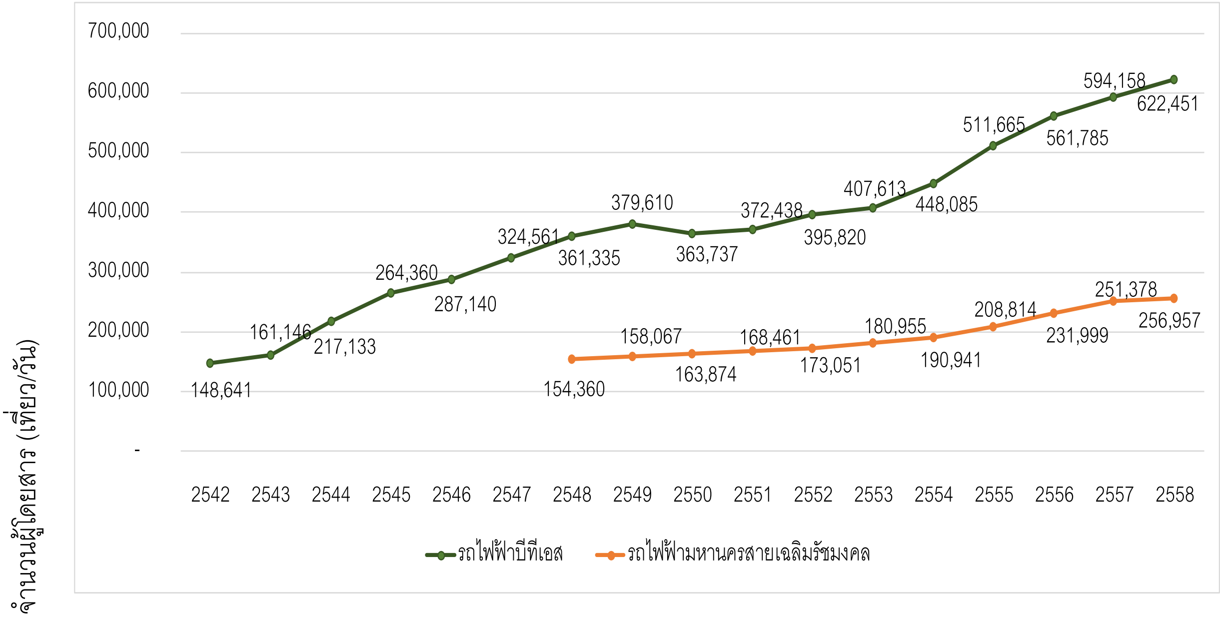

พ.ศ. 2548 มีจำนวนผู้โดยสารเฉลี่ย 154,360 คน/เที่ยว/วัน และเพิ่มขึ้นเป็น 256,957 คน/เที่ยว/วัน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 5.27 ต่อปี

จำนวนผู้โดยสารรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนเฉลี่ยต่อวัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542-2558
ที่มา: การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (2559)

จากข้อมูลดังกล่าว การเดินทางโดยระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าการเดินทางโดยยานพาหนะส่วนบุคคลมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน ดังนั้น การดำเนินการรถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วง ส่งผลให้ประชาชนเปลี่ยนรูปแบบการเดินทาง โดยเฉพาะประชาชนที่ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายเนื่องจากการขึ้นราคาน้ำมัน และลดระยะเวลาในการเดินทาง ซึ่งเป็นผลมาจากความรวดเร็วและตรงเวลาของรถไฟฟ้า เพราะการเดินทางด้วยรถไฟฟ้าเป็นทางเลือกหนึ่งในการหลีกเลี่ยงการจราจรที่ติดขัด นำพาไปสู่จุดมุ่งหมายได้เร็วขึ้น เป็นการแสดงถึงรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชน (Life Style) ในลักษณะของสังคมเมืองที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมรูปแบบใหม่สำหรับการเดินทางนี้ ยังคงมีปัญหาด้านต่างๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพ

การให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ อาทิเช่น ปัญหาอัตราค่าใช้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับรถโดยสารประจำทางหรือรถเมล์ ปัญหาสถานีที่ไม่สะดวกในการเชื่อมต่อรถเมล์ ปัญหาความหนาแน่นของผู้ใช้บริการในชั่วโมงเร่งด่วน ปัญหาความปลอดภัยของสถานีให้บริการ และเส้นทางรถไฟฟ้าที่ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เป็นต้น ส่งผลให้จำนวนผู้ใช้บริการไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ (การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย, 2559)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครสาย สีม่วงในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี และต้องการทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของผู้โดยสารที่ใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วง เพื่อพิจารณาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ และกำหนดแนวทางการให้บริการที่เหมาะสมสำหรับให้ระบบการบริการรถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของผู้โดยสาร ทำให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจ และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินการและการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครที่กำลังจะขยายเส้นทางในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการใช้บริการรถไฟฟ้า
3. เพื่อศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารในการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน
3. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี และปัจจัยที่ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ทั้งชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปโดยกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงกำหนด 400 ตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ(Independent Variable) แบ่งเป็น ดังนี้

3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด อาชีพ รายได้ต่อเดือนค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภูมิลำเนา

3.1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง ได้แก่วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริการ วิธีการซื้อตั๋ว ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ ความถี่ในการใช้บริการ และระยะเวลาที่รอใช้บริการ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสามารถแบ่งความพึงพอใจในด้านต่างๆ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอัตราค่าบริการ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ช่วงเวลาทำการวิจัย เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึง มกราคม พ.ศ. 2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีในด้านต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอัตราค่าบริกา รด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง

3. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และพัฒนาการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี เพื่อสนองความต้องการที่แท้จริงและจูงในให้ประชาชนมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

4. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการดำเนินการการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครที่กำลังจะขยายเส้นทางในอนาคต

คำจำกัดความ/นิยามต่างๆ

การศึกษาครั้งนี้ ได้นิยามศัพท์ที่ใช้เป็นตัวแปรในการวิจัย เพื่อกำหนดความหมายในการทำความเข้าใจร่วมกัน ดังนี้

1. ระบบขนส่งมวลชน หมายถึง ระบบขนส่งสาธารณะที่สามารถขนถ่ายผู้โดยสารได้คราวละมากๆ ซึ่งผู้โดยสารจะขึ้นลงตามจุดที่กำหนดไว้

2. ระบบไฟฟ้าขนส่งมวลชน หมายถึง ระบบขนส่งสาธารณะที่สามารถขนส่งคนเป็นจำนวนมากๆ โดยใช้รถไฟ มีพลังงานไฟฟ้าในการขับเคลื่อน ซึ่งจะทำทางวิ่งเฉพาะไม่ปะปนกับการจราจรอย่างอื่น ทำให้ประชาชนสามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางโดยสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ตรงเวลา และมีประสิทธิภาพ โดยการก่อสร้างวิ่งและสถานีรับส่งผู้โดยสารอาจจะอยู่ใต้ดิน ระดับดิน หรือยกระดับก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ของแต่ละเมือง

3. รถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วง หมายถึง รถไฟฟ้ามหานครสายฉลองรัชธรรม เป็นระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีเส้นทางการเดินรถรวมระยะทาง 23 กิโลเมตร มีสถานีทั้งหมด 16 สถานี ช่วงเตาปูนถึงราษฎร์บูรณะ ซึ่งดำเนินการโดย บริษัท ทางด่วนและรถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในลักษณะของการจ้างเดินรถจากการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย

4. ผู้รับบริการ หมายถึงผู้โดยสารที่เดินทางโดยการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

5. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้โดยสารที่เดินทางโดยการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด อาชีพ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภูมิลำเนา

6. ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทาง หมายถึงสิ่งกระตุ้นหรือสาเหตุที่ทำให้ผู้โดยสารเลือกใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริการ วิธีการซื้อตั๋ว ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริการ ความถี่ในการใช้บริการ และระยะเวลาที่รอใช้บริการ

7. ความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการ หมายถึงความรู้สึก ความคิดเห็น ตลอดจนปฏิกิริยาตอบสนองของผู้รับบริการ จากการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี เป็นความรู้สึกที่แต่ละบุคคลแสดงออกถึงความยินดีจากการใช้บริการ ซึ่งคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับนั้นเท่ากับหรือสูงกว่าระดับความคาดหวังของคนๆ นั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าผลจากการใช้บริการนั้นต่ำกว่าค่าความคาดหวัง บุคคลนั้นย่อมจะเกิดความไม่พอใจ ความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอัตราค่าบริการ ด้านระยะเวลาการเดินทาง ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ

8. การบริการ หมายถึง การรับใช้ให้ความสะดวกต่างๆ ในการบริการ หรือกระบวนการกิจกรรมในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการไปยังผู้รับบริการหรือผู้ใช้บริการนั้นๆ

9. คุณภาพการบริการ หมายถึง ความสอดคล้องกับความต้องการระดับความสามารถของการให้บริการต่อการบำบัดความต้องการและระดับความพึงพอใจของประชาชนหลังจากได้รับบริการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีกรอบแนวความคิดในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

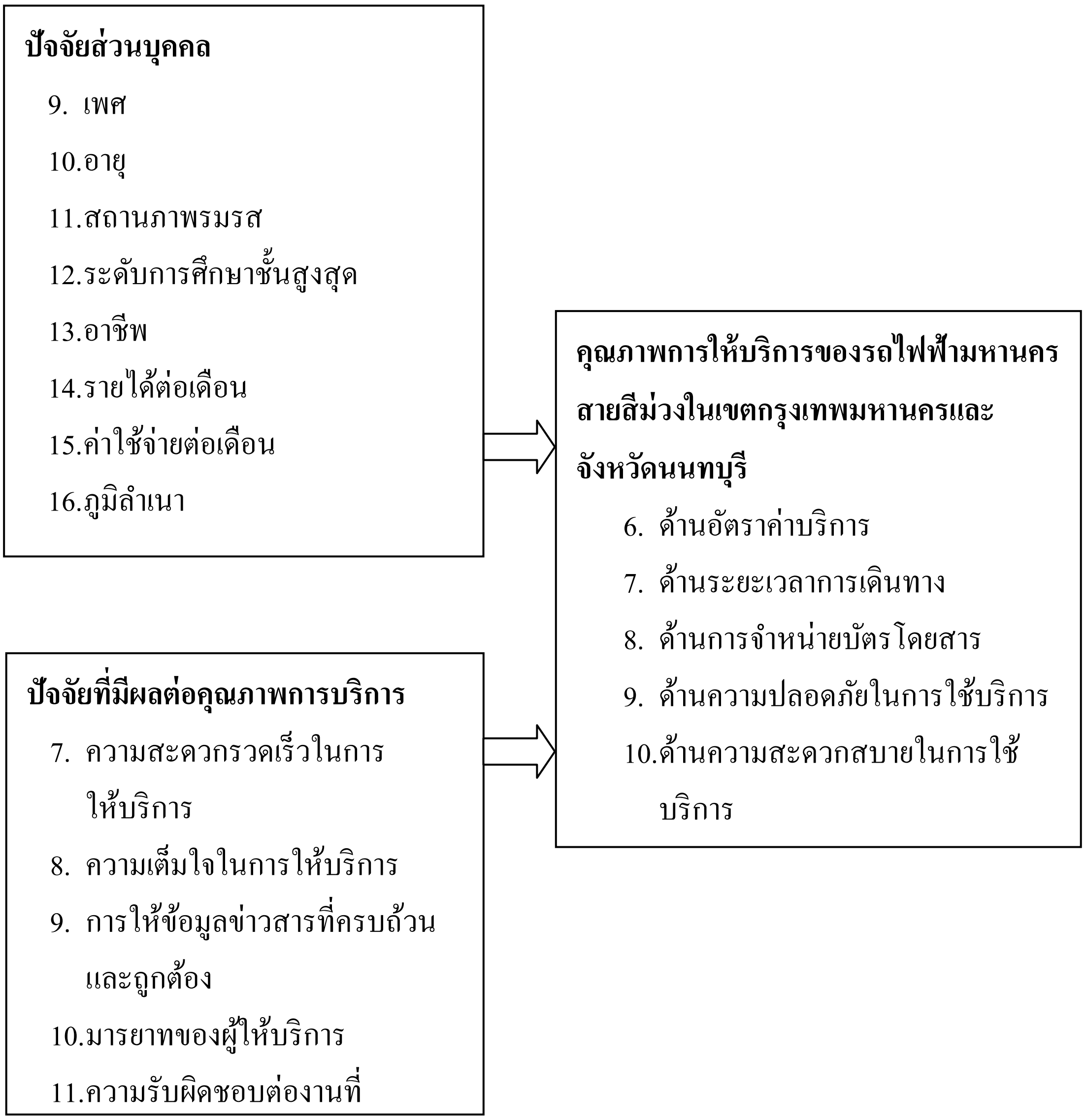

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี ทั้งชายและหญิง

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ทั้งชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงคำนวณโดยใช้สูตรกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 185-186) ดังนี้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างมี 8 ข้อ เป็นคำถามให้เลือกตอบคำถามเดียว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการมี 5 ข้อ เป็นคำถามให้เลือกตอบคำถามเดียว

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี มี 15 ข้อ เป็นคำถามประมาณค่า (Rating scales) ซึ่งมี 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการ และความคิดเห็นโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการต่อคุณภาพการใช้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์จาก 2 แหล่ง ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าดังนี้
    1.1. ศึกษาจาก หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
    1.2. หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้
    2.1. งานวิจัยครั้งนี้การเก็บรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 425 ราย และเก็บรวบรวมได้นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการสำรวจ โดยเริ่มจากการแจกแบบสอบถามไปสอบถามให้แก่ลูกค้าที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี
    2.2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมา
    2.3. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง จะดำเนินการโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1.1 การสำรวจปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

1.2 การสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการของผู้ที่มาใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

1.3 การสำรวจความคิดเห็นโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการต่อคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม Independent t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการกับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย Independent t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคลหรือข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการ

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 15-25 ปี สถานภาพเป็นโสด และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทหรือลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการ

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นในปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการ ในด้านความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการมากที่สุด มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเต็มใจในการให้บริการมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ด้านความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก และด้านมารยาทของผู้ให้บริการ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ การให้บริการและการเดินรถของรถไฟฟ้ามีความสะดวกรวดเร็วและตรงต่อเวลาเสมอ มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือ การจำหน่ายบัตรโดยสารรถไฟฟ้าสามารถออกบัตรหรือตอบสนองการใช้บริการได้อย่างรวดเร็ว มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด และเครื่องสอดหรือสแกนเข้า-ออกรถไฟฟ้าทำงานได้อย่างรวดเร็ว มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านความเต็มใจในการให้บริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ พนักงานของรถไฟฟ้าให้บริการท่านด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจในการให้บริการ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก รองลงมาคือ พนักงานสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องด้วยความซื่อสัตว์สุจริต มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก และพนักงานมีความพร้อมตลอดเวลาในการให้บริการแกท่าน มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{x}$ =4.14) ตามลำดับ

ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ รถไฟฟ้ามีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ และรถไฟฟ้ามีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำการใช้บริการหลากหลายช่องทาง เช่น call center หรือ website เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก รองลงมาคือ รถไฟฟ้ามีรูปแบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของขบวนผ่านจอ LED/LCD แบบ Real Time มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

ด้านมารยาทของผู้ให้บริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ พนักงานของรถไฟฟ้า แต่งกายสุภาพและสะอาดเรียบร้อย มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก รองลงมาคือ พนักงานของรถไฟฟ้าสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่ท่านร้องขอได้ทันที มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก และพนักงานของรถไฟฟ้าให้บริการด้วยความเอาใจใส่และเป็นมิตร มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

ด้านความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ รถไฟฟ้ามีระบบจัดการความปลอดภัยด้านการป้องกันการตกรางมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก รองลงมาคือ รถไฟฟ้าให้บริการความช่วยเหลือพิเศษสำหรับผู้โดยสารเป็นรายบุคคล เช่น ผู้พิการทางสายตา เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก และรถไฟฟ้ามีช่องทางในการร้องเรียนต่อการบริการหลากหลายช่องทาง เช่น กล่องรับความคิดเห็น call center หรือ website เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

3. คุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการเห็นว่าคุณภาพบริการของรถไฟฟ้ามหานครอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บริการเห็นว่าคุณภาพบริการของรถไฟฟ้ามหานครในด้านระยะเวลาการเดินทางมีคุณภาพบริการมากที่สุด และมีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านอัตราค่าบริการ มีค่าเท่ากับ ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านอัตราค่าบริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ การแจกแจงรายละเอียดราคาค่าโดยสารมีความชัดเจน มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ราคาค่าโดยสารมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับระยะทาง มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก และราคาค่าโดยสารมีความคุ้มค่ากับการบริการมีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านระยะเวลาการเดินทาง ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ การออกรถเป็นไปตามเวลาที่กำหนด และถึงจุดหมายปลายทางในเวลาที่เหมาะสม มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เส้นทางครอบคลุม และระยะเวลาการเดินทางแต่ละสถานีมีความเหมาะสมเส้นทางครอบคลุม และระยะเวลาการเดินทางแต่ละสถานีมีความเหมาะสม มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก และระยะทาง

ของสถานีเชื่อมต่อกับสถานีของรถไฟฟ้าสายอื่นมีความเหมาะสม มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ห้องจำหน่ายบัตรโดยสาร/เครื่องจำหน่ายบัตรโดยสารอัตโนมัติมีปริมาณเพียงพอ มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ พนักงาน ณ จุดจำหน่ายบัตร และจุดใช้บัตรโดยสาร มีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือ ยิ้มแย้ม พูดจาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ ต่อผู้มาใช้บริการอย่างทั่วถึง มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก และการลดราคาของบัตรโดยสารแต่ละประเภทมีความเหมาะสม เช่น ลด 50% สำหรับผู้สูงอายุ เด็กอายุไม่เกิน 14 ปี และลด 10% สำหรับนักเรียน/นักศึกษาที่อายุไม่เกิน 23 ปี มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ การบริการมีความปลอดภัยด้านทรัพย์สินบนสถานีและขบวนรถไฟฟ้า มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การบริการมีระบบรักษาความปลอดภัยบนสถานีและขบวนรถไฟฟ้า มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก และการบริการมีความปลอดภัยด้านร่างกายบนสถานีและขบวนรถไฟฟ้า มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ จำนวนสถานีให้บริการมีจำนวนเหมาะสม มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวกมีบริการบริเวณสถานีโดยสาร เช่น บันไดเลื่อน ห้องน้ำ ร้านมินิมาร์ท ตู้ ATM เป็นต้น มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก และสถานที่บริการที่จอดรถสำหรับผู้โดยสารมีปริมาณเพียงพอ มีคุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

4.1 สมมติฐานที่ 1 ระดับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมผู้ใช้บริการมีคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก จึงยอมรับสมมติฐาน

4.2 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภูมิลำเนา ที่แตกต่างกันมีคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี

จากผลการวิจัย พบว่า ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้องมารยาทของผู้ให้บริการ และความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. จากการสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในภาพรวมผู้ใช้บริการเห็นว่าคุณภาพบริการของรถไฟฟ้ามหานครอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ซึ่งมีคุณภาพบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเต็มใจในการให้บริการ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง ด้านความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ และด้านมารยาทของผู้ให้บริการ ตามลำดับ เนื่องจากเป็นการบ่งบอกถึงการดำเนินงานที่สนับสนุนพฤติกรรมการทำงานของผู้ใช้บริการ โดยผู้ใช้บริการสามารถเดินทางถึงจุดหมายโดยไม่ติดขัด ถูกต้อง และทันตามกำหนดที่ตนเองได้วางไว้ (Kotler, 2003) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของติมณฑน์ วิมูลชาติ (2553) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจของกลุ่มคนทำงานในการใช้บริการรถไฟฟ้าบีทีเอส กล่าวว่า ผู้ใช้บริการพึงพอใจในคุณภาพการบริการของรถไฟฟ้าบีทีเอสอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกรัตน์ สุวรรณกูล (2558) ได้ศึกษาความคาดหวังต่อการเดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงของผู้โดยสารชาวไทย กล่าวว่า ผู้ใช้บริการคาดหวังต่อความสะดวกในการใช้บริการ โดยการรับรู้คุณภาพของการนำเสนอบริการด้านความสะดวกในการเข้าถึงบริการ ปฏิกิริยาการให้บริการอย่างรวดเร็วจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการให้บริการได้ในที่สุด

2. จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในภาพรวมผู้ใช้บริการเห็นว่าคุณภาพบริการของรถไฟฟ้ามหานครอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นระยะเวลาการเดินทางมีคุณภาพบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอัตราค่าบริการ มีค่าเท่ากับ ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ ด้านการจำหน่ายบัตรโดยสาร และด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ตามลำดับ เนื่องจากระยะเวลาในการเดินทางมีความสำคัญต่อการประหยัดเวลามากที่สุด โดยเฉพาะในชั่วโมงเร่งด่วนที่มีจราจรหนาแน่นรถไฟฟ้ามหานคร จึงเป็นทางเลือกของผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกรัตน์ สุวรรณกูล (2558) ได้ศึกษาความคาดหวังต่อการเดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงของผู้โดยสารชาวไทย เทียบกับ

การเดินทางด้วยสายการบินต้นทุนต่ำและแนวโน้มพฤติกรรม ในเส้นทาง กรุงเทพฯ – เชียงใหม่ กล่าวว่า ผู้ใช้บริการคาดหวังต่อระยะเวลาในการเดินทาง

3. สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่งผลต่อคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีสถานภาพโสด ส่วนใหญ่ใช้บริการคนเดียว พฤติกรรมบ่งบอกถึงความมีอิสระในกระบวนการคิด แตกต่างจากผู้ใช้บริการที่สมรสหรือเคยมีครอบครัวซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงบุคคลภายในครอบครัว จึงต้องการรถยนต์หรือรถครอบครัวเพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับตนเองและคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นบุตรหลาน หรือผู้สูงอายุ เป็นต้น

ด้านกลุ่มที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท ข้าราชการ หรือนักเรียน นักศึกษา เป็นผู้ใช้บริการเป็นประจำทุกวัน อาจได้รับอัตราค่าโดยสารพิเศษ ทำให้พึงพอใจต่อคุณภาพบริการมากกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย ประกอบกับการใช้บริการรถไฟฟ้ามีกฎระเบียบที่ชัดเจน จะส่งต่อพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการขนสินค้าไปวางจำหน่ายยังที่ต่างๆ ดังนั้นพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการขนสินค้าไปวางจำหน่ายจึงใช้บริการรถรับจ้างหรือรถโดยสารประจำทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพชร จิตต์แจ้ง (2553) ได้ทำการศึกษาการตัดสินใจใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า อาชีพที่แตกต่างกันจะมีผลต่อระดับการตัดสินใจใช้บริการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี วรสิทธิ์ และเอก ชุณหชัชราชัย (2559) ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ และพฤติกรรมการใช้บริการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตเรลลิ้งก์ที่มีผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า อาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตเรลลิ้งก์ในกรุงเทพมหานครต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับรายได้ 20,001 – 30,000 บาท สูงกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 40,000 บาท เนื่องจากผู้ที่มีรายได้สูงย่อมคาดหวังหรือต้องการคุณภาพบริการที่ดีที่สุด และมักคำนึงถึงรสนิยมการให้บริการในรูปแบบต่างๆ อยู่ในระดับดีเยี่ยม ส่งผลให้ความสำคัญที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี วรสิทธิ์ และเอก ชุณหชัชราชัย (2559) ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ และพฤติกรรมการใช้บริการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตเรลลิ้งก์ที่มีผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า รายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตเรลลิ้งก์ในกรุงเทพมหานครต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิ หาญสุรนันท์ (2548) ได้กล่าวถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้าใต้ดิน กล่าวว่า รายได้ ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้าใต้ดิน

4. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการ คือ ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง มารยาทของผู้ให้บริการ และความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี นั่นคือ ความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง มารยาทของผู้ให้บริการ และความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการเพิ่มมากขึ้น จะทำให้คุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกรัตน์ สุวรรณกูล (2558) ได้ศึกษาความคาดหวังต่อการเดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงของผู้โดยสารชาวไทย เทียบกับการเดินทางด้วยสายการบินต้นทุนต่ำและแนวโน้มพฤติกรรม ในเส้นทาง กรุงเทพฯ – เชียงใหม่ กล่าวว่า ผู้ใช้บริการคาดหวังต่อคุณภาพการบริการในด้าน ระยะเวลาในการเดินทาง ความถี่ของการให้บริการ ความปลอดภัย ความสบายในห้องโดยสาร และความสะดวกในการใช้บริการ โดยความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการจะเกิดจากประสบการณ์ที่ผู้รับบริการได้รับการบริการเป็นไปตามความคาดหวังของผู้รับบริการ เมื่อความต้องการถูกตอบสนองด้วยคุณภาพการให้บริการที่ดีก็จะเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการซ้ำในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการศึกษา ผู้ใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญต่อคุณภาพบริการด้านระยะเวลาการเดินทางมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารรถไฟฟ้ามหานครควรให้ความสำคัญต่อการออกรถตามเวลาที่กำหนดและถึงจุดหมายปลายทางในเวลาที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ สำหรับด้านความสะดวกสบายในการใช้บริการ ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านมินิมาร์ท เป็นต้น เพื่อให้คุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

2. ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการซึ่งมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานครในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ในด้านสถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพบริการในด้านความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ความเต็มใจในการให้บริการ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและถูกต้อง มารยาทของผู้ให้บริการ และความรับผิดชอบต่องานที่ให้บริการ สามารถนำไปใช้ในการวางแผน หรือวางกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจรถรถไฟฟ้ามหานครให้บรรลุเป้าหมายที่

วางไว้ และสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจและต้องใช้บริการเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาและวิเคราะห์ตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการ เช่น พฤติกรรมผู้ใช้บริการรถไฟฟ้า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ เป็นต้น

2. การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครกับรถไฟฟ้าสายอื่นๆ เช่น รถไฟฟ้าบีทีเอส รถไฟฟ้าเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นต้น เพื่อวางแนวทางในการพัฒนาการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

บริษัททางด่วนและรถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด. (2560). **รถไฟฟ้าสายสีม่วง.** สืบค้นเมื่อ สิงหาคม, 12, 2560 จาก https://www.bangkokmetro.co.th/contact.aspx?Menu=50&Lang=Th

บุษบง พาณิชผล. (2555). **ความพึงพอใจในการใช้บริการของรถแอร์พอทเรียวลิงค์ กรณีศึกษา: การรถไฟแห่งประเทศไทย.** วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทางวิศวกรรม) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.

ปุณยนุช คุณนิธิวุฒิ. (2549). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้าใต้ดิน.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

พชร จิตต์แจ้ง. (2553). **การตัดสินใจใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** สัมมนาปัญหาทางธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุวดี วรสิทธิ์ และเอก ชุณหชัชราชัย. (2559). ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ และพฤติกรรมการใช้บริการรถไฟฟ้า แอร์พอร์ตเรลลิ้งก์ที่มีผลต่อทัศนคติของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร. **วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร** ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559

วุฒิ หาญสุรนันท์. (2548). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้าใต้ดิน.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ). มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น, กรุงเทพมหานคร.

สำนักผังเมือง. (2560). **โลจิสติกส์.** สืบค้นเมื่อ กันยายน 2, 2560 จาก http://cpd.bangkok.go.th:90/web2/strategy/DATA54_55/17LOGIST.pdf

เอกรัตน์ สุวรรณกูล. (2558). **ความคาดหวังต่อการเดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงของผู้โดยสารชาวไทย เทียบกับการเดินทางด้วยสายการบินต้นทุนต่ำและแนวโน้มพฤติกรรม ในเส้นทาง**

กรุงเทพฯ – เชียงใหม่. Conference Paper, National Institute of Development Administrative (NIDA).

Kotler, P. (2003). **Marketing management** (11th ed.) European edition: Prentice-Hall.

วิกิพีเดีย. (2560). **รถไฟฟ้ามหานคร**. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม, 12, 2560 จาก https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A3%E0%B8%96%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%9F%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับงานวิจัย เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Human Behavior Adaptation on the Basis of Traditional History of Hmong Community from Jadikho Village, Mae-Sot District, Tak

สุขเกษม ขุนทอง(Sukkasaem Khunthong) และ วชิระ พิมพ์ทอง(Wachira Pimthong)
สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด
Email : kanteemoon@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และ 2) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา เก็บข้อมูลตามหลักสังคมวิทยาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ จากคำบอกเล่า ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ : จากการสังเกต และจากการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อาวุโส และปราชญ์ชุมชน จำนวน 9 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง ที่ยินดีและเต็มใจให้ข้อมูล และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ : จากเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านระบบสังคม และการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ การปรับตัว การบูรณาการ การรักษาแบบแผน และการบรรลุเป้าหมาย และผลการวิจัยพบว่า 1) คนม้งให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส และระบบเครือญาติ (สายตระกูลแซ่) และมี วิถีผลิต เกี่ยวโยงถึงความเชื่อในเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติ (วิญญาณบรรพบุรุษ) บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ และ 2) ระบบสังคมบนพื้นฐานการมีประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมร่วมกันของคนม้ง เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ ได้อย่างเป็นองค์รวม

คำสำคัญ : พฤติกรรม, การปรับตัวของมนุษย์, ประวัติศาสตร์, วิถีจารีตม้ง, บ้านเจดีโคะ

Abstract

This research was aimed to 1) study Hmong's history and behavior from Jadikho community and 2) analyze the human adaption behavior on the basis of Hmong's traditional history. This research is a community education participation research (CEP) which members of the community participated in a research process. Researchers collected data base on the principles of sociology. Collected data were

1) primary data, using observation and interview. Sample, using purposive sampling, were 9 elders and sages who agreed to give the information. 2) Secondary data collected from related documents and other researches. Data was analyzed base on social system and 4 fundamental duties which were adaptability, integration, preservation, and

Accomplishment and The finding indicated that : 1) Hmong people place importance on seniority and relative system. They believe in the supernatural (ghost of their ancestor) on the basis of relative system and 2) Social system based on a joint history and tradition of Hmong people determine the adaptation behavior of the said people and affect the relationship in a production system, ethics system and relation system holistically.

Keyword : Behavior, Human adaptation, History, Hmong traditional, Jadikho Village

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ความเป็นหนึ่งเดียวของประชาคมโลกในสถานการณ์ปัจจุบัน คือ ยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน สามารถข้ามพรมแดนของรัฐชาติ ส่งผลต่อ“การเชื่อมโยง” ของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมโลก มีการเคลื่อนย้ายถ่ายเทไปยังอีกซีกโลกหนึ่ง หรือสู่สังคมอื่นๆ ได้ และเกิดเป็นปรากฏการณ์ของ “หมู่บ้านโลก” ซึ่งทุกส่วนต่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน ความเชื่อมโยงระหว่างกันเปรียบเสมือนอยู่ในบ้านเดียวกันที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติรวมกันอยู่ ความแตกต่างของวัฒนธรรมในภูมิภาคต่างๆ เริ่มทยอยลดลง มีการยึดถือวัฒนธรรมร่วมเดียวกันของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เงินตรา สื่อเทคโนโลยี และอุดมการณ์ในมิติที่ทำให้เกิดความเหมือนกันแต่ไม่สามารถ “หลอมละลาย” วิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างให้เหมือนกันได้ ผู้คนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กลับเพิ่มพฤติกรรมการปรับ “ตัวตน” ให้ “แตกต่าง”

การปรับ “ตัวตน” ให้ “แตกต่าง” เพื่อให้เกิดการยอมรับของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นผลผลิตจากสังคมสามารถแบ่งได้ 3 ภาพ คือ ภาพแรกเกี่ยวกับตัวตน เป็นภาพตัวตนของตัวเราเองที่เกิดขึ้นในสายตาของผู้อื่นเป็นภาพลักษณ์หรือความคิดแรกที่คนอื่นคิดเมื่อมีคนพูดถึงตัวเรา ซึ่งภาพเกี่ยวกับตัวตนอาจจะไม่ใช่ตัวตนจริงของตัวเรา โดยทั่วไปย่อมไม่มีใครต้องการให้ผู้อื่นระลึกถึงเราในภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ภาพที่สองเป็นตัวตนในอุดมคติ เป็นภาพตัวตนที่เกิดขึ้นในความคิดของตัวเราเองหรือตัวตนที่เราต้องการจะเป็น ตัวตนในอุดมคติจึงเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ให้เป็นไปตามคาดหวัง และภาพสุดท้าย คือ ตัวตนที่มนุษย์แสดงออก ซึ่งควรสอดคล้องกับตัวตนในอุดมคติ เพราะจะทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อในแต่ละสังคมของกลุ่มชน

ต่างๆ ก็จะมีชุดของความเชื่อที่เป็นพื้นฐานที่ผู้คนในแต่ละกลุ่มแต่ ละสังคมถือปฏิบัติ เพราะเชื่อกันว่าจะเกิดมงคลและความดีงามแก่ผู้ปฏิบัติ อันเนื่องมาจากบริบททางสถาบันครอบครัวมีการอบรมบ่มเพาะระเบียบสังคมจากคนรอบข้าง ผ่านการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม อันหมายถึงค่านิยมและวิถีปฏิบัติ เพราะ “วัฒนธรรม” เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อที่กำหนดพฤติกรรม การกระทำของมนุษย์ เป็นปัจจัยหล่อหลอมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม (คณะกรรม การวิชามนุษย์กับสังคม, 2559 : 75 ; จุฑาพรรธ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551 : 60 ; เมตาตา (กฤตวิทย์) วิวัฒนานุกุล, 2559 : 179 และศิริพร ณ ถลาง, 2559 : 34, 181)

การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ถือเป็นความคิดสากลของมวลมนุษย์ โดยเฉพาะชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ ต้องพยายามหากุศโลบายในการแสดงออกเพื่อสร้าง อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยวิธีการทางคติชนวิทยามาเป็นพื้นฐานในการออกกฎเกณฑ์ และ กฎจารีตเข้ามาควบคุมการเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ และสัตว์ เป็นความสัมพันธ์อย่างมีดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ซึ่งมนุษย์มิใช่เจ้า ไม่สามารถจับจอง แต่มนุษย์เป็นเพียงผู้ใช้ ต้องใช้ด้วยความเคารพ ตอบแทนบุญคุณด้วยความพอดี และเพียงพอต่อการยังชีพ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีการผลิตของชุมชน บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง และสามารถผลิตปัจจัยสี่ที่หาได้เองที่หาได้จากผืนป่า เป็นรูปแบบทางเศรษฐกิจที่ฝังตัวอยู่ในวิถีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง กล่าวคือ การบริโภคด้วยความอ่อนน้อม รู้คุณค่า มีความเอื้อเฟือเผื่อแผ่ สอดคล้องกับแนวคิดหลักของนักคิดสำนักหน้าที่นิยม เชื่อว่าขนบธรรมเนียม หรือลักษณะทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมล้วนมีความหมาย และหน้าที่ทั้งสิ้น ไม่ว่าใครจะมองเป็นเรื่องแปลกก็ตาม พิธีกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากความคิดและจิตนาการต่างๆ ล้วนต้องมีเหตุผลที่สร้างสรรค์ทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น คนในสังคมนั้นย่อมเข้าใจและรับรู้ว่า สิ่งที่ตนเองและสมาชิกในสังคมกระทำหรือประพฤติปฏิบัติมีความหมายและมีบทบาทหน้าที่ อย่างไรก็ดีพิธีกรรมมักมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ “ตำนาน” อาจกล่าวได้ว่า สมาชิกในสังคมใช้เรื่องเล่าประเภทตำนานในการอธิบายเหตุผลและที่มาในการประกอบพิธีกรรม ตำนานจึง เป็นส่วนที่เป็นนามธรรมในขณะที่พิธีกรรมเป็นส่วนที่เป็นรูปธรรม ที่สามารถนำมาสร้างอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ให้กับกลุ่มตนเอง ซึ่งเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติและหรือเมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤติ อันเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เพื่อขอร้องให้อำนาจที่มองไม่เห็น เข้ามาช่วยเหลือในสิ่งที่ตนเองไม่มั่นใจ แล้วนำมาเป็นกลยุทธ์ของการเชื่อมประสานถึงพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ในสังคม ตามสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างเป็นพลวัต (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2551 : 16 ; ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546 : 119 ; พระธรรมปิฎกและคณะ, 2552 : 103 ; ภาณุเดช เกิดมะลิ, 2552 : 29 ; ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 26-27 และ ศิริพร ณ ถลาง, 2557 : 364-365)

มนุษย์จะต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์ที่เป็นพลวัต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข จึงเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องฝึกฝนและเรียนรู้ “พฤติกรรมการปรับตัว”

คือ การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลก ซึ่งเมื่อปรับเปลี่ยนแล้วความทุกข์ จะหายไป และถูกแทนด้วยความสุข และความพึงพอใจ โดยเป้าหมายหลักของการปรับตัวเป็นไปใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) การปรับตัวเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ท้าทายต่างๆ ได้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการปรับใช้ความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ ให้สอดคล้องกับความต้องการที่เกิดขึ้น โดยให้เกิดความทุกข์น้อยที่สุด และ 2) การปรับตัวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถและศักยภาพใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เพิ่มศักยภาพในการปรับตัวของมนุษย์ ต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของบุคคลดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำทางที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของตนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ต้องมีความสมดุลในสิ่งจำเป็นต่างๆ โดยเฉพาะมีความสมดุลในเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ เกิดกระบวนการปรับตัวของมนุษย์ในสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 : 68)

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรมจะต้องทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ระบบวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดค่านิยมของสังคม และระบบสังคมเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายของค่านิยม มีการผลิตซ้ำ ปรับเปลี่ยน หรือสร้างอุดมการณ์อำนาจขึ้นมาใหม่ในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ทางสังคมอย่างจำเพาะเจาะจงในการปกป้องสิทธิ เป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติท่ามกลางสภาวะขัดแย้ง ดังนั้นวัฒนธรรมเปรียบเสมือนรากเหง้าดั้งเดิมในวิถีดำรง และเป็นยุทธวิธีหลักสำหรับการพึ่งตนเองของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขเกษม ขุนทอง, (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการเสพย์สารเสพติดบนฐานจารีตม้ง แบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า การประกอบพิธีกรรมในระดับครัวเรือน และในสายตระกูลแซ่ คือกลยุทธ์การควบคุมพฤติกรรมการปรับตัวของคนม้งให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบจารีตม้ง ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของความรัก ความผูกพัน และความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษร่วม

ผู้วิจัยมีความสนใจในประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมม้ง เนื่องจาก 1) เป็นชุนชนที่มีความเชื่อแบบดั้งเดิม และ 2) เป็นชุมชนที่มีความอ่อนไหวต่อการจัดของอำนาจรัฐที่เข้ามาในรูปของการพัฒนา โดยมุ่งอธิบายพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ที่เกิดจากภาพอดีตตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับระบบสังคม และการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ คือ การปรับตัว การบูรณาการ การรักษาแบบแผน และการบรรลุเป้าหมาย จะทำให้เข้าใจกลไกต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาถึงพฤติกรรมการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการในระดับพื้นที่ให้สอดรับกับความเป็นพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วิธีการดำเนินการวิจัย

พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน (Community Education Participation : CEP) โดยให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา เก็บข้อมูลตามหลักสังคมวิทยาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (The Historical Method) จากคำบอกเล่า ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ : จากการสังเกต และจากการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในระดับบุคคล (Individual Unit of Analysis) ได้แก่ ผู้นำด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Leader) ผู้อาวุโส และปราชญ์ชุมชน จำนวน 9 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ผ่าน “ตำนาน” และ ขั้นการเก็บข้อมูลเชิงลึก (สัมภาษณ์) ผู้วิจัยจะใช้ล่ามที่มีความรู้ด้านภาษาม้ง
2. ข้อมูลทุติยภูมิ : จากเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคนิคการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารอื่นๆ ตลอดรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดมุ่งหมายแบบเจาะจง เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง บ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล ผู้วิจัยจะให้เทคนิคการคืน กลับไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง และใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านหลักสังคมวิทยา ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ 2) ดร.อดิเรก ฟั่นเขียว และ 3) ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน
4. สรุปประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง นำเสนอต่อผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ (คติชนวิทยา) และทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. วิเคราะห์พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง โดยอธิบายระบบสังคม และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) การปรับตัว 2) การบรรลุเป้าหมาย 3) การบูรณาการ และ 4) การรักษาแบบแผน

2. การตรวจสอบข้อมูล ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านหลักสังคมวิทยา จำนวน 3 คน ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านเนื้อหา เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ (ขั้นตอนที่ 1)

3. สรุปผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

นายเหย่อ เจ้อหยั่ว แซ่ม้า (ปู่ทวด) ซึ่งขณะนั้นอายุได้ 8 ปี เล่าให้พ่อ (Key Informant) ฟังว่า บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเรานั้น เดิมมีถิ่นฐานมาจากประเทศจีนตอนใต้ และสาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งกับกลุ่มคนจีนในพื้นที่ และได้อพยพมาอยู่ที่บริเวณแคว้นบ่อแก้ว ประเทศลาว จำนวน 9 ตระกูลแซ่ คือ 1) แซ่ม้า 2) แซ่จาง 3) แซ่ย่าง 4) แซ่ท้าว 5) แซ่กือ 6) แซ่ว่าง 7) แซ่หาง 8) แซ่หลี่ และ 9) แซ่ซ้ง

ประมาณปี พ.ศ. 2413 นายจงเหล่า แซ่ม้า ได้นำกลุ่มชาติพันธุ์ม้งข้ามเข้าทำมากินยังฝั่งประเทศไทย บริเวณเทือกเขาภูแว จังหวัดน่าน อยู่ได้ระยะหนึ่ง นายจงเหล่าฯ จึงชวนกันย้ายพื้นที่ทำกินเข้ามาอยู่ที่ขุนสถาน ปัจจุบัน คือ เขตอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน พบว่าพื้นที่ทำกินขาดความสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค จึงชวนกันย้ายเข้ามาอยู่ที่ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ขณะนั้นน่าจะเป็นฤดูแล้งแล้ว ทำให้ไม่มีน้ำเพียงพอที่จะปลูกพืชปลูกข้าว จึงย้ายกลับมาอยู่ที่ขุนสถานอีกครั้งหนึ่ง อยู่ทำไร่อยู่ได้สักระยะหนึ่ง พบว่าข้าวที่ปลูกไม่สมบูรณ์ (เม็ดลีบ)

ประมาณ พ.ศ. 2465 กลุ่มของนายจงเหล่าฯ จึงย้ายกลับมาที่จังหวัดเพชรบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง และในการกลับมาครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่เป็นคนแก่ ผู้หญิงและเด็ก จะขึ้นรถไฟจากจังหวัดแพร่ปลายทางที่จังหวัดพิษณุโลก อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มของผู้ชายจะใช้วิธีการเดินป่าเพื่อต้อนฝูงวัว/ฝูงควายของตนเอง จากนั้นก็จะแยกย้ายกันเข้ามาอยู่ที่บ้านเข็กน้อย บ้านเล่าลือ อำเภอเข้าค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ได้ประมาณ 20 กว่าปี

ประมาณ พ.ศ. 2480 กลุ่มม้งที่ย้ายถิ่นฐานมาจะเป็นออกไปหาพื้นที่ทำกิน โดยแยกไปอยู่ที่กิ่วสามล้อ ดอยมูเซอ บ้านอุ้มเปี๊ยม บ้านแม่กลองใหญ่ จังหวัดตาก และมีบางส่วนเข้ามาบ้านโละโคะ และบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร (พื้นที่ดังกล่าวได้เกิดโรคระบาดขึ้นในหมู่บ้าน)

ประมาณปี พ.ศ. 2486 กลุ่มของปู่ทวด ได้ย้ายขึ้นมาทำกินที่บ้านแม่กลองใหญ่ ตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และได้รับตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในเวลาต่อมา จากนั้นไม่นาน จึง

แต่งตั้งให้นายจงกั๋ว แซ่ม้า (ลูกชาย) เป็นผู้ใหญ่บ้านแทน อันเนื่องจากอายุมาก วิถีคนม้งขณะนั้นมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ 3 ชนิด ได้แก่ ไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด ไร่ฝิ่น มีการเลี้ยงช้างด้วย 1 เชือก และมีความเชื่อแบบดั้งเดิมในวิญญาณบรรพบุรุษ

ประมาณปี พ.ศ. 2516 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย กล่าวคือ พรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาในพื้นที่แม่กลองใหญ่ อำเภออุ้มผาง ทำให้การทำมาหากินของคนม้งยากลำบากมากต้องหลบๆ ซ่อนๆ กลุ่มตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาชักชวนให้คนม้งเข้าเป็นแนวรวมเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลไทย และก็มีคนม้งบางกลุ่มได้เข้าเป็นแนวร่วมในพรรคคอมมิวนิสต์ไปก่อนหน้านั้นแล้วเพราะกลัวจะถูกฆ่าตาย

ในประเด็นนี้ ผู้นำตระกูลแซ่ (แซ่ม้า แซ่ย่าง แซ่ท้าว แซ่ซ้ง และ แซ่จาง) มีการประชุมลับๆ เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว สุดท้าย คือ ต้องอพยพหนีภัยคอมมิวนิสต์ เข้ามาที่ตัวอำเภออุ้มผาง และทางรัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนการเคลื่อนย้าย พร้อมกับจัดพื้นที่ทำกินให้ใหม่ ณ บ้านเจดีย์โคะ ต่อมาไม่นานก็จะมีกลุ่มเครือญาติสายตระกูลแซ่ต่างๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง เช่น บ้านป่าคา บ้านป่าแขม อำเภอพบพระ ได้เข้ามาร่วมอยู่ด้วย ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับ

1.1 การจัดความสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านเจดีย์โคะ ปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันจำนวน 9 ตระกูลแซ่ ได้แก่ 1) แซ่ม้า 2) แซ่จาง 3) แซ่ย่าง 4) แซ่ท้าว 5) แซ่กือ 6) แซ่ว่าง 7) แซ่หาง 8) แซ่หลี่ และ 9) แซ่ซ้ง และมีรูปแบบการจัดระเบียบสังคมออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1.1 ระดับครัวเรือน จะใช้ระบบอาวุโสในบ้านเป็นหลัก เช่น บิดาและหรือมารดาจะมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ พี่มีอำนาจการตัดสินใจเหนือน้องๆ และสิ่งสำคัญ คือ ผู้ชายจะมีอำนาจการตัดสินใจมากกว่าผู้หญิง

1.1.2 ระดับสายตระกูลแซ่ จะมีผู้อาวุโสประจำตระกูลเป็นตัวแทนในการตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ตลอดรวมถึงเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของสายตระกูลของตนเอง

1.1.3 การจัดระเบียบสังคมระหว่างสายตระกูลแซ่ แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ผู้นำแบบเป็นทางการ จะได้รับการแต่งตั้งจากคนในชุมชนให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในเรื่องของการพัฒนา ตลอดรวมถึงการดูแลคนในชุมชนในเรื่องของ “กฎหมายบ้านเมือง”

2) ผู้นำอาวุโสและหรือผู้นำสายตระกูลแซ่ จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย กรณีเกิดข้อพิพาทภายระหว่างสายตระกูลแซ่ ดังนี้

2.1) กรณีสายตระกูลแซ่เดียวกันก็จะเชิญผู้อาวุโสในสายตระกูลแซ่มาพูดคุยกัน

2.2) กรณีต่างตระกูลแซ่ ก็จะใช้ผู้นำของสายตระกูลแซ่ (ผู้อาวุโส) มารับรู้ปัญหา และแก้ปัญหาร่วมกัน (มากน้อยอยู่กับการให้เกียรติ และเป็นที่เคารพนับถือของทั้งสองฝ่าย)

1.2 ความเชื่อ พบว่า คนม้งเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษ และวิญญาณเจ้าที่ (ผี) แบบดั้งเดิม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับวิญญาณ (ผี) และคนกับธรรมชาติ (ผลผลิต) เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของอาหารและสัตว์เลี้ยง ตลอดรวมถึงการปกป้องคุ้มครองดูแลคนในครอบครัวและชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1.2.1 ผีบรรพบุรุษประจำตระกูลแซ่ที่อาศัยอยู่ภายในบ้าน จำนวน 5 ตน คือ

1) ผีสือกลั้ง (xwm kab) จะสิงสถิตอยู่บริเวณฝาบ้าน ด้านที่อยู่ตรงข้ามกับประตูทางออก (หลัก) สัญลักษณ์ที่ใช้เป็นกระดาษเงินหรือกระดาษทองสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดไม่เกิน 12 นิ้ว จะมีขนไก่ติดอยู่บนกระดาษ (ขนไก่ตรงบริเวณคอ “ไก่ตัวผู้”) เป็นตัวแทนวิญญาณบรรพบุรุษที่ถูกเชิญมาประจำบ้าน ทำหน้าที่ช่วยปกปักรักษาสมาชิกในครัวเรือนให้มีความสุข อยู่ดี กินดี และช่วยดลบันดาลให้ทรัพย์สินต่างๆ เข้ามาในบ้าน และทำการเซ่นไหว้เป็นประจำทุกปี

2) ผีเสากลางบ้าน (ncij daab) เปรียบเสมือน “เสาเอกของบ้าน” คนม้งเชื่อว่าเป็นตัวแทนของความมั่นคงของสมาชิกในครัวเรือน การประกอบพิธีกรรม จะบูชาด้วยกระดาษขาวเจาะรู ซึ่งจะต้องเปลี่ยนทุกปี เปรียบเสมือนการให้เงินให้ทอง เป็นสัญลักษณ์ของการสืบสายตระกูลแซ่ (กรณีที่ “รก” ของเด็กผู้ชายจะต้องนำมาฝังไว้ที่เสากลางบ้าน) แสดงสถานภาพทางสังคม คือ “ชายเป็นใหญ่”

3) ผีประตูหน้าบ้าน (khov rooj tas) จะสิงสถิตอยู่ที่บานประตูหลักของบ้านเท่านั้น เพื่อคอยคุ้มครองดูแลมิให้สิ่งไม่ดีจากภายนอก เข้ามาภายในบ้านได้ และช่วยป้องกันเงินทองไหลออกจากบ้าน นอกจากนี้แล้วการประกอบพิธีกรรมใดๆ ต้องกราบไหว้ขออนุญาตผีประตูหน้าบ้านก่อน จึงจะเริ่มพิธีกรรมอื่นๆ ภายในบ้านได้

4) ผีเตาไฟเล็ก (dab ghov cub) จะอาศัยอยู่บริเวณพื้นดิน ซึ่งเป็นที่ตั้งเตาไฟ เมื่อเดินเข้าทางประตูหน้าบ้านจะอยู่ทางขวามือ เป็นสถานที่สำหรับประกอบอาหาร เลี้ยงคนในครอบครัว หรือกล่าวอีกในหนึ่ง คือ เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ สุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บ ไม่ป่วย เจ้าของบ้านจะต้องดูแลรักษา และทำความสะอาดอยู่เสมอ

5) ผีเตาไฟใหญ่ (dab ghov txug) จะอาศัยอยู่บริเวณพื้นดินเป็นที่ตั้งของเตาไฟขนาดใหญ่ สำหรับประกอบอาหารเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู และไก่ เป็นสัญลักษณ์แทนความอุดมสมบูรณ์ในสัตว์เลี้ยง เช่นเดียวกันถ้าเจ้าของบ้านดูแลทำความสะอาดอยู่เสมอ ก็จะมีสัตว์เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ และใช้ประกอบพิธีกรรมมิให้ขาดแคลน

1.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณเจ้าที่ (ผี) “ชะเช่ง” คนม้งจะสร้างศาลไว้ท้ายหมู่บ้าน เป็นศาลที่กำเนิดขึ้นพร้อมๆ กับการสร้างหมู่บ้านครั้งแรก เพื่อปกป้องคุมครองจาก

ภยันตรายต่างๆ และมีการเซ่นไหว้ทุกปี ในประเด็นนี้ "ชะเช่ง" เปรียบเสมือน "หลักเมือง" ของคนม้ง

1.3 ประเพณี

1.3.1 พิธีแต่งงาน คนม้งมีกฎเกณฑ์สำคัญ คือ ห้ามแต่งงานในตระกูลแซ่เดียวกันอย่างเด็ดขาด จะทำให้ชีวิตคู่ไม่มีความสุข อยู่อย่างลำบาก ถึงจะอยู่ต่างที่ ต่างถิ่นกันก็ตาม ให้ถือเสมือนเป็นพี่เป็นน้อง บนพื้นฐานผ่าน "ตำนาน" (ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2549 : 7-8) กล่าวว่า ชาวม้งเชื่อว่าครั้งหนึ่ง เกิดสิ่งไม่ดีงามขึ้นบนโลกมากมาย ทำให้ "เหย่อเซ้า" ซึ่งเป็นเทพเจ้าได้ดลบันดาลให้น้ำท่วมโลก ขณะที่น้ำกำลังท่วมโลกอยู่นั้น ได้มีพี่น้องม้งคู่หนึ่ง ชื่อ เก้าหมิกับเจ่าหนู่ (Nhauj Mim, Nraug Nus) ได้ไปหลบอยู่ภายในหม้อนึ่งข้าวไม้ขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถลอยอยู่เหนือน้ำ และเมื่อน้ำได้ลดลง ทั้งคู่จึงรอดชีวิต จึงได้ออกจากหม้อนึ่งข้าว และได้ตามหาผู้ที่รอดชีวิตบริเวณใกล้เคียง แต่ไม่พบผู้รอดชีวิต ดังนั้น ทั้งคู่จึงปรึกษากันว่า เมื่อเป็นพี่น้องกันจะไม่สามารถแต่งงานกันได้ และทั้งสองได้แต่งตัวด้วยชุดม้งที่สวยงาม แล้วให้น้องสาวออกตามหาผู้ที่รอดชีวิตเพื่อจะได้แต่งงานด้วย แต่เมื่อหาจนทั่วแล้วไม่พบผู้ใด จึงได้กลับมา และให้พี่ชายออกตามหา ซึ่งก็ไม่พบผู้ใดเช่นกัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ทั้งคู่จึงพากันไปปรึกษา "เหย่อเซ้า" ที่ได้แนะนำให้ทั้งคู่นำหินที่ใช้บดอาหารสัตว์ไปกลิ้งบนภูเขาลงมา 3 ครั้ง หากฝาทั้งสองของหินบดกลิ้งมาประกอบกันครบ 3 ครั้ง ก็สามารถแต่งงานกันได้ ดังนั้น ทั้งคู่จึงปฏิบัติตามที่ "เหย่อเซ้า" บอก ซึ่งผลปรากฏว่า ฝาทั้งสองด้านมาประกบกันครบ 3 ครั้ง ทั้งสองจึงได้แต่งงานกัน ต่อมาฝ่ายหญิงได้ตั้งครรภ์ และเมื่อคลอดลูกออกมากลับมีลักษณะเหมือนลูกฟักเขียว ด้วยความโกรธของผู้เป็นพ่อ จึงใช้มีดผ่าลูกของตนเอง ปรากฏว่าภายในมีลักษณะเหมือนเครื่องในของมนุษย์ เมื่อเป็นเช่นนั้นทั้งสองจึงสับเป็นชิ้นๆ โดยโยนส่วนหนึ่งลงลำห้วยแล้วเสกให้เป็นชาวพื้นราบ อีกส่วนหนึ่งโยนขึ้นบนภูเขาแล้วเสกให้กลายเป็นชนเผ่าต่างๆ

สำหรับในส่วนของม้งได้สับย่อยเป็น 12 ชิ้น แล้วเสกให้เป็นแซ่ต่างๆ 12 แซ่ เพื่อให้ลูกหลาน มีแซ่ที่ต่างกัน ทำให้สามารถแต่งงานกันได้ และกำเนิดลูกหลานที่สมบูรณ์เหมือนมนุษย์ทั่วไป ซึ่ง 12 แซ่ ได้แก่ 1) แซ่ว่าง 2) แซ่จาง 3) แซ่ม้าหรือแซ่มัว 4) แซ่ย่าง 5) แซ่โซ้งหรือม้งเมาะ 6) แซ่ท่อหรือแซ่ท้าว 7) แซ่เล้าหรือม้งกือ 8) แซ่ค้างหรือแซ่จ๋าวหรือม้งปลัว 9) แซ่กือ 10) แซ่หาญ 11) แซ่ลีหรือม้งจาย และ 12) แซ่เฮ้อ

"**ฉุด**" หมายถึง เมื่อ "ชายและหญิง" ชอบพอกันและหรือฝ่ายหญิงไม่ชอบก็ตาม จะมีการลักพาให้ไปอยู่ด้วยกันที่บ้านของฝ่ายชายก่อน อันเนื่องจากปัจจัย คือ ระยะทางไกลและหรือจะเป็นการจองไว้ก็เป็นได้ วันแรกที่ผู้หญิงถูกฉุดไปนั้น รุ่งขึ้นวันใหม่จะมีเครือญาติฝ่ายชายเข้ามาแจ้งข่าวว่า "ขณะนี้ลูกสาวได้ไปอยู่กับผู้ชายแล้ว" โดยใช้สัญลักษณ์ คือ เอาไส้ในของบุหรี่มาคลี่ใส่มือของพ่อฝ่ายหญิง และจากนั้นอีก 2 วัน ฝ่ายชายจะพาฝ่ายหญิงกลับมาที่บ้านพร้อมกับผู้อาวุโสของสายตระกูล

แซ่ เพื่อการเจรจาไกล่เกลี่ย พร้อมกับเตรียมค่าปรับสินไหม จากนั้นจะดำเนินแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี

การแต่งงานตามประเพณี ฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่สายตระกูลแซ่ของตนเอง มาสู่ขอกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง มีการเจรจาในเรื่องของการกำหนด วัน และค่าสินสอด ในประเด็นนี้เป็นเรื่องของค่าสินสอด โดยปกติคนม้งจะเรียกสินสอดเป็นเงินลัง จำนวน 5 แท่ง (ปัจจุบัน 1 ลัง = เงินบาทประมาณ 8,000 บาท) เป็นค่าน้ำนมให้กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง สำหรับพิธีกรรมจะต้องจัดงานให้แล้วเสร็จภายใน 1 วัน 1 คืน มีการไหว้ผีบรรพบุรุษประจำตระกูล 5 ตน ที่บ้านฝ่ายหญิง

เมื่อเสร็จพิธีที่บ้านของฝ่ายหญิง จะต้องไปทำพิธีต่อที่บ้านฝ่ายชายต่อหน้าผีบรรพบุรุษประจำตระกูล มีการเรียกขวัญอีก 3 วัน เพื่อปัดเป่าสิ่งไม่ดี อันเนื่องจากระหว่างทางอาจจะมีผีไม่ดีตามฝ่ายหญิงมาด้วย ในประเด็นนี้ฝ่ายหญิงเมื่อออกจากเรือนจะต้องไปถือผีบรรพบุรุษประจำตระกูลฝ่ายชาย (แซ่สามี) และถูกตัดออกจากสายบรรพบุรุษเดิม (แซ่บิดา) ทันที

กรณีเกิดการหย่าและหรือฝ่ายสามีได้เสียชีวิตลง ทำให้ฝ่ายหญิงต้องเป็นคนไร้แซ่ จึงเกิดพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่ง คือ พิธีรับลูกสาวกลับบ้าน (Welcoming Our Daughters Home) มาอยู่ในสายตระกูลแซ่เดิม เป็นกระบวนการเรียกขวัญต่อหน้าผีบรรพบุรุษประจำตระกูล เมื่อเสร็จพิธีแล้วสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ที่สายตระกูลแซ่ของตนจัดขึ้น เช่น การทำผี “อัวเน้ง” พิธี “ตู่ ซู้” และ กินข้าวใหม่ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า คนม้งให้ความสำคัญกับระบบผู้อาวุโส และหรือผู้นำตระกูลแซ่ และเป็นการแสดงออกถึง “ชายเป็นใหญ่ และเป็นช้างเท้าหน้า” และเกี่ยวเนื่องด้วยลูกสาวจะต้องถูกแต่งออกไปอยู่ที่บ้านของสามี ไปใช้แซ่ใหม่ของสามี ในประเด็นนี้ คนม้งจะต้องมีลูกชาย เพื่อไว้สืบสายตระกูลแซ่ของตนเอง และดูแลตนเองเมื่อยามแก่ชราหรือเจ็บป่วย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนม้งต้องมีภรรยาหลายคน

1.3.2 พิธีเกิด เด็กม้งที่เกิดขึ้นใหม่ จะต้องทำพิธีเรียกขวัญ พร้อมกับตั้งชื่อให้ และจะกระทำต่อเมื่อเด็กเกิดได้แล้ว 3 วัน คนม้งมีความเชื่อว่า ถ้ายังไม่ถึง 3 วัน ก็ถือว่าเป็นลูกผีอยู่ และเมื่อครบเวลาที่กำหนด หัวหน้าครอบครัวจะประกอบพิธีต่อหน้าผีบรรพบุรุษประจำตระกูล ให้มาปกป้องคุ้มครองเด็ก เป็นการแจ้งให้ทราบว่าขณะนี้ได้มีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น พร้อมกับตั้งชื่อ และกรณีที่เด็กเกิดมาแล้วตายก่อนอายุครบ 3 วัน ญาติต้องนำศพไปฝัง ที่สุสานทันที โดยมิต้องทำพิธีกรรมใดๆ ทั้งสิ้น

“รก” เด็กผู้ชายจะนำไปฝังไว้ตรง “ผีเสากลางบ้าน” เป็นการบอกถึงสถานภาพของเด็กที่เกิดมาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้สืบสายสกุลแซ่ทางฝ่ายบิดา (Patrilineal Descent) และ “รก” ของเด็กผู้หญิงจะนำไปฝังใต้ “เตียงนอน” ของพ่อ-แม่ ซึ่งไม่แตกต่างจากเด็กผู้ชาย คือ ต้องทำหน้าที่ “แม่บ้าน” และช่วยฝ่ายชายในการสืบสายสกุลแซ่

1.3.3 พิธีตาย เมื่อมีการตายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผู้อาวุโสสายตระกูลแซ่ จะยิงปืนขึ้นฟ้า 3 นัด เพื่อ “สื่อ” ให้คนในชุมชนได้รู้ว่า “มีคนตายเกิดขึ้น”

การประกอบพิธี ณ บ้านของผู้ตาย ญาติจะทำการล้างหน้าและอาบน้ำให้กับผู้ตาย พร้อมกับแต่งตัวให้ตามประเพณี คือ แต่งกายชุดยาวหรือชุดคนแก่ “เค้าลัวเล่า” (ครั้งหนึ่ง คือ ชุดเจ้าสาว เมื่อใส่ชุดนี้แล้ว คือ การออกจากสายตระกูลแซ่ของตน และไปใช้แซ่ใหม่ของสามี) จากนั้นก็นำศพไปวางไว้ที่แคร่ไม้หรือที่ คนม้งเรียกว่า “ม้าผี” วางศพไว้ตรงหน้าหิ้งผีสือกลั้ง หันศีรษะไปทางผีเตาไฟใหญ่ พร้อมกับถักรองเท้าคู่ใหม่ซึ่งทำจากใยกันชง (Htaub maj) ให้อีก 1 คู่ สำหรับใช้เดินทาง และมีการนำผ้าแดงมาปิดหน้าของผู้ตาย (ปิดบริเวณหน้าผากคลุมศีรษะของผู้ตาย)

มีการสวดศพเป็นเรื่องเล่าต่างๆ ที่กล่าวถึงการชี้นำทางให้กับผู้ตาย เพื่อที่จะได้กลับไปหาบรรพบุรุษของตนเอง ผู้ตายเป็นใคร มาจากที่ไหน จะได้เดินทางกลับได้ถูกต้อง ต่อจากนั้นก็จะมีหมอแคนมาทำพิธีต่อ คือ การร้องประกอบเสียงแคนในลักษณะของการบอกผู้ตายว่า ขณะนี้ได้ตายแล้วนะ คุณไม่ใช่คน คุณต้องกลับไปหาบรรพบุรุษ

ณ สุสาน จะมีพิธีฆ่าวัวถ้าผู้ตายมีลูกชาย 1 คน ก็จะฆ่าวัว 1 ตัว ถ้ามีลูกชาย 2 คน ก็ฆ่า 2 ตัว ในกรณีที่ลูกชายมีเมีย 2 คน ต้องฆ่าเพิ่มอีก 2 ตัว (ญาติของภรรยาเป็นผู้ฆ่า) เช่นกัน แต่ในกรณีที่ผู้ตายเป็นคนมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ก็จะฆ่าวัวเพิ่มอีกหนึ่งตัว สำหรับผู้ตาย วัว คือ พาหนะสำหรับให้ผู้ตายไว้เดินทางกลับไปหาบรรพบุรุษ (ตามความเชื่อแบบดั้งเดิม)

ที่มาของการเป่าแคนและฆ่าวัวในงานศพ จาก “ตำนาน” กล่าวว่า “ครั้งนี้มีคนม้ง “ตาย” เกิดขึ้นที่บ้านของตนเอง แต่ไม่รู้ว่าจะจัดการกับคนตายอย่างไร ทำให้คนม้ง (ชาย) ต้องเดินทางไปถาม “เหย่อเซ้า” (YAWM SUAB) ว่าจะประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับคนตายอย่างไร จึงเดินทางออกไปพบเหย่อเซ้า แต่เส้นทางไกลมากจึงต้องหยุดพัก เพื่อประกอบอาหาร และขณะที่กำลังประกอบอาหารอยู่นั้น ได้มีหนูมาขอกินอาหาร แต่คนม้งไม่ยอมแบ่งอาหารให้หนู แต่ก็ได้ฆ่าหนูตายเป็นจำนวนมาก ทำให้หนูโกรธมาก และได้รู้ถึงความต้องการของคนม้งว่า กำลังจะเดินทางไปของหนังสือจากเหย่อเซ้า เพื่อนำมาจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับคนตาย (ศพ) จึงได้เดินทางไปก่อนและได้กัดหนังสือที่เหย่อเซ้า เตรียมไว้ให้คนม้ง

เมื่อคนม้งเดินทางไปถึงก็พบว่าหนังสือที่เหย่อเซ้า เตรียมไว้ให้นั้นได้ถูกหนูกันขาดหมด คนม้งจึงได้ถามเหย่อเซ้าว่า จะทำอย่างไร ในเมื่อไม่มีหนังสือแล้ว เหย่อเซ้า บอกว่าให้คนม้งคิดเองว่าจะจัดการกับคนตายอย่างไร ดังนั้น คนม้งทำแคนขึ้นมาเป่าเป็นเพลง เพื่อนำทางคนตายให้เดินทางกลับไปหาวิญญาณบรรพบุรุษ และคนม้งได้คิดที่จะแก้แค้นหนู แต่ก็ทำไม่ได้ จึงคิดถึง “วัว” เนื่องจากวัวเป็นเพื่อนกับหนู จึงเป็นที่มาของการฆ่าวัว เพื่อร่วมเดินทางไปสวรรค์กับคนตาย”

1.3.4 การทำผี “อัวเน้ง” (ua neeb) กรณีที่มีคนในบ้านไม่สบาย (ป่วย) เกิดขึ้น หัวหน้าครอบครัวจะเชิญผู้ประกอบพิธี (หมอผี) มาทำพิธี ต่อหน้าผีสือกลั้ง เครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ ธูป

เทียน ข้าวตอก กระดาษเงิน กระดาษทอง หมู และหรือไก่ 1 ตัว มาเป็นตัวแทนในการสะเดาะเคราะห์ โดยวิธีเผากระดาษเงิน กระดาษทองชดใช้ หรือจะชดเชยด้วยหมูและหรือไก่ (ฆ่า) เพื่อให้เป็นสิ่งแทนคนที่เจ็บไข้ (แลกเปลี่ยน) เป็นเสร็จพิธี และการทำผี ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อคุ้มครองคนในครอบครัวมิให้เจ็บป่วย หรือให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย (การป้องกัน)

1.3.5 พิธีกินข้าวใหม่ “น้อหมอเบ้ชะ” การประกอบพิธีระดับครอบครัว บนพื้นฐานของความเชื่อความกตัญญู คือ ต้องเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษประจำตระกูลกินก่อน เพื่อให้เกิดความเป็น สิริมงคล และเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของผลผลผลิตที่จะเกิดขึ้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับความเชื่อ

ขั้นตอนการทำ คนม้งจะเกี่ยวข้าวในขณะที่ยังไม่สุกมาก แล้วเอามาคั่วด้วยไฟอ่อนในกระทะใบบัวขนาดใหญ่ประมาณ 1 ชั่วโมง โดยการสังเกตว่าน้ำนมในเม็ดข้าวเริ่มแข็งตัว จากนั้นจึงนำมาตำ (สี) เพื่อให้เปลือกข้าวหลุดออก และวิถีการหุงแบบข้าวเช็ดน้ำ (รินน้ำข้าว) จะได้น้ำข้าวไว้ดื่ม ซึ่งมีความหอมและอร่อยมาก

สำหรับเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ ข้าวสุก 1 ถ้วย (ข้าวใหม่) ไก่ต้ม 1 คู่ และเหล้า 1 ขวด ผู้นำในระดับครัวเรือนจะทำพิธีเลี้ยงผีประจำสายตระกูลแซ่ภายในบ้านก่อน จากนั้นจึงเชิญผีบรรพบุรุษมาเป็นลำดับต่อไป เมื่อเสร็จพิธีแล้ว หัวหน้าครอบครัวและหรือผู้นำสายตระกูลแซ่ จะไปเรียกญาติผู้ใหญ่ก่อน (ผู้ชายจะกินก่อน) ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านมาร่วมกินข้าวใหม่พร้อมหน้าพร้อมตากัน

1.3.6 พิธี “ตู่ ซู้” (tus xub) เป็นพิธีกรรมในระดับสายตระกูลแซ่ การประกอบพิธีกรรมในข้างแรม 29 ค่ำ (แรม 14 ค่ำ) เดือน 9 ของทุกปี “ตู่ ซู้” คือ ยุทธวิธีการสร้างสำนึกความเป็นกลุ่มเครือญาติที่มีผีบรรพบุรุษร่วมกันของสายสกุลเดียวกัน เพื่อสร้างสำนึกร่วมต่ออุดมการณ์ ที่ทุกคนจะต้องช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรค์ร่วมกัน

การประกอบพิธีกรรม แต่ละครัวเรือนจะใช้ต้น “เต้า” หรือต้นพรม จำนวน 3 ต้น (มัดด้วยด้ายสีแดงกับสีขาว) นำมาปัดกวาดบ้านตนเองก่อน ในที่นี้หมายถึงปัดสิ่งไม่ดีไม่งามให้ออกจากบ้านให้หมด จากนั้นก็จะส่งให้กับเจ้าพิธี “จื่อซุ” เพื่อนำออกไปต่อสู้กับมาร “ปู่ซุ” (มารผู้หญิง) และ เจ้าพิธีจะได้รับต้นพรมจากครัวเรือนบ้านละ 3 ต้น นำมาร่วมกัน เพื่อปัดสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากชุมชน เจ้าพิธีมีอาวุธประจำกายเป็นดาบ 1 เล่ม และหน้าไม้ 1 อัน (ลักษณะคล้ายธนู) เปรียบเสมือนเป็นการสะเดาะเคราะห์ไล่ผีไม่ดี หรือสิ่งชั่วร้ายที่มาจากภายนอกชุมชน (ผีที่มาจากอเวจี) ให้ออกจากชุมชน

1.3.7 งานประจำปี (ปีใหม่ม้ง) เป็นระบบคุณค่า ที่ให้ความสำคัญกับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ประเพณีจะเริ่มขึ้นเมื่อ 1 ค่ำ เดือน 2 ซึ่ง

จะตรงกับเดือนธันวาคม จะมีการเรียกขวัญตอนเย็นตอนกลางคืน แรม 15 ค่ำ เดือน 1 พอรุ่งเช้า ขึ้น 1 ค่ำ คนม้งทุกคนก็จะเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ที่ได้เตรียมไว้ เป็นการเริ่มชีวิตใหม่ในปีพุทธศักราชใหม่ โดยมีความเชื่อว่าจะได้พบแต่สิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิตตนเอง และครอบครัว

มีการเล่น คือ การโยนลูกช่วง เป็นการฝึกในเรื่องของความเป็นเจ้าของ กล่าวคือ รู้จักให้และการรู้จักรับ จะปรากฏออกมาในเรื่องของความรัก และการแบ่งปัน เป็นระบบความสัมพันธ์บนพื้นฐานที่ทุกคนจะต้องดูแล พร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การตีลูกข่าง ฝึกในเรื่องของ การรู้แพ้-รู้ชนะ และการให้อภัย เป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของกฎกติกาทางสังคม และการยิงหน้าไม้ สื่อถึงวิถีแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษที่ใช้สำหรับการต่อสู้ การป้องกันตัว และสำหรับใช้ล่าสัตว์ เพื่อนำมาเป็นอาหาร และที่กล่าวมา คือ กลยุทธ์สำหรับคนม้ง เพื่อสร้างสายใยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างสายตระกูลแซ่ให้เหนี่ยวแน่นและเป็นหนึ่งเดียว

ประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง เปรียบเสมือนเป็นวิถีชีวิตที่มีความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์อย่างเป็นองค์รวม

ระบบผลิต พบว่า คนม้งจะมีการเฉลิมฉลองผลผลิตที่เกิดขึ้นในรอบปี ซึ่งได้แก่ การปลูกข้าวไร่ ก่อนจะมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต คนม้งจะใช้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผีสือกลั้ง (วิญญาณบรรพบุรุษ) กล่าวคือ จะเก็บเกี่ยวข้าวไร่ นำมาประกอบพิธีกินข้าวใหม่ที่บ้านของตน เพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษดลบันดาลให้พืชพันธุ์ธัญญาหาร ตลอดถึงสัตว์เลี้ยง ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และมีการกินข้าวใหม่ร่วมกันในครอบครัว เป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน

ระบบคุณค่า คือ กระบวนการให้ความหมาย และความสำคัญของพฤติกรรมทางสังคม ผ่านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม ส่งผลต่อการจัดระเบียบของสายสัมพันธ์ทางสังคมที่ยึดโยงระหว่างคนในสายตระกูลแซ่ ให้เป็นหนึ่งเดียวของคำว่า “ฅนม้ง” โดยใช้ “ตู่ ซู้” ร้อยรัดสายตระกูลแซ่ของตนเอง และการประกอบพิธี “เซี่ยเม่ง” การเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ จะแสดงออกในเรื่องของความกตัญญู สุดท้ายในเรื่องของความมั่นคง ทางด้านจิตใจ และความปลอดภัยจากภยันตรายแก่คนในชุมชน ซึ่งเกี่ยวของกับวิญญาณเจ้าที่ หรือที่คนม้งเรียกว่า “ชะเช่ง” (หลักเมือง) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับความเชื่อ (วิญญาณเจ้าที่)

และระบบความสัมพันธ์ คือ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนม้งเริ่มตั้งแต่ พิธีแต่งงาน พิธีเกิด พิธีตาย ปีใหม่ม้ง และการทำผี “อัวเน้ง” กรณีเกิดการเจ็บป่วย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ผี) ผ่านกระบวนการทางพิธีกรรม/ความเชื่อ เชื่อมโยงทางจิตวิญญาณให้คนม้งมีความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นมิตรเป็นเครือญาติ และเป็นเพื่อนบ้าน ส่งผลต่อการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการแบ่งสันปันส่วน ตลอดรวมถึงการดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน

ในการนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นการยากที่จะแยกระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ออกจากกันได้ เนื่องจากทั้งสามระบบมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน และเป็นการอธิบายถึงความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มี “จารีต” บนพื้นฐานของความเชื่อแบบดั้งเดิม

สรุป ประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จะวางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบดั้งเดิมผ่านเรื่องเล่าผ่าน “ตำนาน” พบว่า คนม้งมีการจัดความสัมพันธ์ โดยระบบอาวุโส (ชายเป็นใหญ่) มีความเชื่อในเรื่องของวิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณเจ้าที่ มีประเพณีอันดีงามที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ อย่างเป็นองค์รวมที่สามารถนำมาถักทอ สายสัมพันธ์แห่งความรัก และความผูกพันของสายตระกูลแซ่ พร้อมกับสร้างอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีการแสดงตัวตนเพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคม และที่กล่าวมา คือ กลยุทธ์ทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับ “สายตระกูลแซ่” อันมีขอบเขตที่ครอบคลุมต่อปรากฏการณ์ด้านพฤติกรรม ที่คนม้งทุกคนจะต้องปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่ง “จารีต” และ “จารีต” คือ “กฎหมายศักดิ์สิทธิ์” และจะปรากฏออกมาในรูปของการจัดความสัมพันธ์ ส่งผลต่อวิถีวัฒนธรรมอันดีงาม ที่ทำให้คมม้งทุกคนจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม

2. วิเคราะห์พฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ บนฐานประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง โดยใช้เทคนิคการอธิบาย “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การปรับตัว พบว่า ประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง (ภาพอดีต) คือ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดระเบียบสังคม โดยระบบอาวุโสของสายตระกูลแซ่ บนพื้นฐานของความเชื่อในเรื่องชาติกำเนิด (วิญญาณบรรพบุรุษ) ผ่านเรื่องเล่าจากรุ่นสู่รุ่น ส่งผลต่อการจัดความสัมพันธ์ทางสังคม และมีวิถีอันดีงามที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างเป็นองค์รวม

2.2 การบรรลุเป้าหมาย พบว่า พิธี “ตู่ ซู้” (tus xub) เป็นพิธีกรรมในระดับสายตระกูลแซ่ มีการประกอบพิธีกรรมทุกปี และ “ตู่ ซู้” คือ ยุทธวิธีการสร้างสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มเครือญาติที่มีผีบรรพบุรุษร่วมกันของสายสกุลเดียวกัน เพื่อสร้างสำนึกร่วมต่ออุดมการณ์ ที่ทุกคนจะต้องช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรค์ร่วมกัน และคนม้งได้นำพิธี “ตู่ ซู้” มาสร้างความสามัคคีในสายตระกูลแซ่ให้เหนียวแน่น และลดความขัดแย้งภายในตระกูลแซ่ และระหว่างตระกูลแซ่ เพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของความเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเครือญาติ เป็นเพื่อนบ้าน ที่คนม้งทุกคนจะต้องช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน

2.3 บูรณาการ พบว่า ชุมชนได้ร้อยเรียงเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ผ่าน “ตำนาน” ที่ให้ความสัมพันธ์กับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ มากำหนดเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนม้งได้อย่างเป็นองค์รวม

2.4 การรักษาแบบแผน ชุมชนได้นำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ผ่าน "ตำนาน" เรื่องเก้าหมิกับเจ่าหนู่ (Nhauj Mim, Nraug Nus) สองพี่น้อง แต่งงานกัน เมื่อลูกที่เกิดออกมาจะไม่มีความเป็นมนุษย์ คือ ไม่มีใบหน้า ไม่มีแขน และไม่มีขา แต่เป็นรูปทรงกลมเหมือนลูกโป่งที่อ่อนปวกเปียก กลิ้งไป กลิ้งมาเท่านั้น ขึ้นมาเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่สำคัญ คือ ห้ามแต่งงานในตระกูลแซ่เดียวกันอย่างเด็ดขาด จะทำให้ชีวิตคู่ไม่มีความสุข อยู่อย่างลำบาก ถึงจะอยู่ต่างที่ ต่างถิ่นกันก็ตาม ให้ถือเสมือนเป็นพี่เป็นน้องร่วมสายเลือดพ่อแม่เดียวกัน

สรุป ผลการวิเคราะห์ พบว่า ระบบสังคมและการทำหน้าที่พื้นฐาน ที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ที่เกิดจากสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ มาเป็นกลไกการกำหนดพฤติกรรมการปรับตัวของคนม้ง และเราเรียกสิ่งนี้ว่า "หน้าที่" และเมื่อพิจารณาหน้าที่พื้นฐาน จะมีการอธิบายถึงสายสัมพันธ์ของคนม้ง ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดพฤติกรรมอันเกี่ยวข้องกับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ พร้อมกับการส่งทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับคนม้งรุ่นอนาคตได้อย่างลงตัวบนพื้นที่ของบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม

อภิปรายผล

1. ประวัติศาสตร์วิถีจารีตม้ง จะวางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบดั้งเดิม มีการจัดความสัมพันธ์โดยระบบอาวุโส มีประเพณีอันดีงามที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ อย่างเป็นองค์รวม ที่สามารถนำมาถักทอสายสัมพันธ์แห่งของความรัก และความผูกพันของสายสัมพันธ์ ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อันมีขอบเขตที่ครอบคลุมต่อปรากฏการณ์ด้านพฤติกรรมการปรับตัวของคนม้ง ให้อยู่ในกรอบแห่ง "วิถีจารีต" และ "วิถีจารีต" คือ กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ของคนม้ง ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปของการจัดความสัมพันธ์ บนพื้นฐานของผีบรรพบุรุษร่วมกัน สอดคล้องกับ ศิริพร ณ ถลาง, (2559 : คำนำ) กล่าวว่า การสืบทอดวัฒนธรรม และสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ถือเป็นความคิดสากลของมวลมนุษย์ชาติ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยในแต่ละประเทศต้องพยายามหาวิธีหรือกุศโลบายในเรื่องการแสดงออก เพื่อประกาศและสืบทอดอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของตนเอง

2. คนม้งได้นำประวัติศาสตร์วิถีจารีต มากำหนดพฤติกรรมการปรับตัว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ระบบสังคมและการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนพื้นฐานของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ พร้อมกับการส่งทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับคนม้ง รุ่นอนาคตได้อย่างลงตัว และปรากฏออกมาในรูปของอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์เฉพาะ สอดคล้องกับ ศิริพร ณ ถลาง, (2557 : 366, 377-378) กล่าวว่า เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จะเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่ทำให้ "มนุษย์" ต้องประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เพื่อใช้ในการสร้างขวัญ กำลังใจ และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีดำรงอยู่ และประวัติศาสตร์วิถีชุมชน คือ

กระบวนการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนได้มีที่ยืน สอดคล้องกับจุฑาพรรธ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, (2551 : 60) กล่าวถึงหน้าที่ของ ประวัติศาสตร์สามารถนำมาอธิบายว่า "เราคือใคร บรรพบุรุษของเราเป็นใคร" มีการอธิบายถึงสถานการณ์ และสถานภาพของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่สูงต่ำไม่เท่ากันเพราะเหตุใด รวมไปถึงบทบาทในฐานะที่เป็น "บทบัญญัติ" แนวทางในการประกอบอาชีพต่างๆ ของแต่ละกลุ่มชนที่แตกต่างกัน มนุษย์จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ผ่านการรับรู้ จึงมีรูปแบบการรับรู้ และวัฒนธรรมเป็นตัวทำให้เกิดความหมาย โดยส่งผ่านทางประสบการณ์ของมนุษย์ ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากข้อค้นพบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในประเด็นความผูกพันทางสังคมที่มีลักษณะพื้นฐานดั้งเดิมทางสายเลือด (The Tie of Blood) สอดคล้องกับการทำวิจัย เรื่อง ศึกษาระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อการจัดความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ในวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

2. และจากการจัดกิจกรรมของคนม้งในพื้นที่จังหวัดตาก จะพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีประเพณีที่ดีงามและมีชุดความรู้แบบดั้งเดิม สอดคล้องกับการทำวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผ่าน "ประเพณี" ตามปีปฏิทินแบบมีส่วนร่วม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาอย่างยิ่งอย่าง ในการตรวจสอบโครงสร้างด้านเนื้อหา ภาษา พร้อมกับให้คำแนะนำ ปรึกษา ตลอดจนการตรวจสอบปรับแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ดังนี้

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2) ดร.อดิเรก ฟั่นเขียว ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายแผนและวิจัย คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด จังหวัดตาก

3) ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ขอขอบคุณ ครูเนติกานต์ (หมี่) แซ่ม้า ผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่ "**ล่าม**" เก็บข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องทางด้านจารีตม้ง บ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพระศรีรัตนตรัย บิดา มารดา ครู อาจารย์ และ ผู้มีพระคุณ

สุขเกษม ขุนทอง และ วชิระ พิมพ์ทอง

บรรณานุกรม

เกรียงไกร เกิดศิริ. (2551). **ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์. คณะกรรมการวิชามนุษย์กับสังคม ศูนย์วิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป. (2559). **มนุษย์กับสังคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุฑาพรรธ์ (จามจุรี) ผดุงชีววิต. (2551). **วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (บรรณาธิการ). (2546). **อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

พระธรรมปิฎก และคณะ. (2552). **วิถีชุมชน : สุ จิ ปุ ลิ 5**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาณุเดช เกิดมะลิ. (บรรณาธิการ). (2552). **วิถีแงจอมป่า รักษาผืนป่าตะวันตก**. กรุงเทพฯ : ที คิว พี. เมตาตา (กฤตวิทย์) วิวัฒนานุกูล. (2559). **การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (บรรณาธิการ). (2549). ตำราการแพทย์และสมุนไพร. **เชียงราย : วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.**

ยศ สันตสมบัติ (2551). **อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (องค์การมหาชน).

ศิริพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

________ . (2559). **มองคติชน เห็นตัวตน ชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มนุษย์วิทยาสิรินธร.

สุขเกษม ขุนทอง. (2561). **แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการเสพย์สารเสพติดบนฐานจารีตม้งแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**. กำแพงเพชร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้สูงอายุไทย: ความมั่นคงด้านการมีผู้ดูแล

Thai Older Persons: Security inPersonal Assistance

รักชนก คชานุบาล(Rukchanok Karcharnubarn)*
สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล(Subhachak Saengprachaksakula)
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
*Rukchanok.K@chula.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแล และการได้รับการดูแล โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจาก “โครงการการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและความอยู่ดีมีสุขในบริบทสังคมสูงวัย ” พ.ศ. 2559 โดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด 6,609คน

ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 12 ต้องการผู้ดูแล และผลการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแลโดยใช้การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุพบว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าผู้สูงอายุหญิงมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลสูงกว่าผู้สูงอายุชาย และผู้สูงอายุที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไปมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 60-64 ปี ในขณะที่ผู้สูงอายุที่เป็นโสดมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลต่ำกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ และผู้ที่ไม่มีการศึกษามีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า อีกทั้งผู้สูงอายุที่ไม่เตรียมความพร้อมด้านสุขภาพมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลสูงกว่าผู้ที่เตรียม และผลการวิจัยยังพบว่ามีผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแลแต่ไม่มีผู้ดูแลสูงถึงร้อยละ 82.4 ดังนั้นการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ การเตรียมการด้านผู้ดูแลก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และการจัดระบบการดูแลโดยชุมชนจึงเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงด้านการอยู่อาศัยในมิติด้านผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทยที่สำคัญ

คำสำคัญ:ผู้สูงอายุ ผู้ดูแล ความมั่นคงด้านการมีผู้ดูแล

Abstract

This article is aimed at studying need for personal assistance, factors correlated with a need, and a receiving assistance. The sample comprised 6,609 older persons (aged 60 and older) who answered questionnaires in the 2016 Survey of Population Change and Well-being in the Context of Aging Society, which was conducted by the College of Population Studies, Chulalongkorn University.

The results show that more than 20 percent of Thai older persons need for personal assistance. Multiple logistic regression technique was utilized to analyze the relationship between demographic and old age provision factors. The results show that sex, age, marital status, education and health provision are related to need for personal assistance at 0.05 level of significance. It was found that women are more likely to report a need for assistance than men. Older persons aged 75 and olderare more likely to report a need than persons aged 60-64. Older persons who were single are more likely to report a need than others. Older persons who had no education are more likelyto report a need than their counterparts. While, older persons who did not prepare for health in old age are more likely to report a need than who did. Among older persons who needed assistance, more than 82.4 percent did not receive it. According to this study, the provision of health, care giver and community care system are important for promoting personal assistance security in Thai older persons.

Keywords: older persons, care giver, personal assistance security

บทนำ

จากการคาดประมาณจำนวนประชากรสูงอายุไทย (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2588 (ภายใต้สมมติฐานของภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลาง) โดยองค์การสหประชาชาติ พบว่า จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 11.7 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 18.7 ล้านคน และ 22.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 และ ปี พ.ศ. 2588 ตามลำดับ อีกทั้ง สัดส่วนประชากรสูงอายุไทยก็ยังคงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16.9 เป็นร้อยละ 26.8 และ ร้อยละ 35.3 ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ยังพบว่า เป็นประชากรสูงอายุเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเฉพาะในผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จะมีสัดส่วนที่มากกว่าเพศชายอย่างมาก ในอีก 20 ปีข้างหน้า (United Nation, 2017)

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยแล้ว ซึ่งไม่เพียงแต่จะมีการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุ แต่ยังมีแนวโน้มที่ผู้สูงอายุเหล่านั้นจะมีอายุยืนยาวขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา อีกทั้งยังพบว่าประชากรสูงอายุไทยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุหญิงมากกว่าชาย ซึ่งการมีอายุที่ยืนยาวขึ้นย่อมส่งผลต่อความเสี่ยงสูงด้านปัญหาสุขภาพและทำให้ความต้องการบริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการด้านสุขภาพและการดูแลที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุหญิงก็ส่งผลต่อความท้าทายที่สำคัญเพราะผู้สูงอายุหญิงส่วนใหญ่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่ำกว่าผู้สูงอายุชาย ทำให้ผู้สูงอายุหญิงมีความเสี่ยงต่อความยากจนสูงอีกทั้งยังมีปัญหาด้านสุขภาพจากโรคเรื้อรังที่ต้องการการรักษาพยาบาลที่ต่อเนื่อง ดังนั้นในปัจจุบันมีผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่ต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิงจากความเสื่อมสภาพของร่างกายและจากโรคภัยไข้เจ็บที่ทำให้เกิดความพิการ เช่น จากโรคหลอดเลือดสมอง ทำให้เกิดภาวะอัมพฤกษ์หรืออัมพาต หรือจากอุบัติเหตุต่างๆจากการสำรวจเป็นระยะๆ พบผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ต้องพึ่งพิงบางส่วน หรือเป็นประเภท "ติดบ้าน" ออกไปไหนไม่ได้และต้องพึ่งพิงทั้งหมด หรือเป็นประเภท "ติดเตียง" อีกทั้ง จำนวนผู้สูงอายุที่ติดบ้านติดเตียงมีแนวโน้มสูงขึ้น ทั้งจากสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากสัดส่วนผู้สูงอายุ "วัยปลาย" ที่มากขึ้น เพราะอายุคาดเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นเป็นลำดับนั้นเอง (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2556)

ปัจจุบัน ปัญหาผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงหรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นปัญหาใหญ่ทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยซึ่งเป็นปัญหาที่ยากสำหรับแต่ละครอบครัวจะแบกรับและแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพราะปัจจุบันครอบครัวไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น แต่ละครอบครัวมีลูกน้อยลง ผู้หญิงซึ่งเคยเป็นผู้ให้การดูแลสมาชิกของครอบครัวต้องไปทำงานประจำนอกบ้านมากขึ้น พ่อแม่พึ่งพาลูกได้น้อยลง มีผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ตามลำพังเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้องค์กรอนามัยโลกยังได้ให้ความสำคัญกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุผ่านแนวคิด Active Ageing เพื่อเป็นเป้าหมายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศสมาชิกต่างๆโดยมีด้านความมั่นคงและด้านสุขภาพเป็นส่วนประกอบหนึ่งของแนวคิดนี้ โดยจะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุทั้งทางด้าน

สุขภาพกายและใจ ตลอดจนด้านที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ในด้านความมั่นคงจะหมายถึงลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุว่าเป็นการอยู่คนเดียวตามลำพังหรือมีผู้อยู่อาศัยด้วย ส่วนด้านสุขภาพจะเน้นถึงการที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น นอกจากจะต้องมีใครสักคนในครอบครัวเป็นผู้ดูแลในยามที่ต้องการแล้ว ยังต้องการผู้ดูแลที่มีความรู้และทักษะด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องเจ็บป่วยเป็นเวลานานหรือมีภาวะทุพพลภาพ (WHO, 2002)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง จะต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด Active Ageing มาใช้ในการศึกษาความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติของผู้สูงอายุไทย และปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุ ตลอดจนในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแลนั้นได้รับการดูแลมากน้อยเพียงใด จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำข้อมูลที่ได้มาใช้วางแผนเพื่อกำหนดนโยบายและวางมาตรการสำหรับการป้องกันปัญหาการขาดผู้ดูแลในวัยสูงอายุที่ต้องการการพึ่งพิงที่จะเกิดขึ้นในสังคมสูงวัยของประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทย
2. เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทย
3. เพื่อศึกษาการได้รับการดูแลของผู้สูงอายุไทยที่ต้องการผู้ดูแล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้ข้อมูลจาก “โครงการการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและความอยู่ดีมีสุขในบริบทสังคมสูงวัย” พ.ศ. 2559 โดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ 4 ขั้นตอน (Stratified four-stage cluster sampling) และใช้ความน่าจะป็น (Probability sampling) ในการเลือกตัวอย่างทั้งนี้ได้ถ่วงน้ำหนักให้ตัวอย่างมีการกระจายแบบประชากรแล้ว ดังนั้น จึงมีจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) และตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด 6,609 ตัวอย่าง

2. ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ข้อมูลที่ได้การวิจัยครั้งนี้ จะถูกจำกัดตามข้อคำถามที่มีอยู่ในการสำรวจ “โครงการการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและความอยู่ดีมีสุขในบริบทสังคมสูงวัย” พ.ศ. 2559 ซึ่งจะเป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-sectional Data) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความรู้สึก การรับรู้ และสภาพที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวเท่านั้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ นำเสนอการอธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และใช้การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ (Multiple Binary Logistic Regression) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุ หมายถึง ความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติในการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น จัดยา ซักผ้า ทำงานบ้าน กินอาหาร อาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน เข้าส้วม ฯลฯ

การเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุด้านสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ การกินอาหารครบ 5 หมู่ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ฯลฯ

การเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุด้านที่อยู่อาศัย เช่น มีการเตรียมหรือปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับวัยสูงอายุ ฯลฯ

การเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุด้านจิตใจ เช่น มีการปฏิบัติธรรม ร้องเพลง เต้นรำ ฯลฯ

5. กรอบแนวคิดของการวิจัย

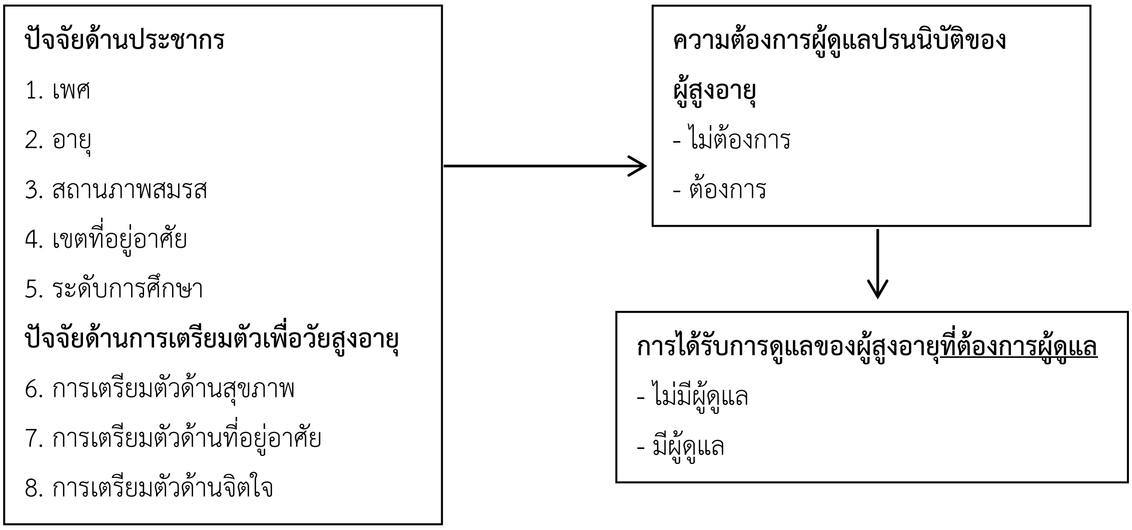

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 56.5 เทียบกับร้อยละ 43.5) มีอายุเฉลี่ยประมาณ 68.74 ปี ส่วนใหญ่มีคู่สมรส (ร้อยละ 66.1) อาศัยอยู่ในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง โดยอาศัยในชนบทคิดเป็นร้อยละ 59.3 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ

76.7) ส่วนใหญ่เตรียมการเพื่อวัยสูงอายุด้านสุขภาพ (ร้อยละ 60.4) และด้านจิตใจ (ร้อยละ 57.8) และมีการเตรียมการด้านที่อยู่อาศัยเพียงร้อยละ 26.4ดังแสดงในตารางที่ 1

2. ความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทยและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแล

ผลจากการวิจัยพบว่า มีผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 12.2 ที่ต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติในการทำกิจวัตรประจำวัน และเมื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแล ซึ่งประกอบด้วยเพศ กลุ่มอายุ สถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา การเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุด้านสุขภาพ การเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุด้านที่อยู่อาศัย และการเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุด้านจิตใจ โดยควบคุมปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผลจากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาคแบบพหุ (ตารางที่ 2) ในระดับหลายตัวแปร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติของผู้สูงอายุไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกได้แก่ เพศหญิง อายุ 75-79 ปี อายุ 80 ปีขึ้นไป มีคู่สมรส และหม้าย/หย่า/แยก กล่าวคือ ผู้สูงอายุเพศหญิงมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลมากกว่าผู้สูงอายุชาย และผู้ที่มีอายุ 75-79 ปีและ อายุ 80 ปีขึ้นไปมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลมากกว่าผู้ที่มีอายุ 60-64 ปี อีกทั้งผู้สูงอายุที่มีคู่สมรส และหม้าย/หย่า/แยก มีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลมากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติของผู้สูงอายุไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ทางลบได้แก่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป และมีการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุด้านสุขภาพ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป จะมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลน้อยกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษา ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุด้านสุขภาพ มีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลน้อยกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุด้านสุขภาพ

ตารางที่ 1: ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (N = 6,609)

ปัจจัยด้านประชากร	ร้อยละ	ปัจจัยด้านการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุ	ร้อยละ
เพศ		การเตรียมตัวด้านสุขภาพ	
ชาย	43.5	ไม่ได้เตรียม	39.6
หญิง	56.5	เตรียม	60.4
อายุ (ปี)		การเตรียมตัวด้านที่อยู่อาศัย	
60-64	34.9	ไม่ได้เตรียม	73.6
65-69	25.7	เตรียม	26.4

ปัจจัยด้านประชากร	ร้อยละ	ปัจจัยด้านการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุ	ร้อยละ
70-74	19.5	การเตรียมตัวด้านจิตใจ	
75-79	11.1	ไม่ได้เตรียม	42.2
80 ขึ้นไป	8.8	เตรียม	57.8
สถานภาพสมรส			
โสด	3.8		
สมรส	66.1		
หม้าย/หย่า/แยก	30.1		
เขตที่อยู่อาศัย			
เมือง	40.7		
ชนบท	59.3		
ระดับการศึกษา			
ไม่มีการศึกษา	9.1		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	76.6		
มัธยมศึกษาขึ้นไป	14.3		

3. การได้รับการดูแลในกลุ่มผู้สูงอายุไทยที่ต้องการ

ในส่วนของผู้สูงอายุร้อยละ 12.2 ที่ต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติ จะพบว่า มีผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแลแต่ไม่มีผู้ดูแล สูงถึงร้อยละ 82.4 ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแลและได้รับการดูแล มีเพียงร้อยละ 17.6

ตารางที่ 2:อัตราส่วนโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามปัจจัยต่างๆ (N = 6,609)

ปัจจัยด้านประชากร	Odds Ratio	ปัจจัยด้านการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุ	Odds Ratio
1. เพศ		6. การเตรียมตัวด้านสุขภาพ	
ชาย	1.000	ไม่ได้เตรียม	1.000
หญิง	1.249*	เตรียม	0.709*
2. อายุ(ปี)		7. การเตรียมตัวด้านที่อยู่อาศัย	
60-64	1.000	ไม่ได้เตรียม	1.000

ปัจจัยด้านประชากร	Odds Ratio	ปัจจัยด้านการเตรียมตัวเพื่อวัยสูงอายุ	Odds Ratio
65-69	1.008	เตรียม	1.095
70-74	1.062	8. การเตรียมตัวด้านจิตใจ	
75-79	2.446*	ไม่ได้เตรียม	1.000
80 ขึ้นไป	2.737*	เตรียม	0.879
3. สถานภาพสมรส			
โสด	1.000		
สมรส	2.112*		
หม้าย/หย่า/แยก	2.304*		
4. เขตที่อยู่อาศัย			
เมือง	1.000		
ชนบท	1.089		
5. ระดับการศึกษา			
ไม่ได้เรียน	1.000		
ประถมศึกษาหรือต่ำ	0.617*		
กว่า	0.503*	R^2 = 0.065*	
มัธยมศึกษาขึ้นไป			

หมายเหตุ:

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

R^2 หมายถึง ค่าที่บอกสัดส่วนหรือร้อยละซึ่งสามารถอธิบายการแปรผันของความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติ

1.000 หมายถึง กลุ่มอ้างอิง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าผู้สูงอายุไทยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีชีวิตยืนยาวขึ้นในปัจจุบันยังคงมีความต้องการผู้ดูแลเพื่อปรนนิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันสูงถึงกว่าร้อยละ 12 ซึ่งแม้จะมีสัดส่วนไม่สูงมากนักแต่หากคิดเป็นจำนวนของผู้สูงอายุทั้งหมดในปัจจุบัน (ปี 2560) ที่มีมากกว่า 11ล้านคนก็พบว่ามีผู้สูงอายุประมาณกว่า 1.3 ล้านคนที่มีความต้องการผู้ดูแล ในขณะที่การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแล มีเพียงร้อยละ 17.6 ที่มีผู้ดูแล นั่นหมายถึงกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้ที่ต้องการผู้ดูแลแต่ต้องดูแลตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่ตามมา

สำหรับประชากรกลุ่มนี้ที่อาจเป็นผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหรือกลายเป็นภาระของรัฐและสังคมที่จะต้องจัดบริการให้กับคนกลุ่มนี้ เพราะในอดีตผู้สูงอายุไทยอาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย และจากการมีภาวะเจริญพันธุ์สูงทำให้มีบุตรหลานจำนวนมาก การหาผู้ดูแลจึงไม่มีปัญหา ในขณะที่คู่สมรสไทยในปัจจุบันมีบุตรน้อยลงอีกทั้งบุตรหลานก็มีการย้ายถิ่นเพื่อการทำงานและการศึกษา ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องอยู่ลำพัง ปัญหาการขาดการดูแลในวัยสูงอายุจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในด้านความมั่นคงในการอยู่อาศัยในวัยสูงอายุในอนาคตของผู้สูงอายุไทย ซึ่งองค์การอนามัยโลกให้ความสำคัญเป็นมิติด้านหนึ่งของการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ (Active Ageing)ดังนั้นหากผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแลแต่ไม่ได้รับการดูแลก็อาจส่งผลให้คุณภาพชีวิตในด้านความมั่นคงของการอยู่อาศัยและด้านสุขภาพลดต่ำลง ซึ่งผลการวิจัยที่พบก็ยังสนับสนุนการศึกษาวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมาที่ว่าประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่ปัญหาการเป็นคนชายขอบได้โดยง่าย (ปราโมทย์ ประสาทกุล ศุทธิดา ชวนวัน และกาญจนา เทียนลาย, 2555)

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการผู้ดูแลของผู้สูงอายุไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาและการเตรียมตัวด้านสุขภาพ โดยพบว่าผู้สูงอายุหญิงมีความต้องการการดูแลมากกว่าเพศชาย ผู้สูงอายุหญิงแม้จะมีอายุคาดเฉลี่ยที่สูงกว่าผู้สูงอายุชาย แต่กลับมีปัญหาด้านสุขภาพในช่วงปลายของชีวิตที่มากกว่าผู้สูงอายุชาย จึงทำให้ผู้สูงอายุหญิงมีความต้องการผู้ดูแลที่สูงกว่าผู้สูงอายุชายในขณะเดียวกันผลการศึกษายังพบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้นจนถึงอายุ 75 ปีขึ้นไปจะมีโอกาสที่จะต้องการผู้ดูแลสูงกว่าผู้สูงอายุวัยต้น ที่มีอายุ 60-64 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้นหรือผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จะมีปัญหาด้านสุขภาพและความต้องการผู้ดูแลที่สูงกว่าผู้สูงอายุวัยต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุพ.ศ. 2557 และนำมาคำนวณอัตราความชุกของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรพื้นฐานได้ด้วยตนเองพบว่า เพศหญิงมีอัตราความชุกหรือจำนวนผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงมากกว่าเพศชาย และผู้สูงอายุที่อายุมากขึ้นก็จะมีอัตราความชุกหรือจำนวนผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงเพิ่มมากขึ้นด้วย ผู้สูงอายุเหล่านี้จึงมีความต้องการคนดูแลในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน(มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560) นอกจากนี้ ยังพบว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งมีทั้งอยู่ตามลำพังคนเดียว และอยู่ตามลำพังกับคู่สมรส ดังนั้นการที่ประชากรสูงอายุไทยมีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนยาวขึ้นตามการคาดการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556) ก็ย่อมจะสนับสนุนให้เห็นว่าปัญหาของความต้องการการดูแลของประชากรสูงอายุไทยจะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามกลุ่มประชากรสูงอายุที่มีอายยืนยาวขึ้นนั่นเอง

สำหรับสถานภาพสมรสผลการศึกษาพบว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสโสดมีความต้องการผู้ดูแลต่ำที่สุด รองลงมาคือผู้ที่สมรส และผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่า/แยก มีโอกาสความต้องการผู้ดูแลที่สูง

ที่สุด ซึ่งผลการศึกษาที่ได้อาจอธิบายได้ว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสดจะมีการเตรียมการในด้านการอยู่อาศัยไว้แล้วว่าจะต้องอยู่คนเดียวโดยไม่มีผู้ดูแล ผู้สูงอายุโสดจึงมีความต้องการผู้ดูแลต่ำกว่าผู้สูงอายุในสถานภาพอื่นๆ อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้าย/หย่า/แยก เป็นอีกกลุ่มที่มีโอกาสจะต้องอยู่คนเดียวเพราะคู่สมรสเสียชีวิตหรือแยกกันอยู่ ทำให้คนกลุ่มนี้จะต้องปรับตัวจากที่เคยมีคนอาศัยอยู่ร่วมกันมาอยู่ลำพัง จึงทำให้การขาดผู้ดูแลกระทบกับคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก อีกทั้งกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้าย/หย่า/แยก ยังพบว่ามีสัดส่วนของผู้หญิงมากกว่าผู้สูงอายุชาย ซึ่งก็ยิ่งทำให้ปัญหาการขาดผู้ดูลส่งผลกระทบอย่างมากในผู้สูงอายุเพศหญิง

ผลการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะมีโอกาสของความต้องการผู้ดูแลต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานภาพทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการดูแลสุขภาพ มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ดีกว่า อาจนำไปสู่การพึ่งพิงตนเองได้สูงกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษา จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความต้องการผู้ดูแลต่ำกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องการการศึกษาของสุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล (2558) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีวุฒิวัย (Active Ageing) โดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า นอกจากนี้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการผู้ดูแลในวัยสูงอายุที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งคือการเตรียมตัวด้านสุขภาพเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมด้านสุขภาพที่อาจทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้มีความแข็งแรง สุขภาพดี สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น

จากการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้ดูแลในวัยสูงอายุมีทั้งปัจจัยเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้นหากเราต้องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุไทยสามารถพึ่งพิงตนเองได้นานที่สุด โดยมีความต้องการผู้ดูแลให้น้อยที่สุด หรือหากผู้สูงอายุมีความต้องการผู้ดูแล ก็จะต้องได้รับการดูแลจากผู้ดูแลที่มีความรู้ความสามารถ ในการปรนนิบัติดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้เกิดภาวะการสูงอายุที่มีคุณภาพ (Active Ageing) นโยบายหรือมาตรการเพื่อการสร้างความมั่นคงในด้านผู้ดูแลจะต้องดำเนินการควบคู่กันไปทั้งมาตรการด้านการป้องกันและการช่วยเหลือ โดยเน้นการป้องกันหรือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะของการมีสุขภาพดี มีความรู้และมีการเตรียมการด้านสุขภาพที่ดี ในขณะที่ผู้สูงอายุที่เข้าสู่วัยที่ต้องการผู้ดูแลจะต้องมีการเตรียมการให้ความช่วย เหลือโดยจัดระบบสวัสดิการชุมชนด้านการดูแลผู้สูงอายุหรือมีระบบสนับสนุนผู้ดูแลที่เป็นสมาชิกครอบครัว ให้สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติและสามารถให้การดูแลสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุในครอบครัวได้โดยไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตโดยปกติของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในด้านการวิจัย

1.ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงกลุ่มประชากรสูงอายุในปัจจุบันที่ไม่มีผู้ดูแลว่าเกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง และต้องการรูปแบบการดูแลแบบใด

2. ขณะที่ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีผู้ดูแลควรมีการศึกษาวิจัยว่า การได้รับการดูแลนั้นมีคุณภาพหรือไม่ ผู้ที่ให้การดูแลได้รับการอบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุหรือไม่ อย่างไร

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1.ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านการดูแลสุขภาพตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เพื่อให้เป็นผู้สูงอายุมีสุขภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้นานที่สุดซึ่งเป็นนโยบายด้านการป้องกัน

2. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านผู้ดูแลในประชากรสูงอายุที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิงที่มีโอกาสจะมีชีวิตที่ยืนยาว มีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังที่จะนำไปสู่การเป็นผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงสูง และยังเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการอยู่โดยลำพังในวัยสูงอายุสูง

3. รัฐหรือชุมชนสนับสนุนครอบครัวให้เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผ่านกลไกทางภาษีหรือการจัดระบบสนับสนุนสมาชิกครอบครัวที่เป็นผู้ดูแลในด้านการให้ความรู้และการบริการต่างๆ

4. สนับสนุนการจัดสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยอาสาสมัครชุมชน เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังหรือถูกทอดทิ้ง

5. รัฐหรือชุมชนส่งเสริมระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีมาตรฐานได้คุณภาพ และเข้าถึงได้ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อรองรับความต้องการด้านการดูแลที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ปราโมทย์ ประสาทกุล ศุทธิดา ชวนวัน และกาญจนา เทียนลาย. (2555). ผู้สูงอายุ: คนวงในที่จะถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ. ใน *ประชากรและสังคม 2555: ประชากรชายขอบลความเป็นธรรมในสังคมไทย/กุลภา วจนสาระ และกฤตยา อาชวนิจกุล, บรรณาธิการ.* นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2559.* นครปฐม: พริ้นเทอรี่.

วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2556). *รายงานการศึกษาโครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554).* สนับสนุนโดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล. (2558). ปัจจัยกำหนดระดับวุฒิวัยของผู้สูงอายุไทย. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,* 21(1), 139-167.

United Nation. (2017). *World Population Prospects: The 2017 Revision.*

WHO. (2002). *Active Ageing: A Policy Framework.* Geneva, Switzerland: World Health Organization.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อย ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

The Factors Affect The Sale of Goods Through The Online Channel of Mobile Phone Entrepreneurs Retail in Si Racha, Chon Buri

วัชรวิทย์ ยัสพันธุ์(Watcharawit Yasapan)* ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์(Sri-on Somboonsup) และพัฒน์พัฒนรังสรรค์(Pat Pattanarangsun)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author. E-mail:kikukool36@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) สภาพทั่วไปของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี 2) ลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมการขายของผู้ประกอบการ 3) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยที่มีผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี 4) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้ารายย่อยในอำเภอศรีราชา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 120 คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ หาค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยแบบจำลองโลจิตผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการที่ใช้ระบบออนไลน์รู้จักระบบออนไลน์ด้วยตนเองมากที่สุด โดยใช้ Facebook เป็นช่องทางในการจำหน่ายโทรศัพท์มือถือ เหตุผลการใช้ระบบออนไลน์คือร้านค้าต้องการเพิ่มช่องทางการขายให้มากขึ้น ส่วนเหตุผลที่ผู้ประกอบการไม่ใช้ออนไลน์ คือ ไม่มั่นใจเรื่องการขนส่งสินค้ามากที่สุด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ได้แก่ เพศ สถานที่ตั้งในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี รายได้ ระยะเวลาการประกอบการ จำนวนผู้ใช้บริการต่อวัน ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการบริการ และปัจจัยด้านโปรโมชั่น

คำสำคัญ: ช่องทางออนไลน์,การตัดสินใจ,ปัจจัย

Abstract

The factors affect the sale of goods through the online channel of mobile phone entrepreneur's retail in Amphoe Si Racha,Changwat Chon Buri. This study has objectives; (1) General conditions of mobile phone entrepreneur's retail in Amphoe Si Racha,Changwat Chon Buri. (2) Personal characteristics and selling behavior of entrepreneurs. (3) To analyze the marketing mix factors that affects the sale of goods through the online channel of mobile phone entrepreneur's retail in Amphoe Si Racha,Changwat Chon Buri. The purposive sampling is 120 mobile phone entrepreneur's retails in Amphoe Si Racha,Changwat Chon Buri. Using the questionnaire was a tool to collect data from the samples. Moreover, using statistical analysis, find the frequency, percentage, average, and find the standard deviation to test the hypothesis with the logical model.The entrepreneur use online system to sale their products and services. They use Facebook to be an online channel to sale mobile phone.There are many reasons to decide selling online channel. The one reason is to increase selling channel by. In the meanwhile, The reason why entrepreneurs do not use online is that they are not confident about shipping. The factors affect the sale of goods through the online channel of mobile phone entrepreneur's retail in Amphoe Si Racha, Changwat Chon buri. There is statistical significance level of 0.1 such as gender, store's location in Amphoe Si Racha, Changwat Chon buri, income, operation time, and amount of people customer including factor of marketing mix that consist of factors of product, price, services channel and promotion.

Keywords: words: online, channels, decisions

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้เกิดระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่ทำให้การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วเป็นอย่างมาก จากการแค่พบปะพูดคุย หรือทำกิจกรรมร่วมกันเพียงอย่างเดียว แต่กลับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาทางด้านสังคมให้เกิดขึ้นกล่าวคือ การที่ผู้ใช้งานอินเตอร์เน็ตเชื่อมต่อกับเพื่อนอีกจำนวนมากผ่านผู้ให้บริการด้านโซเชียลเน็ตเวิร์คเช่นYoutube FacebookLine เป็นต้น หรือเรียกกันว่าสังคมเครือข่าย (Social Network) หรือสังคมออนไลน์นั่นเอง ซึ่งมีความกว้างใหญ่ไพศาล ไม่สิ้นสุด

ซึ่งสังคมที่เกิดขึ้น ก็คือ การเชื่อมเครือข่ายหนึ่งของโลกที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันในรูปแบบเฉพาะเจาะจง เช่น ด้านความคิด เงินทอง ด้านสังคม ด้านการค้า เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการสื่อสารในปัจจุบันเป็นการเชื่อมโยงทุกสิ่งเข้าด้วยกันอีกทั้งยังย่อโลกใบนี้ให้เล็กลง ทำให้เราทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างสะดวกและง่ายดาย และด้วยเทคโนโลยีของการสื่อสารที่พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ได้ช่วยเพิ่มบทบาทสำคัญของการสื่อสารในโลกธุรกิจ ช่วยให้การประกอบธุรกิจมีความคล่องตัวมากขึ้น ประหยัดเวลาและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2559 พบว่าผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ อินเตอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ในกรุงเทพมหานครมากที่สุด รองลงมาคือภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ตามลำดับ ซึ่งจากสถิติจะเห็นได้ว่ามีการใช้มือถือในทุกๆภาคที่สูงที่สุด ซึ่งในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือที่มีความสามารถเพิ่มขึ้นในลักษณะคอมพิวเตอร์พกพา หรือเรียกว่า สมาร์ทโฟน โทรศัพท์มือถือในปัจจุบันนอกจากจากความสามารถพื้นฐานของโทรศัพท์แล้ว ยังมีคุณสมบัติพื้นฐานของโทรศัพท์มือถือที่เพิ่มขึ้นมา เช่น บลูทูธ อินฟราเรด กล้องถ่ายภาพ เอ็มเอ็มเอส วิทยุ เครื่องเล่นเพลง จีพีเอส การเล่นเกม การซื้อขายสินค้า และการค้นคว้าสิ่งต่างๆผ่านการใช้งานทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และในปัจจุบันการครอบครองโทรศัพท์มือถือของประชาชนมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดธุรกิจร้านค้าโทรศัพท์ขึ้นในย่านต่างๆเป็นจำนวนมากทั่วประเทศ แต่ในปัจจุบันการขายมือถือหรืออุปกรณ์มือถือไม่ได้มีแต่การขายเพียงเฉพาะหน้าร้านแต่ยังมีการขายผ่านช่องทางออนไลน์ด้วยหรือเรียกว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2559)

ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือเรียกว่าช่องทางการซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว สามารถติดต่อสื่อสารกับลูกค้าได้ตลอดเวลาและยังมีประโยชน์ในด้านอื่นๆ คือ การเพิ่มโอกาสทางการตลาด ขยายโอกาสในการเข้าถึงตลาด เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายมากยิ่งขึ้น การเข้าถึงลูกค้าเป้าหมาย ฐานผู้ซื้อขยายมากขึ้น สามารถทำการค้าได้ตลอดเวลา ไม่มีวันหยุด การลดต้นทุน ค่าใช้จ่าย ไม่ต้องมีหน้าร้านและลูกจ้างก็สามารถทำธุรกิจผ่านออนไลน์ได้ ทำให้มีผู้ประกอบการทำธุรกิจออนไลน์มากขึ้นจากความสำคัญของการสื่อสารและธุรกิจการขายสินค้าออนไลน์รวมไปถึงการเข้ามาของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกจึงมีโอกาสที่ ประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น

ซึ่งจากการที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อย โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีแหล่งร้านค้าขายโทรศัพท์มือถือแหล่งใหญ่ๆซึ่งมีทั้งหมด 4 แหล่งได้แก่ ตึกคอม ศรีราชา โรบินสันศรีราชา ฮาเบอร์ แหลมฉบังและเครือสหพัฒน์ แหลงฉบังเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งร้านโทรศัพท์มือถือจำนวนมากโดยสุ่มตัวอย่าง 120 ตัวอย่าง และอยากทราบถึงลักษณะและพฤติกรรมในการขายสินค้าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดของการขายสินค้าของผู้ประกอบการรวมถึงผลกระทบต่อการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการโทรศัพท์มือถือรายย่อยใน

เขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ว่ามีผลต่อธุรกิจหรือไม่อย่างไร ผลจากการศึกษาที่ได้สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) สภาพทั่วไปของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี2) ลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมการขายของผู้ประกอบการ 3) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยที่มีผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี 4) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้ารายย่อยในอำเภอศรีราชา

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการทำขายสินค้าของผู้ประกอบการร้านค้า และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นตัวแปรที่มักถูกนำมาศึกษาดังตารางที่ 1

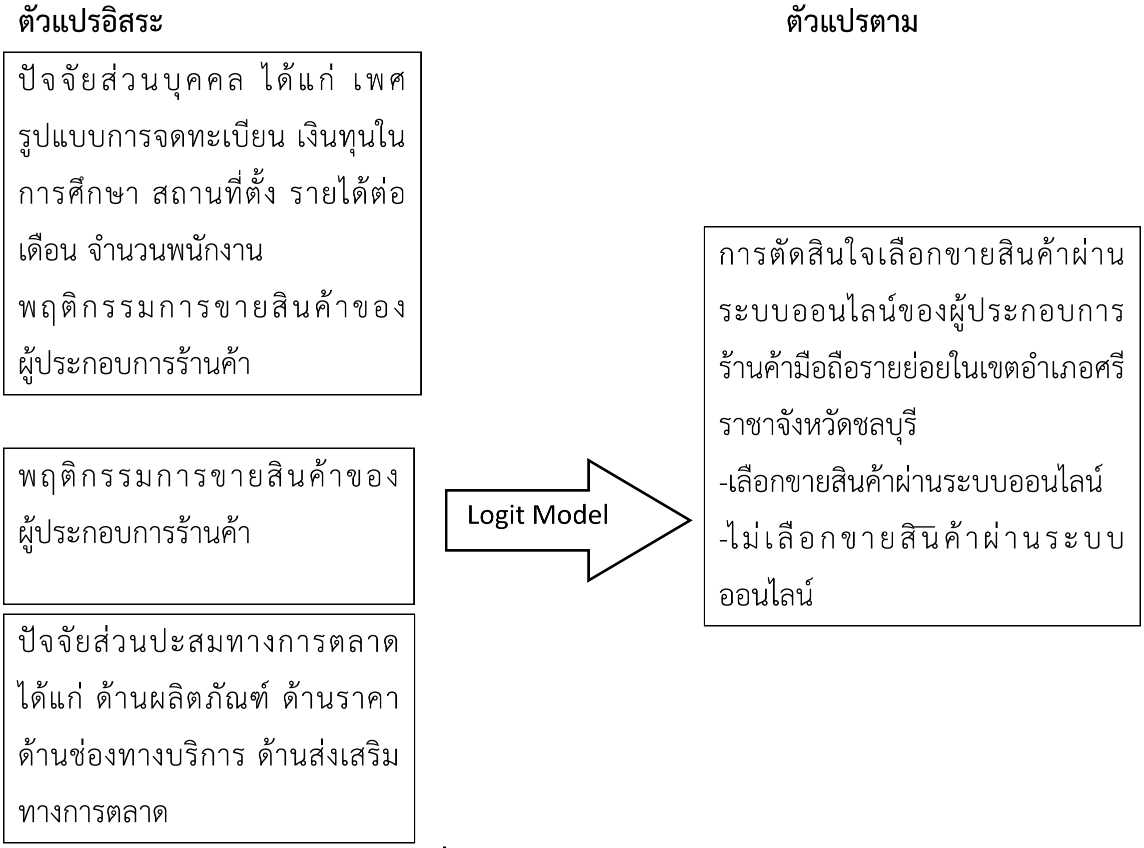

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตารางที่ 1จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย (ปี)	ปัจจัยส่วนบุคคล	พฤติกรรมการขายสินค้าของร้านค้า	ส่วนประสมทางการตลาด
พรรณรวี จตุพศ (2550)	✓	✓	
พิษณุ อิ่มวิญญาณ (2554)		✓	
อัชฌาพร กว้างสวาสดิ์และพัชราภรณ์ ชัยพัฒนเมธี (2556)	✓	✓	✓
จิริฒิพา เรืองกล (2558)	✓		✓
ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู (2559)	✓		✓
ภัทรา สิทธิโกมลวรรณ (2560)	✓	✓	✓

ที่มา: จากการศึกษา (2560)

วิธีการศึกษา

การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต ซึ่งตั้งสมมติฐานดังนี้

H_0= ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการขายสินค้าของผู้ประกอบการรายย่อย และปัจจัยส่วนประสมการตลาดไม่มีผลการตัดสินใจเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

H_1= ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการขายสินค้าของผู้ประกอบการรายย่อย และปัจจัยส่วนประสมการตลาดมีผลการตัดสินใจเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีโดยกำหนดแบบจำลองโลจิตดังต่อไปนี้

$$
In\left(\frac{P}{1-P}\right) = \beta_0 + \beta_1 gender + \sum_i \beta_{2i} reg_j + \sum_l \beta_{3l} loca_l + \sum_k \beta_{4k} inc_k + \beta_{5x}\, va + \sum_m \beta_{6m} time_m + \sum_n \beta_{7n} cutomer_n + \beta_{8c}\, credit + \beta_{9f}\, free + \sum_o \beta_{10o} num_o + \beta_{11a} prod1_a + \beta_{12b} prod3_b + \beta_{13c} price1_c + \beta_{14d}\, price4_d + U
$$

ตารางที่ 2 คำอธิบายตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
Y	การตัดสินใจเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการรายย่อยในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	
P	Prob (Y=1) ความน่าจะเป็นของการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการรายย่อย	1 = เลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ 0= ไม่เลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์
gender	เพศ	1 = ชาย ; 0 = หญิง
reg_j	ตัวแปรหุ่นอธิบาย รูปแบบการจดทะเบียน เมื่อ j = 2,3	(Base group = กรณีเจ้าของคนเดียว) reg_j2 = 1 กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด reg_j3 = 1 กรณีบริษัทจำกัด
Local	ตัวแปรหุ่นอธิบาย สถานที่ตั้งของร้านค้า เมื่อ l = 2,3,4	(Base group = โรบินสัน ศรีราชา) local2 = 1 กรณีร้านค้าตึกคอม local 3 = 1 กรณีฮาร์มอลล์ local 4 = 1 กรณีเครือสหพัฒน์)
inck	ตัวแปรหุ่นอธิบาย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยประประมาณของร้านค้า/เมื่อ k = 2,3,4	(Base group = ไม่เกิน 5,000 บาท) inck2 = 1 กรณี 5,001-10,000 inck3 = 1 กรณี 10,001-15,000 inck4 = 1 กรณี มากกว่า 15,000
var	มีความหลากหลายของสินค้า	0 = ไม่เลือก 1 = เลือก
timem	ตัวแปรหุ่นอธิบาย ระยะเวลาการประกอบการ โดยร้านค้า เมื่อ m = 2,3,4	(Base group = น้อยกว่า 1 ปี) timem2 = 1 กรณี 1-3 ปี timem3 = 1 กรณี 4-6 ปี

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
		timem4 = 1 กรณี มากกว่า 6 ปี
cutomern	ลักษณะกลุ่มลูกค้าโดยส่วนใหญ่	(Base group = คนไทยอายุต่ำกว่า 20)
	n = 2,3,4	cutomern = 1 กรณี
		คนไทยอายุระหว่าง 21-30ปี
		cutomern2 = 1 กรณี
		คนไทยอายุระหว่าง 31-40ปี
		Cutomern3 = 1 กรณีคนไทยอายุระหว่าง
		41-50ปี
Credit	บริการชำระด้วยบัตรเครดิต	0 = ไม่เลือก 1 = เลือก
Free	ของแถมจากการขาย	0 = ไม่เลือก 1 = เลือก
num_o	จำนวนผู้ใช้บริการต่อวัน	(Base group = น้อยกว่า 20 คน)
	O = 2,3	num2 = 1 กรณี 21-40 คน
		num3 = 1 40 คนขึ้นไป
prod1	ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของเว็บไซด์ออนไลน์	ตามคะแนนความคิดเห็น 1-5
prod3	ระบบออนไลน์มีความปลอดภัยในการขายสินค้า	ตามคะแนนความคิดเห็น 1-5
price1	ค่าใช้จ่ายในการขายระบบออนไลน์ต่ำกว่าช่องทางอื่น	ตามคะแนนความคิดเห็น 1-5
price4	โดยรวมค่าธรรมเนียมในการใช้บริการในการขายผ่านระบบออนไลน์มีความเหมาะสม	ตามคะแนนความคิดเห็น 1-5
U	ค่าความคาดเคลื่อน (Error Term)	

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาแบบจำลองโลจิต พบว่า ค่า LR chi2(24) = 43.62และ Prob Chi2 = 0.0084อธิบายได้ว่าแบบจำลองนี้สามารถอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขายสินค้าออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 นั่นคือสามารถใช้แบบจำลองนี้ประมาณการหรือพยากรณ์ความน่าจะเป็นของผู้ตัดสินใจเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้พิจารณา Oveall Percentage Correct เท่ากับ 80.18 อธิบายได้ว่าแบบจำลองนี้สามารถพยากรณ์การตัดสินใจขายหรือไม่ขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการ้านค้ารายย่อยดังกล่าวได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 80.18โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.10 ได้แก่เพศ สถานที่ตั้ง รายได้ต่อเดือน การเพิ่มความหลากหลายของสินค้า ระยะเวลาการประกอบการ ของแถมในการขายสินค้า จำนวนผู้ใช้บริการต่อวัน รวมทั้งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา สามารถแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต

ตัวแปร	B	Sb	Z-Stat	P-Value	Marginal Effect
ค่าคงที่	1.190	3..276	0.36	0.716	-
เพศ	BASE group=ชาย				
หญิง	-1.296	0.751	-1.72	0.085*	-0.189
รูปแบบการจดทะเบียน	BASE group= เจ้าของคนเดียว				
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	-0.088	0.929	-0.09	0.925	-0.136
บริษัทจำกัด	0.557	1.052	0.53	0.597	0.732
สถานที่ตั้ง	BASE group = โรบินสัน ศรีราชา				
ตึกคอมศรีราชา	-1.786	0.837	-2.13	0.033*	-0.288
ฮาเบอร์ แหลงฉบัง	2.299	1.401	1.64	0.101	0.206
เครือสหพัฒน์ แหลงฉบัง	0.408	1.268	0.32	0.748	0.057
รายได้ต่อเดือน	BASE group = น้อยกว่า20,000				
20,000-40,000	-1.801	0.890	-2.02	0.043*	-0.312
30,001-60,000	-0.272	0.904	-0.3	0.764	-0.042
มากว่า 60,000	-1.356	1.027	-1.32	0.187	-0.312
การปรับตัวเพื่อเพื่อยอดขาย					
เพิ่มความหลากหลายของสินค้า	0.387	0.623	2.23	0.026*	0.234
บริการรูดบัตรเครดิต	-0.318	0.644	0.49	0.621	-0.048
ระยะเวลาการประกอบ	BASE group = น้อยกว่า 1 ปี				
1-3 ปี	1.389	1.239	1.12	0.262	0.183
4-6 ปี	2.693	1.334	2.02	0.044*	0.297
มากกว่า 6 ปี	2.631	1.386	1.9	0.058*	0.324
ลักษณะกลุ่มลูกค้าโดยส่วนใหญ่	Base group=คนไทยอายุต่ำกว่า 20 ปี				
Cutomern1 = 1 กรณี คนไทยอายุระหว่าง 21-30ปี	-0.285	0.798	-0.36	0.721	-0.42
Cutomern2 = 1 กรณี คนไทยอายุระหว่าง 31-40ปี	1.706	1.116	1.53	0.126	0.191

ตัวแปร	B	Sb	Z-Stat	P-Value	Marginal Effect
Cutomern3 = 1 กรณีคนไทยอายุระหว่าง 41-50ปี	-1.836	1.945	-0.94	0.345	-0.399
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในร้าน					
ของแถมในการขายสินค้า	-1.883	0.687	-2.74	0.006*	-0.283
จำนวนผู้ใช้บริการต่อวัน	Base group = น้อยกว่า 20 คน				
21-40 คน	-0.709	0.622	-1.14	0.255	-0.111
40คนขึ้นไป	-4.289	2.120	-2.02	0.043*	-0.763
ผลิตภัณฑ์					
ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของเว็บไซต์ออนไลน์	0.420	0.385	1.09	0.276	0.0643
ระบบออนไลน์มีความปลอดภัยในการขายสินค้า	1.072	0.535	2	0.045*	0.164
ด้านราคา					
ค่าใช้จ่ายในการขายระบบออนไลน์ต่ำกว่าช่องทางอื่น	0.020	0.457	0.04	0.965	0.003
ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาของเว็บไซต์ต่อการขายสินค้ามีความเหมาะสม	-1.348	0.604	-2.23	0.026*	-0.206
LR chi2)24 = 43.62 Prob > Chi2 = 0.0084 Oveall Percentage Correct เท่ากับ 80.18					

หมายเหตุ * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

สรุปและอภิปราย ผลการศึกษา

ปัจจัยที่เป็นพฤติกรรมการทำธุรกิจค้าขายของร้านค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจในการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี สามารถอธิบายการตัดสินใจขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ได้แก่ ตัวแปรด้านเพศชาย โดยเพศหญิงมีการตัดสินใจในการเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์น้อยกว่าผู้ประกอบการร้านค้าที่เป็นเพศชาย ร้อยละ 19 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัชฌาพร กว้างสวาสดิ์และพัชราภรณ์ ชัยพัฒนเมธี (2556)ตัวแปรด้านสถานที่โรบินสัน ศรีราชาโดยสถานที่ตั้งตึกคอมมีการตัดสินใจในการเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์น้อยกว่าโรบินสัน ร้อยละ 29 ตัวแปรด้านร้านค้าที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 20,000 บาท โดยร้านค้าที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 – 40,000 บาท การตัดสินใจในการเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์น้อยกว่าร้านค้าที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า

20,000 บาท ร้อยละ 31 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรรณรวี จตุพศ (2550) ด้านการปรับตัวเพื่อเพิ่มยอดขาย โดยร้านค้าเลือกใช้การเพิ่มความหลากหลายของสินค้าเพื่อเพิ่มยอดขาย ร้อยละ 23 ส่งผลให้การตัดสินใจในการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น ตัวแปรด้านระยะเวลาในการดำเนินกิจการร้านค้าน้อยกว่า 1 ปี โดยร้านค้าที่มีระยะเวลาเวลาในการดำเนินกิจการ 4-6 ปีและมากกว่า 6 ปี ตัดสินใจในการเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากกว่าร้านที่มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการร้านค้าน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 30 และร้อยละ 32 ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรา สิทธิโกมลวรรณ(2560)ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในร้าน ร้านค้าเลือกใช้ของแถมในการขายสินค้าส่งผลให้การตัดสินใจขายสินผ่านช่องทางออนไลน์ลดลงปัจจัยด้านจำนวนผู้ใช้บริการต่อวันผู้ใช้บริการจำนวนน้อยกว่า 20 คน โดยร้านค้าที่มีผู้ใช้บริการจำนวน 80 คนขึ้นไป การตัดสินใจในการเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์น้อยกว่าร้านค้าที่มีผู้ใช้บริการน้อยกว่า 20 คน ร้อยละ 76 ปัจจัยที่เป็นส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจในการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี สามารถอธิบายการตัดสินใจในการเลือกขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ โดยระบบออนไลน์มีความปลอดภัยในการขายสินค้าส่งผลให้การตัดสินใจในการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัชฌาพร กว้างสวาสดิ์และพัชราภรณ์ ชัยพัฒนเมธี (2556) ด้านราคาโดยค่าใช้จ่ายในการโฆษณาของเว็บไซต์ต่อการขายสินค้ามีความเหมาะสม ส่งผลให้การตัดสินใจในการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ลดลง ส่วนตัวแปรอื่นๆได้แก่ รูปแบบการจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนบริษัทจำกัด สถานที่ตั้ง ฮาเบอร์แหลงฉบัง เครือสหพัฒน์ แหลมฉบัง รายได้ต่อเดือน 40,001-60,000 บาท และมากกว่า มากกว่า 60,000 บาท ระยะเวลาการประกอบการ 1-3 ปี ลักษณะกลุ่มลูกค้า ลูกค้าคนไทยอายุระหว่าง 21-30 ปี ลูกค้าคนไทยอายุระหว่าง 31-40 ปี ลูกค้าคนไทยอายุระหว่าง 41-50 ปี สิ่งอำนวยความสะดวกภายในร้าน บริการเครื่องรูดบัตร จำนวนผู้ใช้บริการต่อวัน 21-40 คน ด้านผลิตภัณฑ์ ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของเว็บไซต์ออนไลน์ด้านราคา ค่าใช้จ่ายในการขายระบบออนไลน์ต่ำกว่าช่องทางอื่น ไม่สามารถอธิบายการตัดสินใจในการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ประกอบการร้านค้าโทรศัพท์มือถือรายย่อยในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ ความกรุณา และเอาใจใส่อย่างดีจากบุคคลหลายท่านด้วยกัน ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ดร.พัฒน์ พัฒนรังสรรค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาเอาใจใส่

และดูแลด้านวิธีการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและการวิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูล รวมทั้งตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ช่วยแก้ไข ติดตามงานมาโดยตลอด และเจ้าหน้าที่โครงการปริญญาโท ภาคพิเศษ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา ทุกท่านที่คอยช่วยอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ด้วยดี รวมถึงขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่คอยให้คำแนะนำ ความร่วมมือและความคิดเห็นต่างๆ จนทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ข้อเสนอแนะ

ผู้ที่เกี่ยวข้องการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในเรื่องของความปลอดภัยและกฎหมายให้มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการทำงานของผู้ประกอบการในการขายผ่านช่องทางออนไลน์เพราะเหตุผลหลักในการไม่ขายผ่านช่องทางออนไลน์มาจากการไม่มั่นใจด้านการขนส่งและควรมีการโปรโมทเว็บไซต์ให้เป็นที่รู้จักและรักษามาตรฐานในด้านการบริการลูกค้าเพราะเป็นเหตุผลหลักที่ผู้คนมาขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2560. **เผยผลสำรวจพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตมูลค่าอีคอมเมิร์ซโชว์ความพร้อมไทยก้าวขึ้นเป็นเจ้าอีคอมเมิร์ซอาเซียน.** (online). https://www.etda.or.th/, 27 กันยายน 2560.

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู 2559 **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์.** การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภัทรา สิทธิโกมลวรรณ 2560.**ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการเครื่องรูดบัตรของร้านค้าในเมืองพัทยา.**วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระบบสถิติทางการทะเบียน. 2559. **รายงานสถิติจำนวนประประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2559**. (Online).http://stat.bora.dopa.go.th/, 14 มกราคม 2561.

ลงทุนแมน. 2560. **โอกาสธุรกิจจาก EEC**. (Online). http://longtunman.com, 17 มกราคม 2560

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. 2559. **มูลค่าอีคอมเมิร์ซไทย ปี 59 และคาดการณ์มูลค่า ปี 60**. (online). www.etda.or.th, 10 มกราคม 2561.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. 2560. **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560**. (Online). https://www.etda.or.th/,15 มกราคม 2560.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2559**สำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน ปี 2559** (online). http://webcache.googleusercontent.com,15 มกราคม 2561

การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

The election of people in San Pamoang Municipality, Muang District, Phayao Province

พงษ์สนิท คุณนะลา(Pongsanit Koonnala)
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
E-mail: pongsanit_koon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาระดับการใช้สิทธิเลือกตั้ง สภาพปัญหา สาเหตุ และอุปสรรค และ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตำบลสันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา จำนวน 345 คน วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาในภาพรวม 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้อง ที่อยู่ในระดับน้อย

เทศบาลส่วนตำบลสันป่าม่วงต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น เวทีประชาคมหมู่บ้าน และ ควรมีกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในชุมชน โดยการเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามาเป็นเครือข่ายสอดส่องดูแลการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง จัดให้มีตู้รับความคิดเห็นหรือแจ้งเบาะแสการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

คำสำคัญ: การใช้สิทธิเลือกตั้ง, เทศบาลตำบลสันป่าม่วง

Abstract

The objectives of this research were to study the people election, problems, causes, and obstacles, and suggestions for resolving election management. It is the quantitative research by using questionnaires from the population of 345 people. The data were analyzed by using descriptive statistics and qualitative data from interview.

The results of the research were found that election of people in San Pamoang Municipality, Muang District, Phayao Province in general was moderate. When analyzed on a case-by-case basis, it was found that the political factors has moderate level, followed by the social, psychology and ethical Factors with a moderate level. While the local leadership/local administrator has the lowest mean at the low level.

San PaMoang Municipality must publicize thoroughly about the local elections through the community activities such as village forum, should campaign to prevent the purchase of rights in the community and Invite people into the network to check for Illegal elections with organize the cabinet to receive opinions or clues to illegal offenses.

Keywords: The Election, San Pamoang Municipality

บทนำ

การเลือกตั้งของไทย มีมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงจากอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่ผู้เดียวมาเป็นของปวงชนชาวไทยทั้งประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการตั้งตัวแทนของปวงชนไปทำหน้าที่ในการใช้อำนาจ ทั้งทางด้านออกกฎหมาย และการบริหารประเทศการตั้งตัวแทนนี้เป็นการเลือกตั้งโดยตรงและลับโดยประชาชน สำหรับการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยของไทย ได้มีการพัฒนาเรื่อยมาเป็นลำดับจากการเลือกตั้งเพื่อให้ได้ผู้บริหาร และผู้ปกครองระดับรัฐ ต่อมามีการพัฒนาในระดับท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถปกครองตนเอง และบริหารชุมชนของตน ซึ่งเรียกว่า เทศบาล ต่อจากเทศบาลก็มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และในลำดับสุดท้ายคือ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งรูปแบบการปกครองชุมชนเมือง หรือนครเหล่านี้เราเรียกว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการปกครองนี้ต้องมีการเลือกตั้งบุคคลในแต่ละชุมชนนั้นๆ ขึ้นมาบริหารโดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามลักษณะขององค์กรนั้นๆ นอกจากนี้การ

เลือกตั้งเป็นกลไกที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดของการปกครองประเทศเป็นสิ่งกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ตามกรอบกติกาที่รัฐธรรมนูญของประเทศบัญญัติไว้ ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้ง จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งในลักษณะที่การเลือกตั้งเป็นกลไกให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการยอมรับทั่วไป ขณะที่การปกครองแบบประชาธิปไตยก็อาศัยการเลือกตั้งเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรม ต่อการเข้าสู่อำนาจของฝ่ายการเมืองในสถานะตัวแทนของประชาชน

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่ง ซึ่งบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนโดยตรงหรือผ่าน ผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาติร่วมกันพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของรัฐ และกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงความยินยอมและเจตนาของตนคุณลักษณะพื้นฐานของประชาธิปไตยคือความสามารถของปัจเจกบุคคลในการมีส่วนร่วมอย่างเสรี โดยการให้โอกาสแก่ชนชั้นที่ถูกปกครองได้มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง กระบวนการหนึ่งที่สร้างความชอบธรรมให้กับประชาธิปไตยคือ "กระบวนการเลือกตั้ง" ซึ่งหมายถึงการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงแค่ระบบการเลือกตั้งแต่ต้องประกอบไปด้วยสภาวะความเป็นประชาธิปไตย คือ 1) การเลือกตั้งผู้แทนจะต้องเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อโกงการเลือกตั้ง ไม่มีการซื้อเสียงขายเสียง และการที่กลุ่มอภิสิทธิชนใช้อำนาจอิทธิพลระบอบอุปถัมภ์ ให้คนต้องเลือกเฉพาะพวกเขาบางคน 2) การบริหารบ้านเมืองจะต้องโปร่งใส มีเหตุผลอธิบายได้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่มีการคอรัปชั่น การหาผลประโยชน์ทับซ้อน การเล่นพรรคพวก หาประโยชน์ส่วนตัว และ 3) หลักการเสียงข้างมากควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

ประเทศไทยใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เพราะเป็นระบอบการปกครองที่ยอมรับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจปกครองประเทศอย่างทั่วถึง และมีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง แต่ในทางปฏิบัติประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้าไปร่วมปกครองประเทศได้ทั้งหมด จึงต้องใช้วิธีเลือกตัวแทนเข้าไปดำเนินการแทน การเลือกตั้งยังทำให้คณะผู้บริหารหรือคณะรัฐมนตรีเข้ามาบริหารประเทศด้วยความชอบธรรมเพราะเป็นตัวแทนของประชาชนที่ประชาชน

เลือกเข้ามาทำหน้าที่ในรัฐสภาการเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมที่สุด ดังนั้นการเลือกตั้งจึงดูเหมือนว่าจะเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นประชาธิปไตยถึงอย่างไร การเลือกตั้งกับประชาธิปไตยก็ยังเป็นสิ่งที่ต้องคู่กัน แต่ก็มิได้หมายความว่าประเทศทุกประเทศที่มีการเลือกตั้งจะเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสมอไป บางประเทศที่มีการเลือกตั้ง แต่การเลือกตั้งเต็มไปด้วยความคดโกง มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง มีการใช้อิทธิพลในการกำจัดคู่แข่งทางการเมือง ในแง่นี้ก็จัดว่าเป็นประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ คือเป็นประชาธิปไตยแค่เพียงเปลือกนอก

การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศชาติและประชาชนทุกคนเนื่องจากการเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่ประชาชนคัดเลือกบุคคลเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ ดูแลแก้ปัญหาของประชาขน รวมถึงบริหารจัดการงบประมาณโดยประชาชนสามารถเลือกผู้ที่ตนเห็นว่าทำประโยชน์แก่ส่วนรวมตามแนวทางที่ตนต้องการโดยพิจารณาจากนโยบายของผู้สมัครหรือพรรคของผู้สมัครดังนั้นการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญต่อการบริหารประเทศ แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ให้ความสนใจและเลือกที่จะไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่า ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้งเกิดจากปัจจัยใด โดยการที่ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งอาจจะมีปัจจัยจากระบบอุปถัมภ์ในการเลือกผู้แทนของตนหรือไม่ก็อาจสืบเนื่องมาจากประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง หรือยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่หรือรู้สึกเบื่อหน่ายรวมถึงการเกิดการประท้วงชุมนุมจนบ้านเมืองที่ไม่สงบ ทำให้ประชาชนไม่ค่อยมั่นใจในการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง

สำหรับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้น เป็นระบบการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่น ของตนได้โดยตรง กล่าวได้ว่า ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงนี้ มีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2521 โดย กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกที่นำระบบดังกล่าวมาใช้ อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง จึงไม่เป็นที่คุ้นเคยนักสำหรับคนไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีการประกาศใช้กฎหมายเทศบาลฉบับใหม่ ทำให้เทศบาลซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปที่มีอยู่ในทุกจังหวัด ได้เริ่มทดลองใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง และมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงจริงเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 และเรียกระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงในเทศบาลว่า เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรีในขณะที่เทศบาลในรูปแบบเดิมเรียกว่า เทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี ภายหลังต่อมา มีการแก้ไขกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกหลายฉบับ หลายรูปแบบ ในปี พ.ศ. 2546 - 2547 ทำให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดของไทยใช้ระบบ การเลือกตั้งบริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ดังนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของไทย กำหนดให้ใช้วิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงแล้วทั้งสิ้น

การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ถือเป็นกระบวนการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยขั้นตอนหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้ไปใช้สิทธิในการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสม เข้าไปทำงานพัฒนาชุมชน/หมู่บ้าน ทำให้ระบบการบริหารงานท้องถิ่นมีความคล่องตัว เป็นอิสระ และปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งกรณีดังกล่าว การตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพลังของประชาชนที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงและปฏิเสธการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประชาชนตัดสินใจในการใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมถึงศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ทั้งนี้ผลการศึกษาสามารถใช้แนวทางในการพัฒนา สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเป็นข้อเสนอแนะให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นที่โปร่งใส ปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ และอุปสรรคในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษา คือ

1. ศึกษาและวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary data) จากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

2. เอกสารวิชาการและงานประเมินที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย กฎหมาย หลักเกณฑ์และวิธีการ งานประเมิน บทความ และข้อเสนอทางวิชาการต่างๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตำบลสันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา จำนวนทั้งสิ้น 2, 511 คน รวม 8 หมู่บ้าน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตรของ Taro Yamane ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 345 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อปี โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (percentage) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 207คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาคือ เป็นเพศชาย จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ส่วนใหญ่มีอายุ 46-60 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 32.46 รองลงมาคือมีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 32.17 และต่ำที่สุดคือ มีอายุ 18-22 ปี และมีอายุ 23-30 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.12ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัว/ต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 62.61 รองลงมาคือมีรายได้ครอบครัว/ต่อเดือน 7,000-10,000 บาท จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 21.16 และต่ำที่สุดคือมีรายได้ครอบครัว/ต่อเดือน 30,000-50,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.87 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้งเขตพื้นที่จังหวัดพะเยาจำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ทั้งนี้ระยะทางการไปใช้สิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 0-50 กม.

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ และอันดับเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จังหวัดพะเยาในภาพรวม 4 ด้าน

ปัจจัยการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง	n=346		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
ปัจจัยส่วนบุคคล	2.45	1.12	น้อย	3
ปัจจัยด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรม	3.00	1.16	ปานกลาง	2
ปัจจัยด้านการเมือง	3.14	1.21	ปานกลาง	1
ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้องที่	2.35	1.23	น้อย	4
รวมเฉลี่ย	**2.74**	**1.18**	**ปานกลาง**	

จากตาราง 1 พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ในภาพรวม 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ที่ระดับ 2.74 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.14 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.00 และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้อง ที่อยู่ในระดับน้อย ที่ระดับ 2.35

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ และอันดับเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนตัว	n=346		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
ค่าใช้จ่ายในการไปเลือกตั้ง	1.48	0.91	น้อยที่สุด	6
นโยบายของพรรคการเมือง	3.23	1.04	ปานกลาง	1
ผลตอบแทนการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	2.11	1.18	น้อย	5
ความรู้สึกต่อพรรคการเมือง	3.10	1.11	ปานกลาง	2
กิจธุระส่วนตัว	2.42	1.22	น้อย	3
ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร	2.37	1.25	น้อย	4
รวมเฉลี่ย	**2.45**	**1.12**	**น้อย**	

จากตาราง 2 พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ด้านปัจจัยส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับน้อย ที่ระดับ 2.45 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นโยบายของพรรคการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.23

รองลงมาคือ ความรู้สึกต่อพรรคการเมืองอยู่ในระดับปานกลางที่ระดับ 3.10 และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายในการไปเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อยที่สุด ที่ระดับ 1.48

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ และอันดับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรม

ปัจจัยด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรม	n=346		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
การรณรงค์ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (สื่อ การโฆษณาประชาสัมพันธ์)	3.38	1.24	ปานกลาง	2
แรงกดดันจาก (ครอบครัว เพื่อน)	1.91	1.12	น้อย	5
มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางสังคม	3.21	1.18	ปานกลาง	3
กระบวนการประชาธิปไตยขับเคลื่อนต่อไปได้	3.41	1.10	ปานกลาง	1
เป็นการแสดงความคิดเห็นผ่านการเลือกตั้ง	3.09	1.18	ปานกลาง	4
รวมเฉลี่ย	**3.00**	**1.16**	**ปานกลาง**	

จากตาราง 3 พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจัยด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.00 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทำให้กระบวนการประชาธิปไตยขับเคลื่อนต่อไปได้อยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.41 รองลงมาคือ การรณรงค์ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (สื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์) อยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.38 และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ แรงกดดันจาก (ครอบครัว เพื่อน) อยู่ในระดับน้อย ที่ระดับ 1.48

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ และอันดับเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจัยด้านการเมือง

ปัจจัยด้านการเมือง	n=346		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
ความถี่ในการเลือกตั้ง	3.62	1.10	มาก	1
การเกิดรัฐประหาร,ปฏิวัติ	2.67	1.32	ปานกลาง	2
รวมเฉลี่ย	**3.14**	**1.21**	**ปานกลาง**	

จากตาราง 4 พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจัยด้านการเมือง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 3.14 เมื่อ

พิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความถี่ในการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ที่ระดับ 3.62 รองลงมาคือ การเกิดรัฐประหาร, ปฏิวัติอยู่ในระดับปานกลาง 2.67

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับ และอันดับเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้องที่

ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้องที่	n=346		**ระดับ**	**อันดับ**
	$\bar{x}$	S.D.		
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/นายอำเภอ	2.63	1.28	ปานกลาง	1
นายก/ส.เทศบาล	2.57	1.26	ปานกลาง	2
ครู/พระ	1.86	1.14	น้อย	3
รวมเฉลี่ย	**2.35**	**1.23**	**น้อย**	

จากตาราง 5 พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้องที่ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับน้อย ที่ระดับ 2.35 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/นายอำเภออยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 2.63 รองลงมาคือ นายก/ส.เทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ที่ระดับ 2.57 และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือครู/พระอยู่ในระดับน้อย ที่ระดับ 1.86

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์ จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามเหตุผลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

เหตุผลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	**จำนวน**	**ร้อยละ**
เห็นคนอื่นไปก็ไปด้วย	49	14.20
เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี	96	27.54
เป็นการแสดงซึ่งสิทธิเสรีภาพของตนเอง	69	20.00
เป็นการส่งเสริมและสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย	66	19.14
ได้รับการชักชวนจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนๆ	9	2.62
ได้รับการชักชวนจากผู้เคารพนับถือ	17	4.95
ผู้สมัครหรือกลุ่มการเมืองขอร้อง	15	4.36
ได้รับการชักชวนจากทางราชการ	11	3.13
ต้องการได้คนที่ตนพอใจเข้าไปบริหารบ้านเกิด	14	4.06
รวม	346	100.00

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี ร้อยละ 27.54 รองลงมาคือ เป็นการแสดงซึ่งสิทธิเสรีภาพของตนเอง ร้อยละ 20.00 เป็นการส่งเสริมและสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ร้อยละ 19.14 เห็นคนอื่นไปก็ไปด้วย ร้อยละ 14.20 ได้รับการชักชวนจากผู้เคารพนับถือ ร้อยละ 4.95ผู้สมัครหรือกลุ่มการเมืองขอร้อง ร้อยละ 14.36 ต้องการได้คนที่ตนพอใจเข้าไปบริหารบ้านเกิด ร้อยละ 4.06 ได้รับการชักชวนจากทางราชการ เท่ากัน ร้อยละ 3.16 และได้รับการชักชวนจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนๆ ร้อยละ 2.62

ตาราง 7 แสดงผลการวิเคราะห์ จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามการตัดสินใจว่าจะเลือกใคร

การตัดสินใจว่าจะเลือกใคร	จำนวน	ร้อยละ
ในคูหาลงคะแนน	83	24.05
ในวันเลือกตั้ง	98	28.12
ก่อนวันเลือกตั้ง 2-3 วัน	94	27.25
ก่อนวันเลือกตั้ง 1 สัปดาห์ หรือมากกว่านั้น	71	20.58
รวม	346	100.00

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ตัดสินใจว่าจะเลือกในวันเลือกตั้ง ร้อยละ 28.12 รองลงมาคือ ก่อนวันเลือกตั้ง 2-3 วัน ร้อยละ 27.25 ในคูหาลงคะแนน ร้อยละ 24.05 และก่อนวันเลือกตั้ง 1 สัปดาห์ หรือมากกว่านั้น ร้อยละ 20.58

ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาและอุปสรรค จากการเลือกตั้งสมาชิกสมาชิกสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรีตำบลที่ผ่านมา

ในส่วนผู้ดำเนินการเลือกตั้ง พบว่า ระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ค่อนข้างจะเข้มงวดในเรื่องของการหาเสียง ผู้ช่วยหาเสียง ตลอดจนป้ายหาเสียง ผู้สมัครยังไม่เข้าใจและทำผิดระเบียบ ซึ่งเป็นการสุ่มเสี่ยงมาก สร้างความหนักใจให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในบางครั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ศึกษาระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้ติดขัดในการเตรียมการและการปฏิบัติงานอย่างเช่นการเตรียมงบประมาณไว้ไม่เพียงพอ ส่วนมากผู้ดำเนินการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการชุดต่างๆจะมีข้าราชการ ร่วมเป็นกรรมการ การดำเนินงานบางครั้งซ้ำซ้อนกับงานประจำหรืองานราชการที่รับผิดชอบอยู่ ประกอบกับมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและเวลาที่ต้องดำเนินอยู่ในกรอบ จึงทำให้

การทำงานต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ขณะที่ ผู้สมัครมักทำผิดกฎหมาย แต่ไม่สามารถจับได้เพราะมีปัญหาด้านอิทธิพลท้องถิ่น และขาดงบประมาณที่จะนำมาดำเนินการเกี่ยวกับการสอดส่องดูแลและควบคุมการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พบว่า ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเนื่องจากอายุมาก การเดินทางไปใช้สิทธิไม่สะดวก ไม่มีการประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะในกรณีที่มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นก่อนเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเพราะการประชาสัมพันธ์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีแต่ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนของสมาชิกไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางทำให้ไม่ได้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และในการลงชื่อรับบัตรเลือกตั้งช้า รอเจ้าหน้าที่ลงรายการในบัญชีรายชื่อนาน บางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจว่าจะลงหมายเลขบัตรที่ใช้เลือกตั้งตรงไหน ทำให้เกิดความล่าช้าในการลงคะแนนเลือกตั้ง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่า การเลือกตั้งครั้งหน้าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 3 คน จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 34.07 รองลงมาคือ ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง 2 คน จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 26.18 และต่ำที่สุดคือ ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง 6 คน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 ดังนั้นเพศ อายุ ระยะทาง ไม่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเนื่องจากเดินทางสะดวกและสถานที่เลือกตั้งไม่อยู่ห่างไกล ซึ่งไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับงานวิจัยของปริวรรณ ธาราฤดี (2555) ที่ว่าปัจจัยส่วนตัวด้านระยะทางเป็นปัญหาและอุปสรรคในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเพศ อายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุหลัน ราษฎร์คำพรรณ์ (2553) ที่ว่าปัจจัยด้านบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความสนใจด้านข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครอง มีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับปัจจัยทั้ง 4 ด้าน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยด้านการเมือง รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสังคม จิตวิทยา จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลางและค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น/หรือผู้บริหารท้องที่ ดังนั้นปัจจัยด้านการเมืองมีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของประชาชน อันได้แก่ความถี่ในการจัดการเลือกตั้ง , การเกิดรัฐประหาร,ปฏิวัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรักฎา บรรเทิงสุข (2540) ที่ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเพราะความต้องการสนับสนุนและส่งเสริมประชาธิปไตยโดยพิจารณาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามความต้องการมากกว่าตัวบุคคล

การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ระดับรายได้ไม่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ในระดับน้อยที่สุด ประชาชนส่วนมากให้ความสนใจและออกการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งโดยไม่มีปัจจัยเรื่องเงิน

เข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ซึ่งไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับงานวิจัยของสานิตย์ ปั้นสังข์ (2539) ที่ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและรายได้สูง มีแนวโน้มจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครเร็วกว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีการศึกษาและรายได้ต่ำ

การบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีตำบลสันป่าม่วงที่ผ่านมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้งโดยยึด พรบ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2554 และยึดระเบียบอย่างเคร่งครัด และประชาชนมีความคิดเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งควรยึดกฎ กติกา ระเบียบกฎหมายในการหาเสียงเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด ส่วนคณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้ง จัดการเลือกตั้งได้มีประสิทธิภาพ โดยเจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งมีการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งอย่างทั่วถึง แต่ควรมีอาสาสมัครช่วยเหลือการเลือกตั้ง มีการประชาสัมพันธ์และได้รับรู้ข่าวสารเรื่องการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ ออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งที่ผ่านม และการปราศรัยหาเสียงของสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีตำบลสันป่าม่วงเป็นปัจจัยในการตัดสินใจที่จะเลือก และเห็นว่าการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากพบว่าการบริหารงาน เทศบาลไม่โปร่งใส ประชาชนสามารถถอดถอนสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีตำบลสันป่าม่วงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายประพิศ สายทองกู่ (2548) ศึกษาเรื่อง ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตจังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง และเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับดีโดยเห็นด้วยต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรงในจังหวัดตราดที่มีเพศ อาชีพ และรายได้แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดตราดที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 48 ปีขึ้นไป มีทัศนคติเกี่ยวกับการเลือกตั้งนายกอบต. โดยตรงสูงกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-27 ปีและอายุระหว่าง 28-37 ปีส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษามีทัศนคติในเรื่องการเลือกตั้งนายกอบต.โดยตรงสูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษา

ในระดับมัธยมศึกษา และระดับอนุปริญญาขึ้นไป และด้านการรับรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรงอยู่ในระดับน้อยมาก

ทั้งนี้ยังพบปัญหาในการบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสันป่าม่วงที่ผ่านมา คือ เนื่องจากระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ค่อนข้างจะเข้มงวดในเรื่องของการหาเสียง ผู้ช่วยหาเสียง ตลอดจนป้ายหาเสียง ผู้สมัครยังไม่เข้าใจและทำผิดระเบียบ ซึ่งเป็นการสุ่มเสี่ยงมาก สร้างความหนักใจให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ศึกษาระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้ติดขัดในการเตรียมการและการปฏิบัติงานอย่างเช่นการเตรียมงบประมาณไว้ไม่เพียงพอ ผู้สมัครไม่รู้ ไม่เข้าใจ กฎหมาย ไม่ได้ให้ความสนใจศึกษาเรียนรู้หรือรับฟังในกรณีที่กกต. จัดอบรมให้ความรู้ ทำให้อาจทำผิดกฎหมายได้หรือไม่ก็ตั้งใจทำผิดกฎหมาย เป็นเหตุทำให้เกิดร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้เมื่อมีการเลือกตั้ง ไม่มีการประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะในกรณีที่มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นก่อนเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเพราะการประชาสัมพันธ์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีแต่ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนของสมาชิกไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางทำให้ไม่ได้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต ไชยโย (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเลือกตั้งของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่าประเด็นที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุดคือ อัตราค่าตอบแทนของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่เหมาะสม สำหรับประเด็นปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ได้แก่ ความสมัครใจในการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ขั้นตอนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวนคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อหนึ่งหน่วย ระยะทางจากหน่วยเลือกตั้งไปยังสถานที่นับคะแนน การติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และความสมัครใจในการปฏิบัติหน้าที่หากมีการเลือกตั้งครั้งต่อไป ความคิดเห็นโดยภาพรวมเป็นไปในเชิงบวก

และในการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากฝ่ายต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการเลือกตั้ง สำหรับข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง คือ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง สร้างจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งซึ่งถือว่าการเลือกตั้งเป็นบันไดก้าวหนึ่งเพื่อการแสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตยของ

บ้านเมืองเรา โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะในระดับใดจะต้องเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีโอกาสได้แสดงออกทางการเมืองโดยมิได้จำกัดเฉพาะเรื่องของการเลือกตั้งเท่านั้น เพื่อที่จะให้ประชาชนเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงอย่างไรบ้าง เช่น การมีกิจกรรมในการเรียกร้องหรือมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เป็นต้น ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นสำคัญ เพราะจากที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนค่อนข้างน้อย การบริหารจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้ประชาชนต้องเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารท้องถิ่น ดังนั้น การเลือกตั้งจึงต้องมีความบริสุทธิ์และยุติธรรม ไม่มีการละเมิดต่อกฎหมาย ไม่คดโกง ไม่มีการใช้อิทธิพลทางด้านการเงิน การใช้อำนาจบีบบังคับโดยมิชอบ และตัวผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปต้องสามารถทำหน้าที่แทนประชาชนได้ดี มีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีประวัติและความประพฤติดี กฎหมายจึงได้กำหนดคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเป็นที่จะต้องมีขึ้น เพื่อควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังนั้นผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการเลือกตั้งท้องถิ่นจะต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมืองอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ควรประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์อย่างเข้มข้น และใกล้ชิดโดยเฉพาะผู้สมัครและผู้ช่วยหาเสียงให้เข้าในระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ทำการอบรมก่อนในช่วงที่ได้สรรหา คณะกรรมการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาแล้ว และแนะนำขั้นตอนต่างๆโดยละเอียด ควรยกเลิกระเบียบอะไรที่ออกมากันเรื่องเล็กๆ น้อยๆ แต่ต้องยุ่งยากเพิ่มโดยไม่จำเป็นควรใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือผิดว่าไปตามผิด

2. เทศบาลส่วนตำบลสันป่าม่วงควรจัดให้มีเวทีปราศรัยของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีสัญจรตามหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบนโยบายของผู้สมัครฯอย่างทั่วถึง โดยทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น เวทีประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

3. เทศบาลส่วนตำบลสันป่าม่วงควรมีกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในชุมชนโดยการเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามาเป็นเครือข่ายสอดส่อง ดูแลการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง จัดให้มีตู้รับความคิดเห็นหรือเบาะแสการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง เป็นต้น

4. เทศบาลส่วนตำบลสันป่าม่วงควรจะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่มีพฤติกรรมไม่ถูกต้อง หรือกระทำผิดกฎหมาย โดยที่

การตัดสินใจของประชาชนว่าจะเลือกผู้สมัครคนใดต้องฟังจากการแถลงนโยบายของผู้สมัครว่ามีนโยบายอย่างไร วิสัยทัศน์ ความโปร่งใส ภารกิจหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำ ซึ่งเมื่อทำแล้วประชาชนผู้ใช้บริการต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือต้องไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับ เช่น เบี้ยยังชีพคนชรา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 345 คน ซึ่งบางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้อายุผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วง 40 – 60 ปี มากที่สุด เวลาในการศึกษาน้อย ดังนั้นในการศึกษาครั้งหน้า ควรกระจายช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างให้เท่ากันใน 3 วัย คือ วัยรุ่นที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง วัยทำงาน และวันชรา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายครอบคลุมทุกกลุ่มในสังคม รวมถึงขยายเวลาในการศึกษาค้นว้า เพื่อสำรวจข้อมูลให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์และละเอียด แม่นยำ มากขึ้น พร้อมทั้งมีการศึกษาในปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เช่น การสังกัดกลุ่ม ชมรม หรือเป็นสมาชิกองค์กร

เอกสารอ้างอิง

บุหลัน ราษฎร์คำพรรณ์. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ กรณีศึกษา : ตำบลแม่ยางตาล อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่.* วิทยานิพนธ์ หลักสูตรรัฐหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวรพะเยา.

บัณฑิต ไชยโย. (2546). *ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปริวรรณ ธาราฤดี. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.* เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รักฎา บรรเทิงสุข. (2540). *พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีอายุ 18-19 ปี ในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวดเชียงใหม่* .วิทยานิพนธรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สานิตย์ ปั้นสังข์. (2539). *พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในเขตชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีสุขาภิบาลศรีดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.* กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สายประพิศ สายทองกู่. (2548). *ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตจังหวัดตราด.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป

Tourism Demand of European Tourists Arrival to Thailand

รัชกร ภูริยากร(Ratchakorn Phuriyakorn)* ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์(Sri-on Somboonsup)
พัฒน์ พัฒนรังสรรค์(Pat Pattanarangsun)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author. E-mail:ratchakorn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1). ต้องการที่จะศึกษาถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย, 2). ต้องการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวของชาวยุโรป และ 3). ต้องการวิเคราะห์ความยืดหยุ่นของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวของชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิประเภทของอนุกรม โดยข้อมูลที่นำมาหาความสัมพันธ์เป็นข้อมูลรายไตรมาส ในปี 2551 ถึง 2560 จะใช้ในไตรมาสที่ 1 ของปี 2551 จนถึง ไตรมาสที่ 4 ของปี 2560 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 40 ไตรมาส โดยเป็นการนำข้อมูลที่หามาได้นั้น มาหาความสัมพันธ์กันและเป็นการประมาณค่าของสมการถดถอยเชิงซ้อนน้อยที่สุด 3 ชั้น (3SLS)

จากการศึกษาพบว่า อุปสงค์ที่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นเราสามารถแบ่งออกเป็น อุปสงค์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยชาวเยอรมนีและชาวฝรั่งเศส โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.10 นั้น มักขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวประเทศที่ต้องการที่จะศึกษา ทั้ง 2 ประเทศ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า, ราคาน้ำมันดิบเมื่อปีที่ก่อนหน้า, ราคาห้องพักเฉลี่ย, ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส, ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส, ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยเมื่อไตรมาสก่อนหน้า รวมถึงฤดูกาลการท่องเที่ยว,วิกฤตการณ์น้ำท่วม, วิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน และวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง เป็นต้น

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยวชาวยุโรป

Abstract

This study aimed to study the demand of European tourist who would like to travel at Thailand. The data was secondary data as time series, and was used analysis 40 series data of the demand which is Germany tourist data and France tourist data since 2008 – 2017. The coefficient for demand was calculatedly estimated by the multiple regression analysis. The result were shown that the demand of European tourist might separate to two group such as Germany tourists demand and France tourists demand at the statistical significance level of 0.10. From the result the demand depend on number of tourists in the previous year, oil price in the previous year, average room rate, stock index of Germany and France, consumer price index of Thailand compere to related countries, manufacturing production index of Thailand in previous year, seasonal, flood crisis, finance crisis, and politic crisis

Keywords: Tourism's Demand

บทนำ

ในปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเนื่องด้วยจากสภาพเศรษฐกิจที่มีการเติบโตขึ้นในแต่ละปี โดยส่วนหนึ่งของการเติบโตนั้นเองเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งที่คอยช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ หนึ่งในนั้นของอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตขึ้น ก็คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น ทำรายได้ให้กับประเทศไทยค่อนข้างมาก จากสถิติของกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยมีรายได้ที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งรายได้เฉลี่ยของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นรายได้ที่เกิดจาก นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีรายได้ที่สูงถึงร้อยละ 66.02 หรือคิดเป็นรายได้ 1.6867 ล้านล้านบาท และเป็นรายได้ของนักท่องเที่ยวประเทศไทย ที่มีการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศติดเป็นร้อยละ 33.98 หรือคิดเป็นรายได้ 0.87 ล้านล้านบาท

จากสถิติของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬานั้น จะเห็นได้ว่า รายได้เฉลี่ยนับตั้งแต่ปี 2551 จนถึง 2560 นั้น เป็นรายได้เฉลี่ยที่เกิดขึ้นของนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทย มีสัดส่วนของรายได้ที่สูงขึ้น โดยสัดส่วนของรายได้ของนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เป็นอันดับที่ 1 นั้นเป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองลงมาคือนักท่องเที่ยวชาวยุโรป และอเมริกา ตามลำดับ โดยมีสัดส่วนรายได้เฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชียตะวันออกจะมีสัดส่วนของ

รายได้ที่เข้ามานั้นสูงถึงร้อยละ 44.38 ซึ่งรายได้เฉลี่ยที่เกิดขึ้นเป็นอันดับที่ 1 จาก 7 อันดับ รองลงมาคือนักท่องเที่ยวชาวยุโรปมีสูงถึง 38.86 และ นักท่องเที่ยวชาวอเมริกา มีสัดส่วนของรายได้เฉลี่ยที่เกิดขึ้นร้อยละ 6.90 ตามลำดับ แต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้นจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวยุโรปนั้นมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น มีค่าใช้จ่ายเป็นอันดับที่ 7 ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย โดยค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นเป็นค่าใช้จ่ายชองนักท่องเที่ยวชาวโอเชียเนียที่มีการเดินทางและมาใช้จ่ายมากที่สุด โดยสัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้น นักท่องเที่ยวชาวยุโรปมีค่าใช้จ่ายอยู่ในสัดส่วนร้อยละ 11.98 ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีการกำหนดแผนยุธศาสตร์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2558 จนถึงปี 2560 โดย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : เป็นการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว มีผลการพัฒนาที่ผ่านมา โดยอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยอยู่ในภาวะขาดสมดุล และ มีความเสี่ยงต่อการเติบโตอย่างไม่ยั่งยืนค่อนข้างสูง เนื่องจากการเติบโตเป็นไปในลักษณะก้าวกระโดด จนเกิดปัญหาการรองรับไม่เพียงพอและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : เป็นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น ยังมีบทบาทที่สำคัญสำหรับการขับเคลื่อนและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นจุดหมายปลายทางของนักเดินทางจากทั่วทุกมุมโลก ดังนั้น การจัดทำยุทธศาสตร์ในด้านนี้จึงมุ่งเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์โดยในระยะเร่งด่วนนี้จะให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาสินค้าและบริการรายสาขาเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ การเร่งพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : เป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้วยภาวะการแข่งขันในตลาดท่องเที่ยวโลก การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และแนวโน้มการแข่งขันในอนาคตที่จะยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการกำหนดนโยบาย สำหรับการพัฒนาทางด้านปัจจัยแวดล้อมต่างๆ โดยเป็นการบูรณาการทั้งรัฐบาล และ ภาคเอกชน นับเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยและมีการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวในเป้าหมายของยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 - 2564)เป็นเป้าหมายที่เน้นการ พัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬาในมิติที่สำคัญต่างๆ โดยเป้าหมาย (Goal) ของการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์คือ “การพัฒนาและบูรณาการตามมิติราชการ (Function Base) มิติยุทธศาสตร์ (Agenda Base) และมิติพื้นที่ (Area Base)” โดยสามารถแยกออกเป็นเป้าหมายย่อยที่สอดคล้องตามพันธกิจข้างต้น และเป็นรากฐานของการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) ของยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 – 2564) ดังนี้

1. นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬาประสบความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งสินค้า บริการ และการอำนวยความสะดวกในตลาดการท่องเที่ยวและกีฬาอย่างมีความสมดุลและยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ของประเทศในภาพรวม

2. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานของทุกภาคส่วนนั้นเป็นไปอย่างสมดุลและเพียงพอ การกระจาย การพัฒนานั้นเป็นไปอย่างทั่วถึงในระดับพื้นที่ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการแข่งขันและได้รับโอกาสจากตลาดการท่องเที่ยว และกีฬาอย่างทั่วถึง

3. บุคลากรและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในตลาดการท่องเที่ยวและกีฬามีคุณภาพและสามารถแข่งขันได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ตลอดจนได้รับปัจจัยสนับสนุนและมาตรฐานต่างๆ ที่จำเป็นในการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและกีฬา ของประเทศประสบความสำเร็จในระดับสากล

4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ผ่านการพัฒนาระบบ เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการบริหารและให้บริการ ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ อย่างเป็นระบบ

5. การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีการบูรณาการร่วมกันกับ ทุกระดับและทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องและทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและกีฬาได้ อย่างแท้จริง จากสถานการณ์ในภาพรวมปี 2560 และการคาดการณ์ในปี 2561 นั้น ในภาพรวมของสถานการณ์ผู้ประกอบการได้มีการประเมินสถานการณ์ดีกว่าปกติเล็กน้อย และมีการปรับตัวซึ่งค่อนข้างดีกว่าปีที่ผ่านมาอยู่เล็กน้อย แต่ยังคงมีเหตุการณ์ที่มักจะส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้แก่ การจัดระเบียบทัวร์ผิดกฎหมายในช่วงปลายปี 2559 เป็นต้น

ในปี 2560 ประกอบกับมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญมาจากการมีสายการบินราคาถูกช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เศรษฐกิจไทยที่ฟื้นตัวดีขึ้นบางจากปีก่อน (ร้อยละ 17) ส่งผลให้ปี 2560 เป็นปีที่ภาคการท่องเที่ยวขยายตัวได้ดี แต่สำหรับในปี 2561 ผู้ประกอบการคาดการณ์สถานการณ์การท่องเที่ยวดีกว่าปกติเล็กน้อย โดยเป็นการสะท้อนมุมมองผู้ประกอบการที่ประเมินว่าภาคการท่องเที่ยว ว่าจะมีการปรับตัวดีขึ้นและมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยยังมีปัจจัยสนับสนุนการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวมาจากการขยายตัวต่อเนื่องของสายการบินต้นทุนต่ำ รวมถึงเศรษฐกิจที่ยังคงมีการคาดว่าจะฟื้นตัวชัดเจนขึ้น ทั้งเศรษฐกิจไทย และเศรษฐกิจโลก แต่เมื่อมีการพิจารณาแยกตามประเภทธุรกิจพบว่า ผู้ประกอบการประเมินสถานการณ์ปี 2560 ดีกว่าปกติในทุกธุรกิจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรว่า มีปัจจัยไหนบ้างที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป เพราะ นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่ต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีอัตราส่วนร้อยละของนักท่องเที่ยวมาก แต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้น กลับมีอัตราส่วนร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่น้อย และต้องการศึกษาที่จะศึกษาว่าปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อการมา

ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่ต้องการมาเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศเยอรมนีกับฝรั่งเศสโดยจากสถิติของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจะเห็นได้ว่า รายได้ของนักท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเทศนี้นั้นมีรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นอันดับที่ 3 และ 4 จากรายได้ของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยที่รัฐบาลมีความต้องการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นซึ่งจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้น โดยสามารถแบ่งตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม ได้เป็น 12 ประเภทดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยว ประเภทนี้สามารถเพิ่มเติมได้อีกมากมายตามความนิยมของคนในแต่ละยุคสมัย

3. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึง สถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์

4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นสถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัณฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น

5. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพ ให้ความสนุกสนาน รื่นรม บันเทิง และการศึกษาหาความรู้

6. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและ ถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น

7. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่อง เที่ยวน้ำพุร้อนธรรมชาติ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นกรอบ แนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อน ธรรมชาติอย่างชัดเจน

8. แหล่งท่องเที่ยวประเภทเป็นที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน

9. แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก เป็นสถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและ อาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

10. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและ นันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

11. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ

12. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง แหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่อง เที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและ นันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวของชาวยุโรป

3. เพื่อวิเคราะห์ความยืดหยุ่นของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวของชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ได้มีการวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยได้มีการเขียนไว้ในกรอบแนวคิด สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเทศที่ต้องการจะศึกษา

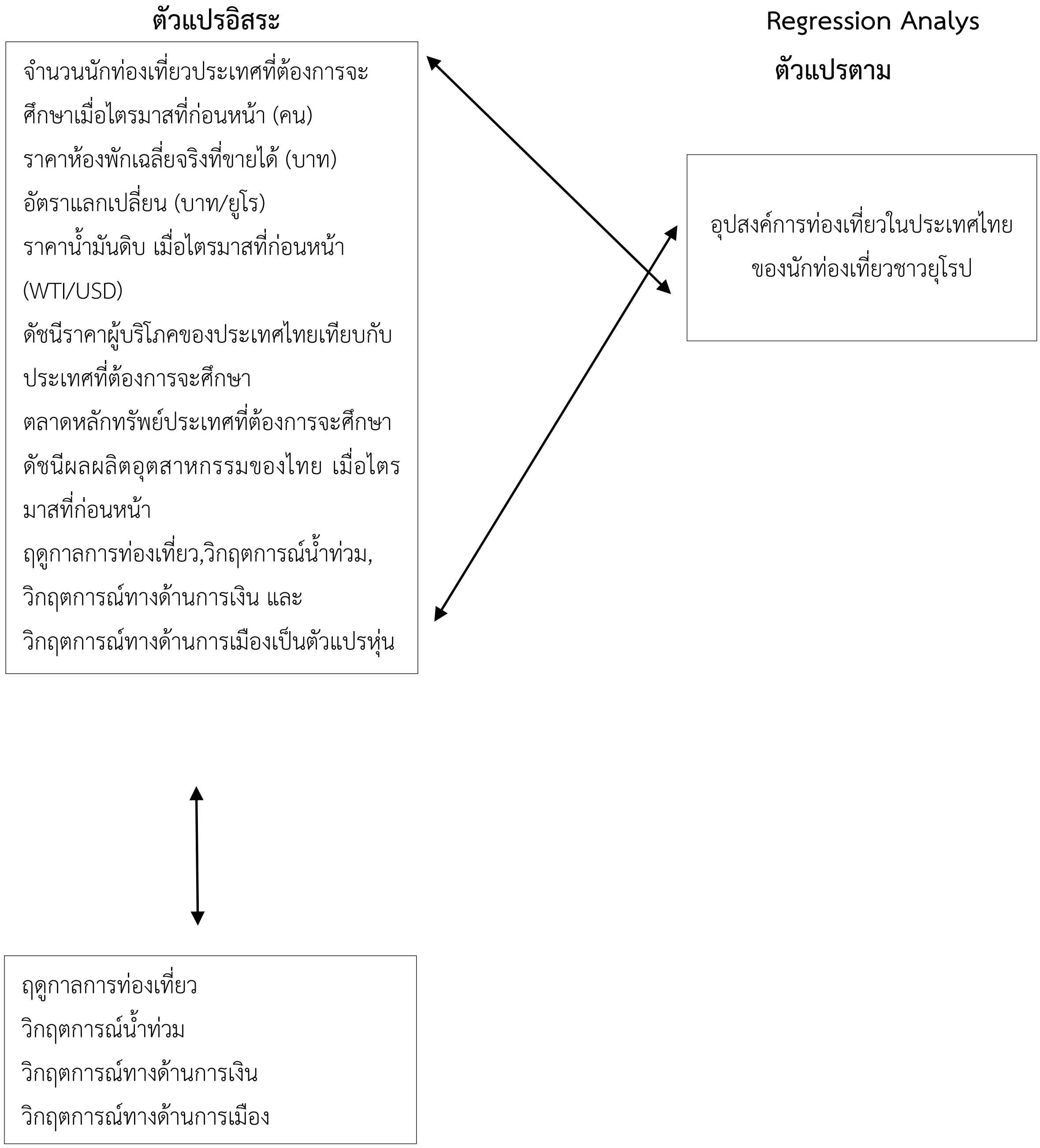

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธิดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ แบบอนุกรมเวลา รวม 40 ไตรมาสตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2551 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี 2560 โดยทำการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนในรูปสมการ Double log form โดยประมาณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสามขั้น ซึ่งแบบจำลองนี้จะต้องผ่านการทดสอบข้อสมมติตาม Classical linear regression model (CLRM) ได้แก่ 1) การทดสอบ Multicollinearlity, 2) การทดสอบ Normality, 3) การทดสอบ Heteroscedasticityและ 4) การทดสอบ Autocorrelation จากนั้นจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากแบบจำลองมาวิเคราะห์หรืออธิบายผลค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยสามารถอภิปลายผลในรูปแบบของจำลองทางเศรษฐมิติได้ดังนี้

ประเทศเยอรมนี

$$\ln(NG) = \beta_0 + \beta_1\ln(NG(-1)) + \beta_2\ln(ARP) + \beta_3\ln(EXH) + \beta_4\ln(OW(-1)) + \beta_5{*}\ln(TG) + \beta_6\ln(DAX) + \beta_7\ln(MT(-1)) + \beta_8 FL + \beta_9 S + \beta_{10} P + \beta_{11} CR + \varepsilon$$

โดยที่

NG คือ จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนี (คน)
NG(-1) คือ จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนี เมื่อไตรมาสก่อนหน้า (คน)
ARP คือ ราคาห้องพักเฉลี่ย (บาท/ห้อง)
EXH คือ อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/ยูโร)
OW(-1)คือ ราคาน้ำมันดิบ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า (WTI/USD)
TG คือ ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศเยอรมนี
DAX คือ ตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนี
MT(-1) คือ ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยเมื่อปีที่ก่อนหน้า
FL คือ วิกฤตการณ์น้ำท่วม
โดยที่ 0 คือ ไม่เกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วม
1 คือ เกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วม (เกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วมใน กรกฎาคม 2554 ถึง มิถุนายน 2555)
S คือ ฤดูกาลการท่องเที่ยว

โดยที่ 0 คือ ไม่ใช่ฤดูกาลการท่องเที่ยว

1 คือ ฤดูกาลการท่องเที่ยว (ไตรมาสแรกของทุกปี เดือนมกราคม – มีนาคม)

P คือ วิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง

โดยที่ 0 คือ ไม่ใช่เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง

1 คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง (เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมืองในปี 2556 - 2557)

CR คือ วิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน

โดยที่ 0 คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน

1 คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน (เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเงินในปี 2550 – 2551)

t คือ ช่วงเวลา t

ε คือ ค่าความคาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น

ประเทศฝรั่งเศส

$$\ln(NF) = \beta_0 + \beta_1\ln(NF(-1)) + \beta_2\ln(ARP) + \beta_3\ln(EXH) + \beta_4\ln(OW(-1)) + \beta_5{*}\ln(TF) + \beta_6\ln(CAC) + \beta_7\ln(MT(-1)) + \beta_8 FL + \beta_9 S + \beta_{10}P + \beta_{11}CR + \varepsilon$$

โดยที่

NF คือ จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศส (คน)

NF(-1) คือ จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสเมื่อปีที่ก่อนหน้า (คน)

ARP คือ ราคาห้องพักเฉลี่ย (บาท/ห้อง)

EXH คือ อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/ยูโร)

OW(-1) คือ ราคาน้ำมันดิบ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า (WTI/USD)

TF คือ ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศฝรั่งเศส

CAC คือ ตลาดหลักทรัพย์ประเทศฝรั่งเศส

MT(-1) คือ ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทย เมื่อไตรมาสก่อนหน้า

FL คือ วิกฤตการณ์น้ำท่วม

โดยที่ 0 คือ ไม่เกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วม

1 คือ เกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วม (เกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วมใน กรกฎาคม 2554 ถึง มิถุนายน2555)

S คือ ฤดูกาลการท่องเที่ยว

โดยที่ 0 คือ ไม่ใช่ฤดูกาลการท่องเที่ยว

1 คือ ฤดูกาลการท่องเที่ยว (ไตรมาสแรกของทุกปี เดือนมกราคม – มีนาคม)

P คือ วิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง

โดยที่ 0 คือ ไม่ใช่เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง

1 คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง (เกิด วิกฤตการณ์ทางด้านการเมืองในปี 2556 - 2557)

CR คือ วิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน

โดยที่ 0 คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน

1 คือ เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน (เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเงินในปี 2550 – 2551)

t คือ ช่วงเวลา t

ε คือ ค่าความคาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องของอุปสงค์ท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ซึ่งสามารถเขียนในรูปแบบสมการถดถอยที่สามารถประมาณได้ดังนี้

ประเทศเยอรมนี

$\ln(\widehat{NG})$ = 17.5996 - 0.7835ln(NG(-1)) + 0.6566ln(ARP) + 0.1981ln(EXH) – 0.1410ln(OW(-1))+ 6.84127ln(TG)

(-2.661)**(-11.635)**(5.480)**(0.738)^{NS}(-2.285)** (3.971)**

+ 0.2431ln((DAX)) - 0.9322ln(MT(-1)) - 0.1807FL + 0.7585S- 0.3987P - 0.1905CR

(3.217)**(-2.866)**(-2.706)**(14.663)**(-7.308)** (6.957)**

R-squared = 0.87412,Adjusted R – squared = 0.8137 และDurbin – Watson stat = 1.6889

หมายเหตุ
1) เลขในวงเล็บแทนค่า t – statistic
2) *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10
3) ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4) NS หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แบบจำลองนี้ได้คำนึงถึงข้อสมมติตาม Classical linear regression model (CLRM) และผ่านการทดสอบตาม CLRM แล้วได้แก่ การทดสอบ Multicollinearlity, การทดสอบ Normality, การทดสอบ Heteroscedasticityและ การทดสอบ Autocorrelation จากสมการสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยทีส่งผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนีที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นได้แก่จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนีเมื่อไตรมาสก่อนหน้า (คน), ราคาห้องพักเฉลี่ย (บาท/ห้อง) ,อัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลยูโร (บาท/ยูโร) ,ราคาน้ำมันดิบ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า (WTI/USD) ,ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศเยอรมนี, ตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนี (dax), ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยเมื่อไตรมาสก่อนหน้า , วิกฤตการณ์น้ำท่วม, ฤดูกาลการท่องเที่ยว, วิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง และ วิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน เป็นตัวแปรหุ่นที่สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่อัตราแลกเปลี่ยนนั้นไม่สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวได้ และยังเป็นตัวแปรที่สำคัญทางสถิติที่ของการใช้จ่ายภายในประเทศ สำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงยังคงเขียนไว้ในแบบจำลอง และจากค่า R-Squared ที่ 0.87412 ยังสามารถอธิบายได้ว่า มีตัวแปรอื่นไม่เกี่ยวข้องนั้น ที่สามารถอธิบายแบบจำลองนี้ได้ 0.125874 โดยเป็นปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถนำมาพิจารณา

ประเทศฝรั่งเศส

$\ln(\widehat{nf})$ = 10.3264-0.5590ln(NF(-1)) + 0.5322ln(ARP) - 0.9024ln(EXH) - 0.4397ln(OW(-1)) + 10.5399ln(TF)

(2.576)** (-5.323)** (2.934)** (-1.861)* (-4.405)** (5.731)** + 0.5517ln(CAC) + 0.7108ln(MT(-1)) + 0.2666FL + 0.6777S + 0.0798P + 0.2024CR

(2.685)** $(1.314)^{NS}$ (2.432)** (7.703)** $(0.950)^{NS}$ (1.803)*

R-squared = 0.87014,Adjusted R – squared = 0.8078 และ Durbin – Watson stat = 2.03702

หมายเหตุ
1) เลขในวงเล็บแทนค่า t – statistic
2) * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10
3) ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4) NS หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แบบจำลองนี้ได้คำนึงถึงข้อสมมติตาม Classical linear regression model (CLRM) และผ่านการทดสอบตาม CLRM แล้ว ได้แก่ การทดสอบ Multicollinearlity, การทดสอบ Normality, การทดสอบ Heteroscedasticity และ การทดสอบ Autocorrelation จากสมการสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยทีส่งผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นได้แก่จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสเมื่อไตรมาสก่อนหน้า (คน), ราคาห้องพักเฉลี่ย (บาท/ห้อง) ,อัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลยูโร (บาท/ยูโร) ,ราคาน้ำมันดิบ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า (WTI/USD) ,ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศฝรั่งเศส, ตลาดหุ้ฝรั่งเศส (dax), ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยเมื่อไตรมาสก่อนหน้า , วิกฤตการณ์น้ำท่วม, ฤดูกาลการท่องเที่ยว, วิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง และ วิกฤตการณ์ทางด้านการเงินเป็นตัวแปรหุ่นที่สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่อัตราแลกเปลี่ยนนั้นไม่สามารถอธิบายอุปสงค์การท่อ งเที่ยวได้ และยังเป็นตัวแปรที่สำคัญทางสถิติที่ของการใช้จ่ายภายในประเทศ สำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงยังคงเขียนไว้ในแบบจำลอง และจากค่า R-Squared ที่ 0.87014 ยังสามารถอธิบายได้ว่า มีตัวแปรอื่นไม่เกี่ยวข้องนั้น ที่สามารถอธิบายแบบจำลองนี้ได้ 0.12996 โดยเป็นปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถนำมาพิจารณา

สรุปและอภิปรายผล

จากแบบจำลองที่ประมาณค่าได้นั้น เราสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ กับเรื่องของอุปสงค์ท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยเฉพาะประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส ได้ดังต่อไปนี้

ประเทศเยอรมนี

จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนีเมื่อไตรมาสก่อนหน้า สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนีเมื่อไตรมาสก่อนหน้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงร้อยละ 78.35ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ การที่นักท่องเที่ยวนั้นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีการท่องเที่ยวภายในประเทศค่อนข้างมาก ถ้าเศรษฐกิจภายในประเทศดีจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมาก แต่อาจเป็นเพราะปัจจัยอื่นเช่นค่าเงินบาท อัตราเงินเฟ้อ หรืออื่นๆ เป็นต้น ทำให้อุปสงค์การท่องเที่ยวนั้นลดลงซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อิศรา เลิศศุภวงศ์ (2550)

ราคาห้องพักเฉลี่ยที่ขายได้จริงสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าราคาห้องพักเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 65.66 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ถ้าเป็นไปตามกฎของอุปสงค์แล้วกล่าวไว้ว่า ถ้าราคาสูงความต้องการของสินค้าจะลดลง ดังนั้น ถ้าราคาสินค้าลดลงความต้องการของอุปสงค์นั้นจะค่อนข้างมาก

อัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลยูโร ไม่มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนี สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนนั้น ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมนีได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โซติพล จ่างเจริญ (2551)

ราคาน้ำมันดิบ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า นั้นสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าราคาน้ำมันดิบเมื่อไตรมาสก่อนหน้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงร้อยละ 14.10ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ กล่าวคือ ถ้าราคาน้ำมันดิบเมื่อไตรมาสก่อนหน้าลดลงจากเดิม จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น เป็นผลจากการที่ค่าใช้จ่ายมีการลดลงจากเดิม

ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศเยอรมนี สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าดัชนีราคาผู้บริโภคของประทศไทยเทียบประเทศเยอรมนีเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 684.127 กล่าวคือ ถ้าดัขนีราคาผู้บริโภคนั้นเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้การบริโภคในประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับเยอรมนีนั้นสูงขึ้น จะ

สะท้อนการใช้จ่ายภายในประเทศที่ดี ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีการเข้ามาใช้จ่ายภายในประเทศมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โชติพล จ่างเจริญ (2551)

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนีสามารถอธิบาย อุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าดัชนีตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนีเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.31กล่าวคือ ถ้าตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนีจะสะท้อนเศรษฐกิจภายในประเทศฝรั่งเศส ถ้าเศรษฐกิจภายในประเทศดี จะเป็นการกระตุ้นให้มีการจับจ่ายใช้สอยภายในประเทศค่อนข้างมาก จะเป็นการกระตุ้นให้คนมาใช้จ่าย และเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ เพราะการที่เศรษฐกิจดี จะทำให้สะท้อนรายได้ที่เกิดขึ้นจากรายได้และการใช้จ่ายภายในประเทศมาก ทำให้รายได้ภายในประเทศค่อนข้างสูง

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยเมื่อไตรมาสก่อนหน้าสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือถ้าดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยเมื่อไตรมาสก่อนหน้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงร้อยละ 93.22 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ถ้าเศรษฐกิจภายในประเทศไทยมีทิศทางมากขึ้น จะส่งผลให้การใช้จ่ายภายในประเทศมาก ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยของประเทศไทยจะสูง ซึ่งสามารถสะท้อนค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาก ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการที่รัฐบาลต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจได้

วิกฤตการณ์น้ำท่วมสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้ามกล่าวคือ ถ้าวิกฤตการณ์น้ำท่วมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงร้อยละ 18.07 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ โดยถ้าเกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นจะส่งผลให้การใช้จ่ายในประเทศเกิดการชะงักขึ้นจะส่งผลให้การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวค่อนข้างน้อยก่อให้เกิดเศรษฐกิจภายในประเทศเติบโตได้ช้า ก่อให้เกิดอุปสงค์นั้นลดลงเมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

ฤดูกาลการท่องเที่ยวสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ ฤดูกาลเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 75.85 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ คือ ถ้าฤดูกาลการท่องเที่ยวมากจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศค่อนข้างมาก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประเทศแถบยุโรปสภาพช่วงนั้นเป็นฤดูหนาวมักจะทำให้นักท่องเที่ยวยุโรปได้มีการเดินทางมาเพื่อท่องเที่ยว

ภายในประเทศไทย ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

วิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้ามกล่าวคือ ถ้าวิกฤตการณ์ทางด้านการเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงร้อยละ 39.87 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ถ้าเกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการเมืองเกิดขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวคิดว่าเป็นภัยและมีความไม่มั่นคงภายในประเทศ ก่อให้เกิดการไม่เชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจภายในประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวน้อยลง ก่อให้เกิดอุปสงค์ที่ลดลงซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

วิกฤตการณ์ทางด้านการเงิน สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าวิกฤตการณ์ทางด้านการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงร้อยละ 19.05 ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ โดยวิกฤตการณ์ทางด้านการเงินนั้น จะทำให้นักท่องเที่ยวความกังวลเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนกับค่าเงินที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการใช้จ่ายภายในประเทศ ถ้าเกิดวิกฤตการณ์ทางด้านค่าเงิน จะส่งผลให้อุปสงค์ลดลง แต่ในที่นี้วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นวิกฤตการณ์ที่เรียกว่า “วิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์(Hamburger Crisis) หรือวิกฤตการณ์ซัพไพรม์” ซึ่งเกิดในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับประเทศไทยจึงไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์นี้มากนักซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

ประเทศฝรั่งเศส

จำนวนนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสเมื่อไตรมาสก่อนหน้า สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศส เมื่อไตรมาสก่อนหน้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ลดลงร้อยละ 55.90 กล่าวคือ การที่นักท่องเที่ยวนั้นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีการท่องเที่ยวภายในประเทศค่อนข้างมาก ถ้าเศรษฐกิจภายในประเทศดีจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมาก แต่อาจเป็นเพราะปัจจัยอื่นเช่นค่าเงินบาท อัตราเงินเฟ้อ หรืออื่นๆ เป็นต้น ทำให้อุปสงค์การท่องเที่ยวนั้นลดลงซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อิศรา เลิศศุภวงศ์ (2550)

ราคาห้องพักเฉลี่ย สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศส เมื่อไตรมาสก่อนหน้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยว

ชาวยุโรป เพิ่มขึ้นร้อยละ 53.22 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ถ้าราคาห้องพักเฉลี่ยเพิ่มจะส่งผลให้อุปสงค์การท่องเที่ยวภายในประเทศของคนฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาลดลง โดยไม่เป็นไปตามกฎของอุปสงค์

อัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลยูโรสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลยูโรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ลดลงร้อยละ 90.24 ซึ่งได้สอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ในขั้นต้น กล่าวคือ ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนนั้นลดลงนักท่องเที่ยวสามารถแลกเงินมาใช้ในได้มากทำให้ปริมาณการนำเงินมาใช้จ่ายค่อนข้างสูง เมื่อนักท่องเที่ยวสามารถแลกเงินได้มากขึ้น จะสามารถนำเงินมาใช้สอยภายในประเทศไทยได้มาก ทำให้อุปสงค์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จะมีการเพิ่มขึ้นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โซติพล จ่างเจริญ (2551)

ราคาน้ำมันดิบ เมื่อไตรมาสก่อนหน้า สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าดัชนีตลาดหลักทรัพย์ประเทศเยอรมนีเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ลดลงร้อยละ 43.97ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ กล่าวคือ ถ้าราคาน้ำมันดิบเมื่อไตรมาสก่อนหน้า ลดลงจากเดิม จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น เป็นผลจากการที่ค่าใช้จ่ายมีการลดลงจากเดิม

ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศฝรั่งเศส สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยเทียบกับประเทศฝรั่งเศสเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 1,053.99 เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้วางไว้ กล่าวคือ ถ้าดัชนีราคาผู้บริโภคนั้นเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้การบริโภคในประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับฝรั่งเศสนั้นสูงขึ้น จะสะท้อนการใช้จ่ายภายในประเทศที่ดี ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีการเข้ามาใช้จ่ายภายในประเทศมากมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โซติพล จ่างเจริญ (2551)

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ประเทศฝรั่งเศสสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าตลาดหลักทรัพย์ประเทศฝรั่งเศสเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.17 เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ถ้าตลาดหุ้นฝรั่งเศสจะสะท้อนเศรษฐกิจภายในประเทศฝรั่งเศส ถ้าเศรษฐกิจภายในประเทศดี จะเป็นการกระตุ้นให้มีการจับจ่ายใช้สอยภายในประเทศค่อนข้างมาก จะเป็นการกระตุ้นให้คนมาใช้จ่าย และเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีการ

กระตุ้นเศรษฐกิจได้ เพราะการที่เศรษฐกิจดี จะทำให้สะท้อนรายได้ที่เกิดขึ้นจากรายได้และการใช้จ่ายภายในประเทศมาก ทำให้รายได้ภายในประเทศค่อนข้างสูง

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศส สำหรับดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทยนั้น ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสได้

วิกฤตการณ์น้ำท่วมสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าวิกฤตการณ์น้ำท่วมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ26.66 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ ถ้าเกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นจะส่งผลให้การใช้จ่ายในประเทศเกิดการชะงักขึ้น จะส่งผลให้การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวค่อนข้างน้อยก่อให้เกิดเศรษฐกิจภายในประเทศเติบโตได้ช้า ก่อให้เกิดอุปสงค์นั้นลดลง แต่ในประเทศฝรั่งเศสนั้น เมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วมแล้วอาจไม่ได้รับผลกระทบต่อการที่นักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทย มาก จึงส่งผลให้อุปสงค์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอุปสงค์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

ฤดูกาลการท่องเที่ยว สามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าฤดูกาลการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ67.77 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ คือ ถ้าฤดูกาลการท่องเที่ยวมากจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศค่อนข้างมาก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประเทศแถบยุโรปสภาพช่วงนั้นเป็นฤดูหนาวมักจะทำให้นักท่องเที่ยวยุโรปได้มีการเดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวภายในประเทศไทย ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

วิกฤตการณ์ทางด้านการเงินสามารถอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าวิกฤตการณ์น้ำท่วมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ20.24 ไว้ โดยวิกฤตการณ์ทางด้านการเงินนั้น จะทำให้นักท่องเที่ยวความกังวลเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนกับค่าเงินที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการใช้จ่ายภายในประเทศ ถ้าเกิดวิกฤตการณ์ทางด้านค่าเงิน จะส่งผลให้อุปสงค์ลดลง แต่ในที่นี้วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นวิกฤตการณ์ที่เรียกว่า “วิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ (Hamburger Crisis) หรือวิกฤตการณ์ซัพไพรม์” ซึ่งเกิดในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็น

สิ่งที่ไม่เกี่ยวกับประเทศไทยจึงไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์นี้มากนักซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

วิกฤตการณ์ทางด้านการเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศส สำหรับวิกฤตการณ์ทางด้านการเมืองนั้น ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศฝรั่งเศสได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัครพล อารีย์ป้อม (2559)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์ไม่ได้โดยขาดคน 3 คน ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ที่คอยให้การสนับสนุนอย่างดีมาโดยตลอดเวลา ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน ที่คอยให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี และขอขอบคุณรุ่นพี่ที่คอยให้คำแนะนำ และขอขอบคุณพี่ที่ทำงานที่คอยช่วยเหลือตลอดเวลา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาที่สามารถต่อยอดได้ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเราจะพบว่าปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวนั้น ไม่ได้มีแค่อย่างเดียว แต่ยังมีหลายตัวแปรที่ส่งผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เช่น 1. จำนวนนักท่องเที่ยวของประเทศที่ต้องการจะศึกษา, 2. ราคาห้องพักเฉลี่ย, 3. อัตราแลกเปลี่ยน, 4. ราคาน้ำมันดิบ, 5. ดัชนีราคาผู้บริโภคโดยเปรียบเทียบของประเทศไทยกับประเทศที่ต้องการจะศึกษา, 6. ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 7. ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทย, 8. ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค, 9. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวของประเทศที่ต้องการจะศึกษา แต่สิ่งที่รัฐบาลต้องช่วยในการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เศรษฐกิจนั้นได้มีการเติบโตขึ้น โดยรัฐบาลต้องมีการรจัดทำแผนการพัฒนา, รณรงค์และการกระตุ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการท่องเที่ยว ดังนั้นรัฐบาลควรปรับปรุงให้แผนพัฒนาเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ไว้ใช้สำหรับการท่องเที่ยวและควรจัดทำให้มีการกระตุ้นการท่องเที่ยวของฝรั่งเศสให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น เพื่อเป็นการกระจายรายได้ ก่อให้เกิดอุปสงค์ภายในประเทศที่สูงขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2558. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2558 – 2560, 6 มกราคม 2561.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2558. **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560– 2564)** (Online)**.**https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9689, 8 กรกฎาคม 2561.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. **สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยใน ปี 2560**. http://mots.go.th/more_news.php?cid=420&filename=index. 20 ธันวาคม 2560.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. **สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยใน ปี 2559**. http://mots.go.th/more_news.php?cid=486&filename=index. 9 มกราคม 2560.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2561. **ประเภทของการท่องเที่ยว.** http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/Tourism.pdf, 22 กรกฎาคม 2561.

โชติพล จ่างเจริญ. 2551. **อุปสงค์การท่องเที่ยวระหว่างประเทศในประเทศไทย.** การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจเพื่อการปฏิรูปคณะเศรษฐศาสตร์ ม.รังสิต. 2561.**การคาดการณ์เศรษฐกิจไทยปี พ.ศ. 2561และตัวเลขเศรษฐกิจปี 2557-2560.** https://prachatai.com/journal/2018/01/74797,6 มีนาคม 2561.

อิสรา เลิศศุภวงศ์. 2550. **อุปสงค์การท่องเที่ยว และ บทบาทความสำคัญต่อการท่องเที่ยวไทย**. การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัครพล อารีย์ป้อม.2559. **การเตือนภัยล่วงหน้าทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด ในจังหวัดระยอง

A Feasibility Study of Investment on Warehouse of ICK Company Limited in Changwat Rayong

วิปัศยา ปากเมย(Wipatsaya Pakmoey)* ฆนัทนันท์ ทวีวัฒน์(Kanatnan Thaweewat)
พิษณุวัฒน์ ทวีวัฒน์(Bhisanuwat Thaweewat) ศิริขวัญ เจริญวิริยะกุล(Sirikwan Jaroenwiriyakul)
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตศรีราชา
*Corresponding author. E-mail:subconsciousness_lio@hotmail.com

บทคัดย่อ

คลังสินค้ามีความสำคัญต่อบริษัทเอกชนที่มีการผลิตสินค้าจำนวนมาก เพราะเป็นพื้นที่ในการจัดเก็บสำรองสินค้าสำเร็จรูปและวัตถุดิบ งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบทางด้านเทคนิค 2) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางด้านการเงิน และ 3) ทดสอบความสามารถในการรับความเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาใช้ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิโดยเครื่องมือด้านการเงินที่ใช้ คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่มีการปรับค่าแล้ว ดัชนีความสามารถในการทำกำไร และการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนผลจากการศึกษาความเป็นไปได้ทางเทคนิคพบว่า มีการก่อสร้างคลังสินค้า พื้นที่รวมเท่ากับ 1,800 ตารางเมตร ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่สำนักงานและสุขา 36 ตารางเมตร พื้นที่รับส่งสินค้าและพื้นที่สำหรับบรรจุหีบห่อ 80 ตารางเมตร ทางเดินของรถโฟล์คลิฟท์มีพื้นที่รวม 1,030 ตารางเมตร และพื้นที่จัดเก็บสินค้า 654 ตารางเมตร ซึ่งมีชั้นวางสินค้า 3 ชั้น จึงสามารถจัดเก็บสินค้าเทียบเท่าถึง 1,962 ตารางเมตรส่วนผลจากการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน โดยกำหนดอายุโครงการ 20 ปี อัตราคิดลดที่ร้อยละ 9.27 โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 12,411,579 บาท อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการเท่ากับร้อยละ 17.69 อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่มีการปรับค่าแล้วเท่ากับร้อยละ 12.30 และดัชนีความสามารถในการทำกำไรเท่ากับ 1.69 ผลการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน พบว่าผลตอบแทนลดลงได้เท่ากับร้อยละ 15.58 ส่วนด้านต้นทุนในการดำเนินงาน ต้นทุนการลงทุน และต้นทุนรวมสามารถเพิ่มได้มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 25.19, 68.97 และ 18.45 ตามลำดับ สรุปได้ว่าโครงการนี้มีความเสี่ยงต่ำ

คำสำคัญ: ความเป็นไปได้สร้างคลังสินค้า การลงทุน

Abstract

The feasibility study of investment on warehouse of ICK company limited aimed to (1) study form with technical feasibility (2) perform the financial feasibility and (3) test the ability to sustain change. The study used the primary data and secondary data. Both types of data were used in descriptive and quantitative analysis. The financial tools were net present value (NPV), internal rate of return (IRR), modified internal rate of return (MIRR), profitability index (PI) and Switching Value Test (SVT).To save cost the company decided to utilize its own idle land to construct its own warehouse building to substitute warehouse renting from outsource. The technical study on options of warehouse building indicated that it should be area 1,800 square meters by separate office area, receiving area and distributing area which rest area 654 square meters for contain raw material. The financial result under project life of 20 years and WACC as discounted rate of 9.27 percent, the project was worth the investment since NPV was 12,411,579 Baht IRR was 17.69 percent MIRR was 12.30 percent and PI was 1.69. The SVT indicated that the revenue could be down15.58 percent and operating cost, investment cost and total cost could be up 25.19, 68.97 and 18.45 percent respectively hence the project could be considered very low risk.

Keywords: Feasibility Study, Investment on Warehouse, Investment

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งด้านการผลิต การตลาด การจ้างงาน การพัฒนาเทคโนโลยี และการเกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกหลายประเภทจึงมีแนวโน้มการขยายตัวที่ดี และช่วยให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น เพราะมีมูลค่าทางการตลาดสูง มีการจ้างงาน และสร้างธุรกิจต่อเนื่องอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถเชื่อมให้อุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน (องอาจ นรากุลมงคล, 2553; สถาบันยานยนต์, 2560) บริษัท ไอซีเค จำกัด เป็นบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ โดยเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในลำดับที่ 1 (First Tier) ป้อนโรงงานประกอบรถยนต์โดยตรงจากข้อมูลผลประกอบการจากการดำเนินธุรกิจในช่วง 6 ปีย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึงปี พ.ศ. 2560 พบว่ามียอดขายที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. 2555 ที่มียอดขาย 158 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 1,663 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2560 โดยสาเหตุหลักเกิดจากในปี

พ.ศ. 2558 ลูกค้าจากบริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีนโยบายในการลดต้นทุน โดยมีความต้องการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ ส่งผลให้บริษัทได้มีโอกาสขยายตลาด ทำให้บริษัทมียอดขายที่เพิ่มขึ้นโดยในช่วง 3 ปีแรกบริษัทมียอดขายยังไม่มากจึงสามารถบริหารจัดการเก็บสินค้าภายในบริษัทได้ แต่เมื่อปี พ.ศ. 2558 ยอดขายของบริษัทเติบโตขึ้นอย่างมาก ทำให้บริษัทมีการขยายสายการผลิตเพิ่มภายในบริษัทจาก 2 ส่วน คือ กระบวนการฉีดพลาสติกและกระบวนการประกอบชิ้นส่วน ส่งผลให้พื้นที่ภายในบริษัทสำหรับการจัดเก็บสินค้าลดลงและไม่เพียงพอต่อการจัดเก็บสินค้า บริษัทจึงต้องแก้ปัญหาโดยการเช่าพื้นที่จากภายนอกเพิ่มเติมเพื่อจัดเก็บสินค้า โดยสาเหตุที่เช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าภายนอกเนื่องจากบริษัท ไอซีเค จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตและประกอบชิ้นส่วนยานยนต์รายใหม่และไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของตลาดในระยะยาวปัจจุบันบริษัท ไอซีเค จำกัด เช่าคลังจัดเก็บสินค้าภายนอก มีพื้นที่จัดเก็บสินค้าทั้งหมด 1,850 ตารางเมตร ซึ่งมีระยะห่างจากบริษัท 17 กิโลเมตร โดยมีการจัดเก็บสินค้าภายในคลังสินค้า แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ชิ้นส่วนประกอบ วัสดุบรรจุภัณฑ์ และสินค้าสำเร็จรูป ซึ่งมีกระบวนการในการบริหารสินค้าคงคลังสำหรับการจัดเก็บชิ้นส่วนประกอบและวัสดุบรรจุภัณฑ์ เริ่มตั้งแต่บริษัท ไอซีเค จำกัด จัดส่งเอกสารคำสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทต่างๆ รวมถึงบรรจุภัณฑ์ไปยังผู้ผลิตทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าตามปริมาณที่บริษัทต้องการ เมื่อถึงระยะเวลากำหนดการส่งมอบวัตถุดิบและบรรจุภัณฑ์ผู้ผลิตแต่ละรายทำการส่งมอบวัตถุดิบและบรรจุภัณฑ์ไปยังคลังสินค้าภายนอกของบริษัท โดยคลังจัดเก็บสินค้าภายนอกจะดำเนินการจัดเก็บวัตถุดิบ และเตรียมการส่งมอบวัตถุดิบไปยังบริษัท ไอซีเค จำกัด ตามเอกสารการเรียกวัตถุดิบของบริษัท สำหรับการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก เมื่อบริษัท ไอซีเค จำกัด ดำเนินการผลิตสินค้าเสร็จสมบูรณ์ บริษัทจะทำการส่งมอบสินค้าไปยังคลังสินค้าภายนอกของบริษัท เพื่อทำการบรรจุหีบห่อ (Packing) จัดเก็บสินค้า และส่งมอบสินค้าไปยังลูกค้าเมื่อถึงระยะเวลากำหนดการส่งมอบ

จากการเช่าคลังจัดเก็บสินค้าภายนอกส่งผลให้บริษัท ไอซีเค จำกัด มีต้นทุนค่าใช้จ่าย 3 ด้าน คือ 1. การเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าภายนอก โดยคำนวณจากจำนวนของพาเลทที่วางในพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้า ซึ่งมีค่าเช่าตารางเมตรละ 140 บาทต่อเดือน 2. ค่าใช้จ่ายในการขนส่งโดยคิดเฉลี่ยอยู่ที่ 1,515 ต่อรอบ และ 3. ค่าแรงในการจัดเก็บสินค้า ประกอบด้วยค่าแรงในการจัดเก็บสินค้า ซึ่งคำนวณจากค่าบริการจัดเก็บสินค้าและจัดเตรียมสินค้า 30 บาทต่อพาเลท และค่าบริการบรรจุหีบห่อ (Packing) สำหรับสินค้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก 1 บาทต่อชิ้นทั้งนี้ในปี 2562 ค่าบริการการเช่าพื้นที่คลังสินค้าจะมีการปรับราคาขึ้นร้อยละ 7 จาก 140 บาทต่อเดือน เป็น 150 บาทต่อเดือน จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าบริษัท ไอซีเค จำกัด จะมีค่าต้นทุนในการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้นจากค่าใช้จ่ายจากการเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าภายนอก โดยบริษัทยังมีพื้นที่เหลือ 2,500 ตารางวาที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ภายในบริเวณบริษัททางด้านหลังโรงงาน ดังนั้น บริษัท ไอซีเค จำกัด จึงต้องการ

สร้างคลังจัดเก็บสินค้าเพื่อรองรับปริมาณสินค้าที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตและทดแทนการเช่าคลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอก อีกทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยมีที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณบริษัท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบทางด้านเทคนิคของการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าภายในบริเวณพื้นที่ของ บริษัท ไอซีเค จำกัด
2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางด้านการเงินของโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด
3. ทดสอบความสามารถในการรับความเปลี่ยนแปลงของโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของ บริษัท ไอซีเค จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต้นทุนและข้อมูลด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนในการเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอก และการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด โดยข้อมูลที่ทำการเก็บรวบรวมนี้มาจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บข้อมูลโดยตรงจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และสอบถามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคลากรฝ่ายต่างๆของบริษัท ไอซีเค จำกัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ฝ่ายจัดซื้อ โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้จัดการ เพื่อให้ทราบข้อมูลทางด้านต้นทุนในการเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอกของบริษัท

1.2 ฝ่ายบัญชีและการเงิน โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้จัดการและหัวหน้างาน เพื่อให้ทราบข้อมูลทางด้านต้นทุนในด้านต่างๆ จากการเช่าคลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอก ค่าใช้จ่ายด้านการบริหารจัดการพื้นที่จัดเก็บสินค้า สัดส่วนเงินทุนและต้นทุนเงินทุนของบริษัท

1.3 ฝ่ายขาย โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้จัดการ เพื่อให้ทราบข้อมูลทางด้านยอดขายและพยากรณ์การสั่งซื้อสินค้าจากทางลูกค้า

1.4 ฝ่ายวางแผนการผลิต โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้จัดการและหัวหน้างาน เพื่อให้ทราบยอดการผลิตของบริษัท

1.5 ฝ่ายโลจิสติกส์ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการการบริหารสินค้าคงคลังของบริษัท และการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้จัดการและหัวหน้างาน เพื่อให้ทราบข้อมูลของด้านปริมาณสินค้าและชิ้นส่วนประกอบที่บริษัทมีการจัดเก็บที่คลังสินค้าภายนอก

1.6 ฝ่ายเทคนิค โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึกจากผู้จัดการและหัวหน้างาน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขนาดและโครงสร้างทางกายภาพของคลังจัดเก็บสินค้า รวมถึงรูปแบบของอาคารที่เหมาะสม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากงานวิทยานิพนธ์ งานวิจัย หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และเว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ได้ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไว้แล้ว เพื่อให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการรวบรวมข้อมูลจากภายในบริษัท ไอซีเค จำกัด

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 วิธี คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 นำเสนอด้วยการเขียนบรรยาย โดยมีรูปภาพมาประกอบการอธิบายเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเทคนิคซึ่งทำการวิเคราะห์ความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และรูปแบบทางกายภาพของอาคาร และสิ่งจำเป็นอื่นๆ สำหรับการลงทุนสร้างคลังสินค้าเพื่อทดแทนการเช่าจากภายนอกให้สอดคล้องกับปริมาณสินค้าที่ต้องการจัดเก็บ

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือทางด้านการเงินในการประเมินต้นทุนด้านต่างๆ ทั้งต้นทุนเริ่มต้นและต้นทุนในการดำเนินงานแล้วหามูลค่าปัจจุบัน พร้อมทั้งการเปรียบเทียบต้นทุนในการเช่าคลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอก เพื่อทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 และข้อ 3 โดยใช้ตัวชี้วัดด้านความคุ้มค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ต้นทุนเงินทุนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average Cost of Capital: WACC) จะทำให้ทราบถึงต้นทุนเงินทุนเฉลี่ยของโครงการ เพื่อนำไปกำหนดต้นทุนเงินทุนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของโครงการ (ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ, 2545; Koh,Ang, Brigham, and Ehrhardt., 2016)

2.2 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) คือ มูลค่าปัจจุบันของกระแสผลตอบแทนสุทธิหรือกระแสเงินสดของโครการ ซึ่งคำนวณได้ด้วยการทำส่วนลดกระแสผลตอบแทนสุทธิตลอดอายุโครงการให้เป็นมูลค่าปัจจุบันหรือคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิจากความแตกต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันของกระแสผลตอบแทนรวมและมูลค่าปัจจุบันของกระแสต้นทุนรวม โดยกำหนด

ระยะเวลาโครงการเริ่มต้นไว้ที่ 0 ซึ่งเป็นการกำหนดเงินลงทุนไว้ต้นปี เพื่อป้องกันการขาดสภาพคล่องของโครงการ(Koh, Ang, Brigham, and Ehrhardt., 2016)

2.3 อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (Internal Rate of Return: IRR) คือ ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อปีเป็นร้อยละของโครงการ หรืออัตราผลตอบแทนในกระบวนการคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ ซึ่งอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการเป็นอัตราผลตอบแทนที่โครงการได้รับจากการลงทุน(Koh, Ang, Brigham, and Ehrhardt., 2016)

2.4 อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่มีการปรับค่าแล้ว (Modify Internal Rate of Return: MIRR) คือ มีข้อสมมติว่าเงินลงทุนที่ได้ลงทุนเมื่อเริ่มโครงการหรือระหว่างดำเนินโครงการจะนำมารวมเป็นเงินทุนในครั้งแรก โดยคิดต้นทุนค่าเสียโอกาสเท่ากับต้นทุนของเงินทุน ส่วนผลตอบแทนสุทธิจากการดำเนินงานที่ได้รับมาระหว่างดำเนินโครงการนั้นจะนำไปลงทุนต่อจนถึงปีสุดท้ายของโครงการ โดยได้รับอัตราผลตอบแทนเท่ากับต้นทุนของเงินทุนเช่นเดียวกัน จากนั้นจะนำมูลค่าของเงินที่ได้ในปีสุดท้ายมารวมกันเป็นมูลค่า ณ ปีสุดท้ายของโครงการและคำนวณหาอัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันมีค่าเท่ากับศูนย์ ซึ่งอัตราคิดลดดังกล่าวคือ อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่มีการปรับค่าแล้ว (Lin, 1976)

2.5 ดัชนีความสามารถในการทำกำไร (Profitability Index: PI) คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนที่ได้รับต่อมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายทั้งหมดตลอดอายุโครงการ (Koh, Ang, Brigham, and Ehrhardt., 2016)

2.6 การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test) โดยสามารถนำแนวคิดนี้มาวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินโครงการ ซึ่งในที่สุดทำให้ต้นทุนหรือผลประโยชน์ของโครงการไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง การวิเคราะห์จะใช้การเปลี่ยนข้อสมมติของตัวแปรที่สนใจไปในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์ โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้วพิจารณาว่าตัวแปรที่สนใจจะสามารถเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด แล้ววิเคราะห์ผลตามข้อสมมติใหม่เพื่อตรวจสอบว่ายังสามารถยอมรับหรืออนุมัติโครงการได้ในระดับต่ำที่สุดคือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับศูนย์ โดยชี้วัดจากเกณฑ์การวัดค่าโครงการเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง

2.6.1 การทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านผลตอบแทนว่าสามารถลดลงได้มากที่สุดร้อยละเท่าไร ที่จะทำให้โครงการยังคงคุ้มค่าในการลงทุน

2.6.2 การทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนในการดำเนินงานว่าสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุดร้อยละเท่าไร ที่จะทำให้โครงการยังคงคุ้มค่าในการลงทุน

2.6.3 การทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนการลงทุนว่าสามารถเพิ่มขึ้นมากที่สุดร้อยละเท่าไร ที่จะทำให้โครงการยังคงคุ้มค่าในการลงทุน

2.6.4 การทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนรวมสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุดร้อยละเท่าไร ที่จะทำให้โครงการยังคงคุ้มค่าในการลงทุน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบทางด้านเทคนิคของโครงการลงทุน

จากการประมาณการของบริษัทที่มีปริมาณการผลิตสินค้าเติบโตในอัตราร้อยละ 0.7 เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของบริษัทจะมีวัฎจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) อยู่ที่ 4-5 ปีเท่านั้น นั่นหมายความว่าผลิตภัณฑ์แต่ละรุ่นของบริษัทจะมีการเลิกผลิตไปเมื่อถึงเวลา และจะมีผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่เข้ามาแทน ซึ่งบริษัท ไอซีเค จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตและประกอบชิ้นส่วนยานยนต์รายใหม่และไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของตลาดในระยะยาว การศึกษาในครั้งนี้จึงเลือกการสร้างโครงการขนาดไม่ใหญ่มากจนเกินความจำเป็นและมีขนาดใกล้เคียงกับขนาดพื้นที่ที่เช่าคลังสินค้าภายนอก ดังนั้นจึงเลือกขนาดของโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าที่มีขนาดเท่ากับ 1,800 ตารางเมตร เพื่อให้สามารถทดแทนการเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอกได้

สำหรับการก่อสร้างคลังสินค้า จะก่อสร้างอยู่บนที่ดินขนาดกว้าง 20 เมตร ยาว 90 เมตร พื้นที่รวมเท่ากับ 1,800 ตารางเมตร โดยสูงจากพื้น 10 เมตรจนถึงหลังคาและอาคารของคลังสินค้ามีขนาด 1 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่สำนักงาน 30 ตารางเมตร สุขา 6 ตารางเมตร พื้นที่รับส่งสินค้าและพื้นที่สำหรับบรรจุหีบห่อ 80 ตารางเมตร ทางเดินของรถโฟล์คลิฟท์ในการเคลื่อนย้ายจัดเก็บสินค้ามีพื้นที่รวม 1,030 ตารางเมตร และพื้นที่จัดเก็บสินค้า 654 ตารางเมตร ซึ่งมีชั้นวางสินค้า 3 ชั้น จึงสามารถวางซ้อนชิ้นงานได้ 3 ชั้นทำให้ได้รับประโยชน์จากพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้าเทียบเท่าถึง 1,962 ตารางเมตร หรือจัดเก็บพาเลทได้ทั้งหมด 1,635 พาเลท

ภายในคลังจัดเก็บสินค้าใหม่จะมีการแบ่งพื้นที่โดยแบ่งเป็นพื้นที่จัดเก็บสินค้าทั้งหมด 40 แถว ประกอบด้วยพื้นที่จัดเก็บสำหรับ 8 พาเลทต่อชั้น จำนวน 5 แถว สามารถจัดเก็บพาเลทได้จำนวนทั้งหมด 40 พาเลท โดยมีขนาดพื้นที่จัดเก็บสินค้า 48 ตารางเมตร พื้นที่จัดเก็บสำหรับ 15 พาเลทต่อชั้น จำนวน 30 แถว สามารถจัดเก็บพาเลทได้จำนวนทั้งหมด 450 พาเลท โดยมีขนาดพื้นที่จัดเก็บสินค้า 540 ตารางเมตร และพื้นที่จัดเก็บสำหรับ 11 พาเลทต่อชั้น จำนวน 5 แถว สามารถจัดเก็บพาเลทได้จำนวนทั้งหมด 55 พาเลท โดยมีขนาดพื้นที่จัดเก็บสินค้า 66 ตารางเมตร ดังนั้นขนาดพื้นที่จัดเก็บสินค้ารวมเท่ากับ 654 ตารางเมตรต่อชั้น นอกจากนั้นยังมีพื้นที่สำนักงานด้านกว้าง 5 เมตรและด้านยาว 6 เมตร โดยมีขนาดพื้นที่สำนักงานรวม 30 ตารางเมตร พื้นที่สุขาด้านกว้าง 2 เมตรและด้านยาว 3 เมตร โดยมีขนาดพื้นที่สุขารวม 6 ตารางเมตร พื้นที่รับส่งสินค้าและพื้นที่สำหรับบรรจุหีบห่อด้านกว้าง 8 เมตรและด้านยาว 10 เมตร โดยมีขนาดพื้นที่รับส่งสินค้าและพื้นที่สำหรับบรรจุหีบห่อรวม 80 ตารางเมตร

เส้นทางเดินรถโฟล์คลิฟท์ มีทั้งหมด 25 เส้นทาง ซึ่งมี 2 เส้นทางหลักกว้าง 2 เมตร ยาว 90 เมตรและกว้าง 3 เมตร ยาว 72 เมตร ซึ่งมีเส้นทางเดินรถโฟล์คลิฟท์ระหว่างแถวจัดเก็บสินค้ากว้าง 2 เมตร ยาว 8 เมตร จำนวน 2 แถว กว้าง 2 เมตร ยาว 15 เมตร จำนวน 16 แถว และกว้าง 2 เมตร ยาว 11 เมตร จำนวน 3 แถว นอกจากนั้นยังมีเส้นทางเดินรถโฟล์คลิฟท์อีก 2 เส้นทาง ขนานกับพื้นที่รับส่งสินค้าและพื้นที่สำหรับบรรจุหีบห่อกว้าง 2 เมตร ยาว 10 เมตรและขนานกับพื้นที่สำนักงาน กว้าง 2 เมตร ยาว 12 เมตร ดังนั้น พื้นที่ทางเดินของรถโฟล์คลิฟท์ในการเคลื่อนย้ายจัดเก็บสินค้าและพื้นที่ที่เหลือมีพื้นที่รวมเท่ากับ 1,030 ตารางเมตร ดังแสดงในภาพที่ 2

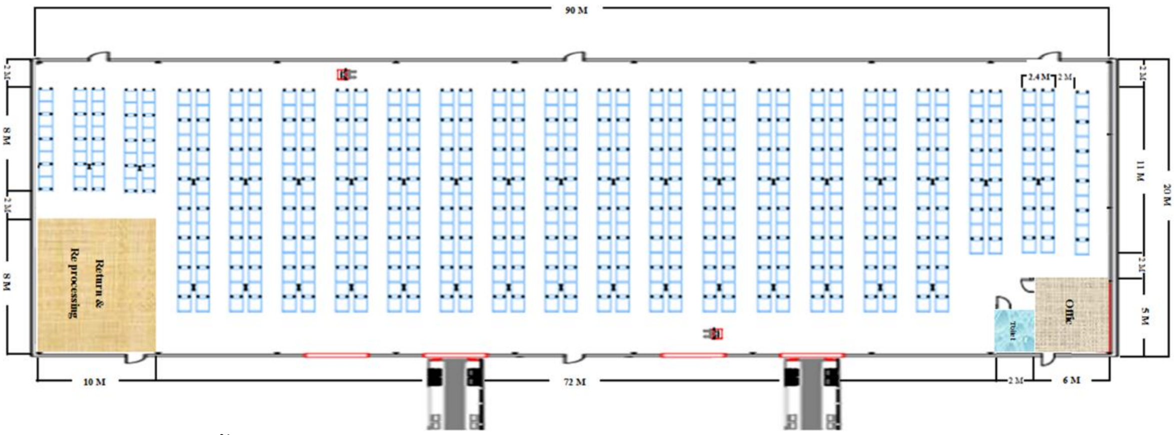

ภาพที่2 ขนาดของพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าใหม่

2. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน

การศึกษาความเป็นไปได้ทางด้านการเงินสำหรับการลงทุนครั้งนี้มีข้อสมมติทั้งหมด 8 ข้อ ได้แก่ 1) กำหนดให้มีอายุโครงการ 20 ปี ตามอายุของโครงสร้างอาคาร โดยใช้ระยะเวลาก่อสร้าง ตกแต่ง และติดตั้งอุปกรณ์ 6 เดือน 2) เงินลงทุนของโครงการมาจากเงินทุนส่วนของเจ้าของร้อยละ 57.41 และกู้ยืมจากสถาบันการเงินร้อยละ 42.59 โดยคำนวณมาจากโครงสร้างเงินทุนของบริษัท ไอซีเค จำกัด 3) อัตราดอกเบี้ยกู้ยืม เป็นอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีประเภทเงินกู้แบบมีระยะเวลา (Minimum Loan Rate: MLR) มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6.75 โดยใช้อัตราดอกเบี้ยของธนาคาร มิซูโฮ จำกัด มีผลบังคับใช้วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2558 บวกกับค่าความเสี่ยงร้อยละ 2 (MLR+2) เป็นอัตราร้อยละ 8.754) ผลตอบแทนและต้นทุนตลอดอายุโครงการให้เป็นจำนวนคงที่ (Real Cash Flow) โดยต้นทุนและผลตอบแทนไม่เปลี่ยนแปลงตามอัตราเงินเฟ้อ การประมาณการกระแสเงินสดในส่วนของต้นทุนจะรวมไว้ในตอนต้นปี ส่วนผลตอบแทนและต้นทุนในการดำเนินงานจะรวมไว้ในตอนปลายปี เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการขาดสภาพคล่องของโครงการ5) การคำนวณค่าเสื่อมราคาของโครงการในส่วนของอาคารและอุปกรณ์เป็นแบบเส้นตรงตามกฎหมายสรรพากร

(พระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 145))6) ภาษีเงินได้นิติบุคคลเท่ากับอัตราร้อยละ 20 ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2560 (พระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 603))7) ไม่นำค่าที่ดินมาคิดเป็นต้นทุนของโครงการ เนื่องจากเป็นที่ดินเดิมของโรงงานอยู่แล้ว และพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ใดๆ จึงไม่คิดค่าเสียโอกาสของที่ดิน8) อาคารคลังจัดเก็บสินค้าใช้ได้ตลอดอายุโครงการและมีมูลค่าเท่ากับศูนย์ในปีที่ครบอายุโครงการ เนื่องจากอาคารคลังจัดเก็บสินค้าอยู่ภายในบริเวณพื้นที่โรงงานด้านหลัง ดังนั้น จึงเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าได้ทางเดียว คือ เข้าทางข้างหน้าโรงงาน และไม่สามารถขายต่อได้เนื่องจากไม่มีทางเข้าโดยอายุโครงการมีระยะเวลา 20 ปีซึ่งต้นทุนในส่วนของเจ้าของ (Ke) มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 10.96 อัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง (Rf) เท่ากับร้อยละ 3.0 โดยอ้างอิงจากอัตราผลตอบแทนของพันธบัตรออมทรัพย์ของกระทรวงการคลังในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ครั้งที่ 2 รุ่นอายุ 10 ปี อัตราผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์โดยเฉลี่ย (Rm) เท่ากับร้อยละ 11.21 โดยอ้างอิงจากอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ (Set Index) ของเดือนธันวาคมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ถึงปี พ.ศ. 2560 เป็นระยะเวลา 15 ปี ค่าเบต้าของหลักทรัพย์ (β) อ้างอิงค่าเฉลี่ยเบต้า 3 ปีของบริษัท ไทยสแตนเลย์การไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) เท่ากับ 0.97 ณ วันที่ 23 เมษายน พ.ศ.2561 ดังนั้นจึงคำนวณต้นทุนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักได้เท่ากับ อัตราร้อยละ 9.27

จากการประมาณการงบกระแสเงินสดโดยใช้ผลตอบแทนและต้นทุนของโครงการ สามารถประเมินความคุ้มค่าของโครงการ โดยใช้หลักเกณฑ์ต่างๆ และใช้อัตราคิดลดที่เหมาะสม เพื่อปรับลดกระแสเงินสดในแต่ละปีให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน

ตัวชี้วัด	**ค่าจากการประมาณการ**	**หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ**	**การตัดสินใจ**
NPV	12,411,579	NPV > 0	ลงทุน
IRR	17.69%	IRR ≥ WACC	ลงทุน
MIRR	12.30%	MIRR ≥ WACC	ลงทุน
PI	1.69	PI ≥ 1	ลงทุน

3. การทดสอบความสามารถในการรับความเปลี่ยนแปลง

เนื่องจากการศึกษาโครงการเป็นการคาดการณ์ผลตอบแทนในอนาคตโครงการจึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าตัวแปรที่จะส่งผลกระทบต่อโครงการลงทุนสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ไม่พึง

ประสงค์มากน้อยเพียงใดที่จะยังสามารถยอมรับโครงการได้ โดยได้ทำการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test: SVT) ทั้ง 4 กรณี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2ผลการทดสอบความสามารถในการรับความเปลี่ยนแปลง

การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน	**สูตรการคำนวณ**	**ผล คำนวณ**
ผลตอบแทนลดลงได้มากที่สุดเท่าใด (SVTB)	NPV/PVB × 100	15.58%
ต้นทุนในการดำเนินงานสามารถเพิ่มได้มากที่สุดเท่าใด (SVTOC)	NPV/PVOC × 100	25.19%
ต้นทุนการลงทุนสามารถเพิ่มได้มากที่สุดเท่าใด (SVTIC)	NPV/PVIC × 100	68.97%
ต้นทุนรวมสามารถเพิ่มได้มากที่สุดเท่าใด (SVTC)	NPV/PVC × 100	18.45%

การทดสอบความเปลี่ยนแปลงด้านผลตอบแทนพบว่าผลตอบแทนสามารถลงลงได้มากที่สุดร้อยละ 15.58 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน การทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนในการดำเนินงานพบว่าต้นทุนในการดำเนินงานสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุดร้อยละ 25.19 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน การทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนการลงทุนพบว่าต้นทุนในการลงทุนสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุด ร้อยละ 68.97 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน และการทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนรวมพบว่าต้นทุนรวมสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุด ร้อยละ 18.45 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์รูปแบบทางด้านเทคนิคของโครงการ

เมื่อพิจารณาขนาดของโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้า พบว่า ความเหมาะสมของการก่อสร้างมีขนาดเท่ากับ 1,800 ตารางเมตร เพื่อให้สามารถทดแทนการเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าจากภายนอกได้ โดยคำนึงจากการประมาณการยอดการผลิตสินค้าของบริษัทที่เติบโตในอัตราร้อยละ 0.7 เนื่องจากบริษัท ไอซีเค จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตและประกอบชิ้นส่วนยานยนต์รายใหม่และยังไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของตลาดในระยะยาว การศึกษาในครั้งนี้จึงเลือกการสร้างโครงการขนาดไม่ใหญ่มากจนเกินความจำเป็นในโครงการแรก โดยมีขนาดใกล้เคียงกับขนาดพื้นที่ที่เช่าคลังสินค้าภายนอกเดิม ซึ่งหากในอนาคตบริษัทมียอดปริมาณการผลิตที่สูงขึ้นก็สามารถสร้างคลังจัดเก็บสินค้าภายในบริษัทเป็นโครงการที่ 2 ได้อีก เนื่องจากบริษัทยังมีพื้นที่ว่างเหลือ 1,875 ตารางวาที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์หากมีการดำเนินการก่อสร้างคลังจัดเก็บสินค้าภายในบริษัทโครงการแรกไปแล้ว โดยคลังจัดเก็บสินค้าของโครงการครั้งนี้จะออกแบบสำหรับเก็บรักษาสินค้าแบบทั่วไปที่ไม่มีการควบคุมอุณหภูมิและไฟฟ้าสถิต โดยติดตั้งพัดลมขนาดใหญ่บริเวณที่จัดเก็บสินค้าประเภทบรรจุภัณฑ์และ

ติดตั้งเครื่องปรับอากาศสำหรับพื้นที่ส่วนสำนักงาน ลักษณะโครงสร้างของอาคารเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวมีหลังคาและฝาผนังทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งระบบไฟฟ้า ระบบน้ำและระบบความปลอดภัย อีกทั้งอายุโครงการ 20 ปี ระยะเวลาก่อสร้าง 6 เดือน โดยจะก่อสร้างอยู่บนที่ดินขนาดกว้าง 20 เมตร ยาว 90 เมตร พื้นที่รวมเท่ากับ 1,800 ตารางเมตร โดยสูงจากพื้น 10 เมตรจนถึงหลังคาและอาคารของคลังสินค้ามีขนาด 1 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่สำนักงาน 30 ตารางเมตร สุขา 6 ตารางเมตร พื้นที่รับส่งสินค้าและพื้นที่สำหรับบรรจุหีบห่อ 80 ตารางเมตร ทางเดินของรถโฟล์คลิฟท์ในการเคลื่อนย้ายจัดเก็บสินค้ามีพื้นที่รวม 1,030 ตารางเมตร และพื้นที่จัดเก็บสินค้า 654 ตารางเมตร ซึ่งมีชั้นวางสินค้า 3 ชั้น จึงสามารถวางซ้อนชิ้นงานได้ 3 ชั้นทำให้ได้รับประโยชน์จากพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้าเทียบเท่าถึง 1,962 ตารางเมตร หรือจัดเก็บพาเลทได้ทั้งหมด 1,635 พาเลท

2. ผลการวิเคราะห์ทางด้านการเงิน

2.1 ผลการศึกษามูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการ (NPV) มีค่าเท่ากับ 12,411,579 บาท หมายความว่าโครงการนี้สามารถสร้างกระแสรายได้จากการลงทุนที่เกิดขึ้นในอนาคตเมื่อคิดหักลดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้ว ได้เท่ากับ 12,411,579 บาท แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาการลงทุนในโครงการนี้โดยดูจากผลตอบแทนของโครงการ โดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 9.27 นั้นให้ประโยชน์และมีกำไร เพราะมูลค่าปัจจุบันสุทธิที่ได้มีค่ามากกว่าศูนย์ ดังนั้น สรุปได้ว่าโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด คุ้มค่าแก่การลงทุน

2.2 ผลการศึกษาอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 17.69 ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความคุ้มค่าในการลงทุนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจากแนวคิดของอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการจะมีความสอดคล้องกับอัตราผลกำไรของโครงการ อีกทั้งยังไม่มีการกำหนดอัตราส่วนลดไว้ก่อน หากแต่เป็นส่วนอัตราส่วนลดที่ทำให้โครงการมีความคุ้มทุน นั่นคือจะเป็นระดับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่โครงการสามารถจ่ายให้กับแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ ทำให้ค่าที่ได้เป็นค่าที่ปราศจากอคติ ดังนั้น เมื่อนำค่าอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่ได้จากการคำนวณมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการตัดสินใจที่กำหนดไว้ว่าจะรับหรืออนุมัติโครงการก็ต่อเมื่ออัตราผลตอบแทนภายในของโครงการมากกว่าหรือเท่ากับอัตราคิดลด พบว่าโครงการสามารถสร้างอัตราผลตอบแทนตลอดอายุโครงการได้เท่ากับร้อยละ 17.69 ซึ่งมากกว่าอัตราคิดลดที่มีค่าเท่ากับ 9.27 ดังนั้น สรุปได้ว่าโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด คุ้มค่าแก่การลงทุน

2.3 ผลการศึกษาอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่มีการปรับค่าแล้ว (Modified Internal Rate of Return: MIRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 12.30 หมายความว่าต้นทุนในการลงทุนโครงการทั้งหมด มีต้นทุนค่าเสียโอกาสเท่ากับต้นทุนเงินทุน และผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินงานจะถูกนำไปลงทุนต่อโดยได้รับอัตราผลตอบแทนเท่ากับต้นทุนเงินทุนเช่นกัน และอัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าโครงการ ณ ปีสุดท้ายมีค่าเท่ากับเงินลงทุนในครั้งแรก ก็คือ อัตราผลตอบแทนภายใน

ของโครงการที่มีการปรับค่าแล้ว โดยมีอัตราร้อยละ 12.30 ซึ่งมากกว่าอัตราคิดลดที่มีค่าเท่ากับ 9.27 ดังนั้น สรุปได้ว่าโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด คุ้มค่าแก่การลงทุน

2.4 ผลการศึกษาดัชนีความสามารถในการทำกำไร (PI) มีค่าเท่ากับ 1.69 เท่า คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของเงินสดรับกับมูลค่าปัจจุบันของเงินสดจ่ายในโครงการลงทุนนั้นๆ ซึ่งมูลค่าในปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิมีค่ามากกว่ามูลค่าปัจจุบันของเงินลงทุน 1.69 เท่าซึ่งมากกว่า 1 ดังนั้น สรุปได้ว่าโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด คุ้มค่าแก่การลงทุน

ดังนั้นสรุปได้ว่าโครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของบริษัท ไอซีเค จำกัด คุ้มค่าแก่การลงทุน เมื่อเปรียบเทียบค่าของตัวชี้วัดจากการประมาณการกับค่าหลักเกณฑ์การตัดสินใจ

3. ผลการวิเคราะห์การทดสอบความสามารถในการรับความเปลี่ยนแปลง

3.1 การทดสอบความเปลี่ยนแปลงด้านผลตอบแทนเป็นการทดสอบว่าผลตอบแทนสามารถลดลงมากที่สุดได้เท่ากับร้อยละเท่าใดที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ซึ่งผลจากการคำนวณได้เท่ากับร้อยละ 15.58 หมายความว่าผลตอบแทนสามารถลดลงได้มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 15.58 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน ซึ่งปัจจัยที่จะกระทบกับผลตอบแทนของโครงการมี 3 ปัจจัย ได้แก่ ค่าเช่าพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้าภายนอก ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และค่าแรงในการจัดเก็บสินค้า โดยคำนวณจากจำนวนของพาเลทที่วางในพื้นที่คลังจัดเก็บสินค้า ซึ่งจากข้อมูลย้อนหลัง 3 ปีที่ผ่านมามีอัตราการเช่าพื้นที่ที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ดังนั้น โอกาสที่ผลตอบแทนจะลดลงมากกว่าร้อยละ 15.58 จึงมีความเป็นไปได้น้อยมาก สรุปได้ว่าโครงการนี้มีความเสี่ยงด้านผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ

3.2 การทดสอบความเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุนในการดำเนินงาน จะเป็นการทดสอบว่าต้นทุนในการดำเนินงานสามารถเพิ่มขึ้นมากที่สุดได้เท่ากับร้อยละเท่าใดที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ซึ่งผลจากการคำนวณได้เท่ากับร้อยละ 25.19 หมายความว่าต้นทุนในการดำเนินงานสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 25.19 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน หรือหมายความว่าต้นทุนในการดำเนินงานของโครงการจะเพิ่มจาก 113.5 ล้านบาท เป็น 142 ล้านบาท มีความเป็นไปได้น้อยมาก เนื่องจากค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานไม่มีการปรับเพิ่มสูงขึ้น สรุปได้ว่าโครงการนี้มีความเสี่ยงด้านต้นทุนในการดำเนินงานค่อนข้างต่ำ

3.3 การทดสอบความเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุนในการลงทุน จะเป็นการทดสอบว่าต้นทุนในการลงทุนสามารถเพิ่มขึ้นมากที่สุดได้เท่ากับร้อยละเท่าใดที่จะทำให้ค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ซึ่งผลจากการคำนวณได้เท่ากับร้อยละ 68.97 หมายความว่าต้นทุนในการลงทุนสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 68.97 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน หรือหมายความว่าต้นทุนในการลงทุนของโครงการจะเพิ่มจาก

17 ล้านบาท เป็น 29 ล้านบาท มีความเป็นไปได้น้อยมาก เนื่องจากค่าใช้จ่ายจากการลงทุนไม่มีการปรับเพิ่มสูงขึ้น สรุปได้ว่าโครงการนี้มีความเสี่ยงด้านต้นทุนการลงทุนต่ำ

3.4 การทดสอบความเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุนรวม จะเป็นการทดสอบว่าต้นทุนรวมสามารถเพิ่มขึ้นมากที่สุดได้เท่ากับร้อยละเท่าใดที่จะทำให้ค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ซึ่งผลจากการคำนวณได้เท่ากับร้อยละ 18.45 หมายความว่าต้นทุนรวมสามารถเพิ่มขึ้นได้มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 18.45 โดยที่โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน พบว่าโอกาสที่ผลตอบแทนและต้นทุนจะเปลี่ยนแปลงไปกว่าที่โครงการจะรับได้นั้นมีโอกาสน้อย ดังนั้น โครงการนี้มีความเสี่ยงที่จะไม่คุ้มค่าในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ

1. เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาทางด้านการเงิน พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลตอบแทน อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการที่มีการปรับค่าแล้วและดัชนีความสามารถในการทำกำไร ผ่านหลักเกณฑ์ตามดัชนีชี้วัดทุกตัว แสดงว่าโครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุนและบริษัทควรจะพิจารณาการลงทุนโดยเร็ว เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายจากการเช่าคลังจัดเก็บสินค้าภายนอก รวมถึงสามารถนำเงินที่ได้จากการประหยัดค่าใช้จ่ายไปลงทุนอย่างอื่น เพื่อให้บริษัทได้ผลประโยชน์หรือกำไรที่เพิ่มขึ้น
2. เมื่อพิจารณาถึงค่าความสามารถในการรับความเปลี่ยนแปลง พบว่าบริษัทสามารถรับความเปลี่ยนแปลงได้ในอัตราที่สูงพอสมควร แสดงว่าโครงการมีความเสี่ยงค่อนข้างต่ำ ดังนั้นบริษัทควรจะพิจารณาในการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้า
3. เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาทางด้านเทคนิค พบว่าโครงการไม่จำเป็นต้องสร้างคลังจัดเก็บสินค้าขนาดใหญ่ แม้ว่าบริษัทจะมีพื้นที่ว่างเหลือ 2,500 ตารางวาหรือ 10,000 ตารางเมตรก็ตาม เนื่องจากบริษัทมียอดประมาณการการผลิตสินค้าที่ค่อยๆเติบโตขึ้น ดังนั้น ในโครงการแรกที่มีการก่อสร้าง 1,800 ตารางเมตรก็เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนแล้ว แต่ถ้าหากในอนาคตบริษัทมียอดการผลิตสินค้าที่เติบโตมากกว่าที่ประมาณการไว้และส่งผลให้บริษัทมีพื้นที่จัดเก็บสินค้าไม่เพียงพอในคลังสินค้าของโครงการแรก บริษัทอาจจะพิจารณาการเช่าคลังจัดเก็บสินค้าภายนอกใหม่ในระยะแรกจนกว่าจะมีปริมาณการผลิตสินค้าที่มากพอที่จะสามารถสร้างคลังจัดเก็บสินค้าของโครงการที่ 2 ได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาการทดสอบความแปรเปลี่ยนด้านผลตอบแทน พบว่าผลตอบแทนสามารถลดลงได้มากที่สุดร้อยละ 15.58 หมายความว่าถ้าบริษัทไปเช่าคลังจัดเก็บสินค้าภายนอกจนถึงประมาณ 1,300 พาเลทต่อเดือนแล้ว บริษัทควรพิจารณาลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้าโครงการที่ 2 เนื่องจาก

จำนวนพาเลทขั้นต่ำที่ทำให้โครงการลงทุนสร้างคลังจัดเก็บสินค้ามีความคุ้มค่าอยู่ที่ประมาณ 1,300 พาเลทต่อเดือน

เอกสารอ้างอิง

ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. (2545). *การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

สถาบันยานยนต์. (2560). ปริมาณการผลิตรถยนต์ภายในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559. [ออนไลน์].สืบค้นจาก http://data.thaiauto.or.th/iu3 / index.php?option=com_user&view=login&return =YToyOntzOjI6ImlkIjtpOjcyNztzOjM6ImNpZCI7aTo3Njt9.

องอาจ นรากุลมงคล. (2553). อุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ของไทย. [ออนไลน์].สืบค้นจาก http://ongartn.blogspot.com/2010/09/blog-post.html.

Koh, A., S. K. Ang, E. F. Brigham, and M. C. Ehrhardt, (2016). *Financial Management Theory and Practice*. Singapore:An Asia edition.

Lin, S.A. (1976). The modified internal rate of return and investment criterion. *The Engineering Economist,21*(4),237-247.

รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดเชียงใหม่*

Project Management Model of Thai Women Empowerment Funds, Chiang Mai

โฆษิต ไชยประสิทธิ์(Khosit Chaiprasit)[1]
พหล ศักดิ์คะทัศน์(Phahol Sakkathat)[2] กังสดาล กนกหงส์(Kangsadan Kanokhong)[3]
[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้
[2,3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
*Corresponding author. E-mail: got_khosit@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบทการดำเนินงาน สภาพปัญหาของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนสนทนากลุ่ม โดยมีการกำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า คือ 1) กลุ่มประธานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับอำเภอ 2) กลุ่มสมาชิกที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับอำเภอ 3) เจ้าหน้าที่พัฒนากรอำเภอ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ตามประเด็นที่ค้นหาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เนื้อหา ตามประเด็นที่ศึกษา และนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เกิดจากนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2555 การดำเนินนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกดำเนินงานภายใต้การดำเนินงานของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และช่วงที่ 2 มีการดำเนินงานโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ปัจจุบันกองทุนมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยสำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน กองทุนฯ มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้สตรีมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ สร้างศักยภาพให้สตรีมีบทบาท ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม

---

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สภาพปัญหาการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีปัญหาอยู่ด้วยกันทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการวางแผน พบว่าโครงการไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน การจัดการองค์การที่ไม่ได้วางบุคลากรให้สอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ประธานกรรมการ สมาชิก และเจ้าหน้าที่ ขาดการมีส่วนร่วมในทุกด้านของ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผลโครงการ และการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน การควบคุมตรวจสอบที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์หลักของกองทุนฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มรายได้ ลดหนี้สิน และสร้างความเข้มแข็งแก่สตรี การบริหารงานกลุ่มที่ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆภายใน ปัญหาด้านการสื่อสาร คือ ปัญหาการสื่อสารของสมาชิกภายในกลุ่ม ที่ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลสม่ำเสมอ และปัญหาการสื่อสารของสมาชิกในกลุ่มกับประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการดำเนินงาน และระดับเจ้าหน้าที่ เกิดจากสาเหตุหลักๆ คือการขาดงบประมาณในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โครงการ ขาดศูนย์กลางที่จะดำเนินการให้ความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนฯ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนฯ ขาดความชัดเจน และความต่อเนื่องของข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้เผยแพร่ในระดับกว้าง รวมถึงขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนฯ เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับกองทุนฯ

2. รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ควรมีรูปแบบการจัดการด้านต่างๆ คือ

ด้านการวางแผน นโยบายจากภาครัฐควรมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุนฯ ให้มีความชัดเจนและใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ลดขั้นตอนการพิจารณาโครงการ และให้คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบลเป็นผู้พิจารณาโครงการ

ด้านการจัดองค์การ สมาชิก ประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการระดับต่างๆ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการควรมีบทบาท หน้าที่การดำเนินงานในแต่ละส่วนให้มีความชัดเจน โดยแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับความรู้และความสมารถแต่ละบุคคล ยุบรวมองค์กรสตรีให้เหลือองค์กรเดียว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความซ้ำซ้อนกิจกรรมและงบประมาณ

ด้านการมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายสมาชิก ประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการระดับต่างๆ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนฯ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์

ด้านการควบคุมตรวจสอบ ควรมีวิธีการตรวจสอบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของกองทุนฯ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การเสริมสร้างรายได้ การลดหนี้สิน การพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมศักยภาพและบทบาทของสตรี

ด้านการบริหาร การดำเนินโครงการ กิจกรรมของคณะกรรมการระดับต่างๆ ควรมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการบริหารจัดการในด้านต่างๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ดำเนินงาน

ด้านการสื่อสาร สร้างกระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในระดับสมาชิกภายในกลุ่ม ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กัน และการสื่อสารของสมาชิกในกลุ่ม กับประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ โดยมีศูนย์ข้อมูลที่จะดำเนินการให้ความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนฯ ให้เกิดความชัดเจนและต่อเนื่อง การเผยแพร่ข้อมูลในระดับกว้างผ่านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับกองทุน

คำสำคัญ: กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, รูปแบบการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

Abstract

This research aims to study 1) to study the operational context. 2) To study the appropriate model for project management supported by the Women's Role Development Fund, Chiang Mai. This research is a qualitative research. Key Informants are defined as 3 groups: 1) Members of the district women's fund development committee, 2) Members of the district women's fund development fund, 3) Data analysis uses topic analysis, topic analysis, content analysis, and synthesis.

1. The context of the Thai Women Empowerment Fund.

The Thai Women Empowerment Fund is implementation of the policy of the Thai Women Empowerment Fund is divided into two phases. The Women's Development Fund provide women with the opportunity to access their careers, generate income, empowerment and women’s role. The problem of Thai Women Empowerment Fund. There are problems in all aspects are planning, implementation, monitoring, evaluation and communication.

2. Appropriate format for project management supported by the Thai Women Empowerment Fund.

Thai Women Empowerment Fund should be planning Government policies should include rules and regulations of the fund. Organization of members should responsibilities. Participation are including co-thinking, co-operative planning and benefit sharing. Project management should have manage in materials, facilities and operations. Participatory communication process be clear and continuous. Providing feedback to members when problems or questions.

Keywords: The Thai Women Empowerment Fund, Project Management

บทนำ

ตามตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ได้ให้สิทธิ และความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษ และสตรี สอดคล้องกับนโยบายสำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน และมุ่งพัฒนาความเข้มแข็ง การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การสร้างเครือข่ายอันเป็นหนทางในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน เช่น การบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ การพัฒนาสังคม การดูแลสิ่งแวดล้อม ภาวะผู้นำชุมชน จิตอาสาสมัคร และระบบเครือข่ายของชุมชน การระดมกำลังพัฒนาผู้คนทั้งชาย และหญิงให้บรรลุเป้าหมาย ที่เรียกว่า การสร้างพลังประชาชน (Empowering people) คือการส่งเสริมบทบาทให้ผู้หญิงมีความสำคัญในการที่จะช่วยผลักดันให้การพัฒนาชุมชนเกิดการขับเคลื่อน บทบาทผู้หญิงที่ถูกกำหนดให้ดูแลสมาชิกในครอบครัว และจัดการบ้านเรือน ทำให้ผู้หญิงมีความรู้สึกผูกพันกับที่อยู่อาศัยและชุมชนมากกว่าผู้ชาย รู้จุดด้อยกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยเฉพาะในชุมชนผู้มีรายได้น้อยที่ต้องการสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสร้างเสริมอาชีพ การรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

แม้ว่าจะมีหน่วยงานรัฐหลายส่วนที่จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่ม และทำกิจกรรมของผู้หญิง ตั้งแต่หน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวมถึงกรมพัฒนาชุมชน ที่มีหน้าที่จัดสรรงบประมาณพัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมอาชีพให้ผู้หญิงได้แก่ อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญคือ หลายหน่วยงานดูแลในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างคนต่างทำเฉพาะส่วน รับผิดชอบแต่ในพื้นที่ตนเองเท่านั้น ทำให้การทำงานไม่เป็นเอกภาพ ไม่ทั่วถึง และไม่เท่าเทียมกัน หลายโครงการที่จัดทำเพื่อพัฒนาสตรีที่เสนอผ่านหน่วยงานภาครัฐในด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต การให้ความรู้ การอบรม การรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้รับการสนับสนุนในระดับน้อย ขณะที่โครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคอย่างอื่นเช่น ถนน สะพาน สิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ได้รับการอนุมัติค่อนข้างมาก สาเหตุเพราะเป็นโครงการที่เห็นผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน แตกต่างจากโครงการพัฒนาด้านตัวคน ซึ่งเห็นผลค่อนข้างช้า การวัดและประเมินผลยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร จากสภาพดังกล่าว ช่วงที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงได้ดำเนินนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เพื่อการเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับคนที่ไม่มีรายได้ และมีรายได้น้อย การให้โอกาส ให้ความเคารพด้านสิทธิสร้างความเท่าเทียมในตัวมนุษย์ เชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนและโครงการพัฒนาชุมชนอื่นๆ อีกด้วย

การดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงการที่อนุมัติจำนวน 1,288 โครงการ แบ่งเป็นประเภทเงินอุดหนุน จำนวน 121 โครงการ และประเภทเงินทุนหมุนเวียน 1,167

โครงการ งบประมาณดำเนินการทั้งสิ้น 111,847,570 บาท (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555) นโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จึงเป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งในการเสริมสร้างพลังอำนาจ และความเข้มแข็งแก่สตรีในชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับฐานราก โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ การตัดสินใจ วิเคราะห์ จัดการปัญหาด้วยตนเอง จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง "รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดเชียงใหม่" อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสตรีต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการของ ฟลิปโป (Edwin B. Flippo, 1996. P. 163) การจัดการตามแนวคิดของโรบิน และ เซนโซ (Robin and De Cenzo, อ้างใน สมคิด, 2538) และแนวคิดการบริหารของ ฟาวโย (Henri Fayol, 1949) มาประยุกต์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการดำเนินงาน สภาพปัญหาของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 2 พื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่คือ อำเภอสารภี ซึ่งเป็นอำเภอที่ได้รับการอนุมัติโครงการมากที่สุด และอำเภอแม่วาง เป็นอำเภอที่ได้รับการอนุมัติโครงการน้อยที่สุด สาเหตุที่เลือกสองพื้นที่ดังกล่าว คือ ต้องการทราบว่าการจัดการในแต่ละด้าน มีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ในการสนทนากลุ่ม โดยนักวิจัยได้ประสานขอความร่วมมือไปยังพัฒนาการอำเภอในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อขอรายชื่อตัวแทน 2 ประเภท คือ

1) ตัวแทนประธานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีอำเภอ จำนวน 12 คน

2) ตัวแทนสมาชิกผู้ที่เคยได้รับเงินกู้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จำนวน 12 คน

ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในอำเภอตนเองได้

2. เจ้าหน้าที่พัฒนากรอำเภอ ที่รับผิดชอบโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ความเป็นมากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากข้อมูลเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เพื่อทราบถึงกระบวนการก่อเกิดนโยบาย วัตถุประสงค์ โครงสร้างการดำเนินงาน รูปแบบการดำเนินงานของกองทุนฯ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญ สำหรับการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จนได้กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ทั้งสิ้น 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการควบคุมตรวจสอบ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการสื่อสาร

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการโครงการ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว ได้แก่ ประเด็นการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทั้งสิ้น 6 ด้าน

จากนั้น ก็ได้แยกเวทีสนทนากลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวแทนประธานคณะกรรมการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนฯ ตัวแทนสมาชิกที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนฯ และเจ้าหน้าที่พัฒนากรในแต่ละอำเภอ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

3. รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการ

เมื่อได้ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคแล้ว ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นข้อมูลรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบบทความและเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการ

1) นำเนื้อหาและข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปเนื้อหา

2) วิเคราะห์เนื้อหา แปลความหมายจากแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด แล้วสรุปเนื้อหาโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

3) หลังจากการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูลแล้ว นำเสนอข้อมูลเป็นข้อสรุปเชิงพรรณนา

4) เมื่อได้ข้อสรุปเชิงพรรณนาแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบขึ้นมา เป็นรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) อธิบายถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยรูปภาพเพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น เพื่อตอบโจทย์หัวข้อการวิจัย รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

1. บริบทกองทุนพัฒนาสตรี

1.1 ความเป็นมากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีเป้าหมายเพื่อให้สตรีได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ เสริมศักยภาพการตัดสินใจ และสร้างการเป็นผู้นำชุมชน มีลักษณะการดำเนินงานเชิงนโยบายจากส่วนกลาง แต่อำนาจการตัดสินใจการจัดการกองทุนฯ ได้กระจายไปสู่ระดับชุมชนและท้องถิ่น

จากการเข้ามาบริหารประเทศของคณะรักษาการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) เมื่อปี พ.ศ. 2557 ได้ส่งผลต่อการบริหารงานกองทุนฯ เช่นการชะลอการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินการตรวจสอบ ต่อมาคสช.ได้ออกระเบียบดำเนินการโครงการกองทุนฯขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารงานของรัฐบาลภายใต้การดำเนินงานตามโครงการประชารัฐ ซึ่งรายละเอียดตาม รูปภาพ 1 สรุปความเป็นมาโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจากอดีตถึงปัจจุบัน

แหล่งที่มาข้อมูล : สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน, 2559

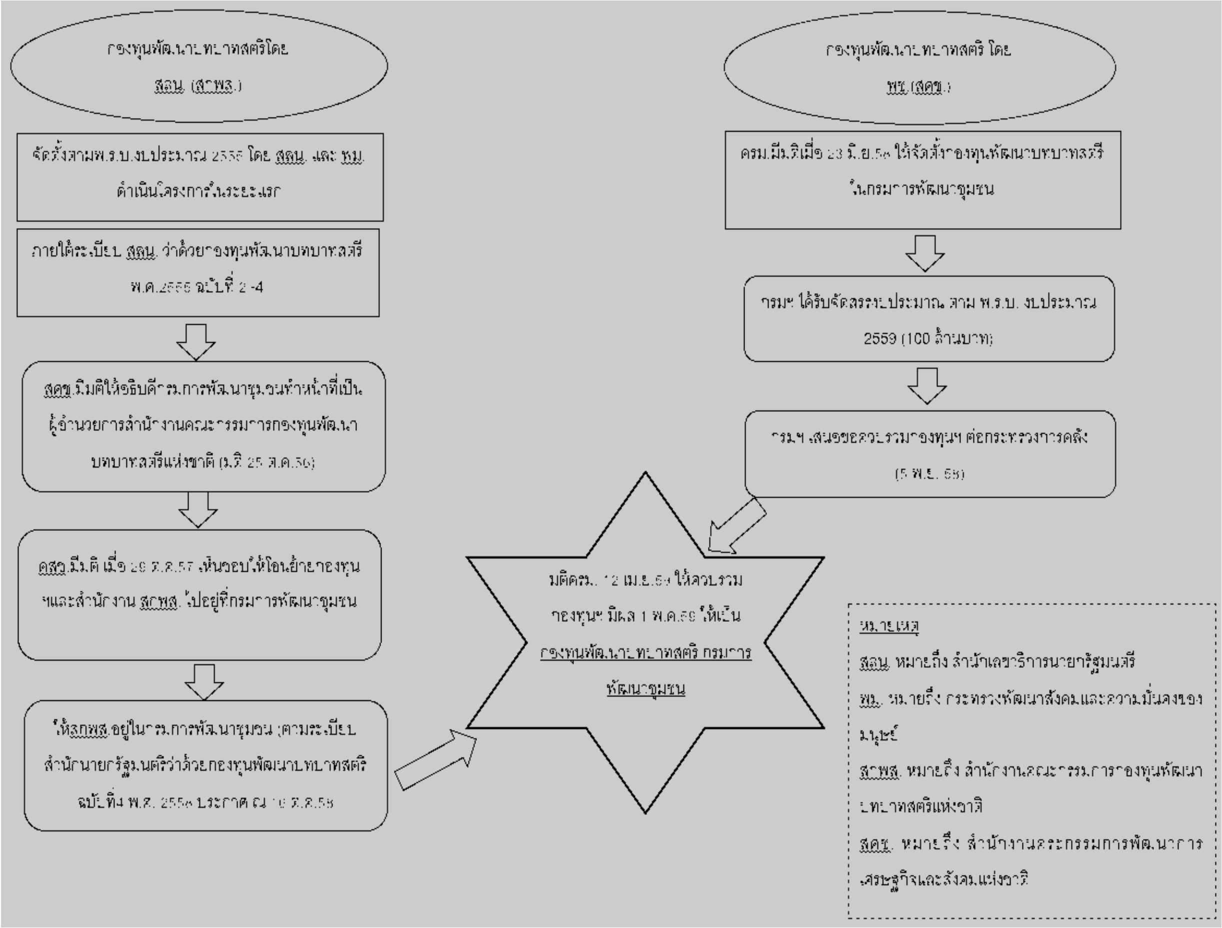

1.2 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในปีพ.ศ. 2558 จังหวัดเชียงใหม่ได้รับงบประมาณดำเนินการ จำนวนทั้งสิ้น 111,847,570 บาท มีโครงการที่ได้รับการอนุมัติทั้งสิ้น 1,288 โครงการ แบ่งเป็นประเภทเงินอุดหนุน จำนวน 121 โครงการ (ร้อยละ 9) และประเภทเงินทุนหมุนเวียน จำนวน 1,167 โครงการ (ร้อยละ 91) โดยอำเภอที่ได้รับการอนุมัติโครงการในรูปแบบเงินทุนหมุนเวียนมากที่สุด คือ อำเภอสารภี 133 โครงการ (ร้อยละ 10) ส่วนอำเภอที่ได้รับการอนุมัติน้อยที่สุดคือ อำเภอแม่วาง 15 โครงการ (ร้อยละ 1)

จากการสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่จังหวัดเชียงใหม่ ตามกรอบแนวคิดการจัดการ 6 ด้าน ตามตาราง 1 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา ดังนี้

ตาราง 1 สภาพปัญหาการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
ด้านการวางแผน	- ไม่ได้มีการวางแผนที่จะทำโครงการแต่ต้องส่งโครงการ หรือต้องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนฯ ส่งผลให้โครงการที่ได้รับการสนับสนุน ไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน จึงเกิดความไม่พร้อมของสมาชิกที่ไม่ทราบถึงที่มาวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน แนวทางการปฏิบัติกองทุนฯ เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ที่ต้องเร่งการดำเนินงาน โดยให้เงินทุนลงไปสู่ประชาชนให้เร็วที่สุด และ เมื่อสมาชิกไม่มีความพร้อมที่จะตั้งรับกับการเข้ามาของกองทุน ก็ย่อมส่งผลต่อความรู้ ความสามารถที่จะเขียนโครงการเพื่อเสนอขอเงินกู้จากกองทุนฯ อย่างถูกต้อง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐก็ยังไม่ได้รับข้อมูลจากส่วนกลาง ที่จะต้องมีแนวทางปฏิบัติโครงการ	- ความไม่ชัดเจนในกฎระเบียบ - ความไม่ชัดเจนในการกำหนดโครงการ บทบาทและหน้าที่ทำให้การทำงานไม่เป็นระบบและเป็นหนึ่งเดียวกัน - ขาดความรู้และเทคนิคการวางแผนการเขียนโครงการ - ความไม่ยืดหยุ่นของคณะกรรมการพิจารณาโครงการ เช่น การต้องใช้เอกสารและหลักฐานประกอบการพิจารณาจำนวนมากเกินไป ต้องครบถ้วน ไม่มีข้อผิดพลาด มิเช่นนั้นก็ไม่ผ่านการพิจารณา หรือต้องถูกตีกลับไปแก้ไขใหม่ ซึ่งเป็นการเสียเวลาและสร้างภาระแก่ประธานคณะกรรมการต้องชี้แจงแก่สมาชิกของตนเอง	- การวางแผนส่วนใหญ่จะวางแผนมาจากระดับบน(กรมการพัฒนาชุมชน) สั่งการลงมา แต่ขาดรายละเอียดกระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน แนวทางการนำแผนไปปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ - คำสั่งที่มาจากส่วนกลาง ซึ่งถือเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลกำหนดให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเร่งดำเนินการอนุมัติงบประมาณกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้แก่โครงการต่างๆ ในขณะที่ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องระเบียบข้อบังคับกองทุน การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำงาน

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
	ต่อไปอย่างไร		ด้วยความเร่งรีบ ขาดการเตรียมความพร้อม - คณะกรรมการทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ไม่มีแผนการดำเนินงาน การกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติกองทุนฯ ส่งผลต่อปัญหาการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการทุกระดับ
ด้านการจัดองค์การ	- การไม่ได้วางบุคลากรให้สอดคล้องเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ - ไม่มีการจัดประชุมระหว่างสมาชิกและประธานโครงการ	- ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก ผู้เสนอโครงการ และคณะกรรมการในระดับต่างๆ มีความห่างเหิน ส่งผลต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือในการทำงานกองทุนฯ มีน้อย - ไม่มีกระบวนการทำงานชัดเจน โดยให้เป็นหน้าที่ความ	- ขาดการประชุม และการประสานงานภายในองค์กร - ไม่มีคณะกรรมการในระดับอำเภอคอยประสานการทำงานกับตัวแทนระดับตำบล

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
		รับผิดชอบแต่ละโครงการไป - โครงสร้างไม่ชัดเจนส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เช่น การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ตรงตามความสามารถและความถนัด	
ด้านการมีส่วนร่วม	สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในทุกระดับตั้งแต่ - การมีส่วนร่วมกันวางแผนร่วมกันเพื่อเขียนโครงการ ทำให้วัตถุประสงค์การดำเนินงานและเป้าหมายไปคนละทิศทาง ไม่เชื่อมโยงกัน - ขาดการมีส่วนร่วมดำเนินการ เมื่อสมาชิกได้รับอนุมัติเงินกู้มาแล้ว แต่ละคนก็ต่างคนต่างทำ ไม่ได้มีการปรึกษาหารือกันว่าจะมีวิธีการทำงานเป็นกลุ่มอย่างไร - ขาดการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลโครงการ ซึ่ง	- สมาชิกและประธานคณะกรรมการโครงการ มีการพบปะกันน้อย สาเหตุเพราะเวลาว่างไม่ตรงกัน ติดงานประจำ ติดภาระหน้าที่การทำงานของตนเอง ทำให้ไม่สามารถมาประชุมหรือมาประชุมไม่ครบตามจำนวนเป้าหมาย	- คณะกรรมการมีภารกิจ กิจกรรมสังคม การประกอบอาชีพทำให้ขาดการร่วมประชุม การทำกิจกรรมร่วมกัน การติดตามผลการดำเนินโครงการ - ผู้เข้าร่วมโครงการไม่ให้ความร่วมมือการทำงานกับภาครัฐในกิจกรรมต่างๆของกองทุนฯ - ผู้เข้าร่วมโครงการขาดความรู้ ทักษะ ทำให้ไม่กล้าแสดงออก รับฟังอย่างเดียว

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
	คณะกรรมการจะตรวจสอบแต่เฉพาะการส่งคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยเพียงเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการติดตามระหว่างการดำเนินโครงการว่ามีปัญหาอุปสรรค มีผลกระทบเช่นไร เมื่อเกิดปัญหาสมาชิกก็ไม่ทราบว่าจะต้องไปปรึกษาใครเพื่อแก้ไขปัญหา - ขาดการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน สาเหตุเพราะกองทุนไม่ได้สร้างให้สมาชิกเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการที่จะพัฒนากองทุนฯให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้น สมาชิกจึงมีเป้าหมายเพื่อกู้เงินมาดำเนินงานตามโครงการที่เสนอขอเพียงเท่านั้น		
ด้านการควบคุมตรวจสอบ	-วิธีการตรวจสอบไม่ตรงตามวัตถุประสงค์หลักของกองทุนฯ เช่น แสดงถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต การมีรายได้เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด การ	- กระบวนการตรวจสอบไม่มีความชัดเจน เช่น ขั้นตอนการตรวจสอบ วิธีดำเนินการตรวจสอบ ระบบการตรวจสอบ	- ขาดคณะกรรมการตรวจสอบ - เงินกู้ทั้งหมดสมาชิกต้องโอนเข้าบัญชีให้กับจังหวัดทั้งเงินต้น ดอกเบี้ย ค่าปรับ

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
	พัฒนาอาชีพเป็นอย่างไรภายหลังจากการกู้เงิน วิธีการตรวจสอบเป็นเพียงแค่ต้องการทราบว่าส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยครบและตรงตามสัญญาหรือไม่เท่านั้น	- มีการสุ่มตรวจสอบแต่บางโครงการ แต่ไม่มีการติดตามตรวจสอบในทุกโครงการ ส่งผลให้การประเมินไม่ตรงตามสถานการณ์จริง	แต่ไม่แสดงเอกสารหลักฐานการชำระเงินแล้วแก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ทำให้คณะกรรมการไม่สามารถตรวจสอบได้ มีปัญหาตรวจสอบภายหลัง และทำให้คณะกรรมการอำเภอไม่สามารถรายงานผลให้กับทางคณะกรรมการระดับจังหวัดได้
ด้านการบริหาร	-กองทุนฯไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อดำเนินงานกิจกรรมภายกลุ่ม -ขาดความรู้ในการบริหารเงินกู้ โดยเฉพาะเรื่องระบบการจัดทำบัญชี	- การพิจารณาอนุมัติโครงการจากคณะกรรมการระดับอำเภอและระดับจังหวัดล่าช้า ไม่ทันต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะโครงการด้านเกษตรกรรม - ผู้เสนอโครงการไม่มีความรู้เรื่องระบบการบริหารงานกลุ่ม - มีการเปลี่ยนแปลงผู้เสนอโครงการบ่อยเพราะโครงการมีความยุ่งยากการดำเนินงาน	- ขาดงบประมาณในการบริหารโครงการ เช่นวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน - ความไม่พร้อมในด้านต่างๆ เช่น สถานที่ดำเนินงานกองทุนฯ บุคลากรผู้ให้บริการข้อมูล ผู้มาติดต่อยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนฯ - ขาดผู้นำที่เป็นคนรุ่นใหม่

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
		- การบริหารกองทุนฯ เป็นงานจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสนอโครงการ - ไม่มีงบประมาณสนับสนุนดำเนินงานจากจังหวัด เช่น ค่าวัสดุ อุปกรณ์ ค่าสำเนาเอกสารที่ต้องใช้ เป็นต้น - ไม่มีสถานที่ดำเนินงานกองทุนที่ชัดเจน	
ด้านการสื่อสาร	- ปัญหาการสื่อสารของสมาชิกภายในกลุ่ม ที่ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกได้รับเงินกู้มาแล้วแต่ละคนก็จะดำเนินกิจกรรมของตนเอง การติดต่อสื่อสารของสมาชิกจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสมาชิกเกิดปัญหาอุปสรรคที่จะแก้ไขเท่านั้น แต่ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกด้านอื่นๆแทบจะไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันเลย - ปัญหาการสื่อสารของ	- ไม่มีการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่เพื่อการติดต่อข้อมูลข่าวสาร หรือสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนฯ - ขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร หรือข้อมูลที่มาจากส่วนกลางล่าช้า - ขาดการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม เช่น บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ให้ความสนใจต่อกิจกรรมกองทุนฯ	- พื้นที่ห่างไกลการติดต่อสื่อสารยากลำบาก - ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างทั่วถึง - ขาดการทำฐานข้อมูลสมาชิกกองทุนฯ โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในทุกหมู่บ้าน/ตำบลอย่างเป็นระบบ - ขาดความคล่องตัวในการประสานข้อมูล การทำงานอย่างบูรณาการทั้งในระดับจังหวัด เจ้าหน้าที่อำเภอ ตำบล

ประเด็น	สมาชิก	ประธานคณะกรรมการ	เจ้าหน้าที่พัฒนากร
	สมาชิกในกลุ่ม กับประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการดำเนินงาน และระดับเจ้าหน้าที่ เกิดจากสาเหตุสำคัญคือ การขาดงบประมาณในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โครงการ ขาดศูนย์ข้อมูลที่จะดำเนินการให้ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนฯ ทำให้สมาชิกขาดความชัดเจนและความต่อเนื่องของข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้เผยแพร่ในระดับกว้าง รวมถึงขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกเมื่อเกิดปัญหา หรือข้อสงสัยเกี่ยวกับกองทุน		ผู้เข้าร่วมโครงการ

กล่าวโดยสรุป บริบทกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เกิดจากแนวนโยบายของรัฐบาลสมัยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงภารเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและโครงสร้างการบริหารงานในสมัยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) สภาพปัญหาการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี มีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนฯ ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาในมุมมองที่แตกต่างกันจากการปฏิบัติ การก่อให้เกิดสภาพปัญหาของกองทุนฯ เกิดจากปัจจัยทั้งภายในกลุ่มเช่นสมาชิกและผู้เสนอโครงการที่จะต้องดำเนินการและประคับประครองการทำโครงการเพื่อให้ตรงตามเป้าหมายคือสร้างอาชีพ การมีวินัยในการใช้จ่ายและคืนเงินกู้ตามสัญญา และภายนอกกลุ่มคือการดำเนินการบริหารจากคณะกรรมการระดับต่างๆ ได้แก่ระดับอำเภอและจังหวัด รวมถึงนโยบายที่มาจากส่วนกลางที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ปัจจัยต่างๆเหล่านี้เมื่อนำมาวิเคราะห์ก็จะได้ข้อค้นพบที่เป็นทั้งจุดแข็งในการจะนำมาพัฒนาและส่งเสริม หรือเป็นจุดอ่อนที่

เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ที่จะต้องปรับปรุงและแก้ไขเพื่อก่อให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีต่อไป

2. **รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่**

จากข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกองทุนฯ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างเป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตามรูปภาพ 2 รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

รูปภาพ 2 รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่

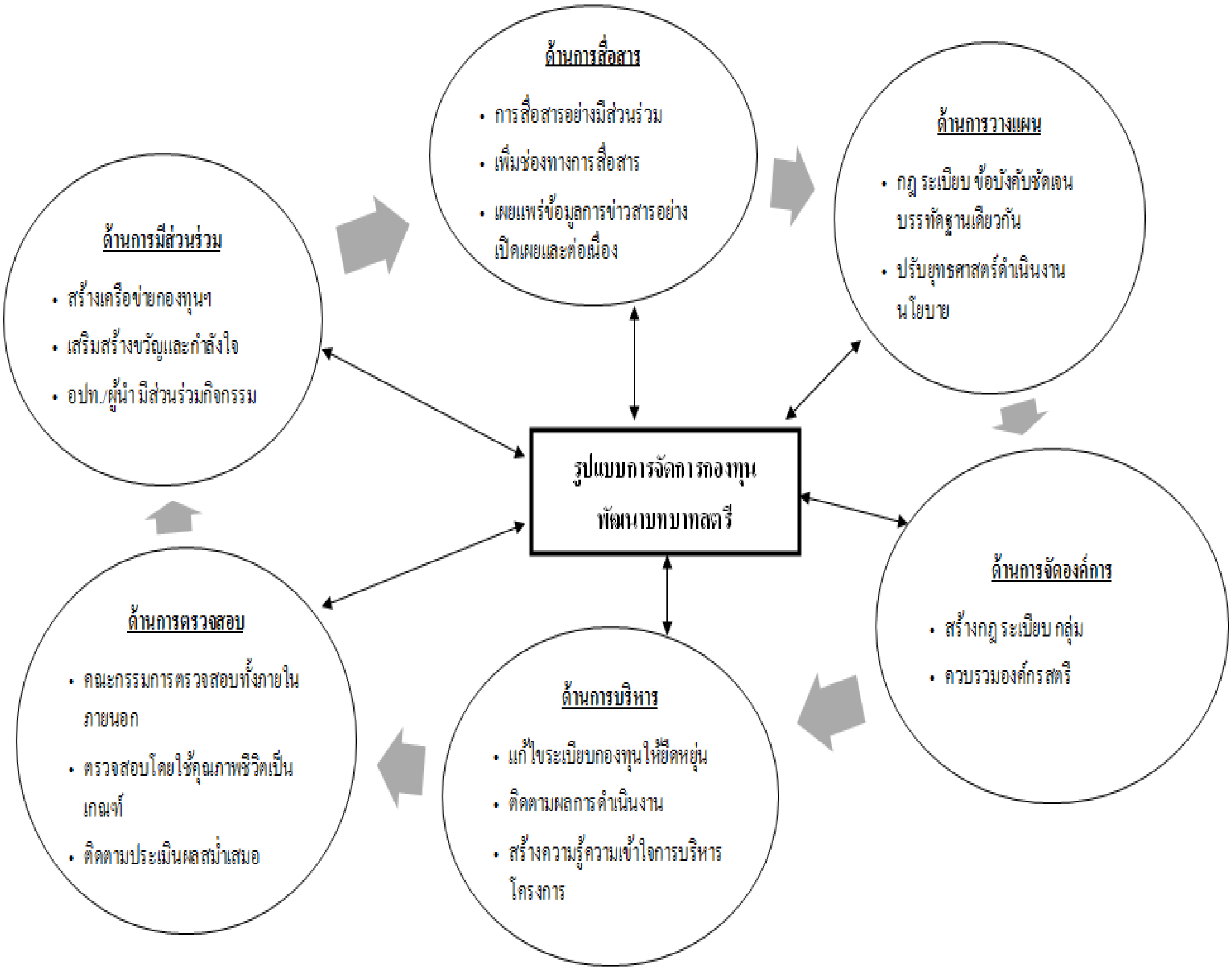

จากรูปภาพที่ 2 สามารถอธิบายรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1. **การวางแผน**

กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีควรมีชัดเจน และมีการใช้ให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน โดยปรับยุทธศาสตร์การดำเนินงานนโยบายด้านต่างๆ ได้แก่ การพิจารณา

โครงการ ควรมาจากคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล (คกส.ต) ซึ่งจะทราบรายละเอียดข้อเสนอโครงการ มากกว่าคณะกรรมการพิจารณาที่แต่งตั้งมาจากจังหวัด การเงื่อนไขของกองทุนฯ ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ โดยมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์ การวางแผนควรมาจากการระดมความคิดเห็นในระดับล่างแล้วสะท้อนไปสู่ระดับบน (Bottom-Up) เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อการวางแผนให้สอดคล้องกับผู้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง เช่นรายละเอียดกระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่ชัดเจน แนวทางการนำแผนงานไปปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการระดับต่างๆ ผู้เสนอโครงการ และสมาชิกโครงการ เป็นต้น

2. การจัดองค์การ

สร้างกฎ ระเบียบ ของกลุ่มให้มีความชัดเจนเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี นอกจากนั้นควรมีการประสานความมือการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก ผู้เสนอโครงการ และคณะกรรมการในระดับต่างๆ ในการจัดโครงสร้าง โดยระบุถึงบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานแต่ละส่วนให้มีความชัดเจน เช่น การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบให้ตรงกับความรู้และความสามารถในแต่ละบุคคล รวมถึงการควบรวมกิจการสตรีในชุมชนให้เหลือเพียงองค์กรเดียว เพื่อลดความซ้ำซ้อนกิจกรรม โดยประสานงานสตรีเข้าไว้ด้วยกันและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงบประมาณจากภาครัฐ เป็นต้น

3. การบริหาร

การบริหารการดำเนินงานควรแก้ไขระเบียบของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้มีความยืดหยุ่น โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแบบอย่างในดำเนินการ นอกจากนั้นควรสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยง ทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร เป็นศูนย์กลางในการบริการข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการ การประชาสัมพันธ์ ช่วยเหลือในการเขียนโครงการ อบรม ทบทวนความรู้ในเรื่องบทบาท หน้าที่การบริหารงานกองทุน สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลการบริหารโครงการระหว่างกองทุนต่างๆ การสร้างเครือข่ายระหว่างสมาชิกกองทุน รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานกองทุนสม่ำเสมอว่าโครงการมีอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินโครงการอย่างอย่างไรและเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขให้คำชี้แนะอย่างไร เป็นต้น นอกจากนั้นควรดำเนินการแก้ไขระเบียบการจัดการเงินกองทุน โดยให้กลุ่มสามารถนำดอกเบี้ยจากเงินกู้สมาชิกมาเป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียนภายในกลุ่มเช่น ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมที่จำเป็นในการดำเนินงาน

4. การควบคุมตรวจสอบ

การตรวจสอบควรยึดตามวัตถุประสงค์ของกองทุนพัฒนาบทบาทบาทสตรีเป็นหลักในการตรวจสอบ เช่นตรวจสอบดูว่าการกู้เงินของสมาชิกเป็นไปเพื่อเพิ่มรายได้ ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต และความเข้มแข็งของสตรีหรือไม่ มากกว่าการตรวจสอบว่าผู้กู้ส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย

ตรงตามสัญญาหรือไม่ นอกจากนั้นควรมีคณะกรรมการตรวจสอบทั้งภายใน ได้แก่ คณะกรรมการระดับตำบล และภายนอก ได้แก่คณะกรรมการระดับอำเภอ และคณะกรรมการระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ โดยกระบวนการตรวจสอบต้องมีความชัดเจนในด้านต่างๆ ได้แก่ ขั้นตอนการตรวจสอบ วิธีดำเนินการตรวจสอบ และระบบการตรวจสอบ

5. **ด้านการมีส่วนร่วม**

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้โดยการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีทั้งในระดับจังหวัดและประเทศ เป็นการประชุมปฏิบัติการเพื่อระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ระหว่างกัน ได้แก่ คณะกรรมการระดับต่างๆ ผู้เสนอโครงการ สมาชิก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ได้มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางกองทุนฯ และเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก เป็นการเสริมสร้างการมีน้ำใจ ความสามัคคี เห็นประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนั้นควรมีการสร้างขวัญและให้กำลังใจให้แก่โครงการที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานโดยให้รางวัล หรือคำชมเชย และควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนต้องมีส่วนร่วมในดำเนินการสนับสนุนกิจกรรมโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้มากกว่านี้

6. **การสื่อสาร**

สร้างกระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในระดับสมาชิกภายในกลุ่ม ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กัน และการสื่อสารของสมาชิกในกลุ่ม กับประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ โดยมีศูนย์ข้อมูลที่จะดำเนินการให้ความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนฯ ให้เกิดความชัดเจนและต่อเนื่อง การเผยแพร่ข้อมูลในระดับกว้างผ่านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับกองทุน การสื่อสารควรเน้นเป้าหมายประชาชนในพื้นที่ชนบทห่างไกล ที่ขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยเพิ่มบทบาทให้เป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐอีกทางหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดการโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ การได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนเสริมสร้างการจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การจัดการตนเอง ชุมชน และสังคม กลุ่มสตรีต้องเป็นผู้มีโอกาสได้รับการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติ การแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองและโดยหมู่คณะ ซึ่งการมีโอกาสได้ทำในสิ่งเหล่านี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาจึงจะทำให้การจัดการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีความเข้มแข็ง

สรุปและอภิปรายผล

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเกิดจากนโยบายของรัฐบาลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปิยพร ท่าจีน (2558) ที่กล่าวว่า สถานการณ์ของกองทุนฯ มีเงื่อนไขให้มีการรวมกลุ่มโดยใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกเกิดความต้องการและสมัครใจร่วมสร้างกลุ่ม การบริหารใช้ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเป็นฐานสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า สมาชิกที่กู้ยืมเงินส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดรูปแบบใดแบบหนึ่งเช่น การเป็นเครือญาติพี่น้อง คนละแวกบ้าน หรือในชุมชนเดียวกัน โครงสร้างความสัมพันธ์จึงไม่มีความซับซ้อน ไม่เป็นทางการ มีการจัดผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มอย่างเท่าเทียม ดังนั้น แนวทางการบริหารจัดการกองทุนฯในทางปฏิบัติจึงแตกต่างไปจากการบริหารจัดการกองทุนฯตามหลักทฤษฎี

ในด้านการจัดการของสมาชิกกองทุนฯ ผลการศึกษาของ ปูริดา บัวหลวง (2558) กล่าวว่า การจัดการกองทุนฯของสมาชิกภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการจัดการองค์การ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการวางแผน ส่วนประสิทธิผลการดำเนินงานกองทุน ผลการศึกษาของ ฉัตรนภา วงศ์ไชยา (2557) พบว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ การพัฒนาสังคม การพึ่งพาตนเองของสมาชิก การพัฒนาเศรษฐกิจอาชีพ การสร้างรายได้ของสมาชิกกองทุน อยู่ในระดับมาก ความโปร่งใสในการบริหารจัดการคุณภาพของคณะกรรมการ คุณภาพของสมาชิก อยู่ในระดับปานกลาง แตกต่างจากผลของผู้ศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือด้านการสื่อสาร ปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงานคือ สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนและปัญหาด้านการพัฒนาและการเรียนรู้

อุปสรรคการดำเนินงานกองทุนฯ พบว่า มีอุปสรรคด้านการงบประมาณและการเงิน กล่าวคือ ผู้เสนอโครงการไม่มีงบประมาณในการบริหารจัดการกองทุน ส่วนสมาชิกโครงการคือ การอนุมัติโครงการล่าช้า สอดคล้องกับ ชญาภา ศิริวรรณ์ (2558) ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานกองทุนฯ พบว่าคืออุปสรรคสำคัญของกองทุนฯ คือด้านการเงิน

แนวทางพัฒนากองทุนคือ ด้านการบริหาร ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้กลุ่มสามารถจัดสรรผลกำไรกองทุน เพื่อเป็นงบบริหารจัดการ ลดขั้นตอนการดำเนินงานให้มีความสะดวกและรวดเร็ว กำหนดให้มีตัวแทนสมาชิกทุกหมู่บ้านร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุน สอดคล้องกับนงนภัส ไพรศรี (2558) ที่เสนอแนะให้ปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายกองทุนไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบด้วยปัจจัยด้านนโยบาย โดยปรับปรุงศักยภาพของคณะกรรมการกองทุน การกำกับติดตามตรวจสอบการใช้เงินกองทุนเพื่อป้องกันการนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ รวมถึงการให้คณะกรรมการระดับจังหวัดตรวจสอบอย่างจริงจัง มีระบบการประเมินผลการดำเนินงาน

กองทุนที่รัดกุม ปัจจัยด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือกรมการพัฒนาชุมชนต้องมีความเข้มงวดในการเบิกจ่ายเงินกองทุน ให้ตรงกับวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติของกองทุนให้แก่สมาชิก เสริมสร้างภาวะผู้นำให้มีศักยภาพสูงขึ้นและขยายบทบาทสตรีให้ไปสู่การเป็นผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะระดับพื้นที่

1.1 ควรจัดสรรเงินกองทุนฯให้เกิดความเท่าเทียมและเสมอภาคในทุกพื้นที่

1.2 ควรอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุน เช่นการจัดทำบัญชี การเขียนโครงการเสนอขอรับทุน การมีความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการผลิตให้สูงขึ้น

1.3 ควรการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารและควบคุมตรวจสอบโครงการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการที่ผสมผสานจากภาคส่วนต่างๆได้แก่ สมาชิกในโครงการ ผู้เสนอโครงการ

1.4 คณะกรรมการระดับต่างๆ พัฒนากร และตัวแทนเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการต่างๆ เป็นต้น

1.5 ควรประเมินผลโครงการเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

1.6 ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในทุกระดับ ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรลดขั้นตอนการดำเนินงานลง เช่น กระบวนการทำงาน การพิจารณาโครงการล่าช้า ควรใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อจัดเก็บข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการแทนแทนข้อมูลหลักฐานที่เป็นเอกสาร

2.3 ควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจการทำงานแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ เช่น การประกวด การให้รางวัล แกโครงการหรือกองทุนที่มีประสิทธิภาพ

2.4 ควรส่งเสริมและพัฒนากองทุนให้มีการบริหารงานที่คล่องตัวโดยถ่ายโอนหน้าที่ให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเช่นเดียวกันกับกองทุนหมู่บ้าน
ควรส่งเสริมกองทุนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมถึงพัฒนาให้เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, จุลสาร ฉบับที่ 2ประจำเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2559, มปท.,มปป.

ชญาภา ศิริวรรณ์. การประเมินผลการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558

ชัยวิชิต เชียรชนะ. (2560). การสร้างและพัฒนาโมเดล รูปแบ แบบจำลอง ตัวแบบ. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม 2560, 1-11.

ฉัตรนภา วงค์ไชยา. (2557). ประสิทธิผลการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในเขตเทศบาลตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.

นงนภัส ไพรศรี. (2558). ประสิทธิผลการนำนโยบายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ปทุมธานี.

ปยุตา จันทร์เส็ง. (2557). การประเมินโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในเขตตำบลบ่อ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน), มหาวิทยาลัยบูรพา,ชลบุรี.

ปูริดา บัวหลวง. (2558). การจัดการของสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.

ปิยพร ท่าจีน. (2558). การสร้างกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มของสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเพื่อการพัฒนาอาชีพ กรณีศึกษาในเขตจตุจักร. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สมคิด บางโม. (2538). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: บริษัท วิทยพัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). คู่มือกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด ตำบล. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). ยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ.2560-2564, เอกสารอัดสำเนา. มปท.,

สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). แนวทางการดำเนินกิจกรรม/โครงการตามแผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.กรุงเทพฯ.

Edwin B. Flippo. Management: A Behavior Approach. Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1996, P. 163.

Henri Fayol. (1949). General and Industrial Management. London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd. ZCVBNM.

Peter F. Drucker. (1974). The Practice of Management. New York: Harper & Row Publisher.

การเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลซอฟต์แวร์ด้วยราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์
Enhancing data processing capability of software by using Raspberry Pi Cluster

ศุภชัย ทองสุข(Supachai Thongsuk)
สาขาวิชาวิศวกรรมซอฟต์แวร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Corresponding author. E-mail: supachai.t@sskru.ac.th

บทคัดย่อ

การประมวลผลของซอฟต์แวร์บนคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรฮาร์ดแวร์ เนื่องจากถูกออกแบบให้ทำงานเพื่อการเชื่อมต่ออุปกรณ์เซนเซอร์ อุปกรณ์นำเข้าและส่งออก ซึ่งไม่ได้ถูกออกแบบให้มีความสามารถประมวลผลข้อมูล เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวและเพิ่มศักยภาพการทำงานของซอฟต์แวร์ งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิการโดยการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายให้อยู่ในรูปแบบระบบคอมพิวเตอร์คลัสเตอร์ ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในคอมพิวเตอร์แม่ข่าย ผลของงานวิจัยได้พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์คลัสเตอร์ราสเบอร์รี่พายที่ทำการเชื่อมต่อจำนวน 4 โหนด รองรับการประมวลผลแบบขนาน งานวิจัยนี้ได้วัดประสิทธิภาพในการประมวลผลภาพในการหาเส้นขอบของภาพ ด้วยการประมวลผลแบบขนานโดยใช้วิธีการ Message passing interface ซึ่งพบว่ามีประสิทธิภาพในการประมวลผลที่เร็วขึ้น 309.2 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับการประมวลผลแบบ 1 โหนด สำหรับผลของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการทำงานของคอมพิวเตอร์คลัสเตอร์ สามารถนำไปใช้ในการประมวลผลข้อมูลใหญ่หรือซับซ้อนต่อไป
คำสำคัญ: คอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์การประมวลผลแบบขนาน

Abstract

software processing in raspberry pi computer is limit hardware resources because it is design for sensor connectioninput and output device that not design for data processing. This study increased the efficiency of software processing by connecting raspberry pi computer as cluster computer system which are widely used in server computer. The result of the research was to develop a raspberry pi cluster computer which connects four nodes and support parallel processing. This studymeasured the efficiency of image processing for image edge detection with parallel processing using the Message passing interface technique. The result found

309.2percent the performance improves more than one node process. This study showed the performance of the raspberry pi cluster computer can be used to processbig data and complex data in the further.
Keywords:raspberry pi computer, cluster, Parallel processing

บทนำ

ในปัจจุบันคอมพิวเตอร์ได้มีการพัฒนาอย่างมากในด้านการประมวลผล สามารถประมวลผลข้อมูลได้รวดเร็วและขนาดใหญ่ขึ้นในเวลาที่สั้นลงซึ่งเรียกคอมพิวเตอร์ที่เน้นการประมวลผลเหล่านี้เรียกว่า ซุปเปอร์คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ประเภทนี้ถูกใช้ในการทำงานเฉพาะด้านที่เน้นการคำนวณ การพยากรณ์ และการทำงานกับข้อมูลขนาดใหญ่ โดยอาศัยเทคโนโลยีการประมวลผลแบบขนาน ทั้งนี้คอมพิวเตอร์เหล่านี้มีราคาที่สูงมาก บุคคลทั่วไปไม่สามารถจัดหามาใช้งานได้ง่ายนักรวมถึงไม่สามารถหามาใช้ในการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้คอมพิวเตอร์แบบบุคคลจนถึงคอมพิวเตอร์ที่เป็นซุปเปอร์คอมพิวเตอร์นั้น มีการใช้งานพลังงานไฟฟ้าที่มาก จึงมีการคิดค้นคอมพิวเตอร์แบบฝังตัว ซึ่งมีขนาดเล็กเท่ากับบัตรเครดิตและมีการใช้พลังงานที่ต่ำ เรียกว่า ราสเบอร์รี่พาย (Raspberry Pi)ซึ่งเป็นแผงวงจรที่ถูกพัฒนาขึ้นมาในปี 2006 โดย Eben Upton ร่วมกับ Rob Mullins Jack Lang และ Alan Mycrofใน University of Cambridge’s เขาทั้งสี่เล็งเห็นว่าหลักสูตรไอทีเบื้องต้นทุกวันนี้เน้นการใช้งานซอฟท์แวร์สำนักงาน เช่น Microsoft Word หรือ Microsoft Excel มากเกินไป เป้าหมายเพื่อใช้สร้างเป็นคอมพิวเตอร์ราคาถูกสำหรับให้เด็กๆ เริ่มใช้ และในขณะเดียวกันก็สามารถจะเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ที่สนใจในศาสตร์ด้านฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ด้วย Raspberry Pi เริ่มวางขายในราคาประมาณหนึ่งพันบาท เท่านั้นซึ่งคอมพิวเตอร์ดังกล่าวที่เน้นการใช้งานการต่อประสานกับอุปกรณ์ภายนอกอื่น เช่น จอภาพ มัลติมีเดีย เซนเซอร์ เหมาะกับการนำไปใช้ในการสร้างนวัตกรรมอินเตอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Things) แต่คอมพิวเตอร์เหล่านี้มีการประมวลผลข้อมูลได้ช้า ไม่เหมาะในการนำมาทำงานด้วยซอฟต์แวร์ที่มีการคำนวณหรือประมวลผลข้อมูลในปริมาณมากได้ โดยในงานวิจัยได้ทำการหาขอบภาพโดยวิธีโซเบล (Sobel Edge Detection)เป็นการหาขอบภาพโดยใช้เทมเพลตขนาด 3x3 สองเทมเพลต โดยเทมเพลตแรกจะใช้หาค่าความแตกต่างในแนวนอนและค่าความแตกต่างในแนวตั้งซึ่งสามารถสร้างเทมเพลสโซเบลที่มีขนาดใหญ่กว่า 3x3 เพื่อที่จะให้มีการครอบคลุมพื้นที่ได้มากขึ้น

ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าหากเราสามารถเพิ่มประสิทธิภาพคอมพิวเตอร์แบบฝังตัวนี้ให้รองรับการประมวลผลข้อมูลที่ดีขึ้นโดยใช้เทคนิคการประมวลผลแบบขนาน เช่นเดียวกับซุปเปอร์คอมพิวเตอร์ได้มีการทำงาน ผู้พัฒนานวัตกรรมจะสามารถนำเทคนิคนี้ไปประยุกต์เพิ่มเพิ่มขีดความสามารถของซอฟต์แวร์ที่ทำงานบนอุปกรณ์เหล่านี้ได้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้การประมวลผลข้อมูลทดลองไฟล์รูปภาพ โดยใช้การคำนวณทางคณิตศาสตร์ในการหาขอบภาพ (Edge Detection) มาเป็นชุดทดลองเพื่อวัดประสิทธิภาพเวลาในการประมวลผลของระบบบนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายที่ใช้เทคนิคการประมวลผลแบบขนานแบบคลัสเตอร์เทียบกับการประมวลผลแบบเดี่ยวบนคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พาย

การพัฒนาโปรแกรมแบบขนาน (Parallel Programming)

การพัฒนาโปรแกรมแบบขนาน (รศ.ดร.ธีรณี อจลากุลและราชวิชช์ สโรชวิกลิต, 2551) เป็นเทคนิคในการเขียนโปรแกรมโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้โปรแกรมทำงานได้เร็วขึ้น ซึ่งจะทำให้โปรแกรมสามารถประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ โดยทั่วไปแล้วจะใช้วิธีการแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยๆหลายๆงาน แล้วส่งงานย่อยไปทำงานยังเครื่องประมวลผลหลายๆ เครื่องหรือหลายโปรเซสพร้อมกัน แล้วจะทำการรวบรวมผลที่ได้จากเครื่องประมวลผลต่างๆ เข้าด้วยกันหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ

การสื่อสารระหว่างโปรเซส (interprocess communication) มีสองรูปแบบ คือ โมเดลแบบผ่านค่าข้อมูล (message passing model) และ แบบการแบ่งปันหน่วยความจำ (shared-memory model)

การสื่อสารระหว่างแบบโมเดลผ่านค่าข้อมูล (message-passing model) การสื่อสารกันระหว่าโปรเซสกระทำโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ข้อความสามารถถูกแลกเปลี่ยนระหว่างโปรเซส ทั้งแบบทางตรง หรือแบบทางอ้อม ผ่านกล่องข้อความร่วม (common mailbox) ก่อนทำการสื่อสารระหว่างกัน จะต้องทำการเปิดการเชื่อมต่อระหว่างโปรเซสก่อน ต้องทราบถึงชื่อของตัวสื่อสาร (communicator) เพื่อให้โปรเซสอื่นๆ

การสื่อสารระหว่างโปรเซสในรูปแบบการแบ่งปันหน่วยความจำ (shared-memory model) โปรเซสจะใช้วิธีการแบ่งปันหน่วยความจำที่สร้างขึ้นด้วยการเรียกระบบในสร้างและกำหนดสิทธิ์ในขอบเขตพื้นที่ของหน่วยความจำ ที่โปรเซสนั้นเป็นเจ้าของ การเรียกซ้ำ (Recall) โดยปกติระบบปฏิบัติการจะป้องกันแต่ละโปรเซสจากการเข้าถึงหน่วยความจำของโปรเซสอื่น การแบ่งปันหน่วยความจำจึงจำเป็นสำหรับโปรเซสสองโปรเซสหรือมากกว่า ให้ยอมรับที่จะยกเลิกข้อจำกัดนั้นโปรเซสต่างๆ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันโดยการอ่านและเขียนข้อมูลลงในพื้นที่ที่แบ่งปันหรือใช้งานร่วมกัน รูปแบบของข้อมูลถูกกำหนดโดยโปรเซสซึ่งไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของระบบปฏิบัติการ โปรเซสจึงต้องทำหน้าที่ดูแลและมั่นใจว่าไม่ทำการเขียนข้อมูลลงในพื้นที่ที่ใช้งาน

ร่วมกันการส่งค่าแบบผ่านข้อความ (message-passing model) มีประโยชน์มากในการแลกเปลี่ยนข้อมูลขนาดเล็ก เนื่องจากไม่เกิดการชนกันของข้อมูล และยังนำวิธีการนี้ไปใช้งานได้ง่าย กว่าวิธีการแบ่งปันหน่วยความจำ ในการสื่อสารข้อมูลระหว่างคอมพิวเตอร์ วิธีการแบ่งปันข้อมูลทำให้ใช้ความเร็วสูงสุด และสะดวกสุดในการสื่อสารข้อมูล โดยขึ้นอยู่กับความเร็วในการส่งผ่านข้อมูลของหน่วยความจำ ในแต่คอมพิวเตอร์แต่ละเครื่อง อย่างไรก็ตามอาจเกิดปัญหาขึ้น ในพื้นที่ที่ถูกปกป้องและการเข้าจังหวะ (protection and synchronization) ระหว่างหน่วยความจำที่แบ่งปันใช้งานร่วมกันระหว่างโปรเซส

ระบบคลัสเตอร์ (Cluster Computing)

ระบบคลัสเตอร์ (Cluster Computing) หรือคลัสเตอริ่ง (นายฆอซาลี หีมสุหรี และคณะ, 2553) เป็นการเชื่อมต่อระบบการทำงานของกลุ่มคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกันภายใต้ระบบเครือข่ายความเร็วสูง มีความสามารถในการกระจายงานที่ทำไปยังเครื่อง ภายในระบบเพื่อให้การประมวลผลมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยอาจเทียบเท่าซุปเปอร์คอมพิวเตอร์หรือสูงกว่าสำหรับการประมวลผลงานที่มีความซับซ้อนโดยเฉพาะงานด้านวิทยาศาสตร์ เช่น การจำลองโครงสร้างของโมเลกุลทางเคมี การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ เป็นต้น โครงสร้างของระบบคลัส

คอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องในระบบคลัสเตอร์จะถูกเรียกว่า โหนด (Node) มีโหนดที่ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของโหนดอื่น ๆ ในระบบอีกชั้น เรียกว่า Front-end Node ส่วนโหนดอื่นจะทำหน้าที่ประมวลผลเป็นหลัก เรียกว่า Compute Node แต่ละโหนดจะสร้างระบบที่เสมือนเป็นเครื่องเดียว โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้งานระบบ Network Information System (NIS) เพื่อให้ผู้ใช้ (User) สามารถใช้งานร่วมกันได้ทุกโหนด ทำให้ผู้ใช้สามารถล็อกอิน (Login) เพื่อใช้งานในโหนดใด ๆ ภายใต้ระบบคลัสเตอร์เดียวกัน นอกจากนั้นภายในระบบคลัสเตอร์อาจจะมีการใช้งานซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เพื่อการติดตั้งใช้งาน การจัดลำดับงานที่ทำในระบบ การดูแลบริหารระบบ และซอฟต์แวร์เพื่อการประมวลผลแบบขนาน

การพัฒนาโปรแกรมแบบส่งผ่านข้อความ (Message Passing Interface)

การพัฒนาโปรแกรมแบบส่งผ่านข้อความ (รศ.ดร.ธีรณี อจลากุลและราชวิชช์ สโรชวิกลิต, 2551) เป็นการสื่อสารและส่งผ่านข้อความระหว่างหน่วยประมวลผล เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกันผ่านเครือข่ายชนิดต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันมีไลบารี่ที่เป็นมาตรฐาน เช่น MPIP4 และ mpiJAVAซึ่งการพัฒนาโปรแกรมด้วยรูปแบบนี้เหมาะกับการพัฒนาในระบบที่เป็นแบบกระจาย (Distributed Memory) ซึ่งจะไม่สามารถประกาศตัวแปรกลาง (Global

Variable) เพื่อใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยประมวลผลได้ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลของหน่วยประมวลผลจึงต้องกระทำผ่านการส่งข้อความเท่านั้น

โปรแกรมแบบส่งผ่านข้อความใช้หลายโพรเซสทำงานร่วมกัน แต่ละโพรเซสสามารถประมวลผลโปรแกรมที่แตกต่างกันได้ จึงเหมาะกับสถาปัตกรรมที่ชุดคำสั่งต่างกันบนข้อมูลหลายชุดพร้อมกันได้ นอกจากนี้ยังเหมาะกับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือกลุ่มคอมพิวเตอร์ที่มีหน่วยความจำแบบกระจาย ตัวแปรต่างๆ ที่ผู้พัฒนาโปรแกรมประกาศจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ในหน่วยความจำเดียวกันทางกายภาพ โพรเซสที่ร่วมกันในการประมวลผลจะไม่สามารถมองเห็นตัวแปรที่ประกาศสำหรับโพรเซสใดโพรเซสหนึ่งได้ ซึ่งผู้พัฒนาต้องมีการแทรกการส่งและรับข้อความที่เหมาะสมลงในชุดคำสั่ง ซึ่งการรับส่งต้องมีการทำงานของโพรเซสต่างๆ ให้เป็นไปอย่างพร้อมเพรียงกัน

การหาขอบภาพ

ขอบภาพ หรือ ขอบเขตภาพ (Burger W & Burge MJ, 2009) คือเส้นที่แบ่งระหว่างวัตถุกับพื้นหลัง หรือ แยกวัตถุสองวัตถุออกจากกัน ทำให้เห็นลักษณะ รูปร่าง และรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจากพื้นหลัง การหาขอบภาพจะเป็นการประมวลผลจากพิกเซลข้างเคียงโดยวัดจากการเปลี่ยนแปลงความเข้มแสงที่เกิดขึ้น กล่าวคือขอบภาพจะเห็นได้ชัดถ้าค่าการเปลี่ยนแปลงของความเข้มแสง หรือ Intensity มีค่ามาก ในทางตรงกันข้ามหากค่าการเปลี่ยนแปลงของความเข้มแสง หรือ Intensity มีค่าน้อย ขอบภาพก็จะเห็นได้ไม่ชัดเจน ดังอย่างภาพที่ 1 แสดงภาพตั้งต้น (ซ้าย) และภาพที่ผ่านกระบวนการหาขอบภาพ (ขวา)

ภาพ1 แสดงภาพตั้งต้น (ซ้าย) และภาพที่ผ่านกระบวนการหาขอบภาพ (ขวา)

การหาขอบภาพ เราจะใช้หลักการหาความชันของความเข้มสี หรือ intensity เนื่องจากที่ขอบรูปจะเป็นบริเวณมีความแตกต่างของสีมาก ซึ่งหากเราหาความชันของค่า intensity ก็จะได้ความชันมาก แต่หากรูปนั้นไม่มีขอบค่า intensity บริเวณนั้นจะใกล้เคียงกันหรือเท่ากัน ทำให้ไม่มีความชัน โดยเราสามารถหาความชันได้โดยการใช้ derivative ในการหาขอบภาพในแนวนอนอย่างง่าย มีวิธีการคือหาผลต่างระหว่างจุดหนึ่งกับจุดที่อยู่ข้างล่าง (หรือข้างบน) ของจุดนั้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาการประมวลผลแบบขนานได้พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานวิจัยการทำการตรวจจับใบหน้า (face Detection) ด้วยเทคนิคการใช้เครือข่ายประสาทเทียมและการประมวลผลแบบ OpenMP (Hadjidoukas et al., 2009) ซึ่งเป็นการประมวลผลแบบขนาน มีผลการปรับปรุงประสิทธิภาพที่ร้อยละ 19 ระบบที่นำเสนอมีความสามารถในการประมวลผลแบบเรียลไทม์ 38 ภาพต่อวินาที โดยใช้หน่วยประมวลผลแบบ Quad Core และร่วมกับไลบรารีOpenMP

งานวิจัยเรื่องการประมวลผลภาพแบบขนานบนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แบบฝังตัว Raspberry Pi 2 โมเดล B ด้วย openMPและ MPI (Govindaraj, 2016) โดยใช้รูปแบบการเชื่อมต่อแบบกลุ่มคลัสเตอร์ แบบ SMP ASMP และ Hybrid MP ซึ่งข้อมูลจะถูกแบ่งออกเป็นส่วนย่อยๆ ดังภาพที่ 2ที่มีการทำงาแบ่งเป็นส่วน Master และ Slave จำนวน 3 โหนด โดยแต่ละโหนดหลักทำการส่งข้อมูลให้โหนดย่อนประมวลผลผ่านระบบเครือข่าย Internet protocol (IP) สำหรับผลการทำงานพบว่าสามารถให้ประสิทธิภาพดีขึ้น 4 และ 10 เท่าตามลำดับเมื่อเทียบกับการประมวลผลแบบลำดับ (sequential programming)

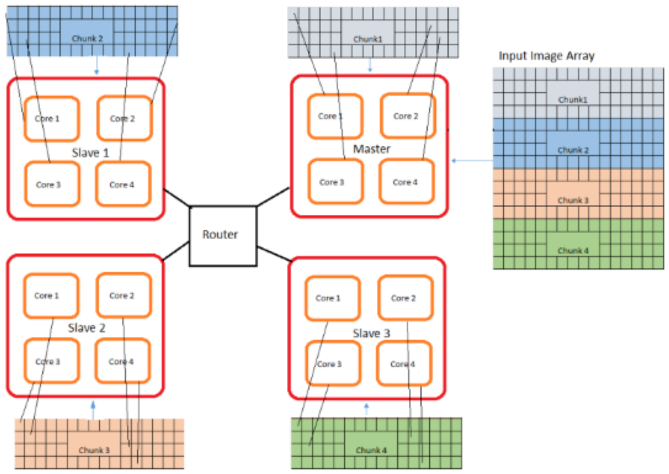

ภาพ2 แสดงโครงสร้างการแบ่งข้อมูลของแต่ละโหนดประมวลผล

งานวิจัยเรื่องการสร้างซุปเปอร์คอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการใช้งานในการเรียนการสอน (Turton, 2014) โดยใช้คอมพิวเตอร์ Raspberry Pi ทำการเชื่อมต่อแบบคลัสเตอร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองการทำงานโดยการค้นหาจำนวนเฉพาะ ซึ่งมีการประมวลผลตั้งแต่ 1 แกน จนถึง 8 แกน ให้เวลาในการประมวลที่ 8 แกนทำงาน เร็วขึ้นประมาณ 9 เท่า เมื่อเทียบกับ 1 แกนการทำงาน สำหรับงานวิจัยนี้ใช้เวลาการสร้างและตั้งค่า 2 อาทิตย์ ด้วยงบประมาณ 500 ดอลลาร์

ตาราง1ผลการทำงานของการค้นหาจำนวนเฉพาะขนาด 10,000,000 ตัวเลข

จำนวนหน่วยประมวลผล	**เวลาการประมวลผล (วินาที)**
1	174
2	69.25
4	34.63
8	18.71

จากงานวิจัยที่กล่าวนี้ งานวิจัยนี้ได้นำจุดเด่นและแนวความคิดของนักวิจัยมาผนวกรวมเป็นงานวิจัยในครั้งนี้พร้อมทั้งได้ปรับปรุงการใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายรุ่นใหม่ที่ผลิตออกมาในปัจจุบัน พร้อมทั้งทำการทดลองระบบราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์กับการประมวลผลภาพเพื่อวัดประสิทธิภาพการทำงานของระบบที่พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ออกแบบและพัฒนาคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายทำงานในรูปแบบเครือข่ายระบบคลัสเตอร์
2. ศึกษาและเปรียบเทียบการประมวลผลแบบขนานด้วยเทคนิค MPI ระหว่างคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายในรูปแบบเครือข่ายคลัสเตอร์จำนวน 4 โหนดกับการประมวลผลคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พาย 1 โหนด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการเปรียบเทียบการประมวลผลภาพเพื่อหาเส้นขอบแบบโซเบล โดยการเปรียบเทียบการทำงานของราสเบอร์รี่พายจำนวน 1 โหนด เทียบกับการทำงานของราสเบอร์รี่พายที่มีการพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบคลัสเตอร์จำนวน 4 โหนด โดยใช้ข้อมูลภาพชุดเดียว และวิธีการคำนวณชุดคำสั่งซอฟต์แวร์เดียวกัน แล้วทำการวัดเวลาการประมวลผล เพื่อวิเคราะห์และสรุปผล

ประสิทธิภาพที่ได้จากทั้ง 2 ระบบ ดังภาพที่ 3 แนวคิดการดำเนินวิจัย จะสร้างระบบประมวลผลแบบขนานจากบอร์ด Raspberry Pi จำนวน 4 ตัว ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Raspbian Linux และตั้งค่าให้มีการเชื่อมต่อกันผ่าน ให้สามารถประมวลผลแบบขนานได้ ซึ่งจะมีการทดลองโดยชุดข้อมูลเดียวกันกับ 2 ระบบประมวล

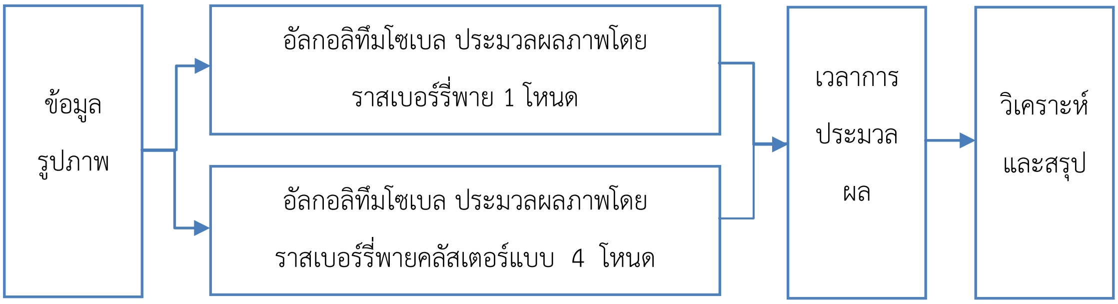

ภาพ 3 แนวคิดการดำเนินงานวิจัย

การออกแบบ

การออกแบบการเชื่อมต่อของอุปกรณ์ที่ใช้ในระบบนั้นมีการออกแบบให้มีการเชื่อมต่อกันดังภาพที่ 4 ซึ่งประกอบด้วยคอมพิวเตอร์จิ๋ว Raspberry Pi ต่อเข้ากับ Router Network ผ่าน TCP/IP Protocol องค์ประกอบการทำงานด้วยกัน 3 ส่วน ดังภาพที่ คือ ส่วนชุดประมวลผลแบบขนานด้วยคอมพิวเตอร์ Raspberry Pi จำนวน 4 บอร์ด อุปกรณ์เชื่อมต่อสัญญาณ Router จำนวน 1 ตัว และชุดระบายความร้อนด้วยอากาศโดยใช้พัดลม ซึ่งตัวบอร์ดประมวลผลกำหนดให้มีหมายเลข IP ประจำตัวของบอร์ดประมวลผลและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเชื่อมต่อซึ่งกำหนดให้ส่วนอุปกรณ์ประมวลผลมีหมายเลข IP ตั้งแต่ 192.168.1.11- 192.168.1.14 และอุปกรณ์จัดการเครือข่าย Router คือ 192.168.1.1 ส่วนผู้ใช้งานจะมีหมายเลข IP ตั้งแต่ 192.168.1.2 – 192.168.1.10

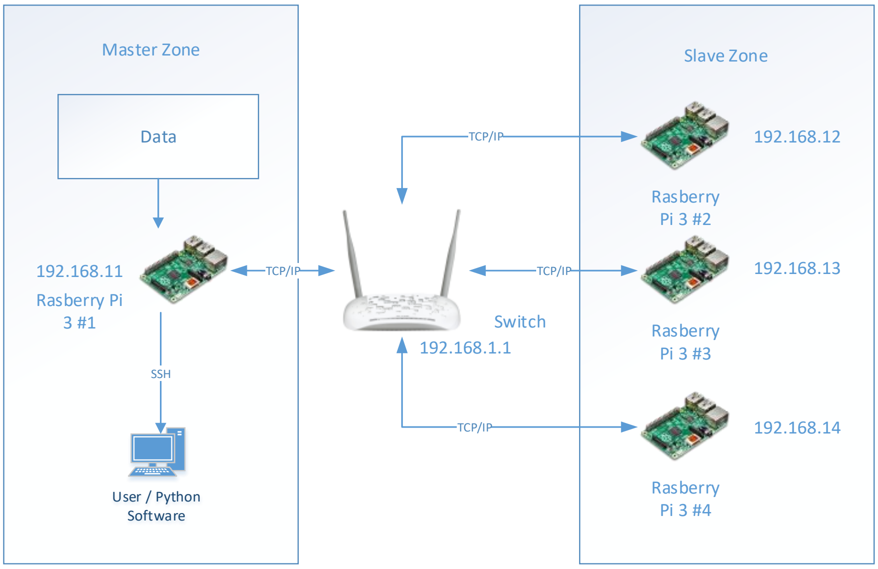

ภาพ 4 แนวคิดการดำเนินงานวิจัย

ในการทำงานของชุดคำสั่งซอฟต์แวร์จะใช้หลักการทำงานแบบ Message passing interface (MPI) ซึ่งใช้ 4 โหนดการทำงาน มีการใช้หน่วยความจำแยกในแต่ละบอร์ดการทำงาน ดังภาพที่ 5โดยมีการแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนแล้วแบ่งให้โหนดประมวลผลให้ 1 แกนในแต่ละโหนดใน การพัฒนาการทำงานของซอฟต์แวร์แบ่งส่วนของชุดคำสั่งเป็น 2 ส่วน คือ Master และ Slave ซึ่ง Master จะเป็นตัวแบ่งงานให้กับ Slave ประมวลผลและทำการรวมข้อมูลหลังจากการประมวลเสร็จ เพื่อสร้างภาพผลลัพธ์ ดังภาพที่ 7 กระบวนการทำงานชุดคำสั่งซอฟต์แวร์ของโหนดMaster และ โหนดSlave

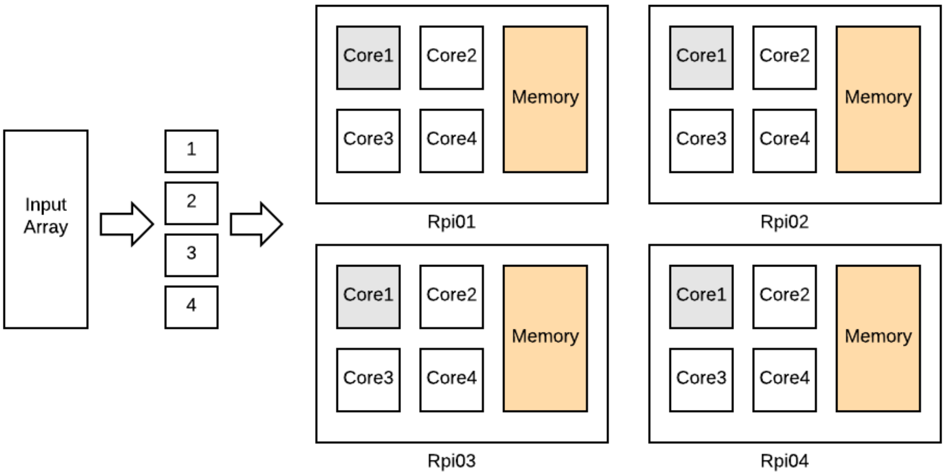

ภาพ 5 ออกแบบการทำงานโครงสร้างของการประมวลผลแบบขนานด้วย MPI

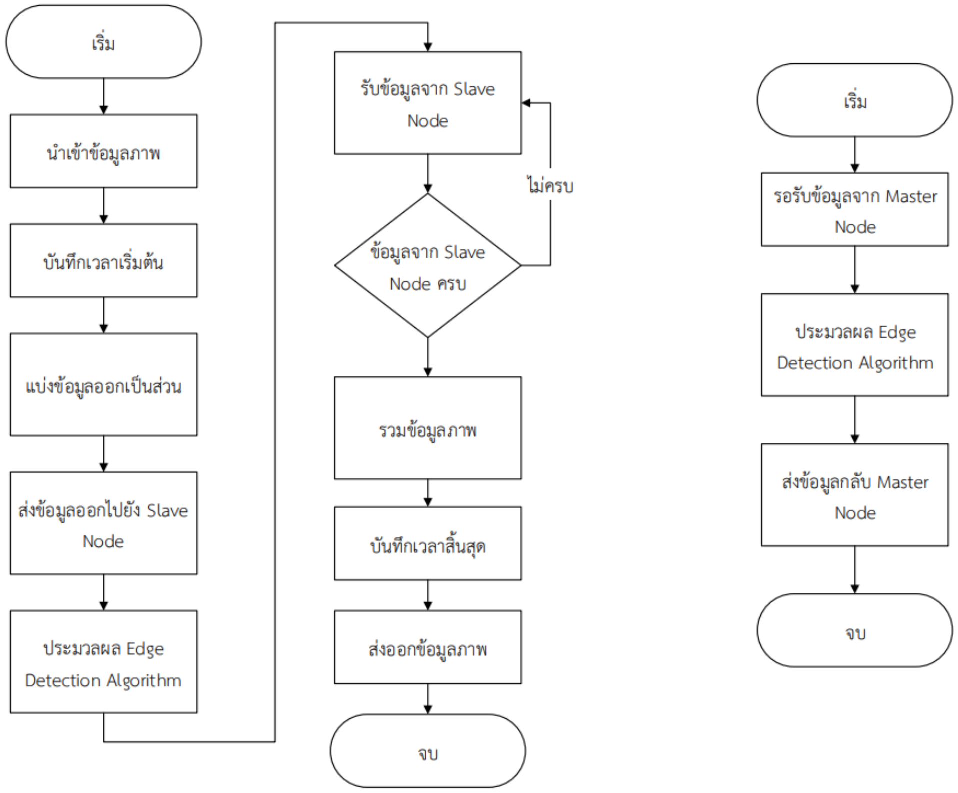

ภาพ 6 กระบวนการทำงานชุดคำสั่งซอฟต์แวร์ของโหนดMaster (ซ้าย) และโหนดSlave (ขวา)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในกระบวนการดำเนินงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวัดเวลาในการประมวลผลข้อมูล (Execution Time) ของข้อมูลที่ประมวลผลระบบขนานเทียบกับระบบการประมวลผลแบบเดี่ยว สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยการหาค่าเฉลี่ยเวลาและการเปรียบเทียบค่าอัตราเวลาในการประมวลผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยเวลา (Arithmetic Mean time) สัญลักษณ์ที่ใช้คือ $\bar{t}$

สูตร $\bar{t} = \frac{\sum t}{n}$

เมื่อ $\bar{t}$ แทน ค่าเฉลี่ยเวลาในการประมวลผล

$\sum t$ แทน ผลรวมเวลาในการประมวลผลกลุ่ม

n แทน จำนวนครั้ง

การเปรียบเทียบค่าอัตราเวลาในการประมวลผล (Execution Time Rate) สัญลักษณ์ที่ใช้คือ ETR

สูตร $$ETR = \frac{SequentialExecutionTime}{ParallelExecutionTime} \times 100$$

เมื่อ ETR แทน อัตราการเพิ่มของเวลาการตอบสนอง (Execution Time Rate)

$SequentialExecutionTime$ แทน เวลาการประมวลผลแบบลำดับ

$ParallelExecutionTime$ แทน เวลาการประมวลผลแบบขนาน

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาฮาร์ดแวร์การประมวลผลแบบขนาน ดังภาพที่ 7 มีการติดตั้ง Raspberry Pi จำนวน 4 ตัว ในลักษณะชั้นซ้อนกัน ติดตั้งระบบระบายความร้อนด้วยพัดลมขนาด 120 มิลลิเมตร ซึ่งสามารถระบายความร้อนของหน่วยประมวลผลได้ประมาณ 5 ถึง 7 องศาเซลเซียส สำหรับตัวบอร์ดคอมพิวเตอร์ Raspberry Pi ได้ทำการเชื่อมต่อกันผ่านระบบเครือข่ายโดยมีตัวจัดการเครือข่ายยี่ห้อ Dlink Router ติดตั้งไว้ด้านบนสุดของอุปกรณ์ เชื่อมต่อผ่านสาย Ethernet เข้ากับคอมพิวเตอร์ Raspberry Pi ในภาคจ่ายไฟสำหรับคอมพิวเตอร์ Rapberry Pi ใช้สายแบบ Micro-USB โดยการทำงานของซอฟต์แวร์และผลลัพธ์ของภาพที่ได้จากการประมวลผลเป็นไฟล์ขนาดสี่เหลี่ยมจัตุรัสมาตรฐาน 256x256 512x512 และ 768x768 พิกเซล โดยเป็นไฟล์รูปภาพชนิด PGM (Portable Gray Map) ซึ่งเป็นภาพสีเทา เป็นข้อมูลนำเข้าสำหรับการประมวลผลดังภาพที่ 8 (ซ้าย) เมื่อผ่านกระบวนการประมวลผลของงานวิจัยผลลัพธ์ที่ได้จะมีการแสดงผลขอบภาพในรูปแบบไฟล์ PGM เช่นเดิมดังภาพที่ 8(ขวา) โดยมีขนาดภาพเท่าเดิมกับต้นฉบับไฟล์

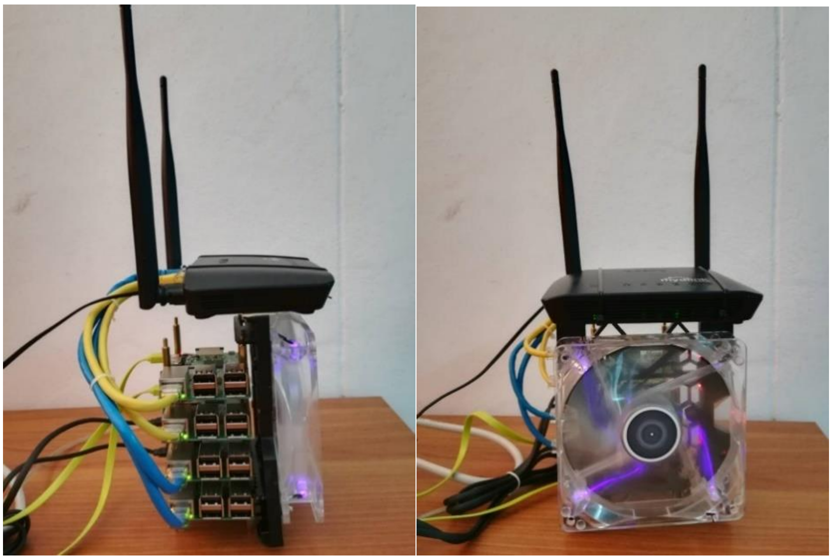

ภาพ 7 โครงสร้างฮาร์ดแวร์ราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์คอมพิวเตอร์

ภาพ 8แสดงภาพตั้งต้น (ซ้าย) และภาพที่ผ่านกระบวนการหาขอบภาพ (ขวา)

ผู้วิจัยวัดประสิทธิภาพการประมวลผลจากเวลาที่ใช้โดยมีการทดลองด้วยขนาดรูปภาพ 256x256 พิกเซล 512x512พิกเซล และ 768x768 พิกเซล ซึ่งจะทำการประมวลผลแต่ละภาพด้วยโหนดประมวลผลตั้งแต่ 1 โหนด จนถึง 4 โหนด โดยหาค่าเฉลี่ยจากการทำงาน 5 ครั้ง ดังตารางที่ 2 เวลาการประมวลผลเฉลี่ยของราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์ในหน่วยวินาที ซึ่งจะเห็นว่าการประมวลผลที่ขนาดภาพใหญ่ที่สุดทำงานที่เวลา 0.38 วินาที ในขณะการประมวลผลแบบโหนดเดียวจะใช้เวลาถึง 1.20 วินาที ซึ่งให้อัตราเวลาในการประมวลผล (ETR) 309.2 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อดูแนวโน้มการทำงานในภาพที่ 9 แนวโน้มการประมวลผลของราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์ จะมีแนวโน้มลดลง

ตาราง2เวลาการประมวลผลเฉลี่ยของราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์ (วินาที)

ขนาดรูปภาพ	1 โหนด	2 โหนด	3 โหนด	4 โหนด
256 x 256 พิกเซล	0.165091	0.121769	0.090089	0.074507
512 x 512พิกเซล	0.522827	0.290610	0.218186	0.173683
768 x 768 พิกเซล	1.202624	0.658636	0.482963	0.388944

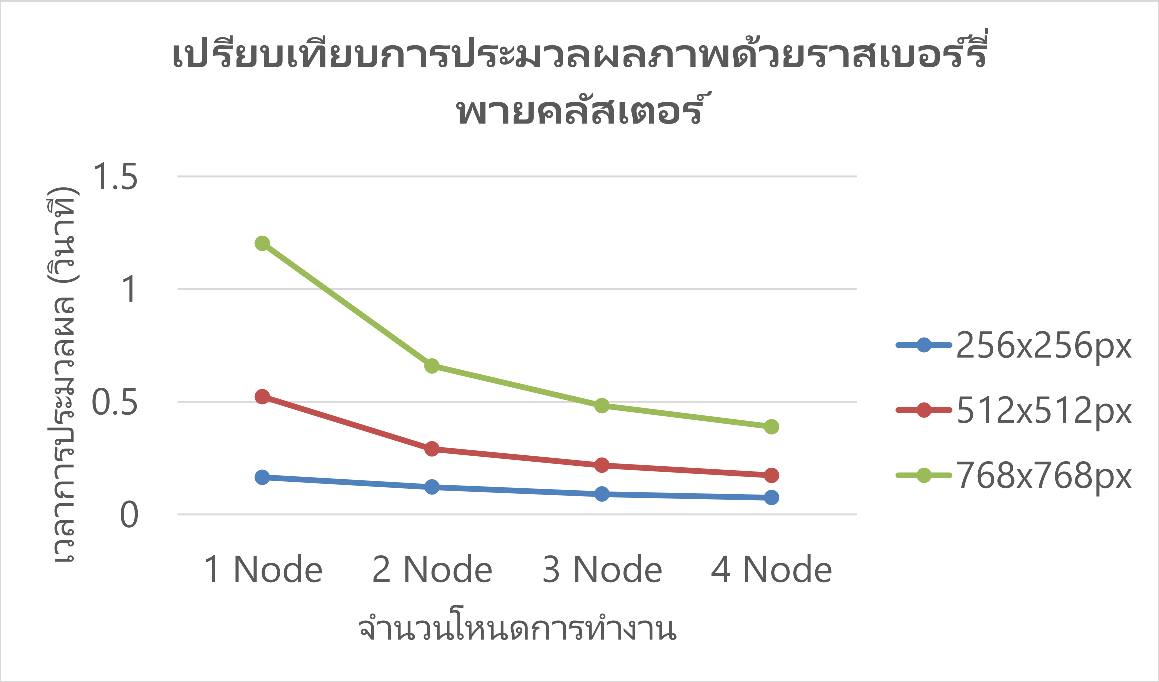

ภาพ 9 แสดงแนวโน้มการประมวลผลของราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาราสเบอร์รี่พายคลัสเตอร์คอมพิวเตอร์ให้สามารถประมวลผลแบบขนานซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้การทำงานของซอฟต์แวร์เร็วขึ้น โดยใช้คอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายจำนวน 4 โหนด เชื่อมต่อกันผ่านเครือข่ายEthernet ซึ่งได้ทดลองการทำงานด้วยวิธีการประมวลผลภาพโดยการหาเส้นขอบภาพด้วยวิธีการโซเบลเพื่อวัดประสิทธิภาพการทำงานของระบบด้วยเวลาการประมวลผล วิธีการทดลองจะทำการเขียนซอฟต์แวร์ให้รองรับกระบวนการประมวลผลเทคนิคการประมวลผล Message passing interface ซึ่งทำการประมวลผลเทียบกับการทำงานด้วยคอมพิวเตอร์ราสเบอร์รี่พายจำนวน 1 โหนด ซึ่งผลลัพธ์แสดงให้เห็นประสิทธิภาพการทำงานของคลัสเตอร์ในงานวิจัยให้ประสิทธิภาพที่ดีกว่า 309.2 เปอร์เซ็นต์ ที่การประมวลผลข้อมูลภาพขนาด 768x768พิกเซล และมีแนวโน้มลดลงเมื่อเพิ่มจำนวนโหนดของระบบคลัสเตอร์

ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่มีส่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพของการประมวลผลคือการแบ่งข้อมูลและการส่งต่อข้อมูลสำหรับการประมวลผลซึ่งหากมีการจัดสรรข้อมูลที่เหมาะสมในการแบ่งข้อมูลจะสามารถช่วยเวลาในการประมวลผลสั้นลง ซึ่งขนาดข้อมูลแต่ละขนาดจะเหมาะสมกับอัลกอลิทึมในการประมวลผลที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการใช้การประมวลผลแบบขนานควรจะใช้กับข้อมูลที่มีขนาดใหญ่แบ่งงานเป็นชิ้นใหญ่แล้วส่งให้โหนดทำการประมวลผลหรือวิเคราะห์เพื่อแบ่งงานภายในกันอีกรอบ หรือใช้วิธีการผสมผสานกันระหว่างการทำงานแบบ OpenMP และ MPI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลได้สูงสุดในแต่ละรอบของการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัยจากฝ่ายงานวิจัยและพัฒนาและขอขอบคุณทุนสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยครั้งนี้จากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษทางผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจสำหรับข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้มาศึกษา เพื่อประโยชน์ในงานวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

รศ.ดร.ธีรณี อจลากุล และราชวิชช์ สโรชวิกสิต. (2551). *เทคโนโลยีการประมวลผลแบบขนานและแบบกระจาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ท้อป.

นายฆอซาลี หีมสุหรี และคณะ.(2553).Cluster Computing System. สืบค้น 1 เมษายน 2561, จาก http://eschool.ipst.ac.th/article-technology/item/375-cluster-computing-system

Burger W, Burge MJ. (2009). Principles of Digital Image Processing. London: Springer-Verlag London

P. E. Hadjidoukas, V. V. Dimakopoulos, M. Delakis, and C. Garcia. (2009). A high-performance face detection system using OpenMP. Concurr. Comput. :Pract. Exper.21,15(October2009),1819-1837.DOI=http://dx.doi.org/10.1002/cpe.v21:15

Vishnu Govindaraj. (2016). Parallel Programming in Raspberry Pi Cluster. Retrieved fromhttps://courses.cit.cornell.edu/ece6930/ECE6930_Spring16_Final_MEng_Reports/RPi_Cluster/RPi_Cluster.pdf.

P. Turton and T. F. Turton.(2014). "PiBrain — A cost-effective supercomputer for educational use," 5th Brunei International Conference on Engineering and Technology (BICET 2014), Bandar Seri Begawan, 2014, pp. 1-4.

องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

Factors of Leadership in 21st Century for High School Student Leader

นพดล บุญภา(Noppadol Boonpa)* สำเนา หมื่นแจ่ม(Samnao Muenjaem)
เกตุมณี มากมี(Ketmanee Markmee) สุเทพ พงษ์ศรีวัฒน์(Suthep Pongsriwat)
สาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Educational Leadership and Human Resource Development ,
Doctor of Philosophy Degree, Chiang Mai Rajabhat
*Corresponding author. E-mail: krunoppadol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา การดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดำเนินการโดยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพัฒนาทฤษฎีฐานราก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน ครู และผู้นำนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจองค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 489 คน คือ ผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้ผู้นำนักเรียน จำนวน 222 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลจากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มี 7 ด้านคือ 1) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน 2) ด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 3) ด้านทักษะในการสื่อสาร 4)ด้านการสร้างแรงจูงใจ 5) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 6) ด้านความกล้า และ 7) ด้านการมองการณ์ไกล ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ ผู้นำนักเรียน

Abstract

This research is primarily aimed at studying the leadership component of the 21st century for secondary school students. The process is divided into 3 steps: Step 1 is the conceptual framework for research. Performed by analyzing relevant documents and research. Step 2: Develop foundational theories. Data were collected using in-depth interviews. Structured observation And group discussion Contributors include: Deputy Director of Student Affairs Department, Teacher and Student Leader Analyze data by content analysis. Verification of confirmatory elements. Data were collected by questionnaire. There are 5 levels of information. All 489 information providers are leaders in secondary education. The simplest way to do this is to use a simple random method. A total of 222 student leaders analyzed the data by analyzing the Confirming Factor (CFA)

The results of the study found that. Leadership in the 21st century for high school students has 7 aspects: 1) good teamwork, 2) work achievement, 3) communication skills. 4) Motivation 5) Moral and ethical 6) Courage and 7) Foresight
Keywords: Leadership, Student Leader

บทนำ

กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคมอย่างทั่วถึง ซึ่งในศตวรรษที่ 21 โลกจะเดินหน้าเข้าสู่ยุคโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบโดยเดินทางเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มและความแปลกใหม่ให้กับผลิตผลทุกประเภทโลกในศตวรรษที่ 21 จะเป็นสังคมธุรกิจที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปมีบทบาทอย่างมากกับการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคมซึ่งเป็นสังคมที่แตกต่างจากปัจจุบัน นั่นคือ สังคมพหุวัฒนธรรม (วิจารณ์ พานิช, 2555) และเป็นที่ทราบดีว่าปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สังคมเริ่มที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนในสังคมก็เริ่มเป็นไปในทางธุรกิจหรือมีความเป็นทุนนิยมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศกำลังเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นต้องเรียนรู้และปรับความคิดในการเตรียมพร้อมปรับตัวปรับทัศนคติ และพัฒนาการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, 2556 ; วิจารณ์ พานิช, 2555 ; สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2553)

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ายิ่ง หากได้รับการพัฒนาและได้รับโอกาสให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ย่อมเป็นกำลังสำคัญในการ สืบทอดความเป็นชาติ ศาสนา ภูมิ

ปัญญา วัฒนธรรม การอนุรักษ์ธรรมชาติ สามารถพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญงอกงามเทียบเท่านานาอารยประเทศ เด็กและเยาวชนจึงเป็นอนาคตของสังคมทุกระดับและ เป็นความหวังของแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยในจุดเน้นด้านการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรนักเรียนสภานักเรียนซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าชั้นกรรมการ นักเรียน ประธานชมรม ที่จัดตั้งขึ้นจะเป็นองค์กรหนึ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีความเป็นผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไป (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2551)

ทักษะภาวะผู้นำจึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยได้กำหนดให้ภาวะผู้นำเป็นทักษะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) และวิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) ต่างมุ่งให้สมาชิกในสังคมเรียนรู้และพัฒนาภาวะผู้นำ สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศให้ความสำคัญกับทักษะภาวะผู้นำเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญภาวะวิกฤติ เยาวชนไทยขาดภาวะผู้นำและไม่มีแรงจูงใจหรือความต้องการที่จะเป็นผู้นำ เยาวชนส่วนใหญ่ ขาดมุมมองและความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของการเป็นผู้นำโดยขาดทักษะในการเป็นผู้นำ และไม่กล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมในสังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2557) ปัญหาดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักเรียนภายในสถานศึกษา นั่นคือขาดแคลนผู้นำนักเรียน หรือมีผู้นำนักเรียนที่ขาดภาวะผู้นำ ไม่สามารถชักจูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมสำหรับนักเรียนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษาตั้งไว้ในการพัฒนาผู้นำนักเรียนให้เป็นผู้นำนักเรียนที่สมบูรณ์ด้วยการเป็นผู้นำที่ดีในสังคมได้

จากความสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 และความสำคัญของภาวะผู้นำ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวและมีแนวคิดในการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามสภาพบริบทของสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำนักเรียนและส่งเสริมภาวะผู้นำแก่ผู้นำนักเรียนได้อย่างเหมาะสม เป็นไปได้ สอดคล้องกับสภาพบริบทสังคมไทยและวิถีการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นประโยชน์และสถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นผู้นำที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำและการพัฒนาผู้นำ โดยวิเคราะห์ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ ภาวะผู้นำ แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน เยาวชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยฐานขอบข่ายการสืบค้นอยู่ในลักษณะของรูปเล่มและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 แห่ง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนอย่างเป็นรูปแบบ เช่น คณะสภานักเรียน เป็นต้น และได้รับการยกย่องในการพัฒนาผู้นำนักเรียนตั้งแต่ระดับภาคขึ้นไป ได้แก่ โรงเรียนจักรคำคณาทร โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ โรงเรียนธีรกานต์บ้านโฮ่ง และโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมนักเรียน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในสถานศึกษานั้น อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป 2) ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน/ครูที่ปรึกษากิจกรรม ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษานั้น อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป 3) ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูเต็มใจในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ได้ผู้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม คือ นักเรียน ปีการศึกษา 2559 และ 2560 ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้นำนักเรียน เช่น คณะกรรมการนักเรียน หัวหน้าชั้นเรียน ประธานคณะสี หรือหัวหน้า/ประธานชุมนุม 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักเต็มใจในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม จำนวน

4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจักรคำคณาทร จำนวน 12 คน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ จำนวน 20 คน โรงเรียนธีรกานท์บ้านโฮ่ง จำนวน 18 คน และโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมีจำนวน 3 ชุด ได้แก่

1. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และครู โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุมกระบวนการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพนักเรียนให้เป็นผู้นำนักเรียนที่ดี

2. แนวการสังเกตแบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสังเกตผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครู ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและบริบทของ สถานศึกษา คุณลักษณะของผู้บริหาร เทคนิคและวิธีการบริหารของผู้บริหารที่มีต่อผู้นำนักเรียน บรรยากาศและพฤติกรรม ในการทำงานของผู้นำนักเรียนกับผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ทีมผู้นำนักเรียน และนักเรียนคนอื่นๆ

3. แนวการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการสนทนาผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำนักเรียน โดยมีคำถามครอบคลุม กระบวนการในการปฏิบัติหน้าที่ การส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพ บุคลิกลักษณะ พฤติกรรม และสภาพการตามบริบทของการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ จนประสบความสำเร็จ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตแบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม การถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กำหนดหมวดหมู่ตามประเด็นคำถามหลักในการวิจัย เพื่อนำไปสู่องค์ประกอบของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน ผู้วิจัยนำองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 2 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม ถามไปยังผู้นำนักเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร (Population) ได้แก่ ผู้นำนักเรียนปีการศึกษา 2560 จำนวน 489 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน จำนวน 15 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำนักเรียน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 300 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีข้อคำถามจำนวน 43 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรา ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งจะประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำในแต่ละด้าน และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีจำนวนการตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมารวมทั้งสิ้น 222 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อยืนยันองค์ประกอบ (Confirmatory Factor Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้นำนักเรียนอย่างมีคุณภาพสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 7 องค์ประกอบ 23 ตัวแปร ดังนี้

1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวคือ 1) มีความขยันและอดทน 2) มีจิตอาสาและเสียสละ 3) มีความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา 4) มีวินัย ซื่อสัตย์ และรักษาสัจจะ

2. ด้านการสร้างแรงจูงใจ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวคือ 1) สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้ผู้อื่นได้ 2) มีแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนตัวเองได้ตลอดเวลา

3. ด้านการมองการณ์ไกล ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวคือ 1) ชอบท้าทายที่จะทำสิ่งใหม่ๆ ที่พิจารณาแล้วมองเห็นหนทางที่จะเป็นไปได้ 2) ชอบนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองต่อผู้อื่น

4. ด้านความกล้า ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวคือ 1) กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 2) กล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) กล้าที่จะนำผู้อื่น

5. ด้านทักษะในการสื่อสาร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวคือ 1) มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ 2) มีความสามารถส่งข้อมูลข่าวสารจำนวนมากไปถึงบุคคลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว 3) มีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สื่อสารเป็นอย่างดี

6. ด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวคือ 1) มีความสามัคคีและเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นและคำวิจารณ์จากคนอื่นได้ 3) มีความเป็นประชาธิปไตย 4) การสร้างเครือข่ายผู้นำทั้งภายในและภายนอก 5) สร้างอุดมการณ์ร่วมในการทำงาน

7. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวคือ 1) สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ 2) มีความสามารถในการเข้าหาผู้อื่นที่ดี 3) มีความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ 4) ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ

หลังจากได้องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาแล้วผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ถามไปยังผู้นำนักเรียนในสังกัดโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูนนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปพบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin ที่ใช้เพื่อทดสอบขนาดตัวอย่าง มีค่าเท่ากับ .948 มีค่าสูงกว่าระดับ .500 ถือว่าตัวอย่างมีขนาดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่าไค-สแควร์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 223.861 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.063 df=193) นอกจากนี้ ยังมีค่าอื่นๆ ที่ยืนยันว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.027 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน(GFI) เท่ากับ 0.92 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.89 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ 0.030 ดังนี้

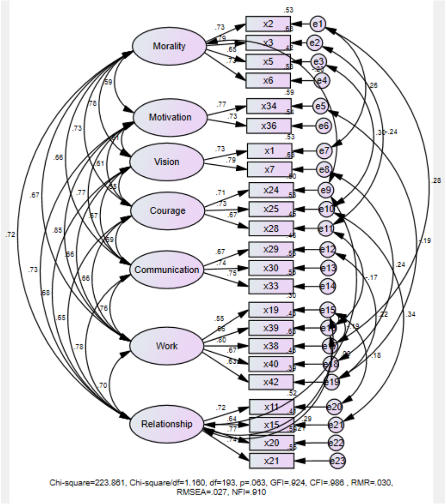

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้องค์ประกอบจำนวน 7 ประการ 23 ตัวแปร ผู้วิจัยสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเรียงตามลำดับความสำคัญของค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงยืนยันดังนี้

ลำดับที่	องค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	น้ำหนัก	R^2
1	ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน	4	0.82	0.67
2	ด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	5	0.80	0.65
3	ด้านทักษะในการสื่อสาร	3	0.77	0.60
4	ด้านการสร้างแรงจูงใจ	2	0.72	0.52
5	ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4	0.70	0.50
6	ด้านความกล้า	3	0.66	0.44
7	ด้านการมองการณ์ไกล	2	0.64	0.42

จากตารางพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงว่า โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 23 ตัวแปร โดยองค์ประกอบด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงานเป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ 0.82 มีความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.67 รองลงมาเป็นองค์ประกอบด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมายมีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.80 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.65

องค์ประกอบด้านทักษะในการสื่อสารมีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.77 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.60 องค์ประกอบด้านการสร้างแรงจูงใจมีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.72 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.52 องค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรมมีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.70 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.50 องค์ประกอบด้านความกล้ามีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.66 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.44 และองค์ประกอบที่มีน้ำหนักน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบด้านการมองการณ์ไกลมีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.64 มีค่าความแปรปรวนร่วมกับองค์ประกอบ 0.42

หากพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงานตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ มีความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ (X20) ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ (X21) สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ (X11) มีความสามารถในการเข้าหาผู้อื่นที่ดี (X15) มีน้ำหนักเท่ากับ 1.085 1.062 1.000 และ 0.807 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ มีความเป็นประชาธิปไตย(X38) ยอมรับฟังความคิดเห็นและคำวิจารณ์จากคนอื่นได้(X39) การสร้างเครือข่ายผู้นำทั้งภายในและภายนอก(X40) มีความสามัคคีและเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน (X19) สร้างอุดมการณ์ร่วมในการทำงาน(X42) มีน้ำหนักเท่ากับ 1.193 1.059 1.057 1.000 และ 0.973 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านทักษะในการสื่อสาร ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ มีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สื่อสารเป็นอย่างดี(X33) มีความสามารถส่งข้อมูลข่าวสารจำนวนมากไปถึงบุคคลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว(X30) มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ (X29)มีน้ำหนักเท่ากับ1.021 1.017 และ 1.000 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านการสร้างแรงจูงใจ ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้ผู้อื่นได้(X34) มีแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนตัวเองได้ตลอดเวลา(X36) มีน้ำหนักเท่ากับ 1.000 และ 0.927 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ มีจิตอาสาและเสียสละ(X3) มีวินัย ซื่อสัตย์ และรักษาสัจจะ (X5) มีความขยันและอดทน(X6) มีความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา(X2) มีน้ำหนักเท่ากับ1.176 1.015 1.000 และ 0.940 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านความกล้า ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (X24) กล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล(X25) กล้าที่จะนำผู้อื่น(X28) มีน้ำหนักเท่ากับ 1.000 0.961 และ 0.927 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านการมองการณ์ไกล ตัวแปรที่มีน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ ชอบท้าทายที่จะทำสิ่งใหม่ๆ ที่พิจารณาแล้วมองเห็นหนทางที่จะเป็นไปได้(X1) ชอบนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองต่อผู้อื่น(X7) มีน้ำหนักเท่ากับ 1.277 และ 1.000 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาได้ องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สำคัญ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน 2) การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 3) ทักษะในการสื่อสาร 4)การสร้างแรงจูงใจ 5) คุณธรรมและจริยธรรม 6) ความกล้า และ 7) การมองการณ์ไกล ซึ่งมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเช่น Yukl (2001) , Judge & Piccolo (2004) , Kouzes & Posner (2012), NASA (2014) , Austin et al.(2016) , ธีระ รุญเจริญ (2550) , วิจารณ์ พานิช(2555) , จีระ หงส์ลดารมณ์ (2558) สรุปได้ว่าลักษณะภาวะผู้นำที่กำลังเป็นอยู่หรือจะเป็นผู้นำในอนาคตจะต้องมีคุณสมบัติของผู้นำแห่งความสำเร็จได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัดสินใจได้โดยใช้สามัญสำนึก สามารถตัดสินใจเรื่องเกี่ยวกับบุคลากรได้อย่างชัดเจน มีความกล้า มีอารมณ์ขบขัน ตระหนักและเข้าใจภาพรวมและเป้าประสงค์ขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ คมกริช นันทะโรจพงศ์ (2555) ได้ศึกษา เรื่ององค์ประกอบของคุณลักษณะการมีภาวะผู้นำของนักศึกษาบริหารธุรกิจในยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การมีมนุษยสัมพันธ์และการปรับตัว การคิดและการแก้ปัญหา ความกล้าเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกาภิวัตน์ส่งผลทำให้คนในสังคมต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำที่หลากหลาย และเน้นการเปลี่ยนภาวะผู้นำที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นจริง มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ความสามารถเรียนรู้ ทักษะการสอนงานการเจรจาต่อรองกับผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างบุคคล คุณธรรมจริยธรรม ทักษะการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้นและอดทน (Weidman , 2002) และ Spitzmuller & Ilies (2010) ได้ศึกษากระบวนความจริงของผู้นำที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ตาม พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำประกอบด้วย การตระหนักตน (self-awareness) ได้แก่ การรับรู้ในคุณลักษณะ (characteristics) ค่านิยม (values) แรงจูงใจ (motivation) ความรู้สึก (feelings) และการรู้คิดของตน (cognition) เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ สุเวศ กลับศรี (2558) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างภาวะผู้นำของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนไทยควรได้รับการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ดังนี้ การรู้คิดในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ การตัดสินใจในการแก้ปัญหา การ

สร้างความคิดรวบยอด การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การมีระเบียบวินัย ความสุภาพอ่อนน้อม ความอดทน การจูงใจ และสัปปุริสธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นผลการวิจัยที่สรุปองค์ประกอบจากองค์ประกอบเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ในบริบทของโรงเรียนในจังหวัดลำพูน ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ต้องคำนึงถึงสภาพบริบทของโรงเรียนแต่ละที่ด้วย

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่ค้นพบนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ทั้งนี้หากต้องการองค์ประกอบที่มีความซับซ้อนและละเอียดมากยิ่งขึ้น อาจต้องศึกษาปัจจัยอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการมีภาวะผู้นำเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านภูมิหลังและครอบครัว ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และปัจจัยเชิงจิตวิทยา เพื่อให้การศึกษาองค์ประกอบมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. จากการศึกษาที่พบว่าองค์ประกอบองค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่สำคัญและมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากคือองค์ประกอบด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน ผู้วิจัยเห็นควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและเป็นแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญดังกล่าวนี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2557). *สร้างภาวะผู้นำในเด็กและเยาวชนไทย* . Retrieved from http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=2567&Key=hotnews

คมกริช นันทะโรจพงศ์. (2560). องค์ประกอบของคุณลักษณะการมีภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนานักศึกษาบริหารธุรกิจในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา* (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), 9(2), 178-202

จีระ หงส์ลดารมภ์. (2558). แนวคิดของการพัฒนาภาวะผู้นำจาก 2 ช่วงเวลา. *วารสาร HRintelligence*, 10(2),กรกฎาคม – ธันวาคม, 81-93

ธีระ รุญเจริญ. (2553). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (2556). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: Open Worlds.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์.

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย.

สุเวศ กลับศรี. (2558) . การพัฒนากิจกรรมลูกเสือเพื่อสร้างภาวะผู้นำของเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. 9 (1) ม.ค.-เม.ย. : 32-39

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

Administration N.A.S.A. (2014). *NASA's Leadership*. Retrieved from leadership.nasa.gov/Model/ Overview.htm

Austin, H. S. (1996). Leadership for social change. *About Campus*, 1(4), 4-10.

Judge, A. T., & Piccolo, F. R. (2004). Transformational and Transactional Leadership: A Meta- Analytic Test of Their Relative Validity . *Journal of applied Psychology*, 89(5), 755-768.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2012). *The Leadership Challenge: How to Make Extraordinary Things Happen in Organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.

Spitzmuller, M., & Ilies, R. (2010). Do they [all] see my true self Leader's relational authenticity and followers' assessments of transformational leadership European . *Jounal of work and organizational psychology*. 19 (3), 304-332.

Weidman, D. (2002) .Redefining Leadership for the 21st Century . *Journal of Business Strategy*. 23, 16-18.

Yukl, G. A. (2001). *Leadership in Organization*. New Jersey Prentice-hall.

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียน ในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร
Collective Identity Construction of ASEAN Community in Selected ASEAN Literatures

ธนพร หมูคำ(Thanaporn Mookham)[1 *]
[1]อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
[*]Corresponding author. E-mail: cm.thanaporn9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “ภาพตัวแทนประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียน” วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของอาเซียน ที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร ที่นำเสนอเรื่องสั้นของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กรอบการวิเคราะห์การสร้างภาพตัวแทนของฌาคส์ แดร์ริดา แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ แนวคิดสัญญะวิทยาของโรล็องด์ บาร์ตส์ และแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาของสจ๊วต ฮอลล์ เพื่อตีความตัวบทวรรณกรรม ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร มีการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมประชาคมอาเซียนโดยแต่ละชาติจะเน้นความเป็นชาติตนผ่านวิถีชีวิต และตอกย้ำความเป็นอื่นด้วยคติความเชื่อเดิมที่แฝงฝังสืบต่อมาจากเรื่องเล่าจากรุ่นสู่รุ่น มีการนำเสนอภาพแทนสังคมระบบทุนนิยมที่แทรกซึม ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ผลิตซ้ำวาทกรรมกระแสหลักการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจในระบบการปกครอง และนำเสนอความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่แตกต่างในเชิงพื้นที่เมืองกับพื้นที่ชนบท และการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ ในสังคมพหุวัฒนธรรมของอาเซียน เป็นเพียงมายาคติ ที่สร้างจากวาทกรรมความเป็นหนึ่งอัตลักษณ์ของประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง อัตลักษณ์ร่วมอาเซียน วรรณกรรมอาเซียน

Abstract

This article was a part of research entitled “Representation of ASEAN Community in ASEAN Literary”. Objective was to analyze the collective identity construction in selected ASEAN short stories which presented the short stories of ASEAN member countries. It was a qualitative research. The frame of analysis used

representative construction of Jacques Derrida, discourse of Michel Foucault, semiology of Roland Barthes, and cultural studied of Stuart Hall for interpretation of text. The finding found that the selected ASEAN literature had process of collective identity construction focused on nationhood of each country via lifestyles and emphasized the otherness through the old beliefs embedded from generation to generation. There were the representations of society under the capitalism in ASEAN sociocultural. The reproduction of discourse ‘politics was a power’ and the presentation of the difference between urban and rural area that was unequal including the respect of human right in multicultural society of ASEAN. These were mythology made from the discourse of ‘one identity’ of ASEAN community.
Keywords: construction, collective identity of ASEAN, ASEAN literature

บทนำ

วรรณกรรมอาเซียนคัดสรร เป็นชุดวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นอาเซียน ที่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย คัดสรรเรื่องสั้นจากประเทศสมาชิกอาเซียน (พิเชฐ แสงทอง, 2555) รวมทั้งหมด 18 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสั้นเวียดนาม *นายพลหลังเกษียณ* เรื่องสั้นลาว *ซิ่นไหมผืนเก่าๆ* และ*ประเพณีและชีวิต* เรื่องสั้นพม่า *ปู่ของจมา เพลงรักใบไม้ใต้แสงจันทร์* และ*วันที่แสงสว่างกลับมาอีกครั้ง* เรื่องสั้นกัมพูชา *ฉันคือใคร* และ*เราคือผู้ชนะ* เรื่องสั้นไทย *คนขายโรตีจากศรีลังกา* และ*อะไรในอากาศ* เรื่องสั้นมาเลเซีย *ชำระ* และ*โต๊ะกลมกับน้ำมันหอม* เรื่องสั้นสิงคโปร์ *นักข่าว* และ*ประตู* เรื่องสั้นอินโดนีเซีย *ม้าบินของมาเรียปินโต* และ*นางฟ้าเร่ร่อน* เรื่องสั้นบรูไน *อภัยโทษ* และเรื่องสั้นฟิลิปปินส์ *เรือนรังของคาร่า* วรรณกรรมชุดนี้เป็นวรรณกรรมร่วมสมัย ที่นักเขียนประเทศสมาชิกอาเซียนถ่ายทอดอัตลักษณ์ (Identity) วาทกรรม (Discourse) การประกอบสร้างความหมาย (Construction of meanings) ตัวบทและนำเสนอภาพตัวแทนเกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน (Representation of ASEAN) ไว้อย่างน่าสนใจ

การวิเคราะห์วรรณกรรมอาเซียนคัดสรรครั้งนี้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ และรู้จักเพื่อนบ้านอาเซียนผ่านวรรณกรรม อันเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการซึมซับด้านลึกและมิติแตกต่างจากงานวิชาการประเภทอื่นๆ (พิเชฐ แสงทอง, 2555,หน้า (3)) พหุลักษณ์ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ล้วนแตกต่างกันทั้งด้านการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ถึงแม้ว่า บางประเทศจะมีความคล้ายคลึงเชิงวัฒนธรรม แต่ก็มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติปรากฏ (พิเชฐ แสงทอง, 2555, หน้า 235) นับเป็นเรื่องน่าสนใจอย่างยิ่งหากจะวิเคราะห์ตัวบทในประเด็นกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์

ของประชาคมอาเซียน เพื่อสรุปว่ากระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์อาเซียนว่ามีความเป็นเอกภาพหรือต่างกันในมิติใดบ้าง

บทความนี้ มุ่งนำเสนอการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของประชาคมอาเซียนว่าปรากฏอัตลักษณ์ของแต่ละประเทศอย่างไร และปรากฏอัตลักษณ์ร่วมในอาเซียนลักษณะใด อัตลักษณ์ร่วมนี้ใช้ในความหมายการประกอบสร้างตัวตนของตนเอง (ความเป็นรัฐ-ชาติ) และการสหสัมพันธ์ (Intersubjectivity) อย่างไร กล่าวคืออัตลักษณ์ของตัวตนที่มีลักษณะประกอบสร้างจากผู้เป็นเจ้าของอัตลักษณ์นั้นและจากนิยามของผู้อื่นหรือสังคม (ศิริพร ภักดีผาสุก, 2561, หน้า ข) การนำเสนอภาพแทน (Representation) อัตลักษณ์ของประชาคมอาเซียนผ่านเรื่องเล่า (Narratives) ในวรรณกรรม ร่วมสมัยของอาเซียน (Contemporary Literature of ASEAN) จะเห็นว่า มีความสหสัมพันธ์กับบริบทการเมือง สังคม วัฒนธรรม ที่ผลิตซ้ำ (Reproduction) หรือตอกย้ำความเป็นตัวตนของแต่ละรัฐ-ชาติ รวมทั้งการเชื่อมโยงกับสหบท (Intertextuality) ของเรื่องเล่าเชิงประวัติศาสตร์หรือวาทกรรมกระแสหลักที่ถูกผลิตซ้ำ และใช้ร่วมกันในสังคมอาเซียน

การพิจารณาตัวบทวรรณกรรม ลักษณะการวิเคราะห์ภาพตัวแทน (Representation) ในวรรณกรรม โดยพิจารณาความหมายของกระบวนการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษาหรือสัญญะ (Sign) เน้นนำเสนอภาพของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในความคิด (ฮอลล์ Hall, 2003, อ้างอิงในศิริพร ภักดีผาสุก, 2561, หน้า 100) ทั้งที่การนำเสนอภาพตัวแทนจะมีขั้นตอนในการสร้างภาพตัวแทนจากความคิด (Mental Representation) เชื่อมโยงสรรพสิ่ง (Things) กับภาพความคิด (Concepts) จากนั้นจึงนำเสนอภาพตัวแทนผ่านภาษาในลักษณะตัดสิน ประเมินค่า และการเลือกแง่มุมนำเสนอภาพตัวแทนนั้น จึงกล่าวได้ว่าภาพตัวแทนคือกระบวนการที่มีส่วนทำให้เกิดอัตลักษณ์ขึ้น (ศิริพร ภักดีผาสุก, 2561,101-104) การค้นหากระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียนที่ปรากฏในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร จึงมีความน่าสนใจ ในแง่ของการเข้าใจความเป็นตัวตนของประเทศสมาชิกอาเซียน และความเข้าใจความเป็นอื่น (The other) ที่ผสมผสานกันในพหุวัฒนธรรมอาเซียนผ่านความเชื่อ ความศรัทธา รวมทั้งการผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ (Political ideology) ที่ครอบงำสังคม (Hegemony) อย่างปฏิเสธไม่ได้ในยุคสังคมระบบทุนนิยม รวมทั้งการโต้กลับของ ตัวละคร การย้อนแย้งของเรื่องเล่า จึงเป็นภาพตัวแทนประชาคมอาเซียนที่เราควรพิจารณาและตระหนักถึงคำขวัญของอาเซียนที่กล่าวถึงประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน **(ASEAN Socio-Cultural Community: (ASCC))** ที่เน้นเอกภาพ ความเป็นหนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ และหนึ่งประชาคม (One Vision, One Identity, One Community) แต่ความจริงแท้ อาจกล่าวได้ว่าวาทกรรมเหล่านี้เป็นเพียงมายาคติ (Mythology) ของภาพแทนความฝัน ของประชาคมอาเซียน ที่ใช้ต่อรองกับกลุ่มประเทศตะวันตกหรือไม่ ดังนั้น บทความนี้จึงนำเสนอให้เห็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ที่ปรากฏในวรรณกรรมอาเซียน อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงการวิเคราะห์วรรณกรรม

และสังคมวัฒนธรรมของอาเซียน เพื่อให้กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนตระหนักถึงความสำคัญของการหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว และได้เรียนรู้ ความเป็นพวกเราในฐานะประชาคมอาเซียนด้วยกันผ่านมุมมองวรรณกรรมอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมอาเซียนที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิ: แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ภาพตัวแทนของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียน

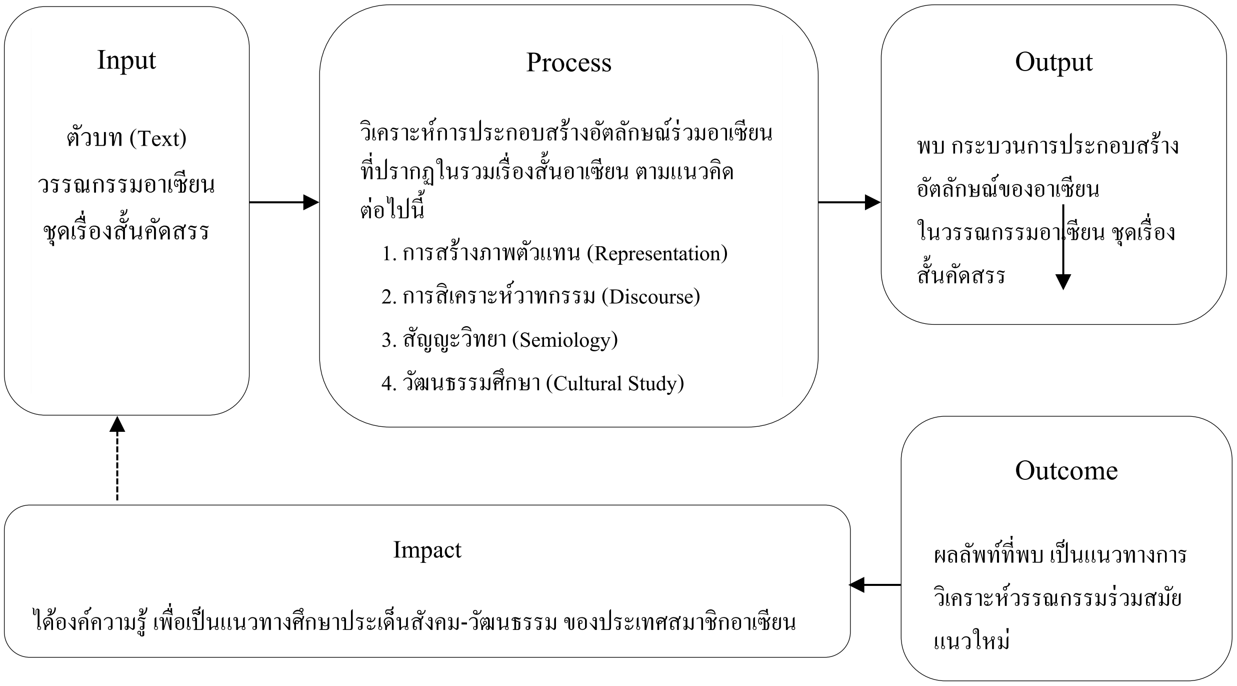

แนวคิดที่นำมาใช้วิเคราะห์ตัวบท

แนวคิดที่นำมาใช้เป็นกรอบคิดวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรม มี 4 แนวคิด ได้แก่

2.1 แนวคิดการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของฌากส์ แดร์ริดา (Jacgues Derrida) ใช้อธิบายกระบวนการการประกอบสร้าง (Construction) อัตลักษณ์อาเซียนที่มีมิติมุมมองจากตนเองมองตนเอง (ประเทศที่นำเสนอ) และมิติจากผู้อื่นมองอาเซียน ตัวบทวรรณกรรมที่คัดสรร

แล้วจะเป็นตัวแทนของสังคมนั้น ๆ ผ่านวรรณกรรม โดยเน้นการอธิบายลักษณะคู่ตรงข้ามว่าตัวบทได้นำเสนอวัฒนธรรม ความเชื่อ ของสังคมนั้นๆ อย่างไร

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ใช้อธิบายความหมายของตัวบท ว่าผู้เขียนต้องการนำเสนอความรู้ ความจริง อำนาจของสังคมนั้นๆ ผ่านวาทกรรมชุดใด แนวคิดใคร และสถาบันใด ดังที่ ฟูโกต์ กล่าวว่า “...‘ความรู้’ ที่ได้รับการถ่ายทอดคือ ‘ความรู้’ ที่ได้ถูกสังคมกล่อมเกลาแล้ว‘ความรู้’ จึงเป็น ‘ความจริงที่ถูกสร้างโดยสังคม’...” (อมรา พงศาพิชญ์, 2547, หน้า 65)

2.3 แนวคิดสัญญะวิทยา (Semiology) ของโรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ใช้อธิบายความหมายของสัญญะ (Signified) และสัญญะ (Sign) ที่ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นในตัวบทวรรณกรรมอาเซียน

2.4 แนวคิดวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) ของสจ๊วต ฮอล (Stuart Hall) ตามที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2555, หน้า 169-172) สรุปไว้ในประเด็นการอธิบายสังคมผ่านมุมมองวัฒนธรรม ใช้อธิบายมุมมองวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การเรียงลำดับรายชื่อประเทศสมาชิกอาเซียนในผลการวิเคราะห์ จะเรียงลำดับตามประเด็นการวิเคราะห์ และเรียงลำดับตามที่วรรณกรรมชุดนี้กำหนด ไม่ได้เรียงลำดับก่อน - หลัง จากการเข้าเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนหรือตามประวัติศาสตร์ทางการเมืองแต่อย่างใด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลักษณะการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำเสนอ ภาพตัวแทนสังคมประชาคมอาเซียน ที่ปรากฏในวรรณกรรมอาเซียนที่ศึกษา มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มประชากร จากวรรณกรรมอาเซียน ที่แปลเป็นภาษาไทย มีจำหน่าย ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2551 - 2558 จากสำนักพิมพ์และสมาคมที่จัดทำหนังสือเกี่ยวกับวรรณกรรมอาเซียน ได้แก่ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สำนักพิมพ์ที่แปลวรรณกรรมอาเซียน ทั้งนวนิยายและเรื่องสั้น เพื่อนำมาเป็นตัวบทวิเคราะห์ รวมรวมได้ เรื่องสั้น 18 เรื่อง และนวนิยาย 3 เรื่อง รวม 21 เรื่อง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

บทความนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะข้อมูลจากวรรณกรรมชุดอาเซียนคัดสรร ประเภทเรื่องสั้น จำนวน 18 เรื่อง แปลและรวบรวมโดยสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทวรรณกรรม ตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอผลการวิเคราะห์แต่ละประเด็น ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยตีความและอธิบายความเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

ผลการวิจัย

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร พบการประกอบสร้าง อัตลักษณ์ของประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเด็นหลัก คือ 1) แต่ละประเทศยกย่องความเป็นรัฐ-ชาติตนผ่านวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ผ่านเสียงของสังคมที่หลากหลาย เป็นความเชื่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนแฝงฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของสังคม และถือปฏิบัติสืบต่อกันมาผ่านแนวคิด “รัฐ-ชาติ” และแสดงพฤติกรรมเหยียดหรือตอกย้ำความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในลักษณะความด้อยกว่าผ่านสัญญะ สีผิว ความยากจน การศึกษา 2) ประกอบสร้างภาพแทนสังคมระบบทุนนิยม ช่วงการเปลี่ยนแปลงประเทศในยุควาทกรรมการพัฒนา ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนต้องปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคมตะวันตก 3) ผลิตซ้ำวาทกรรมการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ที่ผู้มีอำนาจมีบทบาทต่อสังคม แม้จะมีเสียงต่อรองจาก ผู้ไร้อำนาจก็เสมือนเสียงที่ไม่มีเสียง 4) ตัวบทวรรณกรรมนำเสนอพื้นที่เมืองกับความทันสมัย ที่คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอด 5) ประกอบสร้างให้เห็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในประเทศสมาชิกอาเซียน ส่วนด้านการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ตามที่แต่ละประเทศคาดหวัง พบว่าเป็นเพียงมายาคติที่ประชาคมอาเซียนสร้างขึ้นจาก ชุดวาทกรรมหนึ่งอัตลักษณ์อาเซียน

กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ที่พบในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร มีความน่าสนใจยิ่ง ดังสรุปเป็นตาราง และการอธิบาย ดังต่อไปนี้

ตารางแสดง : ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ร่วมอาเซียน ที่ปรากฏในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร

วรรณกรรมอาเซียนคัดสรรที่ปรากฏอัตลักษณ์ร่วม	**ผลการวิเคราะห์**				
	อัตลักษณ์ร่วม : การยกย่องความเป็นรัฐ-ชาติตน ตอกย้ำความเป็นชาติพันธุ์อื่นผ่านสัญญะความด้อยกว่า ในประเด็นสีผิว ความยากจน การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ	**การประกอบสร้าง :** ภาพแทนสังคม ระบบทุนนิยม ภายใต้วาทกรรม การพัฒนา	**ผลิตซ้ำ :** การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ผู้ใต้การปกครองไร้อำนาจต่อรอง	**พื้นที่เมือง :** กับนิยามความทันสมัย	**สังคมพหุวัฒนธรรม :** ความหลากหลายในสังคมประชาคมอาเซียน

ปู่ของจมา	/				
(เรื่องสั้นพม่า)	/				/
คนขายโรตีจากศรีลังกา	/				/
(เรื่องสั้นไทย)	/		/		
โต๊ะกลมกับน้ำมันหอม					
(เรื่องสั้นมาเลเซีย)		/			
ม้าบินของมาเรียปินโต		/			
(เรื่องสั้นอินโดนีเซีย)		/	/		
นายพลหลังเกษียณ (เรื่อง			/		
สั้นเวียดนาม)				/	/
เพลงรักใบไม้ใต้แสงจันทร์					/
(เรื่องสั้นพม่า)					
ฉันคือใคร					
(เรื่องสั้นกัมพูชา)					
เราคือผู้ชนะ					
(เรื่องสั้นกัมพูชา)					
อภัยโทษ					
(เรื่องสั้นบรูไน)					
ประตู					
(เรื่องสั้นสิงคโปร์)					
ประเพณีชีวิต					
(เรื่องสั้นลาว)					

จากตารางข้างต้น ที่แสดงอัตลักษณ์ร่วมของประเทศประชาคมอาเซียน ดังปรากฏในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร จะได้อธิบายแต่ละประเด็นตามกระบวนการวิเคราะห์ ต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์อาเซียน : การยกย่องความเป็นชาติตน ตอกย้ำความเป็นอื่นของชาติพันธุ์อื่น

วรรณกรรมอาเซียนคัดสรร ประกอบสร้างความเป็นเรา ความเป็นเขาหรือความเป็นอื่นปรากฏในเรื่องสั้น 4 เรื่อง คือ เรื่องสั้นพม่า ใน*ปู่ของจมา* เรื่องสั้นไทย ใน*คนขายโรตีจากศรีลังกา* เรื่องสั้นมาเลเซีย ใน*โต๊ะกลมกับน้ำมันหอม* เรื่องสั้นอินโดนีเซีย ใน*ม้าบินของมาเรียปินโต* พบกระบวนการ

ประกอบสร้างความเป็นอื่น (The other) ของชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยตอกย้ำความเป็นอื่น ผ่านวิถีปฏิบัติของสังคม ดังจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ใน *ปู่ของจมา* ประกอบสร้างสังคมพม่าที่ยกย่องความเป็นรัฐชาติตน แต่ตอกย้ำความเป็นอื่นให้กับชาติพันธุ์อื่นที่มาจากเชื้อสายอินเดียและนับถือศาสนาอิสลาม เรื่องเล่านำเสนอการถูกให้กลายเป็นอื่นทั้งๆ ที่ตัวละครเอกเกิดและเติบโตอยู่ในพม่าและแม้จะเป็นผู้เคยทำคุณประโยชน์ต่อชาติพม่า แต่ด้วยความเป็นชาติพันธุ์อื่น กลับกลายเป็นคนอื่นในพื้นที่อยู่อาศัย ผู้เขียนนำเสนอสังคมพม่าที่ถือปฏิบัติกับชาติพันธุ์อื่นถึงแม้ว่ากลุ่มคนเหล่านั้นจะเสียสละชีวิตเพื่อร่วมต่อสู้กู้ชาติพม่า เพื่อให้ได้รับก็ตาม การประกอบสร้างความเป็นเราความเป็นอื่นนี้ ผู้เขียนถ่ายทอดสังคมทุกชนชั้นในพม่าที่ตัดสินความเป็นมนุษย์ของ“อูบะกู่” หรือปู่ของจมา ซึ่งเคยเป็นทหารผ่านศึกสงคราม เป็นกองกำลังร่วมต่อสู้กู้ชาติให้กับพม่ารบกับญี่ปุ่น ช่วงสงครามและหลังสงคราม อูบะกู่ได้รับยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษสงคราม จมาหลานชายของอูบะกู่ภาคภูมิใจในความเก่งของปู่ เขานำความเก่งของปู่ไปเล่าให้เพื่อนฟัง จมาต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากครอบครัวต้องการใช้แรงงาน เพื่อนของจมาสงสัยว่า จริงๆ แล้วปู่ของจมาเป็นวีรบุรุษหรือไม่ พวกเขาจึงไปสอบถามประวัติของปู่ของจมา จึงรู้ว่าชาวบ้านต่างชื่นชม ปู่ของจมาในฐานะวีรบุรุษสงคราม เพื่อนของจมาอยากเห็นวีรบุรุษตัวจริง แต่เมื่อพวกเขาไปพบจมากลับต้องเศร้าใจเพราะ จมาเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับปู่ว่า ปู่ไม่ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองจากรัฐ เพราะตกสำรวจประชากร ไม่มีบัตรประชาชนและไม่ถือว่าเป็นพลเมืองของพม่า ปู่ต้องติดต่อหน่วยงานอำเภอออกใบรับรองให้ แต่เมื่อเดินทางไปโรงพยาบาล ในเมืองหลวง ตำรวจมีใบสั่งห้ามปู่ออกนอกพื้นที่ และยังเรียกเก็บเงินจากปู่เท่ากับน้ำหนักทองคำ 50 สตางค์ ตำรวจ ตั้งข้อหาปู่ของจมาว่าเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นหลบหนีเข้าเมืองและไม่ใช่สัญชาติพม่า แม้ว่าปู่ของจมาจะยืนยันตัวตนว่าไม่ใช่ ชาวมุสลิมที่อพยพมามาใหม่ แต่เกิดและอาศัยอยู่ในพม่าสืบจากบรรพบุรุษก็ตาม ตำรวจหรือตัวแทนภาครัฐโต้กลับว่าไม่มีมุสลิมในพม่า และกล่าวหาว่าปู่ของจมาคิดขึ้นมาเอง และสรุปว่าปู่ของจมาต้องอยู่ในประเทศพม่าอย่างสงบถ้าไม่อยากเดือดร้อน เพื่อนของจมาจึงตั้งคำถามว่าประเทศพม่าที่ดูเหมือนไม่แบ่งแยกทางศาสนา เหตุใดรัฐใช้อำนาจข่มขู่และครอบงำประชาชนที่ไม่มีทางสู้ จึงเป็นการนำเสนอความเป็นเราความเป็นอื่นที่สะท้อนสังคมพม่าและกลุ่มประเทศอาเซียน ที่พบประเด็นปัญหาสังคมเหล่านี้อยู่เสมอ ดังข้อความของทีนุตและกานเต็งเพื่อนของจมาครุ่นคิดในใจว่า

> ...ประเทศพม่าที่ดูเหมือนจะไม่แบ่งแยกศาสนาและเชื้อชาตินั้น แต่ความจริงแล้วมันไม่ได้เป็นอย่างที่พวกเขาคิดเลยสักนิด...คนมีอำนาจมักคิดว่าศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดูและศาสนาคริสต์ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อประเทศพม่า...น่าเศร้าใจที่คนกล้าสู้รบกับทหารญี่ปุ่น เก่งในการยิงปืนที่สุด มีชื่อเสียงโด่งดังในสมัยญี่ปุ่นปกครองประเทศพม่า...กลับถูกตำรวจพม่ากดขี่และแบ่งแยกเชื้อชาติเพียงเพราะหน้าตาคล้ายชาวอินเดียและนับถือศาสนาอิสลาม...ปู่ของจมาได้ปกป้องประเทศชาติมาด้วยชีวิตแต่วันนี้กลับไม่มีใครรู้ว่าเขาคือใคร...

(ปู่ของจมา, 2555, หน้า 58)

การประกอบสร้างอัตลักษณ์โดยยกย่องความเป็นรัฐ-ชาติตน และตอกย้ำความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ใน*ปู่ของจมา* สื่อนัยสังคมพม่าที่ยังคงกดทับ ข่มขี่ ชาติพันธุ์อื่น ที่อาศัยอยู่ในพม่า เพราะกลุ่มชนเหล่านั้นมีความแตกต่างกับคนพื้นถิ่น จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่า แม้ปู่ของจมาจะมีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในประเทศพม่า ดังที่ จมาเล่าให้เพื่อนเขาฟังว่า “ปู่ของฉันก็อธิบายให้เขาฟังว่า พวกเราเป็นมุสลิมจากพม่า ไม่ใช่มุสลิมที่เพิ่งเข้ามา คนที่เพิ่งเข้ามาจะพูดภาษาพม่าได้ยังไง ถึงพูดได้ก็คงไม่ชัดขนาดนี้” (หน้า 57) จะเห็นว่าผู้เขียนนำเสนอถึงภาครัฐ ได้แสดงอำนาจด้านกฎหมาย ในความ เป็นเรา ความเป็นอื่น ผ่านวาทกรรมกระแสหลักเรื่องสัญชาติ ดังที่ผู้เขียนให้ตัวละครทีนุตซึ่งเป็นเด็ก ตั้งคำถามว่าปู่ของจมาแท้จริงแล้วเป็นวีรชนคนกล้าของพม่าจริงหรือไม่ เพราะรัฐไม่ได้นำมาพิจารณาในความเป็นมนุษย์ สัญญะที่สื่อคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพม่าที่อยู่ในบทบาทผู้ตาม ต้องยอมรับวาทกรรมของผู้มีอำนาจในชนชั้นปกครอง เพื่อให้คนในชาติยอมรับความเป็นเชื้อชาติเดียวกันตามสิทธิของในประเทศ แต่ย้อนแย้งในเชิงมนุษยธรรมที่คนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ที่มีบทบาทในการร่วมต่อสู้กู้ชาติให้กับประเทศพม่ากลายเป็นคนพลัดถิ่น ทีนุตจึงเป็นภาพแทนชาวบ้านทั่วไปที่ไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับปู่ของจมาว่าจริงๆ แล้วปู่ของจมามีคุณูปการต่อประเทศพม่าอย่างไร จึงตั้งคำถามกับสังคมว่าความจริงแล้วประเทศพม่ามีแนวปฏิบัติอย่างไรต่อการแบ่งแยกการนับถือศาสนาและเชื้อชาติ การปฏิบัติตามกระแสหลักของความเป็นรัฐชาติ ดังปรากฏ การประกอบสร้างผ่านผู้นำรัฐ กับความจริงแท้ที่ประชาชนรับทราบ มีความแตกต่างกันมากมาย ภายใต้วาทกรรม ความเป็นอื่น

เรื่องสั้นไทย ใน*คนขายโรตีจากศรีลังกา* ประกอบสร้างตัวละครศรีนาคร เป็นชาวศรีลังกา ที่สังคมไทยเรียกกันว่า ชาวทมิฬ เข้ามาอาศัยในประเทศไทยเพื่อขายโรตี เรื่องเล่าประกอบสร้างให้เห็นว่าสังคมไทยได้ส่งต่อความเชื่อเกี่ยวกับคนทมิฬว่า *“คนศรีลังกามาจับเด็กไปฆ่าเพื่อนำศพไปถมเป็นสะพานไปเกาะสิงคโปร์”* เรื่องเล่าเหล่านี้ถูกปลูกฝังให้ลูกชายครูใหญ่เกลียดชังคนทมิฬ จนเกิดเรื่องร้ายเมื่อลูกชายครูใหญ่กับเพื่อนในวัยแปดขวบ จับลูกชายของศรีนาคร มัดมือ มัดเท้า และมัดคอไว้กับต้นไม้หลังป่าช้า แล้วลืมปล่อยจนทำให้ลูกชายศรีนาครเสียชีวิต เมื่อตำรวจมาตรวจสอบหลักฐาน ศรีนาครกับลูกไม่มีสัญชาติไทย คนกระทำผิดจึงไม่ต้องรับโทษ หากศรีนาครไม่ยอมความ ศรีนาครต้องโดนเนรเทศกลับประเทศ เรื่องเล่านำเสนอให้ศรีนาครร้องขอความเห็นใจว่า*“อภัยให้ผมด้วย” “อภัยให้ลูกผมด้วยเถิด”* (หน้า 105) ซ้ำไปมาหลายรอบ สื่อถึงการต่อรองกับอำนาจรัฐเพื่อขอความชอบธรรมให้มีสิทธิ์อาศัยอยู่ในประเทศไทย ครูใหญ่สำนึกผิดต่อการกระทำของลูกชาย ครูใหญ่ตั้งคำถามกับตัวเองว่า การที่ภรรยาปลูกฝังเรื่องเล่าอันเป็นมายาคติให้กับลูกชายตั้งแต่วัยเยาว์ว่า *“ให้ระวังคนศรีลังกาจะมาจับเด็ก”* เรื่องเล่าถูกแฝงฝังเป็นความเชื่อ ความเกลียดชัง ส่งต่อมายังลูกชายจนเกิดเหตุร้ายขึ้นกับลูกชายศรีนาครคนศรีลังกา แต่เรื่องเล่าได้ตอกย้ำมโนทัศน์ของสังคมไทยว่า ศรีนาครผิด

ที่เป็นชาติพันธุ์อื่นในสังคมไทย ถึงแม้ ศรีนาครจะมีครอบครัวอาศัยอยู่ในเมืองไทย ทำงานสุจริต แต่ในทางกฎหมายศรีนาครเป็นคนต่างด้าว ศรีนาครกล่าว เสมอว่า *"เป็นกรรมของเขา"* สื่อนัยว่าไม่มีอำนาจต่อรองทางกฎหมาย ศรีนาครถูกจับข้อหาหลบหนีเข้าเมืองต้องส่งตัวกลับประเทศศรีลังกา คงเหลือลูกและภรรยาของเขาอยู่ในเมืองไทย ครูใหญ่รู้สึกผิดที่ไม่สามารถช่วยเหลือศรีนาครได้ เกิดความย้อนแย้งในใจว่าสิทธิมนุษยชนกับกฎหมายเหตุใดไปด้วยกันไม่ได้ ครูใหญ่ยอมจำนนต่อกฎหมายและข้อปฏิบัติเรื่องความเป็นพลเมืองของประเทศ เรื่องเล่านำเสนอสังคมไทยและศรีลังกาในฐานะเมืองพุทธศาสนา โดยใช้สัญญะความเชื่อเรื่อง *"กรรม"* มาอธิบาย ดังที่ศรีนาครกล่าวว่า *"ชีวิตเป็นเรื่องของเวรกรรม"* นับเป็นการยอมว่าการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นเป็น *"กรรม"* เรื่องเล่าสื่อให้เห็นทัศนะของสังคมไทยว่า ความเป็นอื่นในเรื่องเล่าคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่สังคมสรุปว่ามีลักษณะ ด้อยกว่าหรืออยู่ในสถานะที่ไม่มีอำนาจต่อรอง โดยเฉพาะการต่อรองกับรัฐหรือชนชั้นปกครอง จึงเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นรัฐชาติและการแบ่งแยกความเป็นอื่นของชาติพันธุ์อื่นในสังคมอาเซียน

เรื่องสั้นมาเลเซีย ใน*โต๊ะกลมกับน้ำมันหอม* นำเสนอความเป็นอื่น ตัวละครเจ๊ะมูนะฮ์ มารดาของดาโอ๊ะ ไม่พอใจที่ดาโอ๊ะนำโต๊ะกลมมาจากกองขยะมาใช้ในบ้านเช่า เจ๊ะมูนะฮ์นับถือศาสนาอิสลาม จึงเชื่อว่าโต๊ะกลมอาจเคยนำไปใช้เกี่ยวกับหมู จะทำให้เกิดโชคร้ายขึ้นได้ เจ๊ะมูนะฮ์จึงบ่นกับดาโอ๊ะว่า การเลือกเช่าบ้านที่มีแต่กลุ่มคนนับถือชนศาสนาอื่น และการนำโต๊ะกลมมาจากกองขยะ จะเป็นเหตุให้เกิดเรื่องไม่ดีได้ แต่ดาโอ๊ะมองมุมกลับว่า ในยุคที่ข้าวของแพง มีอะไรที่พอสามารถประหยัดได้ควรจะประหยัด การที่เขาเลือกเช่าบ้านในราคาถูกและนำโต๊ะกลมจากกองขยะมาใช้เป็นโต๊ะรับแขก เพราะต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะเงินเดือนเขาไม่มากนัก เรื่องเล่านำเสนอทัศนะของเจ๊ะมูนะฮ์ผ่านความเชื่อ ความเป็นเราความเป็นอื่น และไม่เห็นความสำคัญของชุมชนบ้านเช่าที่มีหลากหลายชาติพันธ์ เจ๊ะมูนะฮ์ไม่ยอมรับความเป็นชนชาติอื่นและกล่าวหาดาโอ๊ะว่า "นอกศาสนา" แสดงออกถึงบทบาทความเป็นแม่หรือผู้นำในครอบครัว ต้องการให้ลูกชายเห็นความสำคัญของกลุ่มสมาชิกเดียวกัน โดยใช้สัญญะศาสนาอิสลามและการไม่กินหมูเป็นการประกอบสร้างความเชื่อ ผู้เขียนประกอบสร้างให้เจ๊ะมูนะฮ์ ตัดสินชาติพันธุ์อื่นว่าไม่ใช่พวกตน ซึ่งตอกย้ำความเป็นรัฐชาติของมาเลเซียที่นับถือศาสนาอิสลาม และความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยในประเทศมาเลเซีย

เรื่องสั้นอินโดนีเซีย ใน*ม้าบินของมาเรียปินโต* ถูกนำเสนอให้เห็นความเป็นเราความเป็นอื่นในชาติพันธุ์อื่น ที่อาศัยในประเทศอินโดนีเซีย โดยนำเสนอระบบการปกครอง และผู้นำท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มชนพื้นเมือง ที่มีอัตลักษณะตัวตนในการปกครองท้องถิ่น เมื่อถูกกำหนดและจัดระเบียบโดยอำนาจของชั้นปกครองส่วนกลาง เรื่องเล่านำเสนอว่ากลุ่มผู้นำท้องถิ่นในติมอร์ตะวันออก หากลุกขึ้นโต้แย้งกับอำนาจรัฐก็จะโดนสาบสูญ ฆ่าตัวตายหรือเป็นบ้า สื่อนัยการถูกครอบงำ ให้เป็นเราตามกรอบ

เกณฑ์ภายใต้วาทกรรมการพัฒนาประเทศให้เป็นหนึ่งเดียวกัน และกระจายการปกครองแบบระบบเดียวสู่ท้องถิ่น เนื้อเรื่องประกอบสร้างตัวละครโยเซฟ เป็นทหารผ่านศึกสงครามมามากมาย แต่เมื่อต้องเข้าไปจัดการพื้นที่ในชนบทตามคำสั่งภาครัฐ เขาถูกจับจากกลุ่มชาวบ้าน โจเซฟหนีออกมาและพลัดหลงจากกองกำลัง โจเซฟหวาดกลัวกับสงครามและเกิดความคิดสับสนไปถึงเรื่องเล่าในท้องถิ่น เกี่ยวกับมาเรียปินโตหญิงสาวที่มีพาหนะม้าไม้ หญิงสาวผู้นำเผ่าของชนพื้นเมือง ที่ลุกขึ้นมาต่อสู้กับอำนาจรัฐแทนผู้นำเผ่าที่สูญหายไป ความกลัวในเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติหน้าที่ทหารหาญหลอกหลอนให้โจโซฟสติฟื่นเฟือน เขาถูกส่งตัวไปรักษาอาการและส่งกลับไปพักรักษาตัวที่บ้านเกิด และส่งไปสังกัดหน่วยงานอื่น ตอนท้ายโยเซฟได้รับคำสั่งให้ไปฆ่าหัวหน้าผู้ก่อการร้ายที่เป็นหญิง เขาสะกดรอยตามและรอจังหวะ การฆ่าหัวหน้าผู้ก่อการร้ายเป็นแรมเดือน ตามคำสั่งผู้ใต้บังคับบัญชา ดังข้อความ*“โยเซฟปฏิบัติหน้าที่เสร็จแล้ว เขาเปิดโทรศัพท์มือถือรายงานต่อผู้บังคับบัญชา”* (หน้า 184) การนำเสนอปฏิบัติการนี้ สื่อนัยทางการเมืองว่าหากใครโต้แย้งหรือเป็นปรปักษ์กับฝ่ายอำนาจชนชั้นปกครอง ก็จะถูกกระทำให้เป็นอื่นทันที ดังฝ่ายกบฏถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มก่อการร้าย ทางการเมือง สุดท้ายเรื่องสั้นหักมุมโยเซฟผู้เป็นนักฆ่าก็ถูกฆ่าตายด้วยเช่นกัน โดยไม่อธิบายว่าใครเป็นผู้ฆ่า ดังข้อความ *“ทันใดนั้น ลมกระโชกแรงผ่านช่องหน้าต่าง เหล่าเข็มแหลมยะเยือกทิ่มผ่านทะลุกระดูก ร่างของโยเซฟสั่นผวา ขณะเคลื่อนถอยจากขอบหน้าต่าง เขาเห็นมาเรียปินโตข้ามฟากมาด้วยม้าบิน...เขารู้สึกว่าตัวเองเหินบิน อยู่ท่ามกลางมวลเมฆ ลอยละล่อง มองลงมายังโลกซึ่งกำลังหมุนวนอยู่เบื้องล่าง”* (หน้า 184-185) จะเห็นว่าเรื่องเล่านำเสนอให้เห็นความเป็นรัฐ-ชาติและความเป็นอื่นของชาติพันธุ์อื่น ที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเหตุการณ์เหล่านี้ผลิตซ้ำเสมอในแต่ละสังคม

2. การประกอบสร้างภาพแทนสังคมระบบทุนนิยม : ยุควาทกรรมการพัฒนา

วรรณกรรมอาเซียนคัดสรรชุด พบการประกอบสร้างภาพแทนสังคมระบบทุนนิยม ในความเปลี่ยนแปลง ยุควาทกรรมการพัฒนา อยู่ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสั้นเวียดนาม ใน*นายพลหลังเกษียณ* เรื่องสั้นพม่า ใน*เพลงรักใบไม้ใต้แสงจันทร์* เรื่องสั้นกัมพูชา ใน*ฉันคือใคร* ดังนำเสนอกระบวนการประกอบสร้างภาพแทนสังคมระบบทุนนิยมในความเปลี่ยนแปลงยุควาทกรรมการพัฒนา ดังนี้

ใน*นายพลหลังเกษียณ* เรื่องสั้นเวียดนาม นำเสนอสังคมเวียดนามช่วงกำลังพัฒนาประเทศ ตัวละครในเรื่อง มีฐานะอยู่ในระดับกลางถึงร่ำรวยของสังคมเวียดนาม ตัวละครรุ่นที่หนึ่งคือนายพลที่เกษียณอายุราชการแล้ว เมื่อต้องกลับมาใช้ชีวิตหลังเกษียณที่บ้านกับลูกชายกับลูกสะใภ้ก็รู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ เหมือนกับต้องอยู่ภายใต้การปกครองของลูกๆ จึงตัดสินใจกลับไปช่วยเหลือกองทัพอีกครั้ง แต่สุดท้ายนายพลก็เสียชีวิตในสนามรบ ส่วนต่วนลูกชายเป็นวิศกรทำงานอยู่สถาบันฟิสิกส์ นับเป็นอาชีพแนวหน้าของประเทศ ตุลลูกสะใภ้ เป็นหมอโรงพยาบาลหญิง และมีลูก ๆ ของต่วนและตุลกำลังอยู่ในวัยเรียน

เรื่องเล่านำเสนอสังคมเวียดนามที่เปลี่ยนแปลงตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ตุลต้องบริหารจัดการเรื่องค่าใช้จ่ายทุกอย่างภายในบ้าน อาชีพหมอในโรงพยาบาลไม่เพียงพอต่อรายจ่ายในครอบครัว ตุลจึงต้องมีอาชีพเสริมด้วยการเลี้ยงหมูขาย รวมทั้งจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อป้องกันค่าใช้จ่ายเกิน หลังจากที่นายพลเหงียนตวนบิดาของต่วนเสียชีวิต ในแนวหน้าแล้ว ต่วน ตุลและอาได้เดินทางไปงานศพของบิดาที่เกาบัง และรัฐบาลสร้างฮวงซุ้ยของนายพลเหงียนไว้ที่สุสานวีรบุรุษ ขากลับบ้านต่วน ตุล ขับรถกลับแบบไม่เร่งรีบ จึงได้มองทัศนียภาพสองข้างทาง ต่วน ตุล ตื่นเต้นกับทัศนียภาพ ดังบทสนทนาระหว่างต่วน กับลุงโบง ว่า*“บ้านเมืองเราสวยงามราวกับภาพเขียน”* แต่ลุงของต่วนกลับตอบว่า *“เพิ่งจะเข้าใจตอนนี้แหละว่าทำไมเราถึงต้องรักบ้านเกิดเมืองนอนของตัวเอง แต่ว่าลุงไม่ชอบหมู่บ้านของเราเลยแม้ว่ามันจะอยู่ใกล้เมืองหลวงก็เถอะ” “ก็เพราะลุงอยู่จนชินน่ะสิ คนที่นี่ก็ชอบที่โน่น คนที่โน่นก็ชอบที่นี่ จะอย่างไรก็เถอะ ไม่ว่าตรงไหน ส่วนไหน ก็เป็นบ้านเมืองนอนเราทั้งนั้น ปิตุภูมิของเราจงเจริญ..”* (หน้า 25) แสดงถึงภาพแทนของสังคมเวียดนามที่ผู้คนต่างตกอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม การทำงานในหน้าที่ทั่วไปเหมือนเครื่องจักร แทบไม่ได้หยุดพัก เพื่อแข่งขันกับเวลาและรายได้จนลืมหันกลับมามองสิ่งรอบตัว และเมื่อใช้ชีวิตที่ไม่ต้องเร่งรีบแข่งกับเวลา (Slow lift) จึงทำให้ต่วนกับตุลได้เห็นความงดงามของสิ่งรอบกาย ผู้เขียนปิดท้ายเพื่อตั้งคำถามชวนคิดให้กับผู้อ่านว่าสังคมส่วนใหญ่ มักจะไม่เห็นความสำคัญของสิ่งใกล้ตัว แต่กลับให้ความสำคัญกับสิ่งไกลตัว จึงเหมือนเป็นการจุดประเด็นให้สังคมหันกลับมาทบทวนบทบาทตน เพื่อให้การทำงานยุควาทกรรมการพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสม และสมดุลกับชีวิต

ใน*เพลงรักใบไม้ใต้แสงจันทร์* เรื่องสั้นพม่า นำเสนอภาพสังคมพม่าในเขตชานเมือง มีการพัฒนาประเทศตามแนวคิดการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ทันกับประเทศเพื่อนบ้านกำลังไปถึง เรื่องเล่าประกอบสร้างให้เห็นการพัฒนาชนบท เชิงกายภาพ มีการขุดลอกแม่น้ำสายหลัก การสร้างสะพานเชื่อมระหว่างแม่น้ำใหญ่ การตัดถนนเพื่อเชื่อมโยงไปยังสนามบินนานาชาติ หมายถึงการจ้างงานในตำแหน่งกรรมกรหรือคนงานที่คนในพื้นที่จะได้รับจากการพัฒนาเหล่านี้ การเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงวัตถุจึงสัมพันธ์กับการต้องขยับตัวของคนในพื้นที่ เรื่องเล่าถ่ายทอดวิถีชีวิตของคุณยายวัย 70 ปี กับทเวหยี่หลานสาวที่อยู่ในวัยรุ่น ให้รับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับบริบทการพัฒนาประเทศตามปกติทุกคืนทเวหยี่จะต้องนัดพบชายหนุ่มคู่รักใต้ต้นไทรท่ามกลางแสงจันทร์ เมื่อรัฐได้ขยายเมืองไปในเขตชานเมือง เพื่อให้มีไฟฟ้าใช้และอำนวยความสะดวกในระบบขนส่ง นักเขียนได้แสดงสัญญะคู่ตรงข้ามระหว่างแสงจันทร์กับไฟฟ้า เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างทางด้านกายภาพ การอาศัยแสงสว่างจากแสงจันทร์เป็นแสงจากธรรมชาติ สื่อนัยสังคมที่อยู่แบบเดิมที่ยังไม่ได้ปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคมโลก และเมื่อประเทศต้องพัฒนาภายใต้ระบบทุนนิยมให้เท่าทันนานาประเทศ การพัฒนาชนบทเช่น การตัดถนน พัฒนาโครงสร้างระบบไฟฟ้า นับเป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนาท้องถิ่นทาง

กายภาพ ไฟฟ้าจึงเปรียบเสมือนกระแสเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน การลงทุน การก่อสร้าง และการดำเนินธุรกิจที่ต้องมีการขับเคลื่อนตลอดเวลา เนื้อเรื่องใช้สัญญะคู่ตรงข้ามคือแสงจันทร์กับไฟฟ้า เปรียบเทียบให้เห็นการพัฒนาชนบท จากเดิมที่ต้องอาศัยแสงจันทร์ แสงเทียน แสงตะเกียงในเวลากลางคืน เมื่อประเทศเริ่มพัฒนาแล้ว เวลากลางคืนก็ไม่ต้องอาศัยแสงจันทร์ส่องสว่าง สามารถใช้ประโยชน์จากไฟฟ้าได้ตลอดเวลา การนำเสนอการพัฒนาตามระบบทุนนิยม ดังข้อความที่ว่า *“ถ้าหากแอลดิสัน (ยี่ห้อหลอดไฟ) และเฮนรี่ ฟอร์ด (ยี่ห้อเครื่องจักร) เข้ามา แล้วจะอยู่กันอย่างไร หากหมู่บ้านเล็กๆ กลายเป็นเมือง ยายกับ ทเวหยี่จะตอบโต้กับเมืองนี้อย่างไร”* (หน้า 66) แสดงให้เห็นว่าประเทศพม่าหลังจากเปิดประเทศแล้วก็ต้องเดินตามระบบทุนนิยมตามกระแสหลักของวาทกรรมการพัฒนา เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มสมาชิกอาเซียน

ใน*ฉันคือใคร* เรื่องสั้นกัมพูชา นำเสนอภาพสังคมคนชนบทในกัมพูชา ที่เข้าไปมีชีวิตอยู่ในระบบทุนนิยมและมีชีวิตอยู่ภายใต้ยุควาทกรรมการพัฒนา เรื่องเล่านำเสนอชีวิตของ*จัน* หญิงสาวที่กำพร้าบิดา มารดา อาศัยอยู่กับน้าบุญธรรม *จัน* ตั้งคำถามว่า“ฉันคือใคร” เรื่องเล่าประกอบสร้างให้จันมีชีวิตรันทด บิดา มารดาของจันเสียชีวิตตั้งแต่เธอเล็กๆ ในสมัยของ พอล พต (เขมรแดง) จันอาศัยอยู่กับน้าบุญธรรมที่ดูแลเธอจนเติบใหญ่ น้าบุญธรรมมีฐานะยากจนและมีลูกหลายคน *จัน*จึงตัดสินใจหยุดเรียนแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ออกมารับจ้างดำนาและเกี่ยวข้าวตามฤดูกาลเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว *ภิม*เพื่อนบ้านได้เล่าถึงการทำงานก่อสร้างในเมืองใหญ่ *จัน*สนใจไปทำงานด้วย น้าบุญธรรมเป็นห่วงจัน แต่*จัน*ยืนยันว่าต้องการหารายได้ช่วยครอบครัว *จัน*ได้ทำงานเป็นกรรมกรรับจ้างในกรุงพนมเปญ เมื่อได้เงินก้อนแรกเธอดีใจมาก แบ่งเงินส่งให้น้าบุญธรรมด้วย *จัน*พบรักกับ*เฮือน* คนงานก่อสร้างและทั้งสองแต่งงานกันตามประเพณี ทั้งสองตั้งใจทำงานและมีลูกชายหนึ่งคน *จัน*ภูมิใจที่ได้สร้างครอบครัวที่ดี น้าบุญธรรมป่วยจันจึงลางานเพื่อไปดูแล ขณะที่*จัน*กลับไปดูแลน้า *เฮือน*ได้ไปเที่ยวหญิงขายบริการจนติดโรคเอดส์ จันต้องออกจากงานดูแลสามีและดูแลลูกด้วยความยากลำบาก สุดท้าย*เฮือน*เสียชีวิต *จัน*มีชีวิตที่รันทดมากมีแต่เพื่อนๆ คนงานก่อสร้างที่ช่วยเหลือเธอในบางโอกาส *จัน*ไม่กล้ากลับบ้านไปหาน้าบุญธรรม และใช้ชีวิตเร่ร่อนโทษชะตาชีวิตและเฝ้าถามตนเองตลอดเวลาว่า “ฉันเป็นใคร”

กระบวนการประกอบสร้างภาพแทนสังคมระบบทุนนิยม ที่ปรากฏในวรรณกรรมกัมพูชา ดังตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่าผู้เขียนมีกระบวนการประกอบสร้างชีวิตตัวละครจันที่มีชีวิตกำพร้าพ่อ แม่ ผลมาจากเหตุการณ์สงครามสมัย พอล พต (เขมรแดง) เธอจึงมีชีวิตที่ยากลำบาก การมีตัวตนอยู่ในสังคมใช้แรงงาน เป็นสังคมระดับล่าง ขาดการศึกษา ความคิดของ*จัน*จึงถูกผลิตซ้ำอุดมการณ์สังคมชนบทกลุ่มหนึ่ง ที่ว่า *“หากมีคู่ ได้แต่งงาน และมีครอบครัวที่ดี จะทำให้ชีวิตดีมีความสุข”* จันออกจาก

ชนบทมาทำงานก่อสร้างในพนมเปญ เป็นกรรมกรขนอิฐได้เงินใช้และส่งไปให้น้าบุญธรรม จึงน่าจะเป็นเรื่องที่ดีและการมีครอบครัวน่าจะทำให้ชีวิตมีความสุข

ตัวบทประกอบสร้างภาพสังคมคนชนบท ที่ต้องเลื่อนไหลตามระบบทุนนิยม อาชีพที่รองรับของคนชนบท นอกฤดูเก็บเกี่ยวไม่พอเพียงต่อการยึดเป็นอาชีพและรายได้ประจำ การขายแรงงานเป็นกรรมกรในเมืองใหญ่ ตามระบบทุนนิยมที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา สามารถพบเห็นได้เสมอว่าคนใช้แรงงานต้องออกจากบ้านไปทำงานเป็นรายวันตามสถานที่ก่อสร้างต่าง ๆ เป็นการรองรับการพัฒนาตามระบบทุนนิยม ที่ต้องขับเคลื่อนตามโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ให้มีการพัฒนาเชิงวัตถุที่เห็นชัดและเชิงประจักษ์ การพัฒนาประเทศตามระบบทุนนิยมนี้ จึงแผ่กระจายไปในประเทศกำลังพัฒนา ผู้เขียนประกอบสร้างตัวละครจันให้จบแค่ชั้น ป.2 เพื่อออกจากโรงเรียนไปขายแรงงานรวมทั้งต้องทดแทนบุญคุณ ผู้อุปการคุณ นับเป็นสังคมที่เราพบเจอได้ทั้งในไทยและประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชียตะวันออก ที่ลูกหลานต้องกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ เรื่องเล่ายังนำเสนอให้เห็นวิถีชีวิตของจัน หลังจากที่เธอแต่งงานกับเฮือน เมื่อเฮือนติดโรคเอดส์ จันต้องรับภาระเลี้ยงดูสามีจนกระทั่งสามีเสียชีวิต หนำซ้ำยังมีลูกต้องรับผิดชอบอีก ชีวิตจันน่าอนาถเพราะไม่มีงาน ไม่มีเงิน และไม่ปรากฏระบบช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานรัฐ มีเพียงเพื่อนที่เคยรู้จัก คอยจุนเจือให้เธอบ้างเป็นบางครั้งคราว สภาวะของจัน ดังข้อความปิดเรื่อง ใน*ฉันคือใคร* ที่จันกล่าวว่า

…ฉันไม่อาจกลับไปหาน้าบุญธรรมที่บ้านเกิดได้ เพราะเขาก็ยากจนมากเช่นกัน ฉันต้องต่อสู้เพื่อลูกเพียง

คนเดียวของฉัน จากวันหนึ่งไปอีกวันหนึ่ง สุขภาพของฉันยิ่งทรุดโทรมลงเรื่อย ๆ… ฉันต้องตกในสภาพ

ป่วยหนัก ชีวิตสิ้นหวัง ไม่รู้ว่าจะไปหาเงินที่ไหน…บอกหน่อยได้ไหมว่าฉันเป็นใคร มาจากไหนแล้วต้องไปที่ไหนอีก?

(ฉันคือใคร, 2555, หน้า 82)

ใน*ฉันคือใคร* จึงเป็นภาพแทนชีวิตของคนใช้แรงงาน ไร้อำนาจต่อรองกับหน่วยงาน องค์กรภาครัฐ ไร้เป้าหมาย ที่จะกำหนดทิศทางของชีวิตและสังคม เรื่องเล่าประกอบสร้างให้ผู้หญิงต้องมารับผลจากการกระทำ สื่อนัยความอ่อนแอของประชาชนที่ถูกกระทำเสมือนคนไม่มีทางสู้ ผลจากการกระทำนั้นพวกเขาไม่ได้ก่อขึ้น อย่างเหตุการณ์เขมรแดงที่บิดา มารดา ของจันต้องเสียชีวิต จนทำให้จันเป็นเด็กกำพร้ามาตั้งแต่เด็ก แม้จะมีผู้มีเมตตานำจันไปเลี้ยงดูเป็นลูกบุญธรรมแต่ก็อยู่ในฐานะยากจน จันจึงเป็นภาพแทนของคนจนในสังคมกัมพูชาที่ถูกภาครัฐทอดทิ้ง ขาดสวัสดิการทางสังคมที่รัฐควรจะเยียวยาจากเหตุการณ์ทางการเมืองในยุคปฏิวัติกัมพูชา ในปี ค.ศ. 1975-1979 ชีวิตประชาชนชาวกัมพูชายากลำบากในทุกท้องที่ ประชาชนกว่าล้านคนหรือหนึ่งในทุกเจ็ดคนได้เสียชีวิต

อันเป็นผลโดยตรงจากนโยบายและการกระทำของระบอบกัมพูชาประชาธิปไตย การเสียชีวิตของประชาชนมาจากการให้ประชาชนทำงานหนักเกินไป ทอดทิ้ง หรือคนป่วยได้รับการรักษา ไม่ถูกต้อง (เดวิด แซนด์เลอร์, 2557, หน้า 324) รัฐจึงควรสนับสนุนการพัฒนาพลเมืองชั้นล่างให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การประกอบสร้างจันต้องออกจากโรงเรียนแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปใช้แรงงานในเมืองใหญ่ ชีวิตที่จันคาดฝันไว้ว่าน่าจะโชคดีเพราะมีงานทำ มีสามีที่ดีและมีลูก น่าจะเป็นการสร้างครอบครัวที่ดี แต่เรื่องราวกับตาลปัตร เมื่อเฮือนติดเอดส์ต้องเป็นภาระให้จันต้องดูแล กระบวนการประกอบสร้างให้เห็นวิถีของคนระดับล่าง ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงภายใต้วาทกรรมการพัฒนา *จัน*จึงเป็นตัวแทนของคนชนบท ที่เข้ามาขายแรงงานในเมืองใหญ่ พื้นที่เมืองที่กำลังพัฒนาระบบสาธารณูปโภคตามระบบทุนนิยม *จัน*ต้องหาทางออกในชีวิตและเฝ้าถามตัวเองว่า*ฉันคือใคร* เปรียบนัยคนชนบทที่ต้องขายแรงงานเพื่อให้ได้เงินตามค่าครองชีพที่ระบบทุนนิยมกำหนด เพื่อประคองชีวิตให้อยู่รอดต่อไปได้ภายใต้ระบบทุนนิยม

3. การผลิตซ้ำวาทกรรมกระแสหลัก : การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ

วรรณกรรมอาเซียนคัดสรร ได้นำเสนอประเด็นการผลิตซ้ำกระแสหลัก การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ใช้อธิบาย ในความหมายรัฐหรือผู้นำมีอำนาจในการปกครอง แม้มีระบอบการปกครอง ที่ประชาชนสามารถรับรู้ทางการเมือง แต่อำนาจตัดสินใจเด็ดขาดก็อยู่ในอำนาจของผู้นำ วรรณกรรมชุดนี้ปรากฏการผลิตซ้ำวาทกรรมแสหลักการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสั้นกัมพูชา ใน*เราคือผู้ชนะ* เรื่องสั้นอินโดนีเซีย ใน*ม้าบินของมาเรียปินโต* และเรื่องสั้นบรูไน ใน*อภัยโทษ* การประกอบสร้างและผลิตซ้ำวาทกรรมกระแสหลักการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ดังต่อไปนี้

ใน*เราคือผู้ชนะ* เรื่องสั้นกัมพูชา ประกอบสร้างตัวละครยายเป็นผู้เล่าเรื่อง ได้บรรยายถึงวันประกาศชัยชนะจากเขมรแดง วันที่ 7 มกราคม 2521 เรื่องเล่าสะท้อนวิถีชีวิตของยายที่ต้องสูญเสียลูกสาว ลูกเขย จากเหตุการณ์ทางการเมือง ช่วงที่พอล พต ต่อสู้ทางการเมือง ทำให้หลานทั้งสองของยายต้องกำพร้าพ่อ แม่ เมื่อยายเห็นว่าหลานชายทั้งสองโตขึ้น ควรจะได้เรียนหนังสือ แต่โรงเรียนที่เคยมีก็ถูกกลุ่มของพอล พต เผาทำลายจดหมดสิ้น ยายจึงนำหลานชายไปฝากท่าน พระครูที่วัดเพื่อบวชเรียน นิสัยของหลานชายทั้งสองแตกต่างกัน คนพี่สุภาพส่วนคนน้องเกเร เมื่อบวชเรียนแล้ว คนโตได้รับฉายาว่ามุนินท์ คนน้องได้รับฉายาว่ามุนี สามเณรมุนินท์สนใจที่จะศึกษาเรื่องยารักษาโรคและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ มุนี มีความอาฆาตจากกองกำลังของพอล พต จึงคิดสนใจแต่อาวุธและระเบิด จนวันหนึ่งสามเณรมุนีได้เล่นระเบิดจนตาบอด สามเณรมุนินท์ ทุกข์ใจมาก และคิดว่า *“กำพร้าไม่มีแม่ไม่มีพ่อ ยังเหลือแต่พี่น้องสองคน ตอนนี้โชคร้ายพิการตาบอด ทั้งสองข้างเสียอีก”* (หน้า 94) ต่อมายายได้เสียชีวิตลง ผู้เขียนได้ประกอบสร้างให้สามเณรมุนินท์เกิดความทุกข์ เสียใจ และเศร้าใจเป็นอย่างมากกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เจ้าอาวาสเตือนสติสามเณรมุนินท์ว่า *“เราเป็นนักบวชต้องเข้าใจว่า*

*มนุษย์-สัตว์ ทุกรูปล้วนตั้งอยู่ในกฎไตรลักษณ์ทั้งนั้น คือกฎธรรมชาติทั้งสาม เกิด แก่ เจ็บตาย เป็นกำหนด”*และบอกว่าเหตุการณ์ ที่สามเณรมุนีประสบนับเป็นกรรมของสามเณรมุนี แต่พระมุนินท์มีความย้อนแย้งท่านพระครูว่า *“แล้วโยมพ่อ โยมแม่ ถูกพวกพอล พต ฆ่าโดยเครื่องประหาร และบังคับให้อดข้าวเมื่อครั้งช่วงปี ค.ศ.1975 พร้อม ๆ กันกับประชาชนคนดีนับล้านคนนั่นเป็นกรรมของพวกเขาเหมือนกันหรืออย่างไร”* (หน้า 94-95) ผู้เขียนได้ทิ้งท้ายคำถามปลายเปิดให้กับสังคม โดยชวนคิดว่าคนเรากล่าวว่าทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์กัน มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และให้ความสำคัญด้วยกันทุกชีวิต เหตุใดการเมืองจึงเกี่ยวโยงกับอำนาจ และอำนาจต้องทำลายล้างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

เรื่องสั้นอินโดนีเซีย ใน*ม้าบินของมาเรียปินโต* นำเสนอการประกอบสร้างการเมืองเป็นเรื่องอำนาจ ตามกระแสหลักของการปกครองแบบเผด็จการประชาธิปไตย ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีของคนพื้นถิ่น เนื้อเรื่องประกอบสร้างหญิงสาวมาเรียปินโต กลายเป็น “ผู้นำเผ่า” แทนผู้นำเผ่าที่สูญหายและตายจากการต่อสู้กับอำนาจชนชั้นปกครองมาเรียปินโต จึงเป็นสัญลักษณ์และตัวแทนการต่อสู้กับอำนาจชนชั้นปกครอง (ธนพร หมูคำ, 2560, หน้า 204) ผู้เขียนนำเสนอการผลิตซ้ำวาทกรรมกระแสหลักการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ให้เห็นถึงการครอบงำในเชิงพื้นที่ การลุกคืบทางการปกครองเพื่อให้สังคมเห็นว่าเป็นเรื่องทางการเมืองและใช้วาทกรรมกระแสหลัก *“ความเป็นพรรคพวกเดียวกัน”* แต่เมื่อกลุ่มคนในท้องถิ่นลุกขึ้นต่อสู้ ต่อต้าน กับอำนาจที่ไม่ชอบธรรมของชนชั้นปกครองกลับถูกตั้งข้อหาว่าเป็น “กบฏทางการเมือง” การประกอบสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ปรากฏ ใน*ม้าบินของมาเรียปินโต* จึงเป็นการตั้งคำถามชวนคิดกับสังคมที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ความเชื่อของคนท้องถิ่น ความศรัทธาต่อเรื่องเล่าสิ่งเหนือธรรมชาติ รวมทั้ง การเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก ที่เป็นสัญญะความอ่อนแอ (ธนพร หมูคำ, 2560, หน้า 204) ประเด็นเหล่านี้ ชนชั้นปกครองควรให้ความสำคัญและตระหนัก เหตุการณ์การใช้อำนาจรัฐกวาดล้างกลุ่มกบฏทางการเมือง การ สั่งประหาร ใน*ม้าบินของมาเรียปินโต* ที่กำหนดพื้นที่เป็นติมอร์ตะวันออก เป็นการผลิตซ้ำความรุนแรงในเรื่องการเมือง เป็นเรื่องของอำนาจ ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าทุกประเทศจะปฏิเสธความรุนแรงก็ตาม

เรื่อง *อภัยโทษ* ประกอบสร้างให้ตัวละครเอกชาวญี่ปุ่นเดินทางมาบรูไน เพื่อขออภัยโทษบุคคลผู้หนึ่งที่บิดาของเขาได้ทำร้ายไว้อย่างโหดเหี้ยมในช่วงสงคราม เนื้อเรื่องสร้างให้ญี่ปุ่นมีบทบาทเป็นผู้ร้ายในสงครามโลกครั้งที่สอง การประกอบสร้างให้ฮอรี ลูกชายของอดีตทหารชาวญี่ปุ่นเป็นคนมีการศึกษา เรียนจบมหาวิทยาลัยโตเกียว เดินทางมาพบครอบครัวหนึ่งในบรูไนที่บิดาเขาได้สร้างบาดแผลในสมัยสงครามไว้ ชายผู้นั้นต้องพิการหูดับและไม่มีทางเลือกในชีวิต มีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายทั้งเป็น เขาจึงมาตามหาหมู่บ้านอาเยรที่บิดาเล่าให้ฟัง เพื่อขออภัยโทษกับสิ่งที่บิดาเขากระทำในอดีต

วาทกรรมกระแสหลักการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ที่นำเสนอต่อไปนี้ จะเห็นว่าฮอรีได้ผลิตวาทกรรมกระแสหลักในเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ โดยฮอรีต้องการบอกให้คนในบรูไนรับรู้ว่า

บิดาของเขา อดีตทหารญี่ปุ่นที่ทำในอดีต ได้ทำตามบทบาทหน้าที่ทหาร การเมืองนั้นเป็นเรื่องของรัฐบาลเป็นการนำของผู้นำที่ต้องการให้ญี่ปุ่นต้องต่อสู้กับชาติตะวันตก และนำเสนอว่าญี่ปุ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเอเชียมีแนวคิดว่าความรู้ต่างๆ แบบตะวันตกนั้นตะวันออกสามารถ สร้างได้ไม่จำเป็นต้องเชื่อความรู้หรือยอมรับในความเป็นตะวันตกเสมอไป ดังบทสนทนาของอาลีกับฮารี ต่อไปนี้

"...เราอ่านประวัติศาสตร์เหมือนกัน ต่างกันแค่การวิเคราะห์..." อาลีพูด

"...ผมเห็นด้วยกับข้อคิดของคุณ มีสิ่งเดียวที่ควรเพิ่มในหนังสือประวัติศาสตร์ นั่นคือเราอยู่ในประเทศตะวันออก ควรจัดตั้งองค์กรที่เข้มแข็งในทุกๆ ด้าน เราต้องเทียบเท่าประเทศตะวันตก เพราะความเป็นมหาอำนาจไม่ได้อยู่ตรงนั้นตลอดไป เห็นด้วยไหม ?

"...ครับ"

"...ถ้าอย่างนั้นผมมาที่นี่เพื่อมาขออภัยโทษสำหรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้เจตนา" ฮอรีพูด

(อภัยโทษ, 2555, หน้า 210)

การประกอบสร้างเนื้อเรื่อง ใน*อภัยโทษ* เน้นการสื่อความหมายจากตัวละคร อธิบายและถ่ายทอดเรื่องราวของบิดาอดีตทหารชาวญี่ปุ่นที่ต้องการขออภัยโทษ ที่เคยมารุกรานคนมลายูในบรูไนช่วงสงคราม กล่าวว่าการกระทำของเขา*ไม่ได้เจตนา* สื่อนัยว่าเป็นการทำตามหน้าที่ผู้บังคับบัญชาอดีตทหารญี่ปุ่นในวัยชรารู้สึกผิดกับการกระทำดังกล่าว ฮารี ลูกชายจึงเดินทางมาบรูไน เพื่อมาขออภัยโทษจากกลุ่มคนที่พ่อเคยรุกรานในช่วงสงคราม เมื่อมาถึงบรูไนฮอรีเกรงกลัวอันตรายจะเกิดกับตน แต่เมื่อฮอรีมาพบซาลิมคนที่พ่อของเขาเคยทำร้ายในอดีตนั้น แต่ซาลิมกลับไม่รับรู้อะไร เขาไม่สามารถได้ยินเสียง เพราะถูกตบโกกหูอย่างแรงหลายครั้งในช่วงนั้น เรื่องเล่าอธิบายว่าซาลิมไม่รับรู้เรื่องราวอะไรใหม่ และไม่รับรู้ที่จะสื่อสารเหตุการณ์เดิมกับผู้ใดอีก แต่ไม่มีใครรับรู้ว่าเขาคิดอะไร ฮอรีเมื่อเห็นสภาพของซาลิม เขาไม่รู้จะเอ่ย ขอโทษแทนบิดาของเขาอย่างไร สื่อนัยว่าผู้บาดเจ็บจากภัยสงครามนั้นบาดแผลบาดลึกยากเกินที่จะเยียวยา หรืออีกนัยหนึ่งคนกลุ่มนั้นไม่อยากจะจดจำความเลวร้ายให้หลงเหลืออยู่อีกต่อไป การขออภัยโทษที่ฮอรีเตรียมมากล่าวแทนพ่อ ยังอยู่ในใจของฮอรีต่อไป เพราะซาลิมไม่อาจรับรู้เหตุการณ์อะไรได้อีก กล่าวได้ว่าบาดแผลจากสงครามหยั่งรากฝังลึกไปในใจของคน ที่ถูกกระทำยากที่จะลบเลือน ขณะเดียวกันคนรุ่นหลังก็ไม่อาจรับรู้หรือสัมผัสรสชาติของบาดแผลนั้นได้ คนที่เคยรับรู้บาดแผลก็อยากให้ความรู้สึกนั้นตายไปกับช่วงเวลา กับความพิการหรือความชรา จึงกล่าวได้ว่าวาทกรรมกระแสหลักทางการเมืองที่ถูกผลิตซ้ำในสังคม เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง นั่นคือ *การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ* ดังที่บิดาของฮอรีกล่าวย้ำถึงการขออภัยโทษกับกลุ่มคนมลายูในบรูไน วาทกรรมนี้จะถูกผลิตซ้ำในบทบาททางการเมืองอีก

หรือไม่ หากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนไม่เคยตั้งคำถามกับผู้นำทางการเมืองว่า แล้ว*การเมืองเรื่องของประชาชน*ล่ะ นักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองได้ตระหนักเพียงพอแล้วหรือยัง

4. ความเป็นพื้นที่เมืองกับนิยามความทันสมัย

วรรณกรรมอาเซียนคัดสรร ประกอบสร้างพื้นที่เมืองกับนิยามความทันสมัย พื้นที่เมืองตามความหมายนี้ คือเมืองกับการพัฒนา (City and Development) หมายถึงเมืองที่เป็นตัวแทนความเจริญก้าวหน้าด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคนิค วิทยาการ และศิลปวัฒนธรรม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2549, หน้า 212-213) วรรณกรรมมีฉากการประกอบสร้างพื้นที่เมืองกับความทันสมัย ปรากฏในเรื่องสั้นสิงคโปร์ ใน*ประตู* บทความนี้จะนำเสนอให้เห็นการประกอบสร้างความเป็นเมืองในความหมายที่เป็นเมืองที่พัฒนาความเจริญทางกายภาพ

ใน*ประตู* นำเสนอการยั่วล้อวิถีชีวิตของคนเมืองที่มีวิถีชีวิตไม่ต่างจากหุ่นยนต์ เรื่องเล่าประกอบสร้างคนวัยทำงานที่ต้องตื่นแต่เช้า ออกเดินทางไปทำงาน ขึ้นรถประจำทางหลายต่อและต้องออกเดินทางตรงเวลา เพราะอาจพลาดการทำงานไป การนำคำว่า*ประตู*มาเป็นชื่อเรื่อง นัยที่ซ่อนอยู่ในตัวบทคือการจะทำอะไรก็จะเข้าออก ต้องผ่านประตู ทั้งการเข้า-ออกประตูบ้าน ประตูห้องน้ำ ประตูรถ ประตูสำนักงาน กิจวัตรในหนึ่งวันของคนทำงานยุคทุนนิยมต้องทำงานตามกรอบเวลา ไม่ต่างจากโปรแกรมการทำงานของหุ่นยนต์ ที่ต้องทำงานภายใต้ระบบทุนนิยม ที่มีการกำหนดตารางเวลา การบริหารจัดการ การกำหนดกรอบ การประเมินผล ตามผลลัพธ์ที่องค์กรคาดหวังไว้ การเดินทางผ่านประตูต่างๆ ของตัวละคร ใน*ประตู* ถ่ายทอดให้เห็นตัวละครเริ่มต้นตั้งแต่ออกจากบ้านไปทำงาน ขึ้นรถ ลงรถ และสิ้นสุดที่ทำงานเพื่อให้ทันเวลาทำการตามของสำนักงาน กำหนดไว้ไม่เกิน 8.30 น.ของทุกวัน วิถีเมืองที่นำเสนอผ่านบทบาทของตัวละครในวัยทำงานอาศัยการเดินทางโดยสารรถไฟฟ้า รถไฟใต้ดิน และรถบัสบริษัทรับ-ส่ง ของบริษัทใหญ่ๆ และมีตารางเวลากำหนดชัดเจนดังข้อความต่อไปนี้

> ...ประตูเปิด
>
> ฉันออกจากเขตรั้วบ้านเหมือนเช่นเคย ฉันเงยหน้ามองไปยังข้างบน ภรรยาฉันโบกไม้โบกมือ เหมือนเคย ฉันกุลีกุจอเดินไปยังสถานีรถขนส่ง หยิบบัตรค่าโดยสารรถเมล์จากกระเป๋าเงินและยืนรอ ริมถนนตือโล๊ะกูราว ก้มมองเวลาที่นาฬิกาข้อมือเหมือนเช่นเคย เวลา 7.30 น. รถเมล์หมายเลข 15 ก็มาถึง ฉันยกมือโบกให้คนขับเห็นเหมือนเช่นเคย เขายกมือโบกรับและกดปุ่มสวิตซ์ประตู
>
> ...ประตูเปิด

ฉันนั่งลงที่เก้าอี้ตัวเดิม...รถเมล์วิ่งตามเส้นทางเดิม...เลี้ยวที่หัวโค้งเดิม จนกระทั่งถึงสถานีรถ ขนส่งยูนอสใกล้สถานีรถไฟฟ้า MRT เหมือนดังเคย ฉันกดกริ่งและกวักมือไปยังคนขับ เขายกมือรับรู้ และกดปุ่มสวิตซ์...

(ประตู, 2555, หน้า 172)

5. การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมอาเซียนในสังคมพหุวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมอาเซียนในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังคำขวัญ "หนึ่งอัตลักษณ์ของประชาคมอาเซียน" (One Identity) ปรากฏในเรื่องสั้นลาว ใน*ประเพณีชีวิต* เรื่องสั้นไทย ใน*คนขายโรตีจากศรีลังกา* เรื่องสั้นมาเลเซีย ใน*โต๊ะกลมกับน้ำมันหอม* และเรื่องสั้นสิงคโปร์ ใน*ประตู* ดังนำเสนอต่อไปนี้

ใน*ประเพณีและชีวิต* พบการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนชายขอบของลาวที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย นับถือบรรพบุรุษ มีประเพณียึดเหนี่ยวจิตใจ สืบทอดคำสอน จารีตที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคนในท้องถิ่น ตัวบทนำเสนอ ให้เห็นกระบวนการสืบทอดอัตลักษณ์ประเพณีชีวิต คือมีกฎข้อห้ามเป็นแนวปฏิบัติให้กับคนในชุมชนถ้าใครไม่ถือปฏิบัติ ถือว่าไม่เคารพบรรพบุรุษและอาจนำโชคร้ายมาสู่ครอบครัว เนื้อเรื่องนำเสนอประเพณีการแต่งงานที่หากสามีเสียชีวิต ลูกชายคนถัดไปหรือน้องชายของสามีจะต้องสืบทอดครอบครัว โดยต้องแต่งงานกับพี่สะใภ้ของตน การนำเสนอจารีตประเพณีสืบทอดการแต่งงานนี้ จึงชี้ให้เห็นว่าประเพณีนี้ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาในท้องถิ่นลาว ผู้เขียนได้โต้กลับประเพณีครั้งนี้โดยประกอบสร้างให้สีเฮอพี่สะใภ้ซึ่งเป็นสาวชาวบ้านไม่ได้รับการศึกษาสูงแสดงความไม่เห็นด้วยกับประเพณีนี้ รวมทั้งลีจูน้องชายของลีซอสามีของสีเฮอที่ได้รับทุนการศึกษาในระดับมัธยม และยังต้องการศึกษาเล่าเรียนในระดับสูง ในเมืองหลวงเวียงจันทร์อีกด้วย ลีจูมีคนรักที่ศึกษาดูใจกันอยู่แล้ว เขาจึงลำบากใจมากที่ต้องฝืนประเพณีชีวิตของชนเผ่านี้ เมื่อตัวละครพ่อป่วยลงและสั่งให้เลี้ยงผีหรือหาหมอผีมาปัดเป่า และทำพิธีสะเดาะเคราะห์ตามประเพณีความเชื่อเรื่องผีของชนเผ่า ทำอย่างไรก็ไม่หาย ลีจูกับสีเฮอจึงนำพ่อไปรักษาที่โรงพยาบาลโดยแพทย์สมัยใหม่ เมื่อตัวละครผู้เป็นพ่อหายป่วยและกลับมาใช้ชีวิตเหมือนเดิม จึงยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้นและเข้าใจลูกชายคนเล็กลีจูและลูกสะใภ้สีเฮอ โดยไม่บังคับ ทั้งสองให้แต่งงานกันแล้ว เรื่อง*ประเพณีชีวิต*จึงเป็นกระบวนการประกอบสร้างให้เห็นความเชื่อของสังคมชนบทที่นับถือผีและการสืบทอดประเพณีที่ทำตามกันมาเพื่อรักษาจารีตนั้น แต่การประกอบสร้างให้ลูกชายคนเล็กลีจูต้องได้รับการศึกษา ในเมืองใหญ่ และลูกสะใภ้สีเฮอแม้เป็นหญิงสาวชาวบ้านไม่มีการศึกษาแต่อย่างไร ได้ต่อรองกับประเพณีชีวิตของชนเผ่า เพื่อให้ตนเองได้มีอิสระจากการครอบงำในชีวิต จึงสื่อนัยว่ากระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์คนในชนบทเรื่อง *ประเพณีชีวิต* ได้ใช้หลักการเหตุผลเพื่อต่อรองกับความเชื่อดั้งเดิม ที่วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปตามพลวัตของสังคม การเมือง การเลื่อนไหลของสังคมนั้น

จึงต้องยอมรับในการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญและสัมพันธ์กับสิทธิความเป็นมนุษย์นั่นเอง

อัตลักษณ์อาเซียนที่นำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ไทยตามวลีที่ว่า*คนไทยใจดี มีเตตา ชอบช่วยเหลือคนอื่น* ปรากฏในเรื่องสั้นไทย ใน*คนขายโรตีจากศรีลังกา* เรื่องสั้นนำเสนอลักษณะนิสัยดังกล่าวของคนไทย ผ่านตัวละครครูใหญ่กับภรรยาที่คอยช่วยเหลือคนศรีลังกาคือศรีนาครและครอบครัวของเขาที่อาศัยอยู่ที่รกร้างท้ายวัดในหมู่บ้าน การช่วยเหลือของครูใหญ่และภรรยานั้นสืบเนื่องจากลูกชายของครูใหญ่กับเพื่อนๆ รุมทำร้ายลูกชายของศรีนาครจนเสียชีวิต สาเหตุจากการปลูกฝังเรื่องเล่าของแม่ตั้งแต่เด็กๆ ในเรื่อง *“คนศรีลังกาจะมาจับเด็กๆ ไปกิน”* เมื่อเกิดเหตุการณ์ลูกชายของศรีนาครเสียชีวิตลง ครอบครัวของครูใหญ่จึงได้อุปถัมภ์ครอบครัวของคนศรีลังกา และพยายามช่วยเหลือเพื่อชดเชยสิ่งที่ลูกชายครูใหญ่ได้กระทำลงไป เรื่องเล่าได้บรรยายถึงครูใหญ่และภรรยามีความทุกข์หนัก จากการกระทำของลูกชาย โดยได้ช่วยเหลือครอบครัวของศรีนาครอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งวิ่งเต้นเรื่องสิทธิสัญชาติไทยให้ ครูใหญ่และภรรยาจึงเป็นเสมือน ภาพแทนอัตลักษณ์ของคนไทยที่จะมักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และคอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส แต่ขณะเดียวกันลูกชายครูใหญ่ที่ทำผิดฐานฆ่าคนตายแต่ไม่ได้ถูกทางการจับ เพราะลูกชายของศรีนาครไม่มีประวัติบุคคลในทะเบียนราษฎร์ การอาศัยอยู่เมืองไทยของศรีนาคร แม้นานหลายปี แต่ในทางกฎหมายถือว่าเป็นบุคคลหลบหนีเข้าเมือง ผู้เขียนเล่าเรื่องปะทะกันระหว่างกฎหมายกับศีลธรรม ที่บีบเค้นจิตใจผู้อ่านกับคำถามที่ว่าเราต้องคำนึงถึงสิ่งใดระหว่างกฎหมายกับสิทธิความเป็นมนุษย์

ใน*โต๊ะกลมกับน้ำมันหอม* มีการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครเจ๊ะมูนะฮ์แม่ของดาโอ๊ะชาวมิสลิม ที่เคร่งครัดในศาสนา ไม่พอใจลูกชายที่นำโต๊ะเก่าๆ มาจากกองขยะ เพื่อนำมาใช้ในบ้านเช่าราคาถูก อัตลักษณ์ของชาวมุสลิมและตัวละครสัญชาติมาเลย์ จีน และอินเดีย ที่ผู้เขียนประกอบสร้างขึ้นในความหลากหลายของผู้คนและชาติพันธุ์ ที่อยู่ในชุมชนบ้านเช่า ในวันหนึ่งเมื่อดาโอ๊ะลูกชายต้องไปทำงานแล้วเจ๊ะมูนะฮ์เป็นลม กลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา เหล่านั้นต่างมาช่วยเจ๊ะมูนะฮ์ทั้งนำส่งคลินิก หายาดมมาให้ และบีบนวดให้บรรเทาจากอาการ เรื่องเล่าสื่อนัยว่า โต๊ะกลม ที่ดาโอ๊ะนำมาใช้ในบ้านนั้น เมื่อมาอยู่ในบ้านเช่าเจ๊ะมูนะฮ์ก็สามารถใช้รับแขกผู้ที่มาเยี่ยมเยือนแบบมิตรภาพได้ โต๊ะกลม จึงสื่อถึงความกลมเกลียวของกลุ่ม โดยมิตรภาพนี้จะไม่มีการแบ่งเชื้อชาติในการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เป็นสังคม พหุวัฒนธรรม

ใน*ประตู* เป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนสิงคโปร์ที่ต้องแข่งขันกับตนเอง และคนในสังคมในการทำงานเพื่อให้อยู่รอดในสังคมตามระบบทุนนิยม ตัวละครได้เล่าถึงการเดินทางไปทำงานในแต่ละวันที่ต้องเร่งรีบและแข่งขันกับเวลาในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่ตื่นนอน ออกจากบ้าน รอรถประจำทาง ขึ้นรถไฟฟ้า รถไฟฟ้าใต้ดิน และรถบัสของบริษัทเพื่อให้ทันทำงานในแต่ละวัน และการทำงานก็เสมือนคนเรานั้นเป็นเพียงเครื่องจักรกลชิ้นหนึ่ง ที่ต้องทำงานให้ทันเวลา ในแต่ละวัน จึง

เป็นอัตลักษณ์ให้เห็นวิถีชีวิตของคนสิงคโปร์ที่ต้องแข่งขันกับสังคมและเวลาตลอดเวลา และหากพิจารณาด้านเศรษฐกิจการเมืองของสิงคโปร์จะเห็นว่าประเทศสิงค์โปร์นั้นมีการพัฒนาประเทศจากที่เป็นเพียงเกาะเล็กๆ จนเป็นเมืองท่านานาชาติที่สำคัญระดับสากล (อภิเชษฐ กาญจนดิฐ,2557, หน้า 68) และมีการเติบโตเศรษฐกิจในระดับต้นของอาเซียน

หากกล่าวถึงอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมของอาเซียน จะเห็นว่าแต่ละประเทศในประเทศสมาชิกอาเซียน มีอัตลักษณ์เฉพาะแต่ละชาติ เพื่อแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของประเทศนั้นๆ เพราะความเป็นอัตลักษณ์นั้น เป็นเรื่อง ที่แต่ละประเทศได้ถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และถือปฏิบัติสืบทอดกันมา จึงทำให้แต่ละชาติ มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน โดดเด่นของแต่ละประเทศ ส่วนอัตลักษณ์ร่วมในเชิงพหุวัฒนธรรมที่อาเซียนต้องการให้เป็นหนึ่ง อัตลักษณ์อาเซียน (One Identity) นับว่าเป็นภาพที่ไม่ชัดเจน เพราะแต่ละชาติจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน แม้ว่าบางประเทศจะมีความคล้ายคลึงกันเชิงวัฒนธรรมอย่างเช่น ไทย ลาว มาเลเซีย อินโดนีเซีย ที่ผู้คนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ก็ไม่ถึงกับเหมือนกันเสียทีเดียว กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ร่วมของอาเซียนจึงเป็นเพียงมายาคติที่เขียนขึ้น ภายใต้ในคำขวัญของกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนเท่านั้น

สรุปผล

สรุปได้ว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร ในบทความครั้งนี้ พบว่าวรรณกรรมแต่ละเรื่องที่คัดสรร มีกระบวนการประกอบสร้างความเป็นรัฐ-ชาติของตนได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือเรื่องสั้นที่นำเสนอจะมุ่งนำเสนอระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่แต่ละชาติกำลังเผชิญหรือรัฐกำลังพัฒนาตามนโยบายรัฐ แต่ตอกย้ำความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยนำเสนอให้เห็นชัดเจนว่าคนสัญชาติอื่นมีความเป็นอื่น (The Other) ดังปรากฏใน *คนขายโรตีจากศรีลังกา* การมองคนศรีลังกาแตกต่างจากคนไทยในเรื่องเล่านี้ ตอกย้ำความเป็นอื่นทั้งภาษาพูด บุคลิกท่าทาง สีผิว ความเป็นอื่นที่อยู่ในฐานะบุคคลไร้สัญชาติ ไม่มีสิทธิขั้นพื้นฐาน จึงตอกย้ำความเป็นอื่นชัดเจนมาก อีกเรื่องที่มีความชัดเจนในการประกอบสร้างความเป็นอื่น ใน*ปู่ของจมา* มีกระบวนการผลิตซ้ำความเป็นอื่นของกลุ่ม ชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในพม่า แม้ว่าปู่ของจมาจะเป็นทหารที่รบกับต่างชาติที่มารุกรานพม่าในช่วงสงคราม แต่ทางการพม่าหรือคนในสังคมพม่ากลับไม่ได้ยกย่องหรือให้สิทธิกับปู่ของจมา เพราะเขามีสัญชาติมาจากอินเดียและเป็นชาวมุสลิม เรื่องสั้นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้นำเสนอกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียนที่เน้นความเป็นชาติตน ตอกย้ำความเป็นอื่นของชาติพันธุ์อื่น แม้จะอาศัยอยู่ในประเทศนั้นนานแล้วก็ตาม ดังนั้นอัตลักษณ์ร่วมของประชาชนอาเซียนที่ปรากฏในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร พบว่าปรากฏไม่ชัดเจนในลักษณะร่วมกัน จึงสรุปว่าอัตลักษณ์อาเซียนมีลักษณะปัจเจกเฉพาะแต่ละประเทศมากกว่า เรื่องเล่าอาเซียนที่ปรากฏในชุดวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร ยังพบ การนำเสนอเรื่องเล่าผ่านสหบท

ประวัติศาสตร์ ผลิตซ้ำเรื่องสงครามในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และเหตุการณ์ความไม่สงบ ทางการเมืองภายในประเทศแต่ละประเทศ ตอกย้ำปัญหาสังคมที่รัฐควรนำปัญหาดังกล่าวไปเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐที่มักครอบงำสังคม ส่วนการหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวนั้น นับว่าเป็นเพียงมาคติ ที่กลุ่มประชาคมอาเซียนได้สร้างคำขวัญวางแนวทางไว้ ความเป็นหนึ่งเดียวจึงน่าจะเป็นไปได้ยากเนื่องจากบริบทสังคม วัฒนธรรมที่มีรากเหง้าต่างกัน แต่หากมองชาติพันธุ์ที่มีรากร่วมกัน เช่น กลุ่มไทดำ ไทขาว ไทแดง ไทลื้อ ที่มีกลุ่มชนกระจายเกือบทุกประเทศในอาเซียน น่าจะจุดประกายให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ที่น่าสนใจของอาเซียนได้ ปัจจุบันการเข้าใจวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นเพื่อธำรงอัตลักษณ์ของกันและกันแต่ละชนชาติจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง "...พื้นที่ทางวัฒนธรรมนับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อกระบวนการธำรงรักษาอัตลักษณ์...การสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมไปถึงการเปิดพื้นที่ สร้างจิตสำนึกและการสร้างมโนทัศน์ของการลดอคติทางวัฒนธรรม" (สุธี จันทร์ศรี, 2561, หน้า 240)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียนคัดสรร พบว่า มีมุมมองที่น่าสนใจหลายประการ หากมองประเด็นการประกอบสร้าง จะพบว่าเรื่องสั้นแต่ละเรื่องในวรรณกรรมชุดนี้ มีกระบวนการประกอบสร้างเรื่องเล่าแบ่งเป็นแนวสังคม ผู้เขียนนำเสนอภาพแทนสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา ภายใต้ วาทกรรมการพัฒนา มีการประกอบสร้างความเป็นอื่นของชนชาติอื่นในสังคมอยู่อาศัย ที่ผู้เขียนตั้งคำถามกับประเทศอาเซียนเชิงเย้ยหยันว่า คนชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของชาติอื่นสืบต่อมาจากบรรพบุรุษนานกว่า 300 ปีแล้วนั้น ยังถูกกีดกันว่าเป็นคนอื่น ดังตัวละครอูบะกู่ใน*ปู่ของจมา* ที่อาศัยอยู่ในพม่าสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปู่ของจมายังมี คุณูประการต่อชาติโดยถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารต่อสู้กับชาติอื่นเพื่อให้พม่าชนะ แต่กับไม่มีพื้นที่ยืนในสังคม เพราะถูกสรุปว่าเป็นคนอื่นไม่ใช่เชื้อชาติพม่า นักเขียนจึงสื่อนัยถึงการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนภายใต้วาทกรรมความเป็นหนึ่งเดียว ความจริงแล้วการผลิตวาทกรรมชุดนี้ขึ้นมา เพื่อประกอบสร้างภาพแทนของประชาคมอาเซียนแบบผิวเผินหรือเพื่อ การประชาสัมพันธ์เท่านั้น วรรณกรรมนำเสนอภาพแทนสังคมอาเซียนในระบบทุนนิยม ที่ไหลบ่าเข้ามาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบบไม่ได้เชื้อเชิญ และวิกฤตสังคมสมัยใหม่ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในท่ามกลางการแข่งขัน ของผู้คนในสังคม ดังปรากฏในเรื่อง*ประตู* เรื่องสั้นสิงคโปร์ที่แสดงการยั่วล้อพฤติกรรมของคนวัยทำงาน ที่ไม่ต่างจากหุ่นยนต์ ทำงานตามระบบกลไกของระบบทุนนิยม ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้มีประเด็นสอดคล้องกับ ตรีศิลป์ บุญขจร (2556, หน้า 2) กล่าวไว้ในบทบรรณาธิการหนังสืออาเซียนจากมิติวรรณกรรมอดีตถึงยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ว่า "...วรรณกรรมอาเซียนแทบทุกประเทศ มีลักษณะเป็นวรรณกรรม เพื่อสร้างสำนึกรักชาติ และต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศตนเองให้พ้นจากการครอบครองของ เจ้าอาณา

นิคม และเกิดแนวคิดสัจจะสังคมนิยม (Social Realism)...มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคม ความไม่ เท่าเทียมและความยากไร้ บางประเทศมีสงคราม และการต่อสู้และความขัดแย้งภายในประเทศต่อเนื่อง" ในประเด็น ภาพแทนความเป็นสตรี จะเห็นว่า เรื่อง*ฉันคือใคร* ประกอบสร้างให้ตัวละครหญิงต้องเป็นผู้รับภาระอันหนักอึ้ง รวมทั้งมารดาของ*จัน*ต้องถูกเกณฑ์ออกรบร่วมกับผู้ช่วย *จัน*มีชีวิตที่ยากลำบากและต้องดูแลสามีที่ติดเอดส์ จึงเป็นการผลิตซ้ำแนวคิดสตรีตามอุดมการณ์รัฐ สอดคล้องกับ อารียา หุตินทะ (2556, หน้า 82) ที่อธิบายแนวคิดกุลสตรีของกัมพูชาที่ศึกษาไว้ในเรื่องแนวคิดกุลสตรีในนวนิยายของนักเขียนสตรีเขมรว่า "...หัวข้อที่เกี่ยวกับสตรีแท้จริงคือการประกอบสร้างภาพต้นแบบของมารดา ในอุดมคติและสตรีในฐานะประชากรตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้สตรีทั่วประเทศปฏิบัติตามนโยบายรัฐอย่างเข้มแข็ง" ใน*ประเพณีชีวิต* เรื่องสั้นของลาว นำเสนอการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและศาสนาในวิถีชีวิต จึงเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อในสิ่งลี้ลับสืบมาถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ ปฐม หงส์สุวรรณ (2554, หน้า 285) ที่อธิบายความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมพุทธกับผีในกลุ่มชนชาติลาวว่า อัตลักษณ์ทางศาสนาของสังคมลาวนั้นมีความซับซ้อนที่ผสมผสานกันอยู่ทั้งคติความเชื่อดั้งเดิม และคติความเชื่อที่เข้ามาใหม่ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก แต่ก็ยังมีกลิ่นอายของคติความเชื่อดั้งเดิมที่ยังหลงเหลืออยู่

ผู้วิจัย มีข้อสังเกตว่าเรื่องเล่าเหล่านี้ ได้นำเสนอให้เห็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่คนในประชาคมอาเซียนต้องตระหนัก ในความเป็นมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเดียว จึงจะทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าใจความเป็นอาเซียน บนความหลากหลายของชาติพันธุ์ ต้องยอมรับกันและกันในมุมมองของความมีตัวตนบนพื้นที่อื่นอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. หากจะศึกษาวรรณกรรมอาเซียนในชุดอื่นๆ ควรพิจารณากรอบคิดทางสังคมศาสตร์มาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเชื่อมโยงเรื่องเล่าในเชิงประวัติศาสตร์ และให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมตะวันออกในการประกอบสร้างความเป็นอาเซียน ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมแต่มีความเชื่อมโยงเชิงมนุษยธรรม

2. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำประเด็นอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) และอัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) ไปพิจารณาในเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางความร่วมมือระดับต่างๆ ในเชิงสังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของประเทศ "เพื่อนบ้านอาเซียน"

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเป็นอย่างสูง ที่กรุณาสนับสนุน ทุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 ประเภทเงินรายได้ เพื่อการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร.(2549). (พิมพ์ครั้งที่ 4). *วาทกรรมการพัฒนา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.

เดวิต แชนด์เลอร์.(พรรณงาม เง่าธรรมสาร แปล).(2557). *ประวัติศาสตร์กัมพูชา.*กรุงเทพฯ: มูลนิธิโรงการตำราสังคมสาสตร์ และมนุษยศาสตร์.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2555). *สายธารตรีศิลป์นิพนธ์.* กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2556). *อาเซียนจากมิติวรรณกรรม : อดีตถึงยุคโลกาภิวัจน์.* กรุงเทพฯ : ศูนย์วรรณคดีศึกษา.

ธนพร หมูคำ.(2560). *เวียดนาม ลาว อินโนนีเซีย : ภาพตัวแทนประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียน.* ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ลำปางวิจัยครั้งที่ 3 บูรณาการนวัตกรรมการวิจัยสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อการ พัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน.* ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปปาง.

ปฐม หงส์สุวรรณ. (2554). *คติชนกับชนชาติไท.* มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พิเชฐ แสงทอง (บรรณาธิการ).ใน *สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย.*(2555).*รวมเรื่องสั้นอาเซียนคัดสรรหลาย คนเขียน : ม้าบินของมาเรีย ปินโต.* กรุงเทพฯ : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด.

ศิริพร ภักดีผาสุข.(2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย.* กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธี จันทร์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). *สืบอัตลักษณ์ไทดำสืบลำนำดนตรี.* นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

อภิเชษฐ์ กาญจนดิฐ.(2557).*เซอร์โทมัส แสตมฟอร์ด แรฟเฟิลล์: ผู้สถาปนารากฐานสิงคโปร์.* ใน *ปริทรรศน์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2.* กรุงเทพ ฯ : ศักดิโสภาการพิมพ์.

อมรา พงศาพิชญ์.(2547). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม).* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารียา หุตินทะ. (2556). *แนวคิดกุลสตรีในนวนิยายของนักเขียนสตรีเขมร.* ใน *อาเซียนจากมิติวรรณกรรม : อดีตถึงยุคโลกาภิวัตน์.* (ตรีศิลป์ บุญขจร : บรรณาธิการ). (หน้า 73-113). กรุงเทพฯ : ศูนย์วรรณคดีศึกษา.

ชื่อเรื่องภาษาไทย : การศึกษาสัมพันธภาพของสถาบันครอบครัว เพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ให้แก่วัยรุ่นหญิง

ชื่อภาษาอังกฤษ (Title): A Study on Relationship of Family Institute for Raising Awareness about Undesirable Pregnancy to Female Adolescents

มนัสวิน จิตตานนท์(Manassawin Chittanont) เกษมชาติ นเรศเสนีย์(Kasemchart Naressenie)
ประสารโชค ธุวะนุติ(Prasarnchoke Thuvanuti)
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (รป.ด.) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Corresponding : teacher-politic@hotmail.com

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาสัมพันธภาพของสถาบันครอบครัวที่จะช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ให้แก่วัยรุ่นหญิง เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาการเปลี่ยนแปลงของบทบาทครอบครัว ที่ส่งผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น และศึกษาปัจจัยเกี่ยวข้องที่ชักจูงให้วัยรุ่นหญิงเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยทำการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ รายงานการสืบค้นทางอินเตอร์เน็ต แล้วนำเสนอผลการศึกษาเชิงวิเคราะห์และทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการใช้ชีวิตของพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีผลต่อทัศนคติด้านการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น สัมพันธภาพในครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ขาดความใกล้ชิดกับวัยรุ่น ความไม่เข้าใจสภาวะความเป็นวัยรุ่นของบุตรหลาน ทำให้วัยรุ่นปิดกั้นครอบครัวแต่เลือกเสพสื่อเทคโนโลยีมากขึ้น (UNFPA, 2556) สังคมออนไลน์กลายเป็นสิ่งที่ยั่วยุ และเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นได้ง่ายขึ้น แม้เด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันต้องการความมีอิสระ แต่ขณะเดียวกันเด็กและวัยรุ่นยังขาดการตระหนักรู้ในการป้องกันตัวเอง มีความรู้น้อยเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย รวมทั้งยังขาดคำชี้แนะที่เหมาะสมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ดังนั้นแนวทางการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น ประเด็นสำคัญอันดับแรกคือสัมพันธภาพเชิงบวกของสถาบันครอบครัวที่จะเป็นภูมิคุ้มกันอีกทางหนึ่งให้กับบุตรหลานวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่จะก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้รู้เท่าทันปัญหานี้ สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวยังสร้างการตระหนักรู้ ให้วัยรุ่นทั้งหญิงและชายมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาวะอนามัยทางเพศที่ถูกต้อง และช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงภัยของวัยรุ่นให้ดีขึ้นได้

คำสำคัญ (Keywords) : สถาบันครอบครัว การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ วัยรุ่น

Abstract

A Study on Relationship of Family Institute for Raising Awareness about Undesirable Pregnancy to Female Adolescents is a documentary research aimed to search for changes of family role influencing female adolescents' unwanted pregnancy. It also studies associated factors persuading female adolescents to have unwanted pregnancy by collecting data from documents, textbooks, books and internet searching report and then presenting analytic research findings as well as synthesizing the data. The results find that parents' lifestyles have effects on adolescents' attitude toward sexual relationship. Relationship in the family without intimacy between parents and teenagers and understanding teenage condition increases adolescents' technology media consumption (UNFPA, 2013). Cyber society turns into the enticement and the factor more easily leading to sexual relationship among teenagers. Even though teenagers nowadays need freedom, they still lack of awareness in self-protection, knowledge on safe sex, and proper suggestions from parents, teachers as well as all sectors which involve. Thus, in the prevention of adolescents' unwanted pregnancy, the first and most important factor is positive relationship of family institute which works as immunity raising awareness in the problem for teenagers, especially female, who are growing up to be adults. Also, positive relationship in the family raises both male and female adolescents' awareness in correct sexual hygiene.

Keywords : Family Institute, Unwanted Pregnancy, Adolescents

บทนำ (Introduction)

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมไปจากยุคก่อน การแข่งขันที่มุ่งเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจตามกระแสทุนนิยม ทำให้บทบาทครอบครัว ค่านิยม และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป การก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือกระแสทุน ส่งผลให้โครงสร้างของสังคมทุกระดับมีระบบเศรษฐกิจที่เน้นการแข่งขันมากกว่าเกื้อกูล พ่อแม่จำต้องแยกย้ายและช่วยกันทำงาน และทิ้งบุตรหลานให้เติบโตอยู่กับผู้สูงอายุหรือญาติพี่น้อง เมื่อสถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันสำคัญขาดความอบอุ่นใกล้ชิด ประกอบกับมีการเปิดรับค่านิยมจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งกายที่ล่อแหลมมากขึ้น การยอมรับการทักทายแบบโอบกอด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่าง

ของค่านิยมใหม่ ที่ทำให้ค่านิยมการรักนวลสงวนตัวแบบวัฒนธรรมไทยลดลง และเมื่อการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบันดำเนินไปพร้อมกับเทคโนโลยีทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ เกิดเป็นสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ค ไลน์ ที่ทำให้การสื่อสารมีความง่าย สะดวกต่อการนัดพบ พูดคุยระหว่างวัยรุ่นด้วยกัน สังคมออนไลน์จึงกลายเป็นสิ่งที่ยั่วยุและเป็นปัจจัยเสริมที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นได้ง่าย อีกทั้งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมอื่นๆที่สำคัญคือ สื่อทางเพศต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงง่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่วัยรุ่นหาซื้อมาดื่มได้สะดวก ล้วนเป็นเหตุผลักดันให้เกิดปัญหาต่อวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย นอกจากสัมพันธภาพของครอบครัว และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมจากภายนอกแล้ว ช่วงวัยนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งวัยรุ่นต้องปรับตัวกับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไป มีอารมณ์อ่อนไหวเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง สับสนในบทบาทของตนเองระหว่างการเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่เพื่อนมีอิทธิพลสูงต่อความคิด และวัยนี้ยังให้ความสนใจในเรื่องเพศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางเพศที่สมบูรณ์จากอิทธิพลการทำงานของสมองส่วนไฮโปทาลามัส (hypothalamus) ต่อมใต้สมอง (pituitary gland) และต่อมเพศ (gonad) ทำให้ผู้หญิงมีลักษณะของความเป็นเพศหญิง และผู้ชายมีลักษณะของความเป็นเพศชาย ผลลัพธ์จากการเปลี่ยนแปลงทางเพศทำให้วัยรุ่นเริ่มเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ โดยต่อมเพศจะมีหน้าที่ผลิตฮอร์โมนเอสโตรเจน (estrogen) และเทสโทสเตอโรน (testosterone) ซึ่งฮอร์โมนทั้งสองนี้ทำให้ร่างกายเข้าสู่วัยหนุ่มสาวและมีอิทธิพลเป็นแรงขับทางเพศ (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558) จะเห็นได้ว่า นอกจากการเปลี่ยนแปลงตามช่วงวัยที่เกิดกับตัววัยรุ่นเองแล้ว ปัญหาของวัยรุ่นยังมีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกมาสมทบ เพราะเมื่อสภาพสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และมีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นด้วย สัมพันธภาพในครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ขาดความใกล้ชิดกับวัยรุ่น ความไม่เข้าใจสภาวะความเป็นวัยรุ่นของบุตรหลาน เป็นปัจจัยทำให้วัยรุ่นเลือกเสพสื่อเทคโนโลยีมากขึ้น (UNFPA, 2556) จุดเปลี่ยนสำคัญของเส้นทางชีวิตวัยรุ่นในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะวัยรุ่นหญิง จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่เกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรี การท้องไม่พร้อม และการทำแท้ง (ศิรินันท์ กิตติสุสถิต และคณะ, 2554) รายงานการสำรวจวัยรุ่นอายุระหว่าง 15–19 ปี เมื่อปี 2557 ของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าในปี 2556 มีวัยรุ่นที่คลอดบุตรมากกว่า 2 ล้านคน ซึ่งมีภาวะท้องไม่พึงประสงค์ ไม่มีการคุมกำเนิดและมีทำแท้ง คิดเป็นร้อยละ 86.3 (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,2557) ข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า หญิงวัยรุ่นที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ในสังคมไทยเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ แม้เด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันต้องการความมีอิสระมากขึ้น และเด่นชัดในการตัดสินใจที่จะคิดเอง เลือกเป้าหมายชีวิตด้วยตนเอง มีสังคมที่เปิดกว้างให้เรียนรู้ความเป็นผู้ใหญ่เร็วขึ้น แต่ขณะเดียวกันเด็กและ

วัยรุ่นก็ยังขาดความรู้ในการป้องกันภัยที่จะมาสู่ตนเอง นั่นเพราะมีวุฒิภาวะน้อย ง่ายต่อการโน้มน้าวจิตใจ ขาดวุฒิทางอารมณ์ ขาดประสบการณ์ ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว ทำให้ขาดความยั้งคิดในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ประจวบ หลักแหลม และคณะ,2556) หลายคนกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นทั้งๆ ที่ยังไม่พร้อม ทำให้เสียการเรียน เสียอนาคต สุดท้ายคิดแก้ไขไม่ได้จึงลงเอยที่การทำแท้ง และอาจนำบุตรไปฝากพ่อแม่เลี้ยง หรือทอดทิ้งเด็กจนเป็นภาระเพิ่มขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อชีวิตของเด็กรอบด้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเป้าหมายด้านการศึกษา (สุภาวดี เครือโชติกุล และ สกาวเดือน ไพบูลย์, 2557) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นยังส่งผลกระทบต่อสภาพอารมณ์และสังคมด้วย เนื่องจากสังคมไทยไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นหญิง ดังนั้น หญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วจึงมักเกิดความรู้สึกมีปมด้อย กลัวถูกฝ่ายชายทอดทิ้ง โดยเฉพาะเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นก็จะยิ่งรู้สึกกดดัน อับอาย และรู้สึกต้องรับผิดชอบต่อการตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นนั้น (วิทิตา,2551) ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล รวมทั้งภาวะซึมเศร้า ย่อมนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาในทางที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการฆ่าตัวตาย ซึ่งการเผชิญภาวะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตของชีวิต ผลกระทบที่เกิดกับวัยรุ่นจึงส่งผลกระทบต่อสังคมตามมา เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์(undesirable pregnancy หรือ unwanted pregnancy) การแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (sexually transmitted diseases) ความเสี่ยงภัยของแม่วัยรุ่นและเด็กแรกคลอด เด็กถูกทอดทิ้งที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชนไทยและการพัฒนาประเทศ ทั้งในขณะปัจจุบันและในอนาคต

การสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล ตลอดจนเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีโดยเฉพาะเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน การที่ครอบครัวมีเวลา ดูแล ใส่ใจ ห่วงใยกัน มีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ถึงสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีผลต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความไว้วางใจ มีทุกข์ภัยก็สามารถให้คำปรึกษาได้ทุกอย่าง พ่อแม่ไม่ควรปล่อยบุตรอยู่ตามลำพังเมื่อเกิดปัญหา ต้องทันต่อความทันสมัยของสื่อปัจจุบันเพื่อป้องกันการเสพสื่อที่ไม่เหมาะสมของบุตร สัมพันธภาพในครอบครัวสามารถสร้างการตระหนักรู้คุณค่าของความเป็นเพศหญิง–ชายให้บุตรหลานวัยรุ่น ตลอดจนช่วยเสริมสร้างค่านิยมใหม่ให้เกิดกับตัวของวัยรุ่นเองและต่อสังคม เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง

วัตถุประสงค์

อธิบายสัมพันธภาพของสถาบันครอบครัว ที่มีผลต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิง (ช่วงอายุ 10 - 19 ปี) ตลอดจนมีข้อเสนอแนะเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาสาเหตุ ความสำคัญ ตลอดจนปัจจัยเกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลชักจูงให้วัยรุ่นหญิงเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ภายใต้บริบทของสังคมไทย

วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ขอบเขตตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ บทบาทหรือสัมพันธภาพด้านต่างๆของสถาบันครอบครัวที่มีผลต่อสภาวะความเป็นวัยรุ่น โดยตีความและอธิบายผลตามคำนิยาม ตามเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อธิบายผลกระทบของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ผลด้านสัมพันธภาพของสถาบันครอบครัว และเสนอแนะแนวทางส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสรุปใจความสำคัญ ถอดความหมาย และแยกแยะข้อมูลที่มีความหมายเดียวกันให้อยู่ในเรื่องเดียวกันและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

คำจำกัดความ/นิยาม

สถาบันครอบครัว (Family Institute) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกที่มาอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ มีความผูกพัน และเกี่ยวโยงกัน มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อกัน และมีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกยึดเป็นแนวปฏิบัติ

วัยรุ่นหญิง (Female Adolescents or Teenage Adolescents) หมายถึง วัยที่มีอายุอยู่ในระหว่าง 10 – 19 ปี (WHO, 2559) มีเพศกำเนิดที่ระบุในสูติบัตรว่าเป็นเพศหญิง เป็นวัยที่มีพัฒนาการและการเจริญเติบโตอยู่ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (Adolescents Pregnancy or Teenage Pregnancy) หมายถึง การตั้งครรภ์ในสตรีที่มีอายุระหว่าง 10 - 19 ปี โดยถืออายุ ณ เวลาที่คลอดบุตร ซึ่งสามารถแบ่งวัยรุ่นออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ Younger Adolescents คือ ช่วงอายุ 10 - 14 ปี, และ Adolescents คือ ช่วงอายุ 15 - 19 ปี, การอธิบายความหมายในทางชีววิทยาและสรีระวิทยา หากวัยรุ่นหญิงในกลุ่ม

อายุดังกล่าวมีประจำเดือนและมีเพศสัมพันธ์กับเพศชาย ย่อมสามารถตั้งครรภ์และคลอดบุตรได้ (World Health Organization, 2004: 5)

การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ (Unwanted Pregnancy) หมายถึง การมีบุตรหรือการปฏิสนธิของตัวอ่อนมนุษย์ เป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า (CDC, 2558) ที่เกิดจากการขาดความรู้ในการวางแผนครอบครัวไม่มีความรู้เรื่องการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง หรือไม่ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้มีการเตรียมพร้อม อาจจะทำให้เด็กที่คลอดออกมามีลักษณะผิดปกติหรือมีสุขภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ได้

การทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงทำการทบทวนวรรณกรรม ดังหัวข้อต่อไปนี้

1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในสังคมไทย

2) ผลกระทบของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

3) สัมพันธภาพของสถาบันครอบครัว ที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิง

การทบทวนวรรณกรรมแต่ละหัวข้อ มีเนื้อหาดังนี้

1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในสังคมไทย

งานวิจัยของสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ปี 2554 พบว่า สาเหตุปัญหาของการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น เกิดจากปัจจัยแวดล้อม 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ สภาพครอบครัวแตกแยก ปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม การถูกล่วงละเมิดจากบุคคลในครอบครัว 2) ด้านพฤติกรรมของเด็กเอง ได้แก่ ขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ความอยากรู้อยากลอง ขาดความรู้สึกของการมีคุณค่าในคนเอง เพราะความประมาท แพ้ยาคุมกำเนิด ค่านิยมทางเพศที่ผิด 3) ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อมในชุมชน อิทธิพลจากเพื่อนที่มีค่านิยมผิดและอิทธิพลสื่อที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2554)

ศรีเพ็ญ ตันติเวสส (2556) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ของวัยรุ่น ความรุนแรงในครอบครัว การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การไม่ได้เรียนหนังสือ แต่งงานหรืออยู่ด้วยกันเมื่ออายุยังน้อย รายได้ต่ำ การเที่ยวเตร่กลางค่ำกลางคืน ดื่มสุราหรือเสพสิ่งเสพติด (ศรีเพ็ญ ตันติเวสส และคณะ, 2556)

การศึกษาของมาลีวัล เลิศสาครศิริ (2557) พบว่า ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดทัศนคติต่อการตั้งครรภ์ ลักษณะครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม ค่านิยม วัฒนธรรมและสื่อต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น

ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และขวัญใจ เพทายประกายเพชร (2558) พบว่า การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้งเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม คนส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์เพราะขาดความรู้ในการคุมกำเนิด ประกอบกับเรื่องเพศในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ปกติ สามารถพบเห็นและเรียนรู้จากสื่อต่างๆและเพื่อนฝูง การหาซื้อถุงยางอนามัยและยาคุมกำเนิดหาได้ง่ายทั่วไป เมื่อเกิดปัญหาท้องไม่พึงประสงค์และการทำแท้งพวกเขาจะปรึกษาพ่อแม่ ผู้ปกครองและเพื่อนที่สนิท

2) ผลกระทบของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

หลายประเทศให้ความสนใจ ประเด็นการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ยังไม่ควรเกิดขึ้น เพราะวัยรุ่นยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน หากเกิดพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลกระทบตามมากับตัววัยรุ่นเองและส่งผลกระทบต่อสังคมด้วย เช่น เช่น การตั้งครรภ์ระหว่างเรียน การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะเชื้อเอชไอวี ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ ผลการเรียนตกต่ำ และเป็นภาระของภาครัฐในการให้ความช่วยเหลือดูแล นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความลำบากในการพัฒนาประเทศในอนาคต (ปัญญ์กรินทร์ หอยรัตน์ และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2558)

งานวิจัยของ วิทิตา สุขทั่วญาติ. (2551) ระบุว่าการมีเพศสัมพันธ์ทำให้มีการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ วัยรุ่นหญิงใช้วิธีการยับยั้งการตั้งครรภ์โดยวิธีการใช้ยาขับประจำเดือน มีการทำแท้งโดยไม่ถูกต้อง ไม่ระวังภาวะแทรกซ้อนจากโรคเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ สุดท้ายต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เสียเวลา สูญเสียอนาคตของตนเองและไม่ตอบสนองความคาดหวังของครอบครัวและสังคมได้

การตั้งครรภ์โดยไม่ได้แต่งงานนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้การใช้ชีวิตในแบบของวัยรุ่นได้สิ้นสุดลงในลักษณะของการถูกตัดขาดจากเพื่อน และไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นของวัยรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของที่พบว่า การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของหญิงวัยรุ่นนั้น ส่งผลให้พวกเธอไม่สามารถใช้ชีวิตในแบบของวัยรุ่นได้อีกต่อไป ทำให้พวกเธอต้องมีภาระรับผิดชอบมากขึ้น (East, Chien, & Barber, 2012)

3) สัมพันธภาพของสถาบันครอบครัวที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

งานวิจัยของ วิทิตา สุขทั่วญาติ (2551) พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรม การเลี้ยงดูของครอบครัวที่ปล่อยปละละเลย และครอบครัวที่บิดามีพฤติกรรมทางเพศและการใช้อำนาจ หล่อหลอมพฤติกรรมและส่งเสริมค่านิยมในการใช้เงินเพื่อตอบสนองความต้องการ การรับวัฒนธรรมการบริโภควัตถุนิยม ทำให้กรณีศึกษามีนิสัยการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ขาดผู้ให้คำปรึกษาในช่วงเวลาเกิดปัญหา การใช้อำนาจความรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว การขาดความรักและความอบอุ่น ทำให้เกิดการแสวงหาความรักจากบุคคลอื่นและนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์

กิ่งดาว แสงจินดา (2559) ให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนสนับสนุนในการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นมารดาที่ดีในระยะต่อไป

การศึกษาของ รีนา ต๊ะดี การกลายมาเป็นแม่ของวัยรุ่นมิได้ส่งผลกระทบในเชิงลบเพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งผลกระทบในเชิงบวกด้วย เมื่อวัยรุ่นหญิงสามารถรับมือกับการเปลี่ยนผ่านและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ และปรับตัวเข้ากับบทบาทใหม่ได้ในที่สุด โดยแรงสนับสนุนจากครอบครัวและคนรอบข้าง มีส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้วัยรุ่นหญิงสามารถใช้ชีวิตใหม่ในฐานะผู้ใหญ่และแม่ได้อย่างเหมาะสม

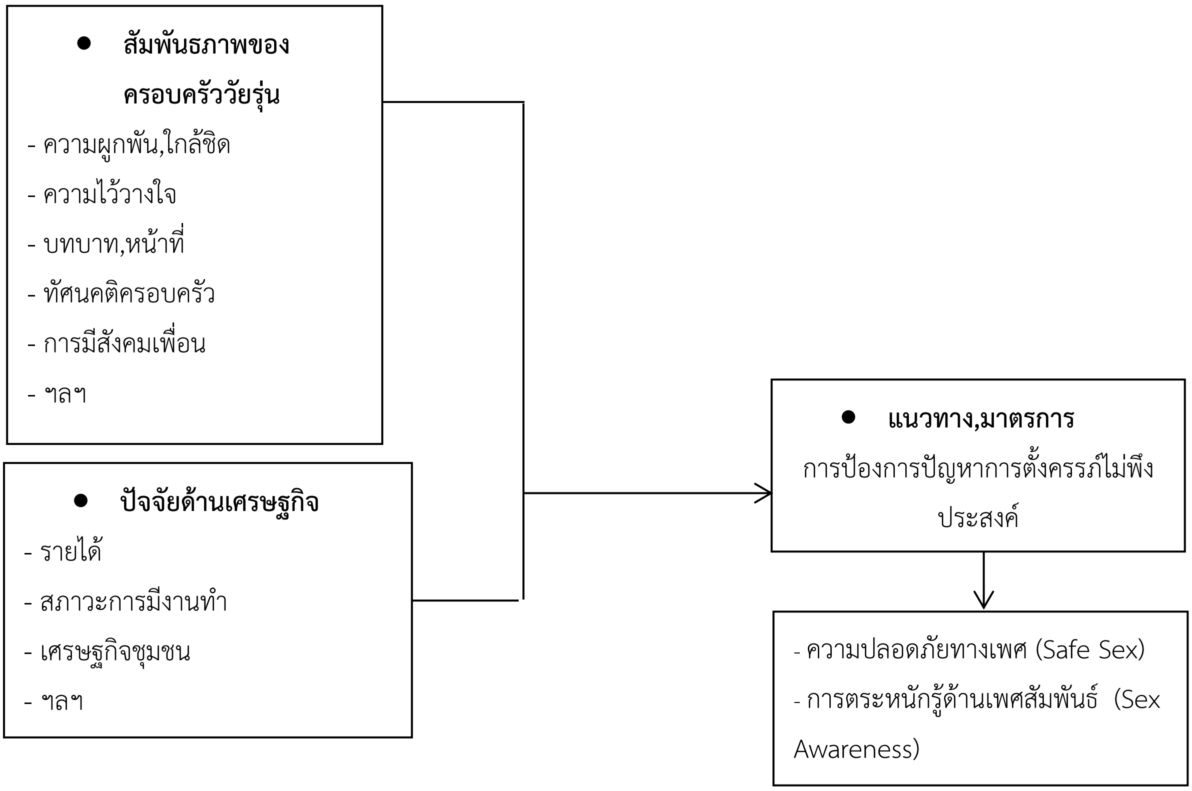

สรุปและอภิปรายผล(Conclution)

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพของครอบครัวมีความสำคัญในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิง จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยของผู้ที่เคยได้ทำการวิจัยมาก่อนพบว่า ครอบครัวที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษายอมรับได้กับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของบุตรหลาน ซึ่งแสดงถึงการยอมรับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ปี 2554 ที่พบว่าการห้ามวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปีไม่ให้มีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก สาเหตุเพราะการรับรู้ของเด็กเองที่เห็น การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่ความผิด เพียงแต่ผู้ใหญ่ไม่ชอบ การลักลอบมีเพศสัมพันธ์ยังเป็นความท้าทาย ดังนั้น เด็กวัยรุ่นหญิงทุกคนไม่ว่าจะเป็น “เด็กเที่ยว” หรือ “เด็กเรียน” ต่างเป็น กลุ่มเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พร้อมเหมือนกัน (สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว,2554) การสื่อสารไร้พรมแดน ข่าวสารและข้อมูลยั่วยุในสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นสาเหตุให้วัยรุ่นทั้งชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น ส่งผลให้วัยรุ่นหญิงในสังคมไทยเกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร แม่วัยรุ่นมีเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นปัญหาสำคัญอันดับต้น โดยพบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นมากกว่าด้านอื่นๆ ส่วนปัจจัยด้านการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสำคัญมากเช่นกัน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมา ก่อให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจและกล้าที่จะเปิดเผยปัญหากับคนในครอบครัวทุกเรื่อง รวมทั้งเรื่องความรักของวัยรุ่นที่วัยรุ่นมักอยากให้มีคนรับฟังและเข้าใจ ส่วนบทบาทของสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการอบรมสั่งสอน พบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ คือ การสอนให้วัยรุ่นหญิงกล้าปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม เป็นการชี้แนะทางออกให้แก่วัยรุ่นหญิง สอดคล้องกับการศึกษาของ มนชนก พัฒน์คล้าย และคณะ (2559) ที่เสนอแนะว่าหลักสูตรการศึกษาและชุมชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดการให้ความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิด และการตระหนักถึงการเป็นกุลสตรีตามแนววิถีของสังคมไทยที่รักนวลสงวนตัว โดยดึงบุคคลภายในครอบครัวและคนใกล้ชิดของวัยรุ่นหญิงเข้าร่วมการอบรมหรือทำกิจกรรมร่วมด้วย

การที่วัยรุ่นตระหนักถึงโทษของการไม่เชื่อฟังพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เป็นการป้องปรามมิให้วัยรุ่นหญิงพลั้งพลาดในทุกเรื่องรวมทั้งเรื่องเพศ แต่สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวยังช่วยเสริมให้เกิดการใช้ทักษะ ไหวพริบ ปฏิภาณ ในการเอาตัวรอดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พร้อม ช่วยลดความเสี่ยงให้วัยรุ่นหญิงด้านโรคติดต่อจากเพศสัมพันธ์อีกด้วย นอกจากนี้แม้ว่าการตั้งครรภ์และการเป็นแม่วัยรุ่นจะไม่เป็นที่ยอมรับ และส่งผลกระทบด้านลบอย่างชัดเจน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเงิน ด้านสังคมและด้านจิตใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไป แม่วัยรุ่นเริ่มเรียนรู้ที่จะรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ

มีการปรับตัวเพื่อรับบทบาทใหม่ในฐานะแม่ได้อย่างเข้มแข็งขึ้น นั่นเพราะได้การหนุนเสริมจากครอบครัว ในการบรรเทาความรุนแรงของผลกระทบทางด้านลบที่เกิดจากการตั้งครรภ์ และการเลี้ยงบุตรในวัยรุ่น ทำให้แม่วัยรุ่นบางส่วนสามารถก้าวข้ามการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในชีวิตได้ ทั้งเรื่องการค้นหาอัตลักษณ์ เป้าหมายในชีวิต และการเปลี่ยนบทบาทจากวัยรุ่น นักเรียน ลูก มาเป็นวัยผู้ใหญ่ วัยทำงาน และแม่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลจากการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพเชิงบวกในครอบครัวยังคงมีบทบาทในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ดังนั้น :

• ส่งเสริมครอบครัวให้สามารถแยกแยะได้ว่าบุตรหลานของตนเป็นกลุ่มเสี่ยงด้านพฤติกรรมทางเพศหรือไม่ เพื่อหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้ทันท่วงที

• รณรงค์ให้มีการปรับทัศนคติทางลบของครอบครัวต่อการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น และชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

• ควรชี้แนะให้ครอบครัวมีศิลปะในการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน เพื่อให้ตระหนักรู้คุณค่าของความเป็นเพศชาย – หญิง และสร้างค่านิยมความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมทางเพศของบุตรชายและบุตรสาว

2) ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่สอนการป้องกันภัยจากเพศสัมพันธ์และให้คำแนะนำเรื่องทางเพศแก่บุตรหลานน้อย ดังนั้น :

• ควรสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ครอบครัว ถึงความจำเป็นในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรหลาน ไม่ควรโยนภาระหน้าที่ในการป้องกันภัยให้แก่บุตรหลานที่ไม่อาจป้องกันภัยรอบด้านที่จะมาสู่ตนเอง หรือปล่อยให้เป็นภาระของโรงเรียนแต่เพียงลำพัง

• หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาแก่ครอบครัว โดยนำโปรแกรมการสอนเพศศึกษาที่หน่วยงานอื่นมีอยู่แล้วนำมาใช้

• ควรสอดแทรกกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่วัยรุ่น

3) ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวรับรู้และเล็งเห็นประโยชน์ของโครงการที่หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการอยู่ หรือเคยดำเนินการในพื้นที่ศึกษา ดังนั้น :

• ควรสนับสนุนโครงการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เป็นประโยชน์แก่วัยรุ่น ให้คงอยู่และส่งเสริมให้ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาวัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง

• ควรพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการใหม่ และแนวทางของครอบครัวที่ศึกษาและมีข้อเสนอแนะมา

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1) ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกในครอบครัว เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล ตลอดจนเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีโดยเฉพาะเรื่องเพศศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน การที่ครอบครัวมีเวลา ดูแลเอาใจใส่กัน ห่วงใยกัน มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ก็จะเกิดความไว้วางใจ มีทุกข์ภัยก็สามารถให้คำปรึกษาได้ทุกอย่าง พ่อแม่ไม่ควรปล่อยบุตรอยู่ตามลำพังเมื่อเกิดปัญหา ต้องทันต่อความทันสมัยของสื่อปัจจุบัน เพื่อป้องกันการเสพสื่อที่ไม่เหมาะสมของบุตร

2) ควรทำวิจัยเพิ่มกับกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจง เช่น วัยรุ่นชาย, วัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว, ครอบครัวที่มีบุตรหลานก่อนเข้าสู่วัยรุ่น ฯลฯ

3) มีการศึกษาที่แน่ชัดและเฉพาะเจาะจงว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ไม่ได้แต่งงาน มองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองไว้ว่าอย่างไร ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากทั้งนี้เพราะการเป็นหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ไม่ได้แต่งงานตามค่านิยมของสังคมนั้น เป็นประสบการณ์ชีวิตที่ลำบาก ซับซ้อน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาวะสุขภาพร่างกายและจิตใจ และยังส่งผลโดยตรงต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ในการดำรงชีวิตของแม่วัยรุ่นและทารก

4) ควรทำวิจัยในประเด็นอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น ความตระหนักต่อการตั้งครรภ์ไม่พร้อมทั้งของวัยรุ่น ครอบครัว และชุมชน วิธีการสอนเพศศึกษาที่เหมาะกับบริบทชุมชน และผลกระทบจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อมที่มีต่อครอบครัว ตลอดจนสถาบันอื่นๆในสังคม

5) ควรทำวิจัยที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐ และพัฒนาโครงการตลอดจนกิจกรรมต่างๆที่จะเสริมสร้าง สัมพันธภาพของสถาบันครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อช่วยปรับความรู้ ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ให้สัมฤทธิ์ผลและลดระดับความรุนแรงลง

เอกสารอ้างอิง (References)

กิ่งดาว แสงจินดา. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนกิจการเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ โดยไม่ตั้งใจ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการผดุงครรภ์ขั้นสูง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. กรกฎาคม 2559

ปัญญ์กรินทร์ หอยรัตน์ และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). วัยรุ่นไทยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และ ขวัญใจ เพทายประกายเพชร.(2558). การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้งของวัยรุ่นตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล. รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีราชบุรี.

ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และขวัญใจ เพทายประกายเพชร. (2559). การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้ง : แนวทางป้องกันสำหรับวัยรุ่น. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี : กรุงเทพ. ปีที่ 32, ฉบับที่ 2, พฤษภาคม – สิงหาคม. 2559

ประจวบ หลักแหลม และคณะ (2556). การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น : ปัญหาและแนวทางแก้ไขทางสังคมวิทยา.   บทความวิชาการ. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา : กรุงเทพ, ปีที่ 14, ฉบับที่ 3, หน้า 3-11.

วิทิตา สุขทั่วญาติ. (2551). บทเรียนที่ได้จากการสะท้อนคิดของนักเรียนหญิงที่ออกกลางคันเนื่องจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ออนไลน์) สืบค้นจาก http://doi.nrct.go.th//ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/CMU.res.2008.444 : ศูนย์สารสนเทศการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, นพวรรณ มาตารัตน์, วาที สิทธิ, แครี ริคเตอร์ และ อุไรวรรณ คนึงสุขเกษม. (2554). หนูยังไม่อยากเป็นแม่ : เส้นทางชีวิตที่น่าห่วงใยของแม่วัยเด็กในสังคมไทย. เอกสารทางวิชาการ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล จ.นครปฐม, พิมพ์ครั้งที่ 1 (หน้า 181-196,2554.) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา. (โดย สุรีย์พร พันพึ่ง,มาลี สันภูวรรณ์ : บรรณาธิการ)

ศรีเพ็ญ ตันติเวสส ดร. ภญ, และ นายทรงยศ พิลาสันต์, ดร. อินทิรา ยมาภัย, ดร. นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์,นางสาวชลัญธร โยธาสมุทร, นางสาวอภิญญา มัตเดช, นางสาวณัฐจรัส เองมหัสสกุล. (2556). สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย : โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ, กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข : นนทบุรี. (ออนไลน์) สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/article_attach/11829/16120.pdf

สุภาวดี เครือโชติกุล และ สกาวเดือน ไพบูลย์. (2557). คุณภาพหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์: บทบาทพยาบาลผดุงครรภ์. วารสารเกื้อการุณย์, ปีที่ 21, ฉบับที่ 2, หน้า 18-27.

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.(2558). คู่มือการจัดการอบรมเรื่องเพศคุยได้ในครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข.(2559). สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2559. (ออนไลน์) สืบค้นจาก http://rh.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=86

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข.(2560). สถิติการคลอดของแม่วัยรุ่นในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558. นนทบุรี : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรกฎาคม 2557). สถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นไทย ปี 2556.(ออนไลน์) สืบค้นจาก http://dcy.go.th/webnew/uploadchild/cld/download/file_th_20152002002459_1.pdf

สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย, สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2554). งานวิจัยการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น (แม่วัยใส) ปี 2554. (งานวิจัยด้านการรับมือความเปลี่ยนแปลงทางสังคม:รวมงานวิจัย, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2554). การส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นอย่างมีส่วนร่วม. (งานวิจัยด้านการรับมือความเปลี่ยนแปลงทางสังคม:รวมงานวิจัย, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8 จังหวัดลพบุรี, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ,กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554).แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อน การสมรสและการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในจังหวัดกำแพงเพชร. (โดย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร : ทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8 จังหวัดลพบุรี, กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ออนไลน์ สืบค้นจากhttps://www.m-society.go.th/article_attach/3679/4101.pdf

CDC (January, 22, 2015) Unintended Pregnancy Prevention. (Online) Retrieved from http://www.cdc.gov/reproductivehealth/unintendedpregnancy/

Dunn, W. N. (1981). Public policy analysis : An introductio. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

Dunn,W.N. (1994). Public policy: An introduction (2nded.). Englewood Cliffs,New Jersey : Prentice Hall.

Dye, T. (1995). Understanding public policy (8thed.). Englewood Cliffs, New Jerse : A Simon & Schuster Company.

Easton, D. (1965). A system analysis : Political life. New York : Wiley.

Hill, M. (2005). The public policy process. London : Pearson Education Limited.

Mazmanian, D. A., & Sabatier. (1981). Effective policy implementation. Exington, MA: Lexington Book.

UNFPA Thailand (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย : ธันวาคม 2556). แม่วัยใส ความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. (ออนไลน์) สืบค้นจาก http://social.nesdb.go.th/social/Portals/0/State%20of%20Thailand%20Population%20 Report%20on%20adolescent%20pregnancy.pdf

World Health Organization. (2006). Integrating Gender into the Curricula for Health Professionals. Geneva : World Health Organization.

World Health Organization. (2004). Adolescent pregnancy, Issues in adolescent health and development. (Online) Retrieved from http://whqlibdoc.who.int/publications/2004/9241591455_eng.pdf

WHO. (2016). Adolescent development. (Online) Retrieved from http://www.who. int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/dev/en

สูตรสำเร็จในนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัว

FORMULAS IN POPULAR LOVE NOVELS ABOUT FAMILY

ทัตพิชา สกุลสืบ(Tatpicha Sakulsueb)[1*] ประภาษ เพ็งพุ่ม(Brapaas Pengpoom)[2]

[1] สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[2] สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[*]Corresponding author. E-mail: thatpic@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง ‘สูตรสำเร็จและคุณค่าในนวนิยายรักยอดนิยมของไทย’ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัวด้านโครงเรื่องจำนวน 7 เรื่อง เพื่อสรุปสูตรสำเร็จในการเขียน นวนิยายแนวดังกล่าว โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนวนิยายที่มีการผลิตซ้ำตั้งแต่ 6 ครั้งขึ้นไปทั้งในรูปแบบของละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และละครเวที การวิเคราะห์สูตรสำเร็จของโครงเรื่องใช้แนวคิดของพาเมลา เรจิส ผลการศึกษาพบว่า โครงเรื่องของนวนิยายรักแนวครอบครัวเหล่านี้เป็นไปตามสูตรสำเร็จ คือ สภาพสังคมกำหนด การพบปะ อุปสรรค แรงดึงดูด การเปิดตัวคบหา ความสัมพันธ์ถึงทางตัน การยอมรับซึ่งกันและกัน และการให้คำมั่นสัญญา การเรียงลำดับเหตุการณ์มีความแตกต่างกันในแต่ละเรื่อง ทำให้นวนิยายเหล่านี้ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: สูตรสำเร็จ โครงเรื่อง นวนิยายรักแนวครอบครัว

Abstract

This research was a part of dissertation entitled ‘formulas and values in Thai popular love novels’. The objective was to study 7 stories of popular love novel about family on plot for summarizing formula of writing this kind of novel. Samples were selected from the frequency of reproduction since 6 times or more in a form of TV play, movie, and stage play. The analysis of plot used formula of Pamela Regis. The finding found that plots of love novel about family were in the way of formula consisted of society defined, meeting, barrier, attraction, declaration, ritual death, recognition, and betrothal but the arrangement of events was different from each story. This difference of arrangement attracted the reader’s interest successfully.

Keywords: Formula, Plot, Love Stories about family

บทนำ

มุมมองของนักวิจารณ์ที่มีต่อนวนิยายรักแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง แนวทางแรกมองว่า นวนิยายรักของไทยมีเนื้อหาวนเวียนซ้ำกับแบบเดิม และไม่มีพัฒนาการของเรื่อง ดังที่เจือ สตะเวทิน (อ้างใน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2538, น. 119) ได้ให้ฉายานามของนวนิยายรักว่า 'น้ำเน่า' หมายถึง เรื่องแต่งที่มีเนื้อหาคาดเดาได้ง่าย และไม่มีความแปลกใหม่ แต่ในแนวทางที่สอง นักวิจารณ์อีกกลุ่มหนึ่งกลับมองว่า แม้นวนิยายรักจะมีลักษณะร่วมที่เหมือนกันประการหนึ่ง คือ การนำเสนอเรื่องราวความรักของตัวละครเอกชายและหญิงที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ไปจนกว่าปัญหาจะคลี่คลายและได้ครองรักกันอย่างเป็นสุข ดังคำกล่าวที่ว่า boy-meets-girl-who-live-happily-ever-after (Wherry, 2015, p.54) แต่ในความเป็นจริงแล้ว การวางโครงเรื่องความรักมีรายละเอียดที่มากกว่านั้น และรายละเอียดดังกล่าวนี้สามารถสรุปออกมาให้เห็นเป็นสูตรสำเร็จ โดยสูตรนี้สามารถนำไปวิเคราะห์นวนิยายรักแนวต่างๆ ได้เพื่อให้เห็นว่ามีความซับซ้อนของการบิดเนื้อเรื่องและเหตุการณ์ให้ออกมาแตกต่างกัน ทั้งที่มีแนวเรื่องใกล้เคียงกัน สูตรสำเร็จที่กล่าวมานี้คิดขึ้นโดยพาเมลา เรจิส (Pamela Regis) ซึ่งเขียนไว้ในตำราชื่อ A Natural History of the Romance Novel ประกอบด้วยคุณลักษณะ 8 ประการ ได้แก่ สภาพสังคมกำหนด (Society Defined), การพบปะ (The Meeting), อุปสรรค (The Barrier), แรงดึงดูด (The Attraction), การเปิดตัวคบหา (The Declaration), ความสัมพันธ์ถึงทางตัน (The Ritual Death), การยอมรับซึ่งกันและกัน (The Recognition), การให้คำมั่นสัญญา (The Betrothal) (อ้างใน Wherry, 2015, p. 62 แปลโดย ทัตพิชา สกุลสืบ)

องค์ประกอบทางโครงสร้างทั้ง 8 ประการจะเกิดขึ้นอยู่เสมอไม่ว่าในนวนิยายรักประเภทใดก็ตาม ซึ่งในเวลาต่อมา มารีอัน เวย์รี (Maryan Wherry) ได้ทดลองนำแนวคิดดังกล่าวนี้มาวิเคราะห์นวนิยายร่วมสมัยเรื่อง Bet Me ของ Jennifer Crusie (2004) ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเป็นจริงและสามารถนำมาใช้กับเรื่องเล่าร่วมสมัยได้ด้วย เนื่องจากสูตรสำเร็จของพาเมลา เรจิส มีที่มาจากการศึกษาเรื่องรักแนวตำนานวีรบุรุษ ความน่าสนใจของการวิเคราะห์ด้วยสูตรสำเร็จของโครงเรื่องตามแนวคิดนี้แตกต่างจากการวิเคราะห์สูตรสำเร็จของนวนิยายในแนวทางอื่นๆ ดังที่เคยมีมาแล้วในอดีต เช่น ไวยากรณ์ของนิทานของวลาดิมีร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) ที่เห็นว่าโครงสร้างของนิทานมี 4 ข้อ ประกอบด้วย พฤติกรรมอันคงที่ จำนวนของพฤติกรรมที่มีอยู่อย่างจำกัด การเรียงลำดับของพฤติกรรมที่เหมือนเดิมทุกครั้ง และนิทานมหัศจรรย์ทุกเรื่องล้วนมีโครงสร้างเดียวกัน (อริชัย อรรคอุดม, 2556) ทฤษฎีการศึกษาการเดินทางของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมพ์เบลล์ (Joseph Campbell) ที่มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การออกผจญภัยเพื่อติดตามความสุขล้นพ้นหรือสิ่งที่ขาดหายไปจากสังคม (departure) การได้รับการครอบครูอันเป็นการต้อนรับหรือเปิดเข้าสู่ภาวะที่มีระดับสูงขึ้น (initiation) การกลับมาสู่สังคม (return) และการนำสิ่งล้ำค่าที่เขาค้นพบจากการผจญภัยมามอบให้กับสังคม (the keys) (Campbell, 1973 อ้างใน บารนี บุญทรง, 2552) และทฤษฎีการเดินทางนักเขียนของคริสโต

เฟอร์ โวกเลอร์ (Christopher Vogler) ที่นำแนวคิดของแคมพ์เบลล์มาปรับใช้กับการเขียนบทภาพยนตร์และบทละครโทรทัศน์โดยปรับการเดินทางของวีรบุรุษ 17 ขั้นตอนลงเหลือ 12 ขั้นตอน กล่าวคือ โลกปกติ (ordinary world) เสียงเรียกสู่การผจญภัย (call to adventure) การปฏิเสธเสียงเรียก (refusal of the call) การพบกับผู้ให้คำปรึกษา (meeting with the mentor) การข้ามธรณีประตูแรก (crossing the first threshold) การทดสอบพันธมิตร ศัตรู (tests, allies, and enemies) การเข้าถึงถ้ำที่อยู่ลึกที่สุด (approach the inmost cave) การทดสอบอย่างสาหัสสากรรจ์ (ordeal) รางวัล (reward) การเดินทางกลับ (the road back) และการเกิดใหม่ (the resurrection) (บารนี บุญทรง, 2554) ทฤษฎีเหล่านี้มองลักษณะร่วมของโครงสร้างของเรื่องเล่าต่างๆ เช่น นิทาน ตำนาน ภาพยนตร์ และบทละครโทรทัศน์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้น ซึ่งจะแตกต่างจากมุมมองของพาเมลา เรจิสที่เห็นว่าองค์ประกอบต่างๆ ทั้ง 8 ประการสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เขียน

ในการศึกษานี้ได้แปลองค์ประกอบและความหมายเป็นภาษาไทย โดยอิงทั้งคำอธิบายของสิขรินทร์ สนิทชน และมารีอัน เวย์รีไว้เป็นกรอบสำหรับการวิเคราะห์ ซึ่งจะนำมาทดลองใช้กับนวนิยายรักยอดนิยมของไทยในแนวครอบครัวเพื่อแสดงให้เห็นว่าแม้จะมีโครงสร้างที่เป็นสูตรสำเร็จเหมือนกัน แต่การเรียงลำดับการเกิดเหตุการณ์ที่แตกต่างกันไปทำให้เนื้อเรื่องดึงดูดความน่าสนใจของผู้อ่านได้จนจบเรื่อง รวมถึงสร้างความรู้สึกร่วมให้อยากอ่านนวนิยายในแนวดังกล่าวมากขึ้นไปด้วยจนนำไปสู่การเป็นนวนิยายยอดนิยมที่ครองใจผู้อ่านมาได้อย่างยาวนาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สูตรสำเร็จของโครงเรื่องในนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัวจากความถี่ในการผลิตซ้ำข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละครเวที ตั้งแต่ 6 ครั้งขึ้นไปจากจำนวนครั้งมากที่สุด 12 ครั้งนับตั้งแต่ครั้งแรกที่เริ่มมีการนำมาผลิตซ้ำจนถึงปี พ.ศ. 2560 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 เรื่องแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ความถี่ในการผลิตซ้ำ	ละครโทรทัศน์	ภาพยนตร์	ละครเวที
1.	บ้านทรายทอง	12	6	2	4
2.	น้ำเซาะทราย	7	5	2	-
3.	น้ำผึ้งขม-ระฆังวงเดือน	7	6	1	-
4.	เมียหลวง	7	6	1	-
5.	สวรรค์เบี่ยง	6	5	1	-
6.	ละอองดาว	6	4	2	-
7.	อีสา	6	6	-	-

สูตรสำเร็จของโครงเรื่องในนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัววิเคราะห์ด้วยทฤษฎีสูตรสำเร็จของพาเมลา เรจิส ประกอบด้วย 8 ลักษณะ ดังนี้ (สิขรินทร์ สนิทชน, 2557, น. 29-30 และ Wherry, 2015, pp. 62-64)

1. สภาพสังคมกำหนด หมายถึง สังคมที่เป็นฉากของท้องเรื่อง ส่วนมากปรากฏในตอนต้นของนวนิยายที่ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพโดยรวม อาจมีภาวะบกพร่องที่บีบบังคับหรือกดดันตัวละครเอกหญิงและชาย

2. การพบปะ หมายถึง องค์ประกอบในช่วงต้นของนวนิยายที่ตัวละครเอกหญิงและชายได้พบกัน

3. อุปสรรค หมายถึง สิ่งขัดขวางที่ทำให้ตัวละครหญิงและชายนั้นไม่อาจครองรักกันได้ อุปสรรคเป็นองค์ประกอบที่พบได้ตลอดทั้งเรื่อง

4. แรงดึงดูด หมายถึง ความพึงพอใจในกันและกันทั้งทางเพศ มิตรภาพ จุดหมาย ความคาดหวังทางสังคม

5. การเปิดตัวคบหา หมายถึง การเปิดเผยความรู้สึก การได้บอกความนัย ส่วนมากปรากฏช่วงท้ายของเรื่อง

6. ความสัมพันธ์ถึงทางตัน หมายถึง การฝ่าฟันอุปสรรคเหมือนจะเป็นไปไม่สำเร็จเพราะหาทางออกไม่ได้

7. การยอมรับซึ่งกันและกัน หมายถึง การตระหนักรู้ถึงจิตใจของตนเอง การยอมรับข้อเสียของกันและกัน

8. การให้คำมั่นสัญญา หมายถึง การได้ครองรักและอยู่ร่วมกันของตัวละครเอกหญิงและชาย

ลักษณะพิเศษของสูตรสำเร็จดังกล่าวนี้ระบุว่าการเกิดขึ้นของแต่ละเหตุการณ์ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับในลักษณะเดียวกัน และไม่จำเป็นต้องมีครบทุกลักษณะในแต่ละโครงเรื่อง ทำให้การผูกเรื่องเป็นไปได้หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนำไปใช้เข้าคู่กับการพิจารณากลวิธีการดำเนินเรื่องที่ประกอบด้วย จุดเริ่มเรื่อง จุดเริ่มต้นของปัญหา ปัญหาถึงขีดสุด การคลี่คลายปม และการจบเรื่องจะทำให้เห็นรายละเอียดของความสัมพันธ์ได้มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

สูตรสำเร็จของโครงเรื่องในนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัวจำนวน 7 เรื่อง มีการเรียงลำดับเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

บ้านทรายทอง

พจมาน พินิตนันทน์ เดินทางมาบ้านทรายทองตามคำสั่งของพ่อเพื่อเป็นแหล่งพักพิงเมื่อมาเรียนต่อ โดยที่แม่ของเธอได้ส่งจดหมายแนะนำตัวมาล่วงหน้า แต่ไม่มีใครสนใจ มีเพียงหญิงใหญ่ที่เห็นเหตุการณ์ตอนพจมานเป็นลม เลยให้พจมานเข้ามาพักผ่อนรอพบแม่ของตนเองคือ หม่อมพรรณรายแต่เมื่อหม่อมพรรณรายมาถึงพร้อมกับหญิงเล็กก็หาทางขับไล่พจมาน แต่เมื่อมีจดหมายเป็นเครื่องรับรองสิทธิ์ ทั้งสองก็ทำอะไรไม่ได้ นอกจากให้พจมานอยู่ในสถานะเดียวกับคนรับใช้ และได้รับหน้าที่ดูแลคุณชายน้อยเป็นพิเศษ ชายกลางกลับมาจากต่างประเทศ เห็นความไม่ชอบธรรมหลายอย่างจึงเปลี่ยนแปลงสถานะความเป็นอยู่ของพจมานเสียใหม่ ต่อมาคุณชายกลางไปดูงานต่างประเทศ หญิงเล็กจึงพาพจมานเข้าสังคมโดยหวังให้พจมานใจแตก แต่พจมานรักษาตัวรอดมาได้ หญิงเล็กเปิดโอกาสให้นกุลเพื่อนของพจมานมาหาได้โดยเสรี ท่านต้อม คู่หมั้นของหญิงเล็กไม่พอใจพฤติกรรมของเธอที่ชักนำพจมานไปเสียคน จึงตักเตือนและมีปากเสียงกันลามไปถึงเรื่องสิทธิ์ในการครอบครองบ้านทรายทอง หญิงเล็กคาดคั้นเอาความจริงจากท่านปู่ที่กำลังป่วยหนัก ความจริงจึงเผยออกมาว่าเจ้าของที่แท้จริงคือ สุรพล ซึ่งเสียชีวิตแล้ว สมบัติจึงต้องตกเป็นของพจมาน พจมานโดนตามตัวให้กลับบ้านเพราะน้องสาวของเธอหนีไปกับผู้ชายอื่น และบ้านติดจำนอง ทำให้ครอบครัวเกิดปัญหา แม่ของพจมานเลยขอร้องให้พจมานแต่งงานกับผู้ชายคนอื่น ชายกลางตามมาหาพจมานที่บ้านยืนยันรับสิทธิ์ครอบครองบ้านทรายทอง พจมานกลับมาบ้านทรายทอง ท่านต้อมมาขอถอนหมั้นหญิงเล็ก และให้ชายกลางเป็นผู้ใหญ่สู่ขอพจมาน ขณะที่ชายกลางไม่อาจปฏิเสธได้ หญิงใหญ่จึงนำสร้อยที่ชายกลางซื้อให้พจมานมามอบให้เธอ และให้พจมานเลือกคนที่รัก พจมานกำลังลงไปพบท่านต้อม แต่นกุลมาหาเสียก่อน พจมานจึงไปหานกุล เป็นการปฏิเสธท่านต้อมโดยปริยาย จากนั้นพจมานรู้สึกตัวจึงไปพบชายกลาง แสดงว่าเธอเลือกเขา เรื่องจึงจบลงอย่างมีความสุข

จากเนื้อเรื่องของนวนิยายเรื่อง บ้านทรายทอง ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องเล่าที่เน้นเหตุการณ์มากกว่าตัวละคร ดังนั้น บทบาทของตัวละครจะเป็นไปตามเหตุการณ์ที่มากระทบและความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นของตัวละครเอกทั้งสอง ยกตัวอย่างเช่น ชายกลางและพจมาน ไม่ได้แสดงความรู้สึกต่อกันอย่างชัดเจน แม้ในตอนท้ายเรื่องที่เป็นฉากลงเอย ก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เพื่อให้เหตุการณ์ลุล่วงไป และจบลงด้วยดี นวนิยายเรื่อง บ้านทรายทอง จึงวิเคราะห์ตามสูตรสำเร็จได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ของชายกลางและพจมาน	
สภาพสังคมกำหนด	พจมานต้องมาอาศัยอยู่ในบ้านทรายทองตามคำสั่งของพ่อแต่กลับได้รับการปฏิบัติแบบคนรับใช้ ทำให้มีความแตกต่างจากสถานะของชายกลางที่เป็นผู้นำของครอบครัวที่ได้รับการยอมรับนับถือ
การพบปะ	พจมานค้นพบความลับที่ตึกขวางจึงวิ่งหนีมาปะทะเข้ากับชายกลางแล้วเป็นลมไป
แรงดึงดูด	ชายกลางได้รู้วัตถุประสงค์การเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของพจมาน จึงยกระดับที่อยู่อาศัยและให้เกียรติพจมานตามสมควร ด้วยความยุติธรรมของชายกลางทำให้พจมานรู้สึกประทับใจเช่นกัน
อุปสรรค	พจมานมีความหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีของตัวเอง ไม่ยอมลงให้ใคร จึงมีการปะทะคารมกับคนในบ้านเสมอ ชายกลางก็ไม่อาจแสดงความเอาใจใส่เธอได้มาก เพราะถือเป็นเด็กในปกครอง
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	ชายกลางไปต่างประเทศ และพจมานเกิดเรื่องวิวาทกับหญิงเล็กเกี่ยวกับมรดกบ้านทรายทอง เมื่อความจริงเปิดเผยขึ้นมาว่า บ้านทรายทองเป็นของพจมาน พจมานปฏิเสธการรับกรรมสิทธิ์ และเดินทางกลับบ้านเพราะมีจดหมายเรียกตัวจากแม่
อุปสรรค	น้องสาวของพจมานหนีออกจากบ้าน และบ้านกำลังติดจำนอง แม่ขอให้พจมานแต่งงานกับเศรษฐีเพื่อแก้ปัญหา
การพบปะ	ชายกลางตามพจมานมาที่บ้านเพื่อให้กลับไปรับมรดก พจมานกลับไปบ้านทรายทอง
อุปสรรค	ท่านต้อมขอหมั้นพจมานโดยให้ชายกลางเป็นผู้ใหญ่สู่ขอให้ ดังนั้น ชายกลางจึงไม่อาจจะปฏิเสธ หรือยอมรับว่าตนเองก็มีใจให้พจมานเช่นกัน
การยอมรับซึ่งกันและกัน	พจมานยอมรับความรู้สึกของตนเองแล้วเป็นฝ่ายเลือกชายกลาง ด้วยการเดินไปพบเขาในห้องเรื่องจึงจบลงอย่างมีความสุข

นวนิยายเรื่องบ้านทรายทอง ประพันธ์โดย ก.สุรางคนางค์ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2493 ดังนั้น ธรรมเนียมการแต่งที่อาศัยการเผยความรู้สึกของตัวละครอย่างตรงไปตรงมาอาจแตกต่างไปจากเรื่องอื่นๆ ที่คัดเลือกมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ อย่างไรก็ดี กลับมีเสน่ห์ที่สามารถนำเหตุการณ์และตัวละครอื่นๆ มาเป็นอุปสรรคและสีสันให้แก่เรื่อง และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกเด่นขึ้น เช่น เหตุการณ์ก่อนจบเรื่องที่พจมานตัดสินใจเลือกชายกลาง แทนท่านต้อม เพราะหญิงใหญ่เป็นผู้ให้ข้อสรุปพร้อมกับสร้อยของชายกลางที่ซื้อมาฝากพจมานว่ามีคนที่รักรอฟังคำตอบของเธออยู่ทั้งสองคน และกลายเป็นการบอกเล่าที่ช่วยให้พจมานตัดสินใจได้ อย่างไรก็ดี เรื่องนี้ยังคงดำเนินตามสูตรสำเร็จที่ได้วางไว้ แต่ขาดหายไป 1 เหตุการณ์ คือ **การให้คำมั่นสัญญา** ซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะสูตรสำเร็จของโครงเรื่องที่ผู้เขียนวางไว้ให้เป็นปมปัญหาสำหรับภาคต่อของนวนิยายเรื่องนี้ จึงเป็นเหตุผลที่เข้าใจได้ และถึงแม้เรื่องราวจะจบลงโดยไม่มีการให้คำมั่นสัญญาแต่ก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าฝีมือการแต่งของผู้ประพันธ์ทำให้เรื่องจบอย่างน่าประทับใจและประหลาดใจได้โดยที่ตัวละครไม่จำเป็นต้องสารภาพรักต่อหน้ากัน

น้ำเซาะทราย

เรื่องราวความรักและความสัมพันธ์ของครอบครัวภีมและวรรณนรีที่เกิดความร้าวฉานเพราะการกลับมาของ พุดกรอง เพื่อนรักที่เรียนหนังสือมาด้วยกันกับวรรณนรีมาก่อน แต่ด้วยขณะนั้นเธออยู่ในตำแหน่งภรรยาของนายพร้อม เจ้านายของภีม จึงไม่สามารถทรยศความไว้วางใจของสามีได้ ภายหลังเมื่อนายพร้อมเสียชีวิตลง พุดกรองกลายเป็นหม้ายเป็นที่จับตามองในสังคม แต่พุดกรองกลับหวั่นไหวและเกิดความอาลัยอาวรณ์ในความรักครั้งเก่าที่เคยมีต่อภีม ดังนั้น ในท้ายที่สุด ทั้งสองคนจึงลักลอบเป็นชู้กัน วรรณนรีเสียใจมาก และเริ่มแก้แค้นภีมด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ชายคนอื่นมาใกล้ชิด พุดกรองตั้งครรภ์กับภีม ภีมต้องย้ายบ้านมาอยู่หลังเดียวกับเธอเพื่อดูแล แต่แล้วความระหองระแหงก็เกิดขึ้นเหมือนอย่างที่เขาเคยรู้สึกแบบนั้นกับวรรณนรี พุดกรองคลอดลูกและทนไม่ได้กับท่าทีที่เปลี่ยนไปของภีม จึงตัดสินใจไปจากความสัมพันธ์อันทับซ้อนนี้พร้อมกับลูก ภีมกลับไปบ้านของตัวเอง ขอโอกาสจากวรรณนรีและลูกๆ แต่วรรณนรีเข้มแข็งกว่าที่คิด แม้เธอจะไม่สามารถหย่าได้เพราะเกรงคำครหาจากสังคม แต่เธอก็ไม่ให้โอกาสภีมอีก แม้จะกลับมาอยู่รวมกันเป็นครอบครัว แต่ความรู้สึกก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นเพียงคนแปลกหน้าต่อกันเท่านั้น

จากเรื่องจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของตัวละครเอกมี 2 คู่ด้วยกันคือ ภีมกับวรรณนรี และภีมกับพุดกรอง ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยสูตรสำเร็จของพาเมลา เรจิสพบดังนี้

ความสัมพันธ์ของภีมและวรรณนรี		ความสัมพันธ์ของภีมและพุดกรอง	
การพบปะ	พุดกรองแนะนำให้ภีมรู้จักกับวรรณนรี	การพบปะ	พุดกรองเต้นรำกับภีมในงานเลี้ยง
การยอมรับซึ่งกันและกัน	ทั้งสองคนเข้ากันได้ดี	แรงดึงดูด	เกิดความหวั่นไหวทุกครั้งที่ใกล้ชิดกัน
การให้คำมั่นสัญญา	ภีมสัญญาว่าจะรักวรรณนรีคนเดียว	สภาพสังคมกำหนด	พุดกรองไม่กล้าเผยความในใจต่อภีม
การเปิดตัวคบหา	แต่งงาน สร้างตัวและมีลูกด้วยกัน	อุปสรรค	ภีมมีพันธะ, พุดกรองเป็นคนดังที่ถูกจับตามอง
อุปสรรค	พุดกรองกลับเข้ามาในความสัมพันธ์	การยอมรับซึ่งกันและกัน	ทั้งสองเผยความรู้สึกและมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งต่อกัน
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	พุดกรองมีลูกกับภีม	การให้คำมั่นสัญญา	พุดกรองขอให้ภีมรักเธออย่างไม่เสื่อมคลาย
สภาพสังคมกำหนด	ทั้งสองอยู่ร่วมบ้านกันอย่างคนแปลกหน้า ไม่ได้หย่าเพราะเกรงคำครหา	การเปิดตัวคบหา	ภีมย้ายมาอยู่บ้านพุดกรองและดูแลขณะเธอตั้งครรภ์
		ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	ภีมแสดงความหึงหวงวรรณนรีที่มีชายอื่นมาติดพัน และออกอาการเบื่อหน่ายพุดกรองทำให้มีปากเสียงกันบ่อยครั้ง พุดกรองจึงตัดสินใจยุติความสัมพันธ์

จากตารางจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของภีมกับวรรณนรีมีปัญหาเกิดขึ้นเพราะไม่มีองค์ประกอบของเหตุการณ์อันหนึ่งคือ แรงดึงดูด ทำให้ชีวิตรักและครอบครัวต้องล่มสลายเพราะความเบื่อหน่ายวรรณนรีของภีม ทำให้เขาตัดสินใจ ทำตามความรู้สึกของตัวเอง คือ การนอกใจวรรณนรี และเรื่องราวมีความยุ่งยากมากขึ้นเมื่อพุดกรองเข้ามาเป็นอีกส่วนหนึ่งของชีวิตเขา อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ที่จบลงระหว่างภีมกับพุดกรองก็เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่า ภีมเป็นคนโลเล และไร้ความรับผิดชอบ ทั้งต่อครอบครัวเดิมและครอบครัวใหม่ ดังนั้น ในท้ายที่สุดที่ภีมไม่เหลือใครและไม่ได้รับการยอมรับจากวรรณนรีและลูก โครงเรื่องนี้ทำให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการของสูตรสำเร็จที่คิดขึ้นโดยพาเมลา เรจิส คือ โครงเรื่องไม่จำเป็นต้องมีจำนวนเหตุการณ์ครบทั้ง 8 ประการก็ทำให้

เรื่องราวดำเนินไปได้อย่างน่าสนใจ เช่น กรณีของภีมและวรรณนรี และแม้จะมีองค์ประกอบของเหตุการณ์ครบถ้วน เช่น กรณีของภีมและพุดกรอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเรื่องราวจะจบลงอย่างมีความสุขเสมอไป เป็นเพราะความสามารถของนักเขียนที่บิดเรื่องราวด้วยการสลับองค์ประกอบต่างๆ ให้ไม่เป็นไปตามที่คาดคิด และนำจุดแข็งของโครงเรื่องรอง (ภีมกับพุดกรอง) ที่มีเหตุการณ์ครบถ้วนมาเสริมรายละเอียดของโครงเรื่องหลัก (ภีมกับวรรณนรี) ที่ขาดบางองค์ประกอบไป คือ แรงดึงดูด และนำไปสู่การมีปัญหาครอบครัวได้อย่างสมเหตุสมผล

เมียหลวง

ความเหมาะสมกับทั้งฐานะ การศึกษา การงานทำให้ ดร. อนิรุทธิ์ และ ดร.วิกันดา ตกลงใจใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน แม้ในระยะแรกความรักจะหอมหวานเพราะอนิรุทธิ์เอาใจใส่และให้สัญญาว่าจะรักและดูแลเธออย่างดี แต่เมื่อวิกันดามีลูกคนแรก อนิรุทธิ์กลับเริ่มสนใจพี่เลี้ยงเด็กที่วิกันดาพามาอยู่ที่บ้าน และมีผู้หญิงคนอื่นนอกบ้านด้วย เพียงแต่ไม่ได้ยกย่องออกหน้าออกตาจนเป็นการหยามหน้าภรรยา วันหนึ่ง อนิรุทธิ์ได้รู้จักอรอินทร์ น้องสาวของเพื่อน หญิงสาวที่มีความมั่นใจและกล้าได้กล้าเสีย เธอแสดงออกอย่างชัดเจนว่าต้องการเข้ามาแทนที่วิกันดา และท่าทางอนิรุทธิ์ก็มีใจให้แก่อรอินทร์ด้วย วิกันดาอดทนจนถึงที่สุด จนกระทั่งเธอได้เข้าไปทำงานกับคุณหญิง ภรรยานายกรัฐมนตรี ที่ได้ให้ข้อคิดหลายประการแก่เธอ วิกันดาจึงเลิกเจ็บปวดและตัดสินใจได้ว่าจะปล่อยให้อนิรุทธิ์เป็นอิสระ อรอินทร์ออดอ้อนให้อนิรุทธิ์ไปส่งเธอที่ญี่ปุ่นเพราะได้ทุนไปเรียนต่อ วิกันดาก็ได้ไปทัวร์กับคณะเดินทางของคุณหญิงเช่นกัน แต่เธอไม่บอกอนิรุทธิ์ให้ทราบ จนกระทั่งไปเจอกันที่โรงแรมที่ญี่ปุ่น อรอินทร์ควงอนิรุทธิ์อย่างเปิดเผยแม้จะถูกครหาจากคณะทัวร์ที่รู้จักวิกันดา ระหว่างที่วิกันดาทำงานให้กับคุณหญิงได้พบกับเด็กสาวคนหนึ่งชื่อ นุดี เป็นเด็กน่ารัก วิกันดาจึงให้ความเอ็นดูเป็นพิเศษ และอยากส่งเสริมให้ได้ดี แม้ว่า อนิรุทธิ์จะมีท่าทีสนใจ แต่วิกันดาได้ขอร้องและห้ามปรามไว้ให้เขาเห็นแก่อนาคตของเด็ก เมื่ออรอินทร์ทราบว่าอนิรุทธิ์ติดพันอยู่กับนุดี ก็ตามอาละวาดตลอดเวลา จนอนิรุทธิ์หน่ายแหนง อรอินทร์ผิดหวังกับท่าทีของอนิรุทธิ์ที่ไม่เป็นไปตามคาด อนิรุทธิ์เปรียบเทียบการวางตัวของวิกันดากับอรอินทร์แล้ว เริ่มรู้ว่าใครดีที่สุดสำหรับตนเอง วันหนึ่ง นุดีหนีการแต่งงานไปอยู่กับเพื่อนชายคนหนึ่งทั้งที่ไม่ได้รัก และยังทำให้ครูชาวญี่ปุ่นที่หลงรักเธอผิดหวังด้วย แต่ที่ผิดหวังมากที่สุด คือ วิกันดาได้รู้ว่าอนิรุทธิ์มาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ด้วย สุดท้ายอนิรุทธิ์ยืนยันความบริสุทธิ์ใจของตนเองได้ และนุดีเป็นฝ่ายเข้าหาเขาเอง วิกันดาตามหานุดี แต่นุดีฆ่าตัวตายเสียแล้ว เรื่องวุ่นวายจบลงพร้อมกับอรอินทร์ที่ตัดสินใจคบคนใหม่ ทำให้หมดปัญหาที่ คาราคาซัง อนิรุทธิ์กลับมางอนง้อวิกันดาใหม่ และเธอตัดสินใจจะให้โอกาสเขาอีกครั้ง

จากเรื่องจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของตัวละครเอกมี 2 คู่ด้วยกันคือ อนิรุทธิ์และวิกันดา และอนิรุทธิ์กับอรอินทร์ ซึ่งเมื่อนำวิเคราะห์ด้วยสูตรสำเร็จของพาเมลา เรจิสแล้วพบว่าเป็นดังนี้

ความสัมพันธ์ของอนิรุทธิ์และวิกันดา		ความสัมพันธ์ของอนิรุทธิ์และอรอินทร์	
การเปิดตัวคบหา	แต่งงานด้วยความรักและเหมาะสม	การพบปะ	อรอินทร์ได้รู้จักอนิรุทธิ์ผ่านพี่ชาย
การให้คำมั่นสัญญา	อนิรุทธิ์บอกว่าจะรักและดูแลวิกันดา	แรงดึงดูด	ความสวยและกล้าของอรอินทร์ดึงดูดใจ อนิรุทธิ์
แรงดึงดูด	ทั้งสองมีลูกด้วยกัน	สภาพสังคมกำหนด	ทั้งสองคบกันอย่างหลบซ่อนเพราะเป็น ความสัมพันธ์ที่ไม่ถูกทำนองคลองธรรม
อุปสรรค	อนิรุทธิ์ชอบหาเศษหาเลยกับหญิงอื่น	อุปสรรค	วิกันดาไม่ยอมหย่า แม้ว่าอรอินทร์จะตามราวี
สภาพสังคมกำหนด	วิกันดาต้องกล้ำกลืนความช้ำใจไว้	การยอมรับซึ่งกันและกัน	อนิรุทธิ์และอรอินทร์เปิดเผยความในใจและมีความสัมพันธ์ลึกซึ้ง
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	ทั้งสองหย่าขาดจากกัน	การเปิดตัวคบหากัน	อรอินทร์ขอให้อนิรุทธิ์ไปส่งเธอเรียนต่อที่ญี่ปุ่น และบังเอิญพบกับกลุ่มเดินทางของวิกันดา
การยอมรับซึ่งกันและกัน	วิกันดาเห็นใจอนิรุทธิ์เรื่องนุดี และตระหนักว่าเขาเหมาะสมกับเธอกว่าคนอื่น	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	อนิรุทธิ์ไม่ยอมแต่งงานใหม่อีก หลังจากหย่าร้างวิกันดา ทำให้อรอินทร์ผิดหวังในตัวของเขา
การพบปะ	อนิรุทธิ์ได้กลับมาอยู่บ้านเดียวกับวิกันดาอีกครั้ง และพยายามจะเอาชนะใจเธอให้ได้		

จากเรื่องจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของคู่อนิรุทธิ์กับวิกันดาเป็นไปตามองค์ประกอบของสูตรสำเร็จและมีการปรากฏซ้ำขององค์ประกอบด้านการพบปะ เมื่อตัวละครต้องการเริ่มต้นความสัมพันธ์อีกครั้งหลังจากร้างลากันไป และสิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของอนิรุทธิ์และอรอินทร์ไม่ยั่งยืนเพราะอนิรุทธิ์ไม่ได้ให้คำสัญญาแก่อรอินทร์อย่างที่เธอหวัง สุดท้ายเมื่อหมดความไว้เนื้อเชื่อใจ อรอินทร์จึงเป็นฝ่ายยุติความสัมพันธ์ลง

เรื่องนี้มีการใช้อุปสรรคเข้ามาช่วยให้ความสัมพันธ์ของตัวละครเอกอย่างวิกันดาและอนิรุทธิ์ดีขึ้น ทั้งกรณีของ อรอินทร์ที่ตามหึงหวงอนิรุทธิ์จนเกิดข้อเปรียบเทียบกับความสุขุมของวิกันดา และการที่อนิรุทธิ์ปฏิเสธนุดีเพราะวิกันดาขอไว้ ช่วยทำให้ตัวละครเอกทั้งสองได้กลับมามองเห็นความดีของแต่ละฝ่ายอีกครั้งจนนำไปสู่การเริ่มต้นใหม่ในที่สุด

น้ำผึ้งขม-ระฆังวงเดือน

กังสดาล ลูกสาวของโรส คนรักเก่าของปุริม โรสขายกังสดาลให้ปุริมเพื่อจะนำเงินไปใช้หนี้ โดยมีความเชื่อว่า กังสดาลที่หน้าตาสวยคล้ายตนเองจะมัดใจปุริมได้และส่งผลให้ปุริมยอมให้อภัยในความผิดของตนเองด้วย เมื่อกังสดาลเข้าไปอยู่ในบ้านของปุริมได้พบกับแม่บ้านชื่อจวงจันทร์ และลูกชายของเธอชื่อเจน ทั้งสองมีวัยไล่เลี่ยกันจึงคุยถูกคอกันดี แตกต่างจากเวลาที่กังสดาลเจอปุริมและจวงจันทร์เพราะทั้งสองมีท่าทีที่ไม่เป็นมิตร ปุริมหึงหวงกังสดาลที่สนิทสนมกับหลานชายตัวเองจึงขืนใจเธอ แต่หลังจากวันนั้นเขากลับมีท่าทีที่ กังสดาลทราบความสัมพันธ์อันลึกซึ้งของจวงจันทร์กับปุริม เธอจึงยืนยันให้เขารับผิดชอบจวงจันทร์ และตัดสินใจออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับญาติของตัวเอง ปุริมตามง้อกังสดาลแต่เธอยังไม่ใจอ่อน และยังมีกรกิตมาติดพัน ทำให้ปุริมหึงหวงและประชดโดยการสนิทสนมกับแสงดาว หญิงสาวที่กังสดาลให้ความเคารพ ปุริมหลอกล่อกังสดาลมาที่โรงแรมเพื่อปรับความเข้าใจ กังสดาลยอมเป็นภรรยาลับของปุริมเพราะคิดว่าเขากำลังจะแต่งงานกับแสงดาว แต่ที่จริงแล้วกังสดาลถูกหลอกให้เตรียมจัดงานแต่งงานของตัวเอง เมื่อความจริงเปิดเผย จวงจันทร์เสียใจจนเสียชีวิต ปุริมจึงได้แต่งงานและใช้ชีวิตคู่กับกังสดาลอย่างมีความสุข

จากเรื่องความสัมพันธ์ของตัวละครหลักทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต่างมีบุคคลอื่นเข้ามาแทรกแซงอยู่บ่อยครั้ง แต่ยังไม่ถึงขั้นที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนอกใจ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางกายระหว่างปุริมกับจวงจันทร์ที่ปุริมทำลงไปเพราะความเวทนาในชะตากรรมของเธอ ดังนั้น ในเรื่องนี้จึงมีบุคคลที่สามทำหน้าที่เป็นอุปสรรคมากกว่าจะเป็นโครงเรื่องรองดังเช่น เรื่องน้ำเซาะทราย ที่อธิบายมาก่อนข้างต้น แต่เรื่องนี้มีลักษณะของการวนซ้ำของเหตุการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกทั้งชายและหญิงก่อนที่เรื่องจะจบลงด้วยดี ดังแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ของปุริมและกังสดาล	
การพบปะ	ปุริมทำเย็นชากับกังสดาล เพราะยังโกรธแค้นแม่ของเธอ จึงต้องการทำร้ายจิตใจทั้งแม่ และลูก
สภาพสังคมกำหนด	ปุริมไม่แสดงความรู้สึกที่แท้จริงว่ารักและเอ็นดูกังสดาล เพราะกลัวเสียการปกครอง
แรงดึงดูด	กังสดาลมีเสน่ห์ต่อผู้พบเห็น ทำให้เจน หลานชายของปุริมหลงใหล และทำให้ปุริม หึงหวงมาก
อุปสรรค	จวงจันทร์แสดงความเป็นเจ้าของปุริม เจนก็แสดงความสนใจกังสดาล ทำให้ทั้งสองผิดใจกัน
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	ปุริมขืนใจกังสดาลเพราะความหึงหวงหลานชายตนเองและโทษว่าเธอเป็นต้นเหตุ จวงจันทร์เปิดเผยความสัมพันธ์ของเธอกับปุริมและขอให้กังสดาลออกไปจากบ้านเพื่อที่เธอจะได้ครองรักกับปุริมอย่างมีความสุข กังสดาลจึงไปอาศัยอยู่กับญาติ
การพบปะ	ปุริมตามไปง้อกังสดาล ทำความรู้จักกับญาติของเธอและมีท่าทีที่อ่อนลงเป็นคนใหม่ที่เปลี่ยน ไปในทางที่ดีขึ้นแต่กังสดาลยังทำตัวเหินห่างเพราะต้องการให้ปุริมเลือกจวงจันทร์
อุปสรรค	กังสดาลมีชายหนุ่มมาติดพัน เช่นเดียวกับปุริมที่เริ่มมีท่าทีสนิทสนมกับแสงดาว คนที่กังสดาลเคารพนับถือ หญิงสาวเจ็บปวดที่เห็นปุริมสนใจแสงดาว แต่เธอไม่กล้าเผยความในใจเพราะแสงดาวดีต่อเธอ
การยอมรับซึ่งกันและกัน	ปุริมหลอกพากังสดาลมาไว้ที่โรงแรมเพื่อตกลงกันให้ได้ กังสดาลยอมรับว่ารักปุริม แต่ยังเข้าใจผิดว่าเขารักแสงดาวด้วยเช่นกัน
การให้คำมั่นสัญญา	กังสดาลยอมรับความจริงกับปุริมและตกลงใจจะยอมอยู่กินกับเขาอย่างลับๆ เพื่อไม่ให้ทำร้ายจิตใจแสงดาว และช่วยแสงดาวเตรียมงานแต่งงานที่กำลังจะเกิดขึ้น
การเปิดตัวคบหากัน	ในวันงาน ความจริงกลับกลายเป็นว่า กังสดาลโดนหลอกให้กลายเป็นเจ้าสาวเสียเอง ทั้งสองจึงได้แต่งงานกันอย่างมีความสุข

สูตรสำเร็จของนวนิยายเรื่องนี้มีคุณลักษณะครบ 8 ประการตามที่พาเมลา เรจิสได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ดี มีการวนซ้ำของเหตุการณ์ในเรื่องที่ทำให้นวนิยายมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น การพบปะในครั้งแรกและครั้งที่สองของตัวละครเอกฝ่ายชายและหญิงให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ในครั้งหลังนั้นทั้งสองมีความผูกพันทางกายและใจแล้ว ท่าทีและการสื่อสารจึงเปลี่ยนไป และทำให้อุปสรรคที่เกิดขึ้นในครั้งหลังมีความเข้มข้นขึ้น รวมไปถึงการผูกเรื่องให้ตัวละครเอกรู้ไม่เท่ากับผู้อ่าน (กังสดาลโดนหลอกให้เตรียมงานแต่งของตัวเอง) ทำให้ผู้อ่านต้องเอาใจช่วยจนจบเรื่อง

สวรรค์เบี่ยง

คิด วรวัตต์ขับรถประสานงานกับมอเตอร์ไซด์ที่ลีลาซ้อนท้ายมากับคนรักทำให้คนรักของเธอเสียชีวิต และคิดก็เสียภรรยาไปเช่นกัน คิดรับผิดชอบความสูญเสียของลีลาด้วยการขอแต่งงาน ลีลา ที่เคยมีความหลังช้ำใจกับคาวี ลูกชายของคิด วรวัตต์ จึงตกลงแต่งงานด้วยเพื่อยกฐานะครอบครัวให้ดีขึ้น ครอบครัวของลีลา ประกอบด้วยแม่ ลีลา นาริน และเริ่มฤกษ์เข้าไปอาศัยอยู่ที่บ้านของคิด แม้คาวีจะแสดงท่าทีรังเกียจ แต่ทุกคนก็ยอมลงให้เพราะไม่ต้องการมีเรื่อง แต่นาริน น้องสาวของลีลาไม่เป็นเช่นนั้นจึงไม่ลงรอยกับคาวีอยู่ตลอดเวลา คาวีสนใจนารินเพราะความสวย และท่าทางไม่ยอมใครก็ดึงดูดใจคาวีมาก เขาแอบมองนารินและอิจฉาที่เธอได้รับความเอาใจใส่จากคนอื่นซึ่งแตกต่างจากตัวเองที่ไม่มีใคร และไม่ลงรอยกับพ่อ ยิ่งลีลาพยายามเอาใจเขาเท่าไหร่ ยิ่งทำให้เขาอยากประชด วันหนึ่ง คาวีทะเลาะกับพ่อของตัวเองเพราะลีลาเป็นสาเหตุเขาจึงพาตัวนารินออกไปจากบ้านเพื่อแก้แค้น แต่นั่นกลับกลายเป็นจุดที่ทำให้คาวีเริ่มสนใจนารินอย่างจริงจัง ต่อมาเมื่อมีคนอื่นๆ มาติดพันนาริน คาวีก็ยิ่งต้องเก็บอาการหึงหวงไว้ในใจ คาวีทะเลาะกับพ่อ จนพ่อเสียชีวิตไปโดยไม่ได้ปรับความเข้าใจกัน ท่าทีของคาวีเซื่องซึมลง แต่ก็ยังไม่เป็นมิตรกับคนอื่นมากนัก วันหนึ่ง นารินกลับมาจากที่ทำงานโดยไม่รู้ว่าคาวีอยู่ในบ้านด้วย เมื่อเธอออกมาอาบน้ำจึงพลาดพลั้งเสียทีตกเป็นของคาวีโดยไม่เต็มใจ คาวีดีใจที่ได้ครอบครองนาริน แต่เขาคาดผิดเพราะในวันต่อมานารินก็ย้ายออกจากบ้านไปโดยที่เขาไม่มีโอกาสได้เปิดเผยความรู้สึก คาวียอมเปลี่ยนท่าทีตนเองเพื่อให้ครอบครัวของนารินยอมรับ เขาตามหานารินจนพบ เธอกำลังตั้งท้อง คาวีพยายามง้อให้เธอกลับไปอยู่บ้านด้วย นารินยอมกลับไปอยู่บ้านแต่ก็ยังทำตัวห่างเหินกับคาวี จนคาวีประชดด้วยการสนิทสนมกับลีลา นารินน้อยใจหอบลูกกลับไปบ้านเช่า ทั้งที่ฝนตก สุดท้ายลูกเป็นไข้ตัวร้อน และคาวีตามมาพาไปส่งโรงพยาบาลได้ทัน นารินจึงละทิฐิ ปรับความเข้าใจกับคาวี เพื่อให้ลูกที่เกิดมาได้รับความรักและความอบอุ่นที่สมบูรณ์

ความสัมพันธ์ของคาวีและนาริน	
สภาพสังคมกำหนด	ความแตกต่างทางฐานะและสังคมทำให้คาวีและนารินต่างมีทัศนะที่เป็นลบต่อกัน
การพบปะ	นารินตามลีลา พี่สาวที่แต่งงานกับคิด พ่อของคาวี เข้ามาอยู่บ้านเดียวกับเขา
แรงดึงดูด	คาวีติดใจความสวย น่ามอง และมีเสน่ห์ของนาริน เช่นเดียวกับนารินที่สงสัยในพฤติกรรมก้าวร้าว เย็นชาของคาวี แต่เมื่อทั้งสองเจอกันก็มักจะปะทะคารมกันเสมอเพราะไม่มีใครยอมลงให้กัน
อุปสรรค	ลีลาหึงหวงนารินที่คาวีคอยตามตอแยด้วย ส่วนคาวีก็ยังมีผู้หญิงคนอื่นมากหน้าหลายตา ไม่ต่างอะไรกับนารินที่มีคนมาชอบพอมากมาย ทำให้ทั้งสองคนไม่ได้เปิดเผยความในใจต่อกัน
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	คาวีล่วงเกินนารินทำให้เธอรู้สึกอับอายจนต้องหนีออกจากบ้าน
อุปสรรค	คาวีตามหานารินจนพบ นารินท้อง เขาพยายามมาเฝ้าดูแลเธอจนกระทั่งวันคลอดและขอให้เธอกลับไปอยู่บ้าน นารินยอมไปด้วยเพราะแม่และน้องชายขอร้องแต่ยังไม่ญาติดีกับคาวี คาวีเปลี่ยนตัวเองเป็นคนใหม่ ไม่เจ้าอารมณ์และเอาใจใส่นาริน แต่เธอยังวางท่าเฉยชา จนเขาน้อยใจไปปรับทุกข์กับลีลา และทำให้ดูสนิมสนมกันมากขึ้นจนนารินน้อยใจเก็บของออกจากบ้านอีกครั้งเพราะคิดว่าคาวีสนใจแต่ลูกไม่สนใจตนเอง
การยอมรับซึ่งกันและกัน	นารินหอบลูกออกจากบ้านอีกทำให้ลูกป่วย คาวีขับรถตามมาช่วยได้ทัน ทำให้นารินยอมรับว่าทิฐิของตนเองกำลังสร้างความลำบากให้ลูก
การให้คำมั่นสัญญา	คาวีเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง และสัญญาว่าจะดูแลนาริน
การเปิดตัวคบหากัน	คาวีและนารินได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข พร้อมดูแลลูกที่เกิดมา

จากสูตรสำเร็จที่วิเคราะห์ข้างต้น นวนิยายเรื่อง สวรรค์เบี่ยง มีองค์ประกอบ 8 เหตุการณ์เกิดขึ้นครบถ้วน และมีการนำอุปสรรคจากบุคคลต่างๆ มาสร้างปัญหาเพื่อยืดระยะเวลาการลงเอยกันของตัวละครเอกเป็นระยะ จนกระทั่งอุปสรรคจากบุคคลอื่นเหล่านั้นคลี่คลายลงจนหมด ตัวละครเอกจึงได้ตกลงเปิดตัวคบหากัน

ละอองดาว

พินัยกรรมของ ดร.ไกร เบ็ญจรงค์ ระบุให้ลูกชายของเขาคือ กรกฎ ต้องแต่งงานกับ ละอองดาว ลูกบุญธรรม จึงจะได้มรดกทั้งหมด กรกฎหัวเสียมากเพราะเขามีคนรักอยู่แล้ว คือ ผดาชไม และสัญญาจะแต่งงานกันหลังงานศพพ่อ กรกฎร้อนใจรีบโทรศัพท์ไปหาละอองดาวเพื่อยกเลิกข้อตกลงในพินัยกรรมโดยที่ไม่ทันได้เห็นหน้าของเธอ และต้องแปลกใจที่ละอองดาวยินยอมอย่างง่ายดาย แต่ทั้งสองก็ยังคงต้องอยู่ร่วมบ้านเดียวกันไปจนกว่าจะครบ 3 ปี ระหว่างนั้น กรกฎได้พบกับละอองดาวโดยบังเอิญ ชายหนุ่มประทับใจความงามและกิริยาท่าทางของละอองดาว นึกเสียใจที่ตัวเองได้ดูถูกเธอด้วยการโทรไปปฏิเสธการแต่งงาน ดังนั้น ท่าทีของละอองดาวเมื่ออยู่ต่อหน้าเขาจึงเป็นไปอย่างแข็งขืน กรกฎควงอยู่กับแฟนสาวซึ่งเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียง ความสวยงามและมีเสน่ห์ทำให้ผดาชไมค่อนข้างหลงตัวเองและไม่มีเวลาให้กรกฎเหมือนเมื่ออยู่ต่างประเทศด้วยกัน ความเบื่อหน่ายเริ่มเข้ามาสู่ชีวิตรักของเขากับผดาชไม ในขณะที่กรกฎเห็นความดีของละอองดาวมากขึ้นเรื่อยๆ แต่เธอก็มีคนอื่นมาชอบพอมากมาย ยิ่งทำให้เขารู้สึกเสียดายและหึงหวง ผดาชไมเห็นกรกฎเปลี่ยนไป ก็โทษว่าเป็นเพราะละอองดาว เธอจึงมาอาละวาด จนละอองดาวย้ายออกจากบ้านไปอาศัยอยู่ที่วังนพดลของเสด็จฯ ในการออกงานสังคมวันหนึ่ง เสด็จฯ ให้ละอองดาวไปแทน โดยให้เธอแปลงโฉมเสียใหม่เป็นผู้แทนพระองค์ในงานวันนั้น ละอองดาวจึงกลายเป็นที่สนใจของคนในสังคม รวมถึงกรกฎที่รู้ใจตนเองเมื่อสายไป ดังนั้น เขาจึงได้แต่ดื่มเหล้าเพื่อดับความร้าวรานใจ จนละอองดาวต้องเข้ามาจัดระเบียบชีวิตของเขาเสียใหม่ กรกฎพาละอองดาวและเพื่อนๆไปตีกอล์ฟและได้พบผดาชไมกับพ่อเลี้ยงพูนสวัสดิ์ ทำให้กรกฎระแคะระคายพฤติกรรม ต่อมามีมือปืนมาดักยิงละอองดาว กรกฎช่วยไว้ทันแต่หญิงสาวถูกยิงอาการสาหัส กรกฎรู้ว่าเป็นฝีมือของผดาชไม จึงตามไปที่บ้านและพบเธออยู่กับพ่อเลี้ยงพูนสวัสดิ์ ความสัมพันธ์จึงสะบั้นลง เมื่อครบกำหนด 3 ปี กรกฎและละอองดาวได้เป็นอิสระ ซึ่งเป็นเวลาไล่เลี่ยกับที่ละอองดาวอายุครบ 25 ปี และมีสิทธิ์อ่านพินัยกรรมของ ดร.ไกร ที่ฝากไว้ในธนาคาร เนื้อความระบุว่า ละอองดาวเป็นเจ้าหญิง บุตรสาวของจ้าวจักราชัย โอรสของเสด็จพระองค์หญิงฯ ที่หายสาบสูญไป กรกฎชื่นชมละอองดาวและรู้ถึงความไม่เหมาะสมของตนเอง จึงเขียนยกสมบัติเป็นสาธารณกุศลเพื่อออกบวช แต่ก่อนจะเข้าไปในวัด ละอองดาวมาขวางไว้ และปรับความเข้าใจกันได้ เรื่องจึงจบลงอย่างมีความสุข

จากเรื่องจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของตัวละครเอกคือ กรกฎและละอองดาว เป็นโครงเรื่องหลัก ที่มีโครงเรื่องรองคือความสัมพันธ์ของกรกฎและผดาชไมเป็นตัวแปร ดังนั้น การวิเคราะห์สูตรสำเร็จจะเป็น 2 ส่วนดังนี้

ความสัมพันธ์ของกรกฎและละอองดาว		**ความสัมพันธ์ของกรกฎและผดาชไม**	
สภาพสังคมกำหนด	พินัยกรรมระบุให้กรกฎและละอองดาวต้องแต่งงานกัน เพื่อมรดกที่จะได้รับเมื่อครบเวลา	การเปิดตัวคบหา	กรกฎไปรับผดาชไมที่สนามบิน
อุปสรรค	กรกฎมีคนรักอยู่แล้วจึงปฏิเสธละอองดาวด้วยการโทรไปขอยกเลิกอย่างไม่ไว้หน้า	สภาพสังคมกำหนด	ผดาชไมเป็นคนดัง กรกฎจึงไม่ชอบไปไหนมาไหนด้วยเพราะขาดความเป็นส่วนตัว
การพบปะ	กรกฎได้พบละอองดาวในวันหนึ่งและตกตะลึงในความงามและท่าทางอันดีผิดไปจากที่คิดไว้ในแง่ร้าย	การให้คำมั่นสัญญา	กรกฎสัญญาจะแต่งงานกับผดาชไม
แรงดึงดูด	ละอองดาวมีความเป็นแม่ศรีเรือนและมีคุณสมบัติเพียบพร้อมทำให้กรกฎรู้สึกสนใจและละอายที่คิดอยากให้คนอื่นมาทำให้เธอไขว้เขวจนเสียสัญญา	อุปสรรค	พินัยกรรมระบุให้กรกฎต้องแต่งงานกับละอองดาวหรือรอเวลาจนกว่าจะครบ 3 ปี ผดาชไมไม่พอใจ และให้เวลากับชื่อเสียงมากกว่ากรกฎจนความสัมพันธ์เริ่มหน่ายแหนง
อุปสรรค	ละอองดาวรักษาระยะห่างกับกรกฎและไม่รับความช่วยเหลือใด นอกจากรอเวลาที่จะไปจากบ้านเมื่อครบกำหนด แต่ผดาชไมมาอาละวาดจนเธอต้องออกไปหางานทำ และเมื่อทนไม่ไหวละอองดาวก็ย้ายไปอยู่กับเสด็จฯถาวร	**ความสัมพันธ์ถึงทางตัน**	ผดาชไมมีผู้ชายคนอื่น และยังปองร้ายละอองดาวด้วยการสั่งคนมายิงทิ้ง
การยอมรับซึ่งกันและกัน	กรกฎยอมรับว่าตัวเองชอบละอองดาวในวันที่สายเกินไป เพราะเธอเริ่มเป็นที่รู้จักในฐานะผู้แทนของเสด็จฯ ส่วนละอองดาวนั้นแสดงออกถึงความห่วงใยเมื่อกรกฎล้มป่วย แต่ทิฐิทำให้ไม่เอ่ยปากออกมา จนกระทั่งวันที่		

	ละอองดาวถูกยิงที่ทำให้กรกฎแสดงออกอย่างชัดเจนว่ารักและเป็นห่วงหญิงสาว
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	ละอองดาวได้เป็นเจ้าหญิง ส่วนกรกฎรู้สึกผิดที่ทำไม่ดีต่อเธอมาตั้งแต่ต้น ละอองดาวแม้จะให้อภัยต่อความผิดของเขา แต่ก็ไม่เคยเผยความรู้สึก อีกทั้งในยามนี้ก็มีฐานะที่แตกต่างกันมากเกินไป จึงหวังจะปลีกวิเวกไปรักษาใจตัวเอง
การเปิดตัวคบหากัน	ละอองดาวมาขัดขวางการออกบวชของกรกฎ และสารภาพความในใจกับเขา ทั้งสองจึงปรับความเข้าใจกันได้
การให้คำมั่นสัญญา	กรกฎกล่าวว่าชีวิตของเขาอยู่ในกำมือของละอองดาวแล้ว หญิงสาวจึงเผยความในว่าเสด็จฯ รับสั่งให้ละอองดาวไปตามหลานเขยกลับมาให้สำเร็จ

จากเรื่องจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของกรกฎกับผดาชไมมีองค์ประกอบของสูตรสำเร็จน้อยกว่าเพราะเป็นโครงเรื่องเสริมที่เข้ามาทำให้สถานการณ์ของโครงเรื่องหลักเข้มข้นขึ้น เป็นการสร้างปมปัญหาให้แก่ความสัมพันธ์ของกรกฎและละอองดาว เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์หลักของกรกฎกับละอองดาวพบว่า มีเหตุการณ์ 8 ประการครบถ้วน แต่มีอุปสรรคเกิดขึ้นเป็นระยะๆ เพื่อยืดระยะเวลาความสมหวังของตัวละครเอกออกไปได้อย่างน่าติดตาม โดยเฉพาะการคลี่คลายปมประวัติความเป็นมาของละอองดาวที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสมหวังในตอนท้าย

อีสา

สา เป็นลูกทาสในวังของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี เมื่ออายุครบสิบหกได้ถวายตัวเป็นเมียคนหนึ่ง แต่ไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นหม่อม แม้เมื่อคลอดลูกชายคนแรกและเป็นคนเดียวของท่านชายออกมา ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับ หม่อมพริ้มซึ่งเป็นหม่อมใหญ่ได้นำลูกของเธอไป และปิดบังฐานะแม่ของสาไว้ สาตั้งท้องลูกคนที่สองหลังท่านชายสิ้นพระชนม์ เธอได้รู้จักกับสมศักดิ์ ที่มาขอร้องให้สาเป็นแม่สื่อไปถึงคุณหญิงโสภาพรรณวดี สาชอบสมศักดิ์แต่ยอมทำตามความต้องการ จึงชักชวนคุณหญิง ลูกสาวหม่อมพริ้มหนีไปจากวัง สายกลูกสาวที่คลอดออกมาภายหลังให้เป็นลูกของคุณหญิงโสภา แล้วตัวเองออกไปหางานทำเป็นนางรำละคร สาโด่งดังขึ้น ในเวลาเดียวกับที่คุณหญิงโสภาเริ่มป่วย นายสมศักดิ์จึงย่องเข้าหาสา เมื่อคุณหญิงจับได้เธอก็กระโดดน้ำตาย สาหนีความผิดในใจโดยการแต่งงานกับวิทย์นักดนตรี สมศักดิ์เสียใจดื่มเหล้าเมาจนตกน้ำตาย สาอยู่กินกับวิทย์อย่างไม่มีความสุขนัก เมื่อสาได้พบกับ เซกิ นักธุรกิจชาวญี่ปุ่น เธอขอแยกทางกับวิทย์ เพื่อมาอยู่กับเขา แต่เมื่อสงครามสิ้นสุด เซกิกลับญี่ปุ่นไปพร้อมกับมอบเงินจำนวนมากไว้ให้สา โสภิตพิไล ลูกสาวที่เธอยกให้คุณหญิงโตขึ้น สา ส่งเรียนในโรงเรียนประจำที่ดีที่สุด แล้วนำเงินที่ได้จากเซกิมาเปิดไนต์คลับ ระหว่างนี้เธอได้ ประธานลูกน้องเป็นสามีลับ สาได้พบกับลูกชายคนโต คือ คุณชายรวีช่วงโชติ เพราะเขาชอบมาฟังเพลงในคลับ แต่หม่อมพริ้มตามมาห้ามไม่ให้สาแพร่งพรายความลับ และได้เจอกับโสภิตพิไลจึงสนใจขอไปเลี้ยง ประธานปลุกปล้ำโสภิตพิไล สาเข้าไปช่วยจึงยิงประธานตาย สาต้องขึ้นศาล โสภิตพิไลเป็นพยานในศาลจนสาพ้นผิด หม่อมพริ้มพาโสภิตพิไลกลับเข้าวังและเล่าให้ฟังว่าสาคือคนที่ชักนำให้แม่ของเธอต้องหนีตามผู้ชายไป โสภิตพิไลจึงเกลียดสามาก คุณชายรวีก็ห่างเหินไปตามคำสั่งของหม่อมพริ้มทำให้สาเศร้าใจจนเกือบฆ่าตัวตาย แต่นึกถึงพระรัตนตรัยขึ้นมาได้ก่อน จึงตัดสินใจออกบวช

ความสัมพันธ์ของสากับหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี	
สภาพสังคมกำหนด	สา เป็นลูกทาสในวังของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี
การพบปะ	สา มีความงามเป็นที่ต้องตาต้องใจหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี จึงได้ถวายตัวแก่ท่านเมื่ออายุครบ 16 ปี
แรงดึงดูด	หม่อมเจ้าโชติช่วงระวีติดใจความงามของสามาก เรียกให้เธอถวายงานทุกคืนจนเป็นที่อิจฉาของหม่อมคนอื่นๆ
การยอมรับซึ่งกันและกัน	สาเป็นคนโปรดของหม่อมเจ้าโชติช่วงระวี เธอจึงยอมทนอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่าภรรยาคนอื่น คือ ไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหม่อม ถูกปิดบังสถานะความเป็นแม่จากการให้กำเนิดบุตรชายคนแรก
อุปสรรค	หม่อมเจ้าโชติช่วงระวีสิ้นพระชนม์

ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	สถานการณ์ในวังระส่ำระสาย เมื่อหม่อมเจ้าโชติช่วงระวีสิ้นพระชนม์ลง สาล่อลวงคุณหญิงโสภาพรรณวดีหนีจากวังไปอยู่กินกับสมศักดิ์
ความสัมพันธ์ของสากับสมศักดิ์	
สภาพสังคมกำหนด	สา กลายเป็นแม่ม่ายอยู่ในวัง หลังจากหม่อมเจ้าโชติช่วงระวีสิ้นพระชนม์ ใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวและไร้หนทาง
การพบปะ	สาได้พบกับสมศักดิ์ ผู้มาเช่าพื้นที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบวัง
แรงดึงดูด	สาชอบพอสมศักดิ์ และสมศักดิ์มีท่าทีสนใจเธอเช่นกัน
การยอมรับซึ่งกันและกัน	สมศักดิ์ขอร้องให้สาเป็นแม่สื่อระหว่างเขากับคุณหญิงโสภาพรรณวดี สาเห็นแก่ความรักจึงยอมเป็นแม่สื่อให้สมศักดิ์
อุปสรรค	สมศักดิ์ และสาได้ชักชวนให้คุณหญิงโสภาพรรณวดีหนีออกจากวังไปอยู่กินด้วยกัน
แรงดึงดูด	เมื่อออกจากวังมาแล้ว สาได้งานทำเป็นนางละคร ทำให้สมศักดิ์หันมาหลงใหลในตัวสา แต่สาพยายามหักห้ามใจไว้เพราะเห็นแก่คุณหญิงโสภาพรรณวดี
การยอมรับซึ่งกันและกัน	สมศักดิ์ฉวยโอกาสล่วงเกินสาได้ในวันหนึ่ง สาเสียใจ แต่โทษตัวเองที่ใจอ่อนไปกับสมศักดิ์
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	คุณหญิงโสภาพรรณวดีทราบเรื่อง เสียใจมากจนไปกระโดดน้ำฆ่าตัวตาย สารู้สึกผิดจนตีตัวออกห่างจากสมศักดิ์ สมศักดิ์เสียใจ ดื่มเหล้าเมาจนตกน้ำตาย

ความสัมพันธ์ของสากับวิทย์	
สภาพสังคมกำหนด	สา หนีการตามตอแยของสมศักดิ์ ด้วยการออกไปทำงานที่ไนต์คลับ
การพบปะ	สาได้พบกับวิทย์ ที่เป็นนักดนตรีประจำไนต์คลับ
แรงดึงดูด	สาประทับใจวิทย์ เช่นเดียวกับที่วิทย์ชื่นชอบความงดงามของสา
การยอมรับซึ่งกันและกัน	สาตกลงแต่งงานกับวิทย์ เพื่อหนีการตอแยของสมศักดิ์ให้เด็ดขาด
อุปสรรค	วิทย์ไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง หาเลี้ยงตัวเองไม่รอด และยังต้องอาศัยบ้านของพี่สาวอยู่

	ทำให้สาเริ่มหมดการยอมรับนับถือ
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	สาได้พบกับชายชาวญี่ปุ่นชื่อ เซกิ และเริ่มมีความสัมพันธ์กับเขา จึงทำให้ชีวิตครอบครัวของเธอกับสมศักดิ์ ระหองระแหง สุดท้ายเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุด สาได้เงินจากเซกิจำนวนหนึ่ง เธอจึงแยกทางกับวิทย์ กลับไปตั้งตัวที่บ้านเกิด

ความสัมพันธ์ของสากับเซกิ	
สภาพสังคมกำหนด	สงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ประชาชนต้องเสี่ยงภัยอันตรายจากการทิ้งระเบิด และมีชาวญี่ปุ่นเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย
การพบปะ	สาได้พบกับเซกิ นักธุรกิจชาวญี่ปุ่น ขณะที่ซ่อนตัวอยู่ในหลุมหลบภัย
แรงดึงดูด	สาประทับใจเซกิ เพราะมีฐานะดี และมาเที่ยวหาสาที่ไนต์คลับเป็นประจำ
การยอมรับซึ่งกันและกัน	สาปรนนิบัติเอาใจเซกิอย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับเซกิพึงพอใจในตัวสา
อุปสรรค	สงครามใกล้สิ้นสุด และเซกิต้องเดินทางกลับประเทศ
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	เซกิมอบเงินทุนไว้ให้สาตั้งตัว และกลับประเทศญี่ปุ่นไป ทำให้ความสัมพันธ์จบลง

ความสัมพันธ์ของสากับประธาน	
สภาพสังคมกำหนด	สานำเงินที่ได้จากเซกิ มาตั้งไนต์คลับของตนเอง และเปลี่ยนชื่อเป็น อุษา กิจการของสารุ่งเรืองดี ทำให้มีคนสนใจอยากจะร่วมลงทุน
การพบปะ	ประธาน เข้ามาเป็นหุ้นส่วนบริหารไนต์คลับของสา
แรงดึงดูด	สารู้ว่าประธานหวังเงินทองมากกว่าจะรักและชอบพอเธอจริงจังอย่างที่แสดงออก
การยอมรับซึ่งกันและกัน	สากับประธานมีความสัมพันธ์ทางกายต่อกันโดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ
อุปสรรค	ประธานพอใจโสภิตพิไล แต่สาคอยกีดกัน เพราะโสภิตพิไลคือลูกสาวของเธอที่ติดท้องมาสมัยหนีออกจากวัง หลังคลอด สายกให้โสภิตพิไลให้เป็นลูกของคุณหญิงโสภาพรรณวดี โสภิตพิไลจึงไม่ทราบว่าสาเป็นแม่ที่แท้จริงของตนเอง
ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	ประธานลวนลามโสภิตพิไล สาเข้ามาเห็นเหตุการณ์ จึงใช้ปืนยิงประธานจนเสียชีวิต

จากเรื่องจะพบว่า ความรักของสาผูกพันกับผู้ชายหลายคนซึ่งแต่ละคนเป็นไปอย่างผิวเผินและมักเริ่มต้น ลงเอยอย่างเดียวกัน คือ **สภาพสังคมกำหนด การพบปะ แรงดึงดูด การยอมรับซึ่งกันและกัน อุปสรรค และความสัมพันธ์ถึงทางตัน** มีเพียงบางรายเท่านั้นที่จะมีการเปิดตัวคบหากันและไม่ปรากฏการให้คำมั่นสัญญากับผู้ชายคนใดเลย ดังนั้น ในตอนท้ายของเรื่อง สาจึงไม่เหลือใครนอกจากลูก ซึ่งก็เป็นปัญหาที่เธอยังแก้ไม่ตกจนกระทั่งคิดฆ่าตัวตาย

ความแตกต่างของนวนิยายเรื่องนี้เมื่อเทียบกับเรื่องอื่นๆ ที่คัดเลือกมา คือ การให้น้ำหนักกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงเพียงอย่างเดียว และมีตัวละครเอกฝ่ายชายจำนวนมาก ที่เข้ามาสร้างปมปัญหาและอุปสรรคในช่วงระยะสั้นๆ เพื่อให้ชีวิตของตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้ดำเนินไป และมีพัฒนาการมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ดี โครงเรื่องดังกล่าวยังอยู่ในสูตรสำเร็จของเรื่องมากชู้หลายผัวเพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการของตัวละคร โดยจะเห็นได้ว่า เรื่องอื่นในลักษณะเดียวกันนี้ก็ได้รับความนิยมเช่นกัน เช่น ดวงตาสวรรค์, ทองเนื้อเก้า, คนเริงเมือง เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สูตรสำเร็จของนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัวตามแนวคิดของพาเมลา เรจิส จำนวน 7 เรื่อง ซึ่งบทสรุปของผลการศึกษาแสดงเป็นตารางให้เห็นข้อมูลเปรียบเทียบลำดับการเกิดเหตุการณ์กับความสัมพันธ์ของตัวละครในนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัว ดังนี้

ลำดับ	**ชื่อเรื่องนวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัว**									
	บ้านทรายทอง	**น้ำเซาะทราย**		**น้ำผึ้งขมระฆังวงเดือน**	**เมียหลวง**		**สวรรค์เบี่ยง**	**ละอองดาว**		**อีสา**
	ชายกลาง พจมาน	ภีม-วรรณนรี	ภีม-พุดกรอง	ปุริม-กังสดาล	อนิรุทธิ์ วิกันดา	อนิรุทธิ์ อรอินทร์	คาวี นาริน	กรกฎ ละอองดาว	กรกฎ ผดาชไม	สา และผู้ชายทั้ง 5
1	สภาพสังคม	การพบปะ	การพบปะ	การพบปะ	การเปิดตั	การพบป	สภาพ	สภาพสังคม	การเปิดตั	สภาพสังคม

	กำหนด				วคบหา	ะ	สังคมกำหนด	กำหนด	วคบหากัน	กำหนด
2	การพบปะ	การยอมรับซึ่งกันและกัน	แรงดึงดูด	สภาพสังคมกำหนด	การให้คำมั่นสัญญา	แรงดึงดูด	การพบปะ	อุปสรรค	สภาพสังคมกำหนด	การพบปะ
3	แรงดึงดูด	การให้คำมั่นสัญญา	สภาพสังคมกำหนด	แรงดึงดูด	แรงดึงดูด	อุปสรรค	แรงดึงดูด	การพบปะ	การให้คำมั่นสัญญา	แรงดึงดูด
4	อุปสรรค	การเปิดตัวคบหา	อุปสรรค	อุปสรรค	อุปสรรค	สภาพสังคมกำหนด	อุปสรรค	แรงดึงดูด	อุปสรรค	การยอมรับซึ่งกันและกัน
5	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	อุปสรรค	การยอมรับซึ่งกันและกัน	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	สภาพสังคมกำหนด	อุปสรรค	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	อุปสรรค	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	อุปสรรค
6	อุปสรรค	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	การพบปะ	การพบปะ	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	การยอมรับซึ่งกันและกัน	อุปสรรค	การยอมรับซึ่งกันและกัน		ความสัมพันธ์ถึงทางตัน

7	การพบปะ	สภาพสังคมกำหนด	อุปสรรค	อุปสรรค	การยอมรับซึ่งกันและกัน	การเปิดตัวคบหากัน	การยอมรับซึ่งกันและกัน	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน		
8	อุปสรรค		ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	การยอมรับซึ่งกันและกัน	การพบปะ	ความสัมพันธ์ถึงทางตัน	การให้คำมั่นสัญญา	การเปิดตัวคบหากัน		
9	การยอมรับซึ่งกันและกัน			การให้คำมั่นสัญญา			การเปิดตัวคบหากัน	การให้คำมั่นสัญญา		
10				การเปิดตัวคบหากัน						

จากตารางสรุปผลการวิเคราะห์เหตุการณ์และลำดับการเกิดเหตุการณ์จะพบว่า นวนิยายรักยอดนิยมแนวครอบครัวมีองค์ประกอบตรงตามที่สูตรสำเร็จกำหนด และมีลักษณะไม่เรียงลำดับดังที่ได้ระบุไว้ ซึ่งเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ นวนิยายแต่ละเรื่องมีแนวทางการผูกเรื่องและการเล่าเรื่องเป็นของตนเองตามแต่ที่นักเขียนต้องการจะให้เป็นไป ยิ่งลำดับการเกิดเหตุการณ์แตกต่างกันมากเท่าไร ยิ่งทำให้เรื่องคาดเดาไม่ได้มากขึ้นเท่านั้น และกลายเป็นเครื่องยืนยันว่าเหตุใด นวนิยายรักแนวครอบครัวอย่างเดียวกัน จึงมีรายละเอียดแตกต่างกันไป และยังคงดึงความสนใจที่จะอ่านซ้ำหรืออ่านเพิ่มในเรื่องแนวเดียวกันได้อย่างไม่รู้จบ อย่างไรก็ดี จะพบว่า แนวเรื่องเดียวกันได้แก่ **น้ำเซาะทราย และเมียหลวง** เพราะเป็นเรื่องราวหลังแต่งงานของครอบครัวที่มีปัญหามือที่สาม แต่จุดจบของเรื่องแตกต่างกัน กล่าวคือ น้ำเซาะทราย ไม่อาจคงความรู้สึกความเป็นครอบครัวไว้ได้อีกต่อไป ในขณะนี้เมียหลวงยังคงมีโอกาสที่จะได้เริ่มต้นกันใหม่ ส่วนแนวเรื่องที่คล้ายคลึงกันอีกประเภทหนึ่ง คือ **บ้านทรายทอง**

น้ำผึ้งขม-ระฆังวงเดือน สวรรค์เบี่ยง และละอองดาว เพราะเป็นเรื่องราวความรักในครอบครัวใหญ่ที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากเข้ามามีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ และเป็นเรื่องราวความรักที่เกิดขึ้นก่อนการแต่งงาน ส่วนเรื่อง **อีสา** นั้นเป็นแนวเรื่องที่ไม่ตรงกับเรื่องอื่นที่นำมาวิเคราะห์ร่วมกันในครั้งนี้ เพราะเป็นแนวมากชู้หลายผัว แสดงพัฒนาการของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นหลัก ซึ่งนวนิยายในลักษณะเดียวกันกับ **อีสา** มีอยู่หลายเรื่อง เรื่องที่มีชื่อเสียงและนำมาผลิตซ้ำหลายครั้งเช่นกัน (แต่ยังไม่ถึง 6 ครั้ง) ได้แก่ **ดวงตาสวรรค์** (5 ครั้ง) , **ทองเนื้อเก้า** (3 ครั้ง) , **คนเริงเมือง** (5 ครั้ง) เป็นต้น

เมื่อแบ่งแนวเรื่องออกเป็น 2 ประเภทดังกล่าวข้างต้น คือ ชีวิตก่อนแต่งงาน และชีวิตหลังแต่งงาน จะเห็นได้ว่าชีวิตก่อนแต่งงานมีการนำเสนอเหตุแห่งการพบปะกันของตัวละครเอกชายและหญิงหลากหลายกว่า ได้แก่ การเข้ามาขออาศัย (บ้านทรายทอง) การเอาตัวใช้หนี้ (น้ำผึ้งขม-ระฆังวงเดือน) การรวมครอบครัว (สวรรค์เบี่ยง) และการเป็นลูกบุญธรรม (ละอองดาว) แต่สิ่งที่เหมือนกันทั้งหมดคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีฐานะที่ต่ำกว่าตัวละครเอกฝ่ายชาย แต่มีความดีงามครบถ้วน ไม่ด่างพร้อย ส่วนตัวละครเอกฝ่ายชาย นอกจากตัวละคร ‘ชายกลาง’ จากเรื่อง บ้านทรายทอง แล้ว ทุกตัวละครล้วนมีปัญหาทางพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น อารมณ์รุนแรง เจ้าชู้ ขี้เหล้า เป็นต้น

ข้อสังเกตที่พบเพิ่มเติมในการวิเคราะห์โครงเรื่องด้วยสูตรสำเร็จของพาเมล่า เรจิส คือ การปรากฏซ้ำขององค์ประกอบต่างๆ ไม่เฉพาะเจาะจงอยู่เพียงแค่ **อุปสรรค และแรงดึงดูด** ลักษณะการวางโครงเรื่องของไทย ยังกำหนดให้เหตุการณ์อื่นๆ ปรากฏซ้ำได้อยู่บ่อยครั้งเพื่อสร้างปมปัญหาให้กับตัวละคร เช่น **สภาพสังคมกำหนด และการพบปะ** ที่ พาเมลา เรจิส มองว่ามักปรากฏตอนต้นเรื่อง แต่ในนวนิยายของไทยที่นำมาศึกษาพบว่า สภาพสังคม และการพบปะ เกิดขึ้นในตอนท้ายของเรื่องได้ โดยเฉพาะในนวนิยายครอบครัวแนวชีวิตหลังแต่งงานที่คู่สมรสแยกกันอยู่ เป็นต้น

สูตรสำเร็จดังกล่าวนี้ถือเป็นกลวิธีการดำเนินเรื่องที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์วรรณกรรมให้น่าสนใจ และ ยังสอดคล้องกับทัศนะของจอห์น. จี. คาเวลตี (John G. Cawelty) ที่เห็นว่า ภาพรวมของสูตรในการศึกษาวรรณกรรมยอดนิยมเป็นไปในทางเดียวกับผลผลิตทางวัฒนธรรมทุกแขนงที่อาศัยองค์ประกอบสำคัญ 2 ชนิด คือ ธรรมเนียมนิยม (convention) และความคิดสร้างสรรค์ (invention) กล่าวเฉพาะในทางวรรณกรรม ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง หมายถึง โครงเรื่อง ตัวละครเข้าแบบ แนวคิด ฯลฯ ส่วนความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง สิ่งแปลกใหม่ที่คิดค้นขึ้นโดยผู้แต่ง เช่น ตัวละคร แนวคิด หรือรูปแบบภาษา แต่ในงานวิจัยนี้เห็นว่าสูตรสำเร็จของพาเมลา เรจิส เป็นความคิดสร้างสรรค์ด้านกลวิธีดำเนินความขัดแย้งที่สามารถประยุกต์เข้ากับธรรมเนียมนิยมเดิมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะปมปัญหาย่อยให้แก่ความสัมพันธ์ของตัวละคร และทฤษฎีนี้ยังเหมาะสำหรับผู้สนใจสร้างสรรค์งานเขียนเพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความน่าสนใจให้แก่เรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาโครงเรื่องนวนิยายแนวครอบครัวประเภทอื่นๆ ที่มีแนวเรื่องเน้นความรักความอบอุ่นในครอบครัวเพื่อวิเคราะห์สูตรสำเร็จหรือแก่นเรื่องที่นวนิยายเหล่านั้นต้องการนำเสนอ

เอกสารอ้างอิง

ก.สุรางคนางค์. (2558). *บ้านทรายทอง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
กฤษณา อโศกสิน. (2552). *น้ำเซาะทราย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
_________. (2554). *น้ำผึ้งขม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
_________. (2555). *เมียหลวง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
_________. (2554). *ระฆังวงเดือน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
_________. (2554). *สวรรค์เบี่ยง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
บารนี บุญทรง. (2552). วิญญาณอิสระของโจเซฟ แคมพ์เบลล์กับการตีความเทพปกรณนัม. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 6*(1). สืบค้น 6 กรกฎาคม 2561 จาก http://www.humanfolklore.nu.ac.th/content_view.php?n_id=44&img=3&action=view.
_________. (2554). The Writer's Journal: Mythic Structure For Writers (Thrid Edition). *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 8*(3). สืบค้น 6 กรกฎาคม 2561 จาก http://www.human.nu.ac.th/jhnu/file/journal/2012_09_19_12_03_57-%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%99%E0%B8%B5.pdf.
พนมเทียน. (2544). *ละอองดาว* เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
_________. (2544). *ละอองดาว* เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
_________. (2544). *ละอองดาว* เล่ม 3 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
_________. (2544). *ละอองดาว* เล่ม 4 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2540). *แลลอดลวดลายวรรณกรรม.* กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
วีรวัฒน์ อินทรพร. (๒๕๔๕). *ทักษะการเขียน.* สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
สิขรินทร์ สนิทชน. (2557). *นวนิยายแนว Romantic Suspense ของไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
สีฟ้า. (2556). *อีสา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.

อริชัย อรรคอุดม. (2556). *รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยประจำปีการศึกษา 2556 ภาควิชาการสื่อสารตรา คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2561 จาก http://buca.bu.ac.th/Synthesizing_Research/bd.pdf.

Cawelti. J.G. (1989).

Crusie. J. (2004). Bet Me. New York: St. Martin Press.

Wherry. M. (2015). More than a Love Story: The Complexities of the Popular Romance In Berberich, C. (Ed.), *The Bloomsbury Introduction to Popular Fiction*. London: Bloomsburt Academic.

บุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบิน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

The Personality affecting work adaptation of workers in the aviation industry at the Northeastern Regional Airport

อรุณวิชญ์ พลอัครไพศาล[1*] และ สุภา จิรวัฒนานนท์[2]
Arunwit Ponakrapaisan, Supa Jirawattananon[2]
สังกัด สาขาการจัดการการบิน วิทยาลัยการบินนานาชาติ มหาวิทยาลัยนครพนม
*Corresponding author. E-mail: pilot2633@gmail.com

บทคัดย่อ

หลังการประลองกำลังและข่มขู่กันว่าจะใช้สงครามร้อนทางทหารชี้ชะตาระหว่างกัน แต่สุดท้ายต่างฝ่ายต่างยอมถอยล่นไม่ปะทะกันด้วยสงครามร้อนทางทหาร สถานการณ์โลกในช่วงต่อไปในภายภาคหน้าจึงไม่ได้มีมหาอำนาจขั้วเดียวอย่างอเมริกาที่จะสามารถชี้ชะตาทิศทางของสังคมโลกอีกต่อไป แต่สังคมโลกในยุคปัจจุบันได้ถูกจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มมหาอำนาจสามก๊กอย่างชัดเจน ซึ่งประกอบไปด้วย ก๊กโจโฉ BRICS ตลาด 5,500 ล้านคน ก๊กซุนกวน EU ตลาด 600 ล้านคน และก๊กเล่าปี่ USA ตลาด 320 ล้านคน ในยุคสมัยโลกขั้วเดียวสังคมโลกถูกบริหารจีดการโดยกลุ่มทุนบรรษัทข้ามชาติ ยา อาหาร การเงิน ไอที ให้การสนับสนุนพรรคเดโมแครต โดยเน้นทำสงครามทางเศรษฐกิจเช่นในสมัย ปธน.คลินตั้น ก่อให้เกิดสงครามทางเศรษฐกิจผ่านการสร้าง โรควัวบ้า GMO ต้มยำกุ้ง Y2K พอกองทุนควอนตั้มสามารถโจมตีค่าเงินจนอาเซียนล้มแพ้สงครามทางเศรษฐกิจ แล้วกองทุนควอนตั้มจึงเริ่มโจมตีค่าเงินจีนเพื่อให้ลดค่าเงินหยวนลง ซึ่งการลดค่าเงินหยวนจะทำให้สินค้าจีนมีราคาถูกลงกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนที่ยังอยู่ใสภาวะวิกฤตจากโรคต้มยำกุ้งไคซิส แต่จีนกลับเลือกอุ้มอาเซียนยอมขาดทุนไม่ยอมลดค่าหยวน ซึ่งจีนมีการบริหารค่าเงินผ่านเงินหยวนในคนจีนใช้ หยวนนอกต่างชาติแลกเข้ามาลงทุนในจีน และหยวนฮ่องกง ที่อังกฤษได้ส่งมอบคืนให้แก่แก่จีน จีนเลือกตึงค่าหยวนนอก และหยวนใน แต่กลับปล่อยลอยตัวค่าเงินหยวนฮ่องกง จนส่งผลทำให้กองทุนควอนตั้มเจ้งสงครามเศรษฐกิจที่กระทำผ่านทางพรรคเดโมแครตพ่ายแพ้ ปธน.คลินตั้นถูก อิมพีทเม้นท์ จนคะแนนสนับสนุนตกต่ำ จนแพ้การเลือกตั้ง พรรคลีพับลีกันมี ปธน. บุช ที่มีบรรษัทข้ามชาติ พลังงาน อาวุธ หนุนหลัง จึงเน้นทำสงครามร้อนสงครามทางทหาร เช่น เกิดเหตุการณ์ 911 เกิดสงครามอิรัก สงครามอาฟกานิสถาน สงครามก่อการร้าย บรรษัทข้ามชาติพลังงานและอาวุธได้ประโยชน์ แต่สงครามร้อนส่งผลทางการเมืองจนอเมริกาติดกับดักในสงครามร้อน สถานการณ์เปลี่ยนคะแนนนิยมเทกลับมาที่พรรคเดโมแครต ปธน.โอบามา ได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาทำสงครามทางเศรษฐกิจ ผ่านการ

สร้างโรคไข้หวัด 2009 GMO แฮมเบอร์เกอร์ไคซิส face line เจาะข้อมูลส่วนบุคคล บรรษัท ยา อาหาร การเงิน ไอที ได้ประโยชน์จากสงครามทางเศรษฐกิจดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าอเมริกาสร้างระบบโครงสร้างทางอำนาจในการดูดซับทรัพยากรจากประเทศรอบนอกระบบเข้าสู่ประเทศศูนย์กลางระบบผ่านทางค่าเงินดอลลาร์ ที่ไม่มีทองคำหรือสินทรัพย์รองรับหรือค้ำประกัน การสร้างความไม่มั่นคงให้เกิดกับประเทศเป้าหมาย ที่เป็นประเทศรอบนอกระบบให้เกิดความไม่มั่นคง ผสานการขึ้นอัตราดอกเบี้ยหรือลดอัตราดอกเบี้ย การโจมตีค่าเงิน จะส่งผลให้ทรัพยากรจากประเทศรอบนอกระบบไหลเข้าสู่อเมริกาที่เป็นประเทศศูนย์กลางระบบ ส่งผลทางความน่าเชื่อถือ โดยที่อเมริกามีทองคำหรือสินทรัพย์หนึ่งดอลลาร์ จึงสามารถพิมพ์เงินดอลลาร์ออกมาได้เจ็ดสิบเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่มีอยู่จริง ที่สำคัญสุดก็คือ สังคมโลกต้องแลกดอลลาร์เพื่อใช้ซื้อน้ำมันจากประเทศขายน้ำมันที่เป็นพันธมิตรอเมริกาในตะวันออกกลาง ส่งผลต่ออัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์ขึ้นลงตามกลไกตลาด เมื่อรัสเซีย จีน อิหร่านจับมือกันในเรื่องพลังงานน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ และแทรกแซงทางทหารในประเทศซีเรีย ส่งผลทำให้ประเทศต่างๆ ในสังคมโลกไม่จำเป็นต้องใช้ดอลลาร์ซื้อน้ำมันสามารถเลือกใช้ทองหยวนหรือสกุลท้องถิ่นซื้อจากจีน อิหร่าน รัสเซียได้ ประกอบกับจีนเข้าสู่ระบบตะกร้าเงินของโลก จึงมีสิทธิพิมพ์เงินเหมือนอเมริกา จีนมีห้าล้านล้านดอลลาร์ สามารถพิมพ์ได้เจ็ดสิบเท่า. จีนรวยขึ้นจึงส่งคนออกท่องเที่ยวเพื่อขยายการใช้เงินหยวนในกลุ่มพันธมิตร เพื่อป้องกันสงครามการเงินโจมตีค่าเงินเหมือนปี 39 ต้มยำกุ้ง

สถานการณ์เข้าสู่สงครามสามก๊กทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ที่สำคัญคือกลุ่มทุนโลกาภิวัฒน์ทั้งสามก๊กต่างมีเงินทุน หลักการบริหาร. และเทคโนโลยีที่ทัดเทียมกัน แต่การจะพัฒนาพลังการผลิตสินค้าและบริการให้มีคุณภาพดีราคาถูก ต้องพึ่งพาการลดต้นทุนทางด้านโลจิสติก สิ่งนี้เป็นผลดีกับไทยเพราะภูมิยุทธศาสตร์ประเทศไทยอยู่ตรงกลางสังคมโลก เป็นศูนย์กลางทางบก ท่อ ราง ถนน ทงน้ำคลองกะ ทางอากาศ มีความหลากหายทางพันธุกรรมสูงสุดรองรับสินค้าระดับบน bio nano technology ทางอวกาศ สามารถปล่อยดาวเทียมวงโคจรต่ำบริเวณเส้นศูนย์สูตร ออกไปทางอันดามัน อ่าวไทยข้างละ 200 ไมล์ทะเล ถ้าปล่อยดาวเทียมเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ต 5 G จะใช้ควบคุมดีมานซับพลายสินค้าของสังคมโลกไม่ให้ผลิตล้นเกินความต้องการของสังคมโลก ทำให้ต้นทุนต่ำลง ลดการใช้ทรัพยากรของสังคมโลกในภาพรวม แก้ไขปัญหา over supply ของสังคมโลก เช่นต้มยำกุ้ง แฮมเบอร์เกอร์ไคซิส ไทยจะเป็นฐานผลิตสินค้าระดับกลาง บน และตลาดกระจายสินค้าระดับล่างให้จีน ดังนั้นไทยจะใช้ดาวเทียมควบคุมตลาดกระจายสินค้าระดับล่างกลางบนให้กับสังคมโลกไม่ให้ผลิตสินค้าล้นเกิน เนื่องจากจีนมีความต้องการขยายการใช้เงินหยวนในสังคมโลกเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับสมาชิก BRICS เราจึงเห็น คนจีน อินเดีย รัสเซีย เข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่ม BRICS และกลุ่มพันธมิตรในอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลทำให้อุตสาหกรรมการบินรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยกำลังมาแรง เมื่อพิจารณาร่วมกับยอดการสั่งเครื่องบินแอร์

บัส โบอิ้ง และค่ายอื่นๆ จึงมองได้ว่า ความต้องการบินเดินทางเพื่อเท่องเที่ยว ของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มีอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยวสูงมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งประเทศไทยมีภูมิยุทธศาสตร์ และภูมิอากาศเหมาะสมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง และปัจจัยขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการการบินรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดก็คือบุคลากร จากปัจจัยต่างๆ ชี้ชัดได้ว่าการท่องเที่ยวในไทยจะมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก อุตสาหกรรมการบินรองรับการท่องเที่ยวจึงมีแนวโน้มขยายตัวไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรในด้านอุตสาหกรรมการบิน เพื่อใช้รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวมาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งประตูที่สำคัญที่จะใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวก็คือท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันทางผู้บริหารงานธุรกิจหรืออุตสาหกรรมการบินของไทยและต่างประเทศ ต่างก็ได้ให้ความสนใจกับการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากถือเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ซึ่งบุคลากรในองค์กรด้านการบินที่จะถือได้ว่ามีคุณภาพได้นั้น นอกจากจะต้องมีทักษะประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการทำงานแล้ว ควรจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมสอดคล้องกับงานด้วย โดยบุคลิกภาพคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้น จะมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งในองค์กรและภายนอกองค์กร และที่สำคัญยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรอีกด้วย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันกับการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบิน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรที่ปฏิบัติงาน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติ Independent sample t-test , (One-way ANOVA) F-test และ Multiple regression analysis พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่า บุคลิกภาพมีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: 1 บุคลิกภาพ 2 การปรับตัวในการทำงาน 3 ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

Abstract

Nowadays, businesses or industries pay close attention to personnel in the organization. It is another key to success or failure of the organization. The personnel in the organization to hold that quality. In addition to having the skills, experience and knowledge to work. Should have a good personality and appropriate with the job. Personality of a person's personality. Will affect the performance. Interaction with others in the organization and outside the organization. And also important to the good image for the organization as well. The purpose of this article is to study the different demographic characteristics and adaptation in the work of the Northeastern Airport Personnel. 2. To study the personality influencing work adaptation. of the aviation industry workers at the Northeastern Airport. The sample is 400 employees at the Northeastern Airport. Using random sampling The instrument used in the research was The questionnaire was analyzed by means of independent sample t-test, One-way ANOVA, F-test and Multiple regression analysis. The demographic characteristics were gender, age, educational level, occupation and monthly income. Effect of adaptation on the performance of personnel working at different Northeastern Airports. Statistically significant at the 0.05 level. In addition, personality was affected by the adaptability of personnel working at the Northeastern Airport. Statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: 1 The Personality 2 Adaptability to work 3 Northeastern Airport

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจหรืออุตสาหกรรมได้ให้ความสนใจกับบุคลากรในองค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ตามแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ Service Mix ของ Philip Kotler เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการ ซึ่งจะได้ส่วนประสมการตลาด Marketing Mix 7Ps หรือ 7Ps ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดซึ่งประกอบด้วย 1.ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 2.ด้านราคา (Price) 3.ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4.ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5.ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) 6.ด้านกระบวนการ (Process) 7.ด้านบุคลากร (People) ซึ่งในเรื่องของบุคลากรภายในองค์กรนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อส่วนประสมการตลาด Marketing Mix 7Ps เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กรซึ่ง

บุคลากรที่จะถือได้ว่ามีคุณภาพได้นั้น นอกจากจำเป็นจะต้องมีทักษะประสบการณ์และความรู้ ความสามารถในการทำงานแล้ว ควรจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสมสอดคล้องกับงานด้วย โดยบุคลิกภาพคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้น จะมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งในองค์กรและภายนอกองค์กร และที่สำคัญยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรด้วย การที่มีบุคลิกภาพที่ดีนั้น สามารถนำมาใช้ได้กับผู้ที่ทำงานด้านการให้บริการ ทุกคนที่จะต้องคอยตอบคำถาม ประสานงาน ให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือแก่ผู้รับบริการทั้งหลาย นั่นหมายความว่า การมีบุคลิกภาพที่ดีย่อมมีเสน่ห์ดึงดูดใจ เป็นเสมือนโซ่คล้องใจลูกค้าให้เกิดความประทับใจ ความมั่นใจในตัวผู้ให้บริการคนนั้น ในอดีตที่ผ่านมามีงานวิจัยจำนวนมาก อาทิ (Robbins & Coulter, 2009) ที่พยายามอธิบายถึงบุคลิกภาพที่ดีของพนักงานในองค์กรโดยเฉพาะคุณลักษณะของบุคคล เช่น บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว บุคลิกภาพแบบแสดงออก บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ บุคลิกภาพแบบการเห็นพ้อง และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก ซึ่งการมีบุคลิกภาพที่ดีนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สามารถก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานในทุก ๆ ธุรกิจหรืออุตสาหกรรม ฉะนั้น อุตสาหกรรมทางด้านการบินก็เป็นงานธุรกิจด้านบริการที่พนักงานควรจะมีบุคลิกภาพที่ดีในการให้บริการแก่ลูกค้า เมื่อลูกค้าได้รับการบริการที่ดีจากพนักงานก็จะเกิดความประทับใจ ส่งผลให้บุคลากรเกิดการปรับตัวในการปฏิบัติงานและยังทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร จึงนับได้ว่าการสร้างบุคลิกภาพที่ดีช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจเป็นอย่างสูง (ตุลา มหาพสุธานนท์, 2547)

ดังนั้นบทความงานวิจัยเรื่อง บุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบิน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทำให้บุคลากรในธุรกิจอุตสาหกรรมการบิน นำผลของการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ไปใช้พัฒนาตนเอง 2. องค์กรธุรกิจในอุตสาหกรรมการบินนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ไปใช้ปรับปรุงพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร และ 3. นักศึกษา นักวิจัย ผู้สนใจสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ไปใช้ต่อยอดการวิจัย

ด้วยเหตุนี้แนวโน้มในอนาคตที่จะเกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการบิน เพื่อใช้รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาวิจัย เรื่องบุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบิน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จะใช้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปร เช่น ลักษณะประชากรศาสตร์ บุคลิกภาพ ที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของพนักงานสายการบินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนได้ในอนาคต และลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารและผู้ใช้บริการ เป็นต้น

ในแง่ของทฤษฎี มีทฤษฎีหลัก 3 ทฤษฎี ที่มักจะถูกนำมาใช้อธิบายถึงปัจจัยที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ทฤษฎีการปรับตัวในการทำงานรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์

ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ เป็นความหลากหลายด้านภูมิหลังของบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะโครงสร้างของร่างกาย ความอาวุโสในการทำงาน เป็นต้น โดยจะแสดงถึงความเป็นมาของแต่ละบุคคลจากอดีตถึงปัจจุบัน ในหน่วยงานหรือในองค์กรต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยพนักงานหรือบุคลากรในระดับต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกันมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์หรือภูมิหลังของบุคคลนั่นเอง ปณิศา ลัญชานนท์ (2548) กล่าวถึง การศึกษา อาชีพ และรายได้นั้น มักจะมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง บุคคลที่มีการศึกษาสูงมักจะมีอาชีพการงานที่ดี มีรายได้สูง ส่วนบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ โอกาสที่จะมีอาชีพการงานในระดับสูงนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก จึงทำให้มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ วชิรวัชร งามละม่อม (2558) ได้กล่าวว่า ในหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยบุคลากรในระดับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก บุคคลแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกแตกต่างกันนั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร โดยลักษณะพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล จะเป็นดังนี้

1. อายุกับการทำงาน (Age and Job Performance) เป็นที่ยอมรับกันว่าผลงานของบุคคลจะลดน้อยลงในขณะที่อายุเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่มีอายุมากจะถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสูง และสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานที่จะก่อให้เกิดผลผลิตสูงได้ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าคนที่อายุมากจะไม่ลาออกจากงานหรือย้ายงานแต่จะทำงานที่เดิม ทั้งนี้เพราะโอกาสในการเปลี่ยนงานมีน้อย ประกอบกับช่วงเวลาในการทำงานนานจะมีผลทำให้ได้รับค่าตอบแทนมากขึ้น ตลอดจนสวัสดิการต่างๆ ก็จะได้เพิ่มขึ้นด้วย รวมทั้งพนักงานที่มีอายุมากขึ้นจะปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างสม่ำเสมอ ขาดงานน้อยกว่าพนักงานที่มีอายุน้อย

2. เพศกับการทำงาน (Gender and Job Performance) จากการศึกษาโดยทั่วไป เรื่องความสามารถเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในการทำงาน แรงจูงใจ การปรับตัวทางสังคม ความสามารถในการเรียนรู้ ระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่มีความแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาของนักจิตวิทยาพบว่า เพศหญิงจะมีลักษณะคล้อยตามมากกว่าเพศชาย และเพศชายจะมีความคิดเชิงรุก ความคิดก้าวไกล และมีความคาดหวังในความสำเร็จมากกว่าเพศหญิง แต่จะไม่มีความแตกต่างในเรื่องผลงาน และในเรื่องความพึงพอใจในงาน

3. สถานภาพการสมรสกับการทำงาน (Marital Status and Job Performance) พบว่าพนักงานที่สมรสแล้วจะขาดงาน และมีอัตราการลาออกจากงานน้อยกว่าผู้ที่เป็นโสด นอกจากนี้ยังมี

ความพึงพอใจในงานสูงกว่าผู้ที่เป็นโสด ตลอดจนมีความรับผิดชอบ เห็นคุณค่าของงาน และมีความสม่ำเสมอในการทำงานด้วย

4. ความอาวุโสในการทำงานกับการทำงาน (Tenure and Job Performance) ผู้อาวุโสในการทำงานจะมีผลงานสูงกว่าบรรดาพนักงานใหม่ และมีความพึงพอใจในงานสูงกว่าคนที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาต่างกัน

ทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบ 5 องค์ประกอบ

Robbins & Coulter (2009) กล่าวถึง “The big model of personality” ซึ่งแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว หมายถึง ระดับที่บุคคลตอบสนองต่อความเครียด จะมีการตอบสนองในลักษณะการตื่นตัว กังวล เกรงใจ หรือในทางที่ตื่นเต้นตกใจง่าย ดังนั้นจึงมีโอกาสเกิดความเครียดในที่ทำงานได้มากกว่าผู้อื่น

2. บุคลิกภาพแบบแสดงออก หมายถึง ระดับที่บุคคลสามารถอดทน อดกลั้นต่อสิ่งเร้าจากบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยที่บุคคลที่มีลักษณะแบบแสดงออกสูงจะมีลักษณะชอบร่วมงานกันกับผู้อื่น และชอบทำกิจกรรมต่าง ๆ

3. บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ หมายถึง ระดับที่บุคคลสามารถเปิดรับประสบการณ์ใหม่หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการทำสิ่งต่าง ๆ บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์สูงมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจที่หลากหลายและชอบเรื่องเทคโนโลยีพอ ๆ กับความคิดเชิงกลยุทธ์

4. บุคลิกภาพแบบการเห็นพ้อง หมายถึง ระดับที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นในลักษณะที่มีความอดทน เป็นที่พอใจและยอมรับของผู้อื่น

5. บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก หมายถึง ระดับที่บุคลใช้ความพยายามมุ่งไปสู่เป้าหมาย บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกสูง เป็นบุคคลที่มีแนวโน้มที่จะทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายอย่างขยันหมั่นเพียร มีวินัย และลักษณะที่เชื่อถือได้

ตัวแบบบุคลิกภาพทั้ง 5 แบบนี้ใช้เป็นกรอบในการมองบุคคลได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการปฏิบัติงาน ของบุคคล เช่นบุคลิกภาพแบบรอบคอบ ระมัดระวัง (conscientiousness) สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานในอาชีพวิศวกร สถาปนิก ทนายความ ตำรวจ ผู้บริหาร พนักงานขาย และบุคลิกภาพยังเป็นตัวทำนายผลการเรียนรู้ของบุคคลได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้ที่รวดเร็วและเข้าใจได้ก่อนคนอื่น แสดงถึงการที่มีบุคลิกภาพที่รอบคอบ มีความคิดเป็นระบบ ส่งผลให้บุคคลนั้น มีพัฒนาการที่รวดเร็วกว่าคนรอบข้างจนสามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการของบุคคลต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้บุคลิกภาพเป็นแบบอย่าง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงาน

Dawis and Lofquist (1984) กล่าวว่า การปรับตัวในการทำงาน หมายถึง ความสามารถที่จะเผชิญหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับงานที่ทำ (2) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานและกฎระเบียบข้อบังคับ และ (3) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

1. การปรับตัวให้เข้ากับงานที่ทำ หมายถึง ความสามารถที่จะเผชิญหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการทำงาน การยอมรับตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเกี่ยวกับงานที่ทำและมีความพึงพอใจในงานที่ทำ เพื่อสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายของงาน

2. การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานและกฎระเบียบข้อบังคับ หมายถึง ความสามารถที่จะยอมรับและปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของที่ทำงานได้ ยอมรับในระเบียบข้อกำหนดการปฏิบัติงานและสามารถทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในที่ทำงานได้

3. การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

ดังนั้น การปรับตัวในการทำงานเป็นการปรับตัวอีกด้านหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งนี้เพราะการทำงานเป็นกิจกรรมหลักซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องเกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิตรวี มุสิกสุต (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางด้านลักษณะบุคลิกภาพและคุณลักษณะงานที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานของพนักงานในกลุ่มอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะงานมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\beta = 0.17$, $p > 0.05$และยังพบอีกว่า บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\beta = 0.65$, $p > 0.001$

กล้าหาญ ณ น่าน (2557) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของคุณลักษณะบุคลิกภาพ และความพึงพอใจที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของผู้เข้าสู่ตลาดบัณฑิตใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดสามารถทำนายการปรับตัวในการทำงานได้ร้อยละ 39

อรุณรัก ครองเชื้อ (2559) ศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพของตนเอง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและความขัดแย้งในองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทร สีลมและบางรัก พบว่า บุคลิกภาพของตนเอง ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทร สีลม และบางรัก ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ด้านค่านิยมของบุคคลที่

แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทร สีลม และบางรัก ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคล ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขต สาทร สีลม และบางรัก และความขัดแย้งในองค์กร ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขต สาทร สีลม และบางรัก ส่วนความขัดแย้งในองค์กรด้านกระบวนการทางาน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชน ในเขต สาทร สีลม และบางรัก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

วรางคณา ซับซ้อน (2559) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของคุณลักษณะบุคลิกภาพ บรรยากาศองค์กร และความพึงพอใจในงานที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของครูต่างชาติ พบว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัว และบุคลิกภาพแบบปรับรับสถานการณ์มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.215 และ 0.304 ตามลำดับ สามารถพยากรณ์ได้ถึงร้อยละ 30.30 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันกับการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีการดำเนินวิจัย

บทความวิจัยนี้ศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบิน ณ ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) แบบวัดครั้งเดียว (One-shot study) ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey research method) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ทำงานที่ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้จึงเท่ากับ 400 ตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) คือ บุคลากรที่ทำงานที่ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนได้แก่ ท่าอากาศยานเลย ท่าอากาศยานนานาชาติอุดรธานี ท่าอากาศยานขอนแก่น ท่าอากาศยานร้อยเอ็ดท่าอากาศยานนครพนม ท่าอากาศยานสกลนครและท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นคำถามชนิดปลายปิด และคำถามปลายเปิดได้ทำการแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) อาชีพ และ (5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) มีคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นมาตราแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) และมาตราแบบจัดลำดับ (Ordinal scale)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (2) ด้านบุคลิกภาพแบบแสดงออก (3) ด้านบุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ (4) ด้านบุคลิกภาพแบบการเห็นพ้อง และ(5) ด้านบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก รวมจำนวน 20 ข้อ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) ตามรูปแบบของ ลิเคิร์ท (Liket's Scale)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงาน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับงานที่ทำ (2) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานและกฎระเบียบข้อบังคับและ (3) ด้านการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชารวมจำนวน 10 ข้อ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) ตามรูปแบบของ ลิเคิร์ท (Liket's Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงโดยแต่ละคำถามจะต้องมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 (Rovinelli&Hambleton, 1997)

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Try-out) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha ด้วยการใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha coefficient) คือ ค่าแอลฟ่า (α) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 (Nunnally, 1978) ถือได้ว่าแบบสอบถาม

ฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือซึ่งจากเครื่องมือการ วิจัยนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ค่าความเชื่อมั่น α = 0.896 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ จึงนำเอาแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการวิจัยต่อไป

วิธีการรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้อย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

1. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ทำงานที่ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามคือ การแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และทีมงาน จำนวน 400 ตัวอย่าง
2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถาม
3. กำหนดรหัสและลงบันทึกข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
4. นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) อาชีพ และ (5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาบุคลิกภาพ และการปรับตัวในการทำงาน ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอนุมาน ได้แก่

สมมติฐานที่ 1 ทดสอบลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 การทดสอบบุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ Independent sample t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) F-test และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8 ตามลำดับ ซึ่งมีอายุ 20-29 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 มีอาชีพเป็นพนักงานต้อนรับภาคพื้น จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001-35,000 บาท จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พบว่า บุคลิกภาพโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.16 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาอันดับความสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ พบว่า ด้านบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก มีความสำคัญเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.28 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ด้านบุคลิกภาพแบบการเห็นพ้อง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.33 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อันดับที่ 3 คือด้านบุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.31 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อันดับที่ 4 คือ ด้านบุคลิกภาพแบบแสดงออก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.08 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.36คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และอันดับที่ 5 คือ ด้านบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.94ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.48 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปรับตัวในการทำงานโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.28 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาอันดับความสำคัญของการปรับตัวในการทำงาน พบว่า ด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานและกฎระเบียบข้อบังคับมีความสำคัญเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.45 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ด้านการปรับตัวให้เข้ากับงานที่ทำมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.91ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.65 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และอันดับที่ 3 คือด้านการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชามีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.36 คืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน พบว่า เพศ (t = -3.616 , Sig. = 0.038) อายุ (F = 35.297 , Sig. = 0.000) ระดับการศึกษา (F = 44.450 , Sig. = 0.000) อาชีพ (F = 11.399 , Sig. = 0.000) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (F = 36.457 , Sig. = 0.000) มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า บุคลิกภาพด้านบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (Beta = 0.101 , Sig. = 0.038) และด้านบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (Beta = 0.290 , Sig. = 0.000) มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านบุคลิกภาพแบบแสดงออก (Beta = 0.087, Sig. = 0.069) ด้านบุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ (Beta = -0.027, Sig. = 0.582) และด้านบุคลิกภาพแบบการเห็นพ้อง (Beta = 0.050 , Sig. = 0.299) ไม่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยนั้น จะมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง บุคคลที่มีอายุไม่มากและมีการศึกษาสูงมักจะมีอาชีพการงานที่ดี มีรายได้สูง เพราะต้องการความมั่งคงในชีวิต จึงมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงปรับตัวในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าในอนาคตของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิศา ลัญชานนท์ (2548) กล่าวว่าการศึกษา อาชีพ และรายได้นั้น มักจะมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง บุคคลที่มีการศึกษาสูงมักจะมีอาชีพการงานที่ดี มีรายได้สูง ส่วนบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ โอกาสที่จะมีอาชีพการงานในระดับสูงนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก จึงทำให้มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวัชร งามละม่อม (2558) กล่าวว่า ในหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยบุคลากรในระดับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก บุคคลแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกแตกต่างกันนั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร

จากผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพมีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการที่มีบุคลิกภาพที่ดีสามารถบ่งบอกนัยของการทำงานบางอย่างนั่นก็คือ

การเตรียมความพร้อมที่มีต่อการทำงาน เป็นผู้พร้อมที่จะรับผิดชอบงานในทุกรูปแบบ พร้อมที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรคนานาประการ รวมถึงมีความพร้อมต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์และการพูดคุยกับผู้อื่นด้วยเช่นกัน บุคลิกภาพที่ดีจึงเป็นเสมือนภาพลักษณ์ภายนอกที่สำคัญ ถือว่าเป็นหน้าตาและกระจกส่องภาพพจน์ของตนเองที่มีต่อสายตาผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรวี มุสิกสุต (2556) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ Beta = 0.65 , Sig. > 0.001 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กล้าหาญ ณ น่าน (2557) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของคุณลักษณะบุคลิกภาพ และความพึงพอใจที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของผู้เข้าสู่ตลาดบัณฑิตใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดสามารถทำนายการปรับตัวในการทำงานได้ร้อยละ 39 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณรัก ครองเชื้อ (2559) กล่าวว่า บุคลิกภาพของตนเอง ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทร สีลม และบางรัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้เสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลงานวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงบุคลิกภาพของบุคลากร ที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 บุคลากรที่ทำงานที่ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนควรปรับปรุงบุคลิกภาพภายนอกให้มากยิ่งขึ้น เช่น การสร้างรอยยิ้ม การสร้างความร่าเริง การให้เกียรติเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น เป็นต้น

1.2 สถานที่ทำงานควรปรับปรุงให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน

1.3 บุคลากรที่ทำงานที่ท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ควรให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษาเฉพาะขอบเขต ซึ่งการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างกว้างขึ้น เก็บกลุ่มตัวอย่างในทุกท่าอากาศยานในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยในครั้งนี้ และในอนาคตต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาบุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนหรือท่าอากาศยานในภาคอื่น ๆ

2.3 ผู้บริหารท่าอากาศยานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากร และเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การต่อไป

2.4 เพื่อเป็นเอกสารค้นคว้าและข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาบุคลิกภาพที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรท่าอากาศยานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

เอกสารอ้างอิง

กล้าหาญ ณ น่าน. (2557*). อิทธิพลของคุณลักษณะบุคลิกภาพและความพึงพอใจที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของผู้ เข้าสู่ตลาดบัณฑิตใหม่*.วารสารวิทยาการจัดการ. 31(1), 39-67.

จิตรวี มุสิกสุต. (2556). *ปัจจัยทางด้านลักษณะบุคลิกภาพและคุณลักษณะงานที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานของ พนักงานในกลุ่มอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ ทั่วไป, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ตุลา มหาพสุธานนท์. (2547). *หลักการจัดการและการบริหาร.*กรุงเทพฯ: พ.ศ. พัฒนาจำกัด.

ปณิศา ลัญชานนท์. (2548).*หลักการตลาด.* กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์.* เข้าถึงได้จาก http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_11.html.

วรางคณา ซับซ้อน. (2559). *อิทธิพลของคุณลักษณะบุคลิกภาพ บรรยากาศองค์กรและความพึงพอใจในงานที่มีต่อการ ปรับตัวในการทำงานของครูต่างชาติ*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาธุรกิจระหว่างประเทศ, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิมลมาศ ประชากุล. (2557). *บุคลิกภาพที่ดี มีชัยไปกว่าครึ่ง.* เข้าถึงได้จาก https://th.jobsdb.com/th.

อรุณรัก ครองเชื้อ. (2559). *บุคลิกภาพของตนเอง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและความขัดแย้งในองค์กรที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตสาทรสีลมและบางรัก*. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อภิชัย ธิณทัพ. (2555*). แนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพ.* เข้าถึงได้จาก http://www.radompon.com/resourcecenter/?q=node/47.

Dawis, R. B. and Lofquist, L. (1984). *A Psychological theory of work adjustment: An individual difference model and its application.* Minneapolis: University of Minnesota.

Eysenck, Han J. (1970). *The Structure of Human Personality*. London : Methuen.

Likert, R. (1932). *Technique for the measurement of attiudes archives of psychology*. New York: McGraw Hill.

Nunnally, C. Jum. (1978). *Psychometric theory*. New York : McGraw-Hill.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1997). *On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion Referenced Test Item Validity.* Dutch Journal of Education Research, 2, 49-60.

Stephen P. Robbins, Mary K. Coulter. (2009). Management. Pearson Prentice Hall.

ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้โดยสารต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานบริการภาคพื้นของบริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน)

Passengers' Expectation and Perception To Service Quality of Ground Staffs of Nok Airlines Company Public Company Limited

กนกพร ชัยมงคล* เนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์*
สาขาการจัดการการบิน คณะธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบินนานาชาตินครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม
*129 หมู่6 ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000 E-mail : kanokporn2814@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน) ณ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คนที่เป็นผู้บริหารสายการบินนกแอร์ ระดับผู้จัดการขึ้นไป ซึ่งได้มาแบบเจาะจง และและใช้แบบสอบถามซึ่งเก็บจากกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Qualitative Analysis) เน้นการใช้อัตวิสัย (subjectivity) และวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่าผู้โดยสารคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเรื่องการแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติ (Recovery) ผู้โดยสารมีการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ประเด็นสำคัญในการศึกษา พบว่า ทั้งผู้โดยสารและผู้บริหารต่างมีความเห็นตรงกันว่าคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นนั้น ควรมุ่งตอบสนองความคาดหวังของผู้โดยสารอย่างมากทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงานบริการภาคพื้น (Professionalism and Skill) โดยพนักงานต้องสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและชัดเจนซึ่งต้องเกิดจากการใส่ใจในบริการของตัวพนักงานเอง การมีหลักการคิดที่ถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งเป็นปัญหาของพนักงานส่วนใหญ่ อีกทั้งยังต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายจัดการ ตลอดจนผู้บริหารทุกระดับตามความซับซ้อนของปัญหา ระบบโครงสร้างและนโยบาย

คำสำคัญ: ความคาดหวัง การรับรู้ คุณภาพการให้บริการ พนักงานต้อนรับภาคพื้น นกแอร์

Abstract

The study aims to study expectation and perceived service quality of provided by Nok Air's ground staff at Chiang Mai International Airport. It uses mixed method with two groups of populations, the first group of informants are passengers using airlines services do collect questionnaires is from 400 samples accidentally. Data were analyzed by descriptive statistics. Hypothesis testing uses the significance of Pearson's correlation. The secondary data group of informants are 5 executives selected purposively by using structured interview. Data are analyzed by classification, systematic and inductive analysis.

The results reveal that expectation of service quality passenger view is found at high level, as an overall and each item. When considering, together with the opinion of both passengers and executives management. They have the same opinion that that quality of service should meet the expectations of passengers in terms of professionalism and skill, ability to provide right and clear information, service accessibility and flexibility. It includes fast service, several channels of communications and good communication that is caused by staffs empathy. Good and proper thinking is there problem. Follow the complexity, it is found that the perception of the samples is very high as an overall and each item. The result of the hypothesis testing shows that the expectation and perceived quality of service are significantly correlated at .01 level.

Keywords: Expectation, Perception, Service Quality, Ground Staffs, Nok Air

บทนำ

ในปัจจุบันธุรกิจการบินของไทย เป็นธุรกิจที่มีภาวะการแข่งขันที่รุนแรงมาก โดยเฉพาะธุรกิจสายการบินราคาประหยัดหรือสายการบินต้นทุนต่ำในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มีการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดจากสายการบินเต็มรูปแบบ ประกอบกับมีการเปิดน่านฟ้าเสรีในปี ค.ศ. 2015 และประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัจจัยดึงดูดการลงทุนจากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีภูมิประเทศที่เป็นศูนย์กลางการขนส่งของประเทศ (hub) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงส่งผลให้สายการบินในอาเซียนต้องการเข้ามาช่วงชิงและแข่งขันในประเทศไทยเพิ่มขึ้น (วิกิพิเดีย, สายการบินต้นทุนต่ำ, 2560)

จากการที่มีการเปิดน่านฟ้าเสรี และการเปิด AEC ในปี ค.ศ. 2015 ทำให้ธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำของไทยซึ่งมีผู้ประกอบการน้อยรายมีการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรง เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดในธุรกิจนี้ สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย เช่น สายการบินนกแอร์ สายการบินไทยแอร์เอเชีย สายการบินไทยไลอ้อนแอร์ มีนโยบายที่นำมาใช้ในการแข่งขันหลากหลายและแตกต่างกัน เช่น ไทยแอร์เอเชียเน้นการแข่งขันโดยใช้นโยบายด้านราคาเพื่อจูงใจกลุ่มลูกค้า โดยใช้หลักการที่ว่าใครจองก่อนจะได้ราคาถูก ถ้าจองช้าได้ราคาแพง เช่นเดียวกันกับสายการบินนกแอร์ที่ใช้หลักการจองก่อนได้ราคาถูก ถ้าจองช้าจะได้ราคาแพง แต่สายการบินนกแอร์นั้นไม่เน้นนโยบายราคาถูกเพื่อจูงใจลูกค้า เพราะกลุ่มลูกค้าของสายการบินนกแอร์เป็นกลุ่มลูกค้าระดับกลาง และเคยใช้บริการของสายการบินไทยมาก่อน ดังนั้น สายการบินนกแอร์จึงเน้นนโยบายในด้านการใช้ระบบการดำเนินงานที่ทันสมัยและสะดวกสบาย (สุปรีย์ ศรีสำราญ และสินธวัฒน์ สินธนบดี, 2560)

นกแอร์ เป็นสายการบินราคาประหยัดหรือสายการบินต้นทุนต่ำของประเทศไทยที่มีการศึกษาการตลาดและความเป็นไปได้ทางธุรกิจ ในการลงทุนแบบสายการบินราคาประหยัดในประเทศและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าว พบว่าสายการบินราคาประหยัดมีแนวโน้มในการแข่งขันอย่างมากในตลาดการบิน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงกับการบินไทยและเป็นทางเลือกใหม่ของลูกค้า การบินไทยในฐานะสายการบินแห่งชาติจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญที่จะเข้าร่วมในตลาดใหม่ เพื่อนำเสนอผลประโยชน์สูงสุดให้กับผู้โดยสารและเป็นการสร้างการยอมรับจากต่างชาติในด้านการบริหารสายการบินอย่างมืออาชีพ โดยทางด้านสายการบินไทย พบว่า โอกาสทางธุรกิจและการตลาดเป็นไปได้สูงในส่วนของตลาดอุปสงค์และอุปทานสามารถทำกำไรได้ นอกจากนั้น การบินไทยยังมีข้อได้เปรียบในเรื่อง know-how มาตรฐานความปลอดภัย การสนับสนุนการปฏิบัติการที่จะทำให้การจัดตั้งสายการบินราคาประหยัดขึ้น และเพื่อบรรลุถึงความสำเร็จ สายการบินราคาประหยัดต้องมีลักษณะเฉพาะทางและแตกต่างจากสายการบินเต็มรูปแบบ คือ เป็นองค์กรที่มีขนาดเล็ก แต่มีความคล่องตัว มีการควบคุมค่าใช้จ่ายทุกด้าน บุคลากร

แต่ละคนต้องรับผิดชอบในหลาย ด้านพร้อมกัน (multi task) ใช้ระบบ computerize ให้มากที่สุด ใช้เครื่องบินแบบเดียว เพื่อลดต้นทุนในการบำรุงรักษา ตราสินค้า (brand) ต้องโดดเด่นและแตกต่างทั้งในด้านการตลาดและรูปแบบการบริการ เป็นองค์กรที่สร้างผลกำไรได้ด้วยตนเอง มีลักษณะจำเพาะแตกต่างจากสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ (full service) (บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน), 2560)

จากการศึกษาดังกล่าว คณะรัฐมนตรีและบอร์ดบริหารของการบินไทย จึงมีมติให้จัดตั้งสายการบินนกแอร์ โดย บริษัท สกายเอเชีย จำกัด เป็นผู้ดำเนินงาน ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2546 ในรูปแบบของบริษัทที่เป็นเอกเทศ เพื่อนำเสนอทางเลือกใหม่ของการเดินทาง โดยมีบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) สนับสนุนด้านการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย สายการบินนกแอร์ได้สร้างความแตกต่างหลายด้านของวัฒนธรรมองค์กร คือ แสดงออกถึงความเป็นมิตร ความสนุกสนานเป็นกันเอง เพื่อให้สายการบินนกแอร์เป็นทางเลือกใหม่ของการเดินทาง และให้ทุกคนได้มีโอกาสในการเดินทางทางอากาศได้มากขึ้น สายการบินนกแอร์เปิดตัวอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ภายใต้ชื่อ “บริษัท สกายเอชียร์ จำกัด (Sky Asia Co., Ltd.)” และเปลี่ยนชื่อเป็น “บริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (Nok Airlines Co., Ltd.)” ต่อมาภายหลังจากเข้าตลาดหลักทรัพย์จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการบริการที่ดีเยี่ยม สร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้โดยสารทุกคน และมีบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ (บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน), 2560)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวและบริการระดับสากล ศูนย์กลางการค้าการลงทุนและการคมนาคมขนส่ง northern land port เป็นเมืองแห่งเกษตรปลอดภัย north food valley เป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติสู่สากล education hub แ ละเป็นเมืองน่าอยู่ eco-town eco-village ด้วยความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และโลจิสติกส์ มีสนามบินนานาชาติขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 6 ล้านคนต่อปี และรองรับการขนส่งสินค้า จำนวน 20,000 ต่อปี (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2560) โดยสายการบินนกแอร์มีพนักงานบริการภาคพื้นทั้งสิ้น 50 คน มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ผู้โดยสารก่อนการขึ้นเครื่อง ได้แก่ การจำหน่ายบัตรโดยสาร เช็คอิน และอำนวยความสะดวกในการนำผู้สารขึ้นเครื่องอย่างครบถ้วนและปลอดภัย จึงเป็นฝ่ายที่มีความสำคัญและถือเป็นจุดสัมผัสของการสร้างประสบการณ์การใช้บริการของผู้โดยสารอันเกิดจากบุคลากรเป็นจุดแรก (บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน), 2560)

จากที่มาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสายการบินนกแอร์นั้น มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางด้านบริการโดยสร้างตราสินค้าให้โดดเด่นและแตกต่าง ทั้งในด้านการตลาดและรูปแบบการบริการ สมดังคำขวัญของชาวนกแอร์ที่ว่า “มุ่งมั่นเพื่อการให้บริการที่ดีเยี่ยม และสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้โดยสารที่

เป็นลูกค้าของเรา” ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดทำการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้โดยสารที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้น สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน) ณ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้รับบริการนั้น เป็นข้อมูลสำคัญยิ่งในการพัฒนาธุรกิจบริการให้มีความเป็นเลิศ ผลจากการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อนำเสนอให้ผู้บริหารนำไปปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานของพนักงานต้นรับภาคพื้นให้เป็นไปตามความคาดหวังและการรับรู้ของผู้โดยสารของสายการบินนกแอร์ต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดคุณภาพการให้บริการ

ในแง่แนวคิดทางวิชาการ แนวคิดพื้นฐาน (Basic Concept) ในเรื่องคุณภาพการให้บริการประกอบไปด้วย 3 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) คุณภาพการให้บริการ (service quality) และคุณค่าของลูกค้า (customer value) (Cronin, and Taylor, 1992; Oliver, 1993; Ziethaml, Parasuraman, and Berry, 1988) ตามแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ความพึงพอใจของลูกค้าต่อบริการ เป็นพฤติกรรมเชิงจิตวิทยาที่บุคคลมีต่อบริการที่ได้รับหรือเกิดขึ้น (Oliver, 1993)

แนวคิดพื้นฐานเรื่องคุณภาพการให้บริการ เป็นแนวคิดที่ได้รับการเสนอไว้โดยโครนินและเทเลอร์ (Cronin and Taylor, 1992) ในทัศนะของนักวิชาการทั้งสองท่าน ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เป็นเรื่องของการเปรียบเทียบประสบการณ์ของผู้รับบริการได้รับบริการ กับความคาดหวังที่ผู้รับบริการนั้นมีในช่วงเวลาที่มารับบริการ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้สามารถวัดคุณภาพการให้บริการได้ ส่วนคุณภาพการให้บริการในมุมมองเชิงการตลาด คอร์ดับเปิ้ลสกี้ รัสท์ และซาร์ฮอริก (Cordupleski, Rust, and Zahorik, 1993) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า คุณภาพการให้บริการ เป็นส่วนขยายของบริการ กระบวนการบริการ และองค์กรที่ให้บริการ ที่สามารถตอบสนองหรือทำให้เกิดความพึงพอใจในความคาดหวังของบุคคล แนวคิดพื้นฐานที่มองคุณภาพการให้บริการผ่านกรอบการมองด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการนี้ ได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการอีกท่านหนึ่งคือบิทเนอร์ (Bitner, 1992) ซึ่งอธิบายจากผลงานวิจัยที่ได้เคยทำการศึกษาไว้ว่า คุณภาพการให้บริการสามารถวัดโดยผ่านความพึงพอใจของผู้รับบริการได้

กรอนรูส (Gronroos, 1984) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า คุณภาพเชิงเทคนิค (technical quality) และคุณภาพเชิงหน้าที่ (functional quality) เป็นภาพแห่งมิติของคุณภาพที่ส่งผลกระทบไปถึงทั้งความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการ และคุณภาพการให้บริการจะมีมากน้อยเพียงใด

ขึ้นอยู่กับระดับของ คุณภาพเชิงเทคนิค และคุณภาพเชิงหน้าที่นั่นเอง ทั้งนี้ กรอนรูส ได้กล่าวถึงเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพการบริการว่าสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ตามหลัก 6 ประการ กล่าวคือ

1. การเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของผู้ให้บริการ (professionalism and skill) เป็นการพิจารณาว่า ผู้รับบริการสามารถรับรู้ได้จากการเข้ารับบริการจากผู้ให้บริการที่มีความรู้และทักษะในงานบริการ ซึ่งสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีระบบและแบบแผน

2. ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ให้บริการ (attitude and behavior) ผู้รับบริการจะเกิดความรู้สึกได้จากการที่ผู้ให้บริการสนใจที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยท่าทีที่เป็นมิตรและดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน

3. การเข้าพบได้อย่างง่ายและมีความยืดหยุ่นในการให้บริการ (accessibility and flexibility) ผู้รับบริการจะพิจารณาจากสถานที่ตั้งไว้ให้บริการ และเวลาที่ได้รับบริการจากผู้ให้บริการรวมถึงระบบการบริการที่จัดเตรียมไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการ

4. ความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ (reliability and trustworthiness) ผู้รับบริการจะทำการพิจารณาหลังจากที่ไดรับบริการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งการให้บริการของผู้ให้บริการจะต้องปฏิบัติตามที่ได้รับการตกลงกัน

5. การแก้ไขสถานการณ์ให้กับสู่ภาวะปกติ (recovery) พิจารณาจากการเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้าเกิดขึ้นหรือเกิดเหตุการณ์ที่ผิดปกติ และผู้ให้บริการสามารถแก้ไขสถานการนั้นๆ ได้ทันท่วงทีด้วยวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งทำให้สถานการณ์กลับสู่ภาวะปกติ

6. ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ (reputation and credibility) ผู้รับบริการจะเชื่องถือในชื่อเสียงของผู้ให้บริการจากการที่ผู้ให้บริการดำเนินกิจการด้วยดีมาตลอด

พาราสุรามาน, ไซเธมอล และแบร์รี่ (Parasuraman, Zeithaml, & Berry, 1990) ได้ทำการศึกษาคุณภาพและการจัดการคุณภาพการบริการมาตั้งแต่ปี 1983 ในขณะที่พาราสุรามานเริ่มทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นยังไม่พบว่า มีการศึกษาเรื่องคุณภาพการบริการมากนัก พบแต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของสินค้า จากนั้น พาราสุรามานและคณะจึงเริ่มทำการวิจัย โดยร่วมกันทำการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ โดยใช้เวลาทำการศึกษานานถึง 7 ปี (1983-1990) โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ เริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพในกลุ่มผู้รับบริการและผู้ให้บริการของบริษัทชั้นนำหลายแห่ง และนำผลที่ได้มาใช้ในการพัฒนารูปแบบคุณภาพการบริการ ต่อมาเป็นวิจัยเชิงประจักษ์โดยมุ่งศึกษาที่ผู้รับบริการโดยเฉพาะ โดยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดคุณภาพบริการที่เรียกว่า SERVQUAL (Service Quality) และปรับปรุงเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพการบริการตามการรับรู้และความคาดหวังของผู้รับบริการ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการที่ผู้ใช้บริการประเมินคุณภาพการบริการเรียกว่า “คุณภาพของการบริการที่ผู้ใช้บริการรับรู้” (Perceived Service Quality) ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ใช้บริการได้รับบริการแล้ว 9 กำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพการบริการไว้ 5 ด้าน ที่

เรียกว่า RATER และเครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย 22 รายการ ซึ่งกระจายมาจากคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

ความน่าเชื่อถือ (R : Reliability) หมายถึงผู้ให้บริการต้องแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือ ให้บริการตามที่สัญญาไว้ตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ ไม่มีความผิดพลาด มีเครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย

1) ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการได้ตรงตามที่สัญญาไว้
2) การเก็บรักษาข้อมูลของผู้ใช้บริการ และการนำข้อมูลมาใช้ในการให้บริการ
3) การทำงานไม่ผิดพลาด
4) การบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ
5) การมีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการให้บริการ

การสร้างความมั่นใจ (A : Assurance) หมายถึงผู้ให้บริการต้องสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการเมื่อ ผู้รับบริการมาติดต่อสุภาพอ่อนน้อม และมีความรู้ในงานบริการเป็นอย่างดีมีเครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย

1) ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการบริการ
2) การสร้างความเชื่อมั่นและปลอดภัยในการใช้บริการ
3) ความมีมารยาทและความสุภาพของเจ้าหน้าที่
4) พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในการสร้างความเชื่อมั่นในการให้บริการ

รูปลักษณ์ทางกายภาพ (T : Tangibles) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกอุปกรณ์ต่าง ๆดูสวยงาม ทันสมัย บุคลากรมีบุคลิกภาพแบบมืออาชีพ มีเครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย

1) ความทันสมัยของอุปกรณ์
2) สภาพแวดล้อมของสถานที่ให้บริการ
3) การแต่งกายของเจ้าหน้าที่
4) เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับการบริการ

การดูแลเอาใจใส่ (E : Empathy) หมายถึงการให้ความสนใจและเข้าใจในความต้องการของผู้รับบริการอย่างเอาใจใส่และถือผลประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ มีเครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย

1) การให้ความสนใจและเอาใจใส่ผู้ใช้บริการแต่ละคนของเจ้าหน้าที่
2) เวลาในการเปิดให้บริการขององค์กร
3) โอกาสในการรับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ขององค์กร
4) ความสนใจผู้ใช้บริการอย่างแท้จริงของเจ้าหน้าที่

5) ความสามารถในการเข้าใจในความต้องการเฉพาะของผู้ใช้บริการอย่างชัดเจน

การตอบสนอง (R : Responsiveness) หมายถึงความตั้งใจที่แสดงถึงความพร้อม ยินดีให้บริการเสมอและรวดเร็วเมื่อผู้รับบริการเข้ามาติดต่อ มีเครื่องมือในการวัดคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย

1) มีระบบการให้บริการที่รวดเร็ว

2) ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้ใช้บริการ

3) ความรวดเร็วในการทำงานของเจ้าหน้าที่

4) ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการทันทีที่ต้องการ

พาราซุรามาน ซีแทมล์ และเบอร์รี่ (Parasuraman, Ziethaml and Berry, 1985) การให้บริการที่มีคุณภาพ หมายถึง การให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการหรือผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น ความพึงพอใจต่อการบริการ จึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการทำให้เป็นไปตามความคาดหวังหรือการไม่เป็นไปตามความคาดหวัง (confirm or disconfirm expectation) ของผู้บริโภคนั่นเอง

กรอบแนวคิดของการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดเรื่องการศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้โดยสารต่อพนักงานต้อนรับภาคพื้นของบริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน)

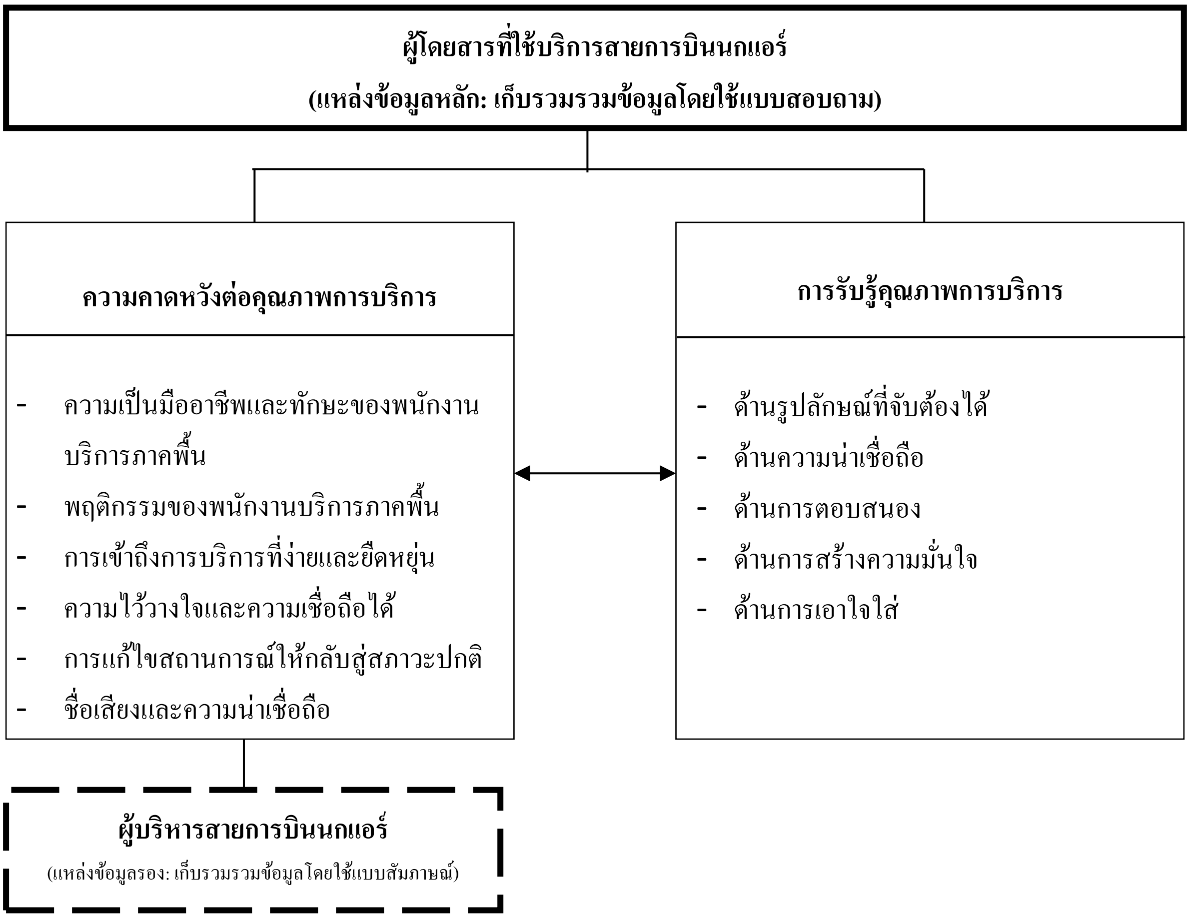

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน)ณ ท่าอากาศยานนาชาติเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน) ณ ท่าอากาศยานนาชาติเชียงใหม่

สมมติฐานการศึกษา

ความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการกับการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้โดยสารที่มีต่อพนักงานภาคพื้นของบริษัทสารการบินนกแอร์ มีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการ

เพื่อให้ได้ข้อมูลจากทั้งมุมมองของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) เพื่อศึกษาจากทัศนะของผู้โดยสารซึ่งเป็นผู้ใช้บริการ และผู้บริหารผู้บริหารสายการบินนกแอร์ ระดับผู้จัดการขึ้นไป ซึ่งผู้ศึกษาเลือกเป็นตัวแทนของฝ่ายผู้ให้บริการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินนกแอร์ และผู้บริหารสายการบินนกแอร์

ผู้โดยสาร

ประชากรผู้โดยสาร ได้แก่ ผู้โดยสารขาออกที่ใช้ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ จากสถิติผู้โดยสารในปี พ.ศ. 2560 ที่ใช้บริการของสายการบินนกแอร์ ณ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ รวมจำนวน 517,692 คน ได้กลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ด้วยการเลือกแบบบังเอิญ (accidental sampling) เพื่อความสะดวกในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้โดยสารให้ครบจำนวนที่เหมาะสมตามที่คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้ 400 ตัวอย่าง

ผู้บริหาร

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากผู้บริหารระดับผู้จัดการของสายการบินนกแอร์ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ กล่าวคือผู้บริหารระดับผู้จัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการ ที่มีประสบการณ์การทำงาน 10 ปี ขึ้นไป เต็มใจและมีความสะดวกในการให้สัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามสำหรับผู้โดยสาร และการสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถามสำหรับผู้โดยสาร

เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างแบบสอบถามโดยใช้แนวคิดเรื่องคุณภาพการบริการด้วยเครื่องมือประเมินคุณภาพการบริการแบบ SERVQUAL ใช้มาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) และให้คะแนนแต่ละระดับ ตั้งแต่ค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 1 ถึงค่าคะแนนมากที่สุด คือ 5

3. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหา และเสนอแนะข้อปรับปรุงแก้ไข

4. ทำการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item – objective congruence : IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.65 ซึ่งมีค่าเกินกว่า 0.5 ถือว่ามีคุณภาพดี

5. นำไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้โดยสาร 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alph – Coefficient) ของครอนบราค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 ซึ่งเกินกว่า 0.70 ถือว่ามีคุณภาพ นำไปใช้เก็บข้อมูลได้จริงต่อไป

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร

รูปแบบของการสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร ใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยผู้ศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง การเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ส่งคำถามไปให้ผู้บริหารก่อนล่วงหน้า แล้วทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ ซึ่งได้ข้อมูลดังนี้

คำถามที่ 1: ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ผู้โดยสารคาดหวังจากพนักงานในการให้บริการสูงสุด ใน 6 เรื่องดังต่อไปนี้ (1) ความเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงาน (2) พฤติกรรมของพนักงาน (3) การเข้าถึงบริการที่ง่ายและยืดหยุ่น (4) ความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ (5) การแก้ไขสถานการณ์ (6) ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ และใน 6 เรื่องดังกล่าวมา พนักงานควรปรับปรุงในเรื่องใด

คำถามที่ 2: ท่านคิดว่าพนักงานสามารถปฏิบัติได้ตามที่คาดหวังหรือไม่อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้วางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายผลของการศึกษา ดังนี้

ผู้ศึกษาได้วางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายผลของการศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative analysis) จากแบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) นำมาแจกแจงความถี่ (frequency) และนำเสนอเป็นร้อยละ (percentage) การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการหาค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (pearson product moment correlation: r)

สำหรับค่าเฉลี่ยนำเสนอในรูปแบบตาราง โดยมีเกณฑ์การอธิบายผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{สูตร} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.8$$

เกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้น้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้อง ก่อนทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการจำแนกและจัดระบบข้อมูล และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) นำเสนอโดยเรียบเรียงเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความคาดหวังของผู้โดยสารต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานบริการภาคพื้น

ทัศนะของผู้โดยสาร แสดงเป็นค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้น สายการบินนกแอร์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้น สายการบินนกแอร์ในทัศนะของผู้โดยสาร

ความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.การเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงานบริการภาคพื้น (Professionalism and Skill)			
1.1 พนักงานสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและชัดเจน	3.94	0.75	มาก
1.2 พนักงานสามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็น	3.93	0.74	มาก
รวม	3.93	0.73	มาก
2.พฤติกรรมของพนักงาน(Attitude and Behavior)			
2.1 พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใสสุภาพอ่อนน้อม เต็มใจให้บริการ	4.02	0.74	มาก
2.2 พนักงานปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างเท่าเทียมกัน	3.94	0.72	มาก
รวม	3.98	0.71	มาก
3.การเข้าถึงการให้บริการที่ง่าย และยืดหยุ่น (Accessibility and Flexibility)			
3.1 พนักงานสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว	3.90	0.75	มาก
3.2 มีช่องทางการติดต่อหลายช่องทางเช่น Call Center, Website	3.86	0.77	มาก
รวม	3.88	0.73	มาก
4.ความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ (Reliability and Trustworthiness)			
4.1 พนักงานมีการปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน	3.93	0.71	มาก
4.2 พนักงานมีความน่าเชื่อถือและมีความรู้ความสามารถ ทักษะในงานที่ให้บริการอยู่	3.92	0.70	มาก
รวม	3.92	0.68	มาก
5.การแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติ (Recovery)			
5.1 พนักงานมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	4.01	0.81	มาก
5.2 พนักงานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง และเหมาะสม	3.99	0.80	มาก
รวม	4.00	0.79	มาก

6.ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ (Reputation and Credibility)			
6.1 พนักงานมีการแต่งกายที่เป็นแบบฟอร์มเหมือนกัน	3.98	0.73	มาก
6.2 พนักงานให้บริการแบบมืออาชีพ	3.95	0.74	มาก
รวม	3.97	0.71	มาก
รวมทั้งหมด	**3.95**	**0.64**	**มาก**

ตารางที่ 1 แสดงความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นในทัศนะของผู้โดยสาร พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.95 เมื่อพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกันโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่อสุด ดังนี้ การแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติ (recovery) ค่าเฉลี่ย 4.00 พฤติกรรมของพนักงาน (attitude and behavior) ค่าเฉลี่ย 3.98 ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ (reputation and credibility) ค่าเฉลี่ย 3.97 การเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงานบริการภาคพื้น (professionalism and skill) ค่าเฉลี่ย 3.93 ความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ (reliability and trustworthiness) ค่าเฉลี่ย 3.92 และการเข้าถึงการให้บริการที่ง่ายและยืดหยุ่น (accessibility and flexibility) ค่าเฉลี่ย 3.88 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อรวมทุกด้าน พบว่า เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่อสุด ดังนี้ พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพอ่อนน้อม เต็มใจให้บริการ ค่าเฉลี่ย 4.02 มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.01สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 3.99 พนักงานมีเอกลักษณ์ของสายการบินเมื่อได้พบเห็นในทันที ค่าเฉลี่ย 3.98 พนักงานแสดงถึงความเป็นมืออาชีพของสายการบิน ค่าเฉลี่ย 3.95 พนักงานสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.94 พนักงานปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างเท่าเทียมกัน ค่าเฉลี่ย 3.94 พนักงานสามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็น ค่าเฉลี่ย 3.93พนักงานมีการปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน ค่าเฉลี่ย 3.93พนักงานมีความน่าเชื่อถือและมีความรู้ในงานที่ให้บริการอยู่ ค่าเฉลี่ย 3.92พนักงานสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 3.90และ มีช่องทางการติดต่อหลายช่องทาง ค่าเฉลี่ย 3.86 ตามลำดับ

ทัศนะของผู้บริหาร แสดงดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มผู้บริหารในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสายการบินนกแอร์ ระดับผู้จัดการขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีประสบการณ์ในสายงานเป็นเวลามากกว่า 10 ปี โดยทุกท่านมีประสบการณ์ในการทำงาน 14 ปี เป็นเพศชาย 2 ท่าน เพศหญิง 3 ท่าน ทุกท่านมีความเต็มใจและ

สะดวกในการให้ข้อมูล โดยผู้ศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง การเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ส่งคำถามไปให้ผู้บริหารก่อนล่วงหน้า แล้วทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ ซึ่งได้ข้อมูลดังนี้

คำถามที่ 1: ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ผู้โดยสารคาดหวังจากพนักงานในการให้บริการสูงสุด ใน 6 เรื่องดังต่อไปนี้ (1) ความเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงาน (2) พฤติกรรมของพนักงาน (3) การเข้าถึงบริการที่ง่ายและยืดหยุ่น (4) ความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ (5) การแก้ไขสถานะการณ์ (6) ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ และใน 6 เรื่องดังกล่าวมา พนักงานควรปรับปรุงในเรื่องใด

ท่านที่ 1 ให้ความเห็นว่า: ความเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงาน เพราะ ความเป็นมืออาชีพและการมีทักษะน่าจะครอบคลุมหมดทุกด้าน สามารถใช้ความรู้และทักษะประเมินเหตุการณ์และแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างมีเหตุผลและตรรกะ ข้อควรปรับปรุง ถ้ามีตามข้อ 1 ครบ ก็น่าจะไม่ต้องเพิ่มอะไร นอกจากการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

ท่านที่ 2 ให้ความเห็นว่า: ความเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงาน เพราะ มืออาชีพครอบคลุมในหน้าที่การงาน การให้บริการของทุกๆคนรู้ว่า ความรับผิดชอบของตนเองสทำอะไรให้ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทักษะของพนักงานที่จำเป็นในงานนั้นจะทำให้การบริการลูกค้าได้ตัดรงกับความพึงพอใจของลูกค้าซึ่งมีหลากหลายทักษะที่จำเป็นของพนักงานทุกตำแหน่ง ข้อควรปรับปรุง คือ เรื่อง การแก้ไขสถานการณ์ จะประกอบด้วยหลักคิดให้เป็นพื้นฐานก่อนหลายประการ เช่น การ “ขวนขวายหาข้อมูล” ของปัญหาที่เกิดขึ้นก่อน “คิดเชิงวิเคราะห์” “คิดเชิงหลักการ” และนำข้อมูลมาประกอบ คิดวิเคราะห์ แยกแยะ และหารแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมที่สุด

ท่านที่ 3 ให้ความเห็นว่า: การเข้าถึงการบริการที่ง่ายและยืดหยุ่น พนักงานต้องมีความเข้าใจในงานที่ตนปฏิบัติและได้รับมอบหมาย คือ งานบริการ หัวหน้างานต้องอธิบายให้พนักงานเข้าใจต้องปฏิบัติอย่างไร สิ่งใดที่ยืดหยุ่นได้มาน้อยแค่ไหน มีวิธีการเจรจาหรือดูแลผู้โดยสารอย่างดีพอไม่เข้มงวดมากเกินไป ข้อควรปรับปรุง คือ เรื่องความเป็นมืออาชีพแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้ทันทีและทักษะในการทำงานให้มีความชำนาญมากขึ้น

ท่านที่ 4 ให้ความเห็นว่า: สิ่งที่ผู้โดยสารต้องการคือการบริการที่ดีพนักงานที่เป็นมิตรและสุภาพที่ดูแลเกี่ยวกับพวกเขา แน่นอนว่าพนักงานต้องได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีและรู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่

ท่านที่ 5 ให้ความเห็นว่า: ผู้โดยสารคาดหวังการได้รับการบริการที่ดี และบริการอย่างเป็นมืออาชีพสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงทีและด้วยความเต็มใจ และสิ่งที่ควรปรับปรุง คือ พนักงานต้องมีความแม่นยำในขั้นตอนการปฏิบัติงาน และควรให้บริการผู้โดยสารด้วยใจ

สรุปความจากข้อคำถามแรกได้ว่า ทั้งห้าท่านมีความเห็นตรงกันในเรื่อง การเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของพนักงานบริการภาคพื้น เช่น การแก้ไขสถานการณ์ การคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อหา

แนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดด้วยการแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงทีและด้วยความเต็มใจ ความเป็นมิตรและสุภาพ ส่วนบางท่านยังให้ความสำคัญกับเรื่องการบริการที่เข้าถึงง่ายและความยืดหยุ่น และสิ่งที่พนักงานควรปรับปรุง คือความแม่นยำในขั้นตอนการปฏิบัติงาน และควรให้บริการผู้โดยสารด้วยใจ

คำถามที่ 2: ท่านคิดว่าพนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่คาดหวังหรือไม่

ท่านที่ 1 ให้ความเห็นว่า: พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่คาดหวัง ถ้ามีการอบรมและฝึกฝน

ท่านที่ 2 ให้ความเห็นว่า: พนักงานสามารถปฏิบัติได้ตามที่คาดหวังระดับปานกลาง เพราะต้องดูว่าปัญหาเกิดจากตัวพนักงานเองหรือไม่ หรือว่าเกิดขึ้นจากระบบองค์กร ก็ต้องแก้ไขตามลำดับไป และบางเรื่องอาจเป็นปัญหาที่ไม่ซับซ้อน บางเรื่องปัญหาซับซ้อน ระบบโครงสร้างหรือนโยบาย ซึ่งบางเรื่องพนักงานอาจปฏิบัติตามขอบเขตที่มีและประกอบกับที่บอกว่า การแก้ไขปัญหาต้องใช้หลักการคิดประกอบอย่างมากซึ่งเป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่

ท่านที่ 3 ให้ความเห็นว่า: พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่คาดหวัง ถ้าหากได้รับการอบรมและแนะแนวทางการปฏิบัติงานให้พนักงานอย่างสม่ำเสมอ

ท่านที่ 4 ให้ความเห็นว่า: พนักงานควรได้รับความชัดเจนจากการจัดการและสามารถตัดสินใจได้สำหรับผู้โดยสารและหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นพวกเขาควรได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายจัดการส่วนในเรื่องชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือต้องได้รับการจัดการโดยผู้บริหาร พนักงานไม่สามารถทำได้ด้วยตัวเอง

ท่านที่ 5 ให้ความเห็นว่า: พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่คาดหวังในระดับปานกลาง เนื่องจาก ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น เมื่อออกขั้นตอนการปฏิบัติงาน พนักงานไม่ได้รับข้อมูลนั้นๆ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามคู่มือที่กำหนดไว้ได้ จึงควรมีการทบทวนและการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ

สรุปความจากข้อคำถามที่สองได้ว่า ทั้งห้าท่านมีความเห็นตรงกันว่าพนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่คาดหวัง ถ้ามีการอบรมและฝึกฝน และมีคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจน ทั้งนี้โครงสร้างหรือนโยบายระบบองค์กรก็ควรเอื้อต่อการปฏิบัติงานด้วย และหากเกิดปัญหาที่เกิดขอบเขตพนักงานควรได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายจัดการ ส่วนเรื่องที่มีความอ่อนไหวต่อชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของสายการบินต้องได้รับการจัดการโดยผู้บริหาร

เมื่อพิจารณาร่วมกับความเห็นของทั้งผู้โดยสารและผู้บริหารต่างมีความเห็นตรงกันว่าคุณภาพการบริการควรมุ่งตอบสนองความคาดหวังของผู้โดยสารในทุกด้าน โดยผู้โดยสารนั้นให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับความสุภาพอ่อนน้อม เต็มใจให้บริการ ยิ้มแย้มแจ่มใส ความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว เป็นมืออาชีพ สามารถให้

ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ซึ่งก็เป็นไปตามที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาพนักงานภาคพื้นในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นให้พนักงานมีความเป็นมืออาชีพและมีทักษะต่าง ๆ ในการให้บริการที่ดี ซึ่งสามารถฝึกฝนได้ และควรมีคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจนจะช่วยให้การปฏิบัติงานสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้นและผู้บริหารยังมีความเห็นว่านอกเหนือจากสิ่งเหล่านี้แล้ว สายการบินควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการให้บริการที่ง่ายและยืดหยุ่น บริการรวดเร็ว มีช่องทางการติดต่อหลายช่องทาง

อย่างไรก็ดี ในทัศนะของผู้บริหารนั้น การใส่ใจในบริการ ความเป็นมิตร และจิตบริการของตัวพนักงาน การมีหลักการคิดที่ถูกต้อง เหมาะสม ยังคงเป็นปัญหาของพนักงานส่วนใหญ่ อีกทั้งยังต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารทุกระดับ ตามความซับซ้อนของปัญหา ระบบโครงสร้างและนโยบายด้วย ส่วนประเด็นที่อ่อนไหวต่อชื่อเสียงของสายการบิน อาจต้องได้รับการจัดการและการช่วยเหลือโดยผู้บริหาร เพื่อเป็นขวัญกำลังใจของพนักงานเองและรักษาชื่อเสียงของสายการบินไว้ได้ด้วยดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 การรับรู้ของผู้โดยสารต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานบริการภาคพื้น

แสดงเป็นค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้น สายการบินนกแอร์ ในทัศนะของผู้โดยสาร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการรับรู้ในคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้น สายการบินนกแอร์ในทัศนะของผู้โดยสาร

การรับรู้ในคุณภาพการบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านรูปลักษณ์ที่จับต้องได้			
1.1 บุคลิกภาพของพนักงานแต่งกายเหมาะสม มีเอกลักษณ์	4.31	0.68	มากที่สุด
1.2 มีการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์การให้บริการที่ทันสมัย	3.91	0.78	มาก
1.3 มีป้ายประชาสัมพันธ์การให้บริการที่ชัดเจนเช่น ป้ายเตือนต่างๆ ป้ายคำแนะนำ	4.02	0.72	มาก
รวม	**4.08**	**0.60**	**มาก**
2.ด้านความความน่าเชื่อถือ			
2.1 พนักงานให้คำแนะนำและบริการแบบมืออาชีพ	3.95	0.69	มาก
2.2 พนักงานให้บริการด้วยความรวดเร็วและแม่นยำ	3.88	0.72	มาก

2.3 พนักงานให้บริการได้อย่างตรงความต้องการเหนือความคาดหมาย	4.00	0.72	มาก
รวม	**3.94**	**0.66**	**มาก**
3.ด้านการตอบสนอง			
3.1 พนักงานมีความพร้อมและเต็มใจให้บริการ	4.34	0.65	มากที่สุด
3.2 พนักงานให้บริการอย่างรวดเร็ว ทันต่อเวลา	3.91	0.74	มาก
3.3 พนักงานรับรู้ถึงปัญหาและเต็มใจให้ความช่วยเหลือผู้โดยสาร	4.02	0.67	มาก
รวม	**4.09**	**0.56**	**มาก**
4.ด้านการสร้างความมั่นใจ			
4.1 พนักงานมีความรู้ทักษะในงานที่ให้บริการเป็นอย่างดี	3.99	0.68	มาก
4.2 พนักงานให้บริการเป็นมาตรฐานเดียวกัน	3.99	0.67	มาก
4.3 พนักงานให้บริการที่ถูกต้อง แม่นยำ	3.87	0.69	มาก
รวม	**3.95**	**0.62**	**มาก**
5.ด้านการเอาใจใส่			
5.1 พนักงานทำให้ท่านรู้สึกว่าได้รับบริการเป็นพิเศษ	3.75	0.80	มาก
5.2 พนักงานเข้าใจความต้องการของผู้โดยสาร	3.90	0.68	มาก
5.3 พนักงานให้บริการผู้โดยสารอย่างเอาใจใส่ และเสมอภาค	3.97	0.65	มาก
รวม	**3.87**	**0.66**	**มาก**
รวมทั้งหมด	**3.99**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 2 การรับรู้ในคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นในทัศนะของผู้โดยสาร พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 เมื่อพิจารณาภาพรวมรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกันโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่อสุด ดังนี้ ด้านการตอบสนอง ค่าเฉลี่ย 4.09 ด้านรูปลักษณ์ที่จับต้องได้ ค่าเฉลี่ย 4.08 .ด้านการสร้างความมั่นใจ ค่าเฉลี่ย 3.95 ด้านความความน่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ย 3.9 และด้านการเอาใจใส่ ค่าเฉลี่ย 3.87 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อรวมทุกด้าน พบว่า เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่อสุด ดังนี้ ประเด็นที่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุดสองประเด็น คือ พนักงานมีความพร้อมและเต็มใจให้บริการ ค่าเฉลี่ย 4.34และ บุคลิกภาพของพนักงาน แต่งกายเหมาะสม มีเอกลักษณ์ ค่าเฉลี่ย 4.31 นอกนั้นมีระดับการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์การให้บริการที่ชัดเจน ค่าเฉลี่ย

4.02พนักงานรับรู้ถึงปัญหาและสนใจให้ความช่วยเหลือ ค่าเฉลี่ย 4.02พนักงานให้บริการมีเอกลักษณ์ของสายการบินนกแอร์ ค่าเฉลี่ย 4.00 พนักงานมีความรู้ในงานที่ให้บริการอยู่เป็นอย่างดี และพนักงานให้บริการเป็นมาตรฐานเดียวกัน ค่าเฉลี่ย 3.99เท่ากัน ลำดับต่อมา ได้แก่ พนักงานให้บริกาลูกค้าอย่างเอาใจใส่และเสมอภาค ค่าเฉลี่ย 3.97พนักงานให้คำแนะนำและบริการแบบมืออาชีพ ค่าเฉลี่ย 3.95 ใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์การให้บริการที่ทันสมัย ค่าเฉลี่ย 3.91 พนักงานให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา ค่าเฉลี่ย 3.91 พนักงานเข้าใจความต้องการของลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.90 พนักงานให้บริการด้วยความรวดเร็วและแม่นยำ ค่าเฉลี่ย 3.88 พนักงานให้บริการที่ถูกต้อง แม่นยำ ค่าเฉลี่ย 3.87 และพนักงานมีความแม่นยำจำลูกค้าที่เดินทางประจำได้ ค่าเฉลี่ย 3.75 ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการกับการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้โดยสารที่มีต่อพนักงานภาคพื้นของบริษัทสารการบินนกแอร์ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการกับการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้โดยสารที่มีต่อพนักงานภาคพื้นของบริษัทสารการบินนกแอร์

ตัวแปร	การรับรู้คุณภาพบริการ	ความคาดหวังต่อคุณภาพบริการ
ความคาดหวังต่อคุณภาพบริการ	.710**	-

Sig. = .000 ≤ α = .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังต่อคุณภาพบริการกับการรับรู้คุณภาพบริการของผู้โดยสารที่มีต่อพนักงานภาคพื้นของบริษัทสารการบินนกแอร์ มีค่า .710 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้น พบว่า โดยภาพรวมผู้โดยสารมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่อสุด ดังนี้ พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพอ่อนน้อม เต็มใจให้บริการ ค่าเฉลี่ย 4.02 มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.01สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 3.99พนักงาน

มีเอกลักษณ์ของสายการบินเมื่อได้พบเห็นในทันที ค่าเฉลี่ย 3.98 พนักงานแสดงถึงความเป็นมืออาชีพของสายการบิน ค่าเฉลี่ย 3.95พนักงานสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ค่าเฉลี่ย 3.94 พนักงานปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างเท่าเทียมกัน ค่าเฉลี่ย 3.94 พนักงานสามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็น ค่าเฉลี่ย 3.93พนักงานมีการปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน ค่าเฉลี่ย 3.93พนักงานมีความน่าเชื่อถือและมีความรู้ในงานที่ให้บริการอยู่ ค่าเฉลี่ย 3.92 พนักงานสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 3.90 และมีช่องทางการติดต่อหลายช่องทาง ค่าเฉลี่ย 3.86 ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐกาณต์ ชินวงศ์อมร (2558) เรื่องกลยุทธ์คุณภาพการให้บริการสายการบินที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์คุณภาพการให้บริการสายการบิน ด้านคุณภาพการให้บริการก่อนการบินในภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก ในรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน โดยสูงสุดในด้านสายการบินที่ใช้เป็นสายการบินที่มีความน่าเชื่อถือ รองลงมา สายการบินที่ใช้เป็นสายการบินที่มีชื่อเสียงในการบริการ และมีความคิดเห็นในระดับมาก จำนวน 3 ด้านเรียงอันดับตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ สายการบินที่ใช้พนักงานภาคพื้นดินมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ สายการบินที่ใช้พนักงานภาคพื้นดินมีการตอบสนองในการให้บริการอย่างรวดเร็วและสายการบินที่ใช้พนักงานภาคพื้นดินมีความพร้อมและเต็มใจให้บริการ ตามลำดับ

ส่วนผลการศึกษาการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้น พบว่า โดยภาพรวมผู้โดยสารมีการรับรู้อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การรับรู้ต่อคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่อสุด ดังนี้ พนักงานมีความพร้อมและเต็มใจให้บริการ ค่าเฉลี่ย 4.34และ บุคลิกภาพของพนักงาน แต่งกายเหมาะสม มีเอกลักษณ์ ค่าเฉลี่ย 4.31นอกนั้นมีระดับการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์การให้บริการที่ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.02พนักงานรับรู้ถึงปัญหาและสนใจให้ความช่วยเหลือ ค่าเฉลี่ย 4.02พนักงานให้บริการมีเอกลักษณ์ของสายการบินนกแอร์ ค่าเฉลี่ย 4.00พนักงานมีความรู้ในงานที่ให้บริการอยู่เป็นอย่างดีและพนักงานให้บริการเป็นมาตรฐานเดียวกัน ค่าเฉลี่ย 3.99เท่ากัน ลำดับต่อมา ได้แก่ พนักงานให้บริกาลูกค้าอย่างเอาใจใส่และเสมอภาค ค่าเฉลี่ย 3.97พนักงานให้คำแนะนำและบริการแบบมืออาชีพ ค่าเฉลี่ย 3.95ใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์การให้บริการที่ทันสมัย ค่าเฉลี่ย 3.91พนักงานให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา ค่าเฉลี่ย 3.91พนักงานเข้าใจความต้องการของลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.90พนักงานให้บริการด้วยความรวดเร็วและแม่นยำ ค่าเฉลี่ย 3.88พนักงานให้บริการที่ถูกต้อง แม่นยำ ค่าเฉลี่ย 3.87และพนักงานมีความแม่นยำจำลูกค้าที่เดินทางประจำได้ ค่าเฉลี่ย 3.75 ตามลำดับสอดคล้องกับการศึกษาของ ธีรพันธ์ สงวนวงศ์ และคณะ (2018) ซึ่งศึกษาเรื่อง การรับรู้คุณภาพการบริการของผู้โดยสารภายในประเทศที่มีต่อเคาน์เตอร์เช็คอินสายการบินนกแอร์ประจำสถานีภูเก็ตพบว่า ผู้โดยสารมีการรับรู้คุณภาพการบริการของเคาน์เตอร์เช็คอินสายการบินนกแอร์ประจาสถานีภูเก็ตใน

ระดับมากแยกเป็นรายด้านพบว่าด้านความเอาใจใส่มีระดับการรับรู้มากที่สุดรองลงมาได้แก่ด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพด้านความน่าเชื่อถือด้านการประกันความมั่นใจและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความคาดหวังต่อคุณภาพบริการกับการรับรู้คุณภาพบริการของผู้โดยสารที่มีต่อพนักงานภาคพื้นของบริษัทสารการบินนกแอร์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เป็นไปตามแนวคิดของ Parasuraman, Berry &Zeithaml (1994) ที่กล่าวว่าความคาดหวังของลูกค้ามักจะมีการรับรู้ของลูกค้าปะปนมาด้วย จึงเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษา พบว่า ผู้โดยสารคาดหวังเป็นอย่างยิ่งกับการแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติ โดยพนักงานต้องมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และยังพบว่า ผู้โดยสารมีการรับรู้อย่างมากต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานภาคพื้นในด้านการตอบสนอง โดยพนักงานต้องมีความพร้อมและเต็มใจให้บริการให้บริการอย่างรวดเร็ว ทันต่อเวลา ตลอดจนการรับรู้ถึงปัญหาและสนใจให้ความช่วยเหลือผู้โดยสาร ดังนั้น สายการบินจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นในด้านนี้ ด้วยกระบวนการต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงาน การปฏิบัติการ ตลอดจนการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ดี สายการบินก็ไม่ควรละเลยคุณภาพการบริการของพนักงานบริการภาคพื้นในด้านอื่น ๆ ให้อยู่ในมาตรฐานที่ดี สามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้โดยสารได้

2. การพัฒนาคุณภาพการบริการของพนักงานภาคพื้น ทุกภาคส่วน ทุกระดับ ควรร่วมแรงร่วมใจพัฒนาตามแนวทางของการพัฒนาบุคคลทั่วไป ได้แก่ การสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลตอบแทนการสร้างความมั่นใจในการประเมินผลการปฏิบัติงาน การขจัดอุปสรรคในการทำงานเลือกคนให้เหมาะสมกับงานติดตามและพัฒนาบรรยากาศในการทำงานโดยผู้นำต้องมีความสามารถและมีรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมเพื่อจูงใจพนักงานและการมุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่แค่ในรูปของเงินเท่านั้น เช่น โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงาน การพัฒนาในด้านต่าง ๆ และการยกย่องชมเชยพนักงานเพราะคุณภาพงานบริการขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการเป็นหัวใจสำคัญนั่นเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำอื่น ๆ ที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ถึงสาเหตุการเลือกใช้บริการในแต่ละสายการบิน ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ปรับปรุง พัฒนา การดำเนินการของสายการบินแห่งนี้ได้ดีเพิ่มขึ้นได้

2. ควรมีการนำตัวแปรอิสระด้านอื่น ๆ มาทำการวิจัยด้วย เช่น ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการขาย เพื่อจะได้มีปัจจัยที่ใช้ในการเปรียบเทียบและตอบสนองผู้มาลูกค้าได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลบริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน). from http://www.nokair.com

ธีรพันธ์ สงวนวงศ์ และคณะ. การรับรู้คุณภาพการบริการของผู้โดยสารภายในประเทศที่มีต่อเคาน์เตอร์เช็คอินสายการบินนกแอร์ ประจำสถานีภูเก็ต. PULINET Journal Vol. 5, No. 1, January – April 2018: pp. 69-8. From http://pulnet.oas.psu.ax.th/index.php/journal

ApinyaSakdasirorat. Expectaions and Satisfaction of Passengers Receiving from Premium Low-Cost Airlines Domestic Flight, Chiang Mai Airport.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อิสเทอร์น ปีที่ 12 ฉบับ Supplement (2561). pp 83-97 form http://journal .feu.ac.th

Airport of Thailand PLC.(2015).**Air Transport statistic**. fromhttp://aot-th.listedcompany.com/ar.html

Chen. F. Y. & Chang, Y. H. (2005). Airline service quality from process perspective.**Journal of Air Transport Management** 11(2), 24-25.

Kankaew, K. (2012). **Passenger's expectation and satisfaction on airlines delivering service: A case study of full service airline in Thailand**. Bangkok SuanSunandhaRajabhat University.Retrieved March 25, 2016, from http://www.eresearch.ssru.ac.th/xmli/handle/123456789/353. [in Thai]

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985).A Conceptual Model of Service Quality and its Implication for Future Research. Journal of Marketing, 49, 41-50.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper & Row.

ความคาดหวังต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม

Expectation toward Service Quality of Thai AirAsia at Nakhon Phanom Airport

พูนสุข ชูอารมณ์* เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์
สาขาวิชาการจัดการการบิน คณะธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบินนานาชาติ มหาวิทยาลัยนครพนม
*129 หมู่ 6 ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000 E-mail:poonsuk2527@hotmail.com

บทคัดย่อ

การการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้โดยสารต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการ เปรียบเทียบระดับความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ อาศัยความสะดวก จำนวน 400 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการศึกษาความคาดหวังต่อคุณภาพการใช้บริการและระดับการรับรู้คุณภาพการใช้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าผู้โดยสารที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ส่วนผู้โดยสารที่มีระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 และผู้โดยสารที่เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการับรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่รับ .05 ผู้โดยสารที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่างกันที่ระดับ .05 และยังพบว่าความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการให้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, การรับรู้, ความพึงพอใจ, คุณภาพการให้บริการของสายการบิน

Abstract

This research aims to study level of expectation and perceived quality of service, personal factors of passengers toward perceived quality of service and relationship between expectation and perceived quality of service of Thai AirAsia at Nakhon Phanom Airport. It is quantitative research by survey. Questionnaire is used

as a data collection tool. The samples of 400 are accidentally selected by convenience sampling. Data were analyzed by using descriptive statistics such as percentage, and inferential statistics such as t-test, F-test, and Pearson product moment correlation coefficient.

The results demonstrate the level of expectation toward service quality and level of perceived service quality as an overall at the high level. The passengers who have different sex have different expectation at statistically significant level of .05Moreover, different education levels and careers of the passengers have different expectation at statistically significant level of .05. Different education levels have different perceived service quality at statistically significant level of .05. Also, the expectation and perceived service quality is correlated positively at statistically significant level of .05.

Keywords: expectations, perception, satisfaction, quality of service of airlines

บทนำ

ในปัจจุบันการคมนาคมทางอากาศในประเทศไทย กำลังมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อ การติดต่อสื่อสาร การทางธุรกิจ หรือการท่องเที่ยว ทำให้ธุรกิจสายการบินจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองกับความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจและเลือกใช้บริการ จึงทำให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้นเพื่อต้องการเรียกลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีสายการบินที่ให้บริการบินเส้นทางในประเทศหลายสายการบิน เช่น การบินไทย สายการบินนกแอร์ สายการบินไลออนแอร์ สายการบินบางกอกแอร์เวย์ สายการบินโอเรียนท์ไทย สายการบินไทยแอร์เอเชีย สายการบินไทยสมายด์ เป็นต้น ซึ่งนับว่ามีการแข่งขันทางการตลาดค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำที่จะต้องพัฒนาปรับปรุง คุณภาพการให้บริการมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของสายการบินที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการ ที่เกิดความประทับใจและเกิดความพึงพอใจ ในการเลือกใช้บริการและในปี 2560 สายการบินไทยแอร์เอเชีย ได้ทำการบินเส้นทาง นครพนม ไป-กลับ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 เที่ยวบิน โดยพบว่าผู้โดยสารที่เลือกมาใช้บริการบริเวณของท่าอากาศยานนครพนม เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากราคาถูก ระยะเวลาในการเดินทางเร็วขึ้น ตามสถิติผู้โดยสารที่มาใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานนครพนม เส้นทางนครพนม ไป กลับ กรุงเทพมหานคร ปี 2016 ดังภาพที่ 1และภาพที่ 2

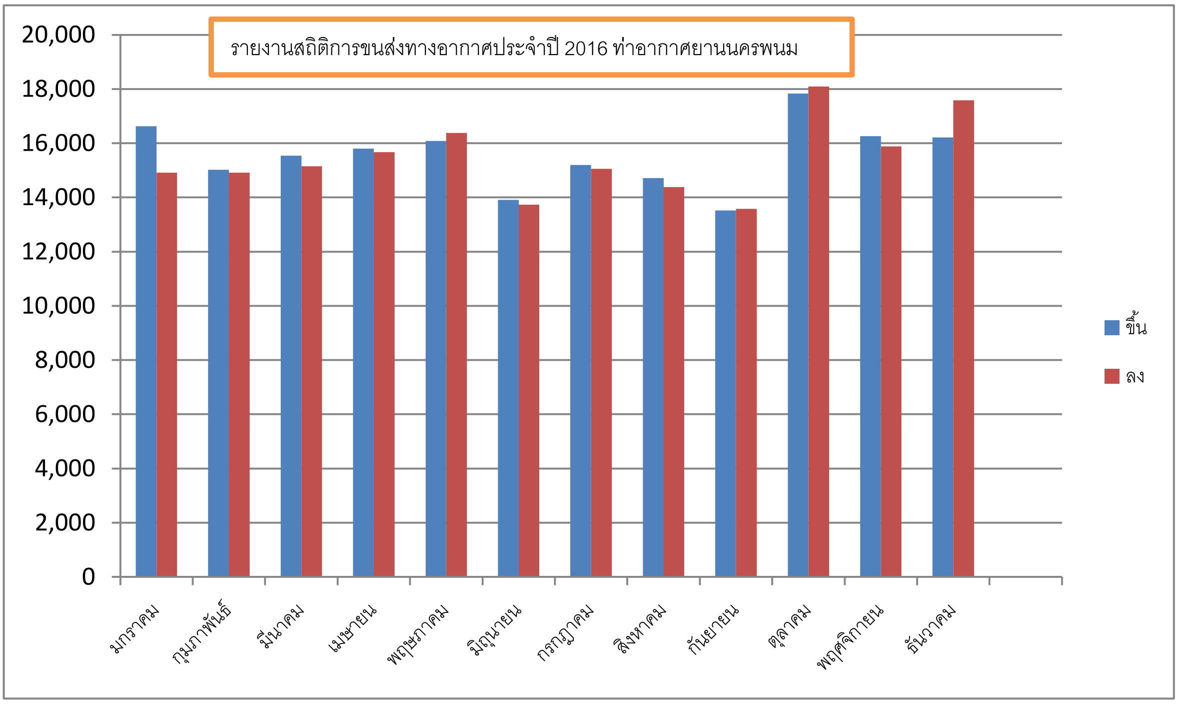

ภาพที่ 1 รายงานสถิติการขนส่งทางอากาศประจำปี 2016 ท่าอากาศยานนครพนม
(ที่มา : เว็บไซต์ท่าอากาศยานนครพนม (2561). สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561,
https://minisite.airports.go.th/nakhonphanom/content2439.html

ภาพที่ 2 รายงานสถิติการขนส่งทางอากาศประจำปี 2016 ท่าอากาศยานนครพนม 2017
(ที่มา : เว็บไซต์ท่าอากาศยานนครพนม (2561). สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561,
https://minisite.airports.go.th/nakhonphanom/content2439.html

ทั้งนี้ (วัชร มานุพีรพนธ์.2552). ระดับความพึงพอใจต่อปัจจัยทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชียของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้กล่าวถึงระดับความพึงพอใจในการเข้ามาใช้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ด้านราคา ด้านสถานที่และช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านบุคลากรที่ให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ ซึ่งโดยรวมความพึงพอใจยังอยู่ในระดับน้อย และระดับปานกลาง นั้น

ผู้ศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษาในหัวข้อเรื่อง “ความคาดหวังต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม เพื่อสร้างการรับรู้ต่อผู้โดยสารที่มาใช้บริการให้เป็นไปตามที่คาดหวัง ในการที่จะพัฒนากระบวนการให้บริการที่มีคุณภาพในทุกๆด้าน เพื่อสร้างข้อแตกต่างและลักษณะพิเศษแก่สายการบินการที่จะดึงดูดลูกค้าและให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจและเพิ่มหรือรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดให้สายการบินของตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้โดยสารของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม
3. เพื่อศึกษาการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม

กรอบแนวคิดของการศึกษา

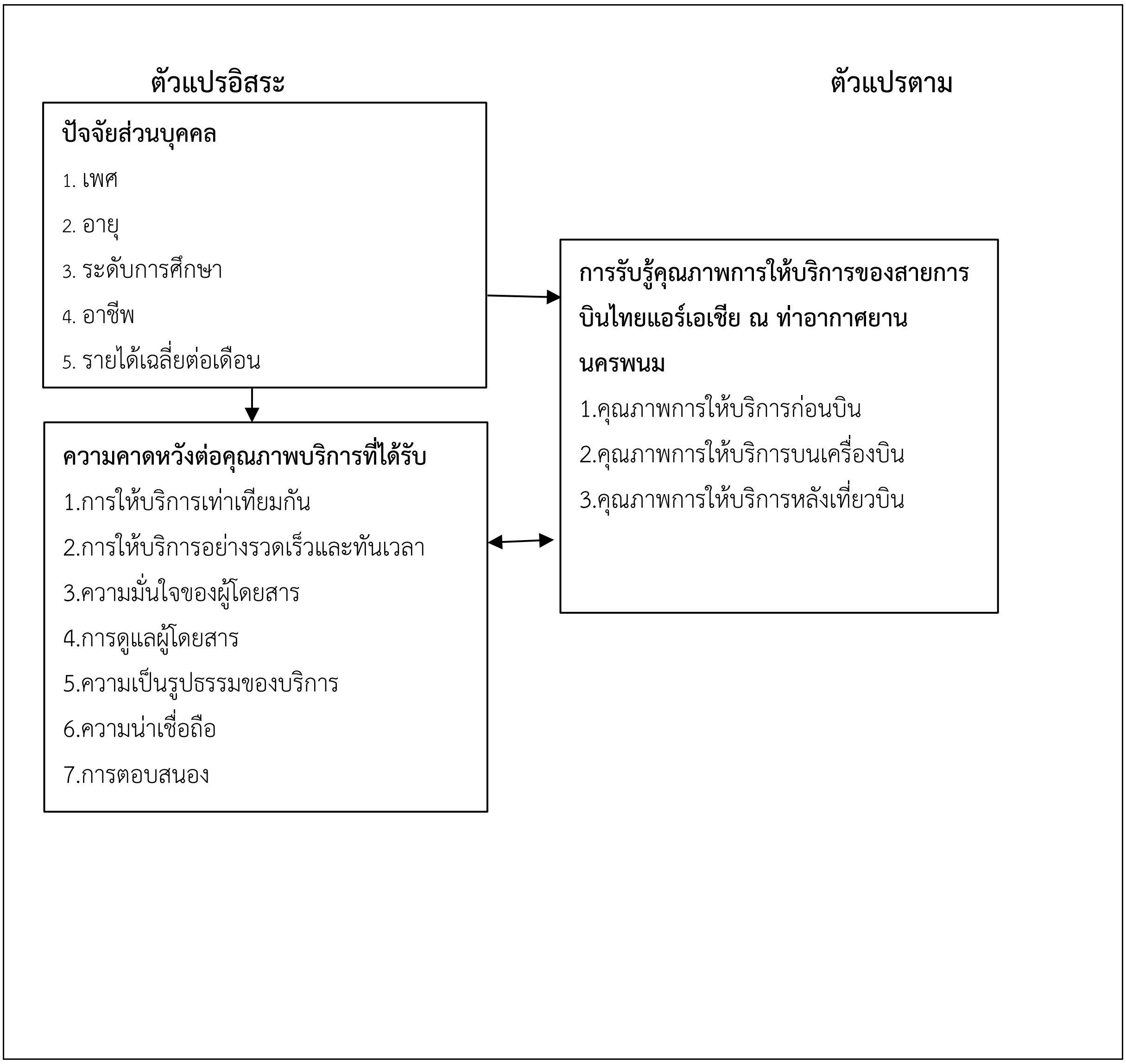

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้โดยสารที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีการความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานครพนม แตกต่างกัน

2. ผู้โดยสารที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม แตกต่างกัน

3. ความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของสายไทยการบินแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม มีความสัมพันธ์กัน

ประโยชน์ของการศึกษา

1. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรธุรกิจด้านการบินเพื่อจะใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและการพัฒนาการให้บริการก่อนเที่ยวบิน บนเครื่องบิน และหลังเที่ยงบิน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้โดยสายในด้านการบริการได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว

2. เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม

3. เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อ นักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการ รวมทั้งสาธารณะชนทั่วไป ที่ได้สนใจในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการต่อยอดงานวิจัย

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

Vroom (1964) ได้มีการให้แนวคิด ดังนี้ ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังในการใช้บริการได้นั้น ก็ต่อเมื่อเกิด

ความพึงพอใจ โดยมีการคิดล่วงหน้าถึงคุณค่าของการบริการว่า มีความสามารถเพียงพอตามที่ตนเองคาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งมี 3 ลักษณะ ประกอบด้วย ความคาดหวังอยู่ที่ผล (Outcomes) ความปรารถนาที่รุนแรง (Violence) และความคาดหวัง (Expectancy) สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นโดยการแสดงพฤติกรรมออกมา เมื่อเกิดความรู้สึกผลที่ได้รับอาจจะเกิดตาที่ผู้ใช้บริการคาดหวังหรือไม่ใช่ตามที่คาดหวังก็เป็นได้ และสมมุติฐาน 4 ประการที่เป็นบ่อเกิดแรงจูงใจในการทำงานกล่าวคือ

1. การคาดหวังว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมไปแล้วจะทำสิ่งนั้นได้หรือไม่มีความรู้ความสามารถและมีสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกที่จะแสดงพฤติกรรมเพียงพอที่จะดำเนินได้มากเพียงใดและมีบทบาทที่สามารถแสดงความสามารถทำได้ดีเพียงใด

2. การคาดหวังว่าเมื่อทำงานนั้นแล้วทำได้ดีเพียงใด

3. การคาดหวังว่าเมื่อทำงานนั้นได้แล้วจะได้ผลลัพธ์อย่างที่ต้องการหรือไม่

4. การตีผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำสรุปได้ว่าคนเรามีแรงจูงใจในการกระทำสิ่งใดๆย่อมมีความคาดหวังตามเงื่อนไขข้างต้นคาดหวังตามแนวคิดของ Vroom ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ

4.1. ความคาดหวังในด้านความพยายามต่อการกระทำหรือการปฏิบัติงานหมายถึงการที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่าตนเองพยายามต่อกระทำพฤติกรรมได้ตามความสามารถแล้วโอกาสที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จมีมากน้อยเพียงใดเป็นการคิดก่อนจะทำสิ่งต่างๆว่าสามารถทำได้หรือไม่

4.2. ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์หรือผลของการปฏิบัติงานหมายถึงการที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนกระทำพฤติกรรมว่าถ้าหากกระทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้ผลลัพธ์แก่ตนเองในทางที่ดีหรือไม่

4.3. ความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัลหมายถึงคุณค่าจากผลของการกระทำที่เกิดแก่บุคคลที่แสดง

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) การรับรู้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคลเพราะการตอบสนองพฤติกรรมใดๆ จะขึ้นอยู่กับการรับรู้จากสภาพแวดล้อม ของตน และความสามารถในการแปลความหมายของสภาพนั้นๆ ดังนั้น การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยการรับรู้ และสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยการรับรู้ประกอบด้วยประสาทสัมผัส และปัจจัยทางจิต คือความรู้เดิม ความต้องการ และเจตคติเป็นต้น การรับรู้จะประกอบด้วยกระบวนการสามด้าน คือการรับสัมผัสการแปลความหมายและอารมณ์มนุษย์เมื่อพบสิ่งเร้าไม่ได้รับรู้ตามที่สิ่งเร้าปรากฏแต่จะนำมาจัดระบบตามหลักดังนี้

1. หลักแห่งความคล้ายคลึง (Principle of similarity)สิ่งเร้าใดที่มีความคล้ายกันจะรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

2. หลักแห่งความใกล้ชิด (Principle of proximity) สิ่งเร้าที่มีความใกล้กันจะรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

3. หลักแห่งความสมบูรณ์ (Principle of closure) เป็นการรับรู้สิ่งที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้นการเรียนรู้ของคนเราจากไม่รู้ ไปสู่การเรียนรู้ มี 5 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้า มาเร้า ประสาทก็ตื่นตัว เกิดการรับสัมผัสกับอวัยวะรับสัมผัสด้วยประสาททั้ง 5 แล้วส่งกระแสสัมผัสไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้เกิดการแปลความหมายขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและอื่นๆ เรียกว่าการรับรู้ (perception) เมื่อแปลความหมายแล้วก็จะมีการสรุปผลของการรับรู้เป็นความคิดรวบยอดแล้วมีปฏิกิริยาตอบสนอง(response) อย่างหนึ่งอย่างใดต่อสิ่งเร้าตามที่รับรู้ เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลำดับขั้นของการเรียนรู้ จะประกอบด้วยลำดับขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ประสบการณ์ (experiences) ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ประสาทรับรู้เหล่านี้จะเป็นเสมือนช่องประตูที่จะให้บุคคลได้รับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับนั้นย่อมจะแตกต่างกัน บางชนิดก็เป็นประสบการณ์ตรง บางชนิดเป็นประสบการณ์แทน บางชนิดเป็นประสบการณ์รูปธรรม และบางชนิดเป็นประสบการณ์นามธรรม หรือเป็นสัญลักษณ์

2. ความเข้าใจ (understanding) หลังจากบุคคลได้รับประสบการณ์แล้ว ขั้นต่อไปก็คือตีความหมายหรือสร้างมโนมติ (concept) ในประสบการณ์นั้นกระบวนการนี้เกิดขึ้นในสมองหรือจิตของบุคคล เพราะสมองจะเกิดสัญญาณ (percept) และมีความทรงจำ (retain) ขึ้น ซึ่งเราเรียกกระบวนการนี้ว่า "ความเข้าใจ" ในการเรียนรู้นั้น บุคคลจะเข้าใจประสบการณ์ที่เขาประสบได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถจัดระเบียบ (organize) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) ประสบการณ์ต่าง ๆ จนกระทั่งหาความหมายอันแท้จริงของประสบการณ์นั้นได้

3. ความนึกคิด (thinking) ความนึกคิดถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง Crow (1948) ได้กล่าวว่า ความนึกคิดที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องเป็นความนึกคิดที่สามารถจัดระเบียบ (organize) ประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับให้เข้ากันได้ สามารถที่จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทั้งเก่าและใหม่ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดบูรณาการการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

Parasuraman, Zeithaml and Berry (1990) ได้กำหนดแนวคิดด้านการพัฒนาขั้นตอนประเมินคุณภาพการให้บริการลูกค้าเพื่อเกิดความพึงพอใจในปี1998 โดยการสร้างเครื่องมือคุณภาพบริการจำแนกเป็น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.ความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ (Tangibility) งานบริการนั้นควรมีความเป็นรูปธรรมและสามารถจับต้องได้ ควรมีลักษณะทางกายภาพที่ได้ปรากฏให้เห็น เช่น อาคารของธุรกิจบริการ เครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น เครื่องเอทีเอ็ม ตู้เสื้อผ้า เครื่องคอมพิวเตอร์ ป้ายประชาสัมพันธ์ แบบฟอร์มต่างๆ รวมถึงการแต่งกายของพนักงาน นั้น สิ่งที่สัมผัสได้เหล่านี้จะเหมือนกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2.ความเชื่อถือไว้ใจได้ (Reliability) ความเชื่อถือความไว้วางใจเพื่อสองความต้องการของลูกค้าที่ได้สัญญาไว้ควรให้เป็นไปอย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ในเวลาที่เหมาะสม เช่น การเช็คอินผ่านเว็บไซต์ต้องเช็คในเวลาที่กำหนดไว้เท่านั้น เป็นต้นการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) พนักงานมีหน้าที่ให้บริการลูกค้าด้วยความเต็มใจ และการบริการที่พร้อมให้ความช่วยเหลือ การให้บริการลูกค้าทันที และได้รับความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งเป็นกระบวนการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

3.การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (Assurance) ถือเป็นการรับประกันว่า พนักงานที่ให้บริการนั้นมีความรู้ ความสามารถ มีความสุภาพอ่อนน้อม และมีจริยธรรมในการให้บริการเพื่อที่จะสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าจะได้รับการบริการที่ได้ตามมาตรฐานและด้านความปลอดภัย หรือต้องมีการรับประกันถึงมาตรฐานองค์กรด้วย ISO 9001 : 2000

4.การเอาใจใส่ผู้รับบริการ (Empathy) องค์ประกอบของข้อนี้เป็นการดูแลการให้บริการอย่างตั้งอกตั้งใจ การเอาใจใส่และเข้าถึงปัญหาหรือความต้องการของลูกค้าที่ต้องรับบริการ ทั้งนี้การตอบสนองยังเน้นการบริการและการแก้ปัญหาให้กับลูกค้าที่เป็นรายบุคคล ตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันและการทำความเข้าใจกับลูกค้าอย่างท่องแท้

หากผู้ใช้บริการได้รับการบริการอย่างเป็นไปตามที่คาดหวังถือว่าผู้ให้บริการมีการบริการอย่างมีคุณภาพ และเครื่องมือ SERVOQUAL ที่นำมาวัดคุณภาพการให้บริการมี 10 ด้าน ประกอบด้วย

1. ความไว้วางใจ (Reliability คือ ความถูกต้องของกระบวนการให้บริการ ความสามารถของการให้บริการ ได้อย่างถูกต้องและสามารถให้บริการได้ตามที่สัญญาไว้อย่างครบถ้วน

2. การตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) คือ ความตั้งใจและมีความพร้อมในการให้ บริการรวมไปถึงความเหมาะสมของระยะเวลาให้บริการด้วย

3. ความสามารถของผู้ให้บริการ (Competence) คือ คุณสมบัติและทักษะความรู้ ความสามารถในการให้บริการ

4. การเข้าถึงการบริการ (Access) คือ ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร เช่น ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อได้ตลอดเวลาและสถานที่ต้องมีการอำนวยความสะดวกไม่ทำให้ลูกค้าคอยนาน มีความเหมาะสมของทำเลที่ตั้ง

5. ความมีอัธยาศัย (Courtesy) คือ ผู้ให้บริการต้องมีอัธยาศัยไมตรี มีความสุภาพและมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมไปถึงการแต่งกายที่สุภาพและมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมไปถึงการแต่งกายที่สุภาพและเหมาะสมด้วย

6. การติดต่อสื่อสาร (Communication) คือ ความสามารถของผู้ให้บริการในการอธิบายให้เข้าใจอย่างถูกต้องโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการ

7. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) คือ ชื่อเสียงขององค์กรประกอบด้วยลักษณะที่น่าเชื่อถือความซื่อสัตย์ไว้วางใจ และการนำเสนอบริการที่ดีที่สุดให้แก่ผู้ใช้บริการ

8. ความปลอดภัย (Security) คือ การบริการที่ส่งมอบแก่ผู้ให้บริการไม่เกิดความเสี่ยงและอันตราย ของร่างกาย ทรัพย์สิน และความเป็นส่วนตัว

9. การเข้าและการรู้จักลูกค้า (Understanding / Knowing the customer) คือ การเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการและเรียนรู้เกี่ยวกับความต้อกาส่วนตัว และสามรถจ ดจำชื่อผู้ใช้บริการได้

10. ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) คือ ลักษณะทางกายภาพขององค์กรกล่าวถึงสภาพภายนอกของผู้ให้บริการรวมถึงอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการให้บริการ

ซึ่งได้สรุปการแปรผลโดยใช้เครื่องมือ SERVQUAL ยังสามารถแบ่งคุณภาพให้บริการได้ 5 ด้านและยังคงได้ให้ความสัมพันธ์กับคุณภาพบริการ 10 ด้าน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีการนำทั้ง 2 ด้านมาปรับปรุงใหม่ คือ SERVQAL Dimensions หรือ RATER (Ziethaml, Parasuraman and Berry,1990:28) ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ การสร้างความมั่นใจ รูปลักษณ์ทางกายภาพ การเอาใจใส่ดูแล และการตอบสนอง และ คอตเลอร์ กล่าวว่า คุณภาพคือผลรวมทั้งหมด ลักษณะของสินค้าหรือบริการนั้นที่สามารถตอบสนองความต้องการ ด้านความคาดหวัง

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐวุฒิ พิมพิสุทธิ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาสแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการศึกษาพบว่า 1.ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาสแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในด้านบุคลากรมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร ด้านข้อมูลข่าวสารด้านสถาบันกวดวิชา ด้านค่าใช้จ่ายและด้านทัศนคติผู้ปกครอง 2. ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาสแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในด้านหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาด้านค่าใช้จ่าย ด้ายบุคลากร ด้านสถาบันกวดวิชา ด้านทัศนคติผู้ปกครอง 3. ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาสแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าทางด้านหลักสูตร ทางด้านค่าใช้จ่าย ทางด้านบุคลากรสอน ทางด้านสถาบันกวดวิชา ทางด้านข้อมูลข่าวสาร ทางด้านทัศนคติผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

สุนันท์ นิลพวง. (2558), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารสถานีขนส่งสายใต้” ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคาดหวังต่อคุณภาพบริการของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารสถานีขนส่งสายใต้ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.65) โดยความคาดหวังที่ได้รับการประเมินอยู่ในสามลำดับแรกได้แก่ การสร้างความมั่นใจในการเดินทางกับรถโดยสารประจำทาง (Mean = 3.82) การปรับอัตราค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้เหมาะสมกับค่าครองชีพ (Mean = 3.78) และ ความเหมาะสมในระหว่างราคาและคุณภาพในการบริการ (Mean= 3.67) ตามลำดับ การรับรู้ต่อคุณภาพการบริการของผู้โดยสารให้บริการรถโดยสารสถานีขนส่งสายใต้ ภายในรถโดยสาร อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.75) โดยการรับรู้ที่ได้รับการ

ประเมินในสามลำดับแรกได้แก่ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุในการใช้บริการรถตลอดการเดินทาง (Mean = 4.22) สภาพของรถโดยสารอยู่ในสภาพที่ดี (Mean = 4.04) และความปลอดภัยจากอาชญากรรมตลอดการเดินทาง (Mean= 4.3.79) คุณลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อความคาดหวังในทุกด้าน ยกเว้นในส่วนของรายได้ต่อเดือน ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้คุณลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อการรับรู้ภายในรถโดยสาร และมีผลต่อการรับรู้การให้บริการระหว่างเดินทางในทุกด้านยกเว้นในปัจจัยด้านเพศ ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของผู้โดยสาร มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้การให้บริการระหว่างเดินทางมากที่ (r = 0.76) รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้ภายในรถโดยสาร (r = 0.71) และการรับรู้ภายในรถโดยสาร และการให้บริการระหว่างเดินทาง (r = 0.63) ส่วนความคาดหวัง ความสัมพันธ์ของความคาดหวัง และการรับรู้ Parasuraman, Berry &Zeithaml (1994) เสนอว่า ความคาดหวังของลูกค้ามักจะมีการรับรู้ของลูกค้าปะปนมาด้วยโดยสามารถที่จะอธิบายถึงข้อแตกต่างได้ว่าข้อมูลที่ลูกค้าได้รับ ผนวกกับสถานการณ์แวดล้อมในเวลานั้น ทำให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจไปเองว่าผู้ให้บริการต้องสามารถบริการได้อย่างดีจึงทำให้ลูกค้าเกิดความคาดหวังที่สูง หรือเกินกว่าความปกติจากความเป็นจริง

เฉลิมชัย สุกิจปาณีนิจ (2559), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการศึกษาพบว่า 1. ความคาดหวังคุณภาพบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาด้านที่มากที่สุด คือ ด้านการเอาใจใส่ผู้รับบริการ รองลงมาคือ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ตามลำดับ 2. การรับรู้คุณภาพบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายได้ที่มากที่สุด คือ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการรองลงมาคือ ด้านการเอาใจใส่ผู้รับบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ตามลำดับ 3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ใช้บริการสินเชื่อธุรกิจ SMEs ที่มีระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ใช้บริการสินเชื่อธุรกิจ SMEs ที่มีเพศ อายุ และอาชีพแตกต่างกัน มีความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน 4. ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความสัมพันธ์กับความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคาร

ออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ณัฐกาณต์ ชินวงศ์อมร (2558), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์คุณภาพการให้บริการสายการบินที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิผลการศึกษาพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อิทธิพลของกลยุทธ์คุณภาพการให้บริการสายการบินระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินระหว่างประเทศ โดยคุณภาพการให้บริการก่อนการบินด้านความพร้อมเต็มใจให้บริการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ สูงสุด รองลงมา ด้านการตอบสนองการให้บริการอย่างรวดเร็วด้านชื่อเสียงการให้บริการ และด้านความกระตือรือร้นในบริการ ตามลำดับ คุณภาพการให้บริการบนเครื่องบิน ด้านพนักงานบนเครื่องมีความชำนาญ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ สูงสุด รองลงมา ด้านพนักงานบนเครื่องเต็มใจให้บริการ ด้านห้องโดยสารมีอุปกรณ์บริการ ด้านพนักงานบนเครื่องมีความเชี่ยวชาญภาษา และด้านพนักงานบนเครื่องมีอัธยาศัยดีตามลำดับ และคุณภาพการให้บริการหลังเที่ยวบน ด้านการติดตามความพึงพอใจหลังใช้บริการมีอิทธิพลิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ สูงสุด รองลงมา ด้านมาตรฐานการจัดการสัมภาระผู้โดยสาย ด้านโปรแกรมสะสมไมที่ให้สิทธิประโยชน์ และด้านเดินทางถึงที่หมายตามเวลาที่กำหนด ตามลำดับ

นางสาวพรรณทิพย์ ใหม่เนียม (2557), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารการเปรียบเทียบระหว่างสาขาในศูนย์การค้าและสาขานอกศูนย์การค้า" ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารไทยพาณิชย์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ลูกค้ามีความคาดหวังสูงสุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรม รองลงมา ด้านการเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการความมั่นใจ และด้านการตอบสนองความต้องการตามลำดับ และการรับรู้คุณภาพากรบริการของธนาคารไทยพาณิชย์อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ลูกค้ามีการรับรู้สูงสุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรม รองลงมา ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการด้านการตอบสนองความต้องการและด้านการให้ความมั่นใจ ตามลำดับ และการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลูกค้าที่มีระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการใช้บริการมีผลต่อความคาดหวังของลูกค้าในคุณภาพบริการของธนาคารไทยพาณิชย์ระหว่างสาขาในศูนย์การค้าและสาขานอกศูนย์การค้าไม่ต่างกัน แต่การรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารไทพาณิชย์ระหว่างสาขาในศูนย์การค้าและสาขานอกศูนย์การค้ามีความต่างกัน นอกจากนั้นความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารไทยพาณิชย์ในภาพรวมมีความต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ ผู้โดยสารที่เข้ามาใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนมใช้เทคนิคการประมาณการจากจำนวนที่นั่งของเครื่องบินที่ให้บริการ ณ ท่าอากาศยานครพนม จำนวน 185 ที่นั่ง x 2เที่ยว x 365 วัน = 135,050 คน กลุ่มตัวอย่างใช้ในการคำนวณตามหลักการของ Taro Yamane ได้จำนวน 400 ตัวช่วย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาด้านปัจจัยส่วนบุคคล ความคาดหวัง การรับรู้

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ เก็บข้อมูลบริเวณ ท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม

4. ขอบเขตด้านเวลาเก็บข้อมูล ระหว่างช่วง 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 – 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. สร้างแบบสอบถามโดยตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวในกรอบแนวคิด และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยผ่าน
การพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการสายการบินไทย แอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม คำถามความคิดเห็น 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง ความคาดหวัง และการรับรู้มากที่สุด 4 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้มาก 3 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้ปานกลาง 2 หมายถึง ความคาดหวังและการรับรู้น้อย และ 1 หมายถึง ความคาดหวัง และการรับรู้น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม ลักษณะคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close Question) เกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม

2. นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แล้วตรวจความเที่ยงตรงของข้อคำถาม ข้อคำถามทุกข้อในแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่า ioc 0.9036

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง (Pre-test) กับกลุ่มผู้โดยสารต่อการใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนที่วัดความคาดหวังและการรับรู้ของผู้โดยสารต่อการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach, 1990) พร้อมทั้งปรับปรุงข้อผิดพลาดเพื่อที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา พบว่า แบบสอบถามในส่วนที่วัดความคาดหวังได้ความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.7742 – 0.9887 และในภาพรวม 0.8997 และแบบสอบถามในส่วนที่วัดการรับรู้ ได้ความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.7629 – 0.9237 และในภาพรวม 0.9118 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

ผลการวิจัย

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26-30 ปีระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ในช่วง 10,001 –20,000 บาท และ 20,001 - 30,000 บาท

พบว่าความคาดหวังต่อคุณภาพการใช้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความคาดหวังต่อคุณภาพการใช้บริการอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยการให้บริการเช็คอินหน้าเคาน์เตอร์อย่างรวดเร็วและทันเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการตอบสนองในเรื่องความสามารถในการเลือกที่นั่ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

พบว่าการรับรู้คุณภาพการใช้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การรับรู้คุณภาพการใช้บริการอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยในด้านการให้บริการก่อนบินนั้น ความสะดวก รวดเร็วในการเช็คอินผ่านเว็บไซต์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านคุณภาพการให้บริการบนเครื่องบิน พนักงานต้อนรับสวมเครื่องแบบเหมาะสม มีเอกลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านคุณภาพการให้บริการหลังเที่ยวบิน ความสะดวก รวดเร็วในการรับสัมภาระคืน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวัง และการรับรู้คุณภาพการให้บริการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าผู้โดยสารที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ส่วนผู้โดยสารที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 และผู้โดยสารที่มีเพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการรับรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่รับ .05 ผู้โดยสารที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่างกันที่ระดับ .05

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความ

คาดหวังต่อคุณภาพบริการกับการรับรู้คุณภาพบริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนมมีค่าน้ำหนัก .785 ซึ่งได้ค่าความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุป และอภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26-30 ปี ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่ในช่วง 10,001 –20,000 บาท และ 20,001 - 30,000 บาท ส่วนระดับความคาดหวังต่อคุณภาพการใช้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนมพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนันท์ นิลพวง (2558) ที่เสนอว่า ระดับความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารสถานีขนส่งสายใต้ อยู่ในระดับมาก โดยความคาดหวังที่ได้รับการประเมินอยู่ในสามลำดับแรกได้แก่ การสร้างความมั่นใจในการเดินทาง ความเหมาะสมในระหว่างราคาและคุณภาพการให้บริการ ส่วนความคาดหวังความสัมพันธ์ของความคาดหวัง และการรับรู้ Parasuraman, Berry &Zeithaml (1994) เสนอว่า ความคาดหวังของลูกค้ามักจะมีการรับรู้ของลูกค้าปะปนมาด้วยโดยสามารถที่จะอธิบายถึงข้อแตกต่างได้ว่าข้อมูลที่ลูกค้าได้รับ ผนวกกับสถานการณ์แวดล้อมในเวลานั้น ทำให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจไปเองว่าผู้ให้บริการต้องสามารถบริการได้อย่างดีจึงทำให้ลูกค้าเกิดความคาดหวังที่สูง หรือเกินกว่าความปกติจากความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังและการรับรู้นั้นมีความสัมพันธ์กันสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้

ส่วนผลการศึกษา ถึงระดับการรับรู้คุณภาพการใช้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณท่าอากาศยาน นครพนมซึ่งพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับการศึกษาของนางสาวพรรณทิพย์ ใหม่เนียม (2557)ซึ่งศึกษาเรื่องความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารการเปรียบเทียบระหว่างสาขาในศูนย์การค้าและสาขานอกศูนย์การค้า พบว่าการรับรู้คุณภาพากรบริการของธนาคารไทยพาณิชย์อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ลูกค้ามีการรับรู้สูงสุด คือด้านความเป็นรูปธรรม รองลงมา ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการด้านการตอบสนองความต้องการและด้านการให้ความมั่นใจ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากจากแนวความคิดที่ได้กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การรับรู้ของบุคคลเป็นกระบวนการที่เริ่มจากสิ่งที่เร้าประสาทสัมผัส โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส ทำการสรุปและแปลความหมายจากสิ่งที่สัมผัส โดยความสามารถและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ทัศนคติ เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม และส่งผลให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองต่อการรับรู้ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ซึ่งแต่ละบุคคลนั้นมีการรับรู้ในสารเดียวกันได้แตกต่างกัน โดยเกิดจากอิทธิพล ของการรับรู้ คือ แรงผลักดันหรือแรงจูงใจ ประสบการณ์เดิม กรอบอ้างอิง สภาพแวดล้อม สภาวะจิตใจ

และอารมณ์ของบุคคล

และผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของเฉลิมชัย สุกิจปาณีนิจ (2559) ซึ่งศึกษาเรื่องความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าผู้ใช้บริการสินเชื่อธุรกิจ SMEs ที่มีระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ใช้บริการสินเชื่อธุรกิจ SMEs ที่มีเพศ อายุ และอาชีพแตกต่างกัน มีความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังถึงคุณภาพของการบริการที่สามรถรับรู้ไดิ อาจมีการเปรียบเทียบการบริการที่ผู้ใช้บริการสามารถรับรู้ได้ และส่วนใหญ่การบริการที่ได้รับนั้น พร้อมกับความคาดหวังอยู่เสมอ

ในประเด็นเกี่ยวกับผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังต่อคุณภาพบริการกับการรับรู้คุณภาพบริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนมมีค่า .785 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของเฉลิมชัย สุกิจปาณีนิจ (2559) ซึ่งศึกษาเรื่องความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า.ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความสัมพันธ์กับความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการ ที่ลูกค้าประเมินคุณภาพของการบริการที่เขาได้รับ เรียกว่า “คุณภาพของการบริการที่ลูกค้า รับรู้” (Perceived Service Quality) กับ “บริการที่รับรู้” (Perceived Service)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

1. จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 55.00 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.00 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.50 อาชีพ ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้าง/พนักงานข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 40.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่ในช่วง 10,001 –20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.50 จึงเสนอแนะว่า สายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม ควรให้ความสำคัญในการ

จัดรูปแบบการให้บริการต่างๆ ให้เหมาะสมกับหลากหลายลูกค้า โดยจำแนกกลุ่มลูกค้าเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็วและตรงตามความต้องการของลูกค้าสูงสุด เช่นจำแนกตามระดับรายได้ของลูกค้า นั้น

2. จากการศึกษา พบว่า ความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการให้บริการเช็คอินหน้าเคาน์เตอร์อย่างรวดเร็วและทันเวลารวมถึงการตอบสนองในเรื่องความสามารถในการเลือกที่นั่ง โดยการรับรู้ของผู้โดยสารด้านการให้บริการก่อนบินนั้น ความสะดวก รวมแล้วในการเช็คอินผ่านเว็บไซต์ มีความต้องการมากที่สุด ดังนั้นสายการบินควรให้ความสำคัญกับการให้บริการก่อนบินให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจองตั๋วโดยสารทางอินเตอร์เน็ตทำได้ง่ายสะดวก การเช็คอินผ่านเว็บไซต์ สะดวกรวดเร็ว ตลอดจนการให้บริการด้านการเลือกที่นั่ง ทั้งทางด้านเคาน์เตอร์ และด้านเว็บไซต์ เพื่อการตอบสนองที่รวดเร็วทันเวลา และการให้บริการสายการบินมีความถูกต้องไม่มีผิดพลาดเป็นต้น

3. จากการศึกษา พบว่า ความคาดหวังต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการของสายการบินแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม ผู้โดยสารมีความคาดหวังและการรับรู้อยู่ในระดับมากในทิศทางเดียวกันซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในด้านคุณภาพการให้บริการก่อนบิน ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการให้บริการด้านการรับรู้การบริการก่อนบิน การโหลสัมภาระ การเช็คอินหน้าเคาน์เตอร์ ตลอดจนมีการประเมินผลการให้บริการเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการที่ดีขึ้นและสร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาใช้บริการมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในสนามบินท่าอากาศยานในพื้นที่ต่างจังหวัด เช่น สกลนคร อุดรธานี เพื่อจะได้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีสิ่งแวดล้อมสภาวการณ์ต่างกันออกไปว่าจะมีแนวความคิดเห็นและการรับรู้ของสายการบินต่างกันลักษณะใด อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจและใช้เป็นแนวทางในด้านคุณภาพการให้บริการของสายการบินให้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร. เนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และ ผศ.ดร.จิรวรรณ ดีประเสริฐ ดร. อภิญญา ศักดาศิโรรัตน์ ดร. สุภา จิรวัฒนานนท์ อาจารย์วิภาพร เลิศสุขสถาพร ที่ท่านได้เสียสละเวลา กรุณาให้คำปรึกษา และแนะนำรวมไปถึงการตรวจสอบ และช่วยแก้ไขร่างงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มาโดยตลอด อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ตลอดจนขอขอบพระคุณ คณะกรรมการการ

ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และแนวทางในการแก้ไขงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ดร. สรร ธงยศ ดร.สำราญ วิเศษ และ ดร.กชกร เดชะคำภู ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำศึกษาครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้โดยสารของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วน

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา บุคคลในครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้เห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งให้การสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้ งานวิจัยเล่มนี้คงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจในการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการต่อไป

ผู้ศึกษาหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษา จึงขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดา มารดา และเหล่าคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย รวมทั้งตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษา จนสามารถทำงานวิจัยฉบับนี้ได้สำเร็จ ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดประการใดนั้น ผู้ศึกษาขอยินดีน้อมรับ และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กีระติ บันดาลสิน. (2559). การรับรู้คุณภาพที่ส่งผลต่อความภักดีในการใช้บริการของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสำนักราชดำเนิน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร.

เฉลิมพล นาเมืองรักษ์. (2557).คุณภาพในการให้บริการและความภักดีของลูกค้าธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยปทุมธานี.

นายเฉลิมชัย สุกิจปาณีนิจ. (2559).ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความภักดีในการบริการด้านสินเชื่อธุรกิจ SMEs ธนาคารออมสิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์,วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

ณัฐกานต์ ชินวงศ์อมร.(2558). กลยุทธ์คุณภาพการให้บริการสายการบินที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ, การค้นคว้าอิสสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

นางสาวพรรณทิพย์ ใหม่เนียม. (2557). ความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคาร : การเปรียบเทียบระหว่างสาขาในศูนย์การค้าและสาขานอก ศูนย์การค้า. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

ณัฐวุฒิ พิมพิสุทธิ์. (2559). ความคาดหวังและความถึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาสแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี

สุนันท์ นิลพวง. (2558), ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพของผู้โดยสารที่มีต่อการให้บริการรถโดยสารสถานีขนส่งสายใต้. วิทยานิพนธ์วิทยาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ญรัญรัตน์ มณฑีรรัตน์. (2558). การรับรู้ภาพลักษณ์ธนาคารที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อการใช้บริการผ่านการให้คุณภาพการให้บริการของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธัชพล ไยบัวเทศ. (2558). ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าบริษัทหลักทรัพย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

คริสโตเฟอร์ เอช เลิฟล็อค และลอเรนไรท์. 2546. การตลาด. กรุงเพทมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

(วัชร มานุพีรพนธ์.2552). ระดับความพึงพอใจต่อปัจจัยทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชียของนักท่องเที่ยวชาวไทย.Perception Theory . (2561) ความเป็นมา. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561 http://theoryplaza.blogspot.com/2015/03/blog-post.html

Air Asia. (2561). ความเป็นมา. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2561,จาก https://www.airasia.com/th/th/about-us/corporate-profile.page

Air Asia Thailand. (2561). AirAsia’s Brand Nex Coll. Retrived from, จาก https://th-th-facebook.com/AirAsia Thailand/posts/187446564711719 Parasuraman. Zeithaml and Berry. "Reassessment of Expectations as a Comparison Standard in Measuring Service Quality: Implications for Future Research," Journal of Marketing, January 1994

Vroom, Victor. (1964). *Work and Motivation*. New York : John Willey and Sons.

Cronbach, L.J. (1990). Essential of psychological testing. 5thed. New York: Harper Collins Publishers. Inc

Yamane. (1967). Taro Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harper &row.

Zeithaml, Valarie A., Parasuraman, A. and Berry, Leonard L. (1990). Delivering Quality Service:Balancing Customer Perceptions and Expectations. New York: The Free Press.Vroom, W. H. 1964 Work and Motivation. New Yorj Hihn Wiley and Sons, Inc

อ้างอิงที่มาของภาพ : เว็บไซต์ท่าอากาศยานนครพนม (2561). สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561, https://minisite.airports.go.th/nakhonphanom/content2439.html

ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

Expectation and Awareness of Thai Population Who Use Services toward Service Quality of Sakon Nakorn Airport

ทัศนีย์ บุญเรือง[1*] จิรวรรณ ดีประเสริฐ
สาขาวิชาการจัดการการบิน คณะธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบินนานาชาติ มหาวิทยาลัยนครพนม
[1]129 หมู่ 6 บ้านหน้าฐานบิน ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000
E-mail : thus_2007@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร ประชากร ได้แก่ ผู้โดยสารชาวไทยที่ใช้บริการของท่าอากาศยานสกลนคร เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ค่าเอฟ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและระดับการรับรู้ของผู้โดยสารจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผู้ใช้บริการที่มีอายุ อาชีพต่างกัน มีการรับรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความคาดหวัง การรับรู้ ความพึงพอใจ คุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยาน

Abstract

This study aims to study expectation and awareness of Thai population who use services toward service quality of Sakon Nakorn Airport. The populations are Thai passengers who use Sakon Nakorn Airport. Data are collected data from 400 samples by using questionnaires. Samples are selected by accidental sampling. They are analyzed by using Frequency, Percentage, Standard Deviation. Independent sample t-

test and Analysis of Variance (ANOVA F-Test) are used to compare level of expectation and awareness of the passengers classified by personal factors.

The results demonstrate that level of expectation and awareness of the Thai passengers who use service are at the high level as an overall. Have different sex, age, career and income per month have different expectation at statistically significant level of .01. Also, the ones who have different education levels have different expectation at statistically significant level of .05. The ones who have different age and career have different awareness at statistically significant level of .01. And the ones who different education levels have different awareness at statistically significant level of .05.

Keywords: Expectation, Awareness, Satisfaction, Service Quality of Sakon Nakorn Airport

บทนำ

ปัจจุบันเกือบทุกประเทศในโลกมีสายการบินพาณิชย์ของตนเองเพื่อใช้ในการขนส่งผู้โดยสาร และสินค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศ ประเทศไทยก็เช่นกันการเดินทางทางอากาศได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในกลุ่มนักธุรกิจ นักท่องเที่ยว จึงทำให้การขนส่งในรูปแบบต่างๆ มีการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารชาวไทยให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดสนองธุรกิจการบินในประเทศไทย ที่มีสายการบินเพิ่มขึ้นจำนวนมาก โดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airlines) ซึ่งทำให้สามารถตอบสนองความต้องการในเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ดี (กรมการบินพลเรือน, 2557)

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย จึงเข้ามาขับเคลื่อนในการส่งเสริมพัฒนาและกำกับดูแลท่าอากาศยานในสังกัดกรมท่าอากาศยาน ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการคมนาคมทางอากาศ ในการให้บริการด้านขนส่งทางอากาศ ด้านความปลอดภัยของการบริการที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งในปัจจุบันการเดินทางทางอากาศพบว่า มีสถิติการใช้บริการท่าอากาศยานภายในประเทศในปี พ.ศ. 2557 จำนวนเที่ยวบินทั้งปี 140,493 เที่ยวบิน และมีจำนวนผู้โดยสาร 15,482,934 คน/ปี แสดงให้เห็นว่า เมื่อธุรกิจมีการขยายตัวการคมนาคมขนส่งก็มีความสำคัญตามมา เพื่อรองรับความต้องการการคมนาคมทางอากาศที่นับวันจะมีผู้โดยสารที่ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น จากการจัดอันดับความหนาแน่นของผู้ใช้บริการเปรียบเทียบระหว่างท่าอากาศยานในสังกัดบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) กับ ท่าอากาศยานในสังกัดกรมการบินพลเรือน แสดงให้เห็นว่ามีความหนาแน่นของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสกลนครเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี จากปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนผู้โดยสาร 199,525 คน

และในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้น 425,453 คน และมีจำนวนเที่ยวบิน 3,333 เที่ยวบิน/ปี (กรมการบินพลเรือน และบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)) ซึ่งปัจจุบันท่าอากาศยานสกลนครมีสายการบินที่ให้บริการอยู่จำนวน 2 สายการบิน คือ สายการบินแอร์เอเชียที่ให้บริการเที่ยวบินจำนวน 1 เที่ยว/วัน และสายการบินนกแอร์ที่ให้บริการเที่ยวบินจำนวน 3 เที่ยวบิน/วัน จากผลสรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2552 – 2558 และมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีและในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 650,159 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสกลนคร)

จากการขยายตัวดังกล่าวในปัจจุบันการเดินทางทางอากาศยังพบว่า มีสถิติการใช้บริการเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า ภารกิจของกรมการบินพลเรือนต้องขยายขอบเขตการให้บริการกับผู้รับบริการเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจในการรับบริการของผู้รับบริการของท่าอากาศยานด้วยเช่นกัน ทำให้กรมการบินพลเรือนได้จัดทำรายงานผลการสำรวจความพึงพอใจและไม่พอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของท่าอากาศยานในสังกัดกรมการบินพลเรือน ประจำปีงบประมาณ 2558 (ตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง กันยายน พ.ศ. 2558) ได้มีการประเมินความพึงพอใจและไม่พอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของท่าอากาศยานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านพนักงานประจำท่าอากาศยาน ด้านความคุ้มค่าของค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสภาพท่าอากาศยาน จากผลสำรวจความพึงพอใจของท่าอากาศยานสกลนคร ในภาพรวมทุกอย่างดีมาก แต่ยังพบว่า มีประเด็นที่ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น เพิ่มร้านขายของ ป้ายบอกทางมาสนามบินไม่ชัดเจน ไฟส่องสว่างบางจุดเสียทำให้แสงสว่างไม่เพียงพอ ต้องการให้มีบริการรับฝากรถยนต์ในสนามบิน เพิ่มรถบริการรับ-ส่งเข้าเมือง ที่จอดรถแสงสว่างไม่เพียงพอ ต้องการให้มีบริการ wifi ห้องน้ำชำรุดและไม่สะอาด ต้องการให้มีตู้ ATM

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุให้ผู้ศึกษาต้องการที่จะทราบเกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้โดยสารชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาและปรับปรุงขบวนการทำงานให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมยิ่งขึ้นก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ด้านการบริการท่าอากาศยานสกลนคร เพื่อให้รองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวและด้านเศรษฐกิจในจังหวัดสกลนคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

สมมติฐานการวิจัย

1.ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

2.ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารท่าอากาศยานสกลนครทราบข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนครและสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการให้บริการท่าอากาศยานสกลนครและท่าอากาศยานที่ใกล้เคียง

2. ผู้สนใจทั่วไปสามารถนำข้อมูลที่ได้รับนำมาใช้ในการต่อยอดการศึกษาต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

เคลย์ (Clay. 1988:252) อธิบายว่า ความคาดหวังในการกระทำและสถานการณ์เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้า ในความมุ่งหวัง ในความน่าจะเป็นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่หวังไว้

วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2539 อ้างใน อรวรรณ เหลืองทำเหมือน,2547, หน้า 15) ได้กล่าวถึง ความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากปัจจัย 7 ประการ คือ

1.ชื่อเสียงและภาพพจน์ขององค์กร รวมทั้งคำร่ำลือต่าง ๆ

2.ตัวพนักงานผู้ให้บริการ เช่น รูปร่าง การแต่งกาย

3. ตัวสินค้าหรือบริการ

4. ราคาของบริการนั้นๆ

5. สภาพแวดล้อมในขณะนั้น

6. มาตรฐานคุณภาพขอลูกค้าเอง
7. คู่แข่งของสถานบริการนั้น

ชิษณุกร พรภาณุวิชญ์ (2540:6) **ความคาดหวัง คือ** ความรู้สึก นึกคิด การรับรู้ ในการคาดการณ์ในเหตุการณ์นั้นๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยต้องการให้ประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ต้องการ ในความคาดหวังเอาไว้

พาราสุรามาน, ไซแธมอล และ แบรรี (Parasuraman , Zeithmal and Berry. 1990) ได้ระบุถึงปัจจัยหลักที่มีผลต่อความคาดหวังของผู้บริการแบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่

1. การได้รับการบอกเล่า คำแนะนำจากบุคคลอื่น
2. ความต้องการของแต่ละบุคคล
3. ประสบการณ์ในอดีต
4. ข่าวสารจากสื่อ และ จากผู้ให้บริการ
5. ราคา

สรุปได้ว่า ความคาดหวัง คือ ความรู้สึกความต้องการที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปจนถึงอนาคตข้างหน้า เป็นการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะมากระทบต่อ การรับรู้ของคนเรา โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นตัวบ่งบอกความพึงพอใจ (gratification) ตามความหมายของพจนานุกรมทางด้านพฤติกรรม ได้ให้ความจำกัดความไว้ว่าหมายถึง ความรู้สึกที่ดีมีความสุข เมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย (goals) ความต้องการ (need) หรือแรงจูงใจ (motivation) (Wolman, 1973)

แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้การบริการ

การปฏิบัติงานถ้าต้องการดูว่างานประสบความสำเร็จสามารถดูได้จากความพึงพอใจของลูกค้า ว่ามีการตอบรับมาว่าพึงพอใจสูง แสดงว่าพนักงานมีการปฏิบัติงานได้ดีเยี่ยมตรงตามความต้องการ โดยที่ลูกค้าจะสัมผัสและรับรู้ได้จาการให้บริการ ซึ่งความพอใจจะเป็นจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี ทำให้เราแก้ไขและปรับปรุง พัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นไป

บรรยงค์ โตจินดา (2543: 287) ให้ความหมายการรับรู้ว่า การที่บุคคลได้รับตีความและการตอบสนองสิ่งที่เกิดขึ้น การรับรู้แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม คือ

1. การรับรู้ข้อมูลและแปลความข้อมูลให้เป็นข้อความตามความเข้าใจ

2.การรับรู้ จะต้องคำนึงถึงความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร ความสนใจและประสบการณ์จึงสามารถแปลความถูกต้อง

วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์ (2449 อ้างใน ปิยะพล พุ่มเพ็ชร์,2552,หน้า 32) ว่า “การรับรู้หมายถึง กระบวนการที่ลูกค้าคัดสรร จัดระเบียบ และตีความสิ่งเร้าออกเป็นความหมาย บุคคลหลาย

คนแม้จะอยู่ในเหตุการณ์เดียวกันและในเวลาเดียวกันอาจตีความหมายไม่เหมือนกันได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็น (Needs) ค่านิยม (Values) และความคาดหวัง (Expectation)”

จำเนียร ช่วงโชติ (2515 อ้างใน อินทิรา จันทรัฐ, 2552, หน้า 34) ได้การถึงขบวนการการรับรู้ว่า การรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย

1.การสัมผัสหรืออาการสัมผัส คนเรารับรู้สิ่งเร้าโดยทางหู ตา จมูก ลิ้น และผิวกาย อวัยวะเหล่านี้เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำคัญในการรับสัมผัสแล้วส่งต่อไปเป็นประสบการทางสมองเพื่อให้เกิดการรับรู้ต่อไป

2.ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าและการรับรู้ ตามปรกติบุคคลมักเกิดการรับรู้ได้โดยไม่ต้องสัมผัสสิ่งเร้าทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการรับรู้และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมสะสมกันเรื่อยมาจนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจได้ทันที แม้จะสัมผัสสิ่งเร้าเพียงบางส่วนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้การจัดระเบียบส่งเร้าทำให้มองเห็นภาพส่วนร่วมได้ชัดเจน

3. การแปลความความของการสัมผัสกับการรับรู้มักดำเนินไปคู่กับการรับสัมผัสเสมอ ถ้าเราถูกเร้าด้วยสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนเรามักแปลความหมายโดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้ว

4. ปะสบการณ์เดิมกับการเรียนรู้ในการแปลความหมายหรือตีความหมายของความรู้สึกจาการสัมผัส เพื่อให้เป็นการรับรู้ในสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นบุคคลจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมหรือความชัดเจนที่เคยมีมาแต่หนหลัง

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2518) ให้ความหมายการรับรู้ จากการตีความหมายจากการสัมผัส การมอง ได้ยินและได้กลิ่นเท่านั้น แต่ต้องรับรู้ว่าวัตถุสิ่งที่รับรู้คืออะไร มีรูปร่าง อยู่ทิศไหน ในแง่ของพฤติกรรมการรับรู้เป็นขบวนการที่เกิดสิ่งเร้าและการตอบสนองสิ่งเร้า

สรุปว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลตีความหมายจากสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่นและการตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลหลายคนแม้จะอยู่ในเหตุการณ์เดียวกันและในเวลาเดียวกันอาจตีความหมายไม่เหมือนกันได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็น (Needs) ค่านิยม (Values) และความคาดหวัง (Expectation)”

แนวคิดเรื่องคุณภาพการบริการ

Parasuraman and Others (1990 อ้างถึงใน อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อดุลพัฒนกิจ, 2548: 262) การให้บริการเป็นสิ่งที่ต้องการประเมิน คือ พฤติกรรมการบริการและตัวสินค้ามีผู้กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพการบริการหลายท่าน แต่ในการศึกษา ครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพการบริการตามแนวคิดของพาราสุรามาน จากการศึกษาของพาราสุรามาน เซียแทมล์ และเบอร์รี่ ใน ค.ศ. 1985 พบว่า เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพการบริการในมุมมองของลูกค้าที่เรียกว่า “SERVQUAL (Service Quality)” ประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 ประการ คือ

1. ความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการที่บริษัท องค์กร ให้บริการที่ดีอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือการที่บริษัทให้การบริการที่ถูกต้องตั้งแต่ครั้งแรกที่ลูกค้ามาใช้บริการ และรวมถึงการที่บริษัทได้ให้บริการตามที่ได้สัญญาไว้กับลูกค้า

2. การตอบสนองต่อลูกค้า (Responsiveness) คือ ความตั้งใจ หรือความพร้อมของพนักงานที่จะบริการแกลูกค้า รวมถึงการที่พนักงานให้บริการอย่างทันทีทันใด ทันใจแกผู้มารับบริการ

3. ความสามารถในการให้บริการ (Competence) หมายถึง ทักษะและความรู้ในการให้บริการของผู้ให้บริการซึ่งประกอบด้วย ความรู้และทักษะเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ในการติดต่อกับบุคคลอื่น ความรู้ ทักษะที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงาน

4. การเข้าถึง (Access) หมายถึง ความสะดวก หรือความง่ายในการที่ลูกค้าจะติดต่อหรือเข้าถึงการบริการ เช่น การติดต่อที่คล่องตัว ขั้นตอนการใช้บริการไม่ติดขัด ช่วงเวลาที่รอรับบริการไม่นานเกินไป สถานที่ที่ให้บริการ และช่วงเวลาที่ให้บริการอำนวยความสะดวกกับลูกค้า

5. อัธยาศัยไมตรี (Courtesy) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุภาพ การให้เกียรติ ความเอาใจใส่ความเป็นมิตรของผู้ให้บริการ เช่น การให้การดูแลทรัพย์สินของลูกค้า

6. การติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึง การที่บริษัทพยายามให้ข้อมูลข่าวสารแก่ลูกค้าอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาหรือคำพูดที่ลูกค้าเข้าใจง่าย เช่น การอธิบายวิธีการใช้บริการ การอธิบายถึงค่าใช้จ่ายที่ลูกค้าต้องจ่ายหากลูกค้าได้รับบริการนั้น ๆ

7. ความเชื่อถือไว้ใจได้ (Credibility) จะเกี่ยวข้องกับการบริการที่มีคุณค่า มีความน่าเชื่อถือ และซื่อสัตย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการที่บริษัทมีสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือในการบริการที่ได้รับ เช่น ชื่อเสียงของบริษัท บุคลิก และลักษณะของผู้ให้บริการ ทำให้น่าเชื่อถือ

8. ความปลอดภัย (Security) หมายถึง การบริการที่ปลอดภัยจากอันตราย ความเสี่ยงและความสงสัย เช่น ความปลอดภัยด้านร่างกาย ความปลอดภัยด้านการเงิน หรือการเก็บรักษาข้อมูลของลูกค้าให้เป็นความลับ

9. การเข้าใจ การรู้จักลูกค้า (Understanding/Knowing) เกี่ยวข้องกับการที่ผู้ให้บริการรู้ถึงความต้องการของลูกค้า การบริการที่ตรงความสนใจของลูกค้าแต่ราย รวมถึงการที่ผู้ที่ให้บริการสามารถจำลูกค้าประจำของตนเองได้

10. ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ลูกค้าสามารถจับต้องได้หรือสามารถสังเกตได้ เช่น สิงอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการ การแต่งกายของผู้ใบริการ ฯลฯ (Parasuraman and Others, 1985:47)

เครื่องมือวัดคุณภาพการบริการ

การพัฒนาการประเมินคุณภาพบริการให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Parasuraman, Zeithaml; & Berry, 1998) ได้สร้างเครื่องชุดคุณภาพการบริการ 5 ด้าน ดั้งนี้

1.ความเป็นรูปธรรมของการบริการ

งานบริการควรมีความเป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ มีลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็น เช่น สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ วัสดุในการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการ และเป็นการให้ผู้ใช้บริการรับรู้ในการให้บริการเห็นภาพได้ชัดเจน

2.ความเชื่อมั่นไว้วางใจได้

การให้บริการต้องตรงตามสื่อที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการงานที่บริการต้องมีความเหมาะสม และมีความสม่ำเสมอ ที่สามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจ

3.การตอบสนองลูกค้า

พนักงานมีหน้าที่ให้บริการลูกค้าด้วยความเต็มใจและพร้อมที่จะช่วยเหลือลูกค้าทันทีสะดวกและรวดเร็ว

4.การให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า

พนักงานต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการทำงานตอบสนองความต้องการของลูกค้าและมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือและสร้างความไว้วางใจ

5.การเข้าใจและรู้จักลูกค้า

พนักงานต้องบริการลูกค้าแต่ละรายด้วยความเอาใจใส่และให้ความสนใจผู้ใช้บริการ เพื่อใช้มาตรฐานในคุณภาพการบริการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วราพัณณ์ ถิระภิรมย์ไชย (2555) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าต่อการให้บริการของท่าอากาศยานดอนเมือง จากผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังของลูกค้าที่มาใช้บริการท่าอากาศยานดอนเมืองกับการรับรู้มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งลูกค้าที่ใช้บริการท่าอากาศยานดอนเมือง มีความคาดหวังมากกว่าการรับรู้ในทุกด้าน ยกเว้น ด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกันลูกค้าที่มาใช้บริการท่าอากาศยานดอนเมือง มีการรับรู้มากกว่าความคาดหวัง ซึ่งโดยปรกติทั่วไปจะเห็นว่าความคาดหวังของคนเราส่วนใหญ่จะมีความคาดหวังที่สูงมากไว้เสมอ แต่สิ่งที่พบสำหรับการให้บริการของท่าอากาศยานดอนเมืองสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าลูกค้าที่มาใช้บริการของท่าอากาศยานดอนเมืองมีการรับรู้มากกว่าความคาดหวัง ในด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแสดงว่า การให้บริการของท่าอากาศยานดอนเมืองมีการให้บริการดูแล การจัดระเบียบในการให้บริการตามลำดับก่อน-หลัง มีการอำนวยความสะดวกสบายในการให้บริการและการรับฟังความ

คิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากลูกค้า อีกทั้งยังให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าเป็นอย่างมาก

ธนทัศน์ ธนีสันต์ (2557) ศึกษาเรื่องความคาดหวังและการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการบริการของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย จากผลการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ผลการวิจัย พบว่าระดับความคาดหวังและการรับรู้ในปัจจุบันคุณภาพการบริการด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยคะแนนเฉลี่ยรวมความคาดหวังสูงกว่าการรับรู้ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริโภคมีความคาดหวังว่าผู้บริการน่าจะตอบสนองความต้องการได้ดี และรวดเร็วกว่านี้

มนสินี เลิศคชสีห์ (2558) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินการบินไทยสำหรับการให้บริการภายในประเทศไทย จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สายการบินการบินไทยสำหรับการให้บริการภายในประเทศ มีทั้งหมด 6 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอย จากน้อยไปหามาก ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ บรรยากาศและความสะอาดของห้องโดยสาร ปัจจัยด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ปัจจัยด้านกระบวนการและศูนย์บริการ ปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่ายและบริการกิจกรรมส่งเสริมการขาย และปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ รสชาติอาหาร และการประกันภัยการเดินทางตามลำดับ

จิตตพัฒน์ พรพมพงษ์ (2558) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยแบ่งปัจจัยเป็นสองประเภท คือ 1)ปัจจัยด้านของผู้รับบริการ 2) ปัจจัยของผู้ให้บริการ จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีอยู่ 4 ปัจจัยจากมากไปหาน้อยคือ 1) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการให้บริการอื่นๆ แสดงให้เห็นว้าผู้ใช้บริการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและการให้บริการอื่นๆ มากที่สุด 2)ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (ท่าอากาศยาน) เป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในการให้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 3) ปัจจัยด้านบุคลากร เป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกความพึงพอใจในการใช้บริการก็ขึ้นอยู่กับการบริการของเจ้าหน้าที่ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิด้านต่างๆ เช่น การให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส การไม่เลือกปฏิบัติก่อนหลังของเจ้าหน้าที่ การให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว 4) ปัจจัยด้านความคาดหวัง หากผู้ใช้บริการมีความคาดหวังในการใช้บริการที่สูง ก็จะส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการในระดับสูงในเรื่อง การได้รับบริการที่ดีเทียบเท่าระดับสากล ระบบความปลอดภัยที่มีมาตรฐาน ได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยาน

และสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอเพียงต่อการใช้บริการ ซึ่งผู้ใช้บริการอาจได้รับบริการที่ดีจากท่าอากาศยาน จึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในการใช้บริการ

มณีรัตน์ รัตนพันธ์ (2559) ศึกษาเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย พบว่า ระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการสายการบินไทยแอร์เชียมีความคาดหวังของการบริการด้านผลิตภัณฑ์บริการ ด้านการจำหน่าย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ และด้านกระบวนการให้บริการ และในส่วนผู้รับบริการสายการบินไทยแอร์เชียมีความพึงพอใจของการบริการ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านลักษณะกายภาพ โดยมีความปลอดภัยตลอดการเดินทาง มีเที่ยวบินทุกวัน มีตารางการออกให้เลือก เป็นต้น

งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของพาราสุรามาน (Zeithaml, Parasuraman and Berry, 1990: 28; Lovelock, 1996: 464-466) เกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสกลนคร จึงได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

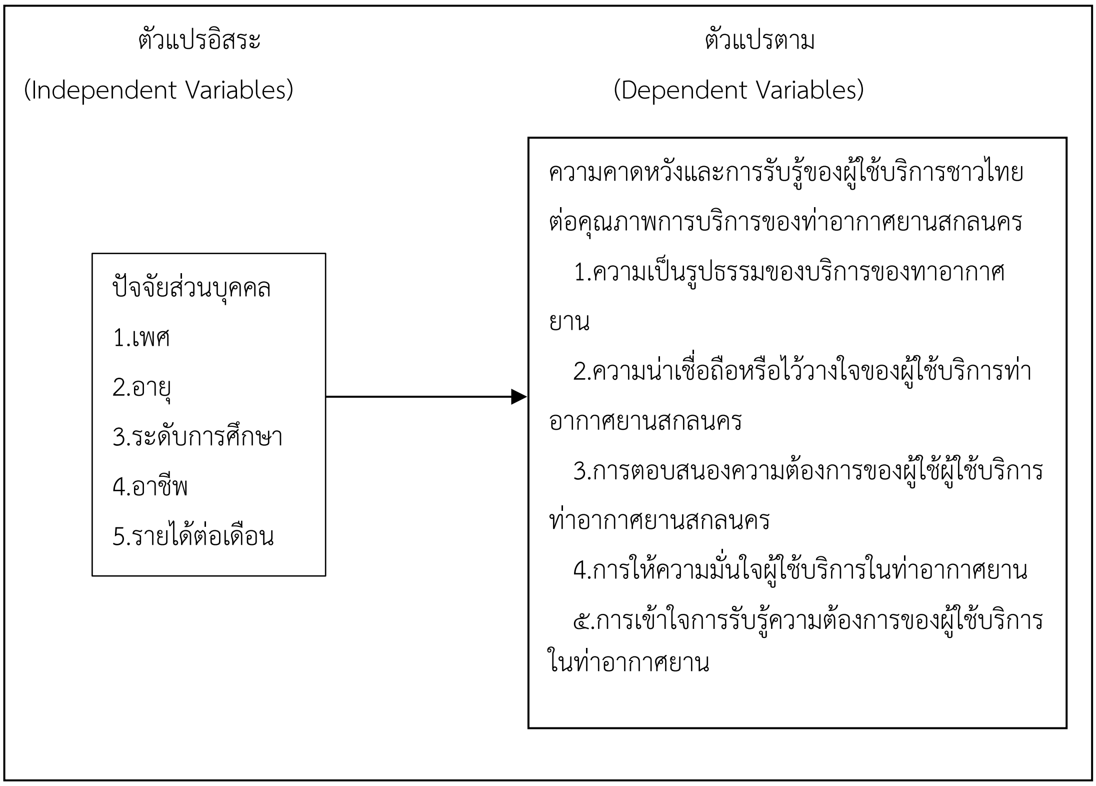

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด (Zeithaml, Parasuraman and Berry, 1990: 28; Lovelock, 1996: 464-466)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้โดยสารชาวไทยที่ใช้บริการของท่าอากาศยานสกลนคร ภายในอาคารผู้โดยสารท่าอากาศยานสกลนคร ในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนผู้โดยสาร 347,384 คน/ปี (กรมการบินพลเรือน,2558)

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้โดยสารชาวไทยที่ใช้บริการของท่าอากาศยานสกลนคร ภายในอาคารผู้โดยสารท่าอากาศยานสกลนครจำนวน 400 คน (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับร้อยละ ±5 ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญเก็บข้อมูล ในเดือน กุมภาพันธ์ 2561 - มีนาคม 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสกลนคร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและข้อคิดเห็นตามแนวทางความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสกลนคร มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open ended)

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีการทดสอบหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องแล้ว นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหา ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Conguence Index) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.05 ทุกข้อคำถามตามกรอบแนวคิด และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้โดยสาร จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรการคำนวณหา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ได้ค่าของความคาดหวังเท่ากับ 0.8874 และค่าของการรับรู้ 0.8764 สูงกว่า 0.7000 ซึ่งหมายถึง เครื่องมือมีคุณภาพด้านความเชื่อมั่น

การวิเคราะห์ผลการศึกษา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายผลการศึกษา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ Independent t-test และ ANOVA F-test

ผลการวิจัย

1.ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 54.00 ส่วนใหญ่ มีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 48.20 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 34.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20,001 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.20

2. ความคาดหวังของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร พบว่า ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อภาพรวมคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร โดยรวมทุกด้าน ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจของผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.14, S.D= 0.46) รองลงมา การเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 4.08, S.D= 0.62) และการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 4.03, S.D= 0.68) ตามลำดับ

ตารางที่ 1. แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อภาพรวมคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อภาพรวมคุณภาพการบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.93	0.30	มาก
2. ความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจของผู้ใช้บริการ	4.14	0.46	มาก
3. การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ	4.03	0.48	มาก
4. การให้ความมั่นใจผู้ใช้บริการ	3.95	0.48	มาก
5. การเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ	4.08	0.62	มาก
รวม	**3.99**	**0.33**	**มาก**

3. การรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร พบว่า โดยรวมทุกด้านผู้ใช้บริการมีการรับรู้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 3.76, S.D= 0.41) รองลงมา การเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 3.67, S.D= 0.53) และการให้ความมั่นใจผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 3.62, S.D= 0.45) ตามลำดับ

ตารางที่ 2. แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ของผู้ใช้บริการต่อภาพรวมคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร

การรับรู้ของผู้ใช้บริการต่อภาพรวมคุณภาพบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.51	0.27	มาก
2. ความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจของผู้ใช้บริการ	3.76	0.41	มาก
3. การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ	3.54	0.52	มาก
4. การให้ความมั่นใจผู้ใช้บริการ	3.62	0.45	มาก
5. การเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ	3.67	0.53	มาก
รวม	**3.59**	**0.29**	**มาก**

4. สำหรับผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5. สำหรับผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุ อาชีพต่างกัน มีระดับการศึกษาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

ผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสกลนครส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48.00 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญญา ศักดาศิโรรัตน์ (2561) ที่ระบุเช่นเดียวกันว่าผู้โดยสารส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.25 ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสามารถอ่าน ออกเขียนได้จึงพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

1. ความคาดหวังของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร พบว่า ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อภาพรวมคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนครโดยรวมทุกด้านผู้ใช้บริการมีความคาดหวังในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.99 เมื่อพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดรายด้าน พบว่า ความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ประเด็นเรื่องเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานแต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีความคาดหวังในระดับมากที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง คือมีจุดบริการด้านการเงิน (แลกเปลี่ยน/ถอนเงินสด) และมีที่ชาร์ตโทรศัพท์มือถือสาธารณะ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านความน่าเชื่อถือหรือ

ไว้วางใจ ประเด็นเรื่องการบริการที่สื่อถึงวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย และภาษาที่ใช้ มีความคาดหวังในระดับมากที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านการให้ความมั่นใจผู้ใช้บริการ มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากทุกประเด็น และความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการเรื่องเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของท่าอากาศยานสกลนครมีความคาดหวังในระดับมากที่สุด นอกนั้นอยู่ในระดับมากความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มณีรัตน์ รัตนพันธ์ ศึกษาเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย พบว่า ระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการสายการบินไทยแอร์เชียมีความคาดหวังของการบริการด้านผลิตภัณฑ์บริการ ด้านการจำหน่าย ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ และด้านกระบวนการให้บริการ และในส่วนผู้รับบริการสายการบินไทยแอร์เชียมีความพึงพอใจของการบริการ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านลักษณะกายภาพ โดยมีความปลอดภัยตลอดการเดินทาง มีเที่ยวบินทุกวัน มีตารางการออกให้เลือก เป็นต้น

2. การรับรู้ของผู้ใช้บริการชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานสกลนคร พบว่า โดยรวมทุกด้านผู้ใช้บริการมีการรับรู้ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.59 เมื่อพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดรายด้าน พบว่า การรับรู้ของผู้ใช้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ดี ยังมีระดับการรับรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีเฟอร์นิเจอร์ในห้องพักผู้โดยสารที่มีการตกแต่งอย่างสวยงามและสะอาด ความเพียงพอของห้องน้ำต่อจำนวนผู้โดยสาร ความสะอาดของห้องน้ำ มีที่ชาร์ตโทรศัพท์มือถือสาธารณะ ท่าอากาศยานมีบริการรถรับส่งจากสนามบินไปที่โรงแรมหรือสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และมีจุดบริการด้านการเงิน (แลกเปลี่ยน/ถอนเงินสด) การรับรู้ของผู้ใช้บริการด้านความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจของผู้ใช้บริการ การรับรู้ของผู้ใช้บริการด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการการรับรู้ของผู้ใช้บริการด้านการให้ความมั่นใจผู้ใช้บริการและการรับรู้ของผู้ใช้บริการด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการมีการรับรู้ในระดับมากทุกประเด็นสอดคล้องกับผลการศึกษา จิตตพัฒน์ พรหมพงษ์ ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบประเด็นที่สอดคล้องที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ คือ 1.ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและการให้บริการอื่น แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการบริการอื่น 2.ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (ท่าอากาศยาน) เป็นปัจจัยทู้ใช้บริการสังเกต และเข้าถึงง่าย เช่น อาคารมีขนาดที่เหมาะสมในการให้บริการ มีความสะอาด มีเคาน์เตอร์เช็คอินเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้บริการ 3.ด้านบุคลากร เช่น การบริการของเจ้าหน้าที่ของท่าอากาศยาน การให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว 4.ปัจจัยด้านความคาดหวัง ที่เป็นปัจจัยในการใช้บริการที่สูง ใน

เรื่อง การได้รับบริการที่ดี ระบบความปลอดภัยในท่าอากาศยาน การได้รับบริการที่ดีจากเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยาน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อการใช้บริการ ซึ่งจากการตอบแบบสอบถามผู้ใช้บริการมีความคาดหวังในการรับบริการจากผู้ให้บริการตามปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

1. ท่าอากาศยานสกลนคร ควรให้ความสำคัญและพัฒนาคุณภาพการบริการที่เกิดจากการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย รวมทั้งการแต่งกายและการใช้ภาษาที่สื่อถึงวัฒนธรรมการสื่อสาร การให้ข้อมูลของพนักงานท่าอากาศยานสกลนครเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริการให้ดีขึ้นร่วมกับการอนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชาวสกลนครควบคู่กันไป

2. ท่าอากาศยานสกลนครควรพัฒนาความเป็นรูปธรรมของบริการให้ดีขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความรับรู้ต่อคุณภาพการบริการให้มากขึ้นต่อไป ได้แก่ การตกแต่งห้องผู้โดยสารให้สวยงาม ความสะอาดและความเพียงพอของห้องน้ำ จุดชาร์ตโทรศัพท์มือถือสาธารณะ จุดบริการทางการเงิน บริการรถรับส่งจากสนามบินไปที่ต่างๆ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเปลี่ยนเทียบคุณภาพการบริการของพนักงานของท่าอากาศยานสกลนครและท่าอากาศยานใกล้เคียง

2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสกลนคร

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวรรณ ดีประเสริฐ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระนี้ และดร. อภิญญา ศักดาศิโรรัตน์ ดร. สุภา จิรวัฒนานนท์ ดร. เนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์ อาจารย์วิภาพร เลิศสุขสถาพร ที่ได้เสียสละเวลา ให้คำปรึกษา และแนะนำรวมไปถึงการตรวจสอบ และช่วยแก้ไขร่างงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มาโดยตลอด อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ตลอดจนขอขอบพระคุณ คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และแนวทางในการแก้ไขงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ดร.ดรุชา รัตนดำรงอักษร รศ.ดร.ภัคพงศ์ พ่วงสุข และ ดร. กรรณิการ์ เชาว์วัฒนากุล ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำศึกษาครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้ใช้บริการของ ท่าอากาศยานสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่ให้ความร่วมมือตอบ

แบบสอบถามอย่างครบถ้วน ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา บุคคลในครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้เห็นความสำคัญ

ท้ายนี้ผู้เขียนขอน้อมรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการศึกษาอิสระให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ศึกษาขอให้เป็นกตเวทิตาแด่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้การศึกษาอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมการบินพลเรือน. (2557). สรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โครงการปรับปรุงขยายท่าอากาศยานแม่สอด. ใน การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โครงการปรับปรุงขยายท่าอากาศยานแม่สอด. (น.1). กรุงเทพฯ: กรมการบินพลเรือน.

กรมการบินพลเรือน. (2558). สถิติการขนส่งของท่าอากาศยานภายในประเทศ ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม 2557 ถึง 31 ธันวาคม 2557.

คณิต ดวงหัสดี. (2537). สุขภาพจิตกับความพึงพอใจในงานของข้าราชการตำรวจชั้น ประทวนในเขตเมืองและเขตชนบท ของจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จุฑาทิพย์ โพธิลังกา.(2557). การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ความคาดหวัง ความพึงพอใจและคุณภาพการให้บริการ : กรณีศึกษา สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จิตตภัฒน์ พรหมพงษ์.(2558). การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จังหวัดสกลนคร. (2561). ประวัติจังหวัดสกลนคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561, จาก https://minisite.airports.go.th/home.php?site=sakonnakhon

ชิษณุกร พรภาณุวิชญ์. ความคาดหวังของประชาชนที่มีบทบาทการจัดการทัพยากรธรรมชิในท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารการบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาจังหวัดแพร่. กรุงเทพ: วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

ธนทัศน์ ธนีสันต์.(2557). งานนิพนธ์เรื่อง ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการบริการของธุกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย.กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2558). การจัดการอันดับความหนาแน่นของผู้ใช้บริการเปรียบเทียบระหว่างท่าอากาศยานในสังกัด บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) กับท่าอากาศยานในสังกัดกรมการบินพลเรือน.

วิรุฬ พรรณเทวี.(2542). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานกระทรวงมหาดไทยในอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนสินี เลิศคชสีห์.(2558). การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินการบินไทยสำหรับการให้บริการภายในประเทศ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มณีรัตน์ รัตนพันธ์.(2559) การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ความคาดหวังและความพึ่งพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสกลนคร (2561). จำนวนนักท่องเที่ยว/รายได้จากการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561, จาก https://sakonnakhon.mots.go.th/more_news.php?cid=49

อินทร์ชญาณ์ เอกธนวัตน์.(2559). งานนิพนธ์เรื่อง ความคาดหวังและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อคุณลักษณะจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เมืองพัทยา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิญญา ศักดาศิโรรัตน์. (2561). ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้โดยสารที่รับบริการของสายการบินราคาประหยัดคุณภาพสูง ภายในประเทศ ท่าอากาศยานเชียงใหม่. วารสารวิชาการฟาร์อีสเทอร์น. 12(Supplement). 83-97.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). ความพึงพอใจ. ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (หน้า 775). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์.

Clay,R. 1988. Chambers English Dictionary. Great Britain: bunay Suffolk Ltd.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. & Berry, L. L. (1990). Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations. NY: The Free Press.

Lovelock, H.C. (1996). Service Marketing. USA : Prentice Hall.

Yamane, T. (1997). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition. NY: Harper and Row.

Quirk, R. (1987). Longman dictionary of contemporary English (2nd ed.). London, England: Richard Clay Ltd.

Vroom, V. H. (1990). Manage people not personnel: Motivation and performance appraisal. Boston: Harvard Business School Press.

Good, c. V. (Ed.). (1973). Dictionary of education (3rded.). New York: McGraw-Hill.

Hornby, A. F. (2000). Advance learner's dictionary (6th ed.). London, England: Oxford University.

Zhitang Chen. (2017). THE EXPECTATIONS AND PERCEPTIONS OF CHINESE TOURISTS IN MUEANG CHIANGMAI DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE. Chaingmai : Chaing Mai Rajabhat University.

การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ ความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน : กรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม

Awareness of Information, Attitudes and Satisfaction of Domestic Passengers on Regulation of the Carriage of Liquids, Gels, Aerosols, and the Like on Board : A Case Study of Nakhon Phanom Airport

สมชัย นำโชคประเสริฐ(Somchai Numchokprasert)[1]
อภิญญา ศักดาศิโรรัตน์(Apinya Sakdasirorat)[2]
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการบิน วิทยาลัยการบินนานาชาติ มหาวิทยาลัยนครพนม
เลขที่ 129 หมู่ 6 ถนนนิตโย ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม 48000
ผู้วิจัยสำหรับติดต่อ : somchai.num@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ ความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน กรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม ประชากร คือ ผู้โดยสารชาวไทยที่เดินทางภายในประเทศที่ใช้บริการที่ท่าอากาศยานนครพนม ในปี 2560 ได้ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 400 ราย เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน t-test, F-test

ผลการวิจัยพบว่าผู้โดยสารมีการรับรู้ข้อกำหนดจากสื่อต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นสื่อประเภทเจ้าหน้าที่ซึ่งมีการรับรู้มาก ส่วนทัศนคติและความพึงพอใจของผู้โดยสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการับรู้ ทัศนคติ ความพึงพอใจของผู้โดยสารพบว่าการรับรู้ของผู้โดยสารที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับการรับรู้ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทัศนคติของผู้โดยสารที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ ความพึงพอใจ ข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน

Abstract

This study aims to study domestic passengers' awareness of information, attitudes and satisfaction on regulation of the carriage of liquids, gels, aerosols and the like on board : A case study of Nakhon Phanom Airport. Its population is domestic passengers that use service at Nakhon Phanom Airport in 2017. The samples are 400 Thai passengers from purposive sampling. The instrument to collect data uses questionnaire to analyze data by applying descriptive analysis such as frequency, percentage, mean, and standard deviation and using inferential analysis such as t-test and F-test.

The study results reveal that the passengers are aware of requirements from different media at the moderate level except the media for the officers are at the high level. The passengers' attitudes and satisfaction as overall are at the high level. When comparing to their awareness, attitudes, and satisfaction shows that the passengers who have different age have different level of awareness at statistically significant level of .05. The passengers who have different education level have different attitudes at statistically significant level of .05. And the passengers who have different education level have different satisfaction level at statistically significant level of .01.

Keywords : Awareness of Information, Attitudes, Satisfaction, Regulation of the Carriage of Liquids, Gels Aerosols and the Like on Board

บทนำ

ปัจจุบันการเดินทางด้วยเครื่องบินได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยด้านราคาค่าโดยสารที่ถูกลง มีการแข่งขันของผู้ประกอบการสายการบินมากขึ้น ซึ่งการเดินทางด้วยเครื่องบินมีข้อดีด้านระยะเวลาที่รวดเร็ว และมีความปลอดภัยสูงเมื่อเทียบกับการเดินทางด้วยวิธีอื่นๆ แต่เนื่องจากการขนส่งทางอากาศจะต้องมีมาตรฐานขั้นต่ำตามบทบัญญัติขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) โดยรัฐที่เป็นภาคีของความตกลงระหว่างประเทศจะต้องดำเนินการเพื่อป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นจากการแทรกแซงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่ง ICAO ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางระหว่างประเทศภาคีสมาชิก ออกกฎระเบียบและมาตรฐานข้อปฏิบัติด้านการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ส่งเสริมและพัฒนาการบิน ความปลอดภัยในการบินและเครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศสำหรับการบินพลเรือนระหว่างประเทศ

ตลอดจนให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศภาคีสมาชิก ปัจจุบัน ICAO มีภาคีสมาชิก จำนวน 191 ประเทศโดยประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ และได้รับเลือกจาก ICAO ให้เป็นสถานที่ตั้งสำนักงานภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ตั้งแต่ ค.ศ. 1955 (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2559)

ในด้านการรักษาความปลอดภัยการบิน ICAO พิจารณาหาทางป้องกันอันตรายจากระเบิดที่อยู่ในรูปของเหลว และได้แจ้งประเทศภาคีให้ปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันอันตรายจากระเบิดที่อยู่ในรูปของเหลว ทั้งนี้ประเทศไทยโดยกรมการขนส่งทางอากาศ (ปัจจุบันคือสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย) ได้มีประกาศเรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ประกาศเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2550 มีผลทำให้ผู้โดยสารจำนวนมากเกิดผลกระทบเกี่ยวกับข้อจำกัดของสัมภาระที่ติดตัวขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ซึ่งหากมีปริมาตรของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ เกินกำหนด (เกิน 100 มิลลิลิตรต่อชิ้น) จะไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารได้ ทำให้ต้องทิ้งของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารไว้ที่ท่าอากาศยาน และท่าอากาศยานก็ต้องจัดการกับสิ่งของที่ผู้โดยสารทิ้งอย่างเหมาะสม (กรมการขนส่งทางอากาศ, 2550) โดยพบว่าสถิติการตรวจพบของเหลวเจล สเปร์ย หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารจำนวนมากและมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งของเหลวฯ ที่พบมีราคามูลค่าตั้งแต่หลักสิบถึงหลักพันบาทต่อชิ้น และพบว่าผู้โดยสารส่วนหนึ่งจะมีการโต้เถียง การแสดงออกถึงความไม่พอใจ และมีการร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานนครพนมบ่อยครั้ง ทั้งนี้สถิติการพบของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ เกินกำหนดตามตารางที่ 1 (ท่าอากาศยานนครพนม, 2561)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนการตรวจพบของเหลว เจล สเปร์ย หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันที่ผู้โดยสารไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารและทิ้งไว้ที่ท่าอากาศยานนครพนม ปี 2556 – 2560 (ท่าอากาศยานนครพนม, 2561)

รายการ	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560
จำนวนผู้โดยสารขาออกที่ท่าอากาศยานนครพนม (คน)	99,251	110,583	149,445	186,711	210,726
จำนวนของเหลว เจล สเปร์ย หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ผู้โดยสารไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารได้ (ชิ้น)	3,985	6,273	7,688	9,304	10,972

รายการ	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560
ร้อยละของผู้โดยสารขาออกที่พบของเหลวฯ เกินปริมาตรกำหนดและทิ้งของเหลวฯ	4.02%	5.67%	5.14%	4.98%	5.21%

สำหรับซึ่งจังหวัดนครพนมได้ถือว่ามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว จึงมีท่าอากาศยานนครพนมที่มีมาตรฐานในด้านการขนส่งทางอากาศ โดยมีผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังตารางที่ 2 (กรมท่าอากาศยาน, 2561)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้โดยสาร (ผู้โดยสารขาเข้าและขาออก) ที่ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม (กรมท่าอากาศยาน, 2561)

รายการ	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560
จำนวนผู้โดยสาร	197,559	220,060	298,013	372,026	419,311

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนมเพิ่มขึ้นทุกปี โดยการเดินทางของผู้โดยสารจะต้องมีการพกสัมภาระติดตัวอย่างน้อยหนึ่งชิ้น ซึ่งอาจจะรวมถึงการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารในปริมาณที่เพิ่มขึ้นด้วย ขณะเดียวกันท่าอากาศยานนครพนมก็ต้องปฏิบัติตามประกาศของกรมการขนส่งทางอากาศ (ปัจจุบันคือสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย) เกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ส่งผลทำให้ผู้โดยสารจำนวนมากเกิดผลกระทบเกี่ยวกับข้อจำกัดของสัมภาระที่ติดตัวขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ซึ่งหากมีปริมาตรเกินกำหนดจะไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารได้ จึงต้องทิ้งของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้มีการศึกษาถึงการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ณ ท่าอากาศนครพนม เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารของท่าอากาศยานนครพนมได้รับทราบถึงข้อมูล และใช้สำหรับการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ที่สร้างความประทับใจให้กับผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจ ของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน กรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจของผู้โดยสารภายใน ประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน กรณีศึกษา ท่าอากาศยานนครพนม

สมมติฐานของการศึกษา

1. ผู้โดยสารที่มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ ทัศนคติ และความพึงพอใจแตกต่างกัน
2. ผู้โดยสารที่มีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ ทัศนคติ และความพึงพอใจแตกต่างกัน
3. ผู้โดยสารที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ทัศนคติ และความพึงพอใจแตกต่างกัน

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของ Klapper เกี่ยวกับกระบวนการการเลือกรับรู้ข่าวสารของตนเองที่ประกอบด้วยการเลือกเปิดรับ การให้ความสนใจ การเลือกรับรู้หรือการเลือกตีความ และการเลือกจดจำ (Klapper, 1960) การรับรู้ข้อกำหนดของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้รับสาร ที่เกิดจากความสนใจข่าวสารและแหล่งข่าวสารแล้วส่งผลต่อทัศนคติ ส่วน Kotler มีแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติว่า ความรู้ การศึกษา และประสบการณ์ของบุคคลมีผลต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติซึ่งอาจจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบก็ได้ ทัศนคติมีผลต่อการตีความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้น (Kotler, 2000) จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ตลอดจนส่งผลถึงความพึงพอใจตามแนวคิดของ Mullins ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจว่าเป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ รอบด้านเป็นสภาพภายในที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยบ่งบอกถึงทิศทางของผลการประเมินว่าเป็นไปในลักษณะทางบวกหรือทางลบ หรือไม่มีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นนั้น (Mullins, 1985)

จากการทบทวนวรรณกรรมจึงจัดทำกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังภาพที่ 1

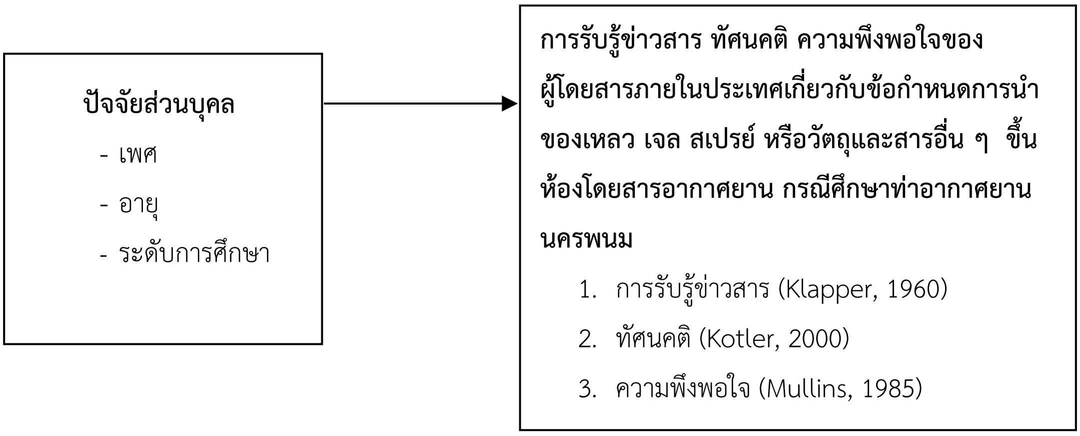

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Klapper, 1960) (Kotler, 2000) (Mullins, 1985)

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้โดยสารชาวไทยที่เดินทางภายในประเทศที่ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม ในปี 2560 จำนวน 419,311 คน (กรมท่าอากาศยาน, 2561) กลุ่มตัวอย่าง ใช้หลักการคำนวณของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ที่แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างในระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือการเลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนมในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือน พฤษภาคม 2561 ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ใช้เป็นแบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแบบให้เลือกตอบ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน

สำหรับตอนที่ 2, 3 และ 4 เป็นแบบสอบถาม โดยใช้คำถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการบริการท่าอากาศยานนครพนม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้วยการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cornbach’s Alpha-Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ครอนบัค ของแบบสอบถาม การรับรู้ข่าวสาร เท่ากับ 0.971 ทัศนคติ เท่ากับ 0.967 และความพึงพอใจ เท่ากับ 0.968 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ (Cronbach, 1990)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามมาดำเนินการตรวจความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นจัดเรียงลำดับและลงรหัสข้อมูล เพื่อจำแนกประเภทข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ไปบันทึกประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรู้ทางสถิติ โดยตอนที่ 1 ใช้สถิตเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2-4 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ตอนที่ 5 ใช้ t-test, F-test ในการอธิบายการเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับการรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน กรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 มีอายุระหว่าง 22 -30 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.50 จำนวน 134 คน และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50

2. การรับรู้ของผู้โดยสารภายในประเทศ เกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสาร อื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยานกรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม พบว่าในภาพรวมผู้โดยสารมีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดรายด้าน พบว่าผู้โดยสารรับรู้ข้อกำหนดและเข้าใจข้อกำหนดอยู่ในระดับมาก การรับรู้ข้อกำหนดจากสื่อต่างๆ นั้น พบว่า ผู้โดยสารรับรู้ข้อกำหนดจากสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สนามบินในระดับมาก ส่วนการรับรู้จากสื่อบุคคลประเภทอื่นๆ คือ เพื่อน และสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ การรับรู้ข้อกำหนดจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ/โทรทัศน์ และวารสาร/นิตยสาร รับรู้ในระดับปานกลางทุกสื่อ รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้

ประเด็นการรับรู้	$\bar{x}$	S.D	**ระดับ**
1. ท่านรับรู้ข้อกำหนดเกี่ยวกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยานเพียงใด	3.55	0.95	มาก
2. ท่านเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยานเพียงใด	3.57	0.96	มาก
3. การรับรู้จากสื่อประเภทต่างๆ (ค่ารวม)	3.17	0.99	ปานกลาง
3.1 สื่อมวลชน (รวม 3.1.1 – 3.1.3)	**2.82**	**1.08**	**ปานกลาง**
3.1.1 หนังสือพิมพ์	2.70	1.05	ปานกลาง
3.1.2 วิทยุ/โทรทัศน์	2.96	1.11	ปานกลาง
3.1.3 นิตยสาร/วารสาร	2.80	1.07	ปานกลาง
3.2 สื่อบุคคล (รวม 3.2.1 – 3.2.3)	**3.43**	**0.98**	**ปานกลาง**
3.2.1 เพื่อน	3.38	0.94	ปานกลาง
3.2.2 เจ้าหน้าที่สนามบิน	3.56	1.03	มาก
3.2.3 สมาชิกในครอบครัว	3.39	1.00	ปานกลาง
3.3 สื่อเฉพาะกิจ (รวม 3.3.1	**3.25**	**0.67**	**ปานกลาง**

ประเด็นการรับรู้	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
– 3.3.4)			
3.3.1 ป้ายประชาสัมพันธ์	3.44	0.99	มาก
3.3.2 แผ่นพับ/โปสเตอร์	3.12	1.02	ปานกลาง
3.3.3 ข้อมูลข่าวทาง Application มือถือ	3.35	1.09	ปานกลาง
3.3.4 วีดีโอ/วีดีทัศน์	3.09	1.02	ปานกลาง
รวม	**3.24**	**0.66**	**ปานกลาง**

3. ทัศนคติของผู้โดยสารภายในประเทศ เกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสาร อื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยานที่ท่าอากาศยานนครพนม พบว่าในภาพรวม ผู้โดยสารมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดรายด้าน พบว่า ประเด็นส่วนใหญ่ ผู้โดยสารมีทัศคติต่อข้อกำหนดในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือทันสมัยเทียบเท่ากับท่าอากาศยานอื่นๆ และความเห็นต่อการบริหารจัดการกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ผู้โดยสารทิ้ง โดยการทิ้งเป็นขยะ เป็น 2 ประเด็นที่ผู้โดยสารมีทัศคติในระดับปานกลาง รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติ

ประเด็นทัศนคติ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1. ท่านรู้สึกว่าท่าอากาศนครพนม มีอุปกรณ์เครื่องมือทันสมัย เทียบเท่ากับ ท่าอากาศยานอื่นๆ หรือไม่	3.37	0.85	ปานกลาง
2. ท่านรู้สึกว่าความเอาใจใส่ดูแลของเจ้าหน้าที่ประจำจุดตรวจค้นสัมภาระ ของท่าอากาศยานนครพนมดีกว่าท่าอากาศยานอื่นๆ หรือไม่	3.71	0.77	มาก
3. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นเมื่อมารับบริการ ที่ท่าอากาศยานนครพนม	3.60	0.84	มาก
4. เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ได้ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี	3.58	0.89	มาก

ประเด็นทัศนคติ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
5. เจ้าหน้าที่ประจำจุดตรวจค้นสัมภาระของท่าอากาศ-ยานนครพนม ให้การปรึกษาแนะนำแก่ผู้โดยสารที่ มาใช้บริการเป็นอย่างดี เมื่อพบปัญหาข้อกำหนดของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ	3.76	0.81	มาก
6. อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการตรวจค้นสัมภาระมีความสะอาดเพียงพอ พร้อมให้บริการแก่ผู้โดยสาร	3.85	0.77	มาก
7. การดำเนินการให้ผู้โดยสารได้รับบริการอย่างเหมาะสม ตามความเร่งด่วนและทันเวลา	3.98	0.68	มาก
8. เจ้าหน้าที่ตรวจค้นสัมภาระปฏิบัติงานด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม มีกิริยาวาจาสุภาพ	3.99	0.75	มาก
9. มีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของท่าอากาศยานนครพนมเป็นแบบอย่างที่มีในด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ	3.70	0.83	มาก
10. การจัดกิจกรรมให้ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้โดยสารรับทราบเกี่ยวกับข้อกำหนด การนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ	3.55	0.83	มาก
11. ความเห็นกับการบริหารจัดการกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ผู้โดยสารทิ้ง โดยการทิ้งเป็นขยะ	3.23	1.04	ปานกลาง
12. ความเห็นกับการบริหารจัดการกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ผู้โดยสารทิ้ง โดยการมอบให้ชาวบ้านนำไปใช้งาน	3.66	1.04	มาก
13. ความเห็นเกี่ยวกับการบริการจัดส่งของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ โดยคิดค่าบริการ	3.61	1.00	มาก
14. ความเห็นเกี่ยวกับการบริการรับฝากของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุ และสาร อื่นๆ โดยคิดค่าบริการ	3.64	1.01	มาก
รวม	**3.66**	**0.54**	**มาก**

4. ความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับ ข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยานที่ท่าอากาศยานนครพนม พบว่า ในภาพรวมผู้โดยสารพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า พึงพอใจต่อข้อกำหนดในระดับมากทุกประเด็น รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจ

ประเด็นความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1. การจัดการสิ่งแวดล้อม ของท่าอากาศยานนครพนม บริเวณอาคารที่พักผู้โดยสารมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.98	0.67	มาก
2. จุดตรวจค้นผู้โดยสาร และสัมภาระของท่าอากาศยานนครพนมเป็นสัดส่วน สะดวกต่อการรับบริการ	3.97	0.72	มาก
3. อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการตรวจค้นผู้โดยสารและสัมภาระที่ท่าอากาศยานนครพนม สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย	3.99	0.69	มาก
4. เจ้าหน้าที่ตรวจค้นประจำจุดการตรวจค้นผู้โดยสาร และสัมภาระ แต่งกายด้วยเครื่องแบบ สะอาด สุภาพเรียบร้อย เหมาะสม น่าเชื่อถือ	4.14	0.66	มาก
5. เจ้าหน้าที่ตรวจค้นประจำจุดตรวจค้นผู้โดยสาร และสัมภาระ ให้การต้อนรับด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม และมีกิริยา วาจาสุภาพ เกิดความประทับใจ	4.05	0.69	มาก
6. กรณีตรวจพบว่ามีการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ เกินปริมาตรที่กำหนดเจ้าหน้าที่ตรวจค้นมีการชี้แจง แนะนำ และเสนอขั้นตอนให้ผู้โดยสารทราบและแก้ไขปัญหาได้ดี	3.89	0.71	มาก
7. การตรวจค้นผู้โดยสารและสัมภาระ เป็นไปตามลำดับก่อนหลัง	4.15	0.69	มาก
8. ผู้โดยสารได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมั่นใจถึงการรักษาความปลอดภัย	4.14	0.63	มาก
9. เจ้าหน้าที่ของประจำตรวจค้นผู้โดยสารและสัมภาระ สนใจรับฟังปัญหา ตอบคำถาม และให้ปรึกษาด้วยความเต็มใจ	4.02	0.68	มาก
10. การอธิบายเกี่ยวกับพบตรวจพบการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ เกินกำหนด ว่าต้องดำเนินการจัดการอย่างไร	3.87	0.74	มาก
รวม	**4.02**	**0.54**	**มาก**

5. การเปรียบเทียบการับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ ความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ที่ท่าอากาศยานนครพนม ของผู้โดยสารที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน โดยในการศึกษาครั้งนี้ทำการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า การรับรู้ของผู้โดยสารที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับการรับรู้ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทัศนคติของผู้โดยสารที่มี

การศึกษาแตกต่างกัน มีระดับทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะจากผู้โดยสารในการปรับปรุงพัฒนาท่าอากาศยานนครพนม ด้านข้อกำหนดของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ปรากฏว่าผู้โดยสารมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ผู้โดยสารเสนอแนะให้มีการตรวจสอบชนิดของเหลวโดยเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานซึ่งปฏิบัติงาน ณ จุดตรวจค้นสัมภาระและผู้โดยสารโดยให้มีการดมกลิ่น หรือดูด้วยสายตา หรือหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าสารที่อยู่ในภาชนะบรรจุของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งเกินปริมาตรกำหนด หากมิใช่สารอันตรายก็ควรอนุญาตให้นำขึ้นห้องโดยสารได้ เพื่อแก้ไขปัญหาการทิ้งของเหลวฯ ของผู้โดยสารซึ่งมีราคาสูงในบางชิ้น

6.2 ผู้โดยสารมีข้อสงสัยว่าเหตุใดของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งเกินปริมาตรกำหนดหากซื้อที่ท่าอากาศยานดอนเมือง หรือท่าอากาศยานอื่นๆ ซึ่งมีขายทั่วไปในร้านค้าสนามบินซึ่งเป็นห้องพักผู้โดยสารขาออกภายหลังจากที่มีการตรวจสอบสัมภาระแล้ว เหตุใดจึงสามารถนำขึ้นห้องโดยสารได้ ทั้งที่ของเหลวดังกล่าวมียี่ห้อ และปริมาตรเท่ากัน

6.3 ผู้โดยสารเสนอแนะว่าสายการบินควรมีบริการพิเศษด้านการรับฝากของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งเกินปริมาตรกำหนด ไปกับสายการบินโดยคิดค่าบริการในราคาถูกตามน้ำหนัก และไปรับที่สถานีปลายทาง ดีกว่าการทิ้งของเหลวเป็นขยะ

6.4 ท่าอากาศยานนครพนมควรมีสถานที่ให้ผู้โดยสารเปิดกระเป๋าสัมภาระ เพื่อตรวจสอบสิ่งของด้านในก่อนเช็คอิน และก่อนเข้าห้องผู้โดยสารขาออก หรือควรมีบริการพิเศษให้ดูจอแสดงผลเครื่อง X-Ray ด้วยตนเองเพื่อตรวจสอบสิ่งของด้านในจะลดผลกระทบจากการลืมว่ามีของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งเกินปริมาตรกำหนดไว้ในสัมภาระ

6.5 ท่าอากาศยานนครพนมและท่าอากาศยานอื่นๆ ควรจัดหาเครื่องมือสำหรับใช้ในการตรวจสารต้องห้าม เพื่อตรวจของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งเกินปริมาตรกำหนดแทนการตรวจสอบจากปริมาตรที่ใช้ในปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าการรับรู้ของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน กรณีศึกษาท่าอากาศยานนครพนม ในภาพรวมผู้โดยสารมีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอิทธิพลต่อ

การรับรู้คือแรงผลักดันหรือแรงจูงใจจากประสบการณ์เดิม กรอบอ้างอิง สภาพแวดล้อม สภาวะจิต และอารมณ์ ซึ่งมีผลให้การรับรู้ของบุคคลมีข้อจำกัด และพบว่าผู้โดยสารที่มีอายุแตกต่างกันมีการรับรู้ที่ต่างกันทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้โดยสารมีความสนใจแตกต่างกันในแต่ละวัย นอกจากนี้ยังพบว่าการรับรู้ข้อ กำหนดการนำของเหลวฯ จากสื่อต่างๆ ประเภทสื่อบุคคล คือ จากเจ้าหน้าที่สนามบิน ผู้โดยสารมีการรับรู้ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สนามบินมีโอกาสสร้างการรับรู้ให้กับผู้โดยสารจากการปฏิบัติงาน ซึ่งเมื่อพบว่าผู้โดยสารมีของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ เกินปริมาตรกำหนดก็สามารถอธิบายได้ทันที และสามารถตอบข้อซักถามได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่นซึ่งสามารถแสดงผลเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบการรับรู้ข่าวสารที่มีสิ่งเร้าจากภายในและภายนอกกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ เกิดการเปิดรับข่าวสาร และเลือกจำตามทฤษฎีของ Klapper (1960) ซึ่งสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพในการศึกษาครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่สนามบินซึ่งเป็นสื่อบุคคล ในส่วนการรับรู้ข้อกำหนดจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ/โทรทัศน์ และวารสาร/นิตยสาร พบว่ามีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลางทุกสื่อ สอดคล้องการศึกษาของนิจนันท มั่นจริง (2551) ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนโดยรวมในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสื่อมวลชนมีการนำเสนอเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยานน้อยครั้ง ทำให้ผู้โดยสารไม่มีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารได้เท่าที่ควร

ในด้านทัศนคติของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับ ข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน พบว่าในภาพรวมผู้โดยสารมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบของทัศนคติทั้ง 3 ด้าน ของสร้อยตระกูล อรรถมานะ (2550) คือองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้สึก และองค์ประกอบทางการกระทำ เนื่องจากผู้โดยสารแสดงออกถึงทัศนคติในทางเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยอันมีผลมาจากความเข้าใจ และเป็นไปตามนิยามของทัศนคติอันมีผลจากประสบการณ์จากการเดินทางด้วยเครื่องบินของแต่ละบุคคล รวมทั้งยังแสดงถึงการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้โดยสารเกิดการรับรู้ โดยการให้ข่าวสารตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมด้านการรักษาความปลอดภัยของท่าอากาศยานนครพนมที่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ก่อให้เกิดทัศนคติในทิศทางที่ดีของผู้โดยสาร ประเด็นที่น่าสนใจของทัศนคติของผู้โดยสารเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือทันสมัยเทียบเท่ากับท่าอากาศ-ยานอื่นๆ นั้นจากผลการศึกษาพบว่าอยู่มีทัศนคติในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากท่าอากาศยานนครพนมให้บริการการบินภายในประเทศ และมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับท่าอากาศยานอื่น เช่น ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งมีการบินระหว่างประเทศและมีผู้โดยสารจำนวนมาก จึงควรพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีความรวดเร็ว สะดวกได้มาตรฐานด้านการรักษาความปลอดภัยโดยเน้นการให้บริการที่สร้างความประทับใจ ทั้งนี้ส่วนที่สำคัญคือความเห็นต่อการบริหารจัดการกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ผู้โดยสารทิ้ง โดยการทิ้งเป็นขยะ ผู้โดยสารมีทัศคติใน

ระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับการบริหารจัดการกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ที่ไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารได้ด้วยวิธีการมอบให้ชาวบ้าน หรือเปิดให้บริการส่ง-รับฝากซึ่งที่มีทัศคติในระดับมาก เนื่องจากการทิ้งของเหลวฯ เป็นขยะอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้โดยสารมากกว่าวิธีอื่นๆ

สำหรับความพึงพอใจของผู้โดยสารภายในประเทศเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน พบว่าในภาพรวมผู้โดยสารพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับทฤษฎีของ Fornell & Dekimpe (2009) ซึ่งกล่าวว่าความพึงพอใจของลูกค้าเกิดขึ้นจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ คุณภาพของสินค้าและบริการ ความคาดหวังของลูกค้า และคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าได้รับ แสดงให้เห็นว่าท่าอากาศยานนครพนมสามารถบริหารจัดการให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจ โดยการใส่ใจคุณภาพของการสื่อสารข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน ให้ตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารได้เกินความหวัง ให้เกิดคุณค่าจากจุดสัมผัสกับลูกค้าโดยตรง จากการสื่อสารให้ข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งเน้นในช่วงเวลาตั้งแต่ผู้โดยสารมารับบริการจนรับบริการเสร็จสิ้นและกลับออกไป เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้โดยสารประทับใจและพึงพอใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. จากการวิจัยพบว่าในด้านการรับรู้ข่าวสารสื่อบุคคล คือเจ้าหน้าที่สนามบิน มีบทบาทอย่างมากในด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยานที่ท่าอากาศยานนครพนมเนื่องจากสื่อบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สนามบินมีโอกาสสร้างการรับรู้ให้กับผู้โดยสารจากการปฏิบัติงาน และเมื่อพบผู้โดยสารมีของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่น ๆ เกินปริมาตรกำหนดก็สามารถอธิบายได้ทันที โดยสามารถตอบข้อซักถามได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่นซึ่งแสดงผลเพียงอย่างเดียว สำหรับสื่อป้ายประชาสัมพันธ์ก็สามารถสร้างการรับรู้ได้มาก จึงควรเพิ่มศักยภาพของการสร้างการรับรู้จากสื่อบุคคลและป้ายประชาสัมพันธ์ให้มีความน่าสนใจขึ้น แต่การใช้สื่อร่วมกันหลายสื่อนั้นก็มีความจำเป็น เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้รับสารเพื่อสื่อแต่ละชนิดมีคุณสมบัติต่างกันออกไปจึงควรสร้างการรับรู้ในรอบด้าน เช่น การจัดทำวีดีทัศน์ประชาสัมพันธ์ในสนามบินเกี่ยวกับขั้นตอนการเดินทางด้วยเครื่องบินการเพิ่มการรับรู้ทาง Application มือถือ กรณีเช็คอินผ่านระบบอินเตอร์เน็ต เป็นต้น

2. ด้านทัศนคติ การวิจัยพบว่าผู้โดยสารมีทัศนคติในระดับมากต่อการดำเนินงานของท่าอากาศยานนครพนมในด้านการเอาใจใส่ดูแลผู้โดยสาร สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการแก้ปัญหาเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสาร

อากาศยาน สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องมือที่ทันสมัยเมื่อเทียบเท่ากับท่าอากาศยานอื่นอาจมีสาเหตุจากท่าอากาศยานนครพนมให้บริการการบินภายในประเทศและมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับท่าอากาศยานอื่น เช่น ดอนเมือง สุวรรณภูมิ ซึ่งมีการบินระหว่างประเทศและมีผู้โดยสารจำนวนมาก จึงควรพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีความรวดเร็ว สะดวกได้มาตรฐานด้านการรักษาความปลอดภัย และเน้นการให้บริการที่สร้างความประทับใจ ในด้านทัศนคติต่อการจัดการกับของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ที่ผู้โดยสารไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารอากาศยานและทิ้งไว้จากการวิจัยพบว่าผู้โดยสารมีทัศนคติในระดับปานกลางหากท่าอากาศยานนครพนมทิ้งเป็นขยะ และมีทัศนคติในระดับมากหากท่าอากาศยานนครพนมดำเนินการโดยการมอบให้ชาวบ้านนำไปใช้งานและหากมีการบริการจัดส่ง/รับฝาก ของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ โดยคิดค่าบริการ ทั้งนี้กรณีการมอบให้ชาวบ้านควรมีการตรวจสอบในด้านสภาพ อายุการใช้งานของของเหลวฯ ด้วย สำหรับบริการจัดส่ง/รับฝาก ท่าอากาศยานนครพนมสามารถให้ผู้สนใจดำเนินกิจการในลักษณะธุรกิจได้ขณะเดียวกันท่าอากาศยานนครพนมก็จะได้ประโยชน์จากการเช่าพื้นที่ด้วย

3. ด้านความพึงพอใจ การวิจัยพบว่าผู้โดยสารมีความพึงพอใจต่อการจัดสถานที่ การตรวจค้นผู้โดยสารและสัมภาระ รวมทั้งการดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับผู้โดยสาร การอธิบายตอบข้อซักถาม ท่าอากาศยานนครพนมควรเน้นการสร้างความพึงพอใจการให้บริการทั้งในด้านสถานที่ เครื่องมืออุปกรณ์ และการบริการจากบุคคล ควบคู่กับการรักษามาตรฐานการรักษาความปลอดภัย

4. ข้อเสนอแนะจากผู้โดยสาร จากการเสนอแนะของผู้โดยสารเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้โดยสารการเข้าใจกฎ ระเบียบ และเหตุผลที่มีการอนุญาตให้สามารถนำของเหลว เจล สเปรย์ฯ ซึ่งมีขายบริเวณห้องพักผู้โดยสารขาออกของสนามบินขึ้นห้องโดยสารได้, ผู้ประกอบการสายการบินควรพิจารณาการรับของเหลว เจล สเปรย์ฯ ไปกับอากาศยานซึ่งเป็นรายได้เพิ่มขึ้นกับสายการบินด้วยโดยคิดราคาตามน้ำหนัก, ท่าอากาศยานนครพนมควรจัดหาสถานที่ให้ผู้โดยสารเปิดสัมภาระตรวจสอบสิ่งของด้วยตนเองก่อนเข้าพื้นที่จุดตรวจสัมภาระขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน และท่าอากาศยานนครพนมหรือท่าอากาศยานอื่นๆ ควรมีการจัดหาเครื่องมือสำหรับตรวจสอบทางเคมีว่าของเหลว เจล สเปรย์ฯ ที่บรรจุไม่มีส่วนผสมที่เป็นอันตรายต่อการบิน ซึ่งสามารถพิจารณาอนุญาตให้ขึ้นห้องโดยสารได้ เพื่อลดผลกระทบเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้โดยสารที่จะต้องทิ้งซึ่งอาจมีราคาด้วย

5. ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้กับข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำแบตเตอรี่สำรองไปกับอากาศยาน ตามประกาศสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การพาแบตเตอรี่ลิเธียมไปกับอากาศยาน พ.ศ. 2559 ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในด้านการรับรู้ ทัศนคติ และความพึงพอใจ อาจมีลักษณะคล้ายกันเนื่องจากข้อกำหนดโดยรวมมีลักษณะเหมือนกัน ต่างกันเพียง

แบตเตอรี่สำรองจำกัดความจุทางไฟฟ้าและไม่อนุญาตให้เก็บไว้ในสัมภาระลงทะเบียน (สัมภาระใต้ท้องเครื่องบิน)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกขอบเขตในการศึกษาคือท่าอากาศยานนครพนม ซึ่งมีลักษณะเป็นท่าอากาศยานขนาดเล็กซึ่งมีการเดินทางภายในประเทศเท่านั้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยท่าอากาศยานขนาดใหญ่ที่มีการเดินทางระหว่างประเทศด้วย

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดเกี่ยวกับข้อกำหนดการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน เช่น ปัจจัยด้านบริการของสายการบินและปัจจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายสัมภาระลงทะเบียน

3. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณในรูปแบบ Mixed Model โดยควรศึกษาว่าผู้โดยสารที่มีการพกของเหลว เจล สเปร์ย ซึ่งเกินปริมาตรที่กำหนดมีการรับรู้ ทัศนคติ และความพึงพอใจต่อข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ขึ้นห้องโดยสารอากาศยานอย่างไร และควรเพิ่มการดำเนินการในการตรวจค้น การบริหารจัดการของสนามบินในต่างประเทศที่มีมาตรฐานสูง เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ หรือ ญี่ปุ่น เป็นต้น

4. ควรเพิ่มการศึกษาด้านความถี่ในการเดินทางมีผลต่อการรับรู้ ทัศนคติ และความพึงพอใจ เพื่อพิจารณาว่าผู้ที่เดินทางบ่อยครั้ง มีการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกับผู้โดยสารที่เดินทางน้อยครั้งอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางอากาศ. (2550). ประกาศกรมการขนส่งทางอากาศ เรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน.

กรมการขนส่งทางอากาศ. (2551). เอกสารประกอบการอบรมเจ้าหน้าที่ตรวจอาวุธและวัตถุอันตราย, 1-2.

กรมการบินพลเรือน. (2559). กฎกระทรวงกำหนดวัตถุอันตรายและสัตว์ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของ อากาศยาน หรือบุคคลในอากาศยาน พ.ศ. 2550 จาก http://doaintranet.airports.go.th/th/gov_law /23 /591.html

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. (2553). วารสารเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยการบินพลเรือนกลุ่มงานองค์การระหว่างประเทศและสหประชาชาติ, 1-4.

กรมท่าอากาศยาน. (2561). ประกาศกรมการขนส่งทางอากาศ เรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำของเหลว เจล สเปรย์ หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นห้องโดยสารอากาศยาน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 26 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.airports.go.th/th/gov_law/32/734.html

กรมท่าอากาศยาน. (2561). สถิติผู้โดยสารท่าอากาศยานนครพนมปี พ.ศ. 255**6 – 2560 .** สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561 จาก http://www.airports.go.th/th/content/349.html

กมล เครื่องนันตา. (2552). พฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กุลชา สุนทรสิงห์. (2551). การเปิดรับข่าวสาร ทัศนคติ และพฤติกรรมการแต่งกายเซ็กซี่ของวัยรุ่นหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐฏมน เผ่าพันธุ์ และธันยพร ตีรณานุวัตร. (2557) การรับรู้และทัศนคติของผู้ใช้บริการสายการบินภายในกรุงเทพมหานครที่มีต่อข่าวสารการ ตรวจสอบมาตรฐานการบินของไทยขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ท่าอากาศยานนครพนม. (2558). วารสารประวัติท่าอากาศยานนครพนมและการให้บริการการบิน 1-2

ท่าอากาศยานนครพนม. (2561). สถิติการตรวจพบของเหลว เจล สเปร์ย หรือวัตถุและสารอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันที่ผู้โดยสารไม่สามารถนำขึ้นห้องโดยสารและทิ้งไว้ที่ท่าอากาศยานนครพนม ปีพ.ศ. 2556 – 2560

นิจนันท์ มั่นจริง. (2551). การเปิดรับสื่อ ความรู และการมีสวนร่วมในปญหาความรุนแรง ต่อสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตรและสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด. (2561). อนุสัญญาชิคาโก ค.ศ. 1944. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2561, จาก https://www.aerothai.co.th

บริษัท ไทยแอร์เอเชีย จำกัด. (2559). ข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำสัมภาระขึ้นเครื่องบินของสายการบินไทยแอร์เอเชีย สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2559 จาก http://www.airasia.com/th/th/baggage-info/checked-baggage.page

บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน). (2559). ข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำสัมภาระขึ้นเครื่องบินของสายการบิน นกแอร์ สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2559 จาก http://www.nokair.com/nokconnext/aspx/Index.aspx/การนำสัมภาระขึ้นเครื่อง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพดี จำกัด.

พิสิทธิ์ พิพัฒน์โภคากุล. (2549). เทคนิคการสร้างระบบบริการให้เป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น

พีระยุทธ คุ้มศักดิ์. (2555). ความพึงพอใจของผู้โดยสารที่มีต่อคุณภาพการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 2 การบูรณาการความรู้สู่ความยั่งยืน, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

รุ่งโรจน์ สงสระบุญ. (2557). การรับรู้คุณภาพการให้บริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากของโรงพยาบาลเอกชน. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 5(2) เดือน มกราคม-มิถุนายน 2557.

วิภาดา คุปตานนท์. (2551). การจัดการและพฤติกรรมองค์การ : เทคนิคการจัดการสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.

สุบิน ยุระรัช. (2550). ทฤษฎีการวัดทัศนคติ. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2560 จาก http://www.bkw.ac.th.

สุชีรา ภัทรายุตวรรตน์. (2545). คู่มือการวัดทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมดิคัลมีเดีย.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2550). พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครพนม สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.mots.go.th/nakhonphanom/more_news.php?cid=11

สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2556). บรรยายสรุปจังหวัดนครพนม. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.
nakhonphanom.go.th/nakhonphanom/nakhonphanom53.pdf

สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2556). แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561). สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2561, จาก www.nakhonphanom.go.th.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2559) . บทความประเทศไทยกับการเปิดเสรีด้านขนส่งทางอากาศ สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2561. จาก https://www.caat.or.th/th/archives/20291

Cronbach, L.j. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.) New York: Harper Collins Publisher.

Fornell, C., Rust, R.T., & Dekimpe, M.G. (2009). The effect of buyer satisfaction on consumer spending growth. Retrieved March 15, 2016, Form

http://s3.amazonaws.com/zaran_storage/ www.marketingpower.com/contenPage/17974137.pdf.

Heider, F. (1946). Attitude and cognitive organization. Journal of Psychology. 21(1), 102-113.

International Civil Aviation Organization ICAO, (2018). Liquids, Aerosol and Gels & Security Tamper-Evident Bags- ICAO. Retrieved February 16, 2018, from https://www.icao.int/Security/SFP/LAGS_STEBS /Pages/default.aspx)

John, D. Millet. (1954). Management in the public service. New York: John Wiley and sons.

Klapper, J. T. (1960). The Effects of Communication. New York: Free Press.

Kotler, Philip. (2000). Marketing Management. New Jersey: Prentice-hall.

Lucas W. Robert. (2005). Customer service, Building successful skills for the twenty-first century. Third Edition. McGraw-hill.

Mullins, L. T. (1985). Management and Organization Behavior. London: Pitman Publishing.

Rovinelli, R.j., & Hambleton, R.K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research. (2), 49-51.

Smint, R.H. & Others. (1980). Management: Making organizations perform. New York: Macillan.

Yamane, Taro. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper & Row.

ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ของสายการบินต้นทุนต่ำ

MARKETING MIX AFFECTS THE PERCEIVED IMAGE OF LOW COST AIRLINES VIA INTERNET

สุธิสา ชามะลิ* เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์
สาขาวิชาการจัดการการบิน คณะธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบินนานาชาติ (มหาวิทยาลัยนครพนม)
*129 หมู่ 6 ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม E-mail: suthisa1112d@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ของสายการบินต้นทุนต่ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ (2) เปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ (4) ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่าส่วนประสมทางการตลาดมีค่าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14) มากที่สุดด้านพนักงาน ($\overline{X}$ = 4.25) มีระดับความคิดเห็นการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14) มากที่สุดสื่อคือ โฆษณาทางอินเตอร์เน็ตทำให้ท่านรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความมีชื่อเสียงของสายการบินต้นทุนต่ำที่เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักเดินทาง และบุคคลทั่วไป ($\overline{X}$ = 4.30) ด้านการเปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตที่ระดับ 0.05 และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด การรับรู้ภาพลักษณ์ สื่ออินเตอร์เน็ต สายการบินต้นทุนต่ำ

Abstract

The objectives of this study were (1) to investigate the personal factors affects the perceived image of low cost airlines via Internet, (2) to study marketing

mix affects the perceived image of low cost airlines via Internet. (3) to compare the perceived image of low cost airlines via Internet classified by personal factors. (4) And study the relation of marketing mix affects the perceived image of low cost airlines via Internet. The questionnaire was used as the research instrument to collect data from 400 samples which were selected by using Yamane formula. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, correlation and One-Way ANOVA.

The results of this study showed that the marketing mix had a high mean score ($\overline{X}$ = 4.14). The factor with the highest mean score was personnel ($\overline{X}$ = 4.25). The respondents had a high level of opinions towards perceived image of low cost airlines via Internet ($\overline{X}$ = 4.14). The aspect with the highest mean score was Internet advertising that enables perceived brand image, low cost airlines reputation among travelers and general people ($\overline{X}$ = 4.30). In terms of comparing perceived image of low cost airlines via Internet classified by personal factors with One-Way ANOVA, there were statistically significant differences in perceived image of low cost airlines via Internet at 0.05. In terms of analyzing the relationship between marketing mix and perceived image of low cost airlines via Internet, it was found that the correlation coefficient was statistically significantly different from zero at 0.05.
Keywords: Marketing mix, Perceived image, Internet media, Low cost airline

บทนำ

อินเตอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีความสำคัญในยุคข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากอินเตอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร บริการต่างๆ เป็นช่องทางที่รับ-ส่งข้อมูล/ข่าวสารครอบคลุมพื้นที่เกือบทุกมุมโลก ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และระยะทาง (Castell,2011) ด้วยเหตุนี้อินเตอร์เน็ตจึงกลายเป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้ประกอบการนำมาใช้เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจ และมีผลสำรวจใช้คอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตของประเทศในปี 2558 ดังภาพที่ 1 ดั้งนั้นกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจสามารถเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตเพื่อใช้บริการผ่านระบบเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) ระบบ (World Wide Web) เป็นสื่อที่เชื่อมถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว และกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจให้การยอมรับว่ารวดเร็วกว่าสื่ออื่น และในขณะนี้ธุรกิจสายการบินมีการแข่งขันสูงโดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำ การแข่งขันจะเป็นในด้านการตลาด โดยจะเน้นส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 7 ด้าน คือ

ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน **ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ**ด้านกระบวนการบริการ เป็นช่องทางในการเลือกใช้บริการของผู้โดยสารที่เลือกใช้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำทางสื่ออินเตอร์เน็ต

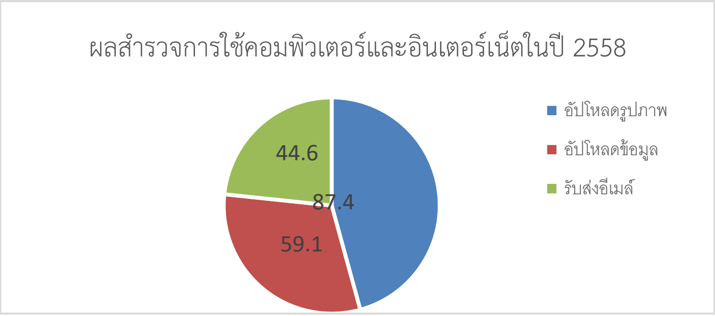

ภาพที่ 1 ภาพแสดงผลสำรวจการใช้คอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตในปี 2558
ที่มา : นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อภิชัจ พุกสวัสดิ์ (2560)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ
4. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ปัจจัยส่วนบุคคล
1. เพศ 2. อายุ
3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
6. ความถี่ในการพบเห็นสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ต
7. ความถี่ในการใช้อินเตอร์เน็ต
8. ความถี่ในการใช้บริการสายการบิน
9. จุดประสงค์ในการเดินทาง

ส่วนประสมทางการตลาด
1. ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ
2. ด้านราคา
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย
4. ด้านส่งเสริมทางการตลาด
5. ด้านพนักงาน
6. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
7. ด้านกระบวนการบริการ

ตัวแปรตาม

การรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต
1. ภาพลักษณ์บริษัทด้านการมีมาตรฐานระดับสากลของสายการบินต้นทุนต่ำ
2. ภาพลักษณ์บริษัทด้านความมั่นใจ และเชื่อถือในการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำ
3. ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความเป็นเอกลักษณ์ของสายการบินต้นทุนต่ำ
4. ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความมีชื่อเสียงของสายการบินต้นทุนต่ำที่เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักเดินทาง และบุคคลทั่วไป
5. ภาพลักษณ์การบริการด้านความเป็นเลิศในการบริการทั้งภาคพื้นและบนเที่ยวบิน ของสายการบินต้นทุนต่ำ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้โดยสารที่เพศต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน
2. ผู้โดยสารที่อายุต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน
3. ผู้โดยสารที่การศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่าง
4. ผู้โดยสารที่อาชีพต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน
5. ผู้โดยสารที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน
6. ผู้โดยสารที่ความถี่ในการพบสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน
7. ผู้โดยสารที่ความถี่ในการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูลต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน

8. ผู้โดยสารที่ความถี่ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน

9. ผู้โดยสารที่จุดประสงค์ในการเดินทางกับสายการบินต้นทุนต่ำต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ และผู้ประกอบการสายการบินต้นทุนต่ำ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบริษัทด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์

2. เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการสายการบินต้นทุนต่ำ ในการแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการให้บริการของสายการบิน เพื่อให้ผู้โดยสารได้รับการบริการที่มีคุณภาพและประทับใจ

3. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษา นักวิจัย และผู้ที่สนใจในการนำการศึกษาครั้งนี้ไปต่อยอดทางการศึกษาต่อไป

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ

Gronroos (1990) กล่าวว่า การบริการ คือ กิจกรรมที่มีลักษณะไม่มากก็น้อยจับต้องไม่ได้ และจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับพนักงาน ลูกค้ากับระบบของการให้บริการหรือลูกค้ากับผู้ผลิตสินค้า

Kotler (1997, p. 92) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) คือ ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดจะมีเพียง 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจาหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร คือ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ(Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะธุรกิจทางด้านการบริการ จึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่บริษัทนำเสนอออกขายเพื่อก่อให้เกิดความสนใจ โดยการบริโภคหรือการใช้บริการ สามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Armstrong and Kotler,2009, p. 616) และความพึงพอใจนั้นอาจจะมาจากสิ่งที่สัมผัสได้ หรือสัมผัสไม่ได้ เช่น รูปแบบ บรรจุภัณฑ์ กลิ่น สี

ราคา ตราสินค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมีชื่อเสียงของผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่าย นอกจากนี้ ตัวผลิตภัณฑ์ที่นาเสนอขายนั้น สามารถเป็นได้ทั้งในรูปแบบของการมีตัวตนหรือการไม่มีตัวตนก็ได้ และการกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์จะต้องคำนึงถึงความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ

ด้านราคา (Price)

ราคา หมายถึง จำนวนเงินตราที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้รับผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการของกิจการหรืออาจเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการนั้นๆ อย่างคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป (Armstrong & Kotler, 2009,pp. 616-617) และยังหมายถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของตัวเงิน ซึ่งลูกค้าใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างราคา (Price) ที่ต้องจ่ายเงินออกไป กับคุณค่า (Value) ที่ลูกค้าจะได้รับกลับมาจากผลิตภัณฑ์ หากว่าคุณค่าสูงกว่าราคา ลูกค้าก็จะตัดสินใจซื้อ (Buying Decision) ทั้งนี้อาจจะคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place/Channel Distribution)

ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง ช่องทางการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ รวมถึงวิธีการที่จะนำสินค้าหรือบริการนั้นๆ ไปยังผู้บริโภคเพื่อให้ทันต่อความต้องการ มีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร ควรกระจายสินค้าหรือบริการสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางใดจึงจะเหมาะสมมากที่สุด (THbusinessinfo, 2558)

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

การส่งเสริมการตลาด หมายถึง เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด เพื่อสร้างความจูงใจ (Motivation) ความคิด (Thinking) ความรู้สึก (Feeling) ความต้องการ (Need) และความพึงพอใจ (Satisfaction) ในสินค้าและ/หรือบริการ โดยจะใช้ในการจูงใจลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้เกิดความต้องการหรือเพื่อเตือนความทรงจา (Remind) ในตัวผลิตภัณฑ์ โดยคาดว่าการส่งเสริมการตลาดจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก (Feeling) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior) การซื้อสินค้าหรือบริการ (Etzel, Walker, & Stanton, 2007, p. 677) หรืออาจเป็นการติดต่อสื่อสาร (Communication) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ โดยจะต้องมีการใช้เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดรูปแบบต่างๆ อย่างผสมผสานกัน หรือเรียกได้ว่าเป็น เครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC: Integrated Marketing Communication) การจะใช้เครื่องมือในรูปแบบใดนั้น จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

ด้านบุคคล (People)

ด้านบุคคล หรือบุคลากร หมายถึง พนักงานที่ทำงานเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่องค์กรต่างๆ นับรวมตั้งแต่เจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับล่างพนักงานทั่วไป แม่บ้าน เป็นต้น บุคลากรนับได้ว่าเป็นส่วนผสมทางการตลาดที่มีความสำคัญเพราะเป็นผู้คิดวางแผน และปฏิบัติงาน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่วางไว้ นอกจากนี้ยังมีบทบาทอีกอย่างหนึ่ง

ของบุคลากรที่มีความสำคัญ คือ การมีปฏิสัมพันธ์และสร้างมิตรไมตรี ต่อลูกค้า และเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และเกิดความผูกพันกับองค์กร

ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

ด้านลักษณะทางกายภาพ หมายถึง สิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จากการเลือกใช้สินค้าหรือบริการขององค์กร เป็นการสร้างความแตกต่างอย่างโดดเด่น และมีคุณภาพ เช่นการตกแต่งร้านการแต่งกายของพนักงาน การพูดจาต่อลูกค้า และการบริการที่รวดเร็ว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจทางด้านการบริการ ที่ควรจะต้องสร้างคุณภาพในภาพรวม

ด้านกระบวนการ (Process)

ด้านกระบวนการ หมายถึง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการที่นาเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างรวดเร็ว โดยแต่ละกระบวนการสามารถมีได้หลายกิจกรรม ตามแต่รูปแบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กร หากว่ากิจกรรมต่างๆภายในกระบวนการมีความเชื่อมโยงและประสานกัน จะทำให้กระบวนการโดยรวมมีประสิทธิภาพส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ทั้งนี้กระบวนการทำงานในด้านของการบริการ จำจะเป็นต้องมีการออกแบบกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้พนักงานมีความเข้าใจตรงกัน สามารถปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ราบรื่น เช่นเดียวกับ กนกพรรณ สุขฤทธิ์ (2557, น. 33) กล่าวไว้ว่า

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์

แฟรงค์ เจฟกินส์ (Frank Jefkins, 1977, p. 14) ได้อธิบายภาพลักษณ์ต่อองค์กรธุรกิจไว้ว่าภาพลักษณ์ต่อบริษัท หรือภาพลักษณ์ต่อองค์กรธุรกิจ (Corporate Image) คือภาพขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง หมายรวมทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับองค์กรที่ประชาชนรู้จักเข้าใจ ได้มีประสบการณ์ในการสร้างภาพลักษณ์ต่อองค์กรนั้น และส่วนหนึ่งกระทำได้โดยอาศัยการนำเสนออัตลักษณ์ขององค์กร (Corporate Identity) ซึ่งสามารถพบเห็นได้ทั่วไป เช่น สัญลักษณ์ เครื่องแบบ

แอนเดอร์สัน และ รูบิน (Anderson and Rubin, 1986, p. 53) กล่าวไว้ว่า ภาพลักษณ์เป็นการรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับองค์กรทั้งหมด โดยองค์กรก็เปรียบเทียบเสมือนคน ซึ่งจะมีบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ที่ต่างกัน

ฟิลลิป คอลเลอร์ (Philip Kotler, 1987, p. 64) อธิบายคำว่า ภาพลักษณ์ (Image) ว่า เป็นองค์รวมของความเชื่อ ความคิด และความประทับใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทัศนคติและการกระทำใดๆ ที่คนเรามีต่อสิ่งนั้น จะมีความเกี่ยวพันอย่างสูงกับภาพลักษณ์นั้นๆ

แฟรงก์ เจฟกินส์ (1993, p. 21) กล่าวว่า แนวคิดภาพลักษณ์ทางด้านการบริการภาพลักษณ์การบริการ (Service Image) คือ ภาพที่เกิดขึ้นในใจของประชาชนที่มีต่อสินค้าหรือบริการของบริษัทเพียงอย่างเดียว ไม่รวมถึงองค์กรหรือบริษัท

3. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องคุณค่าตราสินค้า

แนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้า (Brand Equity) เป็นแนวคิดที่มีการคิดค้นและพัฒนามาในยุคทศวรรษที่ 1980 (Keller. 1998) โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับตราสินค้า (Brand) เป็นพื้นฐาน คุณค่าตราสินค้าเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่ และมีความสำคัญทั้งทางด้านธุรกิจ และด้านวิชาการ โดยแรงจูงใจในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดนี้มีอยู่ 2 แรงจูงใจ คือ แรงจูงใจทางด้านการเงิน (Financially-based Motivation) เป็นการประเมินคุณค่าตราสินค้าเพื่อจุดมุ่งหมายทางด้านการเงินการบัญชี ในลักษณะที่ตราสินค้าเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่า และแรงจูงใจทางด้านกลยุทธ์ (Strategy-based Motivation) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างถูกต้อง

ตราสินค้า หมายถึง ชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ คำขวัญหรือคำโฆษณา บรรจุภัณฑ์ เสียงเพลง (Jingle) หรือส่วนผสมของสิ่งเหล่านั้น ที่เป็นการระบุถึงสินค้าหรือบริการของผู้ขาย หรือกลุ่มผู้ขายเพื่อให้สินค้าของตนแตกต่างจากคู่แข่ง (Kotler. 2003: 404) American Marketing Association กล่าวว่าตราสินค้า คือ ชื่อ (Name) ถ้อยคำ (Term) เครื่องหมาย (Sign) สัญลักษณ์ (Symbol) หรือการออกแบบ (Design) หรือการผสมผสานสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะแสดงให้เห็นถึงสินค้า (Goods) หรือบริการ (Service) ของผู้ขายหรือกลุ่มของผู้ขายว่าคืออะไร และใช้เพื่อสร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง และความหมายนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการให้คำนิยามโดยเน้นไปที่ผลิตภัณฑ์หรือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สามารถจับต้องและมองเห็นได้

อาเคอร์ (Aaker. 1991) กล่าวว่า ตราสินค้า คือ ความโดดเด่นของชื่อ สัญลักษณ์ เช่น โลโก้ เครื่องหมายการค้า หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ของสินค้าหรือบริการมีความแตกต่างจากตราสินค้าคู่แข่ง ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถทราบที่มาของสินค้า และยังช่วยปกป้องกิจการจากคู่แข่งที่พยายามเข้ามาแย่งตลาด

4. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ต

อินเตอร์เน็ตหรือเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อถึงกันทั่วโลก โดยมีมาตรฐานการรับส่งข้อมูลระหว่างกันเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องจะสามารถรับส่งข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ภาพและเสียงได้ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลจากที่ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วอินเตอร์เน็ตประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นเครือข่ายที่เชื่อมคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน และส่วนที่เป็นข้อมูลที่คอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องเก็บเอาไว้ พร้อมกับมีความสามารถที่ช่วยให้เราค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ในเวลาอันสั้น อินเตอร์เน็ตเป็นสิ่งที่ปฏิวัติความเป็นอยู่ของมนุษยชาติ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ช่วยให้คนเรามีอิสรเสรีในการเรียนรู้และการทำงานมากขึ้น พบว่ามีประชากรโลกกว่า 650 ล้านคน ใช้อินเตอร์เน็ตในปัจจุบัน (ค.ศ. 2003) ดังนั้น คนไทยยุคนี้ควรเรียนรู้การใช้อินเตอร์เน็ตเพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง อินเตอร์เน็ตมีมาตรฐานการรับส่งข้อมูลที่ชัดเจนและเป็น

หนึ่งเดียวกันทำให้ การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์คนละประเภทเป็นไปได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าจะเป็น พีซี แมคอินทอช หรือ เครื่องประเภทใด ๆ ก็ตาม โดยทั่วไปแล้วคอมพิวเตอร์ที่ประกอบกันเข้าเป็นเครือข่ายหลักของอินเตอร์เน็ตมักจะเป็นระบบเครือข่ายของมินิคอมพิวเตอร์หรือระบบเครือข่ายท้องถิ่น (Local Area Network หรือ LAN) และเครือข่ายเมนเฟรม คอมพิวเตอร์บางคนจึงเรียกอินเตอร์เน็ตว่าเป็น “เครือข่ายของคอมพิวเตอร์” ส่วนคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลมักจะไม่ได้ต่ออยู่กับอินเตอร์เน็ตตลอดเวลา แต่จะเชื่อมต่อเมื่อต้องการใช้งานเท่านั้น ที่มา (http://education.phibun.com/it/0020_technology_information.htm)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ

ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จังหวัดนครพนม ปี 2559 จำนวน 372,026 คน (ท่าอากาศยานจังหวัดนครพนม,2561)

กลุ่มตัวอย่าง (Size Of Population)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จังหวัดนครพนม จำนวน 372,026 คน สูตรมี่ใช้ในการคำนวณ คือสูตรของ Taro Yamane โดยการคำนวณประชากรใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่จะเกิดขึ้น 0.05 ค่าสัดส่วนประชากร ได้ขนาดตัวอย่างได้เท่ากับจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการในการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้
2. กำหนดขอบเขตเนื้อหา ตามกรอบแนวคิดของการศึกษา
3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการศึกษา
4. นำเสนอแบบสอบถามไปนำเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีสอดคล้อง (Item objective congruence index: IOC) โดยค่าที่ยอมรับไม่น้อยกว่า 0.05 และทำการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการทดสอบ CRONBACH' S COEFFICIENT

ALPHA โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด ที่ระดับความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.70
โดยได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 9 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-ended response question)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 21 ข้อแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต จำนวน 4 ข้อ แบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จังหวัดนครพนม ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาได้ดำเนินการทำหนังสือถึงผู้อำนวยการท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด กับผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ที่ท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม
3. อธิบายเกี่ยวกับข้อมูลในแบบสอบถาม กับผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ
4. เก็บแบบสอบถามคืน และทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม
5. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และหาค่าทางสถิติคือค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD (Standard deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ค่าสัมมประสิทธิ์สัมพันธ์แบบเพียร์สัน และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางสรุปพร้อมคำอธิบาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistic Pack for Social Sciences for Windows) และกำหนดวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติต่างๆ ได้แก่ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง ประกอบคำอธิบาย

ตอนที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาด และตอนที่ 3 การรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผลข้อมูลอันตรภาคชั้นโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น และนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง ประกอบคำอธิบาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD (Standard deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และค่าสัมมประสิทธิ์สัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20 มีอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 มีอาชีพนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 ความถี่ในการพบเห็นสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ต 1-2 ครั้ง/เดือน จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 ความถี่ในการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล 1-2 ครั้ง/เดือน จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 ความถี่ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ 1-2 ครั้ง/เดือน จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.20 และจุดประสงค์ในการเดินทางกับสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อการศึกษา/อบรม/สัมมนา จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน	P-Value
เปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล		
สมมติฐานที่ 1 โดยสารที่เพศต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน	0.41
สมมติฐานที่ 2 ผู้โดยสารที่อายุต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน	0.07
สมมติฐานที่ 3 ผู้โดยสารที่การศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน	0.16
สมมติฐานที่ 4 ผู้โดยสารที่อาชีพต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน	0.00*
สมมติฐานที่ 5 ผู้โดยสารที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน	0.04*
สมมติฐานที่ 6 ผู้โดยสารที่ความถี่ในการพบสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน	0.01*
สมมติฐานที่ 7 ผู้โดยสารที่ความถี่ในการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูลต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน	0.06
สมมติฐานที่ 8 ผู้โดยสารที่ความถี่ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน	0.00*
สมมติฐานที่ 9 ผู้โดยสารที่จุดประสงค์ในการเดินทางกับสายการบินต้นทุนต่ำต่างกันมีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน	0.07
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05		

การเปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับความคิดเห็นส่วนประสมทางการตลาด พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14 S.D. = 0.43) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านพนักงาน ($\overline{X}$ = 4.25 S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\overline{X}$ = 4.22 S.D. = 0.56) ด้านราคา ($\overline{X}$ = 4.13 S.D. = 0.61) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$ = 4.13 S.D. = 0.56) ด้านการตลาด ($\overline{X}$ =4.09 S.D. = 0.58) ด้านกระบวนการบริการ ($\overline{X}$ = 4.08 S.D. = 0.58) และด้านผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$ = 4.08 S.D. = 0.55) ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14 S.D. = 0.48) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตทำให้ท่านรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความมีชื่อเสียงของสายการบินต้นทุนต่ำที่เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักเดินทาง และ

บุคคลทั่วไป ($\overline{X}$ = 4.30 S.D. = 0.67) รองลงมาคือ ข้อสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตทำให้ท่านรับรู้ภาพลักษณ์การบริการด้านความเป็นเลิศในการให้บริการทั้งภาคพื้นและบนเที่ยวบิน ของสายการบินต้นทุนต่ำ ($\overline{X}$ = 4.12 S.D. = 0.63) ข้อสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตทำให้ท่านรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความเป็นเอกลักษณ์ของสายการบินต้นทุนต่ำได้เป็นอย่างดี ($\overline{X}$ = 4.11 S.D. = 0.61) ข้อสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตทำให้ท่านรับรู้ภาพลักษณ์บริษัทด้านการมีมาตรฐานระดับสากลของสายการบินต้นทุนต่ำ ($\overline{X}$ = 4.09 S.D. = 0.66) และข้อสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ตทำให้ท่านรับรู้ภาพลักษณ์บริษัทด้านความมั่นใจ และเชื่อถือในการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำ ($\overline{X}$ = 4.08 S.D. = 0.60) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ

ตัวแปร	Products	Price	Selling	Marketing	Staff	Physical	Process	R1	R2	R3	R4	R5
Products	1											
Price	.408**	1										
Selling	.497**	.470**	1									
Marketing	.509**	.500**	.453**	1								
Staff	.509**	.549**	.530**	.492**	1							
Physical	.426**	.500**	.602**	.476**	.437**	1						
Process	.513**	.570**	.401**	.563**	.529**	.494**	1					
Recognition1	.479**	.436**	.570**	.439**	.474**	.449**	.467**	1				
Recognition2	.502**	.377**	.441**	.444**	.406**	.445**	.449**	.533**	1			
Recognition3	.469**	.472**	.467**	.351**	.403**	.432**	.382**	.518**	.505**	1		
Recognition4	.418**	.447**	.469**	.431**	.351**	.559**	.439**	.402**	.500**	.460**	1	
Recognition5	.495**	.411**	.376**	.539**	.500**	.358**	.498**	.440**	.552**	.423**	.416**	1

หมายเหตุ ** $P < .05$

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ ทั้ง 12 ตัวแปร ผลการตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์ พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าสหสัมพันธ์ทุกคู่มีค่าเป็นบวกอยู่ระหว่าง 0.351 ถึง 0.602 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด

เป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด (Marketing) กับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความเป็นเอกลักษณ์ (Recognition3) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดด้านพนักงาน (Staff) กับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความมีชื่อเสียง (Recognition4) ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Selling) กับตัวแปรตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ของสายการบินต้นทุนต่ำ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ แตกต่างกัน ในเรื่องของ อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ10,000 บาท และประกอบอาชีพ นักเรียน /นิสิต/ นักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ พุกภักดี (2557) พบว่าผู้โดยสารสายการบินที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การเปรียบเทียบการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการพบสื่อโฆษณาทางอินเตอร์เน็ต ความถี่ในการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อการสืบค้น ความถี่ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ และจุดประสงค์ในการเดินทางกับสายการบินต้นทุนต่ำ มีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ พุกภักดี (2557) พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทยที่มีต่อสายการบินไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นเพศที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของจิตติยา ศรีฤทธิประดิษฐ์ (2558) พบว่าปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ (นกแอร์) แตกต่างกัน และงานวิจัยของกฤติกา ชิน

รัตน์ (2559 พบว่าปัจจัยด้าน ประชากรศาสตร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสายการบินบางกอกแอร์เวย์ (Bangkok Airways) ที่แตกต่างกัน

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการบริการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านพนักงานมากที่สุด รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการตลาด ด้านกระบวนการบริการ และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องของ เสาวภา ลีลานุวงศ์ (2558) พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรที่มีการส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของผู้ที่เคยใช้บริการสายการบินไทยไลอ้อนแอร์ ได้แก่ พนักงานมีภาพลักษณ์และบุคลิกภาพที่ดีพนักงานมีความรู้เกี่ยวกับสายการบินในด้านผลิตภัณฑ์และการบริการเป็นอย่างดี พนักงานมีอัธยาศัยดีพูดจาสุภาพ พนักงานให้ความเต็มใจในการบริการ เมื่อผู้โดยสารมีปัญหาพนักงานสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างดี พนักงานมีความเอาใจใส่ กระตือรือร้น ตามลำดับ นอกจากนี้ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้บริการสายการบินแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ ของ อาณิดา อาบูดายอ (2557) พบว่า การให้บริการของพนักงานภาคพื้นและบนเครื่องส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสายการบิน

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าสหสัมพันธ์ทุกคู่มีค่าเป็นบวกอยู่ระหว่าง 0.351 ถึง 0.602 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาดกับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความเป็นเอกลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด ด้านพนักงานกับตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ต ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความมีชื่อเสียง ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายกับตัวแปรตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐิยาภรณ์ ภู่ทอง (2558) พบว่า สื่อโฆษณาผ่านทางอินเตอร์เน็ตส่งผลต่อภาพลักษณ์สายการบินบางกอกแอร์เวย์ในด้านภาพลักษณ์บริษัท ภาพลักษณ์ตราสินค้า และภาพลักษณ์บริการแตกต่างกัน และงานวิจัยของ วรรณวิมล ปีบกระโทก (2558) พบว่า ระดับความสำคัญพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดของผู้โดยสารที่มีต่อการบริการของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ กรณีศึกษา สายการบินนกแอร์ เมื่อพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านบุคลากร รองลงมา ด้านราคา ด้าน

ช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านกายภาพและด้านผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จะเห็นว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านพนักงานต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำจึงควรมีการส่งเสริม อบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่พนักงานในการบริการที่สุภาพ อ่อนน้อม สามารถให้คำแนะนำต่างๆ ต่อผู้โดยสาร เอาใจใส่ผู้โดยสารทุกคนอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เพื่อให้ผู้โดยสารรู้สึกประทับใจ และกลับมาใช้บริการในคราวต่อไป

2. การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านความมีชื่อเสียงของสายการบินต้นทุนต่ำอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จึงควรรักษาชื่อเสียงของสายการบินให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มนักเดินทาง และบุคคลทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ทางสื่ออินเตอร์เน็ตของสายการบินต้นทุนต่ำ เฉพาะในจังหวัดนครพนมเท่านั้น จึงควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดข้อเปรียบเทียบต่างๆ

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในจังหวัดนครพนม หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบหรือหาสาเหตุในการเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเด็นต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กนกพรรณ สุขฤทธิ์. (2557). *ส่วนประสมการตลาดบริการและพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่น ย่าน Community Mall ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.*มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กฤติกา ชินรัตน์. (2559) *การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินบางกอกแอร์เวย์ (Bangkok Airways).* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิตติยา ศรีฤทธิประดิษฐ์. (2558) *วิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน ต้นทุนต่ำภายในประเทศในเขตจังหวัดอุบลราชธานีของผู้โดยสารสายการบินนกแอร์.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เครือข่ายของคอมพิวเตอร์. (2561) *ความหมายของคอมพิวเตอร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2561* จาก (http://education.phibun.com/it/0020_technology_information.htm)

ณัฐิยาภรณ์ ภู่ทอง.(2558) *การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจสายการบิน กรณีศึกษา สายการบินบางกอกแอร์เวย์.* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ท่าอากาศยานนครพนม. (2561).*ความเป็นมา.ข้อมูลสถิติทางอากาศ.สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561* จาก https://minisite.airports.go.th/nakhonphanom/content2439.html

รัฐนันท์ พุกภักดี (2557) *การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทยที่มีต่อสายการบินไทย.* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วรรณวิมล ปีบกระโทก.(2558).*การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้โดยสารชาวไทยที่มีต่อการให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเส้นทางภายในประเทศ กรณีศึกษา สายการบินนกแอร์.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เสาวภา ลีลานุวงศ (2558) *การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสายการบินไทยไลอ้อนแอร์.*มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาณิดา อาบูดายอ (2557) *การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้บริการสายการบินแอร์เอเชีย ณ ท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อภิชัจ พุกสวัสดิ์. (2560). *นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์.* กรุงเทพหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Anderson & Rubin, G. (1986). *Marketin commun-ications.* New Jersey : Prentice Hall.

Armstrong, G. & Kotler, P. (2009). *Marketing, an introduction (9th ed.).* New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity : Capitalizing on the Value of a Brand Name.* New York, NY. : The Free Press.

------------. (1996). *Building strong brands. New York, NY. : The Free Press. Auken, B. V. (2002).* The Brand Checklist. London. Kogan Page.

Castell, Manuel. (1994). *The Informational City : Information Technology, Economic Restructuring and the Urban-Regional Process.* Oxford:Blackwell Publishng.

Etzel, Michael J.; Walker, Bruce J.; & Stanton, William J. (2007) *Marketing.* 14th ed. Boston: McGraw – Hill

Frank, Jefkins. 1993. *Planned Press and Public Relations.* 3rd ed.Great Britain : Alden Press.

Frank Jefkins. (1997). *Planned Press and Public Relations.* London : International textbook.

Farquhar, P. H. (1989). *Managing brand equity*. Marketing Research. 1: 24-33.

Gronroos, G. T. (1990). *Service management and marketing. Massachusetts:* Lexington Books.

Kotler, P. (1997). *Marketing management: analysis, planning implementation and control.* (9th ed). New Jersey: Asimmon &Schuster.

Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control* (14th Global ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Keller, K. L. (2003). *Strategic Brand Management Building, Measuring, and Managing Bran Equity.* Englewood Cliffs, NJ. : Prentice Hall.

Yamane. (1967). *Taro Statistic : An Introductory Analysis.* New York: Harper &row.

การสร้างสรรค์ประเพณีด้วยคติชนประยุกต์ : กรณีศึกษาเทพบุตรสลุงหลวง ในงานสลุงหลวง กลองใหญ่ ปี๋ใหม่เมือง นครลำปาง[1*]

Traditional Creativity by Applied Folklore: A Case Study of The Salung-Luang Angel in Songkran Festival of Lampang Province*

ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ(Panuwat Sakulsueb)*
*สังกัด สาขาวิชาภาษาไทย (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
*Corresponding author. E-mail: sakulsueb_9@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์คติชนคดีในการสร้างเทพบุตรสลุงหลวงซึ่งเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปาง โดยนำแนวคิดเรื่องคติชนประยุกต์มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เทพบุตรสลุงหลวงเป็นนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการประยุกต์คติชนคดีประเภทความเชื่อ การเสี่ยงทาย และแนวปฏิบัติของคนล้านนาเข้ากับกิจกรรมต่างๆ เช่น การประกวดคัดเลือกและการทำหน้าที่ในขบวนแห่ จากการประยุกต์คติชนคดีดังกล่าวนี้ทำให้ประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปางมีลักษณะที่โดดเด่นและแตกต่างจากจังหวัดใกล้เคียงหรือพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยแต่กระนั้นก็ไม่ได้แปลกแยกจนทำให้กลายเป็นคติชนเทียมที่ไม่สามารถเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมในพื้นที่ได้

คำสำคัญ: คติชนประยุกต์ เทพบุตร สลุงหลวง ประเพณีสงกรานต์ นครลำปาง

Abstract

The objective of this article was to study method of applying folklores to make “Salung Luang Angel” whose was one of important symbols used in public relations on Songkran festival in Lampang province. The concept of applied folklore was used to analyze. The finding found that Salung Luang Angel was a cultural innovation came from application of folklores such as beliefs, guesstimates, and

[1*] บทความนี้ปรับปรุงจากข้อมูลการนำเสนอภาคบรรยายเรื่อง “Salung Luang Angels” Creative of Folklore and Invention of Tradition of Nakorn Lampang ใน The 1st International Conference on Ethnics in Asia “Life, Power and Ethnics” On the occasion of the 25th Anniversary of Naresuan University August 20-21, 2015

regulations of Lanna people into activities such as a contest and a procession role. The application of folklores made the Songkran festival of Lampang was outstanding and different from nearby countries or other areas of Thailand. However, it was not strange too much to become a fakelore which unlinked to cultural root in area.
Keywords: Angels, Salung Luang, Lampang city, Traditional Creativity, Applied Folklore

บทนำ

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นพร้อมกันเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย โดยจะจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี กล่าวเฉพาะในภาคเหนือตอนบนจะมีการจัดกิจกรรมตามท้องถิ่นซึ่งจะเรียกชื่อวันในแต่ละวันแตกต่างกันดังที่มณี พะยอมยงค์ (2533, น. 56-63) ได้อธิบายไว้ในหนังสือประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย สรุปได้ดังนี้

วันที่ 13 เมษายน ทางภาคเหนือเรียกว่า “วันสังขานต์ล่อง” ในวันนี้ชาวเหนือถือว่าเป็นวันสิ้นสุดของศักราชเก่า ในช่วงเช้ามืดจะมีการยิงปืนหรือจุดประทัดเพื่อไล่เสนียดจัญไรต่างๆ ในวันนี้ทุกคนในบ้านจะช่วยกันทำความสะอาดบ้านในทุกพื้นที่ให้ดูใหม่ ภายนอกบริเวณบ้านหากมีหญ้าขึ้นรกหรือต้นไม้ระเกะระกะก็จะมีการตัดให้เป็นระเบียบน่าดู นอกจากนี้หลังอาบน้ำแล้วก็จะมีการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ มีการเปลี่ยนชุดผ้าปูที่นอนใหม่ หรือใช้ของที่ซื้อมาใหม่อีกด้วย

วันที่ 14 เมษายน ทางภาคเหนือ เรียกว่า “วันเนาว์ หรือ วันเน่า” ในวันนี้พวกผู้ใหญ่จะช่วยกันทำอาหารและทำขนมเพื่อไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้น และนับเป็นอีกวันหนึ่งที่ญาติพี่น้องซึ่งไปอยู่ต่างถิ่นจะได้กลับมาบ้านและร่วมกันทำกิจกรรม คือ การทำอาหาร ส่วนเด็กๆ จะไปขนทรายเข้าวัดและช่วยกันก่อพระเจดีย์ทรายและเตรียม “ตุง” ไปปักที่เจดีย์ทรายนี้ในวันที่ 15 อย่างไรก็ดีสิ่งที่ยึดถือกันในวันนี้ที่สุดคือ จะต้องไม่ทะเลาะวิวาทหรือด่าทอใคร ไม่เช่นนั้นจะทำให้ชีวิตแย่หรือ “ปากเน่า” ไปทั้งปี

วันที่ 15 เมษายน ทางภาคเหนือ เรียกว่า “วันพญาวัน” ในวันนี้ทุกคนจะไปทำบุญที่วัดตั้งแต่เช้าโดยจะเริ่มจากทำบุญหรือ “การตานขันข้าว” ไปให้กับวิญญาณบรรพบุรุษ หลังจากนั้นเป็นการไหว้พระฟังพระธรรมเทศนา และการสรงน้ำพระ เมื่อกลับจากวัดแล้วก็จะมารดน้ำดำหัวพอแม่และญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า หรือบุคคลที่เคารพ เช่น ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

ภาพที่ 1 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ประเพณีสงกรานต์ของ จ.ลำปาง ซึ่งมีเทพบุตรสลุงหลวง
เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญของงาน (อะเมซิ่งไทยทัวร์, 2561)

ลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมในวันสงกรานต์ที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือ นอกจากจะมีกิจกรรมของแต่ละพื้นที่ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ในส่วนกลางหรือในพื้นที่ตัวเมืองก็ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องในวันสงกรานต์ให้มีความคึกคักมากยิ่งขึ้น โดยประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปางจะใช้ชื่อในการประชาสัมพันธ์งานว่า “สลุงหลวง กลองใหญ่ ปี๋ใหม่เมือง นครลำปาง” และกิจกรรมที่เป็นที่กล่าวถึงมากที่สุดกิจกรรมหนึ่งคือ การแห่สลุงหลวง ในวันที่ 12 เมษายน ซึ่งในขบวนแห่จะมีเทพบุตรสลุงหลวงเป็นผู้รับ “น้ำขมิ้นส้มป่อย” จากประชาชนที่รอส่งน้ำตามรายทางด้วยหวังว่าจะได้ร่วมสรงน้ำ “พระเจ้าแก้วดอนเต้า” พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดลำปางในประเพณีสงกรานต์นี้ด้วย นอกจากนี้ในวันที่ 13 เมษายน จะมีการจัดขบวนแห่พระพุทธรูปสำคัญของจังหวัดลำปาง เช่น พระแสนแซ่ทองคำ, พระเจ้าไม้แก่นจันทร์ ฯลฯ ตลอดจนการประกวดขบวนแห่นักษัตรประจำปีซึ่งจะมีเทพธิดาสลุงหลวงร่วมอยู่ในขบวนแห่นี้เช่นกัน สำหรับผู้ที่ได้รับตำแหน่ง “เทพบุตรเทพธิดาสลุงหลวง” ทั้ง 2 คน จะต้องผ่านการประกวดและคัดเลือกในวันที่ 11 เมษายนเสียก่อน ซึ่งกิจกรรมการประกวดนี้ถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปางโดยเฉพาะ กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วการประกวดเนื่องในวันสงกรานต์จะมีเพียงการประกวดผู้หญิงหรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “นางสงกรานต์” เท่านั้น การจัดประกวดผู้ชายหรือที่เรียกในตำแหน่งว่า “เทพบุตรสลุงหลวง” นี้ ยังไม่เคยมีที่ใดจัดขึ้นมาก่อน ทำให้จังหวัดลำปางได้ชื่อเป็นจังหวัดแรกของประเทศไทยที่มีการประกวดผู้ชายในวันสงกรานต์ โดยการประกวดนี้เริ่มจัดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 ส่งผลให้ในพื้นที่อื่นๆ เกิดความสนใจที่จะจัดประกวดผู้ชายในลักษณะนี้บ้าง เช่น การประกวดหนุ่มลอยชาย ในงานประเพณีสงกรานต์พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ หรือการประกวดเทพบุตรสงกรานต์ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านี้คือ ในการ

ตัดสินในรอบสุดท้ายเพื่อค้นหาผู้ที่จะได้รับตำแหน่งเทพบุตรและเทพธิดาสลุงหลวง ผู้ผ่านการคัดเลือกจะได้รับตัดสินจากการเสี่ยงใบมะยมซึ่งผู้จัดการประกวดกล่าวว่า “เป็นการตัดสินจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์” (สกนธ์ ปิงกัน. สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน พ.ศ.2558) จึงทำให้การประกวดนี้เป็นที่กล่าวถึงกันในวงกว้าง ทั้งยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้โดดเด่นขึ้นในงานนี้อีกด้วย ซึ่ง ศิราพร ณ ถลาง (2556, น. 45) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ประเพณีของไทยในลักษณะนี้ว่า

> ..เป็นการขยายมุมมองให้นักวิชาการโดยเฉพาะนักคติชนสามารถนับประเพณีประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นอีกมากมายในสังคมไทยทั้งโดยภาครัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคประชาชนเข้ามาอยู่ในขอบเขตการศึกษา “คติชนสร้างสรรค์” ได้ เพื่อจะวิเคราะห์ถึง “วิธีการ” ประดิษฐ์ประเพณีต่างๆในปัจจุบัน รวมไปถึง “วิธีคิด” ในการประดิษฐ์ประเพณีว่าวางอยู่บนฐานทางความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมในอดีตมากน้อยเพียงใดและอย่างไร

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิธีการสร้าง “เทพบุตรสลุงหลวง” ในประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยเลือกใช้แนวการศึกษาตามหลักคติชนประยุกต์ (applied folklore) ซึ่งเป็นการศึกษาการใช้ประโยชน์จากคติชนคดีในแง่มุมต่างๆ อย่างเหมาะสม เช่น คติชนประยุกต์เกี่ยวกับยาและวิธีการรักษาโรค คติชนประยุกต์ในองค์การธุรกิจ คติชนประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยว คติชนประยุกต์เพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม คติชนประยุกต์เพื่อการพัฒนาชุมชน และคติชนประยุกต์เพื่อการพัฒนาคุณค่าชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นต้น (สุภาวดี เจริญเศรษฐมห, 2557, น. 32) โดยมีความคาดหวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการขยายขอบข่ายการวิจัย “คติชนประยุกต์” ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นและเพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจถึงวิธีการสร้างสรรค์ประเพณีไทยในบริบทสังคมปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าอย่างแพร่หลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์คติชนคดีที่ใช้ในการสร้าง “เทพบุตรสลุงหลวง” ในงานสลุงหลวงกลองใหญ่ ปี๋ใหม่เมือง นครลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนในการจัดประกวดเทพบุตรสลุงหลวงโดยตรงแล้วใช้แนวคิดด้านคติชนประยุกต์มาใช้ในการวิเคราะห์ ดังมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการสร้างสลุงหลวง และการแห่สลุงหลวงของจังหวัดลำปาง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้จัดการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงเกี่ยวกับขั้นตอนและพิธีกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการประกวดเทพบุตรสลุงหลวง ตลอดจนศึกษาบทบาทต่างๆ ของเทพบุตรสลุงหลวงหลังจากได้รับการคัดเลือก
3. ศึกษาวิธีการประยุกต์คติชนคดีในขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทพบุตรสลุงหลวง ตั้งแต่การประกวดคัดเลือกไปจนถึงการทำหน้าที่ในขบวนแห่สลุงหลวง
4. นำเสนอและอธิบายข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ข้อตกลงเบื้องต้น

สำหรับการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประกวดเทพบุตรเทพธิดาสลุงหลวงโดยตรง จำนวน 2 คน คือ 1. นายสกนธ์ ปิงกัน หัวหน้าฝ่ายดำเนินกิจกรรมการประกวดและเป็นผู้รื้อฟื้นให้มีการประกวดเทพบุตรเทพธิดาสลุงหลวงขึ้นมาในปี 2553 อีกครั้ง และยังเป็นผู้ริเริ่มให้มีการเสี่ยงทายด้วยใบมะยมในรอบตัดสินและ 2. นายวิษณุกร ทรายแก้ว ผู้ประกอบพิธีกรรมเสี่ยงทายบนเวทีการประกวดตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่ามีคติชนคดีหลายประเภทที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างเทพบุตรสลุงหลวง ซึ่งจะได้นำเสนอวิธีการที่ค้นพบดังต่อไปนี้

1. การนำความเชื่อเรื่องเทวดาอารักษ์มาประยุกต์ใช้กับการสร้างบทบาทของเทพบุตรสลุงหลวง

สลุง คือ ภาชนะที่ทำจากเงิน ทองคำ ทองเหลือง เครื่องเขิน หรืออะลูมิเนียมขึ้นรูปเป็นครึ่งวงกลมคล้ายขันน้ำ ใช้ใส่เครื่องไทยทานและข้าวตอกดอกไม้ไปทำบุญที่วัด หรือใช้ใส่เครื่องคารวะไปในการดำหัวและงานบุญต่างๆ สลุงหลวงของจังหวัดลำปางเป็นภาชนะที่มีขนาดใหญ่กว่าที่มีใช้กันโดยทั่วไป เหตุเพราะเป็นการจัดสร้างเพื่อใช้เป็นที่รวบรวมน้ำขมิ้นส้มป่อยสำหรับสรงน้ำพระเจ้าแก้วดอนเต้าซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดลำปางโดยเฉพาะ สรณ มรกตวิจิตรการ ได้

กล่าวถึงที่มาของสลุงหลวงใบนี้ว่า ชมรมเทิดมรดกเขลางค์นครโดยการนำของคุณหญิงวลัย ลีลานุช อาจารย์บัญญัติ
ภู่ศรัณย์ และอาจารย์วิถี พานิชพันธ์ เป็นผู้ดำเนินการจัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2533 โดยได้รับเงินบริจาคจากประชาชนในจังหวัดลำปางและจังหวัดอื่นๆ ช่วยสนับสนุน ได้ยอดเงินรวมทั้งสิ้น 433,198 บาท มีขนาดกว้าง 89 เซนติเมตร สูง 49 เซนติเมตร ลักษณะเป็นสลุงเกลี้ยง ภายในสลักรายชื่อผู้บริจาคเงินในการจัดสร้าง รอบๆ ขอบบนภายนอกของสลุงจารึกเป็นภาษาล้านนาข้อความว่า “สลุงเงินหลวงแก่นนี้ จาวเมืองลำปางแป๋งตานไว้ใส่น้ำอบ น้ำหอม ขมิ้นส้มป่อย สระสรงองค์พระเจ้าแก้วดอนเต้าเวียงละกอน ในวันปี๋ใหม่เมือง เพื่อก้ำจุนพระศาสนาฮอดเติงห้าปันวรรษา” (2536, น. 51-52) ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 จังหวัดลำปางได้รับเงินบริจาคจำนวน 125,207 บาท จากชมรมเทิดมรดกเขลางค์นคร สำหรับนำมาจัดสร้างฐานของสลุงหลวงซึ่งมีลักษณะเป็นแท่งทรงสูงหกเหลี่ยม ความสูง 94 เซนติเมตร ฐานด้านบนกว้าง 70 เซนติเมตร ด้านล่างกว้าง 80 เซนติเมตร มีรูปเทวดา 6 องค์ จากสวรรค์ 6 ชั้น อยู่รายรอบฐานเพื่อให้ช่วยกันประคับประคองและปกป้องรักษาสลุงหลวงใบนี้ไว้ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13, 2542, น. 6646)

ภาพที่ 2 สลุงหลวงที่จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์หอปูมละกอน จังหวัดลำปาง และภาพที่ 3 แสดงรูปสลักเทวดารักษาสลุงหลวง

โดยทั่วไปชาวล้านนามีคติความเชื่อว่าตามโบราณสถานหรือสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน เช่น วัด จะมีอารักษ์อยู่เฝ้ารักษา ซึ่งชาวล้านนาจะเรียกกันในชื่อว่า “ผีเสื้อ หรือ เสื้อ” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542, น. 7225) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับคำนี้ไว้ว่า

หมายถึงวิญญาณที่คอยดูแลรักษาสถานที่ และเรียกตามชื่อของสิ่งที่ “เสื้อ” หรือ “ผีเสื้อ” นั้นดูแลรักษาอยู่ เช่น เสื้อนา หมายถึง วิญญาณที่ดูแลรักษานา ซึ่งชาวบ้านมักสร้างหอผีเสื้อนา ให้เป็นที่อยู่และรับเครื่องสังเวย โดยอาจอยู่ที่ตอนหัวนา ทำหิ้งติดกับต้นไม้ หรือทำซุ้มเล็กๆ ไว้กลางผืนนาก็ได้

เสื้อบ้าน เป็นวิญญาณที่ดูแลรักษาคนในหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านที่ไม่มีเสาใจบ้านมักจะสร้างหอผีเสื้อบ้านให้อยู่ โดยมากมักอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน...

ส่วนคำว่าเทวดา ในวัฒนธรรมล้านนาหมายถึง ผู้ที่อยู่ในสวรรค์ ซึ่งจะอยู่ในฐานะของผู้ที่ควรแก่ความเคารพเป็นตัวแทนของคุณความดีที่ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ และเป็นพยานในการกุศลหรือกิจกรรมที่ต้องการความศักดิ์สิทธิ์หรือดีงาม (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6, 2542, น. 2858) เมื่อพิจารณาจากความหมายของ “เสื้อ” และ “เทวดา” จะพบว่ามีความแตกต่างกันในด้านของบทบาทและถิ่นอาศัย กล่าวคือ เสื้อหรือผีเสื้อมีหน้าที่ในการพิทักษ์รักษามักอาศัยอยู่ตามสถานที่สำคัญบนโลก แต่เทวดามีหน้าที่ในการเป็นพยานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญหรือเข้าร่วมในพิธีศักดิ์สิทธิ์และอาศัยอยู่บนสวรรค์ เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับที่มาและการจัดสร้างสลุงหลวงข้างต้นจะเห็นได้ว่า คณะผู้จัดสร้างสลุงหลวงได้เชื่อมโยงบทบาทของเทวดากับอารักษ์เข้าไว้ด้วยกันและยังสร้างภาพแทนจากเทวดารูปสลักให้กลายมาเป็นเทพบุตรผู้มีชีวิต ทำให้สามารถยืนคุ้มกันสลุงหลวงให้ตั้งอยู่อย่างมั่นคงไปตลอดเส้นทางที่ขบวนแห่เดินผ่านและยังสามารถเป็นประจักษ์พยานในการสรงน้ำพระให้แก่ประชาชนได้โดยตรงอีกด้วย กล่าวคือ ผู้ที่มารอสรงน้ำสรงพระเจ้าแก้วดอนเต้าจะเทน้ำขมิ้นส้มป่อยใส่กระบวยที่เทพบุตรยื่นมารับหรืออาจยื่นขันสลุงหรือภาชนะอื่นๆที่ใส่น้ำสำหรับสรงพระไปให้เทพบุตรสลุงหลวงและผู้เข้ารอบสุดท้ายคนอื่นๆ ให้ช่วยนำไปเทรวมกันไว้ที่สลุงหลวงก็ได้

อย่างไรก็ดี การสรงน้ำพระพุทธรูปในช่วงสงกรานต์นั้น หากไม่ใช่พระพุทธรูปที่อยู่ในบ้านแล้วชาวล้านนามักจะไม่สรงน้ำพระพุทธรูปนั้นโดยตรงเพราะเป็นการไม่สุภาพ แต่จะเทน้ำขมิ้นส้มป่อยให้ไหลไปตามรางรินที่ทางวัดได้จัดไว้ เมื่อน้ำไหลผ่านพระพุทธรูปแล้ว ชาวบ้านมักจะรองน้ำนั้นไปใช้ในการประพรมบริเวณต่างๆภายในบ้าน บ้างก็นำมาใช้สำหรับดื่มหรือผสมน้ำไว้อาบเพื่อให้เกิดความสิริมงคลเนื่องวันปีใหม่เมือง สำหรับขบวนแห่สลุงหลวงเมื่อเคลื่อนไปยังปลายทางคือ บริเวณห้าแยกหอนาฬิกาแล้ว เจ้าหน้าที่จะช่วยกันยกสลุงหลวงลงจากขบวนแห่แล้วนำมาตั้งไว้ยังบริเวณพิธีที่ใช้สำหรับสรงน้ำพระเจ้าแก้วดอนเต้า หลังจากนั้นเทพบุตรสลุงหลวง จะเป็นตัวแทนสรงน้ำพระโดยใช้กระบวยตักน้ำในสลุงหลวงแล้วเทลงไปยังรางรินด้านหางของพญานาค น้ำจะค่อยๆไหลไปยังปากของนาคที่มีปลายทางคือ พระเจ้าแก้วดอนเต้า

ภาพที่ 4 รางรินที่ใช้สำหรับสรงน้ำพระพุทธรูป จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์หอปูมละกอน

ภาพที่ 5 เทพบุตรสลุงหลวงกำลังทำหน้าที่บนขบวนแห่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

สรุป การประยุกต์ใช้คติชนคดีประเภทความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาอารักษ์เข้ากับบทบาทของเทพบุตรสลุงหลวงถือเป็นตัวอย่างของความสำเร็จของการประยุกต์ใช้คติชนคดีกับการสร้างสรรค์ประเพณีให้มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะแม้การประกวดเทพบุตรจะไม่ได้เป็นที่คุ้นตาหรือเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป แต่การมอบบทบาทในการประคองรักษาสลุงหลวงในขบวนแห่ การรับน้ำขมิ้นส้มป่อย และการตักน้ำในสลุงหลวงเทลงรางรินเพื่อสรงน้ำพระเจ้าแก้วดอนเต้าแก่เทพบุตรสลุงหลวงก็สามารถเชื่อมโยงเข้ากับวิธีคิดและแนวปฏิบัติของชาวล้านนาได้อย่างกลมกลืน

2. การนำวิธีการเสี่ยงทายและการนำความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประยุกต์ใช้กับการตัดสินการคัดเลือกผู้สมควรได้รับตำแหน่งเทพบุตรสลุงหลวง

การประกวดที่จัดขึ้นในงานประเพณีและงานเทศกาลต่างๆ เช่น งานฤดูหนาว หรืองานเทศกาลผลไม้ของท้องที่ต่างๆ โดยทั่วไปมักจะเป็นการประกวดผู้หญิง เช่น การประกวดนางนพมาศ

ในประเพณีลอยกระทงหรือการประกวดนางสงกรานต์ ในประเพณีสงกรานต์ ผลการตัดสินมักมาจากคะแนนของกรรมการที่ร่วมกันพิจารณาจากบุคลิกภาพ การตอบคำถาม การแสดงความสามารถพิเศษ เป็นต้น แต่การประกวดบุคคลเนื่องในประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปาง ได้มีการสร้างขนบในการประกวดขึ้นมาใหม่ คือ มีการประกวดผู้ชายในประเพณีสงกรานต์หรือที่เรียกกันว่า “เทพบุตรสลุงหลวง” ในฐานะผู้รับน้ำสำหรับสรงพระพุทธรูปร่วมกับการประกวดหญิงสาวหรือ “เทพธิดาสลุงหลวง” ในฐานะผู้เป็นนางสงกรานต์ของจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 5 ผู้ผ่านเข้ารอบสุดท้ายกำลังรอผลการเสี่ยงทายจากการหยิบก้านมะยม (เทศบาลนครลำปางเว็บเพจ. 2559)

สำหรับขั้นตอนการประกวดนอกจากจะคัดเลือกจากรูปร่างหน้าตาและบุคลิกภาพของผู้เข้าประกวดแต่ละคนแล้ว ยังใช้พิธีการเสี่ยงทายแบบชาวล้านนาอีกด้วย โดยแนวคิดเรื่องการเสี่ยงทายนี้ผู้ประกอบพิธีคือ คุณวิษณุกร ทรายแก้ว (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2558) ได้กล่าวถึงวิธีการเสี่ยงทายของชาวล้านนาว่าโดยทั่วไปจะมีอยู่ด้วยกัน 7 วิธีด้วยกัน คือ 1. การนับข้าวเปลือก 2. การนับข้าวสาร 3. การนับใบมะยม 4. การตั้งไข่ 5. การตั้งดาบ 6. การวาไม้ และ 7. การแกว่งข้าว โดยการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงที่ผ่านมาปรากฏว่ามีการใช้การเสี่ยงทายอยู่ด้วยกัน 2 วิธี คือ การนับเม็ดมะขาม และการเสี่ยงทายโดยวิธีการหยิบก้านมะยมที่ติดหมายเลขต่างๆไว้ สำหรับการเสี่ยงทายด้วยการนับจำนวนของชาวล้านนานั้นเชื่อว่าหากได้ผลออกมาเป็นเลขคู่จะถือว่าดี เช่น ในการเลี้ยงผีปู่ย่า หากอยากทราบว่าของที่นำมาเลี้ยงนั้นท่านได้กินหรือท่านพอใจหรือไม่ ผู้ประกอบพิธีก็จะหยิบข้าวสารขึ้นมาจำนวนหนึ่ง แล้วนับจำนวนเมล็ดข้าวที่หยิบได้ หากได้เลขคู่ก็จะหมายถึงผีปู่ย่าท่านพอใจแล้ว หรือได้กินเครื่องเซ่นเรียบร้อยแล้ว และเพื่อให้เกิดความมั่นใจก็จะมีการอธิษฐานซ้ำว่าขอให้

เป็นเลขคู่อีกครั้ง หากหยิบสองครั้งได้เลขคู่ทั้งสองครั้งจะเรียกว่าคู่สอง หรือหยิบสามครั้งได้เลขคู่ทั้งหมดก็จะเรียกว่าคู่สาม เป็นต้น กล่าวเฉพาะการเสี่ยงทายในการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงโดยเสี่ยงจากการเลือกก้านมะยมนั้น จะเป็นการประยุกต์จากการนับใบมะยมมาเป็นการนับเปิดเลขคู่หรือเลขคี่ที่ได้นำมาพับติดไว้ที่ก้านมะยมแทน ทั้งนี้ก็เพื่อลดระยะเวลาในการประกวดให้กระชับมากขึ้น โดยผู้จัดการประกวดจะเตรียมหมายเลขตั้งแต่ 0-9 มาพันปิดไว้ที่ก้านของใบมะยมแต่ละก้าน แล้วนำก้านมะยมที่เตรียมไว้นี้ไปให้ผู้เข้ารอบสุดท้ายแต่ละคนเลือกคนละ 3 ก้าน หากผู้เข้าประกวดสามารถเลือกก้านมะยมออกมาได้เลขคู่จำนวนมากที่สุดก็จะถือว่าเป็นผู้ชนะในการประกวด

อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะให้ผู้ผ่านการคัดเลือกในรอบสุดท้ายจำนวน 3 คน (ผู้ชาย 3 คน และผู้หญิง 3 คน) ได้เสี่ยงทายโดยการหยิบก้านมะยมที่กองประกวดได้จัดเตรียมให้ จะมีการแห่ขบวนเครื่องสักการะล้านนาขึ้นมาบนเวที หลังจากนั้น “พ่อหนาน” หรือผู้ประกอบพิธีกรรมจะกล่าวอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เข้ามาร่วมในพิธีและเป็นผู้เลือกเทพบุตรเทพธิดา สลุงหลวงผ่านการเสี่ยงทายใบมะยม โดยพิธีกรรมการเสี่ยงทายนี้เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 โดยหัวหน้าฝ่ายการประกวดคือ คุณสกนธ์ ปิงกัน (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2561) ได้กล่าวถึงการนำใบมะยมเข้ามาช่วยในการตัดสินนี้ว่า ช่วยลดความขัดแย้งและความสงสัยถึงการได้มาของผู้ชนะการคัดเลือก เพราะในเมื่อเป็นการตัดสินจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน ข้อครหาที่อาจเกิดขึ้นในกรณีผลการตัดสินออกมาแล้วไม่ตรงใจกับกองเชียร์ของผู้เข้าร่วมประกวดก็จะหมดไป ซึ่งอาจกล่าวได้อีกอย่างว่า การประกวดเทพบุตรสลุงหลวงของจังหวัดลำปางนั้นนอกจากจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดีแล้วยังต้องมีโชคประกอบด้วย พิธีกรรมนี้จึงถือเป็นการสืบสานและเผยแพร่วิธีการเสี่ยงทายของชาวล้านนาให้เป็นที่รู้จักของคนต่างถิ่นได้อย่างดี สำหรับคำกล่าวอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เข้ามาร่วมในพิธีการประกวดคัดเลือกนั้น มีดังต่อไปนี้

> สุณันตุโภนโจ๋เตวสังฆาโย ฟังละฟังลา ฝูงหมู่เตปา เตปินอินตา พรมยมราชต้าว เกิดด่านด้าว เขตปายบน ตังต้าวสี่ตน อันอยู่ฮักษายังเขาสัตพรรณ เจ็ดเหลี่ยมเหล้มยุกันธร ตังดาบสระสีจ๋รต๋นวิโรจน์ ตั้งต้าวหกตน ก่อสร้างตนก่อตั้งแป๋งเมืองกับตังต้าวบุญเรือง ตนฉลาดตนผาบแป๊ แล้วกู้แดนดอนผู้ข้า ขออัญเจิญ เจ้าตั้งหลายจงจักมาพร่ำฮู้ แล้วค่อยกราบวันตี ขออัญเชิญจุ่งมาเป๋นสักขี จุ่งมาเป๋นสักขีหมายเหมียดในพิธีการที่ข้า กาลเมื่อบัดนี้ ผู้ข้าจักได้เสี่ยงตวาย ว่าปุคคละ ผู้ใดผู้ใดสมควรจักได้ เป๋นเตพบุตรและเตพธิดา ขอเทวดาจงได้แจงเตี้ยงแท้หนอ ดีงาม ก่อนเตอะ (วิษณุกร ทรายแก้ว สัมภาษณ์เมื่อ 8 มิถุนายน พ.ศ.2561)

สำหรับมโนทัศน์เกี่ยวกับเทวบุตร หรือ เทพบุตร ของชาวล้านนานั้น สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ ได้อธิบายไว้ดังนี้

เทวบุตร จากความเห็นของนักปราชญ์นั้น อาจสรุปได้สองประการ คือ (1) เทพ คือ โอปปาติก คือเกิดได้โดยไม่ต้องอาศัยการก่อกำเนิดจากพ่อแม่ คำว่า “บุรุษ” และ “อิตถิโย” มิได้บ่งว่าผู้ชายหรือผู้หญิง แต่หมายถึงเพศชายหรือเพสหญิง คือ เทวดาชาย ก็เรียกว่า “เทวบุตร” และทำนองเดียวกัน ถ้าเป็นเพศหญิงก็เรียก “เทวธิดา” ...โดยปกติผู้ที่อยู่ในตักของพ่อแม่ย่อมถือว่าเป็นลูก ในกรณีของเทวดานี้ก็เช่นเดียวกันเทวบุตรคือผู้ที่เพิ่งจะเสวยภาวะเป็นเทวดา และมีอายุน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในที่นั้นมาก่อน (2) เทวบุตรอาจเป็นเทพผู้ด้อยยศตามลำดับชั้นของเทพ ลักษณะเช่นนี้ พวกยักษ์ก็ย่อมเป็นเทวบุตรได้...แต่อาจกล่าวได้ว่าเทวบุตรอาจเป็นระดับชั้นของเทพโดยที่น่าจะเป็นระดับที่ต่ำกว่า

หากพิจารณาตามลักษณะทั่วไปแล้ว เทวบุตรมีสองประเภท คือ ประเภทที่ทรงรัศมีรุ่งเรืองและประเภทที่ไม่มีรัศมีเช่นนั้น เทวบุตรคือผู้มีภาวะจิตสูงและยึดมั่นในพระรัตนตรัย คาถาที่เหล่าเทพบุตรกล่าวนั้นมีลักษณะงามด้วยคุณค่าทางธรรมจริยาและปรัชยา ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้กล่าว การปรากฏของเทวบุตรจึงเป็นเหมือนเครื่องบ่งชี้ถึงบุคคลที่ใฝ่แสวงหาหนทางให้แก่หมู่มวลมนุษย์

ในวิถีของวัฒนธรรมล้านนาแล้วถือว่า เทวบุตรและเทวดา เป็นตัวแทนของความดีงาม โดยเฉพาะถือว่าเป็นประชากรสวรรค์ที่จะได้รับการอัญเชิญให้ปรากฏหรือร่วมรับรู้และอนุโมทนาในงานการกุศล หรือกิจกรรมที่ต้องการความศักดิ์สิทธิ์เสมอ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14, 2542, น. 2862 - 2863)

ภาพที่ 6 เทพบุตรสลุงหลวงประจำปี พ.ศ. 2559 ในชุดทรงของเทวดาล้านนา (เทศบาลนครลำปางเว็บเพจ. 2559)

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่าเทพบุตรข้างต้น จะพบว่าผู้จัดการประกวดมิได้ประยุกต์พิธีกรรมเสี่ยงทายมาใช้กับการตัดสินเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นจากความสงสัยในผลการประกวดเท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับมโนทัศน์และบทบาทของเทพบุตรในวัฒนธรรมของชาวล้านนาได้อีกด้วย กล่าวคือ การได้รับตำแหน่ง “เทพบุตร” ซึ่งต้องทำหน้าปกป้องรักษาสลุงหลวงในพิธีแห่แล้ว ยังต้องเป็นพยานในการทำบุญหรือมาร่วมอนุโมทนาบุญซึ่งในที่นี้คือ การรับน้ำสรงพระเจ้าแก้วดอนเต้าจากประชาชนอีกด้วย การได้รับหน้าที่พิเศษเช่นนี้ ย่อมไม่อาจคัดเลือกได้จากตาเปล่าของกรรมการซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่เข้าร่วมการตัดสิน แต่จะต้องเป็นการคัดเลือกจากผู้มีตาทิพย์หรือก็คือ เทวดาที่ได้รับการอัญเชิญให้มาร่วมในพิธีการเสี่ยงทายเท่านั้น จึงจะทำให้การคัดเลือกเทพบุตรสลุงหลวงนั้นถูกต้องสมบูรณ์ และย่อมทำให้ผู้ได้รับการคัดเลือกรู้สึกมั่นใจในการทำหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์บนขบวนแห่สลุงหลวงให้สำเร็จลุล่วง

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้าง “เทพบุตรสลุงหลวง” ในประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่ามีการประยุกต์ใช้คติชนคดีเข้ามาใช้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การนำความเชื่อเรื่องเทวดาอารักษ์มาประยุกต์ใช้กับการสร้างบทบาทของเทพบุตรสลุงหลวง

2. การนำวิธีการเสี่ยงทายและการนำความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประยุกต์ใช้กับการตัดสินการคัดเลือกผู้สมควรได้รับตำแหน่งเทพบุตรสลุงหลวง

แผนภาพที่ 1 สรุปวิธีการประยุกต์คติชนคดีที่ใช้ในการสร้าง “เทพบุตรสลุงหลวง” ในงานสลุงหลวง กลองใหญ่ ปี๋ใหม่เมือง นครลำปาง

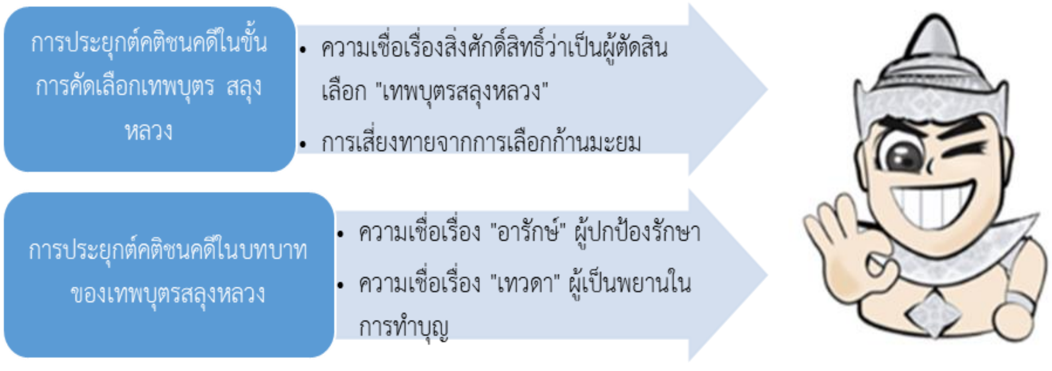

(ภาพที่ 7 สติกเกอร์ไลน์ “น้องสลุงหลวง” เอพีดีไซน์. 2015)

ผลการประยุกต์คติชนกับการสร้างเทพบุตรสลุงหลวงดังกล่าว ทำให้กิจกรรมการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงและการแห่สลุงหลวงมีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนสามารถใช้เป็นกิจกรรมสำหรับประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปางได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ดีการปรากฏตัวของเทวดาในขบวนแห่ของชาวล้านนาในลักษณะนี้ก็ไม่ใช่เรื่องใหม่หรือไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน ทั้งนี้เพราะชาวล้านนามีความคุ้นชินกับ “ขุนสังขานต์” ซึ่งมักจะปรากฏในปฏิทินปีใหม่เมืองของชาวล้านนาเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว

ภาพที่ 8 ขุนสังขานต์เสด็จมาบนหลังแรด จากปฏิทินล้านนา พ.ศ.2561 (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2561)

ทั้งนี้ สนั่น ธรรมธิ (2548) ได้กล่าวถึง ขุนสังขานต์ ไว้ว่าเป็นภาพบุคลาธิษฐานของพระสุริยเทพมีเครื่องทรงคือ สวมชฎาและเครื่องประดับหู ส่วนสีของเครื่องนุ่งห่ม รัตนชาติที่เป็นเครื่องประดับ สิ่งที่ถือ อิริยาบถ พาหนะ และนางเทวดาผู้มาคอยท่ารับ จะเปลี่ยนไปตามวันที่สังขานต์มาถึง ชาวล้านนาจึงเรียกวันนี้ว่า “วันสังขานต์ล่อง” ปีใดสังขานต์ล่องวันไหน บุคลิกของขุนสังขานต์จะแตกต่างกันตามที่โบราณกำหนด ดังนี้

สังขานต์ล่องวันอาทิตย์

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีแดง มีทับทิมเป็นเครื่องประดับ มือขวาถือดอกบัว มือซ้ายถือโล่ เสด็จยืนมาเหนือหลังม้าขาว นางเทวดาชื่อ “ธังสี” มายืนคอยท่ารับเสด็จ

สังขานต์ล่องวันจันทร์

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีขาว มีไพฑูรย์เป็นเครื่องประดับ ทัดดอกอุบลขาว มือทั้งสองถือดอกอุบลขาว เสด็จนอนตะแคงมาบนหลังช้างเผือก นางเทวดาชื่อ “มโนรา” มารับเสด็จโดยลักษณะอาการนอนรับ

สังขานต์ล่องวันอังคาร

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีแก้วประพาฬ (สีแดงอ่อน) มีแก้วประพาฬเป็นเครื่องประดับ มือขวาถือจักร มือซ้ายถือลูกประคำ เสด็จยืนก้มหน้ามาบนราชสีห์ นางเทวดาชื่อ “มัณฑะ” มาคอยท่ารับเสด็จ

สังขานต์ล่องวันพุธ

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีดำ มีแก้วอินทนิล (สีน้ำเงิน)เป็นเครื่องประดับ มือขวาถือลูกศร มือซ้ายถือคนโทแก้ว เสด็จนั่งสมาธิมาบนหลังนกยูงดำ นางเทวดาชื่อ “สุรินทะ” มาคอยท่ารับเสด็จ

สังขานต์ล่องวันพฤหัสบดี

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีเหลือง มีไพฑูรย์น้ำทองเป็นเครื่องประดับ มือขวาถือลูกประคำ มือซ้ายพาดตัก เสด็จยืนมาบนหลังม้าเหลือง นางเทวดาชื่อ “กัญญา” มานั่งคุกเข่ารับเสด็จ

สังขานต์ล่องวันศุกร์

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีขาว มีไพฑูรย์เป็นเครื่องประดับ มือขวาถือแว่น (กระจก) มือซ้ายถือโล่ เสด็จนั่งยอง ๆ มาบนหลังควาย นางเทวดาชื่อ “ลิตา” มานั่งคอยท่ารับเสด็จ

สังขานต์ล่องวันเสาร์

ขุนสังขานต์ทรงเครื่องนุ่งห่มสีเขียว มีมรกตเป็นเครื่องประดับ มือขวาถือลูกศร มือซ้ายถือธนู เสด็จนอนตะแคงมาบนหลังแรด นางเทวดาชื่อ “ยามา” มายืนคอยท่ารับเสด็จ (สนั่น ธรรมธิ, 2548, น. 1-2)

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับขุนสังขานต์และการสร้างเทพบุตรสลุงหลวงในประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดลำปาง จะเห็นได้มีความสอดคล้องกันอยู่ไม่น้อย กล่าวคือ ขุนสังขานต์และเทพบุตรสลุงหลวง ต่างก็เป็นเทวดาที่เดินทางมาในช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านของปีเก่าไปยังปีใหม่ และยังเป็นผู้ที่อยู่ในท่ามกลางบรรยากาศของการต้อนรับเช่นเดียวกันอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดประกวดเทพบุตรสลุงหลวงเพื่อค้นหาบุคคลสำหรับทำหน้าที่ในการรับน้ำสรงพระเจ้าแก้วดอนเต้าของจังหวัดลำปาง เป็นนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อ แนวคิด และวิถีชีวิตของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะยังสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงคุณค่าของคติชนคดีประเภทต่างๆ ที่

นำมาประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างครบถ้วน ซึ่งหากพิจารณาจากผลการศึกษาเกี่ยวกับคติชนประยุกต์ในท้องถิ่นอื่นๆ จะพบว่าปัจจัยความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความสามารถในการรักษา “คุณค่า” ของคติชนคดีในท้องถิ่นนั้นๆ ไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ ปฐม หงส์สุวรรณ (2556. หน้า 213-214) ที่ได้ศึกษาเรื่อง **แม่น้ำโขงกับการเป็นเวทีของประเพณีประดิษฐ์ในอีสาน** ซึ่งพบว่า การประดิษฐ์สร้างประเพณีของชาวอีสานช่วยให้เห็นประเพณีอันหลากหลายนี้ว่ามีทั้งการต่อเติม การปรุงแต่ง ดัดแปลง และสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อรับใช้สังคมในสถานการณ์ปัจจุบันภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และถือเป็นความพยายามในการที่จะดำรงรักษาและสืบทอดประเพณีในเชิง “คุณค่า” เอาไว้ให้มากที่สุด

อย่างไรก็ดี จากบริบทสังคมโลกาภิวัฒน์และการท่องเที่ยวที่ส่งผลให้วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมีการปรับตัวในลักษณะให้เหมือนกันทั้งประเทศ ทำให้ในหลายพื้นที่มีจัดกิจกรรมที่ขาดเสน่ห์เฉพาะตัวไปอย่างน่าเสียดาย ยกตัวอย่างเช่น เมื่อกว่า 15 ปีก่อนในช่วงเทศกาลลอยกระทงจะมีการปล่อยโคมลอยขึ้นไปบนฟ้าเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในทุกพื้นที่ของประเทศไทยจะมีการปล่อยโคมลอยในช่วงวันลอยกระทงเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวนี้เกิดจากการหยิบยืมข้ามวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง ได้กล่าวถึงการผสมผสานนี้ว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจนยากที่จะรักษาสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมของแท้” หรือวัฒนธรรมดั้งเดิม (authentic culture) ได้ต่อไป (2556. หน้า 8-9) อย่างไรก็ตาม หากคนในพื้นที่หรือนักจัดกิจกรรมในท้องถิ่นได้หยิบยกคติชนคดีในพื้นที่ของตนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรมก่อนที่จะได้หยิบยืมคติชนคดีจากท้องถิ่นอื่น ก็อาจจะทำให้เกิดการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่นเดียวกับการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงของจังหวัดลำปางก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ นักจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมสามารถนำวิธีการประยุกต์คติชนคดีในท้องถิ่นกับการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวในการสร้างสรรค์ประเพณีในท้องถิ่นของตนได้

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป หากมีการศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จของการประกวดในลักษณะเดียวกันนี้กับพื้นที่อื่นๆ เช่น การประกวดหนุ่มลอยชาย จังหวัดสมุทรปราการ และการประกวดเทพบุตรสงกรานต์ ของจังหวัดเชียงใหม่ ฯลฯ จะทำให้ได้แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการพัฒนาหรือสร้างสรรค์ประเพณีให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นได้อีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 ท่าน คือ คุณสกนธ์ ปิงกัน ที่ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกวดเทพบุตรสลุงหลวงตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นพัฒนาการของการจัดประกวดตั้งแต่ยุคแรกเริ่ม มาสู่ยุคเสื่อมศรัทธาจนถูกยกเลิกไปปี พ.ศ. 2546-2552 แล้วกลับมาสู่การรื้อฟื้นใหม่ จนถึงปัจจุบันคือยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตลอดจนการพาเข้าไปร่วมในภาคสนามเพื่อให้เห็นถึงบรรยากาศต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการประกวดและการแห่สลุงหลวงของชาวลำปาง และอีกท่านคือคุณวิษณุกร ทรายแก้ว หรือหนานจอน ผู้ประกอบพิธีกรรมในการเสี่ยงทายบนเวที ที่ช่วยตอบข้อซักถามตลอดจนการช่วยตรวจสอบและอธิบายความหมายของคำอัญเชิญเทวดาให้กับผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณ คณาอาจารย์จากภาควิชาคติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณาแนะนำมุมมองด้านคติชนประยุกต์ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนการชี้แนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนบทความในครั้งนี้

บรรณานุกรม

เทศบาลนครลำปางเว็บเพจ (2559). ผลการประกวด เทพบุตร–เทพธิดาสลุงหลวง ประจำปี 2559. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.facebook.com/274768539314371/photos/a.462154530575770.1073742104.274768539314371/462169197240970/?type=3&theater.

เทศบาลนครลำปางเว็บเพจ (2559). กำหนดการประกวด เทพบุตร–เทพธิดาสลุงหลวง ประจำปี 2559. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.facebook.com/274768539314371/photos/a.277326715725220.1073741834.274768539314371/462228973901659/?type=3&theater

ไทยรัฐออนไลน์. (2558). ปี๋ใหม่เมืองลำปางคึกคัก นักท่องเที่ยวแห่ชมขบวนสลุงหลวง. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.thairath.co.th/content/492689

ปฐม หงส์สุวรรณ (2556). แม่น้ำโขงกับการเป็นเวทีของประเพณีประดิษฐ์ในอีสาน. วารสารอักษรศาสตร์, 42(2), 213-214.

มณี พะยอมยงค์. (2548). ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5). เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์. ศิราพร ณ ถลาง (2556). “คติชนสร้างสรรค์”:บทปริทัศน์บริบททางสังคมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง. วารสารอักษรศาสตร์, 42(2), 1-74.

สรณ มรกตวิจิตรการ. (2536). สลุงหลวง ในหนังสือทีระลึกงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงวลัย ลีลานุช, (น. 49-53). ลำปาง: จิตวัฒนาการพิมพ์

สนั่น ธรรมธิ. (2548). บุคลิกของขุนสังขานต์ ใน เอกสารประกอบการประชุมเรื่อง “สงกรานต์ เชียงใหม่: จะเอาอย่างไรดี?. เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. เทวดา. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542). 2858.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. เทวบุตร. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542). 2862-2863.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. สลุงหลวงเมืองลำปาง. สารานุกรมวัฒนธรรม ไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542). 6646.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. เสื้อ. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542). 7225.

สุภาวดี เจริญเศรษฐมห. (2557). คติชนวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษา ตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2561). ปฏิทินล้านนา พ.ศ.2561. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2561,
จาก http://art-culture.cmu.ac.th/activitydetail.php?act_id=576&acmain_id=2

อะเมสซิ่งไทยทัวร์ เที่ยวไทย 77 จังหวัด. (2561). สลุงหลวงกลองใหญ่ปี๋ใหม่เมืองนครลำปางประจำปี 2561. สืบค้น 18 มิถุนายน 2651, จาก http://www.amazingthaitour.com/เที่ยว เทศกาล/สลุงหลวง-กลองใหญ่-ปี๋ใหม่เมือง-นครลำปาง-ประจำปี-2561/

เอพีดีไซด์. (2558). น้องสลุงหลวง. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2561, จาก https://store.line.me/stickershop/product/ 1129681/th

สัมภาษณ์

วิษณุกร ทรายแก้ว. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1, เมื่อ 3 เมษายน พ.ศ. 2558

วิษณุกร ทรายแก้ว. สัมภาษณ์ครั้งที่ 2, เมื่อ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2561

สกนธ์ ปิงกัน. สัมภาษณ์ครั้งที่ 1, เมื่อ 6 เมษายน พ.ศ.2558

สกนธ์ ปิงกัน. สัมภาษณ์ครั้งที่ 2, เมื่อ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2561

การนำเสนอผลงานวิจัยโปสเตอร์

(Poster Presentation)

ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

Factors that disable the household accounting for people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province

นงลักษณ์ จิ๋วจู* ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์
สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด
*Corresponding author. E-mail:jeab151127@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ประชาชนที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชน จำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการรับรู้ 2) ปัจจัยด้านอาชีพ 3) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 4) ปัจจัยด้านสังคม พบว่ามีปัญหาหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ปัจจัยในด้านการรับรู้ โดยเฉพาะเรื่อง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมจัดทำบัญชี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการคิดการติดสินใจ เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเอง คณะผู้วิจัยได้เป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยสร้างความรู้สึกว่าทุกคนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม พัฒนาความรู้ และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการวิจัย

คำสำคัญ : บัญชีครัวเรือน, ปัจจัยสาเหตุ, การส่งเสริม

Abstract

This research aims to provide educational purpose 1) To study the factors that disable the household accounting. 2) To study the problems household accounting encouragement. And 3) To study encourage people about household accounting for people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province. The population used in the study is people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province participating in community service programsin the number of 50 person. The representative sample is from people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province in the number of 30 representatives. The instruments used for data analysis were questionnaires group discussions and interviews. The outcome indicates from the study that there are four main reasons why people do not want to prepare household account. 1) Factor of acknowledgement. 2) Factor of occupation. 3) Factor of education and 4) Factor of social. It is found that there is one main reason why people don't prepare the household account regards factor of acknowledgement. Especially, most people don't have a chance to participate in the training of household accounting with a lack of understanding of it. The guideline is to develop the encouragement of household accounting for the representative sample. It helps them to better understand and prepare the account correctly with the participation. It allows the representatives to participate the decision, togetherness in planning, and to solve community problems. Researchers encourage, recommend, and promote the household accounting. In conclusion, the development of household accounting shall change attitude of people, thinking and behavior of the sample in the positive trend in the atmosphere of every individual take part of helping the community through integration process, knowledge development, and inspiration in order to achieve the success of this research.

Keywords: Household Accounting, Cause Factor, encourage

บทนำ

จากสภาวะปัญหาสังคมการใช้เงินของประชาชนของประเทศไทยภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดการยั้งคิด ปัญหาการใช้เงินโดยที่ไม่มีการวางแผน การนำเงินในอนาคตมาใช้ล่วงหน้า จนทำให้คนไทยเกิดปัญหาเงินไม่พอใช้และหนี้สินตามมา ซึ่งปัญหานี้ได้ทวีคูณขึ้นในทุก ๆ วัน การจะดำรงชีวิตให้อยู่รอดภายใต้สังคมในปัจจุบัน แนวทางหนึ่งที่ประชาชนไทยควรยึดถือ คือการพึ่งตนเอง รู้จักความพอประมาณ

และไม่ประมาท ตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง รู้จักความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ คำนึงถึงหลักเหตุผล และการประมาณตนเอง พร้อมกับทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท โดยเฉพาะการใช้จ่ายเงินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์,2557) ในปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจตกต่ำ ความเสี่ยงจากการลงทุน และประชาชนใช้เงินที่ขาดความยั้งคิด ขาดการวางแผน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและได้แนวคิดว่าการแก้ปัญหาจากสิ่งเหล่านี้น่าจะใช้ความพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิตนั่นก็คือ การทำจัดบัญชีครัวเรือน เป็นอีกหนึ่งวิธีที่ทำให้สามารถควบคุมรายรับและรายจ่ายได้เป็นอย่างดี ทำให้ชาวบ้านสามารถบันทึกข้อมูลและเรียนรู้ข้อมูลทั้งรายได้หรือรายจ่ายทุกอย่างที่คนในครอบครัวใช้จ่ายไป โดยการจดบันทึกทุกวันแล้วนำมาวิเคราะห์มาประมวลผลทำให้สามารถรู้สถานการณ์ที่แท้จริงของการใช้จ่ายภายในภาคครัวเรือน การบัญชีครัวเรือนจึงเป็นแนวคิดสำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันให้ผู้ทำบัญชีครัวเรือน เรียนรู้ที่จะเลือกใช้เส้นทางชีวิตที่เหมาะสม (เกศสุดา สิทธิสันติกุล,2550) นำมาซึ่งความสมดุลในครอบครัว สร้างความเข้มแข็ง และมั่นคงด้านการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน และที่สำคัญเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเรื่องรายรับและรายจ่ายก็คือ วิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนา 3 ชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ ปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมพอดี สอดคล้องถูกต้องตามกฎธรรมชาติ ที่มีทั้งความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ (ประชาไท,2550) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ณ ชุมชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวนประชาชนที่ศึกษาทั้งหมด 50 คน จากที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเคยจัดโครงการบริการวิชาการและวิชาชีพให้กับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน และได้มีการติดตามผล ซึ่งพบว่า ประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และบางส่วนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแต่ ไม่ต่อเนื่อง จากการลงพื้นที่ไปศึกษาก็ยังพบว่าประชาชนยังไม่สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินที่จำเป็นได้ ยังประสบกับปัญหารายจ่ายมากกว่ารายรับ ยังมีการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เช่น การซื้อหวย การเล่นการพนัน การดื่มสุรา ฯลฯ เป็นต้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับของการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้จักการบริหารจัดการเงินและการวางแผน สามารถวางแผนทางการเงินให้เหมาะสมระหว่างรายจ่ายและรายรับการตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปซึ่งจะเป็นการสร้างลักษณะการประหยัด การอดออม รวมทั้งเพื่อสร้างตามเข้าใจภายในครัวเรือน เพื่อจุดเริ่มต้นในการผลักดันให้ประชาชนจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะนำมาซึ่งความสมดุลในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนเป็นการสร้างรากฐานที่เข็มแข็งในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตต่อไป โดยใช้หลักแนวคิด“เศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรง

พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัฒน์ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน และสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

2. ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์หาแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนและศึกษาผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนหมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชน วันที่ 18 พฤศจิกายน 2558 จำนวนทั้งหมด 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก มีจำนวน 30 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเฉพาะเจาะจง สำหรับผู้ที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนจากการเข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน จำนวน 4 ด้าน คือ ปัจจัยทางด้านการรับรู้ ปัจจัยทางด้านอาชีพ ปัจจัยทางด้านการศึกษา และปัจจัยทางด้านสังคม

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้ 5 ระดับ โดยมีการกำหนดน้ำหนักคะแนนและแปลความหมาย ดังนี้

ค่าคะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด
ค่าคะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก
ค่าคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าคะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย
ค่าคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดความคิดเห็นของประชาชน โดยนำค่าเฉลี่ย (mean) เป็นตัวชี้วัดได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 คือ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2. การสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่-ระมาด จังหวัดตาก

3. แบบสัมภาษณ์ผลการใช้แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

วิธีการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากชุมชนและประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ศึกษาจากประชาชนที่เคยเข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชนวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558 จำนวนทั้งหมด 50 คน และคัดเลือกประชาชนที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง จำนวน 30 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน และสภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเอกสารข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจัดทำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย (IOC) เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จากนั้นลงพื้นที่แจกแบบสอบถามให้แก่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package For the Social Sciences)แล้วนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อสรุปเชิงนโยบายร่วมกันในการจัดทำแผนการพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำแบบสัมภาษณ์และนำไปศึกษาผลการใช้แนวทางการการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดได้จากแบบสอบถาม จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package For the Social Sciences) ในการประมวลผล คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการประมวลผลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนและสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้วิธีการประมวลผลวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนวิเคราะห์ผลเชิงพรรณนา ส่วนการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเหตุเชิงผลและบรรยายในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน(ราย)	คิดเป็นร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	33.30
หญิง	20	66.70

รายการ	จำนวน(ราย)	คิดเป็นร้อยละ
รวม	**30**	**100.00**
อายุ		
21-30 ปี	8	26.70
31-40 ปี	10	33.30
41-50 ปี	11	36.70
51-60 ปี	1	3.30
รวม	**30**	**100.00**
สถานภาพสมรส		
โสด	10	33.30
สมรส	19	63.30
หย่าร้าง	1	3.30
รวม	**30**	**100.00**
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	9	30.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	3.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	9	30.00
ปริญญาตรี	8	26.70
รวม	**30**	**100.00**
อาชีพ		
รับราชการ	3	10.00
พนักงานเอกชน	2	6.70
พนักงานภาครัฐ	2	6.70
ค้าขาย	6	20.00
เกษตรกร	8	26.70
รับจ้าง	7	23.30
ไม่ได้ทำงาน	2	6.70
รวม	**30**	**100.00**
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	8	26.70
5,001 - 10,000	13	43.30
10,001 - 20,000	4	13.30

รายการ	จำนวน(ราย)	คิดเป็นร้อยละ
20,001 - 30,000	5	16.70
40,000 ขึ้นไป	0	0
รวม	**30**	**100.00**

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.70 อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.70 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสจำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.30 จบระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวนอย่างละ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.00 ส่วนมากประกอบอาชีพหลักคือการเกษตรกรรม จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.70 ได้รับรายได้จำนวน 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.30 ตามลำดับ

จากการศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการวิเคราะห์ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. **ปัจจัยด้านการรับรู้**

ตารางที่ 2 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการรับรู้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. ท่านไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน	4.36	0.66	มากที่สุด
2. ท่านไม่เข้าใจว่าบัญชีครัวเรือนคืออะไร	3.73	0.73	มาก
3. ท่านขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.96	0.71	มาก
4. ท่านไม่เชื่อมั่นว่าได้ประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.73	0.73	มาก
รวม	**3.94**	**0.70**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการรับรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 เมื่อมองปัจจัยเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่ท่านไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาท่านไม่เข้าใจว่าบัญชีครัวเรือนคืออะไร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนท่านขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และท่านไม่เชื่อมั่นว่าได้ประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ปัจจัยด้านอาชีพ

ตารางที่ 3 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านอาชีพ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. การทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ	3.50	0.77	มาก
2. ท่านไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในการเพิ่มรายได้ในครอบครัว	3.60	0.77	มาก
3. การจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้	3.53	0.73	มาก
4. ในการประกอบอาชีพของท่านส่งผลต่อการไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.50	0.57	มาก
รวม	**3.53**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านอาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 เมื่อมองปัจจัยรายข้อ ส่วนใหญ่แล้วการทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาท่านไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนการจัดทำบัญชีครัวเรือนในการเพิ่มรายได้ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และในการประกอบอาชีพของท่านส่งผลต่อการไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านการศึกษา

ตารางที่ 4 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการศึกษา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. ปัญหาด้านการเขียนหนังสือเองไม่ได้ จึงทำให้ไม่สามารถจดบันทึกหรือจัดทำบัญชีครัวเรือนได้	3.50	0.82	ปานกลาง
2. ปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง	3.50	0.77	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าวิธีการบันทึกบัญชียุ่งยากและมีความซับซ้อน	4.20	0.55	มาก
4. ท่านไม่สามารถวิเคราะห์รายการรายรับ–รายจ่ายและนำมาจัดทำบัญชีครัวเรือนได้	3.73	0.78	มาก
รวม	**3.73**	**0.73**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 เมื่อมองปัจจัยเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่แล้วปัจจัยสาเหตุมาจากคิดว่าวิธีการบันทึกบัญชียุ่งยากและมีความซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาสามารถวิเคราะห์รายการรายรับ–รายจ่ายและนำมาจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และปัญหาด้านการเขียนหนังสือเองไม่ได้และการอ่านหนังสือไม่ออกทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82/0.77 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

4. ปัจจัยด้านสังคม

ตารางที่ 5 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านสังคม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. ผู้นำชุมชนไม่ให้ความใส่ใจ หรือสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชน	3.63	0.55	มาก
2. ไม่มีผู้ตรวจสอบ ดูแลความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.86	0.62	มาก
3. ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.63	0.61	มาก
4.ไม่ได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำ เมื่อเกิดปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.90	0.71	มาก
รวม	**3.75**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 เมื่อมองปัจจัยเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำ เมื่อเกิดปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาไม่มีผู้ตรวจสอบดูแล ความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และผู้นำชุมชนไม่ให้ความใส่ใจ หรือสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนรวมถึงไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55/0.62 ซึ่งอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. สภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะมีความรู้สึกว่ายุ่งยากและเป็นภาระ เพราะว่าจะต้องทำงานนอกบ้านและในบ้านที่เป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้สึกว่าการทำบัญชีนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะกลุ่มตัวอย่างบางคนนั้นไม่สามารถที่จะเขียนหนังสือได้ต้องพึ่งพาลูกหลาน และจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการออม

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ปัญหาหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ มีทั้งหมด 3 ประเด็นและมีแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และมีความซับซ้อนยุ่งยากมากเกินไป เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย แนวทางแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ประเด็นที่ 2 ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการออม แนวทางในการแก้ไขคือ การสร้างแรงผลักดันหรือแรงจูงใจให้แก่ประชาชน โดยอาจจะมีการจัดประกวดการจัดทำบัญชีครัวเรือนและมอบรางวัลสำหรับผู้ที่จัดทำบัญชีครัวเรือน ที่สามารถลดรายจ่าย มีการออม และการเพิ่มรายได้ภายในครอบครัว

ประเด็นที่ 3 ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก บางครอบครัวมีปัญหาทางด้านการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่คล่องและคิดว่าวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากซับซ้อน จึงทำให้ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน แนวทางในการแก้ไข คือ ให้บุคคลในครอบครัวปลูกฝังการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่บุตรหลาน โดยให้บุคคลภายในร่วมกันจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อที่จะทราบถึงรายรับรายจ่าย รวมถึงส่งเสริมการอดออม การเพิ่มรายได้ และอยากให้มีแบบฟอร์มสมุดบัญชีครัวเรือนที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชน

ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนโดยมีเข้าร่วมอบรมโครงการในรูปแบบที่เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งมีผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด 30 คน มีการประเมินความรู้ความเข้าใจ และมีอาจารย์ และนักศึกษาโปรแกรมวิชาการบัญชีของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ดำเนินการติดตามตรวจสอบความความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ระดับคะแนน	ก่อนเข้าอบรม	หลังการอบรม	ผลการประเมิน
ต่ำกว่า ร้อยละ 70	12	7	หลังการอบรมมีผู้ได้คะแนนผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้น จำนวน 5 คน
ร้อยละ 70 ขึ้นไป	18	23	
รวม	**30**	**30**	

หมายเหตุ : เกณฑ์การประเมินจะต้องมีระดับคะแนนอย่างน้อยร้อยละ 70 จึงจะผ่านเกณฑ์มีความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมอบรม

จากตารางที่ 6 ผลการอบรมพบว่า มีผู้ผ่านเกณฑ์ได้คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 23 คน จากก่อนการพัฒนา จำนวน 18 คน แสดงให้เห็นว่าผลการพัฒนามีผู้ผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้น 5 คน

จากการศึกษาแนวคิดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการคิดการติดสินใจ เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเอง คณะผู้วิจัยได้เป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยสร้างความรู้สึกว่าทุกคนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม พัฒนาความรู้ และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการวิจัย

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาจากปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา และด้านสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ด้านการรับรู้มีค่ามากที่สุด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 โดยเฉพาะการไม่มีโอกาสในการเข้ารับการเข้าฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2. สภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะมีความรู้สึกว่ายุ่งยาก และเป็นภาระ เพราะว่าจะต้องทำงานนอกบ้านและในบ้านที่เป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้สึกว่าการทำบัญชีนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะกลุ่มตัวอย่างบางคนนั้นไม่สามารถที่จะเขียนหนังสือได้ต้องพึ่งพาลูกหลาน และจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการออม

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เรียงตามลำดับความสำคัญ จำนวน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลุ่มตัวอย่างไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและมีความซับซ้อนยุ่งยากมากเกินไป เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย แนวทางแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ประเด็นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและการออมในครัวเรือน แนวทางในการแก้ไขคือ การสร้างแรงผลักดันหรือแรงจูงใจให้แก่ประชาชน โดยอาจจะมีการจัดประกวดการจัดทำบัญชีครัวเรือนและมอบรางวัลสำหรับผู้ที่จัดทำบัญชีครัวเรือน ที่สามารถลดรายจ่าย มีการออม และการเพิ่มรายได้ภายในครอบครัว

ประเด็นที่ 3 กลุ่มตัวอย่างบางครอบครัวมีปัญหาทางด้านการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่คล่องและคิดว่าวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากซับซ้อน จึงทำให้ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน แนวทางในการแก้ไขคือ ให้บุคคลในครอบครัวปลูกฝังการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่บุตรหลาน โดยให้บุคคลภายในร่วมกันจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อที่จะทราบถึงรายรับรายจ่าย รวมถึงส่งเสริมการออม การเพิ่มรายได้และอยากให้มีแบบฟอร์มสมุดบัญชีครัวเรือนที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชน

จากการศึกษาแนวคิดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการคิดการติดสินใจ เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเค้าเอง คณะผู้วิจัยได้เป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยสร้างความรู้สึกว่าทุกคนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม พัฒนาความรู้ และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการวิจัย

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1) จากการศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการรับรู้ 2) ปัจจัยด้านอาชีพ 3) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 4) ปัจจัยด้านสังคม พบว่ามีปัญหาหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ปัจจัยในด้านการรับรู้ โดยเฉพาะเรื่อง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมจัดทำบัญชี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและส่งผลต่อความเชื่อมั่น และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา สะรุโณ (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษาหมู่บ้านทุ่งน้อย ตำบลหินกอง อำเภอเมือง

จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการจัดทำบัญชี ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายในแต่ละวันที่ต้องจ่ายมากกว่ารายรับจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่มีการจดบันทึกรายการต่าง ๆ และเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหนี้จึงมีความจำเป็นต้องนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวในระหว่างที่ยังไม่มีรายรับ ซึ่งสาเหตุการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในแต่ละพื้นที่อาจจะไม่เหมือนกัน เนื่องจากการให้ความสำคัญ การเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของแต่ละครัวเรือน จึงทำให้ปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันของแต่ละครัวเรือน

2) สภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากซับซ้อนเกินไป มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้เทคนิคการสอนและรูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือนที่ง่ายต่อการบันทึกขึ้น ก็จะทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้นและรู้สึกไม่ยากมาก และต้องให้หน่วยงานของรัฐหรือผู้นำหมู่บ้านติดตามการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่ายังมีการให้ความสนใจต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนนี้อยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความสนใจต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3) แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการศึกษาอยู่ในระดับมากทำให้ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน จึงมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ขั้นตอนในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องรวมถึงประโยชน์และความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของนวลจันทร์ สระทองทิว (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนตำบลท่าเรือ อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าผลการศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนในด้านลักษณะบุคคล ด้านการบริหารจัดการ ด้านความรู้ และด้านเศรษฐกิจ ยังต้องการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และผลการพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปฏิบัติการฝึกอบรม และประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีการบรรยายให้ความรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ การทำทดสอบวัดความรู้ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม พบว่าผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวินีย์ ธนาอนวัช ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่เพียงพอ (2556) พบว่าถ้าประชาชนมีความรู้ที่ได้จากการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะช่วยให้สามารถวางแผนการออมของตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งให้ระดับทัศนคติเป็นอันดับแรก ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้ามีความรู้แล้วจะสามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้และต้องการการส่งเสริมการกระตุ้นให้มีการจัดทำเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้เป็นประโยชน์กับกลุ่มตัวอย่างและผู้ที่สนใจต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1. การส่งเสริมและพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนควรส่งเสริมและมีการติดตามอย่างเป็นระยะ เพื่อทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีการให้ความสำคัญ

2. การอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนควรจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และมีผู้ดูแลในการพัฒนาอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนจากประชาชนในหลาย ๆ พื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน เช่น อาชีพ รายได้ และอายุ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่สนับสนุนทุนวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ และประชาชนและผู้นำชุมชนหมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด จังหวัดตาก ในการให้ข้อมูลการศึกษาวิจัยตลอดจนความร่วมมือในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มและการอบรมทุกครั้ง เพื่อให้งานวิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกศสุดา สิทธิสันติกุล. (2550). **ก้าว กล้า พลังผะหญาชุมชน.** เชียงใหม่ : สานักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

นวลจันทร์ สระทองทิว. (2552). **เศรษฐกิจพอเพียง.**[ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2559, จาก http://tdc.thailis.or.th. (2559, กันยายน 5)

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวิริยาสาสน์.

ประชาไท.(2550). “เศรษฐกิจพอเพียง” กับ “การสถาปนาพระราชอำนาจ”: เสวนาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

ภาวินีย์ ธนาอนวัช .(2556). **บัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่เพียงพอ** . [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2559, จาก http://rdi.aru.ac.th/e_journal/pdf/157.pdf

ยุพา สะรุโณ. (2557). **บัญชีครัวเรือน.** ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2559, จาก http://tdc.thailis.or.th

สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2557). **บัญชีครัวเรือน วิถีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต.**[ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2559, จาก http://www.thaihealth.or.th สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2552).**แนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจ**

พอเพียง.[ออนไลน์].ค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559, จาก
http://www.pidthong.org/philosophy.php#.V-CtHeuyNBc

สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

A Study on the Difficulties of on Chinese Learning of Non-Chinese Majors in Thailand and the Countermeasure; A Study Specifically of Students Tourism and Hotel Learning of Rajamangala University of Technology Lanna Lampang

ภูผา สุปินราช(Phupa Supinrach)[1*] Xiong Zhu2
สาขาวิชาการสอนภาษาจีน คณะภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมุทรปราการ
*Corresponding author. E-mail: Rungpop116@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมของนักศึกษา (2) สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน (3) ความคิดเห็นและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและปลายปิด และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน ได้แก่ ภาษาจีนเป็นวิชาที่สาขาวิชาฯ จัดให้นักศึกษาเรียนมิใช่ความต้องการของนักศึกษา เมื่อเรียนในห้องเรียนจึงรู้สึกเฉยๆ กับวิชานี้ เมื่ออยู่ที่บ้านไม่ได้ฝึกฝนภาษาจีน ภาษาจีนนั้นนับว่ายาก ส่วนที่ยากคือไวยากรณ์ คำศัพท์และพินอิน นักศึกษาไม่ได้อ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่นนอกจากหนังสือเรียน อุปสรรคในการเรียนภาษาจีนคือฟังไม่ออก แปลไม่ได้ ไม่กล้าพูด เข้าชั้นเรียนเพื่อเรียนให้จบและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์และนักศึกษาคิดว่าคงไม่ได้ใช้ภาษาจีนในการทำงาน (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน 3 ด้านได้แก่ด้านครูผู้สอน ด้านระยะเวลาการเรียน ด้านนักศึกษา พบว่าค่อนข้างมีปัญหามากที่สุดคือไม่มีพื้นฐานภาษาจีนและเข้าชั้นเรียนสาย แผนรับมือได้แก่การปรับพื้นฐานภาษาจีนก่อนเรียนและการฝึกความมีวินัยให้กับนักศึกษาในการเข้าชั้นเรียนโดยผู้สอนเข้าสอนทันทีเมื่อถึงเวลาเรียนแล้วเช็คชื่อ ผู้ใดมาสายให้บันทึกว่ามาสาย

คำสำคัญ : การเรียน การสอน ภาษาจีน แผนรับมือ สาขาการท่องเที่ยวและโรงแรม

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study on social condition of students 2) to study on problems of Chinese language learning and response plan of non-Chinese program students; 3) to study on opinions and response plan of non-Chinese program students.

The sample group was consisted of 20 students under Bachelor of Arts Program in Tourism and Hotel, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, RajaMangala University of Technology Lanna, Lampang. Research tool was open and closed ended questionnaire and unstructured interview. Statistics used for analyzing data were percentage, arithmetic mean and Standard Deviation.

The results revealed that: 1) Most students were female with the average age of 22 years. They were studying in the 3rd year of bachelor degree; 2) Problems of Chinese language learning and response plan of non-Chinese Program students was that Chinese learning subject were type of program that was considered as compulsory program that with no direct demand of students leading to lacking of home review and practice. In addition, they also thought that Chinese language was difficult on grammar, directions and Pinyin. Moreover, they did not read others besides textbooks. The obstacles of Chinese language learning were inabilities to listen, translate and speak Chinese language, i.e., they just learned Chinese to complete program's requirements and they thought that they would have no opportunity to use Chinese language in working; 3) Opinions on conditions and response plan of non-Chinese program students were consisted of 3 dimensions including teachers, learning duration, and students. It was found that students had the most problems, i.e., students had no foundation on Chinese language and they were always late for attending class. The response plan of these problems was improving foundation of Chinese learning before starting Chinese language learning and practicing students on class attending, i.e., teacher had to attend the class immediately and check students' names immediately for checking absence and late attending of students.

Keywords: learning, teaching, Chinese language, response plan, Tourism and Hotel

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้เน้นการพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้สู่ผู้การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีการสั่งสมทุนทางปัญญา โดยเฉพาะส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องควบคู่กับการเรียนภาษาสากลที่เหมาะสมและภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการเรียนรู้วัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจวิถีชีวิตของคนในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) นอกจากนี้กุณฑิกา พัชรชานนท์ และบัลลังก์ โรหิตเสถียร (2556) กล่าวว่า ภาษาจีนมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นภาษาที่มีการใช้อย่างแพร่หลายไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวนมาก อีกทั้งปัจจุบันภาษาจีนถูกใช้เพื่อการติดต่อธุรกิจกับนักธุรกิจจีนที่ใช้ภาษาจีน และจากการที่รัฐบาลได้ประกาศส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเมื่อ 8-9 ปีก่อนจนถึงปัจจุบันมีผู้สนใจเรียนมากกว่า 700,000 คน ทำให้ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีผู้เรียนเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ และมีการจัดทำแผนพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนขึ้นโดยมีมาตรการต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรให้มีความต่อเนื่องโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิเช่น มหาวิทยาลัย สถาบันขงจื่อ Hanban และมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานพัฒนาการดำเนินงาน พัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน โดยการสำรวจความต้องการเรียนของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตามความพร้อมและบริบทของสถานศึกษาโดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจ นอกจากนี้สุรีพร ไตรจันทร์ (2557) รายงานว่า การรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน (Asean community) ประเทศไทยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนในภูมิภาคอาเซียนและภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางคือภาษาอังกฤษ ด้วยเหตุผลนี้จึงได้มีการส่งเสริมให้คนไทยเรียนรู้ภาษาที่สองและภาษาที่สาม เพื่อสร้างโอกาสเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศค่อนข้างเปิดกว้างและเสรี และที่สำคัญทิศทางในอนาคตมีการคาดการณ์ว่าประเทศจีนจะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลกแทนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปีคริสต์ศักราช 2020 ดังนั้นภาษาจีนจึงเป็นภาษาที่สามที่น่าสนใจและน่าจับตามองมากที่สุด นริศ วศินานนท์ (2559) กล่าวว่านโยบายส่งเสริมการสอนภาษาจีนระดับอุดมศึกษา มีสำนักคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ด้านตำราหรือหนังสือแบบเรียนส่วนใหญ่ใช้ของประเทศจีน บางแห่งเรียบเรียงขึ้นเอง ด้านผู้สอน ผู้สอนมีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งคุณวุฒิและวิชาการ ด้านผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากมัธยมศึกษามาแล้ว 3 ปีแต่ไม่ได้เป็นการเรียนต่อยอด ผู้เรียนต้องเริ่มเรียนใหม่ไม่ได้เชื่อมโยงต่อจากระดับมัธยมศึกษา ด้านความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษามีความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน ให้ทุนการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาจีน จึงได้บรรจุวิชาภาษาจีนเข้าไว้ในหลักสูตรจำนวน 5 วิชาเพื่อให้นักศึกษาได้เลือกเรียนได้แก่วิชาภาษาจีนพื้นฐาน ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนเพื่อการอาชีพ ภาษาจีนเพื่อธุรกิจ และภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว แต่การเรียนการสอนภาษาจีนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมพบว่ายังมีปัญหาหลาย

ประการเช่น อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาอื่นไม่ได้จบวุฒิการศึกษาการสอนภาษาจีน ขาดตำราเรียนที่เหมาะสมในการเรียน วิธีการสอนที่ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทำให้นักศึกษาไม่สนใจเรียน และไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและแผนรับมือของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือนักศึกษาหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรมที่เรียนวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนเพื่อการอาชีพ ภาษาจีนธุรกิจ และภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (survey research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและปลายปิด และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม-เดือน กุมภาพันธ์ 2561 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 70 มีอายุระหว่าง 20-21 ปี ร้อยละ 65 อายุสูงสุด 24 ปี และนักศึกษาเรียนชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 75

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง พบว่า ด้านความชอบภาษาจีน พบว่านักศึกษาชอบภาษาจีนร้อยละ 60 รองลงมาคือไม่ชอบภาษาจีนร้อยละ 40 ด้านระยะเวลาที่เรียนภาษาจีน พบว่าเรียนภาษาจีนมาแล้ว 1-2 ปีสูงที่สุดร้อยละ 35 รองลงมาคือ เรียนครึ่งปีถึง 1 ปี ร้อยละ 25 ด้านพื้นฐานการเรียนภาษาจีน ก่อนเข้ามาเรียนมหาวิทยาลัย เคยเรียนตอนชั้นมัธยมมากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาคือไม่เคยเรียนมาก่อนร้อยละ 40 ด้านจำนวนรายวิชาภาษาจีน สาขาที่เรียนมีรายวิชาภาษาจีน 4 รายวิชา ร้อยละ 95 รองลงมาคือมีรายวิชาภาษาจีน 3 วิชา ร้อยละ 5 ด้านจำนวนชั่วโมงที่เรียน พบว่ามีจำนวนชั่วโมงเรียน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มากที่สุดร้อยละ 85 รองลงมาคือจำนวนชั่วโมงเรียน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ร้อยละ 15 ด้านการวัดผลการสอบ HSK สาขาไม่ต้องสอบวัดผล HSK มากที่สุดร้อยละ 90 รองลงมาคือต้องสอบวัดผล HSK ระดับ 1 และ 2 ร้อยละ 10 ด้านเหตุผลที่เรียนภาษาจีนพบว่าเป็นเงื่อนไขของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 75 รองลงมาคือช่วยเหลือในการเรียนในสาขาวิชา ร้อยละ 15 ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่านักศึกษาตั้งใจฟังและให้ความสำคัญกับอาจารย์ผู้สอนมากที่สุด ร้อยละ 80 รองลงมาคือดูละครจีนและฟังเพลงจีน ร้อยละ 15 ด้านความตั้งใจทำการบ้าน เมื่อมีการบ้านนักศึกษาตั้งใจทำการบ้านมากที่สุดคือ ร้อยละ 55 รองลงมาคือลอกการบ้านของเพื่อน ร้อยละ 20 ด้านปฏิกิริยาเมื่ออยู่ในคาบเรียนวิชาภาษาจีน นักศึกษามีปฏิกิริยาคือมีคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนมากที่สุดคือ ร้อยละ 50 รองลงมาคือนั่งฟังอาจารย์สอนเท่านั้น ร้อยละ 30 ด้านความสนใจภาษาจีน นักศึกษามีความรู้สึกเฉยๆ กับวิชาภาษาจีนร้อยละ 75 รองลงมาคือ รู้สึกไม่แน่ใจว่าสนใจวิชาภาษาจีนหรือไม่ ร้อยละ 20 ด้านการฝึกฝนภาษาจีน เมื่ออยู่ที่บ้านพบว่านักศึกษามีเวลาก็จะฝึกฝนภาษาจีน ร้อยละ 50 รองลงมาคือ ไม่แน่ใจร้อยละ 50 ด้านความยากของภาษาจีน นักศึกษาคิดว่ามีความยาก ร้อยละ 50 รองลงมาคือมีความยากมาก ร้อยละ 45 ภาษาจีนส่วนที่ยากที่สุดพบว่ายากทุกส่วน (พินอิน ไวยากรณ์ คำศัพท์) ร้อยละ 50 รองลงมาคือด้านไวยากรณ์ ร้อยละ 35 ด้านการอ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่น นักศึกษาไม่อ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่นเลยนอกจากหนังสือเรียนมากที่สุดร้อยละ 80 รองลงมาคืออ่านเป็นบางเวลา ร้อยละ 20 ด้านความชอบวิธีการสอนภาษาจีน นักศึกษาชอบวิธีการสอนแบบให้อาจารย์ผู้สอนอธิบายพร้อมให้นักศึกษาปฏิบัติตาม เมื่อเรียนในห้องเรียนมากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาคือให้เล่นเกมเกี่ยวกับวิชาที่อาจารย์สอน ร้อยละ ด้านอุปสรรคในการเรียนภาษาจีน พบว่านักศึกษาฟังไม่ออก มากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาคือเนื้อหาในการเรียนยากเกินไป ร้อยละ 40 ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีน สิ่งที่เป็นแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาคือ เพื่อการงานที่ดีในอนาคต มากที่สุดร้อยละ 75 รองลงมาได้แก่ต้องเรียนเพราะจำเป็นและต้องการเรียนให้จบ ร้อยละ 15 ด้านปัญหาที่พบในการเรียนภาษาจีน เมื่อนักศึกษาเรียนภาษาจีนปัญหาที่พบคือฟังอาจารย์สอนไม่เข้าใจมาก

ที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาได้แก่นักศึกษาไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ร้อยละ 35 ด้านความรู้สึกในวันที่มีเรียนวิชาภาษาจีน เมื่อนักศึกษาทราบว่าวันนี้มีเรียนวิชาภาษาจีน นักศึกษามีความรู้สึกว่าแค่ไปเรียนก็พอแล้วเพราะปกติไม่ได้นำวิชานี้ไปใช้แต่อย่างใดมากที่สุด ร้อยละ 75 รองลงมาคืออยากไปเรียนมาก ร้อยละ 10 ด้านปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาไม่อยากเรียนภาษาจีน ได้แก่ สาขาวิชาของนักศึกษาไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาจีนในการทำงาน มากที่สุดคือ ร้อยละ 45 รองลงมาคือวิธีการสอนภาษาจีนของอาจารย์ ร้อยละ 35

3. ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง มีดังนี้คือ

3.1 ด้านอาจารย์ผู้สอน

- วิชาภาษาจีนมีอาจารย์ผู้สอน 2 คนดังนี้ ผู้สอนคนที่ 1 มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาจีน เริ่มสอนที่นี่ครั้งแรกยังไม่มีประสบการณ์ ผู้สอนคนที่ 2 มีวุฒิการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม เคยอบรมการเรียนการสอนมาจากประเทศจีน เขียน พูด สื่อสารภาษาจีนได้ดี

- อาจารย์มีภาระการสอน 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยอาจารย์คนหนึ่งสอนเฉพาะภาษาจีนเพียงอย่างเดียว ส่วนอาจารย์อีกท่านหนึ่งสอนทั้งวิชาภาษาจีนและวิชาทางด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม

- ด้านวัตถุประสงค์ของการเปิดสอนรายวิชาภาษาจีนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรมพบว่าวิชาภาษาจีนเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชาภาษาตะวันออก 3 หน่วยกิต มีให้เลือกทั้งหมด 5 วิชาคือ ภาษาจีนพื้นฐาน ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนเพื่อการอาชีพ ภาษาจีนเพื่อธุรกิจและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว

- ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนในเรื่องสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาจีนเป็นอย่างดี เช่น สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่างๆ ในการเรียนการสอน เพิ่มอัตรากำลังโดยเพิ่มอาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาด้านภาษาจีนโดยตรงในสาขาวิชาชีพ

- ด้านเอกสาร ตำราเรียน ที่ใช้ในประกอบการเรียนการสอนนั้น อาจารย์ผู้สอนได้ผลิตเอกสารประกอบการสอนขึ้นตามคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และมีการค้นคว้า ตรวจเอกสารเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา ทั้งในและต่างประเทศ

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ผู้เรียนยังได้ร่วมกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ของจีนที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ นอกจากนี้มีกิจกรรม การประกวดร้องเพลงจีน เดินแฟชั่นโชว์ชุดประจำชาติจีน ประกวดเขียนตัวอักษรจีน ด้วยพู่กันจีน และการแสดงละครจีน

- ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนใช้ซีดีภาพยนตร์จีน ข้อมูลจากเว็บไซต์ การฝึกออกเสียงพินอิน (PIN YIN) การฝึกสนทนาภาษาจีนในเว็บไซต์ต่างๆ สื่อการ

สอนแบบของจริงได้แก่ ภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพวัด โบราณสถานต่างๆ เอกสารการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของบริษัททัวร์

- ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนวิชาภาษาจีนพบว่า มีการวัดผล ประเมินผล โดยการทดสอบย่อยท้ายบท สอบกลางภาค สอบปลายภาค งานมอบหมาย ทักษะการนำเสนอ การตอบคำถาม การสื่อสารในชั้นเรียน พฤติกรรมการเรียนและพัฒนาการหลังเรียน รวม 100 คะแนน

- ด้านความต้องการความช่วยเหลือ มีความต้องการอาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจีนธุรกิจ หรือ สาขาการสอนภาษาจีนโดยตรง

3.2 ด้านระยะเวลาเรียน

- รายวิชาภาษาจีน สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม กำหนดให้เรียน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ต่อเนื่องกัน ซึ่งนานเกินไป ทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย ความตั้งใจเรียนลดลง ไม่มีสมาธิในการเรียน นักศึกษาก้มหน้าก้มตากดโทรศัพท์มือถือ เข้าออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต บางคนไปเข้าห้องน้ำ ออกไปดื่มน้ำ ออกไปคุยโทรศัพท์ บางครั้งออกไปนาน 10-20 นาที คุยกันในชั้นเรียนขณะอาจารย์สอนอยู่ที่หน้าชั้น ทำให้ผู้สอนต้องหยุดสอนก่อนครบเวลาสอน ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาคนที่มีความตั้งใจเรียน จึงมีความคิดเห็นว่าการเรียน 3 ชั่วโมงต่อเนื่องกันนั้นนานเกินไป

3.3 ด้านนักศึกษา นักศึกษาสาขาวิชานี้ ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานในการเรียนภาษาจีน ทำให้นักศึกษาไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ การเรียนในห้องอาจารย์จะพูดให้ฟังก่อนแล้วให้นักศึกษาพูดตาม บางครั้งนักศึกษาพูดตามไม่ได้ ด้านการเขียนก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน เนื่องจากนักศึกษาไม่เคยฝึกฝนภาษาจีนมาก่อน ช่วงเวลาที่เรียนนานเกินไป 3 ชั่วโมงต่อครั้งต่อสัปดาห์ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และทำให้ไม่อยากเรียนภาษาจีน นักศึกษามาเรียนไม่ตรงเวลา มาสาย เช่น เริ่มเรียน 8.00 น. แต่มาเรียนเวลา 9.00 น. บ้าง 10.00 น. บ้าง เมื่อผู้เรียนมาสายทำให้อาจารย์และเพื่อนที่มาตรงเวลาต้องเสียเวลารอนักศึกษาที่มาสาย ทำให้เสียเวลามาก นักศึกษาที่มาตรงเวลาก็เสียความรู้สึกและเกิดความเบื่อหน่าย แบบเรียนภาษาจีนที่ใช้เรียนไม่มีความต่อเนื่องของเนื้อหา เช่นวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารจะเน้นพูดบทสนทนาเป็นเรื่องๆ ไป เช่น บทสนทนาเรื่องการถามเส้นทาง การท่องเที่ยว การจองโรงแรม และการสั่งอาหารเป็นต้น ด้านการให้การบ้าน เนื่องจากอาจารย์ผู้สอน 2 คนมีวิธีการสอนที่แตกต่างกัน อาจารย์ผู้สอนคนหนึ่งจะให้การบ้านแต่ให้ผู้เรียนทำให้เสร็จภายในเวลาที่เรียนในห้องเรียนนั้น ส่วนอาจารย์อีกคนหนึ่งจะเน้นวิธีการสอนและตอบคำถามภายในห้อง บางครั้งมีการทดสอบหลังจากเรียนเสร็จแล้วในชั่วโมงเรียนนั้น เช่นให้ฝึกพูด ฝึกเขียน แต่งประโยคจากคำศัพท์ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

ด้านสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน : ศึกษาเฉพาะ นักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง สรุปและอภิปรายผลได้ว่า นักศึกษามีความรู้สึกเฉยๆ กับวิชาภาษาจีน เพราะวิชาภาษาจีนไม่ได้

เป็นวิชาบังคับ เป็นเพียงวิชาเลือก 3 หน่วยกิต ไม่ใช่วิชาเอกนักศึกษาจึงไม่ให้ความสำคัญ นักศึกษารู้สึกว่าภาษาจีนยาก และด้านไวยากรณ์ยากที่สุด สอดคล้องกับวัชญา มุขธนสมบัติ (2560) รายงานว่า ไวยากรณ์จีนมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ครูและนักเรียนในประเทศไทยนำตำราไวยากรณ์มาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญสำหรับการเริ่มต้นเรียนรู้ภาษาจีน สอดคล้องกับนภา บำรุงศิลป์ (2560) กล่าวว่าในเรื่องของการอ่านหนังสือภาษาจีนนั้นนอกจากหนังสือเรียนแล้วนักศึกษาไม่ได้อ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่นเลย อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาไม่ชอบภาษาจีนจึงไม่สนใจการอ่านหนังสือจีนเล่มอื่น การอ่านเฉพาะหนังสือเรียนก็เพื่อให้สามารถเรียนให้ผ่านเท่านั้น แตกต่างกับฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) รายงานว่าการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองคือพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้เกิดความรู้ทักษะต่างๆ การอ่านหนังสือจะทำให้เกิดความรู้ทักษะต่างๆ นอกจากนี้จะทำให้เกิดการสะสมประสบการณ์ความรู้ และคำศัพท์ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ในด้านวิธีการสอนภาษาจีนนักศึกษาชอบให้ผู้สอนอธิบายพร้อมให้นักศึกษาปฏิบัติตามซึ่งสอดคล้องกับพวงพร แซ่คู (2555) รายงานว่า ภาษาจีนถือเป็นภาษาต่างประเทศหนึ่งที่ต้องใช้หลักการและเทคนิคการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจภาษาได้ดียิ่งขึ้น ครูผู้สอนควรมีเทคนิคการสอนที่ดีจะทำให้นักเรียนชอบดังนี้คือ ครูไม่ควรสอนเร็วหรือช้าเกินไป ใช้ภาษากายในการช่วยอธิบายศัพท์หรือช่วยในการสื่อสาร ครูควรเป็นผู้แนะนำฝึกให้นักเรียนค้นหาศัพท์ในพจนานุกรม ฝึกให้อ่านบทเรียนและคำศัพท์ คอยปรับเสียงเมื่อผู้เรียนออกเสียงไม่ถูกต้องและชมเชยผู้เรียนเวลาผู้เรียนอ่านออกเสียงไม่ถูกต้อง หากิจกรรมนันทนาการมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน และใช้สถานการณ์จำลองในการฝึกให้ผู้เรียนพูด และสร้างบรรยากาศที่สื่อถึงความเป็นจีนทั้งในห้องเรียนและห้องทำงานครูผู้สอนภาษาจีนหรือมีมุมภาษาจีนที่แสดงถึงวัฒนธรรมจีน ส่วนอุปสรรคในการเรียนภาษาจีนคือนักศึกษาฟังไม่ออก อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มีพื้นฐานการเรียนภาษาจีนมาน้อยมาก จึงฟังไม่ค่อยออก และไม่เปิดใจยอมรับในการเรียนภาษาจีน แตกต่างกับวรากร แซ่พุ่นและคณะ (2560) ปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลา พบว่าจุดอ่อนในการเรียนภาษาจีนของนักเรียนมากที่สุดคือทักษะการพูด รองลงมาคือทักษะการเขียนและการอ่าน และแตกต่างจากศุภชัย แจ้งใจ (2552) รายงานว่า อุปสรรคในการเรียนภาษาจีน ของผู้เรียนสาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ตนั้นพบว่าผู้เรียนมีปัญหาการเขียนภาษาจีนมากที่สุด รองลงมาคืออักษรจีน ส่วนการฟังภาษาจีนมีปัญหาน้อยที่สุด ปัญหาที่พบในการเรียนภาษาจีนคือฟังอาจารย์ไม่เข้าใจ ไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ศุภชัย แจ้งใจ (2552) กล่าวว่าทักษะด้านการฟังของผู้เรียนสาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต มีปัญหาน้อยที่สุด และแตกต่างจากปทิตตา กิจศิริบุญ (2548) รายงานว่าทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือมีปัญหาน้อยที่สุดและทักษะการพูดมีสำคัญในชีวิตประจำวัน สำหรับในวันที่มีเรียนภาษาจีนนักศึกษาคิดว่าแค่ไปเรียนให้ครบเวลาเท่านั้น ไม่ได้ตั้งใจเข้าเรียนเพราะต้องการเรียน และมีความรู้สึกว่า

ภาษาจีนไม่ได้มีความสำคัญ เรียนให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเท่านั้น และไม่อยากเรียนภาษาจีน คิดว่าแค่เรียนให้ครบตามหลักสูตรเท่านั้น แต่ความเป็นจริงแล้วนั้นสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมนั้น เมื่อไปทำงานจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ลูกค้าต่างๆ โดยเฉพาะลูกค้าชาวจีน

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง สรุปผลอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านอาจารย์ผู้สอน มีอาจารย์ 2 คน ผู้สอนคนที่ 1 มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาจีน เริ่มสอนที่นี่ครั้งแรกยังไม่มีประสบการณ์ ผู้สอนคนที่ 2 มีวุฒิการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม เคยอบรมการเรียนการสอนมาจากประเทศจีน เขียน พูด สื่อสารภาษาจีนได้ดี แผนรับมือคือ ให้อาจารย์ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนเป็นพี่เลี้ยง สาธิตการสอนให้ดูเป็นตัวอย่าง เมื่อสอนบ่อยครั้งทำให้เกิดประสบการณ์และการสอนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ผู้สอนมีภาระการสอนค่อนข้างมากเฉลี่ย 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อคน แผนรับมือคือ ควรปรับลดภาระการสอนของอาจารย์ไม่ให้เกิน 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เพื่อจะได้มีเวลาเตรียมการสอนและมีเวลาทบทวนบทเรียนให้กับนักศึกษาที่เรียนไม่เข้าใจ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านนา (2555) กล่าวว่า การคิดภาระการสอน กำหนดให้ปฏิบัติงานสอนตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้คือ งานด้านการเรียนการสอนของอาจารย์ขั้นต่ำคือ 5-7 ภาระงานเท่ากับ 20-28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การสอนภาคทฤษฎีมีเกณฑ์ดังนี้คือ สอนวิชาทฤษฎี 1 คาบเท่ากับ 2 ชั่วโมง ดังนั้นเมื่อนำตารางสอนของอาจารย์ทั้งสองคนมาคิดภาระการสอนแล้วจะได้ 30 ชั่วโมง ซึ่งมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอนและและไม่มีเวลาทบทวนบทเรียนให้กับนักศึกษาที่เรียนไม่เข้าใจ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (2552) กล่าวว่า งานสอนให้มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 45 ของภาระงานทั้งหมด ซึ่งการสอนในระบบทวิภาคอย่างน้อยต้องมีภาระสอนขั้นต่ำสองรายวิชาต่อ 1 ภาคการเรียน รายวิชาละ 3 หน่วยกิต ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนนำซีดีภาพยนตร์จีน นำข้อมูลจากเว็บไซต์ แบบฝึกการออกเสียงพินอิน (PIN YIN) แบบฝึกการสนทนาภาษาจีนในเว็บไซต์ต่างๆ สื่อการสอนแบบของจริงได้แก่ ภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพวัด โบราณสถานต่างๆ เอกสารการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของบริษัททัวร์ แผนรับมือคือ อาจารย์ผู้สอนพยายามหาสื่อการสอนที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นสื่อของจริง ด้านความต้องการความช่วยเหลือ สาขาฯ มีความต้องการอาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจีนธุรกิจ หรือ สาขาการสอนภาษาจีนโดยตรงเพิ่มขึ้น แผนรับมือคือ หากมีอาจารย์ผู้สอนจบสาขาดังกล่าวโดยตรง อาจทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาจเป็นอาจารย์ชาวไทยที่มีประสบการณ์ในการสอนหรืออาจารย์ชาวจีนที่สื่อสารกับผู้เรียนได้ดี ส่วนระยะเวลาเรียนรายวิชาภาษาจีน กำหนดไว้ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ติดต่อกันซึ่งนานเกินไป ทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย ความตั้งใจเรียนลดลง ไม่มีสมาธิในการเรียน นักศึกษาก้มหน้าก้มตากดโทรศัพท์มือถือ เข้าออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต ออกไปห้องน้ำบ้าง ออกไปดื่มน้ำบ้าง ออกไปคุยโทรศัพท์บ้าง บางครั้งออกไปนาน 10-20 นาที คุยกันในชั้นเรียนขณะอาจารย์สอนอยู่ที่หน้าชั้น ทำให้ผู้สอนต้องหยุดสอนก่อนครบเวลา

สอน ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาที่มีความตั้งใจมาเรียน ผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเรียน 3 ชั่วโมงต่อเนื่องกันนั้นนานเกินไป แผนรับมือคือ ควรเรียนครั้งละ 1 ชั่วโมงเป็นเวลา 3 ครั้งต่อสัปดาห์น่าจะเหมาะสมมากที่สุด เพราะทำให้นักศึกษาได้ฝึกพูด อ่าน เขียน ได้บ่อยครั้งขึ้น ทำให้เกิดทักษะเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ Jiewfudao (2016) กล่าวว่า การเรียนภาษาจีนนั้น หากต้องการพูดภาษาจีนได้เร็ว ควรมีเวลาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันเช่น จันทร์ 1 ชั่วโมง พุธ 1 ชั่วโมง ศุกร์ 1 ชั่วโมง เพื่อเรียนภาษาจีนให้เข้าใจดีขึ้น และทบทวนบทเรียนบ่อยๆ

ด้านนักศึกษา ส่วนใหญ่นักศึกษาไม่มีพื้นฐานการเรียนภาษาจีนมาก่อน นักศึกษาไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ ต้องการให้อาจารย์พูดให้ฟังก่อนแล้วจึงปฏิบัติตาม อีกประการที่สำคัญคือนักศึกษาเข้าเรียนสายทำให้อาจารย์และเพื่อนที่มาตรงเวลาต้องเสียเวลารอนักศึกษาที่มาสาย ทำให้เสียเวลา นักศึกษาที่มาตรงเวลาก็เสียความรู้สึกและเกิดความเบื่อหน่าย แผนรับมือคือ ปรับพื้นฐานภาษาจีนเมื่อเริ่มเข้าเรียนมหาวิทยาลัย อาจจะปรับพื้นฐานประมาณ 20-30 ชั่วโมงก่อนเริ่มเรียนจริง ปรับเวลาเรียนให้เป็นครั้งละ 1 ชั่วโมง 3 ครั้งต่อสัปดาห์ อาจส่งผลให้นักศึกษามีพัฒนาการเรียนที่ดีขึ้นได้ และ เมื่อถึงเวลาเรียนให้อาจารย์เข้าสอนตามเวลาถึงแม้นักศึกษายังมาไม่ครบ จากนั้นเริ่มเช็คชื่อเพื่อฝึกให้นักศึกษารับผิดชอบและมีวินัย หากนักศึกษาคนใดมาสายอาจารย์สามารถเช็คชื่อให้ได้แต่ระบุในใบเช็คชื่อว่ามาสาย นักศึกษาก็จะปรับปรุงพฤติกรรมข้อนี้ได้ สอดคล้องกับ Tatsarin (2560) กล่าวว่า ด้านกติกาในห้องเรียนผู้สอนต้องกำหนดกฏกติกาในห้องเรียนให้ชัดเจนและแจ้งให้นักศึกษาทราบตั้งแต่คาบเรียนแรก เพื่อทำความเข้าใจและตกลงกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เช่นถ้าแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบมหาวิทยาลัย จะไม่ให้ทดสอบ ถ้าสวมรองเท้าแตะมาเรียน ขอให้ถอดวางไว้หน้าห้อง และจะเชิญนักศึกษาออกจากห้อง เมื่อนักศึกษาพูดคุยเสียงดังรบกวนผู้อื่น หรือใช้โทรศัพท์มือถือเล่นเกมส์ หรือทำกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน อาจจัดที่นั่งสำหรับนักศึกษาที่เข้าห้องเรียนสาย เมื่อนักศึกษาเห็นว่าถ้ามาสายต้องนั่งแยกกับเพื่อน จะปรับพฤติกรรมให้มาตรงเวลา และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้สอนต้องใช้กฎกติกาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และให้ความเท่าเทียมกับนักศึกษาทุกคน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการวิจัยที่ได้เสนอให้กับผู้บริหารหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมเพื่อทราบถึงปัญหาที่พบและแก้ไขปัญหาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยในหลักสูตรการท่องเที่ยวละการโรงแรมในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคเหนืออีก 4 แห่งคือเชียงใหม่ เชียงราย ตากและน่าน เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กุณฑิกา พัชรชานนท์ และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2556). ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 439/2556 แผนพัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ (เฉพาะภาษาจีน). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). การอ่านและส่งเสริมการอ่าน (Reading and Reading Promotion). กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาคาร.

นภา บำรุงศิลป์. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการออกอ่านเสียงคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

นริศ วศินานนท์. (2559). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารจีนศึกษา, 9(2), 263-286.

ปทิตตา กิจศิริบุญ. (2548). การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ).

พวงพร แซ่คู. (2555). กระบวนการจัดการเรียนรู้และครูผู้สอนภาษาจีนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (2552). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเรื่องรายละเอียดภาระงานทางวิชาการของผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์.

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (2555). มคอ. 2 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

ราชกิจจานุเบกษา. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559). เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 152 ง. 14 ธันวาคม 2554 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา

วรากร แซ่พุ่น, ภากร นพฤทธิ์, วราลี รุ่งบานจิต, วรนาถ แซ่เซ่น, ชุติมา คำแก้ว. (2561). การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 12(ฉบับพิเศษ) 126-136.

วัชญา มุขธนสมบัติ. (2560). การวิเคราะห์เปรียบเทียบหนังสือไวยากรณ์จีนในประเทศไทย: กรณีศึกษาหนังสือไวยากรณ์จีนระดับต้น ไวยากรณ์จีนฉบับเปรียบเทียบและหลักไวยากรณ์จีน. (วิทยานิพนธ์ศึกษา-ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ).

ศุภชัย แจ้งใจ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนสาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.

สุรีพร ไตรจันทร์. (2557). สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยยุคปัจจุบันของนักเรียนระดับอาชีวศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 6(2), 195-199.

Jiewfudao. (2018, April 9). ภาษาจีนพื้นฐาน 1. [Online Vedio]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=l9YpExoyBhM.

Tatsarin. (2018, April 9). กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หัวข้อควบคุมชั้นเรียนอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ. [เว็บบล็อก]. สืบค้นจาก http://www.hr.mut.ac.th/human/index2.php?option.com

นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน : กรณีศึกษาบ้านลุ่มกลาง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

Innovation of Community Engagement in Waste Disposal of MaesanSubdistrict Administrative Organization : A Case Study Ban LumKlang, TambonMaesan Amphurhangchat Lampang Province.

ฐิฏิกานต์ สุริยะสาร(Titikarn suriyasarn)[1*] อุษา โบสถ์ทอง(Usa Bostong)[2]
จิรประภา คำราช(Chiraprapha Khamrach)[3]
จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนะ(Jeeraporn Pongpanpattana)[4] กนกพร สันเทพ(Kanokporn Santep)[5]
[1,4] สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
[2] สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
[3] สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
[5] สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
[*]Corresponding author. E-mail:ti_suri@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1)รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนในปัจจุบัน2) นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลางแบบมีส่วนร่วม 3)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน 4)ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน และ5) การนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านลุ่มกลาง จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษาพบว่า1) ประชาชนจัดการขยะในครัวเรือนโดยการจัดการเองในแต่ละครัวเรือน โดยการเผา การนำไปทิ้งในแหล่งต้นน้ำคือ ลำน้ำแม่สัน ส่วนขยะพลาสติกมีคนรับจ้างมาเก็บภายในพื้นที่ 2) นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนโดยการนำเสนอสิ่งใหม่การเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อรูปแบบเดิมของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้มากที่สุด 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนพบว่า ประชาชนมีเจตคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยโดยคิดว่าการจัดการขยะควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ควรมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูล

ฝอย 4) ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และรองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ 5)ประชาชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา มีการร่วมวางแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยมีรูปแบบการดำเนินโครงการคือ กองทุนพัฒนาหมู่บ้านจากขยะมูลฝอย ซึ่งมีผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: นวัตกรรม , ขยะมูลฝอย ,การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims 1)the community's waste disposal model, 2) the innovation of solid waste disposal of Ban LumKlang community, 3) the factors influencing the introduction of community solid waste disposal innovations, 4)the effect of using innovations in community solid waste disposal and 5) the application of research innovation to the waste management policy of Tambon Administration Organization.Population sample used in the research consisted people living in the Ban Lumklang 70 members . The tool used to collect data was a questionnaire using quantitative and qualitative data collection by interview observation group discussions and workshops. Quantitative data analysis was used for descriptive statistics: percentage, mean, standard deviation.Use qualitative analysis content analysis.

The results showed that: 1) people manage household waste by managing their own household, have burned, bring waste to the river was the source of water was Maesan Stream. In part of the waste was plastic waste, there were people employed in the area. 2) The innovation of waste disposal in Ban LumKlang community by offering something new, change of values, tradititional beliefs in community involvement in garbage disposal. Knowledge of waste management and waste separation, knowledge of most about wet waste was food waste, vegetable waste, fruit peel know most. 3) Factors affecting the adoption of waste disposal innovations of community found attitude of people of about solid waste management was waste management should start from the household. So if the TambonAdministrative Organization. There are projects / activities related to the separation of solid waste. 4) The result of using innovations in waste disposal of the community, participation in project activities have the highest mean. And secondary participation, planning and decision making. 5) the public attaches importance to the problem, planned and implement solutions. The project is a village development

fund from waste. Using the elderly werethe driving force. Contribute to sustainable waste management.

Keywords: innovation, solid waste, participation

บทนำ

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษที่ได้ทำการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,782 แห่ง ในปี พ.ศ.2556 พบว่าอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันในปี พ.ศ. 2551 คิดเป็น 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน แต่ในปี พ.ศ.2556 คิดเป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดสำหรับประเทศไทยมีขยะมูลฝอยในปี พ.ศ.2556 รวม 26.77 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2555 จำนวน 2 ล้านตัน และหากคำนวณตามพื้นที่ที่เกิดขยะมูลฝอยจะพบว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยกิโลกรัมต่อคนต่อวันในเขตเทศบาลนคร คิดเป็น 1.89 เทศบาลเมือง 1.15 เทศบาลตำบล 1.02 เมืองพัทยา 3.90 และองค์กรบริหารส่วนตำบล 0.91 โดยมีประมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดแบบถูกต้องเพียงจำนวน 7.2 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ 27 ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดแบบไม่ถูกต้องมีจำนวน 6.9 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนตกค้างในพื้นที่จำนวน 7.6 ล้านตัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จำนวน 5.1 ล้านตัน(กรมควบคุมมลพิษ, 2560) นอกจากนั้นผลการสำรวจยังพบว่าจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ โดยจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมมากที่สุด จะเห็นได้ว่าปัญหาขยะจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปนเปื้อนมลพิษจากขยะสู่ดิน แหล่งน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และส่งผลต่อภาวะโลกร้อนจากก๊าซที่เกิดขึ้นจากกองขยะมูลฝอยปัญหาขยะเป็นปัญหาที่สำคัญที่สร้างผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจต่อประเทศเพิ่มมากขึ้นจนในปี พ.ศ. 2557จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย(กรมควบคุมมลพิษ, 2560) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาที่เป็นวาระแห่งชาติ และต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องขยะจากที่เคยเน้นการกำจัดทิ้ง มาเป็นเน้นเรื่องการลดการสร้างขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยลดการใช้ (Reduce) นำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการใช้ประโยชน์การขยะ เพื่อทำให้เหลือมูลฝอยที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด เช่น การทำปุ๋ย การสร้างพลังงานทดแทนในครัวเรือน ฯลฯ (ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์และคณะ,2560) ดังนั้นการกำจัดขยะจึงไม่ใช่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือของคนใดคนหนึ่ง

ตำบลแม่สันมีพื้นที่ทั้งหมด 73.90 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 46,188 ไร่ ประกอบด้วย 9 หมู่บ้านได้แก่ บ้านป่าเหียง หมู่ที่ 1 บ้านลุ่มกลาง หมู่ที่ 2 บ้านหัวทุ่ง หมู่ที่ 3 บ้านแม่สัน หมู่ที่ 4 บ้านโป่งขวาก หมู่ที่ 5 บ้านส้มป่อย หมู่ที่ 6 บ้านปันเต้า หมู่ที่ 7 บ้านนาเงิน หมู่ที่ 8 และบ้านหัวทุ่งพัฒนา หมู่ที่ 9 และมีครัวเรือนจากข้อมูลทะเบียนราษฎร์ อำเภอห้างฉัตร เมื่อปี พ.ศ. 2559 ทั้งสิ้นจำนวน 1,634 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 4,538 คน แยกเป็นชาย 2,243 คน หญิง 2,295 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการ

เกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง และถั่วลิสง เป็นต้น บริบทชุมชนเป็นแบบชนบท มีลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำแม่ยาว ลำน้ำแม่ป๋อน ลำน้ำแม่สัน(องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน [ออนไลน์],2560)

ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลแม่สันโดยเฉลี่ยต่อวัน ประมาณ 1.5 ตัน (สัมภาษณ์นายบุญเนตร เตชะอุ่น,2560) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันได้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยนำเตาเผาขยะมาทดลองใช้ในการจัดการขยะของชุมชน แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมทั้งพื้นที่ตำบลแม่สันเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ การส่งเสริมการคัดแยกขยะในครัวเรือนประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจและความร่วมมือเท่าที่ควร และมองว่าการจัดการขยะเป็นเรื่องของหน่วยงานรัฐ สำหรับการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลแม่สันในปัจจุบัน ส่วนใหญ่หมู่บ้านดำเนินการจัดการเอง ด้วยวิธีการขุดบ่อสำหรับนำขยะไปทิ้งซึ่งมีปัญหาตามมาคือ ในช่วงฤดูฝน น้ำฝนที่ตกลงมาในบ่อทิ้งขยะทำให้น้ำดังกล่าวซึมลงสู่แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค และแหล่งน้ำการเกษตรของประชาชน ซึ่งบางหมู่บ้านมีบ่อทิ้งขยะอยู่ไกลจากชุมชนค่อนข้างมาก จึงเกิดการลักลอบนำขยะไปทิ้งในแหล่งน้ำ ส่งผลเสียต่อแหล่งน้ำและสัตว์น้ำ การเผาในที่โล่งแจ้งก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศ และนำขยะไปลักลอบทิ้งในที่สาธารณะทำให้เกิดแหล่งพาหะนำโรคต่าง เช่น หนู แมลงสาบ เป็นต้น (สัมภาษณ์นายกฤษภาพ เทพภาพ)

ปัญหาขยะจึงเป็นเรื่องที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาเนื่องจากส่งผลกระทบต่อมิติทางเศรษฐกิจที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ และค่ารักษาพยาบาลสำหรับโรคที่เกิดจากพาหะนำโรคจากขยะ มิติสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชนหากมีการลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่ของเพื่อนบ้าน และมิติสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผา มลภาวะทางกลิ่น และความสวยงามของพื้นที่ ปัญหาขยะเป็นเรื่องที่หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชนต่างให้ความสำคัญในการจัดการและแก้ไขปัญหามาโดยตลอดหลายสิบปี แต่ไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ(กันติพิชญ์ ใจบุญ[ออนไลน์], 2560) ดังนั้นจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน กรณีศึกษา : บ้านลุ่มกลาง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ตัดสินใจ และการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน และให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของชุมชนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลางแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง
4. เพื่อศึกษาผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง
5. เพื่อศึกษาการนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ด้วยวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative research) เพื่อศึกษานวัตกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน แนวทางและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในบ้านลุ่มกลาง ตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางพื้นที่การวิจัยคือ บ้านลุ่มกลาง ตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านลุ่มกลาง ตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พ.ศ.2560 จำนวน 157 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 514 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 70 คน ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านลุ่มกลาง และเชิงคุณภาพ จำนวน 5 คนได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ระยะเวลาในการวิจัยอยู่ระหว่างเดือน สิงหาคม 2560 – กรกฎาคม 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชนิดได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าความเชื่อถือร้อยละ 90 จำนวน 70 คน (จากตารางสำเร็จรูปของ ทาโร่ ยามาเน่) ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ

ตอนที่ 3แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พูดคุยทั่วไปแต่มีจุดมุ่งหมายว่าต้องการข้อมูลเรื่องใด โดยทำการสัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ผ่านมา การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ การแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชน

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพร้อมกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้วิธีการสังเกตโดยตรง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ผู้วิจัยจัดประชุม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานการจัดการมูลฝอย และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักในปัญหาและยังทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินการวิจัย โดยเนื้อหาใน

การสนทนาประกอบด้วย วิเคราะห์สถานการณ์มูลฝอยทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต สาเหตุของปัญหาในชุมชน ผลกระทบของปัญหามูลฝอย หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการจัดการมูลฝอย การสนับสนุนหรือบริการต่าง ๆ ในการจัดการมูลฝอย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอย แนวทางในการแก้ปัญหาและแนวทางในการจัดการมูลฝอยในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

เทคนิคและวิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจในการเก็บข้อมูล เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันก่อนการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้ คือ

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูลเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่เก็บควรพิจารณาความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

1.2 ใช้แบบสอบถาม โดยการไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้าและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการและสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเองต่อกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ให้สอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและถูกต้องมากที่สุด

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้การสัมภาษณ์และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) แหล่งข้อมูลคือ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชน โดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และการดำเนินงานในการกำจัดขยะมูลฝอย ในเรื่องสถานการณ์ขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนหรือบริการต่าง ๆ ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนมาตรการและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยให้ดีขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ภายหลังจากได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลมาเพื่อนำไปประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาแยกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา และทำการตีความหมายจากข้อมูลที่ได้ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) เพื่อสรุปและนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการทำการศึกษา

สถิติที่ใช้ในโครงการวิจัยนี้

สถิติที่ใช้ได้แก่

สถิติบรรยาย ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

1. การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) โดยจะหาค่าร้อยละจากสูตรต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 97)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 98)

$$X = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ X แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนประชากร

3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 98) เขียนแทนด้วย S.D.

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - X)2}{N}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

X แทน คะแนนแต่ละจำนวน

X แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

N แทน จำนวนประชากร

$\sum$ แทน ผลรวมของข้อมูล

เกณฑ์การวัดค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ใช้การแบ่งระดับคะแนนแบบ Rating Scale ของ Likert ออกเป็น 5 ระดับ เช่นเดียวกัน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 121)

ระดับคะแนน		ระดับความคิดเห็น
5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ในประเด็นแต่ละด้านดังนี้คือ

ค่าเฉลี่ย		ระดับความคิดเห็น
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.5ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณโดยการใช้สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้ (Fisher อ้างถึงในชัชวาล เรืองประพันธ์, 2539, หน้า 15)

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าด้านการจัดการขยะในครัวเรือนโดยการจัดการเองแต่ละครัวเรือน มีทั้งการเผา การนำไปทิ้งในแหล่งที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำคือ ลำน้ำแม่สัน ส่วนขยะที่เป็นขยะพลาสติกมีคนภายในพื้นที่มารับจ้างเก็บ

2. นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

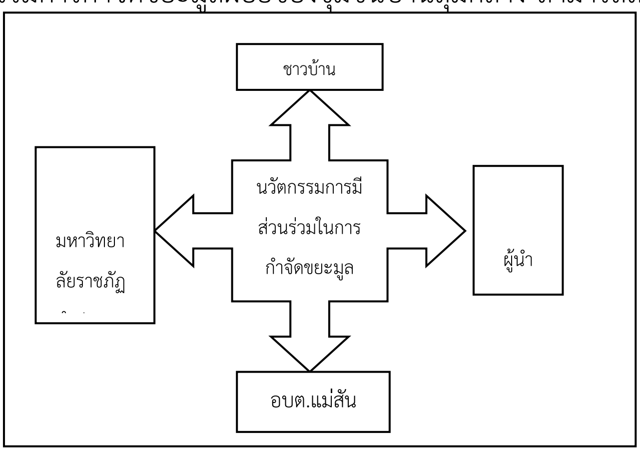

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลนวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการการนำนวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุระหว่าง **41 – 60** ปี คิดเป็นร้อยละ 60 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 91.4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า **5,000** บาทคิดเป็นร้อยละ 52.9 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 74.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน

3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 98.6 และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ **21** ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ **44.3** โดยประชากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ เป็นดังนี้

ตาราง1 แสดงจำนวน ร้อยละเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ

ความรู้ความเข้าใจ	**ระดับความคิดเห็น**		
	ใช่	**ไม่ใช่**	**ไม่ทราบ**
1.ขยะหรือขยะมูลฝอย หมายถึงเศษกระดาษ เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น	43 61.4	24 34.3	3 4.3
2.ขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้	69 98.6	1 1.4	0 0.0
3.ขยะแห้งหมายถึง ขยะจำพวกเศษกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋อง อลูมิเนียม	67 95.7	3 4.3	0 0.0
4.ขยะย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียหรือย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักเป็นปุ๋ยได้	68 97.1	1 1.4	1 1.4
5. ขยะมูลฝอย ทุกประเภท ควรเก็บรวบรวมไว้ด้วยกัน	57 81.4	13 18.6	0 0.0
6. ขยะอันตรายหรือมูลฝอยอันตราย หมายถึง ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ	65 92.9	4 5.7	1 1.4
7. การแยกขยะอันตรายต่าง ๆ ก่อนนำไปทิ้งเป็นสิ่งจำเป็น	66 94.3	2 2.9	2 2.9
8. การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณการเกิดขยะได้	68 97.1	2 2.9	0 0.0
9.ขยะมูลฝอยทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อมนุษย์	68 97.1	1 1.4	1 1.4
10. แก้ว พลาสติก โลหะเป็นขยะทั่วไป	39 55.7	30 42.9	1 1.4
11. ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซ็นต์ แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ เป็นขยะอันตราย	67 95.7	2 2.9	1 1.4
12.ขยะย่อยสลายเป็นขยะที่พบมากที่สุด	62 88.6	6 8.6	2 2.9
13.การแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการเท่านั้น	32 45.7	37 52.9	1 1.4

ความรู้ความเข้าใจ	ระดับความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
14.การเก็บรวบรวมขยะควรเก็บรวบรวมไว้ใกล้สถานที่ประกอบอาหาร	25	44	1
	35.7	62.9	1.4

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 98.6 รองลงมามีความรู้ความเข้าใจว่า ขยะย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียหรือย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักเป็นปุ๋ยได้การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณการเกิดขยะได้และขยะมูลฝอยทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 97.1

4. ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอย ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเป็นดังนี้

ตาราง2 แสดงค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้แบบมีส่วนร่วม

ตัวแปร	☐	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา	4.32	0.747	มาก
2.ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ	4.34	0.679	มาก
3.ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ	4.43	0.661	มาก
4.ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน	4.33	0.693	มาก
โดยรวม	**4.35**	**0.695**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า นวัตกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.43 (S.D. = 0.661) และรองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D. = 0.679)ส่วนด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.32(S.D. = 0.747)

5. การนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สัน ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ได้ตระหนักถึงนวัตกรรมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และเป็นผู้รับประโยชน์

ภาพที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านลุ่มกลาง

สรุปและอภิปรายผล

ในการสรุปผลการวิจัย คณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้ดำเนินการ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนพบว่าจัดการขยะในครัวเรือนโดยการจัดการเองแต่ละครัวเรือน มีทั้งการเผา การนำไปทิ้งในแหล่งที่เป็นต้น ส่วนขยะที่เป็นขยะพลาสติกมีคนรับจ้างเก็บ

2. นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลางแบบมีส่วนร่วมจัดประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมตัดสินใจในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชน ผู้นำชุมชน องค์การส่วนปกครองท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนัยนา เดชะ (2557) ประชาชนต้องมีความรู้ที่ต้องการเพิ่มเติมในด้านวิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธีมากที่สุด ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย เจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนโดยการใช้แบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท อาชีพ เกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3 – 4 คน ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับพิศิพร ทัศนา (2558) ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพและระยะเวลาในการอยู่อาศัย อยู่ในชุมชนที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา รายได้และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน

ซึ่งชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด รองลงมามีความรู้ความเข้าใจว่าขยะย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียหรือย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักเป็นปุ๋ยได้การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณการเกิดขยะได้และขยะมูลฝอยทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ นอกจากนั้นประชาชนบ้านลุ่มกลาง มีเจตคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยโดยคิดว่าการจัดการขยะควรเริ่ม

จากครัวเรือนก่อน ดังนั้นหากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน มีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยต้องสร้างที่ประชาชนก่อน เพราะขยะในชุมชนเกิดจากประชาชนโดยเฉพาะเวลามีเทศกาล หรือมีงานบุญต่าง ๆ ก็จะเพิ่มปริมาณขยะมากขึ้น

4. ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนจากแบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา มีการประชาสัมพันธ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีบทบาทในการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยซึ่งตรงกับวีรกาล อุปนันท์ (2556) พบว่าแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยควรมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด และดำเนินกิจกรรมด้านการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาครัฐส่วนกลาง โดยสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจต่อไปโดยการให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องโดยมีกระบวนการด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในการคัดแยกและลดการสร้างขยะในครัวเรือนและ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรมและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำการดำเนินงานเกี่ยวกับการคัดแยกและการจัดการขยะ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การนำผลของการประเมินผลไปแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม

5. การนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สัน สามารถอธิบายสรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

5.1 ขั้นตอนการทำความเข้าใจสถานการณ์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันของประชาชน (A : Appreciation) จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า สาเหตุของขยะมูลฝอยเกิดจากประชาชนในชุมชนตั้งแต่การทิ้งขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง การคัดแยกมูลฝอยและการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการจัดการขยะในชุมชน เป้าหมายคือสร้างกองทุนพัฒนาหมู่บ้านจากขยะมูลฝอยภายใน 1 ปีคือ พ.ศ.2561

5.2 ขั้นตอนการคิดวิธีการหรือกิจกรรมที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย (I : Influence) จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า ในการกำหนดแผนงานหรือนโยบาย จะต้องมีการวางแผน และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีการตั้งเกณฑ์ในการเลือกปัญหาเพื่อให้สอดคล้องและสามารถปฏิบัติได้จริง

5.3 ขั้นตอนการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ (C : Control) จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า ในการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบจะต้องเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย และ

ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีการแก้ไขและตรงประเด็น จากการจัดทำโครงการ การขับเคลื่อนการจัดการขยะด้วยผู้สูงอายุเป็นแกนนำ ซึ่งเป็นเพียงหนึ่งในแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นในการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรมีกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง

1.2 ควรมีกิจกรรมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำเอาเทคนิค A-I-C ไปใช้ในกระบวนการด้านอื่น ๆ เช่น การทำแผนชุมชนและการทำประชาคมหมู่บ้าน เพราะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจ ประเด็นปัญหา และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ เพื่อแบ่งปันความรู้ความเข้าใจและการติดตามประเมินผล

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์อย่างดียิ่ง ด้วยทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ประจำปีงบประมาณ 2560 ขอขอบพระคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน เจ้าหน้าที่และประชาชนในบ้านลุ่มกลาง ที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างดียิ่งกับคณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

อนึ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอธิการบดีและคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ให้การสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งคุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบให้แก่พระคุณบิดา มารดา ตลอดจน ผู้ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการอนุเคราะห์ข้อมูล แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ.2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2560. จาก www.pcd.go.th/mgt/ThailandPollut2558_Form.pdf

กันติพิชญ์ ใจบุญ. (2560). สารคดี: เมื่อปลาจะกินดาว #15. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2560 จาก https://greennews.html.

ชัชวาล เรืองประพันธ์. (2539). สถิติพื้นฐาน . ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์ และคณะ. (2560). การกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยไส้เดือนดินของชุมชนตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 7 “มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม..พลังขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0” คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.วันที่ 6-7 กรกฎาคม 2560 หน้าที่ 36-47.

นัยนา เดชะ. (2557) . การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ. สุวีริยาสาส์น.

พิศิพร ทัศนา. (2558) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

วีรกาล อุปนันท์. (2556). การศึกษาแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนยอ อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา. การค้นคว้าอิสระวิศวกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

Factors that Effect to Buddhist Latent Ritual Belief : Study in Chiang Rai Municipality Area, Muang District, Chiang Rai Province

พัสกร อุ่นกาศ(Passagorn Ungard) [1*] เสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต(Sepbandit Hnongbundit) [2]
อารุณ สิทธิวงศ์(Aroon Sitthivong) [3]
[1,2] สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
[3]สังกัด (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย)
[*]Corresponding author. E-mail: mommam2106@gmail.com

บทคัดย่อ

พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งวิธีในการให้บริการสังคม เพื่อช่วยเหลือให้พุทธศาสนิกชนได้รับความสบายใจ และเหมาะสำหรับการปฏิบัติเพื่อความจรรโลงในวิถีชีวิตของมวลมนุษย์ แม้ไม่ใช่พิธีกรรมทางพุทธโดยแท้จากพระไตรปิฎก เพราะเกิดจากการผสมผสานของศาสนาพราหมณ์กับพุทธ แต่ก็ถือได้ว่ามีคุณค่าทางจิตใจเป็นอย่างยิ่ง สามารถเข้ากับประชาชนได้ทุกระดับชนชั้น ก่อให้เกิดกิจกรรมที่สืบเนื่องสัมพันธ์กันหลายกิจกรรม

เทศบาลเมืองเชียงรายมีพิธีกรรมแฝงที่เด่นชัด 4 กิจกรรม คือ 1) พิธีสืบชะตาหลวง 2) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ 3) พิธีถวายตุงเงินตุงทอง และ 4) พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ซึ่งเป็นพิธีที่ได้รับการนิยมและผลักดันให้เป็นธรรมเนียมนิยมที่ต้องปฏิบัติกันสืบมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อและทำให้ประชาชนในเทศบาลเมืองเชียงรายเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงคือ ต้องการปัจจัยพื้นฐาน 4 โดยมีสาเหตุมาจากความไม่สบายกาย ไม่สบายใจและหวังจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางการงาน การเงิน ความรักและความมีสุขภาพดี
คำสำคัญ : ปัจจัย ความเชื่อ พิธีกรรมแฝง พุทธศาสนา

Abstract

The Buddhism latent ritual is a factor to serve a society, for gaining peace in mind of Buddhist people and suited in prolonging of human life. Though, it is not the genuine ritual from the Tipitaka, but from the integration of Brahmas and Buddhism, it is also considered as the mind value which can be reached to all mankind and can lead to several of activities.

Chiang Rai municipality has 4 crucial Buddhist latent rituals as; 1). Seubchataluang, 2). Chudthien sadorkhro, 3). Thawai Tung Ngern Tung Thong and 4).

ArbnammonChanpen which are popular and recommended to continue. The factor that influence to the belief and participation in activities of Chiang Rai municipal people is the need of 4 basic factors; physical and spiritual illness, wishing to have better profession, finance, love and health.

Keywords : Factor, Belief, Latent Ritual

บทนำ

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมในปัจจุบันแล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าพิธีกรรมที่แฝงมีมากมายและหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะวัฒนธรรมความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ในชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น พิธีกรรมของพระพุทธศาสนาจริง ๆ มีไม่มากและไม่ลึกลับซับซ้อนอะไร สามารถอธิบายเหตุผลและเป้าหมายของพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ แต่พิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันมีมากมาย โดยทั่วไปมักจะไม่เข้าใจในสาระและเป้าหมายของพิธีกรรมว่าทำเพื่ออะไร จึงปฏิบัติกันตามประเพณีที่สืบ ๆ กันมา เมื่อไม่ทราบสาระของพิธีกรรม นาน ๆ เข้าก็เลยทิ้งสาระของพิธีกรรมไปคงปฏิบัติด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือเปลี่ยนแปลงเจตนาดั้งเดิมของพิธีกรรมไป สำหรับความเชื่อที่ผิดออกไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันได้แก่ การเชื่อปาฏิหาริย์ อำนาจดลบัลดาลจากเทวดาหรือเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกพระพุทธศาสนา

ความหมายของความเชื่อ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย (2549) ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 นัยด้วยกันคือ

1. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งได้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารัตถะสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐาน สำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้นความเชื่ออาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมีพื้นฐานจากความเดียดฉันท์จากการนึกรู้เอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวก็ได้ เพราะฉะนั้น ความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิตถารก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจัง หรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่าๆ กับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ดี การทำที่ใช้สติปัญญาใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจดูความสมบูรณ์ถูกต้องพื้นฐานความเชื่อนั้นได้

2. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์

ธวัช ปุณโณทก (2522) กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โชค

ลาง ไสยเวทต่างๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่า เขา เป็นต้น

มานิต มานิตเจริญ (2537) กล่าวว่า "ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้ใจ มั่นใจ และนับถือ"

ทัศนีย์ ทานตวณิช (2523) กล่าวว่า "ความเชื่อ" คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้"

สุนทรี โคมิน (2559) กล่าวว่า "ความเชื่อเป็นความนึกคิดยึดถือ โดยที่เจ้าตัวจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม เป็นสิ่งที่สามารถจะศึกษาและวัดได้จากคำพูดและการกระทำของคน"

จากคำจำกัดความต่าง ๆ ข้างต้น จึงพอสรุปความหมายของความเชื่อไว้ว่า "ความเชื่อ" หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม

การเกิดของความเชื่อ

ชัยพร วิชชาวุธ (2530) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ใช้กำหนดความเชื่อของบุคคล ว่ายึดหลักดังต่อไปนี้

1. หลักความสงสัย
2. หลักความรู้สึก เป็นการใช้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเป็นหลักในการตัดสินใจ
3. หลักเหตุผล
4. หลักประจักษ์ ซึ่งได้แก่การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสของเราเอง การรับรู้เช่นนี้ ได้จากการรวบรวมข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต การทดลอง การวิจัย

นอกจากหลักทั้ง 4 ประการที่กล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อในเรื่องต่างๆนั้น ยังพิจารณาได้จากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การถ่ายทอด ทางศาสนา จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อิทธิพลของเพื่อนสนิท อิทธิพลของกลุ่ม การได้รับประสบการณ์ตรง การได้รับการศึกษา การให้ความรู้สึกที่ถูกต้อง การโฆษณาชวนเชื่อจากสื่อมวลชน

ความเชื่ออาจจะเกิดได้จากหลายปัจจัย ดังนี้

1) เกิดจากประสบการณ์ตรง เป็นความเชื่อที่บุคคลได้ประสบมาด้วยตนเอง อาจจะด้วยความบังเอิญ เป็นเรื่องของธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้นก็ตาม ทั้งนี้อาจจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงก็ได้

2) เกิดจากการได้รับข่าวสารต่อๆ กันมา หรืออ้างถึงคำโบราณที่ยึดถือกันมา หรือการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นความเชื่อที่เกิดจากการคำกล่าวอ้างต่อๆ กันมาก หรืออ้างถึงคำกล่าวโบราณที่เชื่อถือและยอมกันมา หรือใช้สื่อต่างๆ ในการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อถือได้

3) เกิดจากการที่ได้ปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาของคนรุ่นก่อน เป็นความเชื่อที่เกิดจาก พิธีกรรมหรือการปฏิบัติที่ทำสืบต่อกันมา อาจถือเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีทางสังคม ซึ่งสร้างให้เกิดความเชื่อในกลุ่มคนได้ง่าย

4) เกิดจากการนึกคิดเอาเองตามความรู้สึกของตน เป็นความเชื่อที่คาดเดา หรือคิดเอาเองหรือรู้สึกไปเอง อาจจะไม่มีข้อมูลใด ๆ มาสนับสนุน

ผู้ทำการวิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” โดยผู้ทำการวิจัยหวังว่าผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนบุคคลทั่วไปที่จะนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมความเชื่อ และเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง โดยเอาความเชื่อไปตั้งที่พระรัตนตรัย ถือเป็นสรณะ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อว่าการกระทำต่าง ๆ สำเร็จด้วยการกระทำด้วยตัวของมนุษย์เอง หากทำถูกต้องตามเหตุและผล ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจภายนอก สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาดลบันดาล หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขให้มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรม คือ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม เพราะเมื่อเชื่อในกฎแห่งกรรม ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาของประชาชน ในเขตเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรตัวอย่าง 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) คณะกรรมการวัด จำนวน 5 คน 3) อุบาสก อุบาสิกา กลุ่มสวดมนต์ข้ามปี 3 วัด วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ และวัดเจ็ดยอด วัดละ 20 คน รวมจำนวน 60 คน และอุบาสก อุบาสิกาประพฤติวัตรจำศีลอุโบสถ 5 วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และวัดศรีทรายมูล วัดละ 20 คน รวมจำนวน 100 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 170 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชนชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1) ความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

2) ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

3) คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaires)

ส่วนการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะให้เลือกตอบและเขียนตอบ แบบสอบถามนี้ได้แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1) ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อ 4 พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) พิธีสืบชะตาหลวง 2) พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ 3) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และ 4) พิธีถวายตุงเงินตุงทอง โดยคำถามแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน หมายถึง คำถามที่ระบุถึงความอยากมี ความอยากเป็น และความคาดหวัง ที่เป็นภาวะปัจจัยภายในตัวบุคคล 2) ปัจจัยภายนอก หมายถึง คำถามที่ระบุถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การเชิญชวน และความเป็นประเพณี ที่เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล

ซึ่งแบ่งระดับขั้นเพื่อจัดอันดับความคิดเห็น (Rating Scale) ตามตัวแปรที่กำหนดไว้โดยแบ่งขั้นระดับ 5 ขั้น ดังนี้

ถ้าตอบ 5	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด
ถ้าตอบ 4	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลมาก
ถ้าตอบ 3	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลปานกลาง
ถ้าตอบ 2	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลน้อย
ถ้าตอบ 1	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept interview)

สัมภาษณ์แบบไมเป็นทางการ (Informal interview) ผูวิจัยสัมภาษณเอง เพื่อให้ไดขอมูลละเอียดตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การสัมภาษณไมกำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไมมีการกำหนดขอคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไวเพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ อาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไมเรียงลำดับคำถามกอนหลังเหมือนที่กำหนดไวคำถามมีลักษณะแบบปลายเปด และหากวาขณะที่สัมภาษณ พบปรากฏการณหรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณโดยละเอียดเพื่อใหไดคำตอบอยางชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่วัดทั้ง 5 วัด การทอดแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์ รูปแบบและกระบวนการจัดการพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาทั้ง 4 คือ 1. พิธีสืบชะตาหลวง 2. พิธีอาบน้ำจันทร์ 3. พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และ 4. พิธีถวายตุงเงินตุงทอง กระบวนการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาจิตใจและปัญญาของชุมชน ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค ของการจัดกิจกรรมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมประเพณี

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้เก็บรวบรวมจากอุบาสก อุบาสิกา 160 คน ตามโควต้า โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ จำนวนครั้งการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง จำนวนครั้งความสำเร็จหลังการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ ความคาดหวังที่นิยมขอจากพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ความสำเร็จอันเนื่องมาจากพิธีกรรมแฝง เหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง การเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหา ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับความคิดเห็นของอุบาสก อุบาสิกากลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ย (□ / Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) เป็นรายข้อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อมากที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อมาก
คะแนนค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อน้อย
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อน้อยที่สุด

นำข้อมูลสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นคุณค่าทางจิตใจ มูลค่าต่อการจัดกิจกรรม และมูลค่าทางวัฒนธรรมประเพณี การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Statistics of analysis) ใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (□/ Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายใน คือ ความอยากมีอยากเป็น ความคาดหวังภายใน ตัวบุคคล ที่เข้าร่วมพิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ

	คำถามว่า “พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุงเงินตุงทอง พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ”	**ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$**	**ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.**	**แปรผล**
1.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**ร่ำรวย**ได้หรือไม่	3.00	1.45	**ปานกลาง**
2.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**หายป่วย**ได้หรือไม่	3.18	1.42	**ปานกลาง**
3.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**โชคดี**ได้หรือไม่	2.99	1.18	**ปานกลาง**
4.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**อายุยืน**ได้หรือไม่	3.79	1.31	**มาก**
5.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**มีอำนาจ**ได้หรือไม่	3.93	1.11	**มาก**
6.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**มีเสน่ห์**ได้หรือไม่	3.42	1.58	**มาก**
7.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**มีคนรัก**ได้หรือไม่	3.31	1.62	**ปานกลาง**
8.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**มีงานดี**ได้หรือไม่	3.86	1.02	**มาก**
9.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**มีบริวาร**ได้หรือไม่	2.98	1.42	**ปานกลาง**
10.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**ความสุข**ได้หรือไม่	2.53	1.15	**น้อย**
11.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**แคล้วคลาด**ได้หรือไม่	3.33	1.24	**ปานกลาง**
12.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่าน**มีสมบัติ**ได้หรือไม่	2.44	1.19	**น้อย**
	รวม	3.23	1.31	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า มีความเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงทำให้มีอำนาจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.93 รองลงมาคือเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มีงานดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.86 และส่วนน้อยที่สุด คือ เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มีสมบัติ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 2.44 เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ของปัจจัยภายในแล้วปรากฏว่ามีค่า $\bar{X}$ ที่ 3.23 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.13 แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน **คำถามปัจจัยนอก** คือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประกาศประชาสัมพันธ์เชิญชวน ความเป็นประเพณี

	คำถาม “ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประชาสัมพันธ์เชิญชวน และความเป็นประเพณี”	**ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$**	**ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.**	**แปรผล**
1.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่	3.59	3.45	**ปานกลาง**
2.	ท่านเห็นประชาสัมพันธ์พิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วมหรือไม่	3.17	1.41	**ปานกลาง**
3.	ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ด้วยคิดว่าเป็นประเพณี	3.06	1.48	**ปานกลาง**
4.	เมื่อท่านดวงตก ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	3.05	1.45	**ปานกลาง**
5.	หากท่านป่วย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	2.90	1.51	**ปานกลาง**
6.	หากท่านฝันร้าย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	3.08	1.43	**ปานกลาง**
7.	วันพิเศษของชีวิต ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	2.99	1.46	**ปานกลาง**
8.	หากหน่วยงานท่านจัดพิธีกรรมแฝง ท่านต้องเข้าร่วมพิธีกรรม	3.08	1.41	**ปานกลาง**
9.	หากญาติป่วย ท่านจะแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	2.94	1.48	**ปานกลาง**
10.	ท่านพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรม	3.03	1.49	**ปานกลาง**
11.	ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	3.17	1.43	**ปานกลาง**
12.	ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	2.97	1.46	**ปานกลาง**
	รวม	3.09	1.62	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.59 รองลงมามีความเห็นว่า การได้เห็นการประชาสัมพันธ์ของงานพิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.17 และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า เมื่อเห็นว่าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์แล้วจะควรเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 2.97 เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ของปัจจัยภายนอกแล้วปรากฏว่ามีค่า $\bar{X}$ ที่ 3.09 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ 1.62 แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน **ระหว่างปัจจัยในกับปัจจัยภายนอก** เพื่อให้ทราบค่าปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อมากที่สุด

		ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปรผล
1.	ปัจจัยภายใน	3.23	1.31	**ปานกลาง**
2.	ปัจจัยภายนอก	3.09	1.62	**ปานกลาง**
	ผลลัพธ์	0.14		

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ ที่ 3.23 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ 1.31 ซึ่งมีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ ที่ 3.09 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ 1.62 โดยมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ ที่แตกต่างกันถึง 0.14

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล ($\overline{X}$=3.23) (S.D.=1.31) มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก ($\overline{X}$ =3.09) (S.D.=1.62) โดยมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ แตกต่างกันถึง 0.14 แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ รูปแบบการจัดและบุคคลที่จัดพอสมควร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” มีการสร้างคำถามการสัมภาษณไมกำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไมมีการกำหนดขอคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไวเพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ อาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไมเรียงลำดับคำถามกอนหลังเหมือนที่กำหนดไว คำถามมีลักษณะแบบปลายเปด และหากวาขณะที่สัมภาษณ พบปรากฏการณหรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณโดยละเอียดเพื่อใหไดคำตอบอยางชัดเจน ผู้วิจัยแบ่งการสังเคราะห์เป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง 2) ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง 3) ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง 4) เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง ซึ่งอธิบายเป็นรายละเอียดต่อไป

เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Information) ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนา สรุปได้ใจความเกี่ยวกับเหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝงทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกนั้น มีความเป็นไปว่าความเชื่อที่เป็นฐานมูลเดิมของวิถีชีวิตของประชากรผสมผสานการขับเคลื่อนของสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความอยากมีอยากได้ อยากเป็นในสิ่งที่ตนขัดสนหรือมีไม่เพียบพร้อมเหมือนคนอื่น หรือคนที่มีพร้อมทางวัตถุอยู่แล้ว ความเชื่ออันเป็นมูลฐานเดิมก็ยังทำให้บุคคลแสวงหาความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป การมีโชคลาภ มีสุขภาพดี มีเงิน มีงาน มีความรัก องค์ประกอบ

เหล่านี้ ทำให้ประชากรที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมแฝง ยังขวนขวายที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมให้ได้สักครั้ง หรือบ่อยครั้ง ดังนั้นเหตุปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง โดยรวมพอสรุปได้คือ

ปัจจัยภายในตัวบุคคล เมื่อสังเคราะห์แล้วเป็นไปตามระดับความต้องการปัจจัยพื้นฐานหลัก 4 ประการ ในการดำเนินชีวิต คือ 1) อาหาร 2) ที่อยู่อาศัย 3) เครื่องนุ่งห่ม และ 4) ยารักษาโรค

ปัจจัยภายนอกเป็นการประชาสัมพันธ์ของเจ้าพิธีผู้จัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ประชากรเกิดความเชื่อและต้องการอยากเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง อีกทั้งรูปแบบของพิธีกรรมที่มีความเคร่ง ขลัง ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงความนิยมของท้องถิ่นจนกลายเป็นประเพณีเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อในพิธีกรรมด้วย ดังข้อค้นพบเกี่ยวกับประเพณีนิยมและเจ้าแห่งพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

1) ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง

พิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเขตเทศบาลนครเชียงราย มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่มีการจัดเป็นกิจกรรมหลัก ๆ เพื่อให้เป็นพระเพณีนิยมของวัดหลัก ๆ ในเทศบาลนครเชียงราย คือ

ตารางที่ 4 พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม

ตารางที่ 4 พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม

ชื่อพิธีกรรมแฝง	**วัดที่จัด**	**เวลาที่จัด**
พิธีสืบชะตาหลวง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด,กลางเวียง, ศรีทรายมูล, พระเชตุพน	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่ และปีใหม่เมือง
พิธีจุดสะเดาะเคราะห์	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นธรรมเนียมนิยมตลอดปี
พิธีถวายตุงเงินตุงทอง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่เมือง

พิธีกรรมบางอย่างก็สามารถจัดให้เป็นประเพณีได้ และสร้างความนิยมให้เป็นธรรมเนียมได้ในหลักความเชื่อของพิธีกรรมแฝงได้ เช่น พิธีกรรมสืบชะตาหลวง กับพิธีถวายตุงเงินตุงทอง จัดให้เป็นประเพณีของชุมชนได้ ส่วนพิธีกรรมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ จัดให้เป็นธรรมเนียนนิยมของแต่ละวัดได้ ส่วนพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ นั้นยังไม่สามารถจัดเป็นประเพณีได้เนื่องจากเป็นพิธีกรรมแฝงที่เพิ่งเริ่มทำได้ไม่นาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนัก

2) เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

การจัดพิธีกรรมแฝงนี้ ผู้เป็นเจ้าพิธีส่วนมากเป็นนักบวชในพุทธศาสนา และเป็นผู้เคยบวชมาก่อน มีความรอบรู้ในพิธีกรรมเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เป็นเจ้าพิธีในการสวดมนต์ควรเป็นพระภิกษุจะเหมาะสมกว่าคฤหัสถ์เป็นผู้สวดมนต์เอง แต่การจัดสถานที่ทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำพิธีนี้ ผู้เป็นเจ้าพิธีควรเป็นคฤหัสถ์จะมีอาจาระที่เหมาะสมกว่า แม้บางครั้งผู้ทำพิธีจะเป็นคฤหัสถ์ในการสวดมนต์หรือดำเนินพิธีกรรม แต่ประชาชนบางกลุ่มก็นิยมเข้าร่วมเพราะถือว่าเป็นการได้ร่วมพิธีกรรมแล้ว หมายความว่าผู้ร่วมพิธีไม่คำนึงว่าผู้สวดมนต์หรือผู้ดำเนินพิธีจะเป็นพระหรือคฤหัสถ์ก็ได้ นับได้ว่าเป็นการทำพิธีเช่นเดียวกัน แต่ประชาชนบางกลุ่มจะนิยมผู้ดำเนินพิธีการเป็นพระภิกษุ เพราะมีความเชื่อว่าพระภิกษุ

เป็นผู้มีศีลมากกว่าคฤหัสถ์ จะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าผู้เป็นคฤหัสถ์ซึ่งมีศีลน้อยกว่า

ตอนที่ 2 คุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลเวียงอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย

การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็นไปตามนิยามของคำว่า “พิธีกรรมแฝง” ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

2.1 พิธีสืบชะตาหลวง เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าเป็นการสืบชะตาเสริมราศีให้กับตนเอง แรกเริ่มเป็นการสืบชะตาให้กับคนป่วยไม่สบาย ทำเดี่ยว แต่ปัจจุบันนิยมทำเป็นหมู่คณะ เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนี้ ชาวล้านนาเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ในระดับต้น ๆ ของพิธีกรรมประเภทส่งเสริมดวงชะตา บางคนป่วยไม่สบาย พอได้ทำพิธีกรรมนี้แล้วหายป่วยก็มี ไม่หายป่วยก็มี แต่โดยส่วนมากเชื่อกันว่าหายป่วย ปัจจุบันนิยมทำกันเป็นหมู่คณะจึงสังเคราะห์ไม่ได้ว่า พิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากน้อยเพียงใด เพราะวัตถุประสงค์ในสมัยก่อน พิธีกรรมนี้นิยมทำให้ผู้ป่วย และเมื่อทำเสร็จแล้วถ้าคนป่วยมีอาการดีขึ้น มักสรุปผลว่าผู้เป็นเจ้าพิธีกรรมนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มาก จึงเป็นตัวชี้วัดได้ว่า พิธีสืบชะตาหลวงมีความศักดิ์สิทธิ์ แต่ในปัจจุบันค่อนข้างหาตัวชี้วัดได้ลำบาก เพราะนิยมทำกันเป็นหมู่คณะ และปัจจุบันนี้บางครั้งก็นิยมทำเพื่อเสริมอำนาจบารมีของตัวบุคคล ถึงแม้จะเป็นการทำเดี่ยว ๆ ให้กับบุคคลสำคัญของบ้านเมือง ก็ไม่อาจเป็นตัวชี้วัดได้ว่าพิธีกรรมสืบชะตาเพื่อเสริมบารมีนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ และส่งเสริมให้ผู้ร่วมพิธีกรรมมีอำนาจบารมีมากขึ้น เพราะหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า บุคคลนั้นมีอำนาจบารมีมากขึ้นเพราะร่วมพิธีกรรมนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังมีแนวโน้มว่าเมื่อมีผู้จัดพิธีกรรมนี้เมื่อไร หากมีโอกาสก็จะเข้าร่วมทันที

2.2 พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับตนเอง แรกเริ่มพิธีกรรมนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับคนป่วย เมื่อเกิดความไม่สบาย ประชาชนชาวล้านนา มีความเชื่อว่าควรได้จุดเทียนเพื่อการสะเดาะเคราะห์สิ่งชั่วร้ายให้หายไปกับเทียน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องความสบายนี้จะมีการแพทย์แผนปัจจุบันให้บริการอย่างดี แต่ความนิยมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือเมื่อประสบสิ่งชั่วร้าย ก็มีความเชื่อว่าตัวเองถึงวาระชะตาไม่ดี ต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ เอาสิ่งชั่วร้ายนี้ออกไป เมื่อประกอบพิธีสืบชะตาหลวงแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงเลือกอีกวิธีหนึ่งที่สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยนั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา บูชาโชค ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่าสบายใจขึ้นกว่าปกติ ดีกว่าไม่ได้ทำอะไรให้ตนเองสบายใจได้เลย และแนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดว่า ถ้าประสบกับสิ่งเลวร้ายในชีวิต วิธีการจัดการให้สบายใจขึ้นที่พอกระทำได้บ้าง นั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ นี่เอง

2.3 พิธีถวายตุงเงินตุงทอง ตุง หรือ ธง ชาวล้านนาถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ ซึ่งพิธีการถวายตุงเงินตุงทองเป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าเป็นการส่งเสริมกำลังใจให้กับตนเอง

แรกเริ่มพิธีกรรมนี้นิยมเฉพาะผู้ที่เข้าการแข่งขัน เช่น การสอบแข่งขัน การแข่งเรือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การถวายตุงเงินตุงทอง ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องการแข่งขันต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคลก็ตาม แต่การถวายตุงก็ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขัน ก็มีความเชื่อว่าตัวเอง ต้องทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่ามีกำลังใจมากขึ้นกว่าปกติ เรียกได้ว่าเสริมกำลังใจให้เพิ่มจากความสามารถที่มีอยู่ในตนด้วย แนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดว่า เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขันอะไรสักอย่าง วิธีการที่จะให้มีกำลังใจมากขึ้นที่พอกระทำได้ นั่นก็คือ การถวายตุงเงินตุงทองตามแบบฉบับล้านนานี่เอง

2.4 พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ พิธีการอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญนี้ เพิ่งเริ่มมีปรากฏในเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย เมื่อปี 2559 นี้เอง ซึ่ง ผู้ทำพิธีคือพระครูสังฆรักษ์เรวัตร เรวโต เป็นเจ้าแรกในการทำ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี การนี้ประชากรที่เข้าร่วมมีความเชื่อว่า เป็นการล้างบาปอีกวิธีหนึ่งที่ควรเข้าร่วมเพราะเชื่อว่าพิธีกรรมนี้จักนำมาซึ่งความเจริญทั้งโภคทรัพย์และบริวารสมบัติ แต่ระดับความศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับนั้น ไม่มีตัวชี้วัดได้ว่าระดับใด ทราบแต่เพียงว่าถ้ามีโอกาสที่เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธี ประชาชนก็พร้อมที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมโดยไม่ลังเลใจ

สรุปและอภิปรายผล

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง 31-40 ปี และส่วนน้อยอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง และมีอาชีพเป็นนักศึกษาส่วนน้อย ซึ่งแน่นอนว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม และระดับปริญญาโทขึ้นไปจะเป็นส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ต่อเดือนที่พบส่วนใหญ่คือน้อยกว่า 10,000 บาท และแน่นอนว่าส่วนน้อยคือผู้มีรายได้สูงสุดในระหว่าง 30,001 -40,000 บาท ทั้งนี้ประวัติการเคยเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วม 4 ครั้งขึ้นไป และส่วนน้อยคือผู้เคยเข้าร่วม 3 ครั้ง ในความคาดหวังหรือพรที่ขอเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่ พรไม่ประสบความสำเร็จเลย แต่ส่วนน้อยจะสำเร็จผลประมาณ 3 ครั้งขึ้นไป พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมส่วนใหญ่ คือเคยทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง และส่วนน้อยคือเข้าพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์ สิ่งที่นิยมขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่คือ ขอให้มีสุขภาพดี และส่วนน้อยจะขอในเรื่องความรัก ในเรื่องของความสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่คือ ไม่ประสบความสำเร็จเลย และส่วนน้อยจะสำเร็จในเรื่องของความรัก เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่พบว่าประชากรมักทำตามประเพณีเท่านั้น และบางคนส่วนน้อยแค่อยากทดลอง เวลาที่เข้าร่วมพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ทำเพื่อตนเอง และทำเพื่อคนรักเป็นส่วนน้อย

ในส่วนที่เป็นปัจจัยภายใน หมายถึง ความเชื่อที่มีภายในตัวบุคคล ที่เคยรับทราบ รับรู้และเข้าใจมาตามบรรพกาลแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วประชากรเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ คือ พิธีสืบชะตาหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุงเงินตุงทอง และพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ทำให้มีอำนาจเป็นอันดับต้น ๆ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า ทำให้มีงานดี ๆ ได้ด้วย ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอายุยืน ทำให้มีเมตตามหาเสน่ห์

ทำให้แคล้วคลาดจากภยันตรายได้ด้วย มีคนรัก หายป่วย ร่ำรวย โชคดีมีชัย มีบริวาร อุดมไปด้วยความสุข ความเจริญ และสุดท้ายทำให้มีสมบัติได้ด้วย ด้วยความเชื่อในลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนที่เป็นปัจจัยภายนอก หมายถึง การสื่อสารชักชวนจากภายนอกตัวบุคคล และการเห็นรูปแบบแล้วเกิดความหวั่นไหวต่อกิจกรรม เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้แล้ว ทำให้ทราบว่าประชากร เชื่อว่ารูปแบบพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอันดับต้น ๆ การประชาสัมพันธ์ของพิธีกรรม ทำให้อยากเข้าร่วมพิธีกรรม ยิ่งถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระอีกด้วย ยิ่งทำให้อยากเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น และถ้าประกอบด้วยการฝันร้าย ยิ่งมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ถ้าหน่วยงานที่รู้จักจัดพิธีกรรมแฝง ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแน่นอน เพราะบางท่านคิดว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นไปตามประเพณีโบราณ แต่ถ้าดวงตก ก็ยิ่งมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เมื่อเดินทางไปพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม จะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมทันทีเมื่อวันพิเศษของชีวิตมาถึง หลายท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เพื่อเสริมบุญราศีบ้าง แต่ถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ หลายท่านคิดว่าควรเข้าร่วมบ้างนิดหน่อย หากญาติป่วยบางท่านอาจแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เพื่อเสริมสร้างชะตาชีวิต แต่ถ้าหากตัวเองป่วย อาจมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงบ้างเล็กน้อย เพราะคิดว่าไปโรงพยาบาลคงปลอดภัยกว่า

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ รูปแบบ การจัดและบุคคลที่จัดพอสมควร

พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเพื่อการบริการสังคม

พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา แม้ไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎกหรือในศาสนพิธี แต่เมื่อสังคมแห่งพุทธศาสนายอมรับพิธีกรรมนั้น ๆ และเป็นวัตรปฏิบัติอันดีสมควรต่อการให้บริการต่อสังคม กลุ่มนักบวชก็ยินดีในการให้การบริการต่อสังคม โดยแบ่งเป็น 2 สถานะ ดังนี้

1. ในสถานะแก้ปัญหาให้กับพุทธศาสนิกชน

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อประชาชนมีความเดือนร้อนที่หาทางออกไม่ได้ ร้อยละ 35.63 ต้องเข้าพิธีกรรมแฝงอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความสบายใจ และร้อยละ 43.75 มีแนวคิดว่าผู้ที่ช่วยให้สบายใจได้ต้องเป็นพระภิกษุเท่านั้นในการทำพิธีกรรมแฝง เพื่อเกิดความศักดิ์สิทธิ์และสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนานี้ ในฐานะ การแก้ปัญหาให้กับสังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้ต้องอาศัยพิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ที่ระบุว่า “พิธีกรรมสืบชะตา ก่อเกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจเกิด กุศลกรรมบถ ความสุจริต ทางกาย ทางวาจา ทางใจ การคิดดีทำดีด้วยหลักไตรสิกขา” ซึ่งพระวิศิษฏ์ สุมโน (แทบทาม) (2556) กล่าวเสริมว่า “พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการ

ประพฤติผิดจากฮีตครองประเพณีของชุมชน" ซึ่งการยกสถานะให้พระภิกษุเป็นเสมือนผู้แก้ไขปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ โดยไม่อิงหลักการและเหตุผลนี้มักเป็นไปตามแนวคิดความเชื่อ ซึ่งใกล้เคียงกับความหมายที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ให้หลักการเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 นัยด้วยกันคือ

1) ต้องยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่ง โดยกระทำตามความสมัครใจของบุคคลนั้น

2) ต้องยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์จากคำจำกัดความต่าง ๆ เมื่อมีความเชื่อและนับถือแล้วความสบายใจย่อมเกิดขึ้นเช่นกับที่ มานิต มานิตเจริญ กล่าวว่า "ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้ใจ มั่นใจ และนับถือ" ซึ่งหมายความว่าเมื่อไว้ใจ มั่นใจและนับถือแล้ว จะมีหลักฐานหรือไม่มีหลักฐานในความสำเร็จ ประชาชนก็พร้อมเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงตามความเชื่อ สอดคล้องกับ ทัศนีย์ ทานตวณิช กล่าวว่า "ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้" ซึ่งหมายความว่าพิธีกรรมแฝงในฐานะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน จะมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือไม่นั้น ไม่มีผลต่อความเชื่อในการเข้าร่วมพิธีเพื่อเป็นอีกหนึ่งทางออกของปัญหาในการดำเนินชีวิต เพราะผู้เข้าร่วม ร้อยละ 60.00 ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความเชื่อว่าพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ โดยคะแนนเฉลี่ย □ ที่ 3.59 เป็นตัวการันตีได้ว่า พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาสามารถพึ่งพาได้ในการแก้ไขปัญหาที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถแก้ไขได้

2. ในสถานะที่พึ่งพาทางจิตวิญญาณ

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีเหตุปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น ฝันร้าย ดวงตก เจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ หรือมีความต้องการอยากมี อยากได้ อยากเป็น ในสิ่งที่ตนขาด พุทธศาสนิกชนจะหาที่ยึดมั่นทางใจ ด้วยการเข้าหาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นหลัก ร้อยละ 35.63 จะเข้าร่วมพิธีกรรมเมื่อพบเจอและได้ยินข่าวประชาสัมพันธ์แล้วโอกาสเหมาะสม ร้อยละ 32.50 ถ้าญาติเจ็บป่วยจะแนะนำให้ทำพิธีกรรมแฝงทันที ร้อยละ 39.38 จะทำพิธีกรรมแฝงทันทีเมื่อฝันร้าย และร้อยละ 30.00 ถ้าป่วยจะทำพิธีกรรมแฝงทันที แสดงให้เห็นว่า เมื่อพุทธศาสนิกชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ยกพิธีกรรมแฝงทางพุทธเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิศิษฏ์ สุมโน (แทบทาม) (2556) ที่ระบุว่า "พิธีกรรมการบูชาปู่ตา (พิธีกรรมแฝงของชาวอีสาน) มีผลต่อจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลให้ดำเนินชีวิตไปตามฮีตครองประเพณีหรือวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนอีสาน ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจกรรมการงานต่าง ๆ ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ" ประเด็นนี้ พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ สนับสนุนว่า "พิธีกรรมสืบชะตา เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณ มีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนา จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จารีต ประเพณีและพิธีกรรม สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาจิตใจ" ซึ่งสำนักราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 อธิบายว่า "พิธีกรรมนั้น ๆ (พิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา) มีผลต่อจิตใจผู้กระทำ กล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตาม

พิธีกรรมศาสนาแล้วจะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจได้” เมื่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ พิธีกรรมแฝงย่อมมีอิทธิพลต่อสังคมไม่ใช่น้อย ทั้งทาง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านอารมณ์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี แน่นอน

พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถนำพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ไปเป็นตัวเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ เช่น การใช้พิธีกรรมสืบชะตาหลวง พัฒนาจิตใจให้กับชุมชนและสังคมที่มีความเชื่อในลักษณะนี้ ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้หลานด้าน ดังนี้

1) ด้านวัฒนธรรม

1.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ให้สุขสบาย มีที่พึ่งทางใจ เมื่อประสบความทุกข์ทางใจ สามารถใช้พิธีกรรมแฝงนี้บำบัดได้ในระยะหนึ่ง

1.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างให้เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติ เมื่อต้องการความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันและการอยู่ร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน

1.3) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างพิธีกรรมให้เป็นทุนทางสังคมเพื่อความเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

2) ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

2.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเสริมสร้างให้พิธีกรรมแฝงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน เพื่อให้ชุมชนดูแลและสร้างสรรค์ผลิตผลทางพิธีกรรมอย่างสามัคคีเป็นระเบียบกลุ่มก้อนโดยความเป็นอันเดียวกัน

2.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเสริมสร้างให้พิธีกรรมแฝงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหวาดระแวงซึ่งกันและกันเพราะมีหลักความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นเครื่องชำระกายกรรม วจีกรรมและมโนกรรมฝั่งสุจริตเป็นอย่างดี

3) ด้านรายได้ของชีวิต

3.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแฝง เพื่อให้คุณภาพชีวิตด้านรายได้เสริมพัฒนาขึ้น

3.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นปัจจัยหนึ่งในการเป็นวัตถุดิบทางสินค้าแห่งการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีวัตถุดิบที่เป็นสินค้าเชิญชวนให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพัฒนาขึ้น อันจะก่อให้เกิดรายได้ให้กับบุคคลและชุมชนต่อไป

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เมื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ได้แก่ ความอยากมี อยากเป็น ตามกระแสสังคมตามปัจจัยพื้นฐาน 4 ของมนุษย์ คือ 1) อาหาร 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) ที่อยู่อาศัย และ4) ยารักษาโรค ประกอบกับปัจจัยเครื่องเร่งเร้า ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ กระแสความนิยม กระแสสังคม กระแสเศรษฐกิจ ธรรมเนียมนิยมและประเพณีวัฒนธรรม ความเคารพในตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าพิธี เป็นตัวส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อต่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา และเข้าร่วมพิธีในที่สุด ส่วนคุณค่าของพิธีกรรมแฝงนั้น แบ่งได้ ดังนี้ 1) คุณค่าเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านประเพณี ด้านทุนทางสังคม 2) คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้แก่ ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ ความสันติสุขในชุมชน 3) คุณค่าเชิงมูลค่า ได้แก่ ก่อให้เกิดอาชีพ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

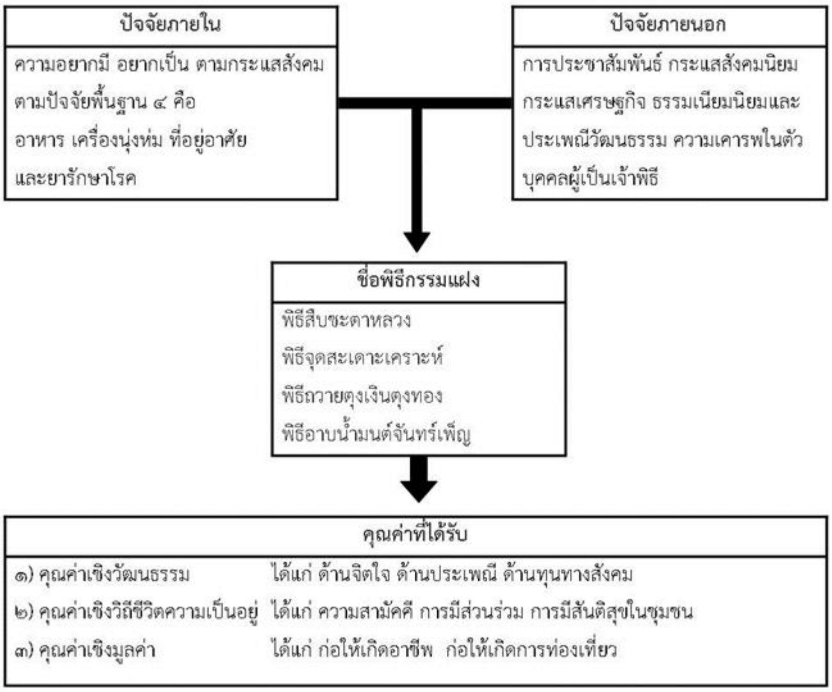

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลทั่วไป เช่น เด็กปฐมวัน ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สุขสบายใจ

2. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติเป็นประจำ

3. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นทุนทางสังคม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

4. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน

5. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหวาดระแวงซึ่งกันและกัน

6. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแฝง

7. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรม ในการเป็นวัตถุดิบทางสินค้าแห่งการท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีมีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนการทำงานวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากโร,ดร.) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับความร่วมมือในการลงพื้นที่สำรวจ จัดเก็บข้อมูลและในพื้นที่เทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ในการเก็บข้อมูลทั้งจากการทอดแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขอขอบคุณสำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนงบประมาณวิจัยในครั้งนี้.

พัสกร อุ่นกาศ และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เอกสารอ้างอิง

ชัยพร วิชชาวุธ. (2530). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม : จริยธรรมกับการศึกษา. ธีระพร อุวรรณโณ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ ทานตวณิช. (2523). คติชาวบ้าน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน. ชลบุรี.

ธวัช ปุณโณทก. (2522). ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน:คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธโฆสาจารย์. (2545). ธัมมปทัฏฐกถา ปฐม ภาโค, มหามกุฏราชวิทยาลัย ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล, หน้า 3

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2558). พุทธธรรม. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ท่าพระจันทร์. กรุงเทพฯ, 481-482

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2549). พิมพ์ครั้งที่ 3. (ฉบับปรับปรุง). ราชบัณฑิตยสถาน.

มานิต มานิตเจริญ. (2537). พจนานุกรมไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 13 (ปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่). กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

สุนทรี โคมิน. (2559). ความเชื่อ. ข้อมูลออนไลน์ทาง http://www.stou.ac.th สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Factors Affecting the Operational of Financial and Accounting Employees in Private Education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province

สุรีย์ วงศ์วณิช(Suree Wongwanich) [1] สิริศักดิ์ รัชชุศานติ(Sirisak Ratchusannati)[2]*
พรพิมล ทวี(Ponpimon Tawee)[3] และวุฒิชัย เกียรติเบญจพงศ์(Wuttichai Katebeepong) [4]
[1234]สังกัดคณะบัญชี สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
*Corresponding author. E-mail: R.sirisak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 97 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทีและเอฟ และทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ เชฟเฟ่ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : บุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี สถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study factors affecting the operational of the finance and accounting employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province. The samples were 97 employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province. This research collected data by questionnaire on five rating scales. The statistics used the frequency, percentage, average, standard deviation, t-test, f-test (One-way ANOVA) and scheffe feature. The results showed the factors affecting the operational of the finance and accounting employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province. Overall was at the high level. The comparison of opinion to factors affecting the operational of the finance and accounting

employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province by sex, education level and work experience. Overview, no different.

Keywords: Financial and Accounting Employee, private education Institutions in Muang District Phitsanulok Province

บทนำ

จุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจคือการจัดหาเงินทุน และทรัพย์สินต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินงานซึ่งอาจได้มาจากส่วนที่เป็นของเจ้าของ หรือจากเจ้าหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืม นอกจากนี้ในการดำเนินธุรกิจก็จะต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกิดขึ้น หรือค่าใช้จ่ายที่กิจการจ่ายไปเพื่อให้เกิดรายได้แก่กิจการและหลังจากที่ได้ดำเนินธุรกิจสิ่งที่เจ้าของกิจการต้องการทราบก็คือผลการดำเนินงานในธุรกิจของตนว่ามีกำไรหรือขาดทุนรวมทั้งต้องการทราบถึงฐานะการเงินของกิจการ ซึ่งการจัดทำบัญชีในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างมากมายสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันการทุจริตของพนักงานรวมทั้งใช้วัดความเจริญเติบโตและสะท้อนให้ทราบถึงความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจ การบัญชีจึงมีบทบาทอย่างมากในกิจการทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นกิจการที่หวังผลกำไร อย่างเช่น ธนาคาร โรงแรมห้างสรรพสินค้า บริษัทห้างร้านต่าง ๆ และกิจการที่ไม่หวังผลกำไร เช่น สโมสร สมาคม มูลนิธิ โรงเรียนมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานราชการ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. 2552 : 1) ซึ่งสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 โดยเสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชนต่อคณะกรรมการ ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อประกันคุณภาพการศึกษารับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุน ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาเอกชน ตามมาตรการที่คณะกรรมการกำหนด รวมทั้งการจัดทำบัญชีและการวางแผนการเงินของโรงเรียนเอกชนในระบบ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในระบบ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้สำหรับศึกษาเพื่อทำความเข้าใจซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนในระบบโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2551 : 12) ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้สูงสุด

ประสิทธิภาพการนำเสนองบการเงิน (Financial Statement Presentation Efficiency)เป็นความสามารถในการแสดงข้อมูลฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการซึ่งงบการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหาร และผู้ลงทุน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชน หน่วยงานนั้นจะดำเนินการเพื่อหวังผลกำไรหรือมิได้มุ่งหวังผลกำไร ข้อมูลทางการเงินที่แสดงไว้ในงบการเงิน จะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการในปัจจุบัน และจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนงานในอนาคต สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการจะนำข้อมูลในงบการเงินมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน โดยงบการเงินจะต้องมีองค์ประกอบของ ความเข้าใจได้

(Understandability) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) ความเชื่อถือได้(Reliability) และการเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) (นุชจรี พิเชฐกุล. 2553 : 24-27) ซึ่งนักบัญชีมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานการเงิน เพื่อให้แก่ผู้บริหารและผู้ลงทุนได้ทราบถึงเหตุการณ์และสถานการณ์ทางการเงินที่แท้จริงของกิจการอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น กิจการจึงจำเป็นต้องจัดให้มีการวางระบบบัญชี และการควบคุมทางการเงินไว้อย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องตามที่ควรตามหลักทฤษฎีและหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อจะสามารถนำเสนอข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารและผู้ลงทุนให้มากที่สุด และรวดเร็วที่สุด(วัฒนา ศิวะเกื้อ และคณะ. 2553 : 3)

สถานศึกษาเอกชน เป็นการดำเนินธุรกิจการศึกษาโดยเจ้าของกิจการ ซึ่งผู้ขอรับใบอนุญาตในการจัดตั้งโรงเรียนเป็นบุคคลธรรมดา ต้องดำเนินการเกี่ยวกับ การก่อสร้างอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ โครงการแผนและการดำเนินการหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการศึกษา อัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ คุณสมบัติ อัตราเงินเดือน ค่าสอน ค่าชดเชย ค่าตอบแทน หลักเกณฑ์การจ้างและการเลิกจ้าง และสวัสดิการของครูและบุคลากรทางการศึกษา สิ่งสำคัญในการทำธุรกิจมักจะพิจารณาถึงการจัดทำบัญชีและการวางแผนการเงินของสถานศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2551) ซึ่งนักบัญชีต้องทราบรายละเอียด ข้อมูลต่าง ๆ ของธุรกิจดังนั้นถ้านักบัญชีได้ปฏิบัติทางการบัญชีเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและมาตรฐานการบัญชีก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำเสนองบการเงินของธุรกิจสถานศึกษาเอกชนและมีประโยชน์ต่อผู้ใช้สูงสุด

จากการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ในหลายกรณี ทั้งในเรื่องการรับเงิน การจ่ายเงินเป็นเช็ค การจ่ายเงินยืม การจ่ายเงิน การใช้เงินตามโครงการ การบันทึกบัญชี การจัดทำรายงาน วิธีซื้อวิธีจ้าง และการจัดซื้อจัดจ้างการบริหารทรัพย์สิน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารจัดการทางการเงินและบัญชีเป็นการจัดทำด้วยมือ จึงทำให้ข้อเกิดผิดพลาดและขัดแย้งในข้อมูลได้ง่าย และการบริหารงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านตั้งแต่ความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร รวมทั้งเครื่องมือต่างๆ ต้องมีคุณภาพและเพียงพอในการใช้งาน โดยในปัจจุบันพนักงานบัญชีจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการบัญชี รวมทั้งมีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีขององค์กร (สุภาภรณ์ คงสวัสดิ์ และพัฒนพงศ์ สุวรรณชาต, 2554)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่ทางการบัญชี ของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง เสริมสร้างประสิทธิภาพ ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปบริหารจัดการในภารกิจของหน่วยงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้สามารถตอบสนองความต้องการให้มากที่สุดอีกทั้งมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการเงินและการบัญชีต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี ในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 11 แห่ง รวมทั้งสิ้น 126 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก 2559 :10)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด 2554 : 41–44) และทำการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนทั้งหมด 97 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ และด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเครท(Lekert) มี 5 ระดับ (ธานินท์ ศิลป์จารุ 2552 :75) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก
3	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการและแนวคิดทางการจัดการ และทฤษฎีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แล้วนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบประเมินที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ หาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการของครอนบาค โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.931

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามหลักเกณฑ์ของคุณภาพเครื่องมือให้สมบูรณ์ทุกข้อ

5. สร้างแบบสอบฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 97 ชุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากมหาลัยพิษณุโลกเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการลงพื้นที่ด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง แล้วนำไปวิเคราะห์ประมวลผลในขั้นต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีใน

สถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลความคิดเห็นพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชี โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981, p. 82) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรเพศ ด้วยค่าสถิติที (t-test independence) และระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับความคิดเห็น โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ ด้วย one-way analysis of variance (ANOVA)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 68.64 มีระดับการศึกษาปวส./ปวท./อนุปริญญา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 40.68 และมีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 35.59

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.61, SD= 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.67,SD= 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.86, S.D.= 0.91) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามุ่งเน้นให้เปิดเผยนโยบายการบัญชีที่ชัดเจน เข้าใจง่ายต่อบุคลากรในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง($\overline{X}$ =3.45, SD= 0.96)

ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.58, SD= 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับของ

สถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.74, SD= 0.77) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบ คำสั่งและคำแนะนำของหัวหน้างาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42, SD= 0.60)

ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.63, SD= 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชีเพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =3.77, SD= 0.84) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานที่ปฏิบัติงานของท่านปราศจากเสียงรบกวนเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.42, SD= 0.81)

ด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =3.57, SD= 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.68, SD= 0.82) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีงบประมาณในการซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี อยู่ในระดับปานกลาง($\overline{X}$ =3.44, SD= 0.69)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี ในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.61, SD= 0.79) เพราะว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี คือ ด้านบริหารจัดการ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน และด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชี เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมรา เพียรบูชา (2557 : 53) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.67,SD= 0.88) เพราะว่า สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน และสถานศึกษามีนโยบายสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา ลี้ตระกูล (2554 : 60) ได้

ทำการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวังงิ้วใต้ อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ของในองค์การบริหารส่วนตำบลวังงิ้วใต้ คือ ปัจจัยด้านการบริหาร อยู่ในระดับมาก

ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.58, SD= 0.69) เพราะว่า เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับของสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชามญชุ์ วัฒนสุข (2556 : 58) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก

ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.63, SD= 0.85) เพราะว่ามีความต้องการ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชี เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน และอุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัฒน์ตรา มะโนสด (2552 : 68) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.57, SD= 0.72) เพราะว่า มีงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี และมีงบประมาณในการอบรมเจ้าหน้าที่และศึกษาดูงานการเงินและบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอลีณา เรืองบุญญา (2554 : 60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า มีระบบการควบคุมภายในในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติตามระบบบัญชีการเงินที่ได้วางไว้รวมถึงการปฏิบัติตามแผนงานตามที่โรงเรียนได้กำหนด จึงทำให้ด้านเพศไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัชพร เมฆศิรินภาพงศ์ (2554 : 82) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบการปฏิบัติ งานด้านบัญชีระบบGFMIS ของสถานศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบผลกระทบของการปฏิบัติงานด้านบัญชีระบบ GFMIS จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริหารจัดการ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพราะว่า บุคลากรที่มีระดับ

การศึกษาต่างกัน ต่างก็นำแนวคิด หลักการกระบวนการปฏิบัติงานมาใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ขาดการร่วมมือกัน ในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายในสถานศึกษา ทำให้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเงินและบัญชี ไม่ตรงตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา เสริมวิวัฒน์วงศ์ (2557 : 68) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายบัญชีการเงินบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มธุรกิจพลังงาน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายบัญชีการเงินบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มธุรกิจพลังงานแห่งหนึ่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้มาในการปฏิบัติงาน รวมถึงเป็นงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของบุคลากร และมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจน จึงทำให้ประสบการณ์การทำงานไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลีณา เรืองบุญญา (2554 : 60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.ด้านบริหารจัดการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี ด้านการเงิน ด้านการพัสดุ ด้านการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง และมีการถ่ายทอดนโยบายดังกล่าวสู่ผู้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแนวทาง รวมทั้งมีระบบการควบคุมกำกับที่มีประสิทธิภาพ

2. ด้านบุคลากร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมการปฏิบัติงานการเงินเพื่อเพิ่มทักษะด้านการบัญชี ด้านการเงิน ด้านการพัสดุ ด้านการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง ให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่โดยจัดอบรมพัฒนาศักยภาพตามส่วนที่ขาด หรืออบรมพัฒนาความรู้ก่อนปฏิบัติงาน

3. ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชี เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดหาคอมพิวเตอร์ วัสดุ อุปกรณ์ คู่มือที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานด้านการบัญชี ด้านการเงิน ด้านการพัสดุ รวมถึงการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะกับภาระงานที่ได้รับ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน

4. ด้านการจัดสรรงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยให้ทุนการศึกษา

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาในประเด็นเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานด้านการเงินและพัสดุ เพื่อให้สามารถรับทราบปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาในรูปแบบอื่นเพื่อให้มีความแตกต่างกันไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอบกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้บริหาร และบุคลากรด้านการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา ลี้ตระกูล. (2554).การปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังงิ้วใต้ อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ฐิติมา เสริมวิวัฒน์วงศ์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายบัญชีการเงินบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มธุรกิจพลังงาน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนัชพร เมฆศีรินภาพงศ์. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบการปฏิบัติ งานด้านบัญชีระบบGFMIS ของสถานศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9กรุงเทพฯ : เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

นุชจรี พิเชฐกุล.(2553). การรายงานและการวิเคราะห์งบการเงิน.ปทุมธานี : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด.(2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

พิชามญชุ์ วัฒนสุข. (2556 : 58).ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

วัฒนา ศิวะเกื้อ และคณะ.(2553). การบัญชีขั้นต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และสมเดช โรจน์คุรีเสถียร. (2552). การบัญชีขั้นต้น. กรุงเทพฯ : แมคกรอ-ฮิล.

สุพัฒน์ตรา มะโนสด. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สุภาภรณ์ คงสวัสดิ์ และพัฒนพงศ์ สุวรรณชาต. (2554). Accounting Software กับการทำบัญชีในยุคปัจจุบัน. วารสารนักบริหาร 31, 2 (เมษายน - มิถุนายน, 2554) หน้า 122-126. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก. (2559). ข้อมูลการศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก.

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2551). พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค.

อัมรา เพียรบูชา. (2557).ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพฯ.วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

อลีณา เรืองบุญญา. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

Accounting based on generally accepted accounting principles of Legal Entities in Muang , Kamphaengphet

เพ็ญศรี ภู่อุทัย(Pensri Phooutai) สุรีย์ วงศ์วณิช(Suree Wongwanich)
สิริศักดิ์ รัชชุศานติ(Sirisak Ratchusannati)* อรพรรณ ศรีแก้ว(Orrapan srikeaw)
สังกัดคณะบัญชี สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
*Corresponding author. E-mail: R.sirisak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่บัญชีของบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนธุรกิจใหม่กับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดกำแพงเพชร ในปีงบการเงิน พ.ศ. 2559 จำนวน 76 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรายได้ และการจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหนี้สิน และด้านส่วนของเจ้าของ

คำสำคัญ : การจัดทำบัญชี หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป นิติบุคคล

Abstract

The research aims to study accounting practices in accordance with generally accepted accounting principles of legal entity in Muang District, Kamphaengphet Province. The populations used in this study were entrepreneur of companies and partnerships newly registered with the business development office in Khampangphet province in fiscal year 2016. The research instrument used a questionnaire on the accounting of general corporate accounting principles. The statistics in this research were the frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed found that the accounting according to the generally accepted accounting principles of the juristic person in Muang district. Kamphaeng Phet. Overall, is moderate. The considering each aspect found that

the accounting for the most commonly accepted accounting principles with the highest average was revenue. The lowest mean was debt and equity.

Keywords : Accounting, Accounting Principles Generally, Legal Entities

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดทำ บัญชีในการจัดให้มีการทำบัญชีและงบการเงินให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และตามมาตรฐานการบัญชี ดังนี้ ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ได้แก่ บุคคลธรรมดา หรือห้างหุ้นส่วนที่มิได้จดทะเบียนที่ประกอบธุรกิจ เป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้มีไว้เพื่อจำหน่าย ผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือผู้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ต้องจัดทำบัญชีสินค้า นับแต่วันที่เริ่มต้นประกอบกิจการ และ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบกิจการในในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2543)

การจัดทำบัญชีนอกจากเพื่อให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำบัญชีของกิจการต่าง ๆ นั้น ประโยชน์ของการทำบัญชียังช่วยให้เจ้าของกิจการสามารถควบคุมรักษาสินทรัพย์ของกิจการได้ ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการว่ากิจการมีกำไรหรือขาดทุนเป็นจำนวนเท่าใด ช่วยให้ทราบฐานะการเงินของกิจการว่ากิจการมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ซึ่งเป็นส่วนของเจ้าของกิจการเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งการดำเนินกิจการทุกประเภทในประเทศไทยต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยผู้ประกอบกิจการต้องบันทึกรายการทางบัญชีที่เกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย รวมถึงสินทรัพย์ และหนี้ ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชี เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีจะทำการปิดบัญชีเพื่อแสดงผลการดำเนินงานในงบกำไรขาดทุนและเพื่อแสดงฐานะทางการเงินของกิจการในงบแสดงฐานะการเงิน (บริษัทชัวร์แทค จำกัด, 2560) ดังนั้นนิติบุคคลที่ประกอบกิจการจึงต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดทำบัญชีนั้นมีความสำคัญ แต่ในปัจจุบันการทำบัญชีก็ยังพบปัญหามากมาย โดยข้อบกพร่องที่พบมากที่สุด คือ การจัดทำบัญชีไม่ครบถ้วน การบันทึกรายการโดยไม่มีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี การแสดงรายการในงบการเงินไม่สอดคล้องกับบัญชี เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในหลาย ๆ กิจการ ทำให้ผู้ประกอบกิจการบางรายอาจต้องประสบกับการขาดทุน จนต้องปิดกิจการได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร หากนิติบุคคลมีความรู้ และเข้าใจถึงหลักการจัดทำบัญชี อีกทั้งสามารถนำมาพิจารณาให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ และสามารถปรับปรุงรายการต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนธุรกิจใหม่กับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดกำแพงเพชร กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในปีงบการเงิน พ.ศ. 2559 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 76 แห่ง โดยทำการรวบรวมข้อมูลกับผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่บัญชี

2. ตัวแปรและเนื้อหาการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรตาม คือ การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล

โดยการวิจัยนี้ ได้ทำการศึกษากรอบการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ (ทุน) รายได้ และค่าใช้จ่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการ บัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ (ทุน) รายได้ และค่าใช้จ่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การเลือกตอบและให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล เพื่อนำมาใช้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แล้วนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบประเมินที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ หาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 30 แห่ง นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการของครอนบาค โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.931

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามหลักเกณฑ์ของคุณภาพเครื่องมือให้สมบูรณ์ทุกข้อ

5. สร้างแบบสอบฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 76 ชุด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งหนังสือจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลถึงห้าหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามทั้งหมดจากห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยการลงพื้นที่ด้วยตนเอง

3. แบบสอบถามที่ส่งไปยังหน่วยงาน จำนวน 76 ฉบับ ได้รับคืนมาจริง จำนวน 76 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 เพื่อนำมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวม จำแนกเป็นรายด้าน

ข้อ	การจัดทำบัญชี	N = 76		แปลความหมาย
		μ	σ	
1	ด้านรายได้	3.29	0.56	ปานกลาง
2	ด้านรายจ่าย	3.25	0.71	ปานกลาง
3	ด้านสินทรัพย์	3.24	0.73	ปานกลาง
4	ด้านหนี้สิน	3.20	0.72	ปานกลาง
5	ด้านส่วนของเจ้าของ	3.20	0.72	ปานกลาง
	รวมเฉลี่ย	**3.23**	**0.58**	**ปานกลาง**

จากตาราง 1 พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรายได้ รองลงมา คือ ด้านรายจ่าย ด้านสินทรัพย์ และการจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการหนี้สิน และด้านส่วนของเจ้าของ

สรุปและอภิปรายผล

การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรายได้ รองลงมา คือ ด้านรายจ่าย ด้านสินทรัพย์ และการจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการหนี้สิน และด้านส่วนของเจ้าของ ด้านรายได้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจการไม่มีการควบคุมสินค้าที่ขายไปแล้วทั้งทางตรงและทางอ้อม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจการสามารถวัดมูลค่าของจำนวนรายได้ได้อย่างน่าเชื่อถือ ด้านรายจ่าย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจการได้รับประโยชน์หรือบริการจากการจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีหน้าหรืออาจจะมีบางส่วนได้รับประโยชน์หรือบริการในปีที่จ่ายเงิน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจการมีการบันทึกรายการค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ด้านสินทรัพย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจการมีการประเมินราคาที่คาดว่าจะขายได้เมื่อสินทรัพย์นั้นหมดอายุการใช้งาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจการมีการบันทึกค่าใช้จ่ายล่วงหน้า ด้านหนี้สิน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจการมีการจัดทำบัญชีสำหรับหนี้สงสัยจะสูญ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจการจัดทำงบกำไรขาดทุนโดยแสดงหนี้สงสัยจะสูญเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ด้านส่วนของเจ้าของ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทุนที่เจ้าของกิจการนำมาลงทุนเป็นเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นรวมทั้งกำไรสุทธิที่ยังมิได้แบ่งให้แก่ส่วนของเจ้าของกิจการด้วย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ รายได้ของกิจการเกิดจากการขายสินค้าหรือบริการอันเป็นรายได้จากการดำเนินงานตามปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพร พระโพธิ์ (2555) ได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรของนิติบุคคลอุตสาหกรรมผลิตเฟอร์นิเจอร์ พบว่า กิจการต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงานอันเป็นประโยชนต่อผู้ใช้งบการเงินที่นำไปประกอบการตัดสนใจเชิงเศรษฐกิจ นอกจากการจัดทำบัญชีกิจการต้องศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อทำการปรับปรุงรายการที่ได้บันทึกไว้ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรเพื่อสามารถนำส่งภาษีได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามเวลาที่กฎหมายกำหนด จากการศึกษา พบว่า การบันทึกมูลค่าของสินทรัพย์ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป กิจการสามารถเปลี่ยนแปลงราคาสินทรัพย์ใหม่ได้หากเหมาะสมกับกิจการแต่หลักเกณฑ์ทางภาษี

อากรกำหนดให้บันทึกราคาที่ได้สินทรัพย์นั้นมาโดยห้ามมิให้ตีราคาสินทรัพย์เพิ่มขึ้น หรือปรับมูลค่าลดลงสำหรับสินทรัพย์และหนี้สินที่มีค่าหรือราคาเป็นเงินตราต่างประเทศคงเหลืออยู่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปให้ใช้อัตราปิด ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน แต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรให้คำนวณค่าหรือราคาสินทรัพย์เป็นเงินไทยตามอัตราถัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อและให้คำนวณค่าหรือราคาของหนี้สินเป็นเงินตราไทยตามอัตราถัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ขายซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยคำนวณไว้ การด้อยค่าของสินทรัพย์หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปให้รับรู้กำไรขาดทุนจากการด้อยค่าแต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรห้าม มิให้นำกำไรหรือขาดทุนจากการตราค่าสินทรัพย์มาคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล เงื่อนไขทางด้านรายได้ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปจะรับรู้เป็นรายได้เมื่อเป็นไปตามคำนิยาม แต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรได้กำหนดให้เงินได้บางประเภทถือเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลทั้งที่ไม่ใช่รายได้ตามคำนิยาม เงินได้บางประเภทหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรยกเว้นให้ไม่ต้องนำมารวมคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี เงื่อนไขทางด้านค่าใช้จ่ายตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปจะรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายได้ เมื่อเป็นไปตามค่านิยามและมีหลักฐานสนับสนุนการลงบัญชีแต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรได้จากการหักรายจ่ายบางประเภทต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รายจ่ายบางประเภทถูกห้ามไม่ให้หักจากเงินได้และรายจ่ายบางประเภทหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรย่อมให้หักเพิ่มขึ้นได้ และงานวิจัยของพจน์ วีร ศุทธากร (2558) ได้ศึกษาข้อแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับกฎหมายภาษีอากร : ประเด็นสำคัญที่ควรรู้ก่อนใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12 พบว่า การจัดทำบัญชีและนำเสนองบการเงิน ต้องอยู่ภายใต้กรอบของแม่บทการบัญชีและมาตรฐานการบัญชีฉบับต่างๆ โดยเน้นที่การรับรู้รายการและวัดมูลค่าส่วนการคำนวณกำไรสุทธิเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น ต้องทำตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร ซึ่งเงื่อนไขในการนำรายได้และรายจ่ายมาคำนวณเพื่อเสียภาษีนั้นมีหลายประเด็นที่ขัดแย้งกับการบันทึกบัญชีของกิจการที่ได้จัดทำขึ้นตามหลักบัญชี ทำให้ความแตกต่างระหว่างบัญชีกับภาษีมีอยู่ทั้งในยอดรายได้และรายจ่าย ยอดคงเหลือของสินทรัพย์และหนี้สิน ดังนั้นเมื่อกิจการจะคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีจึงต้องปรับปรุงยอดตามบัญชีให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรก่อน จึงจะนำกำไรที่ได้ปรับปรุงให้เป็นไปตามที่กฎหมายภาษีอากรกำหนดไปคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล และความแตกต่างที่กล่าวมามีทั้งความแตกต่างถาวรซึ่งจะมีผลกระทบต่อการคำนวณกำไรสุทธิทางภาษีในปีปัจจุบันเท่านั้น และความแตกต่างชั่วคราวที่จะยังมีผลกระทบคงค้างอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินไปจนกว่าสาเหตุของความแตกต่างนั้นจะหมดไป ซึ่งความแตกต่างชั่วคราวนี้เป็นประเด็นที่ต้องศึกษาให้ดีเพราะกิจการอาจต้องรับรู้หนี้สินภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี หรือ สินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12 (ปรับปรุง 2557) เรื่อง ภาษีเงินได้ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว เนื้อหาในบทความนี้ไม่ใช่ความแตกต่างทั้งหมดที่มีอยู่ แต่เป็นการจุดประกายให้นักบัญชีหันมาให้ความสนใจและศึกษากฎหมายภาษีอากรให้มากขึ้น เพื่อสามารถนำมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12 (ปรับปรุง 2557) เรื่อง ภาษีเงินได้ ไปใช้ในกิจการได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัย

1. กิจการควรสนับสนุนให้พนักงานได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีรวมทั้งหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขตามประมวลรัษฎากรเพื่อให้พนักงานได้รับความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ เพื่อนำมาปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

1.2 หากรายการที่ต้องบันทึกมีความสอดคล้องกันระหว่างหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากร กิจการควรบันทึกบัญชีให้สอดคล้องกับประมวลรัษฎากร เพราะจะเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดทำ บัญชีและไม่ทำ ให้งบการเงินของกิจการแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานแตกต่างจากที่ควรจะเป็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยเปรียบเทียบกับกิจการต่าง ๆ ในระดับมหภาค เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของการจัดทำบัญชีของแต่ละกิจการ และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจการต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอบกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ประกอบกิจการบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนธุรกิจใหม่กับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดกำแพงเพชร ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

บริษัทชัวร์แทค จำกัด. (2560). การบัญชีสำหรับผู้ประกอบการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2561 จาก http://www.accountancy.in.th/blog/.

พจน์ วีรศุทธากร. (2558). ข้อแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับกฎหมายภาษีอากร : ประเด็นสำคัญที่ควรรู้ก่อนใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12. การค้นคว้าอิสระ. บัญชีมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ฐิติพร พระโพธิ์. (2553). เปรียบเทียบหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรของนิติบุคคลอุตสาหกรรมผลิตเฟอร์นิเจอร์. การค้นคว้าอิสระ. บัญชีมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2543). พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ความพึงพอใจในอาชีพตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก
Satisfaction in the Police Career : Case Study Phitsanulok Provincial Police.

กฤษณ์ ภูรีพงศ์(Kris puripong)* ธเนศพล อินทร์จันทร์(Tanechpol Injun)
วีรณัฐ โรจนประภา(Weeranut Rojanaprapa) สมคิด ศรีสิงห์(Somkit Srising)
สังกัดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
*Corresponding author. E-mail: tanesphol2011@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเลื่อนตำแหน่ง ด้านคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจ จำนวน 323 ราย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.35, SD = 0.506)

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ อาชีพข้าราชการตำรวจ ตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study the opinion to satisfaction of the police : case Study Phitsanulok Provincial Police. in 3 aspects, preferment, quality and sense of responsibility and career advancement. The samples were 323 policeman. The research instrument used the questionnaire. The statistics analyzed the frequency, percentage, mean and standard division. The results showed that the samples have satisfaction in police career. Overview, were at the middle level. ($\overline{X}$ = 3.35, SD = 0.506)

Keywords : Satisfaction, The Police Career, Phitsanulok Provincial Police

บทนำ

ภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการควบคุมสังคมและบริการประชาชนนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ บ้านเมือง และความมีเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้นงานตำรวจถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นการเริ่มต้นที่สามารถให้ความยุติธรรม และการให้บริการงานต่าง ๆ แก่ประชาชนได้ ปัจจุบันสภาวการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านสภาพแวดล้อมของสังคมเศรษฐกิจ การเมือง และที่เกี่ยวข้องกับตำรวจโดยตรงคือปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชน

อาชีพของข้าราชการตำรวจในเชิงอุดมคตินั้น มีลักษณะที่ต้องเสี่ยงและต้องอุทิศตัวเองสูงต้องมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกเวลา ซึ่งการวินิจฉัยดำเนินการใด ๆ ของตำรวจโดยทั้งที่ตนเองไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียก็อาจสร้างความไม่พึงพอใจให้กับคู่กรณีได้เสมอ การที่ข้าราชการตำรวจโดยเฉพาะข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตลอดจนการที่จะต้องมีระบบบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นปัญหาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดเป็นแผนสำคัญอันหนึ่งของการปฏิรูประบบราชการ คือ แผนการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานบุคคล เนื่องจากที่ผ่านมาการบริหารงานบุคคลของส่วนราชการและจังหวัดยังขาดระบบและกลไกที่เหมาะสม และมีคุณภาพในการคัดเลือกบุคคล (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น การที่จะให้ข้าราชการตำรวจทุกนายที่ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ตามนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว ยังต้องมีการพิจารณาปรับโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการตำรวจ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนมีความก้าวหน้าและมั่นคงในงานด้วยค่าตอบแทนที่เพียงพอ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาระดับความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง และพัฒนาความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงานของข้าราชการตำรวจต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ข้าราชการตำรวจ ในสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก จำนวนทั้งหมด 1,694 คน (ตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจ จำนวน 323 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970) และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

2. ตัวแปรและเนื้อหาการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ เงินเดือนปัจจุบัน

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจโดยมีกรอบเนื้อหาการดำเนินงานวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเลื่อนตำแหน่ง ด้านคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือถึงผู้กำกับการสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ชี้แจงให้ทราบถึงวิธีการและวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัยในครั้งนี้ แล้วนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับข้าราชการตำรวจ จำนวน 323 คน
3. ตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวมได้ในแบบสอบถาม เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวคิดความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ
2. กำหนดเนื้อหาและตัวแปรของคำถามในแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วทำการปรับปรุงข้อความในแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
4. นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามกับกลุ่มข้าราชการตำรวจ สำนักตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดพิษณุโลก ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ด้วยวิธีครอนบัค (Cronbach’s Alpha)ได้ค่าแอลฟา (α) เท่ากับ 0.8517

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามประกอบ ด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และเงินเดือน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ซึ่งในส่วนลักษณะของ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ (Likert Scale) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550 : 75) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลผลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิจารณาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 75)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แปลความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แปลความว่า มีความพึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แปลความว่า มีความพึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แปลความว่า มีความพึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แปลความว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 141 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.54 มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน จำนวน 249 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.21 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 280 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.74 มีระดับยศจ่าสิบตำรวจ - ดาบตำรวจ จำนวน 176 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.42 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 164 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.69 มีลักษณะงานที่ปฏิบัติ กองร้อยปฏิบัติการ จำนวน 184 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.21 มีเงินเดือน 10,000 – 15,000 บาทบาท จำนวน 101 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.30

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

2.1 ด้านการเลื่อนตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36 , SD = 0.376) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การเลื่อนตำแหน่งจากระบบการพิจารณาตามคุณสมบัติทั่วไปในการแต่งตั้ง

เลื่อนตำแหน่งอย่างครบถ้วน ($\bar{X}$ = 3.39 , SD = 0.411) อยู่ในระดับปานกลาง 2) การนำผลการประเมินการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้มาเป็นเกณฑ์การพิจารณา โดยมีการพิจารณาจากความอาวุโส พิจารณาจากความประพฤติและประวัติการรับราชการประกอบกัน และพิจารณาจากประสบการณ์ความชำนาญที่ได้ปฏิบัติมา ($\bar{X}$ = 3.37 , SD = 0.472) อยู่ในระดับปานกลาง 3) การที่ข้าราชการตำรวจทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมไม่มีการแทรกแซง ฝากฝังจากผู้มีอิทธิพล พ่อค้า นักธุรกิจ หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ($\bar{X}$ = 3.35 , SD = 0.412) อยู่ในระดับปานกลาง 4) การพิจารณาการเลื่อนตำแหน่งตามความเหมาะสมกับตำแหน่ง โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรและประสิทธิภาพการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.34 , SD = 0.521) อยู่ในระดับปานกลาง และ 5) การพิจารณาถึงความรู้ความสามารถโดยนำการประเมินจากผลการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาด้วย ($\bar{X}$ = 3.33 , SD = 0.388) อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35 , SD = 0.667) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการสร้างความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานเพื่อให้สามารถทำให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.40 , SD = 0.612) อยู่ในระดับปานกลาง 2) งานที่ได้รับมอบหมายให้ทำในปัจจุบันเป็นงานที่มีคุณค่า และมีความท้าทาย ($\bar{X}$ = 3.35 , SD = 0.569) อยู่ในระดับปานกลาง 3) การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.33 , SD = 0.712) อยู่ในระดับปานกลาง และ 4) การส่งเสริมให้เกิดการแสวงหาวิธีการ ความรู้ และทักษะที่นำมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา ($\bar{X}$ = 3.33 , SD = 0.688) อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.34, SD = 0.453) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การได้รับโอกาสในการอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 3.38, SD=0.621) อยู่ในระดับปานกลาง 2) ตำแหน่งและชั้นยศที่ได้รับปัจจุบันเมื่อเทียบกับระยะเวลาในการรับราชการมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.36, SD=0.533) อยู่ในระดับปานกลาง 3) หน่วยงานให้หลักประกันในการทำงาน และคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดีไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตและครอบครัว ($\bar{X}$ = 3.34, SD=0.561) อยู่ในระดับปานกลาง 4) ได้รับเงินเดือนและความก้าวหน้าเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ ($\bar{X}$ = 3.32, SD=0.529) อยู่ในระดับปานกลาง และ 5) การเลื่อนยศตำแหน่งและหน้าที่การงานสูงขึ้นในหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่มีความเหมาะสมกับอายุราชการ ($\bar{X}$ = 3.31, SD=0.462) อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สูงที่สุด คือ ด้านการเลื่อนตำแหน่ง มีความก้าวหน้า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีการกำหนดเกณฑ์

การพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง โดยมีการนำความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น ญาติพี่น้อง พวกพ้อง ความมักคุ้นส่วนตัว มาเป็นเกณฑ์การพิจารณาเด็ดขาด พิจารณาตามคุณสมบัติทั่วไปในการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอย่างครบถ้วน มีการผลการประเมินการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้มาเป็นเกณฑ์การพิจารณา พิจารณาจากความอาวุโส คือ ผู้ที่มียศสูงกว่าหรืออายุราชกการระยะเวลาดำรงตำแหน่งเป็นส่วน พิจารณาจากความประพฤติและประวัติการรับราชการประกอบกัน และประสบการณ์ความชำนาญที่ได้ปฏิบัติมา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องระบบการจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในการบริหารทรัพยากร ซึ่งพบว่า การเลื่อนตำแหน่งได้นำหลักการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) ได้ให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานของแต่ละคนในองค์การ จะช่วยทำให้เกิดเป้าหมายนำไปสู่ความความสำเร็จ และงานวิจัยนี้ได้มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานมีการประเมินเลื่อนขั้น 360 องศา เป็นกระบวนการประเมินประสิทธิภาพ โดยให้หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและการประเมินตนเอง (ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์, 2556) และณัฐวัฒน์ จำปาสาร (2553) ได้กล่าวไว้ว่าควรให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในด้านต่างๆ เช่น ค่าตอบแทนพิเศษควรเท่าเทียมกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน การพิจารณาค่าตอบแทน การเลื่อนขั้นเงินเดือนต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และควรให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุก ๆ ระดับอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก สามารถนำผลจากวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาข้าราชการตำรวจ ในด้านการเลื่อนตำแหน่งที่ควรเน้นหลักธรรมาภิบาล มีความยุติธรรม โปร่งใส และตรงไปตรงมา และในการพัฒนาคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ ควรเน้นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจได้แสวงหาวิธีการ ความรู้ และทักษะที่นำมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ควรกำหนดเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งและเพิ่มเงินเดือนที่มีความสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และอายุงานของข้าราชการตำรวจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่อง ความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ในหน่วยงานของจังหวัดอื่นๆ เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคที่มีต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการ เพื่อเป็นแนวทางและมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในอาชีพตำรวจกับประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอบกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้กำกับการ และข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวัฒน์ จำปาสาร. (2553). กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน:กรณีศึกษา สถานี

ตำรวจนครบาลบางเขน. สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกริก.

ตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก. (2559). สถานภาพกำลังพลตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2560 จาก https://sites.google.com/site/phitlokpol2016/about.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: วีอินเตอร์พริ้นทร์.

ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์. (2556). ระบบการจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในการบริหารทรัพยากร.วารสาร วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2556.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2559). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก

The Efficiency Performance of Management of Administrator in the Sub district Municipalities, Phitsanulok Province.

ประเชิญ ตรีเนตร์(Prachern Tinatre)* กรรณสิทธิ์ สะและน้อย(Kannasit Salaenoi)
เติมศักดิ์ สุวรรณศักดิ์(Termsak Suwannasak) ประมวล สุวรรณศรี(Pramual Suwannasri)
สังกัดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
*Corresponding author. E-mail: stinatre@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลกใน 7 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการรายงาน และด้านงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล จำนวน 125 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.68 , S.D. = 0.245)

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร เทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study the efficiency performance of management of administrator in the sub district municipalities, Phisanulok Province. In 7 aspects, planning. organizing, appointment, command, coordination, report and budget. The samples used in this research includes administrators and directors 125 people. The research instrument used questionnaire for study the efficiency performance of management of administrator. The statistics used the frequency, percentage, mean, standard division. The results showed that the efficiency performance of management of administrator in the sub district municipalities, Phisanulok Province. Overview. were at high level ($\overline{X}$ = 3.68 , SD = 0.245).

Keywords: The Efficiency Performance, Performance Management of Administrator, Sub District Municipalities Phitsanulok Province

บทนำ

เทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการปกครองตนเอง มีหน้าที่การดำเนินงานเช่นเดียวกันกับหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของโลก มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา และมีความสลับซับซ้อนมากกว่าอดีตที่ผ่านมาทำให้องค์กรภาครัฐและเอกชนมีการแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้น และเทศบาลตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงบประมาณ ซึ่งก็เป็นหน้าที่อีกด้านหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ ตามมาตรา 32 (2) และยังมีอำนาจหน้าที่อื่นๆ ที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาฉบับต่างๆ ดังนี้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม มาตรา 28 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลบริหารรายรับ มาตรา 30 (4) (สนอง บุญเพิ่ม และคณะ, 2556) ซึ่งสภาพการดำเนินงานของเทศบาลตำบล อาจจะเกิดปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรของตนและสังคมทั้งในด้านการบริหารด้านการจัดเก็บรายได้ ปัญหาด้านการเงินและบัญชี ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามระเบียบ เกิดความไม่โปร่งใส เจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการบริหารงาน เพื่อให้การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนให้มากที่สุด (ชิษณุชา บุญเครือบ. 2551 : 1-3)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การดำเนินงานวิจัยเพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จะช่วยให้สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารของเทศบาล เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งสิ้น 180 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล โดยใช้สูตรของTaro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน

2. ตัวแปรและเนื้อหาการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม และประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

โดยงานวิจัยได้ศึกษาตามกรอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบล จำแนกได้ 7 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการรายงาน และด้านงบประมาณ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จากตำรา วารสาร ผลงานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดเนื้อหาและตัวแปรของคำถามในแบบสอบถาม ที่ได้จากการทบทวนเพื่อสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่ต้องการศึกษา และมีลักษณะที่ผู้ตอบให้ข้อเท็จจริงในการตอบได้
3. นำแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วทำการปรับปรุงข้อความในแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
4. นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทดลอง โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coefficient) ด้วยวิธีครอนบัค (Cronbach’s Alpha)ได้ค่าแอลฟ่า (α) เท่ากับ 0.8341

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามประกอบ ด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล คำถามในส่วนนี้สำหรับรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลาย เปิดหลายตัวเลือก ใช้ความถี่ และค่าร้อยละในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 7 ด้าน ซึ่งในส่วนลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

Scale) ตามแบบของ (Likert Scale) มี 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550: 75)

ระดับ 5 หมายถึง มีความก้าวหน้ามากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีประสิทธิภาพมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีประสิทธิภาพปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีประสิทธิภาพน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

การแปลผลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก โดยจะพิจารณาจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แปลความว่า มีประสิทธิภาพมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แปลความว่า มีประสิทธิภาพมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แปลความว่า มีประสิทธิภาพปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แปลความว่า มีประสิทธิภาพน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แปลความว่า มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัย

1. ผลการการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 152 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.40 และเพศหญิง มีจำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.60 และส่วนใหญ่มีอายุ 46 – 55 ปี มีจำนวน 75 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.70 มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.90 มีตำแหน่งผู้อำนวยการกอง มีจำนวน 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.20 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 8 ปี มีจำนวน 118 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.60

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.68 , SD = 0.245) เมื่อพิจารณารายประเด็น สรุปได้ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76, SD = 0.329) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นทำให้การวางแผนมีประสิทธิภาพ 2) การจัดทำแผนโครงการต่างๆ อย่างเป็นไปตามขั้นตอนและมีระบบทุกแผนมีความต่อเนื่องเชื่อมโยง อย่างเป็นระบบทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ 3) การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ 4) เทศบาลมีการวางแผนดำเนินงานทุกโครงการไว้ล่วงหน้า และ 5) การทำแผนระยะสั้น และระยะยาวที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ

ด้านการจัดองค์กร พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.69 , SD = 0.347) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การจัดคนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวุฒิการศึกษา ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานไว้อย่างชัดเจนและง่ายต่อการบริหารสั่งการ 3) การมอบหมายงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4) ความพร้อมตามการเปลี่ยนฐานะจากสุขาภิบาลไปเป็นเทศบาล 5) เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อม และ 6) การบริหารสั่งการตามสายงานบังคับบัญชา ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งของการบริหารงานภายในองค์กรได้ดี

ด้านการบรรจุแต่งตั้ง พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.66 , SD = 0.359) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การจัดสรรคนเข้าทำงานตามความรู้ความสามารถทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ 2) การปฐมนิเทศสามารถสร้างความเข้าใจในระบบงานเป้าหมายขององค์การและลักษณะงานด้านต่างๆ ได้ดี 3) ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนในองค์กรควรมีการจัดกำลังคนเข้ามาทดแทนอย่างรวดเร็วทำให้การปฏิบัติงานไม่ล่าช้าและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น 4) การวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญ 5) การพิจารณาให้ความสำคัญเกี่ยวกับประสบการณ์และความรู้ความสามารถของบุคลากร และ 6) มีการบรรจุบุคคลเข้าทำงานเป็นการบริหารงานที่เป็นธรรมและโปร่งใส

ด้านการสั่งการ พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.70 , SD = 0.334) เมื่อพิจารณารายประเด็นสามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การระดมความคิดเห็นของลูกน้องมาอภิปรายแสดงถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเอาแนวความคิดมาปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี 2) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของพนักงานในหน่วยงานช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี 3) การควบคุมบังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตามนโยบายและเป้าหมายของการปฏิบัติงานทำให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ได้ดี 4) การมีหัวหน้างานที่มีความรู้ความชำนาญในเทคนิคการปฏิบัติงานทำให้งานที่ได้รับมอบหมายมีคุณภาพ และ 5) การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่

ด้านการประสานงาน พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75 , SD= 0.366) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข่าวสารจากหน่วยงานไปยังประชาชนในตำบล 2) การประสานงานกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ในการกระจายข่าวสาร 3) การประสานงานระหว่างฝ่ายการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารและฝ่ายข้าราชการประจำ และ 4) การสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร อย่างเป็นระบบ

ด้านการรายงาน พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.66 , S.D. = 0.327) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การรายงานและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรในโครงการต่าง ๆ ต่อผู้บริหาร 2) การรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ที่แล้วเสร็จให้ทางจังหวัดหรือส่วนราชการที่สูงขึ้นไปได้รับทราบเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ 3) การรวบรวมเอกสารผลการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานของท่านเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ได้รับทราบ 4) การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบ และ 5) การรายงานการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จต่อผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ

ด้านงบประมาณ พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.58 , SD = 0.350) เมื่อพิจารณารายประเด็นสามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การใช้จ่ายงบประมาณตามแผนของหน่วยงานเป็นระบบการใช้จ่ายที่โปร่งใส 2) การควบคุมตรวจสอบทางด้านการใช้จ่ายเงินอย่างเคร่งครัดเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง 3) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ถูกต้องตามระบบเป็นสิ่งจำเป็นและโปร่งใสในการปฏิบัติงาน 4) การจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงานเป็นสิ่งที่จำเป็น และ 5) มีการเบิกจ่ายเงินไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่อนุญาตให้จ่าย

สรุปและอภิปรายผล

ด้านการวางแผน

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในเรื่องการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นทำให้การวางแผนมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูงสุด และมีการทำแผนระยะสั้น และระยะยาวที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ อยู่ในระดับต่ำสุด ทั้งนี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานในองค์การเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งการวางแผนควรประกอบไปด้วยแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา นโยบาย และวิสัยทัศน์ในการพัฒนาของผู้บริหารและรัฐบาล ซึ่งมีความสอดคล้องกับพรชดนัย

วัชรธนพัฒน์ธาดา (2561) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการของจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาของอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายทางการวิจัย ได้มีแนวปฏิบัติให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรวบรวมปัญหาด้านสุขภาพ มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การระดมสมอง และการพัฒนาทักษะความรู้แก่แกนนำสุขภาพ

ด้านการจัดองค์กร

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการบริหารสั่งการตามสายงานบังคับบัญชาจะช่วยลดความขัดแย้งของการบริหารงานภายในองค์กรได้ดี และผู้บริหารให้ความสำคัญในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานตามสายบังคับบัญชาให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยทำให้ง่ายต่อการบริหารสั่งการและยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแคนเทอร์ (Kanter, 1979 : 67-68) ได้สรุปว่า ผู้นำหรือผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานหรือองค์การต้องใช้อำนาจ เพราะมีความสำคัญสำหรับชีวิตองค์การ และบทบาทในการบริหารหรือจัดการ ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงาน เพราะในการบริหารงานองค์การย่อมเกี่ยวข้องกับบุคลจำนวนมาก ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีอำนาจเพื่อควบคุมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

ด้านการบรรจุแต่งตั้ง

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการพิจารณาให้ความสำคัญเกี่ยวกับประสบการณ์และความรู้ความสามารถของบุคลากรมีการบรรจุบุคคลเข้าทำงานเป็นการบริหารงานที่เป็นธรรมและโปร่งใส การวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารเทศบาล ควรมีการวางแผนคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กร และมีการจัดสรรบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถที่เขาถนัด จะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การบรรจุแต่งตั้ง ควรให้เป็นไปตามระเบียบและโปร่งใสในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนางานและองค์กร ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้การบริหารงานอย่างโปร่งใส และเป็นธรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องนำมาใช้เป็นหลักยึดในการบริหารองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์ (2556) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ควรให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในด้านต่างๆ เช่น ค่าตอบแทนพิเศษควรเท่าเทียมกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน การพิจารณาค่าตอบแทน การเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และควรให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุก ๆ ระดับอย่างเท่าเทียมกัน

ด้านการสั่งการ

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการระดมความคิดเห็นของลูกน้องมาอภิปรายแสดงถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเอาแนวความคิดมาปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของพนักงานในหน่วยงานช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี สามารถควบคุมบังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตามนโยบายและเป้าหมายของการปฏิบัติงานทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี และมีการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร

ในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกฤษณ์ ภูรีพงศ์ และคณะ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ควรกระทำทั้งในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านลักษณะงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การปกครองบังคับบัญชา ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบ

ด้านการประสานงาน

ผู้บริหารเทศบาลตำบล ได้ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข่าวสารจากหน่วยงานไปยังประชาชนในตำบล มีการประสานงานกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ในการกระจายข่าวสาร มีการประสานงานระหว่างฝ่ายการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารและฝ่ายข้าราชการประจำ และได้สร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร อย่างเป็นระบบ

ด้านการรายงาน

ผู้บริหารเทศบาลตำบล ได้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานขององค์กรสู่สาธารณชน เป็นวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบหนึ่งที่เทศบาลตำบลควรกระทำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ IAP2 (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

ด้านงบประมาณ

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการเบิกจ่ายเงินไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่อนุญาตให้จ่าย การจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงานเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น ผู้บริหารเทศบาลควรให้ความสำคัญ ด้านการสั่งการ การรายงาน และด้านงบประมาณ โดยมีการรายงานผลการ ปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชาภายในองค์กรอย่างสม่ำเสมอประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจอันแก่ประชาชนและรายงาน และจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ที่ถูกต้องตามระเบียบ ให้เป็นไปตามแผนการ ใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของเทศบาลและสภาพปัญหา การดำเนินงานของหน่วยงานเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในภายนอกของการบริหารของเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก
2. ควรศึกษากลยุทธ์สร้างความพึงพอใจในการบริหารงานที่ประชาชนมีต่อเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ในพื้นที่ของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอบกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้บริหาร และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ ภูรีพงศ์ สรรเสริญ คำภูแก้ว และสมคิด ศรีสิงห์. (2561). แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

ชิษณุชา บุญเครือบ. (2551). ประสิทธิภาพการบริหารการคลังท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2547). เอกสารประกอบการเรียนวิชา 301512 วิธีวิทยาการ วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

พรชดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา. (2561). รูปแบบการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนในการขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการของจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์. (2556). ระบบการจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในการบริหารทรัพยากร.วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2556.

สนอง บุญเพิ่ม ปราโมทย์ ลำใย และไฉไล ศักดิวรพงศ์ . (2556).ปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ; ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 : มกราคม - เมษายน 2556.

International Association for Public Participation. (2008). Governance. Retrieved September 11, 2017 from http://www.iap2.org.

Kanter, R. M. (1983). The change master: Innovation and Entrepreneurship in the Americancorporation. New York: Simon and Schuster.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

Factors to Impact of Decision Making on Social Media in Historical and Cultural Tourism Phitsanulok Province

ลิลลาลี ศิริวิไลเลิศอนันต์(Lillalee Sirivilailersanun)* พิศาล แก้วอยู่(Pisan Kaewyuu)
เอมอร พิพัฒน์วัฒนะโยธิน(amon Pipatwattanayotin) อาทิตย์ เกียรติเบจพงศ์(Athit Keatbenjapong)
คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
*Corresponding Email : tourismup57@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 384 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม ความเฉพาะเจาะจง และการบอกต่อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x}$ = 4.45, SD=.726)

คำสำคัญ : ปัจจัย การตัดสินใจ สื่อสังคมออนไลน์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study the factors that impact the decision making on social media in historical and cultural tourism Phitsanulok Province. The Samples were the 384 tourist in historical and cultural oriented attractions using by sample random sampling. This research instruments used a questionnaire of study the factors to impact of decision making on social media in historical and cultural tourism. The statistics analyzed data used the frequency, percentage, mean and standard division. The results showed that the samples have opinions about the factors influencing decision on social media in historical and cultural

tourism Phitsanulok Province. Overview in 5 aspects includes : entertainment, interaction , popularity, customization and word of Mouth were at high level ($\bar{x}$ = 4.45, SD=.726) .

Keyword : Factors, Decision Making, Social Media, Historical and Cultural Tourism Phitsanulok Province

บทนำ

ตั้งแต่ต้นปี 2561 การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยยังขยายตัวดีต่อเนื่องจากปลายปีที่ผ่านมา โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า มูลค่าตลาดไทยเที่ยวไทยคาดว่าจะอยู่ที่ประมาณ 515,000 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 8.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวไทยเดินทางเที่ยวในประเทศมีประมาณ 74.8 ล้านคน/ครั้ง เติบโตร้อยละ 5.4 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน รวมทั้งภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการกระตุ้นตลาดคนไทยเที่ยวในประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะผลักดันรายได้ตลาดไทยเที่ยวไทยให้มีมูลค่า1 ล้านล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากที่มีมูลค่า 9.30 แสนล้านบาท ในปี 2560 ที่ผ่านมา โดยหนึ่งในนโยบายสนับสนุนการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศของคนไทย คือ มาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวในเมืองรอง 55 จังหวัด อาทิ น่าน พิษณุโลก เชียงราย อุดรธานี เลย หนองคาย ลพบุรี สุพรรณบุรี สตูล ตรัง และระนอง เป็นต้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวน่าจะช่วย ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวไทยเพิ่มขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561)

จังหวัดพิษณุโลก จัดเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสิ่งดึงดูดใจทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งในมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ในตัวเมืองพิษณุโลกมีแหล่งการท่องเที่ยวมากมาย เช่น วัดพระพุทธชินราช วัดนางพญา ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทร์ ถนนคนเดินพระสุพรรณกัลยา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี รวมทั้งวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก (ไทยแฟรนไชส์เซ็นเตอร์, 2549) ซึ่งหากภาครัฐและจังหวัดมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีรูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งมีการจัดระบบการบริหารจัดการการให้บริการ และประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง การท่องเที่ยวมีความปลอดภัย และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในสถานที่นั้นๆ ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวรายเก่ากลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ซึ่งจะช่วยให้เกิดขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการสร้างงานและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจากการเข้ามาจำหน่ายของที่ระลึกในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้อีกด้วย

บทบาทของสื่อทางสังคมในการท่องเที่ยวมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการค้นหาข้อมูลและพฤติกรรมการตัดสินใจ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการใช้เป็นเครื่องมือในการโต้ตอบกับผู้บริโภคผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งการแบ่งปันประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคม และสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อบุคคลจำนวนมาทำกิจกรรมร่วมกันในการสร้าง แลกเปลี่ยน แบ่งปันเนื้อหาและข้อมูลข่าวสารทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพ

วีดีโอ และเสียง (benxiang zeng, 2012) ซึ่งในปัจจุบันมีสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายรูปแบบที่มีความนิยมนำมาใช้ประชาสัมพันธ์ทางธุรกิจ ได้แก่ เฟสบุ๊ค ไลน์ อินสตาร์แกรม และทวิตเตอร์ เป็นต้น ซึ่งในวงการด้านการท่องเที่ยว ก็ได้มีการนำสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้มาใช้อย่างแพร่หลาย ในลักษณะการสร้างเนื้อหาเพื่อโปรโมตสถานที่ท่องเที่ยว และแพ็กเก็จการท่องเที่ยวไปยังผู้ที่สนใจ โดยมีทั้งผู้ที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งวัดได้จากการที่มีผู้เข้ามาติดตาม ชื่นชอบ แบ่งปัน และเช็คอินสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ ผ่านเครือข่ายสังคมจำนวนมาก ส่วนในกรณีที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์แล้วไม่ประสบความสำเร็จหรือได้รับความสนใจจากผู้คนจำนวนน้อย อาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น การนำเสนอเนื้อหาไม่น่าสนใจและไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ขาดการปรับปรุงเนื้อหาให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งการกระจายเนื้อหา/ข้อมูลข่าวสารผิดกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสาเหตุของปัญหาดังที่กล่าวมาควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้สื่อสังคมออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยการดำเนินงานวิจัย เพื่อศึกษาและเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะทำให้ได้แนวทางในการสร้างสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจให้แก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Cochran, 1977 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

2. ตัวแปรและเนื้อหาที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว และประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

โดยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จำแนกได้ด้าน 5 ด้าน ได้แก่ ความบันเทิง (Entertainment) การปฏิสัมพันธ์(Interaction) ความนิยม (Trendlines) ความเฉพาะเจาะจง (Customization) และการบอกต่อ (Word of Mouth: WOM) (Godey, Manthiou, Pederzoli, Rokka, Aiello, Donvito, & Singh, 2016)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามเพื่อการรวบรวมข้อมูล โดยประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว และประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแบบวัดมาตรวัด 5 ระดับ (Likert, 1967) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความน่าสนใจบนสื่อสังคมออนไลน์

4. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี บทความทางวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ และฟังก์ชั่นการทำงานบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ค และไลน์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และสร้างแบบสอบถาม

4.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

4.3 นำแบบสอบถามตามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้รวบรวมข้อมูล (Try out) กับนักท่องเที่ยว ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) โดยได้ค่าเท่ากับ 0.812

4.4 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 384 ชุด เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

5.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดังนี้

5.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลการวิจัย ผ่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลกไปยังผู้บริหารสำนักงานการท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก และนักวิชาการ/อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการตลาด ด้านวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตล้านนา พิษณุโลก และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

5.2 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และถนนคนเดินสะพานสมเด็จพระสุพรรณกัลยา จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 384 ชุด ได้กลับคืน จำนวน 384 ชุด เป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามที่รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

และได้กำหนเกณฑ์การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจด้านการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535:100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์และจำแนกข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความน่าสนใจบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 384 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.0 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.5 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.0 มีอาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 44.8 มีรายได้ตั้งแต่ 20,001 – 30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่ 3,001 – 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 65.2 และมีประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 100.0 และสื่อออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ไลน์ 2) เฟสบุ๊ค และ 3) อินสตาร์แกรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการปฏิสัมพันธ์	4.50	.821	มากที่สุด
2. ด้านความนิยม	4.48	.832	มาก
3. ด้านความเฉพาะเจาะจง	4.46	.798	มาก
4. ด้านความบันเทิง	4.42	.675	มาก
5. ด้านการบอกต่อ	4.40	.621	มาก
รวม	**4.45**	**.726**	**มาก**

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.45, SD=.726) หากพิจารณารายด้าน สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความนิยม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก และ 3) ด้านความเฉพาะเจาะจง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมาก 4)

ด้านความบันเทิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมาก และ 5) ด้านการบอกต่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความบันเทิง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านความบันเทิง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. นำเสนอข้อมูลด้านการท่องเที่ยวด้วยสื่อที่หลากหลายทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวีดีโอ ที่ทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน	4.53 (2)	.721	มากที่สุด
2. สอดแทรกกิจกรรมหรือเกมส์ เพื่อให้ผู้ชมได้เข้ามาร่วมสนุกบนแฟนเพจ/กลุ่ม ที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์	4.59 (1)	.702	มากที่สุด
3. สร้างมุมผ่อนคลายและสอดแทรกมุขตลกขำขันแต่แฝงไปด้วยการให้ความรู้บนเพจ/กลุ่มเพื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์	4.19	.623	มาก
4. นำดาราและบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนเข้ามาเป็นพรีเซนเตอร์ในสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์	4.35 (3)	.714	มาก
รวม	**4.42**	**.675**	**มาก**

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความบันเทิง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42, SD=.675) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) สอดแทรกกิจกรรมหรือเกมส์ เพื่อให้ผู้ชมได้เข้ามาร่วมสนุกบนแฟนเพจ/กลุ่ม ที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) นำเสนอข้อมูลด้านการท่องเที่ยวด้วยสื่อที่หลากหลายทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวีดีโอ ที่ทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) นำดาราและบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชน เข้ามาเป็นพรีเซนเตอร์ในสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการปฏิสัมพันธ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านการปฏิสัมพันธ์	**ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)**	**ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)**	**ระดับความคิดเห็น**
1. แบ่งปัน (Share) ข้อมูลและข่าวสารด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ต่อๆ กัน บนสื่อสังคมออนไลน์ จนมีจำนวนครั้งในการ share มากขึ้น ทำให้ท่านเกิดความสนใจในการมาท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ	4.48 (3)	.782	มาก
2. กดชื่นชอบ (Like) ข้อมูลและข่าวสารด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จนมีจำนวนครั้งในการ Like มากขึ้น ทำให้ท่านเกิดความสนใจในการมาท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ	4.45	.652	มาก
3. ผู้ดูแลประจำเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตอบคำถามที่ท่านสงสัยผ่านแชทที่รวดเร็วทันใจ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความต้องการ	4.51 (2)	.871	มากที่สุด
4. มีโพล หรือกล่องแสดงความคิดเห็น (Review) สำหรับนักท่องเที่ยวบนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น	4.54 (1)	.812	มากที่สุด
รวม	**4.50**	**.821**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการปฏิสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, SD=.821) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีโพล หรือกล่องแสดงความคิดเห็น (Review) สำหรับนักท่องเที่ยวบนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) . ผู้ดูแลประจำเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตอบคำถามที่ท่านสงสัยผ่านแชทที่รวดเร็วทันใจ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) แบ่งปัน (Share) ข้อมูลและข่าวสารด้านการ

ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ต่อๆ กัน บนสื่อสังคมออนไลน์ จนมีจำนวนครั้งในการ share มากขึ้น ทำให้ท่านเกิดความสนใจในการมาท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความนิยม

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านความนิยม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. ส่งเสริมให้เกิดจำนวนยอดปักหมุด (Check-in) ของนักท่องเที่ยว จำนวนมากๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ	4.48 (2)	.812	มาก
2. สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความแตกต่างให้กับสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความนิยมชมชอบ ควบคู่ไปกับการทำการโปรโมตด้วยสื่อสังออนไลน์	4.48 (2)	.867	มาก
3. นำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้สื่อมัลติมีเดียทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวีดีโอ ที่น่าสนใจ และน่าติดตาม	4.41 (3)	.789	มาก
4. มีข้อความการรีวิวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในแง่บวก และสื่อถึงความนิยมชมชอบ บนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ	4.53 (1)	.912	มากที่สุด
รวม	**4.48**	**.832**	**มาก**

จากตารางที่ 4 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความนิยม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.48, SD=.832) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีข้อความการรีวิวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในแง่บวก และสื่อถึงความนิยมชมชอบ บนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ส่งเสริมให้เกิดจำนวนยอดปักหมุด (Check-in) ของนักท่องเที่ยว จำนวนมากๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความแตกต่างให้กับสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความนิยมชมชอบ ควบคู่ไปกับการทำการโปรโมตด้วยสื่อสังออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก เท่ากัน และ 3) นำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับ

ความนิยมจากนักท่องเที่ยว ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้สื่อมัลติมีเดียทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวีดีโอ ที่น่าสนใจ และน่าติดตาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความเฉพาะเจาะจง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านความเฉพาะเจาะจง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. สามารถค้นหาข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน	4.45 (2)	.612	มาก
2. สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ควรสามารถแบ่งปันข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง/ถูกบุคคล	4.34 (3)	.871	มาก
3. เจ้าของเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก และไม่ส่งข้อความที่สร้างความรำคาญแก่สมาชิก	4.58 (1)	.821	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**.798**	**มาก**

จากตารางที่ 5 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความเจาะจงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, SD=.798) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เจ้าของเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก และไม่ส่งข้อความที่สร้างความรำคาญแก่สมาชิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) สามารถค้นหาข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมาก และ 3) สื่อ

สังคมออนไลน์ที่ใช้ในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ควรสามารถแบ่งปันข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง/ถูกบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการบอกต่อ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านการบอกต่อ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้มีคุณค่าในการบอกต่อไปยังบุคคลอื่นๆ	4.32 (3)	.651	มาก
2. สื่อสังคมออนไลน์ที่เลือกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถรองรับการแบ่งปันข้อมูลทั้งในลักษณะข้อความ ภาพ และวีดีโอ ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.41 (2)	.578	มาก
3. นำเสนอสิ่งเร้าต่างๆ สอดแทรกบนเพจ เช่น การโฆษณา ข้อคิดคำคม ที่น่าสนใจ หรือภาพถ่ายสถานที่และบรรยากาศสวยๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการแนะนำให้มาท่องเที่ยว ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคม	4.46 (1)	.811	มาก
รวม	**4.40**	**.621**	**มาก**

จากตารางที่ 6 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการบอกต่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, SD=0.798) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นำเสนอสิ่งเร้าต่างๆ สอดแทรกบนเพจ เช่น การโฆษณา ข้อคิดคำคม ที่น่าสนใจ หรือภาพถ่ายสถานที่และบรรยากาศสวยๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการแนะนำให้มาท่องเที่ยว ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) สื่อสังคมออนไลน์ที่เลือกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถรองรับการแบ่งปันข้อมูลทั้งในลักษณะข้อความ ภาพ และวีดีโอ ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมาก และ 3) นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้มีคุณค่าในการบอกต่อไปยังบุคคลอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 7 ความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความน่าสนใจบนสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
1. ควรนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ หลากหลายภาษา ที่มีความสอดคล้องกับนักท่องเที่ยวที่นิยมมาท่องเที่ยวสถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย ได้แก่ ไทย อังกฤษ จีน และรัสเซีย เป็นต้น	11	2.86
2. ควรตกแต่งภาพบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม น่าสนใจ และแลดูมีมิติ ก่อนนำขึ้นประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้มีการกดติดตามและชื่นชอบมากยิ่งขึ้น	5	1.30
3. ควรเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวกับภาพยนตร์หรือละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั้น ๆ และใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการโปรโมตเนื้อหาในช่วงที่เป็นกระแสความนิยม เช่น ละครบุพเพสันนิวาส ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และทองดีฟันขาว (พระยาพิชัยดาบหัก) เป็นต้น	3	0.78
4. ควรมีมุมการ Review สถานที่ท่องเที่ยว และควรมีระบบคัดกรองให้มีการนำเสนอข้อมูลการ Review ในแง่มุมบวก	2	0.52
ไม่แสดงความคิดเห็น	363	94.53
รวม	**384**	**100.0**

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม ความเฉพาะเจาะจง และการบอกต่อ อยู่ในระดับ

มากทุกด้าน หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ระดับมากที่สุด คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ ในประเด็นของการมีโพล หรือกล่องแสดงความคิดเห็น (Review) สำหรับนักท่องเที่ยวบนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น และการมีผู้ดูแลประจำเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตอบคำถามที่ท่านสงสัยผ่านแชทที่รวดเร็วทันใจ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติยา เด่นชัย (2557) พฤติกรรมการใช้และการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยา ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวหรือเลือกสถานที่พัก พบว่าการได้รับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่เป็นภาพหรือวีดิโอเสมือนจริงรวมไปถึงการรับรู้ข้อดีและข้อบกพร่องของสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่านการรีวิวโดยนักท่องเที่ยวท่านอื่นๆ มีผลต่อการตัดสินใจอย่างยิ่ง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ang (2014) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า รูปแบบของการเป็นสื่อสังคมนั้น จะมีองค์ประกอบร่วมกัน 4 ประการ ได้แก่ การเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายสังคม (Connectivity) การมีความร่วมมือ(Collaboration) การสร้างเนื้อหา (Content creation) และการมีบทสนทนา (Conversations) ซึ่งเป็นสิ่งที่ตามมาจากการมีเครือข่ายสังคมหรือเพื่อนให้แลกเปลี่ยนความสนใจต่างๆ กัน เช่น สามารถเขียนข้อความหากันแสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนสิ่งที่คนในเครือข่ายให้ความสนใจในหน้า Wall ตลอดจนได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวของเพื่อน ผ่านสถานะของเพื่อนองค์ประกอบเล็กๆ เหล่านี้ส่งเสริมให้คนในเครือข่ายตอบสนองแลกเปลี่ยนข้อมูลต่อกันและกัน ซึ่งเป็นจุดที่เป็นพลังอำนาจของสื่อสังคมที่ทำให้เปิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นที่น่าสนใจ และผลการวิจัยพบว่า ด้านการบอกต่อ เป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้มีคุณค่าในการบอกต่อไปยังบุคคลอื่นๆ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวอาจไม่ได้ให้ความสนใจถึงการที่จะต้องมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลหรือภาพถ่ายของสถานที่ท่องเที่ยวที่นำเสนอบนสื่อสังคมออนไลน์มากนัก แต่อาจให้ความสนใจในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความงดงามของศิลปะและวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นๆ มากกว่า ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาวี วงษ์บุตรศร (2555) การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยว ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว และความสวยงามของภูมิทัศน์รอบสถานที่ท่องเที่ยว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยธวัช ทองอินทร์ (2549) การวางแผนโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวของประเทศ พบว่า สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวคือ ความสวยงามของธรรมชาติ วิถีชีวิตของ

ชุมชน รวมทั้งการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ บริการที่สามารถติดต่อได้สะดวก สะอาด เป็นระเบียบ และสวยงาม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มกระบวนการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นักวิชาการด้านการตลาด และด้านวัฒนธรรม เพื่อระดมสมอง ในการพัฒนารูปแบบเนื้อหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีความเชื่อมโยงกับผลการศึกษาปัจจัยเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจในงานวิจัยนี้

2. ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หรือทำแบบสอบถาม จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และทำการสังเคราะห์ออกมาว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติต้องการเนื้อหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์อะไรบ้าง มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

3. ควรเพิ่มขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการตรวจสอบรายการสื่อสังคมออนไลน์ที่นำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เปิดให้เข้าถึงบนอินเทอร์เน็ต เพื่อการเปรียบเทียบประสิทธิภาพ และเรียนรู้จุดเด่น/จุดด้อยของชิ้นงานอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้พัฒนารูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอบกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิตติยา เด่นชัย (2557) พฤติกรรมการใช้และการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก

แหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยา. การคนควาอิสระเปนสวนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการทองเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชัยธวัช ทองอินทร์. (2549). กระบวนทัศน์ของการจัดการโลจิสติกส์ส าหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.siamzip.com/tlog/components/com_booklibrary/ebooks /C09.pdf

ไทยแฟรนไชส์เซ็นเตอร์. (2549). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก. สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2561 จาก http://www.thaifranchisecenter.com.

ธีรวุฒิ เอกะกุล . (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตรและสังคมศาสตร. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพครั้งที่ 3 กรุงเทพ ฯ : สุวีริยาสาสน.

ประภาวี วงษ์บุตรศร. (2555). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. นครราชสีมา : สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนารี.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด.

Ang, Lawrence. (2014). Principles of Integrated Marketing Communications. Port Melbourne, VIC Cambridge University Press.

benxiang zeng. (2012). Social Media in Tourism. Journal of Tourism & Hospitality Volume 2 Issue 1.

Godey, B., Manthiou, A., Pederzoli, D., Rokka, J., Aiello, G., Donvito, R., & Singh, R.(2016). Social media marketing efforts of luxury brands: Influence on brand equity and consumer behavior. Journal of Business Research, 5833 – 5841.

Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

การเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช

The change of korat mahori band

ชนาวัฒน์ จอนจอหอ(Chanawat Johnjoho)
สาขาวิชาดนตรีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
*Corresponding author. E-mail:Chanawat87@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราชจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีการศึกษาทางดนตรีวิทยาเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามนำมาตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอด้วยวิธีพรรณวิเคราะห์

พบว่าวงมโหรี หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประโคมแห่นครราชสีมาเป็นที่ตั้งของปราสาทในอารยะธรรมขอม ต่อมายังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของกรุงศรีอยุธยา นครราชสีมาจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมทางดนตรีจากกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมดนตรีจากเขมร และวัฒนธรรมจากภาคกลาง ซึ่งได้ประสมวงดนตรีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นเรียกว่า “วงมโหรีโคราช” มีลักษณะเป็นวงดนตรีประโคมแห่มาตั้งแต่ยุคโบราณพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราชจากการศึกษาพบการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามสภาพสังคมอยู่เสมอ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ยุคแรกเริ่มมีเครื่องดนตรีประโคมที่พบ จำนวน 6 ชิ้น ต่อมาในสมัยอยุธยา ปรากฏมีเครื่องดนตรี 11 ชิ้น กระทั่งเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ. 2500 - ปัจจุบัน มีการพัฒนาวงมโหรีโคราชดั้งเดิมเปลี่ยนเครื่องดนตรีใหม่ ตัดเครื่องดนตรีดั้งเดิมจนหมด เหลือไว้เพียง “ซอกลาง” เรียกว่า “วงมโหรีโคราชประยุกต์”

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงวงมโหรีโคราช

Abstract

This article is the result of the study of the change of Korat Mahori bands in Nakorn Ratchasima province. The study uses musicology methods for data collection and uses qualitative research for data examinating and analysis. Descriptive analysis had been deployed for result presentation.

Here are the findings, Mahori band is defined as the music band which play to prelude or for processions. Nakorn Ratchasima (also known as Korat) has plenty of Kmer-influence monasteries. During Ayuthaya period, it was the frontier town of Thailand. Though, Korat music is inflenced by 2 differents musical cultures. They are Cambodia and central region of Thailand. The mixture creates a new uniques sound called “Korat Mahori Band”(KMB). Initially, KMB was an ancient prelude-playing band and later developed and changed gradually in order to survive and suit to current social circumstance. The changes are devided into 3 stages on timeline basis ; 1. Initial era, the band uses 7 music instruments 2. Ayuthaya era (1350-1767), the band had 11 instruments and 3. (1957-present), the band has employed many of new Thai and Western music instruments and abandoned all original instruments except the lead “ fiddle”. Also the band had been renàmed “The Prayook Korat Mahori Band” or the Applied Korat Mahori Band.
Keywords: The change, Korat mahori band

บทนำ

คำว่า “มโหรี” มีผู้ที่ให้ข้อสันนิษฐานไว้หลายประเด็น 1).ด้านภาษา คำว่า “อันธาตุมโหร” มีใช้อยู่ 3 คำ คือ มโหระทึก มหรสพ และ มโหรี คำว่ามหรสพในภาษาบาลีอ่านว่า “มหุสฺสว” ส่วนในภาษาสันสกฤตอ่านว่า “มโหตฺสว” ส่วนคำว่า มโหระทึก และมโหรี นั้นไม่ปรากฏพบ (นริศรานุวัดติวงศ์ ,2552:128) 2).ด้านประวัติ วงมโหรีจัดเป็นวงดนตรีโบราณวงหนึ่งของไทยที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามาถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น มีพระราชกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดฝึกหัดละครผู้หญิงเด็ดขาด ยกเว้นละครหลวงที่รู้จักกันในชื่อว่า ละครใน ฉะนั้นแล้วบรรดาเจ้านาย รวมถึงขุนนางบางส่วนจึงให้บริวารที่เป็นผู้หญิงมาฝึกหัดมโหรีและบริวารที่เป็นผู้ชายให้ฝึกหัดปี่พาทย์ (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี,2542 : 78-79) เมื่อรัชสมัยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกพระราชกำหนดฉบับเดิม ส่งผลให้บรรดาเจ้านาย และขุนนางกลับมาฝึกหัดบริวารหญิงให้เป็นละครขึ้นมาใหม่ วงมโหรีที่เป็นผู้หญิงล้วนซบเซาผู้ชายมีสิทธิที่สามารถฝึกหัดมโหรีได้ จึงนำดนตรีเครื่องสายมาประสมวงร่วมกับวงปี่พาทย์ที่ฝึกฝนมาแต่เดิม เกิดการประสมวงแบบใหม่ที่เรียกวงดนตรีประเภทนี้ว่า วงมโหรีเครื่องสาย ภายหลังทั้งหญิงชายต่างสามารถมาบรรเลงร่วมกันจึงเรียกการประสมวงดนตรีในภาพรวมว่า “วงมโหรี” 3).ด้านคุณลักษณะของเสียงดนตรี วงมโหรีเป็นการรวมตัวกันของเครื่องดนตรีทุกประเภททุกตระกูลที่ได้จัดแบ่งประเภทไว้ คือ ดีด สี ตี และเป่าจัดว่าเป็นการประสมวงดนตรีที่มีความสมบูรณ์ในด้านเสียงสูงสุด วิวัฒนาการการพัฒนาวงมโหรีถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 7 มีการพัฒนาวงมโหรีให้ยิ่งใหญ่มีขนาดใหญ่ที่สุด เรียกว่าวงมโหรีเครื่องคู่

ต่อมาถูกพัฒนาเป็นวงมโหรีระดับพิเศษ ใช้นักดนตรีบรรเลงถึง 200 ชีวิต เรียกว่าประเภทนี้ว่า " วงมหาดุริยางค์ " (พูนพิศ อมาตยกุล,2529 : 60-62)

วงมโหรีในภาคอีสานนิยมบรรเลงจำนวนมากในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ บริเวณจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีษะเกษ และภาคอีสานตอนกลางบริเวณ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น วงมโหรีพบมากในเขตอีสานใต้ที่มีอาณาบริเวณติดต่อกับประเทศกัมพูชา จึงมีความเป็นไปได้ว่าอาจมีการรับวัฒนธรรมร่วมกัน หลักฐานฝ่ายกัมพูชาเชื่อว่าวงมโหรีเป็นวงดนตรีดั้งเดิมที่มีปรากฏขึ้นในยุคพระนคร ยุคแรกเริ่มถูกพัฒนาให้เฉพาะผู้ชายเป็นผู้บรรเลง เรียกว่า "มโหรีปิณเปียท" ทำนองเพลงส่วนมากนำมาจากการดนตรีปิณเปียท ภายหลังในสมัยกรุงลงแวก (Long Vek period) คนไทยคุ้นชินว่ากรุงละแวก ประมาณคริสต์ศควรรษที่ 16 ใช้ผู้หญิงเป็นผู้บรรเลง และปัจจุบันใช้ผู้ชายเป็นผู้บรรเลงอีกครั้งหนึ่ง ส่วนคำว่า "มโหรี" น่าจะมาจากนักร้องเพลงที่รู้จักกันในชื่อ "มโนรี" มีความหมายมาจากชื่อนกลึกลับชนิดหนึ่งที่ได้สูญพันธุ์ไปแล้วในกัมพูชา เรียกว่า "โนรี" (Ministry of Culture and Fine Arts. 2004 : 79)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดอยู่ในเขตอีสานใต้ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดเป็นชาวไทเบิ้ง มีวงมโหรีพื้นบ้านสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานใช้บรรเลงประกอบงานแห่บุญประเพณีต่างๆ ชื่อที่ใช้เรียกวงมโหรี โคราชมีอยู่หลากหลายชื่อแล้วแต่ใครจะเรียกขานตามแต่ละท้องถิ่น เช่น วงกลองต๊อก วงซอ วงกลองทึ่ม วงมโหรี ฯลฯ ชื่อที่ใช้เรียกมากที่สุดเรียกว่า "วงมโหรี" (ประสิทธิ อินทศร,2538 : 188-195) ชาวนครราชสีมามีเครื่องดนตรีคล้ายกันกับภาคกลางคือวงปี่พาทย์ ประกอบกับการเล่นลิเกและงานสมโภชอื่นๆ เครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราช ประกอบไปด้วยกลองสองหน้าเรียกว่ากลองทั่ง หรือ กลองเทิ่ง ซอด้วง ซออู้ ปี่แก้วลักษณะคล้ายกับปี่ใน หรือ ปี่นอกของวงดนตรีไทยพิณฉิ่ง และฉาบเพลงที่ใช้บรรเลงเรียกว่าเพลงมโหรี (นฤมล ปิยวิทย์,2550 : 12) พื้นที่ที่นิยมบรรเลงวงมโหรีโคราช นิยมทุกอำเภอในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียงนิยมบรรเลงมากในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา โนนสูง พิมาย ครบุรี จักราช คง โนนไทย ด่านขุนทด ฯลฯ รวมทั้งในเขตอำเภอนางรอง ลำปลายมาศ หนองกี่ ฯลฯ จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอจัตุรัส บำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ ที่ใช้ภาษาโคราชในการติดต่อสื่อสารกัน โอกาสที่ใช้วงมโหรีโคราชในการบรรเลงวงมโหรีโคราชนิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ในงานบุญประเพณี และงานพิธีการต่างๆโดยเฉพาะงานแห่กัณฑ์หลอนในงานบุญเทศน์มหาชาติ งานบวชนาค งานโกนจุก งานโกนผมไฟ งานเลี้ยงศาลตาปู่ งานสงกรานต์ งานลอยกระทง เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีโคราช ไม่ปรากฏหลักฐานที่ระบุแน่ชัดว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพียงแต่สันนิษฐานไว้ในหลายประเด็น คือ 1).เป็นการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากวงดนตรีหลวงจากภาคกลางของไทย เข้ามาพร้อมกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวกรุงศรีอยุธยาในอดีต 2).เป็นวงดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเขมร 3).เป็นวงดนตรีที่มีอยู่ในนครราชสีมาตั้งแต่ดั้งเดิม 4).เป็นวงดนตรีที่ได้รับการผสมผสานวัฒนธรรมทางดนตรีร่วมกันเกิดเป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น อย่างไรก็ดีวงมโหรีโคราชเป็นวงดนตรีที่สำคัญ มีบทบาทหน้าที่ต่อพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาในท้องถิ่น ใช้เพื่อความ

สนุกสนานเพลิดเพลิน มีธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ,2542 : 1)

การศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราชที่มีความเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรมกับวงมโหรีในพื้นที่ใกล้เคียง โดยได้สงสัยในเรื่องเครื่องดนตรีและการประสมวงดนตรีของวงมโหรีโคราชมีความเป็นมาเช่นไร มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรในสภาพสังคมปัจจุบัน มีความสนใจในการศึกษาสืบค้นหาข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้เป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางดนตรีวิทยา และมีความคาดหวังให้เป็นข้อมูลทางดนตรีที่ส่งผลประโยชน์ไปถึงท้องถิ่น และประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของเครื่องดนตรี และการประสมในวงมโหรีโคราช
2. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของเครื่องดนตรี และการประสมในวงมโหรีโคราช

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องดนตรีและการประสมวงในวงมโหรีโคราช โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจาก 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช” เป็นการศึกษาที่ใช้แนวคิด และวิธีการตามแนวทางมนุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) นำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยตอบประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ได้ทำการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ได้เริ่มค้นคว้าบทหวนวรรณกรรม จากเอกสาร หนังสือ งานเอกสารทีมีความเกี่ยวข้องกับวงมโหรีโคราช อาทิ วงมโหรีในวงดนตรีไทย วงมโหรีในประเทศกัมพูชา วงมโหรีในอีสาน ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมพื้นบ้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทกับพื้นที่ศึกษา ข้อมูลจากการค้นคว้างานเอกสารในขั้นแรกเริ่มของการดำเนินงาน เป็นพื้นฐานความรู้สำหรับเตรียมตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในภายหลัง ตามแผนการดำเนินงานที่ได้จัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นทางการอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยครั้งที่หนึ่งสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และครั้งที่สองสำหรับการตรวจสอบรวมถึงการเพิ่มเติมข้อมูลที่ตกหล่น

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ (Unformal Interview) มีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้มีประสบการณ์ ผู้รู้ นักวิชาการ ด้านดนตรีพื้นบ้าน และศึกษาข้อมูลจากวงมโหรีโคราชในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้แบ่งเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิม คือ วงมโหรีโคราช วงรวมมิตรศิษย์วัดเดิม อ.พิมาย จ.นครราชสีมา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิม วงเดียวที่ยังมีสภาพและรูปแบบของวงสมบูรณ์ที่สุด ในจังหวัดนครราชสีมา และวงมโหรีโคราชประยุกต์ คือ วงมโหรีโคราช วงพนมพร อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นวงมโหรี

โคราชที่มีชื่อเสียง ทั้งยังวงมโหรีโคราชประยุกต์ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกที่ปรากฏวงดนตรีประเภทนี้อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาที่ยังไม่ยุบวง ยังสืบทอดการบรรเลงมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่วางประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์อย่างกว้างๆ เพื่อให้สามารถปรับใช้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่ภาคสนาม ภายใต้วัตถุประสงค์เดิมของคำถาม ในการดำเนินงานเก็บข้อมูลภาคสนามได้มีการบันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการจดบันทึก ไว้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการใช้วิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในงานครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. ประวัติของวงมโหรีโคราช

จากการศึกษาประวัติ รวมถึงพัฒนาการของวงมโหรีโคราช ในจังหวัดนครราชสีมา ปรากฏร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากการการบันทึก บริบทสังคม และคำบอกเล่า แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวการเกิดขึ้น และพัฒนาการของวงมโหรีโคราชที่มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

ชื่อเรียกวงมโหรีโคราชมีอยู่หลากหลายแล้วแต่ผู้เรียก โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด 5 ชื่อ ได้แก่ วงกลองทึ่ม วงกลองต๊อก วงซอ วงปี่แก้ว และวงมโหรี โดยชื่อวงมโหรีเป็นชื่อที่มีผู้เรียกมากที่สุด คำว่า “มโหรี” ถูกสันนิษฐานเอาไว้ว่าเป็นภาษาพื้นเมืองเป็นคำศัพท์ที่ถูกผสมคำ เช่น คำว่า มโหระทึก และมหรสพ คำว่ามหรสพนั้นสันนิษฐานมาจากคำว่า “มหุสฺสว” ที่แปลว่า เสียงที่สูงใหญ่ หมายถึงเสียงที่อึกทึกคึกครึ้น ส่วนคำว่ามโหระทึก “มโหร” เป็นคำในภาษาสันสกฤตแปลงเสียง“อุ”เป็นตัว “ร” เช่น“อุชุ” เปลี่ยนเป็น“อรชร” ส่วนคำว่า “ทึก” ในพยางค์หลังเป็นภาษาพื้นเมืองเป็นคำศัพท์ที่นำมาผสมกันกลายเป็นคำว่า “มโหระทึก” หมายถึงกลองชนิดหนึ่งที่ผลิตมาจากโลหะใบใหญ่ มีเสียงดังกังวานอึกทึกคึกโครม ใช้ประโคมในพิธีขอฝน หรือพิธีหลวงสำคัญตั้งแต่อดีตจวบจนยังปัจจุบัน เหตุที่มโหรี มโหระทึก มีลักษณะในดนตรีประเภทที่ใช้ในงานจำพวกมหรสพสมโภช คำว่า มโหรี และมโหระทึก มาจากคำว่า “มโหตสว” คำว่า “รี” สระอีหมายถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย เช่น พิณหรือซอ ส่วนคำว่า “ทึก” หมายถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่น กลอง คำทั้งสองถูกคำว่า มหรสพ ลากมาเข้าพวกเกิดเป็นคำผสมว่า “มโหรี และมโหระทึก” ขึ้นมาในภายหลัง (อนุมานราชธน,2552:129)

ในวงดนตรีไทย วงมโหรีถือเป็นลักษณะของการประสมวงดนตรีที่เพียบพร้อมไปด้วยเครื่องดนตรีทุกประเภท คือ เครื่องดนตรีประเภทดีด เครื่องดนตรีประเภทสี เครื่องดนตรีประเภทตี เครื่องดนตรีประเภทเป่า และได้รวมถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องกำกับจังหวะต่างๆด้วย วงมโหรีจึงเป็นวงดนตรีที่มีความสมบูรณ์ทางเสียงที่ดีที่สุดในประเภทของวงดนตรีไทย(สุรชัย เครือประดับ,2524: 45)ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี วงมโหรีเกิดจากการนำเอาการบรรเลงพิณซึ่งเป็นการขับร้องเป็นลำนำพร้อมกับการดีดพิณน้ำเต้า ในคนๆเดียว ประสมวงกับวงขับไม้ เป็นวงที่มีผู้สีซอสามสายเป็นลำนำ ร่วมกับผู้ไกวบัณเฑาะว์บรรเลงร่วมกันเรียกวงประเภทใหม่นี้ว่า“วงมโหรีเครื่องสี่”ต่อมาในสมัยอยุธยาเพิ่มเครื่องดนตรีเพิ่มเติมเป็น

วงมโหรีเครื่องหก สมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการปรับปรุงวงมโหรีใหม่ โดยได้นำวงปี่พาทย์เข้ามาประสมโดย การปรับขนาดของเครื่องดนตรีให้มีระดับเสียงที่สามารถเล่นบรรเลงให้เข้ากันให้เหมาะสมปัจจุบันมี 3 ขนาด คือ วงมโหรีเครื่องเล็ก วงมโหรีเครื่องคู่ และวงมโหรีเครื่องใหญ่ (ปัญญา รุ่งเรือง,2526 : 63-70)

ในข้อมูลฝั่งประเทศกัมพูชา คาดว่าคำว่า "มโหรี" มาจากคำว่า "มโนโหรา มโนหารี" ที่มีบันทึกเป็นภาษาสันสกฤต และเป็นภาษาเขมรโบราณ ในหลักศิลาจารึกเลขที่ K557 K600 และหลักศิลาจารึกเลขที่ K137 ที่พบอยู่ในวัดก็อมนูร ที่องโกบุรี (អង្គរបុរី) เป็นหลักศิลาจารึกในสมัยรัชกาลพระบาทชัยวรมันที่ 1 ปรากฏได้เตรียมเกี่ยวกับเครื่องถวายเทพเจ้า ประกอบด้วยนักขับร้อง ผู้บรรเลงเครื่องดนตรี และนางอัปสรารำบำสำหรับถวายเทวสถาน (เพชร ตุมกระวิล แปลโดย ภูมิจิตร เรืองเดช 2548 : 31-32) สันนิฐานว่าต่อมามีการประสมวงดนตรีประเภทหนึ่งที่เรียกว่า "มโหรีปิณเปียท"เชื่อว่าวงมโหรีเป็นวงดนตรีดั้งเดิมที่มีปรากฏขึ้นในยุคพระนคร ยุคแรกเริ่มถูกพัฒนาให้เฉพาะผู้ชายเป็นผู้บรรเลง ภายหลังสิ้นสุดยุคอาณาจักรพระนครกรมมโหรีถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยยุคกรุงละแวก วงมโหรีได้ใช้ผู้หญิงในการบรรเลงเท่านั้น เพราะเชื่อว่าผู้หญิงมีความอ่อนช้อยมีเสียงร้องดังนก "โนรี" (Nori bird)ซึ่งเป็นนกชนิดหนึ่งที่ได้สูญพันธุ์แล้วในกัมพูชา (พิทยวัฒน์ พันธะศรี, 2554 : 12)

จังหวัดนครราชสีมา จัดอยู่ในเขตอีสานใต้ มีวงมโหรีพื้นบ้านสืบต่อกันมาเป็นเวลานานใช้บรรเลงในงานแห่บุญประเพณีต่างๆ ลักษณะมโหรีที่ใช้บรรเลงนั้นเป็นลักษณะของมโหรีพื้นบ้าน เนื่องจากนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีประวัติยาวนาน เป็นที่ตั้งของปราสาทในอารยะธรรมขอมโบราณมากมาย ยุคต่อมาก็ยังเป็นเมืองหน้าด่านของกรุงศรีอยุธยา นครราชสีมาจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมทางดนตรีจากกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมดนตรีจากเขมร และวัฒนธรรมจากภาคกลาง ซึ่งได้ประสมวงดนตรีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นเรียกว่า "วงมโหรีโคราช"เครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเก่าแก่รวมถึงการประสมวงดนตรีที่มีลักษณะเป็นวงดนตรีประโคมแห่มาตั้งแต่ยุคโบราณ

ภาพที่ 1 : ทับหลังเรื่องรามเกียรติ ตอนสุครีพครองเมือง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

ผู้ศึกษาพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมายอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบภาพทับหลังเรื่องรามเกียรติ ตอนสุครีพครองเมือง ปรากฏภาพเครื่องดนตรีประโคมโบราณที่เหล่าวานรเมืองขีดขินใช้ประโคมแห่พญาสุครีพเข้าเมือง ปรากฏเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมยังคง

ใช้บรรเลงอยู่หลายชิ้น ได้แก่“กลองมโหรี” ชาวพิมายเรียกว่ากลองต๊อก “กลองขัด”มีลักษณะคล้ายกันกับกลองสองหน้าในวงดนตรีไทย “ปีแก้ว” เป็นเครื่องดนตรีสำคัญในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมมีลักษณะทางกายภาพคล้ายกันกับปีนอกปี่ใน รวมไปถึง“ฉิ่ง” ปรากฏเป็นรูปทหารวานรตีนำหน้าขบวนแห่ เป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกว่าเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชที่พบในภาพทับหลังเหล่านี้มีอายุไม่น้อยกว่าการก่อสร้างปราสาทหินพิมาย ราวพุทธศรรตวรรษที่ 16-17 เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่มีอายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี ยังได้รับการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

เครื่องดนตรี และการประสมวงมโหรีโคราชดั้งเดิม ปรากฏหลักฐานจากข้อมูลของภาพถ่ายจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติไม่ได้ระบุปีที่ถ่ายน่าบันทึกหลังบาทหลวงปาลเลอกัวซ์ นำกล้องถ่ายรูปเครื่องแรกเข้ามาในสยาม สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำคัญที่ปรากฏภาพวงมโหรีโคราชดั้งเดิมน่ามีอายุมากที่สุดเท่าที่ผู้ศึกษาสามารถค้นหาได้ ปรากฏเป็นการแห่ประโคมงานรื่นเริงงานใหญ่มีคนฟ้อนรำ เป่าปี่แก้ว ตีฆ้อง ตีฉิ่ง ฉาบ ด้านหลังสังเกตเห็นซอ และคนแบกกลองมโหรีตีอย่างสนุกสนาน จากการสัมภาษณ์ นายธวิชชัย ศิริการ ผู้รู้ในท้องถิ่นคาดว่าถ่ายไว้ที่เมืองพิมาย เพราะปรากฏปราสาทหลังใหญ่อยู่ทางด้านซ้ายมือของภาพถ่ายโดยได้ให้เหตุผลว่า

“ภาพที่เห็นเป็นถนนหน้าวัดเดิมสามแยกศาลเจ้าพ่อเพราะกก (ต้น) มะม่วงยังอยู่จนเดี๋ยวนี้”
(สัมภาษณ์ : ธวัชชัย ศิริการ,2559)

ภาพที่ 2 : วงมโหรีโคราชดั้งเดิม เมืองพิมาย อ.พิมาย จ.นครราชสีมา
ที่มา : (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ,2550 : อ้างถึง สนอง คลังพระศรี)

2. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช

มโหรีโคราช เป็นวงดนตรีที่มีการรับวัฒนธรรมปรับตัวในตามช่วงเวลาเกิดการประสมประสานทางวัฒนธรรมเป็นลักษณะวงดนตรีท้องถิ่นที่คงเอกลักษณ์ไว้ ปัจจุบันวงมโหรีโคราชแบ่งออกเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิม และวงมโหรีโคราชประยุกต์ โดยผู้ศึกษาได้จำแนกพัฒนาการของวงมโหรีโคราชแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านวงดนตรี

วงมโหรีโคราชเคยเป็นวงประโคมมีอายุมากกว่า 1,000 ปี ยังคงสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมทางดนตรีไว้ได้จนถึงปัจจุบัน เครื่องดนตรีในยุคแรกเริ่มที่ปรากฏในภาพภาพทับหลังจำนวนหลายภาพ พบในทับหลังปรางค์ประธานปราสาทหินพิมายด้านทิศตะวันตกจำนวน 1 ภาพ และทับหลังเรื่องรามเกียรติ ตอนสุครีพครองเมือง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย อีก 1 ภาพ โดยในยุคแรกเริ่มมีเครื่องดนตรีประโคมที่พบจำนวน 6 ชิ้น ได้แก่ 1).สังข์ 2).แตร (เขาควาย) 3).ปี่แก้ว 4).กลองขัด 5).กลองมโหรี 6).ฉิ่ง ยังคงไม่ปรากฏพบว่ามีซอ ต่อมาสันนิษฐานว่าเมื่อยุคสมัยอาณาจักรขอมเริ่มเสื่อมอำนาจลง อาณาจักรใหม่อันได้แก่อาณาจักรสุโขทัย ต่อด้วยอาณาจักรอยุธยาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในภาคอีสานตอนใต้แทนที่อาณาจักรขอมเริ่มมีการอพยพผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาเข้ามาสร้างเมืองนครราชสีมา เป็นเมืองเอกเป็นหูเป็นตาแทนเมืองพิมายที่มีความสัมพันธ์อันดีกับอาณาจักรพระนคร และสันนิษฐานว่าผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาเข้ามา จึงได้นำวงมโหรีปี่พาทย์ในกรุงศรีฯ เข้ามาด้วย ต่อเนื่องมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์มาเมื่อเจ้าเมืองใดมีความดีความชอบพระมหากษัตริย์มักพระราชทานแก้วแหวนเงินทองพร้อมด้วยวงมโหรีปี่พาทย์หรือให้ครูเข้ามาสอนคนพื้นเมืองด้วยสอดคล้องกับ นายธงชัย สามสี ผู้รู้ดนตรีอีสานใต้ เป็นผู้ศึกษาข้อมูลด้านดนตรีอีสานใต้รวมถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านเครื่องดนตรีอีสานใต้ ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“วงมโหรีในอีสานได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลาง เข้ามากับบรรดาศักดิ์จากเมืองหลวง เมื่อเจ้าเมืองทำความชอบเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์ก็จะพระราชทานแก้วแหวนเงินทองพร้อมกับดนตรีมโหรีปี่พาทย์มาด้วย หรือ ไม่ก็ส่งคนมาสอนให้ เมื่อดนตรีหลวงพบเข้ากับดนตรีท้องถิ่นก็เลยมีทำนองเฉพาะท้องถิ่นขึ้นมา”
(สัมภาษณ์ : ธงชัย สามสี,2559)

เครื่องดนตรีที่คาดว่าได้รับอิทธิพลจากภาคกลาง คือ ซอ เป็นเครื่องดนตรีสำคัญในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมและในเวลาต่อมาก็เปลี่ยนแปลงเป็นวงมโหรีโคราชประยุกต์ในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมผู้ศึกษาได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการบรรเลงวงมโหรีโคราชดั้งเดิม วงรวมมิตรศิษย์วัดเดิม และจากการสัมภาษณ์หัวหน้าวง คือ นายบุญช่วย ชูตระกูล ได้ทราบว่า วงมโหรีโคราชดั้งเดิมที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมา มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประสมวงอยู่ทั้งสิ้น 11 ชิ้น ได้แก่ 1).ซอยอด 2).ซอกลาง 3).ซอต้น 4).ปี่แก้ว 5).กลองมโหรี 6).กลองขัด 7).ฆ้องใหญ่ 8).ฉิ่ง 9).ฉาบเล็ก 10).ฉาบใหญ่ และ 11).กรับ อย่างไรก็ตามพัฒนาการของเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมไม่ได้เคร่งครัดมากนัก การประสมวงมักเป็นไปตามความสะดวกของผู้บรรเลงและวาระของงานเป็นหลัก กระทั่งเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2500-ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้เริ่มมีการพัฒนาวงมโหรีโคราชอีกครั้งทั้งหมดเกิดจากแรงผลักของสังคมที่มีผลต่อวัฒนธรรมทางดนตรี เมื่อวงมโหรีโคราชเป็นวงดนตรีที่ตอบสนองสังคมเมื่อสังคมเปลี่ยน วงมโหรีโคราชจึงต้องเปลี่ยนรูปแบบของเครื่องดนตรี และการประสมวง ของวงมโหรีโคราชดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนไปอีกครั้ง เนื่องจากการเสพดนตรีที่เปลี่ยนไปของ

สภาพสังคม ส่งผลให้วงมโหรีโคราช ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด มีอิทธิพลจากมีรำวง เพลงลูกทุ่งเข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น ผู้ว่าจ้างต้องการให้มีการร้องเพลงมากกว่าการบรรเลงบทเพลงเพียงอย่างเดียว จากวงดนตรีประโคมในอดีตจึงเปลี่ยนแปลงกลายเป็นวงดนตรีคล้ายวงลูกทุ่ง เครื่องดนตรีดั้งเดิมต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงรวมถึงเปลี่ยนเครื่องดนตรีในวงใหม่เสียจนหมด จากปี่แก้วเครื่องเครื่องดนตรีสำคัญในวงมโหรีโคราชเริ่มหมดความสำคัญลง หาผู้บรรเลงได้อยาก เครื่องดนตรีตะวันตกอย่างคีย์บอร์ดเข้ามาแทนปี่แก้ว เพิ่มนักร้อง กลองชุด กลองคองกา เข้ามาร่วมในวง ยังตัดเครื่องดนตรีดั้งเดิม คือ ซอยอด ซอต้น ปี่แก้ว กลองขัด ฆ้องใหญ่ คงเหลือไว้เพียง ซอกลาง กลองมโหรี ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก และกรับ แต่เพียงเท่านั้น มีชื่อใหม่ว่า “วงมโหรีโคราชประยุกต์”อย่างไรก็ดี ซอกลางยังถือเป็นเครื่องดนตรีที่ความสำคัญในวงมโหรีโคราชประยุกต์เช่นเดิมเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวที่ยังคงอยู่ ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมได้เป็นเสน่ห์ของวงดนตรีประเภทนี้

ภาพที่ 3 : วงมโหรีโคราชดั้งเดิม วงรวมมิตรศิษย์วัดเดิม อ.พิมาย จ.นครราชสีมา

2.2 พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านบทเพลง

พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านบทเพลงคืออีกปัจจัยที่เป็นส่วนที่เป็นผลจากการปรับเปลี่ยนตามวัฒนธรรมพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา กล่าวคือ บทเพลงในวงประโคมในภาพทับหลังในปราสาทหินพิมายไม่มีการจดบันทึกตัวโน้ตไว้มีเพียงภาพสลักหินเพื่อใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางดนตรีได้แต่เพียงเท่านั้น บทเพลงโบราณอาจหลงเหลือกลายเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน และได้รวมเข้ากับวงดนตรีจากวัฒนธรรมภาคกลางกลายเป็นทำนองท้องถิ่นขึ้นมา กลายมาเป็นบทเพลงในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมก็เป็นไปได้ ลักษณะของบทเพลงที่ใช้บรรเลงของวงมโหรีโคราชดั้งเดิมใช้บทเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงบรรเลงในวงดนตรีไทย รวมถึงบทเพลงบรรเลงในดนตรีพื้นบ้าน โดยผู้ศึกษาได้รวบรวมชื่อบทเพลงได้จำนวน 29 บทเพลง ดังนี้ 1).เพลงพัดชา 2).เพลงหมีใหญ่หมีน้อย (เพลงแห่กฐิน) 3).เพลงธรณีกันแสง (เพลงชะนีโหย) 4).

เพลงพม่าแห่กระจาด 5).เพลงตาอินกับตาโถ 6).เพลงเข้าผี 7).เพลงกราวนอก 8).เพลงโล้เลื่อน (เพลงล้อเลื่อน) 9).เพลงหมาจอกลุยน้ำ 10).มอญ 3 ชั้น 11).เพลงมอญดูดาว 12).เพลงเขมรไล่ควาย 13).เพลงเขมรต่ำรำพัน 14).เพลงคางคกปากบ่อ 15).เพลงนกเอี้ยงเต่านา 16).เพลงพม่าแทงกบ 17).เพลงฝรั่งย้ำเท้า 18).เพลงพม่ารำขวาน 19).เพลงม้าย่อง 20).เพลงลาวกระแซ 21).เพลงเจ้าคงลากเขื่อน 22).เพลงค้างคาวกินกล้วย 23).เพลงกวางเดินทาง 24).เพลงแขกกระริก 25).เพลงเขมรเอวบาง 26).เพลงสาธุการ 27).เพลงกราวนอก 28).เพลงบ้องกัญชา และ 29).เพลงลูกหมด

ตัวอย่างโน้ต : เพลงพม่าแห่กระจาด โดยนายปรีชา มีหมื่นไวย (สัมภาษณ์ : ปรีชา มีหมื่นไวย,2559)

ช่วงเวลา ปีพ.ศ.2500-ปัจจุบัน จากช่องทางการสื่อสารที่กว้างขวางเข้าถึงทุกสิ่งอย่างได้ง่ายขึ้น นักดนตรีวงมโหรีโคราชดั้งเดิมเริ่มคิดประยุกต์ปรับปรุงวงดนตรีขึ้นมาปรากฏมีวงมโหรีโคราชประยุกต์ ส่งผลถึงบทเพลงในการบรรเลงก็เปลี่ยนแปลงไป ได้รับอิทธิพลทางดนตรีจากเพลงรำวง วงดนตรีลูกทุ่ง มีนักร้องเพิ่มขึ้น มีบทเพลงที่ไม่แน่นอนตามเพลงกระแสสังคมเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากวงมโหรีประยุกต์ วงพนมพร และวงมโหรีโคราช วงอื่นๆ ส่วนมากบรรเลงประกอบการขับร้อง บทเพลงส่วนใหญ่ที่วงมโหรีโคราชประยุกต์ใช้บรรเลงมักเป็นประเภทเพลงรำวง เพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิต ใช้ซอบรรเลงกับเครื่องดนตรีตะวันตก โดยไม่มีตัวโน้ตในการบรรเลงตายตัว แต่ใช้กลวิธีการบรรเลงแบบด้นสด (Improvise) ตัวอย่างเช่น เพลงเพลงช้างเพลงรำวงดาวพระศุกร์เพลงเรียมเคยรำเพลงบ้านนาสัญญารักเพลงหงส์ทองคะนองลำเพลงเสียงซอสั่งสาวเพลงใจนางดั่งทางรถ เพลงกันตรึม เพลงรั่วทะเล เพลงวณิพกเพลงบัวตูมบัวบาน เป็นต้น บทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องข้างต้นเป็นลักษณะบทเพลงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากวงมโหรีโคราชดั้งเดิม คือ วงมโหรีโคราชดั้งเดิมเป็นวงดนตรีที่ใช้ประโคมด้วยการใช้บท

เพลงบรรเลงเพียงอย่างเดียว แต่วงมโหรีโคราชประยุกต์ถูกพัฒนาให้เป็นวงดนตรีประโคมที่ใช้บทเพลงบรรเลงด้วย และยังเป็นวงดนตรีที่มีการใช้บทเพลงสมัยนิยมคลอประกอบกับการขับร้องด้วย

2.3 พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทหน้าที่ทางสังคม

จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมพื้นที่ส่งผลต่อแนวทางการดำรงอยู่ของวงมโหรีโคราชแตกต่างกันไปตามแต่ยุคสมัย โดยการดำรงอยู่ของวงมโหรีโคราช พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในการรับใช้สังคมอยู่ 3 ด้าน คือ จากเป็นเครื่องดนตรีประโคมในภาพทับหลัง สู่การเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงไทยประสมเพลงท้องถิ่นดั้งเดิมบรรเลง และได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นวงมโหรีโคราชประยุกต์ที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงตามสมัยนิยมบรรเลง ในปัจจุบัน โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง วงมโหรีโคราชทั้งแบบดั้งเดิม และแบบประยุกต์ นิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ในงานบุญประเพณี และงานพิธีการต่างๆโดยเฉพาะงานแห่กัณฑ์หลอนในงานบุญเทศน์มหาชาติ งานบวชนาค งานโกนจุก งานโกนผมไฟ งานเลี้ยงศาลตาปู่ งานสงกรานต์ และงานลอยกระทง

ตัวอย่างโน้ต : เพลงเรียมเคยรำ โดยนายพนม จำลองกลาง (สัมภาษณ์ : พนม จำลองกลาง,2559)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช ผู้ศึกษามีประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. ประวัติของวงมโหรีโคราช

พบแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา กล่าวคือการพบหลักฐานภาพทับหลังที่ปรากฏภาพเครื่องดนตรี และการประสมวงดนตรี ลักษณะเครื่องประโคมแห่ ในปราสาทหินพิมาย ที่สันนิฐานว่าเป็นรูปภาพที่แสดงถึงวงมโหรี มีความสอดคล้องกับ(อนุมานราชธน,2552:129) ที่ได้ให้ความหมายของวงมโหรีว่ามาจากคำว่ามโหระทึก และมหรสพ คำว่ามหรสพนั้นสันนิษฐานมาจากคำว่า “มหุสฺสว” ที่แปลว่า เสียงที่สูงใหญ่ หมายถึงเสียงที่อึกทึกคึกครื้น ส่วนคำว่ามโหระทึก “มโหร” เป็นคำในภาษาสันสกฤตแปลงเสียง “อุ” เป็นตัว “ร” เช่น “อุชุ” เปลี่ยนเป็น “อรชร” ส่วนคำว่า “ทึก” ในพยางค์หลังเป็นภาษาพื้นเมืองเป็นคำศัพท์ที่นำมาผสมกัน กลายเป็นคำว่า “มโหระทึก”มีความหมายหมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประโคมแห่

นครราชสีมาเป็นเมืองที่มีประวัติยาวนาน เป็นที่ตั้งของปราสาทในอารยะธรรมขอมโบราณมากมาย ต่อมายังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของกรุงศรีอยุธยา นครราชสีมาจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม

ทางดนตรีจากกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมดนตรีจากเขมร และวัฒนธรรมจากภาคกลาง ซึ่งได้ประสมวงดนตรีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นเรียกว่า “วงมโหรีโคราช” เครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเก่าแก่ รวมถึงการประสมวงดนตรีที่มีลักษณะเป็นวงดนตรีประโคมแห่มาตั้งแต่ยุคโบราณ

ผู้ศึกษายังพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบภาพทับหลังที่มีภาพเครื่องดนตรีประโคมโบราณ ปรากฏเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมยังคงใช้บรรเลงอยู่ในปัจจุบันหลายชิ้น ได้แก่ กลองมโหรีกลองขัดปีแก้ว และฉิ่ง เป็นหลักฐานที่สำคัญบ่งบอกถึงอายุของเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชที่มีอายุไม่น้อยกว่าการก่อสร้างปราสาทหินพิมาย ราวพุทธศรรตวรรษที่ 16-17 ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่มีอายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี ที่ยังคงสืบทอดกันมาถึงยังปัจจุบัน

2. พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช

จากการศึกษาพบการสะท้อนแนวคิดในการยืดหยุ่นของวัฒนธรรมของชาวบ้าน (Folk culture) ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบันที่พร้อมสำหรับกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมอยู่เสมอ ซึ่งพบว่าในระยะเวลา 1,000 ปีที่ผ่านมารูปแบบของเครื่องดนตรี และการประสมวงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามสภาพสังคมอยู่เสมอโดยในยุคแรกเริ่มมีเครื่องดนตรีประโคมที่พบ จำนวน 6 ชิ้น ได้แก่ 1).สังข์ 2).แตร (เขาควาย) 3).ปี่แก้ว 4).กลองขัด 5).กลองมโหรี และ 6).ฉิ่ง

ต่อมาอาณาจักรอยุธยาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในภาคอีสานตอนใต้แทนที่อาณาจักรขอม ปรากฏมีเครื่องดนตรีที่ใช้ประสมวงอยู่ทั้งสิ้น 11 ชิ้น ได้แก่ 1).ซอยอด 2).ซอกลาง 3).ซอต้น 4).ปี่แก้ว 5).กลองมโหรี 6).กลองขัด 7).ฆ้องใหญ่ 8).ฉิ่ง 9).ฉาบเล็ก 10).ฉาบใหญ่ และ 11).กรับ กระทั่งเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2500-ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว เริ่มมีการพัฒนาวงมโหรีโคราชดั้งเดิมถูกปรับเปลี่ยน มีอิทธิพลจาก รำวง เพลงลูกทุ่ง เข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น จึงถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงรวมถึงเปลี่ยนเครื่องดนตรีในวงใหม่เสียจนหมด เพิ่มนักร้อง กลองชุด กลองคองกา เข้ามาร่วมในวง ยังตัดเครื่องดนตรีดั้งเดิม คือ ซอยอด ซอต้น ปี่แก้ว กลองขัด ฆ้องใหญ่ คงเหลือไว้เพียง ซอกลาง กลองมโหรี ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก และกรับ แต่เพียงเท่านั้น เรียกว่า“วงมโหรีโคราชประยุกต์”แต่ซอกลางยังถือเป็นเครื่องดนตรีที่ความสำคัญในวงมโหรีโคราชประยุกต์เช่นเดิมบทเพลงในอดีตไม่ได้มีการจดบันทึกเป็นตัวโน้ตไว้มีเพียงภาพสลักหินเพื่อใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางดนตรีเพียงเท่านั้น บทเพลงโบราณอาจกลายเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน และได้รวมเข้ากับวงดนตรีจากวัฒนธรรมภาคกลางกลายเป็นทำนองท้องถิ่นกลายมาเป็นบทเพลงในวงมโหรีโคราชดั้งเดิม บทเพลงที่ใช้บรรเลงของวงมโหรีโคราชดั้งเดิมใช้บทเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงบรรเลงในวงดนตรีไทย รวมถึงบทเพลงบรรเลงในดนตรีพื้นบ้าน โดยรวบรวมชื่อบทเพลงได้จำนวน 29 บทเพลง

ปัจจุบันปรากฏมีวงมโหรีโคราชประยุกต์ ส่งผลถึงบทเพลงในการบรรเลงก็เปลี่ยนแปลงไป ได้รับอิทธิพลทางดนตรีจากเพลงรำวง วงดนตรีลูกทุ่ง มีนักร้องเพิ่มขึ้น มีบทเพลงที่ไม่แน่นอน ตามเพลงกระแส

สังคม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ ใช้ซอบรรเลงกับเครื่องดนตรีตะวันตก โดยไม่มีตัวโน้ตในการบรรเลงตายตัว แต่ใช้กลวิธีการบรรเลงแบบด้นสด (Improvise) การเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทหน้าที่ทางสังคมจากการศึกษาพบว่าแนวทางการดำรงอยู่ของวงมโหรีโคราชแตกต่างกันไปตามแต่ยุคสมัย มีการเปลี่ยนแปลงในการรับใช้สังคมอยู่ 3 ยุค คือ จากเป็นเครื่องดนตรีประโคมในภาพทับหลัง สู่การเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงไทยประสมเพลงท้องถิ่นดั้งเดิมบรรเลง และได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นวงมโหรีโคราชประยุกต์ที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงตามสมัยนิยมบรรเลงในสมัยปัจจุบัน โอกาสที่ใช้ในการใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ในงานบุญประเพณี และงานพิธีการต่างๆโดยเฉพาะงานแห่กัณฑ์หลอนในงานบุญเทศน์มหาชาติ งานบวชนาค งานโกนจุก งานโกนผมไฟ งานเลี้ยงศาลตาปู่ งานสงกรานต์ และงานลอยกระทง

ข้อเสนอแนะ

1. เกี่ยวกับวงมโหรีโคราช

หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมฟื้นฟูและมีการสนับสนุนวงมโหรีโคราชให้มากขึ้น โดยจัดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา มีเวทีในการแสดงมากยิ่งขึ้นในงานเทศกาลสำคัญต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอย่างยิ่งการอนุรักษ์เพลงโบราณต่างๆ ควรมีการสืบทอด เนื่องจากวงมโหรีมีแต่ผู้สูงอายุที่สำคัญยิ่งในการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชนไทย ในช่วงเวลาที่ผ่านมาวงมโหรีต้องปรับตัว เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างเต็มรูปแบบ เน้นการนำเสนอเครื่องดนตรีตะวันตกมากกว่าเครื่องดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิม ทำให้รูปแบบการนำเสนอเปลี่ยนแปลงไป ควรส่งเสริมบทบาทของวงมโหรีโคราชในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษา สร้างค่านิยมให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้การพัฒนา และการให้โอกาสในงานแสดงเทศกาลสำคัญต่างๆ เพื่อดำรงไว้ ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามของชาติไทยให้คงอยู่สืบไป

2. เกี่ยวกับงานวิจัย

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวงมโหรีในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มวัฒนธรรมไทโคราช เช่น วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมลาว วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมเขมร วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีความเกี่ยวเนื่องที่ติดต่อกันในกายภาพแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่อกัน ในท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นล้วนมีวงมโหรีทั้งสิ้น ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ให้กำเนิด วงมโหรีโคราชที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมาก็เป็นได้ และเพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับวงมโหรีให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.(2542).วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และ ภูมิปัญญา จังหวัดนครราชสีมา. กระทรวงมหาดไทย,กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร.จัดพิมพ์

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี.(2542).สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทยฉบับปรับปรุง.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

นริศรานุวัดติวงศ์,สมเด็จฯเจ้าฟ้ากรมพระยา.(2552).ใน.เพลงดนตรี : จากสมเด็จฯเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯถึงพระยาอนุมานราชธน.บรรณาธิการอำนวยการ พูนพิศ อมาตยกุล.พิมพ์ครั้งที่ 1.นครปฐม. สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

นฤมล ปิยวิทย์.(2550).ไทโคราช.หนังสือที่ระลึกในโอกาสเกษียณอายุราชการ.พิมพ์ครั้งที่ 1.นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์.

ประสิทธิ อินทศร.(2538).ของดีโคราช เล่มที่4 สาขาการกีฬา และนันทนาการ.ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.พิมพ์ครั้งที่ 1.จำนวน 1,000เล่ม.กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

ปัญญา รุ่งเรือง.(2526).ประวัติดนตรีไทย กรุงเทพไทยวัฒนาพานิช ปี 2525 และดนตรีไทย.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทยวัฒน์ พันธะศรี.(2554).มโหรี : ความอยู่รอด และการเปลี่ยนแปลงของมโหรีในสังคมเขมร.ม.ป.ท. : มปพ.

เพชร ตุมกระวิล.(2548).ระบำขแมร์. แปลโดย ภูมิจิตร เรืองเดช. บุรีรัมย์ : โรงพิมพ์วินัย.

พูนพิศ อมาตยกุล.(2529).ดนตรีวิจักษ์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม.เอกสารประกอบการสอนวิชาดนตรีวิจักษ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรชัย เครือประดับ.(2524).ไหว้ครูดนตรีไทยและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย. ม.ป.ท. : มปพ.

สนอง คลังพระศรี.(2550).พื้นเมืองชลบถ ชำระ และบันทึกประวัติศาสตร์ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. พิมพ์ครั้งที่ 1.กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.

อนุมานราชธน,พระยา.(2552).ใน เพลงดนตรี : จากสมเด็จฯเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯถึงพระยาอนุมานราชธน.บรรณาธิการอำนวยการ พูนพิศ อมาตยกุล.พิมพ์ครั้งที่ 1.นครปฐม : สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

Ministry of Culture and Fine Arts and UNESCO.(2004). Inventory of Intangible Cultural Haritage of Combodia.Combodia : JSRC Printing House.

สัมภาษณ์ ธงชัย สามสี(ผู้ให้สัมภาษณ์) ชนาวัฒน์ จอนจอหอ (ผู้สัมภาษณ์),มิถุนายน พ.ศ.2559

ธวัชชัย ศิริการ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ชนาวัฒน์ จอนจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559.

บุญช่วย ชูตระกูล(ผู้ให้สัมภาษณ์) ชนาวัฒน์ จอนจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559.

ปรีชา มีหมื่นไวย (ผู้ให้สัมภาษณ์) ชนาวัฒน์ จอนจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 11 เมษายน พ.ศ. 2559.

พนม จำลองกลาง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ชนาวัฒน์ จอนจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 8

การประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีกรณีศึกษา:สำนักงานบัญชี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Assessment of Programmed Accounting Software Packages toward Working Efficiency of Accountants Case Study: Accounting Office in Mae Sot, Tak Province.

ฐิติกาญจน์ พลับพลาสี(Titikran Plabplasri) ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์(Tippawan Siboonnun)*
สังกัดสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
*Corresponding author. E-mail: Siboonnun719@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชี:กรณีศึกษาสำนักงานบัญชี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เครื่องมือที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 37 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีคือโปรแกรม EXPRESS ซึ่งมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.04) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.24) รองลงมาคือการประมวลผลของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{x}$ = 4.16) กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถจัดทำการวางแผนในอนาคตได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ =4.16) และโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้สามารถตรวจสอบได้กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีมีความรวดเร็วต่อการใช้งานมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ =4.08) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ได้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ =3.86) โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ($\bar{x}$ =3.90) และโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดได้โดยไม่ซับซ้อน ($\bar{x}$ =3.91)

Abstract

Assessment of Programmed Accounting Software toward Working Efficiency of Accountants Case Study : Accounting Office in Mae Sot, Tak Province aimed to assess of programmed accounting software toward working efficiency of accountants in an

accounting office in Mea Sot, Tak Province. A research instrument was the questionnaire. The sample was 37 accountants in the Mae Sot District Accountancy, Tak Province. Statistics were used to analyze data included; Percentages, Mean, and Standard Deviations.

The findings shown that participants who used "EXPRESS" program, their opinion towards the efficiency of accounting software packages in average mean was at high level ($\bar{x}$ =4.04). When taking into consideration in a singular item found that the effectiveness of programmed accounting software is able to optimize the decision at the highest level ($\bar{x}$ =4.24). The second highest fell into the item: the processing of information systems can be done rapidly ($\bar{x}$ = 4.16) and the item: programmed accounting software that can be prepared future planning with the mean ($\bar{x}$ =4.16) as well as the programmed accounting software that can be monitored with programmed accounting software that are fast to use was at the same level ($\bar{x}$ =4.08), sequentially. Besides the mean lower than 4.00 were; You have a good knowledge in using a computer was at the lowest level ($\bar{x}$ =3.86), The programmed accounting software used is reliable ($\bar{x}$ =3.90)and programmed accounting software are able to correct the error information without the complexity ($\bar{x}$ =3.91).

Keywords: Programmed Accounting Software, Efficiency, Accountants

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจการแข่งขันทางการค้ามีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากขึ้น ประกอบกับการเป็นการแข่งขันในโลกเสรีไร้พรมแดน การค้าและลงทุน โดยใช้สนธิสัญญาต่าง ๆ ซึ่งทำให้คู่แข่งสามารถเข้ามาในตลาดได้มากขึ้น เป็นทั้งโอกาสขององค์กรในการขยายตลาดและเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดขององค์กร โดยต้องตัดสินใจการบริหารจัดการกับภัยคุกคามและโอกาสที่เกิดขึ้นเพื่อให้องค์การอยู่รอดและประสบความสำเร็จ ในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน มีผู้ประกอบการเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต แต่การดำเนินงานในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มการผลิตซึ่งได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยประสบปัญหาด้านการตลาด เงินทุน แรงงาน การบริหารจัดการรวมถึงปัญหาด้านการบัญชี ภายใต้สภาพแวดล้อมการแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจ ทุกองค์กรต้องเร่งปรับตัวให้รวดเร็วเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ด้วยการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การบริการที่สร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าได้มากที่สุด ปัจจัยที่สำคัญที่จะสนับสนุนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพคือระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ (นิศากร นครพิน, 2551)

โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีเป็นระบบที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากการจัดทำบัญชีในอดีตโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาออกแบบระบบที่สามารถแปลงหรือประมวลข้อมูลทางการเงินและสามารถรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลทางการเงินโดยมีการใช้ทรัพยากรบุคคลด้านคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่างๆ เช่น จอภาพ เครื่องพิมพ์ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ เป็นต้น โดยระบบสารสนเทศจะทำหน้าที่หลักในการบันทึกข้อมูล ประมวลผล และจัดทำสารสนเทศทางการบัญชีให้แก่ผู้ใช้ภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้นโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่นำมาใช้ดำเนินงานภายในองค์กรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กรและช่วยสนับสนุนให้ผู้บริหารตัดสินใจได้อย่างถูกต้องแม่นยำบนพื้นฐานของข้อมูลที่ทันสมัยตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ผู้บริหารได้เห็นโอกาสทางธุรกิจมากขึ้นเพื่อให้ธุรกิจสามารถแสวงหาโอกาสใหม่ที่มีศักยภาพในการแข่งขันเหนือกว่าในอดีต ซึ่งจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้ศึกษามองเห็นถึงความสำคัญของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้จัดทำบัญชี จึงได้ประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชี:กรณีศึกษาสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารขององค์กรหรือผู้ประกอบการใหม่ที่สนใจที่จะประกอบกิจการได้คัดสรรโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้วางไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 4 แห่ง มีผู้จัดทำบัญชีทั้งหมด 39 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีที่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีในการปฏิบัติงาน ทั้งหมด 3 แห่ง คือ 1. สำนักงานบัญชีทิพย์ปัญญาการบัญชี 2. สำนักงานสหเอเชียการบัญชีและ 3. เบญจลักษณ์การบัญชี จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ในการประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นคำถามที่ออกแบบโดยสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุการทำงาน และชื่อสำนักงานบัญชี โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น ที่ตรงกับคุณลักษณะของตนเอง

ตอนที่ 2 ระดับประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้ในการทำบัญชีในสำนักงานบัญชี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ความเข้าใจง่าย ตรวจสอบได้ ความปลอดภัยหรือการกำหนด สิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูล ถูกต้อง แม่นยำแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดได้ไม่ซับซ้อน และรวดเร็วต่อการเข้าใช้งาน การประมวลผลของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว และสามารถจัดทำการวางแผนการดำเนินงานในอนาคตได้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางบัญชีได้อย่างอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยให้ผู้ทรงคุณตรวจสอบความเหมาะสมทั้งทางด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในข้อคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC=0.83)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามที่ใช้ในประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตากให้กับผู้จัดทำบัญชี ในสำนักงานบัญชี โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 37 ฉบับและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีรายละเอียด คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุการทำงาน และชื่อสำนักงานโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน (SD)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณาตามที่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 37 ฉบับ และนำข้อมูลวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าผู้จัดทำบัญชีในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี คือโปรแกรม Express ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะพิจารณาจากค่าความถี่และร้อยละดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	4	10.80
หญิง	33	89.20
อายุ		
21-40 ปี	32	86.50
41-60 ปี	5	13.50

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ม.ปลาย	1	2.70

ปวช.	3	8.10
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	7	18.70
ชั้นสูง	26	70.30
ปริญญาตรี		
อายุการทำงาน		
ต่ำกว่า 1 ปี	8	21.60
1-5 ปี	20	54.10
6-10 ปี	4	10.80
11-15 ปี	3	8.10
15 ปีขึ้นไป	2	5.40
ชื่อสำนักงานบัญชี		
ทิพย์ปัญญาการบัญชี	20	54.10
สหเอเชียการบัญชี	10	27.00
เบญจลักษณ์การบัญชี	7	18.90
รวม	**37**	**100**

จากตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 89.20 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 10.80 มีอายุระหว่าง 21-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.50 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.50 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.30 รองลงมาคือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คิดเป็นร้อยละ 18.70 ประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1-5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.10 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.60 สำนักงานบัญชีทิพย์ปัญญาการบัญชีมีพนักงานบัญชีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.10 และรองลงมาคือ สำนักงานสหเอเชียการบัญชี คิดเป็นร้อยละ 27.00

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี

ความคิดเห็น	$\bar{x}$	SD	ระดับประสิทธิภาพ
1. ท่านมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในปัจจุบัน	4.02	0.55	มาก
2. ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี	3.86	0.58	มาก
3. โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ	3.90	0.65	มาก
4. โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่มีความเข้าใจง่าย	4.00	0.62	มาก
5. โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้สามารถตรวจสอบได้	4.08	0.72	มาก
6. โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีมีการจัดการระดับความปลอดภัยหรือกำหนดในการเข้าถึงข้อมูล	4.05	0.70	มาก
7. ระบบสารสนเทศมีการประมวลผลข้อมูลที่ถูกต้องและ แม่นยำ	4.02	0.64	มาก
8. โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดได้โดยไม่ซับซ้อน	3.91	0.54	มาก
9. โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีมีความรวดเร็วต่อการใช้งาน	4.08	0.54	มาก
10.การประมวลผลของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถทำได้อย่างเวดเร็ว	4.16	0.55	มาก
11.โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ	4.24	0.64	มากที่สุด
12.โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถจัดทำการวางแผนในอนาคตได้	4.16	0.60	มาก
รวม	**4.04**	**0.61**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.04) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.24) รองลงมาคือ การประมวลผลของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{x}$ = 4.16) กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถจัดทำการวางแผนในอนาคตได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ =4.16) และโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้สามารถตรวจสอบได้กับโปรแกรมสำเร็จรุปูปทางบัญชีมีความรวดเร็วต่อการใช้งานมีค่าเฉลี่ย

เท่ากัน ($\bar{x}$=4.08) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ได้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$=3.86) โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ($\bar{x}$=3.90) และ โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดได้โดยไม่ซับซ้อน ($\bar{x}$=3.91)

ข้อเสนอแนะ

จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมีผู้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมีความยุ่งยากและซับซ้อน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70

สรุปและอภิปรายผล

การประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ศึกษาจากผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวนทั้งหมด 37 คน ผู้วิจัยได้เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีที่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีในการปฏิบัติงาน ทั้งหมด 3 แห่ง คือ 1.สำนักงานบัญชีทิพย์ปัญญาการบัญชี 2.สำนักงานสหเอเชียการบัญชีและ 3.เบญจลักษณ์การบัญชี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาในคำถามปลายเปิด

จากการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 89.20 มีช่วงอายุระหว่าง 21-40 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 86.50 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.30 มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1-5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.10 และ สำนักงานบัญชีทิพย์ปัญญาการบัญชีมีพนักงานบัญชีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.10 จากกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.04) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประสิทธิภาพของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจมากที่สุด ($\bar{x}$=4.24) รองลงมาคือ การประมวลผลของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{x}$= 4.16) กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ได้รับสามารถจัดทำการวางแผนในอนาคตได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$=4.16) และโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้สามารถตรวจสอบได้กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีมีความรวดเร็วต่อการใช้งานมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$=4.08) ตามลำดับส่วนข้อที่ได้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$=3.86) โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ($\bar{x}$=3.90) และโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสามารถแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดได้โดยไม่ซับซ้อน ($\bar{x}$=3.91) จากการตอบ

แบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมีผู้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมีความยุ่งยากและซับซ้อน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70

จากการประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีประเด็นที่นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ คือประเมินโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้จัดทำบัญชีในสำนักงานบัญชีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้คือ โปรแกรมสำเร็จรูป EXPRESS ทั้งนี้เพราะว่าโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่ใช้ เป็นโปรแกรมที่มีความน่าเชื่อถือ เข้าใจง่าย สามารถตรวจสอบได้ ปลอดภัยและกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล ประมวลผลรวดเร็วถูกต้องและแม่นยำ รวดเร็วต่อการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและความสำคัญเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางการบัญชีของศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุลและเจษฎาพร ยุทรนวิบูลชัย (2549) ที่กำหนดถึงลักษณะของระบบสารสนเทศทางบัญชี ดังนี้ 1.ถูกต้องแม่นยำ 2.สมบูรณ์ครบถ้วน 3.เข้าใจง่าย 4.ทันต่อเวลา 5.เชื่อถือได้ 6.คุ้มค่าราคา 7.ตรวจสอบได้ 8.ยืดหยุ่น 9.สอดคล้องกับความต้องการ 10.สะดวกในการเข้าถึง 11.ปลอดภัย จากลักษณะของสารสนเทศทางบัญชีที่กล่าวมา สำนักงานบัญชีในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ใช้ระบบสารสนเทศทางบัญชีที่มีคุณลักษณะครบถ้วนตามที่กล่าวมา และสอดคล้องกับแนวคิดการจัดทำบัญชีด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปของบริษัท แอล แอนด์ แอล แอ็คเค้าน์ติ้ง ซิส จำกัด ที่บอกถึงคุณสมบัติของโปรแกรม EXPRESS ดังนี้ 1.เป็นโปรแกรมที่ใช้งานง่าย ใช้ระบบปฏิบัติการ Windows 2.การเชื่อมโยงของระบบต่างๆ ในโปรแกรม ลดเวลาการทำงาน และไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อน ความสะดวกในการใช้งานไม่ต้องประมวลผลทุกเดือน ทำให้การเรียกใช้ข้อมูลมีความต่อเนื่อง 3.ปรับแบบรายงานหรือบิลขายหรือเอกสารต่าง ๆ ให้พิมพ์ในแบบฟอร์มของกิจการหรือพิมพ์เอกสารที่มีตราสัญลักษณ์ของกิจการ 4.สามารถปรับงบการเงิน ให้สามารถออกงบต้นทุนผลิตได้ 5.ออกรายงานภาษีซื้อ ภาษีขาย ใบแนบ ภ.ง.ด.3 และ ภ.ง.ด.53ได้ (จากคุณลักษณะพิเศษที่เชื่อมโยงทุกระบบเข้าด้วยกัน) โดยไม่ต้องจัดทำรายงานใหม่ให้เสียเวลา 6.สร้างเมนูย่อยๆ ได้ ด้วยตนเอง เช่น เมนูขายเชื่อ แบ่งออกเป็น ขายเชื่อ-สำนักงานใหญ่ ขายเชื่อ-สาขา เป็นต้น 7.มีระบบรักษาความปลอดภัย สามารถให้ผู้ใช้แต่ละคนทำงานเฉพาะเมนูที่กำหนดได้ สามารถกำหนดให้ผู้ใช้ทำงานต่อไปนี้ได้หรือไม่ได้ เช่น เพิ่มข้อมูล แก้ไขข้อมูล ลบข้อมูล 8.เหมาะกับกิจการหลายประเภท ใช้งานได้ทั้งกิจการ ซื้อขายสินค้าทั่วไป ผลิตสินค้าและบริการ เช่น งานบริการ, งานรับเหมาต่าง ๆ

โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่สำนักงานบัญชีในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นำมาใช้ในปัจจุบันมากที่สุด คือ โปรแกรม EXPERSS เนื่องจากโปรแกรม EXPERSS สามารถตอบสนองต่อการทำงานของผู้จัดทำบัญชี อีกทั้งยังสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและวางแผนในอนาคต ทำให้ผู้จัดทำบัญชีมีความพึงพอใจในประสิทธิภาพของโปรแกรม EXPERSS ที่สามารถช่วยเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ประมวลผลอย่างรวดเร็ว น่าเชื่อถือ ใช้งานง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมาวดี ดวงดารา (2558) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางบัญชีของสถานประกอบการ ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่กิจการใช้ พบว่า ส่วนใหญ่สถานประกอบการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี อันดับแรกคือโปรแกรม EXPRESS ซึ่งอาจเนื่องจาก เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้งานสะดวกง่ายตรงความต้องการของผู้ใช้งาน มีราคาถูก และสอดคล้องกับของ นธี เหมมันต์ (2550) ที่ศึกษาการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของธุรกิจในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กล่าวว่า โปรแกรม EXPERSS เป็นซอฟต์แวร์สำเร็จรูปทางการบัญชีที่พัฒนาโดยคนไทย ซึ่งมีราคาถูกกว่าต่างประเทศ และมีระบบการใช้งานง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการที่จะใช้โปรแกรม Express ควรจะซื้อจากบริษัทโดยตรง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซอฟต์แวร์ที่ถูกปลอมแปลง

1.2 ผู้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีนั้นควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการการจัดทำบัญชีและการใช้งานโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี

1.3 การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีผู้ประกอบการควรมีวิสัยทัศน์ที่ช่วยสนับสนุนหรือมีส่วนในการเลือกใช้ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

1.4 ผู้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีควรมีความเชี่ยวชาญและชำนาญในด้านคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ โปรแกรมเฉพาะทางบัญชี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ที่หลากหลายเพื่อสามารถเปรียบเทียบข้อมูลการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี แต่ละโปรแกรมได้

2.2 ควรมีการศึกษาข้อมูลการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ในเขตอำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ ให้กว้างยิ่งขึ้นเพื่อข้อมูลที่หลากหลายด้านการใช้ระบบสารสนเทศทางบัญชีในแต่ละพื้นที่

2.3 ควรมีการศึกษาข้อมูลการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีให้ครอบคลุมทุกธุรกิจในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เอกสารอ้างอิง

นที เหมมันต์. (2550). **การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของธุรกิจในเขตอำเภอหาดใหญ่**. จังหวัดสงขลา. มหวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นิศากร นครพิน. (2551). **ความต้องการสารสนเทศทางบัญชีเพื่อการบริหารอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัทมาวดี ดวงดารา. (2558). **ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีของสถานประกอบการ ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และ เจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). **ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็นยูเคชั่น.

แอล แอนด์ แอล แอ็คเค้าน์ติ้ง ซีส จำกัด. **โปรแกรมบัญชี Express เครื่องมือที่ช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ.** [online]. แหล่งที่มา. http://www.ll-accounting.com สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน, 2559

การวิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

Analysis of Earthworm Fertilizer Levels to Increase Proactive Marketing Channels of Community Business in Pongyangkok Community, Hang Chat District, Lampang Province.

อัจฉรา เมฆสุวรรณ* ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช
หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
119 หมู่ 9 ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง 52100
*E-mail:*atchara.meksuwan@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และ 2) เพื่อทำการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบล ปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นกรณีศึกษาคือผู้ผลิตปุ๋ยใส้เดือนดินบ้านสวนป้าพรโดยใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยเชื่อมโยงกับบริบทและจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดินของผู้ประกอบการบ้านสวนป้าพรนั้นขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ศักยภาพของผลิตภัณฑ์ทั้งตัวผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า ฉลากและบรรจุภัณฑ์โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องพิจารณาศักยภาพผลิตภัณฑ์ ศักยภาพผู้ประกอบการและความต้องการหรือความคาดหวังของลูกค้า ส่วนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปุ๋ยใส้เดือนดินได้มีการพัฒนาตราสินค้าเพื่อสร้างความสามารถทางด้านการสื่อสารการตลาด การพัฒนาฉลากสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้และความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปสู่การขยายตลาดต่อไปในอนาคตโดยการพัฒนาทั้งสองส่วนพิจารณาการตอบสนองของลูกค้าและความต้องการของผู้ประกอบการในการพัฒนา

คำสำคัญ: แนวทางการยกระดับ, ปุ๋ยไส้เดือนดิน, ช่องทางการตลาดเชิงรุก, ธุรกิจชุมชน

Abstract

This research is a qualitative research aimed to the objectives of this research were to analyze the ways of raising earthworm fertilizer to increase the proactive marketing channel of Pongyangkok sub-district business community, Hang

Chat district, Lampang province and to develop the brand of earthworm fertilizer in Pongyangkok sub- district, Hang Chat district, Lampang province. The sample group used as a case study was the producer of earthworm fertilizer at Baansuan Paporn using quality research tools and content analysis was linked to the context and purpose of the research. The results of the research found that the development model of the producer of the earthworm fertilizer at Baansuan Paporn was based on an analysis of the potential of the whole product including the product, brand, label, and packaging. Product development needs to consider product potential, entrepreneur potential, and customers' needs or expectations. The development of earthworm fertilizer has developed a brand to build marketing communication skills. The development of product labels to create awareness and product prominence will lead to further market penetration. The development of these two segments will take into account of the customer response and the needs of the operator in development.

Key words: Levels to Increase Proactive, Earthworm Fertilizer, Proactive Marketing Channels, Community Business

บทนำ

ในปัจจุบันรัฐบาลให้การสนับสนุนการดำเนินธุรกิจโดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชน การดึงเอาศักยภาพที่โดดเด่น การใช้จุดแข็งทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนรวมถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญา เพื่อเชื่อมโยงสู่ภาคการผลิตและบริการด้วยการสร้างสัญลักษณ์และขยายโอกาสทางการตลาดมากยิ่งขึ้น กระแสการตื่นตัวด้านอาหารปลอดภัยไร้สารพิษตกค้างกำลังอยู่ในความนิยมของผู้บริโภค สินค้าที่เป็นธรรมชาติ สินค้าที่ส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสินค้าที่ช่วยสนับสนุนชุมชนในการผลิตผลทางการเกษตร โดยกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่หันมาสนใจในเรื่องของสุขภาพด้วยการเลือกสรรพืชผักปลอดภัยปราศจากสารพิษมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญต่อการผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการวิจัยและพัฒนาสู่การเกษตรที่ให้ผลิตผลปลอดภัยและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

จากความต้องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากการตกค้างของสารเคมีในผลผลิต ทำให้ผู้ประกอบการด้านเกษตรกรรมเกิดความสนใจปลูกพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ปัจจัยหนึ่งในการผลิตพืชระบบนี้ที่สำคัญ คือ ปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งเป็นการลดต้นทุนและใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือทิ้งในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แบบพึ่งพาตนเอง ทางเลือกหนึ่งของการทำปุ๋ยอินทรีย์มาจากไส้เดือนดินชนิด

ตัวดีที่มีประโยชน์ทางการเกษตร ไส้เดือนดินชนิดนี้จะช่วยในการกำจัดแมลงศัตรูพืชไส้เดือนฝอยชนิดนี้จะเจาะเข้าไปกินเนื้อเยื่อในตัวแมลงที่เป็นศัตรูพืชเป็นโรคและตายไปในที่สุด ส่งผลให้ผู้ประกอบการบางรายหันมาทำการเพาะเลี้ยงไส้เดือนฝอยอย่างง่ายไว้ใช้ประโยชน์ภายในครัวเรือนและมีราคาถูกและเกษตรกรเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่าย ส่งผลให้คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้เล็งเห็นถึงการศึกษาวิจัยและพัฒนาโดยใช้แรงบันดาลใจในการสร้างกลุ่มอาชีพจากอาจารย์เนตร ใจเที่ยง ข้าราชการบำนาญ ชาวบ้านบ้านจำ หมู่ที่ 6 ตำบลปงยางคก ที่ได้ดำเนินงานภาคเกษตรแบบผสมผสานโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การเลี้ยงโคขุน การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์โดยใช้ไส้เดือนดิน การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงปลาแบบลดต้นทุน และการปลูกไผ่เศรษฐกิจ ซึ่งสามารถสร้างรายได้ และสร้างงานจนกลายเป็นธุรกิจที่มีความเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ทีมวิจัยของคณะวิทยาการจัดการได้เล็งเห็นถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านเกษตรอินทรีย์ต่อไปยังพื้นที่ในชุมชนปงยางคก และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ และหนึ่งในผลผลิตของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และสามารถผลิตผลผลิตด้านเกษตรอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี คือ บ้านสวนป้าพร รีสอร์ท และ นวดสปา เป็นแหล่งเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 42 ม. 4 บ้านสันบุญเรือง ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190 ทั้งนี้ยังเป็นเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้การเพาะและเลี้ยงไส้เดือนดิน เพื่อการกำจัดขยะอินทรีย์ หมู่ 4 บ้านสันบุญเรือง โดยผลลัพธ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่เกิดการพัฒนาและเป็นที่ต้องการมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์ "ปุ๋ยไส้เดือนดิน" ซึ่งเป็นปุ๋ยอินทรีย์ไส้เดือนดิน 100% โดยมีขั้นตอน วิธีการไม่ยุ่งยากและการลงทุนที่ต่ำ แต่ประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของการนำปุ๋ยไส้เดือนดินไปใช้ทำให้ได้ผลผลิตที่มากกว่าการใช้สารเคมี อีกทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายที่สิ้นเปลืองอีกช่องทาง และมีราคาที่ไม่แพง ทำให้เกษตรกรในพื้นที่เริ่มหันมาสนใจในการซื้อปุ๋ยไส้เดือนดินไปใช้เป็นจำนวนมาก และมีผู้ประกอบการรายย่อยได้ซื้อไปเพื่อจำหน่ายต่ออีกทางหนึ่ง (นางสมพร อิ้งตระกูล, 2560, สัมภาษณ์)

จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะต่อยอดการยกระดับผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดินด้วยวิธีการพัฒนาตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงเป็นการสร้างการจดจำต่อตราสินค้าแก่ผู้บริโภค และช่วยเพิ่มช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดิน อันจะเป็นการเพิ่มยอดขาย และเกิดการขยายกลุ่มสมาชิกเพิ่มมากขึ้นร่วมกับการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ผู้ซื้อสินค้าทางการเกษตรหันมาใช้สินค้าที่ไม่มีสารเคมีที่จะเป็นผลกระทบสะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

2. เพื่อทำการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางคณะผู้วิจัยได้สรุปแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552, หน้า 80-81) ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาดเป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมสำหรับการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่จะเสนอขาย อาจเป็นสินค้าที่มีตัวตน บริการ หรือความคิด (Idea) ที่จะตอบสนองความต้องการให้แก่ผู้บริโภคได้มากที่สุด โดยเน้นสร้างความพอใจและสนองความต้องการให้แก่ผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่บ่อยครั้งที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าโดยคำนึงถึงตัวบรรจุภัณฑ์มากกว่าตัวผลิตภัณฑ์ ทำให้บทบาทบรรจุภัณฑ์มีความสำคัญต่อตัวผลิตภัณฑ์เป็นอย่างยิ่งจะช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น

2. การจัดจำหน่าย (Place) เป็นช่องทางในการจัดจำหน่ายหรือการติดต่อระหว่างผู้บริโภคและผู้ขาย

3. การกำหนดราคา (Price) เป็นการกำหนดราคาที่เหมาะสมให้กับผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปเสนอขาย อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สู้กับคู่แข่งขันในตลาดได้ เมื่อผู้บริโภคได้สัมผัสถึงคุณค่าที่รับรู้ได้ของผลิตภัณฑ์ ต้นทุนและค่าใช้จ่าย

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริโภคและผู้ขาย โดยมีเครื่องมือสำคัญ ได้แก่ (1) การขายโดยใช้พนักงาน (2) การโฆษณา (3) การส่งเสริมการขาย และ (4) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 มีส่วนสนับสนุนให้ผู้ผลิตสินค้าประสบความสำเร็จในการจำหน่ายสินค้าที่ผลิต โดยหากขาดปัจจัยด้านใดไปแล้วจะทำให้สินค้านั้นด้อยกว่าหรือเสียเปรียบคู่แข่งขันที่มีจำนวนมากในท้องตลาดได้ ทั้งนี้เพื่อให้สินค้าของตนเป็นสินค้าที่ถูกเลือกซื้อก่อนจึงต้องอาศัยการปรับราคา กระตุ้นการซื้อด้วยข้อเสนอ การจัดหาช่องทางการจำหน่ายและการกระจายสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคซื้อหาได้สะดวกและง่ายที่สุด เพื่อนำไปสู่การค้าที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม

Chernatony, Riley and Harris (1998) ให้ความหมายด้านการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม คือ การพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภคสูงสุด และเกินความคาดหมายของผู้บริโภค อีกทั้งมูลค่าเพิ่มอาจเกิดจากการเพิ่มสิ่งที่นอกเหนือจากสิ่งที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ นอกจากนี้ฉัตยาพร เสมอใจ(2547, หน้า 79) เสนอว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มที่เป็นการเพิ่ม หรือเสริมสิ่งใหม่ ๆ สู่ตัวผลิตภัณฑ์ ควรมีความเกี่ยวข้อง และเป็นสิ่งที่ลูกค้าต้องการ เครื่องมือที่จะช่วยให้ธุรกิจอยู่รอด และเติบโต โดยสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเหนือคู่แข่ง ในภาวะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงได้ นั่นก็คือ การดึงดูดด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มที่มอบให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพอใจ

สรุปได้ว่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม หมายถึง สิ่งที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยผ่านการสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้าที่ดีขึ้น (Customer Value) โดยมีขั้นตอนการผลิต หรือบริการที่ดีกว่าเพื่อการเป็นผู้นำในผลิตภัณฑ์นั้นๆ นอกจากการสร้างความแตกต่างในตลาดแล้ว มูลค่าเพิ่มจะเป็นตัวช่วยในการสร้างคุณค่าที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคที่สูงกว่า ซึ่งนำไปสู่ความมั่นใจในการตัดสินใจเลือก หรือซื้อผลิตภัณฑ์และบริการต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรารัตน์ เชษฐานันท์ และทักษญา สง่าโยธิน (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปากกาหุ้มจักสานไม้ไผ่ของโรงเรียนวังหลังวิทยาคม ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการรับรู้แบรนด์ที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปากกาหุ้มจักสานไม้ไผ่ ของโรงเรียนวังหลังวิทยาคม ตำบลทุ่งมหาเจริญ อ้าเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว (2) เพื่อศึกษาแนวทางการวางตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ปากกาหุ้มจักสานไม้ไผ่ของโรงเรียนวังหลังวิทยาคม ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัย พบว่า (1) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ตามคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ : ผู้ผลิตควรที่จะเพิ่มลวดลายให้มากขึ้น เพิ่มสีสันแต่ไม่มากจนเกินไปเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของสีที่มาจากไม้ไผ่ (2) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับปากกาทั่วไป:ผู้ผลิตควรที่จะเพิ่มการเคลือบเงาเพื่อให้ผิวสัมผัสไม่หยาบ (3) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านคุณภาพและราคา:ผู้บริโภคควรเพิ่มบรรจุภัณฑ์เพื่อให้เหมาะสมกับราคาที่ตั้งไว้ส่วนคุณภาพของผลิตภัณฑ์ดีอยู่แล้วราคาจึงสูงขึ้นตาม (4) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ: ผู้ผลิตควรเน้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความปราณีตน่าสะสมมีลวดลายสวยงามมอบให้เป็นของที่ระลึก (5) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านการน้าไปใช้:ผู้ผลิตควรเน้นให้สามารถน้าไปใช้ในชีวิตประจ้าวันได้ปากกาเปลี่ยนไส้ได้สามารถใช้ผลิตภัณฑ์ได้หลายครั้ง (6) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านประสมประสาน: ผู้ผลิตควรเลือกหลายๆ ปัจจัยในการกำหนดตำแหน่ง

ผลิตภัณฑ์(7) การรับรู้แบรนด์ด้านการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์:ผู้ผลิตควรเน้นสร้างภาพลักษณ์ให้ผลิตภัณฑ์โดยเน้นลวดลายสวยงามปราณีตเน้นลายไทยดังเดิมและการใช้วัสดุธรรมชาติมาท้างานหัตถกรรมจักสาน (8) การรับรู้แบรนด์ด้านการสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์: ผู้ผลิตควรสร้างภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ว่าเป็นผลงานของนักเรียนและโรงเรียนสามารถสร้างรายได้เสริมได้เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (9) การรับรู้แบรนด์ด้านการสร้างคุณค่าที่แท้จริงให้กับผลิตภัณฑ์: ผู้ผลิตสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ของโรงเรียนและสร้างรายได้เสริมให้กับนักเรียนรวมถึงสามารถต่อยอดเป็นอาชีพหลักที่มั่นคงได้ต่อไปในอนาคต

ศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ประกอบการมีความคาดหวังสูงกว่าสภาพความเป็นจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี ได้รูปแบบชื่อ LADBUAKHAO Model มี10 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้ (L = Learning) การสะสมข้อมูล (A = Accumulating Data) การออกแบบและความแตกต่าง (D = Design and Difference) การระดมสมอง (B = Brainstorming) ความมีประโยชน์ (U = Utility) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (A = Appropriate Technology) การจัดการความรู้(K = Knowledge Management) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (H = Homogeneous) การยอมรับผลิตภัณฑ์ (A = Approved Product) และองค์กรแห่งการเรียนรู้ (O = Organization Learning) และผ่านการรับรองรูปแบบ (3) ผลการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการประเมิน ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์และการสร้างมูลค่าเพิ่มมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ส่วนความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต่อการประเมินการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก และผู้ประกอบ การวิสาหกิจชุมชนสามารถนำทรัพยากรท้องถิ่นเอกลักษณ์ท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาผสมผสานเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เพิ่มรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชน (4) การประเมินและปรับปรุงรูปแบบ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบในระดับมาก ส่วนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อรูปแบบทุกด้านในระดับมาก และการถอดบทเรียนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้นำเอาวิธีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ตามรูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรีไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์หรือการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ออบแบบกรอบกระบวนการวิจัย ดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

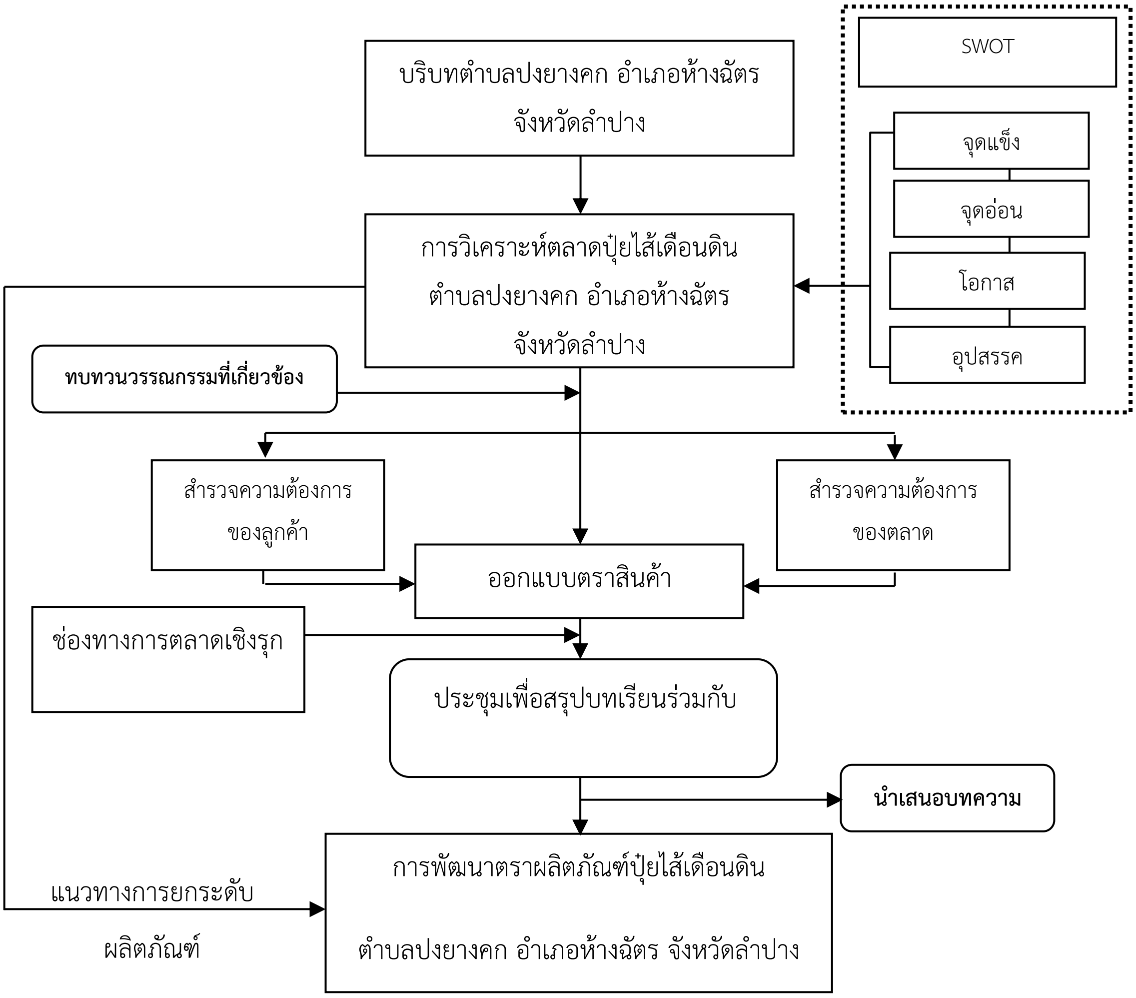

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการชุมชนปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 13 ตำบล กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของผู้ประกอบการชุมชนปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางที่ยินดีให้ข้อมูลอย่างเปิดเผยแก่คณะผู้วิจัย จึงเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการที่ผลิตและเลี้ยงปุ๋ยไส้เดือนดินในพื้นที่ตำบลปงยางคก รวมไปถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญผู้ประกอบการมีความยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ นางสมพร อึ้งตระกูล ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และเป็นแหล่งเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การระดมความคิดเห็นผู้ประกอบการชุมชนปุ๋ยไส้เดือนดิน วิเคราะห์สภาพหรือสถานการณ์และประเด็นต่าง ๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การสำรวจพื้นที่ การสรุปและประชุมทีมวิจัย เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการเพิ่มช่องการตลาดเชิงรุกและเสนอแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์และเพิ่มช่องการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยไส้เดือน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการการสัมภาษณ์เชิงลึกการระดมความคิดเห็นเพื่อทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการชุมชนปุ๋ยไส้เดือนดินกับคณะนักวิจัย ซึ่งได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลบริบทพื้นที่ และการให้ข้อมูลของลูกค้าในพื้นที่การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อแนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินด้วยการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์นางสมพร อิ้งตระกูล (3 มิถุนายน 2560) ผู้ประกอบการชุมชนที่ผลิตและเลี้ยงปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 42 หมู่ 4 บ้านสันบุญเรือง ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ให้ความสนใจในการอบรมเลี้ยงไส้เดือนเพื่อขจัดขยะอินทรีย์และการผลิตปุ๋ยสู่การทำเกษตรอินทรีย์ โดยได้รับการถ่ายทอดจากครูเนตร หรือนายเนตร ใจเที่ยง เป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง "บ้านบัวแก้ว" ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 482 บ้านจำ หมู่ 6 ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง

เมื่อผู้ประกอบการมีความชำนาญและสามารถเรียนรู้วิธีการเลี้ยงไส้เดือนดินเพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างพอเพียงแล้ว อาทิ การทดลองด้วยตนเองด้วยการแบ่งสาธิตแปลงนา 2 แปลง โดยแปลงแรกใช้การปลูกข้าวด้วยการใส่สารเคมี โดยใช้ประมาณ 2 กระสอบ/ไร่ ราคาปุ๋ยเคมี ราคาประมาณ 2,000 บาท และแปลงที่สองนำปุ๋ยไส้เดือนดินที่ได้จากการเลี้ยงมาใส่ในไร่นา โดยใช้ประมาณ 100 กิโลกรัม/ไร่ ราคาประมาณ 60 บาท ผลจากการนำปุ๋ยไส้เดือนดินมาใช้ทำให้เกิดการลดต้นทุนลงเป็นอย่างมาก และผลผลิตที่ได้จากการเปรียบเทียบทั้ง 2 ไร่ พบว่า นาแปลงที่สองที่ใช้ปุ๋ยไส้เดือนดินมีผลผลิตน้ำหนักข้าวมากกว่านาแปลงที่หนึ่งที่ใช้สารเคมี จึงเกิดความสนใจที่จะส่งต่อประโยชน์ที่ได้รับการเลี้ยงไส้เดือนดินให้กับชุมชน จนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงที่สำคัญ และสามารถผลิตผลผลิตด้านเกษตรอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี ทำให้มีผู้ประกอบการรายย่อยเข้ามาซื้อปุ๋ยไส้เดือนดินไปจำหน่ายในนามตราสินค้าของตนเอง

ทำให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญของการปรับเปลี่ยนตราสินค้าให้มีลักษณะที่ร่วมสมัยและง่ายต่อการใช้งาน จึงได้มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของตราสินค้าของตนเองดังนี้

โดยพบจุดแข็ง คือ ปุ๋ยไส้เดือนดินเป็นปุ๋ยอินทรีย์ 100% สามารถให้ผลผลิตที่มากกว่าและมีน้ำหนักดีกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี และช่วยลดต้นทุนของเกษตรกร นอกจากนี้เป็นแหล่งเรียนรู้และสามารถเข้ามาซักถามให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ ผู้ประกอบการมีปฏิสัมพันธ์อันดี ส่วนจุดอ่อน คือ ในเริ่มแรกของการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อให้ได้ปุ๋ยจากไส้เดือนดินนั้นไม่เป็นที่นิยมของคนในชุมชนเท่าที่ควรเป็น จึงยากต่อการสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักในตลาดวงกว้างนอกจากภายในชุมชน ทั้งเกี่ยวข้องกับการขาดความรู้ในด้านการตลาด และการบริหารจัดการ แต่ในภายหลังได้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเข้ามาช่วยพัฒนาและปรับปรุงให้ปุ๋ยไส้เดือนดินเป็นรู้จักมากขึ้น และมีคุณภาพต่อภาคการเกษตรด้านผลผลิตที่มีคุณภาพสำหรับโอกาสพบว่า ได้รับการสนับสนุนด้านความรู้และการเลี้ยงดูไส้เดือนดินเพื่อผลิตเป็นปุ๋ยไส้เดือนดินเสมอมาจากโครงการวิจัยของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เปิดกว้างสำหรับผู้ที่สนใจในการเลี้ยงไส้เดือนดินเสมออุปสรรค พบว่า ถ้าหากมีลูกค้าต้องการปุ๋ยไส้เดือนดินจำนวนมากก็ไม่สามารถจัดหาปุ๋ยไส้เดือนดินได้ทันตามกำหนดทำให้ปฏิเสธยอดสั่งซื้อไปหรือเมื่อมีผู้ประกอบการรายย่อยมารับซื้อปุ๋ยไส้เดือนเพื่อนำไปขายในตราสินค้าของตนเองทำให้ปุ๋ยไส้เดือนของเราไม่เป็นที่รู้จัก รวมถึงไม่มีการขายผ่านทางสื่อออนไลน์ หรือประชาสัมพันธ์ให้ได้รับทราบถึงคุณประโยชน์ของปุ๋ยไส้เดือนดินแบบเดียวกับผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์รายอื่นๆ

ภาพที่ 2 แสดงพื้นที่โดยรอบของการเลี้ยงไส้เดือนดินบ้านสวนป้าพร

ภาพที่ 3 ไส้เดือนดินที่เลี้ยงไว้ และผลไม้ที่เป็นอาหารสามารถนำมาปลูกต่อได้

ภาพที่ 4 เปลือกไข่เหลือทิ้งจากการขายอาหารตามสั่งหน้าบ้านนำมาเป็นสารอาหารแคลเซียมให้กับไส้เดือนดิน

ภาพที่ 5 การร่อนปุ๋ยไส้เดือนดินจากไส้เดือนดินที่เลี้ยงไว้ โดยคัดเฉพาะดินที่มีความละเอียดเพื่อนำไปวางขาย

ดังนั้นจากการดำเนินการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าการประกอบการของผู้เลี้ยงไส้เดือนดินมีแนวทางในการยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด โดยแนวทางแรก คือ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยมีการออกแบบและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เข้าไปในฉลากผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการสร้างความหลากหลายของบรรจุภัณฑ์ ขนาดผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นทางเลือกของผู้บริโภคที่สามารถเลือกได้หลากหลายเพิ่มขึ้น รวมทั้งการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้ในหลากหลายช่องทาง โดยอาศัยรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สามารถจัดส่งให้ผู้บริโภคจากช่องทางตลาดออนไลน์ที่สะดวกและประหยัด

2. การพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ในการดำเนินการของนางสมพร อึ้งตระกูล ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนปุ๋ยไส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการดำเนินงานภายในครัวเรือน และได้รับการถ่ายทอดความรู้การเลี้ยงไส้เดือนดินจากแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรและคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยนางสมพร อึ้งตระกูลได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตราสินค้า ไว้ดังนี้

“รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของปุ๋ยไส้เดือนดินมี 2 แบบ ได้แก่ แบบบรรจุภัณฑ์ใส่ถุง ขนาด 1 กิโลกรัม และแบบบรรจุภัณฑ์ใส่ขวดพลาสติก ขนาด 1 กิโลกรัม โดยมีตราสินค้าติดบนบรรจุภัณฑ์ทั้ง 2 แบบเป็นขนาด ครึ่งกระดาษ A4 สีเหลือง โดยออกแบบและปริ้นติดกับบรรจุภัณฑ์เอง โดยประกอบด้วย (1) ชื่อผลิตภัณฑ์ (2) คุณประโยชน์ปุ๋ยไส้เดือนดิน (3) วิธีการใช้ปุ๋ยไส้เดือนดิน (4) แหล่งผลิตและจำหน่าย และ (5) ผู้สนับสนุนและเครือข่ายความร่วมมือ”

“แนะนำให้มีขนาดเล็ก เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ และเพิ่มความสวยงามให้กับตราสินค้า แต่คงมีเนื้อความของผู้สนับสนุนและเครือข่ายความร่วมมืออยู่เช่นเดิม”

ภาพที่ 6 รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของปุ๋ยไส้เดือนดิน ทั้ง 2 แบบ ก่อนได้รับการพัฒนา

การสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้า

ในขั้นตอนการสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้า ผ่านตราสินค้า สโลแกน รวมถึงลีลาที่จะใช้สื่อสารให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับข่าวสาร รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริโภค จากการสัมภาษณ์พบว่า ตราสินค้า “บ้านสวนป้าพร รีสอร์ท และ นวดสปา” ได้มีการสร้างเอกลักษณ์ให้กับตราสินค้า โดยเลือกแบบตราสินค้าแบบแรก สรุปได้ดังนี้

“ควรใช้ชื่อเดิม คือ “บ้านสวนป้าพร” ซึ่งเป็นที่รู้จักของชุมชน และเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดิน”

“ลดขนาดของ Background ข้างหลังลงเพื่อให้ขนาดของตราสินค้ามีขนาดเล็กลง”

“ตราสินค้าที่ออกแบบสามารถใช้ติดบรรจุภัณฑ์ได้ทั้ง 2 แบบ เพื่อลดต้นทุน ราคาไม่แพงและมีขนาดกะทัดรัด ส่วนสำคัญกันน้ำได้”

“สีสันมีความโดดเด่น สะดุดตา เพื่อสร้างสิ่งกระตุ้นความรู้สึกให้แก่ลูกค้า”

ภาพที่ 7 การออกแบบตราสินค้าต้นแบบที่ผ่านการพัฒนา

สรุปและอภิปรายผล

คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จากผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยไส้เดือนดิน สัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกที่เหมาะสมด้วยการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ปุ๋ยไส้เดือนดิน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผ่านการประชุมทีมวิจัย สาระสำคัญสรุปและตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการยกระดับปุ๋ยไส้เดือนดินเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเชิงรุกของธุรกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จากการนำเสนอรูปแบบการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ปุ๋ยใส้เดือนโดยศึกษากับผลิตภัณฑ์ของบ้านสวนป้าพร ซึ่งในการยกระดับปุ๋ยใส้เดือนดินของบ้านสวนป้าพรผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังนำเสนอผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องพิจารณาความต้องการและศักยภาพของผู้ประกอบการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาศักยภาพทางด้านต้นทุนในการพัฒนา การดำเนินการต่อยอดการพัฒนาสู่ความสามารถทางด้านการตลาด และการตอบสนองความต้องการของลูกค้าอันจะนำไปสู่การสร้างช่องทางการตลาดเชิงรุก ซึ่งภายหลังจากการพัฒนาตราสินค้าและฉลากสินค้าทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ สะดุดตาและเกิดการจดจำจากลูกค้า รวมทั้งยังสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ในช่องทางการตลาดออนไลน์ได้อีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) ที่ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นส่วนสำคัญคือการตอบสนองความคาดหวังที่มีต่อการพัฒนาสินค้าจากตัวผู้ประกอบการ รวมทั้งการพิจารณาตัวผลิตภัณฑ์อันนำไปสู่การพัฒนาตามการศึกษาของวรารัตน์ เชษฐานันท์ และทักษญา สง่าโยธิน (2560) ที่นำเสนอว่าควรมีการกำหนดตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ในมุมมองต่างๆ ประกอบด้วย การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ตามคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ทั่วไป การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านคุณภาพและราคา การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านประโยชน์ที่จะได้รับ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านการนำไปใช้ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ด้านประสมประสาน การรับรู้แบรนด์ด้านการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การรับรู้แบรนด์ด้านการสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การรับรู้แบรนด์ด้านการสร้างคุณค่าที่แท้จริงให้กับผลิตภัณฑ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อทำการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ปุ๋ยใส้เดือนดิน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งจากการดำเนินการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้สินค้าของบ้านสวนป้าพร ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใส้เดือนดิน โดยมุ่งเน้นการพัฒนา 2 ส่วนคือ ตราสินค้า และฉลากกำกับผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดความทันสมัย สะดุดตา คงความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งตอบสนองความรู้สึกของลูกค้าหรือผู้บริโภคก่อนเป็น 2 ส่วนแรก โดยยังไม่มีการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์หลักคือปุ๋ยดินใส้เดือนและบรรจุภัณฑ์เนื่องจากผลิตภัณฑ์หลักยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและมีความต้องการจากตลาดอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำกำไรให้แก่การดำเนินงานอยู่ดังนั้นจึงยังไม่มีแนวคิดในการพัฒนา รวมทั้งการพัฒนาบรรจุภัณฑ์จะส่งผลต่อต้นทุนในการผลิตและราคาขายในท้องตลาดซึ่งหากมีการพัฒนาในปัจจุบันผู้ประกอบการยังไม่มีความพร้อมทางด้านต้นทุนประกอบกับบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นบรรจุภัณฑ์ที่สามารถได้มาจากการรีไซเคิลซึ่งช่วยลดปริมาณขยะในชุมชนไปในตัว รวมทั้งต้นทุนต่ำจึงยังไม่พร้อมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

จากประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยต้องพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก 2 ส่วนคือ ศักยภาพของผลิตภัณฑ์หลักจากการพัฒนาที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบการ และความพร้อมในการพัฒนาเชิงต่อ

ยอดของผู้ประกอบการซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งหากมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ไม่ได้พิจารณาความสามารถและศักยภาพในการดำเนินงานจะส่งผลต่อความคุ้มค่าในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งสอดคล้องกับอัมพร พรวินิชพงศ์และธีระ ฤทธิรอด (2556) นำเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการรับการประเมินและคัดสรร OTOP ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องมีการพิจารณาความเป็นไปได้ทางด้านการตลาดซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งการศึกษาของอมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์ (2557) ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนว่า ประเด็นสำคัญคือพื้นฐานของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นผู้ประกอบการหรือชุมชนต้องรู้ศักยภาพของตนเองในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการเชื่อมโยงทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อใช้ในการพัฒนา การวิเคราะห์ตนเองเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค รวมทั้งความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการพัฒนาและผลตอบแทนอันเกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋วในชุมชน ท้องถิ่นต่างๆ ควรนำแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและการวิเคราะห์ตนเองของผู้ประกอบการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป
2. ผู้ประกอบการควรมีการต่อยอดและขยายผลการพัฒนาตนเองไปสู่กลุ่มอาชีพหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ ชุมชนเพื่อเป็นบทเรียนหรือกรณีศึกษาอันก่อให้เกิดบทเรียนเชิงพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล คุณลักษณะและการประกอบการด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลและรูปแบบแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากบทเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ได้มีส่วนหนุนเสริมการวิจัยและงบประมาณ เพื่อแสวงหานวัตกรรมให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ร่วมกลั่นกรองผลงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

สมพร อึ้งตระกูล. (2560). ประวัติการดำเนินงานของธุรกิจผลิตและเลี้ยงปุ๋ยไส้เดือนดินบ้านสวนป้าพร. **สัมภาษณ์**, 26 มีนาคม 60.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์ และศุภร เสรีรัตน์. (2552). **การบริหารการตลาดยุคใหม่.** กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงธุรกิจ.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2547). **การจัดการและการบริการ**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชัน.

ศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี. **วารสารวิชาการ Veridian-E-Journal**, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน, หน้า 606-632.

วรารัตน์ เชษฐานันท์ และทักษญา สง่าโยธิน. (2560). **แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปากกาหุ้มจักสานไม้ไผ่ของโรงเรียนวังหลังวิทยาคม ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว.** การประชุมวิชาการ นำเสนอผลงานวิจัยศิลปวัฒนธรรมระดับชาติราชภัฏเพชรบุรีวิจัย ครั้งที่ 7 “สหวิทยาการ สู่ไทยแลนด์4.0” ในวันเสาร์ที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2557). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์หน้าวิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์,** หน้า 126-151.

อัมพร พรวานิชพงศ์ และธีระ ฤทธิรอด. (2556). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ให้เป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ของกลุ่มพัฒนาอาชีพผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่บ้านแคนคำ ตำบลไร่น้อย อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2, หน้า 1-14.

de Chernatony, L and D’all Olmo Riley, F. and Harris, F. (1998) Criteria to assess Brand Success. **Journal of Marketing Management,** 14: 765-781.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
THE RELATIONSHIP BETWEEN PROFESSIONAL ACCOUNTING SKILLS AND EFFICIENCY OF FINANCIAL AND ACCOUNTING OPERATORS OF GOVERNMENTAL SECTOR IN MUANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

จุฑารัตน์ คุณทุม(Jutarat Khunthum)* กรพิชญา ทรงประโคน(Kornpitchaya Songprakhon)
กันต์ณยานันท์ สุทธมาตย์(Kannayanan Sutamart)
จันทิมาภรณ์ ไชยเสนา(Chantimaporn Chaisena)
ตรียนุช มุงคุณ(Triyanut Mungkhun) นวลปรางค์ ศรีพิมพ์ขัด(Nuarnprang Sripimkhad)
ลลิตตา เหวียน(Lalitta Heoiyn)
สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น
*Corresponding author. E-mail:Jutarat.khunthum@gmail.com

บทคัดย่อ

ทักษะวิชาชีพบัญชี มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ทำให้สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความเชี่ยวชาญในงาน จึงส่งผลให้มีประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น คณะผู้วิจัยนี้จึงได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 106 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะทางปัญญามีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานด้านผลงานเชื่อถือได้ 2) ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการจัดการบุคคลมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ ด้านงานสำเร็จทันเวลาและด้านผลงานได้มาตรฐาน3) ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ และด้านงานสำเร็จทันเวลา

คำสำคัญ: ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

Abstract

Professional accounting skills There is great importance in finance and accounting operators. It can work as a corporate goal established. It also helps in the expertise. As a result professional increased. Therefore, the researcher team has studied the relationship between professional accounting skills and efficiency of financial and accounting operators of governmental sector in muang district, khon kaen province. The data were collected from 106 financial and accounting operators of governmental sector in muang district, khon kaen province and using a questionnaire as the instrument. The statistics used for analyzing using multiple correlation analysis and multiple regression analysis. The research results indicated that 1) Professional skills intellectual skills are positively correlated with reliability efficiency. 2) Professional skills management skills are positively correlated with efficiency working reliability timeliness and standardization 3) Professional skills, corporate management skills are positively correlated with efficiency. working reliability and timeliness

Keywords: professional accounting skills, efficiency, financial and accounting operations

บทนำ

วิชาชีพบัญชีเป็นสายอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐและเอกชน ปัจจุบันนักบัญชีได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นในงานด้านต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาภายในองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ในระยะยาว การจัดการเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การบัญชีเพื่อการจัดการวิเคราะห์การเงิน การพัฒนาบทบาทหน้าที่ เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงขึ้นในสายอาชีพและความเปลี่ยนแปลงของการทำงานตามยุคสมัยที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งทักษะที่เหมาะสมจะช่วยให้นักบัญชีสามารถนำความรู้ไปพัฒนา เพื่อให้เกิดการประสบความสำเร็จในสายอาชีพได้ (มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 3.2557: 4) การพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชีจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการศึกษาทางวิชาชีพบัญชีควบคู่ไปกับประสบการณ์การทำงานจริงและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทักษะวิชาชีพบัญชี (Professional Accounting Skills) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความได้เปรียบในการทำงาน และโอกาสในการสร้างความก้าวหน้าของหน้าที่การงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้ โดยจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มี ความรู้ ความสามารถในการ

ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี โดยอาศัยทักษะทางวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย 1. ทักษะทางปัญญา 2. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร 3. ทักษะการจัดการบุคคล 4. ทักษะการจัดการองค์กร(มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 3.2557: 4) หากผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีมีทักษะทางวิชาชีพครบทั้ง 4 ด้าน จะสามารถช่วยให้เกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ทำ และยังส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพอีกด้วยดังนั้นการส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อองค์กรที่มีผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานให้สามารถปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กร และพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของตนและองค์กร

ประสิทธิภาพการทำงาน (Efficiency) เป็นการปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร รวมถึงการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และได้รับความเชื่อถือจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร ประกอบด้วย 1. การทำงานต้องเชื่อถือได้ 2. งานสำเร็จทันตามเวลา 3. ผลงานได้มาตรฐาน (กลชัย ช่างเหล็ก. 2557:2) ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการทำงานที่มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน ที่อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการปฏิบัติงาน ที่จะส่งผลทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรได้ รวมถึงความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานได้เช่นกัน ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีจึงต้องพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อเพิ่มศักยภาพของให้มีเกิดประสิทธิภาพการทำงานในแต่ละด้าน

ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี โดยเฉพาะผู้ทำบัญชีมีบทบาทสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก จึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี เพื่อให้รายงานทางการเงินถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หากผู้ทำบัญชีมีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีการแสวงหาความรู้เสมอๆ ทำให้งานที่ออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเมื่อมีความรู้มากขึ้นทำให้ตัวผู้ทำบัญชีเองสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น (อัมรินทร์ จ่าทัน. 2557: 2) หน่วยงานต่าง ๆ เตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชีเพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงานสามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่แต่ละองค์กรได้วางแผนไว้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่า ทักษะทางวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น หรือไม่ อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพบัญชีพัฒนาศักยภาพและการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้าน

การเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน ต่อสาธารณะชนและเพิ่มความน่าเชื่อถือของวิชาชีพบัญชีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อทดสอบผลกระทบของทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทักษะทางวิชาชีพบัญชีได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระและมีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งจากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

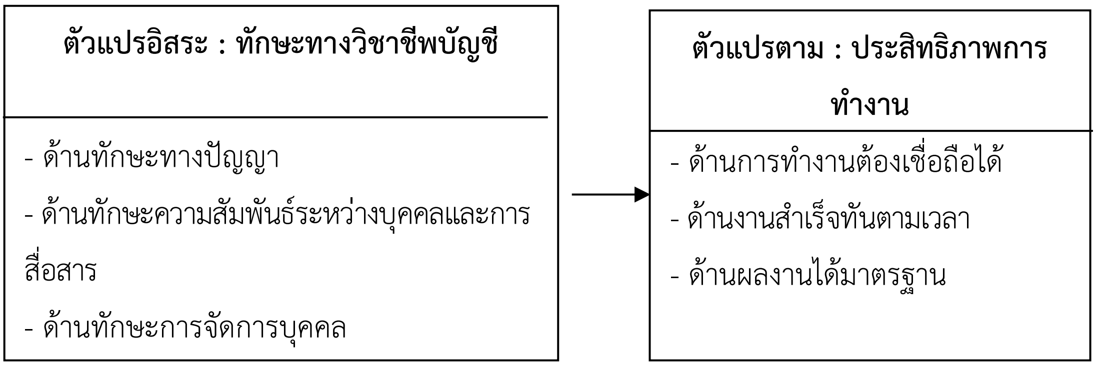

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิชาชีพบัญชีเป็นสายอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน นักบัญชีที่ทำงานในสายงานต่าง ๆ จึงควรพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและตอบสนองความต้องการขององค์กร โดยอาศัยทักษะทางวิชาชีพบัญชี เข้ามาช่วยในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำพาไปสู่การประสบความสำเร็จในสายวิชาชีพได้ (มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 3.2557: 4)

องค์ประกอบของทักษะทางวิชาชีพบัญชี

ทักษะทางวิชาชีพบัญชี (Professional Accounting Skills) เป็นส่วนหนึ่งของขีดความสามารถที่ต้องมีในผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเพื่อแสดงถึงสมรรถนะของตนขีดความสามารถเหล่านี้ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติ โดยขีดความสามารถเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงศักยภาพที่สามารถนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันการศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ ฉบับที่ 3เรื่อง การพัฒนาทางวิชาชีพระยะเริ่มแรก–ทักษะทางวิชาชีพ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2557 ได้จัดประเภทของทักษะทางวิชาชีพบัญชีออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาตัดสินใจ และใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ อันได้แก่ ความชำนาญทางตัวเลข และความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร (Interpersonal and Communication Skill) หมายถึง ความสามรถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ไขความขัดแย้งในการทำงาน รวมถึงการนำเสนอการพูดคุย การรายงานผ่านการเขียนและพูดที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อให้เกิดความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร รวมถึงการสื่อสารที่ชัดเจนและกระชับเพื่อนำเสนออภิปรายรายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านทักษะการจัดการบุคคล (Personal skills) หมายถึง ทัศนคติและความประพฤติส่วนบุคคล รวมถึงการจัดการตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดแจงงานตัวเองให้เสร็จตามกำหนดเวลา และความสามารถที่จะปรับต้องให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ตลอดเวลา มีการประยุกต์ใช้ความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการประเมินข้อมูลต่าง ๆรวมถึงการติดตามผลงานของตนเองโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้อื่น และไตร่ตรองด้วยตนเอง ตลอดจนการจัดการเวลาและทรัพยากรเพื่อให้บรรลุข้อกำหนดทางวิชาชีพได้

4. ด้านทักษะการจัดการองค์กร (Organizational skills) หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการทำงาน การบริหารองค์กร และการจัดการธุรกิจ รวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ การจัดโครงการ การจัดการบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายตามแนวปฏิบัติที่ระบุไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด สามารถสอบทานงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อประเมินว่างานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพขององค์กรหรือไม่

ดังนั้น ทักษะทางวิชาชีพบัญชี จึงเป็นทักษะที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีต้องการเพื่อนำมาใช้ในการทำงาน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพและส่งผลต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น ดังนั้น งานวิจัยนี้ทักษะทางวิชาชีพบัญชี จึงประกอบด้วย ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ทักษะการจัดการบุคคล และทักษะการจัดการองค์กร

ประสิทธิภาพการทำงาน

ประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) หมายถึง การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยทันเวลา และการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าหรือใช้น้อยแต่งานมีประสิทธิภาพงานมีความถูกต้องและได้รับความเชื่อถือจากบุคคลภายในองค์การและนอกองค์การ

ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นหัวใจของการนำองค์การไปสู่การบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน โดยผู้บริหารระดับสูงต้องปรับปรุงกระบวนการการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ตลอดจนการมอบอำนาจหน้าที่ให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างเต็มที่ ซึ่งการปฏิบัติงานของพนักงานถือเป็นกุญแจสำคัญในความสำเร็จขององค์การและความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงอยู่ และการเจริญเติบโตขององค์การ ทั้งปัจจุบันและอนาคต (กชพร นามสีฐาน. 2557) ซึ่งการแสดงประสิทธิภาพการทำงานใดๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างความเชื่อถือได้ของงาน ความสำเร็จทันตามเวลา และมาตรฐานของงาน โดยอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงด้วยการบันทึกลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลาในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า โดยได้แบ่งประสิทธิภาพ2 ระดับ ดังนี้(จิรานุช ยวงทอง. 2556:34)

องค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้จำแนกองค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน ไว้ดังนี้

1. ศรีอุบล ทองคำ (2557: 4) ได้อธิบายว่า การทำงานประสิทธิภาพการทำงานถือเป็นหัวใจของการแข่งขันทางธุรกิจที่ทุกหน่วยงานต้องพยายามดำเนินงานให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์การโดยเฉพาะในการปฏิบัติงานของทรัพยากรมนุษย์ที่ถือเป็นกุญแจสำคัญในความสำเร็จขององค์กร ประกอบด้วย

1. การทำงานต้องเชื่อถือได้ (Working Reliability) หมายถึง การปฏิบัติงานต้องมีข้อมูลบันทึกรายงานที่เชื่อถือได้ ถูกต้องต่อเหตุการณ์ รวดเร็ว เพียงพอ หน้าเชื่อถือและเป็นที่น่าพอใจแก่ทุกฝ่าย โดยข้อมูลดังกล่าวไม่มีความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญหรือไม่มีความลำเอียงบันทึกต่างๆควรคลอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆรวมทั้งประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ที่กิจการมีและประโยชน์ต่อสังคมด้วย นอกจากนี้การทำงานที่เชื่อถือได้ยังเกิดจากข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้ คือ ข้อมูลนั้นไม่มีความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญหรือไม่มีความลำเอียง และผู้ใช้ข้อมูลสามารถเชื่อถือได้ว่าข้อมูลดังกล่าวแสดง

สภาพเศรษฐกิจหรือเหตุการณ์ต่างๆที่แท้จริงของข้อมูล จากมาตรฐานการบัญชีได้กล่าวความเชื่อถือได้ของข้อมูลเกิดจากรายการ

2. งานสำเร็จทันตามเวลา (Timeliness) หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับหมอบหมายได้สำเร็จลุล่วงตามระยะเวลาหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้โดยในการปฏิบัติงานจะต้องให้ความสำคัญกับเวลาที่ส่งมอบงาน เพื่อเป็นการสร้างและรักษาความเชื่อถือจากบุคคลอื่นและผู้บังคับบัญชา ในการทำงานเสร็จทันตามเวลาจะต้องมีการวางแผนในการทำงานเป็นรายเดือน รายอาทิตย์ และรายวัน โดยมีข้อมูลที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. จารุวรรณ ชาวกล้า (2555: 4) ได้อธิบายว่า ประสิทธิภาพการทำงาน (Work Efficiency) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติงานหรือดำเนินงาน3. ผลงานได้มาตรฐาน (Standardization) หมายถึง คุณภาพของงานที่ทำสำเร็จมีความถูกต้อง เรียบร้อยสมบูรณ์ ครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณเชิงคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ตามข้อกำหนดหรือขั้นตอน ในการบริหารกระบวนการทำงานต่างๆ ขององค์กร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดยให้เสียต้นทุนน้อยที่สุด และได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยมีองค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน ประกอบด้วย

1. การทำงานเชื่อถือได้ (Reliable Work) หมายถึง การปฏิบัติงานภายใต้ ความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของผู้มีอำนาจหรือข้อจำกัดใดๆ ที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงาน ขาดความน่าเชื่อถือ

2. งานสำเร็จทันเวลา (Timeliness Work Success) หมายถึง เวลาที่ใช้ปฏิบัติงาน จริงเทียบกับเวลาที่กำหนด หรือเวลาที่จะทำงานชิ้นหนึ่งให้สำเร็จโดยการทำงานนั้นมีความรวดเร็วเป็นปัจจุบันและทันต่อการใช้งานของผู้บริหารในการตัดสินใจด้านต่างๆ

3. ผลงานได้มาตรฐาน (Standardized Work) หมายถึง ผลจากปริมาณงาน ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ครบถ้วน ถูกต้อง บรรลุตามวัตถุประสงค์งาน ที่ได้รับมอบหมายและในการปฏิบัติงานนั้นๆ มีการใช้ต้นทุนในการปฏิบัติงานลดลง และประหยัด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ประสิทธิภาพการทำงานเป็นหัวใจของการนำองค์การไปสู่การบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน โดยผู้บริหารระดับสูงต้องปรับปรุงกระบวนการการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ตลอดจนการมอบอำนาจหน้าที่ให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างเต็มที่ จึงประยุกต์จากงานวิจัยของ ศรีอุบล ทองคำ (2557) ประกอบด้วย

1. การทำงานต้องเชื่อถือได้ (Working Reliability) หมายถึง การปฏิบัติงานต้องมีข้อมูลบันทึกรายงานที่เชื่อถือได้ ถูกต้องต่อเหตุการณ์ รวดเร็ว เพียงพอ น่าเชื่อถือและเป็นที่น่าพอใจแก่ทุกฝ่าย โดยข้อมูลดังกล่าวไม่มีความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญหรือไม่มีความลำเอียง

2. งานสำเร็จทันตามเวลา (Timeliness) หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามระยะเวลาหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้

3. ผลงานได้มาตรฐาน (Standardization) หมายถึง คุณภาพของงานที่ทำสำเร็จมีความถูกต้อง เรียบร้อยสมบูรณ์ ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณเชิงคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ตามข้อกำหนดหรือขั้นตอน ในการบริหารกระบวนการทำงานต่างๆ ขององค์กร

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทักษะทางวิชาชีพบัญชีในด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีควรยึดถือและพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี จึงตั้งสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ a-c ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (a) ด้านทำงานต้องเชื่อถือได้ (b) ด้านงานสำเร็จทันตามเวลา และ(c) ด้านผลงานได้มาตรฐาน

สมมติฐานที่ 2 a-c ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (a) ด้านทำงานต้องเชื่อถือได้ (b) ด้านงานสำเร็จทันตามเวลา และ(c) ด้านผลงานได้มาตรฐาน

สมมติฐานที่ 3 a-c ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านการจัดการบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (a) ด้านทำงานต้องเชื่อถือได้ (b) ด้านงานสำเร็จทันตามเวลา และ(c) ด้านผลงานได้มาตรฐาน

สมมติฐานที่ 4 a-c ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (a) ด้านทำงานต้องเชื่อถือได้ (b) ด้านงานสำเร็จทันตามเวลา และ(c) ด้านผลงานได้มาตรฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีส่วนราชการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 140 คน ข้อมูล ณ วันที่ 5 มิถุนายน2560 (จังหวัดขอนแก่น. 2560: เว็บไซต์) คณะผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับประชากรกลุ่มตัวอย่างตามส่วนราชการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา จำนวน106 ฉบับ และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ

จำนวน 106 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 75.70 เมื่อเปรียบเทียบกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar และ Day (2001) ได้เสนอว่าการส่งแบบสอบถามมีอัตราตอบกลับเกินร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้

2. การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ตัวแปรอิสระทักษะทางวิชาชีพบัญชี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 16 ข้อ โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะทางปัญญา จำนวน 4 ข้อ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร จำนวน 4 ข้อ ทักษะการจัดการบุคคล จำนวน 4 ข้อ และทักษะการจัดการองค์กรจำนวน 4 ข้อ โดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามจากงานวิจัยของอำไพ ชัยดำ (2556) และแบบสอบถามของรวิวรรณ ยอดจันทร์ (2558) ตัวแปรตามประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale)จำนวน 14 ขอ โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย การทำงานต้องเชื่อถือได้ จำนวน 4 ข้อ งานสำเร็จทันตามเวลา จำนวน 4 ข้อและผลงานได้มาตรฐาน จำนวน 5 ข้อ โดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามจากงานวิจัยของศรีอุบล ทองคำ (2557)

3. คุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา ทบทวนเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try-out) กับผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คนแรกโดยใช้เทคนิค Item–total Correlation ซึ่งทักษะทางวิชาชีพบัญชี ได้คาอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.716-0.923และประสิทธิภาพการทำงาน ได้คาอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.709-0.922ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978) ได้นำเสนอว่า การทดสอบค่าอำนาจจำแนกเกินกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งทักษะทางวิชาชีพบัญชีมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.820–0.926 และประสิทธิภาพการทำงานมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.818–0.927 อยู่ในระดับมากกว่า0.70 ซึ่งสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได ซึ่งสอดคล้องกับ (Nunnally และ Bernstein. 1994) การตรวจสอบความสมบูรณ ความครบถ้วนในเนื้อหาของแบบสอบถามที่ไดรับตอบกลับทั้ง 106 ฉบับ ซึ่งมีแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณจำนวน 106 ฉบับคิดเป็นร้อยละ75.70 เมื่อเปรียบเทียบกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอด

คล่องกับ Aaker, Kumarและ Day (2001) ได้เสนอว่าการส่งแบบสอบถามมีอัตราตอบกลับเกินร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการ $WR = \alpha_1 + \beta_1 IN + \beta_2 CS + \beta_3 PS + \beta_4 OS + \varepsilon_1$

$TL = \alpha_2 + \beta_5 IN + \beta_6 CS + \beta_7 PS + \beta_8 OS + \varepsilon_2$

$SC = \alpha_3 + \beta_9 IN + \beta_{10} CS + \beta_{11} PS + \beta_{12} OS + \varepsilon_3$

เมื่อ

IN แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้านทักษะทางปัญญา

CS แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร

PS แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีทักษะการจัดการบุคคล

OS แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีทักษะการจัดการองค์กร

WR แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้

TL แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานด้านงานสำเร็จทันตามเวลา

SD แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานด้านผลงานได้มาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณของความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	WR	TL	SD	IN	CS	PS	OS
$\bar{x}$	4.15	4.24	4.22	3.77	4.01	4.09	3.90
S.D.	0.56	0.55	0.52	0.60	0.57	0.52	0.63
WR		0.809***	0.772***	0.618***	0.646***	0.708***	0.650***
TL			0.777***	0.596***	0.697***	0.745***	0.611***
SD				0.654***	0.578***	0.697***	0.580***
IN					0.654***	0.583***	0.662***
CS						0.738***	0.647***
PS							0.542***
OS							

*** =p < 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ทักษะด้านปัญญา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี การทำงานต้องเชื่อถือได้ งานสำเร็จทันตามเวลา และผลงานได้มาตรฐาน (r = 0.618, 0.596, 0.654, p < 0.01 เรียงตามลำดับ) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี การทำงานต้องเชื่อถือได้ งานสำเร็จทันตามเวลา และผลงานได้มาตรฐาน (r = 0.646, 0.697, 0.578, p < 0.01 เรียงตามลำดับ) ทักษะด้านการจัดการบุคคล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี การทำงานต้องเชื่อถือได้ งานสำเร็จทันตามเวลา และผลงานได้มาตรฐาน (r = 0.708, 0.745, 0.697, p < 0.01 เรียงตามลำดับ) ทักษะด้านการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี การทำงานต้องเชื่อถือได้ งานสำเร็จทันตามเวลา และผลงานได้มาตรฐาน (r = 0.650, 0.611, 0.580 p < 0.01 เรียงตามลำดับ)

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีและประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปรต้น	**ตัวแปรตาม**		
	การทำงานเชื่อถือได้	**งานสำเร็จทันตามเวลา**	**ผลงานได้มาตรฐาน**
	Model 1	Model 2	Model 3
	H1a – H4a	H1b – H4b	H1c – H4c
ทักษะด้านปัญญา (H1a – H1c)	0.135 (0.085)	0.081 (0.081)	**0.284***** (0.082)
ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร (H2a – H2c)	0.045 (0.102)	0.170 (0.097)	-0.092 (0.098)
ทักษะด้านการจัดการบุคคล (H3a – H3c)	**0.468***** (0.102)	**0.485***** (0.096)	**0.502***** (0.098)
ทักษะด้านการจัดการองค์กร (H4a – H4c)	**0.259***** (0.080)	**0.164**** (0.076)	0.137 (0.077)
Adjusted R	0.599	0.620	0.576
Maximum VIF	2.852	2.852	2.852

*** =p < 0.01, ** =p < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ทักษะด้านปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ทักษะด้านการจัดการบุคคล และทักษะด้านการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1. ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ทักษะด้านปัญญา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านผลงานได้มาตรฐาน (H1c: β= 0.284, p < 0.01) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิพาดา แก้วปัญโญ(2554: 55) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีในสังกัดของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 1 (ภาคเหนือ) จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า นักบัญชีมีทักษะด้านปัญญาที่ส่งผลต่อ

ด้านผลงานที่ได้มาตรฐานในเชิงบวกโดยนักบัญชีปฏิบัติงานในด้านผลงานที่ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพเป็นอันดับแรก ดังนั้น H1c ยอมรับสมมติฐาน

ในทางตรงกันข้ามทักษะด้านปัญญาไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการทำงานเชื่อถือได้ (H1a: β = 0.135, $p > 0.05$) และงานสำเร็จทันตามเวลา (H1b: β = 0.081, $p > 0.05$)

2. ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการทำงานเชื่อถือได้ (H2a: β = 0.045, $p > 0.05$) งานสำเร็จทันตามเวลา (H2b: β = 0.170, $p > 0.05$) และผลงานได้มาตรฐาน (H2c: β = -0.092, $p > 0.05$) **ดังนั้น H2a–c ปฏิเสธสมมติฐาน**

3. ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ทักษะด้านการจัดการบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานเชื่อถือได้(H3a: β = 0.468, $p < 0.01$) งานสำเร็จทันตามเวลา (H3b: β = 0.485, $p < 0.01$) และผลงานได้มาตรฐาน (H3c: β= 0.502, $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติรัตน์ มีมาก, รติกร บุญสวาทและชุติมา ขลิบทอง (2559:661)กล่าวว่า ทักษะด้านการจัดการบุคคลจะส่งผลต่อการทำงานที่น่าเชื่อถือได้ งานเสร็จตามทันเวลา และผลงานได้มาจรฐาน **ดังนั้น H3a–c ยอมรับสมมติฐาน**

4. ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ทักษะด้านการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การทำงานเชื่อถือได้ (H4a: β= 0.259, $p < 0.01$) และเสร็จตามทันเวลา (H4b: β = 0.164,$p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัตน์ มีมาก, รติกร บุญสวาท และชุติมา ขลิบทอง (2559: 661) กล่าวว่า ทักษะด้านการจัดการองค์กรจะส่งผลต่อการทำงานที่น่าเชื่อถือได้ และงานเสร็จตามทันเวลา **ดังนั้น H4a, H4b ยอมรับสมมติฐาน**

ในทางตรงกันข้ามทักษะด้านการจัดการองค์กรไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านผลงานได้มาตรฐาน (H4c: β = 0.137, $p > 0.05$) **ดังนั้น H4c ปฏิเสธสมมติฐาน**

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะด้านปัญญา มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านผลงานได้มาตรฐาน เนื่องจากคุณภาพของงานที่ทำสำเร็จต้องมีความถูกต้อง เรียบร้อยสมบูรณ์ ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณเชิงคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ตาม

ข้อกำหนดหรือขั้นตอน ในการบริหารกระบวนการทำงานต่างๆ ขององค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิพาดา แก้วปัญโญ (2554) กล่าวว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นๆ มีความคิดเห็นด้านทักษะทางปัญญา ในเรื่องความสามารถวางแผนการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์และเก็บข้อมูลรวมทั้งหลักฐานการวิจัยนั้นสามารถหาทางออกที่สมบูรณสำหรับปัญหาที่ซับซ้อน และความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล การประเมินผลและการจัดการสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการจัดการบุคคล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ ด้านงานสำเร็จทันตามเวลา และด้านผลงานได้มาตรฐานองค์กร เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีควรมีทัศนคติและความประพฤติส่วนบุคคลที่ดี รวมถึงการจัดการตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดแจงงานตัวเองให้เสร็จตามกำหนดเวลา และความสามารถที่จะปรับต้องให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ องค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัตน์ มีมาก, รติกร บุญสวาท และชุติมา ขลิบทอง กล่าวว่านักบัญชีมีการรายงานงบการเงินอย่างครบถ้วนถูกต้องและเชื่อถือได้ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลาที่กำหนดไว้ โดยที่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายแล้วเสร็จมีจำนวนมากกว่างานและเวลาที่ทำงานตามปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลนิชา หอมสุวรรณ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการและทักษะการทำงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในมุมมองของนักบริหารงานการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การปฏิบัติงานของนักบัญชีองค์การบริหารส่วนตำบล มีประสิทธิภาพทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ และด้านงานสำเร็จทันตามเวลาเนื่องจากผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีสามารถทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการส่งเสริม และสนับสนุนสำนักงานให้มีความเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำไพ ชัยคำ (2556) กล่าวว่านักวิชาการตรวจเงินแผ่นดินปฏิบัติการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินสามารถใช้ดุลยพินิจหรือความชำนาญตามมาตรฐานวิชาชีพบัญชี เพื่อพิจารณาและตัดสินใจงานทางด้านการตรวจสอบบัญชีได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะข้อปัญหาทางบัญชีที่มีผลกระทบอย่างมากต่อหน่วยงานที่เข้าตรวจสอบสามารถที่จะจัดแบ่งหน้าที่งานและการมอบหมายงาน การจูงใจและพัฒนาบุคลากร

ประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ ด้านงานสำเร็จทันเวลา และด้านผลงานได้มาตรฐาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีเนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีเป็นตัวสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีการวางแผนในการ

ปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีปริมาณเหมาะสมตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการจัดทำงบการเงินเพื่อให้งานมีปริมาณมากขึ้น ปฏิบัติงานตรงต่อเวลา และใช้เวลาทำงานอย่างคุ้มค่าทำให้งานประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีประสิทธิภาพจึงมักถูกวัดในรูปแบบของต้นทุนหรือจำนวนทรัพยากรที่ใช้ไปเมื่อเทียบกับผลงานที่ได้ รวมถึงการให้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็วตรงและมีประสิทธิภาพ เพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของศรีอุบล ทองคำ (2557: 36) กล่าวว่าประสิทธิภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรการปฏิบัติงานต้องมีการบันทึกรายการที่เชื่อถือได้ ถูกต้องต่อเหตุการณ์ รวดเร็ว สำเร็จลุล่วงตามระยะเวลาหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ และคุณภาพของงานที่ทำสำเร็จมีความถูกต้อง เรียบร้อยครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ไม่ผิดพลาดบกพร่อง ได้ผลตามเป้าหมาย เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรให้สูงขึ้น โดยใช้แนวคิดหลักการทำงานให้มีประสิทธิภาพของ Emersonประกอบด้วย การทำงานต้องเชื่อถือได้งานสำเร็จทันเวลา และผลงานได้มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ควรนำผลรายงานวิจัยไปใช้ในการกำหนดทักษะวิชาชีพบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ที่พึงประสงค์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด

1.2 ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ควรนำผลรายงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการกล่าวชมเชยหรือให้ผลตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีที่ปฏิบัติงานสำเร็จหรือเพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ส่วนราชการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ควรนำผลรายงานวิจัยไปใช้ในการพิจารณาผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในส่วนราชการ หรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

2. ข้อเสนอนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในหน่วยงานอื่นๆ ที่เป็นหน่วยงานของเอกชนและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางและหลากหลายมากขึ้น

2.2 ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรหาวิธีการในการวิจัยในลักษณะอื่นเช่น การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและแตกต่างไปจากวิธีการเดิม

2.3 ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลรายงานวิจัยด้านที่มีระดับนัยสำคัญหรือได้รับการยอมรับมากที่สุดไปศึกษาและต่อยอดหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กลชัย ช่างเหล็ก. (2557). **ผลกระทบของความเป็นเลิศทางการบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.จังหวัดขอนแก่น. (2560). สำนักงานจังหวัดขอนแก่น. เข้าถึงได้จาก URL : http://www.khonkaen.go.th/khonkaen6/main.php?cont=official.(27 มกราคม 2560)

จิรานุช ยวงทอง. (2556). ผลกระทบของความกดดันในวิชาชีพที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ทำบัญชีในจังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.

จุฬาลักษณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนะ. (2556). ความต้องการของพนักงานบัญชีในสังกัดของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูนต่อการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,เชียงใหม่.

ฐิติรัตน์ มีมาก. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณและทักษะทางวิชาชีพกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในสำนักงานบัญชี จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบัญชี). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล,นครราชสีมา.

ธิพาดา แก้วปัญโญ. (2554). เกี่ยวกับการประเมินทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีในสังกัดของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต1 (ภาคเหนือ)จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,เชียงใหม่.

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่8. กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

พลอยรวี จันทร์ประสิทธ์. (2556). ผลกระทบของทักษะทางวิชาชีพที่มีต่อความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชีบริษัทสำรวจและผลิตปิโตเลียมในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.

รวิวรรณ ยอดจันทร์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.(วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.

ศรีอุบล ทองคำ. (2557). ผลกระทบของเทคนิคการสอบบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน

ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.สภาวิชาชีพในพระราชานูปถัมภ์. (2557). **มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ ฉบับที่ 3การพัฒนาทาง**วิชาชีพ**ระยะเริ่มแรก เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ(ฉบับปรับปรุง)**. สภาวิชาชีพในพระราชานูปถัมภ์ เข้าถึงได้จาก URL: 1359010350/IES%203_FINAL%20TH%20050916.pdf. (30 มีนาคม 2560).

อำไพ ชัยคำ. (2556(. ทักษะทางวิชาชีพบัญชีของนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดินปฏิบัติการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,เชียงใหม่.

Aaker, D.A., Kumar, V. and Day, G.S. (2001). Marketing Research. New York : John Wiley and Son

Der Merwe, Nico van.(2013). An Evaluation Of An Integrated Case Study And Business Simulation To Develop Professional Skills In South African Accountancy Students. The Clute Institute 2013

Nunnally, J.C. (1978). Psychometric theory. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.

Stain Bank, LJ. (2009). Team Work : Improving Teme Expevience. International Federation of Accountants 2009

Tristan Boutros. (2014). Process Improvement Handbook : A Blueprint for Managing Change and Increasing Organizational Performance. MC Graw – Hill Education 2014

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนของจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน

Project Evaluation of the Capacity Development the Roadside Accident Prevention Center By promoting and creating concepts to prevent and reduce road accidents in Kamphaengphet Province.

นิพนธ์ ไตรสรณะกุล(Nipon Trisoranakul)[1*] วัฒนา นนทชิต(Wattana Nontachit)[2]
กรรณสิทธิ์ สะและน้อย(Kunsasit Salaenoi)[3]
[13]สังกัดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
[2]สังกัดคณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
*Corresponding author. E-mail: pon201955@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาวิเคราะห์และทำการประเมินผลแผนงานโครงการทางด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ซึ่งสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการได้จัดทำขึ้นตามเงื่อนไขในสัญญากับกรมการขนส่งทางบก โดยการวิเคราะห์ประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นโครงการในประเภทการสร้างเครือข่ายด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ผลการวิเคราะห์ประเมินผลโครงการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน) พบว่า ปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสม เพียงพอ ทั้งสถานที่ บุคลากร และหน่วยงานร่วมบูรณาการ โครงการมีโอกาสประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ การวิเคราะห์ประเมินผลกระบวนการดำเนินโครงการ พบว่า โครงการ มีระบบการดำเนินงานที่เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สามารถใช้ทรัพยากรได้เกิดประโยชน์ มีความสามารถในการบริหารงานเกิดความคุ้มค่าในระดับสูงสุด การประเมินผลผลิตโครงการ พบว่า โครงการมีความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ อย่างมีคุณภาพและเกิดคุณค่า สำหรับการประเมินบริบท พบว่า พื้นที่และสภาพแวดล้อมการดำเนินกิจกรรมโครงการมีความเหมาะสมสามารถดำเนินโครงการเพื่อการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน การสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนน

Abstract

The project is in the category of network security in the car on the road. Results of Analysis Evaluation The project for Capacity Development the Roadside Accident Prevention Center By promoting and creating concepts to prevent and reduce road accidents. (Kamphaeng Phet Province), fiscal year 2016. The input of the project is appropriate, enough, Both the staff and the joint integrated units. The project has achieved its goals. The analysis found that the project evaluation process. The project has a system operating efficiency, effectiveness can use resources wisely. Have the ability to work Prihar the value at the highest level. The evaluation found that the program has achieved its goals and objectives. Quality and value The context for evaluating the space and environment project activities are appropriate to the project to Creating a network of road safety in the area, the local government district Continuously.

Keywords: Road Safety Create a Network of Road Safety

บทนำ

กองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน มีพันธกิจข้อที่ 1 สนับสนุนและส่งเสริมโครงการหรือแผนงานทางด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนของกรมการขนส่งทางบก กองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนจึงได้จัดสรรทุนสนับสนุนและส่งเสริมด้านการป้องกันและลดอุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนน ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกรมการขนส่งทางบก โดยได้จัดสรรเงินงบประมาณให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ซึ่งโครงการโครงการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน) จังหวัดกำแพงเพชร เป็นโครงการหนึ่งที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณมาตลอดทุกปี

สืบเนื่องจากที่สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชรได้มีการจัดทำโครงการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลในเขตจังหวัดกำแพงเพชร โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นเครือข่ายที่ได้รับจัดตั้งเป็นศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล จำนวนทั้งสิ้น 27 แห่ง ศูนย์ปฏิบัติการฯ ที่เกิดขึ้นแต่ละแห่งจะประกอบไปด้วยประชาชนในพื้นที่ อปพร. นักเรียนและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยทางถนนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่โดยร่วมกันจัดทำแผนกิจกรรม / โครงการ ซึ่งจะมีการ

ตรวจติดตามและประเมินผลจากคณะทำงานตรวจติดตามและประเมินผลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดการจัดทำโครงการฯ ที่ผ่านมาจะมีการพิจารณาพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ (1) เป็นพื้นที่ที่มีสถิติการเกิดอุบัติเหตุสูงหรือมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุอย่างร้ายแรง และ (2) เป็นพื้นที่ที่มีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่มีศักยภาพ มีแนวคิดและเห็นถึงความสำคัญในการร่วมสร้างความปลอดภัยทางถนนซึ่งพบว่าท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการบางแห่งยังขาดองค์ความรู้ในการจัดทำกิจกรรมด้านความปลอดภัยทางถนน

ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น เป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนรถในพื้นที่ / จำนวนผู้มีใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์ / สถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตตำบล รวมทั้งเป็นศูนย์รับเรื่องอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และรับแจ้งปัญหาจุดเสี่ยงอันตรายจากการใช้รถใช้ถนนในเส้นทางต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ ภายใต้การทำงานของคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล ซึ่งประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ และผู้แทนสถานศึกษาในพื้นที่ ซึ่งบุคลากรเหล่านี้จะมีหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลร่วมกันพิจารณาจัดทำแผนป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน รวมถึงดำเนินกิจกรรมตามแผนให้เป็นพื้นที่แห่งความปลอดภัย แต่เนื่องจากศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลที่เกิดขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 – 2554 จำนวน 22 ศูนย์ มีศักยภาพในการบริหารศูนย์แตกต่างกัน มีทิศทางการทำงานไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันประกอบกับมีคณะกรรมการบางคน (หน่วยงาน) โยกย้ายและเปลี่ยนสายงานโดยไม่มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายเพิ่มเติม ทำให้การทำงานของศูนย์ขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลได้เกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของศูนย์ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น รวมทั้งมีเครือข่ายอาสาสมัครคมนาคมปลอดภัยที่เข้มแข็ง จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยได้คัดเลือกศูนย์ปฏิบัติการฯ ที่ได้รับมอบโล่รางวัลและอุปกรณ์ด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานบนท้องถนน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 จำนวนรวมทั้งสิ้น 6 แห่ง พัฒนาให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลต้นแบบในระดับมาตรฐานต่อไป

ดังนั้น ผลของการดำเนินการจึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ไม่มากเท่าที่ควร เพราะปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไขที่ตรงจุด ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชรจึงได้มีแนวคิดในการจัดทำโครงการ โดยขอความร่วมมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 11 อำเภอ จัดส่งบุคลากรแห่งละ 2 ราย ซึ่งประกอบด้วย (1) ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล และ (2) เจ้าหน้าที่งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล

เข้ารับการส่งเสริมความรู้ / ร่วมเสวนาเรียนรู้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลดีเด่น (นวัตกรรมด้านความปลอดภัยทางถนนดีเด่น) ในปีที่ผ่านมาที่เป็นต้นแบบความปลอดภัยทางถนนและร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อระดมความคิดเห็นในการสะท้อนปัญหาอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นในพื้นที่และหาแนวคิดร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเชิงพื้นที่ สามารถนำไปจัดทำแผน /โครงการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินโครงการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน) ถึงปัจจัยและกระบวนการดำเนินโครงการสู่ความสำเร็จ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินงานของโครงการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน) ว่าสามารถดำเนินการให้สำเร็จได้ตามเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้หรือไม่
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่องในการดำเนินโครงการ รวมถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินโครงการต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ประเมินผลแผนงานโครงการ

ตามการจัดอันดับมาตรฐานของการประเมินผล พบว่า รูปแบบการประเมินผลของ Daniel L. Stufflebeam ที่เรียกว่า CIPP Model เป็นกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ประเมินผลแผนงานโครงการที่มีเกณฑ์วัดที่ได้มาตรฐาน ทั้งการใช้ประโยชน์ (Utility) การทดสอบทางเลือกที่กระทำได้ (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) และความถูกต้อง (Accuracy) นอกจากนั้น CIPP Model ยังให้ความเป็นธรรมต่อการประเมินผลแผนงานโครงการ กล่าวคือ มีการประเมินผลครบถ้วน ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) กระบวนการ (Process Evaluation) ผลผลิต (Product Evaluation) และบริบท (Context Evaluation) โดยมีกรอบแนวคิดตามตัวแบบที่ 1 (สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, 2557, หน้า 2-11) ดังนี้

1. การประเมินผลบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินผลเกี่ยวกับเป้าหมาย (Goals) ของ

โครงการว่า โดยสภาพแวดล้อมแล้ว การเลือกพื้นที่ดำเนินโครงการ มีความจำเป็นต่อเป้าหมายมากน้อยเพียงใด มีความชัดเจนหรือไม่เมื่อพิจารณาตามกรอบระยะเวลากับเป้าหมาย หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความสอดคล้องกับพันธกิจขององค์การหรือไม่ อย่างไร

2. การประเมินผลปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินผลแผน (Plans) ของโครงการ ว่ามีปัจจัยนำเข้าอะไรบ้าง เพื่ออธิบายว่า โครงการมีความต้องการอะไรหรือต้องการที่จะได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้งเหตุผลความจำเป็นของโครงการว่าเป็นการตอบสนองต่อการบรรเทาปัญหาอะไรบ้าง ทำให้รู้ล่วงหน้าได้ว่า โครงการมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด

3. การประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลกระบวนการเป็นการเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมกับค่าใช้จ่ายตามแผนและงบประมาณ อธิบายถึงปัญหาของการปฏิบัติงานและประเมินความชำนาญการของการดำเนินงาน ตลอดจนรายงานถึงคุณภาพของกระบวนการ เป็นการประเมินผลความคุ้มค่า 4 เรื่อง คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการดำเนินงานของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดประสงค์เพื่อการวัด การตีความ และการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ วัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การค้นคว้าหาความจริงในขอบเขตของการประเมินเกี่ยวกับความต้องการของประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องทั้งหมด การประเมินผลผลิตเป็นการประเมินทั้งผลลัพธ์ที่ดีและไม่ดี ทั้งระยะสั้นในปัจจุบัน และระยะยาวในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตการดำเนินการของการศึกษาวิเคราะห์ประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาวิเคราะห์การประเมินผล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ บริหาร และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนตำบล ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการ

2. เนื้อหาและการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาและประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ของจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน โดยใช้รูปแบบการประเมินผล CIPP Model (Stufflebeam, D.L., 2002) ซึ่งประกอบด้วย บริบท (Context Evaluation) ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) กระบวนการ (Process Evaluation) และผลผลิต (Product Evaluation)

งานวิจัยนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับบริหาร และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนตำบล ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารการดำเนินโครงการ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ได้ผลสรุป ดังนี้

1. การประเมินผลบริบทของโครงการ

การประเมินผลบริบทของโครงการเป็นการประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ว่ามีความจำเป็นในการดำเนินโครงการอย่างไร มีความชัดเจน ความสอดคล้อง และความซ้ำซ้อนหรือไม่อย่างไร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความจำเป็นของโครงการ โดยพิจารณาจากพื้นที่ตั้งของโครงการ ว่ามีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ประเมินผลพบว่า ศักยภาพของพื้นที่ตั้งโครงการด้านสถานที่ดำเนินกิจกรรมโครงการ เจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการ และแนวทางการบูรณการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดกำแพงเพชร มีความเหมาะสมตามสภาพและอำนาจหน้าที่ขององค์การนั้น เมื่อพิจาณาความเหมาะสมตามภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ พบว่า ขนาดพื้นที่ตั้งจังหวัด จำนวนประชากร ลักษณะทางการปกครอง การคมนาคมขนส่ง และหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ภายในจังหวัด เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดโครงการอย่างต่อเนื่องและสามารถดำเนินโครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์โครงการ

1.2 ความชัดเจนของส่วนประกอบของโครงการ โดยพิจารณาว่าในแต่ละส่วนประกอบย่อยของโครงการ ส่งเสริมกันอย่างไร ทั้งเนื้อหาและรายละเอียด การวิเคราะห์

ประเมินผลพบว่า ทุกกิจกรรมดำเนินโครงการมีการดำเนินอย่างมีมาตรฐาน มีหลักเกณฑ์แนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสำเร็จตามเป้าหมายโครงการอย่างชัดเจน และการดำเนินโครงการที่มีระบบการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์การต่าง ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งการทำงานแบบบูรณาการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ความสอดคล้องกับพันธกิจ การวิเคราะห์ประเมินผลพบว่า โครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนและดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันโดยขยายเครือข่ายสมาชิกเพื่อให้ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนเกิดการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้านความปลอดภัยทางถนนและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง สอดคล้องตามพันธกิจกรมการขนส่งทางบก ในการให้ความสำคัญจัดระเบียบ พัฒนาและส่งเสริมการขนส่งทางถนน ให้มีความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย พัฒนามาตรฐานและกำกับดูแลรถให้มีความปลอดภัย และส่งเสริมสวัสดิภาพการขนส่งทางถนน เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในการเดินทาง ทางถนน สอดคล้องกับพันธกิจของกองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนในการสนับสนุนและส่งเสริมโครงการหรือแผนงานทางด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนของกรมการขนส่งทางบก

1.4 ความซ้ำซ้อนกับโครงการอื่น การดำเนินโครงการของสำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร สามารถบูรณาการ ร่วมกับโครงการอื่น เช่น โครงการรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนของกรมการขนส่งทางบก โดยท้องถิ่นที่มีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนมาบูรณาการกิจกรรมร่วมกันทั้งสถานที่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และวัสดุอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ร่วมดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ของเจ้าหน้าที่ตามช่วงเทศกาลต่าง ๆ และสามารถใช้ทรัพยากรดำเนินโครงการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการประชาสัมพันธ์ ของ กปถ. สามารถเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการและการสนับสนุนสื่อสารสนเทศสำหรับการดำเนินกิจกรรมโครงการ

2. การวิเคราะห์ประเมินผลปัจจัยนำเข้า

2.1 ความต้องการ การแสวงหาแนวคิดร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเชิงพื้นที่ พิจารณาจากการดำเนินโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ภายใต้แนวคิดนวัตกรรมสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกำแพงเพชร มีรูปแบบการดำเนินโครงการโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อทราบข้อมูล ความคิดเห็น ทัศนคติเกี่ยวกับสถานการณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในปัจจุบัน และเพื่อให้เกิดแนวคิดหรือรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ

ทางถนนเชิงพื้นที่การดำเนินกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนปัญหาอุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และร่วมกันกำหนดแนวทางหรือรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเชิงพื้นที่ สามารถนำไปสรุปและเผยแพร่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการจัดทำแผนงาน/โครงการในการสร้างความปลอดภัยทางถนนให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในการจัดทำรายงานสรุปประเด็นและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการในจังหวัดกำแพงเพชร ทำให้ผลการดำเนินโครงการเกิดความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนน

2) เพื่อส่งเสริมแนวคิดและสะท้อนปัญหาร่วมกันในการป้องกันและลดปัญหาอุบัติเหตุทางถนน ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

3) เพื่อให้ได้แนวทางหรือรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและลดปัญหาอุบัติเหตุทางถนน

4) เพื่อเผยแพร่แนวคิดจากการระดมความคิดเห็นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

5) เพื่อสร้างวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยทางถนนให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนให้เกิดความยั่งยืน

2.2 ปัญหา การต่อยอดแนวคิดในการโครงการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน) จังหวัดกำแพงเพชร ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เน้นการมีส่วนร่วมในการร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนด้วยวิธีการใหม่ๆ หรือเป็นรูปแบบที่ใช้ได้ดีในพื้นที่อื่นแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ท้องถิ่นของตนเอง (นวัตกรรมความปลอดภัยทางถนน) เกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของศูนย์ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น

2.3. ทรัพย์สิน

2.3.1 ศักยภาพภายใน กลุ่มวิชาการขนส่งสำนักงานจังหวัดกำแพงเพชรเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับ หน่วยราชการต่าง ๆ ภายในจังหวัดที่มีบทบาทด้านการจัดการความปลอดภัยทางถนนดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.3.2 งบประมาณ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรทั้งสิ้น 203,000 บาท (สองแสนสามพันบาทถ้วน) สามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 โอกาสของโครงการ

2.4.1 ความสำเร็จ ณ กรกฎาคม 2559 ภาพรวมผลการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 83.3 ของเนื้องาน เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินโครงการกับระยะเวลาในช่วงปีงบประมาณ พบว่ามีความสอดคล้องกัน ดังนั้นโอกาสความสำเร็จของโครงการคิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมาย

2.4.2 ความเป็นไปได้ทางการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่เป้าหมายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงมีโอกาสเป็นไปได้ทางการบริหารสูงมาก

2.4.3 การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน กระบวนการดำเนินโครงการทั้งหมดนั้นมีลักษณะการ บูรณาการทำงานร่วมกันในทุกองค์การ และทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ในอนาคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินผลกระบวนการดำเนินงานของโครงการ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การประเมินผลกระบวนการโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

การประเมินความคุ้มค่า	สัญลักษณ์	คะแนน	แปลความ
1. ประสิทธิภาพ	M_1	0.98	สูงที่สุด
1.1 การทำงานของบุคลากรและผลตอบแทนเหมาะสม	M_{10}	1.00	สูงที่สุด
1.2 ไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์	M_{11}	1.00	สูงที่สุด
1.3 หน่วยงานมีบริการได้มาตรฐาน	M_{12}	0.93	สูงที่สุด
1.4 มีหน่วยตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน	M_{13}	0.95	สูงที่สุด
1.5 มีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ	M_{14}	1.00	สูงที่สุด
1.6 มีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ	M_{15}	1.00	สูงที่สุด
2. ประสิทธิผล	M_2	0.96	สูงที่สุด
2.1 หน่วยงานที่มีผลผลิต บริการ กิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้	M_{20}	1.00	สูงที่สุด
2.2 การวางแผนและการปฏิบัติงานสอดคล้องกับเป้าหมาย	M_{21}	1.00	สูงที่สุด
2.3 มีการวัดผลการปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมาย	M_{22}	0.89	สูงที่สุด

3. การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด	M_3	0.97	สูงที่สุด
3.1 การใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	M_{30}	1.00	สูงที่สุด
3.2 มีการพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรคนและปัจจัยนำเข้า	M_{31}	1.00	สูงที่สุด
3.3 มีการให้ผลตอบแทนตามผลงานจริง หรือค่าใช้จ่ายที่จ่ายเพื่อปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสม	M_{32}	0.92	สูงที่สุด
4. ความสามารถของโครงการในการดำเนินงาน	M_4	0.97	สูงที่สุด
4.1 โครงการมีแผนงานและเป้าหมาย	M_{40}	0.94	สูงที่สุด
4.2 โครงการมีการเน้นผลงานด้านการให้บริการ	M_{41}	1.00	สูงที่สุด
4.3 มีการประเมินผลการทำงานและนำไปปรับปรุงบริการ	M_{42}	0.92	สูงที่สุด
4.4 ผู้บริหารระดับสูงมีภาวะผู้นำ	M_{43}	1.00	สูงที่สุด
4.5 โครงการมีวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ที่เอื้อต่อการพัฒนา	M_{44}	1.00	สูงที่สุด
4.6 การปฏิบัติงานทุกขั้นตอนจะทำให้เกิดมูลค่าที่เพิ่ม	M_{45}	1.00	สูงที่สุด
ความคุ้มค่า	M	0.97	สูงที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์ประเมินผลความคุ้มค่าของโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.97 หมายความว่า โครงการมีความคุ้มค่าอยู่ในช่วงระดับสูงที่สุด สามารถสรุปผลการประเมินความคุ้มค่าของโครงการ ตามองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ตามรายละเอียดของข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ดังนี้

3.1 ประสิทธิภาพของโครงการ การประเมินผลกระบวนการด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานของโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล พบว่า บุคลากรในการดำเนินกิจกรรมโครงการมีความเพียงพอ มีความสามารถ และมีการรับรู้และความเข้าใจในกิจกรรมโครงการที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนโดยวิธีการส่งเสริมและสร้างแนวคิดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 11 อำเภอในจังหวัดทำให้มีการยกร่างโครงการเพื่อดำเนินการป้องกันปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในระดับตำบล ด้านการเงินมีการบริหารอย่างเป็นระบบ ตามแนวทางและวิธีการปฏิบัติที่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นของโรงแรมซึ่งเป็นสถานที่ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ประสิทธิผลของโครงการ การประเมินผลกระบวนการ ด้านประสิทธิผลของโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล พบว่า โครงการมีการวางแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายโดยระยะเวลาในการดำเนินโครงการตั้งแต่การจัดเตรียมการประสานงานทีมวิทยากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการระดมความคิด ทั้งสิ้นจำนวน 10 เดือน ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนจังหวัดกำแพงเพชร โดยการระดมความคิดเห็นประเด็นการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ และร่วมกันกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และสำเร็จตามตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3.3 การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การประเมินผลกระบวนการ ด้านการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดของโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล พบว่า โครงการ มีการวางแผนด้านบุคลากรในการปฏิบัติงานตามกิจกรรมต่างๆ อยู่ในรูปของคณะทำงาน โดยบุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ มีลักษณะการทำงานแบบทีมงานภายในโครงการโดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการเงินโครงการมีวิธีการและขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างเป็นระบบ มาใช้ในการบริหารค่าใช้จ่ายในกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการและวัสดุอุปกรณ์ในโครงการได้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.4 ความสามารถในการดำเนินงาน การประเมินผลกระบวนการ ด้านศักยภาพในการดำเนินงานของโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล พบว่า โครงการสามารถวางแผนงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายมีการจัดเตรียมแผนการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มและสิ้นสุดโครงการ ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมการสร้างเครือข่ายและขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลในจังหวัดกำแพงเพชรอย่างต่อเนื่อง บุคลากรดำเนินโครงการทุกท่านมีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการดำเนินโครงการโดยใช้ความรู้และทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้และอำนวยความสะดวกในการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกลุ่มเป้าหมาย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนมีความเข้าใจในการดำเนินโครงการร่วมกันระดมความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ จึงส่งผลให้เกิดความสามารถในการดำเนินโครงการที่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างมีความสามารถและศักยภาพในช่วงระดับสูงที่สุด

4. การประเมินผลผลิตของโครงการ

เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน เพื่อเปรียบเทียบถึงผลลัพธ์กับผลกระทบในความต้องการของเป้าหมาย แผนการปฏิบัติงาน ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการในโครงการนี้ทั้งหมด จากการวัดผล การตีความ และการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผลผลิตที่ตั้งไว้

4.1 ความสำเร็จของโครงการ เป็นการวัดผลสำเร็จตามดัชนีชี้วัดที่ได้ตั้งไว้ ผลการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามแผนและขั้นตอนการดำเนินงาน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลในเขตจังหวัดกำแพงเพชรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมประชุม 11 อำเภอ จำนวน 83 แห่ง จากจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลทั้งหมด 88 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 94.31 ซึ่งมีรูปแบบเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รับฟังต้นแบบนวัตกรรมด้านการป้องกัน แก้ไข และลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่จากศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในปีงบประมาณ 2553 – 2557

ขั้นตอนที่ 2 รับฟังการบรรยายหัวข้อ “อุบัติเหตุทางถนนกับการร่วมสร้างความปลอดภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” โดยวิทยากรจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนที่ 3 การแบ่งกลุ่มวิเคราะห์ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ การให้องค์ความรู้เรื่องการทำงานด้านการป้องกัน แก้ไข และลดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ และได้จัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สรุปประเด็นปัญหาอุบัติเหตุทางถนน และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ สำเร็จคิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมาย ได้มีส่วนช่วยให้ประชาชนในพื้นที่มีจิตสำนึกในการใช้รถใช้ถนนอย่างถูกกฎจราจรและเกิดความปลอดภัยลดปัญหาอุบัติเหตุทางถนนมีผลทำให้จำนวนการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในภาพรวมตั้งแต่ปี 2553 ในพื้นที่ลดลง

4.2 การเปรียบเทียบผลสำเร็จกับปัจจัยนำเข้า เป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตที่ได้รับกับศักยภาพภายในและค่าใช้จ่ายของโครงการผลการวิเคราะห์ประเมินผลพบว่า

1) ศักยภาพภายในของโครงการ โดยพิจารณาจากสถานที่ดำเนินโครงการที่มีการประสานงานไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมโครงการ ด้านเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจากลักษณะของการดำเนินโครงการแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้มีเจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการมีความสามารถ และศักยภาพในการดำเนินโครงการ ตลอดจนผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูงยังเล็งเห็นความสำคัญของโครงการที่ส่งผลต่อการลดปริมาณอุบัติเหตุอย่างยั่งยืน ทำให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายโครงการ

2) ค่าใช้จ่ายโครงการ จากงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจากกองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน จำนวน 203,000 บาท (สามแสนสามพันบาทถ้วน) การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลโดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ปัจจุบันกิจกรรมได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2559 (สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร, 2559) มีการใช้จ่ายงบประมาณไปทั้งสิ้น 148,093 บาท คิดเป็นร้อยละ 72.95 ของงบประมาณทั้งหมด งบประมาณคงเหลือ 54,907 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.05 ของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรดำเนินโครงการ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินโครงการที่ผ่านมามีการจัดสรรการจ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และเกิดความคุ้มค่า เมื่อเทียบกับจำนวนผลผลิตที่ได้รับของกิจกรรม ที่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายโครงการ จากการเปรียบเทียบรายจ่ายงบประมาณกับผลผลิตตามการดำเนินโครงการแล้วมูลค่าเชิงคุณภาพของผลผลิตโครงการมีค่าสูงกว่าค่าใช้จ่ายโครงการมาก

4.3 การให้คุณค่าแก่โครงการ เป็นการให้คุณค่าแก่โครงการว่าสมควรดำเนินต่อไปหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง หรือสมควรยกเลิกโครงการ ผลการวิเคราะห์ประเมินผลพบว่า

4.3.1 ประสิทธิภาพของโครงการ การให้คุณค่าแก่โครงการเกี่ยวกับด้านการปฏิบัติงานและผลตอบแทนของบุคลากร การดำเนินโครงการที่มีการประสานความร่วมมือไปยังส่วนงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการจากหน่วยงานภายในและภายนอกที่มีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์งานด้านความปลอดภัยทางถนน ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บุคลากรเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเวลาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และค่าตอบแทนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับปริมาณและคุณภาพของงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ รายละเอียดกิจกรรมมีมาตรฐานเหมาะแก่การดำเนินโครงการ ทุกกิจกรรมสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

4.3.2 ประสิทธิผลของโครงการ การให้คุณค่าแก่โครงการเกี่ยวกับประสิทธิผลโครงการ ด้านผลผลิตเป็นไปตามเป้าหมายโครงการ โดยกิจกรรมมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนจังหวัดกำแพงเพชร โดยการระดมความคิดเห็นประเด็นการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ และร่วมกันกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และสำเร็จตามตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร้อยละ 100 ของเป้าหมายโครงการ การทำงานมีระบบการวางแผนการปฏิบัติงาน การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแผนการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน และการวัดผลการปฏิบัติงานมีการรายงานผลการดำเนินกิจกรรม การเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโครงการ และผลจากการดำเนิน

โครงการดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน และถือเป็นโครงการที่นำแนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน สถานศึกษาและหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เพื่อให้การรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนเป็นโครงการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สมควรที่จะจัดทำโครงการต่อเนื่องในปีงบประมาณ 2560 เพื่อการสร้างเสริมความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน การขับขี่ที่ปลอดภัยให้กับประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนหาแนวทางป้องกันและลดปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยทางถนนเพื่อเป็นการการลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมได้ในระยะยาว และเป็นโครงการเสริมสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมรณรงค์ลดอุบัติเหตุ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชน ท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนจัดทำแผนรณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุในพื้นที่ตน ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553 เป็นต้นมา ขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และการใช้ต้นทุนต่อหน่วย (ต่อ “ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล” คือ 68,000 บาทต่อศูนย์ฯ) ผลการวิเคราะห์ประเมินผล พบว่า ทุกกิจกรรมดำเนินโครงการมีการดำเนินอย่างมีมาตรฐาน มีหลักเกณฑ์แนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสำเร็จตามเป้าหมายโครงการอย่างชัดเจน และการดำเนินโครงการที่มีระบบการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์การต่าง ๆ ของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งการทำงานแบบบูรณาการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการดำเนินโครงการนี้มีจุดเด่น คือ การเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนด้วยวิธีการใหม่ๆ หรือเป็นรูปแบบที่ใช้ได้ดีในพื้นที่อื่นแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ท้องถิ่นของตนเอง และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของศูนย์ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศรา แสนศิริทวีสุข และคณะ (2559) ซึ่งพบว่า การบูรณาการในการสร้างเสริมความปลอดภัยทั้งจากการบาดเจ็บจราจรและจมน้ำ ควรมุ่งเน้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเกิดความร่วมมือ ในการดำเนินการ โดยมีการบูรณาการสร้างเครือข่ายดำเนินงาน โดยไม่จำเป็นต้องจัดตั้งเครือข่ายแยกเป็นการเฉพาะแต่ละสาเหตุของการบาดเจ็บ มีการจัดทำ แผนงาน โครงการและกิจกรรมสร้างเสริมความปลอดภัย แบบบูรณาการ การผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่มาบริหารจัดการร่วมกันในการสร้างเสริมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์ คือองค์ความรู้และมีศิลป์ คือความสามารถในการประสานความสัมพันธ์ของเครือข่าย และมีทรัพยากรใน หน่วยงาน

อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานไป พร้อมกันด้วยความราบรื่น มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนายกระดับคุณภาพโครงการ

1. ภายหลังจากการจัดกิจกรรมให้กับพื้นที่ต่างๆ แล้ว สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร ควรเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่แผนแม่บทการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลในท้องถิ่นนั้น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ฯ และเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคมนาคมปลอดภัยอย่างต่อเนื่องครบทั้ง 27 ศูนย์ของจังหวัดกำแพงเพชร

2. สำนักงานขนส่งจังหวัดสมควรเก็บข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุของรถจักรยานยนต์ในเขตพื้นที่ที่ทำเครือข่ายไปแล้ว ตั้งแต่ปี 2553 ถึง 2557 เพื่อประเมินผลลัพธ์ว่า เครือข่ายที่สร้างขึ้นได้ทำงานอย่างต่อเนื่องหรือไม่ โดยดูจากจำนวนอุบัติเหตุของรถจักรยานยนต์ที่ประสบเหตุในพื้นที่นั้นจริง

3. สำนักงานขนส่งจังหวัดสำรวจจุดเสี่ยงของถนนในท้องถิ่น และนำเครือข่ายของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนที่ดำเนินงานตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา ร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมในชุมชน

4. ภายหลังจากการจัดกิจกรรมให้กับพื้นที่ต่างๆ แล้ว สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร ควรเสนอให้ อปท. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่แผนปฏิบัติการของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลในท้องถิ่นนั้น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ฯ และเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคมนาคมปลอดภัยอย่างต่อเนื่องครบทั้ง 27 ศูนย์ของจังหวัดกำแพงเพชร

5. โครงการนี้มีความคุ้มค่าอยู่ในระดับสูงสุด เป็นการสร้างนวัตกรรมด้านการจัดการความปลอดภัยทางถนนในระดับชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนได้อย่างครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและการดำเนินกิจกรรมสามารถขยายได้ทั่วทั้งจังหวัด ควรสนับสนุนให้จังหวัดกำแพงเพชรเป็นโครงการต้นแบบของจังหวัดอื่นที่สนใจในโครงการประเภทนี้

6. กระบวนการดำเนินงานของโครงการทุกขั้นตอนควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และรายงานข้อมูลต่าง ๆ ผ่านทางเว็ปไซต์สำนักงานขนส่งจังหวัด เพื่อเป็นช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารของโครงการให้คณะทำงาน เจ้าหน้าปฏิบัติ และประชาชนในพื้นที่ทราบถึงความก้าวหน้าของกิจกรรมสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์การได้

7. ภายหลังจากการจัดกิจกรรมให้กับพื้นที่ต่าง ๆ แล้วองค์กรปกครองท้องถิ่น ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่แผนแม่บทการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล

ในท้องถิ่นนั้นโดยการทำหนังสือเสนอแนะจากสำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ฯ และเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคมนาคมปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

เกศรา แสนศิริทวีสุข ณพชร สีหะวงษ์ และสุขสันต์ กองสะดี. (2559). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความปลอดภัยจากการบาดเจ็บจราจรและจมน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการสาธารณสุข ปีที่ 25 ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม 2559.

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559). แบบสำรวจความพึงพอใจผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบลโดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559, 2 สิงหาคม). หนังสือราชการเรื่อง จัดส่งเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ “สรุปประเด็นปัญหาอุบัติเหตุทางถนนและแนวทางแก้ไขปัญหา” ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลจังหวัดกำแพงเพชร. ที่ กพ 0012/ว1342. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559, มีนาคม). หนังสือราชการเรื่อง ขอความอนุเคราะห์จัดทำข่าวพิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop). ที่ กพ 0012/ว. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559, 2 มีนาคม). บันทึกข้อความเรื่อง มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559.ที่ กพ 0012/ -. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559). ตารางสรุปประโยชน์การดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนจังหวัดกำแพงเพชร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559, 28 กรกฎาคม). บันทึกข้อความเรื่อง รายงานสรุปประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการจัดทำนวัตกรรมโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อความปลอดภัยทางถนนจังหวัดกำแพงเพชร (โครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนจังหวัดกำแพงเพชร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559). ที่ กพ 0012/-. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร. (2559, 28 สิงหาคม). บันทึกข้อความเรื่อง ขออนุมัติจัดส่งเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามโครงการ “พัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนระดับตำบล โดยการส่งเสริมและสร้างแนวคิดในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน (จังหวัดกำแพงเพชร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. ที่ กพ 0012/-. (เอกสารอัดสำเนา).

สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ. (2557). การศึกษาวิเคราะห์และทำการประเมินผลแผนงานโครงการทางด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ประจำปีงบประมาณ 2557. นนทบุรี: สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ.

Boruch, R. F. (2003). Randomized field trials in education. In T. Kellaghan & D. L. Stufflebeam (Eds.), International handbook of education evaluation. Norwell, MA: Kluwer.

MacDonald, B. (1975). Evaluation and the Control of education. In D. Tawney (Ed.), Evaluation: The state of the art. London: Schools Council.

Stufflebeam, D. L. (1966). A depth study of the evaluation requirement. Theory into Practice, 5, 121-134.

Stufflebeam, D. L. (1967). The use of and abuse of evaluation in Title III. Theory into Practice, 6, 126-133.

Stufflebeam, D.L. (2002). CIPP evaluation model checklist. http:// www.wmich.edu / evalctr/-checklist/cippchecklist.htm.

Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for evaluation. In T. Kelleghan & D. L. Stufflebeam. (Eds.). International handbook of education evaluation. (pp. 31-62). Norwell, MA: Kluwer.

Weiss, C. H. (1972). Evaluation. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

ผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น

The Effect of Desirable Accountant Characteristics on the Performance of Accounting Office in Khon Kaen Province

มุจรินทร์ แก้วหย่อง(Mujarin Kaewyong)* เบญจมาศ คุณะ(Benjamat Kuna)
ทิพย์สุดา สานนท์(Tipsuda Sanon) ธนพร เดี่ยวเจริญยิ่ง(Thanaporn Deawjaroenying)
พิจิตรา ชาวเหนือ(Pichittra Chawneur)[5] วราภรณ์ ครสิงห์(Waraporn Khonsing)
วันวิสา สุขสี(Wanwisa Suksai)
สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น
*Corresponding author. E-mail: Mujarin12@hotmail.com

บทคัดย่อ

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง และวิชาชีพบัญชีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือรวมไปถึงรัฐวิสาหกิจ ซึ่งนักบัญชีถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายเพื่อส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 42 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านทักษะด้านปัญญา มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพของงาน และด้านปริมาณงาน 2) คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ด้านทักษะด้านการจัดการบุคคล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพของงาน โดยสรุป คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน

คำสำคัญ: คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ประสิทธิภาพในการทำงาน สำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น

Abstract

Currently, business environment is continuously changing, and accounting professions are critical to business operations, whether they are public and private sectors, or state enterprise. Accountant is the key person to accomplish the goal of organization. Therefore, the researcher team has studied the impact of the attributes of the desired accountants on work performance of the accounting office in Khon Kaen Province. The data were collected from 42 persons who are the head of accounting office in Khon Kaen Province. The questionnaires were used as a tool to collect data. The data were analyzed using multiple correlation analysis, and multiple regression analysis. The research results indicated that 1) the characteristics of the desirable accountants in the aspect of intellectual skills had positive relationships and impacts with the work performance in aspect of the quality of work, 2) the characteristics of the desirable accountants in the aspect of personal management had positive relationships and impacts with work performance in aspect of the quality of work. In summary, the characteristics of the desirable accountants had a positive relationships and impacts with work performance.

Keywords: Characteristics of the Desirable Accountants, Work performance, Accounting Office in Khon Kaen Province

บทนำ

ในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือรวมไปถึงรัฐวิสาหกิจ วิชาชีพบัญชีถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจ (เฉลิมขวัญ ครุธบุญยงค์, 2556) ซึ่งการบัญชีเป็นการจัดระเบียบข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวัดผลที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจมีการจัดหมวดหมู่รายการ สรุปผล และการตีความหมายของผลดังกล่าว การบัญชีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจ และการบัญชีนั้นจะต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา (อนุรักษ์ ทองสุโขวงศ์, 2558) เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจที่มีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันข้อมูลทางการบัญชีในทางธุรกิจถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรายงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบถึงผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อช่วยในการตัดสินใจในทางธุรกิจ ซึ่งการจัดทำบัญชี การรายงานทางการเงินเป็นสิ่งที่สำคัญ บางองค์กรมีการจัดทำบัญชีเอง บางองค์กรอาจมีการว่าจ้างโดยใช้สำนักงานบัญชี ซึ่งสำนักงานบัญชีโดยทั่วไปจะให้บริการด้านการบัญชี การจัดทำบัญชี และการให้คำปรึกษาทางการบัญชี ไม่ว่าจะจัดตั้งในรูปของ

นิติบุคคล คณะบุคคล หรือบุคคลธรรมดาย่อมต้องการนักบัญชีที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์หรือตามเป้าหมายของแต่ละองค์กร ซึ่งนักบัญชีถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายเพื่อส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2558) โดยการจัดทำบัญชีเป็นหน้าที่ของนักบัญชี ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดในการทำงาน ส่งผลให้งานมีความถูกต้องแม่นยำและทันต่อความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล (วันวิสาข์ เดชภูมี, 2556)

นักบัญชีจึงควรปรับตัวโดยการศึกษาหาข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีต่าง ๆ นอกเหนือจากเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจแล้วการประกอบวิชาชีพทางการบัญชียังทำให้มนุษย์รู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อองค์กร และสังคมสร้างความภาคภูมิใจ และทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข วิชาชีพบัญชีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในสภาวะที่มีการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ (เฉลิมขวัญ ครุธบุญยงค์, 2556) นักบัญชีจึงควรมีความรู้ในวิชาชีพการบัญชีและความรู้ทางด้านวิชาการด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้สอดคล้องและอำนวยความสะดวกในการทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และแม่นยำที่สุด และที่ขาดไม่ได้คือนักบัญชีที่ดีจะต้องมีจรรณยาบรรณที่ดี ถ้าหากนักบัญชีไม่มีศีลธรรมในการทำงานจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างยิ่ง ถ้านักบัญชีปฏิบัติงานโดยมุ่งหวังแต่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่คำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นอาจจะส่งผลให้นักบัญชีเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงในวิชาชีพของตน และยังรวมไปถึงความเสียหายที่อาจส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรได้ ทำให้องค์กรได้มีความตระหนักถึงคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร โดยจะพิจารณาจากทักษะของนักบัญชีด้านต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรให้เพิ่มมากขึ้น (ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ, 2559) โดยในแต่ละองค์กรจะมีการกำหนดลักษณะที่พึงประสงค์ของนักบัญชีที่แตกต่างกันตามลักษณะของธุรกิจและระยะเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งเป้าหมายหลักย่อมเป็นการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสมของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีประกอบด้วย ทักษะทางปัญญา เช่น ความรู้ความสามารถทางด้านการบัญชี หากนักบัญชีขาดทักษะในด้านนี้จะส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร เช่น การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือภายในองค์กร ความผูกพันที่ดีภายในองค์กร ทักษะการจัดการบุคคล เช่น การบริหารบุคคลในองค์กร และทักษะด้านการจัดการองค์กร ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งทักษะที่จะช่วยให้องค์การจัดการกับธุรกิจได้เป็นอย่างดี เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งของบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งทักษะเหล่านี้จะนำมาเป็นคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานภายในองค์กร (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556)

ประสิทธิภาพการทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญของการแข่งขันทางธุรกิจที่ทุกหน่วยงานต้องพยายามดำเนินการให้เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานให้เกิดผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยทักษะทางด้านต่าง ๆ ของพนักงาน เพื่อให้งานที่ทำนั้นประสบผลสำเร็จ นักบัญชีจึงมีความสำคัญต่อการทำงานในด้านบัญชี ซึ่งการมีทักษะการทำงานที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ดี เมื่อองค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีจะส่งผลให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประสิทธิภาพการทำงานจึงหมายถึงการปฏิบัติงานอย่างราบรื่นครบถ้วน ประหยัดเวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานที่ทำให้เกิดความสูญเปล่าน้อยที่สุด ประกอบด้วย ด้านเวลา คืองานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทันตามระยะเวลาที่กำหนด ด้านคุณภาพของงาน คือ ความครบถ้วน ถูกต้อง เชื่อถือได้และสมบูรณ์ของงาน ด้านปริมาณงาน คือ จำนวนงานที่ได้รับมอบหมาย (ปราโมทย์ รอดวินิจ, 2557) ด้านต้นทุนงาน คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเหมาะพอควร และได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรนั้น รู้จักระมัดระวัง ไม่ให้เกิดของเสีย และด้านผลการปฏิบัติงานคือการปฏิบัติงานได้มาตรฐาน ครบถ้วนสมบูรณ์เชื่อถือได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จะนำมาซึ่งความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง (ศุภดา สุริยสุภาพงศ์, 2558)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีบัญชีที่พึงประสงค์ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทดสอบว่าคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัญชี ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการกำหนดลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ พัฒนาคุณสมบัติของนักบัญชีและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานภายในสำนักงานบัญชี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักบัญชีและสำนักงานบัญชีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น
2. ผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ได้ถูกกำหนดเป็นตัวแปรอิสระและมีผลกระทบต่อตัวแปรตามคือ ประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชี ซึ่งจากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

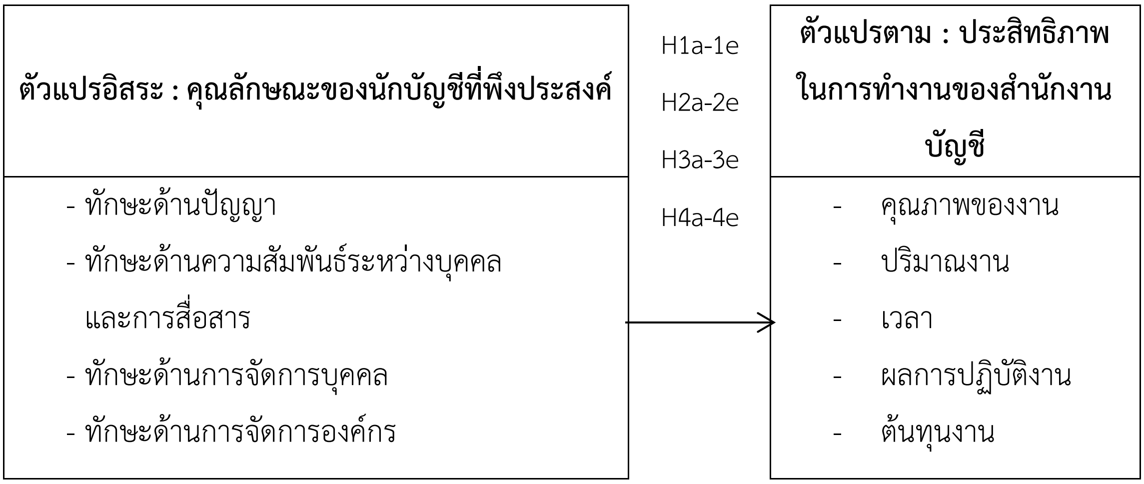

ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิชาชีพบัญชีเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะงานที่แตกต่างจากวิชาชีพอื่นในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งยังมีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบเป็นส่วนสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่มุ่งหวังไว้ นักบัญชีจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร และจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเด่นบางประการเพื่อให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ยรรยง ธรรมธัชอารี, (2548) กล่าวว่าคุณลักษณะที่สำคัญของนักบัญชี ประกอบด้วย

1. ความซื่อสัตย์สุจริต เนื่องจากงานบัญชีเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเงินสดและการดูแลทรัพย์สินอื่น ๆ ขององค์กร ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่นักบัญชีควรจะต้องมี และต้องเป็นที่ไว้วางใจของผู้บริหาร

2. ความละเอียดรอบคอบ เนื่องจากงานบัญชีเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลจำนวนมาก การตรวจเช็คและสอบทานงานเพื่อให้มั่นใจในความถูกต้องจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

3. ความยึดมั่นในการปฏิบัติตามระเบียบ นักบัญชีต้องทำความเข้าใจในระเบียบและนโยบายทางการเงินอย่างถ่องแท้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมภายใน

ทั้งนี้เพื่อใช้อ้างอิงในการตรวจสอบ ความถูกต้องของรายการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเงิน นักบัญชีต้องสามารถชี้แจงระเบียบที่ถูกต้องทางการเงินให้กับผู้บริหารเข้าใจ และสามารถบังคับใช้ระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

4. การติดตามงาน เพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นไปโดยถูกต้อง เรียบร้อย นักบัญชีต้องทำการติดตามงานต่าง ๆ ที่ค้างอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้เสร็จทันการปิดบัญชีประจำเดือน รายการที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อประโยชนในการปิดบัญชีแต่ละงวด ได้แก่ 1) การตัดยอดซื้อและขายตอนสิ้นเดือน 2) การติดตามการคืนเงินล่วงหน้าที่จ่ายให้พนักงาน 3) การตั้งบัญชีค่าใช้จ่ายค้างจ่าย 4) การตัดบัญชีค่าใช้จ่ายจ่ายลวงหนา 5) การติดตามการขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นต้น

5. ความกล้าในการแสดงความคิดเห็น นักบัญชีต้องกลาแสดงความคิดเห็น โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ประกอบกับความรู ทางด้านกฎหมายภาษีอากร ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ในบางครั้งจำเป็นต้องเป็นผู้ริเริ่มในการแกปัญหาโดยการเรียกประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นอย่างทันท่วงที

6. ทักษะในการติดต่อสื่อสาร ในบางครั้งเราอาจไดยินการพูดภาษาบัญชีในทำนองที่ยากต่อการทำความเข้าใจ ของผู้ฟังเนื่องจากตัวเลขทางบัญชีถูกจัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักการบัญชีที่มีอยู่การอธิบายข้อมูล โดยนักบัญชีจึงมักมีการใช้ศัพท์ทางบัญชีหรืออธิบายจากผู้คุ้นเคยกับตัวเลขทางบัญชี ซึ่งอาจเป็น การยากต่อการทำความเข้าใจของผู้ฟังที่มิใช่นักบัญชี นักบัญชีจึงต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดขึ้น

7. การรักษาความลับ นักบัญชีมีโอกาสที่จะไดรับรูข้อมูลสำคัญทางการเงินก่อนผู้อื่นหรือเป็นข้อมูล ที่บุคคลอื่นไมควรรู เช่น เงินเดือนของพนักงานหรือผู้บริหาร เป็นต้น การเก็บรักษาข้อมูลอันเป็นความลับทางธุรกิจ เช่น ราคาขายสินคาหรืองบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ นักบัญชีจึงต้องเก็บรักษาความลับในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี

องค์ประกอบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของนักบัญชีเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่นักบัญชีใช้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักบัญชีย่อมเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถ หรือทักษะในการปฏิบัติงานของนักบัญชี มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ ฉบับที่ 3 เรื่องทักษะทางวิชาชีพ ได้จัดประเภททักษะทางวิชาชีพตามความรู้ความสามารถออกเป็น 4 ด้านดังนี้ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557: 8)

1. ทักษะทางปัญญา หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ทักษะด้านปัญญา ได้แก่ 1) ประเมินข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและแง่มุมที่หลากหลายผ่านการวิจัย

การวิเคราะห์ และการบูรณาการ 2) มีการประยุกต์ใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ.ซึ่งรวมถึงการระบุ และการประเมินทางเลือกเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผลบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง.และสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3) ระบุได้ว่าเมื่อใดสมควรที่จะปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาและการหาข้อสรุป 4) ประยุกต์ใช้เหตุผลการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และการคิดเชิงนวัตกรรมในการแก้ปัญหา และ 5) เสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหาที่ไม่มีรูปแบบ.และซับซ้อนในหลายแง่มุม

2. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการทำงาน.และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ทักษะด้านปัญญา ได้แก่ 1) ให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ขององค์กร 2) สื่อสารอย่างชัดเจนและกระชับ เพื่อนำเสนอ อภิปราย และรายงานในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรและโดยวาจา 3) แสดงให้เห็นถึงความตระหนักเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และภาษาในการสื่อสารทุกรูปแบบ 4) ประยุกต์ใช้เทคนิคการฟังเชิงรุก และการสัมภาษณ์ที่มีประสิทธิภาพ 5) ประยุกต์ทักษะการต่อรองมาใช้ เพื่อหาทางแก้ปัญหาและข้อตกลงร่วมกัน 6) ประยุกต์ใช้ทักษะการให้คำปรึกษาเพื่อลดหรือแก้ไขข้อขัดแย้ง แก้ไขปัญหา และสร้างโอกาสให้ได้มากที่สุด และ 7) นำเสนอความคิดและโน้มน้าวจูงใจผู้อื่น เพื่อให้เกิดการสนับสนุน และมีพันธ์สัญญาร่วมกัน

3. ทักษะการจัดการบุคคล หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการทำงาน และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ทักษะด้านปัญญา ได้แก่ 1) แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีการประยุกต์ใช้ความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการตั้งคำถาม และประเมินข้อมูลทั้งหมดเชิงวิพากษ์ 3) กำหนดมาตรฐานส่วนบุคคลระดับสูงในการปฏิบัติงาน และติดตามผลงานของตนเองโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้อื่น.และการไตร่ตรองด้วยตนเอง 4) จัดการเวลาและทรัพยากรเพื่อให้บรรลุข้อกำหนดทางวิชาชีพ 5) คาดการณ์ความท้าทายและวางแผนหาทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ และ 6) เปิดใจกว้างรับโอกาสใหม่ ๆ ที่เข้ามา

4. ทักษะการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกับองค์กรหรือภายในองค์กร เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เหมาะสมด้วยบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ทักษะด้านการจัดการองค์กร ได้แก่ 1) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายตามแนวปฏิบัติที่ระบุไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด 2) สอบทานงานของตนเองและของผู้อื่น เพื่อประเมินว่างานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพขององค์กร หรือไม่ 3) ประยุกต์ใช้ทักษะการบริหารคนในการสร้างแรงจูงใจ และพัฒนาผู้อื่น 4) ประยุกต์ใช้ทักษะการกระจายงานในการมอบหมายงาน 5) ประยุกต์ใช้ทักษะความเป็นผู้นำ เพื่อโน้มน้าวจูงใจผู้อื่นในการ

ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายองค์กร และ 6) นำเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการตัดสินใจที่ดีขึ้น

ดังนั้น คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ จึงเป็นทักษะทางด้านบัญชีของนักบัญชีที่สำนักงานบัญชีต้องการเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งการที่นักบัญชีมีคุณลักษณะเหล่านี้จะนำไปสู่การเป็นนักบัญชีมืออาชีพ ดังนั้นงานวิจัยนี้คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ จึงประกอบด้วยทักษะด้านปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ทักษะด้านการจัดการบุคคล และทักษะด้านการจัดการองค์กร

ประสิทธิภาพการทำงาน

ประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) หมายถึง ผลของการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ โดยงานที่ได้จะต้องมีคุณภาพ มีปริมาณงานที่เหมาะสม มีความทันเวลา มีผลการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน และมีต้นทุนงานที่ประหยัดที่สุด

การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะส่งผลให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้กำหนดไว้ องค์กรแต่ละองค์กรมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป อาจขึ้นอยู่กับขนาดขององค์กร ระยะเวลา การดำเนินงานประสบการณ์ ลักษณะการดำเนินงานขององค์กร ถ้าองค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถถือเป็นข้อได้เปรียบของการดำเนินงานขององค์กร บุคลากรภายในองค์กรจำเป็นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งผลงานที่ได้จะต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน ปราศจากข้อผิดพลาด มีความทันต่อเวลาทันต่อการใช้งานของผู้ใช้งบการเงิน ลูกค้ามีความพึงพอใจในงานที่ส่งมอบให้บุคลากรภายในองค์กรจึงมีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงาน (ศรีอุบล ทองคำ, 2557: 30) ประสิทธิภาพการทำงานจึงถือเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรที่จะส่งผลให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรตามที่องค์กรได้วางไว้ การที่บุคลากรขององค์กรทำงานหรือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สามารถบ่งบอกได้ว่าบุคลากรเป็นบุคลที่มีความรู้ ความสามารถ.มีทักษะ ในการปฏิบัติที่ดี และสามารถสะท้อนถึงผลการดำเนินงานขององค์กรว่าองค์กรมีการเติบโตอย่างยั่งยืนและมั่นคง ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้แสวงหาแนวทางและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรทำงานหรือปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่การที่บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อองค์กรเท่านั้นยังส่งผลถึงผู้ปฏิบัติงานได้ (ศุภดา สุริยสุภาพงศ, 2558)

องค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีจำแนกองค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน ไวดังนี้ 1. ปราโมทย์ รอดวินิจ (2557: 32) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงานที่เกี่ยวกับองค์กร ซึ่งนำไปสู่ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีหลักการทำงาน 3 ด้าน คือ

1) เวลา (Time) หมายถึง ความสามารถของนักบัญชีในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จทันตามระยะเวลากำหนดไว้ หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ ข้อมูลที่นำไปใช้ในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการตรงตามความต้องการของผู้บริหารต้องพิจารณาเปรียบเทียบประโยชนที่จะได้รับจากการรายงานที่ทันเวลากับความเชื่อถือได้ของรายงานนั้น กล่าวคือ หากกิจการรอจนกระทั่งทราบข้อมูลในนั้นในทุกด้านจึงจะเสนอรายงานทางการเงิน รายงานนั้นอาจมีความเชื่อถือได้สูง แต่ไม่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้การเงินในการตัดสินใจเนื่องจากไม่ทันต่อเวลา

2) คุณภาพของงาน (Quality of Work) หมายถึง นักบัญชีขององค์กรสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยงานที่ปฏิบัตินั้นมีคุณภาพสูงหรือดีมากน้อยเพียงใด สวนใหญ่มักกำหนดว่าคุณภาพของงานจะต้องมีความครบถ้วน ถูกต้อง เชื่อถือได้ เรียบร้อย และสมบูรณตามกำหนด นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของงานนั้นด้วย การควบคุมงานเพื่อกำกับให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติงานได้มาตรฐาน อันเป็นการตรวจตราควบคุมให้ผลผลิตของงานที่ออกมาถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน และพยายามที่จะยกมาตรฐานให้สูงขึ้นจนเป็นที่พอใจของฝ่ายบริหาร และลูกค้าหรือผู้มาใช้บริการ การละเลยการควบคุมงานจะมีผลต่อการปล่อยปละละเลย ทำให้ผู้ปฏิบัติงานอาจไม่ปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือปฏิบัติผิดพลาด บกพรองไม่ได้ผลตามเป้าหมาย ไม่ทันเวลา และเกิดการสูญเปลาของทรัพยากร

3) ปริมาณงาน (Work Quantity) หมายถึง นักบัญชีขององค์กรสามารถปฏิบัติงานที่ไดรับมอบหมาย โดยปริมาณที่แล้วเสร็จมีจำนวนมากว่าจำนวนงาน และเวลาทำงานปกติ

2. ศุภดา สุริยสุภาพงศ์ (2558: 36) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน ประกอบด้วย ด้านผลการปฏิบัติงาน ด้านต้นทุนงาน และด้านเวลา ดังนี้

1) ด้านผลการปฏิบัติงาน (Performance) หมายถึง งานที่ได้รับจากการปฏิบัติงานไดมาตรฐาน ครบถ้วนสมบูรณทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ เชื่อถือได้ จะนำมาซึ่ง ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ผู้รับตรวจ ผู้บริหาร เป็นต้น (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558)

2) ด้านต้นทุนงาน (Working Costs) ต้นทุนงานในการดำเนินงานเป็นเรื่องที่องค์กรให้ความสำคัญซึ่งจะสะท้อนถึงผลการดำเนินงานขององค์กร เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเหมาะพอควร เพื่อที่จะได้รับประโยชนสูงสุดจากทรัพยากรนั้น การใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวังพยายามไม่ให้เกิดส่วนเกินเหลือทิ้ง ไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ประสิทธิภาพการทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญขององค์กร ซึ่งทุก ๆ องค์กรจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพการทำงานที่ดี ประสิทธิภาพการทำงานเป็นความสามารถในการทำงาน หรือการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ ส่งผลให้บุคลากรทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจสูงสุด ดังนั้น องค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงาน จึงประยุกต์จากงานวิจัยของ ปราโมทย์ รอดวินิจ (2557) และศุภดา สุริยสุภาพงศ์ (2558) องค์ประกอบของประสิทธิภาพการทำงานที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จนั้น ประกอบด้วย

1. คุณภาพของงาน หมายถึง การที่องค์กรมีผลงานที่มีความครบถ้วน ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ตรงตามมาตรฐานที่องค์กรได้กำหนด ไม่มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น เกิดการสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และได้รับความพึงพอใจจากลูกค้า

2. ปริมาณงาน หมายถึง องค์กรสามารถจัดสรรจำนวนงานให้นักบัญชีได้อย่างเหมาะสมมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพิ่มจำนวน และบรรลุวัตถุประสงค์งานในแต่ละด้าน

3. เวลา หมายถึง ความสามารถของนักบัญชีที่ใช้ในปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จทันตามระยะเวลาที่กำหนด มีการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า และเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

4. ผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถของนักบัญชีในการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน มีความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ข้อบังคับ เชื่อถือได้ ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ

5. ต้นทุนงาน หมายถึง องค์กรมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกิดขึ้นภายใต้งบประมาณที่กำหนดไว้ มีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ใช้ทรัพยากรที่องค์กรมีอยู่อย่างจำกัด และเกิดประโยชนสูงสุดจากทรัพยากรนั้น

นอกจากนี้ จากการศึกษางานวิจัยในอดีตพบว่า ทักษะทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร และด้านทักษะทางปัญญา มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกและส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีจังหวัดนครราชสีมา (ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ, 2559) นอกจากนั้น สุพรรษา จิตต์มั่น และกรรณิการ์ ธรรมสรากูร (2559) พบว่า ทักษะทางปัญญา ทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะด้านคุณลักษณะ และทักษะด้านปฏิสัมพันธ์ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านผลการปฏิบัติงาน ในขณะที่ทักษะทางปัญญา และทักษะทางด้านปฏิสัมพันธ์ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านต้นทุน และนอกจากนั้นยังพบว่าทักษะทางปัญญา ทักษะด้านปฏิสัมพันธ์ และทักษะทางด้านการบริหารองค์กร ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านเวลา นอกจากนี้งานวิจัยในอดีตยังพบว่า 1) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้านความรู้และด้านทักษะ มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพผลงาน 2) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้านเจตคติ มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงาน 3) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้านเจตคติ และด้านทักษะ มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านความตรงต่อเวลาในการทำงาน และ

4) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะ และด้านความรู้ มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานโดยรวม (ประทีป วจีทองรัตนา, 2558) นอกจากนั้น Abas and Imam (2016) พบว่า ทักษะการจัดการส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับประสิทธิภาพการทำงานตามพฤติกรรมของพนักงาน อย่างไรก็ตาม การมีทักษะการคิดและการแก้ปัญหาทำให้พนักงานได้รับประโยชน์มากขึ้น และทักษะในการทำงานเป็นทีมหรือทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานตามพฤติกรรมของพนักงาน นอกจากนี้การที่องค์กรจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องอาศัยความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานทั้งด้านทักษะ ความสามารถของพนักงาน และค่านิยมที่ตรงกับความต้องการขององค์กร

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆ เป็นเครื่องมือในการจัดทำสารสนเทศทางการบัญชีให้มีคุณภาพและให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชี จึงตั้งสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 a-e คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านทักษะด้านปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น (a) ด้านคุณภาพของงาน (b) ด้านปริมาณงาน (c) ด้านเวลา (d) ด้านผลการปฏิบัติงาน และ (e) ด้านต้นทุนงาน

สมมุติฐานที่ 2 a-e คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น (a) ด้านคุณภาพของงาน (b) ด้านปริมาณงาน (c) ด้านเวลา (d) ด้านผลการปฏิบัติงาน และ (e) ด้านต้นทุนงาน

สมมุติฐานที่ 3 a-e คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านทักษะด้านการจัดการบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น (a) ด้านคุณภาพของงาน (b) ด้านปริมาณงาน (c) ด้านเวลา (d) ด้านผลการปฏิบัติงาน และ (e) ด้านต้นทุนงาน

สมมุติฐานที่ 4 a-e คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านทักษะด้านการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น (a) ด้านคุณภาพของงาน (b) ด้านปริมาณงาน (c) ด้านเวลา (d) ด้านผลการปฏิบัติงาน และ (e) ด้านต้นทุนงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 53 แห่ง โดย โดยผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ตอบแบบสอบถาม คือหัวหน้าสำนักงานบัญชี (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2560) คณะผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับประชากรกลุ่มตัวอย่างตามสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 53 แห่ง จำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมามีจำนวน 45 ฉบับ และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์ทั้งสิ้น 43 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 79.25 เมื่อเปรียบเทียบกับแบบสอบถามที่ส่งไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar และ Day (2001) ได้เสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับเกินร้อยละ 20 ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จึงจะถือว่ายอมรับได้ว่ามีจำนวนข้อมูลเพียงพอในการนำไปวิเคราะห์ผลการวิจัย

2. การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ตัวแปรอิสระ คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 14 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านปัญญา จำนวน 3 ข้อ ทักษะด้านความสัมพันธ์และการสื่อสาร จำนวน 4 ข้อ ทักษะด้านการจัดการบุคคล จำนวน 3 ข้อ และทักษะด้านการจัดการองค์กร จำนวน 4 ข้อ (ประยุกต์จากงานวิจัยของ ปราโมทย์ รอดวินิจ, 2558) ตัวแปรตาม ประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 17 ข้อ โดยครอบคลุมข้อมูลประสิทธิภาพการทำงาน 5 ด้าน ได้แก่ด้านคุณภาพของงาน จำนวน 4 ข้อ ด้านปริมาณงาน จำนวน 4 ข้อ ด้านเวลา จำนวน 3 ข้อ ด้านผลการปฏิบัติงาน จำนวน 3 ข้อ และด้านต้นทุนงาน จำนวน 3 ข้อ (ประยุกต์จากงานวิจัยของศุภดา สิริยสุภาพงศ์, 2558)

3. คุณภาพของเครื่องมือวัด

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา ทบทวนเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมถึงความมุ่งหมายและสมมติฐานการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงผ่านการพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญและหาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item–total Correlation ซึ่งคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.567 - 0.816 และประสิทธิภาพในการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่นมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.585 - 0.894 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978) ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้

แสดงว่า แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสามารถนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยได้ และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability Test) เป็นรายด้านโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.761 - 0.782 และประสิทธิภาพในการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่นมี ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.701 - 0.866 ซึ่งสอดคล้องกับ Hair et al. (2006) แสดงความเห็นว่าค่า Alpha มากกว่า 0.7 เป็นค่าที่ยอมรับได้มีความเที่ยงตรงในการวัด แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสามารถนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยได้

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์กับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการ $QFW = \alpha_1 + \beta_1 INT + \beta_2 IAC + \beta_3 PER + \beta_4 ORG + \varepsilon_1$

$WOL = \alpha_2 + \beta_5 INT + \beta_6 IAC + \beta_7 PER + \beta_8 ORG + \varepsilon_2$

$TIL = \alpha_3 + \beta_9 INT + \beta_{10} IAC + \beta_{11} PER + \beta_{12} ORG + \varepsilon_3$

$OPE = \alpha_4 + \beta_{13} INT + \beta_{14} IAC + \beta_{15} PER + \beta_{16} ORG + \varepsilon_4$

$CFW = \alpha_5 + \beta_{17} INT + \beta_{18} IAC + \beta_{19} PER + \beta_{20} ORG + \varepsilon_5$

เมื่อ INT แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านปัญญา

IAC แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร

PER แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการบุคคล

ORG แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการองค์กร

QFW แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ด้านคุณภาพของงาน

WOL แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ด้านปริมาณงาน

TIL แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ด้านเวลา

OPE แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ด้านผลการปฏิบัติงาน

CFW แทน คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ด้านต้นทุนงาน

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณระหว่างคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์และประสิทธิภาพการทำงาน ของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	QFW	WOL	TIL	OPE	CFW	INT	IAC	PER	ORG
X	4.17	3.98	4.1	4.09	3.95	4.16	4.21	4.31	3.93
S.D.	0.58	0.55	0.52	0.58	0.65	0.63	0.48	0.50	0.53
QFW		0.679***	0.480***	0.751***	0.548***	0.790***	0.450***	0.671***	0.642***
WOL			0.638***	0.765***	0.538***	0.626***	0.441***	0.576***	0.564***
TIL				0.524***	0.440***	0.530***	0.445***	0.495***	0.550***
OPE					0.574***	0.738***	0.501***	0.606***	0.630***
CFW						0.480***	0.358**	0.482***	0.521***
INT							0.536***	0.654***	0.718***
IAC								0.707***	0.682***
PER									0.731***
ORG									

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$

จากตาราง 1 พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.90 (Berry and Feldman: 1985) แต่คณะผู้วิจัยยืนยันผลการวิเคราะห์จึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ VIF ปรากฏว่ามีค่า VIF ของตัวแปรอิสระ คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์มีค่า 3.047 ซึ่งน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน แต่ไม่มีนัยสำคัญ (Black et al., 2006)

ตาราง 2 แสดงการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณระหว่างคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์และประสิทธิภาพการทำงาน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	ด้านคุณภาพของงาน	ด้านปริมาณงาน	ด้านเวลา	ด้านผลการปฏิบัติงาน	ด้านต้นทุนงาน
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
	H1a-H4a	H1b-H4b	H1c-H4c	H1d-H4d	H1e-H4e
ทักษะด้านปัญญา	**0.558*** **	**0.344** **	0.202	**0.501*** **	0.177
(H1a-H1e)	(0.128)	(0.161)	(0.163)	(0.146)	(0.211)
ทักษะด้านความสัมพันธ์และการสื่อสาร (H2a-H2e)	-0.196	-0.032	0.076	0.036	-0.125
	(0.171)	(0.213)	(0.216)	(0.194)	(0.281)
ทักษะด้านการจัดการ	**0.396** **	0.285	0.105	0.169	0.276
บุคคล (H3a-H3e)	(0.182)	(0.228)	(0.231)	(0.207)	(0.300)
ทักษะด้านการจัดการ	0.075	0.119	0.245	0.118	0.376
องค์กร (H4a-H4e)	(0.177)	(0.222)	(0.225)	(0.201)	(0.291)
Adjusted R^2	0.643	0.385	0.279	0.532	0.236
Maximum VIF	3.047	3.047	3.047	3.047	3.047

***p<0.01, **p<0.05,

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นถึงผลการทดสอบผลกระทบ 4 ด้านของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยด้านทักษะด้านปัญญา ด้านทักษะด้านความสัมพันธ์และการสื่อสาร ด้านทักษะด้านการจัดการบุคคล และด้านทักษะด้านการจัดการองค์กร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา ด้านผลการปฏิบัติงาน และด้านต้นทุนงาน ตามสมมุติฐานที่ 1-4 a-e ดังนี้1. ทักษะด้านปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านคุณภาพของงานβ (H1a: $\beta = 0.558$; $p < 0.01$) ด้านปริมาณงาน (H1b: $\beta = 0.344$; $p < 0.05$) และด้านผลปฏิบัติงาน(H1d: $\beta = 0.501$; $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ (2559) กล่าวว่า การที่นักบัญชีมีทักษะด้านปัญญาจะส่งผลให้

งานมีคุณภาพ และมีปริมาณงานที่เหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา จิตต์มั่น และ กรรณิการ์ ธรรมสรากูร (2559) กล่าวว่า ทักษะด้านปัญญาของนักบัญชีจะส่งผลต่อผลปฏิบัติงานของ นักบัญชีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดอุตรดิตถ์ แพร น่าน **ดังนั้น H1a,H1b,H1d ยอมรับสมมติฐาน**

ในทางตรงกันข้ามทักษะด้านปัญญาไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านเวลา (H1c: $\beta = 0.202$; $p > 0.005$)
และต้นทุนงาน (H1e: $\beta = 0.177$; $p > 0.05$) **ดังนั้น H1c,H1e ปฏิเสธสมมติฐาน**

2. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านคุณภาพของงาน (H2a: $\beta = -0.196$; $p > 0.05$) ด้านปริมาณงาน (H2b: $\beta = -0.032$; $p > 0.05$) ด้านเวลา (H2c: $\beta = 0.076$; $p > 0.05$) ด้านผลการปฏิบัติงาน (H2d: $\beta = 0.036$; $p > 0.05$) และด้านต้นทุนงาน (H2e: $\beta = -0.125$; $p > 0.05$) **ดังนั้น H2a-e ปฏิเสธสมมติฐาน**

3. ทักษะด้านการจัดการบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านคุณภาพของงาน (H3a: $\beta = 0.396$; $p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ (2559) กล่าวว่าการที่นักบัญชีมีทักษะการจัดการบุคคลจะส่งผลให้งานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น **ดังนั้น H3a ยอมรับสมมติฐาน**

ในทางตรงกันข้ามทักษะด้านการจัดการบุคคลไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านปริมาณงาน (H3b: $\beta = 0.285$; $p > 0.05$) ด้านเวลา (H3c: $\beta = 0.105$; $p > 0.05$) ด้านผลการปฏิบัติงาน (H3d: $\beta = 0.169$; $p > 0.05$) และด้านต้นทุนงาน (H3e: $\beta = 0.276$; $p > 0.05$) **ดังนั้นH3b-e ปฏิเสธสมมติฐาน**

4. ทักษะด้านการจัดการองค์กรไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านคุณภาพของงาน (H4a: $\beta = 0.075$; $p > 0.05$) ด้านปริมาณงาน (H4b: $\beta = 0.119$; $p > 0.05$) ด้านเวลา (H4c: $\beta = 0.245$; $p > 0.05$) ด้านผลการปฏิบัติงาน (H4d: $\beta = 0.118$; $p > 0.05$) และด้านต้นทุนงาน (H4e: $\beta = 0.376$; $p > 0.05$) **ดังนั้น H4a-e ปฏิเสธสมมติฐาน**

สรุปและอภิปรายผล

รายงานวิจัย เรื่อง ผลกระทบของคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานบัญชีในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านทักษะทางปัญญา มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากนักบัญชีที่มีทักษะด้านปัญญา มีความรู้ความสามารถทางการบัญชี และมีทักษะด้านต่าง ๆ จะส่งผลให้นักบัญชีมีสามารถในการปฏิบัติงานและมีผลงานที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันต่อการ

ใช้งาน และมีปริมาณงานที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ (2559) กล่าวว่าด้านทักษะทางการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร และด้านทักษะทางปัญญามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกและส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ด้านเวลา ด้านคุณภาพของงาน และด้านปริมาณงานของนักบัญชีในสำนักงานบัญชี จังหวัดนครราชสีมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา จิตต์มั่น และกรรณิการ์ ธรรมสรากูร (2559) กล่าวว่าทักษะทางปัญญาทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะด้านคุณลักษณะและทักษะด้านปฏิสัมพันธ์มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงาน ด้านผลการปฏิบัติงาน

คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ด้านทักษะด้านการจัดการบุคคลมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ด้านคุณภาพของงาน เนื่องจาก นักบัญชีมีการจัดการด้านบุคคลในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการวางแผนบริหารเวลาในการทำงาน และมีความระมัดระวังรอบคอบในการปฏิบัติงาน จะส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ (2559) กล่าวว่า นักบัญชีที่สามารถทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนสำนักงานให้มีความเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยมีการเรียงลำดับความสำคัญของการทำงาน สามารถจัดทำรายงานงบการเงินได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน นอกจากนั้นยังมีความรู้ความเข้าใจในการนำสารสนเทศทางการบัญชีมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ขอเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานบัญชีควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด

1.2 สำนักงานบัญชีควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการกล่าวชมเชยหรือให้ผลตอบแทนแก่พนักงานบัญชีที่ปฏิบัติงานสำเร็จหรือเพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 สำนักงานบัญชีควรนำผลการวิจัยมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณานักบัญชีในสำนักงานหรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหน้าที่ของนักบัญชี

2.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากสำนักงานบัญชี เช่น หน่วยงานของรัฐบาลและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรหาวิธีการในการวิจัยในลักษณะอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและแตกต่างไปจากวิธีการเดิม เช่น การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2.3 ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยด้านที่มีระดับนัยสำคัญหรือได้รับการยอมรับมากที่สุดไปศึกษาหาข้อมูลเชิงลึก.เพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมของนักบัญชีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, (10 กุมภาพันธ์ 2560). รายชื่อสำนักงานบัญชี [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.dbd.go.th/khonkaen/more_news.php?cid=13

__________,(27 กุมภาพันธ์ 2560). ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี [ออนไลน์]. สืบค้นจากhttp://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=551.

เฉลิมขวัญ ครุธบุญยงค์, 2557. คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์สำหรับอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.

ฐิติรัตน์ มีมาก, รติกร บุญสวาท และชุติมา ขลิบทอง, 2559. ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณและทักษะทางวิชาชีพกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีจังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7, 653-664. สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

ปราโมทย์ รอดวินิจ, 2557. ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธนาคารสาขาในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประทีป วจีทองรัตนา, 2558. ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ในเขตจังหวัดนครราชสีมา. สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วันวิสาข์ เดชภูมี, 2556 . ทักษะทางวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีที่ธุรกิจในเขตจังหวัดขอนแก่นต้องการ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, (3 มีนาคม 2560). ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.fap.or.th/index.php/.

สุพรรษา จิตต์มั่น และกรรณิการ์ ธรรมสรากูร, 2559. ความสัมพันธระหว่างทักษะทางวิชาชีพความผูกพันต่อองค์กรและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจขนาดกลาง

และขนาดยอมในจังหวัดอุตรดิตถ แพร น่าน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์), 11(1), 287-296.

ศุภดา สุริยสุภาพงศ, 2558. ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมการปฏิบัติงานสมัยใหม่กับประสิทธิภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ในสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อนุรักษ์ ทองสุโขวงศ์, 2558. ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหาร [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://web.kku.ac.th/anuton/3526301/Doc_01.pdf. (27 มกราคม 2560).

Aaker, D.A., Kumar, V. and Day, G.S. 2001. Marketing Research. New York : John Wiley and Son.

Abas, C.M. and Imam, A.O. 2016. "Graduates' Competence on Employability Skills and Job Performance". College of Education, Cotabato City State Polytechnic College, Philippines.

Berry, W.D. and Feldman, S. 1985. Multiple Regression Practice. Beverry Hills. CA: sage

Black, K. 2006. Business Statistice: for contemporary decision making. John Wiley & Sons.

Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham , R. L., & Black, W. C. 2006. Multivariable Data Analysis, 6th ed. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.

Nunnally, J.C. 1978. Psychometric theory. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.

การสร้างตัวละครในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake

Character Creation in the Sib Song Saow Series of Chiffon_cake

จิรภัทร บัวโอภาส(Jirapat Bua-opas)[1*] วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์(Warunya Yingyongsak)[2]
[1]สังกัดสาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา และสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
[2]สังกัดสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
[*]Corresponding author: E-mail: jrp.jsc@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การสร้างตัวละครในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการสร้างตัวละครและพฤติกรรมของตัวละครเอกที่ปรากฏในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ บัลลังก์ปักษา ราชาวิหค และดุจนกในกรงขัง โดยจะศึกษาตามแนวคิดการสร้างตัวละคร ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพ และทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการสร้างตัวละครแบบพลวัตเป็นกลวิธีที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการสร้างตัวละครเอก โดยทำให้ตัวละครมีความสมจริงและมีบุคลิกที่สร้างความน่าสนใจแก่ผู้อ่าน ทั้งยังพบว่าตัวละครเอกทุกตัวมีความเป็นตัวละครต่อเนื่องซึ่งจะปรากฏในอีกเรื่องหนึ่งเสมอ ส่วนพฤติกรรมของตัวละครพบว่า ตัวละครทุกตัวถูกควบคุมพฤติกรรมด้วย Id Ego และ Superego พบการแสดงสัญชาตญาณแบบมุ่งเป็นและมุ่งตาย นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีการป้องกันตัวมากกว่าหนึ่งชนิดในการปกป้องตัวเองและแก้ปัญหาตามแนวคิดจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ตัวละครแสดงพฤติกรรมแบบการมีปม (Persona Unconscious) และแบบการสร้างภาพลักษณ์ที่สังคมคาดหวังมากที่สุด(Persona) ตามแนวคิดของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) และยังพบว่าตัวละครอีก 5 ตัว แสดงพฤติกรรมที่เกิดจากสภาพสังคมเป็นตัวกระตุ้นมากกว่า 1 ขั้น ตามแนวคิด Psychosocial stage ของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson)

คำสำคัญ: การสร้างตัวละคร สิบสองเศร้า ชิฟฟอน เค้ก

Abstract

The aim of this character creation in the Sib Song Saow Series of Chiffon_cake research was to study the character creation and behavior of protagonist in the Sib Song Saow Series of Chiffon_cake 3 chapters; Ban Lang Pak Sa, Ra Cha Wi Hok and Duj Nok Nai Krong Khang by using character creation concept, theories of personality and Social Psychological Theory. The results of this character creation in the Sib Song Saow Series of Chiffon_cake research was found that

Dynamic character creation strategies was the tactics used by the author, to create the protagonist. The character was made to be realistic and got interesting personality for readers. It was also found that every protagonist did appear in another chapter, successively. It was found that behavior of every character was controlled by Id Ego and Superego, shown through intuitive and destructive. Furthermore, more than one types of self-defense was used to protect ones' self and the characters also solved the problems by using Psychoanalytic Theory of Sigmund Freud. It was found that the characters showed their Persona Unconscious and Persona based on the concept of Carl Gustav Jung, and five more characters showed their Behavior of social conditions more than 1 step based on Psychosocial stage concept of Erik H. Erikson.
Keywords: character creation, Sib Song Saow, Chiffon_cake

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างแพร่หลาย ซึ่งบุญยงค์ เกศเทศ (2536, หน้า 106) ได้กล่าวถึงนวนิยายว่า นวนิยายนั้นเป็นการบรรยายพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม อาจเกิดขึ้นจากความเป็นจริง หรือจินตนาการของผู้เขียนหรือระคนกันระหว่างข้อเท็จจริงกับจินตนาการซึ่งนวนิยายอาจมีวิธีการเขียนได้หลายรูปแบบ เนื้อหาของนวนิยายส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงความรักโดยใช้ตัวละครเป็นตัวแทนจินตนาการของผู้เขียน ในปัจจุบันการเขียนนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก นอกจากจะใช้ตัวละครชายหญิงแล้ว ผู้เขียนยังสร้างตัวละครที่อยู่เหนือค่านิยมแบบเก่าอย่างการใช้ตัวละครที่เป็นเพศเดียวกันและผูกเรื่องให้ตัวละครนั้นรักกันเอง ซึ่งเรื่องดังกล่าวได้กลายเป็นนวนิยายรักร่วมเพศในที่สุด

นวนิยายชุดสิบสองเศร้า เป็นผลงานเขียนของ Chiffon_cake มีลักษณะเป็นนวนิยายรักร่วมเพศระหว่างชายกับชาย มีแนวคิดการเขียนจากคำสแลงว่า “นก” ที่มีความหมายสื่อถึงความผิดหวัง โดย Chiffon_cake (ม.ป.ป.,531) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของนวนิยายชุดนี้ว่า “สิบสองเศร้า” มีที่มาจากผู้ชายสิบสองคนที่ผิดหวังจากความรักในรูปแบบต่าง ๆ กันออกไป ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นความรักที่เกี่ยวโยงกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง คำว่า “เศร้า” คนเขียนตั้งใจสื่อถึงความผิดหวังหรือคำที่กำลังฮิต ๆ กันนั่นก็คือ “นก” ซึ่งนวนิยายชุดสิบสองเศร้าประกอบไปด้วยเรื่อง บัลลังก์ปักษา ราชาวิหค และ ดุจนกในกรงขัง โดยทั้งสามเรื่องจะมีพื้นหลังฉากเดียวกัน คือ มหาวิทยาลัย B มีการดำเนินเรื่องตามปฏิทินเริ่มต้นที่เรื่องบัลลังก์ปักษา เรื่อง ราชาวิหค และเรื่อง ดุจนกในกรงขังตามลำดับ นอกจากนี้ ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของนวนิยายชุดสิบสองเศร้าคือกลวิธีการสร้างตัว

ละคร Chiffon_cake ได้สร้างตัวละครที่มีพฤติกรรมชัดเจนอย่างโดดเด่น อีกทั้งยังสามารถใช้ตัวละครเล่าเรื่องได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังที่วนิดา บำรุงไทย (2543, หน้า 130) ได้กล่าวถึงตัวละครว่าเป็นบุคคลที่ผู้แต่งกำหนดขึ้น เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเล่าเรื่องในนวนิยายทุกประเภท เพราะถ้าไม่มีตัวละครก็ไม่มีเรื่อง นอกจากนี้ตัวละครยังเป็นจุดดึงดูดความสนใจ ความประทับใจของผู้อ่านมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของนวนิยาย

รูปแบบกลวิธีการสร้างและการใช้ตัวละครของ Chiffon_cake มีความหลากหลายด้านพฤติกรรม มีการสร้างปมปัญหาและความเป็นมาให้กับตัวละครทุกตัวอย่างน่าสนใจและสมจริง เนื่องจากการสร้างให้ตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องมีความชัดเจนด้านพฤติกรรม ความคิด อุดมการณ์ จะช่วยสร้างให้ตัวละครมีแรงดึงดูดที่ทำให้ผู้อ่านพึงพอใจหรือเกิดอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้รูปแบบการนำเสนอตัวละครของ Chiffon_cakeยังมีรูปแบบที่เรียกว่าตัวละครต่อเนื่องอยู่ด้วย กล่าวคือเมื่อนวนิยายเรื่องหนึ่งได้จบลงแล้ว แต่ตัวละครจากเรื่องนั้นจะกลายเป็นตัวละครที่มีบทบาทในเรื่องต่อไปในฐานะตัวละครรองหรือตัวละครประกอบขึ้นอยู่กับบริบทเหตุการณ์ และไม่เพียงแค่นวนิยายชุดสิบสองเศร้าเท่านั้นที่มีการใช้กลวิธีนำเสนอตัวละครแบบนี้ เพราะงานเขียนส่วนมากของ Chiffon_cakeปรากฏการใช้ตัวละครต่อเนื่องอยู่หลายเรื่องด้วยกัน หากแต่นวนิยายชุดสิบสองเศร้านี้มีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าวมากที่สุด อีกประการหนึ่งคือการเลือกใช้ตัวละครเพศชายให้เป็นตัวเอกในการดำเนินเรื่อง นับเป็นการผลิตซ้ำนวนิยายแนวความรักเดิมในรูปแบบใหม่และเป็นที่น่าสังเกตอีกว่า นวนิยายชุดสิบสองเศร้าของ Chiffon_cake ได้รับความนิยมอ่านมากในกลุ่มนักอ่านปัจจุบันจนสำนักพิมพ์เอเวอร์วายที่เป็นสำนักพิมพ์เจ้าของลิขสิทธิ์ออกแบบกล่องสำหรับใส่นวนิยายชุดนี้จำหน่ายในเวลาต่อมา และทำยอดขายสูงสุดสำหรับบูธของสำนักพิมพ์ในงานมหกรรมหนังสือแห่งชาติครั้งที่ 46 ระหว่างวันที่ 21 มีนาคม 2561 – 8 เมษายน 2561 อีกด้วย

ตัวละครเอกในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake ถูกสร้างขึ้นมาโดยมีสังคมจริงของมนุษย์เป็นต้นแบบ ทำให้พฤติกรรมของตัวละครเอกที่แสดงออกมามีความซับซ้อน ทำให้เห็นถึงความใส่ใจในรายละเอียดของผู้เขียน ส่งผลให้นวนิยายมีคุณภาพและยังทำให้นวนิยายได้รับความสนใจจากผู้อ่าน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีการสร้างตัวละครเอกในนวนิยายชุดดังกล่าว เพื่อทราบถึงกลวิธีในการสร้างตัวละครที่ผู้แต่งใช้และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับตัวละครในนวนิยายอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการสร้างตัวละครและพฤติกรรมของตัวละครเอก ที่ปรากฏในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากนวนิยายชุดสิบสองเศร้า แต่งโดย Chiffon_cake ประกอบด้วยเรื่อง บัลลังก์ปักษา ราชาวิหค และดุจนกในกรงขัง ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอเวอร์วาย ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะตัวละครเอกของนวนิยายแต่ละเรื่องจำนวน 6 ตัว ได้แก่ ทนาย อาสา สงคราม อ้าย คืน และน้ำเงิน

กรอบแนวคิดการศึกษา

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดการสร้างตัวละคร ตามแนวคิดของวนิดา บำรุงไทย (วนิดา บำรุงไทย, 2544 หน้า 134) สำหรับวิเคราะห์กลวิธีการสร้างและการนำเสนอตัวละคร ดังนี้

ตัวละครสถิต คือ ตัวละครที่มีการแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้านเดียวตลอดทั้งเรื่อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกและบทบาท

ตัวละครพลวัต คือ ตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ทำให้เกิดบุคลิกที่หลากหลาย

2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมตัวละคร เป็นแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา ประกอบด้วย ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) และทฤษฎีจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) เป็นกรอบการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) (Hall, C.S. & Lindzey, G, 1979 อ้างอิงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2554, หน้า 17-31) ประกอบด้วย

2.1.1 แนวคิดโครงสร้างจิต ได้แก่ Id คือ พลังของจิตไร้สำนึก แสดงออกมาโดยที่ไม่รู้ตัว มักกระทำโดยสัญชาตญาณและแรงขับต่าง ๆ Ego คือ พลังของจิตที่ได้รับอิทธิพลมาจาก Id แต่กระทำไปโดยรู้สำนึก มีเหตุผล และSuperego คือ พลังของจิตที่อยู่เหนือ Id และ Ego เป็นพลังจิตที่มีศีลธรรมรู้คุณค่า

2.1.2 แนวคิดสัญชาตญาณ ได้แก่ สัญชาตญาณมุ่งเป็น คือ สัญชาตญาณแห่งการเอาชีวิตรอดของมนุษย์ และสัญชาตญาณมุ่งตาย คือ สัญชาตญาณที่มนุษย์โหยหาความตาย ความเจ็บปวด

2.1.3 แนวคิดกลไกการป้องกันตัว ได้แก่ การเก็บกด คือการแก้ปัญหาโดยการเก็บอารมณ์ความรู้สึกไว้ในใจไม่เปิดเผยออกมา การทำตัวให้เหมือน คือการเลียนพฤติกรรมให้เหมือนสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา การหาสิ่งทดแทน คือการหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาทดแทนสิ่ง

หนึ่งจากการที่ปรารถนาแล้วไม่ได้สิ่งที่ปรารถนามาครอบครอง การแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ คือการทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันการรู้สึกเสียหน้า เสียใจ หรือไม่โดดเด่น การซัดทอด คือการระบายอารมณ์จากสิ่งที่พบเจอกับอีกสิ่งหนึ่งเป็นการซัดทอดอารมณ์ไปที่ผู้อื่น และองุ่นเปรี้ยวมะนาวหวาน เป็นกลไกที่ได้จากข้อคิดในนิทานอีสป มีลักษณะเป็นการปลอบใจตนเองเมื่อรู้สึกผิดหวังในสิ่งที่ต้องการ

2.2 ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) (Hall, C.S. & Lindzey, G, 1979 อ้างอิงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2554, หน้า 35-38) ประกอบด้วย แนวคิดโครงสร้างบุคลิกภาพ ได้แก่ Ego คือ จิตสำนึกที่รวมถึงสติสัมปชัญญะและความรู้สึกนึกคิด Personal Unconscious คือ การมีปมด้อยในจิตใจ Collective Unconscious คือ จิตใต้สำนึกที่เกี่ยวพันกับสัญชาตญาณที่ติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิด Persona คือ พฤติกรรมการแสดงออกตามที่สังคมคาดหวัง Anima และ Animus คือ ลักษณะของความเป็นชายหญิง และ Shadow คือ อารมณ์ที่ซ่อนลึกอยู่ภายในจิตใจ

2.3 ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) (Erikson, E.H., 1964 อ้างอิงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2554 หน้า 56-66) ได้แก่ แนวคิด Psychosocial Stage ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การไว้ใจและการระแวง
ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองและความละอายใจ
ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด
ขั้นที่ 4 การเอาการเอางานและปมด้อย
ขั้นที่ 5 การค้นพบตัวเองและการไม่เข้าใจตัวเอง
ขั้นที่ 6 ความสนิทสนมและความเปล่าเปลี่ยว
ขั้นที่ 7 การส่งเสริมผู้อื่นและความรักตัวเอง
ขั้นที่ 8 ความมั่นคงทางจิตใจและความสิ้นหวัง

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การสร้างตัวละคร: กรณีศึกษาในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากลวิธีการสร้างตัวละครของ Chiffon_cake จากตัวละครเอกจำนวน 6 ตัว โดยวิเคราะห์ตามแนวคิดกลวิธีการสร้างและจิตวิทยา ผลการศึกษาวิจัยปรากฏดังนี้

1. ทนาย เป็นตัวละครเอกในเรื่อง บัลลังก์ปักษา ตัวละครทนายเป็นตัวละครแบบพลวัต ในขณะเดียวกันตัวละครนี้ก็ยังเป็นตัวละครต่อเนื่อง โดยเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เป็นตัวละครประกอบในเรื่อง ราชาวิหค ทำหน้าที่กระตุ้นพฤติกรรมของตัวละครเอกให้แสดงออกมาและยังทำหน้าที่เป็นตัว

ช่วยในการแก้ไขปัญหาของตัวละครเอกอีกด้วย สำหรับพฤติกรรมของตัวละครทนายที่วิเคราะห์ตามทฤษฎีจิตบุคลิกของซิกดมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) พบว่าตัวละครทนายถูกควบคุมพฤติกรรมโดย Id และ Ego นอกจากนี้ยังแสดงสัญชาติญาณมุ่งเป็นออกมา ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าสัญชาตญาณมุ่งเป็นดังกล่าวถูกกระตุ้นด้วยแรงขับทางเพศ และพบว่าตัวละครทนายมีกลไกการป้องกันตัว 2 ชนิด คือ การเก็บกดและการแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ ในส่วนของแนวคิดจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าตัวละครทนายมีพฤติกรรมแบบ Persona คือ การแสดงพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง ตัวละครทนายต้องสร้างภาพลักษณ์ต่อสังคมว่าเขาไม่ได้ชอบอาสาเนื่องจากเคยออกปากพูดว่าตนจะไม่มีทางชอบอาสาเด็ดขาด เมื่อตัวละครทนายเริ่มเกิดความรู้สึกชอบอาสาซึ่งขัดแย้งกับสิ่งที่เขาเคยกล่าวไว้นั้น ทำให้เขาต้องแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังว่าเขาจะทำอย่างที่พูดไว้ได้จริง และในส่วนของจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) พบว่าตัวละครทนายมีพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage ขั้นที่ 4 คือ การเอาการเอางาน พฤติกรรมนี้เองที่ส่งผลให้ตัวละครทนายสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างราบรื่น

2. อาสา เป็นตัวละครเอกในเรื่อง *บัลลังก์ปักษา* ตัวละครอาสาเป็นตัวละครแบบพลวัตและเป็นตัวละครต่อเนื่อง โดยปรากฏตัวอีกครั้งในฐานะตัวละครประกอบในเรื่อง *ราชาวิหค* แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ส่งเสริมตัวละครเอกในด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครอาสาตามทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)พบว่าตัวละครอาสาถูกควบคุมพฤติกรรมโดย Id และ Ego ตัวละครอาสาแสดงสัญชาตญาณแบบมุ่งตายเมื่อเขาประสบปัญหา กลไกการป้องกันตัวที่ตัวละครอาสาใช้ปรากฏ 3 ชนิด ได้แก่ การเก็บกด การทำตัวให้เหมือน และการแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ เมื่อวิเคราะห์ตัวละครอาสาตามแนวคิดจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าตัวละครนี้แสดงพฤติกรรมแบบ Personal Unconscious หรือการมีปม และ Anima-Animus หรือความเป็นชายหญิง เนื่องจากตัวละครอาสาถูกสร้างขึ้นมาให้มีลักษณะบุคลิกที่ดึงดูดเพศเดียวกัน ทำให้เกิดเป็นปมด้อยภายในใจ เพราะแม้เขาจะเป็นผู้ชายแต่กลับมีคุณลักษณะของเพศหญิงที่โดดเด่นกว่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ Personal Unconscious และ Anima-Animus ของตัวละครอาสามีความสัมพันธ์กันจนส่งผลให้ตัวละครอาสามีทัศนคติ แบบ Introversion หรือการไม่เข้าหาสังคมในที่สุด และในส่วนของแนวคิดจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) พบว่าตัวละครอาสามีพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage ขั้นที่ 1 คือ การไว้ใจและการระแวง พฤติกรรมนี้เกิดจากการที่ตัวละครอาสาไม่สามารถไว้ใจเพื่อนผู้ชายได้ เนื่องจากเขามักถูกเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกันสารภาพรักเสมอ

3. สงคราม เป็นตัวละครเอกในเรื่อง *ราชาวิหค* ตัวละครสงครามเป็นตัวละครแบบพลวัตและเป็นตัวละครต่อเนื่อง ตัวละครนี้ปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในฐานะตัวละครประกอบในเรื่อง *บัลลังก์ปักษา* ทำหน้าที่กระตุ้นพฤติกรรมตัวละครเอกในเรื่องให้แสดงพฤติกรรมออกมา และยังทำหน้าที่เป็นตัว

ละครที่สร้างปมปัญหาให้เกิดขึ้นภายในเรื่องอีกด้วย ตัวละครสงครามปรากฏตัวในฐานะตัวละครประกอบอีกครั้งในเรื่อง *ดุจนกในกรงขัง* โดยทำหน้าที่กระตุ้นพฤติกรรมตัวละครเอกให้แสดงออกมาเช่นกัน เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครสงครามตามแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) พบว่า ตัวละครสงครามถูกควบคุมพฤติกรรมโดย Id และ Ego มีการแสดงสัญชาตญาณแบบมุ่งเป็นในรูปแบบของการดิ้นรนเพื่อให้หลุดพ้นจากปัญหา และพบว่ามีการใช้กลไกการป้องกันตัว 3 ชนิด ได้แก่ การเก็บกด การแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ และการซัดทอด ในส่วนของแนวคิดจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าตัวละครสงครามมีพฤติกรรมแบบ Persona และ Shadow เนื่องจากตัวละครสงครามมีบทบาทเป็นประธานหอพักนักศึกษาชายสองที่ถูกสังคมสร้างภาพลักษณ์ขึ้นมาว่าต้องขัดแย้งกับประธานหอพักนักศึกษาชายสาม ซึ่งในความเป็นจริงแล้วตัวละครสงครามไม่ได้ต้องการให้เป็นเช่นนั้น เขาสนิทกับประธานหอพักนักศึกษาชายสามและมีใจให้ แต่ด้วยความยึดติดในศักดิ์ศรีและความคาดหวังของบุคคลรอบตัวทำให้เขาต้องสร้างพฤติกรรมขัดแย้งกับประธานหอพักนักศึกษาชายสามขึ้นมา และในส่วนแนวคิดจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) พบว่าตัวละครสงครามมีพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage ขั้นที่ 6 คือ การลดความเป็นตัวเองเพื่อเข้าหาผู้อื่น เนื่องจากตัวละครสงครามเป็นตัวละครที่มี Id สูงมาก ดังนั้นพฤติกรรมที่ถูกควบคุมโดย Id จึงเด่นชัด แต่เมื่อตัวละครสงครามตกลงคบหากับคนรัก เขาจึงเริ่มปรับปรุงตัวเองเพื่อให้คนรักไม่อึดอัดใจเมื่อมีเขาอยู่ด้วย

4. อ้าย เป็นตัวละครเอกในเรื่อง *ราชาวิหค* ตัวละครอ้ายเป็นตัวละครแบบพลวัตและเป็นตัวละครต่อเนื่อง ตัวละครนี้ปรากฏตัวครั้งแรกในเรื่อง *บัลลังก์ปักษา* ในฐานะตัวละครประกอบ ทำหน้าที่กระตุ้นให้ตัวละเอกแสดงพฤติกรรมและสร้างสถานการณ์ภายในเรื่องให้เกิดปมปัญหาต่าง ๆ และปรากฏตัวอีกครั้งในเรื่อง ดุจนกในกรงขัง โดยทำหน้าที่เป็นตัวละครประกอบเช่นเดิมแต่ไม่มีบทบาทมากนัก เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครอ้ายตามแนวคิดจิตบุคลิกภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) พบว่าตัวละครอ้ายถูกควบคุมพฤติกรรมโดย Id และ Ego มีการแสดงสัญชาตญาณแบบมุ่งเป็นและใช้กลไกการป้องกันตัว 2 ชนิด คือ การเก็บกดและการซัดทอด ในส่วนของแนวคิดจิตบุคลิกภาพของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าตัวละครอ้ายมีพฤติกรรมแบบ Persona และ Shadow เนื่องจากตัวละครอ้ายมีบทบาทในเรื่อง ราชาวิหค เป็นประธานหอพักนักศึกษาชายสามซึ่งถูกสร้างให้มีความขัดแย้งกับประธานหอพักนักศึกษาชายสอง แต่ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความขัดแย้งที่สังคมคาดหวังให้เกิดขึ้น ดังนั้นตัวละครอ้ายจึงมีพฤติกรรมสร้างบุคลิกตามที่สังคมคาดหวังโดยการแสร้งขัดแย้งกับประธานหอพักนักศึกษาชายสองทั้งที่พวกเขาเป็นเพื่อนกัน และในส่วนของแนวคิดจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) พบว่าตัวละครอ้ายมีพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage ถึง 3 ขั้นคือ ขั้นที่ 5 การค้นพบตัวเอง ขั้นที่ 6 การลดความเป็นตัวเองเพื่อเข้าหาผู้อื่น และขั้นที่ 7 การสนับสนุนผู้อื่น

5. คีน เป็นตัวละครเอกในเรื่อง *ดุจนกในกรงขัง* ตัวละครคีนเป็นตัวละครแบบพลวัตและเป็นตัวละครต่อเนื่อง โดยปรากฏบทบาทเป็นตัวละครประกอบในเรื่อง *ราชาวิหค* ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้ตัวละครเอกได้แสดงพฤติกรรมที่ต้องการ และช่วยสร้างเรื่องราวให้น่าสนใจ เมื่อวิเคราะห์ตัวละครคีนตามแนวคิดจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) พบว่าตัวละครนี้ถูกควบคุมพฤติกรรมไว้ด้วย Id, Ego และ Superego ซึ่งตัวละครคีนเป็นตัวละครเดียวในนวนิยายชุดสิบสองเศร้าที่ถูกควบคุมพฤติกรรมด้วยโครงสร้างจิตทั้ง 3 รูปแบบ นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครมีการแสดงสัญชาตญาณแบบมุ่งเป็น และปรากฏใช้กลไกการป้องกันตัว 2 ชนิด คือ การทำตัวให้เหมือนและการหาสิ่งทดแทน เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าตัวละครคีนมีการแสดงพฤติกรรมแบบ Ego ทั้งนี้ Ego ตามแนวคิดของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) มีความแตกต่างกับ Ego ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ตรงที่ Ego ของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) จะครอบคลุมไปถึงสติสัมปชัญญะและความรู้สึกนึกคิดมากกว่าการมีเหตุผลอย่างเดียว และยังพบว่ามีการแสดงพฤติกรรมแบบ Personal Unconscious อีกด้วย จากการวิเคราะห์พบว่าตัวละครคีนเป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมาให้เป็นตัวละครที่มีปมในลักษณะของอาการทางจิตซึ่งเกิดจากการที่เขาสูญเสียแม่ไปตั้งแต่เด็กทำให้เป็นโรคนอนคนเดียวไม่ได้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เมื่อนำแนวคิดจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) มาวิเคราะห์ พบว่าตัวละครคีนมีพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage 2 ขั้นด้วยกัน คือ ขั้นที่ 1 การไว้ใจและการระแวง และขั้นที่ 5 การค้นพบตัวเอง พฤติกรรมตาม Psychosocial Stage ของตัวละครคีนถูกสังคมกระตุ้นให้เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด เริ่มจากการที่เขาไม่สามารถไว้ใจใครได้อีกหลังจากที่เขาได้สูญเสียแม่ไป ส่งผลให้เขาเลือกใช้การทำงานเป็นทางออกของปัญหา เขาจึงเริ่มทำงานตั้งแต่อายุยังน้อยและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในที่สุด

6. น้ำเงิน เป็นตัวละครเอกในเรื่อง *ดุจนกในกรงขัง* เป็นตัวละครแบบพลวัตและเป็นตัวละครต่อเนื่อง ตัวละคร น้ำเงินปรากฏตัวครั้งแรกในเรื่อง *ราชาวิหค* ในฐานะตัวละครประกอบแต่ไม่มีบทบาทมากนัก เมื่อวิเคราะห์ตัวละครน้ำเงินตามแนวคิดจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) พบว่าตัวละครนี้ถูกควบคุมพฤติกรรมด้วย Id และ Superego โดย Superego ของตัวละครเกิดขึ้นจากการที่ผู้แต่งสร้างตัวละครน้ำเงินให้เป็นตัวละครที่ไม่มีฐานะทางการเงินตั้งแต่ต้น เมื่อพิจารณาภูมิหลังตัวละครจะพบว่าตัวละครน้ำเงินเป็นตัวละครเดียวในนวนิยายชุดสิบสองเศร้าที่ไม่มีฐานะทางการเงินที่ดีนัก และด้วยเหตุนี้เองทำให้เขามีอุปนิสัยเจียมตัวซึ่งส่งผลให้มีจิตสำนึกแบบ Superego ในที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครน้ำเงินแสดงสัญชาตญาณแบบมุ่งตาย และปรากฏใช้กลไกการป้องกันตัวเพียงชนิดเดียว คือ การเก็บกด ในส่วนของแนวคิดจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าตัวละครน้ำเงินมีการแสดงพฤติกรรมแบบ Personal Unconscious หรือการมีปม เนื่องจากตัวละครน้ำเงินเป็นเด็กกำพร้า เขาเติบโตขึ้นมาด้วยการดูแล

จากปู่ของเขาซึ่งเป็นคนสวน ทำให้ส่วนลึกภายในจิตใจเขาต้องการความรักความอบอุ่นจากครอบครัว และในส่วนของแนวคิดจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) พบว่าตัวละครน้ำเงินมีพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage ขั้นที่ 4 คือ ขั้นการเอาการเอางาน วิเคราะห์ได้จากการที่ตัวละครน้ำเงินเริ่มทำงานหาเงินใช้เองตั้งแต่อายุยังน้อยเพื่อต้องการแบ่งเบาภาระของปู่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคมแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิด โดยสภาพสังคมแวดล้อมที่กระตุ้นคือความยากจนนั่นเอง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung)

ตัวละคร	**ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ซิกด์มันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)**			**ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustuv Jung)**
	โครงสร้างจิต	**สัญชาตญาณ**	**กลไกการป้องกันตัว**	
ทนาย	- Id - Ego	- แบบมุ่งเป็น	- การเก็บกด - การแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ	- Persona
อาสา	- Id - Ego	- แบบมุ่งตาย	- การเก็บกด - การทำตัวให้เหมือน - การแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ	- Personal Unconscious - Anima Animus - Attitude แบบ Introversion
สงคราม	- Id - Ego	- แบบมุ่งเป็น	- การเก็บกด - การแสดงปฏิกิริยาแกล้งทำ	- Persona - Shadow

ตัวละคร	ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ซิกด์มันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) (ต่อ)			ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustuv Jung)
	โครงสร้างจิต	สัญชาตญาณ	กลไกการป้องกันตัว	
อ้าย	- Id - Ego	- แบบมุ่งเป็น	- การซัดทอด - การเก็บกด	- Persona - Shadow
คืน	- Id - Ego - Superego	- แบบมุ่งเป็น	- การซัดทอด - การทำตัวให้เหมือน - การหาสิ่งทดแทน	- Ego - Personal Unconscious
น้ำเงิน	- Id - Superego	- แบบมุ่งตาย	- การเก็บกด	- Personal Unconscious

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่า ตัวละครเอกทุกตัวในนวนิยายชุดสิบสองเศร้าของ Chiffon_cake เมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีจิตบุคลิกภาพซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) พบว่า ตัวละครเอกทุกตัวมี Id เป็นโครงสร้างจิตพื้นฐานและมี Ego หรือ Superego เข้ามาร่วมด้วยขึ้นอยู่กับภูมิหลังและสภาพสังคมแวดล้อมที่เป็นตัวกระตุ้น การแสดงออกของสัญชาตญาณมีเพียงตัวละครเอก 2 ตัว คือ อาสาและน้ำเงินเท่านั้นที่แสดงออกมาในแบบสัญชาตญาณมุ่งตาย ตัวละครเอกทุกตัวมีการใช้กลไกการป้องกันตัวแบบเก็บกดมากที่สุด ยกเว้นแต่ตัวละครคืนที่ไม่ได้ใช้กลไกการป้องกันตัวดังกล่าว ในส่วนของทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) พบว่าการสร้างตัวละครให้มีพฤติกรรมแบบ Persona และ Personal Unconscious เป็นรูปแบบที่ Chiffo_cake ใช้สร้างตัวละครเอกมากที่สุด โดยการสร้างให้ตัวละครเอกมีพฤติกรรมเช่นนี้จะช่วยให้ตัวละครเอกมีความน่าสนใจ มีมุมมองหลากมิติในตัวเอง ช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นที่น่าสนใจและน่าติดตามว่าตัวละครเอกเหล่านั้นจะมีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไร

ตารางที่ 2 แสดงผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดจิตวิทยาสังคม Psychosocial Stage ของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson)

Psychosocial Stage	ตัวละครเอก					
	ทนาย	อาสา	สงคราม	อ้าย	คืน	น้ำเงิน
ขั้นที่ 1 การไว้ใจและการระแวง	-	/	-	-	/	-
ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองและความละอายใจ	-	-	-	-	-	-
ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด	-	-	-	-	-	-
ขั้นที่ 4 การเอาการเอางานและปมด้อย	/	-	-	-	-	/
ขั้นที่ 5 การค้นพบตัวเองและการไม่เข้าใจตัวเอง	-	-	-	/	/	-
ขั้นที่ 6 ความสนิทสนมและความเปล่าเปลี่ยว	-	-	/	/	-	-
ขั้นที่ 7 การส่งเสริมผู้อื่นและความรักตัวเอง	-	-	-	/	-	-
ขั้นที่ 8 ความมั่นคงทางจิตใจและความสิ้นหวัง	-	-	-	-	-	-

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่า ตัวละครเอกทุกตัวจะปรากฏพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage อย่างน้อย 1 ขั้น ตัวละครที่ปรากฏพฤติกรรมตาม Psychosocial Stage มากที่สุดคือตัวละครอ้าย โดยพบว่าปรากฏพฤติกรรม 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 5 6 และ 7 รองลงมาคือตัวละครคืน พบว่าปรากฏพฤติกรรม 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 และ 5 ส่วนตัวละครเอกอื่น ๆ พบดังนี้ ตัวละครทนายปรากฏพฤติกรรมในขั้นที่ 4 ตัวละครอาสาปรากฏพฤติกรรมในขั้นที่ 1 ตัวละครสงครามปรากฏพฤติกรรมในขั้นที่ 6 ตัวละครน้ำเงินปรากฏพฤติกรรมในขั้นที่ 4 นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมใน Psychosocial Stage ขั้นที่ 2 3 และ 8 ไม่ปรากฏในตัวละครเอกตัวใดในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ตัวละครเอกที่ทำการวิเคราะห์ทุกตัวเป็นตัวละครแบบพลวัต เนื่องจากมีความหลากหลายทางอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรม อีกทั้งตัวละครเอกทุกตัวยังเป็นตัวละครต่อเนื่องอีกด้วย โดยตัวละครเอกจากเรื่องหนึ่งจะปรากฏตัวในอีกเรื่องในฐานะตัวละครประกอบเสมอ และตัวละครเอกที่กลายเป็นตัวละครประกอบเหล่านั้นจะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้ตัวละครเอกในเรื่องนั้น ๆ แสดงพฤติกรรมออกมา ในส่วนของการวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครโดยใช้ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)ประกอบด้วยแนวคิดโครงสร้างจิต สัญชาตญาณ และกลไกการป้องกันตัว พบว่า ตัวละครส่วนใหญ่ถูกควบคุมพฤติกรรมไว้ด้วย Id ซึ่งตัวละครที่ถูกควบคุมพฤติกรรมไว้ด้วย Id ประกอบด้วย ทนาย อาสา สงคราม คืน และน้ำเงิน มีเพียงตัวละครอ้ายเท่านั้นที่ไม่ถูกควบคุมพฤติกรรมโดย Id สัญชาตญาณที่พบว่าตัวละครได้แสดงออกมา คือ สัญชาตญาณแบบมุ่งเป็นและสัญชาตญาณมุ่งตาย โดยสัญชาตญาณทั้งสองแบบพบในอัตรา 4:2 จากจำนวนตัวละครเอกทั้งหมด 6 ตัว และกลไกการป้องกันตัว พบว่า มีเพียงตัวละครคืนเท่านั้นที่ไม่ใช้กลไกการป้องกันตัวแบบเก็บกด

การวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครโดยใช้ทฤษฎีจิตบุคลิกภาพของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) ประกอบด้วยแนวคิดโครงสร้างบุคลิกภาพ พบว่า ตัวละครมีพฤติกรรมแบบ Persona Unconscious หรือ การมีปม และแบบ Persona หรือ การสร้างภาพลักษณ์ที่สังคมคาดหวังมากที่สุด

การวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครโดยใช้ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมของแอริค เอช แอริคสัน (Erik H. Erikson) ประกอบด้วย แนวคิด Psychosocial stage พบว่า ตัวละครทุกตัวยกเว้นตัวละครน้ำเงินที่ปรากฏพฤติกรรมตาม Psychosocial stage มากกว่าหนึ่งขั้น และพบว่าตัวละครอ้ายปรากฏพฤติกรรมมากถึงสามขั้นด้วยกัน

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครโดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา สามารถกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของตัวละครทุกตัวที่แสดงออกมามีเกิดขึ้นจากพื้นฐานทางอารมณ์ ทัศนคติ ตลอดจนเกิดจากอิทธิพลของสภาพสังคมแวดล้อม รวมทั้งภูมิหลังในอดีต ซึ่งปัจจัยทั้งหมดส่งผลให้ตัวละครเกิดปมภายในใจ เกิดความต้องการ และเกิดความไม่ต้องการและแสดงพฤติกรรมออกมาในที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างตัวละครในนวนิยายชุดสิบสองเศร้า ของ Chiffon_cake ผลการวิจัยพบว่า ตัวละครเอกทุกตัวเป็นตัวละครแบบพลวัตและเป็นตัวละครต่อเนื่อง ในส่วนของการวิเคราะห์โดยทฤษฎีทางจิตวิทยาพบว่า ตัวละครเอกทุกตัวสร้างขึ้นมาโดยนำอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์มาใช้โดยอารมณ์ดังกล่าวปรากฏอยู่ในรูปของ Id หรือจิตไร้สำนึกซึ่งเป็นพฤติกรรมหลักที่ตัวละครเอกทุกตัว

แสดงออกมา เช่น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในที่สาธารณะ การบังคับข่มขู่ผู้อื่น การประชดประชัน เป็นต้น ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกขึ้นมาโดยคำนึงถึงความเป็นจริงทั้งการแสดงออกทางอารมณ์ พฤติกรรม รวมไปถึงทัศนคติ ซึ่งปัจจัยที่นำมาใช้เพื่อให้ตัวละครเอกในเรื่องแสดงพฤติกรรมดังกล่าวตามสภาพสังคมแวดล้อมของตัวละคร ซึ่งสภาพสังคมดังกล่าวผู้เขียนได้จำลองจากสภาพสังคมจริงของมนุษย์ทำให้เรื่องมีความสมจริงและน่าสนใจ เช่น การสร้างให้ตัวละครมีปมในอดีตทำให้กลัวการอยู่คนเดียวหรือพฤติกรรมอื่น ๆ การสร้างสถานการณ์ความขัดแย้งหรืออึดอัดใจให้กับตัวละครเอก ต้องเผชิญ การสร้างสถานการณ์ให้ตัวละครแสดงทัศนคติความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัลพัชร จรัสเพชร (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายของ “กิ่งฉัตร” ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่โดดเด่นของตัวละครของกิ่งฉัตรคือ ตัวละครแต่ละตัวจะมีบุคลิกลักษณะ ทัศนคติและบทบาทที่แตกต่างกันในเรื่องซึ่งเกิดจากภูมิหลังของตัวละครเอง ไม่ว่าจะเป็นพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ตัวละครจะมีนิสัยซับซ้อน ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง หากมีนิสัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จะมีพฤติกรรมและความคิดที่สมเหตุสมผล มีลักษณะเหมือนคนทั่วไปในสังคม จะเห็นได้ว่า การสร้างตัวละครที่พื้นหลังเป็นสังคมจริงจะช่วยให้ตัวละครมีความสมจริงและมีความน่าติดตามและส่งผลให้นวนิยายเรื่องนั้น ๆ ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน เช่นเดียวกับนวนิยายชุดสิบสองเศร้าที่ผู้เขียนผูกตัวละครเอกไว้กับสังคมที่สมจริงในปัจจุบัน ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่เป็นพลวัตและมีความซับซ้อนทางอารมณ์เหมือนมนุษย์ จนสามารถทำให้นวนิยายชุดนี้เป็นนวนิยายที่ทำยอดขายสูงสุดให้กับสำนักพิมพ์เอเวอร์วายในงานมหกรรมหนังสือแห่งชาติครั้งที่ 46 ที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 21 มีนาคม 2561 – 8 เมษายน 2561 ที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษากลวิธีการสร้างตัวละครของนักเขียนท่านอื่นที่มีผลงานเขียนนวนิยายแนวรักร่วมเพศ
2. ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อตัวละครในวรรณกรรมอื่น ๆ เช่น เรื่องสั้น กวีนิพนธ์
3. ศึกษาเปรียบเทียบงานเขียนของ Chiffon_cake กับงานเขียนของนักเขียนท่านอื่นที่มีงานเขียนในลักษณะเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการให้คำปรึกษาจาก ดร.วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้คอยให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณนางสาวสุรภา ปุญยะศิริ และนางสาวจิตสุภา ก๋าเงิน ผู้ช่วยเหลืองานวิจัย ที่ช่วยเหลือด้านข้อมูลและเนื้อหาจนงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). แลลอดวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.

วนิดา บำรุงไทย. (2543). ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิรัลพัชร จรัสเพชร. (2555). กลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายของ "กิ่งฉัตร". วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2554). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เขา รู้เรา). (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

Chiffon_cake [นามแฝง]. (ม.ป.ป.). ดุจนกในกรงขัง. กรุงเทพฯ: เอเวอร์วาย.

Chiffon_cake [นามแฝง]. (ม.ป.ป.). บัลลังก์ปักษา. กรุงเทพฯ: เอเวอร์วาย.

Chiffon_cake [นามแฝง]. (ม.ป.ป.). ราชาวิหค. กรุงเทพฯ: เอเวอร์วาย.

การรับรู้บรรยากาศองค์การ และความเหนื่อยล้าในการทำงานที่พยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานในธุรกิจขนส่ง

Perceived Organizational Climate and Fatigue on work Predting Turnover Intertion of Employees in Transport Business.

พร้อมบุญ บุญคง(Promboon Boonkong) [1*] ชวนีย์ พงศาพิชณ์(Chawanee Phongsapich) [2*]
สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ
[*]Corresponding author. E-mail: boonkong.p@outlook.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงานกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน 3) เพื่อพยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานด้วยการรับรู้บรรยากาศองค์การ และความเหนื่อยล้าในการทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่ทำงานในธุรกิจขนส่ง จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้บรรยากาศองค์การไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน 2) ความเหนื่อยล้าในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95 3) การรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงาน สามารถพยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ซึ่งกำหนดเป็นสมการถดถอย คือ ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงาน = 2.745 + .110 (ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์)

คำสำคัญ: การรับรู้บรรยากาศองค์การ ความเหนื่อยล้าในการทำงาน ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

Abstract

This research is a correlational research. The objectives of this research 1) to study the relationship between the perception of organizational climate and turnover intentions of employees, 2) to study the relationship between fatigue on

work and turnover intentions of employees and 3) to predict the level of turnover intentions of employees with the perception of organizational climate and fatigue on work. The sample group was 320 employees. The instruments for gathering data were questionnaires. The statistics employed for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis. The results were concluded that: 1) the level of turnover intentions, the perception of organizational climate and fatigue on work of the employees were at moderate level. 2) There was not a relationship between the perception of organizational climate and turnover intentions. 3) There was a positive relationship between fatigue on work and turnover intentions with a statistical significance level of 95 percent 4) The perception of organizational climate and fatigue on work was able to predict turnover intentions. The regressive equation as follows: turnover intentions of employees = 2.745 + .110 (Fatigue on work in the facet of emotional).
Keywords: The Perception of Organizational Climate, Fatigue, Turnover Intentions

บทนำ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยการคมนาคมเป็นหลักทั้งในด้านการขนส่งทางบก ทางอากาศหรือทางน้ำ ซึ่งในทุกๆกิจกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งของคนจากที่ที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งหรือจะเป็นการขนส่งสินค้า เช่น สินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ หรือสินค้าที่เป็นวัตถุดิบ เช่น การสร้างบ้านมนุษย์ต้องอาศัยการขนส่งวัสดุต่างๆเพื่อน ามาสร้างบ้าน ดังนั้น การขนส่งได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น อาจเรียกว่าขาดไม่ได้ โดยเฉพาะทางด้านธุรกิจการขนส่งเข้ามามีบทบาทมากที่สุด ธุรกิจขนส่งถือเป็นธุรกิจอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่ของระบบเศรษฐีและระบบการคมนาคมขนส่ง หลักจากที่ประเทศไทยได้ผ่านภาวะวิกฤติการทางเมืองและเศรษฐกิจ ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนค่างตื่นตัวเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาองค์การให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในภาวะฟื้นตัว การขนส่งซึ่งเป็นส่วนสำคัญในระบบโลจิสติกส์และการก่อสร้างได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งการขนส่งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการขยายตัวด้านการขนส่งภายในประเทศ โดยการขนส่งนั้นมีการขนส่งทั้ง ทางรถบรรทุก ทางรถไฟ ทางน้ำ และทางอากาศ (สมคิด, 2545)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจขนส่ง ซึ่งล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชา ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ การรับมือและการจัดการ

ทรัพยากรมนุษย์จึงถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องมีวิธีในการสรรหาบุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้พนักงานที่มีความเหมาะสมกับงานที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นผู้บังคับบัญชายังต้องอาศัยกลยุทธ์การบริหารงาน เพื่อให้พนักงานลดความคิดที่จะตั้งใจที่จะลาออกจากงาน โดยให้พนักงานมีการพัฒนาคุณภาพและฝีมือในการทำงาน มีการประเมินผลงาน มีประโยชน์ที่เอื้อหนุนกันในการองค์การ การสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างบรรยากาศในองค์การและทัศนคติที่ดีต่อองค์การ เพื่อให้พนักงานลดความเหนื่อยล้าทางร่างกายและทางอารมณ์ หากองค์การใดพัฒนาบุคคลภายในองค์การ ให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงาน ผลงานที่ได้ก็จะมีประสิทธิภาพแก่องค์การ และทำให้พนักงานมีความเชื่อมั่นในองค์การ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งปัจจัยสภาวะเศรษฐกิจโลกที่กำลังเผชิญวิกฤติ ทำให้สถานการณ์ของการดำเนินธุรกิจเปลี่ยนแปลง องค์การธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยหลายองค์การมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับพนักงานซึ่งมีความสำคัญต่อองค์การทั้งทางตรงและทางอ้อม หากองค์การสามารถสร้างให้พนักงานเกิดเจตนาที่ดี มีความศรัทธาต่อองค์การและทุ่มเททำงานอย่างสุดความสามารถ ช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายและช่วยขับเคลื่อนผลลัพธ์แห่งความสำเร็จทางธุรกิจ แต่ถึงอย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พบว่าองค์การหลายแห่งประสบปัญหาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์คล้ายคลึงกัน คือ พนักงานมีความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน โดยความตั้งที่จะลาออกจากงานของพนักงานนั้นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ องค์การจะแก้ไขปัญหานี้ได้นั้นจะต้องทราบสาเหตุที่แท้จริงทำให้พนักงานมีความตั้งใจจะลาออกเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้บรรยากาศในองค์การก็เป็นผลทำให้เกิดความตั้งใจที่จะลาออกจากงานได้ มีได้อยู่หลายประการได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อร่วมงาน ลักษณะงาน เป็นต้น ความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน เป็นความคิดที่บุคคลสมัครใจที่จะต้องการลาออกจากการเป็นบุคลากรในองค์การนั้นๆที่ปฏิบัติงานอยู่ เพื่อไปทำงานที่องค์การแห่งใหม่หรือเปลี่ยนอาชีพในอนาคต ดังนั้นความตั้งใจที่จะลาออกจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพยากรณ์การลาออกจากงานได้เป็นอย่างดี (Cho, et al., 2009) โดยงานวิจัยเกี่ยวกับการลาออกจากงานโดยวิเคราะห์อภิมานพบว่าความตั้งใจจะลาออกจากงานมีอิทธิพลทางตรงต่อการลาออกจากงานจริงสูงถึงร้อยละ 0.45 (Zimmerman&Darnold, 2007) การตั้งใจที่จะลาออกจากงานนั้นเกิดจากการรับรู้บรรยากาศองค์กรในการทำงาน โดยกลุ่มคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมของงาน ที่ผู้ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมนั้นๆเข้าใจ รับรู้ ทั้งโดยตรงและทางอ้อมบรรยากาศองค์การจะเป็นแรงกดดันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในการทำงาน (Gibson 2009) ทั้งนี้บรรยากาศในองค์การก็เป็นผลทำให้เกิดความตั้งใจที่จะลาออกจากงานได้ มีได้อยู่หลายประการได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อร่วมงาน ลักษณะงาน เป็นต้น ความเหนื่อยล้าในการทำงาน เป็นอาการที่เกิดจากการใช้หรือทุ่มเทพลังและทรัพยากรด้านอารมณ์ไปในงานจนหมดสิ้น จนเกิดความอ่อนล้า เหนื่อยล้า ท้อแท้

หมดหวังหรือแม้กระทั่งเกิดความรู้สึกคับข้องใจที่จะทำงานให้ดีต่อไป เมื่อพนักงานมีความเหนื่อยล้าในการทำงานจะทำให้พนักงานลดความรู้สึกที่ดีในการทำงานลดลง (Schaufeli & Enzmann., et al. 1998.) ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในการทำงานเกิดความเครียดเรื้อรังซึ่งมาจากความเครียดเรื้อรังจากการทำงานและจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับผู้รับบริการ จนทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกสูญเสียความผูกพันต่อผู้ร่วมงาน ขาดความเคารพผู้รับบริการและเพื่อนร่วมงาน และเกิดความตั้งที่จะลาออกในการทำงานเกิดจากความเหนื่อยล้าในการทำงานจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องจัดการ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหามีความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงาน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า การรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงาน สามารถพยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ได้หรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงบรรยากาศองค์การ คุณภาพชีวิตในการทำงานได้ถูกต้องและเหมาะสมแก่ความต้องการของพนักงาน อันจะส่งผลให้พนักงานลดความคิดในการความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงาน ในการทำงานมากยิ่งขึ้น เพื่อลดอัตราการลาออกของพนักงานและทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่องค์การ ช่วยผลักดันองค์การไปสู่ความได้เปรียบด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงานกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน
3. เพื่อพยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานด้วยการรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงาน

นิยามศัพท์

1. พนักงาน หมายถึง บุคคลที่ทำงานในระดับปฏิบัติการจนถึงระดับหัวหน้าฝ่ายที่ปฏิบัติงานอยู่ในบริษัทธุรกิจขนส่ง
2. ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน หมายถึง เจตนาของพนักงานในการสิ้นสภาพการเป็นสมาชิกขององค์กรโดยความสมัครใจ เพื่อโยกย้ายหรือไปทำงานในองค์กรอื่น ซึ่งเป็นความสมัครใจมีการไตร่ตรอง วางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้หลุดพ้นสิ้นสุดสภาพจากการเป็นสมาชิกขององค์กรนั้น และคาดหวังว่าต้องได้รับสิ่งที่ดีขึ้นจากการลาออก

3. การรับรู้บรรยากาศองค์การ หมายถึง การรับรู้ของสมาชิกภายในองค์กรที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและทุกสิ่งทุกอย่างในองค์กร มีองค์ประกอบ 6 ด้านได้แก่

3.1 ด้านโครงสร้าง หมายถึง การสะท้อนความรู้สึกของพนักงานว่าองค์กรมีการวางแผนงาน มีการระบุแนวทางการทำงานและการประสานการทำงานงานร่วมกัน มีการแบ่งความรับผิดชอบหน้าที่ อย่างชัดเจน ระดับเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ หรือการแก้ไขการสับสนในภาระหน้าที่เพื่อดำเนินการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างมีขั้นตอนและแบบแผน

3.2 ด้านมาตรฐาน หมายถึง การวัดการรับรู้การปฏิบัติงานและความสำคัญของเป้าหมายในการปฏิบัติงาน มีการทำงานที่ดี ได้ระดับมาตรฐานตามที่กำหนด ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งบุคคลและแบบกลุ่มรวมไปถึง พนักงานมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ และทำให้ได้ระดับมาตรฐานขององค์กรที่ตั้งไว้ เพื่อแสดงถึงคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับที่กำหนด

3.3 ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกถึงการเป็นเจ้านายตนเอง และไม่มีการตรวจสอบการตัดสินใจของเราอีกทีโดยผู้อื่น มีการสนับสนุนให้มีการจัดการและคิดวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองและแบบกลุ่ม รู้สึกพอใจต่องานที่ได้รับมอบหมาย เมื่องานนั้นสามารถสำเร็จตามความตั้งใจที่เป็นเป้าหมายของงาน

3.4 ด้านการเห็นคุณค่า หมายถึง ความรู้สึกของพนักงานถึงการได้รับรางวัลเมื่อทำงานได้ดีหรือการตำหนิติเตียนลงโทษจากการทำผิด การมองเห็นคุณค่า สามารถบอกความสมดุล และความเหมาะสมระหว่างรางวัลและการตำหนิติเตียนได้ และช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงานโดยการตอบแทนต่อการปฏิบัติงานที่ยากลำบาก ทำงานหนัก หรือทำงานนั้นได้ประสบความสำเร็จ และมีความยุติธรรมต่อพนักงานที่ปฏิบัติงานตามความจริงต่อทุกคน

3.5 ด้านการสนับสนุน หมายถึง ความรู้สึกของพนักงานถึงความไว้วางใจที่ถูกมอบหมายงานให้ปฏิบัติและมีการสนับสนุนให้ไปฝึกอบรมเพื่อมีการพัฒนาของตัวพนักงานเอง และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในองค์กร เป็นการให้ความสำคัญกับพนักงานเพื่อให้รู้สึกว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่ดี และเมื่อพวกเขารู้สึกแล้ว เขาจะให้ความช่วยเหลือเมื่อเขาต้องการและลดช่องว่างที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อพนักงานรู้สึกโดดเดี่ยว และแยกตัวออกจากผู้อื่นเนื่องจากขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร

3.6 ด้านความผูกพัน หมายถึง ความรู้สึกของพนักงานถึงความภาคภูมิใจในความสัมพันธ์ที่มีต่อองค์กร และมีการร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันช่วยกันปฏิบัติงานเพื่อเป้าหมายขององค์กร การมีความรู้สึกผูกพันในองค์กรจะแสดงถึงมิตรภาพที่ดีมีความสัมพันธ์อันดีกับความจงรักภักดีของพนักงานและการที่พนักงานรู้สึกไม่มีความห่วงใยหรือสนใจต่อองค์กรและเป้าหมายขององค์กรนั้นแสดงว่าองค์กรได้ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรของพนักงานน้อยเกินไป

4. ความเหนื่อยล้าในการทำงาน หมายถึง อาการของผู้หมดกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากเหนื่อยล้ามากเกินไปทำให้รู้สึกไม่สบายกายและจิตใจ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

4.1 ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกไม่สบายต่างๆ ที่ส่งผลกระทบทางจิตใจ เช่น อาการเบื่อ เป็นทุกข์ ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้งานใหม่ๆ เมื่อมีภาวะเหล่านี้แล้วทำให้การทำงานแย่ลง

4.2 ความเหนื่อยล้าทางด้านร่างกาย หมายถึง อาการผิดปกติที่มีผลกระทบต่อร่างกายทางกายภาพเช่น การปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดศีรษะ เวียนหัว สมองทำงานได้ช้าลง มีอาการง่วงบ่อยๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในบริษัทในธุรกิจขนส่ง สองแห่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,450 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานที่ทำงานบริษัทในธุรกิจขนส่ง สองแห่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยมีวิธีการคำนวณ คือ สามารถคำนวณตามสูตรของ Yamane

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามบริษัท

บริษัทสองแห่งในกรุงเทพมหานคร	ประชากร (N) คน	ตัวอย่างที่คำนวณได้ (n) คน	แบบสอบถามที่แจกไป (ชุด)	แบบสอบถามที่ได้กลับคืน (ชุด)
บริษัท ก	850	184	188	188
บริษัท ข	600	130	132	132
รวม	1,450	314	320	320

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโดยศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและปรับปรุงแบบสอบถามในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ชุด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นลักษณะตรวจสอบรายการ (Check-list) ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส วุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มเข้าทำงานจนถึงปัจจุบัน มีจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้บรรยากาศองค์การ มีข้อคำถามจำนวน 45 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) โดยจำแนกการรับรู้บรรยากาศองค์การทำงาน ออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเห็นคุณค่า ด้านการสนับสนุน ด้านความผูกพัน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความเหนื่อยล้าในการทำงาน มีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) โดยจำแนกความเหนื่อยล้าในการทำงานออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน มีข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัด (Rating Scale)

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนการรับรู้บรรยากาศองค์การ ความเหนื่อยล้าในการทำงาน ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

ระดับความคิดเห็น	คะแนน ข้อคำถามเชิงบวก	คะแนน ข้อคำถามเชิงลบ
เห็นด้วยมากที่สุด	5	1
เห็นด้วยมาก	4	2
เห็นด้วยปานกลาง	3	3
เห็นด้วยน้อย	2	4
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	5

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

3.2 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การรับรู้บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเห็นคุณค่า ด้านการสนับสนุน และด้านความผูกพัน และความเหนื่อยล้าในการทำงาน ประกอบด้วย ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ และความเหนื่อยล้าทางร่างกาย

4. วิธีการดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บข้อมูลซึ่งออกโดยคณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ไปยังฝ่ายบุคคลไปยังบริษัทในธุรกิจขนส่ง สองแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แจกแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 320 ชุด ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนต้นกุมภาพันธ์ 2561 โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้รับคืนมามีจำนวนทั้งสิ้น 320 ชุด

3. ผู้วิจัยรวบรวบแบบสอบถามกลับคืนมาและทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยพบว่าสมบูรณ์ครบทุกชุด และผู้วิจัยนำผลแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 320 ชุด มาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วนำคะแนนที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้วิจัยเมื่อได้รับแบบสอบถามจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และลงรหัสของคะแนนในโปรแกรม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป ดังนี้

3.5.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส วุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มเข้าทำงานจนถึงปัจจุบัน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.2 ข้อมูลความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ข้อมูลการรับรู้บรรยากาศองค์การ และข้อมูลความเหนื่อยล้าในการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงานและการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน โดยตัวแปรที่ 1 คือ ความเหนื่อยล้าในการทำงาน ตัวแปรที่ 2 คือความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน โดยตัวแปรที่ 1 คือ การรับรู้บรรยากาศองค์การ ตัวแปรที่ 2 คือความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ทดสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยเกณฑ์หาค่าความสัมพันธ์ดังนี้

เกณฑ์ค่าความสัมพันธ์ (ค่า r)

การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ (พวงรัตน์, 2540)

ค่าของสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ (r) ระดับความสัมพันธ์

ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.80 ขึ้นไปอยู่ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.60 - 0.79 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.40 - 0.59 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.20 - 0.39 อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ที่ต่ำกว่า 0.20 อยู่ในระดับต่ำ

3.5.4 สร้างสมการพยากรณ์ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาว่าการรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเห็นคุณค่า ด้านการสนับสนุน และด้านความผูกพัน ความเหนื่อยล้าในการทำงาน ด้านอารมณ์ และด้านร่างกาย มีอิทธิพลในการอธิบายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน มากน้อยเพียงใด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95 และร้อยละ 99

6. สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	**สถิติที่ใช้**
<u>สมมติฐานที่ 1</u> การรับรู้บรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
1.1 การรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านโครงสร้าง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
1.2 การรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านมาตรฐานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
1.3 การรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient

1.4 การรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านการเห็นคุณค่ามีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
1.5 การรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านการสนับสนุนมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
1.6 การรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านความผูกพันมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
สมมติฐานที่ 2 ความเหนื่อยล้าในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
2.1 ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
2.2 ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านร่างกายมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Pearson product moment correlation coefficient
สมมติฐานที่ 3 การรับรู้บรรยากาศองค์การ และความเหนื่อยล้าในการทำงาน อย่างน้อย 1 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน	Stepwise Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) ที่มุ่งศึกษาการรับรู้บรรยากาศองค์การ และความเหนื่อยล้าในการทำงาน ที่พยากรณ์ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงานในธุรกิจขนส่ง โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 320 ชุด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95 และร้อยละ 99

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงาน**

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การโดยรวมและรายด้านกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

การรับรู้บรรยากาศองค์การ	ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน		
	r	r^2x100	Sig.
การรับรู้บรรยากาศองค์การ โดยรวม	.072	.052	.198
ด้านโครงสร้าง	.004	.0016	.949
ด้านมาตรฐาน	.016	.026	.772
ด้านความรับผิดชอบ	.034	0.112	.549
ด้านการเห็นคุณค่า	.062	.384	.268
ด้านการสนับสนุน	.063	.397	.260
ด้านความผูกพัน	.063	.397	.260

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95 หรือ ร้อยละ 99

จากตารางที่ 4 พบว่า การรับรู้บรรยากาศองค์การโดยรวมและรายด้านไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงานกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงานโดยรวมและรายด้านกับความความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

ความเหนื่อยล้าในการทำงาน	ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน		
	r	r^2x100	Sig.
ความเหนื่อยล้าในการทำงานโดยรวม	.124*	1.53	.027
ด้านอารมณ์	.129*	1.66	.021
ด้านร่างกาย	.067	0.449	.234

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95

จากตาราง 5 พบว่า ความเหนื่อยล้าในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ถ้าความเหนื่อยล้าในการทำงานเพิ่มขึ้น ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานก็จะเพิ่มขึ้นด้วย โดยมีความสัมพันธ์ในระดับระดับต่ำ (.124) คิดเป็นร้อยละ 1.53 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ในระดับต่ำ (.129) คิดเป็นร้อยละ 1.66

2. พยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานด้วยการรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงาน

ตารางที่ 6 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณการรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงานที่มีผลต่อความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

แบบที่	ตัวแปรพยากรณ์	R	R2	Adjusted R^2	F	p
1	ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านอารมณ์	.129	.017	.014	5.423*	.021

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95

จากตาราง 6 พบว่าตัวแปรการรับรู้บรรยากาศองค์การ และความเหนื่อยล้าในการทำงาน ที่พยากรณ์ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอย ทั้งหมด 1 ด้านย่อย ใน 3 ขั้นตอนโดยพิจารณาค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R^2) พบว่า ขั้นที่ 1 ตัวแปรความเหนื่อยล้าในการทำงาน ด้านอารมณ์สามารถทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานได้ร้อยละ 1.40

ดังนั้น สมการถดถอยที่เหมาะสม คือความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน = a + b_1 (ด้านอารมณ์)

เมื่อ a = ค่าคงที่

b_1 = ค่าคะแนนดิบของด้านอารมณ์

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหารูปแบบสมการทำนาย ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.b	β	t	p
1. (ค่าคงที่)	2.745	.145		18.936	.000
ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านอารมณ์	.110	.047	.129	2.329	.021

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95

จากตารางที่ 7 พบว่าจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สามารถสร้างสมการทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงาน = 2.745 + .110 (ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านอารมณ์)

จากสมการดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า ถ้าความเหนื่อยล้าด้านอารมณ์เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้คะแนนทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานเพิ่มขึ้น .110 คะแนน เมื่อแปลงคะแนนดิบให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (Z-Score) จะได้สมการพยากรณ์ทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานในรูปคะแนนมาตรฐานดังนี้ทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน = .129 (ความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านอารมณ์)

ดังนั้น การรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงานอย่างน้อยหนึ่งตัวแปรสามารถพยากรณ์ทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน จากการวิเคราะห์พบว่า ความเหนื่อยล้าในการทำงาน ด้านอารมณ์ (b = .110, β = .129) สามารถพยากรณ์ทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ได้ร้อยล่ะ 1.7 (R^2 = .017) และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 5.423, p = .021) มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 1.70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) ที่มุ่งศึกษาศึกษา การรับรู้บรรยากาศองค์การ ความเหนื่อยล้าในการทำงาน ที่พยากรณ์ทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงาน

กับทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน 3) พยากรณ์ทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ด้วยการรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ พนักงานของบริษัทธุรกิจขนส่งจำนวน 1450 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละบริษัท จากนั้นเลือกตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนที่คำนวณได้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standrad Diviation) ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในการวิจัย สรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

ผลการวิจัยพบว่าการรู้บรรยากาศองค์การ ของพนักงานไม่มีความสัมพันธ์กับทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน พบว่า ไม่มีการส่งผลในทางตรงจากการรับรู้บรรยากาศองค์การไปสู่ความตั้งใจที่จะลาออก ซึ่งผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจลาออก โดยได้แบ่งการรับรู้บรรยากาศองค์การออกเป็น 5 มิติด้วยกัน คือ ด้านโครงสร้างขององค์การ ด้านลักษณะของงาน ด้านการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ด้านสัมพันธภาพภายในหน่วยงาน และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ เขาพบว่าการรับรู้บรรยากาศองค์การโดยรวม และรายด้านมีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน (ทิพย์สุดา, 2550) หากพนักงานมีการรับรู้บรรยากาศองค์การที่ดียิ่งขึ้นย่อมส่งผลทำให้แนวโน้มทำนายความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Skytt, Ljunggren & Carlsson, 2007 ที่กล่าวว่าการรับรู้บรรยากาศองค์การในเชิงบวกจะช่วยลดแนวโน้มของการลาออกของพนักงาน

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยล้าในการทำงานกับทำนายความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน

ผลการวิจัยพบว่าความเหนื่อยล้าในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน โดยความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.5 แต่ความเหนื่อยล้าทางร่างกายไม่มีความสัมพันธ์กับความความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงานซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้อง ตามแนวคิดของ (Kim, Shin & Swanger, 2009) ความอ่อนล้า คืออาการเหนื่อยล้าทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจที่ไม่จำเป็นว่าต้องมีบุคคลอื่นเป็นต้นเหตุ

แห่งความเบื่อหน่ายโดยตรง กล่าวอีกนัยคือความเหนื่อยล้ามักได้รับการสันนิฐานว่าเป็นสภาวะเริ่มแรกที่สำคัญของการกระตุ้นระดับสูง (High Arousal) โดยองค์ประกอบความเหนื่อยล้าในการทำงานที่สัมพันธ์มากที่สุดกับบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับงานที่ซ้ำซากและน่าเบื่อหรือต้องอยู่กับงานมาก (Jackson, Schwab & Schler, 1986) ความเหนื่อยล้าในการทำงานความเหนื่อยล้าทางด้านร่างกาย ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของ (Muldary, 1983) กล่าวว่าความเหนื่อยล้าในการทำงานเป็นความเสื่อมโทรมทางด้านร่างกายและสุขภาพจิตที่เกิดจากความเครียดเรื้อรังจากการทำงาน ความเหนื่อยล้าในการทางานมักเกิดขึ้นกับอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการและเกิดจากความเครียดที่เกิดจากบุคคลอื่นหรือสภาพแวดล้อม นอกจากงานความต้องการในงานต่างๆ เป็นตัวอย่างปัจจัยเกี่ยวกับงานที่ส่งผลให้เกิดความอ่อนล้าทางอารมณ์ การไม่ได้การพักผ่อนที่เพียงพอ ทำงานตลอดเวลา ก็สามารถส่งผลต่อความอ่อนล้าทางด้านอารมณ์ได้เช่นเดียวกัน (Shaufeli et al., 1998; Cooper et al., 2001)

3. พยากรณ์ความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ด้วยการรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงาน

ผลการวิจัยพบว่าโดยการรับรู้บรรยากาศองค์การไม่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน แต่เนื่องจากองค์การที่ทำการเก็บข้อมูลมีบรรยากาศองค์การเฉพาะที่ขององค์การเองจึงคาดเดาได้ว่าพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่นั้นอาจจะไม่ได้ตระหนักถึงบรรยากาศองค์การเท่าที่ควรเนื่องจากบริษัทอาจจะเพิ่งก่อตั้งได้ไม่นานโครงสร้างต่างๆ ภายในบริษัทจึงยังไม่ชัดเจนประกอบกับพนักงานมีการโยกย้ายเข้าออกอยู่ตลอดเวลา จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้พนักงานขาดการรับรู้บรรยากาศองค์การ เป็นต้น มีแค่ด้านความเหนื่อยล้าในการทำงานด้านความเหนื่อยล้าทางอารมณ์สามารถพยากรณ์ความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะพนักงานเกิดความเครียดในการทำงานที่เร่งรีบและกดดัน อาจจะส่งผลต่อสุขภาพและจิตใจของพนักงานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด (Leiter; & Maslach. 2005) กล่าวว่า ความเหนื่อยล้า ที่เกิดจากความอ่อนล้าทางอารมณ์และรู้สึกไม่อยากทำงาน เบื่อหน่ายและมีความผิดปกติทางอารมณ์ เพราะพนักงานเกิดอารมณ์หดหู่ เกิดความ เป็นทุกข์ในการทำงานในองค์การ เบื่อในการทำงานซ้ำซากเป็นเวลานานติดต่อกัน รู้สึกอึดอัดเพราะ สภาพแวดล้อมในการทำงานไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน พนักงานไม่มีสมาธิในการทำงาน ทำให้พนักงานมีความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ งานที่ทำอยู่มีความกดดันสูงมากความสามารถในการคิดหรือตัดสินใจลดลง รู้สึกขาดแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้ ไม่อยากที่จะทำงานเกิดการขาดงาน และทำให้พนักงานเกิดความตั้งใจที่จะลาออกจากงานในที่สุด จะเห็นได้ว่าความเหนื่อยหน่ายในการทำงานมีผลกระทบที่รุนแรงต่อพนักงานเช่นแรงจูงใจในการทำงานลดลงประสิทธิ

การทางานต่ำปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่ำลงและความเหนื่อยหน่ายในการทำงานยังมีผลกระทบต่อการดำเนินกิจการขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการรับรู้บรรยากาศองค์การและความเหนื่อยล้าในการทำงานที่พยากรณ์ความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ในธุรกิจขนส่ง มีข้อเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำหรับองค์การ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อลดความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงานในธุรกิจขนส่งดังนี้

1. ผลการวิจัย ความเหนื่อยล้าในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน

จากผลการวิจัยพบว่า ความเหนื่อยล้าในการทำงานสามารถพยากรณ์ความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ความตั้งใจที่จะลาออกนั้นอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหากบริษัทขนส่งไม่อยากให้พนักงานมีความคิดที่จะตั้งใจลาออกจากสาเหตุปัญหาความเหนื่อยล้าในการทำงาน ควรส่งเสริมให้พนักงานมีกิจกรรมมีการพักผ่อน ผ่อนคลายภายในบริษัท เพื่อให้พักสายตาจากการทำงานในหน้าจอคอมพิวเตอร์ ได้ยืนเส้นยืดสาย ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ จัดหาทรัพยากรเพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่น คือ ยืดหยุ่นในการ ขาด ลา มาสาย หรือทำงานนอกสถานที่ได้ พนักงาน จะได้ทำงานได้ดีขึ้น โดยที่ไม่มีใครตามติดแต่สิ่งสำคัญคืองานต้องเสร็จ พนักงานจะลดความเครียด ความเหนื่อยล้าจากการทำงานได้อย่างชัดเจน จัดมุมอาหารซึ่งอาจจะเป็น ขนมเล็กน้อย หรือน้ำชา กาแฟ เวลาที่พนักงานรู้สึกง่วงหรืออ่อนล้า ก็จะช่วยทำให้รู้สึกสดชื่นขึ้น

2. ผลการวิจัยการรับรู้บรรยากาศองค์การไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงาน

จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้บรรยากาศองค์การไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ความตั้งใจที่จะลาออกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามบริษัทธุรกิจขนส่ง ก็ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการรับรู้บรรยากาศองค์การ เพราะจากผลการวิจัยแม้จะไม่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน ได้ ถึงอย่างไรก็ตามการพัฒนาบรรยากาศในองค์การก็เป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพื่อให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อองค์การลดแนวโน้มในความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงาน คือ การส่งเสริมให้พนักงานมีการรับรู้บรรยากาศองค์การในทางที่ดี ด้วยการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้บรรยากาศองค์การ อาทิ การติดต่อสื่อสารประสานงานภายในองค์การ การสนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ตลอดจนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับงาน มีการส่งเสริมนโยบายต่างๆ ที่มีการคำนึงถึงพนักงาน เสริมสร้างการมีอิทธิพลในองค์การ ปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้ในองค์การให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ รวมถึง

การมีนโยบายหรือจัดทำสภาพแวดล้อมในการท างานต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงาน ส่งเสริมด้านต่างๆในบริษัท ด้านโครงสร้างและมาตรฐานบริษัททำให้บริษัทเกิดความน่าเชื่อถือ การทำงานที่เป็นระบบและมีขั้นตอนมากยิ่งขึ้น สามารถแก้ไขปัญหา ดำเนินการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้คุณค่าแก่พนักงานในบริษัทในรางวัลแก่พนักงานที่ทำงานได้ดี ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่พนักงาน มีความยุติธรรมต่อพนักงาน การที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้พนักงานรับผิดชอบ ทำให้พนักงานมีความรู้สึกถึงการเป็นนายตนเอง รู้สึกพอใจต่องานได้รับมอบหมาย โดยมีการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาหรือคนในองค์การ ให้ความช่วยเหลือ และยังช่วยให้สร้างผูกพันกันในองค์การ ต่อผู้บังคับบัญชาและพนักงานในบริษัท ดังนั้นที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นแค่ข้อเสนอชี้แนะแก่องค์การเพื่อให้พนักงานมีความคิดที่มีความตั้งใจที่จะลาออกจากงานลดลงมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อรักษาพนักงานที่มีคุณภาพขององค์การไว้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้บรรยากาศองค์กรในการทำงานหรือความเหนื่อยล้าในการทำงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือพนักงานบริษัทธุรกิจขนส่ง ผลการศึกษาจึงไม่สามารถอ้างอิงถึงกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ได้ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาต่อในองค์การอื่นๆ หรือในกลุ่มอาชีพอื่น

2.ควรมีการศึกษาถึงนโยบายในการบริหารของหน่วยงานนั้นๆ หรือตัวแปรอื่น ที่จะส่งผลต่อความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน นอกจากตัวแปรที่ผู้วิจัยได้เลือกมาคือ การรับรู้บรรยากาศองค์กรในการทำงาน และความเหนื่อยล้าในการทำงาน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่มเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ และนำข้อมูลไปใช้ได้หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทิพย์สุดา เมธีพลกุล. (2550). การรับรู้บรรยากาศองค์การ การประเมินสุขภาพตนเอง และความตั้งใจลาออกของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลเฉพาะทางด้านระบบประสาทของรัฐแห่งหนึ่ง. (งานวิจัยส่วนบุคคลปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ

สมคิด บางโม. (2545). การประกอบธุรกิจ.กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

อรุณ รักธรรม (2534). มนุษย์สัมพันธ์กับนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ป.สัมพันธ์พาณิชย์

Cho, S., Johanson, M. M. &Guchait, P. (2009). Employee's intent to leave: A comparison of Determinants of intent to leave versus intent to stay. International Journal of Hospitality Management, 28,374-381.

Jackson, S. E., Schwab, R. L., & Schuler, R. S. (1986). Toward an understanding of the burnout phenomenon. Journal of Applied Psychology, 71,630–640.

Kim HJ, Shin KH, Swanger N. (2009). Burnout and engagement: A comparative analysis using the big five personality dimension. Int J Hosp Manag Mar; 28(1): 96-104

Schaufeli, W.B. and Enzmann, D. (1998), The Burnout Companion to Study and Research:A Critical Analysis. Taylor & Francis, London

Skytt, B., Ljunggren, B., & Carlsson, M. (2007). Reasons to leave: the motives of first-line nurse managers for leaving their posts. Journal of Nursing Management, 15 (3), 294 –302.

Yamane, T. (1967). Statistics: An Introductory Analysis.New York: Harper And Row.

Zimmermand, D. R. & Darnold C. T., 2009. The impact of job performance on employee turnover intentions and the voluntary turnover process: A meta-analysis and path model. Personnel Review, 38(2), 142-158

การประเมินโครงการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

นราศักดิ์ ปิยาเนตร(narasak piyaned)*
สุวรัฐ แลสันกลาง(Suvarat Laesanklang)**
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว และเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารของหน่วยงานดำเนินโครงการ, เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน,ผู้แทนชุมชนและตัวแทนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 140 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context evaluation) ด้านความจำเป็นของการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว พบว่า มีความสอดคล้องกับนโยบายของฝ่ายบริหารท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่ประสบปัญหาการเผาขยะในหมู่บ้านที่ส่งกลิ่นเหม็น **ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation)** ด้านศักยภาพความสามารถของเจ้าหน้าที่ พบว่า ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ มีความเพียงพอที่จะทำให้มีความเป็นไปได้ของโครงการ ขณะที่ด้านความเพียงพอของงบประมาณ ในการสนับสนุนกิจกรรมมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ และผลการประเมินพบว่า ชุมชนได้นำวิธีคิดแบบพึ่งตนเองคือ การดำเนินกิจกรรม ขยะออมบุญ โดยให้ชาวบ้านนำขยะมารวมกันขายแล้วนำเงินที่ได้ไว้เป็นกองทุนเพื่อใช้จ่ายกิจกรรมของชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชน มีเงินกองกลางเพื่อทำกิจกรรมบางกิจกรรมได้ **ผลการประเมินกระบวนการ (Process evaluation)** ด้านการดำเนินงานผลการประเมินพบว่า การศึกษาดูงานครั้งที่ 1 ไม่ประสบผลสำเร็จ ตามที่ตั้งเป้าหมาย โดยพบสาเหตุว่า เมื่อได้ศึกษาดูงานกลับมาแล้ว ได้เว้นช่วงเวลาปฏิบัติงาน เพราะเข้าสู่ฤดูกาลเกษตรกรรม จึงได้ไปศึกษาดูงานครั้งที่ 2 เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการดำเนินกิจกรรม หลังจากการศึกษาดูครั้งนี้ทำให้แกนนำและสมาชิกเริ่มมีความรู้และเริ่มมีความสนใจในการคัดแยกขยะมากขึ้น และสามารถลดปริมาณขยะในชุมชนได้ ประการที่สำคัญกิจกรรมออมบุญได้พบว่า ทำให้เกิดทัศนคติที่มองเรื่อง "คุณค่า" มากกว่าการมองเรื่อง มูลค่า หรือกำไร ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของกิจกรรมกองทุนขยะฮอมบุญบ้านปงพร้าวด้วยเช่นกัน **ผลการประเมินผลผลิต (Product evaluation)** ด้านผลจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า การขับเคลื่อนในระดับ

ท้องถิ่น เกิดกลไกลในการขับเคลื่อนที่ดีขึ้น เกิดหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ และสามารขยายผลการดำเนินงานไปยังชุมชนอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียง ได้เข้ามาศึกษาดูงาน และพบว่า แกนนำชาวบ้านปงพร้าวได้ตกลงกับองค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศว่า ที่จะร่วมกันผลักดันการลดปริมาณขยะลงอย่างต่อเนื่อง และอนาคตจะขอคืนเก็บถังขยะในพื้นที่ บ้านปงพร้าวทั้งหมด ผลจากการประเมินได้พบข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะชุมชนคือ การสนับสนุนโครงการ ยังคงน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของการดำเนินกิจกรรม ดังนั้น เพื่อให้กิจกรรมมีความต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ ควรจัดทำแผนงบประมาณเพื่อบรรจุในแผนงบประมาณพร้อมกับมีการวางแผนงานด้านบุคลกรเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนได้พัฒนาชุมชนยิ่งขึ้นและเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น แกนนำชุมชนบ้านปงพร้าว ควรมีการถอดบทเรียนและสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยอาศัยความสามารถที่มีอยู่จากการดำเนินงานที่ผ่านมายกระดับกิจกรรมชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้นแบบและขยายผลแก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

Abstract

The purpose of this study was to evaluate the Ban Pong Prao community participatory waste management project and to propose a guideline for implementing the participatory waste management project of Ban Pong Phrao, Rong Kas, Amphoe Sattahip, Phrae. This is qualitative study that was conducted using in-depth interviews and group discussions; the executives of the agency conduct the project, operational officer and community representatives and villagers who representatives involved in Ban Pong Prao community participatory waste management about 140 related agencies.

The results are summarized as follows; **The context evaluation** of the Ban Pong Prao Community Waste Management Project was found that compliance with local environmental management policies and in response to the needs of problem communities; burning in the village smells bad. **The inputs evaluation** was found that potential of staff was Sufficiently enough to make the project feasible while the adequacy of the budget to support activities is insufficient to meet the needs and the results of the evaluation is the community has adopted self-reliant thinking, implementation of waste activities, Oam Boon, the villagers bring the waste together and sell the money to fund the community which makes the community to get the money to do some activities.

Process evaluation results showed that the first study trip was not successful as planned because they leave the work period because in the agricultural season. By the cause, the second study trip determined to stimulate the activity. After this study, leaders and members became more knowledgeable and became more interested in separating waste. It can reduce waste in the community. The important point is Oam Boon activities have make a value-based attitude rather than looking at value or profit. This is an important factor and also contributes to the success of the Homeless Waste Fund in Ban Pong Phrao.

Product evaluation results found that Locally driven better than before; The village is a prototype community and can be extended to other communities nearby. It was found that the villagers in Pong Phrao had agreed with the Rong Kas Subdistrict Administrative Organization to work together to reduce the amount of waste continuously and they will recover the trash bin All in Ban Pong Prao in the future.The result of the evaluation found a guideline for community waste management. The Project support is still small and not enough to meet the needs of the activity. So, to continue the activity, Tambon Rongkas Administrative Organization should prepare a budget plan to include in the budget plan with the planning of work to support the community to develop community and to keep the continuity better than ever. So that, Ban Pong Prao Community's leader be learned more lesson and create network by learn from the existing capabilities from the past to raise the level of community activities as a learning community prototype and expand to other communities.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันขยะมูลฝอย เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างเต็มความสามารถ เพราะเป็นปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของคนและเกิดขึ้นในชุมชนทุกระดับ และนับวันจะมีความรุนแรงมากขึ้น จากข้อมูลกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมพบว่า คนไทยผลิตขยะออกมาไม่น้อยกว่าจำนวน 73.560ตันต่อวัน หรือผลิตขยะทั้งปี จำนวน 26.85 ล้านตันต่อปี ซึ่งถูกส่งไปกำจัดที่ถูกต้องเพียง 8.34 ล้านตัน ส่วนที่เหลือนำไปกำจัดไม่ถูกต้อง 7.15 ล้านตันและมีตกค้างในพื้นที่อีก 6.22ล้านตัน มีขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพียงจำนวน 4. 94 ล้านตัน คิดเป็นร้อย

ละ 18. 40 หากไม่มีการบริหารจัดการขยะที่ดี มีประสิทธิภาพแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

การบริหารจัดการขยะ ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งตาม Roadmap ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช) ได้ประชุมให้ความเห็นชอบเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557ซึ่งภายใต้ Roadmap ดังกล่าวระบุให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัด โดยต้องมีจุดมุ่งหมายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีระบบการจัดการ และกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และถูกต้องตามหลักวิชาการ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นๆ ได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญของทุกๆฝ่ายที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ถือเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง มีการลงทุนทางพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม จึงเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีศักยภาพสูง และมีประชากรเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอยในปัจจุบันอันเนื่องจากปริมาณที่มากขึ้น ระบบการจัดเก็บ การขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอยที่เกิดจากแหล่งชุมชนต่างๆ เป็นเหตุให้เกิดขยะมูลฝอยที่ต้องจัดเก็บเป็นปริมาณวันละประมาณ 5 ตัน และสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการการจัดการคือ การขาดภาชนะรองรับขยะมูลฝอย วิธีการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง ยานพาหนะขนเก็บไม่เพียงพอ ระยะเวลาเก็บไม่เหมาะสมเป็นต้น และงบประมาณในการกำจัดขยะในแต่ละปีนั้นจะต้องใช้จำนวนมาก ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ แม้ฝ่ายบริหารท้องถิ่นอบต.ร่องกาศ จะได้มีการตระหนักถึงและให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งในชุมชนต่างๆ แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน และประเด็นสำคัญของปัญหาที่มีอยู่ประการหนึ่งในขณะนี้ก็คือ อบต.ร่องกาศ ยังไม่สามารถดำเนินการได้ในเรื่องของการบริการการเก็บรวบรวม ระบบการขนส่ง และการกำจัด จึงเป็นที่มาของการจัดการขยะมูลฝอยต่างๆ ที่มีประมาณการค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะต่อปี ซึ่งใช้เงินงบประมาณเป็นจำนวนมาก และขยะได้กลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง (ข้อมูลการประชุมเรื่อง สถานการณ์การจัดการขยะของอบต.ร่องกาศ, วันที่ 6 เดือนกรกฎาคม 2558) จากสภาพปัญหาขยะมูลฝอยดังกล่าวข้างต้นนี้องค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ จึงจัดทำโครงการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มที่ชุมชนคือ บ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่สำคัญมากเพราะมีผลกระทบโดยตรงจากปัญหาขยะมูลฝอย เพื่อแก้ไขปัญหาและหนุนเสริมกระบวนการองค์กรชุมชนอย่างเร่งด่วนและนำเสนอข้อคิดเห็นแก่คณะผู้บริหารเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะประเมินผลโครงการ เพื่อต้องการทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการได้นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะชุมชนและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ตลอดถึงการทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงาน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานผู้ดำเนินโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
2. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดในการตัดสินใจแบบ CIPP Model

สตัฟเฟิลบีม (Stufflembeam, 1996, หน้า 20 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2548, หน้า 16) อธิบายแนวคิดในการตัดสินใจ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 4 แนวทาง ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับข้อมูลที่จะนำมาใช้ประกอบ อันได้แก่ 1. การตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง (Metamorphic) เมื่อได้รับ ข้อมูลค้นพบใหม่สุดที่แน่ใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจแบบนี้มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยมาก หรือแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย 2. การตัดสินใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกิจกรรมบางสิ่งบางอย่าง เพื่อประคองดุลยภาพภายในองค์การให้เป็นไปโดยปกติ โดยการใช้เทคนิคต่างๆมาช่วยแก้ไขหรือสับเปลี่ยน หน้าที่การงาน เปลี่ยนระบบการเก็บข้อมูล แต่มิได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น 3. การตัดสินใจเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้องค์การดีขึ้น(Incremental) คือทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยมีคณะกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญแก้ไข แนะนำ ให้ความรู้ และนำเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น 4.การตัดสินใจโดยความคิดริเริ่ม นำกิจกรรมใหม่ๆเข้ามาใช้ทดลองเพื่อดูผลและโอกาสของการเปลี่ยนแปลง (Neomobi1istic) โดยการใช้ทฤษฎีและข้อค้นพบใหม่มาทดลองใช้ ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสูงและเป็นประโยชน์

ขณะที่รูปแบบการประเมินผล CIPP Model เป็นการประเมินผลทั้งภาพรวม ปัจจัย กระบวนการ และผลขั้นสุดท้าย ซึ่งกำหนดประเด็นออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ 2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณา

ถึงความ เป็น ไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ 3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน และ4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

สรุปแนวคิดที่ใช้ในการประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สามารถสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้มีมากขึ้น ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ ทักษะและความชำนาญในการกระทำกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด และสามารถดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาจึงได้ใช้รูปแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่สามารถครอบคลุมการประเมินโครงการทั้งในทุกด้าน

แนวคิดเรื่องหลักการ 3 Rs เป็นหลักการลด คัดแยกและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง คือ Reduce ลดการใช้ คือลดการใช้ควบคุมการใช้ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ลดปริมาณการผลิตขยะจากการบริโภคน้อยลง Reuse ใช้ซ้ำ คือการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือนำกลับมาใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า และ Recycle การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดในส่วนของต้นทางที่จะมีการจัดทำระบบการเก็บขนให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การจัดการขยะปลายทางที่มีประสิทธิภาพ คงเหลือนำไปกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ(Sanitary Landfills)ในปริมาณที่น้อยลง

แนวคิดเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้แผนปฏิบัติการ LA 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) โดยให้ชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมถอดบทเรียน และติดตามประเมินผล และสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาต่อยอด ก่อให้เกิดพหุภาคีเครือข่าย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสมดุลใน 3 มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ขณะที่ วิสูตร จิระดำเกิง (2552, หน้า 5-6) ได้ให้ความหมายของการบริหารโครงการว่า หมายถึงการจัดการ การใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยทรัพยากร หมายถึง บุคลากรรวมถึงความเชี่ยวชาญและความสามารถที่มีอยู่ ความร่วมมือของทีมงาน เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆตลอดจนข้อมูล ระบบงานเทคนิค เงินทุน

และเวลา ในส่วนเป้าหมายหลักของโครงการ สามารถจำแนกออกในแง่มุมการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

แนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นเพื่อให้ทุกกลุ่มปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ที่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การให้ประชาชนเข้ามามีสวนร่วมในการพัฒนา เพื่อผนึกกำลังกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ตลอดจนมุ่งพัฒนาความสามารถของประชาชนให้มีความเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง (Self Confidence) บำเพ็ญ เขียวหวาน(2551, หน้า 43)กล่าวว่า การพัฒนาปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm shift) ซึ่ง “กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา” (New Development Paradigm) เป็นกระบวนความคิดและการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันโดยการทำงานด้วยกันและเป็นกระบวนความคิดที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ผู้ศึกษาเห็นว่า แนวคิดดังกล่าวนี้มีส่วนสำคัญต่อโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อให้ชุมชนมีความตระหนักร่วมกันรับผิดชอบ แทนการให้รัฐหรือองค์กรท้องถิ่นมาแก้ไขปัญหาให้ตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ “การพึ่งตนเอง” ของชุมชนอันเป็นเป้าประสงค์ของการพัฒนาอย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีผลงานศึกษาวิจัยบางส่วนที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับการศึกษา ดังนี้คือ

บุญสม ศรีศักดา (2547 , หน้า 88-90) ได้ศึกษา การประเมินโครงการหมู่บ้านคนดีศรีสุพรรณของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การประเมินผลรูปแบบจำลองของซิป มีองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต จากการประเมินจากผู้นำท้องถิ่น/หมู่บ้าน ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ความสอดคล้องระหว่างนโยบายกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ความต้องการ ความจำเป็นและความคาดหวังของสังคมและผลกระทบจากสังคมที่มีต่อโครงการมีความสอดคล้องอยู่ในดับดีมาก ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก มีความพร้อมของบุคลากรอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโครงการดังกล่าว จัดทำในหมู่บ้าน ที่มีผู้นำท้องถิ่น/หมู่บ้าน คณะทำงานตามโครงการหมู่บ้าน คนดี ศรีสุพรรณ/หัวหน้าคุ้ม เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งบุคลากรค่อนข้างมีความสามารถส่วนความพร้อมของงบประมาณและความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ อยู่ในระดับมากีมีการวางแผน การจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ อยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิตของโครง พบว่า ประชาชนมีคุณลักษณะ 11 ประการตามวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และจากการประเมินจากประชาชน ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก

คือ ประชาชนต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจโครงการเพียงพอและให้ความสนใจเป็นอย่างดี ส่วนประเด็นเกี่ยวกับประชาชนมี สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับฝึกกิจกรรม ประชาชน ประเมินว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการ พบว่า มีการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก พบว่าหมู่บ้านคนดีศรีสุพรรณให้ประชาชนเป็นแกนนำในการฝึกกิจกรรมและประชาชนมีส่วนช่วยเผยแพร่โครงการอยู่ในระดับมาก ส่วนการใช้เทคนิคในการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลผลิตโครงการ พบว่า ประชาชนมีคุณลักษณะ 11 ประการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

พูลสวัสดิ์ นาทองคำ(2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เทศบาลตำบลร่องคา อำเภอร่องคา จังหวัดกาฬสินธุ์ใน 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้ 1. ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยรวมและในรายด้าน3 ด้าน อยู่ ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการร่วมผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการร่วมในผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผล แต่การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติไม่แตกต่างกัน 3. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันจานวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการร่วมในผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผลแตกต่างกัน 4. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการร่วมในผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผลแตกต่างกัน โดยสรุป ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลร่องคา อำเภอร่องคา จังหวัดกาฬสินธุ์แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าวครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ผู้บริหารของหน่วยงานดำเนินโครงการ,เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน,ผู้แทนชุมชนและตัวแทนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว

2. กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้ศึกษาใช้ดุลพินิจเลือกกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ ที่สามารถให้ข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน 140 คน ประกอบด้วย

2.1 ประชากรตัวอย่างระดับบริหารและปฏิบัติงานโครงการ ได้แก่ หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารตำบลร่องกาศ, เจ้าหน้าที่บริหารบุคคลทั่วไป, นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ,ผู้ช่วยเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน และผู้ช่วยธุรการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบโครงการ จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ประจำปีงบประมาณ 2560 จำนวน 140 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการทำโครงการและการประเมินผลโครงการ เพื่อกำหนดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 4 หน่วยย่อย คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต และแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ศึกษาตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความสมบูรณ์และความถูกต้อง
2. ผู้ศึกษาจะดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลชุมชน เพื่อการสรุปผลการศึกษาตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์โดยนำเสนอผลการศึกษาอธิบายจำแนกรายบทด้วยการเขียนเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ค้นพบตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงาน โดยอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีอย่างเป็นเหตุเป็นผล

รายงานผลการวิจัย

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context evaluation)

1.1 ด้านความจำเป็นของการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ผลจากการสัมภาษณ์ฝ่ายผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ แลโครงการ พบว่า มีความสอดคล้องกับนโยบายของฝ่ายบริหารท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม และความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมโดยการรณรงค์ให้ชาวบ้านมีการคัดแยกขยะต้นทาง และการลดปริมาณขยะให้ลดน้อยลง อีกทั้งยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ชุมชนน่าอยู่ปราศจากขยะคนในชุมชนมีสุขภาพดีเพราะชุมชนสะอาด จากการดำเนินงานพบว่าก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมปริมาณขยะในหมู่บ้านปงพร้าว มีปริมาณ 5ตันต่อ1สัปดาห์ หลังจากมีการรณรงค์การคัดแยกขยะต้นทางแล้วปริมาณขยะในหมู่บ้านประเมินจากรถเก็บขยะเหลือเพียงแค่ 2ตันต่อ1สัปดาห์ทำให้เห็นว่าชาวบ้านเริมมีความตื่นตัวในเรื่องของการคัดแยกขยะและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากขึ้น

1.2 ด้านความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน พบว่า บ้านปงพร้าวมีเป้าหมายในการกำจัดขยะ แต่ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจเรื่องการคัดแยกขยะ มีการเผาขยะในหมู่บ้านทำให้ส่งกลิ่นเหม็น มีขยะตามถนนหนทาง เช่น กิ่งไม้ เศษหญ้า ถุงพลาสติก ชาวบ้านบางกลุ่มทิ้งขยะไม่ถูกที่ขาดความต่อเนื่องของการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องในเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะชุมชนเกิดปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนมาก ผลการประเมินการดำเนินงานโครงการนี้จึงสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเริ่มที่มีการประชุมชาวบ้าน และได้ช่วยกันเขียนโครงการการกำจัดขยะ เพื่อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณมาให้ดำเนินโครงการโดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการร่วมรับฟังปัญหาและหาทางแก้ไขร่วมกัน โดยกระบวนการทั้งหมดสอดคล้องกับนโยบายการแก้ไขปัญหาขยะแห่งชาติซึ่งเป็นมติของทางคณะรับมนตรีที่มุ่งเน้นในเรื่องของการแก้ไขปัญหาขยะ

1.3 การดำเนินงาน พบว่า การดำเนินโครงการมีความสอดคล้อง เพราะหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับนโยบายในเรื่องของการสร้างชุมชนหมู่บ้านต้นแบบในเรื่องของการจัดการขยะ ตามหลัก 3 ประชารัฐ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศได้ใช้พื้นที่หมู่บ้านปงพร้าว เป็นหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ เรื่องการคัดแยกขยะต้นทาง ในระดับครัวเรือน ซึ่งผลปรากฏว่า ได้มีกระแสตอบรับจากชุมชนดีมาก เพราะชุมชนก็มีความประสงค์ที่อยากจะทำกิจกรรมการคัดแยกขยะ ทำให้โครงการนี้ดำเนินการได้อย่างดีสามารถทำให้เป็นชุมชนต้นแบบในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีในระดับตำบล เกิดศูนย์การเรียนรู้ในหมู่บ้านในชุมชนสามารถให้ชุมชนอื่นเข้ามาศึกษาดูงานและนำไปดำเนินกิจกรรมต่อได้

1.4 ด้านความเข้าใจวัตถุประสงค์ พบว่า ประชาชนมีเข้าใจวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการค่อนข้างมาก เนื่องจากได้เข้าร่วมประชุมในระดับหมู่บ้านในเรื่องการดำเนินกิจกรรมการคัดแยกขยะต้นทาง อีกทั้งทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เล็งเห้นความสำคัญจึง ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้และพาไปศึกษาดูงาน

จากหมู่บ้านและชุมชนที่ประสบผลสำเร็จแล้ว ซึ่งได้นำองค์ความรู้มาพัฒนาต่อยอดในเรื่องของการทำงานเพื่อมุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นชุมชนที่สะอาดปราศจากขยะ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation)

2.1 ด้านศักยภาพความสามารถของเจ้าหน้าที่โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ มีความเพียงพอที่จะทำให้มีความเป็นไปได้ของโครงการ เช่น เรื่องความรู้ในการคัดแยกขยะที่จะดำเนินโครงการ , มีความพร้อมในการลงพื้นที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง , มีการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ๆ เช่น การทำปุ๋ย หมัก จากเศษอาหาร เป็นต้น พร้อมกับการการติดตาม ประเมินผลโครงการและตลอดถึงการแนะนำ วิธีในการกำจัดขยะ ทำให้ชาวบ้านมีแรงกระตุ้น และมีความตระหนักต่อการคัดแยกขยะ ที่มีความจำเป็นที่ทุกครัวเรือนต้องร่วมมือกันคัดแยกก่อนทิ้ง

2.3 ด้านความเพียงพอของงบประมาณ ในการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า งบประมาณที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนโครงการยังคงน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งชุมชนได้นำวิธีคิดแบบพึ่งตนเองคือการดำเนินกิจกรรม ขยะออมบุญ โดยให้ชาวบ้านนำขยะมารวมกันขายแล้วนำเงินที่ได้ไว้เป็นกองทุนเพื่อใช้จ่ายในการทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งกิจกรรมนี้สามารถทำให้ชุมชน มีเงินกองกลางเพื่อทำกิจกรรมบางกิจกรรมได้

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation)

3.1 ด้านการประชาสัมพันธ์เปิดโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า การประชาสัมพันธ์โครงการ เพื่อให้รับทราบกันอย่างทั่วถึง ได้มีการออกประชาคม การเชิญแกนนำชาวบ้านมาอบรมให้ความรู้เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะ และหาวิธีการกำจัดร่วมกัน ซึ่งจากการที่นำแกนนำมาอบรมแล้วให้แกนนำไปทดลองทำการคัดแยกแล้วให้กระจายลงสู่ชุมชน หรือเพื่อนบ้านละแวกใกล้เคียงทำให้ชุมชนมีความเข้าใจ รับรู้ และร่วมมือในการคัดแยกขยะต้นทางเป็นอย่างดี จาก 1 ชุมชนหมู่บ้านต้นแบบ เริ่มขยายเป็น 6 ชุมชน ซึ่งเป็นการขยายผลในการดำเนินกิจกรรมจากการศึกษาและดูงานจากชุมชนต้นแบบ

3.2 ด้านการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินโครงการ ให้ชุมชนและหน่วยงานบูรณาการได้เข้าใจอย่างชัดเจนนั้นพบว่า มีการประสานงานกันในชุมชนค่อนข้างชัดเจน จากการดำเนินกิจกรรมการติดตามการดำเนินงาน ทำให้ทราบถึงปัญหาและมีการหาทางแก้ไขร่วมกัน มีการอยากศึกษาหาความรู้อยู่ใหม่ๆเสมอ ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนเช่น การประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้จากขยะที่ได้รับความร่วมมือจากการศึกษานอกโรงเรียน หรือ กศน.อำเภอสูงเม่น เพื่อให้เข้ามาให้ความรู้

3.3 ด้านกระบวนการคัดเลือกตัวแทนชุมชน ที่มีคุณสมบัติและมีความพร้อมเพื่อเข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า จากการดำเนินงานที่ผ่านมาใช้ แกนนำ อสม.เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมและยังมีการร่วมมือจากผู้นำท้องที่และคณะกรรมการในชุมชนให้เข้ามามีบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทำให้กิจกรรมการจัดการขยะในชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมที่ยั่งยืนและชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ด้วยตนเอง

3.4 ด้านการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอ สูงเม่น จังหวัดแพร่ การประเมินด้านนี้เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยพบว่า ชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ได้มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเริ่มจากการประชุมเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาชุมชนร่วมกัน เสนอกิจกรรมโครงการเข้าบรรจุในแผนของ อบต.โดยผ่านการประชุมประชาคมเสนอความต้องการในชุมชน เขียนโครงการ และสมาชิก อบต. เป็นผู้ประสานงานนำโครงการเข้าบรรจุในแผนของ อบต. โดยมีกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการ 3 ลักษณะคือ 1. กิจกรรมที่ทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน 3. กิจกรรมที่ขอความช่วยหน่วยงานอื่น มีรายละเอียดจากผลการประเมินดังนี้

3.4 .1 ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้นอกพื้นที่ชุมชน

ผลการประเมินพบว่า การศึกษาดูงานครั้งที่ 1 จากชุมชนต้นแบบการคัดแยกขยะ การเลี้ยงไส้เดือนเพื่อกำจัดขยะอินทรีย์ ที่จังหวัดลำปาง เพื่อที่จะได้นำความรู้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง การศึกษาดูงานครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบสาเหตุว่า เมื่อได้ศึกษาดูงานกลับมาแล้ว ได้เว้นช่วงเวลาในการนำไปปฏิบัติงาน เพราะช่วงนั้นประชาชนในพื้นที่เข้าสู่ฤดูกาลเกษตรกรรม จึงได้ไปศึกษาดูงานครั้งที่ 2 ที่จังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งหลังจากการพาไปศึกษาดูงานครั้งที่ 2 ทำให้แกนนำและสมาชิกเริ่มมีความรู้และเริ่มมีความสนใจในการคัดแยกขยะมากขึ้น

3.4 .2 การรณรงค์คัดแยกขยะต้นทางในครัวเรือน

ผลการประเมินพบว่า ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการดำเนินงานมีความเหมาะสมเพราะเป็นการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตั้งแต่เริ่มต้นการสร้างความตระหนักร่วมกันถึงปัญหาขยะ การคิดแก้ไขปัญหาร่วมกันผลดำเนินงานพบว่า ขยะในชุมชนเริ่มลดลงโดย วัดจากที่เริ่มจากการดำเนินกิจกรรม เก็บขยะได้ต่อครั้งๆละ120 กิโลต่อ 1 สัปดาห์ และหลังจากช่วงดำเนินกิจกรรม พบว่าปริมาณขยะลดลงเหลือเพียง 60 กิโลกรัมต่อ 1 สัปดาห์ เพราะมีการนำขยะที่คัดแยกมาแปรรูปรูปได้หลากหลายวิธี เช่น การนำขยะ อินทรีย์มาทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการเกษตรเพื่อลดต้นทุนในการผลิต การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างเรียบง่าย เพราะชาวบ้านให้ความร่วมมืออีกทั้งทุกฝ่ายยังยังมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จึงทำให้กิจกรรมดำเนินการไม่ติดขัด แม้ว่า ในช่วงเริ่มต้นกิจกรรม จะค่อนข้างยากเพราะชาวบ้านมองว่า ขยะเป็นสิ่งสกปรก จึงต้อง

สร้างความเข้าใจให้ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนและทีมเจ้าหน้าที่ ได้มีการวางแผนกิจกรรมอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการแนะนำฟังความคิดเห็น และช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ กระทั่งทำให้กิจกรรมที่คิดว่า ยากดังกล่าว หายไปและชาวบ้านได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและให้ความร่วมมือ แต่ขณะเดียวกันผลจกการสนทนากลุ่มกลับพบเสียงสะท้อนว่า ชุมชนบ้านปงพร้าวมีกิจกรรมเยอะเพิ่มขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีความล้าในการทำกิจกรรม อีกทั้งเจ้าหน้าที่ มีภาระงานที่หลากหลาย จึงเสนอให้ทำกิจกรรมที่เป็นหลักสำคัญของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมคือการลดปริมาณขยะในชุมชนก็พอ

3.4 .3 กิจกรรม ขยะฮอมบุญ

ผลการประเมินพบว่า บ้านปงพร้าวมีกิจกรรมการรวมกลุ่มนำขยะรีไซเคิลที่ได้คัดแยกจากครัวเรือน เพื่อเป็น “ขยะฮอมบุญบ้านปงพร้าว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเป็นเงินกองกลาง ในการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การออกเยี่ยมผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง ผลการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินผลการดำเนินกิจกรรม พบว่าการดำเนินงานในช่วงแรกไม่ประสบผล เพราะชาวบ้านไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ จึงไม่ให้ความร่วมมือ จำนวนปริมาณขยะที่นำมามีน้อย และที่สำคัญก็คือ ไม่มีการคัดแยกขยะแต่มีการนำมาพร้อมๆกับขยะเปียก ซึ่งกลิ่นเหม็นทำให้คณะกรรมการมีความลำบากในการดำเนินกิจกรรม แต่ต่อมาได้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทางได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และส่งผลให้การนำขยะมาออมได้รับความสะดวกขึ้นและพบว่า ผลจากปรับกิจกรรม จึงทำให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมมากขึ้น ก่อเกิดความสามัคคีในชุมชน ชุมชนมีกองทุนมีเงินกองกลางมากขึ้น ปัจจุบัน “ขยะฮอมบุญบ้านปงพร้าว” มีเงินในบัญชีกลุ่มจำนวน 20,000 บาท จากการดำเนินกิจกรรมมาครบรอบ 1 ปี ผลการประเมินกิจกรรมจึงสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนบ้านปงพร้าวมีการใช้ทรัพยากรที่เป็นทุนชุมชนได้อย่างคุ้มค่า กิจกรรมดังกล่าวนี้ได้แสดงถึงภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน ประการที่สำคัญการตั้งชื่อ "กองทุนฮอมบุญ" ดังกล่าว พบว่า ทำให้เกิดทัศนคติที่มองเรื่อง "คุณค่า" มากกว่าการมองเรื่อง มูลค่า หรือกำไร ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของกิจกรรมกองทุนขยะฮอมบุญบ้านปงพร้าวด้วยเช่นกัน

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation)

4.1 ด้านความรู้และทักษะในสื่อสารในการถ่ายทอดความรู้ ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่าผู้นำมีภาวะที่ดี มีการศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอที่ที่จะได้นำเอาความรู้มาพัฒนาต่อยอดและปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินกิจกรรมมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในรูปแบบของการประชุม การประชาคม การรับฟังข้อเสนอแนะของชาวบ้าน เพื่อที่จะได้เรียนรู้และนำปัญหามาวิเคราะห์และหาทางแก้ไขร่วมกับคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ด้านผลจากการเข้าร่วมโครงการ บริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า การขับเคลื่อนในระดับท้องถิ่นมีกลไกลในการขับเคลื่อนที่ดีขึ้น

เกิดหมู่บ้านชุมชนต้นแบบและยังสามารขยายผลการดำเนินงานไปยังชุมชนอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียง ได้เข้ามาศึกษาดูงาน ทั้งยังเป็นการตอบสนองของนโยบายของรัฐบาลเรื่องของการแก้ไขปัญหาขยะ

4.3 ชุมชนมีระบบการวางแผนงานการบริหารจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดย พบว่า หลังจากมีการดำเนินโครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ และเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้เอง เป็นการสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในชุมชน ให้คนในชุมชนรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการคัดแยกขยะที่ผ่านมานั้นสะท้อนให้เห็นว่า ขยะในชุมชนลดปริมาณลงมาก จนเหลือขยะที่นำไปกำจัดน้อย พื้นที่ในชุมชนสะอาดสภาพสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีเศษขยะเรี่ยราดตามท้องถนน คนในชุมชนมีสุขภาพดีอากาศบริสุทธิ์ โดยกิจกรรมนี้ แกนนำชาวบ้านปงพร้าวได้ตกลงกับองค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศว่า จะร่วมกันผลักดันการลดปริมาณขยะลงอย่างต่อเนื่อง และอนาคตจะขอคืนเก็บถังขยะในพื้นที่ บ้านปงพร้าวทั้งหมดด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินเรื่อง โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context evaluation)

ผลการประเมินพบว่าโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าวมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเพราะในชุมชนมีการเผาขยะในหมู่บ้านทำให้ส่งกลิ่นเหม็น มีขยะตามถนนหนทาง ชาวบ้านบางกลุ่มทิ้งขยะไม่ถูกที่ ขาดความต่อเนื่องของการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม และ การดำเนินโครงการดังกล่าว ได้มีความสอดคล้องกับนโยบายในเรื่องของการสร้างชุมชนหมู่บ้านต้นแบบในเรื่องของการจัดการขยะ ตามหลัก 3 ประชารัฐโดยองค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ ได้ใช้พื้นที่หมู่บ้านปงพร้าวเป็นหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ เรื่องการคัดแยกขยะต้นทาง ในระดับครัวเรือน ผลการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญสม ศรีศักดา (2547 , หน้า 88-90) ได้ศึกษา การประเมินโครงการหมู่บ้านคนดีศรีสุพรรณของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การประเมินผลรูปแบบจำลองของซิป มีองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต จากการประเมินจากผู้นำท้องถิ่น/หมู่บ้าน ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ความสอดคล้องระหว่างนโยบายกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ความต้องการ ความจำเป็นและความคาดหวังของสังคมและผลกระทบจากสังคมที่มีต่อโครงการมีความสอดคล้องอยู่ในดับดีมาก

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า(Input evaluation)

ผลการประเมินพบว่า

2.3 ด้านความเพียงพอของงบประมาณ ในการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่างบประมาณที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนโครงการยังคงน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งชุมชนได้นำวิธีคิดแบบพึ่งตนเองคือการดำเนินกิจกรรม ขยะออมบุญ โดยให้ชาวบ้านนำขยะมารวมกันขายแล้วนำเงินที่ได้ไว้เป็นกองทุนเพื่อใช้จ่ายในการทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งกิจกรรมนี้สามารถทำให้ชุมชน มีเงินกองกลางเพื่อทำกิจกรรมบางกิจกรรมได้ซึ่งขณะนี้หลังเริ่มมีกิจกรรมขยะฮอมบุญทำให้หมู่บ้านปงพร้าวมีเงินไว้เป็นกองกลาง20000บาท ผลการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้แผนปฏิบัติการ LA 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) โดยให้ชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมถอดบทเรียน และติดตามประเมินผล และสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาต่อยอด ก่อให้เกิดพหุภาคีเครือข่าย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสมดุลใน 3 มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หากชุมชนบ้านปงพร้าว ต้องการให้กิจกรรมสามารถยกระดับให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยอาศัยความสามารถที่มีอยู่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ร่วมถอดบทเรียนและสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาต่อยอด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเพื่อให้ขยายผลแก่ชุมชนอื่นๆต่อไป

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation)

ผลการประเมินพบว่า การศึกษาดูงานครั้งที่ 1 จากชุมชนต้นแบบการคัดแยกขยะ การเลี้ยงไส้เดือนเพื่อกำจัดขยะอินทรีย์ ที่จังหวัดลำปาง เพื่อที่จะได้นำความรู้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง การศึกษาดูงานครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบสาเหตุว่า เมื่อได้ศึกษาดูงานกลับมาแล้ว ได้เว้นช่วงเวลาในการนำไปปฏิบัติงาน เพราะช่วงนั่นประชาชนในพื้นที่เข้าสู่ฤดูกาลเกษตรกรรม จึงได้ไปศึกษาดูงานครั้งที่ 2 ที่จังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งหลังจากการพาไปศึกษาดูงานครั้งที่ 2 ทำให้แกนนำและสมาชิกเริ่มมีความรู้และเริ่มมีความสนใจในการคัดแยกขยะมากขึ้น ผลการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflembeam, 1996, หน้า 20 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2548, หน้า 16) อธิบายแนวคิดใน การตัดสินใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกิจกรรมบางสิ่งบางอย่าง เพื่อให้เกิดดุลยภาพภายในองค์การให้เป็นไปโดยปกติ และเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้องค์การดีขึ้น(Incremental) คือทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยมีคณะกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญแก้ไข แนะนำ ให้ความรู้และนำเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงเห็นได้ว่า การศึกษาดูงานครั้งที่ 2 ได้เกิดการเรียนรู้เพื่อหาข้อบกพร่องของการ

ดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไป มีประสิทธิภาพมากขึ้นของชุมชนนั่นเอง

ผลการประเมินพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ชุมชนมีกิจกรรมการรวมกลุ่มนำขยะรีไซเคิลที่ได้คัดแยกจากครัวเรือนที่เด่นชัดในการสะท้อนการมีส่วนร่วมคือ “ขยะฮอมบุญบ้านปงพร้าว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเป็นเงินกองกลาง ในการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การออกเยี่ยมผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง ผลการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินผลการดำเนินกิจกรรมพบว่า การดำเนินงานในช่วงแรกไม่ประสบผล เพราะชาวบ้านไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ จึงไม่ให้ความร่วมมือ จำนวนปริมาณขยะที่นำมามีน้อย และที่สำคัญก็คือ ไม่มีการคัดแยกขยะ แต่มีการนำมาพร้อมๆกับขยะเปียก ซึ่งกลิ่นเหม็นทำให้คณะกรรมการมีความลำบากในการดำเนินกิจกรรม แต่ต่อมาได้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทางได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและส่งผลให้การนำขยะมาออม ได้รับความสะดวกขึ้น ประการที่สำคัญการตั้งชื่อ "กองทุนฮอมบุญ" ดังกล่าว พบว่า ทำให้เกิดทัศนคติที่มองเรื่อง "คุณค่า" มากกว่าการมองเรื่อง มูลค่า หรือกำไร ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของกิจกรรมกองทุนขยะฮอมบุญบ้านปงพร้าวด้วยเช่นกัน ผลการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นเพื่อให้ทุกกลุ่มปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ที่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การให้ประชาชนเข้ามามีสวนร่วมในการพัฒนา เพื่อผนึกกำลังกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ตลอดจนมุ่งพัฒนาความสามารถของประชาชนให้มีความเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง (Self Confidence) ดังที่ บำเพ็ญ เขียวหวาน(2551, หน้า 43)กล่าวว่า การพัฒนาปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm shift) ซึ่ง “กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา” (New Development Paradigm) เป็นกระบวนความคิดและการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันโดยการทำงานด้วยกันและเป็นกระบวนความคิดที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การดำเนินงานตามโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว มีปัจจัยสำคัญคือ ชุมชนมีความตระหนักร่วมกันรับผิดชอบ แทนการให้รัฐหรือองค์กรท้องถิ่นมาแก้ไขปัญหาให้ตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ “การพึ่งตนเอง” ของชุมชนอันเป็นเป้าประสงค์ของการพัฒนาอย่างแท้จริง

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation)

ผลการประเมินพบว่า ด้านผลจากการเข้าร่วมโครงการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ชุมชนมีระบบการวางแผนงานการบริหารจัดการขยะในชุมชนที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยพบว่า หลังจากมีการดำเนินโครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ และเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้เอง เป็นการสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในชุมชน ให้คนในชุมชนรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการคัดแยกขยะที่ผ่านมานั้นสะท้อนให้เห็นว่า

ขยะในชุมชนลดปริมาณลงมาก จนเหลือขยะที่นำไปกำจัดน้อย พื้นที่ในชุมชนสะอาดสภาพสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีเศษขยะเรี่ยราดตามท้องถนน คนในชุมชนมีสุขภาพดีอากาศบริสุทธิ์ โดยกิจกรรมนี้แกนนำชาวบ้านปงพร้าวได้ตกลงกับองค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศว่า จะร่วมกันผลักดันการลดปริมาณขยะลงอย่างต่อเนื่อง และอนาคตจะขอคืนเก็บถังขยะในพื้นที่ บ้านปงพร้าวทั้งหมดด้วย ผลการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหลักการ 3 Rs เป็นหลักการลด คัดแยกและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง คือ Reduce ลดการใช้ คือลดการใช้ควบคุมการใช้ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ลดปริมาณการผลิตขยะจากการบริโภคน้อยลง Reuse ใช้ซ้ำ คือการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือนำกลับมาใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า และ Recycle การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดในส่วนของต้นทางที่จะมีการจัดทำระบบการเก็บขนให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การจัดการขยะปลายทางที่มีประสิทธิภาพ คงเหลือนำไปกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ(Sanitary Landfills)ในปริมาณที่น้อยลง

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการประเมินพบว่า งบประมาณ ในการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปงพร้าว ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนโครงการ ยังคงน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของการดำเนินกิจกรรม ดังนั้น เพื่อให้กิจกรรมมีความต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ ควรจัดทำแผนงบประมาณเพื่อบรรจุในแผนงบประมาณ พร้อมกับมีการวางแผนงานด้านบุคลากรเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนได้พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

2.ผลจากการประเมินพบว่า การศึกษาดูงานมีกรณีปัญหาความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรม เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้นในกิจกรรมพัฒนาด้านอื่นๆ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลร่องกาศ จึงควรมีคณะกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญแก้ไข แนะนำ ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง และไม่ทิ้งช่วงกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินการต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ผลจากการประเมินพบว่า ชุมชนบ้านปงพร้าว ได้มีดำเนินกิจกรรมครบรอบ 1 ปี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น แกนนำชุมชนควรมีการถอดบทเรียนและสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยอาศัยความสามารถที่มีอยู่จากการดำเนินงานที่ผ่านมายกระดับกิจกรรมชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้นแบบและขยายผลแก่ชุมชนอื่นๆต่อไป

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.**เคล็ดลับในการจัดการขยะ.**กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ท้องถิ่น,2560.

สุวิมล ติรกานันท์.**การประเมินโครงการแนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่6. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2548.

บำเพ็ญ เขียวหวาน. **การวิจัยชุมชนและการวางแผนพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.2551.

บุญสม ศรีศักดา. **การประเมินโครงการหมู่บ้านคนดีศรีสุพรรณของจังหวัดสุพรรณบุรี.**วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การวัดและการประเมินผลการศึกษา) : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,2547.

พูลสวัสดิ์ นาทองคำ.**การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลร่องคา อำเภอร่องคา จังหวัดกาฬสินธุ์**.การศึกษาค้นคว้าอิสระ รปม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยสารคาม,2550

วิสูตรจิระดำเกิง. **การบริหารโครงการสำหรับผู้บริหาร.**พิมพ์ครั้งที่ 3กรุงเทพฯ 2552 : วรรณกวีการพิมพ์.

ปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

FACTORS AFFECTING PEOPLE'S DECISION IN SELECTION OF LOCAL LEADERS IN NAKHONCHUM SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUANG DISTRICT KAMPHAENG PHET PROVINCE.

ธนกฤต เลื่องปุ้ย* ปรียานุช พรหมภาสิต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาตรมหาบันฑิต
สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
*E-mail : tanakrit.luangpui@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรโดยทำการศึกษากับประชากรผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 395 คน ทำการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (StandardDeviation) ค่าเฉลี่ยทางสถิติจัดกลุ่มความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และใช้ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่ไม่แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มี รายได้ต่อเดือน อาชีพ และความสนใจในการติดตามข่าวสารบ้านเมืองที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

Abstract

Thepurposeofthisresearchwastostrudythefactorsaffectingpeople'sdecisioninselectionoflocalleadersinNakhonchumSubdistrictAdministrativeOrganization,MuangDistrict KamphaengPhetProvince.Thesamplesconsistedof395eligiblevotersinNakhonchumSub-districtAdministrativeOrganization,MuangDistrictKamphaengPhetProvince.Theresearchinstrumentwasaquestionnaire.Datawereanalyzedusingstandarddeviatin,frequency,percentageandOne-wayANOVA.Theresultsreveatedthat

1.Thepeoplewithdifferentgenders,agesandeducationdidnothavedifferentfactors affectingdecisioninselectionoflocalleaders.

2. The people with different monthly income, occupation and informational interest have different factors affecting decision in selection of locat leaders.

Keywords: Decision in selectionoflocalleadersinNakhonchumSub-districtAdministrativeOrganization,MuangDistrictKamphaengPhetProvince.

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครองเพื่อให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองการปกครองท้องถิ่นจึงถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (basicdemocracy) ที่สำคัญการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นเหมือนสถาบันการฝึกหัดให้ประชาชนเข้ามาเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองโดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Participantpoliticalculture) ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองและตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาตลอดจน พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้มีการแก้ไขกฎหมายการปกครองท้องถิ่น 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติเทศบาล และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล สาระสำคัญในการแก้พระราชบัญญัติดังกล่าวคือการเลือกตั้งขององค์กรปกครองท้องถิ่นทั้ง 3 ระดับ ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรแยกออกจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาขององค์กรปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งทำให้คณะผู้บริหารมีเอกภาพในการบริหารจัดการองค์กรมากขึ้นไม่ต้องอยู่ภายใต้การครอบงำของฝ่ายนิติบัญญัติอีกต่อไป จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยและมีความจำเป็นสำหรับการปกครองในระดับต่าง ๆ (จักรพันธุ์ มิตรผักแว่น, 2549) กล่าวคือการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นเป็นกระบวนการเลือกสรร

ทางการเมืองประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะทำการเลือกบุคคลเพื่อที่จะไปทำหน้าที่ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นแทนตนและเป็นการให้ประชาชนได้มีโอกาสในการสรรหาตัวแทนของตนโดยวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการสนับสนุนการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

จังหวัดกำแพงเพชรมีการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดกำแพงเพชรออกเป็น3 ระดับ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร 1 แห่ง เทศบาลจำนวน 25 แห่ง (แยกเป็นเทศบาลเมือง จำนวน 3 แห่งเทศบาลตำบล 22 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล 64 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชรเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สังกัดอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลนครชุมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ.2539 เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีสภาพพื้นที่แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ในการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือในเขตการปกครองเดียวกันมีการแบ่งเป็นเขตชุมชนเมือง คือเป็นลักษณะที่เป็นเขตย่านการค้าที่อยู่อาศัยหนาแน่นเป็นชุมชนเมือง มีร้านค้าอาคารพาณิชย์ และโรงแรมรีสอร์ทหอพักบ้านเช่า และอีกลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรมหรือชุมชนชนบทที่มีสภาพบ้านเรือนอาศัยกระจายเป็นกลุ่ม ๆ มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม มีพื้นที่ 65 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 40,625 ไร่ มีหมู่บ้านอยู่ในความดูแลและให้บริการสาธารณะ 11 หมู่บ้าน มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 22 คน ภารกิจในการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้ประสานผลประโยชน์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร, มิถุนายน พ.ศ. 2556)

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2555 องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ 1 คน สมาชิกสภาตำบลนครชุมจำนวน 22 คน มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้นจำนวน 7,911 คน แยกเป็นชาย 3,660 คน หญิง 4,240 คน มีผู้มาใช้สิทธิทั้งสิ้นจำนวน 5,042 คน คิดเป็น 63.73 % แบ่งเป็นชาย 2,448 คน คิดเป็น 30.94 % หญิง 2,594 คน คิดเป็น 32.79 % บัตรดี4,725 ใบ คิดเป็น 93.71 % บัตรเสีย 176 ใบ คิดเป็น 3.49 % ไม่ประสงค์ลงคะแนน 141 คน คิดเป็น 2.80 % (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจังหวัดกำแพงเพชร, 26กันยายน พ.ศ.2555) องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้มีผู้เสนอตัวสมัครเข้ารับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 3 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีผู้เสนอตัวสมัครรับการเลือกตั้งทั้ง 11 หมู่บ้านจำนวน 50 คน

จากผลการเลือกตั้งดังกล่าวมีความน่าสนใจที่จะศึกษาว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของตนเองโดยเปรียบเทียบปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุการศึกษา รายได้ อาชีพ การติดตามข่าวสารของบ้านเมืองและสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันจะมีการตัดสินใจที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2.เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษารายได้ อาชีพ การติดตามข่าวสารบ้านเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรตามข้อมูลคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดกำแพงเพชร. ปี พ.ศ.2559 ทั้ง 11 หมู่บ้านจำนวน 7,911 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเคร็ซ์และมอร์แกน (อ้างถึงชิ้นศรีสวัสดิ์, 2546) เทียบได้เท่ากับประชากร 7,911/ 395 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ และความสนใจข่าวสารบ้านเมือง โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยการตัดสินใจ ได้แก่คุณลักษณะตัวผู้สมัคร นโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น รูปแบบการหาเสียง อิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ การเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครที่ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีระดับสภาพความเป็นจริงตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีลักษณะการให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) โดยแทนค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α- coefficient) ได้เท่ากับ 0.97 ซึ่งถือว่าเป็นสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้จริง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่จัดเก็บจากประชากรกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจะใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

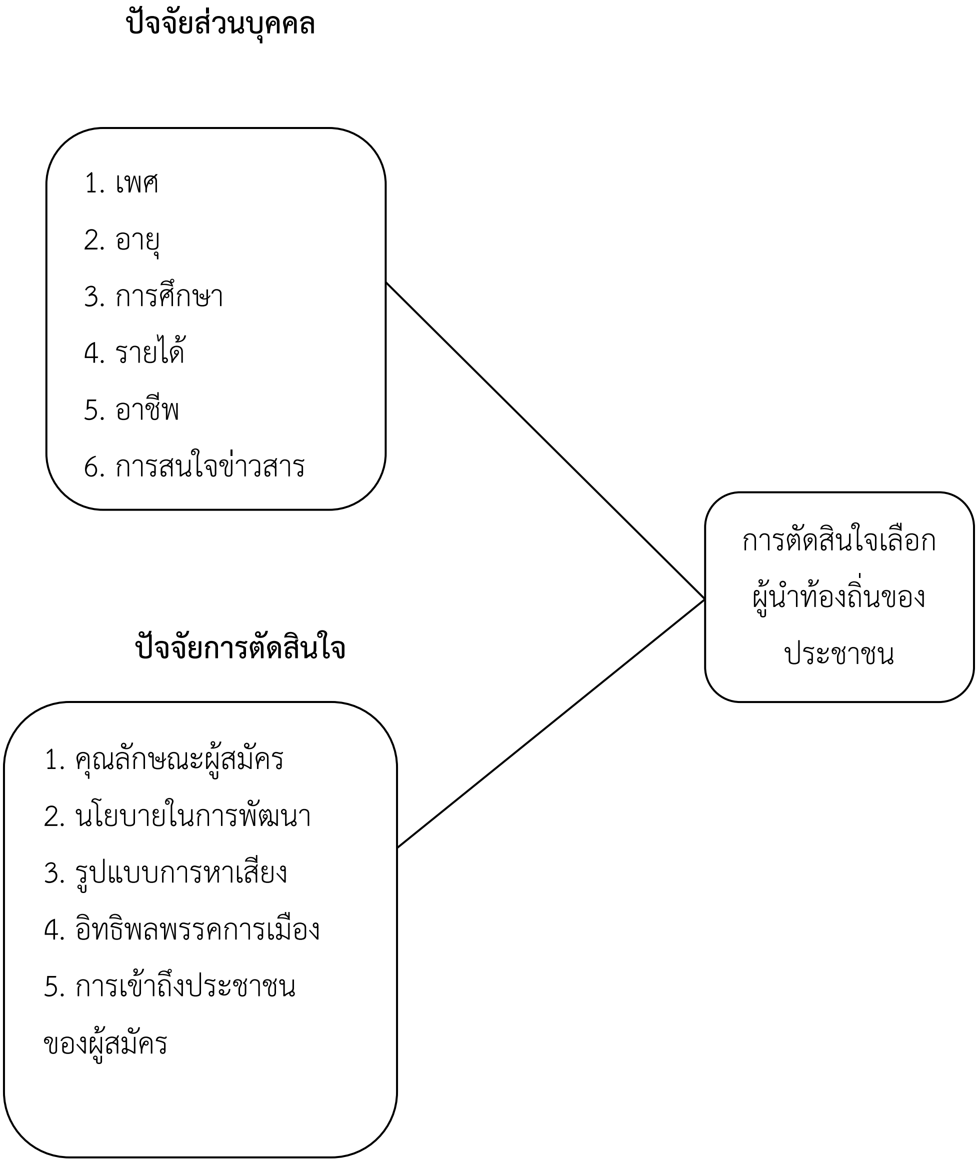

ผลการวิจัย

การวิจัย

การวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 212 คน และเพศชายจำนวน 183 คน มีอายุช่วง 31 – 40 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า/ปวช/ปวส อนุปริญญา มีรายได้ต่อเดือนประมาณ9,100 – 20,000 บาท โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/เอกชน รองลงมาคือค้าขายและพบว่าส่วนใหญ่จะมีความสนใจในการติดตามข่าวสารบ้านเมืองโดยติดตามบ้างไม่ติดตามบ้างมากที่สุดมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

1.1 ด้านคุณลักษณะตัวผู้นำ พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้นำที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุด คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ยอมรับของประชาชน รองลงมา คือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปสามารถบริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เป็นไปตามวัตถุประสงฆ์ขององค์กร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่นที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุด คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องนำเสนอนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นให้ชัดเจนและครอบคลุมทุกๆด้านและผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีวิสัยทัศน์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ) ของท้องถิ่นที่ชัดเจน

1.2 ด้านรูปแบบการหาเสียง พบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการหาเสียงที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุด คือ การใช้รถประชาสัมพันธ์หาเสียงเป็นการกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสนใจและใส่ใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมา คือ การสัญญาว่าจะทำตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือดตั้งใช้ในการตัดสินใจ

1.3 ด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ พบว่า ปัจจัยด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุดคือ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพรรคการเมืองมีผลในการลงคะแนนเสียงรับเลือกตั้ง รองลงมา คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างมีการสนับสนุนกันและกันกับพรรคการเมืองที่เมื่อผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้งจึงได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองอย่างเต็มที่

1.4 ด้านการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัคร พบว่า ปัจจัยด้านการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มากที่สุด คือการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครส่วนใหญ่จะเข้าไปทำความเข้าใจในนโยบายการบริหารจัดการในองค์กรปกครองท้องถิ่นหลังได้รับการเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รองลงมา คือ การเข้าถึงตัวประชาชนของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสร้างความสนิทสนมและเกิดความเข้าใจในการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเข้าไปทำงานในองค์กรปกครองท้องถิ่น

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกันผลการศึกษา พบว่า

2.1 ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่ไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกันโดยจะ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน จะพิจารณาปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้สมัคร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น และด้านอิทธิพลพรรคการเมืองในพื้นที่อันส่งผลตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่าง

2.3 ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่ไม่แตกต่างกันโดย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันจะพิจารณาปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้สมัคร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น ด้านรูปแบบการหาเสียง และด้านอิทธิพลพรรคการเมืองในพื้นที่อันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่าง

2.4 ประชาชนที่มีความสนใจในการติดตามข่าวสารบ้านเมืองที่แตกต่างกันจะพิจารณาด้านคุณลักษณะตัวผู้สมัคร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น ด้านรูปแบบการหาเสียง ด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ และด้านการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครแตกต่างกันในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการศึกษา

1. ปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านคุณลักษณะตัวผู้นำ พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้นำที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มากที่สุด คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ยอมรับของประชาชน รองลงมา คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปสามารถบริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เป็นไปตามวัตถุประสงฆ์ขององค์กรทั้งนี้เนื่องจากความซื่อสัตย์สุจริตของผู้นำท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องการให้เป็นผู้บริหาร เพราะผู้นำที่มีความซื่อสัตย์จะเป็นผู้นำที่ไม่คดโกง และสามารถนำงบประมาณที่ได้รับมาบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา (ธนภรณ์ ว่องไว, 2547) ที่ทำการศึกษาการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า การมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณสมบัติที่ดีมี

ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของผู้สมัคร นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ(ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์, 2543) ที่กล่าวว่า ผู้ทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทหรือผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีความประพฤติดี อยู่ในศีลธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบสัมมาอาชีพ ไม่ทำตัวเหลาะแหละ ต้องเป็นผู้มีอุปนิสัยสุขุมเยือกเย็น หนักแน่นและมั่นคงการรู้หลักเจรจา ต้องมีปิยวาจา คือ กล่าววาจาสุภาพแสนหวาน คำพูดนั้นมีเหตุผล มีหลักฐานอ้างอิงหรือมีหลักวิชา มีประโยชน์ และประกอบด้วยความยุติธรรม

ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่นที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มากที่สุด คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องนำเสนอนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นให้ชัดเจนและครอบคลุมทุก ๆ ด้านและผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีวิสัยทัศน์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ) ของท้องถิ่นที่ชัดเจนซึ่งการที่ผู้นำมีความสามารถในการนำเสนอนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นให้ชัดเจนและครอบคลุมทุก ๆ ด้าน ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำในการบริหารพัฒนาชุมชน ดังที่ (จักรพันธุ์ มิตรผักแว่น, 2549) กล่าวว่า การเลือกตั้งจึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการเลือกสรรผู้ปกครอง โดยในการพิจารณาเลือกผู้ปกครองนั้น แนวนโยบายที่ผู้ปกครองเสนอ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกผู้นำที่มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการชุมชนหรือประเทศชาติ

ด้านรูปแบบการหาเสียง พบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการหาเสียงที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มากที่สุด คือ การใช้รถประชาสัมพันธ์หาเสียงเป็นการกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสนใจและใส่ใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมา คือ การสัญญาว่าจะทำตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือดตั้งใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชาญณรงค์ ทัพกฤษณ์, 2557) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจงหวัดนนทบุรี: ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ.2557 ที่ พบว่า การรณรงค์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงมากที่สุด คือ การใช้รถช่วยโฆษณาหาเสียง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สมชาย วุฒิพิมลวิทยา, 2559) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรีที่ พบว่า การรณรงค์ที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชน มากที่สุด คือ การใช้รถโฆษณาหาเสียงอย่างทั่วถึง

ด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ พบว่า ปัจจัยด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มากที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพรรคการเมืองมีผลในการลงคะแนนเสียงรับเลือกตั้ง รองลงมา คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างมี

การสนับสนุนกันและกันกับพรรคการเมืองที่เมื่อผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้งจึงได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองอย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สมชาย วุฒิพิมลวิทยา, 2559) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่พบว่า ปัจจัยทีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านสื่อบุคคลทีมีผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ สื่อบุคคลทีเป็นนักการเมืองในท้องถิ่น รองลงมา คือ สื่อบุคคลทีเป็นผู้กว้างขวางในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้าน (นิพนธ์ ปัญโญ, 2551)ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำในชุมชน เป็นต้น

ด้านการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัคร พบว่า ปัจจัยด้านการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครที่ประชาชนใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรมากที่สุด คือ การเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครส่วนใหญ่จะเข้าไปทำความเข้าใจในนโยบายการบริหารจัดการในองค์กรปกครองท้องถิ่นหลังได้รับการเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รองลงมา คือ การเข้าถึงตัวประชาชนของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสร้างความสนิทสนมและเกิดความเข้าใจในการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเข้าไปทำงานในองค์กรปกครองท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สมชาย วุฒิพิมลวิทยา, 2559) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่พบว่าการลงพื้นที่พบประชาชนเพื่ออธิบายนโยบายการทำงานต่าง ๆ ที่มีความน่าสนใจและชัดเจน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรีในระดับมาก

2. ปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกันผลการศึกษา พบว่า

1. ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เพศ อายุ และระดับการศึกษาจะสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สมชาย วุฒิพิมลวิทยา, 2559) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และเมือพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ด้านคุณสมบัติผู้สมัคร ด้านนโยบายผู้สมัคร ด้านกลุ่มการเมืองของผู้สมัคร ด้านสื่อการรณรงค์ และด้านสื่อบุคคลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญญฤทธิ โชคอดุมพร, 2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตราด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่ผลการศึกษาพบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตราด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเพศที่แตกต่าง

มีการรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออย่างเท่าเทียม จงทำให้ความคิดเห็นต่อการตัดสินเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทวีจิตร พัฒน์ชนะ และคณะ, 2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ที่ผลการศึกษา พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กันกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าอายุไม่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกตั้งอาจเป็นเพราะว่าประชาชนทุกวัยได้รับสื่อที่เหมือนกันจึงทำให้เกิดการรับรู้ที่เหมือนกัน

2. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกัน โดยจะพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน จะพิจารณาปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้สมัคร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น และด้านอิทธิพลพรรคการเมืองในพื้นที่ในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สมชาย วุฒิพิมลวิทยา, 2559) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาล นครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บญญฤทธิ โชคอดุมพร, 2556) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตราด อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า รายได้ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตราด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน อาจจะได้รับผลจากนโยบายของผู้สมัครแตกต่างกันจึงทำให้มีความคิดเห็นที่ต่างกันออกไป

3. ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่ไม่แตกต่างกันโดย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันจะพิจารณาปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้สมัคร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น ด้านรูปแบบการหาเสียง และด้านอิทธิพลพรรคการเมืองในพื้นที่ในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สมชาย วุฒิพิมลวิทยา, 2559) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่พบว่าอาชีพของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมชาย กลิ่นบัวแก้ว และคณะ, 2553) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเมืองพัทยา พบว่า อาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเมืองพัทยา เพราะอาชีพที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นที่แตกต่าง

อาจเนื่องมากจากการกำหนดนโยบายของผู้สมัครที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน บางกลุ่มอาชีพเท่านั้น

4. ประชาชนที่มีความสนใจในการติดตามข่าวสารบ้านเมืองที่แตกต่างกัน จะพิจารณาปัจจัยด้านคุณลักษณะตัวผู้สมัคร ด้านนโยบายในการบริหารท้องถิ่น ด้านรูปแบบการหาเสียง ด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองในพื้นที่ และด้านการเข้าถึงประชาชนของผู้สมัครในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความสนใจที่แตกต่างกัน ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องของการเมืองที่แตกต่างกัน จึงส่งผลทำให้ประชาชนมีการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความสำนึกในหน้าที่พลเมืองทางสังคมครอบครัวและคุณลักษณะและบุคลิกภาพของบุคคล เช่น เชื้อชาติ ศาสนา นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ (พรนค์พิเชฐ แห่งหน และคณะ,2542) กล่าวว่า ความสนใจทางการเมืองยิ่งมากก็จะยิ่งมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านนโยบายที่ครอบคลุม และการเข้าหาประชาชนเพื่อชี้แจงนโยบายมีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำของประชาชน ดังนั้นสิ่งสำคัญของการรณรงค์กรเลือกตั้ง คือ ผู้สมัครจะต้องมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนและครอบคลุมกลุ่มประชาชนในทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นคนที่มีอาชีพ มีการศึกษา มีความสนใจทางการเมืองที่แตกต่างกัน

2. การรณรงค์การเลือกตั้งที่มีผลและเข้าถึงประชาชนมากที่สุด คือ การใช้รถประชาสัมพันธ์หาเสียง นอกจากนั้นจึงควรมีการใช้สื่อที่หลากหลายทุกช่องทางเพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง

3. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อศึกษาถึงเหตุผลเชิงลึกที่ประชาชนใช้อะไรเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้นำ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ปรียานุช พรหมภาสิต อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย และคณะกรรมการหลักสูตรรัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต สาขา การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร อาจารย์ประจำวิชา แลอาจารย์พิเศษทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดี ตลอดจนให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยอบรมเลี้ยงดู สนับสนุนส่งเสริมการวิจัยด้วยความรัก และปรารถนาดีเสมอมา รวมทั้งเพื่อน พี่น้องทุกท่านที่คอยห่วงใย ให้กำลังใจ แนะคำแนะนำที่ดี

เสมอมา คุณค่า และประโยชน์ของการวิจัยเฉพาะบุคคลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธุ์ มิตรผักแว่น. (2549). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 16 กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2548**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ,:ม.ป.ท.

ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์. (2543). **การพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.

ชาญณรงค์ ทัพกฤษณ์. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก

ชื้น ศรีสวัสดิ์. (2546). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น.** อุบลราชธานี. สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ทวีจิตร พัฒน์ชนะและคณะ. (2553). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งเทศมนตรีเทศบาล: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก

ธนกรณ์ ว่องไว. (2547). **การตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิพนธ์ ปัญโญ (2551). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพร้าว จ. เชียงใหม่.** ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญญฤทธิ์ โชคอุดมพร. (2556). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีของประชาชนเขตเทศบาลเมืองตราด อำเภอเมือง จังหวัดตราด.** จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พรนค์พิเชฐ แห่งหนและคณะ. (2557). **การพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดและแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนในการจัดการศึกษานอกระบบระดับอุดมศึดษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย.** สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมชาย วุฒิพิมลวิทยา. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนนทบุรี.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจังหวัดกำแพงเพชร. (2555).ข้อมูลการเลือกตั้ง. สืบค้นจาก https://www.ect.go.th/kamphaengphet/more_news.php.

องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. (2556). **ข้อมูลพื้นฐาน**. สืบค้นจาก http://www.nakhonchum-kpp.go.th/condition.

องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. (2559). **ข้อมูลประชากร**. สืบค้นจาก http://www.nakhonchum-kpp.go.th/condition.

ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก

The Factor Contributing to the Success of Narcotics Suppression of Border Patrol Police Sub Division 31, Phitsanulok

ภานุวัฒน์ วงษ์วิจิตร(Phanuwat Wongwijit)[1*] วงศกร เจียมเผ่า(Wongsakorn Jiampao)[2]
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
*mapleng24@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่ได้จากการกำหนดขนาดด้วยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane จำนวน 283 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One Way ANOVA จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด ทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านขวัญและกำลังใจ บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ และด้านนโยบายการทำงานตามลำดับ

2. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด ทั้งหมด 5 ด้าน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า อายุ ระดับชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดที่แตกต่างกัน ส่วน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด พบว่า จากปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ ด้านนโยบายการทำงาน ด้านขวัญและกำลังใจ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ ปัจจัยที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จะขาดการตระหนักถึงไม่ได้ นั่นก็คือ พลังของประชาชนและชุมชน ที่นับว่าเป็นหัวใจหลักในการนำมาซึ่งความสำเร็จ โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือเพื่อศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการติดตามผลการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนโดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับประชาชนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ รวมถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน และติดตามผลการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการประเมินสถานะความเข้มแข็งของหมู่บ้านให้ปลอดจากยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : ปัจจัย, ความสำเร็จ, การปราบปรามยาเสพติด

Abstract

This research aims to study the successful level of Narcotics Suppression of Border Patrol police Sub Division 31, to compare the successful factors of Narcotics Suppression classified by personal status and to find the way to develop factors for the success of Narcotics Suppression of Border Patrol police Sub Division 3. The samples were 283 selected police in Border Patrol police Sub Division 31 using a formula of Taro Yamane. The data were collected by using the questionnaire and analyzed by mean, standard deviation, t-test and One way ANOVA.

The research findings revealed that:

1. The successful level of Narcotics Suppression in 5 facets found that overall was at the highest level. When considering by each facet, it was found that the highest is the support from the working unit in their duty performance; secondly were the moral support, Commander’s roles in their duty performance, ability in their duty performance and working policy respectively.

2. The comparison on the factors to the success of Narcotics Suppression in 5 facets classified by personal status, it revealed that age, rank, age of being in service and salary resulted to the successful factors of Narcotics Suppression

differently ;whereas, marital status, level of education of Border Patrol police Sub Division 31 had no significant difference at 0.05 level.

3. The developed model for successful factors of Narcotics Suppression revealed that 5 factors whether they were the basic ability in performing their duty, the support from the working unit in their duty performance, Commander's roles in their duty performance, working policy, moral support all effect to success of their duty performance; however, the Border Patrol police Sub Division 31 had to realize was that the community power which is the key point to success especially the cooperation of finding narcotics situation in the area. Moreover, the development of community participation and monitoring the narcotics prevention in community by collecting and analyzing the results with inhabitants, institutes and associated instituted with all dimensions including learning process, community participation development, the follow up of narcotics prevention by evaluating the community strength for the concrete drug free community.

Keywords: Factor to the Success, Narcotics Suppression

บทนำ

ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยถือว่าเป็นปัญหาหลักของชาติและทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยจึงควรที่จะได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งในปัจจุบันยาเสพติดได้แพร่ระบาดไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยจึงทำให้มีผู้ติดยาเสพติดจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นในวัยไหนก็ตามล้วนที่จะสามารถเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ทั้งสิ้น โดยต้นตอของยาเสพติดที่มีอยู่ในไทยอย่างแพร่หลายนั้นล้วนแล้วเป็นการนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านที่ทำการผลิตยาเสพติดชนิดต่างๆแล้วทำการขนและลำเลียงเข้าทางช่องทางต่างๆตามแนวชายแดนของประเทศไทยกับประเทศที่ผลิตยาเสพติดประเภทนั้นๆ ซึ่งภูมิภาคของประเทศไทยนั้นมีประเทศที่ติดต่อคือประเทศลาว เมียนมา มาเลเซีย หากดูจากภูมิประเทศ ประเทศไทยแนวชายแดนค่อนข้างยาวติดกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีช่องทางเข้าออกระหว่างประเทศต่างๆ ได้โดยมีทั้งช่องทางหลักและช่องทางธรรมชาติ กลุ่มผู้ค้า ยาเสพติดได้ใช้ช่องทางต่างๆเหล่านี้ในการขนส่ง ลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาสู่ประเทศไทย ประเทศเมียนมาสถานการณ์ภายในยังคงมีความซับซ้อนของปัญหาเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาทางการเมืองแม้ว่าจะมีกระบวนการในการพยายามสร้างสันติกับรัฐบาลเมียนมา เช่น กลุ่มกองกำลังโกกั้ง กลุ่มกองกำลังว้า ได้ปฏิเสธการเข้าร่วมเจรจาสันติภาพกับรัฐบาลเมียนมา และยังคงสู้รบกับรัฐบาลเมียนมาอย่างต่อเนื่อง ชนกลุ่มน้อยทั้งหลาย

เหล่านี้จึงต้องผลิตและค้ายาเสพติดเพื่อหารายได้มาเสริมกองกำลังทั้งคน อาวุธ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างที่จำเป็นในการสู้รบ

จะเห็นได้ว่า ในห้วงเวลาที่ผ่านมาการลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้ามายังภายในประเทศไทย พบว่าทิศทางการขนส่งลำเลียงยาเสพติดมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการขนส่ง จากที่เคยใช้เส้นทางการลำเลียงเข้ามาภายในประเทศไทยทางภาคเหนือเป็นหลักสำหรับยาเสพติดประเภท ยาบ้า ไอซ์ ปัจจุบันการขนส่งลำเลียงยาเสพติดได้ปรับเปลี่ยนทิศทางการขนส่งลำเลียงมาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น เส้นทางการขนส่งลำเลียงยาเสพติดจากสามเหลี่ยมทองคำ ผ่านมาตามลำน้ำโขงฝั่งประเทศลาวเข้าประเทศไทยทางตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปกติถือเป็นเส้นทางการขนส่งกัญชาเป็นหลัก แต่ระยะหลังมานี้เริ่มมีการลำเลียงผ่านมาทางช่องทางเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นอย่างสำคัญโดยเฉพาะพื้นที่แนวชายแดน

ตำรวจตระเวนชายแดน ในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่ในการปกป้องและดูพื้นที่จังหวัดที่ติดกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าวตำรวจตระเวนชายแดนจึงต้องมีการกวาดล้างยาเสพติดที่แอบลักลอบเข้ามาตามช่องทางต่างๆ เข้ามาในประเทศไทยไปด้วย สิ่งผิดกฎหมายทุกประเภทที่จะถูกลักลอบนำเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ซึ่งตำรวจตระเวนชายแดนนั้นมีความสามารถปฏิบัติงานได้หลายรูปแบบเนื่องจากพื้นที่ตามแนวชายแดนมีความทุรกันดารห่างไกลจากความเจริญขาดการพัฒนาอย่างที่ควร ตำรวจตระเวนชายแดนจึงมีบทบาทเข้าไปพัฒนาความเป็นอยู่ในด้านต่างๆเพื่อให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นตำรวจตระเวนชายแดนจึงมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างพลเรือน รวมไปถึงสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยจากผู้ไม่หวังดีในการก่ออาชญากรรมในพื้นที่ต่างๆได้อย่างตำรวจ และเฝ้าดูแลความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนได้อย่างทหาร ในคนๆเดียว ทั้งนี้เนื่องจากตำรวจตระเวนชายแดนได้ถูกกำหนดให้จัดตั้งขึ้นโดยมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) สามารถทำหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างตำรวจ 2) สามารถทำหน้าที่ปกป้องชาติและราชบัลลังค์ได้เยี่ยงทหาร 3) สามารถพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนได้อย่างข้าราชการพลเรือน (กองบัญชาการตำรวจตะเวนชายแดน, 2546 : ใต้ร่มพระบารมี 50 ปี ตชด.)

กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 มีพื้นที่ติดแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านและมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้ามาหรือแม้แต่กระทั่งพื้นที่ส่วนในที่ตั้งของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 มีปัญหาเรื่องยาเสพติดมากอยู่พอสมควร นอกเหนือจากการป้องกันแนวชายแดนและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จึงเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวที่ควรต้องมีการทำงานเชิงรุกในการปราบปรามยาเสพติดให้ลดลงจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการปราบปรามให้ลดลงหรือให้หมดสิ้นไปจากพื้นที่จึงต้องเป็นหน่วยงานที่ต้องทำการปราบปรามยาเสพติดให้หมดไปด้วยเช่นกัน

ดังนั้น งานปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่มีลักษณะปฏิบัติการพิเศษจะต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ความชำนาญ ในปฏิบัติงานจากเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติการต้องมีคุณสมบัติพิเศษหลายประการ เริ่มต้นด้วยการมีไหวพริบปฏิภาณในการสืบหาข่าวการซื้อขายยาเสพติด มีความความรวดเร็วในการรับรู้ข่าวสาร รอบคอบ กล้าหาญอดทนในการเข้าจับกลุ่มผู้ต้องหา ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ เพราะมีปัจจัยในด้านต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในหน่วยงานและปัจจัยภายนอกหน่วยงาน เช่น ปัจจัยด้านกำลังพล ด้านงบประมาณ ด้านภาวะผู้นำของผู้บังบัญชา ด้านขวัญกำลังใจ ด้านวิทยาการตำรวจ ด้านข่าว และด้านสายลับ จนสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกฎหมายมาดำเนินคดีได้เป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการยังพบปัญหาที่เป็นอุปสรรค ซึ่งเกิดจากการวางแผนงานรวมไปถึงความสามารถในการสืบสวนด้านการข่าว ความน่าเชื่อถือของข่าวกรอง จึงทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินปราบปรามยาเสพติดและการจับตัวผู้กระทำความผิดไม่มีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ในฐานะผู้วิจัยที่เป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่มีหน้าที่โดยตรงในการปราบปรามยาเสพติด เห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เพื่อให้ทราบถึง ปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้ คือ

1. ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีจากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อกำหนดขอบเขตในการสร้างเครื่องมือ

2. วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ทั้ง 5 ด้าน

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

4. ปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของของครอนบาค (Cronbach, 1990) แล้วนำมาทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการตำรวจในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 ซึ่งแสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อถือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ตอนที่ 2 ระดับความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง ระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ระดับมาก
3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31

โดยเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best: 1978) ซึ่งมีเกณฑ์การวัดระดับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามตามกระบวนการต่างๆ ดังนี้

1. ทำหนังสือถึงกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
3. ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 283 ชุด
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม
5. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ขอมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Desscriptive Statistic) และสถิติเชิงอนุมารหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistic) รวมถึงการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคล ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปรายปรามยาเสพติดของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistic) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยใช้สถิติอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการกองกำกับการตำรวจตระเวนที่ 31 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้คือ ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จ ทั้งหมด 5 ด้าน ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ ด้านนโยบายการทำงาน และด้านขวัญและกำลังใจ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจตะเวนชายแดนที่ 31 จำนวน 964 นาย ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย โดยใช้ตารางของยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 283 นาย แบ่งเป็น นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร 78 นาย ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน 205 นาย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้นได้แก่ ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ได้แก่ ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ ด้านนโยบายการทำงาน และด้านขวัญและกำลังใจ

ผลที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด ของข้าราชการตำรวจตะเวนชายแดนที่ 31

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ในการการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตะเวนชายแดนและนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อไป

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ของข้าราชการตำรวจตะเวนชายแดนฝ่ายปฏิบัติการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม ดังนี้ คือ

การสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการลงพื้นที่แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 283 คน ซึ่งผลที่ได้จากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุในช่วงระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 77.02 สถานภาพสมรสที่มีจำนวนมากที่สุด คือ สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 87.98 ระดับการศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ปวส./อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 69.7 ระดับชั้นยศที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ตำรวจชั้นประทวน คิดเป็นร้อยละ 72.4 อายุราชการที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.3

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน ดังตาราง พบว่า

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่	4.49	.63	มาก
2. การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่	4.56	.67	มากที่สุด
3. บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่	4.51	.65	มากที่สุด
4. ด้านนโยบายการทำงาน	4.47	.61	มาก
5. ด้านขวัญและกำลังใจ	4.53	.62	มากที่สุด
รวม	**4.51**	**.60**	**มากที่สุด**

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = .60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = .67) และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านขวัญและกำลังใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = .62) บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = .65) ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .63) และด้านนโยบายการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.47, (S.D. = .61) ส่วนผลรายข้อของแต่ละด้าน พบว่า

ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และรองลงมาตามลำดับ คือ ท่านมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามยาเสพติด ท่านมีความเชี่ยวชาญการใช้อาวุธและยุทธวิธีในการปราบปรามยาเสพติด ท่านมีความรู้และข้อมูลอย่างเพียงพอในพื้นที่ ที่ได้รับผิดชอบ ท่านได้รับการฝึกซ้อมและทดสอบสมรรถภาพร่างกาย เพื่อเตรียมพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และท่านมีความกระตือรือร้น สนใจหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ในการปฏิบัติหน้าที่ และรองลงมาตามลำดับ คือ ได้รับการสนับสนุนอาวุธประจำกายในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ปืนเล็กยาว M4-A1 M16 เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น เสื้อเกราะกันกระสุน เสื้อสะท้อนแสง เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนเงินพิเศษ เช่น รางวัลนำจับ

เบี้ยเลี้ยง เป็นต้น เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ ได้รับการสนับสนุนยานพาหนะที่มีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจต่างๆอย่างเพียงพอ ได้รับการสนับสนุนกำลังพล เมื่อมีการร้องขอ และได้รับการสนับสนุนเครื่องมือสื่อสารอย่างเพียงพอ เช่น วิทยุ โทรศัพท์ เป็นต้น

ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บังคับบัญชามีความเที่ยงตรงและยุติธรรมในการปกครองบังคับบัญชา และรองลงมาตามลำดับ คือ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ ผู้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ในคดีที่สำคัญด้วยตนเอง ผู้บังคับบัญชามีความสามารถให้คำปรึกษาและแนะแนวทาง ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้บังคับบัญชามีความสามารถในการสั่งการ ให้ท่านปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้วางแผนไว้ และยอมรับฟังความคิดเห็น เมื่อท่านมีข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบายการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ได้ตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่กำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน และรองลงมาตามลำดับ คือ หน่วยงาน ได้กำหนดผู้ปฏิบัติหน้าที่และสนับสนุนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้อย่างชัดเจน รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้ชัดเจน หน่วยงาน ได้มีการกำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้ชัดเจน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดของหน่วยงาน และรัฐบาลได้กำหนดหน้าที่ แนวทางมาตรการและนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้อย่างชัดเจน

ด้านขวัญและกำลังใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพ และรองลงมาตามลำดับ คือ การได้รับการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม การได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน ประชาชนและสังคม ผู้บังคับบัญชาให้โอกาสและมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะบุคคล การได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชาเมื่อเสร็จภารกิจ ได้รับการสนับสนุนกำลังพล เมื่อมีการร้องขอ ผู้บังคับบัญชาให้ความเป็นธรรมเมื่อถูกร้องเรียนหรือกลั่นแกล้งจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บังคับบัญชาให้เกียรติและเห็นความสำคัญตามตำแหน่งหน้าที่ และการได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม เมื่อปฏิบัติภารกิจนอกหน่วยงาน เช่น ค่าที่พัก ค่ายานพาหนะ เป็นต้น

3. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า

3.1 ปัจจัยด้านอายุ พบว่า จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD อายุของของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ

31-40 ปี กับ 51-60 ปี

51-60 ปี กับ 31-40 ปี และกับ 41-50 ปี โดยมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส พบว่า จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD สถานภาพสมรสของของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 ปัจจัยด้านระดับการศึกษา พบว่า จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD ระดับการศึกษาของของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.4 ปัจจัยด้านระดับชั้นยศ พบว่า จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD ระดับชั้นยศของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ ชั้นประทวน กับ สัญญาบัตรกับชั้นประทวน โดยมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.5 ปัจจัยด้านอายุราชการ พบว่า จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD อายุราชการ ของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ

6-10 ปี กับ มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

11-15 ปี กับ มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

16-20 ปี กับ มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

มากกว่า 20 ปีขึ้นไป กับ 6-10 ปี กับ 11-15 ปี และกับ 16-20 ปี โดยมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.6 ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ

10,000-20,000 บาท กับ 25,001-30,000 บาท

25,001-30,000 บาท กับ 10,000-20,000 บาท และกับมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป กับ 25,001-30,000 บาท โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของ ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า

1. วิเคราะห์ระดับความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า

จากผลของการวิจัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านขวัญและกำลังใจ บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ และด้านนโยบายการทำงาน จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก นั่นก็คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะการตระหนักถึงแนวทางการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในฐานนะที่ข้าราชการตำรวจเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย มีภารกิจและหน้าที่ซึ่งจะต้องสัมผัสและใกล้ชิดประชาชนโดยตรง มีผลทั้งในทางที่เป็นคุณและโทษกับประชาชน หากข้าราชการตำรวจดำรงตนในความยุติธรรม สมกับการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ประชาชนย่อมเกิดความรัก ความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ อันจะนำมาซึ่งการให้ความร่วมมือยอมรับและมีส่วนร่วมสนับสนุนภารกิจต่างๆ ของตำรวจให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ในประเด็น การปราบปรามยาเสพติด ก็นับว่าเป็นอีกหนึ่งภารกิจหรือหน้าที่ความรับรับผิดชอบที่สำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลที่ได้เร่งรัดดำเนินการเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายใต้นโยบายระยะเร่งด่วน โดยใช้หลักการป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษโดยเด็ดขาด ดังนี้

1. เข้มงวดกับการบังคับใช้กฎหมายและสร้างกระบวนการพิเศษ เพื่อควบคุมและปราบปรามผู้ค้า และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการค้ายาเสพติดอย่างเด็ดขาด รวดเร็วและเป็นธรรม พร้อมทั้งแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มบทลงโทษสูงสุดกับข้าราชการการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีสวนเกี่ยวข้อง และให้รางวัลและการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการปราบปรามยาเสพติด

2. ควบคุมการนำเข้าสารเคมีที่อาจนำไปสู่การผลิตยาเสพติดอย่างเข้มงวดและเสริมสร้างกลไกของภาครัฐและมาตรการทางกฎหมายให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการผลิตยาเสพติด

3. สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและนานาประเทศ เพื่อควบคุมและกำจัดแหล่งผลิตและเครือข่ายการจำหน่ายยาเสพติดข้ามชาติ

4. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสพยาเสพติด โดยให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพทันที โดยไม่มีความผิดทางกฎหมาย พร้อมกันนี้รัฐบาลจะจัดให้มีระบบการบริการบำบัด และฟื้นฟูการฝึกอบรมด้านอาชีพและการปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เสพยาเสพติดอย่างทั่วถึง เพื่อให้ ผู้เสพสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

ดังนั้น ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของ ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จึงมิได้มุ่งเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญ หากแต่เป็นการตระหนักถึงปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดอย่างรอบด้าน ดังจะเห็นได้จากผลของงานวิจัยรายข้อของแต่ละด้าน ที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ได้แสดงทัศนะต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของ ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ดังนี้

ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีและรองลงมาตามลำดับ คือ ท่านมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งผลของงานวิจัยได้สอดคล้องกับคุณลักษณะของตำรวจตระเวนชายแดน ที่ว่า ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นตำรวจหน่วยเดียวที่ไม่เหมือนตำรวจหน่วยอื่น เพราะเป็นทั้งพลเรือน ตำรวจและทหาร ในคนๆ เดียวที่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งนี้เนื่องจากตำรวจตระเวนชายแดนได้ถูกกำหนดให้จัดตั้งขึ้นโดยมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. สามารถทำหน้าที่พิทักษ์รับใช้ประชาชนได้อย่างตำรวจ
2. สามารถทำหน้าที่ปกป้องชาติและราชบัลลังก์ได้เยี่ยงทหาร
3. สามารถพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนได้อย่างพลเรือนและสามารถปฏิบัติการได้ทุกสภาพลมฟ้าอากาศ ในทุกสภาพภูมิประเทศและในทุกเวลา นอกจากนี้ ตำรวจตระเวนชายแดนยังเป็นตำรวจหน่วยหนึ่งที่มีเกียรติประวัติที่ดีงาม สามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย นับแต่สถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาลทุกรัฐบาล หน่วยงานต่างๆ ทั้งพลเรือนตำรวจและทหาร รวมทั้งประชาชนทุกหมู่เหล่าทั้งในเมืองและชนบท ทั้งนี้เพราะตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย ซื้อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ทำงานเพื่อชาติ เพื่อประชาชนและเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้รับการสนับสนุนงบประมาน ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ และรองลงมาตามลำดับ คือ ได้รับการสนับสนุนอาวุธประจำกายในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ปืนเล็กยาว M4-A1 M16 เป็นต้น ซึ่งผลของงานวิจัยได้สอดคล้องกับแนวคิดของพูลสุข สังข์รุ่ง เรื่องภาวะผู้นำและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นมีปัจจัยสำคัญดังนี้คือ ปัจจัยภายในหน่วยงาน โดยเฉพาะ “กำลังพล” ดังที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2547) ได้กล่าวถึงกำลังพลไว้อย่างน่าสนใจว่า การบริหารงานบุคคลหรือกำลังพลนั้น เป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในทุกกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบการบริหารงานบุคคลหรือกำลังพลนั้น อาจเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป แต่หน้าที่รับผิดชอบนั้นคล้ายคลึงกัน โดยสรุปแล้วมี 3 ประการ คือ

ประการแรกได้แก่ การแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูงสุดเข้ามาสู่หน่วยงาน

ประการที่สองได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคคลที่มีอยู่แล้วให้มีความสามารถยิ่งขึ้น

ประการที่สาม ได้แก่ การวางแผนกำลังพลทำให้บุคคลได้ใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานโดยเต็มกำลังความสามารถ เกิดประโยชน์กับหน่วยงานมากที่สุด ทั้งนี้ ยังหมายความรวมถึงการ การสนับสนุนงบประมาน ค่าใช้จ่าย การสนับสนุนอาวุธประจำกาย ในการปฏิบัติหน้าที่ กำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือน การรับสมัครเลือกสรร บรรจุแต่งตั้ง เลื่อนเงินเดือน การฝึกอบรม วินัย สวัสดิการ การออกจากราชการรวมตลอดถึงการจูงใจและขวัญในการทำงานด้วย

ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บังคับบัญชามีความเที่ยงตรงและยุติธรรมในการปกครองบังคับบัญชา และรองลงมาตามลำดับ คือ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งผลของงานวิจัยได้สอดคล้องกับแนวคิดของเฮนริ ฟาร์โย (Henri Fayol) ที่ได้อธิบายถึงกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารที่ประกอบด้วยหน้าที่ (Functions) ซึ่งผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจะต้องมีคุณลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกาย จิตใจไหวพริบ การศึกษาหาความรู้ เทคนิคในการทำงาน และประสบการณ์ต่างๆ ทางการบริหาร 14 ประการ ดังนี้คือ 1) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) หลักการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว 3) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมงาน 4) หลักการธำรงไว้ซึ่งสายงาน 5) หลักการแบ่งงานกันทำ 6) หลักการมีระเบียบวินัย 7) หลักการถือประโยชน์ร่วมกัน 8) หลักการให้ประโยชน์ตอบแทน 9) หลักการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง 10) หลักการมีระเบียบเรียบร้อย 11) หลักของความเสมอภาค12) หลักการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน 13) หลักของความคิดริเริ่ม และ 14) คือหลักความสามัคคี เป็นต้น

โดย เฮนริ ฟาร์โย มีความเชื่อว่าถ้าหากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาได้มีการจัดการด้านที่เกี่ยวกับบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ อย่างถูกต้องแล้ว ก็จะเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้

ด้านนโยบายการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ได้ตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่กำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน และรองลงมาตามลำดับ คือ หน่วยงาน ได้กำหนดผู้ปฏิบัติหน้าที่และสนับสนุนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผลของงานวิจัยได้สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกมิติ ดังนี้

1. มุ่งเน้นการปราบปรามจับกุมผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ลำเลียงยาเสพติดในทุกระดับ โดยให้มีการซักถาม สืบสวนขยายผลจับกุมเครือข่ายผู้ร่วมขบวนการดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเด็ดขาดทุกรายตามมาตรา 100/2 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

2. ดำเนินการตามมาตรการสมคบ มาตรการทางทรัพย์สิน ทั้งการยึดทรัพย์ และการฟอกเงินกับผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตามกฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อทาลายเส้นทางทางการเงินของเครือข่ายขบวนการลักลอบผลิตและค้ายาเสพติด

3. จัดระบบการเร่งรัดสืบสวนติดตามจับกุมบุคคลตามหมายจับในคดียาเสพติด โดยให้มอบหมายข้าราชการตำรวจสืบสวนติดตามจับกุมตามหมายจับแต่ละหมายให้ชัดเจน และให้ผู้บังคับบัญชาควบคุม กำกับดูแลและติดตามความคืบหน้าทุกระยะ

4. มุ่งเน้นการสกัดกั้นการลักลอบลำเลียงขนส่งยาเสพติดจากพื้นที่ตามแนวชายแดนเพื่อป้องกันไม่ให้มีการลำเลียงยาเสพติดเข้าไปในพื้นที่ชั้นใน หรือแหล่งชุมชน รวมทั้งสถานศึกษาต่างๆ

5. ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรม โครงการด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน สถานศึกษา และสถานประกอบการต่างๆ เพื่อตัดวงจรการค้ายาเสพติด และไม่ให้มีผู้เสพรายใหม่เกิดขึ้น

6. เสริมสร้างความร่วมมือกับนานาประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทย

7. ดำเนินการทั้งทางอาญา ทางวินัย และทางปกครองกับข้าราชการตำรวจที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องพัวพันกับยาเสพติดอย่างเด็ดขาด

ด้านขวัญและกำลังใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพ และรองลงมาตามลำดับ คือ การได้รับการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม กล่าวได้ว่า การมีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพและการได้รับการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม นับว่าเป็นแรงจูงใจในการทำงานอย่างยิ่งที่จะทำให้บุคคลทำงานด้วยความมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎีสองปัจจัย (Two

Factor Theory of Motivation) ของเฟรซเดอริค เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959 : 44 – 115 อ้างถึงใน บุญเลิศ สิริภัทรวณิช, 2541) ที่ได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานดังนี้ คือ

1. เกี่ยวกับความสำเร็จของงาน (Achievement) กล่าวคือ การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จอย่างดี ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นและการแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เห็นผลงานของบุคคล

2. การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา กลุ่มเพื่อน บุคคลในหน่วยงาน หรือจากบุคคลอื่นโดยทั่วไป ซึ่งการยอมรับนี้อาจจะอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย

3. ลักษณะของงาน (Work Itself) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีของบุคคลที่มีต่อลักษณะของงาน เช่น อาจจะเป็นงานประจำหรืองานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นงานที่ง่ายหรือยากเกินไป

4. ความรับผิดชอบในงาน (Responsibililty) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่

5. โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (Advancement) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสถานะ หรือตำแหน่งของบุคคลในองค์การ โดยมีการเพิ่มงานในความรับผิดชอบมากขึ้นสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

2. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า

อายุ ระดับชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด ที่แตกต่างกัน ส่วน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันอาจมีผลและไม่มีผลต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติด แต่ทั้งนี้ ความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จะเกิดผลเชิงประจักษ์อย่างเป็นรูปธรรมได้ ต่างก็ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ หลายๆ ปัจจัย โดยเฉพาะปัจจัยด้านตัวบุคคลที่นับว่าเป็นกลไลสำคัญในการขับเคลื่อนซึ่งแน่นอนว่า สิ่งสำคัญที่ตัวบุคคลจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นภายใต้จิตสำนึกและจิตวิญญาณนั่นก็คือความคิด ความเชื่อ และความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กรหรือวิชาชีพของตน ดังจะสอดคล้องกับ ค่านิยมสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ว่า ความคิดหรือความเชื่อร่วมกันขององค์การซึ่งได้รับการพิจารณาแล้วว่า

มีคุณค่า มีประโยชน์ ถูกต้องเหมาะสม ดีงาม สมควรประกาศไว้เพื่อกำกับให้บุคลากร ในองค์การยึดถือและประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อก่อให้เกิดคุณูปการและประโยชน์สูงสุดต่อส่วนร่วมและประเทศชาติ ดังนี้

1. สมรรถนะ (Competency) หมายถึง ความรู้ ทักษะ และพฤตินิสัยที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป

2. สุจริตเป็นธรรม (Overall Fairness) หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส เสมอภาคเที่ยงธรรมสามารถตรวจสอบได้

3. ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People Oriented) หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ ทั้งอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน

4. บริการด้วยใจ (Service Mind) หมายถึง การมีจิตสำนึกและให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจอย่างเท่าเทียมกัน

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 พบว่า

จากปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ บทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ ด้านนโยบายการทำงาน ด้านขวัญและกำลังใจ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ปัจจัยที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จะขาดการตระหนักถึงไม่ได้ นั่นก็คือ พลังของประชาชนและชุมชน ที่นับว่าเป็นหัวใจหลักในการนำมาซึ่งความสำเร็จ โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือเพื่อศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการติดตามผลการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนโดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับประชาชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ รวมถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน และติดตามผลการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการประเมินสถานะความเข้มแข็งของหมู่บ้านให้ปลอดจากยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของ ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลรายข้อของแต่ละด้าน พบว่า

ด้านความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ รายข้อที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 แสดงความคิดเห็นว่าอยู่ในอันดับน้อยสุดที่ควรตระหนักและใส่ใจต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดคือ ประเด็นการมีความกระตือรือร้น สนใจหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานในการปฏิบัติหน้าที่ รายข้อที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 แสดงความคิดเห็นว่าอยู่ในอันดับน้อยสุดที่ควรตระหนักและใส่ใจต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดคือ ประเด็นการได้รับการสนับสนุนเครื่องมือสื่อสารอย่างเพียงพอ เช่น วิทยุ โทรศัพท์ เป็นต้น

ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติหน้าที่ รายข้อที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 แสดงความคิดเห็นว่าอยู่ในอันดับน้อยสุดที่ควรตระหนักและใส่ใจต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดคือ ประเด็นการยอมรับฟังความคิดเห็น เมื่อมีข้อเสนอแนะต่างๆ

ด้านนโยบายการทำงาน รายข้อที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 แสดงความคิดเห็นว่าอยู่ในอันดับน้อยสุดที่ควรตระหนักและใส่ใจต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดคือ ประเด็นที่รัฐบาลควรมีการกำหนดหน้าที่ แนวทางมาตรการและนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้อย่างชัดเจน

ด้านขวัญและกำลังใจ รายข้อที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 แสดงความคิดเห็นว่าอยู่ในอันดับน้อยสุดที่ควรตระหนักและใส่ใจต่อปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดคือ ประเด็นการได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม เมื่อปฏิบัติภารกิจนอกหน่วยงาน เช่น ค่าที่พัก ค่ายานพาหนะ เป็นต้น

ซึ่งผลรายข้อของแต่ละด้านที่ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 แสดงความคิดเห็นว่าอยู่ในอันดับน้อยสุดนั้น สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดที่สำคัญ ต่างต้องอาศัยการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่แนวทางและความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทของตำรวจ เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยเชิงลึกที่ก่อให้เห็นประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจ

2. ควรมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดในมิติอื่น อาทิเช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่น ที่จะส่งผลกับประสิทธิภาพในการปราบปรามยาเสพติด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.วงศกร เจียมเผ่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า และกรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการปรับปรุงแก้ไข จนทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี นับเป็นพระคุณอย่างสูงสำหรับผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

กองบัญชาการตำรวจตะเวนชายแดน. (2546*). ใต้ร่มพระบารมี 50 ปี ตชด.* กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตะเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2547). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2564*. ธันวาคม 2547.

Best. (1978). *Developmentally Appropriate Curriculum: Best practices in early childhood education.* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing***.** 5th ed. New York: Harper Collins Publishers Inc.

Herzberg. (1959). *The Motivation to Work*. 2nd ed. New York: John Willy & Sons.

Fayol, Henri. (1916). *General and Industrial***. (online).** Available: http://apinant.aru.ac.th.

Taro Yamane. (1973 **).** *Statistics: An Introductory Analysi***s.** 3rdEd.New York.Harper and Row Publications.

ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
Key Success Factors Of Entrepreneurs (Chohuay) In Phan District , Chiang Rai Province

กรปภา จันทาพูน*
สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
*Corresponding author. E-mail: chal121@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยสุ่มจากผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จำนวนประชากรตัวอย่าง 50 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 46 - 55 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 10 ปีขึ้นไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 15,000 บาท มีเงินลงทุน ต่ำกว่า 300,000 บาท และมีที่ตั้งร้านเป็นของท่านเอง

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วม ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ด้านการเงิน รองลงมา คือ ด้านส่วนประสมทางการตลาด และต่ำสุด คือ ด้านการดำเนินงาน โดยสามารถสรุปเป็นรายด้านดังนี้

1) ด้านการดำเนินงาน พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ ร้านโชห่วย ด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ร้านของท่านมีการวางแผนในการซื้อสินค้ามาจัดจำหน่ายในร้านค้า รองลงมา คือ ร้านของท่านมีสินค้าคงคลังอย่างพอเพียง และต่ำสุด คือ ร้านของท่านสามารถจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้าถึงที่เสมอ และมีการตบแต่งร้านตามเทศกาลต่าง ๆ

2) ด้านส่วนประสมทางการตลาด พบว่าปัจจัยที่ความสำเร็จของผู้ประกอบการ ร้านโชห่วย ด้านส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ท่านมีการลดราคาสินค้าให้กับลูกค้าเป็นประจำ รองลงมา คือ ท่านมีการทำการตลอดอย่างต่อเนื่อง และต่ำสุด คือ ทำเลที่ตั้งมีความสะดวกสบาย

3) ด้านการเงิน พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ถ้าเงินทุนในการทำธุรกิจน้อยจะทำให้ไม่มีสินค้ามาขายลูกค้าจะน้อยลง รองลงมา คือ เงินทุนที่ใช้ในการทำธุรกิจมาจากการกู้ยืม และต่ำสุด คือ ท่านมีการจัดทำระบบบัญชีด้วยตนเอง และท่านมีเงินทุนในการทำธุรกิจเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

คำสำคัญ : ปัจจัย , ความสำเร็จ , ผู้ประกอบการ , ร้านค้าโชห่วย

Abstract

This research aims to: 1) to study the Key Success factors Of Entrepreneurs (Chohuay) In Phan District, Chiang Rai Province. This study used questionnaires As a tool to collect data in this study using a simple random from Entrepreneurs (Chohuay) in Phan district number of samples 50 used in the analysis were percentage, average. And standard deviation.

The research found that the analysis of data for Entrepreneurs (Chohuay) In Phan District, Chiang Rai Province. Most were female, aged 46-55 years, marital status, education level, junior. Time in business for 10 years and the average monthly income of over 15,000 baht to 300,000 baht, lower investments and a store that is your own.

The research found that Analyzes the Key Success Factors Of Entrepreneurs (Chohuay) In Phan District, Chiang Rai Province. The overall level of participation in high level considering the item was found. The level of participation was high all the information, including financial, followed by the marketing mix and the lowest operational. Which can be summarized as follows.

1) Operations Factors that influence the Key Success Factors Of Entrepreneurs (Chohuay). The overall level Considering it was found that the factors that influence the Key Success Factors of Entrepreneurs (Chohuay) Phan District, Chiang Rai Province. At a high level all include you are planning to purchase goods from supplier to shop, followed by the store's inventory sufficiently and the lowest is your store can ship goods to customers. As always and the refurbishment of stores under various outlandish.

2) The marketing mix. The Key Success Factors of Entrepreneurs (Chohuay) marketing mix. The overall level Considering it was found that the factors that

influence the the Key Success Factors of Entrepreneurs (Chohuay) In Phan District, Chiang Rai Province.

3) Financial Factors that influence the Key Success Factors of Entrepreneurs (Chohuay) finances were at a high level. Considering it was found that the factors that influence the Key Success Factors of Entrepreneurs (Chohuay) In Phan District, Chiang Rai Province. In many deals, including if the funds do less would make no products to sell customers less, followed by the capital used in the business of borrowing and the minimum you are prepared. Accounting manual and have the capital to do business is growing all the time.

Keywords : Factor , Success , Entrepreneur , Chohuay

บทนำ

จากสภาพเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันที่มีภาวะวิกฤตอยู่ในขณะนี้ ทำให้การดำเนินธุรกิจประสบปัญหา และส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ โดยอัตโนมัติ ขาดความต่อเนื่อง เกิดการชะลอตัวหรือถึงขั้นยกเลิกกิจการไป แต่กลุ่มที่สามารถ ดำเนินธุรกิจอยู่ได้ก็พยายามหาหนทางเพื่อที่จะอยู่ในระบบให้ได้ และเป็นการรักษาระดับความเชื่อมั่นของประเทศได้ อีกทางหนึ่งด้วย มนุษย์ได้เริ่มรู้จักการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งได้มีการพัฒนามาจากการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน (Barter System) ในอดีตมนุษย์ยังไม่มีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน จึงใช้สิ่งของหรืออาหารของผู้อื่น ซึ่งมีความต้องการตรงกันและพึงพอใจที่จะแลกเปลี่ยนกันทั้งสองฝ่ายแต่ในบางครั้งความต้องการในการแลกเปลี่ยนอาจไม่ตรงกัน หรือเกิดความไม่เป็นธรรมในการแลกเปลี่ยน มนุษย์จึงหาสิ่งที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนคือเงินตรา เพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการซื้อขาย ธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม (ร้านโชห่วย) เป็นแหล่งเชื่อมโยงและกระจายสินค้าขั้นสุดท้ายจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์กันแบบสังคมไทย เพราะร้านค้าปลีกจะเป็นร้านค้าขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในชุมชนขายสินค้าอุปโภค บริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมีรูปแบบการดำเนินงานแบบครอบครัว ใช้เงินลงทุนค่อนข้างน้อย การบริหารจัดการไม่ซับซ้อน ธุรกิจค้าปลีกในเมืองไทยจึงพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอดีตรูปแบบการค้าเป็นเพียงร้านค้าห้องแถวที่รู้จักในนาม ร้านขายของชำหรือร้านโชห่วย เน้นการขายสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวสาร น้ำปลา น้ำตาล สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น ร้านขายของชำถือเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจส่วนรวมเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นร้านค้าที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้บริโภคมากที่สุด จนกระทั่งการลงทุนจากธุรกิจการค้าสมัยใหม่ ที่มีการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามามีบทบาทและแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดในอัตราที่สูง มีการขยายเพิ่มขึ้นเป็นพันสาขาในเวลาไม่กี่ปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม

ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในชุมชนได้รับความเดือดร้อนจนกระทั่งเลิกกิจการจากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เพื่อทราบถึง วิธีการ กระบวนการ ความสำเร็จ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา การปรับตัวของผู้ประกอบการร้านโชห่วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประชากร คือ ผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย รวมทั้งสิ้น 50 ราย ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มจากผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ รูปแบบกิจการ แจกแจงความถี่ และเสนอผลการวิจัยเป็นค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ต่อปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านส่วนประสมทางการตลาด ด้านการเงิน ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสร้างแบบวัดความคิดเห็นของ (Likertscale เป็นมาตราส่วนประมาณค่า) โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ผู้ประกอบการร้านโชห่วย แสดงในตาราง 1

ตาราง1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ประกอบการร้านโซห่วย

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ประกอบการร้านโชห่วย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	15	30.00
1.2 หญิง	35	70.00
รวม	**50**	**100.00**
2. อายุ		
2.1 25 - 35 ปี	1	2.00
2.2 36 - 45 ปี	14	28.00
2.3 46 - 55 ปี	25	50.00
2.4 56 - 65 ปี	10	20.00
รวม	**50**	**100.00**
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษา	7	14.00
3.2 **มัธยมศึกษาตอนต้น**	21	42.00
3.3 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	18	36.00
3.4 อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	2	4.00
3.5 ปริญญาตรี	2	4.00
รวม	**50**	**100.00**
4. ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ		
4.1 1 - 3 ปี	2	4.00
4.2 4 - 6 ปี	6	12.00
4.3 7 - 10 ปี	20	40.00
4.4 10 ปีขึ้นไป	22	44.00
รวม	**50**	**100.00**

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ประกอบการร้านโชห่วย (ต่อ)	**จำนวน (คน)**	**ร้อยละ**
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
5.1 10,001 - 15,000 บาท	13	26.00
5.2 มากกว่า 15,000 บาท	37	74.00
รวม	**50**	**100.00**
6. เงินลงทุน		
6.1.ต่ำกว่า 300,000 บาท	43	86.00
6.2. 300,001 - 600,000 บาท	7	14.00
รวม	50	100.00
7. ที่ตั้งร้านปัจจุบัน		
7.1. เป็นของท่านเอง	39	78.00
7.2. เป็นที่เช่า	11	22.00
รวม	50	100.00

จากตาราง 1 แสดงผลลักษณะทางประชากรศาสตร์ สรุปได้ว่าพบว่าผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.00 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 42.00 ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง มากกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.00 มีเงินลงทุนต่ำกว่า **300,000** บาท คิดเป็นร้อยละ **86.00** และมีที่ตั้งร้านเป็นของท่านเอง คิดเป็นร้อยละ 78.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย สามารถแบ่งตามปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านส่วนประสมทางการตลาด ด้านการเงิน โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตาราง 2 แสดงผลรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโซห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยต่อความสำเร็จ	μ	σ	ระดับความสำเร็จ
ด้านการดำเนินงาน	4.00	0.37	มาก
ด้านส่วนประสมทางการตลาด	4.02	0.32	มาก
ด้านการเงิน	4.03	0.34	มาก
รวม	**4.02**	**0.25**	**มาก**
ด้านการดำเนินงาน			
1. **ร้านของท่านมีการวางแผนในการซื้อสินค้ามาจัดจำหน่ายในร้านค้า**	4.14	0.76	**มาก**
2. ร้านของท่านมีสินค้าคงคลังอย่างพอเพียง	4.10	0.71	มาก
3. ร้านของท่านมีสินค้าที่หลากหลาย	4.06	0.68	มาก
4. ร้านของท่านมีการตรวจเช็คสินค้าคงเหลือเป็นประจำ	4.00	0.78	มาก
5. ร้านของท่านสามารถหาสินค้าได้เองโดยสะดวก	4.06	0.79	มาก
6. ร้านของท่านมีการจัดผังร้านอย่างเป็นหมวดหมู่	3.88	0.85	มาก
7. ร้านของท่านสามารถจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้าถึงที่เสมอ	3.86	0.70	มาก
8. มีการตบแต่งร้านตามเทศการต่าง ๆ	3.86	0.73	มาก
รวม	4.00	0.37	มาก
ด้านส่วนประสมทางการตลาด			
1. **สินค้าที่นำมาจำหน่ายสามารถแยกกลุ่มลูกค้าได้**	3.94	0.77	มาก
2. ท่านมีการลงโฆษณาร้านเป็นประจำ	4.06	0.82	มาก
3. ท่านมีการลดราคาสินค้าให้กับลูกค้าเป็นประจำ	4.14	0.73	มาก
4. ท่านมีการให้เครดิตกับลูกค้าเสมอ	4.04	0.88	มาก
5. ทำเลที่ตั้งมีความสะดวกสบาย	3.92	0.78	มาก
6. ส่วนใหญ่ลูกค้าของท่านเป็นลูกค้าประจำ	4.06	0.87	มาก
7. ท่านมีการทำการตลอดอย่างต่อเนื่อง	4.10	0.74	มาก
8. สินค้าที่นำมาจำหน่ายเหมาะสมกับรายได้ของลูกค้า	4.06	0.74	มาก
9. ราคาสินค้าที่จำหน่ายไม่แตกต่างจากคู่แข่ง	4.06	0.71	มาก

ปัจจัยต่อความสำเร็จ (ต่อ)	μ	σ	ระดับความสำเร็จ
10. ร้านของท่านมีลูกค้าต่อเนื่องเพราะการบอกปากต่อปาก	3.96	0.78	มาก
11. ท่านกำหนดราคาขายตามต้นทุนสินค้า	3.96	0.81	มาก
รวม	4.03	0.32	**มาก**
ด้านการเงิน			
1. ท่านมีการสรุปกำไร-ขาดทุนทุกเดือน	4.12	0.77	มาก
2. ท่านมีการควบคุมเงินทุนได้อย่างเหมาะสม	4.20	0.73	มาก
3. เงินทุนที่ใช้ในการทำธุรกิจมาจากการกู้ยืม	4.16	0.58	มาก
4. แหล่งเงินทุนของท่านมาจากคนในครอบครัวและเพื่อนฝูง	4.06	0.68	มาก
5. ท่านไม่ขายเชื่อเพราะกลัวขาดสภาพคล่อง	3.96	0.88	มาก
6. ท่านมีการจัดทำระบบบัญชีด้วยตนเอง	3.82	0.85	มาก
7. ท่านสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในร้านได้	3.94	0.77	มาก
8. ท่านมีเงินทุนในการทำธุรกิจเพิ่มขึ้นตลอดเวลา	3.82	0.77	มาก
9. ท่านทำธุรกิจโดยเน้นกำไรเป็นเป้าหมายหลัก	4.02	0.65	มาก
10. ถ้าเงินทุนในการทำธุรกิจน้อยจะทำให้ไม่มีสินค้ามาขายลูกค้าจะน้อยลง	4.24	0.66	มาก
รวม	4.03	0.34	**มาก**

จากตาราง 2 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงรายอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 รองลงมา คือ ด้านส่วนประสมทางการตลาดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และต่ำสุด คือ ด้านการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ผู้ประกอบการร้านโชห่วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุ 46 - 55 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 10 ปีขึ้นไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 15,000 บาท มีเงินลงทุนต่ำกว่า 300,000 บาท และมีที่ตั้งร้านเป็นของท่านเอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วม ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ด้านการเงิน รองลงมา คือ ด้านส่วนประสมทางการตลาด และต่ำสุด คือ ด้านการดำเนินงาน โดยสามารถสรุปเป็นรายด้านดังนี้

1) ด้านการดำเนินงาน พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ ร้านโชห่วย ด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ร้านของท่านมีการวางแผนในการซื้อสินค้ามาจัดจำหน่ายในร้านค้า รองลงมา คือ ร้านของท่านมีสินค้าคงคลังอย่างพอเพียง และต่ำสุด คือ ร้านของท่านสามารถจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้าถึงที่เสมอ และมีการตบแต่งร้านตามเทศการต่าง ๆ

2) ด้านส่วนประสมทางการตลาด พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ ร้านโชห่วย ด้านส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ท่านมีการลดราคาสินค้าให้กับลูกค้าเป็นประจำ รองลงมา คือ ท่านมีการทำการตลอดอย่างต่อเนื่อง และต่ำสุด คือ ทำเลที่ตั้งมีความสะดวกสบาย

3) ด้านการเงิน พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ ร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ถ้าเงินทุนในการทำธุรกิจน้อยจะทำให้ไม่มีสินค้ามาขายลูกค้าจะน้อยลง รองลงมา คือ เงินทุนที่ใช้ในการทำธุรกิจมาจากการกู้ยืม และต่ำสุด คือ ท่านมีการจัดทำระบบบัญชีด้วยตนเองและท่านมีเงินทุนในการทำธุรกิจเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีประเด็นที่มีผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยสามารถสรุป เป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการดำเนินงาน พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการ ร้านโชห่วย ด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ร้านของท่านมีการวางแผนในการซื้อสินค้ามาจัดจำหน่ายในร้านค้า รองลงมา คือ ร้านของท่านมีสินค้าคงคลังอย่างพอเพียง และต่ำสุด คือ ร้านของท่านสามารถจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้าถึงที่เสมอ และมีการตบแต่งร้านตามเทศการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนงค์ กิตติทนนท์ (2554) ศึกษาการบริหารจัดการร้านค้าปลีกรายย่อย (โชว์ห่วย) ในท้องถิ่นจากการคุกคามของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ : กรณีศึกษา อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการบริหารจัดการร้านค้าปลีกย่อยในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการบริหารจัดการ ไม่มีการวางแผนการขายในรายเดือน/รายปี เนื่องจากคิดว่าเป็นการซื้อมาขายไป ไม่มีการจัดแบ่งหน้าที่พนักงานภายในร้านอย่างชัดเจน และสอนพนักงานด้วยประสบการณ์จริง

2) ด้านส่วนประสมทางการตลาด พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ด้านส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ท่านมีการลดราคาสินค้าให้กับลูกค้าเป็นประจำ รองลงมา คือ ท่านมีการทำการตลาดอย่างต่อเนื่อง และต่ำสุด คือ ทำเลที่ตั้งมีความสะดวกสบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสพส ฑีฆะเสถียร (2545) ศึกษาการปรับตัวของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อแข่งขัน กับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ภาคสนาม โดยการสอบถามจากผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมและผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 500 ราย ด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าทางสถิติ คือ ค่า t-test และ F-test ผลการศึกษา พบว่า ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทดิสเคาน์สโตร์มีผลกระทบต่อยอดขายของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมมากที่สุด ปัญหาที่สำคัญของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม คือ การขาดแคลนเงินทุน แนวทางการปรับตัวด้านกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อให้สามารถแข่งขันได้กับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ คือ พยายามลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงเพื่อเป็นการลดต้นทุน ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมมากที่สุด คือ ความช่วยเหลือด้านภาษี เช่น ยกเลิกการเก็บภาษีที่ซ้ำซ้อน หรือ ยกเว้นภาษีบางประเภทให้กับร้านค้าปลีกขนาดเล็กในส่วนของผู้บริโภคมีความ

คิดเห็นต่อแนวทางการปรับตัวของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในด้านผลิตภัณฑ์คือ ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากในเรื่องของสินค้าที่มีคุณภาพ ด้านราคาผู้บริโภคให้ความสำคัญมากในเรื่องของความเหมาะสมของราคาสินค้า ด้านทำเลที่ตั้ง ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากในเรื่องของความสะดวก คือร้านที่ตั้งอยู่สะดวกที่จะไปซื้อ ด้านการส่งเสริมการขาย ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากในเรื่องของป้ายหน้าร้านที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ด้านบริการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากในเรื่องของการมีสินค้าเพียงพอจำหน่าย และการรับแลก เปลี่ยน คืน สินค้า ด้านการจัดวางสินค้าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากในเรื่องของการจัดแต่งภายในร้านให้สวยงามเป็นระเบียบ สำหรับปัญหาที่สำคัญของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม คือ การไม่สามารถแข่งขันราคากับร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ได้ และความต้องการที่จะให้ภาครัฐช่วยเหลือผู้ประกอบการค้าปลีก แบบดั้งเดิมคือสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้แก่ผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิม

3) ด้านการเงิน พบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ด้านการเงินโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ถ้าเงินทุนในการทำธุรกิจน้อยจะทำให้ไม่มีสินค้ามาขายลูกค้าจะน้อยลง รองลงมา คือ เงินทุนที่ใช้ในการทำธุรกิจมาจากการกู้ยืม และต่ำสุด คือ ท่านมีการจัดทำระบบบัญชีด้วยตนเองและท่านมีเงินทุนในการทำธุรกิจเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณราย แสงวิเชียร และคณะ (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการธุรกิจค้าปลีก ประเภทขายของชำในย่านการค้าที่มีประชากรหนาแน่น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยออกแบบ สัมภาษณ์ผู้ค้าปลีก จำนวน 100 ร้านค้าที่อยู่ในย่านการค้าที่มีประชากรหนาแน่น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในการจัดการของธุรกิจค้าปลีกประเภทขายของชำในด้านต่างๆ มีดังนี้ ด้านการจัดการการเงิน เงินลงทุนส่วนใหญ่ได้มาจากเงินออม การกู้ และเงินลงทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่ได้มาจากสินเชื่อทางการค้า การจัดสรรเงินทุนลงทุนในสินทรัพย์ถาวรเป็นการซื้อและเซ้ง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานส่วนใหญ่ ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเช่า ค่ารถรับส่งของค่าไฟ เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าน้ำ และค่าโทรศัพท์ ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนและไม่ได้รับสินเชื่อจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะการศึกษาวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทาง ในการส่งเสริมและพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้

1) ด้านการดำเนินงาน ควรมีการตรวจสอบสินค้าคงเหลือในคลังสินค้า และควรมีการใช้ระบบสั่งซื้อที่ประหยัด เพื่อประหยัดต้นทุนการขนส่งและป้องกันการขาดแคลนสินค้า อีกทั้งเป็นการซื้อสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะช่วยลดสินค้าที่ตกค้างอยู่ในคลังสินค้าเป็นเวลานานได้

2) ด้านส่วนประสมทางการตลาด ควรมีการจัดการส่งเสริมการตลาดในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่นการ ลด แลก แจก แถม เป็นต้น เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งขันและดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น

3) ด้านการเงิน ควรมีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของธุรกิจให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจนั้นควรมีการจัดการไปในทิศทาง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย ในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1).ควรศึกษากลยุทธ์ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วยโดยภาพรวมภายในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ที่จะนำพาธุรกิจร้านโชห่วยประสบความอย่างยั่งยืน

2) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจร้านโชห่วย

3) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ในการสร้างความแตกต่างทางธุรกิจกับความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านโชห่วย เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันธุรกิจร้านโชห่วย

เอกสารอ้างอิง

ดนัยย์ ประดิษฐ์สุวรรณ.(2542).ปัจจัยสำคัญที่มีอทธิพลต่อความสำเร็จของระบบการตลาดขายตรงแบบหลายชั้น:กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์นูสกินจังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาภรณ์ แสวงทอง (2552) การปรับตัวของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ฐานปราณี มาคี.(2550).การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกอบธุรกิจร้านสะดวกซื้อในจังหวัดสุรินทร์.วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(การบริหารธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

นิจจารีย์ มีโชติ.(2554).การปรับตัวของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ในจังหวัดนครสวรรค์. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แขนงวิชาการตลาด สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

พรรณราย แสงวิเชียร และคณะ.(2530).การจัดการธุรกิจค้าปลีกประเภทขายของชำในย่านการค้าที่มีประชากรหนาแน่นในเขตกรุงเทพมหานคร.ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภมรรัตน์ อาชาวรัตน์.(2546).ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการการค้าปลีกต้นไม้ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร.สารนิพนธ์ บธ.ม.(การจัดการ).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มณฑิรา คุณะสิทธิ์ศิริ.(2546).ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการค้าปลีกสุนัขที่ตลาดนัดสวนจตุจักร.สารนิพนธ์ บธ.ม.(การจัดการ).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัชนี เสาร์แก้ว.(2550).ปัญหาและวิธีการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในการแข่งขันธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อรอนงค์ กิตติทนนท์ชัย.(2554).การบริหารจัดการร้านค้าปลีกรายย่อย(โชว์ห่วย)ในท้องถิ่นจากการคุกคามของร้านค้าปลีกสมัยใหม่:กรณีศึกษา อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เมทินี เชียงแรง.(2551).การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริโภคในการใช้บริการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมกับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ในเขตจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

โสฬส ฑีฆะเสถียร.(2545). การปรับตัวของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อแข่งขันกับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในเขตกรุงเทพมหานคร หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก.

กระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

The Personnel Development Process of Ban Kiew Sub-district Administrative Organization, MaeTha district, Lampang Province

อรวรรณ รามจักร(Orawan Rammajak)* ธนวิทย์ บุตรอุดม(Thanawit Butrudom)
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Email : aonrammajuk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาการค้นคว้าอิสระเรื่องกระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการ 2) การวางแผนพัฒนาบุคลากร 3) การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และ 4) การติดตามและประเมินผล

ผลการศึกษา พบว่า

1. ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการโดยวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของบุคลากรในองค์การ ด้วยเทคนิค Swot analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากร

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร การวางแผนพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

3. การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วเลือกวิธีการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม คือการฝึกอบรมตามหนังสือเข้ารับการฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นและมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนา การสอนงาน การให้คำปรึกษา

4. การติดตามและประเมินผล ในเรื่องของการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วยังไม่มีเครื่องมือและวิธีการประเมินที่ชัดเจน มีเพียงการสังเกตจากผลงานที่ได้รับมอบหมาย ตามภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบ และซักถามบุคลากรก่อนเข้ารับการพัฒนาเพียงเท่านั้น และหลังจากที่บุคลากรเข้ารับการพัฒนาแล้วได้มีการรายงานผล การพัฒนาไปยังหัวหน้างานและผู้บริหารโดยการทำบันทึกข้อความเพื่อชี้แจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนา และสามารถนำเอา

สิ่งที่ได้จากการพัฒนามาปรับใช้กับองค์การ การติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจึงยังขาดความชัดเจนทำให้ไม่ทราบถึงผลสำเร็จในการพัฒนาบุคลากร

Abstract

The objectives of this research was to study on the process of the development of Ban Kiew Sub-district Administration Organization, Mae Tha district, Lampang province consisting of 4 issues including: 1 studying problems and exploring needs, 2) planning personnel development, 3) implementing personnel development activities implementing personnel development activities, 4) Monitoring and evaluation.

The study indicated that

1. Study the problems and explore the requirements. Ban Kiew Sub-district Administration has studied the problems and explored the needs by analyzing the opportunities and threats or constraints that external environment has on development including analysis of strengths, weakness of personnel in the organization by SWOT analysis technique but it has not analyzed the necessity of human resources development.

2 . Personnel Development Plan. The personnel development plan of Ban Kiew Sub-district Administration Organization has set the objective of personnel development under the strategic plan of the Department of Local Administration to drive the strategy.

3 . Human Development Activities. Ban Kiew Sub-district Administrative Organization selects appropriate Personnel Development Approach the training was based on the training materials provided by the Department of Local Administration and provides workshop, seminar, coaching, mentoring

4. The monitoring and evaluation. In terms of monitoring and evaluation of personnel development, there is no clear tool and method of assessment, only the observation of the work assigned according to the mission responsible and asks the question to staff prior to the development activities. After the personnel have been developed, the results have been reported to supervisors and executives by recording notes to clarify what was gained from the development and it can be used to develop the application to the organization. The evaluation of personnel development of the

Bankiew administration organization is still unclear, so it is not known yet about the success of personnel development.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาคธุรกิจ และหน่วยงานราชการ เพราะองค์กรจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งสิ้น ฉะนั้นบุคลากรจึงนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งนับว่าเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา ดังนั้นบุคลากรจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยหลักในการพัฒนาบุคลากร เพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและทักษะ

ในปัจจุบันได้มีระเบียบ หลักเกณฑ์และเทคนิคต่างๆในการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ความสามารถทางการปฏิบัติงานตามภารกิจของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วยังมีความบกพร่อง ซึ่งเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน (หนังสือแจ้งเข้ารับการอบรม) และปัญหาของบุคลากรที่ได้รับพัฒนาแต่ไม่ตรงกับตำแหน่งหน้าที่ อัตรากำลังมีน้อย จนไม่สามารถตอบสนองเป้าหมาย และนโยบายของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ตามแผนอัตรากำลัง สามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล (2558 – 2560)

ด้วยเหตุนี้ จึงให้ความสำคัญ และตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว สามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมาย ภารกิจ นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีความมั่นคงก้าวหน้าในชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารงานบุคคลเชิงกลยุทธ์บนหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเกิดผลสัมฤทธิ์ในภารกิจของภาครัฐและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

ศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว หัวหน้าสำนักปลัด ผู้อำนวยการกองช่าง ผู้อำนวยการกองคลัง พนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้างตามภารกิจ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง รวม 20 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยมุ่งศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร
3. การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร
4. การติดตามและประเมินผล

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน สิงหาคม 2557 – พฤษภาคม 2558

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการพัฒนาบุคลากร

ชูชัย สมิทธิไกร (2542 , หน้า 6 - 7) ได้อธิบายถึง กระบวนการพัฒนาบุคลากรซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนใหญ่ สรุปได้ดังนี้

1. การสำรวจและการกำหนดความต้องการในการพัฒนาบุคลากร คือสิ่งที่องค์การต้องการได้รับจาก การพัฒนาบุคลากร ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร เมื่อองค์การทราบถึงความต้องการพัฒนาบุคลากรแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและระยะเวลาของโครงการพัฒนาแต่ละโครงการไว้อย่างชัดเจน ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรอาจจะมากเกินกว่าความสามารถที่จะตอบสนองได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ดังนั้น การวางแผนจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของแต่ละโครงการ เพื่อให้สามารถจัดสรรและบริหารทรัพยากรขององค์การอันมีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. การคัดเลือก ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งขั้นตอนต่อไปนี้คือการพิจารณาว่าโครงการพัฒนาบุคลากรซึ่งจะจัดขึ้นนั้นควรจะมีลักษณะอย่างไร เช่น ในแง่ของหลักสูตร วิธีการ กิจกรรม และรายละเอียดอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้การพิจารณา จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการขององค์การได้เป็นอย่างดีที่สุด

4. การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลากร ขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาบุคลากร การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ทราบถึงสิ่งบรรลุผล ปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่แก้ไขในการดำเนินงานต่อไป

บัญชา คงคาหลวง (2553 , หน้า 9) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี และพบว่ากระบวนการในการพัฒนามี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนแรก การประเมินสถานการณ์ เป็นขั้นตอนในการประเมินความต้องการขององค์กรจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา

ขั้นตอนที่สอง การกำหนดวิธีการ และขอบข่ายหรือรูปแบบในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการกำหนดวิธีการในการพัฒนา อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในขั้นตอนของการพัฒนา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและดำเนินการในการพัฒนา

ขั้นตอนที่สาม การประเมินผลซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการประเมินผลในการพัฒนาซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2550 , หน้า 9 - 10) กระบวนการใน การพัฒนาบุคลากรเริ่มต้นจากความต้องการก่อน จนไปสิ้นสุดขั้นตอนของการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่แรก การประเมินความต้องการ (Needs Assessment) เป็นการศึกษาถึงโครงร่างขององค์กรในปัจจุบัน ตลอดจนความเจริญเติบโตของกิจการ รวมถึงตำแหน่งทางการบริหารที่จะมีขึ้น และลักษณะงานบริหารที่ต้องกระทำในอนาคต ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องการดำเนินกิจการในอนาคตด้วย

ขั้นตอนที่สอง การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร (Objectives) ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่กำหนดทิศทางของการพัฒนาบุคลากรว่า จะพัฒนาไปเพื่อวัตถุประสงค์อะไร เช่น พัฒนาเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือพัฒนาเพื่อรองรับกิจการที่จะเจริญเติบโตในอนาคต

ขั้นตอนที่สาม การกำหนดเนื้อหาและวิธีการในการพัฒนาบุคลากร (Content and Methods) ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่กำหนดเนื้อหา หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนา วิธีการในการพัฒนาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในขั้นตอนของการพัฒนา ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา

ขั้นตอนที่สี่ การดำเนินงานตามกำหนดการ หรือโปรแกรมที่ได้วางเอาไว้แล้ว (Actual Program) ซึ่งจะเป็นขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว

ขั้นตอนที่ห้า การประเมินผล (Evaluation) จะเป็นขั้นตอนในการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อให้ผู้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรได้ทราบถึงคามสำเร็จของการพัฒนาบุคลากรและข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่จำเป็นต้องมี การปรับปรุงในการพัฒนาบุคลากรในครั้งต่อไปเพื่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรมากที่สุด

รุ่งนภา คนเล (3 กันยายน 2557) กระบวนการในพัฒนาบุคคล และขั้นตอนนี้เป็นกระบวน การดำเนินการที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ จะขาดเสียมิได้และในการพัฒนาบุคลากรนั้นจะต้องดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวนี้อย่างสอดคล้องต่อเนื่อง และสัมพันธ์กันอย่างครบวงจร โดยเริ่มจากการหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร การวางแผนในการพัฒ นาบุคลากรการดำเนินการพัฒนาบุคลากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การหาความจำเป็น ในการพัฒนาบุคลากร หรือหาปัญหาที่จะต้องพัฒนาบุคลากร การสำรวจ ความต้องการบุคลากรนั้น ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2539 หน้า 63) ได้เสนอแนะว่า องค์การพึงกระทำเป็นระยะเพื่อทราบระดับความต้องการว่าสูงพอนำไปทำโปรแกรมขึ้นหรือไม่ ที่น่าสนใจคือบุคลากรได้ร่วมในการพัฒนาบุคลากรอยู่ด้วย ซึ่งแนวโน้มจะเกิดความพึงพอใจสูงและมีระดับขวัญสูงในการปฏิบัติงานตามมา

2. การวางแผน ในการพัฒนาบุคลากรมีกิจกรรมที่ต้องกำหนดในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอยู่หลายประการ เช่น จะจัดโปรแกรมอะไร ด้วยวิธีการอย่างไร เรื่องอะไรควรอยู่ใน การวางแผนระยะยาว อะไรเป็นสิ่งที่ต้องรีบทำ สิ่งที่อาจจะเกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนที่มีอะไรบ้าง ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นจะมีวิธีการขจัดปัญหานั้นอย่างไร ตลอดจนการวางแผนในด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการบริหาร การพัฒนาบุคลากรการกำหนดตัวบุคลากรที่จะรับผิดชอบ การวางแผนในการพัฒนาบุคคลนั้นโดยทั่วไปจะดำเนินการ

3. การดำเนินการพัฒนาบุคคล เป็นการดำเนินการพัฒนาบุคคลตามที่ได้วางแผนไว้ตามระยะเวลา หรือปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนด

4. การติดตามและประเมินผล การติดตามและประเมินผลการพัฒนากำลังคนวิธีต่าง ๆ ตามแผนที่กำหนดไว้ว่าได้ดำเนินการไปตามแผนงาน วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้แค่ไหน การติดตามและประเมินผลงานนั้น อาจดำเนินการได้เป็นสามระยะคือ

4.1 การติดตามและประเมินผล ในระหว่างการดำเนินการพัฒนาบุคลากร

4.2 ประเมินผล หลังจากการเสร็จสิ้นการพัฒนาบุคลากร หรือหลังจากสิ้นสุดโครงการ

4.3 การติดตาม และประเมินผล ภายหลังจากที่บุคคลนั้นเสร็จสิ้นจากการกลับไปปฏิบัติงานในระยะหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้นั้นได้นำผลการพัฒนาบุคลากรไปใช้ประโยชน์แก่เขาอย่างไรบ้าง

จากเอกสารของ ชูชัย สมิทธิไกร (2542 : 6 - 7) , บัญชา คงคาหลวง (2552 , หน้า 9), เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2550 , หน้า 9 - 10) และรุ่งนภา คนเล (ออนไลน์ , 2557) กระบวนการพัฒนาบุคลากรมีความสอดคล้องกัน 4 ขั้นตอน สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทักษะของบุคลากรสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาปัญหาและ ความต้องการ 2) การวางแผนพัฒนาบุคลากร 3) การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และ 4) การติดตามและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต ประกอบการศึกษาเอกสาร เช่น คำสั่ง หนังสือตอบรับเข้าร่วมการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว สำนักปลัด กองช่าง กองคลัง ส่วนการศึกษา ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

1.	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว	จำนวน 1 คน
2.	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว	จำนวน 1 คน
3.	หัวหน้าสำนักปลัด	จำนวน 1 คน
4.	ผู้อำนวยการกองช่าง	จำนวน 1 คน
5.	ผู้อำนวยการกองคลัง	จำนวน 1 คน
6.	พนักงานส่วนตำบล	จำนวน 10 คน
7.	พนักงานจ้างตามภารกิจ	จำนวน 5 คน
		รวม 20 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) หรือการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบใช้วิจารณญาณ (judgment sampling) โดยผู้ศึกษาใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จากประชากร จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1.	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว	จำนวน 1 คน
2.	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว	จำนวน 1 คน
3.	หัวหน้าสำนักปลัด	จำนวน 1 คน
4.	ผู้อำนวยการกองช่าง	จำนวน 1 คน
5.	ผู้อำนวยการกองคลัง	จำนวน 1 คน
6.	พนักงานส่วนตำบล	จำนวน 10 คน
7.	พนักงานจ้างตามภารกิจ	จำนวน 5 คน
		รวม 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการและเอกสารที่เกี่ยวข้องหลังจากกำหนดประเด็น/ตัวแปร ที่ศึกษา แหล่งข้อมูล และเครื่องมือ/วิธีการ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แล้ว ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นคำถาม เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาปัญหาและสำรวจ ความต้องการ การวางแผนพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานตามแผน การติดตาม และประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือจากสำงานรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในการขออนุญาตเก็บรวมรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากร
2. นำหนังสือขออนุญาตไปติดต่อขอความอนุเคราะห์กับองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ศึกษาจึงทำการสัมภาษณ์ การสังเกต การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และจากข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองโดยมีเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ตามที่กำหนด
4. การศึกษาเอกสาร ได้แก่ หนังสือแจ้งเข้าอบรม แผนอัตรากำลัง แผนพัฒนาบุคลากร รายงาน การประเมิน คำสั่งขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง บทความ งานวิจัยและเอกสาร อื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ศึกษาได้จัดหมวดหมู่แยกประเภทข้อพร้อมข้อมูลที่ได้ จาก การสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอ เป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Decription) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อหา กระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ตามตัว แปรกระบวนการพัฒนาบุคลากรเชิงคุณภาพเชื่อมโยงผลการศึกษากับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง และสรุปผลการศึกษาเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีตามกรอบแนวคิดใน การศึกษา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว สามารถ สรุปผลตามประเด็นการศึกษากระบวนการ ได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการ

ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ไม่ได้ดำเนินการสำรวจถึงปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นทางการ เพราะในแต่ละครั้งกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดหลักสูตร ในการฝึกอบรม เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลกิ่วมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องการฝึกอบรมแจ้งแผนการอบรมมาให้หน่วยงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วทราบในรูปแบบหนังสือเชิญเข้าร่วมอบรม จากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น ทำให้มีการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพ การพัฒนา โดยใช้วิธีวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของบุคลากรในองค์การ ซึ่งใช้เทคนิค Swot analysis เป็นเครื่องมือ แต่ไม่ได้วิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรเนื่องมีการประชุมพนักงานเพื่อทราบถึงความก้าวหน้า ข้อพกพร่องในการปฏิบัติงานที่จะต้องมี การปรับปรุงแก้ไข

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากไม่มีการสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากร แต่ได้รับหนังสือจากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นและสำนักงานส่งเสริมท้องถิ่นจังหวัด ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของบุคลกรเนื่องจากบุคลากรบางท่านปฏิบัติหน้าที่หลายตำแหน่งและในแต่ละครั้งกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดหลักสูตรในการฝึกอบรม แต่จะเป็นการพัฒนาในกิจกรรมการอบรม และประชุมทางวิชาการ ส่วนในด้านกิจกรรมอื่น ๆ มีการสำรวจเป็นครั้งคราว ส่วนด้านการศึกษาต่อ เป็นการศึกษาต่อเพื่อปรับตำแหน่งให้สูงขึ้น นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีบุคลากรน้อย จึงทำให้บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาบุคลากร เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ไม่มีตำแหน่งเกี่ยวกับการเกษตร แต่มอบหมายแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ฯ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเกษตร เนื่องจากเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ฯ ไม่มีความรู้ด้านการเกษตร จึงเป็นปัญหาในการดำเนินงานในด้านการเกษตร เพื่อจะพัฒนาและให้ความรู้กับเกษตรกรที่มาปรึกษา และด้านสิ่งแวดล้อมและขยะ แต่มอบหมายแต่งตั้งให้เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนปฏิบัติงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและขยะ เนื่องจากเจ้าพนักงานชุมชนไม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและขยะ จึงเป็นปัญหาในการดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อมและขยะ

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร

ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีการกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะ**ด้านความคิด** มุ่งที่จะเป็นคนดี มีจิตสำนึกในการพัฒนาตัวเองเพื่อให้รู้วิธีคิดอย่างมีระบบ **ด้านมนุษย์** มุ่งที่จะเข้าใจและตระหนักในการรู้คุณค่าของตัวเองและผู้อื่น **ด้านงาน มุ่งที่จะเป็นคนเก่ง** มีทักษะในการบริหารและปฏิบัติงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกระทรวง ได้กำหนดการพัฒนาบุคลากร 5 ด้าน ได้แก่ **ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงานในแต่ละตำแหน่ง ด้านการบริหาร ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และด้านศีลธรรม** จะมีการกำหนดระยะเวลาในการพัฒนาบุคลากร

ทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน หรือการศึกษาต่อ โดยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเจ้าหน้าที่ตำแหน่งบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบ และ ก.อบต.จังหวัดหรือหน่วยงานอื่น กำหนดตามความจำเป็น และ ความเหมาะสม หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง หรือหลายหลักสูตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีการจัดสรรงบประมาณใน การดำเนินการพัฒนาบุคลากรบรรจุไว้ในข้อบัญญัติตำบล และมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรทุกปี

ปัญหาและอุปสรรค

มีปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาบุคลากร หนังสือที่รับจากกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นและสำนักงานส่งเสริมปกครองท้องถิ่นจังหวัดนั้น บางหลักสูตรไม่สอดรับกับความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนาบุคลากร

3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาบุคลากร

ผลการศึกษา พบว่า การดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีการดำเนินงาน คือ เลือกวิธีพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม จากการความจำเป็นในการพัฒนามาพิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมาย และเรื่องที่บุคลากรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเลือกวิธีที่เหมาะสม คือ การฝึกอบรมจะมี กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด จะส่งหนังสือมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง แจ้งรายชื่อผู้ที่ต้องการเข้ารับ การฝึกอบรมมายังกรมปกครองท้องถิ่น นอกจาก การฝึกอบรมแล้ว ยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนา การสอนงาน การให้คำปรึกษา เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

หลังศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีบุคลากรจำนวนน้อย และปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ หลังจากที่ตอบรับหนังสือที่จะเข้าร่วมในการอบรมหรือประชุมทางวิชาการแล้ว แต่บุคลากรที่แจ้งเข้าร่วมการอบรมไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่อื่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้ดำเนินการส่งบุคลากรอื่นเข้ารับการอบรมแทน ซึ่งบุคลากรที่เข้ารับการอบรมแทนไม่มีความรู้ในเรื่องที่เข้ารับการอบรม เมื่อส่งบุคลากรอื่นเข้าร่วมอบรมแทนแล้วก็ไม่สามารถสอนงานให้กับบุคลากรที่ไม่สามารถเข้าร่วมอบรม

4. การติดตามและประเมินผล

ผลการศึกษา พบว่า การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมี เพียงการรายงานผลการพัฒนาไปยังหัวหน้างานและผู้บริหารโดยการทำบันทึกข้อความเพื่อชี้แจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนา และสามารถนำเอาสิ่งที่ได้จากการพัฒนามาปรับใช้กับ

องค์การอย่างไร ไม่มีแต่การตรวจสอบและติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรตามแผนที่กำหนดไว้ มีการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ ความถูกต้อง ความชัดเจนและปฏิบัติในหน้าที่รวดเร็ว การติดตามประเมินผลของการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจึงยังขาดความชัดเจน ทำให้ไม่ทราบถึงผลสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปัญหาและอุปสรรค

การติดตามและประเมินผลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว พบว่าไม่มีการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรตามแผนที่กำหนดไว้ยังขาดความชัดเจน ทำให้ไม่ทราบถึงผลสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว โดยวิเคราะห์ ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพการพัฒนา โดยจะวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของบุคลากรในองค์การ ซึ่งจะใช้เทคนิค Swot analysis เป็นเครื่องมือ มีบุคลากรน้อย จึงทำให้บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาบุคลากรเท่าที่ควร สอดคล้องกับชูชัย สมิทธิไกร (2542 , หน้า 6 - 7) ที่ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและตรวจสอบความต้องการของแต่ละลักษณะของงาน โดยพิจารณาถึงความจำเป็น เพื่อนำไปพัฒนาบุคลากร เพื่อที่จะหาคำตอบว่า บุคลากรในหน่วยงานมีความจำเป็นที่จะได้รับการพัฒนาในเรื่องใด และงานวิจัยของ บัญชา คงคาหลวง (2553 , หน้า 51 - 50) ได้ศึกษา การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า ได้ศึกษาปัญหาและสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบล บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในงานตนเองพอสมควร เพราะปฏิบัติหน้าที่ในงานที่รับผิดชอบมาหลายปี ตั้งแต่เริ่มบรรจุรับราชการ รวมทั้งมีความรู้จากการฝึกอบรม แต่ยังพบว่า บุคลากรบางฝ่ายยังขาดความรู้ ความเข้าใจในงานบางเรื่องหรือบางรวมทั้งการขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยระบบเทคโนโลยีภายในเทศบาลล้าสมัย สถานที่ทำงานขับแคบ ไม่มีสถานทีเก็บเอกสาร บุคลากรไม่เพียงพอ การบังคับบัญชาไม่เป็นไปตามระเบียบ มีการสั่งงานข้ามขั้นตอนบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับในงานอย่างแท้จริง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจึงควรมีการสำรวจความต้องการพัฒนาของบุคลากรในองค์กรและมี การวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร โดยองค์กรควรมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากร

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีการกำหนดวัตถุประสงค์ใน การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะด้านความคิด มุ่งที่จะเป็นคนดี มีจิตสำนึกในการพัฒนาตัวเองเพื่อให้รู้วิธีคิดอย่างมีระบบ ด้านมนุษย์ มุ่งที่จะเข้าใจและตระหนักในการรู้คุณค่าของ

ตัวเองและผู้อื่น ด้านงาน มุ่งที่จะเป็นคนเก่ง มีทักษะในการบริหารและปฏิบัติงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกระทรวง ได้กำหนดการพัฒนาบุคลากร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงานในแต่ละตำแหน่ง ด้านการบริหาร ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และด้านศีลธรรม บางหลักสูตรไม่สอดรับกับความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนาบุคลากร ทฤษฎีที่ใช้สอดคล้องกับทฤษฎีของ ธงชัย สมบูรณ์ (2549 , หน้า 265 – 273) คือ การวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ และระยะเวลาอย่างชัดเจน โดยมีการจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ตามความจำเป็นในลำดับก่อนหลัง และจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำลังคน และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวรรณ ศรีโพธิ์น้อย (2551 , หน้า 114) ได้ศึกษา สภาพและปัญหา การพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี พบว่า โดยภาพรวมสภาพการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.161 โดยมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ระยะยาวเกิดกว่า 5 ปี รองลงมาคือการคำนึงถึงภาระงานของสหกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการพัฒนาบุคลากร และมี การกำหนดโครงการ รวมถึงงบประมาณตามแผน

3. การดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาบุคลากรของการดำเนินการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เลือกวิธีพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม จากการความจำเป็นในการพัฒนามาพิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมาย และเรื่องที่บุคลากรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยเลือกวิธีที่เหมาะสม คือ การฝึกอบรม นอกจากการฝึกอบรมแล้ว ยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการสัมมนา การสอนงาน การให้คำปรึกษา เป็นต้น สอดคล้องกับ พะยอม วงศ์สารศรี (2540 , หน้า 10 – 11) ที่นำโครงการพัฒนาบุคลากรที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ กิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่ใช้สอดคล้องกับพรชัย เจดามาน (3 กันยายน 2557) คือการฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน การฝึกอบรมปฐมนิเทศ การฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของของ ภัทราวรรณ ศรีโพธิ์น้อย (2551 , หน้า 114) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี พบว่าในภาพรวมสภาพการดำเนิน การตามแผนพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.967 โดยสหกรณ์จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยการส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรมและสัมมนา รองลงมาคือ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และควบคุมแผนงานการพัฒนาบุคลากร และมี การกำหนดเนื้อหาสาระในกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นที่การจัดโครงสร้างการปฏิบัติงานเป็นหลัก

4. การติดตามและประเมินผลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านมีการรายงานผล การพัฒนาไปยังหัวหน้างานและผู้บริหารโดยการทำบันทึกข้อความเพื่อชี้แจงรายละเอียดในสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนาว่าเป็นอย่างไร และสามารถนำเอาสิ่งที่ได้จากการพัฒนามาปรับใช้กับองค์การอย่างไร ไม่มีการจัดทำเครื่องมือในการประเมินผล แต่มีสังเกตจากผลงานที่ได้รับมอบหมาย ตามภารกิจหน้าที่ ที่รับผิดชอบ มีการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ หลังเข้ารับการฝึกอบรมแล้วบางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติงานอย่างไม่ประสิทธิภาพ เพราะมีเวลาจำกัดต้น สอดคล้องกับ รุ่งนภา คนเล (3 กันยายน 2557) คือการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลังจากที่บุคลากรได้ปฏิบัติตามแผนพัฒนา

บุคลากรไปแล้วและมีขั้นตอนไม่เหมือนของวิจัยของภัทราวรรณ ศรีโพธิ์น้อย (2551 , หน้า 114) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี ภิญญาดา เกิดศิลป์ (2552 , หน้า 63 – 66) ได้ศึกษา การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สิริลักษมณ์ ทองลิ่ม (2553 , หน้า 114 - 115) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะ

เชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการสำรวจความต้องการการพัฒนาของบุคลากรในองค์กร
2. ควรมีการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรในองค์กร
3. ควรอนุมัติให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรอีกครั้ง เนื่องจากหลังเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรเรียบร้อยแล้วบุคลากรยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้
4. องค์กรควรมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากร เช่น ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการเกษตร เวลาประชาชนมีความเดือดร้อนด้านการเกษตร องค์กรจะทำหน้าที่ประสานหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรง เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด และควรรู้จักเครือข่ายของหน่วยงาน
5. ควรจะวิเคราะห์ในศักยภาพของบุคคลากรในองค์กรรวมกับแผนพัฒนาสามปี

เชิงนโยบาย

1. ควรมีการรับ/โอน/ย้ายบุคลากรเพื่อเพิ่มบุคลากรในองค์กร
2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาบุคลากรให้พอเพียงกับความต้องการพัฒนาบุคลากร
3. ควรอนุมัติบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ต้องการตามภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ
4. ควรนำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณากำหนด กลุ่มเป้าหมาย และเรื่องที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาได้แก่ การคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่สมควรจะได้รับพัฒนา และเลือกประเด็นที่จะให้มีการพัฒนาโดยสามารถเลือกแนวทางหรือวิธีการพัฒนาได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสม

เชิงการศึกษา

1. ควรมีเครื่องมือในการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนตามแผนที่กำหนด

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง . (2550). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. สมุทรปราการ : เดชกมลออฟเซท.

จิรประภา อัครบวร. (2549). **สร้างคนสร้างงาน.** กรุงเทพฯ : เต๋า.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2542). **การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย สมบูรณ์. (2549). **การบริหารและการจัดการมนุษย์ในองค์กร.** กรุงเทพมหานคร : ปราชญ์สยาม.

ธารพรรณ สัตยารักษ์ (2548) **หลักการและมุมมองจากมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : งาน ดี.

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2539) **เอการสารวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บัญชา คงคาหลวง (2553) **การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี** รายงานการศึกษาอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พรชัย เจดามาน (3 กันยายน 2557) **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** (ออนไลน์)) Availble HTTP:http://www.oknation.net/blog/jedaman/2013/03/29/entry-1 (2557, กันยายน 3)

ภิญญาดา เกิดศิลป์. (2552). **การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**

ภัทราวรรณ ศรีโพธิ์น้อย. (2551) **สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

รุ่งนภา คนเล (3 กันยายน 2557) **การพัฒนาบุคลากร** (ออนไลน์)) Availble HTTP:http://gotoknow.org/blog/rung11/282107 (2557, กันยายน 3)

สิริลักษมณ์ ทองลิ่ม (2553) **แนวทางการพัฒนาบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปกร.

การพัฒนาระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังสำหรับประยุกต์ใช้ทางนิติวิทยาศาสตร์

Development of Electrodermal Response Measuring System for Forensic Science Applications

อติชาต ปฐมพรชัยศิริ(Atichat Pathomponnchaisiri)[1] คมสันติ โชคถวาย(Komsanti Chokethawai)[2*]
[1]สังกัด สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
[2]สังกัด ภาควิชาฟิสิกส์และวัสดุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
[*]Corresponding author. E-mail: komsanti.chokethawai@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังเพื่อตรวจจับการกล่าวเท็จ โดยระบบตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่พัฒนานี้อาศัยอุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นจากอิเล็คทรอนิกส์แพลตฟอร์ม Arduino แล้วแสดงผลผ่านโปรแกรม Processing ในการศึกษานี้ทำการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังบริเวณปลายนิ้วมือของผู้เข้าร่วมการทดสอบทั้งหมด 35 คน อายุระหว่าง 21 - 27 ปี ใช้ชุดคำถามเพื่อตรวจสอบการจับเท็จแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) โดยพิจารณาว่าสัญญาณปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ตรวจวัดได้ปรากฏค่าสูงสุด ณ ตำแหน่งที่ตรงกับคำตอบตัวเลขที่เลือกหรือไม่ จากการทดลองพบว่าการจับเท็จโดยใช้เครื่องที่พัฒนาขึ้น สามารถตรวจจับเท็จได้จำนวน 18 คน จาก 35 คน (คิดเป็น 51.4%) จากผลการศึกษานี้จึงสรุปได้ว่าเครื่องมือตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบนี้สามารถนำมาปรับใช้ในการตรวจจับการกล่าวเท็จได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังคือความต้านทานของผิวหนัง การหลั่งของเหงื่อ และการกระตุ้นทางอารมณ์ การพัฒนาปรับปรุงอุปกรณ์ควบคุมสัญญาณและประมวลผลจะทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจวัดสัญญาณได้ถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง ความต้านทานที่ผิวหนัง การจับเท็จ นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

The aim of this study is to develop the electrodermal response system for detection of deception. The electrodermal response system was developed by using Arduino platform and electrical skin reaction measurement and the results were displayed via (through) the processing program. In this study, 35 participants between the ages of 21 and 27 were examined using known number test by considering that the detected electrical signal on the skin appears at its maximum value at the position corresponding to the chosen answer or not. The results showed that deception detection using the developed electrodermal response system was able to detect 18

attendants out of 35 (51.4%). It can be concluded that the developed electrodermal response system can be adapted to handle deception detection. However, the important factors relate to electrodermal response measurement are skin resistance, perspiration and arousal. The development of signal processing and signal processing equipment will enable more accurate signal measurement capabilities.
Keywords : Electrodermal Response Skin Resistance Deception Forensic Science

บทนำ

ในปัจจุบันมีการใช้เครื่องโปลีกราฟในการจับเท็จ เช่น พนักงานสอบสวนใช้การจับเท็จเพื่อเป็นแนวทางในสืบหาตัวผู้กระทำผิดทั้งในกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทย รวมถึงหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหลายหน่วยงานในต่างประเทศ ไปจนถึงบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านรักษาความปลอดภัยอาศัยการจับเท็จในการตรวจสอบบุคคลก่อนเข้ารับการทำงาน เป็นต้น (ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล , 2004) โดยเครื่องจับเท็จ หรือ เครื่องโปลีกราฟ ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือโดยวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น โดยเครื่องจับเท็จนั้นวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 5 ประการ คือ

1) การหายใจบริเวณเหนือทรวงอก (Thoracic Respiration)
2) การหายใจบริเวณหน้าท้อง (Abdominal Respiration)
3) ความดันโลหิตและชีพจร (Blood Pressure and Pulse)
4) ปริมาณความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph)
5) การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง (Electrodermal Response)

เครื่องโปลีกราฟซึ่งสามารถตรวจวัดปฏิกิริยาของร่างกายผ่านอุปกรณ์ตรวจวัดและทำการแสดงผลออกมาเป็นกราฟจำนวน 5 เส้น ก่อนที่นำข้อมูลที่วัดได้ไปประมวลผลผ่านวิธีทางคณิตศาสตร์แบบอัตโนมัติเพื่อคำนวณหาความน่าจะเป็นที่ผู้เข้ารับการทดสอบจะพูดจริงหรือกล่าวเท็จ (ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล , 2004) อย่างไรก็ตามสำหรับการวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังนับเป็นหนึ่งในการวัดซึ่งได้รับความนิยมเนื่องจากสามารถตรวจวัดได้ง่ายเมื่อเทียบกับการวัดชนิดอื่นๆและใช้ระบบอุปกรณ์ที่ไม่มีความซับซ้อนมากนักจึงเป็นการวัดที่มีประโยชน์อย่างหนึ่งในการวัดการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติโดยเฉพาะการทำงานของระบบประสาทนอกส่วนกลางซึ่งควบคุมการทำงานของต่อมเหงื่อการวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังถือเป็นหนึ่งในการวัดการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติโดยเฉพาะการทำงานของระบบประสาทนอกส่วนกลางซึ่งควบคุมการทำงานของต่อมเหงื่อ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ และไม่ตกอยู่ภายใต้การคุมของจิตใจ ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังถูกกำหนดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1966 โดย Johnson และ Lubin เพื่อใช้เรียกทุกการตอบสนองทางไฟฟ้าของผิวหนัง และในปี ค.ศ.1967 สมาคมวิจัยทางจิตสรีรวิทยา (Society of

Psychophysiological Research) ได้ประกาศชื่อเรียกมาตรฐานสำหรับปฏิกิริยาทางไฟฟ้าดังนี้ โดยปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งวัดโดยไม่ใช้กระแสไฟฟ้าจากภายนอกเรียกว่า Endosomatic ซึ่งความต่างศักย์ที่วัดได้กำเนิดจากผิวหนังเรียกว่า Skin potential ส่วนปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งวัดโดยใช้กระแสไฟฟ้าจากภายนอกจ่ายเข้าไปที่ผิวหนังแล้ววัดค่าเรียกว่า Exosomatic ถ้าใช้ไฟฟ้ากระแสตรง (Direct current) เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของกระแสไฟฟ้าในขณะที่ความต่างศักย์ไฟฟ้ามีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin conductance และถ้าหากใช้ไฟฟ้ากระแสตรง เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของความต่างศักย์ไฟฟ้าในขณะที่กระแสไฟฟ้ามีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin resistance

ถ้าใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ (Alternating current) เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของกระแสไฟฟ้าใช้งาน (Effective current) ในขณะที่ความต่างศักย์ไฟฟ้าใช้งาน (Effective voltage) มีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin admittance และถ้าหากใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ เพื่อวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของความต่างศักย์ไฟฟ้าใช้งานในขณะที่กระแสไฟฟ้าใช้งานมีค่าคงที่ ค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่วัดได้เรียกว่า Skin impedance และจากการที่ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังมีการตอบสนองใน 2 แบบคือ แบบ Tonic และแบบ Phasic โดยการเปลี่ยนแปลงแบบ Tonic เรียกว่า Electrodermal level และเปลี่ยนแปลงแบบ Phasic เรียกว่า Electrodermal response หรือ Electrodermal การใช้คำว่า Response บ่งบอกให้เห็นว่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังเกิดจากการกระตุ้น แต่ยังมี ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งไม่ได้เกิดจากการกระตุ้น ซึ่งเรียกว่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังแบบเกิดขึ้นเอง (Spontaneous) หรือ ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังซึ่งไม่สามารถระบุแน่ชัดได้ (Nonspecific) (Wolfram Boucsein , 2012)

กลไกการหลั่งของเหงื่อ

การหลั่งของเหงื่อเกิดจากการทำงานของระบบประสาทซิมพาเธติก (Sympathetic nervous system) อยู่ภายใต้ระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System) ซึ่งเป็นระบบประสาทที่ทำงานนอกเหนืออำนาจจิตใจ (Involuntary nervous system) ทำหน้าที่ควบคุมอวัยวะที่อยู่นอกอำนาจจิตใจ เช่น กล้ามเนื้อเรียบและอวัยวะต่างๆ กล้ามเนื้อหัวใจและต่อมต่างๆ รวมถึงต่อมเหงื่อ ให้ทำงานโดยอัตโนมัติ โดยบุคคลเมื่อได้รับความกดดันหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์นั้นจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

ผิวหนังที่ห่อหุ้มร่างกาย มีหน้าที่ปกป้องร่างกายจากสภาพแวดล้อม และมีหน้าที่ในการรับความรู้สึกที่ผิวหนังนั้นมีการรับการสัมผัส ความเจ็บปวด และอุณหภูมิ และนอกจากนี้ผิวหนังยังมีหน้าที่ควบคุมการขับเหงื่อเพื่อป้องกันไม่ให้ผิวหนังแห้ง และด้วยการที่มีต่อมเหงื่อทำให้สามารถควบคุมการขับเหงื่อได้ ผิวหนังประกอบด้วยชั้นต่างๆ ซึ่งสามารถแยกออกจากกันได้จากการมองผ่านกล้องจุลทรรศน์ ดังแสดงในภาพที่ 2.1 ซึ่งในแต่ละชั้นนี้จะแตกต่างกันไปตามส่วนต่างๆของร่างกาย ผิวหนังประกอบจาก 2 ชั้นใหญ่ๆ ที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน คือ ผิวหนังแท้ (Dermis) และผิวหนังกำพร้า (Epidermis) โดย

ผิวหนังกำพร้าอยู่ชั้นนอก ประกอบด้วยเนื้อเยื่อบุผิว (Epithelial tissue) ซึ่งถูกผลักออกเรื่อยไปจนถึงผิวนอกสุด ส่วนชั้นผิวหนังแท้ซึ่งอยู่ลึกลงไปประกอบด้วยเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน ผิวหนังกำพร้านั้นบางเมื่อเทียบกับชั้นหนังแท้ชั้นใต้ผิวหนัง (Hypodermis) ประกอบด้วยเนื้อเยื่อเกี่ยวพันแต่ไม่หนาแน่นมาก ซึ่งเป็นชั้นที่เปลี่ยนผ่านระหว่างผิวหนังชั้นนอกกับชั้นใน ซึ่งในชั้นนี้มีเซลล์หลั่งเหงื่อของต่อมเหงื่อ รวมถึงชั้นไขมันและเส้นเลือดซึ่งเลี้ยงผิวหนัง

พบว่าภายในชั้นหนังแท้มีระบบไหลเวียนของเหลวของผิวหนัง ซึ่งมีเส้นเลือดหล่อเลี้ยงผิวหนังอยู่ในชั้นใต้ผิวหนัง เส้นเลือดเหล่านี้เลี้ยงต่อมเหงื่อ รูขุมขน และเส้นเลือดฝอย ซึ่งเส้นเลือดเหล่านี้ถูกล้อมรอบด้วยกล้ามเนื้อซึ่งเวลากล้ามเนื้อถูกกระตุ้นจะทำให้มีการไหลของเลือดที่ผิวหนังเพิ่มขึ้น เมื่อการไหลของเลือดที่ผิวหนังเพิ่มขึ้นเลือดก็ไปเลี้ยงต่อมเหงื่อมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เกิดการหลั่งของเหงื่อที่เพิ่มขึ้น ผิวหนังส่วนที่ลื่นและเรียบ (Glabrous human skin) ซึ่งพบได้ที่ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ผิวหนังเหล่านี้มีความตึงและมีจำนวนต่อมเหงื่อที่หนาแน่นกว่าบริเวณอื่น จึงตอบสนองต่อการวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังได้ดี (Norris et al. , 2007 ; Drachen et al. , 2010)

Arduino

Arduino เป็นอิเล็คทรอนิกส์แพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาให้ใช้ง่ายทั้งด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) และซอฟท์แวร์ (Software) รวมทั้งยังเปิดเผยวิธีการออกแบบเพื่อให้บุคคลอื่นที่สนใจนำไปพัฒนาต่อยอดและดัดแปลงได้ แผงวงจร Arduino สามารถอ่านค่าจากความต่างศักย์ของไฟฟ้าที่จ่ายเข้ามา เช่น เซนเซอร์วัดแสง (Light Sensor) ปุ่มกด รวมถึง อ่านข้อความจากระบบอินเตอร์เน็ตแล้วคำนวณและแสดงผลได้ เช่น ควบคุมมอเตอร์ เปิดหลอดไฟ รวมไปถึงแสดงข้อความบนระบบอินเตอร์เน็ตได้ ผู้ใช้สามารถส่งชุดคำสั่งให้ไมโครคอนโทรเลอร์ได้โดยใช้ซอฟท์แวร์ส่งชุดคำสั่งให้ไมโครคอนโทรเลอร์ผ่านทางการเชื่อมต่อทางสาย Universal Serial Bus (USB)

Arduino ถูกสร้างขึ้นโดย Ivrea Interaction Design Institute โดยมีจุดประสงค์ในการสร้าง Arduino ขึ้นมาให้เป็นเครื่องมืออย่างง่ายในการทำอุปกรณ์ต้นแบบ โดยมีเป้าหมายให้กลุ่มนักศึกษาที่ไม่มีพื้นฐานในด้านอิเล็กทรอนิกส์และการเขียนโปรแกรมสามารถใช้ได้โดยง่าย แต่เมื่อ Arduino ถูกใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น Arduinoจึงได้พัฒนาไปอีกขั้นจากเพื่อทำอุปกรณ์ต้นแบบไปเป็นการประยุกต์ใช้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์สวมใส่อิเล็กทรอนิกส์ การพิมพ์ 3 มิติ และชุดควบคุมระบบอิเล็กโทรนิคส์ในอุปกรณ์ต่างๆ และจากการที่บอร์ด Arduino เป็น Open Source ทำให้ผู้ใช้สามารถปรับแต่งหรือสร้างให้ทำงานตามที่ต้องการได้ และนอกจากนี้ตัวซอฟท์แวร์เองที่เป็น Open Source ทำให้มีการใช้อย่างแพร่หลาย และประยุกต์ใช้ในงานมากมายและหลายแบบ .ในปัจจุบันได้มีการนำมาใช้ร่วมกับโปรแกรม Processing ซึ่งเป็นซอฟท์แวร์ Open Source ที่ใช้สำหรับการแสดงผลเป็นภาพ 2 มิติ หรือ 3 มิติ ที่ง่ายต่อการเขียนโปรแกรม รองรับระบบปฏิบัติการ Linux Mac OS X Windows Android และ ARM แล้วยังมีชุดคำสั่งสำเร็จรูป Libraries ให้เลือกใช้อีกหลายชุด

เทคนิคการกระตุ้นทางจิตวิทยา : การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย (Known number test)

การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผยเป็นวิธีการกระตุ้นทางจิตวิทยาอย่างหนึ่งที่เพิ่มความตึงเครียด โดยในข้อคำถามที่ให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จจะเป็นข้อที่เป็นจุดสุดยอดแห่งความตึงเครียด (Peak of tension) ซึ่งหากพิจารณาคู่กับการวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังแล้วทำให้พิจารณาผลได้แม่นยำขึ้น

การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย เป็นการทดสอบเพื่อ

1) กระตุ้นให้ผู้กล่าวความเท็จแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาชัดเจนยิ่งขึ้นเนื่องจากแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความแม่นยำของเครื่องของเครื่องจับเท็จ

2) สร้างความมั่นใจให้กับผู้กล่าวความจริงให้ไว้วางใจต่อเทคนิคทางโปลีกราฟ และกระตุ้นให้บุคคลนั้นตระหนักถึงความสำคัญที่ต้องตอบคำถามออกมาอย่างตั้งใจและชัดเจน

3) เปิดโอกาสให้ผู้กล่าวเท็จกล่าวเท็จซึ่งจะแสดงร่องรอยการบิดเบือนของปฏิกิริยาทางร่างกายซึ่งทำให้ผู้ดำเนินการรู้ถึงร่องรอยการบิดเบือนดังกล่าวเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาได้

โดยจะผู้เข้ารับการทดสอบเลือกหมายเลขมาหนึ่งหมายเลขและบอกผู้ทดสอบ จากนั้นผู้ทำการทดสอบทำการสุ่มตัวเลขจำนวนหนึ่งซึ่งนิยมใช้หมายเลขจำนวน 7 หมายเลขซึ่งหนึ่งในนั้นมีตัวเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกรวมอยู่ด้วย แล้วสุ่มหรือเรียงถามผู้เข้ารับการทดสอบก็ได้ แต่เลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกไว้ควรอยู่ตำแหน่งบริเวณตอนกลางของชุดคำถาม เช่น ถ้าคำถามมี 7 ข้อ เลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบควรอยู่ในตำแหน่งที่ 3 หรือ ตำแหน่งที่ 4 ของชุดคำถาม เนื่องจากในคำถามแรกๆ นั้นผู้ทำการทดสอบอาจจะยังตื่นเต้นอยู่ส่วนในคำถามหลังๆนั้นผู้ทำการทดสอบอาจจะเกิดความอึดอัดจากปลอกวัดความดันโลหิตซึ่งให้การอ่านค่าปฏิกิริยาที่เครื่องจับเท็จแสดงคลาดเคลื่อนได้ จากนั้นให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบ “ไม่” กับทุกคำถามซึ่งจะมีเพียงข้อหนึ่งเท่านั้นที่เป็นข้อการกล่าวเท็จ ที่เหลือจะเป็นการกล่าวจริง โดยในระหว่างการทดสอบผู้ทำการทดสอบจะใช้คำถามว่า“คุณได้เลือกหมายเลข___ใช่หรือไม่” โดยทิ้งช่วงห่างระหว่างคำถามประมาณ 15 วินาที

การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผยใช้กระตุ้นความรู้สึกซึ่งอาจใช้การทดสอบอย่างอื่นก็ได้ในทำนองเดียวกันเช่น การทดสอบด้วยสี การทดสอบด้วยบัตรหมายเลข เป็นต้น ในกรณีที่ผู้เข้ารับการทดสอบมีความรู้ความสามารถในการคาดการณ์คำถามล่วงหน้าได้ทำให้ ผู้เข้ารับการทดสอบได้รับการถูกกระตุ้นน้อยลงเนื่องจากผู้เข้ารับการทดสอบนึกถึงและคาดเดาเกี่ยวกับลำดับตัวเลขอยู่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่เลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือก ซึ่งแก้ได้โดยการสุ่มตัวเลขทำให้ผู้เข้ารับการทดสอบไม่สามารถคาดเดาตัวเลขที่จะมาเป็นคำถามลำดับต่อไปได้ (ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล , 2004) สำหรับการศึกษาวิจัยทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยได้เริ่มมีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบการกล่าวเท็จบ้างแล้ว อาทิเช่น การทดสอบปฏิกิริยาสนองตอบของการหายใจต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้วยเครื่องโปลีกราฟ โดยให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับ

การทดสอบตอบว่า “ไม่” เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยในการทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพของการหายใจ ปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 48.57 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 25.71 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 28.57 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 34.28 (พันตำรวจโทหญิง พิกุล นิลพงษ์, 2010) และในช่วงเดียวกัน พันตำรวจโทหญิง นลินรัตน์ สังหวรสิงห์ (2010) ได้ทดสอบปฏิกิริยาสนองตอบของความดันโลหิตต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้านเครื่องโปลีกราฟ คือให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบว่าไม่เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยใน การทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของความดันโลหิต ปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 40.00 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 41.90

นอกเหนือจากนี้ อภิชาต ธนรุจิวงศ์ (2010) ยังได้ศึกษาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาเหงื่อที่ผิวหนังต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้วยเครื่องโปลีกราฟ คือให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบว่าไม่เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยใน การทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาเหงื่อที่ผิวหนัง ปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 48.57 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 44.75 อย่างไรก็ตามถ้าหากพิจารณาการหายใจเหนืออก การหายใจที่บริเวณหน้าท้อง ความดันโลหิตเข้าร่วมด้วยทำให้จับเท็จแล้วผลที่ได้เป็น ร้อยละ 68.57 68.57 และ 77.14 ตามลำดับ

ปี ค.ศ. 2010 Setz และคณะได้ทำการทดสอบการตอบสนองต่อความเครียดในช่วงระหว่างเวลาทำงานของผู้เข้าร่วมทำการทดสอบ จำนวน 33 คนโดยใช้อุปกรณ์ตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังในระหว่างการทดสอบผู้เข้าร่วมทดสอบจะถูกให้แก้โจทย์ปัญหาภายใต้แรงกดดันและช่วงเวลาที่จำกัด มีผลต่อการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังโดยทดสอบกับคนจำนวน 33 คน ใช้เครื่องแบบพกพาได้ผลคือ เมื่อมีความเครียดจะเกิดยอดแหลมของกราฟขึ้นติดกัน และยังสามารถแยกความเครียดและการเรียนรู้ออกจากกันได้ที่ความแม่นยำร้อยละ 82.8

ปี ค.ศ.2010 Shurany และคณะ ได้ใช้เครื่องจับเท็จซึ่งตรวจจับการเปลี่ยนแปลงทางร่ายกายทั้ง 5 อย่าง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าผิวหนังกับผู้รับการทดสอบ จำนวน 84 คน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคดี 27 คดี (ในบางคดีมีมากกว่า 1 คน) ซึ่งเป็นคดีลักทรัพย์ 23 คดี ปลอมใบเสร็จรับเงิน 2 คดี ใช้อาวุธปืนโดยไม่จำเป็น 1 คดี และใช้ยานพาหนะโดยไม่ได้รับอนุญาต 1 คดี ซึ่งแต่ละคดีได้รับการยืนยันและผู้กระทำผิดได้สารภาพแล้ว โดย 44 คนเป็นคนที่กระทำผิด ส่วนอีก 40 คนเป็นผู้บริสุทธิ์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบ Integrated Zone Comparison ในเดือนเมษายน ถึงเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2009 ที่ หน่วยย่อยของบริษัท G4S polygraph ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศ Costa Rica ผลปรากฏว่า เมื่อทำการจับเท็จกับกลุ่มผู้กระทำผิด เครื่องจับเท็จให้ผลว่าพูดเท็จ จำนวน 42 คน (ร้อยละ 95.45) ให้ผลว่าพูดจริง 1 คน และไม่สามารถลงความเห็นได้ จำนวน 1 คน และเมื่อทำการจับเท็จกับผู้บริสุทธิ์ ทั้ง 40 คน เครื่องจับเท็จให้ผลว่าพูดจริง 36 คน (ร้อยละ 90) และอีก 4 คนไม่สามารถลงความเห็นได้ (ร้อยละ 10) และเมื่อใช้ Integrated Zone Comparison โดยใช้ 3-point scale กับผู้กระทำผิดกลุ่มเดิม ผลปรากฏว่าเครื่องให้ผลว่าพูดเท็จ 41 คน (ร้อยละ 93.18) ให้ผลว่าพูดจริง 1 คน และไม่สามารถลงความเห็นจำนวน 2 คน และเมื่อจับเท็จกับกลุ่มคนพูดจริงทั้ง 40 คน ให้ผลว่าพูดจริง จำนวน 36 คน (ร้อยละ 90) และไม่สามารถลงความเห็นได้ จำนวน 4 คน

อย่างไรก็ตามการใช้เครื่องมือตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังในประเทศไทยยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากต้องนำเข้าเครื่องมือจากต่างประเทศซึ่งยังคงมีราคาแพงอยู่ รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการทำงานของเครื่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้นี้เพื่อให้เข้าใจการทำงานของเครื่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังอย่างแท้จริง โดยการออกแบบและสร้างระบบการตรวจวัดการตอบสนองของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังขึ้นเองในห้องปฏิบัติการ โดยใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในท้องตลาด ทำให้สามารถลดต้นทุนและลดการนำเข้าชุดอุปกรณ์จากต่างประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้เข้าใจกระบวนการทำงานของเครื่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง
2. เพื่อพัฒนาระบบการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังเพื่อประยุกต์ใช้ในงานทางนิติวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการคำนวณวัดความต้านทานไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง (Galvanic Skin Resistance, GSR) R_1 ซึ่งมีหน่วยเป็นOhm สามารถกระทำได้โดยการวัดความต่างศักย์คร่อม R_1 หรือ R_2 ซึ่งมีหน่วยเป็น Volt ในภาพที่ 1 แล้วคำนวณหาความต้านทานไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนัง R_1 โดยสมการ $U_1/U_{tot}=R_1/(R_1+R_2)$

หลังจากนั้นนำค่าความต้านทานไฟฟ้า R ไปคำนวณเป็นค่าความนำไฟฟ้า C ซึ่งมีหน่วยเป็น Siemen โดย C=1/R (Wolfram, 2012)

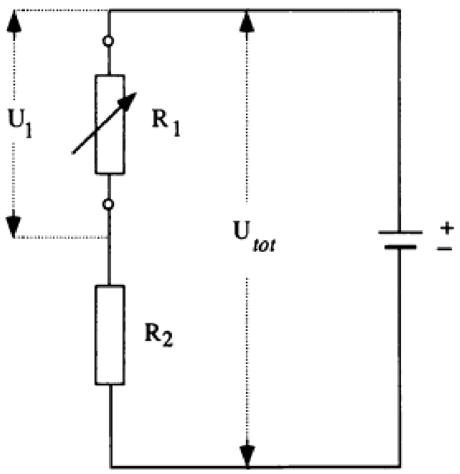

ภาพที่1 วิธีการวัดความต่างศักย์ U_1 คร่อม R_1 ซึ่งเป็นความต้านทานของผิวหนัง U_1 ที่วัดได้ จะเป็นอัตราส่วนต่อ U_{tot} เท่ากับอัตราส่วนของ R_1 ต่อ R_1 กับ R_2 รวมกัน

ทดสอบความเที่ยงและแม่นยำของเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

โดยการใช้ตัวต้านทานจำนวน 2 ชิ้นที่ทราบค่าและมีค่าคงที่ซึ่งมีค่าความต้านทานอ่านได้จากแถบสีที่ปรากฏด้านข้างของตัวต้านทานอ่านได้ค่า 100,000 ohms และ 1,000,000 ohms โดยทั้ง 2 ชิ้นมีค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 มาวัดความต้านทานด้วยมัลติมิเตอร์ที่อุณหภูมิห้อง 28 องศาเซลเซียสตามลำดับ และนำมาวัดความต้านทานด้วยเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบที่อุณหภูมิห้อง 28 องศาเซลเซียสเช่นกัน

หลังจากนั้นเปลี่ยนอุณหภูมิห้องไปที่ 18 องศาเซลเซียสแล้วทำการวัดค่าความต้านทานของตัวต้านทานทั้ง 2 ชิ้นด้วยมัลติมิเตอร์และเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบอีกครั้งหนึ่งเพื่อทดสอบว่าเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบมีความแม่นยำเมื่ออุณหภูมิมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ จากนั้นจึงแล้วนำค่าความต้านทานที่ได้จากเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบเทียบกับค่าความต้านทานที่มัลติมิเตอร์วัดได้ และเริ่มทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรจากที่กำหนดไว้ในขอบเขตประชากรด้วยการทดสอบ Known Number Test (การทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย) ที่บริเวณนิ้วมือ ภายใต้การควบคุมอุณหภูมิของห้องที่ประมาณ 25 องศาเซลเซียส

รับสมัครอาสาสมัครเพื่อเข้าทดสอบเครื่องมือการจับเท็จจากกลุ่มผู้เข้ารับการทดสอบโดยนัดหมายล่วงหน้า เมื่ออาสาสมัครมาถึงถามชื่อและเหตุผลในการมายังห้องปฏิบัติการ หลังจากดูแล้วว่า

อาสาสมัครมีความพร้อมในการเข้ารับการทดสอบเช่น ไม่มีอาการเหนื่อยจากการรีบมายังห้องปฏิบัติการ ไม่มีอาการตื่นเต้นจนเกินไปที่ได้เข้าห้องปฏิบัติการ เพิ่งรับประทานอาหารมา เป็นต้น จึงให้เข้าห้องปฏิบัติการ เมื่อมาถึงจึงให้นั่งบนเก้าอี้และให้อ่านเอกสารให้ความยินยอมเข้ารับการทดสอบและทำความเข้าใจ แล้วกรอกข้อความลงในเอกสารให้ความยินยอมและลงลายมือชื่อไว้

หลังจากนั้น ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกตัวเลขหนึ่งตัวเลขจากเลข 1 ถึงเลข 9 มาหนึ่งเลข โดยให้เขียนไว้บนกระดาษเพื่อใช้ตัวเลขนั้นในการทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) แล้วผู้เข้ารับการทดสอบจะได้ฟังคำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องจับเท็จและวิธีการทำงานของเครื่องจับเท็จซึ่งในระหว่างนั้นก็จะทำการติดตั้งสายวัดเข้ากับร่างกายของผู้รับการทดสอบ หลังจากนั้นจึงเริ่มการทดสอบโดยใช้การทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผยจำนวน 7 คำถามโดยไม่เรียงลำดับตัวเลขในการถาม ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกเลข 5 จะถามโดยสุ่มตัวเลขไม่เรียงลำดับดังนี้ 4 9 8 5 6 9 1 หรือ 2 9 8 5 7 3 5 เป็นต้น หลังจากสิ้นสุดการทดสอบแล้วทำการถอดสายวัดต่างๆ ออก

หลังจากทำการทดสอบแล้วเสร็จจึงนำกราฟของวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ โดยจะพิจารณาการเพิ่มขึ้นของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังหลังจากผู้เข้ารับการทดสอบได้รับฟังคำถามแล้วว่าที่คำถามใดมีค่าอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังเพิ่มขึ้นสูงที่สุด (ที่ศรชี้ในภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2) ซึ่งตามทฤษฎีแล้วคือจุดที่ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จ โดยในการวิเคราะห์นั้นจะไม่พิจารณาคำถามแรกและคำถามสุดท้ายเนื่องจากคำถามแรกผู้ทำการทดสอบมักตื่นเต้นซึ่งทำให้มีปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังมากกว่าคำถามข้ออื่น ส่วนในคำถามสุดท้ายนั้นผู้เข้ารับการทดสอบมักจะไม่สนใจในการทดสอบแล้วเนื่องจากได้ผ่านคำถามที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้เข้ารับการทดสอบไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว

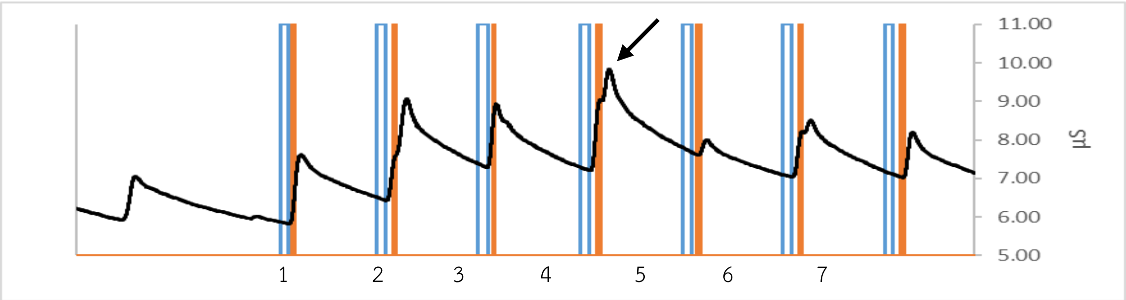

ภาพที่1 ตัวอย่างกราฟแสดงความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังจากเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

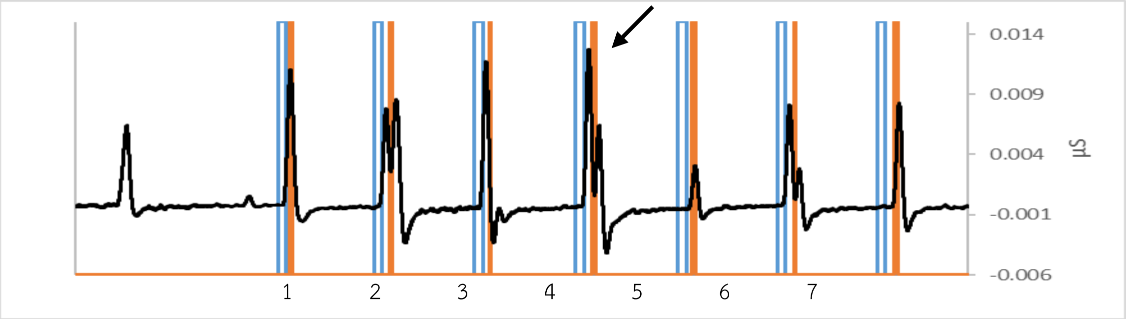

ภาพที่2 กราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา จากกราฟในภาพที่ 1

ในภาพที่ 1 นี้แกนนอนแสดงระยะเวลาในการทดลองโดยเวลาที่เริ่มการทดลองอยู่ด้านซ้ายและเวลาที่สิ้นสุดการทดลองอยู่ด้านขวา แกนตั้งแสดงถึงค่าตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่เครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ออกแบบวัดได้ ซึ่งถ้าระดับกราฟมีค่าสูงขึ้นแสดงถึงมือผู้เข้ารับการทดสอบมีตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังมากขึ้น แท่งสีน้ำเงิน แสดงเวลาที่ผู้ทำการทดสอบถามคำถาม แท่งสีแดงแสดงเวลาที่ผู้รับการทดสอบตอบคำถาม ส่วนในภาพที่ 2 แสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา จากกราฟในภาพที่ 1

ผลการวิจัย

การทดสอบค่ามาตรฐาน (Calibration) ความเที่ยงตรงและแม่นยำของเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

ทำการทดสอบวัดค่าความต้านทานของตัวต้านทาน ซึ่งมีขนาด 100,000 ohms และ 1,000,000 ohms ตามแถบสีที่อ่านค่าได้ ณ อุณหภูมิห้อง 18 องศาเซลเซียส และ 28 องศาเซลเซียส ด้วยเครื่องมัลติมิเตอร์ และ เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่1 แสดงค่าความต้านที่อ่านค่าได้จากแถบสีจากตัวต้านทาน เครื่องมัลติมิเตอร์ เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ และค่าความคลาดเคลื่อนของค่าความต้านทานที่เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบอ่านค่าได้เทียบกับค่าความต้านทานที่เครื่องมัลติมิเตอร์อ่านค่าได้ ณ อุณหภูมิห้อง 18 องศาเซลเซียส และ 28 องศาเซลเซียส

	ค่าความต่านทานที่อ่านค่าได้ (Ohm)			
	อุณหภูมิห้อง 18 องศาเซลเซียส		อุณหภูมิห้อง 28 องศาเซลเซียส	
แถบสีที่อ่านค่าได้	100,000	1,000,000	100,000	1,000,000
เครื่องมัลติมิเตอร์	99,000	989,000	98,000	991,000

เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ	99,469	99,692	99,154	1,016,163
ค่าความคลาดเคลื่อน (ร้อยละ)	0.53	0.31	0.85	1.61

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรจากที่กำหนดไว้ในขอบเขตประชากรด้วยการทดสอบด้วยตัวเลขทราบเปิดเผย ที่บริเวณนิ้วมือ

เมื่อทำการจับเท็จผู้เข้ารับการทดสอบแล้วสร้างกราฟค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบและกราฟอัตราการเปลี่ยนแปลงค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบเพื่อหาข้อคำถามที่เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบแล้วได้ผลดังตัวอย่างดังนี้

<u>ตัวอย่างที่ 1</u> วัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังด้วยเครื่องวัดที่ได้ออกแบบและนำมาสร้างเป็นกราฟซึ่งแสดงในภาพที่ 3 พบว่าค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดการทดลองซึ่งในคำถามข้อที่ 3 (ที่ศรชี้ ในภาพที่ 3) พบว่าค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังแต่ค่าดังกล่าวไม่ได้มีค่าสูงที่สุดแต่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อสร้างกราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลาพบว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่คำถามข้อที่ 3 มีค่ามากกว่าข้ออื่น (ที่ศรชี้ ในภาพที่ 4) จึงสรุปได้ว่าการทดสอบนี้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จในคำถามข้อ 3

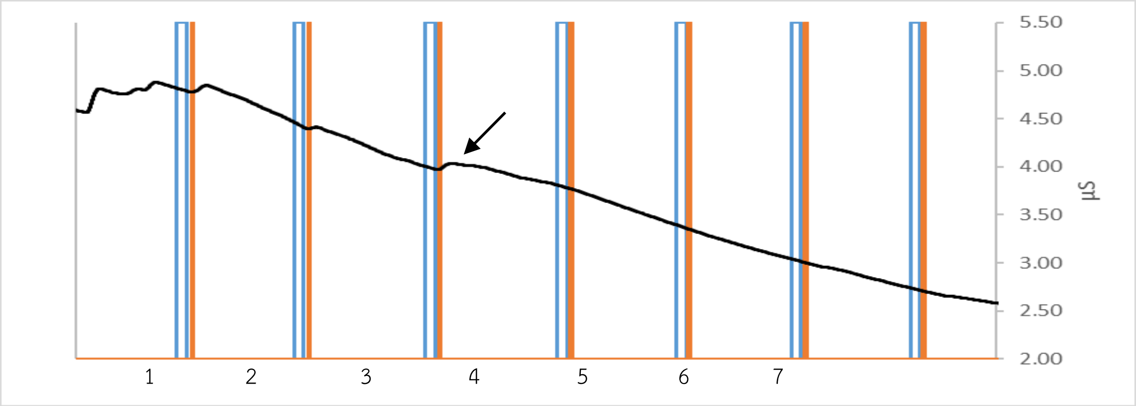

ภาพที่3 กราฟแสดงความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 1)

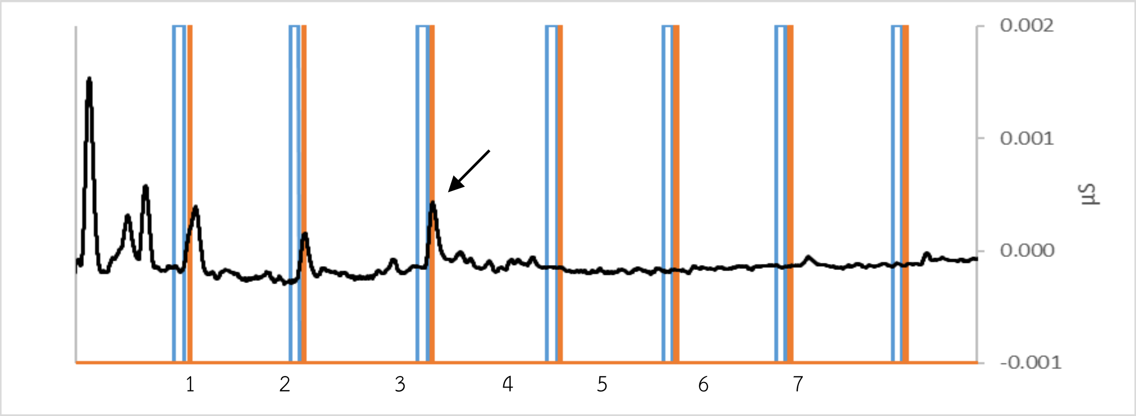

ภาพที่4 กราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 2)

<u>ตัวอย่างที่ 2</u> วัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังด้วยเครื่องวัดที่ได้ออกแบบและนำมาสร้างเป็นกราฟซึ่งแสดงในภาพที่ 3 พบว่าค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงคำถามในข้อที่ 5 (ที่ศรชี้ 1 ในภาพที่ 5) ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นของค่าปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบและมีการเพิ่มขึ้นอีกครั้งในข้อที่ 7 (ที่ศรชี้ 2 ในภาพที่ 5) เมื่อสร้างกราฟแสดงอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลาพบว่าอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังในข้อที่ 7 (ศรชี้ 2 ในภาพที่ 6) มีอัตราความเปลี่ยนแปลงมากกว่าในข้อที่ 5 (ศรชี้ 1 ในภาพที่ 6) แต่เราจะไม่พิจารณาคำถามสุดท้ายเนื่องจากผู้เข้ารับการทดสอบมักจะไม่สนใจในการทดสอบแล้วเนื่องจากได้ผ่านคำถามที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้เข้ารับการทดสอบไปเป็นเวลาพอสมควรแล้วจึงสรุปได้ว่าการทดสอบนี้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จในคำถามข้อ 5

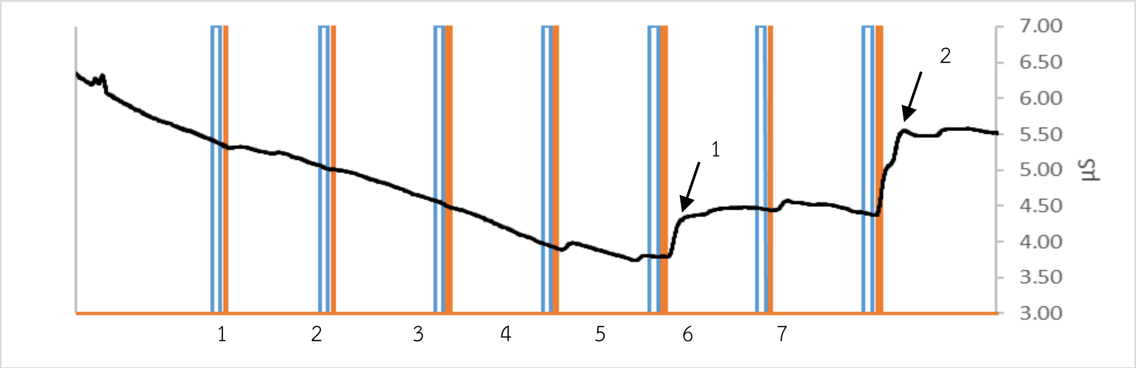

ภาพที่5 กราฟแสดงความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 2)

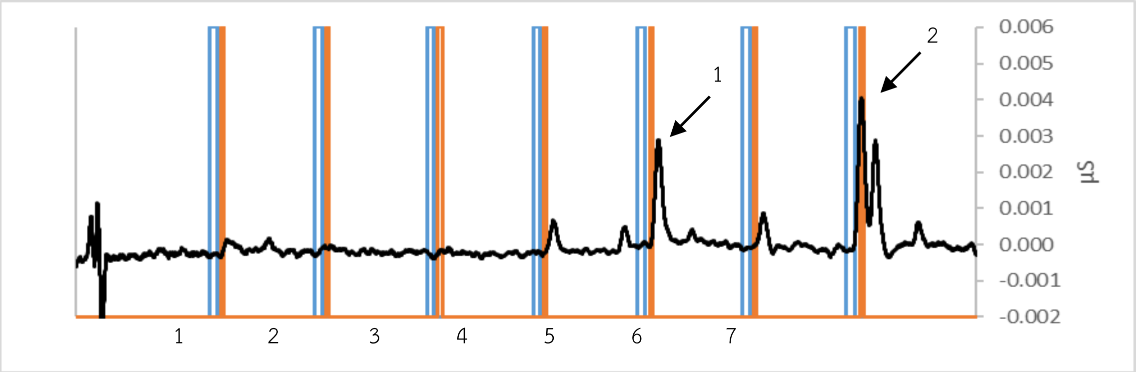

ภาพที่6 กราฟแสดงความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังกับเวลา (ตัวอย่างที่ 2)

จากการทดสอบกับผู้เข้าทำการทดสอบจำนวน 35 คน (เพศชาย 17 คน เพศหญิง 18) พบว่า เครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบจับเท็จได้ จำนวน 18 คน (เพศชาย 10 คน เพศหญิง 8 คน) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่1 ผลการจับเท็จโดยเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ					
คน	เลขที่	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี peak	ตำแหน่ง peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
1	7	4	1	4	1
2	8	5	1	2	0
3	1	4	1	4	1
4	8	5	1	5	1
5	4	3	1	3	1
6	6	3	1	3	1
7	3	3	1	6	0
8	4	4	1	4	1
9	4	4	1	5	0
10	8	3	1	3	1
11	6	4	0	0	0
12	9	3	1	3	1
13	4	4	0	0	0
14	6	5	1	2	0
15	2	3	0	0	0
16	8	4	1	4	1
17	8	4	1	4	1
18	6	4	1	4	1
19	5	4	1	2	0
20	7	4	1	4	1
21	8	4	1	6	0
22	4	3	1	2	0
23	5	4	1	4	1
24	8	4	1	3	0
25	6	4	1	6	0
26	7	4	1	4	1

ตารางที่1 ผลการจับเท็จโดยเครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ

เครื่องการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบ					
คน	เลขที่	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี peak	ตำแหน่ง peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
27	9	4	1	4	1
28	3	4	1	2	0
29	4	4	1	3	0
30	2	4	1	2	0
31	5	4	1	2	0
32	9	4	1	4	1
33	6	4	1	4	1
34	3	4	1	4	1
35	9	4	0	0	0
รวม					18

โดยคนที่ หมายถึง ลำดับของผู้เข้ารับการทดสอบ เลขที่เลือก หมายถึง หมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือก ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่ หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่จัดวางหมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกไว้ มี peak หมายถึง ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลง โดยหมายเลข 1 คือ มี peak หมายเลข 0 คือไม่มี peak ตำแหน่ง peak หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ตรงกับคำถามที่เลือก หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดเป็นตำแหน่งที่หมายเลขซึ่งผู้เข้ารับการทดสอบได้เลือกไว้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการทดลองสามารถสรุปได้ว่าเครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบเมื่อประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบคำถามแบบตัวเลขทราบเปิดเผยสามารถจับเท็จได้ร้อยละ 51.4 เราจึงสามารถใช้เครื่องวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังที่ได้ออกแบบนี้ในการจับเท็จในเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้กระทำความผิดในคดีต่าง ๆ ในงานด้านพิสูจน์หลักฐานในแต่ละท้องที่ก่อนทำการทดสอบจริง โดยพัฒนาออกแบบระบบให้อยู่ในรูปแบบที่กะทัดรัด ราคาไม่สูงมากนัก และเคลื่อนย้ายได้ง่าย ทำให้การจัดซื้ออุปกรณ์วัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังนี้สามารถทำได้อย่างทั่วถึงสำหรับงานด้านพิสูจน์หลักฐานในแต่ละท้องที่

ข้อเสนอแนะ

1) อุปกรณ์สามารถพัฒนาทางด้าน Software เพื่อให้สามารถใช้งานได้ง่ายขึ้น

2) ชุดอุปกรณ์อาศัยการจ่ายไฟฟ้าจากคอมพิวเตอร์ทำให้เกิดการรบกวนสัญญาณได้หากมีการกระเพื่อมของสัญญาณไฟฟ้าจากแหล่งจ่าย ดังนั้นการปรับปรุงระบบการจ่ายไฟฟ้าโดยอาศัยแหล่งจ่ายไฟฟ้าจากภายนอกจะทำให้สามารถควบคุมสัญญาณการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่บริเวณผิวหนังไม่ให้มีการรบกวนจากสัญญาณภายนอกได้ดียิ่งขึ้น

3) เพิ่มจำนวนหัววัดปฏิกิริยาอื่นจากร่างกาย เช่น หัววัดความดันโลหิตและชีพจร หัววัดปริมาณความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว หัววัดการหายใจบริเวณหน้าท้อง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตรวจการจับเท็จได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ซึ่งสละเวลาให้ความรู้ คำแนะนำ ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานด้านการจับเท็จ ตลอดจนเอื้อเฟื้อด้านอุปกรณ์การจับเท็จและช่วยให้คำแนะนำตลอดการทดลอง

เอกสารอ้างอิง

นลินรัตน์ สังวรสิงห์ พันตำรวจโทหญิง. (2010). Blood Pressure Response from the Color Test in Polygraph Technique. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิกุล นิลพงศ์ พันตำรวจโทหญิง. (2010) Respiration Response from the Color Test in Polygraph Technique. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชาต ธนรุจิวงศ์. (2010). Study on Galvanic Skin Reflex using Color-Test-Question in Polygraph Techniques. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Drachen, A., Nacke, L.E., Yannakakis, G., & Lee, P.A. (2010). Correlation between Heart rate, Electrodermal Activity and Player Experience in First-Person Shooter Games. *Proceedings of the 5th ACM SIGGRAPH Symposium on Video Games*. Los Angeles.

Reid, J.E., & Inbau, F.E. (1966). *Truth and Deception: The Polygraph* อ้างใน ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล (2004). *ความจริงและการหลอกลวง เทคนิคโปลีกราฟ*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Norris, C.J., Larsen, J.T. & Cacioppo, J.T. (2007). Neuroticism is Associated with Larger and more Prolonged Electrodermal Responses to Emotionally. *Psychophysiology*. Vol 44. 2007. 823–826.

Setz, C., Arnrich, B., Schumm, J., La Marca, R., Tröster, G., & Ehlert, U. (2010). Discriminating Stress from Cognitive Load using a Wearable EDA Device. *The IEEE Transactions on Information Technology in Biomedicine.* 410-7.

Tuvia, S. (2010). The Integrated Zone Comparison Technique and ASIT PolySuiite Algorithm A Field Validity Study. *European Polygraph*. Vol. 4 Number 2(12).

Wolfram, B. (2012). *Electrodermal Activity*. 2 editions. Springer New York Dordrecht Heidelberg London.

การตรวจจับการหลอกลวงด้วยเทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด
Detection of Deception by using Peak of Tension (POT) technique

อติชาต ปฐมพรชัยศิริ(Atichat Pathomponnchaisiri)[1]
วัชราภรณ์ วนสัณฑ์วงกต(Wutcharaporn Wanasunwongkot)[2]
คมสันติ โชคถวาย(Komsanti Chokethawai)[3*]
[1,2] สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
[3]สังกัด ภาควิชาฟิสิกส์และวัสดุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
[*]Corresponding author. E-mail: komsanti.chokethawai@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการตรวจจับการหลอกลวงโดยใช้เครื่องโปลีกราฟแบบ Computer Polygraph System 2 (CPS 2) ในการศึกษานี้แถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังถูกใช้ในการวัดความเปลี่ยนแปลงทางไฟฟ้าของผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบทั้งหมด 34 ราย อายุระหว่าง 21 - 27 ปี โดยใช้วิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) ในการตรวจจับการเปลี่ยนแปลงของสัญญาณระหว่างการหลอกลวง จากผลการศึกษานี้สามารถบ่งชี้ได้ว่า การตรวจจับการหลอกลวงด้วยแถบวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง ของเครื่อง Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) โดยอาศัยวิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT: Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) สามารถตรวจจับการหลอกลวงของผู้เข้าร่วมการทดสอบได้ 20 ราย จากทั้งหมด 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.82 พบว่าเมื่อขณะที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบทำการกล่าวหลอกลวง สัญญาณปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ตรวจวัดได้ซึ่งจะแสดงผลออกมาเป็นเส้นกราฟ จะแสดงตำแหน่งจุดสูงสุดตรงกับช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบทำการกล่าวหลอกลวงพอดี จึงสรุปได้ว่า การตรวจจับการหลอกลวงด้วยแถบวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของเครื่อง Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) ร่วมด้วยวิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT: Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) สามารถตรวจจับการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: โปลีกราฟ ปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง การทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด การหลอกลวง นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

The aim of this study is to detect the deception by using computer polygraph system 2 (CPS 2). In this study, the electrodermal response channel was used to measure electrodermal activity of 34 participants between the ages of 21-27 years old by applying known number test which is the one of peak of tension test (POT) to detect a change during deception. The results indicate that the use of Known Number Test with the electrodermal response channel of computer polygraph system 2 (CPS 2) was able to detect 20 of 34 participants (58.82%). The signal of electrodermal response that can be detected will be shown as the peak of a line graph by the time the participants were telling a lie. It can be concluded that the use of peak of tension (POT) technique together with the electrodermal response can effectively be used to detect deception.

Keywords: Polygraph, Electrodermal Response, Peak of Tension, Deception, Forensic Science

บทนำ

นับแต่อดีตกาล มนุษย์ได้มีความพยายามในการคิดค้นและพัฒนาวิธีการจับโกหกมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ ไม่ว่าจะเป็นการสาบาน การทรมาน ตลอดจนการสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงของปฏิกิริยาต่างๆ ทางร่างกาย เช่น การแห้งเหือดของน้ำลายขณะโกหก อาการตัวเย็น เหงื่อออก พูดเร็วขึ้นหรือช้าลง (Szentkuti , Kavanagh & Grazio, 2011) เม้มปาก หลบตา เป็นต้น จนกระทั่ง ในปี ค.ศ. 1895 ศัลยแพทย์ชาวอิตาเลียน นามว่า เซซาเร ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso) เป็นบุคคลแรกที่ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อตรวจจับการหลอกลวงที่เรียกว่า “เครื่องจับเท็จ” ซึ่งแปลจากคำภาษาอังกฤษที่ว่า “Lie Detector” แต่โดยทั่วไปแล้ว ตัวเครื่องที่ใช้เป็นอุปกรณ์นั้นนิยมใช้คำว่า “โปลีกราฟ” (Polygraph) เครื่องโปลีกราฟเป็นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งที่ใช้ในการตรวจจับความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้ถูกทดสอบ อันเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ แล้วแสดงผลออกมาเป็นเส้นภาพผ่านตัวเครื่อง โดยอาศัยหลักการที่ว่า “สภาพจิตของบุคคลมีอิทธิพลต่อการทำงานของร่างกาย” เนื่องจากสมองจะมีปฏิกิริยาต่อสภาพอารมณ์ต่างๆ โดยส่งผลกระตุ้นไปยังระบบประสาทที่ควบคุมการทำงานของร่างกายซึ่งยากที่บุคคลจะควบคุมตัวเองได้ (ไทพีศรีนิวัติ, มปป.) เพื่อตรวจจับความดันโลหิต-ชีพจร (Blood pressure-pulse) การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response) ความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph) และอัตราการหายใจ (Respiratory rate) เรียงตามลำดับ (Sumriddetchkajorn & Somboonkaew)

ในปัจจุบัน “เครื่องโปลีกราฟ ” หรือที่รู้จักกันในนาม “เครื่องจับเท็จ” ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการหาข้อมูลเพื่อ

เป็นแนวทางการสืบสวน สอบสวน และการหาวัตถุพยาน ซึ่งถ้าหากทราบข้อมูล เช่น ปริมาณของทรัพย์ที่หายไป จำนวนคนร้าย ลักษณะหรือสีของวัตถุที่ต้องการทราบ บริเวณที่คนร้ายซ่อนเงื่อนงำสำคัญไว้ เป็นต้น จะทำให้การสืบสวน สอบสวน มีความคืบหน้าไปอย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่าง เช่น ในคดีครูจอมทรัพย์ กระทรวงยุติธรรมได้มีการนำนายสับ วาปี ซึ่งให้การว่าตนเป็นผู้ขับรถชนคนตายมิใช่นางจอมทรัพย์ แสนเมืองโคตร และนายสุริยา นวลเจริญ ซึ่งให้การว่าไม่ได้จ้างนายสับ วาปี ให้รับผิดแทนนางจอมทรัพย์ แสนเมืองโคตร ในคดีชนแล้วหนี ผลทดสอบโดยเครื่องจับเท็จปรากฏว่า นายสับ วาปี และนายสุริยา นวลเจริญ พูดโกหก (News18 , 2017) และในคดีค้ามนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตำรวจนำพยานซึ่งให้การว่าข้าราชการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ทำความผิด ตาม พ.ร.บ.ป้องกันการค้าประเวณี จำนวน ๒ รายเข้าเครื่องจับเท็จ ผลปรากฏว่าทั้ง 2 รายนั้นพูดจริงตามคำที่ให้การไว้ (สำนักข่าวเนชั่น , 2017) เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าในแต่ละคดีดังกล่าวกว่าเรื่องทางคดีกว่าจะมาถึงกระทรวงยุติธรรม เหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดขึ้นมานานแล้ว จึงต้องมีเครื่องช่วยยืนยันเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหน้าที่ว่าผู้ร้องไม่ได้โกหก

หลักของตรรกในจิตวิทยา

การแสดงออกถึงพฤติกรรมและการสนองตอบที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหลอกลวงย่อมแตกต่างกันไปตามพัฒนาการของแต่ละวัย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) ช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปี ถือได้ว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางสมองอย่างเต็มที่ มีพัฒนาการทางด้านความคิดและสติปัญญา สามารถคิดอย่างมีเหตุมีผล มีการคิดแบบใช้ตรรกจากเงื่อนไขที่กำหนด สามารถเข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ ในขณะที่วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) ช่วงอายุระหว่าง 21 - 60 ปี ถือได้ว่าเป็นวัยที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาสมบูรณ์ที่สุด มีความคิดอย่างเป็นระบบ ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นวัยมีวุฒิภาวะทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และอารมณ์ใกล้เคียงกัน (ไทพีศรีนิวัติ , มปป.ว ซิลเวอร์แมน , 2547)

ในกระบวนการจับเท็จ ผู้ตรวจสอบไม่ได้มุ่งวัดถึงตัวคำกล่าวเท็จ แต่มุ่งวัดถึงปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงในร่างกายของบุคคลซึ่งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างพฤติกรรมทางจิต ความเครียด และการกล่าวหลอกลวง เมื่อใดก็ตามที่บุคคลรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ตนพูดนั้นไม่เป็นความจริงกับสิ่งที่ตนรู้อยู่ในใจ ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งสับสนภายในสมอง ความขัดแย้งสับสนนี้เป็นตัวก่อให้เกิดความเครียดหรือความวิตกกังวล ซึ่งจะไปกระตุ้นกลไกการทำงานของร่างกาย โดยความขัดแย้งสับสนนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดีกับการจับเท็จ กล่าวคือ ยิ่งมีความขัดแย้งสับสนมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความตึงเครียดมากตามไปเท่านั้น ผลของความเครียดดังกล่าวจะปรากฏออกมาเป็นปฏิกิริยาทางร่างกายที่แสดงออกมาจากปฏิกิริยาทางจิตซึ่งเกิดขึ้นภายในใจของบุคคลนั้นเอง

ความเครียดที่เกิดขึ้นจากความกลัวว่าจะถูกจับได้ จะไปกระตุ้นระบบประสาทก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระต่างๆ มากมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ สามารถตรวจวัดและบันทึกไว้ได้ในรูปแบบของการแกะรอยลายเส้นภาพ (Graph) หลายๆ เส้น (Poly) ที่เคลื่อนไหวอยู่บนเครื่องโปลีกราฟ (Polygraph) (ไทพีศรีนิวัติ, มปป.)

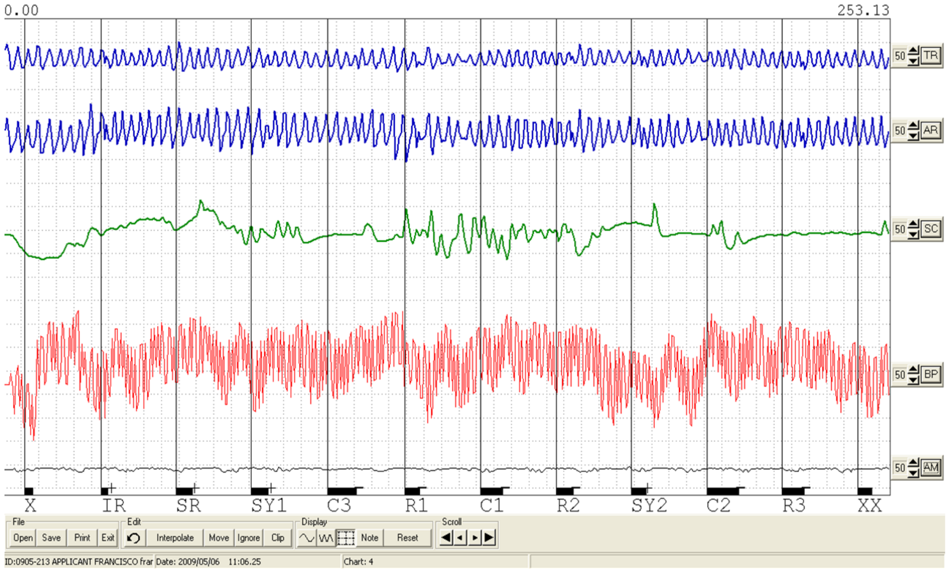

ภาพที่1 ตัวอย่างรูปแบบรอยลายเส้นภาพ (Graph) หลายๆ เส้น (Poly) ที่เคลื่อนไหวอยู่บนเครื่องโปลีกราฟ (Polygraph) Source: Balmer A. Tough on Crime? Lie detector programme for sex offenders doesn't hold all the answers. Reasonable Excuse. 2014. (Online). Available at : https://andybalmer.files.wordpress.com/2014/01/polygraph-chart1.png. (Accessed November 2015 , 13).

หลักของตรรกในทางสรีรวิทยา

ปัจจัยต่าง ๆ ทางจิตวิทยาไม่ว่าจะเป็นความหวาดกลัว ความวิตกกังวล หรือความขัดแย้งสับสนต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการทดสอบทั้งสิ้น นั่นหมายความว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาและการทำงานทางสรีรวิทยาถือเป็นหัวใจหลักของกระบวนการจับเท็จเลยก็ว่าได้

ระบบประสาท ประกอบด้วย 2 สาขาใหญ่ ได้แก่ ระบบประสาทส่วนกลาง (CNS: Central Nervous System) ซึ่งประกอบไปด้วยสมองและแกนเส้นประสาทไขสันหลัง และระบบประสาทนอก (Peripherical Nervous System) ซึ่งประกอบด้วยส่วนประสาทรับส่งสัมผัส (Afferent neurons) ทำหน้าที่นำส่งแรงกระตุ้นต่างๆ จากตัวรับสัมผัส (Receptors) ไปยังระบบประสาทกลาง แล้วส่วนประสาทที่นำออก (Efferent neurons) จะทำหน้าที่ถ่ายทอดแรงกระตุ้นจากระบบประสาทกลางไปสู่ตัวสนองการกระตุ้น (Effectors) อันเป็นบริเวณกล้ามเนื้อในสมองและรวมไปจนถึงระบบประสาทอิสระ (ANS: Autonomic Nervous System) ซึ่งทำหน้าที่เฉกเช่นเดียวกับกล้ามเนื้อยืดหยุ่นอ่อนๆ ยกตัวอย่างเช่น

ลำไส้ เส้นโลหิต ต่อมต่าง ๆ และหัวใจ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาทางด้านการจับเท็จนั้น เราให้ความสนใจเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับระบบประสาทอิสระ

ระบบประสาทอิสระ (ANS) หรือระบบประสาทเฉื่อย (Vegetative Nervous System) ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นประสาทหรือกล้ามเนื้อของอวัยวะภายในให้เคลื่อนไหว และทำงานร่วมกับระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine system) เพื่อควบคุมกลไกต่างๆ ภายในร่างกายและคงความสมดุล เช่น การเต้นของหัวใจ การหายใจ อุณหภูมิของร่างกาย เป็นต้น

ระบบประสาทอิสระจะทำงานด้วยตัวเองไปเรื่อยๆ อย่างเป็นอิสระ โดยกลไกหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่นอกเหนือการควบคุมของปัจเจกบุคคล ระบบประสาทอิสระสามารถแยกออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ระบบประสาทซิมพาเธติก (SNS : Sympathetic Nervous System) ซึ่งมีเซลล์ประสาทอยู่ในปล้องไขสันหลังระดับอกและเอว และระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS: Parasympathetic Nervous System) ซึ่งเส้นใยของประสาทมาจากจุดปลายเส้นประสาทไขสันหลัง ปลายกิ่งก้านสมอง และบริเวณกระดูกกระเบนเหน็บ (Sacral regions) โดยทั้งสองระบบนี้จะทำงานตรงข้ามกัน กล่าวคือ เมื่อตัวหนึ่งเร่งกระตุ้นการทำงาน อีกตัวหนึ่งจะระงับการทำงานลง โดยจะมีบทบาทควบคุมอวัยวะภายในได้แก่ ระบบทางเดินอาหาร ระบบหายใจ ระบบทางเดินปัสสาวะ ผนังหลอดเลือด กล้ามเนื้อเรียบของผิวหนัง (Arrector pilli) กล้ามเนื้อเรียบภายในตา กล้ามเนื้อนอกตา กล้ามเนื้อหัวใจ และต่อมต่างๆ เป็นต้น (Lieberman , 2008)

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักตรรกทางสรีรวิทยาและเครื่องจับเท็จ

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเกิดขึ้นจากการทำงานของระบบประสาทส่วนกลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาทอัตโนมัติ และการทำงานของต่อมไร้ท่อ นักจิตวิทยาพบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ร่างกายก็จะมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การหลั่งเหงื่อที่ผิวหนังเกี่ยวข้องกับการนำไฟฟ้าที่ผิวหนัง ขณะที่บุคคลตื่นเต้น พลังงานไฟฟ้าบนผิวหนังจะเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการไหลของเลือดเกิดจากการที่เส้นเลือดฝอยขยายตัวและเลือดถูกส่งไปหล่อเลี้ยงบริเวณผิวหนังเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนโกรธจัดหน้าจึงแดง ส่วนคนที่มีอาการหวาดกลัวหรือตกใจ เส้นเลือดจะหดตัว เลือดจะไปเลี้ยงบริเวณผิวหนังน้อยลง จึงทำให้เห็นว่าหน้าซีด นอกจากนี้ การเต้นของหัวใจที่แรงขึ้นก็เป็นสัญลักษณ์ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และอัตราการหายใจเข้าและออกที่เปลี่ยนไป ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ถึงอารมณ์ที่เกิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์เนื่องจากความขัดแย้งในใจ (Conflicts) ได้แก่ การหายใจไม่สม่ำเสมอ หรือการถอนหายใจ การขยายวงม่านตาดำเมื่อขณะโกรธ เจ็บปวด หรือตื่นเต้น หรือการหดตัวลงของม่านตาดำเมื่อเกิดอารมณ์เศร้า เป็นต้น (ซิลเวอร์แมน , 2547)

หลักการทำงานของเครื่องโปลีกราฟจำเป็นต้องอาศัยหลักตรรกทางสรีรวิทยาที่ได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ ในการตรวจสอบด้วยเครื่องจับเท็จนั้นเป็นการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของร่างกายอันมีผลมาจากความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ในจิตใจซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับระบบประสาทอิสระ (ANS) ความวิตกกังวลโดยทั่วไปของบุคคลที่ถูกตรวจสอบจะเพิ่มระดับการทำงานของประสาทบังคับ

อาการนอกอำนาจจิตใจ (Sympathetic activity) แต่เมื่อสภาวะทางอารมณ์ถูกปลุกเร้าในห้วงขณะการกล่าวเท็จ จะเกิดปฏิกิริยาตอบสนองทางสรีระขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยปริมาณโลหิตที่แขนอาจเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กับแรงการไหลเวียนของโลหิตไปยังกล้ามเนื้อส่วนกะโหลกที่เพิ่มขึ้น ความต้านกระแสไฟฟ้าบริเวณผิวหนังอาจลดลงเนื่องจากบริเวณอุ้งมืออาจมีการหลั่งเหงื่อ อัตราการหายใจและรูปแบบการหายใจอาจผันผวน และชีพจรอาจไม่คงที่ อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องเกิดขึ้นทุกอย่าง แต่มักพบเสมอถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยที่สุดถึงสองส่วน เมื่อได้มีการตอบคำถามที่สร้างความตื่นตกใจหรือความวิตกกังวลของบุคคลนั้น

หลายครั้งสถานการณ์อาจเกิดขึ้นตรงข้ามกับกลไกที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดความเครียด บางคนอาจเป็นลมเนื่องจากระดับความดันโลหิตที่ต่ำลง บางคนอาจหายใจไม่สะดวกเนื่องจากการบีบรัดตัวของหลอดลม บางคนมีอาการขยายและบีบรัดตัวของกล้ามเนื้อโดยที่ไม่สามารถบังคับได้เมื่อต้องเผชิญกับความหวาดกลัว บางคนเกิดแผลในกระเพาะอาหารเนื่องมาจากการขับกรดไฮโดรคลอริคจากอาการเครียด อาการความเปลี่ยนแปลงทางสรีระเหล่านี้ล้วนเป็นตัวบ่งชี้ว่าขณะนั้นร่างกายอยู่ภายใต้การควบคุมของระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS) ซึ่งทำงานตรงข้ามกับตัวปลุกเร้าในระบบประสาทซิมพาเธติก (SNS) อาจคาดได้ว่าน่าจะเกิดภาวะความเครียดขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อระบบประสาทซิมพาเธติก (SNS) ถูกความเครียดกระตุ้นให้ทำงาน ระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS) พยายามที่จะเข้าควบคุมระบบเพื่อคงสภาพความสมดุลเอาไว้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองเกินความจำเป็นและรวมถึงปฏิกิริยาส่วนเกินของระบบประสาทพาราซิมพาเธติก (PNS) ทางสรีระอีกด้วย (ไทพีศรีนิวัติ , มมป.)

เครื่องโปลีกราฟ

เครื่องจับเท็จ (Lie Detector) หรือเครื่องโปลีกราฟ (Polygraph) เป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อตรวจจับการหลอกลวงจากการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางร่างกายซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของคน ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องปฏิบัติการทางโปลีกราฟ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ใช้หลักในการวัดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอันมีผลมาจากสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1) การหายใจบริเวณเหนืออก (Thoracic Respiration)
2) การหายใจบริเวณหน้าท้อง (Abdominal Respiration)
3) ความดันโลหิต-ชีพจร (Blood Pressure-Pulse)
4) การตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response)
5) ความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph) (ไทพีศรีนิวัติ , มมป. ; Lieberman , 2008)

เครื่องโปลีกราฟจะทำการตรวจวัด บันทึก แสดงเส้นภาพ แสดงผลตัวเลข แสดงผลการวิเคราะห์ และสำเนาออกมา โดยอาศัยอุปกรณ์ดังต่อไปนี้

1) แถบ (หรือท่อโลหะทำเป็นเกลียวยืดหดได้โดยมีสายยางอยู่ภายใน) ซึ่งใช้เป็นแถบการวัดการหายใจจะพันอยู่รอบเหนืออกหนึ่งแถบ และหน้าท้องหนึ่งแถบ ซึ่งจะแสดงผลออกมาอย่างเป็นอิสระต่อกันในการบันทึกเส้นภาพแต่ละแถบ

2) เครื่องวัดความดันโลหิต - ชีพจร เช่นเดียวกับเครื่องมือที่ใช้อยู่ในทางการแพทย์ โดยมีปลายด้านหนึ่งของสายยางที่ใช้ใส่และปล่อยลมออกนั้นจะแยกเชื่อมต่อกับเครื่องมือ อีกส่วนจะเป็นส่วนที่ร่างกายใช้บีบและคลายลมเข้าและออกตามความเหมาะสม ขณะที่กำลังอยู่ในระบบการทำงานของเครื่องจะมีส่วนที่ปิดกักอากาศเก็บไว้ภายในตามระดับความดันโลหิตที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ ซึ่งอุปกรณ์ชิ้นนี้จะพันไว้โดยรอบต้นแขน โดยจะพันอยู่เหนือเส้นโลหิตใหญ่แขนขวา

3) ตัวขั้วกระแสไฟฟ้า (electrode) เป็นการบันทึกปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง จะพันอยู่รอบนิ้วชี้และนิ้วนางซ้าย โดยใช้วุ้นเป็นสื่อนำกระแสไฟฟ้า (Alumina gel) หยดทาเอาไว้ก่อนเพื่อเป็นตัวนำกระแสไฟฟ้าถ่ายทอดจากผิวหนังของคนเข้าสู่เครื่อง

4) Plethysmograph ใช้วัดปริมาณความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว โดยจะพันไว้รอบนิ้วก้อยซ้าย ให้ส่วนที่เป็นตัวรับสัมผัสอยู่ด้านในที่เป็นอุ้งนูนของนิ้ว (ไทพีศรีนิวัติ , มปป.)

รูปแบบคำถามในการจับเท็จ

ในการสร้างคำถามเพื่อการทดสอบทางโปลีกราฟนั้นมีความสำคัญ ผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการที่จะต้องใช้ประเด็นสำคัญต่างๆ สำหรับการทดสอบ ทั้งนี้เพราะคำถามการทดสอบเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จะต้องใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุด การใช้เครื่องมือผิดอาจก่อให้เกิดการวิเคราะห์อย่างผิดพลาด ผลสรุปที่ลงความเห็นไม่ได้ หรือได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากผู้ที่อยู่ในสาขาวิชาชีพอื่น โดยคำถามที่จะนำมาใช้ในการทดสอบที่ใช้เป็นหลัก โดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) คำถามที่เกี่ยวข้องกับคดี (Relevant question) ซึ่งจะต้องเป็นคำถามที่ควรต้องอยู่ในขอบข่ายของคดีที่กำลังสืบสวนหรือสอบสวนอยู่เท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สองเรื่องหรือกว่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งจับพิรุธของคนกล่าวเท็จ

2) คำถามควบคุม (Control question) ซึ่งเป็นลักษณะของคำถามที่ต้องออกแบบมาสำหรับใช้เป็นเกณฑ์การเปรียบเทียบที่จะเป็นเครื่องช่วยผู้ตรวจสอบนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงความจริงหรือความเท็จกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะของคำถามควบคุมโดยทั่วไปจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และเป็นเรื่องที่บุคคลนั้นย่อมมีความเป็นได้ที่จะพูดไม่จริง โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานตามเหตุผลทางหลักจิตวิทยาว่า มนุษย์เราล้วนทำความผิดมาแล้วทั้งสิ้น ส่วนใหญ่เป็นความผิดที่ใครๆ ก็ทำเช่น พูดไม่จริง หลอกลวงคนอื่น ขโมยของ ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เคยทำร้ายจิตใจคนซึ่งเป็นที่รัก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะถูกนำมาตั้งเป็นคำถามเพื่อให้นึกย้อนและตระหนักถึงความผิดบาปเหล่านั้นอย่างจริงจัง และดึงเอาความรู้สึกเก่า ๆ กลับคืนมา เพื่อเป็นการตรวจสอบปฏิกิริยาสนองตอบของคนกล่าวความจริง

3) คำถามที่เป็นกลางหรือที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี (Neutral/ Irrelevant question) ซึ่งเป็นคำถามที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องคิดทบทวนอะไรเลยขณะตอบออกมาว่า "ใช่" เพื่อเป็นการพิจารณาถึงความเป็น "ปรกติ" ของผู้ถูกทดสอบเท่านั้น โดยมิได้นำมาประเมินความจริงหรือความเท็จใด ๆ ทั้งสิ้น

จากประเภทคำถามข้างต้น ได้ถูกนำมากำหนดเป็นรูปแบบคำถามต่าง ๆ สูตรการวางตำแหน่งคำถามสำหรับการทดสอบอย่างหลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีจุดประสงค์แตกต่างกันออกไปตามจุดมุ่งหมายที่จะมุ่งให้ความสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นกับความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ร่วมกับการตรวจสอบทางโปลีกราฟเป็นเรื่อง ๆ ไป

ยังมีการทดสอบชนิดอื่นอีก เช่น การทดสอบด้วยคำตอบ "เงียบ" (Silent-Answer Test) เป็นการใช้ชุดคำถามที่อยู่ในการทดสอบปกติ แต่ให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบคำถามในใจโดยไม่ต้องเปล่งเสียงออกมา วิธีการเช่นนี้ตั้งอยู่บนตรรกที่ว่าคนเราหลอกใครก็ได้ แต่หลอกตัวเองไม่ได้ นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังมีการทดสอบอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า การทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ซึ่งจะให้ผลการทดสอบที่ดียิ่งต่อเมื่อข้อมูลและรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญทางคดียังไม่เป็นที่ล่วงรู้แก่บุคคลใดมาก่อน นอกจากตัวผู้กระทำผิดและเจ้าพนักงานสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนที่ทราบข้อมูลเท่านั้น วิธีการในการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียดนั้น (POT) ย่อมแตกต่างไปจากการทดสอบด้วยวิธีการอื่นตรงที่ อาศัยการกระตุ้นความรู้สึกที่ต้องกล่าวหลอกลวงอย่างจำเพาะต่อข้อคำถามนั้น ๆ ซึ่งสิ่งที่จะนำมาใช้ถามต้องเป็นประเภทหรือลักษณะเดียวกันกับสิ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับเหตุการณ์ในทางคดี ตลอดจนลักษณะการตั้งคำถาม จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตัวคำถามต้องมีความสำคัญในระดับที่เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันให้มากที่สุด กล่าวคือ ในหนึ่งชุดคำถาม คำถามย่อยอาจมีหลายข้อ แต่มีเพียงข้อเดียวเท่านั้นที่เป็นประเด็นทางคดี และสามารถอ้างอิงไปถึงรายละเอียดปลีกย่อย และเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น อาวุธที่ใช้ในคดี สิ่งของที่ถูกโจรกรรม เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีและล่วงรู้ถึงรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ ถูกชี้นำให้เกิดความตึงเครียดสูงสุดแล้วแสดงผลออกมาให้เห็นเป็นเส้นภาพ (Polygraph) (ไทพีศรีนิวัติ , มมป. ; Lieberman , 2008)

ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจับเท็จโดยใช้เทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด เช่น ปี พ.ศ.2553 อภิชาต ธนรุจีวงศ์ ได้ศึกษาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังต่อการกระตุ้นด้วยการทดสอบทางสีในการตรวจสอบด้วยเครื่องโปลีกราฟ คือให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้เลือกสีที่ตัวเองเลือก กล่าวคือให้ผู้เข้ารับการทดสอบตอบว่าไม่เมื่อผู้ทดสอบถามว่าได้เลือกสีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกใช่หรือไม่ กับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 35 คน โดยใน การทดสอบ 1 รอบใช้คำถามจำนวน 7 คำถาม และได้ทดสอบ จำนวน 3 รอบ โดยในการทดสอบรอบที่ 2 ใช้การตอบแบบตอบด้วยคำตอบเงียบ (Silent answer test) แล้วพิจารณาปฏิกิริยาสนองตอบของเส้นภาพปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังปรากฏว่าจับเท็จได้ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 1 ร้อยละ 42.85 ในการทดสอบครั้งที่ 2 และ ร้อยละ 48.57 ในการทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยในการทดสอบทั้ง 3 ครั้งได้ค่าเฉลี่ยการจับเท็จได้ร้อยละ 44.75

ปี พ.ศ.2554 อรรจน์มน ธรรมไชย ใช้ Functional magnetic resonance imaging (fMRI : การสร้างภาพด้วยการสั่นพ้องทางแม่เหล็ก) ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับออกซิเจนในเลือด (Blood oxygen level dependent : BOLD) ที่สมองของผู้รับการทดสอบ เนื่องจากเมื่อผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จต้องใช้การคิดและการตัดสินใจในระดับสูง (Higher function) ทำให้กระบวนการทำงานของสมองอยู่ในระดับสูง (Executive function) และทำให้สมองได้รับการกระตุ้นซึ่งมีผลทำให้สมองมีระดับความเข้มข้นของออกซิเจนสูง (Oxyhemoglobin) ต่างจากเมื่อสมองอยู่ในสภาวะพักซึ่งเลือดภายในสมองจะมีระดับความเข้มข้นของออกซิเจนต่ำ (Deoxyhemoglobin) โดยทดสอบกับผู้เข้ารับการทดสอบจำนวน 20 คน (เป็นชาย 9 คน เป็นหญิง 11 คน) โดยให้ผู้เข้ารับการทดสอบหยิบสิ่งของจำนวน 2 สิ่งจาก 7 สิ่ง แล้วถามด้วยคำถาม จำนวน 60 คำถามแบบสุ่มโดยแต่ละคำถามมีระยะเวลาห่างกัน 21 วินาที ผู้เข้ารับการทดสอบตอบโดยใช้วิธีการกระดิกนิ้วเมื่อต้องการตอบว่าใช่ และให้นอนนิ่งๆเมื่อต้องการตอบว่าไม่ใช่ โดยจะให้ผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จว่าไม่ได้หยิบของทั้ง 2 สิ่ง ในการกล่าวเท็จนั้นจะมีทั้งการตอบทั้งใช่และไม่ใช่ ในขณะที่เครื่อง fMRI ตรวจวัดสังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับออกซิเจนในเลือด ที่สมองของผู้เข้ารับการทดสอบ ผลปรากฏว่า เมื่อผู้เข้ารับการทดสอบกล่าวเท็จ เกิดการกระตุ้นสมองทั้งสองข้างของ Inferior frontal gyri ทำให้สังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับออกซิเจนในเลือดที่บริเวณต่าง ๆ ที่สมองมากกว่าเมื่อผู้เข้ารับการทดสอบพูดความจริง

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยการตรวจจับการหลอกลวงโดยใช้เทคนิคการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียดควบคู่กับแถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังสำหรับใช้กับผู้เข้ารับการทดสอบ โดยผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งในปัจจุบันมีคดีต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนและต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของเครื่องมือจับเท็จและผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้ในประเทศไทยมีไม่มากนักจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านเทคนิคและทักษะในการจับเท็จหรือการตรวจจับการหลอกลวงเพื่อเพิ่มพูนทักษะและประสิทธิภาพในการตรวจจับเท็จให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในการทดลองการจับเท็จยังมีข้อจำกัดในเรื่องของสิทธิมนุษยชนทำให้การทดลองต้องอยู่ในกรอบที่กระทำได้อาทิเช่น การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การไม่ใช้คำถามอันมีผลเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี เป็นต้น ดังนั้นในการทดลองนี้จึงดำเนินการอยู่ภายใต้กรอบของหลักสิทธิมนุษยชนและมีการดำเนินการทดสอบโดยใช้ชุดคำถามทั่วไปไม่มีความเกี่ยวข้องทางคดีและมีเอกสารยินยอมจากผู้เข้าร่วมการทดสอบก่อนทำการทดสอบแต่ละครั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทำการตรวจจับการหลอกลวงโดยใช้วิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) ควบคู่กับแถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response) ของเครื่อง Computer Polygraph System 2 (CPS 2)

2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านเทคนิคและทักษะในการตรวจจับการหลอกลวง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการตรวจจับการหลอกลวงด้วยเครื่องจับเท็จ หรือเครื่องโปลีกราฟแบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทสโตลทิง จำกัด ที่มีชื่อว่า Computer Polygraph System 2 (CPS 2) เพื่อตรวจวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้าร่วมการทดสอบทั้งหมด จำนวน 34 ราย โดยใช้เทคนิควิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียด (POT : Peak of Tension Test) ด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) ผลของการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังระหว่างการกล่าวหลอกลวงและการกล่าวความจริงจะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ผลการทดลองที่ได้จะถูกนำไปเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการตรวจวัดโดยอาศัยเครื่องมือตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ขอบเขตประชากร

ผู้เข้าร่วมการทดสอบครั้งนี้ เป็นอาสาสมัครทั้งเพศชายและหญิง อายุเฉลี่ย 22.02 ± 1.31 ปี (อายุระหว่าง 21-27 ปี) ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักศึกษาปริญญาโท สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 34 ราย

วัสดุอุปกรณ์

เครื่องจับเท็จ หรือ เครื่องโปลีกราฟ (Lie Detector / Polygraph) แบบคอมพิวเตอร์ของบริษัทสโตลทิง จำกัด ที่เรียกว่า Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือเพื่อตรวจจับการหลอกลวงจากการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางร่างกายซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของคน (ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์) สามารถตรวจวัดปฏิกิริยาของร่างกายผ่านอุปกรณ์ตรวจวัดและแสดงผลออกมาเป็นกราฟ จำนวน 5 เส้น ซึ่งประกอบไปด้วย

1) ช่องการตรวจวัดการหายใจ (Respiration Channel) จำนวน 2 ช่อง คือ Thoracic Respiration Channel (การวัดการหายใจบริเวณเหนืออก) และ Abdominal Respiration Channel (การวัดการหายใจบริเวณหน้าท้อง)

2) ช่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response Channel) เส้นสีเขียว วัดปริมาณเหงื่อและกระแสไฟฟ้าที่ถูกกำเนิดขึ้นที่ผิวหนังซึ่งเกิดจากการทำงานของระบบประสาทของผู้เข้ารับการทดสอบ โดยถ้าผู้ทดสอบมีเหงื่อหรือกระแสไฟฟ้าที่ถูกกำเนิดขึ้นที่ผิวหนังมาก กราฟจะสูงขึ้น และเมื่อมีเหงื่อหรือกระแสไฟฟ้าที่ถูกกำเนิดขึ้นที่ผิวหนังน้อย ผิวหนังผู้เข้ารับการทดสอบแห้งลงหรือมีเหงื่อน้อย กราฟจะต่ำลง

ภาพที่2 อุปกรณ์ช่องตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Electrodermal Response Channel)

3) ช่องตรวจวัดความดันโลหิต-ชีพจร (Blood Pressure and Pulse Channel)
4) ช่องตรวจวัดความเข้มข้นของปริมาณโลหิตที่ปลายนิ้ว (Plethysmograph Channel)
ข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปประมวลผลด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์แบบอัตโนมัติเพื่อคำนวณหาความน่าจะเป็นที่ผู้เข้ารับการทดสอบจะพูดจริงหรือกล่าวเท็จ

ภาพที่3 เครื่อง Computerized Polygraph System 2
Source: Stoelting Company, “Computerized Polygraph System”, (2014). (Online). Available at: http://www.commercecorner.com/stoelting/1933/1466/1485/Polygraph / Eight-and- Five-Channel-CPS-II-Computerized-Polygraph-System. (Accessed Febuary 2018 , 8).

ขั้นตอนการวิจัย

1) อาสาสมัครจะได้รับแจ้งกำหนดการเข้ารับการทดสอบก่อนล่วงหน้า อย่างน้อย 24 ชั่วโมง และรับทราบถึงเงื่อนไขการปฏิบัติตนก่อนที่จะเข้ารับการทดสอบ

2) ผู้เข้ารับการทดสอบจะต้องลงนามเอกสารยินยอมที่จะเข้าร่วมในการทดสอบครั้งนี้ ก่อนที่จะเริ่มทำการทดสอบ

3) ผู้เข้าร่วมการทดสอบจะถูกนำตัวไปยังห้องที่มีการควบคุมอุณหภูมิให้อยู่ที่ประมาณ 25 องศาเซลเซียส โดยให้ผู้เข้ารับการทดสอบนั่งพักนิ่ง ๆ เป็นเวลา 10 - 15 นาที เพื่อให้ร่างกายปรับเข้าสู่สภาพปกติ อุณหภูมิคงที่ ในระหว่างนี้ผู้ดำเนินการทดสอบจะชี้แจงถึงขั้นตอนและแนวปฏิบัติระหว่างดำเนินการทดสอบทั้งหมด พร้อมกับพูดคุยเชิงสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบถึงความพร้อมของสุขภาพและร่างกายก่อนเริ่มการทดสอบ โดยให้ผู้ทดสอบทำแบบประเมินสุขภาพของตนเองก่อนเริ่มดำเนินการทดสอบด้วย

4) ผู้ทำการทดสอบ ทำการทดสอบความเที่ยงและแม่นยำของเครื่องจับหรือเครื่องโปลีกราฟแบบ Computerized Polygraph System 2 (CPS 2) ก่อนเริ่มดำเนินการทดสอบ

5) ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกตัวเลขหนึ่งตัวเลขจากเลข 1 ถึงเลข 9 มาหนึ่งเลข โดยให้เขียนไว้บนกระดาษเพื่อใช้ตัวเลขนั้นในการทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผย (Known Number Test) แล้วผู้เข้ารับการทดสอบจะได้ฟังคำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องจับเท็จและวิธีการทำงานของเครื่องจับเท็จซึ่งในระหว่างนั้นก็จะทำการติดตั้งสายวัดเข้ากับร่างกายของผู้รับการทดสอบ หลังจากนั้นจึงเริ่มการทดสอบโดยใช้การทดสอบแบบทราบตัวเลขเปิดเผยจำนวน 7 คำถามโดยไม่เรียงลำดับตัวเลขในการถาม ตัวอย่างเช่นในกรณีที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกเลข 5 จะถามโดยสุ่มตัวเลขไม่เรียงลำดับดังนี้ 4 9 8 5 6 9 1 หรือ 2 9 8 5 7 3 5 เป็นต้น หลังจากสิ้นสุดการทดสอบแล้วทำการถอดสายวัดต่าง ๆ ออก

6) หลังจากทำการทดสอบแล้วเสร็จจึงนำกราฟของวัดการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ได้ออกแบบ โดยจะพิจารณาการเพิ่มขึ้นของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังหลังจากผู้เข้ารับการทดสอบได้รับฟังคำถามแล้วว่าที่คำถามใดมีค่าอัตราความเปลี่ยนแปลงของสัญญาณไฟฟ้าที่ผิวหนังเพิ่มขึ้นสูงที่สุด นำค่าการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่ได้จากการทดลองมาทำการวิเคราะห์เชิงสถิติ

การวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล

ใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

2) เปรียบเทียบการตอบสนองปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังที่วัดได้โดยแสดงเป็นอัตราส่วนร้อยละ

ผลการวิจัย

จากการทดสอบ เมื่อวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบด้วยเครื่อง Computerized Polygraph System 2 แล้วพบว่า เส้นกราฟสีเขียวที่แสดงผลการเปลี่ยนแปลงของปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนัง จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่อผู้เข้าร่วมการทดสอบกล่าวหลอกลวง โดยเส้นกราฟสีเขียวแสดงผลการตรวจวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบ ลำดับตัวเลขที่แถบด้านล่างสุดของกราฟ แสดงตำแหน่งลำดับคำถามที่ใช้ถามผู้เข้ารับการทดสอบระหว่างทดสอบ

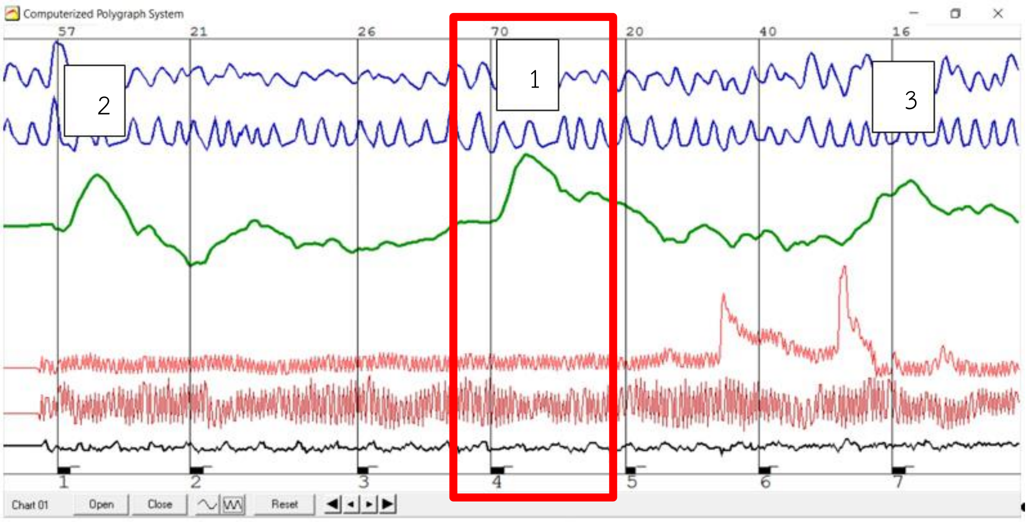

ภาพ4 ตัวอย่างภาพเส้นกราฟของผู้เข้าร่วมการทดสอบลำดับที่ 6 เพศหญิง โดยเส้นกราฟสีเขียวแสดงผลการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบ

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นเส้นกราฟสีเขียวพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด ณ ตำแหน่งคำถามที่ 4 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบได้ทำการกล่าวหลอกลวง ส่วนจุดสูงสุด (peak) ที่ลูกศรชี้ในตำแหน่งคำถามที่ 1 และ 7 ซึ่งเป็นคำถามแรกและคำถามสุดท้ายนั้น ในทางทฤษฎี จะไม่มีการนำผลกราฟที่ได้นั้นมาพิจารณา เนื่องจากคำถามแรกผู้ทำการทดสอบมักตื่นเต้นซึ่งทำให้มีปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังมากกว่าคำถามข้ออื่น ส่วนในคำถามสุดท้ายนั้นผู้เข้ารับการทดสอบมักจะไม่สนใจในการทดสอบแล้วเนื่องจากได้ผ่านคำถามที่กระตุ้นอารมณ์ของผู้เข้ารับการทดสอบไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว

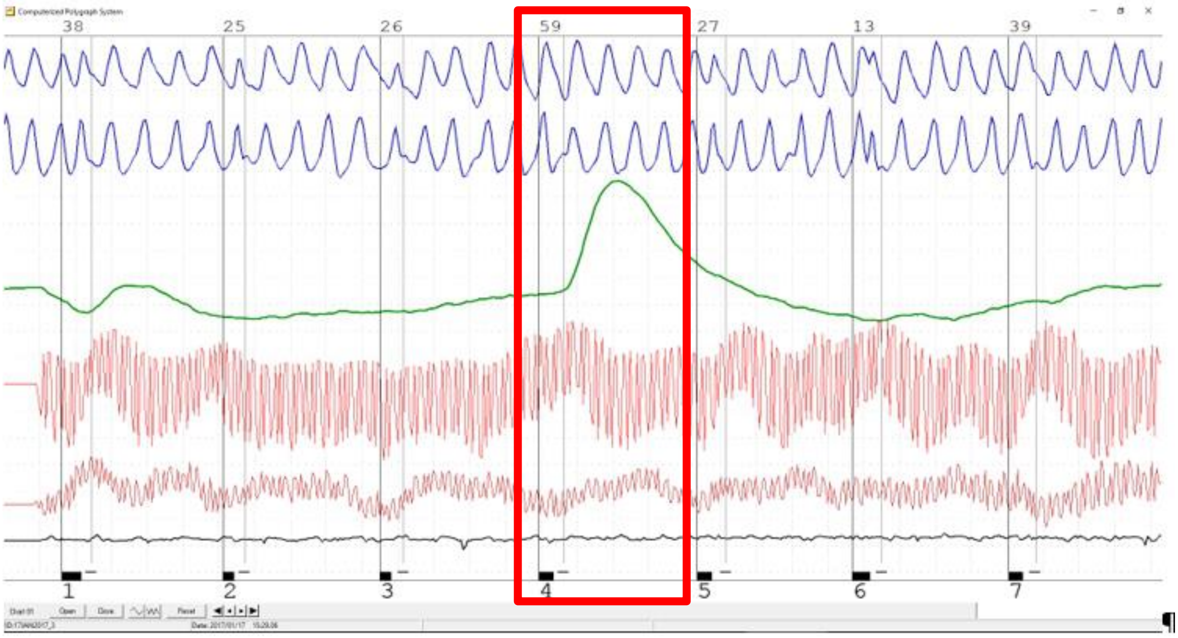

ภาพ5 ตัวอย่างภาพเส้นกราฟของผู้เข้าร่วมการทดสอบลำดับที่ 5 เพศชาย โดยเส้นกราฟสีเขียวแสดงผลการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบ

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นเส้นกราฟสีเขียวพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด ณ ตำแหน่งคำถามที่ 4 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมการทดสอบได้ทำการกล่าวหลอกลวง

ตาราง1 ผลการจับเท็จโดยเครื่อง Computerized Polygraph System 2

Computerized Polygraph System 2					
คนที่	เลขที่เลือก	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี Peak	ตำแหน่ง Peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
1	7	5	1	5	1
2	8	4	0	0	0
3	1	5	1	4	0
4	8	4	1	6	0
5	4	4	1	4	1
6	6	4	1	4	1
7	3	4	1	4	1
8	4	4	1	4	1
9	4	4	0	0	0
10	8	4	1	6	0

ตาราง1 ผลการจับเท็จโดยเครื่อง Computerized Polygraph System 2

Computerized Polygraph System 2					
คนที่	เลขที่เลือก	ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่	มี Peak	ตำแหน่ง Peak	ตรงกับคำถามที่เลือก
11	6	4	1	3	0
12	9	4	1	4	1
13	4	4	1	4	1
14	6	4	1	3	0
15	2	4	1	4	1
16	8	4	1	2	0
17	8	4	1	2	0
18	6	4	1	4	1
19	5	4	0	0	0
20	7	4	1	4	1
21	8	4	1	4	1
22	4	4	1	4	1
23	5	4	1	4	1
24	8	4	1	3	0
25	6	4	1	6	0
26	7	4	1	4	1
27	9	4	1	4	1
28	3	4	1	4	1
29	2	4	1	4	1
30	5	4	1	3	0
31	9	4	1	2	0
32	6	4	1	4	1
33	3	4	1	4	1
34	9	4	1	4	1
รวม					20

<u>หมายเหตุ:</u>

คนที่ หมายถึง ลำดับของผู้เข้ารับการทดสอบ

เลขที่เลือก หมายถึง หมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือก

ตำแหน่งที่เลขที่เลือกอยู่ หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่จัดวางหมายเลขที่ผู้เข้ารับการทดสอบเลือกไว้
มี peak หมายถึง ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลง โดยหมายเลข 1 คือมี peak หมายเลข 0 คือไม่มี peak
ตำแหน่ง peak หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด
ตรงกับคำถามที่เลือก หมายถึง ตำแหน่งคำถามที่ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการทดสอบมีการเปลี่ยนแปลงสูงสุดเป็นตำแหน่งที่หมายเลขซึ่งผู้เข้ารับการทดสอบได้เลือกไว้
จากตาราง 1 แสดงสรุปผลการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังของผู้เข้ารับการทดสอบทั้งหมด 34 ราย เมื่อวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังด้วยเครื่อง Computerized Polygraph System 2 พบว่า เครื่องโปลีกราฟสามารถตรวจจับการกล่าวหลอกลวงของผู้เข้ารับการทดสอบ จำนวน 20 คน จากทั้งหมด 34 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 โดยผลการทดสอบแสดงออกมาเป็นเส้นกราฟแสดงจุดสูงสุดบริเวณคำถามที่ผู้เข้ารับการทดสอบทำการกล่าวหลอกลวง

สรุปและอภิปรายผล

จากการทดสอบกับผู้เข้าทำการทดสอบ จำนวน 34 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย 17 คน และเพศหญิง 17คน พบว่าเครื่อง Computerized Polygraph System 2 สามารถทำการตรวจจับการหลอกลวงได้ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 แบ่งออกเป็นเพศชาย 10 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 และเพศหญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเครื่อง Computerized Polygraph System 2 ที่ใช้แถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังร่วมด้วยวิธีการทดสอบจุดสุดยอดของความตึงเครียดด้วยชุดคำถามแบบตัวเลขเปิดเผยสามารถทำการตรวจจับการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่จำกัดเพศ อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้เข้าร่วมการทดสอบอีกจำนวนหนึ่งที่เครื่องไม่สามารถทำการตรวจจับการหลอกลวงได้ อาจเนื่องมาจากการที่ผู้เข้ารับการทดสอบเข้ารับการทดสอบโดยไม่ได้มีแรงผลักดันจากเรื่องจริง กล่าวคือ ไม่ว่าเครื่องจับเท็จจะจับเท็จได้หรือไม่ได้ก็ไม่มีผลต่อผู้เข้ารับการทดสอบ หรือผู้เข้ารับการทดสอบบางคนเข้ามาเพื่อทดสอบเพื่อต้องการจะเอาชนะเครื่องเพียงเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้แทนที่ผู้เข้ารับการทดสอบจะนึกถึงเลขที่ตนได้เลือกไว้กลับนึกถึงวิธีการเอาชนะการทำงานของเครื่องและคิดถึงแต่การคาดเดาลำดับเลขลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. เพิ่มการตรวจจับการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางร่างกายชนิดอื่น เช่น แถบวัดความดันโลหิต-ชีพจร หรือแถบวัดความเข้มข้นของโลหิตที่ปลายนิ้ว ควบคู่กับแถบวัดปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ผิวหนังในการตรวจจับการหลอกลวงเพื่อเพิ่มความถูกต้องและแม่นยำในการวัดได้มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการทดสอบและเปรียบเทียบการตรวจจับการหลอกลวงด้วยเทคนิควิธีการอื่นๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การทดสอบโดยใช้บัตร (card test) หรือการทดสอบโดยใช้สี (color test) เปรียบเทียบกับการทดสอบโดยใช้ตัวเลขทราบเปิดเผย (known number test) เพื่อทดสอบดูว่าวิธีการไหนได้ผลลัพธ์ออกมาดีที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความกรุณา เอื้อเฟื้ออุปกรณ์การทดลองและให้คำแนะนำ และแนวทางในการพัฒนางานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Boucsein, W., (2012). Electrodermal Activity, 2 editions, Springer New York Dordrecht Heidelberg London.

Fienberg, S.E., et al., (2003). The Polygraph and Lie Detection. Washington, D.C.: The National Academic Press.

Lieberman, D.J., (2008). Never be Lied to Again. วีเลิร์น จำกัด.

News18. (2017). ผลจับเท็จ “สับวาปี-ครูอ๋อง” โกหก ดีเอสไอรู้เห็นปั้นพยานเท็จ. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก: http://www.newtv.co.th/news/8956. (สืบค้นวันที่ 30 มิถุนายน 2561).

Szentkuti, A., Kavanagh, H. S., & Grazio, S. (2011). Infrared Thermography and Image Analysis for Biomedical Use. Periodicum Biologorum, 113, 385-392.

Sumriddetchkajorn, S. & Somboonkaew, A. Thermal Analyzer Enables Improved Lie Detection in Criminal-suspect Interrogations. SPIE, 1-3.

Wongwattana, S., Amsa-art, L., Phothihang, P., Prakrongjai, P. (2016). The Image of Pibulsongkram.

เดลินิวส์ออนไลน์. (2555). จับโกหกจากภาษากาย!. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://blog.eduzones.com/snowytest/102259. (วันที่ค้นข้อมูล 8 พฤศจิกายน 2558).

ซิลเวอร์แมน อี, (2547).General Psychology. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล, รศ. (มปป).เอกสารประกอบการสอนวิชาโพลีกราฟ (910732). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผู้จัดการออนไลน์. (2554). จิตวิทยาทั่วไป: นักวิจัยไขเคล็ดลับ จับโกหก. จิตวิทยาทั่วไปและสุขภาพจิต. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://mgronline.com. (วันที่ค้นข้อมูล 8 พฤศจิกายน 2558).

สำนักข่าวเนชั่น. (2017). ผลจับเท็จ "ไม่โกหก" เหยื่อค้ากามแม่ฮ่องสอนซัดผู้ว่าฯ. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก: http://www.nationtv.tv/main/content/378546098. (สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2561).

อภิชาต ธนรุจิวงศ์. (2553). Study on Galvanic Skin Reflex using Color-Test-Question in Polygraph Techniques. เชียงใหม่: สหสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรรจน์มน ธรรมไชย. (2554). การศึกษาการหลอกลวงกับการกล่าวความจริงโดยใช้เทคนิคฟังก์ชันนอลแมกเนติกเรโซแนนซ์อิเมจิง. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร

A Study of Elderly People's Opinions on the Readiness Preparation in Prompt-pay System of Local Administration Wang Saiphoon Sub - district, Wang Saiphoon District, Phichit Province

สุมารี โพธิ์ศรีงาม* วงศกร เจียมเผ่า
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
*Corresponding author e-mail. : sumaree.p@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร และเปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 300 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test, F-test และค่าความแปรปรวนพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. การเปรียบเทียบจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ สถานภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดูในครัวเรือน และจำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ แตกต่างกันส่งผลให้ความคิดเห็นของผู้สูงอายุแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐลงไปแจกเบี้ยยังชีพเหมือนเดิม และเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ, ระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ , องค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน

Abstract

The objectives of this research were to study the elderly people's opinions on the readiness preparation in prompt-pay system of Local Administration Wang Saiphoon Sub-district, Wang Saiphoon District, Phichit Province and to compare the needs of the elderly people towards the prompt-pay system to perceive their opinions and suggestions on the prompt-pay system. It was a mixed method study: quantitative and qualitative one. The samples were 300 people by using Taro Yamane's formula with the reliability of 95%. The in-depth interview of 26 people also administered. The data were collected by using a questionnaire and in-depth interview and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and multi variated correlation. The findings were as follows: 1. The elderly people's opinions on the readiness preparation in prompt-pay system of Local Administration Wang Saiphoon Sub-district, Wang Saiphoon District, Phichit Province overall were at a moderate level in 4 areas. 2. The comparison classified by personal factors found that age, status, living condition, task on taking care of the family and the received living allowance differences resulted to the differences of the elderly people's opinions significantly different at 0.05. 3. Their opinions and suggestions on the prompt-pay system, the majority would like the government officials to distribute the living allowance the same and should increase the living allowance to correspond the current cost of living and the better quality of live for the elderly people.

Keywords: Comments of the elderly, prompt-pay system, Local Administration Wang Saiphoon Sub - district

บทนำ

ปัจจุบันผู้สูงอายุในสังคมไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนสังเกตเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ในชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะ จึงทำให้เห็นว่าประเทศไทยเรากำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยจะสมบูรณ์ในอีกไม่นานและความต้องการของผู้สูงอายุก็จะตามมา รวมถึงปัญหาสุขภาพที่เพิ่มขึ้นจะมีจำนวนเกินกว่ากำลังการให้บริการทางสุขภาพของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ยากจนในชนบท ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้กำลังประสพปัญหาหลายด้านตั้งแต่ด้านสุขภาพ การต้องพลัดพรากเมื่อสามีหรือภรรยาตายจากกัน และต้องต่อสู้กับความเหงาและสภาพการอยู่คนเดียว ผู้สูงอายุบางรายเกิดความท้อแท้สิ้นหวังที่ทำให้ตนเองต้องเป็นภาระกับลูก ๆ ที่มีรายได้หาเลี้ยงตนเองก็ยังไม่พอเพียง ผู้สูงอายุในสังคมไทยจะได้รับการเคารพนับถือจากลูกหลาน แต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่

สนใจและไม่สามารถพัฒนาความรู้เพิ่มเติมให้ทันยุคสมัยได้ ด้วยเหตุนี้จึงมักถูกมองว่าเป็นไดโนเสาร์เต่าล้านปี ในสายตาของลูกหลานและทำให้มีปัญหาในการเข้าสังคมกับครอบครัวหรือกับลูกหลาน ดังนั้นผู้สูงอายุจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐก็จะต้องเข้ามาส่งเสริมดูแล เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็วพบว่ามีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยผลสำรวจปี 2557 มีจำนวนผู้สูงอายุ 14.9% ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นชาย 13.2% และหญิง 16.1% ซึ่งเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นจากการสำรวจเมื่อปี 2554 ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุ 12.2% ของประชากรทั้งหมด และเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่การสำรวจครั้งแรกเมื่อปี 2537 และพบว่ามีแนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้น (ข้อมูลจากมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ) ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน ด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของสังคมที่ต่างต้องดิ้นรนแก่งแย่งแข่งขันกัน ทำให้มีกลุ่มผู้สูงอายุจำนวนมากถูกปล่อยละเลยหรือทอดทิ้งให้ทำมาหากินเลี้ยงตัวเองไปตามลำพังอย่างไม่มีลูกหลานเหลียวแลหรือได้รับการเอาใจใส่น้อยลง ประกอบกับนโยบายการวางแผนครอบครัวที่ส่งผลให้อัตราการเจริญพันธุ์ของประชากรลดลง จึงทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าสู่ภาวะวัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่มีความเสี่ยงที่จะต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทำให้ไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีคุณภาพจึงประสบปัญหาด้านความมั่นคงทางการเงินส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของตัวผู้สูงอายุและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในภาพรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาหลักๆ ก็คือการที่ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น ทั้งในรูปแบบเบี้ยยังชีพ สวัสดิการด้านสาธารณสุข รวมไปถึงส่วนลดสำหรับบริการสาธารณะอื่นๆ ทำให้งบประมาณของภาครัฐที่ควรถูกนำไปใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทางอื่นมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไม่ได้เกี่ยวข้องแต่เพียงตัวผู้สูงอายุเท่านั้น แต่เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับทุกคนการปฏิรูปนโยบายที่ครอบคลุมในวงกว้างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา ทั้งการปรับสมดุลของชีวิตการทำงานและครอบครัว ตลอดจนนโยบายในช่วงชีวิตการทำงาน ที่จะต้องสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่การปฏิรูปแรงงานและนโยบายด้านภาษี เพื่อสนับสนุนชีวิตการทำงานที่ยาวนานและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐบาลตระหนักเรื่องนี้เป็นอย่างดี โดยบรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้ขับเคลื่อนและได้จัดทำแผนผู้สูงอายุ พร้อมบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ปัจจุบันรัฐบาลได้ มีนโยบายที่เป็นระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่รัฐบาลกำลังพยายามผลักดัน เพื่อให้มีระบบรองรับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐานสอดคล้องกับการใช้งาน

เทคโนโลยีโดยเฉพาะอินเตอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือที่ขยายวงกว้างขึ้นและมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยรวม รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังจึงได้ริเริ่มผลักดันแนวคิด ขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี 2558 ที่ผ่านมา โครงการ National e - Payment เริ่มเป็น รูปเป็นร่างขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ฯ นี้ ซึ่งกำหนดให้มีการดำเนินการโครงการสำคัญคู่ขนานกันไปในห้วงเวลาเดียวกัน ดังนี้

1. ระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ที่เพิ่มความสะดวกในการรับเงินและโอนเงินด้วยค่าธรรมเนียมที่ถูกกว่าบริการโอนเงินข้ามธนาคารแบบเดิม โดยการโอนเงินหรือชำระเงินในปัจจุบันจะต้องใช้หมายเลขบัญชีธนาคาร ซึ่งมีตัวเลขหลายหลัก ทำให้ยากต่อการจดจำและการสื่อสาร แต่การชำระเงินหรือโอนเงินผ่านบริการพร้อมเพย์ จะสามารถทำได้โดยใช้หมายเลขอื่นที่ผู้รับโอนได้ลงทะเบียนไว้กับสถาบันการเงิน โดยในระยะแรกจะเริ่มต้นจากหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ และเลขประจำตัวประชาชน
2. การขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรเดบิต ได้กว้างขวางขึ้น โดยมีต้นทุนการชำระเงินด้วยบัตรลดลง ทั้งในส่วนของการลดภาระของร้านค้าที่รับบัตร และเพิ่มการกระจาย อุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แพร่หลายมากขึ้น ทั้งร้านค้าและหน่วยงานราชการทั่วประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและภาคธุรกิจ โดยการขยาย การใช้บัตรในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการชำระเงินที่สะดวกปลอดภัยมากขึ้นให้กับประชาชน
3. ระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการพัฒนาการจัดทำและนำส่งข้อมูลใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e - Tax Invoice) และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e - Receipt) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนในการจัดทำ รวมทั้งการนำส่งรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและการนำส่งภาษีเมื่อมีการชำระเงิน ผ่านระบบ e-Payment
4. โครงการ e - Payment ภาครัฐ เป็นการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม และพัฒนาระบบการรับจ่ายเงินภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยส่งเสริมการรับจ่ายเงินของหน่วยงานภาครัฐผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมให้มีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับสวัสดิการของภาครัฐ ควบคู่กับการจ่ายเงินให้แก่ประชาชนโดยตรงผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถจ่ายเงินช่วยเหลือและเงินสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้ ตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดความผิดพลาด ความซ้ำซ้อน และโอกาสการทุจริตจากการจ่ายด้วยเงินสดหรือเช็ค

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเลคทรอนิกส์แห่งชาติ ซึ่งหนึ่งในสี่ของยุทธศาสตร์ฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาโครงการที่ 1 ซึ่งเป็นระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์โดยกรมบัญชีกลางจะทดลองนำเบี้ยยังชีพคนชราที่เคยจ่ายโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจ่ายโดยกรมบัญชีกลางแบบเงินสดหรือโอนเข้าบัญชี ในประเด็นการถอนเงินจากบัญชีอาจเป็นปัญหากับประชาชนที่อยู่ในเขตชนบทห่างไกลและเงินช่วยเหลือไม่ถึงมือประชาชน รวมถึงประชาชนอาจเกิดความสับสนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ช่วยเหลืออีกทั้งระบบบริหารจัดการรายชื่อผู้สูงอายุอาจเกิดการตกหล่น

อาทิ การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ การเสียชีวิต หรือการย้ายออกจากพื้นที่ ซึ่งกรอบแนวคิดในการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม คือ หน่วยงานเจ้าของสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ รับลงทะเบียนและตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานรับลงทะเบียนและตรวจสอบคุณสมบัติ ก่อนส่งข้อมูลทั้งหมดให้กับกรมการปกครอง ตรวจสอบข้อมูลบุคคลโดยใช้เลขบัตรประชาชน 13 หลัก ก่อนส่งให้กรมบัญชีกลางจ่ายเงิน เมื่อหน่วยงานเจ้าของสิทธิสวัสดิการและกรมการปกครองตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงส่งข้อมูลให้กรมบัญชีกลางจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่ผู้มีสิทธิ โดยกรมบัญชีกลางจะจ่ายเงินตามที่ผู้มีสิทธิได้แจ้งความประสงค์ไว้ ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ 3 รูปแบบ คือ (1) โอนเงินเข้าบัญชี (2) โอนเข้าพร้อมเพย์ (3) รับเป็นเงินสด โดยส่งเงินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจ่ายให้ผู้มีสิทธิต่อไป (สำนักนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง)

ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลวังรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จึงได้เล็งเห็นและสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ต่อระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นและปัญหาในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ของผู้สูงอายุ และความต้องการในการรับเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูนให้ตรงต่อความต้องการของผู้สูงอายุต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรที่สำคัญ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุ ด้านกระบวนการและขั้นตอน และด้านความสะดวก ในการนำเสนอกรอบแนวความคิดของการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตรดังต่อไปนี้

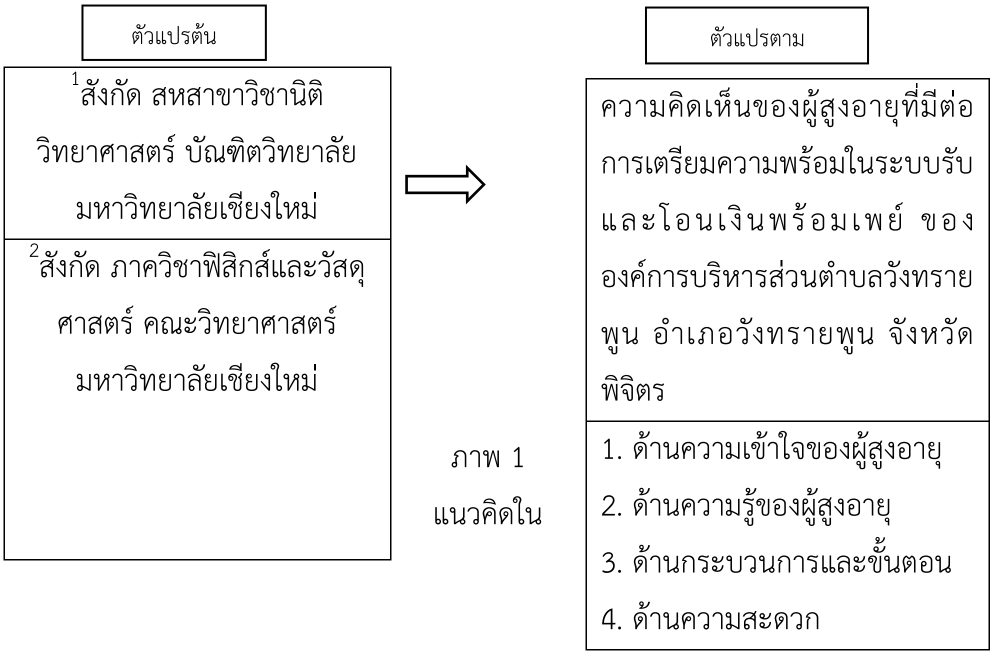

ภาพ 1 แนวคิดใน กรอบ การวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำนวน 935 คน (ข้อมูลประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2560)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ “ Taro Yamane ” ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ± 5% ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 280 คน แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน เพื่อความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

สูตรการคำนวณ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

N = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ควรสุ่ม

e^2 = ระดับการคลาดเคลื่อนจากการสุ่มร้อยละ 5

N = ขนาดจำนวนประชากร

แทนค่า

$$n = \frac{935}{1 + 935\,(0.05)^2}$$

$$n = 280$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากแกนนำผู้สูงอายุแต่ละหมู่โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรต้นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้ จำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 4 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจก

แจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ปัญหาและความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล วังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล วังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 4 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาค่าสัมพันธ์ระหว่าตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t - test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และค่าเอฟ (F - test) ตัวแปรที่ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ใช้การหาค่าความแปรปรวนพหุคูณ (Multivariate Test) สำหรับตัวแปรที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป และค่าความแปรปรวนพหุคูณ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์แกนนำผู้สูงอายุ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นความเรียงซึ่งจะเป็นการที่เน้นในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นของแกนนำผู้สูงอายุในการให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยนำมาเขียนสรุปเป็นร้อยแก้ว เพื่ออธิบายถึงการแสดงความคิดเห็นประกอบกับหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการมากขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรอง และแนะนำตัวผู้วิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดเตรียมแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. ทำการลงพื้นที่สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และจัดเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง ทั้งหมด 300 ชุด

4. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูล

5. สรุปและเขียนรายงาน

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 จากการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 125 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.7 จำแนกตามอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ช่วงอายุระหว่าง 60 - 69 ปี

จำนวน 166 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา คือ ช่วงอายุระหว่าง 70 - 79 ปี จำนวน 91 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.3 ช่วงอายุระหว่าง 80
- 89 ปี จำนวน 40 รายคิดเป็นร้อยละ 13.3 และช่วงอายุตั้งแต่ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.0 จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมา คือ สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.7 และสถานภาพโสด จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.3 จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่กับบุตรหลาน จำนวน 93 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมา คือ อยู่กับทั้งคู่สมรสและบุตรหลาน จำนวน 92 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.7 อยู่กับคู่สมรส จำนวน 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.0 อยู่คนเดียว จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.0 และอยู่กับญาติพี่น้อง จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.3 จำแนกตามภาระการเลี้ยงดู พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภาระที่ต้องเลี้ยงดูมากกว่า 2 คน จำนวน 125 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมา คือ ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 2 คน จำนวน 79 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.3 ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 1 คน จำนวน 54 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.0 และไม่มี จำนวน 42 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.0 จำแนกตามแหล่งที่มารายได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบส่วนใหญ่ จำนวน 233 คน มีรายได้จากสวัสดิการจากรัฐ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ จากการอุปการะบุตรหลาน/ญาติ จำนวน 163 คิดเป็นร้อยละ 30.1 การประกอบอาชีพจำนวน 116 คิดเป็นร้อยละ 21.4 และอื่นๆ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 จำแนกตามจำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับเบี้ยยังชีพ 600 บาท จำนวน 167 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.7 รองลงมา คือ ได้รับเบี้ย 700 บาท จำนวน 88 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.3 ได้รับเบี้ย 800 บาท จำนวน 42 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.0 และได้รับเบี้ย 1,000 บาท จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.0 จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 2,001 - 3,000 บาทต่อเดือน จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 รองลงมา คือ รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 1,001 - 2,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 รายได้เฉลี่ยทั้งหมดไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 16.0 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 3,001 - 4,000 บาทต่อเดือน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 11.0 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 5,001 - 6,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 20 คิดเป็นร้อยละ 6.7 รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 6,001 - 7,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 4.7 และรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 7,001 - 8,000 บาทต่อเดือน จำนวน 9 คิดเป็นร้อยละ 3.0

1.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.24	0.74	ปานกลาง
2. ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.37	0.77	ปานกลาง
3. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.28	0.47	ปานกลาง
4. ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	3.14	0.48	ปานกลาง
โดยรวม	3.26	0.46	ปานกลาง

จากตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างจำนวนผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.26 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับท้ายสุด ได้แก่ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงิน มีค่าเฉลี่ย 3.37 ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.28 ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.24 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.14

1.3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า

1.3.1 ตัวแปรต้น 2 กลุ่ม ได้แก่

ตาราง 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ในด้านต่างๆ จำแนกตามเพศ

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร	F	Sig.	t	df	Sig.
1. ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	.001	.981	.139	300	.890
			.139	266.402	.890

2. ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	.424	.515	-.223	300	.824
			-.222	261.704	.825
3. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์	.535	.465	-.592	300	.554
			-.590	263.400	.556
4. ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์	1.181	.278	.297	300	.766
			.301	277.507	.764
รวม	.393	.531	-.110	300	.913
			-.109	261.004	.913

จากตาราง 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตรในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงิน พร้อมเพย์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3.2 ตัวแปรต้น 3 กลุ่ม ขึ้นไป

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ จำแนกตามอายุ

		Mean Difference (I-J)	Std.Error	Sig
60 - 69	70 - 79	.41946*	.08331	.000
	80 - 89	.58006*	.11250	.000
	90 ปีขึ้นไป	.81506*	.37209	.029
70 - 79	60 - 69	-.41946*	.08331	.000
	80 - 89	.16060	.12117	.186
	90 ปีขึ้นไป	.39560	.37480	.292
80 - 89	60 - 69	-.58006*	.11250	.000

	70 - 79	-.16060	.12117	.186
	90 ปีขึ้นไป	.23500	.38235	.539
90 ปีขึ้นไป	60 - 69	-.81506*	.37209	.029
	70 - 79	-.39560	.37480	.292
	80 - 89	-.23500	.38235	.539

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อ การเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ ช่วงอายุ 60 - 69 ปี กับ ช่วงอายุ 70 - 79 ปี , ช่วงอายุ 80 - 89 ปี และช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

1.4 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ที่มีอายุ สถานภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดู จำนวนเบี้ยยังชีพ มีผลต่อระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อ การเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และจำนวนรายได้ทั้งสิ้น ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 26 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน หมู่ละ 2 คน พบว่าการเปลี่ยนระบบการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์นั้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกัน คือจำเป็นจะต้องเปิดบัญชีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้รองรับการโอนเงินเข้าบัญชีเพราะในอนาคตข้างหน้ารัฐบาลจะต้องโอนเงินเข้าบัญชีที่เป็นพร้อมเพย์ให้เท่านั้น และจะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปจ่ายเบี้ยยังชีพให้และอาจจะมีการยุบองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลอีกในอนาคต รวมถึงเป็นแนวโน้มของรัฐบาลที่จำเป็นต้องเปิดสมุดบัญชีที่เป็นพร้อมเพย์หรือบางคนที่รับโอนเงินเข้าบัญชีอยู่ก็ต้องไปเปลี่ยนสมุดบัญชีให้เป็นพร้อมเพย์ ซึ่งขั้นตอนไม่ได้ยุ่งยากและซับซ้อนมากจนเกินไป จะมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการและชี้แจงให้ทำตามขั้นตอน และการเปิด

บัญชีที่เป็นพร้อมเพย์นั้น ก็เพื่อให้รัฐบาลโอนเงินเข้าบัญชีตนเองโดยตรงจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพที่ตรงตามวันที่ตนได้รับเหมือนกันทุกเดือน ซึ่งกระบวนการรับและจ่ายเงินเบี้ยยังชีพในระบบพร้อมเพย์นั้นได้เชื่อมโยงกับ ไทยแลนด์ 4.0 เป็นการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้ง 4 ด้าน ทำให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับท้ายสุด ได้แก่ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ จตุพร ตันเส้า (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งทำการศึกษาจำนวน 5 อบต. คืออบต.บ้านกาด อบต.ดอนเปา อบต.ทุ่งปี้ อบต.ทุ่งรวงทอง และอบต.แม่วิน จาก พบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วางจังหวัดเชียงใหม่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากในด้านความพึงพอใจบุคลากรรองลงมาคือ ความพึงพอใจการประชาสัมพันธ์ และลำดับสุดท้ายคือ ความพึงพอใจการดำเนินการการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี เป็นที่พึงพอใจของผู้สูงอายุอย่างไรก็ตามหากพิจารณาเป็นรายองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ายังมีบางองค์การบริหารส่วนตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนเปา ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการในเรื่องการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการดำเนินการจัดการเบี้ยยังชีพให้ดีขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งประสบเหมือนกันก็คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่มีจำนวนมาก เกินกว่างบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลจะช่วยเหลือให้ได้ทั่วถึงและครบถ้วน นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีปัญหาอุปสรรคในการมาติดต่อขอรับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล คือผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเดินทางมารับเบี้ย ยังชีพที่สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลลำบาก เนื่องจากมีปัญหาสุขภาพ และระยะทาง จึงมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำเงินเบี้ยยังชีพไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุที่หมู่บ้าน โดยจ่ายเป็นเงินสดต้องการรับเป็นรายเดือนๆ ละ 1 ครั้ง มากกว่าราย 3 เดือน หรือ 6 เดือน และความต้องการส่วนใหญ่ก็คือต้องการให้เพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวารุณา ฉิมพลีกุล (2551 ,

บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการแก้ไข และปรับปรุงโครงการให้เหมาะสม โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า โครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพราะหลักเกณฑ์ขาดความเป็นรูปธรรมไม่สามารถวัดได้จริง ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานไม่สามารถคัดเลือกผู้สูงอายุที่เหมาะสมที่ควรเข้าร่วมโครงการได้โดยยังมีผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอีกประมาณ 100 คน นอกจากนี้พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของโครงการ ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลจ่ายเป็นเงินสดโดยจ่ายครั้งละ 3,000 บาท โดยมารับทุก ๆ 6 เดือน เพราะได้เป็นเงินก้อน ไม่ต้องเสียค่ารถไม่ต้องเสียเวลามารับบ่อย ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานที่ต้องการให้โอนเข้าบัญชีเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานเพราะมีผู้ปฏิบัติงานน้อย ส่วนของสถานที่ในการรับเงินก็ยังคงให้มารับที่เดิม คือที่เทศบาลเมืองบ้านสวน อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเกี่ยวกับการนำเงินไปใช้เพราะผู้สูงอายุที่รับเงินไปแล้วไม่สามารถใช้เงินได้เพียงพอกับระยะเวลาที่กำหนด ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้คือเทศบาลเมืองบ้านสวนควรมุ่งส่งเสริมสวัสดิการด้านอื่นให้แก่ผู้สูงอายุไม่ควรเน้นเฉพาะการให้เงินสงเคราะห์อย่างเดียวทั้งนี้เพราะเงินที่ได้รับ ผู้สูงอายุไม่สามารถใช้จ่ายได้เพียงพอ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ ควรจัดอบรมสัมมนาผู้ปฏิบัติงานด้านนี้เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ข้อคิดเห็นและถกเถียงในประเด็นที่สงสัยหรือข้องใจ เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศแตกต่างกันส่งผลต่อ ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามอายุ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกัน ดังนี้ คือ ช่วงอายุ 60 - 69 ปี กับ ช่วงอายุ 70 - 79 ปี ช่วงอายุ 80 - 89 ปี และช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป โดยมี

ความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.3 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามสถานภาพ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ สถานภาพสมรส แตกต่างกับสถานภาพหม้าย / หย่าร้าง / แยกกันอยู่ ส่วนด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์และด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.4 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัย ในด้านด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ ลักษณะการอยู่อาศัยอยู่กับคู่สมรสและอยู่กับทั้งคู่สมรสและอยู่กับบุตรหลานและอยู่กับทั้งคู่สมรสและบุตรหลานและอยู่คนเดียว ส่วนด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.5 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามภาระที่ต้องเลี้ยงดู ในด้าน ความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมพย์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์มีความแตกต่างกัน คือ ภาระที่ต้องเลี้ยงดูมากกว่า 2 คน กับ ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 1 คน ภาระที่ต้องเลี้ยงดู 2 คน และไม่มีภาระที่ต้องเลี้ยงดู

2.6 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามแหล่งที่มารายได้ ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.7 ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามเบี้ยยังชีพ ในด้านด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความ

แตกต่างกันดังนี้ คือ เบี้ยยังชีพ 600 บาท กับ เบี้ยยังชีพ 700 บาท กับ เบี้ยยังชีพ 800 บาทและเบี้ยยังชีพ 1,000 บาท ด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.8 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามรายได้ทั้งสิ้น ในด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบรับและ โอนเงินพร้อมเพย์ และด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ไม่มีความแตกต่างกันพิจิตร ส่วนด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ มีความแตกต่างกัน ดังนี้ คือ รายได้ทั้งสิ้น ไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน กับ รายได้ทั้งสิ้น 5,001 - 6,000 บาท ต่อเดือนและ 1,001 - 2,000 บาท ต่อเดือน และรายได้ทั้งสิ้น 4,001 - 5,000 บาทต่อเดือน 5,001 - 6,000 บาท ต่อเดือน 7,001 - 8,000 บาทต่อเดือนและ รายได้ทั้งสิ้น 1,001 - 2,000 บาท ต่อเดือน และรายได้ทั้งสิน 5,001 - 6,000 บาทต่อเดือน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ดังนี้ ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่มีการเตรียมความพร้อมในการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 , 12 , 13 จะมีความแตกต่างจากหมู่ที่ 1 , 2 , 3 และ 4 ในการเดินทางมาเบิกเงินเบี้ยยังชีพด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 , 12 , 13 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปให้เงินเบี้ยยังชีพตามหมู่บ้านเหมือนเดิม เพราะจะได้รับเงินสดและไม่ต้องเสียวลาและไม่ต้องเสียค่าจ้างในการออกมากดเงินหรือเบิกเงิน แต่ทั้งนี้ ในกลุ่มผู้สูงอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จะมีความเห็นว่าให้โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารมากกว่าที่จะมารับเงินสดเพราะเงินที่โอนเข้าในบัญชีสามารถเป็นเงินเก็บสะสมไปได้เรื่อย ๆ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับท้ายสุด ได้แก่ ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงิน พร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านความรู้ของผู้สูงอายุในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการใช้งานในระบบการรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ด้านความเข้าใจของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ และ ด้านความสะดวกของผู้สูงอายุในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ พบว่า อายุ สถานภาพ ลักษณะการอยู่อาศัย ภาระที่ต้องเลี้ยงดู แหล่งที่มารายได้ และจำนวนตามเบี้ยยังชีพที่ได้รับ มีผลต่อระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพ เพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่ดีขึ้นเพราะเห็นว่าจำนวนเงินที่ได้รับ 600 บาท น้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่ต้องรับภาระเลี้ยงดู และวิธีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าการโอนเข้าบัญชีธนาคาร ไม่สะดวกในการไปธนาคาร เนื่องจากระยะทาง รวมถึงอายุที่มากขึ้น และการเขียนหนังสือ จึงไม่สามารถกดเงินจากตู้เอทีเอ็มได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การนำเงินสดเข้าไปจ่ายตามหมู่บ้านสะดวกที่สุดเพราะจะทำให้ผู้สูงอายุออกมาพบปะกัน พูดคุยกัน และอยากให้รัฐบาลให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นโดยการปรับเบี้ยยังชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันและคุณภาพชีวิตขงผู้สูงอายุที่ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และข้อแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

จตุพร ตันเส้า.(2551).**การจัดการเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่** การค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วารุณา ฉิมพลีกุล. (2551). **ปัญหาและอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเทศบาล เมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.**รัฐประศาสนศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Yamane, Taro. (1970). **Statistics: An Introductory Analysis**. Third editio. New york : Harper and Row Publication.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย กรณีศึกษา : ประชาชนหมู่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

Participation of Community for Exercise Promotion Case Study: People Moo 8, Ban Thung Ruang Thong, Tung Gra-Beu Subdistrict, Yan Ta Khao District, Trang Province

ฑิฆัมพร สองพัง(Tikamporn Songpang) ภาริณี ไชยเกสร(Parinee Chaikesorn)
รุรดา พุฒิตรีภูมิ(Rujirada Puttitrepume) กมลรัตน์ นุ่นคง(Kamonrat Nunkong)*
สาลี อินทร์เจริญ(Salee Inchareon) สิริมา วังพะยอม(Sirima Wangpayom)
วิลาวรรณ ศรีพล(Wilawan Sripon) สุพัตรา ใจเหมาะ(Suphattra Jaimoh)
หลักสูตรสาธารณสุขศาตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง
*Corresponding author. E-mail:kamonrat@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนรวม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน 2) พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน และ 3) เปรียบเทียบแรงสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง รวบรวมจากแบบสอบถามที่ได้จากอาสาสมัครจำนวน 143 คน (อายุ 15 - 59 ปี) ที่ไม่ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้ Paired t-test ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย ในด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.3 , S.D.= 0.6) การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.5 , S.D.= 0.5) การมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.8 , S.D.= 0.4) การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.1 , S.D.= 0.6) นอกจากนี้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ($\bar{x}$ = 17.9 ± 3.1) ทัศนคติต่อการออกกำลังกาย ($\bar{x}$ = 37.2 ± 3.9) และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ($\bar{x}$ = 45.7 ± 5.6) สูงกว่าคะแนนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x}$ = 16.8 , 34.3 , 40.6 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($P \leq 0.05$)

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมสุขภาพ พฤติกรรมการออกกำลังกาย

Abstract

This research, performing based on the Participatory Action Research (PAR), was aimed to 1) study the participation of community in an exercise of citizen, 2)develop the participatory activities of community in the exercise of the people and 3) compare the support of the family, the attitude towards the exercise and the exercise behavior before and after the participation activity of community in the exercise of people who lived in Moo 8, Ban Thung Ruang Thong, Tung Gra-Beu Subdistrict, Yan Ta Khao District, Trang Province. All data were collected from thequestionnaires obtained from 143 volunteers (15- to 59-year-old) who had no exercise or had exercise but did not meet the criteria.The data were analyzed using 1) the descriptive statistics including frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, and 2) the inferential statistics utilizing paired t-test. The results showed that the overall participations of the people to the promotion exercise behavior activity related to the decision making were at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.3, S.D.=0.6). The overall participations of the people to promotion exercise behaviors for the point of practice were at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.5, S.D.=0.5). The overall participations of the people to promotion exercise behaviors in terms of benefits were at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.8, S.D.=0.4). The overall participations of the people to promotion exercise behaviors for the case of the evaluation were at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.1, S.D.=0.6).In addition, the average scores after participating in exercise activities using participatory processes, for the family support ($\bar{x}$ = 17.9±3.1), the attitude towards exercise ($\bar{x}$ =37.2±3.9) and the exercise behavior ($\bar{x}$ =45.7±5.6) were significantly higher than those before participating ($\bar{x}$ = 16.8, 34.3, 40.6, respectively) at 95 % confidence level ($P \leq$ 0.05).

Keywords: Community participation, Health promoting, Exercise behavior

บทนำ

ปัญหาสุขภาพของคนไทยในปัจจุบันเป็นผลมาจากบริบททางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ระบบทุนนิยม และเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการใช้เกินความจำเป็นและไม่เหมาะสม ส่งผลให้คนไทยมีแบบแผนในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ท่ามกลางค่านิยม

วัฒนธรรมและสังคมแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงและเป็นภัยคุกคามสุขภาพ เกิดการระบาดของโรควิถีชีวิตหรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) ที่สามารถป้องกันได้ และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ แก่งแย่งแข่งขัน ทำให้ขาดการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพ (แผนยุทธศาสตร์สุขภาพดี วิถีชีวิตไทย พ.ศ. 2554 - 2563, 2554) โดยพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค ได้แก่ การขาดการออกกำลังกาย ร้อยละ 27.1 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ , 2559) จากการสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายของประชาชน อายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2554 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ จำนวน 42.6 ล้านคน ไม่ออกกำลังกาย มีผู้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเพียง 15.1 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 4 ของประชาชนทั้งหมด ซึ่งลดลงกว่าการสำรวจในปี พ.ศ.2550 ที่มีผู้ออกกำลังกาย ร้อยละ 29.0 และจากผลสำรวจเดียวกันนี้ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายของผู้ป่วย พบว่า มีผู้ป่วยในรอบ 1 เดือน ก่อนสำรวจจำนวน 17.1 ล้านคน เป็นผู้ที่ไม่ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายมากถึงร้อยละ 73.0 ขณะเดียวกันในผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลที่มี 3.2 ล้านคน พบว่า เป็นผู้ที่ไม่ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ร้อยละ 76.0 ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างชัดเจนว่าการออกกำลังกายป้องกันการป่วยได้ โดยผู้ที่ไม่ออกกำลังกายจะมีโอกาสป่วยมากกว่าผู้ที่ออกกำลังกายมากถึง 3 เท่าตัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ , 2554) การไม่ออกกำลังกาย เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเสียชีวิตได้เทียบเท่ากับการสูบบุหรี่ หรือโรคอ้วน ซึ่งจะทำให้สมรรถภาพร่างกายเสื่อมลงเรื่อย ๆ และเป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดโรควิถีชีวิตหรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจเสื่อมสภาพ โรคประสาทเสียสมดุลยภาพ โรคความดันโลหิตสูง โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคกระดูกและข้อ เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ , 2558) สุขภาพและพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีสุขภาพไม่ดีเกิดขึ้นเนื่องจากหลายสาเหตุ ดังนั้นสิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น จำเป็นจะต้องใช้หลาย ๆ วิธี PRECEDE-PROCEED MODEL เป็นกระบวนการวินิจฉัยเพื่อการวางแผน และประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพที่มีแนวคิดว่าพฤติกรรมบุคคลมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย (Multiple Factors) (Green & Kreuter , 1999) จึงนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ผลการศึกษาความต้องการการออกกำลังกายของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนมีความต้องการด้านบุคลากรผู้ให้การบริการ เนื่องจากไม่มีผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการออกกำลังกายอย่างเพียงพอ รองลงมาด้านการบริการวิชาการ คือ ประชาชนต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ และมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มยังขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออกกำลังกาย เช่น กลุ่มคนยากจน ที่ต้องใช้เวลาในการหาเลี้ยงชีพ ทำให้ขาดโอกาสในการออกกำลังกาย ดังนั้น จึงต้องมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น และด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประชาชนต้องการมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมออกกำลังกาย มีสถานที่ออกกำลังกายได้มาตรฐาน และมีอุปกรณ์ในการออกกำลังกายชนิดต่างๆ อย่างเพียงพอ (จีรวรรณ ภักดีฉนวน ,

2554) จากการสำรวจข้อมูลการออกกำลังกายของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 15 - 59 ปี มีการออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์มากที่สุด ร้อยละ 82.6 ซึ่งสาเหตุสำคัญของการไม่ออกกำลังกาย คือ สถานที่หรืออุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายในชุมชนไม่เพียงพอ มีสภาพชำรุด ไม่พร้อมต่อการใช้งาน และไม่มีหน่วยงานหรือผู้นำในการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน ร้อยละ 69.4 รองลงมา คือ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ร้อยละ 66.7 การทำงาน เช่น การกรีดและเดินเก็บน้ำยาง เป็นการออกกำลังกาย ร้อยละ 66.7 และไม่มีเวลา เนื่องจากต้องทำงานเลี้ยงชีพ ร้อยละ 63.9 ตามลำดับ ซึ่งการออกกำลังกายครบตามเกณฑ์จะทำให้ห่างไกลจากโรค อาทิเช่น รอบเอวลดลง ค่าดัชนีมวลกายปกติ การดำเนินงานด้านสาธารณสุขในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohenn & Uphoff, 1980 อ้างถึงใน โสภิดา ศรีนุ่ม , 2558) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความความสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชน ซึ่งการออกกำลังกายเป็นประจำนั้นจะทำให้สุขภาพดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งสามารถช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงของโรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคอ้วน โรคเบาหวานเป็นต้นจึงได้ร่วมหาแนวทางในการในการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง
3. เพื่อเปรียบเทียบแรงสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกายของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohenn & Uphoff , 1980 อ้างถึงใน โสภิดา ศรีนุ่ม , 2558) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และหลักแนวคิดแบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ PRECEDE-PROCEED Model (เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง , 2550) ในขั้นตอนที่ 3 และ 4 เป็นแนวคิดพื้นฐานสำหรับมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่ไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ จำนวน 210 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่ไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ จำนวน 143 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครซซี่และมอแกน (Krejcie & Morgan , 1970) และสุ่มตัวอย่างเชิงระบบ (Systematic Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ โปรแกรมการจัดการออกกำลังกายโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม มีระยะเวลาดำเนินการ 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้ 1) การสนทนากลุ่ม 2) การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงาน 3) การประเมินสุขภาพเบื้องต้น 4) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย 5) สาธิตวิธีการออกกำลังกาย 6) การออกกำลังกายแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การเต้นแอโรบิค การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน 7) การติดตามและกระตุ้นเตือนการออกกำลังกายในแต่ละสัปดาห์ และ 8) การประเมินผลการออกกำลังกายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการออกกำลังกาย เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย กรณีศึกษา : ประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามของ วราภรณ์ คำรศ และคณะ (2556) ประกอบไปด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ทัศนคติต่อการออกกำลังกาย

ส่วนที่ 3 แรงสนับสนุนจากครอบครัว

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการออกกำลังกาย

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกำลังกาย

มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 30 นาที

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2561

5. การวิเคราะห์ขอมูล

การวิเคราะหขอมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่อวิเคราะห์ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการออกกำลังกาย ระดับการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ระดับพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยใช้สถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติ และพฤติกรรมการออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกกำลังกาย โดยใช้สถิติ Paired t - test

6. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยได้นำเสนอเค้าโครงร่างวิจัย ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่าง ในการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม ชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างถือเป็นความลับ และผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาแบบภาพรวม และนำผลไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น ผู้เข้าร่วมการศึกษาสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรม และตอบแบบสอบถามได้ตลอด โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบ หากยินยอมเข้าร่วมการศึกษา ขอให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการศึกษา จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.2 มีอายุเฉลี่ย 38.7 มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ร้อยละ 25.9 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 15.4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ประเด็นความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.3	0.6	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	2.5	0.5	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.8	0.4	ปานกลาง
ด้านมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.1	0.6	ปานกลาง

จากตาราง 1 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.3 , S.D.= 0.6) มีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.5 , S.D.= 0.5) มีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.8 , S.D.= 0.4) มีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.1 , S.D.= 0.6)

2. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ทัศนคติ ความเชื่อ เพื่อใช้ค้นหาคำอธิบายสำหรับสาเหตุของการไม่ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ในชุมชน ทั้งนี้มีการวางแผน และกำหนดกิจกรรม เพื่อหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อสม. แกนนำประชาชน ประชาชน และผู้วิจัย ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น จะมีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านทุ่งรวงทอง ให้เหมาะสมกับวัย และสภาพร่างกายของประชาชน

โปรแกรมการจัดการออกกำลังกายโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม มีระยะเวลาดำเนินการ 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วย 8 กิจกรรม ดังนี้ 1) การสนทนากลุ่ม 2) การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงาน 3) การประเมินสุขภาพเบื้องต้น 4) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย 5) สาธิตวิธีการออกกำลังกาย 6) การออกกำลังกายแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การเต้นแอโรบิค การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน 7) การติดตามและกระตุ้นเตือนการออกกำลังกายในแต่ละสัปดาห์ และ 8) การประเมินผลการออกกำลังกายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ

3. เปรียบเทียบการสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติต่อการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ก่อนและหลังจากดำเนินกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	N	$\bar{x}$	S.D.	T	p-value
การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว (ก่อน)	143	16.8	2.9	-7.9	<0.01*
การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว (หลัง)	143	17.9	3.1		

*p<.01

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยการได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวหลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 17.9 , S.D.= 3.1) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 16.8 , S.D.= 2.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	n	$\bar{x}$	S.D.	T	p-value
ด้านทัศนคติต่อการออกกำลังกาย (ก่อน)	143	34.3	3.9	-13.5	<0.01*
ด้านทัศนคติต่อการออกกำลังกาย (หลัง)	143	37.2	3.9		

*p<.01

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติต่อการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมี

ส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการออกกำลังกายหลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ =37.2 , S.D.= 3.9) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 34.3 , S.D.= 3.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการออกกำลังกาย ระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	N	$\bar{x}$	S.D.	T	p-value
พฤติกรรมการออกกำลังกาย (ก่อน)	143	40.6	6.9	-11.1	<0.01*
พฤติกรรมการออกกำลังกาย (หลัง)	143	45.7	5.6		

*p<.01

จากตาราง 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมการออกกำลังกายระหว่างก่อนและหลังจากกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการออกกำลังกาย หลังเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 45.7 , S.D.= 5.6) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 40.6 , S.D.= 6.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ของประชาชนหมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง พบว่า ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.3 , S.D.=0.6)พบว่า ผู้วิจัยได้มีการการค้นหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงร่วมกับ อสม. จำนวน 12 คน และจากการสังเกตการทำสนทนากลุ่ม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการแสดงความคิดเห็นมีการพูดคุย เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ จึงทำให้การทำสนทนากลุ่มดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ประชาชนมีการวางแผน และกำหนดกิจกรรมเพื่อหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อสม. แกนนำประชาชนประชาชน และผู้วิจัย ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหามีความสอดคล้องวิถีชีวิตของชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.5 , S.D.= 0.5)พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และแกนนำประชาชน มีการประชาสัมพันธ์การออกกำลังกายให้กับประชาชนในชุมชนได้รับรู้ โดยได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากโรงงานแพลนทอย (Plan Toy) ที่ตั้งอยู่ในชุมชน ในการสนับสนุนไม้พลองให้กับชุมชนเพื่อใช้ในการออกกำลังกาย จำนวน 40 ชิ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกำลังกาย

เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบการออกกำลังกายทั้ง 3 รูปแบบมาดำเนินการในการวิจัย ได้แก่ การเต้นแอโรบิค การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน ส่งผลให้ประชาชนที่ไม่สะดวกเข้าร่วมเต้นแอโรบิคนั้นก็สามารถออกกำลังกายที่บ้านได้ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.8 , S.D.= 0.4) พบว่า ด้านสังคม ชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดทำเสื้อยืด และออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง โดยที่กลุ่มที่ 1 โซนบ้านผู้ใหญ่ และ 2 โซนบ้านนางจิดาภา โสะหาบ มีการออกกำลังกาย 4 วัน ใน 1 สัปดาห์ และโซนบ้านนางจิรา ขาวคง มีการออกกำลังกาย 5 วัน ใน 1 สัปดาห์ และด้านบุคคลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ริเริ่มหรือเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากตัวบุคคล ให้มองเห็นหรือเชื่อมั่นในศักยภาพ ความสามารถในการเรียนรู้ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง โดยอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติ จึงทำให้มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง มองเห็นคุณค่าของตนเองในการปฏิบัติมากขึ้นตน และขั้นตอนการประเมินผลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.1 , S.D.= 0.6) พบว่า ผู้วิจัย และอสม. มีการประเมินผลร่วมกันโดยที่ในแต่ละสัปดาห์ อสม.จะมีการกระตุ้นเตือนการออกกำลังกายของประชาชนในเขตรับผิดชอบของตนเองด้วยวิธีการติดตามเยี่ยมบ้าน ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับปุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และปัทมา รักเกื้อ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกกำลังกายของประชาชนตำบลแหลมโตนดอำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่าสถานที่ออกกำลังกายและความตั้งใจในการออกกำลังกายมีผลต่อการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยที่ประชาชนออกกำลังกายในบริเวณสวนสาธารณะของชุมชนมากเป็น 2.51 เท่า (OR : 2.51 ; 95% CI : 1.21 ถึง 5.23) เมื่อเปรียบเทียบกับการออกกำลังกายบริเวณบ้านและคะแนนความตั้งใจในการออกกำลังกายเพิ่มขึ้นมีโอกาสทำให้การออกกำลังกายเป็น 1.10 เท่า (OR : 1.10; 95% CI : 1.04 ถึง 1.16) จากผลการศึกษาควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องโดยการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ออกกำลังกายเช่นจัดบริเวณสวนสาธารณะของชุมชนให้มีบรรยากาศอุปกรณ์ที่เหมาะสมหรือผู้นำในการออกกำลังกายเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการออกกำลังกายในชุมชนรวมทั้งควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตั้งใจในการออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น

2. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ทัศนคติ ความเชื่อ เพื่อใช้ค้นหาคำอธิบายสำหรับสาเหตุของการไม่ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายไม่ครบตามเกณฑ์ในชุมชน ทั้งนี้มีการวางแผน และกำหนดกิจกรรม เพื่อหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อสม. แกนนำประชาชน ประชาชน และผู้วิจัย ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น จะมีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านทุ่งรวงทอง ให้เหมาะสมกับวัย และสภาพร่างกายของประชาชน สอดคล้องกับสราวุฒิ พงษ์พิพฒน์ (2558) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ด้านการออกกำลังกายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา พบว่า การพัฒนา เทคโนโลยีการส่งเสริมการออกกำลังกาย

พบว่า ชุมชนนักปฏิบัติมีความสำคัญในการวางแผนการดำเนินงาน โดยประยุกต์การจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการด้านการออกกำลังกายได้อย่างเหมาะสมกับเพศ วัย และสภาพร่างกาย

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงสนับสนุนของครอบครัว ทัศนคติ และพฤติกรรมการออกกำลังกาย จากกิจกรรมการออกกำลังกาย ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การเต้นแอโรบิค การรำไม้พลอง และการแกว่งแขน ซึ่งได้มีการสร้างแกนนำประชาชนในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลการออกกำลังกาย รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อการออกกำลังกาย ส่งผลให้ประชาชนได้รับแรงสนับสนุนของครอบครัว และมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมการออกกำลังกาย เพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับวราภรณ์ คำรศ *และคณะ* (2556) ได้ศึกษาพฤติกรรมและการเข้าถึงการออกกำลังกายของประชาชนในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนต่อการออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบุคคลใกล้ชิด เช่น เพื่อน ครอบครัว มีอิทธิพลต่อการออกกำลังกายของท่าน และระดับพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การเลือกประเภทของการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับภาวะสุขภาพและวัย รองลงมาได้แก่ การเลือกกิจกรรมออกกำลังกายที่ง่าย ถนัด ชอบ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพการเริ่มออกกำลังกายโดยเริ่มต้น ที่เบา ๆ แล้วค่อยเพิ่มความหนักของการออกกำลังกาย และสามารถปรับเปลี่ยนประเภทของการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับสถานที่และเวลาว่าง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรมีการเพิ่มกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เช่น การดึงผู้นำชุมชนมาเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาบุคคลต้นแบบทางด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตาม รูปแบบของกิจกรรมแก้ไขปัญหาการไม่ออกกำลังกายโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติ ของกลุ่มตัวอย่างได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ตลอดจนผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ของการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

จีรวรรณ ภักดีฉนวน. (2554). *รายงานการวิจัยเรื่อง ความต้องการการออกกำลังกายของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง.* ตรัง: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตตรัง.

เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง. (2550). *PRECEDE PROCEED MODEL.* เข้าถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2560 จาก https://www.gotoknow.org/posts/115416

ปุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และปัทมา รักเกื้อ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการออกกำลังกายของประชาชนตำบลแหลมโตนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา.* 8(1), 37-47.

วราภรณ์ คำรศ และคณะ. (2556). *รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและการเข้าถึงการออกกำลังกายของประชาชน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สราวุฒิ พงษ์พิพฒน์. (2558). การจัดการความรู้ด้านการออกกำลังกายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต.* 3(2), 185-194.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). ห่วงคนไทยออกกำลังกายน้อยเสี่ยงเจ็บป่วย. เข้าถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561จาก http:// www.thaihealth.or.th/

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). การสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายของประชากรและสุขภาพจิต พ.ศ. 2554. เข้าถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561จาก http://trang.nso.go.th.

สำนักงานสถิติแห่งชาติฯ. (2558). การสำรวจกิจกรรมทางกายของประชากร พ.ศ. 2558. เข้าถึงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 จาก http://trang.nso.go.th

Cohen & Uphoff. (1977). อ้างถึงใน โสภิดา ศรีนุ่ม. (2558). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.” ปริญญารัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน , มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Green & Kreuter. (1999). *Health promotion planning: An education and ecological approach (3rd ed.).* Mountain view: Mayfield publishing.

Krejcie & Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3): 607-610.

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชน บ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

The Participation of Integrated vector Prevention of Dengue Hemorrhagic Fever of people in Moo 1 Ban Nhongchumsang, Aowtong Subdistrict, Wangwiset District, Trang Province

พงศกร พึ่งกุล(Phongsakon Phuengkun) วินิจ สลางสิงห์(Vinit Salangsing)
ศิวกร ศรีสุข(Siwakorn Srisuk) วิลาวรรณ ศรีพล(Wilawan Sriphol)*
สาลี อินทร์เจริญ(SaleeIncharoen) สิริมา วังพะยอม(Sirima Wangpayom)
สุพัตรา ใจเหมาะ(Supattra Jaimoh)
สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง
*Corresponding author. E-mail: wilawan@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน 2) พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมและ 3) เปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมก่อนและหลังการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ใน บ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง เก็บรวบรวมจากประชาชนจำนวน 143 คน ที่มีส่วนร่วมวางแผนการปฏิบัติในการรับผลประโยชน์ และการประเมินผล มีระยะเวลา 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกและแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้สถิติ Paired t - test ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.9 ± S.D.) คะแนนเฉลี่ยทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก (3.18 ± 0.27) และพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก (2.28 ± 0.39) หลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (2.82 ± 0.39 และ 2.08 ± 0.26 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($P \leq 0.001$) ค่าดัชนีชี้วัดความชุกของลูกน้ำยุงลาย (House Index , 8.29) และค่าContainer Index (8.88) ลดลงและอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การป้องกันโรค ไข้เลือดออก

Abstract

This participatory action research (PAR) was aimed to 1) study the participation of integrated vector prevention of Dengue Hemorrhagic Fever 2) develop participatory activities and 3) compare pretest and posttest the participation of knowledge, attitude and behavior of people who lived in Moo 1, Ban Nhongchumsang Aowtong Subdistrict, Wangwiset District, Trang Province. Data were collected from 143 individual people who altogether participated, for 6 weeks, in making a plan, doing an action, getting a benefit and finally performing an evaluation...The instruments used for data collection were the questionnaires related to knowledge, attitude and behavior, and those associated to the participatory integrated vector prevention of Dengue Hemorrhagic Fever. The data were analyzed using 1) the descriptive statistics including frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation , and 2) the inferential statistics utilizing paired t-test. The result showed that the participation of people lived in the studied region was at medium level (39.90 ± S.D. %). The posttest of knowledge on Dengue Hemorrhagic Fever and that related to the behavior to prevent the syndrome were significantly higher than those of the pretest at 95% confidence level ($P \leq 0.001$). House Index (8.29) and Container Index (8.88) decreased and matched at an acceptable range of the standard.

Keywords : Participation, Disease prevention , Dengue Hemorrhagic Fever

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue Hemorrhagic Fever ; DHF) เป็นโรคติดต่อที่มีสาเหตุจากเชื้อเดงกี่ไวรัส (Dengue Virus) โดยมียุงลาย (Aedesaegypti) เป็นพาหะนำโรค การระบาดของโรคไข้เลือดออกช่วงปลายปี พ.ศ. 2559 ส่งผลต่อปริมาณเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยในช่วงต้นปี พ.ศ. 2560 หลังจากนั้นจำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มลดลงในช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคมทำให้เกิดผลกระทบ ข้อสั่งการของกระทรวงสาธารณสุขและผลการประกาศเตรียมพร้อมรับการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา ในการรณรงค์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2561 สถานการณ์โรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีแนวโน้มระบาดอย่างรวดเร็วในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งหากไม่เร่งดำเนินการตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคจะทำให้มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเกินกว่าค่ามัธยฐานถึง 25% โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน ยกเว้นในภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ฝนตกชุกและมีฝนตกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ดังนั้นภาคใต้จะเริ่มมีการระบาดก่อนภาคอื่นๆและมีการระบาดอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลการเสียชีวิต จากสำนักระบาดวิทยากรมควบคุมโรค ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2560 พบผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยโรคไข้เลือดออกทั้งหมด 61 ราย ภาคที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด

คือ ภาคใต้ จำนวน 30 ราย ภาคกลางจำนวน 16 ราย ภาคเหนือ 13 ราย และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 ราย ตามลำดับกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 20 ราย อัตราป่วยตายเท่ากับ ร้อยละ 0.10 กลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 41 ราย อัตราป่วยตายเท่ากับร้อยละ 0.13 อาชีพส่วนใหญ่นักเรียนนักศึกษาร้อยละ 34.09 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข , 2561)

ในส่วนของจังหวัดตรัง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง ได้กำหนดเป้าหมายในการลดอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกให้เหลือไม่เกิน 50 ต่อแสนประชากร มีชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีการดำเนินการควบคุมลูกน้ำยุงลายร้อยละ 80 และมีค่าดัชนีบ้านที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย (House Index : HI) น้อยกว่า 10 จากสถานการณ์ไข้เลือดออกของจังหวัดตรัง พบว่า รายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก สะสมรวม 351 ราย เสียชีวิต 2 ราย อัตราป่วย 54.74 ต่อประชากรแสนคน และอัตราตาย ร้อยละ 0.57 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข , 2560) ในส่วนของอำเภอวังวิเศษ ปี 2558 - 2560 มีผู้ป่วยจำนวน 144 , 266 และ 15 คน ตามลำดับ มีรายงานมีอัตราป่วย 332.55 , 611.24 และ 34.40 คนต่อแสนประชากร (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังวิเศษ , 2561) และจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนหมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสง ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 143 ครัวเรือน พบว่า มีภาชนะที่มีน้ำขังทั้งภายในและภายนอกบ้าน ที่มีลูกน้ำยุงลาย จำนวน 18 ครัวเรือน โดยมีค่าร้อยละของบ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) ร้อยละ 12.58 และมีค่าร้อยละของภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index) ร้อยละ 20.18 ซึ่งเกินจากเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ (HI<10 % , CI=0 %)

การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีประสิทธิผล จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (พูนสุข ช่วยทอง บรรเทิง สุพรรณ์ และเปรมวดี คฤหเดช , 2556) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกบรรลุเป้าหมายและหมดไปจากชุมชน นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตลอดจนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ในด้านทรัพยากรกำลังคนและงบประมาณ ตลอดจนการสนับสนุนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มีการดำเนินการรณรงค์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากประสบการณ์ในอดีตปรากฏว่าการควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยหน่วยงานสาธารณสุขทุกระดับอย่างเดียวไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หรืออาจบังเกิดผลเพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรุณภรณ์ หมวกกุล , 2554) และที่ผ่านมาการควบคุมโรคไข้เลือดออกของบ้านหนองชุมแสง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลากหลายรูปแบบ คือ (1) การรณรงค์โดยการระดมความร่วมมือของผู้นำชุมชนนักเรียนกลุ่มกิจกรรมและประชาชนเพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายในชุมชนเป็นครั้งคราวหรือในเทศกาลต่าง ๆ (2) การร่วมมือกับโรงเรียนในการสอนนักเรียนให้มีความรู้เรื่องการควบคุมยุงลายและมอบหมายกิจกรรมให้นักเรียนกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน อาจดำเนินการอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปีหรือเป็นครั้งคราว

ร่วมกับการรณรงค์ (3) การจัดหาทรายกำจัดลูกน้ำมาจำหน่ายในกองทุนพัฒนาหมู่บ้านในราคาถูก บางแห่งอาจจัดอาสาสมัครไปสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายตามบ้านเรือนและใส่ทรายกำจัดลูกน้ำให้เป็นประจำ โดยคิดค่าบริการราคาถูก (กรมควบคุมโรค , 2560) ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ควรจะได้รับการส่งเสริมและปฏิบัติให้แพร่หลายมากที่สุด โดยเน้นปัจจัยสำคัญ คือ ความครอบคลุม สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง การกระตุ้นเตือนให้ประชาชนตื่นตัวในการควบคุมโรคให้การสนับสนุนทรัพยากร หรือเข้าร่วมกิจกรรมการควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน มีแหล่งทรัพยากรองค์กรบุคลากร และความคล่องตัวที่จะจัดหารูปแบบความร่วมมือภายในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการควบคุมโรคโดยประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (กรุณภรณ์ หมวกกุล , 2554) ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคไข้เลือดออกที่สามารถนำมาใช้กับคนได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดีที่สุดจึงอยู่ที่การทำลายและการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตัวหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนบุคคลหรือชุมชนโดยตรง (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข , 2545)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวโรคไข้เลือดออก มีทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จนส่งผลไปสู่พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยการป้องกันโรคไข้เลือดออกนี้มีการใช้วิธีการป้องกันแบบหลากหลายวิธี เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการป้องกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน บ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) และภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index) ก่อนและหลังการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประยุกต์ใช้ทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff , 1977 อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์ 2550 ; 21 - 22)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากร คือ ตัวแทนครัวเรือนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง จำนวน 210 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนครัวเรือนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง จำนวน 143 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของเครซซี่และมอแกน (Krejcie & Morgan , 1970 อ้างถึงใน กรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ , 2557 : 148)

1.2.1 เกณฑ์การคัดเข้าและคัดออก

1.2.1.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ

1) เป็นประชาชนในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในชุมชนบ้านหนองชุมแสง

2) อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสงอย่างน้อย 1 ปี

3) มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

1.2.2 เกณฑ์การคัดออก(Exclusion Criteria) คือ

ปฏิเสธหรือออกจากการวิจัยระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บการวิจัยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 5 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกเป็นแบบสอบถามโดยมีค่าคะแนนให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ 1 2 3 4 ตอบถูก ให้คะแนน 1 คะแนนตอบผิด ให้คะแนน 0 คะแนน จำนวน 18 ข้อ เกณฑ์แบ่งระดับความรู้ ใช้แบบอิงเกณฑ์ แบ่งเป็น 3 ระดับ (Bloom *et al* : 1971)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 10 ข้อ แบ่งช่วงการให้คะแนน คือ เห็นด้วยมากที่สุดเห็นด้วยมากเห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อยเห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดคำตอบเป็น 3 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 18 ข้อเป็นคำถามที่ประยุกต์จากแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออก โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics)

วิเคราะห์เปรียบเทียบ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออกก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยสถิติ Paired t-test

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอโครงร่างวิจัยเพื่อขอการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง หลังจากได้รับการรับรองแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูล และประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับ พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ การตอบรับหรือปฏิเสธไม่มีผลต่อการทำงาน คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างจะถือเป็นความลับ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวม เพื่อใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.4 มีอายุเฉลี่ย 45.4 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 52.4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน คิดเป็นร้อยละ 51.7 มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน 15,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.0 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเคยเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 2.1

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.48	0.92	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.52	0.73	มาก
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.42	0.59	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.59	0.87	มาก
รวม	**3.50**	**0.72**	**ปานกลาง**

จากตาราง 1 พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.50 , S.D. =0.72) และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.59 , S.D. =0.87) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.52 , S.D. =0.73) การมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.48 , S.D. =0.92) และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.42 , S.D. =0.59) ตามลำดับ

3. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม

สัปดาห์ 1 วิธีการดำเนินงาน

1) ร่วมกันค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชนบ้านหนองชุมแสงและกำหนดการดำเนินงาน

2) ร่วมกันวางแผนหาวิธีการป้องกันโรคไข้เลือดออก การร่วมกันเสนอความคิดเห็น

3) ติดต่อประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากแกนนำ อสม. และประชาชนในบ้านหนองชุมแสง ประชาสัมพันธ์โครงการ และประสานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4) การทดสอบความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนการอบรมให้ความรู้

5) การแต่งตั้งคณะกรรมการ PCL (Police Check Larva) เพื่อให้คำแนะนำในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

6) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก การป้องกันโรคไข้เลือดออก และการใช้สมุนไพรในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย ได้แก่ กระเพรา ข่า มะกรูด

สัปดาห์ที่ 2 - 3 วิธีการดำเนินงาน

1) การทดสอบความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนการอบรมให้ความรู้

2) การแต่งตั้งคณะกรรมการ PCL เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการสำรวจลูกน้ำ และให้คำแนะนำในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

3) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก การป้องกันโรคไข้เลือดออก และการใช้สมุนไพรในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย

สัปดาห์ที่ 4 - 5 วิธีการดำเนินงาน

1) ร่วมกันประเมินครัวเรือนปลอดลูกน้ำโดยร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอ่าวตง และคณะกรรมการ PCL หมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสง เป็นคณะกรรมการในการประเมินโดยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวน 2 สัปดาห์

2) คณะกรรมการ PCL หมู่ที่ 1 บ้านหนองชุมแสง ติดแผ่นโปสเตอร์ขนาด A3 ในแต่ละครัวเรือน

3) ประกาศผลบ้านที่ปลอดลูกน้ำยุงลาย ได้รับเกียรติบัตร “บ้านสะอาดปลอดลูกน้ำยุงลาย”

สัปดาห์ที่ 6 วิธีการดำเนินงาน

ประกาศผลบ้านที่ปลอดลูกน้ำยุงลาย ได้รับเกียรติบัตร “บ้านสะอาดปลอดลูกน้ำยุงลาย”

4. ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก บ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) และภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index) ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการมีส่วนร่วม

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรค
ไข้เลือดออกแบบผสมผสาน (n=143)

คะแนนเฉลี่ย	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Df	p-value*
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	143	9.41	2.12	-21.96	142	<.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	143	14.14	1.70			

* p<0.001

จากตาราง 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือด พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ =14.14 , S.D. =1.70) สูงกว่าคะแนนความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ($\bar{x}$ =9.41 , S.D. =2.12) แสดงว่า

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน (n = 143)

คะแนนเฉลี่ย	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Df	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	143	1.95	.20	- 3.27	142	.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	143	2.02	.16			

* p<0.001

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ =2.02, S.D. =0.16) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ = 1.95, S.D. =0.20) แสดงว่าทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน (n=143)

คะแนนเฉลี่ย	n	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	143	2.05	.51	- 3.89	142	<.001*
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	143	2.25	.43			

* p<0.001

จากตาราง 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ = 2.25, S.D. =0.43) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ($\bar{x}$ = 2.05, S.D.

=0.43) แสดงว่าพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 5 ร้อยละของบ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (House Index) และภาชนะสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย (Container Index)

ผลการสำรวจ	HI (House Index)	CI (Container Index)
สัปดาห์ที่ 4	18.30	19.45
สัปดาห์ที่ 5	12.40	10.20

จากตาราง 5 พบว่า สัปดาห์ที่ 4 ค่า HI (House Index) เท่ากับ 18.30 มีค่า CI (Container Index) เท่ากับ 19.45 และสัปดาห์ที่ 5 ค่าHI (House Index) มีค่า 12.40 CI (Container Index) เท่ากับ 10.20 จะเห็นได้ว่า ค่า HI และ CI ลดลง แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นหลังดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วม

สรุปและอภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนบ้านหนองชุมแสง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดาราวรรณ นันทะ (2551) และวีนาวรรณ บุญประสพ (2552) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการดำเนิน ซึ่งทำให้กิจกรรมยังขาดความต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน

กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 สัปดาห์ ได้แก่ สัปดาห์ 1 วิธีการดำเนินงาน การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชนบ้านหนองชุมแสงและกำหนดการดำเนินงาน สัปดาห์ 2 - 3 แต่งตั้งคณะกรรมการ PCL อบรมให้ความรู้ ส่งเสริมการใช้สมุนไพร สัปดาห์ที่ 4 - 5 ร่วมกันประเมินครัวเรือนปลอดลูกน้ำ ติดแผ่นโปสเตอร์ความรู้ สัปดาห์ที่ 6 มอบเกียรติบัตร “บ้านสะอาดปลอดลูกน้ำยุงลาย” ซึ่งทั้ง 6 สัปดาห์เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohenn & Uphoff , 1980 อ้างถึงใน โสภิดา ศรีนุ่ม , 2558) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน HI และ CI ก่อนและหลังการดำเนินการมีส่วนร่วม

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรุจิเรศ วงศ์เล็ก (2558) ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกเพิ่มขึ้นจากก่อนทดลองและมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รุจิเรศ วงศ์เล็ก (2558) ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกเพิ่มขึ้นจากก่อนทดลองและมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าสูง กว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รุจิเรศ วงศ์เล็ก (2558) ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกเพิ่มขึ้นจากก่อนทดลองและมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลของการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสานของประชาชนบ้านหนองชุมแสง ทำให้ชุมชนมีค่า HI , CI ที่ลดลง ซึ่งมีค่าน้อยกว่าก่อนดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาตุภูมิ พอกระโทก และ พุฒิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์ (2557) ที่พบว่า ผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา หลังดำเนินการพัฒนามีค่าดัชนีความชุก ลูกน้ำยุงลาย (ค่า HI CI และ BI) น้อยกว่าก่อนการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน ควรมีการเพิ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาบ้านต้นแบบ การดึงผู้นำมาดำเนินกิจกรรมเป็นหลัก ซึ่งจะทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาเพิ่มมากขึ้น

2. การดำเนินกิจกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบผสมผสาน เป็นกิจกรรมที่มีทางเลือกในการป้องกันโรคไข้เลือดออกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ตามบริบทของชุมชน

3. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมแก่องค์กรอื่น ๆ ให้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออก

4. ควรมีการวางแผนพัฒนากิจกรรม ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประชาชนบ้านหนองชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวตง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง ตลอดจนผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ของการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรงสาธารณสุข. (2560). *สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 2560*. นนทบุรี : กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข

กรมควบคุมโรค กระทรงสาธารณสุข. (2561). *สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 2561*. นนทบุรี : กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข

กรุณภรณ์ หมวกกุล. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย จังหวัดสุพรรณบุรี.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดาราวรรณ นันทะ. (2551). *การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน). หาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พูนสุข ช่วยทอง บรรเทิง สุพรรณ์ และเปรมวดี คฤหเดช. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารเกื้อการุณย์* , 20(2) , 55 - 68.

มาตุภูมิ พอกระโทก และพุฒิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์. (2557). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยกระบวนการเสริมพลังอำนาจ ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา.* (ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์สาขาวิชาการพัฒนาภาพชุมชน). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

รุจิเรศ วงศ์เล็ก. (2558). ผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของแกนนำชุมชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ตำบลคลองฉนวน อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน* , 3(2) , 273 - 291.

วีนาวรรณ บุญประสพ. (2552). *การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข่เลือดออกอง ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังวิเศษ. (2561). ข้อมูลจากสถานการณ์โรคที่ต้องเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. รายงาน. ตรัง: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังวิเศษ.

Bloom *et al*. (1971). *Hand book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning.*
New York: Mc Graw-Hill Book Company.

Cohen & Uphoff. (1977) อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. (2550). *การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน ในการพัฒนา ท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

Krejcie & Morgan. (1970). อ้างถึงใน กรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ. (2557). *วิจัยเบื้องต้น สำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ.* ตรัง: วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

Participation in Behavior Modification of People with BMI Beyond Standard Criteria in Moo 1 Ban Naikao, Pakjam Subdistrict, Huaiyot District, Trang Province

ณัฐธิดา หลักชัย(Natthida Lakchai) ภรณ์ธิฌาษ์ แซมสีม่วง(Pornthicha Samseemaung)
สุนันท์ ขุมทอง(Sunan Khumtong) สาลี อินทร์เจริญ(Salee Incharoen)*
สิริมา วังพะยอม(Sirima Wangpayom) วิลาวรรณ ศรีพล(Wilawan Sripon)
สุพัตรา ใจเหมาะ(Supattra Jaimoh)
หลักสูตรสาธารณสุขศาตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง
*Corresponding author. E-mail:salee@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อมูลถูกรวบรวมจากแบบสอบถาม แบบบันทึกสุขภาพ และแบบบันทึกการออกกำลังกาย จากประชาชนที่มีดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐานจำนวน 28 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน paired t - test และ One - Way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (3.72 ± 0.66) ผลของการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม มีรูปแบบกิจกรรม 5 สัปดาห์ผลการเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ = 12.46 , S.D. = 1.71) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ = 6.93 , S.D. = 1.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ =32.04 , S.D. =7.78) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ =19.04 , S.D. = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่าดัชนีมวลกาย

Abstract

This participatory action research (PAR)was designed to investigate the effect of community participation on changing the behaviors of people who had standard-excess BMI , to develop the participatory activity of the community for modifying the behaviors of those obese people, and to compare the knowledge, the behaviors and the BMI of the participants before and after joining the activities held by the community. The data were collected using the questionnaire , the healthcare record and the exercise record from 28 IBM-excess villagers. The data were analyzed using 1) the descriptive statistics including frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, and 2) the inferential statistics utilizing paired t-test and One-Way ANOVA. The results displayed that the effect of community participation on modifying the behavior of the people who had the excess IBM was at the high level (3.72 ± 0.66). The average of knowledge (12.46 ± 1.71) and the behavior change (6.93 ± 1.69) after participating this research activity was significantly higher than that before joining the activity (32.04 ± 7.78 and 19.04 ± 6.94 respectively) at 99% confidence level (P ≤ 0.001). However , there was no significant difference in IBM before and after the activity attendance.

Keywords: Community participation , Behavior modification , BMI

บทนำ

โรคอ้วนเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดในโลก ข้อมูลองค์การอนามัยโลกในปี พ.ศ. 2557 พบว่า ทั่วโลกมีผู้ใหญ่ที่มีน้ำหนักตัวเกิน (ค่าดัชนีมวลกาย ≥ 25 กก./ตร.ม.) ประมาณ 1.9 พันล้านรายและเป็นโรคอ้วน (ค่าดัชนีมวลกาย ≥ 30 กก./ตร.ม.) อย่างน้อย 600 ล้านราย หรือกล่าวคือ ร้อยละ 39 ของผู้ใหญ่ในโลกนี้มีน้ำหนักเกินหรือเป็นโรคอ้วน จากการศึกษาที่ตีพิมพ์ ในปี พ.ศ. 2552 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษารวมผู้เข้าร่วมการศึกษาเกือบ 9 แสนรายซึ่งส่วนมากเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนที่อาศัยในยุโรปและอเมริกาเหนือพบว่า คนอ้วนมีอายุขัยสั้นกว่าคนที่ไม่อ้วน ผู้ที่มีดัชนีมวลกายในช่วง 30 - 35 กก./ตร.ม. จะมีอายุขัยเฉลี่ยสั้นลง 2 - 4 ปี และ ผู้ที่มีดัชนีมวลกายในช่วง 40 - 50 กก./ตร.ม. จะมีอายุขัยเฉลี่ยสั้นลง 8 - 10 ปี อัตราการตายจากทุกสาเหตุต่ำสุดในกลุ่มคือผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายในช่วง 22.5 - 25.0 กก./ตร.ม. (ณิชา สมหล่อ , 2557) สาเหตุโรคอ้วนเกิดจากปัจจัยในระดับปัจเจกบุคคล และปัจจัยสิ่งแวดล้อมเชิงโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการทำงานที่ใช้แรงงานน้อยลง รวมถึงการเดินทางคมนาคมติดต่อสื่อสารที่สะดวกสบายกว่าแต่ก่อน ทำให้คนไทย มีการเคลื่อนไหวร่างกายและมีกิจกรรมทางกายที่ลดลง ใช้เวลาในแต่ละวันไปกับหน้าจอคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ หรือโทรศัพท์ และการเดินทางบนท้องถนน ซึ่งมีการเคลื่อนไหวค่อนข้างน้อยเป็นส่วนใหญ่ในแต่ละวัน

หากไม่นับเวลานอน (ประมาณ 8.4 ชั่วโมง) โดยเฉลี่ยคนไทยใช้เวลากับการทำกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยมากถึง 13.3 ชั่วโมง นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบในประเทศอาเซียน ก็จะพบว่า คนไทยอ้วนมากเป็นอันดับ 2 จาก 10 ประเทศ รองจากมาเลเซีย โดยผู้ชายอยู่ในดันดับ 4 ส่วนผู้หญิงอยู่ในอันดับ 2 รวมทั้งข้อมูลการสำรวจในไทยเอง ก็พบแนวโน้มในทางเดียวกันว่า ร้อยละของชายและหญิงมีน้ำหนักเกินและอ้วนเพิ่มสูงราว 2 เท่า เกิดจากการการเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกายที่มีแนวโน้มลดลง แต่การรับพลังงานจากการบริโภคอาหารนั้นมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ , 2558)

โรคอ้วนและภาวะน้ำหนักเกินเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดโรคของระบบต่าง ๆ มากมาย (obesity - related comorbidity) ระบบหัวใจและหลอดเลือด เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจและสมองภาวะหัวใจล้มเหลว ความดันโลหิตสูง ระบบทางเดินหายใจเช่น ภาวะหยุดหายใจขณะหลับ ระบบทางเดินอาหาร เช่น นิ่วในถุงน้ำดี โรคกรดไหลย้อน ไขมันเกาะตับ ระบบต่อมไร้ท่อและนรีเวช เช่นเบาหวาน ไขมันในเลือดสูง ประจำเดือนไม่สม่ำเสมอ ระบบข้อและกล้ามเนื้อ เช่น ข้อเสื่อม เก๊าท์ เพิ่มความเสี่ยงโรคมะเร็ง เช่น เต้านม มดลูก/ปากมดลูก ลำไส้ใหญ่ หลอดอาหาร ตับอ่อน ไต ต่อมลูกหมากรวมไปถึงผลสุขภาพจิต เช่น รู้สึกเสียความมั่นใจในการเข้าสังคม ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น (สายสมร พลดงนอก , 2558)

ในจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2558 - 2560 ประชาชนที่ได้รับการประเมินดัชนีมวลกาย ช่วงอายุ 30 -44 ปี ร้อยละ 43.80 , 46.02 และ 48.36 ตามลำดับ ในอำเภอห้วยยอด ประชาชนที่ได้รับการประเมินดัชนีมวลกาย ช่วงอายุ 30 - 44 ปี ร้อยละ 43.41 , 47.79 และ 47.49 ตามลำดับ พบว่าประชาชนมีแนวโน้มมีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐานสูงขึ้นทุกปี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง , 2561) จากการศึกษาชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ประชาชนอายุ 30 - 44 ปี จำนวน 99 คน พบว่า ผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 57.57 ซึ่งจากการเทียบเกณฑ์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2561 ร้อยละของวัยทำงานอายุ 30 - 44 ปี มีค่าดัชนีมวลกายปกติ ร้อยละ 55

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและใส่ใจสุขภาพ โดยการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ผู้วิจัยจึงได้ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาปัญหาวางแผนดำเนินงานและสรุปผลดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีภาวะค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff , 1977 (อ้างถึงใน โสภิดา ศรีนุ่ม. 2558)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนวัยทำงานที่มีอายุ 30 - 44 ปี ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 55 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนวัยทำงานที่มีอายุ 30 - 44 ปี ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ หมู่ที่ 1 บ้านในเขาตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan , 1970) ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 10 ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ได้จำนวน 28 คน ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากโดยไม่คืนที่ พร้อมทั้งถามความสมัครใจ หากกลุ่มตัวอย่างไม่ยินยอมเข้าร่วม จึงทำการจับใหม่ จนครบจำนวน

1.2.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกเข้ากลุ่ม (Inclusion criteria)

1.2.1.1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

1.2.1.2 ประชาชนที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ เกิน 23.0 ขึ้นไป

1.2.1.3 ยินดีเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรม และตอบแบบสอบถามการวิจัย

1.2.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกออก (Exclusion criteria)

กลุ่มตัวอย่างขอถอนตัวออกจากการวิจัยระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1. กลุ่มตัวอย่างร่วมกันจัดอภิปราย ที่ศาลาอเนกประสงค์ของชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา

2. กลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยวิธีการยกมือถามและตอบ

3. กลุ่มตัวอย่างร่วมกันกำหนดรูปแบบของแผนการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งวิธีการและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดกิจกรรม คือ การจัดให้ความรู้เรื่องการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย จัดประกวดเมนูสุขภาพ และในการประเมินผลนั้นจะทำโดยการวัดค่าดัชนีมวลกาย

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

สัปดาห์ที่ 1 ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และหาค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม พร้อมทั้งแจกคู่มือสำหรับให้ความรู้เรื่องโรคอ้วน การบริโภคอาหาร และการออกกาลังกายที่เหมาะสม และแบบบันทึกสภาวะสุขภาพแจกแบบสอบถามความรู้ก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรม เพื่อทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ร่วมฟังบรรยายให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างเรื่องการบริโภคอาหาร การดูแล การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพเพื่อควบคุมโรคอ้วน และสาธิตการออกกำลังกายด้วยยางยืดให้แก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อช่วยส่งเสริมให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้นและโอกาสในการเกิดโรคเรื้อรังลดลง

สัปดาห์ที่ 2 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกันจัดประกวดเมนูสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

สัปดาห์ที่ 3 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกาย ของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม และสาธิตการออกกำลังกายโดยใช้ท่าฤๅษีดัดตนจำนวน 15 ท่า เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว แข็งแรง ระบบการไหลเวียนเลือดในร่าง กายดีขึ้น บำรุงรักษาสุขภาพให้มีอายุยืนยาว ช่วยสุขภาพจิตดี

สัปดาห์ที่ 4 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมสาธิตการแกว่งแขนที่ถูกวิธี เพื่อให้ได้ขยับร่างกายแทนการเนือยนิ่ง และมีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบที่สามารถลดค่าดัชนีมวยกายลดลง และการประกวดเมนูสุขภาพ เพื่อรับเกียรติบัตร

สัปดาห์ที่ 5 มีการติดตามพฤติกรรมหลังจากเสร็จสิ้นรูปแบบแผนการดำเนินกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวของกลุ่มตัวอย่าง ให้กลุ่มตัวอย่างยังคงใส่ใจกับการดูแลสุขภาพในเรื่องของการบริโภคอาหาร และการออกกำลังกาย โดยเป็นการลงติดตามตามบ้านของกลุ่มตัวอย่าง จะแบ่งตามโซนที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรับผิดชอบ จำนวน 11 โซนทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกาย ของกลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถามการวิจัยเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล , ความรู้ , พฤติกรรม , การมีส่วนร่วม หลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1. ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนัก วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวยกายของกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินกิจกรรมครั้งสุดท้าย ในสัปดาห์ที่ 4 ก่อนการคัดเลือกบุคคลต้นแบบ

2. ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแจกแบบสอบถามความรู้หลังการดำเนินการกิจกรรม เพื่อทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง

3. ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านคัดเลือกบุคคลต้นแบบ เพื่อเป็นต้นแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สามารถมีค่าดัชนีมวลกายลดลง ในสัปดาห์ที่ 4

4. ร่วมจัดกลุ่มอภิปรายผลถึงผลของการดำเนินกิจกรรม โดยการสนทนากลุ่มของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลดี และผลเสียของการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

จากการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมดำเนินการกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่การกำหนดแนวทางในการทำกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรมทำให้สรุปผลการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ดังนี้

1. จากการประกวดเมนูสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว โดยการเรียนรู้และฝึกทำอาหารที่ดีต่อสุขภาพตนเองและคนในครอบครัว ฝึกทำอาหารในสิ่งที่ไม่เคยทำ และไม่ทำให้ตนเองมีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้น

2. จากการคัดเลือกบุคคลต้นแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว เพื่อเป็นยกย่องตนเองและทำให้ตนเองได้เป็นต้นแบบให้กับคนอื่น ๆ

3. การออกกำลังกายด้วยยางยืด กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้ตัวเองมีน้ำหนักที่ลดลง และยังทำให้ร่างกายแข็งแรงอีก

4. การแกว่งแขนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลประโยชน์จากการแกว่งแขน จะทำให้ตัวเองมีน้ำหนักและรอบเอวที่ลดลง เช่นเดียวกับการออกกำลังกายเดินยางยืดเราสามารถแกว่งแขนไปเรื่อย ๆ เดินก็แกว่งแขน ทำได้อย่างสบายโดยไม่ต้องออกแรงเยอะ

5. การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตนนั้นกลุ่มตัวอย่างได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้กล้ามเนื้อของกลุ่มตัวอย่างไม่ตึงเกินไป เพราะแขนและขาเป็นส่วนที่ใช้งานมากที่สุด บางทีแขนและขาตึงจากการทำงาน ได้ลองฝึกทำท่าฤๅษีดัดตน ทำให้กล้ามเนื้อตนเองมีความยืดหยุ่นมากขึ้นดีขึ้นไม่ปวดเมื่อยง่าย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเสนอขอรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง เพื่อพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

3.2 ทีมผู้วิจัยและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และหาค่าดัชนีมวยกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม

3.3 ทีมผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกันติดตามน้ำหนักและส่วนสูง รอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง และติดตามการออกกำลังกาย โดยใช้คู่มือ เป็นเวลา 4 สัปดาห์ๆ ละ 1 ครั้ง ทุกวันพุธ ในแต่ละครั้งจะมีการชั่งน้ำหนักวัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างด้วย

3.4 ทีมผู้วิจัยทำการชั่งน้ำหนักวัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกาย ของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินกิจกรรมครั้งสุดท้าย ในสัปดาห์ที่ 5

3.5 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านก่อนลงเก็บข้อมูลจริง

3.6 ผู้วิจัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่าง ทำแบบสอบถามจำนวน 15 นาที

3.7 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลไปบันทึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ชุดข้อมูล ดังนี้

4.1 แบบสอบถามการวิจัยเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ ที่มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ บ้านเลขที่ เพศ อายุ ส่วนสูง น้ำหนักปัจจุบัน ศาสนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัว ในครอบครัวมีผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ และวิธีการลดน้ำหนัก

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ จำนวน 17 ข้อ (Bloom *et al.* 1971)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรม จำนวน 17 ข้อ (Best , 1977)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมจำนวน 12 ข้อ (Best, 1977)

2. แบบบันทึกค่าดัชนีมวลกาย ได้แก่ น้ำหนักและส่วนสูง รอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ - 7 มีนาคม พ.ศ. 2561

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติและประมวลผล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรม ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม (Pre - test) และหลังแผนการดำเนินกิจกรรม (Post -test) โดยการทดสอบ paired t-test และการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าดัชนีมวลกายจำนวน 5 สัปดาห์ โดยการทดสอบ One - Way ANOVA

6. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยได้นำเสนอเค้าโครงร่างวิจัย ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 1 บ้านในเขา ในการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม ชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างถือเป็นความลับ และผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาแบบภาพรวม และนำผลไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น ผู้เข้าร่วมการศึกษาสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมแผนการดำเนินกิจกรรม และตอบแบบสอบถามได้ตลอด โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบ หากยินยอมเข้าร่วมการศึกษา ขอให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการศึกษา จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (3.72 ± 0.66) คำถามรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการประกวดเมนูสุขภาพ เช่น ได้รับความรู้เกี่ยวกับรับประทานอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสม (4.36 ± 0.73) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และค่าดัชนีมวลกาย ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง (4.07 ± 0.77) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของแผนการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งวิธีการและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม (3.04 ± 0.99)

2. การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม

การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมดำเนินการ จำนวน 5 สัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม แจกคู่มือสำหรับให้ความรู้เรื่องโรคอ้วน การบริโภคอาหาร และการออกกาลังกายที่เหมาะสม และแบบบันทึกสภาวะสุขภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้ก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างร่วมฟังบรรยายให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างเรื่องการบริโภคอาหาร การดูแล การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพเพื่อควบคุมโรคอ้วน และสาธิตการออกกำลังกายด้วยยางยืดให้แก่กลุ่มตัวอย่าง

สัปดาห์ที่ 2 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และคำนวณค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มตัวอย่างเอง ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรม ร่วมกันจัดประกวดเมนูสุขภาพ เมนูที่ได้รางวัล คือ แกงเลียงรวมมิตร และยำผักสด

สัปดาห์ที่ 3 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และคำนวณค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มตัวอย่างเอง ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมและสาธิตการออกกำลังกายโดยใช้ท่าฤๅษีดัดตน จำนวน 15 ท่า

สัปดาห์ที่ 4 ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และคำนวณค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มตัวอย่างเอง ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมสาธิตการแกว่งแขนที่ถูกวิธี มีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบที่สามารถลดค่าดัชนีมวยกายลดลง และการประกวดเมนูสุขภาพ เพื่อรับเกียรติบัตร

สัปดาห์ที่ 5 ติดตามพฤติกรรมหลังจากเสร็จสิ้นรูปแบบแผนการดำเนินกิจกรรม โดยเป็นการลงติดตามตามบ้านของกลุ่มตัวอย่าง จะแบ่งตามโซนที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรับผิดชอบ จำนวน 11 โซน ทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรม

3. เปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.1 เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลัง

ความรู้	N	$\bar{x}$	S.D	T	Sig.
ก่อน	28	6.93	1.69	10.737	<.001*
หลัง	28	12.46	1.71		

* Significant

จากตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ = 12.46 , S.D. = 1.71) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย(($\bar{x}$ = 6.93 , S.D. = 1.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 2 ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์หลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

พฤติกรรม	N	$\bar{x}$	S.D	t	Sig.
ก่อน	28	19.04	6.94	22.638	<.001*
หลัง	28	32.04	7.78		

* Significant

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย พบว่า พฤติกรรมหลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ =32.04 , S.D. = 7.78) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ =19.04 , S.D. = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งพฤติกรรมการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย

3.3 การเปรียบเทียบค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน วัดซ้ำทุกสัปดาห์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง (n = 28)

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ค่าดัชนีมวลกาย	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F	P-value
ครั้งที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	206.44	8.26	282.31	0.004
	ภายในกลุ่ม	0.06	0.03		
ครั้งที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	219.59	8.78	41.39	0.024
	ภายในกลุ่ม	0.42	0.21		
ครั้งที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	182.64	7.31	119.77	0.008
	ภายในกลุ่ม	0.12	0.06		
ครั้งที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	172.47	6.89	8.83	0.107
	ภายในกลุ่ม	1.56	0.78		

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับสูง (3.72 ± 0.66) ทั้งนี้เนื่องจากการกระตุ้นของชุมชนโดยมี อสม. และผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของปุณญณิน เขื่อนเพ็ชร์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะอ้วนลงพุงในผู้สูงอายุ เครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐานมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันภาวะอ้วนลงพุงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวนัสรา เชาวน์นิยม (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แบบแผนการบริโภคอาหาร ภาวะโภชนาการ และปัจจัยขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุสุขภาพดี ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าหนึ่งในสามมีภาวะเสี่ยงต่อโรคอ้วน คือมีดัชนีมวลกาย เส้นรอบเอว และสัดส่วนเอวกับสะโพกเกินเกณฑ์ปริมาณไขมันในเลือดอยู่ในระดับสูง และชุมชนนี้อยู่ในแหล่งอาหารทะเล กลุ่มเสี่ยงทั้งหมดเข้าร่วมกำหนดรูปแบบการดูแลโดยมีแกนนำสุขภาพและสมุดบันทึกรายการอาหารและร่วมกิจกรรมต่อเนื่อง 3 เดือนเมื่อเปรียบเทียบผลค่าความดันโลหิตค่าดัชนีมวลกาย ค่าระดับน้ำตาลในเลือด และค่าไขมันในเลือดโดยรวมก่อนและหลังการทดสอบรูปแบบ พบว่า ผู้สูงอายุมีค่าบ่งชี้สุขภาพดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

ส่วนคำถามรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการประกวดเมนูสุขภาพ เช่น ได้รับความรู้เกี่ยวกับรับประทานอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.36 ± 0.73) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และค่าดัชนีมวลกาย ก่อนเริ่มแผนการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง (4.07 ± 0.77) จึงควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ประชาชนสนใจและสามารถทำได้ด้วยตนเอง และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของแผนการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งวิธีการและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม (3.04 ± 0.99) จะเห็นว่าในรูปแบบที่เป็นทางการประชาชนจะเข้าถึงได้ยาก จึงควรมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

ผลของการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วม มีรูปแบบกิจกรรม 5 สัปดาห์ โดยมีการให้ความรู้ตามช่องทางต่างๆ มีการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง วัดรอบเอว และค่าดัชนีมวลกายโดยกลุ่มเองทุกสัปดาห์ มีการจัดประกวดเมนูสุขภาพ สาธิตการออกกำลังกายโดยวิธีที่หลากหลายและทำได้ง่าย ได้แก่ ฤๅษีดัดตน การแกว่งแขน มีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบที่สามารถลดค่าดัชนีมวยกายลดลง และการประกวดเมนูสุขภาพเพื่อรับเกียรติบัตรและเน้นการติดตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าประสิทธิผลของกิจกรรมสามารถเพิ่มความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

ผลการเปรียบเทียบความรู้ พฤติกรรม และค่าดัชนีมวลกายของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ = 12.46 , S.D. = 1.71) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ = 6.93 , S.D. =

1.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ขัดแย้งกับการศึกษาของอติญาณ์ศร เกษตริน และคณะ (2560) ทำการศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทาง 3อ.2ส. ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามแนวทาง 3อ.2ส. ก่อนและหลังใช้โปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพไม่แตกต่างกัน และพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ =32.04 , S.D. =7.78) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย ($\bar{x}$ =19.04 , S.D. = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของปุณญณิน เขื่อนเพ็ชร์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะอ้วนลงพุงในผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐานมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันภาวะอ้วนลงพุงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) ส่วนค่าเฉลี่ยค่าดัชนีมวลกายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การลดน้ำหนักหรือค่า BMI ที่ได้ผลต้องดำเนินการ 12 - 15 สัปดาห์ (Miller, *et al.* , 1997 ; วณิชา กิจวรพัฒน์ , 2549 ;) ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ การจัดกิจกรรมในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในเรื่องการปรับพฤติกรรมและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ทำให้ความรู้และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม รวมถึงมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม หรือมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยอาจสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ใช้คำถามปลายเปิด และชื่นชมในคำตอบ ยอมรับความคิดเห็น
2. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า หลังการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่มีค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ค่าดัชนีมวลกายไม่แตกต่างกันทางสถิติ กับก่อนการดำเนินกิจกรรม ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการปรับกิจกรรมให้เหมาะสมตามบริบท และควรเพิ่มระยะเวลาของกิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านในเขา ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ตลอดจนผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปากแจ่ม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ของการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ณิชา สมหล่อ. (2557). *การดูแลผู้ป่วยโรคอ้วนในเวชปฏิบัติ.* กรุงเทพมหานคร : หน่วยโภชนาการคลินิก ฝ่ายอายุรศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์.

ปุณญณิน เขื่อนเพ็ชร์. (2559). *ประสิทธิผลของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะอ้วนลงพุงในผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วนัสรา เชาวน์นิยม. (2557). *รายงานการวิจัยเรื่อง แบบแผนการบริโภคอาหาร ภาวะโภชนาการ และปัจจัยขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุสุขภาพดี.* ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วณิชา กิจวรพัฒน์. (2549). *โปรแกรมควบคุมน้ำหนัก.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : กองโภชนาการ.

สายสมร พลดงนอก. (2558). *ความรู้เรื่องโรคอ้วนลงพุง*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2561). สุขภาพคนไทย 2558. สืบค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561 , จาก http://www.healthstation.in.th.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง. (2561). เรื่องร้อยละของประชาชนได้รับการประเมิน BMI. สืบค้นวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2561 , จาก
http://www.tro.moph.go.th/chronic/report_main.php#fragment-8

อติญาณ์ศร เกษตริน และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทาง 3อ. 2ส. ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจาหมู่บ้าน (อสม.) ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้.* 4(1). 253-260.

Best. (1977). *Research in Education. (3rd ed) Engelwood Cliffs.* New Jersy: Pretice Hall, Inc.

Bloom *et al*. (1971). *Hand book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning.*
New York: Mc Graw-Hill Book Company.

Cohen & Uphoff. (1977). อ้างถึงใน โสภิดา ศรีนุ่ม. (2558). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.” ปริญญารัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Miller Koceja & Hamillton. (1997). Ameta-analysis of past 25 years of weight loss research using diet, exercise or diet plus exercise intervention. *International Journal of Obesity.* 21(10). 941 - 947.

การศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

A Study of Efficiency on Role Model Patrol Police for Sub - district Project of Sukhothai Municipality

ธนพงศ์ พึ่งศักดิ์ ธนัสถา โรจนตระกูล
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Corresponding author e-mail. : shogunov@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตร Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 400 คน และคำถามปลายเปิด เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t – test , F - test ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ของประชาชนที่แตกต่างกันไม่ได้มีผลให้มีมุมมองต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบแตกต่างกัน แต่หากศึกษาไปทีละด้าน จะพบว่า เพศ และ ระดับรายได้ มีผลให้มีมุมมองต่อประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบแตกต่างกันในบางด้านเท่านั้น ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สุโขทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่าด้านที่มีความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือ ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่า โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบยังไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพย์ติดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่ควร และจากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมั่นใจ และอุ่นใจว่าหากท่านแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม ในชุมชนของท่าน ชื่อของท่านจะถูกปิดเป็นความลับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังไม่ค่อยมีความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเองในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม

คำสำคัญ : ตำรวจชุมชน, สายตรวจตำบลต้นแบบ, เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี .ประสิทธิภาพ .

Abstract

The purpose of this research is to study the efficiency of the "Patrol Police for Sub-District Project ; in the area of Muang Sukhothai Thani Municipality, Sukhothai Province. We will examise factors which affect the efficiency of Role Model Patrol Police for Sub-District Project, in order to know which factors affect the efficiency the Project.We will use quantitative research and qualitative research, furthermore we will sample 400 people by Taro Yamane Formula with the confidence interval of 95% .The types of questionnaire survey will be open ended question. The tools/ instrument used to conduct this study are the instrument for gathering information is the questionnaire survey, analyze information by frequency distribution of percentage , average , standard deviation , t - test , f - test.

The results are as follow ; 1) the efficiency of the Patrol Police Project in all 5 areas are at high level ; 2) after comparing and classifying from personal factors, it is found that different sex , age , salary , education level and single/marriage status , did not affect people's view on the efficiency of Patrol Police including this Project ; however, after studying the factors one by one we found that sex and salary affect people's view on the efficiency of the Patrol Police for Sub-District Project in some areas.

As for the comments and suggestions given on the efficiency of the Role Model Patrol Police for Sub - District Project , the area which had the least comments on the efficiency were drugs, crimes and news report. This shown that the people did not fully agree that the project would solve problems pertained with drugs and crime. And the topic which has the least average level was "You are confident and relieve that in case you inform a clue/information about crime in your community , your name will be kept confidential" , this shows that people does not have much confidence that they will be safe if they informed the clue/information about crimes.

Keyword : Community Policing, Role Model Patrol Police , Sukhothai Municipality , Efficiency

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรม ถือเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายอย่างมหาศาลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยจากการสำรวจ เมื่อถามถึงความคิดเห็นของ

ประชาชนเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน ที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.32 ระบุว่า มีความรุนแรงมาก รองลงมา ร้อยละ 41.52 ระบุว่า มีความรุนแรงค่อนข้างมาก ร้อยละ 4.32 ระบุว่ามีความรุนแรงน้อย ร้อยละ 0.64 ระบุว่า ไม่มีความรุนแรง และร้อยละ 1.20 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2560 : ออนไลน์)

ตามผลสำรวจดังกล่าวประชาชนร้อยละ 52.32 ระบุว่า ปัญหาอาชญากรรมมีความรุนแรงมาก และ ประชาชนร้อยละ 41.52 ระบุว่า มีความรุนแรงค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 93.48 มีความเห็นว่าปัญหาอาชญากรรมของไทยมีระดับความรุนแรงมากหรือค่อนข้างมาก สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจของประชาชน ต่อการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของรัฐ ซึ่งไม่อาจแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมในรูปแบบเดิม ๆ จึงไม่อาจจะป้องกันอาชญากรรมได้มีประสิทธิภาพอีกต่อไป

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมซึ่งไม่อาจเพิกเฉยต่อความไม่พึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมได้ จึงต้องสรรหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะสามารถรับมือกับปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นหัวใจของการป้องกันอาชญากรรมในยุคใหม่ คือ
ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (Community Policing Theory) อันเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่อาศัยความร่วมมือจากประชาชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติและตำรวจภูธรภาค 6 ได้เล็งเห็นความสำคัญของ ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน นี้ จึงได้ทำโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบขึ้น โดยอาศัยหลักการจากทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชนมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม นั่นเอง

โครงการดังกล่าว มุ่งเน้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ประการ ดังนี้

1) ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
2) ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ
3) ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น
4) ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม
5) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

ตำรวจภูธรเมืองสุโขทัย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 ที่ได้ดำเนินการตามโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไปในระยะเวลาหนึ่งแล้ว ประกอบกับเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร จึงมีความน่าสนใจและเหมาะสมที่จะทำการศึกษาว่าสำหรับในพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของตำรวจภูธรเมืองสุโขทัยนั้น โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบที่ได้ดำเนินการไปดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

เพื่อให้ทราบว่าโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของตำรวจภูธรเมืองสุโขทัย บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาประสิทธิภาพของโครงการดังกล่าว ใน 5 ด้าน ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ระบุไปข้างต้น เพื่อให้ทราบว่าโครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพหรือไม่ และเพื่อทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพดังกล่าว เพื่อจะได้นำปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพมาหาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพของโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรที่ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษาสูงสุด และสถานภาพสมรส ในการนำเสนอกรอบแนวความคิดของการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น **ตัวแปรตาม**

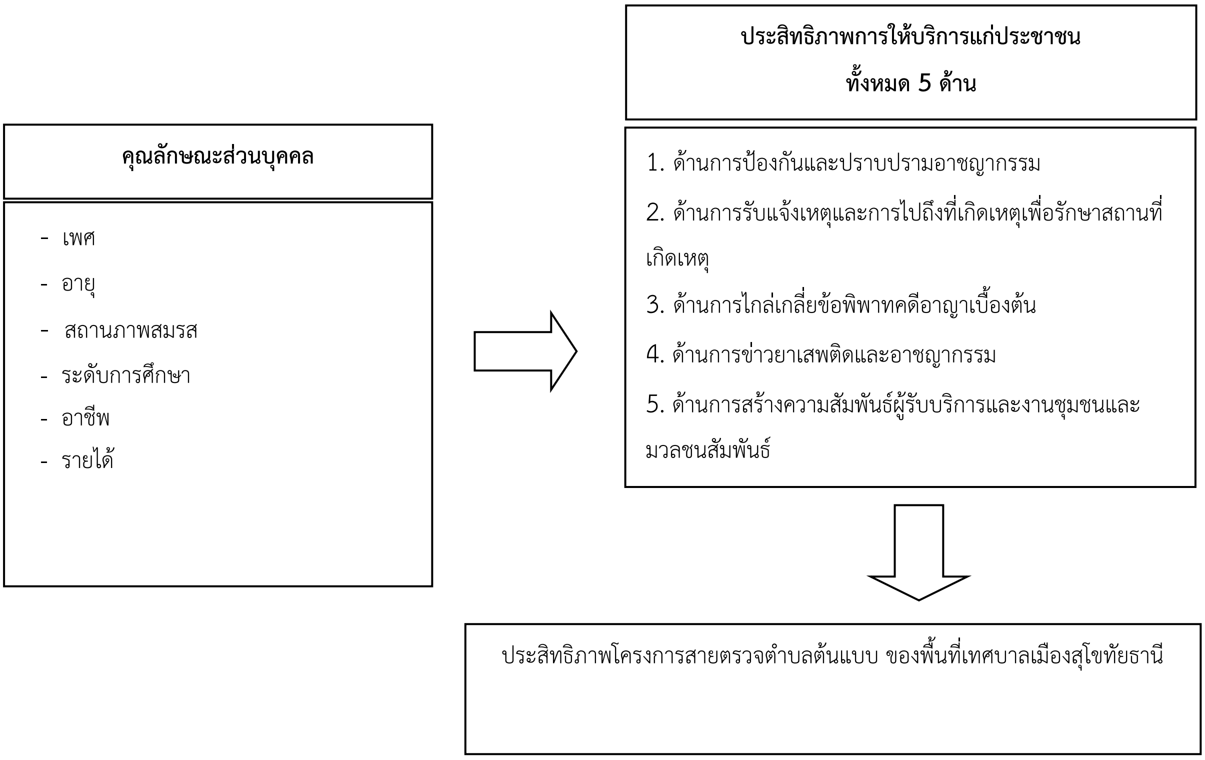

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี จำนวน 15,375 คน (เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี , 2558 : ออนไลน์) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ที่ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ , 2554 : 45) ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ± 5% มาใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 390 คน แต่เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล จะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้มีการดำเนินการสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี โดยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นต่อปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

โดยเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best : 1970) ซึ่งมีเกณฑ์การวัดระดับการประเมิน ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1) ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้ลงพื้นที่จากพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมดจำนวน 400 ชุด พร้อมกับการสัมภาษณ์ถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการส่งเสริมการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

5) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ทั้งหมด 5 ด้าน โดยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ทั้งหมด 5 ด้าน โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t – test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F - test) สำหรับตัวแปรที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย มากที่สุด จำนวน 261 คนคิดเป็นร้อยละ 65.3 เป็นเพศหญิง 139 คน คิดเป็น ร้อยละ 34.8
2) อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 มีอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 มีอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8และมีอายุต่ำกว่า 20 ปี น้อยที่สุด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8
3) อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.0 มีอาชีพค้าขาย จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 มีอาชีพรับราชการ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 และมีอาชีพรัฐวิสาหกิจและอาชีพอื่นๆน้อยที่สุด จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0
4) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท มากที่สุด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 -25,000 บาท จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 -20,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 -30,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท น้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8
5) ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดอนุปริญญา /ปวส. จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 มีระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 /ปวช. จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 มีระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีระดับการศึกษาสูงสุดอื่นน้อยที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8

6) สถานภาพสมรส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีสถานภาพโสดมากที่สุด จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีสถานภาพสมรส จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 และมีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างน้อยที่สุด จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม

ประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ภาพรวม	**n=400**		**ระดับความคิดเห็น**
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	4.16	.40	มาก
ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ	4.14	.42	มาก
ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น	4.03	.51	มาก
ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม	3.85	.48	มาก
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์	4.02	.46	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.04**	**.27**	**มาก**

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.85)

เมื่อศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี โดยแยกเป็นรายด้าน สามารถ ได้ผลดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หากท่านทราบพฤติกรรมการกระทำผิดของมิจฉาชีพใดๆ ท่านยินดีจะเล่ารายละเอียดต่าง ๆ เพื่อเตือนภัยให้ผู้อื่นรับทราบ (เช่น เตือน

ให้ผู้สูงอายุในชุมชนทราบและระวังตัวจากพฤติกรรมหลอกลวงฉ้อฉลของแก๊งค์คอลเซนเตอร์) มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.95)

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อพบการกระทำความผิดอาญา หรืออุบัติเหตุ ท่านยินดีเล่ารายละเอียดทุกอย่างของเหตุที่ท่านพบเห็น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.35) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านเชื่อว่าการแจ้งเหตุเมื่อพบการกระทำความผิดอาญา ถือเป็นสิ่งสำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.90)
3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2 ข้อ คือ หากท่านพบคู่กรณีมีข้อพิพาทกัน ท่านจะแจ้งให้คู่กรณีไปพบเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุมชน เพื่อให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือให้คู่พิพาทที่มีข้อขัดแย้ง สามารถต่อรองระงับข้อพิพาทกันได้สำเร็จ โดยอาจมีทั้งตำรวจและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมไกล่เกลี่ย มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.16) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสูง ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาเบื้องต้น ในชุมชนของท่าน ให้ลุล่วงไปด้วยดี มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.95)
4. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.08) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมั่นใจ และอุ่นใจว่า หากท่านแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม ในชุมชนของท่าน ชื่อของท่านจะถูกปิดเป็นความลับ มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.95)
5. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบใน**ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์** มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 4.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่า ความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชนที่ดีขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้ชุมชนของท่านปลอดภัยจากอาชญากรรมยิ่งขึ้นเท่านั้น มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.29) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านยินดีที่จะบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของอื่น ๆ เพื่อใช้ในการทำงานของตำรวจ

เช่น การสร้างป้อมยาม การสร้างด่านตรวจประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X}$ = 3.88)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

1) พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น และด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม**ไม่แตกต่างกัน** เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**แตกต่างกัน** อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05
2) พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**
3) พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**
4) พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน** รายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม**แตกต่างกัน** อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

5) พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**

6) พบว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ**ไม่แตกต่างกัน** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น ด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม และด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์**ไม่แตกต่างกัน**

สรุปผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งการสรุปผลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. สรุปผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เป็นเพศชาย มีอายุ 31 - 40 ปี มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท มีระดับการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี และมีสถานภาพโสด

2. สรุปผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดด้านการข่าวยาเสพติดและอาชญากรรม มีระดับความคิดเห็นมาก

3. สรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

3.1 เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

3.3 อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

3.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 ระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

3.6 สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

อภิปรายผล

จากผลการดำเนินการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบจากการสรุปผลนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมาก แสดงให้เห็นว่าโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีมีประสิทธิภาพมาก เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติโครงการ สอดคล้องกับแนวความคิดของยุวนุช กุลาตี (2548) ที่อธิบายเกี่ยวกับประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยคำนึงถึงความ ประหยัดทรัพยากรในทุก ๆ ด้านแต่ก่อให้เกิดผลผลิตสูงสุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงาน วัสดุ สิ่งของและอื่นๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง การปฏิบัติงานหรือบริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว ใช้เทคนิคที่สะดวกสบาย กว่าเดิม คุ้มค่า และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดในขณะที่ต้องการผลงานมากที่สุด (efficiency is to do thing right)

2. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นเรื่องประสิทธิภาพมากที่สุดคือด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของโครงการสายตรวจตำบล

ต้นแบบของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีที่จะสามารถช่วยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดหลักการตำรวจอาชีพ 9 ประการ ของเซอร์โรเบิร์ต พีล (กองบังคับการปราบปราม , 2556 : ออนไลน์) ในข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า การป้องกันอาชญากรรมถือเป็นภารกิจพื้นฐานของตำรวจควบคู่กับการปราบปรามอาชญากรรมและการจับกุมคนร้ายมาลงโทษตามกฎหมาย

และผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวความคิดบัญญัติ 10 ประการ ของตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (กองบังคับการปราบปราม , 2556 : ออนไลน์) ในข้อที่ 7 ที่กล่าวว่า ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชนมุ่งเน้นการป้องกันเพื่อไม่ให้อาชญากรรมเกิด มากกว่าการรอให้อาชญากรรมเกิดแล้ว จึงคิดติดตามจับกุมคนร้ายเพื่อฟ้องศาล กิจกรรมส่วนใหญ่ของตำรวจที่ทำร่วมกับชุมชน คือ สนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มเข็งในการป้องกันอาชญากรรมด้วยชุมชนเองโดยใช้เทคนิคแก้ต้นเหตุปัญหา การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม การจัดระบบเพื่อนบ้านเตือนภัย หรือจัดสายตรวจประชาชน เป็นต้น เพื่อมุ่งเป้าประสงค์ในการลดอาชญากรรมและความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และในข้อที่ 9 ที่กล่าวว่า การเป็นหุ้นส่วนและสร้างความร่วมมือระหว่างตำรวจและชุมชน (Partnerships) ในระบบตำรวจผู้รับใช้ชุมชน ประชาชนในชุมชนคือหุ้นส่วนของตำรวจ ในการร่วมรับผิดชอบป้องกันอาชญากรรม หรือปัญหาความไม่เป็นระเบียบในชุมชน (ไม่ใช่เป็นปัญหาของตำรวจฝ่ายเดียว) ตำรวจและประชาชนในชุมชนต้องร่วมกันสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับความเดือดร้อน หรือความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และให้ชุมชนร่วมใช้เทคนิคแก้ปัญหา เพื่อร่วมแก้ต้นเหตุปัญหาความเดือดร้อนจากอาชญากรรมดังกล่าว และตำรวจต้องสร้างความร่วมมือหรือเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรความร่วมมือ หรือให้ประชาชนร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันอาชญากรรม ได้ด้วยตัวชุมชนเอง และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ค่านิยม พันธกิจ และยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2564 ในยุทธศาสตร์ด้านที่ 1 เป้าประสงค์ที่ 2 : ลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน กลยุทธ์ : เพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ชุมชน และที่มีผลกระทบต่อสังคมในทุกระดับ และยุทธศาสตร์ที่ 3 - เป้าประสงค์ที่ 1 : การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและให้บริการมีความเข้มแข็ง และเป้าประสงค์ที่ 2 : การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและให้บริการมีความพึงพอใจ

3. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ประชาชนคิดว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน สอดคล้องกับแนวความคิดบัญญัติ 10 ประการ ของตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (กองบังคับการปราบปราม , 2556 : ออนไลน์) ในข้อที่ 4 ที่กล่าวว่า ใช้พลังความร่วมมือของประชาชนและอาสาสมัคร (Volunteers) ในระบบตำรวจผู้รับใช้ชุมชน มุ่งเน้นให้มีการใช้ความร่วมมือจากประชาชน

เป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ตามที่ชุมชนหรือในพื้นที่มีต้นทุนทางสังคม หรือมีการจัดตั้ง หรือมีความเหมาะสม ตำรวจมีหน้าที่ให้ความรู้และสร้างความร่วมมือ กำหนดวิธีการจัดตั้ง เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสช่วยเหลืองานป้องกันอาชญากรรม และแก้ไขความไม่เป็นระเบียบของชุมชนตามความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ตำรวจมีเวลาไปทำงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอื่นได้มากขึ้น รูปแบบของอาสาสมัครจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ชุมชน บางแห่งอาจจะเป็นการใช้อาสาสมัครที่มีหน่วยงานอื่นจัดตั้งไว้แล้วหรือตำรวจ จัดตั้งขึ้นเอง แล้วแต่ความเหมาะสมของพื้นที่และชุมชน รวมถึงความพร้อมของสภาพชุมชน เช่น อาสาสมัครตำรวจชุมชน (ตชต.) สมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม เหยี่ยวเวหา อาสาจราจร ตำรวจบ้าน สายตรวจประชาชน สมาชิกกู้ภัย สมาชิกชมรมเพื่อนบ้านเตือนภัย อาสาสมัคร

4. จากผลการเปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเพศของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน และจากผลการเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารายได้ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการป้องกันอาชญากรรม เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน แสดงให้เห็นว่าประชาชนเห็นด้วยกับแนวคิดที่ให้ตำรวจกับประชาชนร่วมมือกันป้องกันอาชญากรรม โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบจึงควรให้ประชาชนร่วมมือในการดำเนินการป้องกันอาชญากรรมในเชิงรุก (เช่น การสำรวจหาพื้นที่ ที่ควรจะมีการติดแสงไฟส่องสว่าง)

2. จากผลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านมั่นใจ และอุ่นใจว่า หากท่านแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม ในชุมชนของท่าน ชื่อของท่านจะถูกปิดเป็นความลับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเองในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบจึงควรเร่งสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในเรื่องความปลอดภัยในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม

3.จากการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ คือ เพศที่แตกต่างกันมีผลที่แตกต่างกันในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ จึงควร

ดำเนินงานมวลชนสัมพันธ์ในรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถเข้าถึงได้ง่ายต่อประชาชนทั้งสองเพศ และพบว่าผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแตกต่างกัน จึงควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปสอบถามประชาชนทุกระดับรายได้ อย่างเท่าเทียมกัน ถึง ปัญหาและอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรม เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบในพื้นที่อื่นๆต่อไป
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพโครงการของเจ้าหน้าที่ตำรวจอื่นของพื้นที่เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อาจารย์ประธานหลักสูตร อาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทาง ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ ได้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะ สนับสนุน เชื่อมั่น ไว้วางใจ ให้ผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยครั้งนี้ได้จนสำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ (2542),ความหมายของประสิทธิภาพ

ยุวนุช กุลาตี. (2548 ออนไลน์). “การวัดประสิทธิภาพ”

Yamane , Taro. (1970). Statistics: An Introductory Analysis. Third editio. New york : Harper and Row Publication.

ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

The Effectiveness of Social Welfare on Elderly People's Subsistence allowance Bankiew Sub-district Administration Organization, Mae Tha District, Lampang Province

มนตรา ศรีทองสุข(Montra Srithongsuk)* ดวงใจ พุทธวงศ์(Duangjai Buddhawong)
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Email : srithongsuk@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุ และรองประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่วที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ พนักงานส่วนตำบลที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการเงินและบัญชี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว คณะผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่ว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว จากการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 จากขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพ พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถดำเนินงานในขั้นตอนการรับจดทะเบียน และขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน

กิ่วได้มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์งานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพยังที่ยังไม่ครอบคลุม ทั่วถึงทุกพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่ตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากทางทะเบียนราษฎร ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และจากการกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้อายุที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 4) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ความเพียงพอของงบประมาณ 6) ความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ และ7) การสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลที่ลดลง จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพราะผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมไม่สามารถลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้ครบถ้วน และไม่สามารถตรวจสอบสถานะในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องครบถ้วนก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ และ 2) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพราะจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านงานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมกับภาระงานที่จะต้องปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิผลที่ดี ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลในทางที่ดีขึ้น จึงเห็นควรให้ความสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ควรดำเนินการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ควรจัดให้มีการดำเนินงานในด้านการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านงานสวัสดิการสังคม ควรกำหนดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานด้านงานสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ควรดำเนินการจัดตั้งกองสวัสดิการสังคมเพื่อปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะ และควรเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่วที่มีสิทธิที่จะได้รับเบี้ยยังชีพนั้น ได้รับเบี้ยยังชีพกันอย่างทั่วถึงตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุต่อไป

Abstract

The purposes of studying the effectiveness of social welfare work on the elderly subsistence allowance of Bankiew Sub-district Administrative Organization, Mae Tha district, Lampang Province were to study on the effectiveness of social welfare and to inspect the factors affecting the effectiveness of social welfare in the elderly living allowance of Bankiew sub-district administrative organization, Mae Tha district, Lampang province.

The sample in this study was related to social welfare in elderly subsistence allowance of Bankiew sub-district administrative organization including, the president, the vice president of elderly club of each village in the area of Bankiew, which received a contribution, sub-district employees who were responsible for social welfare in the elderly, including Permanent Secretary Director of Finance, Chief Executive Officer, Community developer, Finance and Accounting, members of the Sub-district Administration Organization, board members of local administration, included the president, Vice president, the secretary of president of Sub-district Administration Organization and the village headman of Bankiew sub district area by collecting data from the interview.

The results of the study on the effectiveness of social welfare in the elderly of Baankiew Sub-district Administration Organization, by implementing government policies according to the Ministry of Interior's regulations on the payment of living allowances for local government organizations in 2005 and the regulations of the Ministry of Interior on the criteria for the payment of allowances for the elderly in the local administration in 2009. The 6 steps are 1) Registration procedures 2) Qualification checks 3) Verification and identification of the elderly’s living standards 4) Data recording 5) Budget allocation 6) Disbursements, budgets and subsistence allowances. It was found that Bankiew Sub-district Administrative Organization was unable to complete the registration process and procedures for monitoring the status and presentation of the elderly’s livelihood in accurately and compltely. The social welfare work has been carried out on the subsistence and still has not covered in all areas. Bankiew Sub-district Administration Organization does not check the status and performances of elderly people living in the registry. The data are inaccurate. And by determining the factors that affect the effectiveness of social welfare work, the subsistence allowance, the age of the review, the concept, the theories, and the related research, the research involved 7 factors as followed 1) The knowledge of the officer 2) The ability of the officer 3) Inadequate staffing 4) Material adequacy Equipment in operation 5) Budget adequacy 6) Collaboration of personnel in the organization, and 7) Executive Support from the board member.

It was found that there were two factors that affected the effectiveness of social welfare work on the elderly living allowance of Bankiew Sub-district Administrative

Organization. Those are 1) The capacity of the personnel. The social workers cannot register new elders with full rights. It is not possible to check the status of life of the elderly to be accurate before the disbursement of allowances to the elderly. 2) Sufficiency of the number of personnel. The number of people working in the social welfare of the Ban Kiew Sub-district Administration Organization is insufficient. It is not suitable for workload.

The suggestions

From this study showed that the Ban Kiew Sub-district Administration Organization could not effectively administer social welfare in the elderly. Therefore, in order to improve the social welfare of elderly people living in Bankiew Sub-district Administration Organization, it should be emphasized in the public relations, welfare information, allowances, and elderly people thoroughly. The status and life of the elderly should be checked from the registration database. Work should be organized to increase the capacity of social welfare workers. The evaluation of social welfare activities should provide an assessment of the welfare of the elderly. The Social Welfare Division should be set up to perform social welfare work and should increase the number of staff enough to work for the elderly in the area of Bankiew sub-district who are not entitled to receive subsistence allowance thoroughly funded according to the government's intention to help the elderly.

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านสุขภาพ ประกอบกับการสาธารณสุขที่ดีและการแพทย์ที่ทันสมัย รวมถึงการมีหลักประกันทางด้านสุขภาพที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีอายุยืนยาวมากขึ้น โดยสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 4.89 ของจำนวนประชากรรวมในปี 2513 เป็นร้อยละ 9.38 ในปี 2543 ร้อยละ 10.58 ในปี 2549 และร้อยละ 11.7 ในปี 2553 คาดว่าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.02 ในปีแรกของแผนฯ เป็นร้อยละ 14.34 ในปีสุดท้ายของแผนฯจากนั้นยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยคาดการณ์ว่าในปี 2568 จะมีประชากรวัย 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 20 ของประชากรรวม นั่น คือประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มตัว (รายงานสรุปสภาวะของประเทศ , 2554 , หน้า 11)

การที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้วิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเกิดผลกระทบต่อสภาวะเศรษฐกิจของประเทศเพราะขาดแคลนวัยแรงงาน การสิ้นเปลืองงบประมาณในการดูแลด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ การหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังหรือถูกทอดทิ้ง การจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ปัญหาต่าง ๆที่เกิดขึ้นนี้รัฐบาลจะต้องมีการวางมาตรการในการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และหนึ่งในมาตรการที่รัฐบาลได้ดำเนินการให้การช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุก็คือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของประเทศไทยได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ระยะแรกกรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ดำเนินการในการจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจน และไม่สามารถหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ โดยการดำเนินตามโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน ซึ่งกระทรวงการคลังได้อนุมัติจัดสรรงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนสงเคราะห์เบี้ยยังชีพช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในอัตราคนละ 200 บาทต่อเดือน และจะได้รับเบี้ยยังชีพไปตลอดชีพของผู้สูงอายุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นคนละ 300 บาทต่อเดือน โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้มอบหมายให้สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการผ่านศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 รัฐบาลสมัยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ดำเนินงานที่ได้รับการถ่ายโอนตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 สำนักงบประมาณได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในการบริหารงบประมาณโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งในจังหวัดวางฎีกาเบิกจ่ายเงินโดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 ต่อมาได้มีการปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากเดิมคนละ 300 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นคนละ 500 บาทต่อคนต่อเดือน ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการให้ปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 (มติคณะรัฐมนตรี , 2549)

ในสมัยรัฐบาลของอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการตามนโยบาย โดยดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพตามระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะมีสิทธิได้เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะต้องมีสัญชาติไทย มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ (ผู้ที่เกิดก่อน 1 เมษายน 2492) และจะต้องไม่เป็นผู้ที่ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากรัฐ ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 เพื่อช่วยเหลือเรื่องเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้จ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในอัตราเดือนละห้าร้อยบาท หรือตามมติคณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นเบี้ยยังชีพในการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงกันทั่วประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ยิ่งลักษณ์ ชิน

วัตรเป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ นโยบายเร่งด่วนดำเนินการในปีแรก จัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60 - 69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70 - 79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80 - 89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เรื่องการกำหนดอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554 เพื่อให้การดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพโดยให้จ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมและเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล(มติคณะรัฐมนตรี , 2554)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางเช่นเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆที่ได้รับนโยบายจากทางรัฐบาลในการดำเนินการจ่าย เงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุซึ่งรัฐบาลได้โอนเงินงบประมาณในรูปแบบของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจตามจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ประจำปี 2556 ข้อมูลเดือนพฤศจิกายน 2556 มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 888 คน และได้ดำเนินการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็นประจำทุกเดือน โดยในแต่ละปีที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้จัดทำโครงการอบต.บ้านกิ่วสัญจรพบประชาชน จัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับทราบปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนตำบล บ้านกิ่วทั้ง 10 หมู่บ้าน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนตำบลบ้านกิ่วที่เข้าร่วมประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน และรับทราบถึงวิธีการ และขั้นตอนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี แต่ในการดำเนินงานที่ผ่านมายังพบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุหลายประการ อาทิ 1) ผู้สูงอายุไม่รู้สิทธิของตนในการมาลงทะเบียนเพื่อขอรับเบี้ยยังชีพภายในระยะเวลาที่กำหนด 2) การย้ายภูมิลำเนาของผู้มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไม่ได้แจ้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ทำให้มีการเบิกเงินเกิน 3) การตรวจสอบและรับรองการมีชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ชุมชน ที่ขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการให้แต่ไม่ทันตามกำหนด จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว จึงต้องการทราบถึงประสิทธิผลของการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2551 , หน้า 129 - 146) ได้มีการประมวลตัวแบบของนักวิชาการที่ได้ศึกษาเพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาเป็นตัวแบบทางทฤษฎี เพื่อใช้อธิบายว่าองค์กร ต่าง ๆ ที่สามารถนำนโยบาย แผนงาน โครงการไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีปัจจัยอะไรที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้นโยบาย แผนงานโครงการ ดำเนินการสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งตัวแบบที่เอื้ออำนวยต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติรวม 6 ตัวแบบ ได้แก่

1. ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ตัวแบบนี้มีแนวคิดว่า การใช้หลักด้านเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ องค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติการนั้นจะต้องมีค่านิยมแบบยึดหลักเหตุผลเป็นเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ต้องยึดหลักมีเหตุมีผลเป็นสิ่งที่จะต้องขยายผลให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางที่สุด นโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่จะประสบความสำเร็จ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจอย่างชัดเจน มีการมอบหมายงาน มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยหลักการที่มีเหตุผลชัดเจน

2. ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ตัวแบบนี้จะให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถนะขององค์กรเป็นหลัก โดยถือว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการไปปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการไปปฏิบัติว่าขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานอย่างสอดคลองกับความคาดหวังของ หน่วยงานเพียงใด องค์กรจำเป็นต้องมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและทางเทคนิคอย่างเพียงพอ มีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และงบประมาณ

3. ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร (Organization Development model) แนวคิดตามตัวแบบนี้ได้ให้ความสำคัญเฉพาะบุคลากรในหน่วยงานเป็นหลัก โดยมีแนวคิดว่า บุคลากรเป็น ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (Participation) ของคนในองค์กร การทำงานเป็นทีม โดยการทำงานในทีมจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมคำนึงถึงการจูงใจ การใช้ผู้นำอย่างเหมาะสม การสร้างความรู้สึกรักผูกพันกับองค์กร การยอมรับ การพัฒนาทีมงานมากกว่าการใช้กำลังบังคับควบคุม ตัวแบบนี้จึงให้ความสำคัญเพิ่มเติมต่อกระบวนการสื่อสารสองทาง การมีส่วนร่วมในการ

กำหนดนโยบายของผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักและผูกพันกับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการขณะที่การให้ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนดนโยบายแต่เพียงลำพัง จะเป็นผลเสียและไม่สอดคลองกับฐานคติการพัฒนาองค์กรตามแนวคิดนี้

4. ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่อธิบายถึงองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งมีกฎระเบียบขั้นตอนค่อนข้างมาก มีแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ และมีการกำหนดระบบคุณธรรมเอาไว้อย่างแน่นอนตายตัว อย่างไรก็ตามภายในองค์กรขนาดใหญ่ก็ไม่ได้มีแบบแผนความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ(รูปนัย) เพียงอย่างเดียว แต่จะประกอบด้วยแบบแผนความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการด้วย แต่มักจะเป็นกรณีของ ข้าราชการระดับล่างทั้งสิ้น เพราะว่าข้าราชการระดับล่าง เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นผู้ที่ใช้วิจารณญาณของตนในการตัดสินใจให้บริการประชาชนทั้งสิ้น ผู้บังคับบัญชาไม่มีโอกาสที่จะติดตามไปควบคุมบัญชาตลอดเวลาได้ ดังนั้นสิ่งที่จะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายจึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้นำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่ไปปฏิบัติโดยตรง ว่ายินดีพร้อมทุ่มเทให้กับการปฏิบัติราชการหรือมีอุปสรรคข้อจำกัดมากน้อยประการใด

5. ตัวแบบทางการเมือง (Political Model) ตัวแบบนี้ยึดหลักการว่า นโยบายเป็นการแบ่งสรรคุณค่าในสังคม ดังนั้นนโยบายในเรื่องหนึ่ง ๆ จะมีผู้ที่ได้รับประโยชนกับผู้ที่สูญเสียประโยชน์เสมอ และโดยปกติในแต่ละฝ่ายจะให้คุณค่าของนโยบายแตกต่างกัน และจะเน้นการรักษาผลประโยชน์ของตนไว้เป็นอันดับแรก ดังนั้น จึงเป็นการยากที่ทุกฝ่ายจะเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายอย่างเป็นเอกฉันท์ ตัวแบบนี้เห็นว่าจำนวนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่สำคัญในการเจรจาต่อรอง หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีจำนวนน้อย โอกาสที่จะสร้างความเห็นพ้องต้องกันก็มีมากกว่าในการเจรจาที่มีหน่วยงานมาก ๆ ความสามารถในการเจรจาต่อรองของ ผู้เล่นจะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการชักจูงต่อรอง สถานภาพของผู้มีอำนาจและทรัพยากรขององค์กร ตลอดจนการสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เช่น บุคคลสำคัญ หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน และกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ

6 ตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrated Model) ตัวแบบนี้เป็นตัวแบบที่รวบรวมจากแนวคิดของทั้ง 5 ตัวแบบ โดยมุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่ประสบความสำเร็จทั้งในมิติของผลผลิต ผลลัพธ์และประเทศชาติโดยรวมได้รับ ส่วนตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และการเมืองและการบริหารสิ่งแวดล้อมภายนอก

แนวคิดประสิทธิผลขององค์กร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542 , หน้า 26) กล่าวว่า ประสิทธิผล เป็นการวัดผลผลิตของงาน (Output) ซึ่งเป็นการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึง

ปริมาณทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน เป็นการอธิบายถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำงานที่สามารถช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ประสิทธิผล จะอธิบายถึงการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง (Doing the right things) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือวิธีการที่จะทำให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนประสิทธิภาพจะแสดงถึงความสำคัญระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลผลิต (Output) โดยมีเป้าหมายที่จะใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรที่ต่ำที่สุด

พิทยา บวรวัฒนา (2543 , หน้า 176) กล่าวว่า ประสิทธิผล หมายถึง การที่บุคคลในองค์การสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ประสิทธิผลจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์การในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์การที่มีประสิทธิผลสูงจึงเป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการทำงานตามเป้าหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนี้

กณิการ์ แก้วเคียง (2552 , หน้า 32) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา” พบว่ากระบวนการคัดเลือกผู้มีสิทธิ์รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มี 2 กระบวนการคือ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จำนวน 6 ใน 9 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 7 และหมู่ที่ 9 ให้ผู้สูงอายุทุกคนในหมู่บ้านเป็นผู้มีสิทธิ์รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามลำดับอายุ แต่ด้วยความจำกัดของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจึงให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเบี้ยยังชีพแล้วลดหลั่นกันตามลำดับจนครบจำนวน เป็นการง่ายต่อการบริหารจัดการ เมื่อมีการหมดสิทธิ์รับเบี้ยยังชีพ ประธานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทำการเลื่อนลำดับผู้สูงอายุลำดับถัดไปรับเบี้ยยังชีพแทน โดยไม่ต้องมีการสอบประวัติ ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 5 , 6 และ 8 พิจารณาให้ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพตามหลักเกณฑ์ คือมีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ฐานะยากจนหรือไม่มีคนดูแล แต่ในกระบวนการคัดเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องยังใช้อำนาจแทรกแซงกฎหมายบริหารจัดการเพื่อเอื้อต่อเครือญาติ พวกพ้อง ทำให้ประชาชน และผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมเสนอเหตุผลความจำเป็น ความต้องการเพื่อเป็นข้อมูลร่วมในกระบวนการคัดเลือก สำหรับการอนุมัติผู้สูงอายุเพื่อขอรับเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวายเหตุด้วยความจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคน บุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่สามารถบริหารจัดการเงินสงเคราะห์สนองต่อความต้องการผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเท่าเทียมในภาพรวมได้จัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวนเท่ากันในแต่ละหมู่บ้าน และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ด้วยการอนุมัติทุกรายชื่อที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านนำเสนอให้เป็นผู้ได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ การ

ประสานงานระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นกับองค์กรหมู่บ้านน้อยขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารงานเบี้ยยังชีพ และสิทธิ์พึงมีแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

บุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 96 - 100) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเทศบาลสามารถจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตรงตามกำหนดเวลา ในขณะที่รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนไม่ตรงตามกำหนดเวลา แต่เทศบาลตำบลหนองปล้องได้มีวิธีการแก้ปัญหาโดยให้ยืมเงินสะสมเพื่อจ่ายให้กับผู้ได้รับเบี้ยยังชีพให้ตรงตามกำหนดเวลาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบ สำหรับความพึงพอใจของผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด เนื่องจากเทศบาลได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุคอยอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ผู้สูงอายุ หรือตัวแทนผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ยังให้บริการแนะนำขั้นตอนการขอรับสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในขณะที่เทศบาลมีบุคลกรในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อภาระงาน ในด้านความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับภารกิจสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ถ่ายโอนมาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้ถึงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน คุณสมบัติของผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ และกระบวนการดำเนินงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย ความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ความสามารถด้านงบประมาณ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านความชัดเจนของนโยบาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความชัดเจนของนโยบายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้จัดทำคู่มือการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายถ่ายโอนภารกิจสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในด้านความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อซักซ้อมแนวทาง

ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานให้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เข้าใจและสามารถดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง ในด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรได้ให้ความสนใจศึกษาคู่มือการปฏิบัติงานที่ส่วนกลางจัดเตรียมไว้ให้ ปละได้เข้าร่วมประชุมซักซ้อมแนวทางขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีทักษะในการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องตามระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี ในด้านความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลได้กำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กองสวัสดิการสังคม โดยมีนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และมีพนักงานจ้างตามภารกิจจำนวน 1 คน จำนวนผู้สูงอายุ 391 คน และเทศบาลตำบลหนองปล้องได้รับความร่วมมือจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานระหว่างเทศบาลกับผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การแจ้งให้ผู้สูงอายุไปรับเงิน และการแจ้งให้เทศบาลทราบเมื่อมีผู้สูงอายุในหมู่บ้านเสียชีวิต มีผลทำให้การดำเนินงานของเทศบาลเป็นไปโดยสะดวก ในด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลได้มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเพียงพอกับปริมาณงาน นอกจากนี้ทางเทศบาลยังสามารถจัดตั้งงบประมาณในการจัดซื้อได้ค่อนข้างสะดวก อีกทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ก็อยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี พร้อมจะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านความสามารถด้านงบประมาณ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถด้านงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการดำเนินงานด้านการเงินการคลังที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุประสบปัญหาการโอนจัดสรรเงินอุดหนุนล่าช้า แต่เทศบาลตำบลหนองปล้องได้แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยการยืมเงินสะสมมาเพื่อจ่ายให้กับผู้ได้รับเบี้ยยังชีพเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ในด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมก ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคม และความสำคัญของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานโดยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน และร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ โดยมีโครงการให้ทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ และได้จัดส่งให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มความรู้

และทักษะในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่เจ้าหน้าที่ผู้มาปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และในด้านความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการที่รวมเร็ว มีมนุษย์สัมพันธ์และอัธยาศัยที่ดีในการให้บริการ นอกจากนี้บุคลากรมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพเป็นภารกิจหลัก ด้วยเหตุผลที่การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อน และเป็นภารกิจที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อีกทั้งเป็นการเพิ่มบทบาทของเทศบาลในการเสริมสร้างคุณภาพของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ปุณยนุช สุภผา (2553 , หน้า 83 - 86)ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความชัดเจนของนโยบาย รวมถึงระเบียบวิธีปฏิบัติ เนื่องจากส่วนกลางได้จัดทำคู่มือกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายถ่ายโอนงานสวัสดิการแก่ประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้น ไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน ทั่งนี้การดำเนินงานจะต้องมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแยกจากงานอื่นอย่างชัดเจน และจำนวนบุคลากรที่มีอยู่เหมาะสมกับภาระงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ต้องรับผิดชอบ ในส่วนของการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและความสำคัญของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน โดยการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการคิด เสนอความคิดเห็นร่วมกันและร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ในด้านของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศแตกต่างกัน มีหลักการคิดวิเคราะห์ถึงเหตุและผล สามารถมองเห็นการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหรือกิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ละเอียดและเห็นประโยชน์ความสำคัญของดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมาใช้ดังกล่าวได้ไม่แตกต่างกัน ในส่วนของบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีสถานภาพบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายได้ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ทัศนคติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา ได้มองเห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่แต่ละส่วนงานทั้งฝ่ายข้าราชการหรือพนักงานประจำที่ยึดหลักหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารมีคุณธรรมตระหนักในหน้าที่รักษาผลประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ดี จึงมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขาไม่แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย 1) ประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน และรองประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว 2) พนักงานส่วนตำบลที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการเงินและบัญชี 3) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว 4) คณะผู้บริหารท้องถิ่นได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว 5) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่ว

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย

1. ประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน และรองประธานชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่วที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว จากทั้งหมด จำนวน 19 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรแบบง่าย (simple random sampling) ให้ได้จำนวนประชากรตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

2. พนักงานส่วนตำบลที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าสำนักปลัด นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการเงินและบัญชี

3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว จากทั้งหมด 20 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชาชากรแบบง่าย (simple random sampling) ให้ได้จำนวนประชากรตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

4. คณะผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วคนที่ 1 รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วคนที่ 2 และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่ว จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ (interview) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น จากการทบทวนแนวคิด และแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในการควบคุมดูแลและให้คำแนะนำของ ปลัด อบต.บ้านกิ่ว และอาจารย์ในสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 2 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารโดยนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเชิงพรรณนา อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผู้ศึกษาได้กำหนดปัจจัย ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 4) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ความเพียงพอของงบประมาณ 6) ความร่วมมือของบุคลกรในองค์การ และ7) การสนับสนุนจากผู้บริหาร และพิจารณาจากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่

ทะ จังหวัดลำปาง ได้ผลจากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อทราบประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และ 2) เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

จากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้ดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ตามขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพ รายละเอียด ดังนี้

1.1 การรับจดทะเบียน

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการรับจดทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจะดำเนินการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุ โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ภายในเดือนพฤศจิกายน ของทุกปี โดยผู้ที่จะมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณถัดไปมาลงทะเบียนและยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้วยตนเอง ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 มีผู้สูงอายุรายเดิม จำนวน 843 คน และมีผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพเพิ่มเติมจากการรับจดทะเบียนของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วภายในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 เพื่อขอตั้งงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จำนวน 45 คน รวมทั้งสิ้น 888 แต่เมื่อพ้นระยะเวลาในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ แล้ว ปรากฏว่ามีผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบ้านกิ่วมาติดต่อขอลงทะเบียนเพื่อขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เนื่องจากไม่ทราบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดรับลงทะเบียนผู้สูงอายุเพื่อรับเงินเบี้ยยังชีพ แต่ไม่สามารถดำเนินการตามคำขอได้ เนื่องจากพ้นระยะเวลาในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุแล้ว จึงไม่มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ โดยต้องรอลงทะเบียนในปีถัดไป

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพไม่สามารถรับลงทะเบียนผู้สูงอายุได้ครบถ้วนตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วในขั้นตอนการรับจดทะเบียนไม่มีประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

1.2 การตรวจสอบคุณสมบัติ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุรายใหม่ที่มาลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจะดำเนินการโดยคณะกรรมการ

ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุซึ่งแต่งตั้งโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ดังนี้ 1) มีสัญชาติไทย 2) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทะเบียนบ้าน 3) มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งได้ลงทะเบียนและยื่นคำขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ได้แก่ ผู้รับเงินบำนาญ เบี้ยหวัด บำนาญพิเศษ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน ผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทนรายได้ประจำ หรือผลประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้เป็นประจำ ยกเว้นผู้พิการและผู้ป่วยเอดส์ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548

จากการตรวจสอบจากเอกสารพบว่า คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว สามารถตรวจสอบคุณสมบัติผู้สูงอายุรายใหม่ที่ขอรับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติมีประสิทธิภาพเป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

1.3 การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจะดำเนินการภายในเดือนตุลาคมของทุกปี โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจะดำเนินการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิต ของผู้สูงอายุรายเดิมที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วโดยการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่ว ดำเนินการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมในแต่ละหมู่บ้านแล้วให้ส่งเอกสารแบบรายงานการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมคืนให้กับ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วเพื่อบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุและรายงานต่อสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางเพื่อขอรับงบประมาณ แต่ในการปฏิบัติงานของปีงบประมาณที่ผ่านมาพบว่า การนำเอาข้อมูลการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะมีผู้สูงอายุบางคนได้ย้ายจากหมู่บ้านไปอยู่ต่างจังหวัด ไม่ได้แจ้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว หรือแจ้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทราบ จึงได้ข้อมูลที่ไม่แน่นอนและไม่ถูกต้องประกอบกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่ได้ตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.

2552 ที่กำหนดไว้ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วต้องจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผิดพลาด (กรณีโอนเงินผ่านทางบัญชีธนาคาร) จึงต้องมีการติดตามทวงเงินคืนจากผู้สูงอายุ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

1.4 การบันทึกข้อมูล

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ทั้งรายเดิม ที่ได้ผ่านการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และรายใหม่ ที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติของการมีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพ โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะทำการบันทึกข้อมูลลงในระบบคอมพิวเตอร์และรายงานจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพไปยังสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุและการรายงานให้จังหวัดไม่พบข้อมูลปัญหาใด ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้ครบถ้วนและส่งรายงานให้จังหวัดเสร็จตามเวลาที่กำหนด

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสามารถดำเนินการบันทึกข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพที่ผ่านกระบวนการขั้นตอนตามที่ระเบียบกำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

1.5 การขอรับการจัดสรรงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการขอรับการจัดสรรงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ก็ได้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้ตรวจสอบและจัดทำทะเบียนประวัติของผู้สูงอายุที่มีสิทธิแล้วบันทึกข้อมูลส่งรายงานให้กับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางทันตามเวลาที่กำหนด คือภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี เพื่อให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปางแจ้งรายชื่อผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการขอตั้งงบประมาณ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถจัดส่งข้อมูลรายชื่อผู้มีสิทธิที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่ระเบียบได้กำหนดไว้ เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการขอรับการจัดสรรงบประมาณมีประสิทธิภาพเป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

1.6 การเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุจะมีขั้นตอนดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจัดทำคำเสนอขออนุมัติเบิกเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีสิทธิทั้งแบบรับเงินสดด้วยตนเองและแบบโอนผ่านทางบัญชีธนาคาร 2) จัดทำฎีกาเบิกจ่ายเงินเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่น 3) กองคลังดำเนินการเบิกเงินงบประมาณและโอนงบประมาณให้กับผู้สูงอายุในกรณีรับเงินผ่านทางบัญชีธนาคาร 4) ผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพลงพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้านเพื่อจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่มีความประสงค์จะขอรับเป็นเงินสดโดยการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว โดยผู้รับผิดชอบของงานในแต่ละขั้นตอนสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง สามารถเบิกจ่ายเงินให้กับผู้สูงอายุตามรายชื่อผู้มีสิทธิได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เป็นผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพมีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

สรุป ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบกรทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ตามขั้นตอนดังนี้ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรับจดทะเบียน เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถรับจดทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพได้อย่างครบถ้วน และในขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับผู้สูงอายุในกรณีการโอนเงินผ่านทางบัญชีธนาคาร

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 ที่กำหนดไว้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นความรู้ของผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว คณะผู้บริหาร มีความรู้ในระเบียบ กฎหมายและขั้นตอนในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมไปร่วมฝึกอบรมตามหลักสูตรต่างๆ ด้านงานสวัสดิการสังคมตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดขึ้น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีหนังสือสั่งการแจ้งระเบียบและแนวทางการปฏิบัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งถือปฏิบัติ ซึ่งผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับบุคลากรขององค์กรในช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดทำผลรายงานการประชุม/ฝึกอบรม เสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณา ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นรับทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และรายงานผลการฝึกอบรมดังกล่าวก็จะมีการแจ้งเวียนให้กับบุคลากรในองค์กรได้รับทราบโดยทั่วกัน นอกจากนั้นทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วก็ได้กำหนดให้พนักงานส่วนตำบลผู้ที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดขึ้นหรือเป็นหลักสูตรที่หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการฝึกอบรมได้จัดขึ้น จะต้องนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคลากรในองค์การในการประชุมประจำเดือนส่งผลให้คณะผู้บริหาร พนักงานส่วนตำบลได้มีความรู้และทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี และในส่วนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วก็มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นจะนำเอาระเบียบ กฎหมายข้อบังคับหนังสือสั่งการต่าง ๆ ของกระทรวงมหาดไทยหรือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล รายงานให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้รับทราบในการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วพร้อมทั้งถ่ายสำเนาเอกสารระเบียบ กฎหมาย และหนังสือสั่งการต่างๆ ให้กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วทุกคน เพื่อประกอบใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานส่วนตำบลผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพที่ได้ร่วมประชุมชี้แจงเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่ว และดำเนินการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานสวัสดิการสังคม

ด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับผู้นำชุมชนและประชาชนได้รับทราบตามโครงการ อบต.บ้านกิ่วสัญจรพบประชาชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว โดยออกประชาคมทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่ว ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม ของทุกปี ทำให้ประชาชนที่มาร่วมประชุมประชาคมได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากการประชาสัมพันธ์ของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วในการเข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อร่วมจัดทำแผนพัฒนาสามปีโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วเป็นผู้จัดประชุมประชาคมในเขตพื้นที่หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ นอกจากนั้นยังได้รับการแนะนำ และคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่งานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่มาชี้แจงเพิ่มเติมในขั้นตอนต่างๆ รวมถึงให้การแก้ไขปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว แต่ในการจัดประชุมประชาคมที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เป็นผู้จัดนั้นก็ยังประสบปัญหาในบางหมู่บ้านประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมประชาคม ทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารที่มีสาระสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและญาติพี่น้อง โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุบางคนไม่ได้ลงทะเบียนยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุตามเวลาที่กำหนด

ผลจากการศึกษาในประเด็นความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าพบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่ได้กำหนดไว้ เพราะบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีความรู้เกี่ยวกับ ระเบียบ กฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอย่างดี และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรในองค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการขอรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นความสามารถของผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีอยู่ 2 ส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งโดยเฉพาะได้แก่นักพัฒนาชุมชน ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่หลักในด้านงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ การดำเนินการลงทะเบียนและยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดและการส่งรายชื่อผู้สูงอายุให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบสิทธิของผู้สูงอายุเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติว่าครบถ้วนเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดหรือไม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็ได้ดำเนินการดำเนินการลงทะเบียนยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุรายใหม่ได้ตามขั้นตอนที่กำหนด แต่ยังไม่ครบถ้วนเพราะผู้สูงอายุบางคนในพื้นที่ไม่ทราบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดให้ผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต้องมายื่น

คำขอและลงทะเบียนจึงทำให้ไม่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพ ต้องรอมาลงทะเบียนยื่นคำขอในปีถัดไป ในส่วนของผู้สูงอายุรายเก่าที่เคยได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เจ้าหน้าที่ก็ได้ตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ โดยการประสานงานและขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ช่วยตรวจสอบและรับรองสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในเขตความรับผิดชอบของแต่ละหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ได้ลงพื้นที่ไปตรวจสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลด้วยตนเองและไม่ได้ตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร การนำผลการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุที่ได้จาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาเป็นข้อมูลในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ บางครั้งได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วต้องจ่ายเงินผิดพลาดในกรณีโอนเงินให้ผู้สูงอายุผ่านทางบัญชีธนาคาร และต้องดำเนินการติดตามทวงเงินเบี้ยยังชีพคืนจากผู้สูงอายุหรือญาติผู้สูงอายุ ซึ่งถ้าหากติดตามทวงเงินคืนไม่ได้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องนำเงินมาชดใช้เอง และอาจต้องรับโทษทางวินัย เพราะบกพร่องในหน้าที่ความรับผิดชอบ ในส่วนของการเบิกจ่ายเงิน ทางเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือนตรงตามเวลาที่กำหนด คือภายในวันที่ 1 - 10 ของทุกเดือน และจำนวนเงินเบี้ยยังชีพที่จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุทั้งแบบรับเป็นเงินสดด้วยตนเองและแบบโอน เงินผ่านบัญชีธนาคารก็มีความถูกต้องและครบถ้วน 2) เจ้าหน้าที่ร่วมปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้อำนวยการกองคลัง และนักวิชาการเงินและบัญชี สังกัดกองคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ได้ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ในการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเสร็จทันตามเวลาที่ระเบียบกำหนด

ผลจากการศึกษาในประเด็นความสามารถของผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีประสิทธิผลลดลง เพราะผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมไม่สามารถรับลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ได้ครบตามจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิในพื้นที่ตำบล และไม่สามารถสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมต่างๆ รวมทั้งงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไว้ในงานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ซึ่งอยู่การกำกับดูแลของหัวหน้าสำนักปลัด โดยที่จำนวนผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกิ่วมีจำนวน 888 คน ที่จะต้องดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพอย่างต่อเนื่อง ทุกๆ เดือน อีกทั้งยังต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ของผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทุก ๆ ปี ประกอบกับต้องปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบอีกหลาย

อย่าง เช่น งานสวัสดิการคนพิการ งานสวัสดิการเด็กยากไร้ด้อยโอกาสทางสังคม งานส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอดส์ ในด้านต่าง ๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความไม่เหมาะสมกับงานที่ผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติ แต่ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ผ่านมาทางเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะต้องประสานงานไปยังผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่อยู่ในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านช่วยดำเนินการในเรื่องจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ การแจ้งให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ไปรับเงินเบี้ยยังชีพ การแจ้งผู้สูงอายุในพื้นที่เสียชีวิต นอกจากนั้นในการให้บริการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานในการให้การบริการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุไม่ต้องเดินทางไปรับเงินเบี้ยยังชีพ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว และยังเป็นการแบ่งเบาภาระงานให้กับผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานในการจ่ายเบี้ยยังชีพเสร็จทันตามกำหนดเวลาที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

ผลการศึกษาในประเด็นความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีประสิทธิผลลดลง เพราะจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านงานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีจำนวนไม่เพียงพอและเหมาะสมกับภาระงานที่จะต้องปฏิบัติ

4) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน งานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าเครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ต้องใช้ในงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีความพร้อมใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสำนักงานต่าง ๆ เช่น กระดาษ และวัสดุต่าง ๆ เกี่ยวกับงานเอกสาร มีความเพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งครุภัณฑ์เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ก็มีความพร้อม และมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้งาน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถตั้งงบประมาณรองรับในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งครุภัณฑ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้งาน โดยในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของแต่ละปีก่อนวันที่ 15 เดือนสิงหาคมของทุกปี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะทบทวนและจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลภายในเดือนมิถุนายน ซึ่งจะรวบรวมโครงการทั้งในส่วนที่มาจากความต้องการของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลจะรวบรวมแผนงาน โครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลเองตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นที่ต้องการดำเนินการ รวมถึงการจัดหาครุภัณฑ์สำนักงานต่าง ๆ ที่แต่ละส่วนราชการภายในต้องการนำมาใช้งาน ก็จะต้องบรรจุรายการครุภัณฑ์นั้นลงไว้ในแผนพัฒนาสามปี จึงจะสามารถนำข้อมูลไปจัดทำ

งบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ ดังนั้น แต่ละส่วนราชการภายในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจึงมีวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความเพียงพอต่อการใช้งาน

จากผลการศึกษาในประเด็นความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่กำหนดไว้ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

5. ความเพียงพอของงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นความเพียงพอของงบประมาณในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว การได้มาของงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลนำมาจ่ายเป็นเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลนั้นได้มาจากการจัดสรรของรัฐบาล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเปิดรับลงทะเบียนผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ตามที่ระเบียบฯกำหนดและมีความประสงค์จะขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จากนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็รายงานจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่งรายงานไปยังจังหวัดและทางจังหวัดจะส่งเรื่องต่อไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นก็จะโอนเงินมาให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล ตามจำนวนผู้สูงอายุที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รายงานไปให้จังหวัดทราบ ซึ่งงบประมาณที่ทางรัฐบาลได้จัดสรรและโอนงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนเฉพาะกิจให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลตามจำนวนผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันได โดยผู้ที่มีอายุ 60 - 69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70 - 79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80 - 89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาทซึ่งเงินงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้รับมีความเพียงพอที่จะจ่ายให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่เพราะได้รับการจัดสรรจากทางรัฐบาลตามนโยบายของรัฐบาลที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุในประเทศให้ได้รับเงินไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเพื่อจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลนั้น ประสบกับปัญหาการโอนเงินจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นไม่ทันภายในเดือนตุลาคมของต้นปีงบประมาณใหม่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลต้องเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุภายในวันที่ 10 ของทุกเดือนตามระเบียบที่กำหนด แต่ได้รับการโอนเงินจากกรรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นภายหลังจากวันที่ 10 ของเดือนตุลาคม จึงไม่เงินที่จะจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขปัญหาโดยการยืมเงินสะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลมาจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุไปก่อน และเมื่อกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้โอนจัดสรรเงินงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็จะจัดทำเอกสารชดใช้เงินยืมที่ได้ยืมมาจากเงินสะสมขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเหตุการณ์ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในช่วง

เปลี่ยนปีงบประมาณของทางราชการ เนื่องจากการดำเนินงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนมาก่อนจึงจะดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ต่อไปได้

ผลจากการศึกษาในประเด็นความเพียงพอของงบประมาณในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่กำหนดไว้ เพราะงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความเพียงพอต่อการใช้จ่าย

6. ความร่วมมือของบุคลกรในองค์การ

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นความร่วมมือของบุคลกรในองค์การในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เนื่องจากงานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีผู้ปฏิบัติงานเพียง 1 คน คือ นักพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมหลายอย่าง เช่น งานสวัสดิการคนพิการ งานสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้และงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีขั้นตอนในการดำเนินงานหลายขั้นตอน บางขั้นตอนผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพสามารถปฏิบัติงานเพียงลำพังด้วยตนเองได้ เช่น การตรวจสอบและการบันทึกข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพลงในระบบคอมพิวเตอร์ งานจัดทำเอกสารในการขออนุมัติเบิกจ่ายเงินงบประมาณ แต่ก็ยังมีงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่สามารถปฏิบัติงานเพียงลำพังได้ โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากบุคลากรผู้ร่วมงานในองค์การ เช่น การตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของเอกสารในเบื้องต้นของผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนยื่นขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะผู้สูงอายุในพื้นที่มาลงทะเบียนยื่นคำขอมีจำนวนมากจึงต้องขอความร่วมมือบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่ว่างหรือปฏิบัติงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบเสร็จแล้วมาช่วยดำเนินการหรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่อยู่เพราะไปติดต่องานราชการหรือไปร่วมประชุมที่จังหวัดก็จะมอบหมายให้บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยรับเรื่องต่างๆและปฏิบัติงานแทนในกรณีที่สามารถปฏิบัติได้ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ในส่วนของการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือนก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่กองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินสดในกรณีที่ผู้สูงอายุมารับเบี้ยยังชีพด้วยตนเองและการโอนเงินเบี้ยยังชีพผ่านทางบัญชีธนาคารของผู้สูงอายุที่ต้องการรับเงินเบี้ยยังชี พผู้สูงอายุผ่านทางธนาคารด้วยความถูกต้องและครบถ้วน และในขั้นตอนการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพในแก่ผู้สูงอายุที่ต้องการรับเงินสดด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องนำเงินสดไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน ก็จะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากบุคลากร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ซึ่งปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว จัดเจ้าหน้าที่ออกเป็นกลุ่ม เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุโดยนำ

เงินเบี้ยยังชีพไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านตามเวลาและสถานที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้กำหนดไว้

ผลการศึกษาในประเด็นความร่วมมือของบุคลากรในองค์การที่ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่กำหนดไว้ เพราะในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในขั้นตอนต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว

7. การสนับสนุนจากผู้บริหาร

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นการสนับสนุนจากผู้บริหารในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว การดำเนินการบริหารงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วจะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 6 พ.ศ.2552 ซึ่งบริหารงานโดยผู้บริหารท้องถิ่นและคณะ ประกอบไปด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีนโยบายในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งได้มอบหมายงานด้านสวัสดิการสังคมให้กับรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้กำกับดูแลและปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด รวมถึงงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้วย โดยผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเรื่องการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ โดยได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพต้องเร่งจ่ายเงินให้กับผู้สูงอายุโดยเร็ว คือต้องไม่เกินภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน แต่ระเบียบกำหนดไว้ภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับเงินเบี้ยยังชีพโดยเร็ว จะได้นำไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้บริหารท้องถิ่นได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลลงพื้นที่แต่ละหมูบ้านเพื่อนำเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่โดยตรง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมารับเงินเบี้ยยังชีพ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล และยังเป็นการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่แข็งแรงมารับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่หมู่บ้านได้อย่างสะดวก และในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุเป็นเงินสดตามสิทธิของผู้สูงอายุที่ต้องได้รับ เจ้าหน้าที่จะต้องเตรียมจำนวนเงินให้พร้อมเท่ากับจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุแต่ละรายและต้องครบถ้วนตามจำนวนของผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดในแต่ละหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบล

ผลการศึกษาในประเด็นการสนับสนุนจากผู้บริหาร ในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่าส่งผลให้ประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

บ้านกิ่วที่กำหนดไว้ เพราะผู้บริหารท้องถิ่นให้การสนับสนุนงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เป็นการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ จากการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ตามขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1) การรับจดทะเบียน 2) การตรวจสอบคุณสมบัติ 3) การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 4) การบันทึกข้อมูล 5) การขอรับการจัดสรรงบประมาณ และ 6) การเบิกเงินงบประมาณและการจ่ายเบี้ยยังชีพ พบว่ามี 2 ขั้นตอนการดำเนินงานที่ขาดประสิทธิผลทำให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ ขั้นตอนการรับจดทะเบียน เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถดำเนินการรับจดทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพในพื้นที่ตำบลบ้านกิ่วได้อย่างครบถ้วน และขั้นตอนการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนทำให้มีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ สมพิศ สุขแสน (2540 , หน้า 50-51) ความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่งเพราะถ้านำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายแล้ว ย่อมส่งผลให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีความสุข ในทางตรงกันข้าม ถ้านำนโยบายไปปฏิบัติแล้วเกิดความล้มเหลว ย่อมหมายถึงการพัฒนาประเทศไม่เป็นไปตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างแน่นอน ปัญหาของประชาชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไขสูญเสียทรัพยากรในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ตัดสินนโยบาย หรือการกำหนดนโยบายควรตัดสินใจเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้สูง และหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติก็ต้องมีสมรรถนะองค์การสูง เพื่อเป็นหลักประกันว่านโยบายที่นำไปปฏิบัติจะบรรลุผลสำเร็จ และจากการกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้อายุที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 4) ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน 5) ความเพียงพอของงบประมาณ 6) ความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ และ 7) การสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ความสามารถของ

บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 92) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย ความชัดเจนของระเบียบวิธีปฏิบัติ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ความสามารถด้านงบประมาณ การสนับสนุนจากผู้บริหารความร่วมมือและสนับสนุนของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล้อง ซึ่งจากการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความรู้ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เพราะบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ ระเบียบ กฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอย่างดี เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบถึงระเบียบ กฎหมาย และแนวทางขั้นตอนในปฏิบัติด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังได้มีการจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับรู้ถึงแนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆในการดำเนินงานด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ มีความเข้าใจในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 97) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับภารกิจสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ถ่ายโอนมาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้ถึงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน คุณสมบัติของผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ และกระบวนการดำเนินงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

2. ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เพราะผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่สามารถลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีสิทธิได้ครบถ้วน เพราะขาดการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์สื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพในการเปิดรับลงทะเบียนให้แก่ผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน โดยในการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่ผ่านมาจะขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยประกาศประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ทำให้ผู้สูงอายุไม่รับทราบข่าวสาร จึงไม่ได้มาลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยยังชีพได้ตามเวลาที่ อบต. ได้กำหนดไว้ นอกจากนั้นในการดำเนินการตรวจสอบสถานะในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพก็ไม่สามารถตรวจสอบสถานะในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุรายเดิมให้มีความถูกต้องครบถ้วนก่อนการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ช่วยตรวจสอบและรับรองสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในเขตความรับผิดชอบของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ได้ลงพื้นที่ไปตรวจสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลด้วยตนเองและไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร การนำผลการตรวจสอบสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุที่ได้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาเป็นข้อมูลในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ บางครั้งได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องทำให้ อบต.ต้องจ่ายเงินผิดพลาดในกรณีโอนเงินให้ผู้สูงอายุผ่านทางบัญชีธนาคาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกณิการ์ แก้วเคียง (2552 , หน้า 32) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่าการอนุมัติผู้สูงอายุเพื่อรับเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวายเหตุด้วยความจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคน บุคลากรไม่เชี่ยวชาญ ไม่สามารถบริหารจัดการเงินสงเคราะห์สนองต่อความต้องการผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 98) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรได้ให้ความสนใจศึกษาคู่มือการปฏิบัติงานที่ส่วนกลางจัดเตรียมไว้ให้ ปละได้เข้าร่วมประชุมซักซ้อมแนวทางขั้นตอน แบะวิธีการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีทักษะในการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องตามระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

3. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน พบว่าส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ได้กำหนด

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไว้ในงานสวัสดิการสังคม และงานสังคมสงเคราะห์ สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 1 คน คือนักพัฒนาชุมชน อยู่ในการกำกับดูแลของหัวหน้าสำนักปลัด โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานตามจำนวนผู้ที่ได้รับเบี้ยยังชีพทั้งสิ้น จำนวน 888 คน และต้องรับเรื่องของผู้สูงอายุรายใหม่ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี อีกทั้งต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆที่เกี่ยวข้องกับด้านสวัสดิการของประชาชน เช่นงานสวัสดิการคนพิการ งานสวัสดิการเด็กยากไร้ด้อยโอกาสทางสังคม งานส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอดส์ ในด้านต่างๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความไม่เหมาะสมกับงานที่ผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 98) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรกับภาระงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลได้กำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กองสวัสดิการสังคม โดยมีนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และมีพนักงานจ้างตามภารกิจจำนวน 1 คน จำนวนผู้สูงอายุ 391 คน และเทศบาลตำบลหนองปล้องได้รับความร่วมมือจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานระหว่างเทศบาลกับผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การแจ้งให้ผู้สูงอายุไปรับเงิน และการแจ้งให้เทศบาลทราบเมื่อมีผู้สูงอายุในหมู่บ้านเสียชีวิต มีผลทำให้การดำเนินงานของเทศบาลเป็นไปโดยสะดวก

4. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้มีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานให้มีมีความพร้อมและมีความเพียงพอต่อการใช้งาน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต้องใช้งานได้เองโดยปฏิบัติตามระเบียบกฎมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 98) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลได้มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเพียงพอกับปริมาณงาน นอกจากนี้ทางเทศบาลยังสามารถจัดตั้งงบประมาณในการจัดซื้อได้ค่อนข้างสะดวก อีกทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ก็อยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี พร้อมจะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความเพียงพอของงบประมาณ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความเพียงพอของงบประมาณ พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วเพราะงบประมาณมีความเพียงพอต่อการใช้จ่าย เนื่องจากงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลตามจำนวนผู้สูงอายุที่ อบต. ได้รับลงทะเบียน และได้รายงานให้จังหวัดทราบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 99) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความสามารถด้านงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการดำเนินงานด้านการเงินการคลังที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุประสบปัญหาการโอนจัดสรรเงินอุดหนุนล่าช้า แต่เทศบาลตำบลหนองปล้องได้แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยการยืมเงินสะสมมาเพื่อจ่ายให้กับผู้ได้รับเบี้ยยังชีพเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน

6. ความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เพราะในการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว ทั้งในด้านการช่วยรับลงทะเบียนผู้สูงอายุรายใหม่ และการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่หมู่บ้านด้วยความเต็มใจ และเห็นถึงความสำคัญในการนำเงินไปจ่ายให้แกผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตามความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 100) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านความร่วมมือและการสนับสนุนของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการที่รวมเร็ว มีมนุษย์สัมพันธ์และอัธยาศัยที่ดีในการให้บริการ นอกจากนี้บุคลากรมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพเป็นภารกิจหลัก ด้วยเหตุผลที่การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อน และเป็นภารกิจที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อีกทั้งเป็นการเพิ่มบทบาทของเทศบาลในการเสริมสร้างคุณภาพของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

7. การสนับสนุนจากผู้บริหาร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร พบว่าไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่ว เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้กำหนดและกำชับให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ต้องจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุโดยเร็ว ไม่ควรเกินวันที่ 5 ของทุกเดือน และมีคำสั่งมอบหมายให้บุคลากรในหน่วยงานนำเงินเบี้ยยังชีพไปจ่ายให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุษรา สามัญเขตกิจ (2553 , หน้า 99) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคม และความสำคัญของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน โดยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน และร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ โดยมีโครงการให้ทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ และได้จัดส่งให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่เจ้าหน้าที่ผู้มาปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของปุณยนุช สุภผา (2553 , หน้า 83) ที่ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและความสำคัญของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน โดยการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในการคิดเสนอความคิดเห็นร่วมกันและร่วมแสดงความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงานก็ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

3.1.1 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถรับจดทะเบียนผู้สูงอายุที่มีสิทธิในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้อย่างครบถ้วน เห็นควรให้ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดำเนินการกำหนดแนวทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ

กระบวนการขั้นตอนในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารได้ง่าย เช่น 1) การจัดรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปทุกหมู่บ้าน 2) จัดส่งพนักงาน เจ้าหน้าที่ไปประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเป็นประจำทุกๆ เดือน 3) การขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านช่วยประกาศประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ให้ประกาศติดต่อกันอย่างน้อย 2 วันต่อสัปดาห์ ประกาศวันละ2 ครั้ง ช่วงเวลาเช้า ประมาณ 06.00 น. และช่วงเวลาเย็น ประมาณ 19.00 น. 4) ควรจัดให้มีการประกาศประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือทางสถานีวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง 5) อบต. ควรดำเนินการตรวจสอบหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านให้มีความพร้อมใช้งาน และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงทุกหลังคาเรือน

3.1.2 เพื่อให้การตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วควรมีคำสั่งมอบหมายให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดำเนินการตรวจสอบสถานะและการแสดงการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ โดยการดำเนินการตรวจสอบด้วยตนเอง หรือนำข้อมูลที่ได้จากตรวจสอบและรับรองสถานะและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่มาทำการตรวจสอบซ้ำจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง

3.1.3 เพื่อให้การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีประสิทธิผลที่ดีเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วที่กำหนดไว้ เห็นควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในหลักสูตรที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้ความสามรถและนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

3.1.4 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วสามารถทราบถึงข้อดี ข้อเสีย จุดบกพร่อง และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน งานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และต้องประเมินทุกขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.1.5 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ่วมีบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เห็นควรกำหนดให้มีส่วนราชการภายในเพิ่มขึ้น คือกองสวัสดิการสังคม เพื่อรับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะ และควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อภาระงานที่ต้องปฏิบัติ

บรรณานุกรม

กณิการ์ แก้วเคียง. (2552). **การบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนตัดหวาย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา**. สงขลา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุษรา สามัญเขตกิจ. (2553). การประเมินผลการดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหนองปล้อง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปุณยนุช สุภา. (2553). การดำเนินงานสวัสดิการสังคมด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พิทยา บวรวัฒนา. (2543). **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “**มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0506/15207 เรื่อง ขออนุมัติหลักการปรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ**,” 19 ธันวาคม 2549.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “**มติคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0505/22464 เรื่อง การกำหนดอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ**,” 20 ตุลาคม 2554.

รายงานสรุปสภาวะของประเทศ **คณะกรรมการจัดทำรายงาน สรุปสภาวะของประเทศ**. (2554). [Online] Available: https://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=5181 [2557, สิงหาคม 13]

วรเดช จันทรศร. (2541). **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สหายบล็อก การพิมพ์ จำกัด.

_________. (2551). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนาการพิมพ์.

สมพิศ สุขแสน. (2540). **นโยบายสาธารณะและการวางแผน**. อุตรดิตถ์ : สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์.

การบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่: โอกาสในการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล
New public governance :Opportunities for co-production in municipal education

พัชรสฤษดิ์ กนิษฐเสน* เทวฤทธิ์ วิญญา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Email : bomb2114@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง การบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ : โอกาสในการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล ปรับปรุงมาจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาของเทศบาล ด้วยแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance)” มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล 2. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการจัดการศึกษาประชาชนในท้องถิ่น และ 3.เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างเทศบาลกับ ภาคประชาชน โดยมีเทศบาลนครลำปางเป็นขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา และนำเอากรอบแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่(New Public Governance) และใช้แนวคิดการร่วมผลิต (coproduction) มาเป็นกรอบหลักในการแสวงหาลักษณะความร่วมมือที่เหมาะสม และความเป็นไปการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการร่วมจัดการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Research) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปางมีแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง อย่างไรก็ตามโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครลำปางยังมีปัญหาสำคัญด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีข้อจำกัดและอุปสรรคทางการบริหาร เช่น การขาดแคลนกำลังคน ขณะที่การนำแนวคิด (Co - production) ภายใต้กรอบความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ในการร่วมจัดการศึกษามีโอกาสและความเป็นไปได้เพราะมีบริบทและการดำเนินการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหลายประการที่เอื้อต่อการร่วมจัดการศึกษา

Abstract

The article "New public governance: Opportunities for co-production in municipal education" has the objectives as the follows: 1. To study the problems and obstacles in the education's management of the municipal 2. To study the expectation in the

education's management of the local population 3. To study the possibilities in the co-operation between the municipal and population which has Lampang Municipality as the area's scope in the survey. The concept of the New Public Governance and co-production were brought into the main framework in searching for the appropriate characteristics of the co-operation and the possibilities in using those concepts with the co-operation of the education's management. The research's methodologies are both quantity and quality those are the mixed research's method There are the qualitative research methodology, the case study research's methodology and the quantitative research's methodology with the survey's research. The study found that the education's management of Lampang Municipality has the methods those harmonize with the needs of the population in Lampang Municipality's area. However, the schools those are affiliated with Lampang Municipality still have the problems with their educational accomplishment. The school also have the restriction and the obstacles from their managements such as lacking of the manpower while using the concept of co-production together with the concept of new public governance in co-production for the education has the opportunities and possibilities from the contexts and some supported factors from the current education's management that support the co-operation of the education's management.

Keywords: New public governance, coproduction, municipal education

1. บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่ของคุณภาพของประชากร และความสามารถในการแข่งขัน การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา กระบวนการสำคัญประการหนึ่งคือการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 49 และมาตรา 289 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและระบบการศึกษาของชาติ นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41 และมาตรา 42 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานสำคัญหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ หากพิจารณาจากข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) (คณะกรรมาธิการการศึกษาวุฒิสภา , 2552) ซึ่งมุ่งให้เกิดผลสำคัญสามประการคือ

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2. โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษานั้น จากการศึกษาที่ผ่านมาเป้าหมายดังกล่าวไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาหลายประการ

ประการแรก ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O - NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2556 เมื่อเปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2555 แล้วพบว่ารายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยลดลงคือ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์และวิชาศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคณิตศาสตร์ผลคะแนนเฉลี่ยลดลงต่ำกว่าปี พ.ศ. 2554 หากพิจารณาโดยภาพรวมทั้งสามปี พบว่าวิชาภาษาไทย และภาษาอังกฤษมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษก็ยังอยู่ในระดับต่ำกว่า 30 คะแนน ขณะที่วิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยในระดับ 30 คะแนน

ประการที่สอง ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในด้านคุณภาพการศึกษา แม้ผลจากการกระจายอำนาจด้านการศึกษา จะทำให้ความเทาเทียมในด้านโอกาสการได้รับการศึกษา และความเท่าเทียมในด้านการกระจายทรัพยากรดีขึ้นแต่ความแตกต่างด้านคุณภาพของกลุ่มโรงเรียนยังเป็นปัญหาสำคัญ จากผลการสอบ PiSA 2012 (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ , 2556) โรงเรียนในสังกัดสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีผลการประเมินในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในกลุ่มอื่น ๆ

ประการที่สาม ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จากการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่ายังไม่มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวมากเท่าใดนัก แม้การถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีหลายประการเช่น ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านทรัพยากรในการสนับสนุนการศึกษาเช่นอาคารสถานที่ แต่ในด้านการจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น หรือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์หรือใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นยังมีความเปลี่ยนแปลงน้อยและค่อนข้างน้อย (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2554) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดการมีส่วนร่วม และมิได้พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเท่าที่ควร

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือการสร้างความร่วมมือในการบริการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพราะการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น เพิ่มประสิทธิภาพจากการลดภาระในการบริหารและการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ นอกจากนั้นยังช่วยสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการศึกษาอีกด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กรอบแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) ซึ่งมองภาครัฐเป็นตัวแสดงหนึ่งในการจัดบริการสาธารณะร่วมกับตัวแสดงอื่นๆที่หลากหลายในสังคม ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆในการให้บริการ จึงเป็นกรอบความคิดที่น่าสนใจในการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาใช้กับการจัดการศึกษาของเทศบาล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล

2.2 เพื่อศึกษาความคาดหวังในการจัดการศึกษาประชาชนในท้องถิ่น

2.3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างองค์กรเทศบาลกับ ภาคประชาชน

3.ทบทวนวรรณกรรม

3.1 นิยามของกรอบแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance)

Osborne (2006) เห็นความเป็นไปได้ในการออกแบบและพัฒนาแนวคิด New Public Governance เพื่อให้สามารถสอดคล้องกับความเป็นจริงและความซับซ้อนของสังคม โดยไม่ได้เป็นเพียงส่วนประกอบของ Public Administration (PA) หรือ New Public Administration(NPM)อีกต่อไปโดย Osborne (2010 , p.5) มองว่าการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม Public Administration (PA) มีจุดแข็งที่เข้าใจความจำเป็นของธรรมชาติทางการเมืองในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการนำส่งบริการสาธารณะ รวมถึงความซับซ้อนและความแตกต่างของการจัดทำนโยบายและกระบวนการนำไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม ละเลยความซับซ้อนของกระบวนการที่เป็นส่วนเล็กๆที่มีรายละเอียดจำนวนมากในการจัดการผลลัพธ์ของกระบวนการนโยบาย ซึ่งแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ New Public Administration (NPM)มีความสามารถที่จะจัดการความซับซ้อนในประเด็นดังกล่าวได้ดีด้วยการจัดการความเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของ NPM คือการมองกระบวนการนโยบายสาธารณะในบริบทง่าย ๆ และให้ความสำคัญกับงานด้านการจัดการมากเกินไป

เพื่อให้มีกรอบความคิดที่สามารถแก้ไขจุดบกพร่องที่เกิดขึ้นและสามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของนโยบายสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะในโลกสมัยใหม่ได้ Stephen P. Osborne (2010 ,p. 9 - 10) จึงพัฒนาแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ขึ้น (New Public Governance)โดยตั้งอยู่บนกรอบความคิดเรื่องการนำส่งบริการสาธารณะ โดยมีรากฐานจากทฤษฎี สถาบันและเครือข่าย รวมทั้งยึดโยงกับความเป็นรัฐพหุนิยมซึ่งมีตัวแสดงที่แตกต่างหลากหลายช่วยกันนำส่งบริการสาธารณะและมีกระบวนการที่หลากหลายในการให้ข้อมูลกับระบบการจัดทำนโยบาย นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับทฤษฎีระบบเปิดตามธรรมชาติ ซึ่งพิจารณาถึงแรงกดดันของสถาบันและสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งมีอำนาจและผลักดันกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและการนำส่งบริการสาธารณะ กรอบความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ซึ่งตามกระบวนการบริการกิจการบ้านเมืองประสิทธิภาพและผลลัพธ์จะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ให้บริการสาธารณะกับสิ่งแวดล้อม ศูนย์กลางของกลไกการจัดสรรทรัพยากรคือเครือข่ายระหว่างองค์กร ซึ่งความรับผิดชอบสามารถเจรจาต่อรองกันได้ระหว่างองค์กรหรือระหว่างบุคคลใน

เครือข่าย ที่สำคัญแต่ละเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมแต่ก็ต้องพยายามหาทางในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบ่อยครั้งที่คุณค่าพื้นฐานของแต่ละเครือข่ายจะถูกเผยแพร่และถูกท้าทาย

3.2 แนวคิดการร่วมผลิต coproduction ในฐานะเครื่องมือสำคัญภายใต้กรอบแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance)

แนวคิดการร่วมผลิต co - production ถือเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในหลายประเทศและได้รับความสนใจจากนักวิชาการมากขึ้นใสช่วงสิบปีที่ผ่านมา การร่วมผลิตเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำให้กรอบความคิด NPG เป็นรูปธรรม แนวคิดการร่วมผลิตมีการพัฒนามาหลายทศวรรษ กระทั่งใน ปี1996 ElinorOstrom ได้กล่าวถึงมิติที่สำคัญของ co - production ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการที่ใช้เป็นปัจจัยนำเข้าในการผลิตสินค้าและบริการนั้น ดำเนินการโดยปัจเจกชน ซึ่งไม่ได้อยู่ในองค์กรเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วผู้ผลิต การศึกษา สุขภาพ หรือการบริการโครงสร้างพื้นฐานส่วนมากคือหน่วงงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตโดยขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสินค้าและบริการเองหรือแรงกระตุ้นจากผู้มีส่วนร่วมที่กระตือรือร้น สินค้าและบริการทั้งหมดล้วนมีศักยภาพที่จะถูกผลิตโดยผู้ผลิตตามปกติและโดยคนที่บ่อยครั้งคือลูกค้า ทำให้พลเมืองสามารถแสดงบทบาทที่กระตือรือร้นในการผลิตสินค้าและบริการที่มีความสำคัญกับพวกเขาเอง (Ostrom ,1996 cited in Porter, 2012 , pp. 147 - 148) ดังนั้น co - production จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาวิถีทางใหม่สำหรับพลเมืองในการมีส่วนร่วมในการผลิต และจัดหาบริการสาธารณะ ความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างพลเมืองและรัฐสามารถ พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานความไว้วางใจ จริยธรรมและความรับผิดชอบ (Taco Brandsen , 2012 , p. 384)

กล่าวได้ว่า การร่วมผลิต co-production คือ การผสมผสานกิจกรรมทั้งของหน่วยงานภาครัฐและพลเมืองเพื่อนำไปสู่การจัดบริการสาธารณะ โดยประกอบด้วยทั้ง มืออาชีพ หรือ ผู้ผลิตประจำ (regular producers) และ การผลิตภาคพลเมือง (citizen production) คือประชาชนและกลุ่มต่างๆ ซึ่งเข้ามาร่วมผลิตบนพื้นฐานของความสมัครใจเพื่อ ทำให้คุณภาพและปริมาณบริการที่พวกเขาได้รับดียิ่งขึ้น (Parks , 1981cited in Victor Pestoff, 2012 , p. 1)

จากการทบทวนกรณีศึกษาในการนำแนวคิดการร่วมผลิต ไปดำเนินการในต่างประเทศพบว่ามีประเด็นสำคัญที่ควรต้องคำนึงถึงดังต่อไปนี้

ประการแรก การร่วมกันผลิตมีความจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือข่าย โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหลายฝ่าย ซึ่งต้องเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ และมีแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องในการเข้าร่วมกระบวนการ การจะเป็นเช่นนั้นได้ผู้มีส่วนร่วมต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมผลิตบริการสาธารณะ มีแรงจูงใจและเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการร่วมกันผลิตขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของกลุ่ม และความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในภาครัฐ ในบริบทของประเทศไทยอาจมีเพียงบางกลุ่มเช่นองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือชุมชนที่มีความเข้มแข็งเท่านั้นที่จะสามารถดำเนินการได้

ประการที่สอง ผู้ร่วมผลิตภาคพลเมือง ต้องมีทักษะหรือความชำนาญที่จำเป็นในการทำให้การร่วมผลิตประสบความสำเร็จ ทักษะที่จำเป็นประกอบไปด้วย ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในบริการสาธารณะที่จะร่วมจัด หรือมีประสบการณ์ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี นอกจากนั้นทักษะที่สำคัญอีกประการคือ ทักษะในการอยู่ร่วมกันในเครือข่าย ความอดทนในการรับฟังและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่ม และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนั้น ยังต้องมีทักษะในการเจรจาต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประสานงานระหว่างกลุ่มกับภาครัฐ ซึ่งเรื่องดังกล่าวในบริบทสังคมไทยเป็นความท้าทายประการหนึ่ง โดยเฉพาะระบบราชการไทยซึ่งขาดความยืดหยุ่นและมีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ข้าราชการจำนวนมากก็ยังคงเคยชินกับการใช้อำนาจบังคับบัญชา อย่างไรก็ตามจากการพัฒนาของการปกครองท้องถิ่นที่ผ่านมา ทำให้ชาวบ้านในชุมชนคุ้นเคยกับการต่อรองกับภาครัฐมากขึ้น

ประการที่สาม ควรมีกระบวนการในการสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจ เพราะความสำเร็จของการร่วมผลิตขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในกลุ่มพลเมืองและระหว่างพลเมืองกับภาครัฐ การขาดความเชื่อถือซึ่งกันและกันในกลุ่มพลเมืองจะนำมาซึ่งความแตกแยกของเครือข่าย และทำให้ขาดเป้าหมายร่วมกันในการนำไปสู่บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้การร่วมผลิตชะงักงันหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนา ผลความสำเร็จร่วมกัน การทำงานร่วมกัน และการยอมรับซึ่งกันและกันเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างความเชื่อถือระหว่างกันได้ อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากในกระบวนการร่วมผลิตมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นความสัมพันธ์ในเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนและจัดการได้จากกว่าการบังคับบัญชา ในบริบทสังคมไทย ทัศนคติที่มีระหว่างต่อองค์กรพัฒนาเอกชนกับฝ่ายราชการในบางกรณีไม่ได้เป็นไปด้วยดีนัก องค์กรพัฒนาเอกชนมักถูกภาครัฐมองว่าเป็นกลุ่มที่พยายามสร้างความวุ่นวาย ภาครัฐเองก็ถูกมองว่าทุจริตคอรัปชั่นเต็มไปด้วยกฎระเบียบและไม่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันในกลุ่มพลเมืองความแตกต่างในด้านคุณค่าและผลประโยชน์ก็นำมาซึ่งความหวาดระแวงซึ่งกันและกันได้ง่าย

ประการที่สี่ ภาครัฐจำเป็นต้องปรับบทบาท ทั้งในการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากระเบียบกฎหมาย และปรับทัศนคติในแง่ความเป็นเจ้าของราชการ ข้าราชการต้องมองการบริการสาธารณะเป็นของพลเมือง ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้พลเมืองเข้ามามีบทบาทร่วมในการผลิตบริการสาธารณะ เป็นคนกลางที่จะพัฒนาศักยภาพของพลเมืองให้มีความพร้อมในการร่วมผลิตบริการสาธารณะ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะกรณีการจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปาง เนื่องจากการจัดการศึกษาของเทศบาลมักมีมาตรฐานและระบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจน โดยเลือกศึกษาโรงเรียนใน

สังกัดเทศบาลนครลำปาง จำนวน 2 โรงเรียนจากทั้งหมด 6 โรงเรียน คือ 1. โรงเรียนเทศบาล4 บ้านเชียงราย 2. โรงเรียนเทศบาล7 ศิรินาวินวิทยา เนื่องจากทั้ง 2 โรงเรียนมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเช่นเดียวกัน เพื่อนำมาเทียบเคียงให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ขั้นตอนที่1 ศึกษาในประเด็นด้านคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียน ขั้นตอนแรกมีเป้าหมายที่จะการศึกษาเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ทั้งการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งประเด็นในการศึกษาเป็น 4 ประเด็นได้แก่ 1. การบริหารการศึกษาของเทศบาลนครลำปางและโรงเรียนในสังกัด 2. นโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ทั้งสี่ประเด็นจะใช้วิธีการใช้วิธีการศึกษา 2 รูปแบบประกอบกันคือ1. ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O - NET) ในระดับชั้นต่างๆของนักเรียน และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ร่วมกับปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบในประเด็นอื่นๆในการทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับผลสัมฤทธิ์ 2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ การสังเกต และ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยผู้อำนวยการสำนักการศึกษาเจ้าหน้าที่สังกัดสำนักการศึกษากรรมการสถานศึกษาผู้ปกครอง และครู

ขั้นตอนที่2 ศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมและการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อศึกษากระบวนการความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ ขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญเสมือนเป็นการวางเป้าหมายประการหนึ่งในการวิเคราะห์ว่าแนวคิดการบริการกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) จะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของเทศบาลได้หรือไม่ โดยแบ่งประเด็นในการศึกษาเป็นสองกลุ่มคือ 1. บทบาทและกระบวนการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนและภาคเอกชนในการจัดการศึกษา 2. ความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่น และการตอบสนองความต้องการในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

การศึกษาในประเด็นดังกล่าวมีความจำเป็นต้องใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผสมผสานกัน กล่าวคือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยเครื่องมือในการศึกษาคือแบบสอบถาม เพื่อศึกษาในประเด็นระดับความคาดหวังในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของนักเรียน และลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ประชากรที่ใช้ศึกษาคือประชาชนเขตเทศบาลนครลำปางโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แบ่งตามพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาแต่ละแห่งในเขตเทศบาลนครลำปาง มีประชากรรวมทั้งสิ้น คือ 58,074 คน กำหนด

ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบไปด้วยประชาชนในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 400 คนที่ระดับความคลาดเคลื่อน +- 5%2) และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) เพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นความร่วมมือในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ และ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเลือกตัวแทน (typical Case) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 แสวงหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของเทศบาลโดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเทศบาลเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเลือกตัวแทน (typical Case)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการศึกษาทั้งสามขั้นตอนเพื่อแสวงหาข้อเสนอแนวทางในการปฏิรูปการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จำแนกประเภทของข้อมูล (categories) วางเค้าโครงของข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) และข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion) ที่ได้จากศึกษาเฉพาะกรณี และการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป โดยใช้กรอบความคิดความคิดเรื่อง New Public Governance ซึ่งมุ่งสร้างเสริมความร่วมมือตลอดทั้งกระบวนการจัดการศึกษา ตลอดจนความคาดหวังและความต้องการของท้องถิ่น และแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ได้รับจากการศึกษา เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษากับเทศบาล

4.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) มาใช้ โดยใช้ในด้านข้อมูล (data triangulation) ด้วยการเทียบเคียงระหว่างกรณีศึกษาจาก 2 โรงเรียน และเปรียบเทียมจากบุคคลซึ่งให้ข้อมูลที่แตกต่างกันและการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเทศบาล

5.1.1 ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

จากผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET)แสดงให้เห็นถึงปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล นั่นคือมีผลการทดสอบในหลายวิชาของหลายโรงเรียนที่อยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ แม้ระดับคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศในรายวิชาต่างๆ จะอยู่ในระดับไม่สูงมากนักโดยส่วนใหญ่ไม่เกินร้อยละ 50 ยกเว้นวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี แต่ก็มีโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครลำปางที่มีผลการทดสอบทางการศึกษา ต่ำกว่าระดับคะแนนเฉลี่ย โดยเฉพาะโรงเรียนเทศบาล1 โรงเรียนเทศบาล4 และโรงเรียนเทศบาล7 โดยโรงเรียนเทศบาล1 มีผลทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทุกรายวิชา โรงเรียนเทศบาล4 มีผลการทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ขณะที่โรงเรียนเทศบาล7 มีผลการทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในรายวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และศิลปะ เทศบาลนครลำปางมีโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้นสามโรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาล4 โรงเรียนเทศบาล5 และโรงเรียนเทศบาล7 มีเพียงโรงเรียนเทศบาล5 เพียงโรงเรียนเดียวที่มีผลการทดสอบสูงกว่าค่าเฉลี่ย ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเลือกโรงเรียนเทศบาล 4 และเทศบาล 7 เป็นโรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษาเพื่อการศึกษาปัญหาของการจัดการศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเองก็สะท้อนให้เห็นปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเช่นเดียวกัน ในที่นี้จะยกเพียงผลการประเมินของโรงเรียนเทศบาล4 และโรงเรียนเทศบาล7 มาใช้ประกอบในการอภิปรายเท่านั้น โดยในการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาพื้นฐาน : ประถมและมัธยมศึกษานั้นจะมีการประเมินทั้งหมด 12 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวบ่งชี้ที่5 ซึ่งให้น้ำหนักร้อยละ 20 เป็นตัวบ่งชี้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนซึ่งมีผลระดับพอใช้ ขณะที่ผลการประเมินด้านอื่นอยู่ในระดับดีและดีมาก ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของผู้เรียนรวมทั้งแสดงให้เห็นคุณภาพในกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับในการศึกษาครั้งนี้ซึ่งพบว่า โรงเรียนเทศบาลมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร รวมถึงได้รับการสนับสนุนที่ดีจากเทศบาล ผู้บริหารและครูของโรงเรียนก็มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ดูแลเด็กได้เป็นอย่างดี

คำถามสำคัญคือ หากโรงเรียนมีความพร้อมด้านทรัพยากร ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลมากกว่าครูในโรงเรียนสังกัดสพฐ. มีครูที่พอเพียง มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการศึกษา ทำไมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงต่ำสาเหตุของปัญหาประการหนึ่ง อาจเกิดจากความยากในการบูรณาการความรู้ในรายวิชาให้เข้ากับโครงงาน ตามแนวคิดคอนสรัคชั่นนิสซึ่มซึ่งเป็นนโยบายหลักด้านการศึกษาของเทศบาลมาระยะเวลาหนึ่ง แนวคิดนี้ใช้โครงงานเป็นเหมือนเครื่องมือเสริมความรู้ และมุ่งพัฒนาทักษะในการคิด

การวิเคราะห์ ความกล้าแสดงออกของเด็กนักเรียน เพราะการทำโครงงานมุ่งให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือทำ ไม่ได้มุ่งเพื่อให้สามารถทำข้อสอบได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระบบการทดสอบกับวิธีการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกัน

นอกจากนั้นจากทั้งแนวนโยบายของสำนักการศึกษาเทศบาลนครลำปาง และแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนก็แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตมากกว่า เช่น ความเห็นจากผู้บริหารสำนักการศึกษาของเทศบาล ที่เห็นว่าในการจัดการศึกษาของเทศบาลเด็กไม่จำเป็นต้องเก่งมาก แต่ต้องสอนให้เขาเป็นคนดีให้ได้ และต้องพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับเด็ก แทนที่จะเน้นการท่องตำรา หรือมีการสอนพิเศษมากมาก แต่ควรจะเน้นพัฒนาทักษะ และคุณธรรม เพราะมองว่าความรู้ในปัจจุบันหาได้ง่าย ดังนั้นการมุ่งไปสู่ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และคุณธรรมเพื่อให้ปรับตัวอยู่กับสังคม และแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญมากว่า

ความเห็นของโรงเรียนเองก็สอดคล้องกับสำนักการศึกษา เช่นโรงเรียนเทศบาล4 เห็นว่าการเรียนนั้นไม่ได้มีแค่ความรู้ที่เด็กได้ไปแต่ยังมีอีกหลายส่วนที่สำคัญ ทางโรงเรียนยังได้มีการจัดการศึกษาแบบสามฐาน คือ ความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม การที่เด็กได้ผลโอเนทสูงนั้น สะท้อนได้ว่าองค์ความรู้ผลสัมฤทธิ์ของเด็กดี แต่ยังมีอีกหลายองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง อาทิ เด็กมีทักษะชีวิต มีคุณธรรมหรือไม่ ซึ่งการศึกษาสามฐานนั้นจะใช้ประเมินประเด็นดังกล่าว เพราะการให้เด็กมีความรู้เชิงวิชาการเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถอยู่ได้ในสังคม

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเทศบาลนครลำปางและโรงเรียน มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตมากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้นั้น ต้องขึ้นกับความสอดคล้องต้องกันของนโยบายและกลยุทธ์ทางการศึกษาระดับชาติ กับนโยบายและการนำไปปฏิบัติของท้องถิ่น ว่าจะมีเป้าหมายอะไร และจะพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะชีวิตไปด้วยกันได้อย่างไร ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนเองก็พยายามปรับตัวโดยมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์มากขึ้น ดังกรณีของโรงเรียนเทศบาล 4 ตั้งแต่การจัดโครงสร้างองค์กรตามสาระการเรียนรู้ การจัดลำดับห้องเรียน และนำแนวทางการจัดการการศึกษาตามสภาพจริงมาใช้ (Participatory Learning and Appraisal , Action) PLA มาใช้ หรือกรณีของโรงเรียนเทศบาล 7 ที่พยายามปรับปรุงกระบวนการทบทวนรายวิชาก่อนทดสอบ O - NET เป็นต้น

5.1.2 ปัญหาและข้อจำกัดด้านการบริหารและการจัดการศึกษาของเทศบาล

ประการแรก ความไม่เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของกรมฯต้นสังกัด และปัญหาในการประสานงานหน่วยงานต้นสังกัดคือ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพราะกรมฯมีบทบาทหน้าที่หลากหลายทำให้ขาดแคลนผู้ที่มีความเข้าใจเฉพาะด้านในการจัดการศึกษา ขณะที่สำนักการศึกษาต้องได้รับการอนุมัติจากกรมทั้งในเรื่องงบประมาณ อัตรากำลัง แม้ว่าการสรรหา บรรจุ แต่งตั้งจะเป็นหน้าที่ของเทศบาล แต่เกณฑ์การจัดสรรอัตรากำลังนั้นใช้มานานแล้ว โดยใช้เกณฑ์อัตราส่วนนักเรียนต่อครูเช่น ครู 40 คนต่อ1 ห้องเป็นหลัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง เพราะในปัจจุบันครูหนึ่งคนไม่ได้สอนเพียงห้องเดียว แต่ต้องใช้ครูที่มีความเชียวชาญเฉพาะในแต่ละด้าน เพื่อสอนแต่ละสาระการเรียนรู้ นอกจากนั้นหน่วยงานต้นสังกัด

ยังขาดแคลนนักการศึกษาโดยตรงผู้มีความรู้เฉพาะทางที่จะเข้ามาทำหน้าที่ด้านการศึกษา เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นสังกัดกระทรวงมหาดไทยจึงมีบุคลากรในสายปกครองเป็นส่วนมาก ยิ่งไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้ดูแลงานด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดปัญหาในการประสานงานระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับกระทรวงศึกษาและสำนักการศึกษาของเทศบาล เช่น กระทรวงศึกษามีคำสั่งให้ดำเนินการ แต่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นยังไม่มีคำสั่งมา สำนักการศึกษาก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน

ประการที่สอง กฎระเบียบซึ่งไม่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานจริงทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำงาน เพราะระเบียบที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับการทำงานของท้องถิ่น ระเบียบในการใช้จ่ายเงินเองก็ทำให้เกิดปัญหา เช่น เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมาตรวจสอบแล้วออกข้อบกพร่องในการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก ซึ่งถ้าให้ถูกต้องตามระเบียบทุกอย่างจะทำให้ไม่สามารถทำงานได้ เช่นโรงเรียนได้เงินมาต้องการบริหารด้วยการนำไปใช้ซื้อเครื่องดนตรี ซึ่งเป็นการจัดซื้อครุภัณฑ์ แต่งบประมาณให้มาเป็นค่าวัสดุทำให้ไม่สามารถจัดซื้อได้

ประการที่สาม ความไม่เพียงพอด้านบุคลากรในสำนักการศึกษาของเทศบาล สำนักการศึกษาไม่ได้มีหน้าเพียงดูแลด้านโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีบทบาทหน้าที่อื่นที่หลากหลายทั้งการดูแลงานด้านวัฒนธรรม จัดกิจกรรมต่างๆในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดูแลงานด้านพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้นงานด้านบริหารบุคคลของโรงเรียนก็เป็นหน้าที่ของสำนักงานศึกษา ทั้งในการจัดทำทะเบียน การเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน การขอตำแหน่ง เหล่านี้ทำให้บุคลากรในปัจจุบัน ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ตามโครงสร้างของสำนักการศึกษานั้นหากบรรจุตำแหน่งเต็มโครงสร้างจะมีเจ้าหน้าที่ 60 ตำแหน่ง แต่ในความเป็นจริง ในปัจจุบันมีเพียง 16 ตำแหน่งเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณซึ่งจำกัดงบประมาณด้านบุคลากรไว้ที่ไม่เกินร้อยละ 40 ทำให้ไม่สามารถคัดสรรบุคคลากรเพิ่มได้อย่างพอเพียง รวมทั้งไม่สามารถ แต่งตั้งบุคลากรในตำแหน่งระดับสูงได้

ประการที่สี่ ข้อจำกัดซึ่งเกิดจากนักเรียน คุณภาพเด็กในแต่ละโรงเรียน มีพื้นฐานทางครอบครัวไม่สูงนักหรือมีปัญหาทางครอบครัว เช่นเด็กด้อยโอกาส พ่อแม่หย่าร้าง ทำให้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปได้ยาก ทางเทศบาลก็มีการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่ด้อยโอกาส ขาดโอกาสทางการศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ด้านพื้นฐานครอบครัวเพื่อนำมาดูแล

5.2 ความคาดหวังของประชาชนกับการจัดการศึกษาของเทศบาล

จากผลการสำรวจประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการจัดการศึกษาของเทศบาล โดยในการศึกษาได้แบ่งเป็นสองประเด็น ประเด็นแรกคือความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน และประเด็นที่สอง ความคาดหวังในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แม้ว่าการศึกษาทั้งสองประเด็นจะพบว่าความคาดหวังในทุกปัจจัยอยู่ในระดับมากทั้งหมดก็ตาม หากยังสามารถนำผลการจัดลำดับความคาดหวังที่ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล เพื่อจะทราบว่าการจัดการศึกษาของ

เทศบาลมีความสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นหรือไม่ นอกจากนั้นยังเป็นข้อมูลในการพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของเทศบาลในอนาคตอีกด้วย

5.2.1 ความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน

ความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน แสดงให้เห็นถึงความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนเทศบาล ความคาดหวังที่มีอันดับสูงสุดสี่อันดับแรก คือ ผู้เรียนสามารถบำรุง ดูแล กตัญญู สร้างความสุข ความสบายใจให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองผู้เรียนหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนสามารถช่วยทำกิจธุระ การงาน และผู้เรียนประพฤติตนเหมาะสมกับความเป็นลูกที่ดี ล้วนเป็นความคาดหวังพื้นฐานที่มีต่อครอบครัวทั้งสิ้น โดยการสร้างความสบายใจช่วยเหลืองานการ เป็นลูกที่ดีและไม่มีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา ความคาดหวังหลักๆให้นักเรียนเป็นลูกที่ดี ไม่ก่อปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ บิดามารดา ผู้ปกครองต้องการมากที่สุด ขณะที่เมื่อพิจารณาถึงสามลำดับท้าย คือ ผู้เรียนยึดมั่นในวิถีชีวิตการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขผู้เรียนมีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ผู้เรียนช่วยในการดูแลรักษาสถานที่ และสิ่งของทั้งส่วนรวมและส่วนตัว ปัจจัยทั้งสามนั้นล้วนเป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อสังคม อาจกล่าวได้ว่าความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อนักเรียนนั้น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในครอบครัว มากกว่าที่จะคาดหวังถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสังคมและเมื่อพิจารณาถึงผลการประเมินคุณภาพการศึกษาก็พบว่าโรงเรียนมีผลการประเมินในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับดีและดีมาก ตลอดจนผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการอบรมสั่งสอน สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่ดีต่อนักเรียนของครู กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาของเทศบาลสามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่นในด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

5.2.2 ความคาดหวังด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความคาดหวังในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกประเด็นล้วนมีความคาดหวังในระดับมากทั้งสิ้น และแต่ละอันดับก็มีระดับความคาดหวังไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตามการจัดระดับความคาดหวังในด้านดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงผลที่น่าสนใจ เพราะแทนที่กลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญกับวิชาหลักซึ่งใช้ในทดสอบต่าง ๆ และมีความสำคัญในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับสูง รวมทั้งเป็นวิชาที่คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำและต้องการพัฒนา เช่น ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม แต่กลุ่มตัวอย่างกลับให้ความสำคัญกับวิชาซึ่งส่งเสริมสุขภาพและคุณลักษณะของนักเรียนมากกว่า โดย สาระความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อนักเรียนมากที่สุดได้แก่ กลุ่มสาระความรู้ด้านสุขศึกษาและพลศึกษา ความรู้ด้านศิลปะ ความรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งความรู้เหล่านี้ไม่ได้เป็นวิชาที่หลักที่มีความสำคัญในการเข้าศึกษาต่อมากนัก แต่เป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ สุนทรียภาพ และความสามารถในการดูแลตนเองของผู้เรียน

ขณะที่สาระความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ความรู้ด้านภาษาไทย มีระดับความคาดหวังรองลงมา สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางให้ความสำคัญกับการพัฒนาตัวผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตมากกว่าด้านวิชาการ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการนำวิธีการจัดการศึกษาในแบบ คอนสตรักชั่นนิสซึ่ม และ แนวทางการจัดการการศึกษาตามสภาพจริง PLA (Participatory Learning and Appraisal , Action) มาใช้แสดงให้เห็นถึงความพยายามต้องการพัฒนาทักษะในการคิด แยกแยะ ความกล้าแสดงออก และความสามารถในการลงมือปฏิบัติของนักเรียน รวมทั้งผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O - NET)ก็แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในรายวิชา ความรู้ด้านสุขศึกษาและพลศึกษา ความรู้ด้านศิลปะ ความรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นเครื่องยืนยันถึงความสอดคล้องต้องกันระหว่างความคาดหวังของประชานในเขตเทศบาลและการจัดการศึกษาของเทศบาล อย่างไรก็ตามด้วยระดับความคาดหวังที่ไม่ได้แตกต่างกันมากในรายวิชาลำดับรองลงมา เช่น ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญทั้งในการศึกษาต่อและต่อความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตในอนาคตของผู้เรียน ก็แสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลให้ความสำคัญต่อสาระความรู้กลุ่มดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครลำปางจึงพยายามปรับตัวเพื่อพัฒนาในด้านดังกล่าว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปางในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับความคาดหวังด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน แลความคาดหวังในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ส่งผลต่อครอบครัว มากกว่าที่มีต่อสังคม ขณะที่ความคาดหวังด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็สอดคล้องกันเพราะผลการศึกษาพบว่าประชานในเขตเทศบาลนครลำปาง ให้ความสำคัญกับสาระวิชาที่ช่วยพัฒนาศักยภาพและทักษะชีวิตของผู้เรียนมาก อย่างไรก็ตามโรงเรียนเทศบาลยังต้องพัฒนาในกลุ่มสาระความรู้ด้านวิชาการโดยเฉพาะความรู้ที่จำเป็นต่อความก้าวหน้าในชีวิตของผู้เรียนในสังคมปัจจุบัน เช่น ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย

5.3 ความเป็นไปได้ในการร่วมกันจัดการศึกษาระหว่างเทศบาลกับภาคประชาชน

5.3.1 ปัจจัยในเชิงบวกต่อการร่วมกันจัดการศึกษากับเทศบาลของภาคประชาชน

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางมีความเห็นต่อลักษณะในการร่วมการจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบใกล้เคียงกัน คือ ลักษณะการร่วมจัดการศึกษากับเทศบาล (co - production) มีผู้เห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะการมีส่วนร่วมโดยการ ร่วมบริหารกระบวนการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - management) ลำดับสุดท้ายคือ การร่วมวางนโยบาย กรอบ หรือแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - governance) สะท้อนถึงความต้องการในการเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของเทศบาลสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ของประชาชน เพราะการร่วมจัดการศึกษากับเทศบาลนั้น มีลักษณะการมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการกำกับ

ดูแล การจัดการศึกษาของเทศบาล, การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของเทศบาลและการประเมินคุณภาพของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมโดยจัดการศึกษาร่วมกับเทศบาล นอกจากนั้นการที่ผลความคิดเห็นในระดับรองลงมาที่ประชาชนเลือกคือ การร่วมในการบริหารกระบวนการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - management) ซึ่งมีระดับความร่วมมือเป็นอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญกับการร่วมวางนโยบาย กรอบ และการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - governance) เป็นลำดับสุดท้ายสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนต้องการเข้ามามีบทบาทมากกว่าเพียงการร่วมเสนอแนะเชิงนโยบายหรือเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์ แต่ต้องการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการศึกษาต่างๆ มากขึ้น ทั้งในแง่การบริหาร และการเข้าไปมีบทบาทร่วมกับเทศบาลโดยตรงในการจัดการศึกษา

ในการศึกษาเชิงคุณภาพก็ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการร่วมกันจัดการศึกษาของเทศบาล เช่น โรงเรียนเทศบาล4 มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนอย่างมาก จากการเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมของชุมชน การให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกกับชุมชน นอกจากนั้นความเอาใจใส่พยายามติดตามดูแลพฤติกรรมของนักเรียนทำให้ครูมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง และการนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบคอนสตรักชั่นนิสซึ่ม (Constructionism) ทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของเด็กมากขึ้นกว่าเดิม

หลักการสำคัญประการหนึ่งในการร่วมจัดการศึกษา คือ มีความจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือข่าย โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหลายฝ่ายซึ่งต้องเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในท้องถิ่น การที่โรงเรียนเทศบาลมีสายสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มต่างๆ ย่อมเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลให้การนำแนวคิดการร่วมจัดการศึกษาในใช้ในโรงเรียนเทศบาลมีความเป็นไปได้

หลักการสำคัญอีกประการในการร่วมจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้เรียน ในกรณีดังกล่าว ตัวอย่างของโรงเรียนเทศบาล 4 สะท้อนภาพดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เช่นการที่โรงเรียนเทศบาล 4 นำแนวทางการจัดการการศึกษาตามสภาพจริงหรือ PLA (Participatory Learning and Appraisal, Action) มาใช้ซึ่งเป็นการจัดการตามสภาพจริงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง โดยครูก็จะมีการจัดทำแผนการสอนของตัวเองตามสภาพจริง คือพิจารณาจากบริบทของนักเรียนและโรงเรียน ดูว่าเด็กนักเรียนมีความสามารถแค่ไหน มีความต้องการอย่างไร โรงเรียนมีทรัพยากรอะไรบ้าง แล้วจึงวางแผนการสอน วิธีการสอน และเนื้อหา ให้สอดคล้องกับบริบทความเป็นจริง เป็นการจัดแผนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีเกณฑ์การประเมินอย่างเป็นระบบ แม้ว่าแนวทางการศึกษาดังกล่าวเพิ่งถูกนำมาใช้และยังไม่สามารถประเมินผลสำเร็จได้ในขณะนี้ แต่แนวคิดดังกล่าวก็สอดคล้องกับหลักการสำคัญในการร่วมกันจัดการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองตัวผู้เรียน แต่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้ดีที่สุด ดังนั้นจึงแสดงถึงความ

เป็นไปได้ในการนำแนวคิด การร่วมผลิต (co - production) และกรอบแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ในการจัดการศึกษาของเทศบาล

5.3.2 ปัจจัยในเชิงลบและอุปสรรคที่ต่อการร่วมกันจัดการศึกษากับเทศบาลของภาคประชาชน

แม้ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ในการจัดการศึกษาของเทศบาล แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่อาจทำให้การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ไม่ประสบความสำเร็จ

ประการแรก การที่ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา ประชาชนเองต้องมีความพร้อมและมีทักษะที่จำเป็นในการร่วมการจัดการศึกษาด้วย เพราะการจัดการศึกษาต้องอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญ ทั้งด้านการบริหาร และด้านการศึกษา หากภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการไม่มีความเข้าใจเพียงพอ อาจทำให้เกิดปัญหา และความขัดแย้งจากการไม่ยอมรับของนักวิชาการศึกษา ครูและผู้บริหารโรงเรียนได้ ดังนั้นกระบวนการสร้างความเชื่อถือซึ่งกันและกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ ซึ่งไม่ใช่จะสามารถทำได้ง่ายนักในบริบทของสังคมไทย

ประการที่สอง ในการนำแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มาใช้ ภาครัฐจำเป็นต้องปรับบทบาท ทั้งในการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากระเบียบกฎหมาย และปรับทัศนคติมองการบริการสาธารณะเป็นของพลเมือง ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ดำเนินการได้ง่ายนักเพราะทัศนคติของภาคราชการไทยมักมอกบบริการสาธารณะเป็นของรัฐ และต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของรัฐ บางครั้งจึงอาจละเลยประโยชน์ของประชาชน แม้จะมีกฎหมาย และแนวทางในการกระจายอำนาจทางการศึกษาในระดับนโยบายบาย เช่นเป้าหมายของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ซึ่งกำหนดไว้สามประการคือ 1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2. โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติช่องทางและโอกาสในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีข้อจำกัด การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จำเป็นต้องอาศัยความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและมีความสามารถในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและมีกำลังในการผลักดันประเด็นดังกล่าวให้เกิดขึ้นซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายนัก

ประการที่สาม จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งของโรงเรียนเทศบาลคือ กลุ่มผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น ไม่ได้เป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลส่วนมากมาจากนอกเขตเทศบาล ดังนั้นการจะสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นจึงเป็นไปได้ยาก เพราะแนวคิดการร่วมผลิตมีวัตถุประสงค์ให้ทั้งผู้ให้บริการสาธารณะ และผู้รับบริการสาธารณะร่วมกันจัดบริการสาธารณะ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้รับบริการย่อมทราบดีว่าตนเองต้องการอะไร และจะทำอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ตามที่ตนเองต้องการ แต่ในกรณีของเทศบาล ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้เป็นผู้รับบริการโดยตรง แม้จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการจะร่วมจัดการศึกษา และมีสายสัมพันธ์ที่ดี

กับโรงเรียนก็ตาม หากนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลไม่ใช่บุตรหลานของตนเอง ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้ความร่วมมือเป็นไปได้ด้วยดี เพราะผู้ร่วมจัดการศึกษาไม่ได้เป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาของเทศบาลนครลำปางมีแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง อย่างไรก็ตามโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครลำปางยังมีปัญหาสำคัญด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีข้อจำกัดและอุปสรรคทางการบริหาร เช่น การขาดแคลนกำลังคน ขณะที่การนำแนวคิด (Co - production) ภายใต้กรอบความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) มีความเป็นไปได้ หากสามารถลดหรือขจัดปัจจัยเชิงลบต่างๆที่เป็นอยู่ได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 การนำแนวทางการร่วมผลิต (co - production) มาใช้ในการจัดการศึกษาของเทศบาลนั้นต้องสร้างเครือข่ายในการร่วมผลิตเพิ่มขึ้น คือต้องมีทั้งเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ และเครือข่ายผู้ปกครอง เพราะในกรณีของโรงเรียนเทศบาล ประชาชนในพื้นที่กับผู้ปกครองเป็นคนละกลุ่มกัน จึงไม่ได้เป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงจากการจัดการศึกษา

6.2 เนื่องจากผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาล มีภูมิลำเนาอยู่กระจัดกระจายตามตำบลต่างๆรอบนอกเทศบาลทำให้ยากต่อการประสานงานและสร้างความร่วมมือ กรรมการสถานศึกษามีความจำเป็นต้องพัฒนาบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้มีความเข้มแข็ง จนสามารถเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดการศึกษาได้

6.3 การพัฒนาการร่วมจัดการศึกษาของเทศบาล อาจเริ่มพัฒนาลักษณะความร่วมมือไปทีละระดับ ตั้งแต่ การร่วมวางนโยบาย กรอบ หรือแนวทางการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - governance) การร่วมบริหารกระบวนการจัดการศึกษาของเทศบาล (co - management) ไปจนถึงการร่วมจัดการศึกษากับเทศบาล (co - production) เพื่อสร้างทักษะ และประสบการณ์ให้กับเครือข่ายผู้ร่วมจัดการศึกษา ตลอดจนสร้างความยอมรับและความเชื่อถือในฝั่งผู้ผลิต คือ ครู ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษา

6.4 ภาครัฐควรแก้ไขกฎระเบียบซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการจัดการศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุนแนวทางการร่วมจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ตามนโยบายที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมาธิการการศึกษาวุฒิสภา. (2552). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง.* กรุงเทพ: สำนักกรรมการ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.* กรุงเทพ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

ชูชาติ พ่วงสมจิตร, เก็จกนก เอื้อวงศ์, นงเยาว์ อุทุมพร พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2554). *การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาของท้องถิ่น.* กรุงเทพ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Osborne , S. P. (2010). Introduction The (New) Public Governance : a suitable case for treatment? In S. P. Osborne, The New Public Governance : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance (pp. 1 - 15). New york : Routledge.

Porter , D. O. (2012). Co – Production and Network Structures in Public Education. In T. B. Victor Pestoff , New Public Governance, the Third Sector and Co-Production (pp. 145 -168). New York ,: Routledge.

Stephen P. Osborne. (2006). EDITORIAL The New Public Governance.Public Management Review , 377 - 387.

Taco Brandsen, B. V. (2012). Conclusion Taking Research on Co-Production a Step Further. In T. B. Victor Pestoff, New Public Governance, the Third Sector and Co - Production (pp. 381 - 388). New York ,: Routledge.

Victor Pestoff. (2012). New Public Governance, Co- Production and Third Sector Social Services in Europe Crowding In and Crowding Out.inTaco Brandsen, Bram Verschuere Victor Pestoff,New Public Governance, the Third Sector, and Co-Production(pp. 361 - 380). New York ,: Routledge.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและวิพากษ์บทความวิจัย
การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 18
และลำปางวิจัย ครั้งที่ 4
“บูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน”

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความวิจัยแบบบรรยาย (Oral presentaion) มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ ซักถามผู้นำเสนอผลงานวิจัย

1. ศาสตราจารย์จำเนียร นันทดิลก
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทะ บุตรน้อย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญฑวรรณ วิงวอน
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพร ริมชลการ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาศ พุ่มพิมล
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา
8. รองศาสตราจารย์สนิท สัตโยภาส
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฏฐ์ พลวัน
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวีร์ ชัยอมรไพศาล
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงษ์
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรภัทร วงศ์สิริสถาพร
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร มีสำลี
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวิศ จิตรวิจารณ์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ดนัย ประเทืองบริบูรณ์
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงจันทร์ เดี่ยววิไล
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถิรนันท์ สอนแก้ว
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัมมะทินนา ศรีสุพรรณ

23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทินา ดำรงวัฒนกูล
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ พรหมขันธ์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารถนา โกวิทยางกูร
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิญชาน์ ต่อกิตติกุล
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรภพ จันทร์แสนตอ
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล ริ้วธงชัย
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มงคล ศัยยกุล
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน์วิโรฒน์ เนติศักดิ์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา จำลองราษฎร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยดา เหล่มตระกูล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรุณสิริ ใจมา
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เสริตานนท์
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ เวชกามา
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน ฟูแสง
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ลางคุลเสน
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หฤทัย ไทยสุชาติ
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชนา ปรีชาวรพันธ์
42. อาจารย์ ดร.ประจักษ์ กึกก้อง
43. อาจารย์ ดร.พัฒนา นาคทอง
44. อาจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สอนทน
45. อาจารย์ ว่าที่ ร.อ. ดร.ขจร ตรีโสภณากร
46. อาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.โอฬาร เชี่ยวชาญ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความวิจัยแบบโปสเตอร์ (Poster presentaion) มีหน้าที่ ให้ข้อเสนอแนะ ซักถามผู้นำเสนอผลงานวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธุ์ วงษ์บูรณาวาทย์
2. รองศาสตราจารย์ศรีวิไล พลมณี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุติมา เมทนีธร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย สุขจิตต์
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรอนันต์ บุญก่อน
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา วัฒนาพรรณกิตติ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รพิพรรณ จันทร์มะณี
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ ทองคำ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนิรุจน์ มะโนธรรม
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อโนดาษ์ รัชเวทย์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมเรศ เนตาสิทธิ์
16. อาจารย์ ดร.เครือวัลย์ วงษ์ไพบูลย์
17. อาจารย์ ดร.จันทร์ทิลา ศรีกระจ่าง
18. อาจารย์ ดร.เชาวฤทธิ์ จั่นจีน
19. อาจารย์ ดร.ณัฐกฤษฏ์ ธรรมกวินวงศ์
20. อาจารย์ ดร.นงลักษณ์ พรหมติงการ
21. อาจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ
22. อาจารย์ ดร.ปมณฑ์ ภูมาศ
23. อาจารย์ ดร.ปริยนุช ปัญญา
24. อาจารย์ ดร.พัชราวลัย มีทรัพย์
25. อาจารย์ ดร.วิภานุช ใบศล
26. อาจารย์ ดร.สุดาพร สืบสุติน
27. อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส
28. อาจารย์ ดร.เสาวภา ปัญจอริยะกุล

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ(ภายนอก) มีหน้าที่ ในการตรวจสอบตามถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชาการและพิจารณาบทความวิจัย ก่อนนำเสนอในการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ ภูรีพงศ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรนภา พรหมมา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.นัฐพร ไชยญาติ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจรีย์ ผลประเสริฐ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพร ริมชลการ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.วารีรัตน์ แก้วอุไร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ์ เล็กวิไล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา
11. รองศาสตราจารย์ ดร.อุบลรัตน์ หวังรักษ์ดีสกุล
12. รองศาสตราจารย์นราวัลย์ พูลพิพฒน์
13. รองศาสตราจารย์สนิท สัตโยภาส
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฏฐ์ พลวัน
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงษ์
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญฐณา ดิษฐ์แก้ว
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ปิ่นวัฒนะ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวิศ จิตรวิจารณ์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุมพล บุญคุ้มพรภัทร
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยนันท์ ปัญญาศิริ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาลิสาร์ ต้นสอน
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษยากร ตีระพฤติกุลชัย
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกรณ์ เลิศสุวรรณไพศาล
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตร อาการักษ์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มูลศรี

28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุฒินันท์ แพทย์พิทักษ์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ชนก พราหมณ์ศิริ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรุณสิริ ใจมา
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เสริตานนท์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน ฟูแสง
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญชัย ลั้งแท้กุล
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งหทัย ชัยอาภร
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชนา ปรีชาวรพันธ์
38. อาจารย์ ดร.กมล อยู่สุข
39. อาจารย์ ดร.กัญญารัตน์ เดือนหงาย
40. อาจารย์ ดร.กาญจน์ คุ้มทรัพย์
41. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร ทิมศร
42. อาจารย์ ดร.จันทร์ธิลา ศรีกระจ่าง
43. อาจารย์ ดร.ฉลาด ยืนยาว
44. อาจารย์ ดร.นงลักษณ์ พรหมติงการ
45. อาจารย์ ดร.นันทรักษ์ รอดเกตุ
46. อาจารย์ ดร.ประจักษ์ กึกก้อง
47. อาจารย์ ดร.พัชราวลัย มีทรัพย์
48. อาจารย์ ดร.พัฒนา นาคทอง
49. อาจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สอนทน
50. อาจารย์ ดร.ภาณุพัฒน์ ชัยวร
51. อาจารย์ ดร.วรจิตต์ เศรษฐพรรค์
52. อาจารย์ ดร.วัชรี เหล่มตระกูล
53. อาจารย์ ดร.ศศิกานต์ ปานปราณีเจริญ
54. อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ คำเตจา
55. อาจารย์ ดร.สุดาภรณ์ สืบสุติน
56. อาจารย์ ดร.เสาวภา ปัญจอริยะกุล
57. อาจารย์ ดร.หทัยทิพย์ สินธุยา

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ(ภายใน) มีหน้าที่ ในการตรวจสอบตามถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชาการและพิจารณาบทความวิจัย ก่อนนำเสนอในการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์จำเนียร นันทดิลก
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทะ บุตรน้อย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญฑวรรณ วิงวอน
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช
5. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน
7. รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาศ พุ่มพิมล
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู
9. รองศาสตราจารย์วันทนา สุวรรณอัตถ์
10. รองศาสตราจารย์สมเกียรติ ชัยพรเจริญศรี
11. รองศาสตราจารย์สุรกานต์ พยัคฆบุตร
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.Truong Thi Hang
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขนิษฐา ใจมโน
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรภัทร วงศ์สิริสถาพร
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร มีสำลี
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุติมา เมทนีธร
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์ รักธรรม
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ดนัย   ประเทืองบริบูรณ์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงจันทร์ เดี่ยววิไล
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถิรนันท์ สอนแก้ว
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์   บุตรอุดม
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทินา ดำรงวัฒนกูล
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน

28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ พรหมขันธ์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารถนา โกวิทยางกูร
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิญชาน์ ต่อกิตติกุล
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรอนันต์ บุญก่อน
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พอใจ สิงหเนตร
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมผกา โพธิลังกา
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรภพ จันทร์แสนตอ
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟิสิกส์ ฌอน บัวกนก
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา วัฒนาพรรณกิตติ
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวิภา ยงประยูร
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน์วิโรฒน์ เนติศักดิ์
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิพัฒน์ หมั่นการ
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยะดา เหล่มตระกูล
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกลวรรณ ห่านจิตสุวรรณ์
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ลางคุลเสน
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หฤทัย ไทยสุชาติ
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนิรุจน์ มะโนธรรม
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ ชัยเสนา
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมเรศ เนตาสิทธิ์
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา คุมา
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักกฤษณ์ ฮั่นยะลา
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จารุวรรณ ลิมป์ไพบูรณ์
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย สุขจิตต์
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นราธิป วงษ์ปัน
54. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง
55. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพจิตร สุขสมบูรณ์
56. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพา อภิโกมลกร
57. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชษฐ ยิ้มละมัย
58. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรชัย เต็งรัตน์ล้อม

59. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมฤทธิ์ จันขันธ์
60. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนา
61. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนีย์ เอี่ยมอดุลย์
62. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณี จันทร์ตา
63. อาจารย์ ดร.เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์
64. อาจารย์ ดร.จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนะ
65. อาจารย์ ดร.เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์
66. อาจารย์ ดร.ชัดนารี มีสุขโข
67. อาจารย์ ดร.ณัฏฐ์ รัตนศิรินิชกุล
68. อาจารย์ ดร.ณัฐกฤษฏ์ ธรรมกวินวงศ์
69. อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ ปัญญา
70. อาจารย์ ดร.ดวงใจ พุทธวงศ์
71. อาจารย์ ดร.ดวงพร อุ่นจิตต์
72. อาจารย์ ดร.ดุษฎี สีตลวรางค์
73. อาจารย์ ดร.ทิพรัตน์ ตีฆะปัญญา
74. อาจารย์ ดร.ธนพร หมูคำ
75. อาจารย์ ดร.นิศากร สุวรรณ
76. อาจารย์ ดร.ปณตนนท์ เถียรประภากุล
77. อาจารย์ ดร.ปริญญภาษ สีทอง
78. อาจารย์ ดร.ปริยนุช ปัญญา
79. อาจารย์ ดร.ฤาชุตา เนตรจัด
80. อาจารย์ ดร.วิภานุช ใบศล
81. อาจารย์ ดร.ศรัญญา วัฒนานนท์
82. อาจารย์ ดร.ศิรญา จนาศักดิ์
83. อาจารย์ ดร.ศิวัช ตั้งประเสริฐ
84. อาจารย์ ดร.สมชาย บุญศิริเภสัช
85. อาจารย์ ดร.สุเทพ ทองคำ
86. อาจารย์ ดร.สุธิษณา โตธนายานนท์
87. อาจารย์ ดร.สุวรัฐ แลสันกลาง
88. อาจารย์ ดร.อดุลย์ ปัญญา
89. อาจารย์ ดร.อัจฉรา เมฆสุวรรณ

90. อาจารย์ ดร.อาชวิน ใจแก้ว
91. อาจารย์ ดร.อารยา อริยา

คณะกรรมการกลั่นกรอง มีหน้าที่ กลั่นกรองผลงานวิจัย และบทความวิจัย ในการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ ประกอบด้วย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชดาพร หวลอารมณ์
3. อาจารย์ ดร.สมชาย บุญศิริเภสัช
4. อาจารย์ ดร.ณัฎฐ์ รัตนศิริวณิชกุล
5. อาจารย์ ดร.ดวงพร อุ่นจิตต์
6. อาจารย์ ดร.ปณตนนท์ เถียรประภากุล
7. อาจารย์ ดร.ฤาชุตา เนตรจัด
8. อาจารย์ ดร.เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์
9. อาจารย์ ดร.สุจิตรา ปันดี
10. อาจารย์ ดร.ปริญญภาษ สีทอง
11. อาจารย์ ดร.ดุษฎี สีตลวรางค์
12. อาจารย์ ดร.เยาวทิวา นามคุณ
13. อาจารย์ ดร.สุวรัฐ แลสันกลาง

คณะกรรมการดำเนินงาน
โครงการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘
และ ลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ “บูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน”

ตามที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้กำหนดจัดงานประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ “บูรณาการงานวิจัยสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน” ในวันศุกร์ที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ อาคารโอฬาร โรจน์หิรัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อให้การดำเนินการจัดประชุมวิชาการฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุผล สมความมุ่งหมาย จึงแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นคณะกรรมการจัดการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ดังต่อไปนี้

๑. **คณะกรรมการที่ปรึกษา** ประกอบด้วย

๑.๑ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
๑.๒ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
๑.๓ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑.๔ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
๑.๕ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
๑.๖ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
๑.๗ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
๑.๘ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

มีหน้าที่ ให้คำปรึกษาด้านนโยบาย และแนวทางในการจัดการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย

๒. **คณะกรรมการอำนวยการ** ประกอบด้วย

๒.๑ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	ประธานกรรมการ
๒.๒ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	รองประธานกรรมการ
๒.๓ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๔ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาระบบกายภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๕ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๖ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๗ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๘ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านสิทธิประโยชน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ

๒.๙ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๑๐ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๑๑ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านบริการวิชาการและกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๑๒ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านอาคารสถานที่	กรรมการ
๒.๑๓ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการ
๒.๑๔ หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	กรรมการ
๒.๑๕ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	กรรมการ
๒.๑๖ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	กรรมการ
๒.๑๗ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	กรรมการ
๒.๑๘ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	กรรมการ
๒.๑๙ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	กรรมการ
๒.๒๐ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	กรรมการ
๒.๒๑ หัวหน้าสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ให้คำแนะนำและอำนวยการ แก่คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์

๓. **คณะกรรมการดำเนินงาน** ประกอบด้วย

๓.๑ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา	ประธานกรรมการ
๓.๒ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	รองประธานกรรมการ
๓.๓ คณบดีคณะครุศาสตร์	กรรมการ
๓.๔ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กรรมการ
๓.๕ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์	กรรมการ
๓.๖ คณบดีคณะวิทยาการจัดการ	กรรมการ
๓.๗ คณบดีคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	กรรมการ
๓.๘ คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร	กรรมการ
๓.๙ ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี	กรรมการ
๓.๑๐ ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม	กรรมการ
๓.๑๑ ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	กรรมการ
๓.๑๒ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	กรรมการ
๓.๑๓ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ	กรรมการ
๓.๑๔ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย	กรรมการ
๓.๑๕ ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน	กรรมการ
๓.๑๖ ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา	กรรมการ
๓.๑๗ ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต	กรรมการ

สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา

๓.๑๘ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท	กรรมการ
๓.๑๙ ประธานหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคมีประยุกต์	กรรมการ
๓.๒๐ ประธานหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ	กรรมการ
๓.๒๑ ประธานหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต	กรรมการ
๓.๒๒ ประธานหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู	กรรมการ
๓.๒๓ อาจารย์ณรงค์ คชภักดี	กรรมการและเลขานุการ
๓.๒๔ หัวหน้าสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ กำหนดนโยบายการดำเนินงานการตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

๔. **คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ พิธีเปิดและพิธีปิด** ประกอบด้วย

๔.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ ชัยเสนา	ประธานกรรมการ
๔.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา	รองประธานกรรมการ
๔.๓ นางสาวหอมนวล ศรีริ	กรรมการ
๔.๔ นายนเรศ บัวลวย	กรรมการ
๔.๕ นายวิทยา รักษ์อภิวันท์	กรรมการ
๔.๖ นางสาวบงกช สมรอบรู้	กรรมการ
๔.๗ นางสาวอัญชลี สามงามมี	กรรมการ
๔.๘ นางสาวสุพรรษา พลแก้ว	กรรมการ
๔.๙ นางสาวเจนจิรา ขุนเทา	กรรมการ
๔.๑๐ นางสาวพัชรี ทิพย์ชมพู	กรรมการ
๔.๑๑ นางสาวธนัญญา ขัดผาบ	กรรมการ
๔.๑๒ นายธีระพงษ์ หงษ์สาม	กรรมการ
๔.๑๓ นางสาวเวณุกรรณ พุฒใจกา	กรรมการ
๔.๑๔ นางสาวเพชรรัตน์ กิติคำ	กรรมการ
๔.๑๕ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ เลาลลิต	กรรมการและเลขานุการ
๔.๑๖ นางสาวศศธร เครือนันตา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่
๑) ดำเนินการดูแลความเรียบร้อยและประสานงานตลอดรายการ
๒) จัดทำคำกล่าวต้อนรับ คำกล่าวรายงาน และคำกล่าวเปิดและคำกล่าวปิด
๓) จัดทำวีดีทัศน์แนะนำมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อใช้เปิดในวันจัดการประชุมสัมมนาวิชาการฯ
๔) จัดเตรียมพิธีกร
๕) ออกแบบพิธีเปิด

๖) ดูแลพิธีมอบเกียรติบัตรผู้นำเสนอดีเด่นภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ เตรียมของและมอบของ ที่ระลึกสำหรับมหาวิทยาลัยเครือข่ายและผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์งานวิจัย และพิธีมอบธงเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือสำหรับเจ้าภาพจัดการประชุมสัมมนาวิชาการฯ ครั้งที่ ๑๙

๕. **คณะกรรมการฝ่ายฝึกซ้อมและการแสดง** ประกอบด้วย

๕.๑ อาจารย์ปริตต์ สายสี	ประธานกรรมการ
๕.๒ อาจารย์ปิยะ วัตถพาณิชย์	รองประธานกรรมการ
๕.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิรัตน์ พัฒพิบูลย์	รองประธานกรรมการ
๕.๔ อาจารย์วาทิต ธรรมเชื้อ	รองประธานกรรมการ
๕.๕ อาจารย์ธิดารัตน์ ผมงาม	กรรมการ
๕.๖ อาจารย์สุทธิมั่น ปิยะโกศล	กรรมการ
๕.๗ นางณัฐชญา ขอบรูป	กรรมการ
๕.๘ นางปัญนบ อินนันชัย	กรรมการ
๕.๙ นางสาวพักตร์ชนก ริยาคำ	กรรมการ
๕.๑๐ นายวีรศักดิ์ ของเดิม	กรรมการ
๕.๑๑ นางสาวศิริพร สุทะปา	กรรมการ
๕.๑๒ นายสิทธิพงษ์ แสงเก่ง	กรรมการ
๕.๑๓ นางโสมลักษณ์ กูลพรม	กรรมการ
๕.๑๔ นายอาทิตย์ สุปินะ	กรรมการ
๕.๑๕ นางพรพิศ รินดวงดี	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ จัดเตรียมและดำเนินการฝึกซ้อมการแสดงในพิธีเปิด

๖. **คณะกรรมการฝ่ายจัดประชุมวิชาการและติดตามผล** ประกอบด้วย

๖.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ ชัยเสนา	ประธานกรรมการ
๖.๒ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	รองประธานกรรมการ
๖.๓ ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	กรรมการและเลขานุการ
๖.๔ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ	รองประธานกรรมการ
๖.๕ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย	รองประธานกรรมการ
๖.๖ ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน	กรรมการ
๖.๗ ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา	กรรมการ
๖.๘ ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา	กรรมการ
๖.๙ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท	กรรมการ
๖.๑๐ ประธานหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคมีประยุกต์	กรรมการ
๖.๑๑ ประธานหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ	กรรมการ

๖.๑๒ ประธานหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต	กรรมการ
๖.๑๓ รองศาสตราจารย์ ดร.ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช	กรรมการ
๖.๑๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิติมา คุณยศยิ่ง	กรรมการ
๖.๑๕ อาจารย์ณรงค์ คชภักดี	กรรมการ
๖.๑๖ อาจารย์ณิชา นภาพร จงกะสิกิจ	กรรมการ
๖.๑๗ นายจตุพร จันทรมา	กรรมการ
๖.๑๘ นางสาวฉันทาพัฒน์ สมปาน	กรรมการ
๖.๑๙ นางกัลยา เขื่อนแก้ว	กรรมการ
๖.๒๐ นางอภัสนันท์ วัฒนศิริศักดิ์	กรรมการ
๖.๒๑ นางสาวสุภัค โนกุล	กรรมการ
๖.๒๒ นางสาวรวีพรรณ แนบสนิทธรรม	กรรมการ
๖.๒๓ นายวิทยา รักษ์อภิวันท์	กรรมการ
๖.๒๔ หัวหน้าสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา	กรรมการและเลขานุการ
๖.๒๕ นายลิขิต ศิริ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๖.๒๖ นางสาวบงกช สมรอบรู้	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) จัดทำรูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิจัยฉบับเต็ม

๒) จำแนกกลุ่มสาขาบทความวิจัย และพิจารณากลั่นกรองผลงานวิจัยเบื้องต้นเพื่อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา

๓) จัดตารางการนำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติ

๔) ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ให้การจัดประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

๕) จัดทำเว็บไซต์ของงานประชุมสัมมนาวิชาการ และโปรแกรมลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์

๖) ติดตามผลการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

๗) ติดตามบทความวิจัยฉบับแก้ไขจากเจ้าของผลงานเพื่อลงพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องการประชุม (Proceedings)

๘) ตรวจสอบความถูกต้องของบทความวิจัยฉบับแก้ไขก่อนจัดพิมพ์เอกสารประกอบการประชุม/ รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceedings)

๙) รวบรวมเอกสาร บทความฉบับแก้ไข และจัดพิมพ์เอกสารประกอบการประชุม/รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceedings) และเผยแพร่ขึ้นเว็บไซต์และเขียนลง CD ให้ผู้เข้าร่วมประชุมและจัดพิมพ์ให้กับเครือข่าย

๑๐) ติดต่อและประสานงานโรงพิมพ์เพื่อจัดพิมพ์เอกสารประกอบการประชุม/รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceedings)

๑๑) ประกาศผลการพิจารณาบทความวิจัย

๗. **คณะกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์เอกสารประกอบการประชุมวิชาการฯ** ประกอบด้วย

๗.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ ชัยเสนา	ประธานกรรมการ
๗.๒ ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา	รองประธานกรรมการ
๗.๓ อาจารย์ณรงค์ คชภักดี	กรรมการ
๗.๔ อาจารย์ ดร.สุวรัฐ แลสันกลาง	กรรมการ
๗.๕ อาจารย์ณิชา นภาพร จงกะสิกิจ	กรรมการ
๗.๖ นายลิขิต ศิริ	กรรมการ
๗.๗ นางอิสสริยภรณ์ วานิชพิพัฒน์	กรรมการ
๗.๘ นายวิทยา รักษ์อภิวันท์	กรรมการ
๗.๙ นางสาวบงกช สมรอบรู้	กรรมการ
๗.๑๐ นางสาวอัญชลี สามงามมี	กรรมการ
๗.๑๑ นางสาวสุพรรษา พลแก้ว	กรรมการ
๗.๑๒ นางสาวเจนจิรา ขุนเทา	กรรมการ
๗.๑๓ นางสาวพัชรี ทิพย์ชมพู	กรรมการ
๗.๑๔ นางสาวธนัญญา ขัดผาบ	กรรมการ
๗.๑๕ นายธีระพงษ์ หงษ์สาม	กรรมการ
๗.๑๖ นางสาวเวณุกรรณ พุฒใจกา	กรรมการ
๗.๑๗ นางสาวเพชรรัตน์ กิติคำ	กรรมการ
๗.๑๘ นายนเรศ บัวลวย	กรรมการ
๗.๑๙ หัวหน้าสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) จัดทำป้ายชื่อตั้งโต๊ะสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้องวิพากษ์การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย

๒) ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายจัดประชุมวิชาการเพื่อจัดเตรียมเอกสารประกอบการประชุมและเกียรติบัตร

๓) รับผิดชอบดูแลงานธุรการ

๘. **คณะกรรมการประจำห้องวิพากษ์การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย** ประกอบด้วย

๘.๑ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญฑวรรณ วิงวอน	ประธานกรรมการ
๘.๒ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน	รองประธานกรรมการ
๘.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์	กรรมการ
๘.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา	กรรมการ
๘.๕ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา คุมา	กรรมการ
๘.๖ อาจารย์ ดร.อาชวิน ใจแก้ว	กรรมการ
๘.๗ อาจารย์ ดร.ศิรญา จนาศักดิ์	กรรมการ
๘.๘ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ	กรรมการ

๘.๙ อาจารย์ ดร.จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนะ กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) กำกับดูแลความเรียบร้อยและควบคุมการนำเสนอผลงานวิจัยภายในห้องวิพากษ์การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายแต่ละห้อง

๒) นำป้ายชื่อตั้งโต๊ะสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้องวิพากษ์การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย

๓) ประสานกับคณะกรรมการฝ่ายจัดประชุมวิชาการเพื่อเตรียมเอกสารประกอบการประชุมและเกียรติบัตร

๔) รวบรวมแบบประเมินผลการนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายแต่ละห้อง

๕) สรุปผลคะแนนบทความดีเด่นประจำห้องให้กับคณะกรรมการฝ่ายจัดประชุมฯ

๙. **คณะกรรมการประจำการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์** ประกอบด้วย

๙.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์ ประธานกรรมการ
๙.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรภพ จันทร์แสนตอ รองประธานกรรมการ
๙.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา วัฒนาพรรณกิตติ กรรมการ
๙.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา รัตนธีรวิเชียร กรรมการ
๙.๕ อาจารย์ ดร.อารยา อริยา กรรมการ
๙.๖ อาจารย์ ดร.กรรณิการ์ สายเทพ กรรมการ
๙.๗ อาจารย์ ดร.อัจฉรา เมฆสุวรรณ กรรมการ
๙.๘ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ กรรมการ
๙.๙ นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ กรรมการ
๙.๑๐ อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ ปัญญา กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) กำกับดูแลความเรียบร้อยและควบคุมการนำเสนอผลงานวิจัยในการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์

๒) รวบรวมแบบประเมินผลการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์แต่ละกลุ่มสาขา

๓) สรุปผลคะแนนบทความดีเด่นประจำกลุ่มให้กับคณะกรรมการฝ่ายจัดประชุมฯ

๑๐. **คณะกรรมการฝ่ายรับลงทะเบียน สวัสดิการและประสานงานทั่วไป** ประกอบด้วย

๑๐.๑ ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา ประธานกรรมการ
๑๐.๒ นางสาวกฤติมา สมุทรจักร กรรมการ
๑๐.๓ นายอาเขต รัตนวงค์ กรรมการ
๑๐.๔ นางสาวนิตยา ไชยปัญญา กรรมการ
๑๐.๕ นางสาวศิริพร ควรคิด กรรมการ
๑๐.๖ นายปรัชญา วัฒนธรรม กรรมการ
๑๐.๗ นางสาวนงเยาว์ ตะนะวงค์ กรรมการ
๑๐.๘ นางดวงทิพย์ รัตนชมภู กรรมการ
๑๐.๙ นางสาวอำพร แก้วหนองยาง กรรมการ

๑๐.๑๐ นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ กรรมการ

๑๐.๑๑ นางอิสสริยภรณ์ วานิชพิพัฒน์ กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) จัดเตรียมรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ผู้นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และแขกผู้มีเกียรติ โดยจำแนกบุคคลภายนอก บุคคลภายในมหาวิทยาลัย

๒) จัดทำป้ายชื่อผู้นำเสนอผลงานวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ เพื่อนำส่งคณะกรรมการประจำห้องวิพากษ์การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย และคณะกรรมการประจำนิทรรศการการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์

๓) จัดทำป้ายชื่อทีมงาน และป้ายจับเวลาสำหรับควบคุมเวลาในการวิพากษ์บทความ

๔) ประสานงานกับฝ่ายสวัสดิการและการเงิน เพื่อแจกใบเสร็จรับเงินค่าลงทะเบียนของผู้นำเสนอผลงานวิจัยและผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาวิชาการฯ

๕) รับลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุม ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดจัดประชุม

๖) จัดเตรียมอาหาร เครื่องดื่ม ห้องประชุม

๗) ประสานรถ รับ – ส่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยประสานกับคณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะ

๘) ประสานการจองที่พักสำหรับวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมประชุม

๙) ประสานและจัดเตรียมงานเลี้ยงต้อนรับสำหรับวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิ

๑๑. **คณะกรรมการฝ่ายปฏิคม** ประกอบด้วย

๑๑.๑ อาจารย์ ดร.ดวงใจ พุทธวงศ์ ประธานกรรมการ

๑๑.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชดาพร หวลอารมณ์ รองประธานกรรมการ

๑๑.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ลางคุลเสน รองประธานกรรมการ

๑๑.๔ นางนุชจรี นวลจันทร์ กรรมการ

๑๑.๕ นางสาวนุชรี ธิจินะ กรรมการ

๑๑.๖ นางสาวเอมวิกา ยะสืบ กรรมการ

๑๑.๗ นางสาวกนกพร หมอกใหม่ กรรมการ

๑๑.๘ นางสาวนริศรา เทพศิริ กรรมการ

๑๑.๙ นางสาวปาริชาติ ชัยยะ กรรมการ

๑๑.๑๐ นายจารุพงษ์ ค้ำจุน กรรมการ

๑๑.๑๑ นางสาวอชิรญาณ์ รัตนชัย กรรมการ

๑๑.๑๒ นางสาวชญาภา เปลี่ยนพานิช กรรมการ

๑๑.๑๓ นายกฤตนัย อินนันชัย กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) ประสานงานให้การต้อนรับประธาน วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ แขกผู้มีเกียรติ และผู้เข้าร่วมประชุม

๑๒. **คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อมวลชน** ประกอบด้วย

๑๒.๑ ประธานหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ประธานกรรมการ

๑๒.๒ รองศาสตราจารย์ ดร.ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช กรรมการ

๑๒.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ เลาลลิต	กรรมการ
๑๒.๔ อาจารย์ชุตินิษฐ์ ปานคำ	กรรมการ
๑๒.๕ อาจารย์กนกพร เอกกะสินสกุล	กรรมการ
๑๒.๖ อาจารย์กิติวัฒน์ กิติบุตร	กรรมการ
๑๒.๗ นายภาสกร สีเหลือง	กรรมการ
๑๒.๘ นายศรายุทธ แรกข้าว	กรรมการ
๑๒.๙ นายเครือณรงค์ หน่อคำ	กรรมการ
๑๒.๑๐ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ทุกชั้นปี	กรรมการ
๑๒.๑๑ นายนเรศ บัวลอย	กรรมการ
๑๒.๑๒ นายสิทธิเดช สุวรรณผ่อง	กรรมการ
๑๒.๑๓ นายจุลทรรศน์ เยาวสกุลมาศ	กรรมการ
๑๒.๑๔ นางสาวศศธร เครือนันตา	กรรมการและเลขานุการ
๑๒.๑๕ นางสาวหอมนวล ศรีริ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

๒) ถ่ายทอดเสียงตามสาย วิทยุกระจายเสียง และประกาศในสื่อสิ่งพิมพ์และทางเว็บไซต์

๓) เชิญสื่อมวลชนเพื่อร่วมพิธีเปิดและทำข่าว

๔) ถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในวันจัดการประชุมฯ ทั้งภาคบรรยาย และภาคโปสเตอร์ตลอดงานการประชุมฯ

๕) อำนวยความสะดวกด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเสียง โสตทัศนูปกรณ์ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์พิเศษและผู้นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์

๑๓. คณะกรรมการฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย

๑๓.๑ ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	ประธานกรรมการ
๑๓.๒ อาจารย์ศักดิ์ชัย ศรีมากรณ์	รองประธานกรรมการ
๑๓.๓ อาจารย์ชลาพันธ์ อุปกิจ	รองประธานกรรมการ
๑๓.๔ อาจารย์จิระประภา คำราช	รองประธานกรรมการ
๑๓.๕ นายภาสกร สีเหลือง	กรรมการ
๑๓.๖ นางสาวภัทรกาญจน์ เอ่งฉ้วน	กรรมการ
๑๓.๗ นายประวิทย์ ย่านเจริญกิจ	กรรมการ
๑๓.๘ นายปริญญา ปันสิน	กรรมการ
๑๓.๙ นายสมานมิตร เมฆโปธิ	กรรมการ
๑๓.๑๐ นายปฏิญญา อินทราวุธ	กรรมการ
๑๓.๑๑ นายจำเนียร หัตถา	กรรมการ
๑๓.๑๒ นายรวีพันธ์ หน่องาม	กรรมการ
๑๓.๑๓ นางสาวนิศารัตน์ วัจนสุนทร	กรรมการ

๑๓.๑๔ นางสาวปรียสุพัศ ตายัน	กรรมการ
๑๓.๑๕ ว่าที่ร้อยตรีวชิระ นันตี	กรรมการ
๑๓.๑๖ ว่าที่ร้อยตรีปิยะพันธ์ มูลเสน	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) กำกับดูแลการใช้ระบบอินเตอร์เน็ตดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตลอดการประชุมฯ

๒) จัดทำ ชื่อผู้ใช้ และรหัสผ่าน ในการใช้ระบบอินเตอร์เน็ตให้ผู้เข้าร่วมประชุมประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ ใช้ชั่วคราวตลอดการประชุมฯ

๓) จัดเตรียมคอมพิวเตอร์สำหรับการบรรยายพิเศษ และห้องวิพากษ์บทความ

๑๔. คณะกรรมการฝ่ายสถานที่และรักษาความปลอดภัย ประกอบด้วย

๑๔.๑ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านบริหารทั่วไป	ประธานกรรมการ
๑๔.๒ ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี	รองประธานกรรมการ
๑๔.๓ นายสิทธิเดช สุวรรณผ่อง	กรรมการ
๑๔.๔ นายพัฒนศักดิ์ ไชยยาสืบ	กรรมการ
๑๔.๕ นายผลิตเดช แก้วบุญเรือง	กรรมการ
๑๔.๖ นายสุทธิพงษ์ พุธมา	กรรมการ
๑๔.๗ นายณัฐพล ทิไชยวงค์	กรรมการ
๑๔.๘ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยทุกคน	กรรมการ
๑๔.๙ เจ้าหน้าที่งานสนามทุกคน	กรรมการ
๑๔.๑๐ นางศรีสุนันท์ ยี่ดวง	กรรมการ
๑๔.๑๑ นางสาวลินลดา พืชพัน	กรรมการ
๑๔.๑๒ ผู้อำนวยการกองกลาง	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) อำนวยความสะดวกด้านการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องเสียง โสตทัศนูปกรณ์ให้กับวิทยากร และผู้นำเสนอผลงานวิจัย

๒) จัดเตรียม ทำความสะอาด และตกแต่งสถานที่ในการจัดการประชุมประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๘ และลำปางวิจัย ครั้งที่ ๔ เพื่อให้เกิดความสวยงามและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ร่วมงาน

๓) ดูแลระบบสาธารณูปโภคให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

๔) ดูแลความสะอาดของห้องประชุม ห้องน้ำ และสถานที่บริเวณงาน

๕) ดูแลความปลอดภัยในบริเวณสถานที่จัดงานและผู้ร่วมงาน

๖) จัดการจราจรและบริเวณจอดรถ

๗) ขนย้ายและติดตั้งอุปกรณ์สำหรับการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์

๑๕. คณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะ ประกอบด้วย

๑๕.๑ ผู้ช่วยอธิการบดีด้านบริหารทั่วไป	ประธานกรรมการ
๑๕.๒ นายสงวน หมื่นแสงคำ	กรรมการ

๑๕.๓ นายวิโรจน์ ไชยแก้วโห้	กรรมการ
๑๕.๔ นายอนุดิษฐ์ ปลอกปลูก	กรรมการ
๑๕.๕ นายปฐม บุญยรักษ์	กรรมการ
๑๕.๖ นายปรีชา ตาเมืองปลูก	กรรมการ
๑๕.๗ นายบุญยิ่ง พลไตร	กรรมการ
๑๕.๘ นายสุรศักดิ์ ต๊ะวิโล	กรรมการ
๑๕.๙ นายอรรณพ คำวัง	กรรมการ
๑๕.๑๐ นายสายันต์ ก๋าทอง	กรรมการ
๑๕.๑๑ นายสมาน ขนม	กรรมการ
๑๕.๑๒ นายสมพงศ์ จันทร์ต๊ะวงค์	กรรมการ
๑๕.๑๓ นายชนะนันท์ จันทร์มี	กรรมการ
๑๕.๑๔ นายบุญหลง ฝั้นคำอ้าย	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ จัดเตรียมรถให้พร้อมใช้งานสำหรับรับ – ส่งวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมประชุมตลอดการจัดประชุม

๑๖. คณะกรรมการฝ่ายพัสดุและการเงิน ประกอบด้วย

๑๖.๑ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา	ประธานกรรมการ
๑๖.๒ นายวรากร เนือยทอง	รองประธานกรรมการ
๑๖.๓ นางสาวสมพร ตะนะวงค์	กรรมการ
๑๖.๔ นางสาวศิริขวัญ วาวแวว	กรรมการ
๑๖.๕ นางศิริมา แย้มชู	กรรมการ
๑๖.๖ นางอรพิน ยาวิลัย	กรรมการ
๑๖.๗ นางสาวจีรวรรณ เกตุแก้ว	กรรมการ
๑๖.๘ นางสาวอรพรรณ เสริมกลิ่น	กรรมการ
๑๖.๙ นางสาววรรณนิกา ข่ายสุวรรณ	กรรมการ
๑๖.๑๐ นางสาวศิวพร ใจหงอก	กรรมการ
๑๖.๑๑ นางสาวธิดาพร วงศ์กันทะ	กรรมการ
๑๖.๑๒ นางสาวทัศนีย์ เสียงดัง	กรรมการ
๑๖.๑๓ นางมนฤดี มาปลูก	กรรมการ
๑๖.๑๔ นางสาวรัตนศิริ ยืนยัง	กรรมการ
๑๖.๑๕ นางสาวนิตยา ไชยปัญญา	กรรมการ
๑๖.๑๖ นางสาวกฤติมา สมุทรจักร	กรรมการ
๑๖.๑๗ นางสาวฉันทาพัฒน์ สมปาน	กรรมการและเลขานุการ
๑๖.๑๘ หัวหน้าสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) จัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ จัดจ้าง ยืมเงินทดรองจ่าย เตรียมเอกสารและดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

๒) ดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัย และจัดส่งให้เมื่อกระบวนการพิจารณาสิ้นสุด

๓) ออกใบเสร็จค่าลงทะเบียนสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ

๑๗. คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล ประกอบด้วย

๑๗.๑ รองศาสตราจารย์ ดร.ปองปรารถน์ สุนทรเภสัช	ประธานกรรมการ
๑๗.๒ อาจารย์ณรงค์ คชภักดี	รองประธานกรรมการ
๑๗.๓ นางสาวฉันทาพัฒน์ สมปาน	กรรมการ
๑๗.๔ นางกัลยา เขื่อนแก้ว	กรรมการ
๑๗.๕ นางอภัสนันท์ วัฒนศิริศักดิ์	กรรมการ
๑๗.๖ นางสาวนิตยา ไชยปัญญา	กรรมการ
๑๗.๗ นางสาวศิริพร ควรคิด	กรรมการ
๑๗.๘ นางสาวอำพร แก้วหนองยาง	กรรมการ
๑๗.๙ นางสาวนงเยาว์ ตะนะวงค์	กรรมการ
๑๗.๑๐ นางสาวสุภัค โนกุล	กรรมการและเลขานุการ
๑๗.๑๑ นางสาววรีพรรณ แนบสนิทธรรม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) จัดทำแบบประเมินผล

๒) แจกและเก็บรวบรวมแบบประเมินผล

๓) ประมวลผลการประเมิน

๔) สรุปผลและรายงานผลการประเมิน

๑๘. คณะกรรมการประสานงาน ประกอบด้วย

๑๘.๑ อาจารย์ ดร.ดวงใจ พุทธวงศ์	เบอร์โทร ๐๘-๖๑๑๖-๘๘๕๕	ประธานกรรมการ
๑๘.๒ อาจารย์ณรงค์ คชภักดี	เบอร์โทร ๐๘-๖๘๙๗-๗๖๒๔	รองประธานกรรมการ
๑๘.๓ อาจารย์ ดร.สุวรัฐ แลสันกลาง	เบอร์โทร ๐๘-๓๒๐๑-๙๑๑๒	รองประธานกรรมการ
๑๘.๔ อาจารย์ณิชา นภาพร จงกะสิกิจ	เบอร์โทร ๐๘-๙๕๖๗-๓๓๙๔	กรรมการ
๑๘.๕ นายจตุพร จันทรมา	เบอร์โทร ๐๘-๕๘๖๕-๑๗๘๐	กรรมการ
๑๘.๖ นายลิขิต ศิริ	เบอร์โทร ๐๙-๗๙๒๔-๑๘๘๖	กรรมการ
๑๘.๗ นายวิทยา รักษ์อภิวันท์	เบอร์โทร ๐๙-๕๖๙๑-๙๓๓๓	กรรมการ
๑๘.๘ นางสาวชญาภา เปลี่ยนพานิช	เบอร์โทร ๐๘-๖๑๑๔-๕๖๖๗	กรรมการ
๑๘.๙ นางสาวอชิรญาณ์ รัตนชัย	เบอร์โทร ๐๘-๓๔๗๗-๘๑๑๑	กรรมการ
๑๘.๑๐ นายกฤตนัย อินนันชัย	เบอร์โทร ๐๘-๗๗๒๕-๖๑๐๓	กรรมการ
๑๘.๑๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชดาพร หวลอารมณ์	เบอร์โทร ๐๙-๑๐๖๙-๑๙๙๘	กรรมการ
๑๘.๑๒ รองศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด	เบอร์โทร ๐๙-๗๙๕๙-๘๑๐๓	กรรมการและเลขานุการ

๑๘.๑๓ นางสาวบงกช สมรอบรู้ เบอร์โทร ๐๘-๑๗๐๖-๔๐๔๔ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ๑) ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิและวิพากษ์

๒) ประสานงานตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการ

๓) ให้บริการข้อมูลแก่ผู้สอบถามทางโทรศัพท์

๔) ศูนย์กลางในการช่วยเหลือ ให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วง

ทัศนะ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความวิจัยในเอกสารเล่มนี้ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ การนำบทความหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของบทความไปเผยแพร่ ให้อ้างอิงที่มาเกี่ยวกับผู้เขียนบทความและเจ้าของสิ่งตีพิมพ์